

ΝΙΚ. ΜΕΤΑΞΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΑΤΛΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς

τὸν κ. Νικόλαον Μεττάξην

ἀριστοβάθμιον-δημοδιδάσκαλον καὶ δάκτορα τῆς Νομικῆς.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ νόμον Β'ΤΙ' τῆς 12ης Ἰουλίου 1895, περὶ διδασκτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸ Β. Λιάταγμα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1895 καὶ τὴν ἐκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τῶν διδασκτικῶν βιβλίων τῶν εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα εἰσακτέων, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι *ἐγκρίνομεν*, ὅπως τὸ ὑμέτερον σύγγραμμα **ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ (ΑΤΛΑΣ)** πρὸς χρῆσιν τῶν *ἑλληνικῶν σχολείων*, τὸ κατὰ τὸν εἰρημένον νόμον ἐγκριθέν, εἰσαχθῆ ἔν τοις δημοσίοις, δημοσυντηρήτοις καὶ ἰδιωτικοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις ἐπὶ πέντε σχολικὰ ἔτη ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1905—1910.

Ὁ Ὑπουργός
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

ΣΤΕΦ. Μ. ΠΑΡΙΣΗΣ

Ἐὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ἐν ὅλῳ συνεταγμένον μετ' ἀκριβείας ὡς πρὸς τὰ πράγματα καὶ εὐμεθοδίας ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν τῆς ὕλης.

*Ἡ ἐπιτροπεία μετὰ τὴν ἐπισταμένην μελέτην τοῦ βιβλίου ἐπέκρινεν αὐτὸ *παμψηφεί*.*

(Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν κριτῶν).

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας»·

Μεττάξης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Α'. ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ἡ κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος σεβαστὴ ἐπιτροπεία τοῦ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἀποτελούμενη ἐκ τριῶν γυμνασιαρχῶν καὶ ἐνὸς καθηγητοῦ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν φιλολόγοις, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Π. Καρολίδου ἐνέκρινεν, ἐν τῇ εὐθυχωρίᾳ αὐτῆς, *παμψηφεί* μετ' *ἐπισταμένην μελέτην* τὴν ἀνὰ χεῖρας Γεωγραφίαν ἡμῶν πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων ἀναγράφουσα ἐν τῇ περὶ αὐτῆς ἐκθέσει τὰ ἑξῆς:

« Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ἐν ὄλῳ συντεταγμένον μετ' *ἀκριβείας* ὡς πρὸς τὰ πράγματα καὶ *εὐμεθοδίας* ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν τῆς ὕλης. Τὸ μαθηματικὸν καὶ φυσικὸν μέρος αὐτῆς εἶναι εἰλημμένον τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς εὐμεθόδοι καὶ περιεκτικῆς γαλλικῆς Γεωγραφίας *Eysseric*.

Τὰ κατὰ τὴν Γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος ἐκτίθενται ἀρκούντως καλῶς, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς γεροσότησου καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλληνικῶν χωρῶν. Οἱ ἐγκατεσπαρμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ χάρακι ὄντες ἐν τῷ συνόλῳ ἀκριβεῖς καὶ κατάλληλοι πρὸς τὸν σκοπὸν ἔχουσι μικρὰς τινας ἐλλείψεις, αἵτινες ἐσχόλως δύνανται νὰ διορθωθῶσιν. Περιττὸν ὁ συγγραφεὺς ἔχει κεφάλαιά τινα προσηρητημένα εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, παρέχοντα ἱκανὰς ὠφελίμους γνώσεις εἰς τὸν μαθητὴν. Τοιαῦτα κεφάλαια εἶναι α' ἡ ἱστορία τῶν γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μάρκου Πόλου μέχρι τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος, β' σημειώσεις ἐκ τῆς *Οικονομικῆς Γεωγραφίας* τοῦ κόσμου. Ἐν τοῦτοις παρέχονται πλείστα πληροφορίαι περὶ τῶν φυσικῶν καὶ μηχανικῶν προϊόντων τῆς γῆς, περὶ τῶν μεγάλων ἀγορῶν τῆς καταναλώσεως, περὶ τῆς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν συγκοινωνίας, τῶν μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῆς θαλασσοπλοίας καὶ τῆς ποταμοπλοίας, περὶ τῶν μεγάλων ἀεροπλοικῶν γραμμῶν κατὰ τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς καὶ περὶ τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων ».

Ἀναγκαῖον κρίνομεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν νὰ ἀναγράψωμεν ὅτι ἐν τῇ συγγραφῇ τῆς ἡμετέρας Γεωγραφίας εἶχομεν ὑπ' ὄψιν, ὡς καὶ ἐν ταῖς μέχρι τοῦδε ἐκδόσει τῆς πρὸς χρῆσιν τῶν πλήρων σχολείων ἡμετέρας Γεωγραφίας, τοὺς διαπρεπεῖς Γάλλους συγγραφεῖς γεωγραφικῶν *P. Foncin, F. Levasseur, C. Niox, F. Schrader, L. Gallouedec* καὶ *Eysseric*, παρ' οὗ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμετέρας Γεωγραφίας ἠρανίσθημεν.

Προκειμένου δὲ περὶ τῶν χρησίμων ἡμῖν στατιστικῶν πληροφοριῶν, ταύτας συνελέξαμεν ἐκ τοῦ περισπουδαίου *Almanach Gotha* καὶ ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ γαλλιστὶ ἐκδομένου *Atlas universel politique, statistique commercial A. L. Biemann* πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς στατιστικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων μονομερῶς ἐκδεδομένων στατιστικῶν, ὡς καὶ ἐκ τῶν εὐμενῶς παρασχεθεισῶν ἡμῖν πληροφοριῶν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων τμημάτων τῶν Ὑπουργείων τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκτίπωσιν καὶ σύνταξιν τῶν γεωγραφικῶν χωρῶν πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχομεν τοὺς διαφόρους γεωγραφικοὺς χάρακας τοὺς ἐν τῇ γαλλικῇ Γενικῇ Γεωγραφίᾳ *J. Eysseric*

ric, τοὺς ἐν τῷ σχολικῷ ἄτλαντι *G. Dierlke und F. Gaebler*, προσαρμοσθέντας διὰ κατὰλλήλων διορθώσεων πρὸς τὸ κείμενον τῆς ἡμετέρας Γεωγραφίας, τὴν σειρὰν τῶν ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένων ἀτλάντων τοῦ διδάκτορος *Karl Peucker*, τὴν Γεωγραφίαν τοῦ *E. von Seydlitz* ὡς καὶ τὸν ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθέντα, ἐγκεκριμένον δὲ μετ' ἐπαίνων χάριτην τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Προετιμήσαμεν δὲ κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης Γεωγραφίας, ὡς καὶ κατὰ τὴν προεκδοθεῖσαν πρὸς χρῆσιν τῶν πλήρων σχολείων, τὸ σύστημα τοῦ νὰ συμπαρατίθενται ἀπέναντι τοῦ κειμένου οἱ προσήκοντες γεωγραφικοὶ χάρται, διότι οἱ μαθηταὶ ἅμα μελετῶντες ἔχουσι πρὸ ἑαυτῶν λεπτομερῆ καὶ ἀκριβῆ εἰκόνα τῶν ἀναγνωσσομένων, ἐντυπῶνται δὲ οὕτω ζωηρότερον τὰ διδάγματα τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου, ὅπερ καὶ ψυχολογικῶς εἶναι ὀρθὸν καὶ παιδαγωγικώτατον ἀποβαίνει, καθόσον οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ἡ δύναμις τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας ἔγκειται μάλιστα ἐν τῇ κατανοήσει τοῦ χάρτου.

Σπουδαῖον δὲ πλεονέκτημα θεωροῦμεν τὴν ἐν τέλει τοῦ παρόντος βιβλίου Οἰκονομικὴν Γεωγραφίαν, ὅποیان οὐδὲν ἄλλο παρόμοιον βιβλίον περιέχει, καὶ ἥς τὴν χρησιμότητα πᾶς τις ἐννοεῖ ἀναλογιζόμενος τὴν φυσικὴν κλίσιν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐμπορίαν ἰδιοφυίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Πρὸς τοῦτοις δ' ἀναφέρω ὅτι ἀπὸ τετραετίας περίπου τὸ Γαλλικὸν Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἔγνω ἐν τῇ περὶ ἐκπαιδεύσεως σοφῇ αὐτοῦ μερίμνῃ νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ ἐπισήμῳ προγράμματι «*Programmes en Géographie — Enseignement secondaire — (Décret du 31 Mai 1902)*» καὶ τὴν Οἰκονομικὴν Γεωγραφίαν, ἥτις ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου διδάσκεται ἐν Γαλλίᾳ ὑποχρεωτικῶς ἐν τοῖς ἀντιστοίχοις τῶν ἡμετέρων Ἑλληνικῶν καὶ πλήρων σχολείων.

Ὅθεν ὡς ἔχουσιν τὰ προσόντα τοιαύτης διδακτικῆς σκοπιμότητος παρουσιάζομεν τὴν πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητευομένων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις Γεωγραφίαν ἡμῶν καὶ δι' ἐλπίδος ἔχομεν ὅτι οἱ κόποι καὶ αἱ μεγάλαι δαπάναι, εἰς ἃς ὑπεβλήθημεν, θὰ ἀποβῶσιν εἰς ὄφελος τῆς σπουδαζούσης εὐέλπιδος Ἑλληνικῆς νεολαίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰουνίου 1905

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΕΤΑΣΑΣ

Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς, ἀριστοβάθμιος δημοδιδάσκαλος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Ε'. ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ἡ παροῦσα νέα ἔκδοσις συνετάχθη κατὰ τὰς ὑποδείχθεισας κατὰ καιροῦς ἀρχὰς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐκ τῆς ἔκδοσεως ταύτης ἀφηρέθησαν, καθ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν, αἱ ἀνιαιαὶ ἀπαριθμήσεις τῶν ὀνομάτων, αἵτινες κάμνουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποκρουστικὸν τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας.

Ἡ ὀνοματολογία περιορίσθη οὕτως εἰς τὰ ἀπολύτως πρὸς ἐκμάθησιν ἀναγκαῖα ὀνόματα. Κατεβάλωμεν πολλὰς προσπάθειάς νὰ εἰσαγάγωμεν ἀπανταχοῦ τοῦ βιβλίου τὴν ἔσκεμμένην ἐρμηγείαν, ἣτις δίδει μίαν ἔννοιαν εἰς τὰ ποικίλα γεωγραφικὰ γεγονότα καὶ ἐξασφαλίζει εἰς τὴν γεωγραφίαν ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα.

Γενικῶς ἕκαστον κεφάλαιον διηρέθη εἰς δύο διακεκριμένα μέρη· τὸ ἓν μὲ ἀδρόνους χαρακτηριστικῶν τυπογ. στοιχείων περιλαμβάνει τὰς οὐσιωδέστερας γεωγραφικὰς γνώσεις καὶ τὰ ἀπαραίτητα πρὸς ἐκμάθησιν ὀνόματα καὶ πρέπει· νὰ ἀποστηθίζηται ἢ τοῦλάχιστον νὰ μανθάνηται ἀκριβέστατα· τὸ ἄλλο δὲ μέρος τὸ μὲ λεπτότερους ὑποσημειώσιμους χαρακτήρας περιέχει γνώσεις συμπληρωματικὰς ἢ ἐπεξηγηματικὰς, καὶ ταῦτα ὑπὸ μορφὴν ἀναγνωσμάτων καὶ συμπαρασμάτων.

Πρὸς τοῦτοις δὲ ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὠφέλιμον, ὅπως μετὰ τὴν φυσικὴν καὶ πολιτικὴν ἐπισκόπησιν καὶ πρὸ τοῦ κυρίως γεωγραφικοῦ ὀλικοῦ παραθέσωμεν σύντομον κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἀδρόν ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν τῆς πατρίδος ἡμῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν, καθ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν, τὸ μὲν, διότι ἡ γεωγραφία δὲν δύναται νὰ νοηθῆ καὶ ἐξετασθῆ πρεπόντως καὶ τελειῶς ἄνευ τινὸς συνεξέτασως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς γεωγραφουμένης χώρας τὸ δέ, ἵνα ἔξη ὁ διδάσκων προχείρους νύξεις καὶ ἀφορμὰς πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παιδευομένων τοῦ γενναίου φρονήματος καὶ τοῦ θερμοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος.

Ἐκρίναμεν δὲ ἐπίσης οὐσιώδεις κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τοῦ ἀγρίου συναγωνισμοῦ νὰ ἀπονεύωμεν σημαντικὴν θέσιν εἰς τὰς οικονομικῆς φύσεως γνώσεις. Ἀνεγράψαμεν ἐν τῇ γεωγραφίᾳ ἡμῶν, ἐκτὸς τῆς εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου περιεχομένης συντόμου καὶ περιεκτικῆς **Οἰκονομικῆς Γεωγραφίας**, καὶ εἰς τοὺς κατὰ μέρη γεωγραφικοὺς σταθμοὺς διαφόρους σημειώσεις καὶ πληροφορίας περὶ τῶν προϊδόντων τῆς πρώτης ἀνάγκης τῆς ζωῆς, ὡς εἶναι ὁ σίτος, ὁ καφῆς, ἡ ζάχαρις, ὁ οἶνος, ὁ καπνὸς ὡς καὶ περὶ τῶν ὀρυκτῶν ὡς λ.χ. περὶ γαιανθράκων, χρυσοῦ, περὶ ἀργύρου κτλ., ἐν σχέσει μὲ τὰς κρατούσας σήμερον συνθήκας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας εἰς τὰς μεγάλας χώρας τῆς Γῆς.

Ἡ ἐν αὐτῇ περιλαμβανομένη **Εἰκονογραφία** καὶ **Χαρτογραφία** ἡξιόθιμη εἰδικῆς ἐπιμελείας. Καὶ πρῶτον ἐπολλαπλασιάσαμεν τὰ πρόχειρα σχεδιάσματα καὶ τὰ σχήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀρκεῖ νὰ ῥίψη τις ἐν μόνον βλέμμα διὰ νὰ ἐννοήσῃ, τὰ οὐσιωδέστερα πράγματα· ἔπειτα ἐπολλαπλασιάσαμεν τὰς εἰκόνας, αἵτινες παρουσιάζουν τὰς χαρακτηριστικὰς ἀπόψεις τῆς Γῆς. Αἱ ἐξηγήσεις τῶν εἰκόνων μὲ μικρὰ στοιχεῖα περιγράφουσι τὰς εἰκονογραφίας καὶ ἀποτελοῦσι μόναι τῶν ὀνομῶν περιλήψιν τοῦ μαθήματος. Ἐν δὲ τῇ χαρτογραφίᾳ προσεπαθῆραμεν νὰ περιλάβωμεν πᾶν χρήσιμον γεωγραφικὸν στοιχεῖον,

Ἐχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι ἐργασθέντες κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρουσιάσομεν τὸ ἀνὰ χειρὸς βιβλίον, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι κάθε γεωγραφικὸν ἔργον: μία ἀπλή καὶ σαφὴς ἀφήγησις τῶν διαφόρων χωρῶν, τῶν ἀπόψεών των, τῶν πόρων τῶν κατοικῶν, τῆς ζωῆς των· γραφικὴ περιγραφή ὁμιλοῦσα εἰς τὴν φαντασίαν καὶ ἐσκεμμένη τοιαυτὴ ὁμιλοῦσα εἰς τὸ πνεῦμα.

Ἐπὶ τούτοις δὲ προσθέτομεν εἰς τὴν παρούσαν γεωγραφίαν τὰς ἐκ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου προκύψασα διενεῖς μεταρρυθμίσεις καὶ χωρογραφικὰς καὶ πολιτικὰς μεταβολάς, συμφώνως μὲ τὰς συναφθεῖσας τελευταῖον συνθήκας, καθ' ὅσον βεβαίως τὰ ἐκ τούτων ἀποτελέσματα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὀριστικά.

Εἰς τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης γεωγραφίας μου ἔσχον τὰ ἑξῆς βοηθήματα:

1ον) Τὰ τρία *Cours* ὑπὸ *J. Eysseric*. 2ον) τὰ τρία *Cours* ὑπὸ *Henriy Lemonnier*, *F. Schrader*, *et Marcel Dubois*. Καὶ τὴν Γερμανικὴν γεωγραφίαν *E. V. Seydlitzsche*.

Δέον ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ἐν γένει διασκευὴν ὡς καὶ εἰς τὴν μεθοδικὴν κατὰ τὰς ἐπιμέλειαν τῆς γεωγραφικῆς ὕλης ὠδηγήθημι καὶ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς διδακτικῆς τῆς Γεωγραφίας Μέρους Β' τῆς συγγραφείσης ὑπὸ τοῦ κυρίου Δημητρίου Ι. Λάμπου ἀνωτέρου ἐκπαιδευτικοῦ συμβούλου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰουνίου 1924

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΕΤΑΣΕΑΣ

Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς, ἀριστοβόμβημος δημοδιδάκκος.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΑΥΤΗΣ

Ἡ Γνώσις τῆς γῆς ὡς οὐρανοῦ σώματος, καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα οὐράνια σώματα, ἰδίως δὲ ἡ γνώσις τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὡς κατοικίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὡς θεάτρου τῆς ἱστορίας.

Πρώτη τάξις, ὥραι 3.

Στοιχειώδεις γνώσεις τῆς μαθηματικῆς φυσικῆς καὶ πολιτικῆς γεωγραφίας. Συντομητὰ γεωγραφία τῆς Εὐρώπης, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶτα τῶν ἄλλων ἡπείρων.

Δευτέρα τάξις, ὥραι 2.

Συμπλήρωσις καὶ ἐπέκτασις τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας. Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ γεωγραφία τῶν πέντε ἡπείρων καὶ ὑποδιαίρεσις αὐτῶν.

Τρίτη τάξις, ὥραι 2.

Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ γεωγραφία τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

Σύγκρισις τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ τὰ σπουδαιότατα κράτη τῶν ἄλλων ἡπείρων κατὰ τὸν πληθυσμὸν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν παιδείαν, τὴν ἐμπορίαν, τὰ στρατιωτικά, τὴν συγκοινωνίαν, τὰς πόλεις κλπ. Αἱ μεγάλαι δυνάμεις τῆς Εὐρώπης.

Μεθοδικὴ παρατήρησις.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας οἱ μαθηταὶ ἀσκοῦνται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν γεωγραφικῶν χαρτῶν καὶ πινάκων, τὴν χαρτογραφίαν καὶ τὴν διὰ πλαστιλίνης, ἄμμου, γύψου κλπ. ἀναπαράστασιν χωρογεωγραφικῶν γεωγραφικῶν μορφῶν, κόλπου, κοιλάδος, ὄροσειοῦ, ἡφαιστείου κλπ., εἶτι δὲ καὶ εἰς διάφορα νοερὰ ταξείδια.

ΝΕΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Γεωγραφία εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία γενικῶς ἐξετάζει καὶ περιγράφει τὴν γῆν.

α'. Ὅταν ἐξετάζη τὴν γῆν ὡς σφαιρικόν σῶμα, δηλ. τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος, τὰς κινήσεις καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰ λοιπὰ σφαιρικά σώματα, τότε λέγεται **μαθηματικὴ γεωγραφία**.

β'. Ὅταν ἐξετάζη τὰ ὕδατα, τὴν ξηρὰν, τὰς καταστάσεις τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τὰ προϊόντα τῆς γῆς, τότε λέγεται **φυσικὴ γεωγραφία**.

γ'. Ὅταν ἐξετάζη τὰ διάφορα κράτη τῆς γῆς, τὸν πληθυσμὸν αὐτῶν, τὴν φυλὴν, τὴν θρησκείαν, τὸν πολιτισμὸν, τὰ πολιτεύματα, τὴν δόξαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν συγκοινωνίαν ἐκείνης χώρας, τότε λέγεται **πολιτικὴ γεωγραφία**. Ἐν αὐτῇ περιλαμβάνεται καὶ ἡ καινομένη ἀνθρωπογεωγραφία.

ΣΗΜ. Ἀναγκαίως ἐν ταῖς ὁρισμοῖς τῆς **φυσικῆς** καὶ **πολιτικῆς γεωγραφίας** περιλαμβάνεται καὶ ἡ **οἰκονομικὴ λεγομένη γεωγραφία**, ἥτις ἐξετάζει ἰδίως τὰς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν φυσικῶν προϊόντων, ἅτινα ἡ γῆ παρέχει εἰς αὐτὸν, δηλ. τῶν ὀρυκτῶν, τῶν φυτῶν, ζώων κλπ. Αὕτη σπουδάζει ὡσαύτως τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν, τὴν μεταλλευτικὴν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν συγκοινωνίαν καὶ ἐν γένει τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν.

Ἡ **οἰκονομικὴ γεωγραφία** βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῆς στατιστικῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἀρέσεται διαφόρους πληροφορίας, προσδιορίζει ὡς ἔγγιστα τὸν πλοῦτον τὸν ἐθνῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΓΡΑΦΙΑΣ

Σύντομος ἱστορικὴ ἔκφασις (1).

1. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Σίναϊ, οἱ Ἰνδοί, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι κατέγιναν εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν ἀστέρων.

2. Ἐκ τῶν Αἰγυπτίων παρέλαβον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὰς ἀρχὰς τῆς ἀστρονομίας, τὴν ὁποίαν μετέπειτα ἀνέψωσαν διὰ τῶν ἀρχαίων φυσικῶν λεγομένων φιλοσόφων καὶ διὰ τῶν μεγάλων ἀστρονόμων καὶ γεωγράφων Ἰπλάρχου, Ἀναξαγόρου, βραδύτερον δὲ τοῦ Πτολεμαίου καὶ πολλῶν ἄλλων εἰς ἀληθὴ ἐπιστήμην.

3. Κατὰ τὸν 16ον μ.Χ. αἰῶνα οἱ μεγάλοι ἀστρονόμοι Κοπέρνικος, Κέπλερος καὶ ὁ μέγας φυσιοδίφης Γαλιλαῖος, μετὰ τούτους κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα καὶ κατὰ τὸν 18ον ὁ Νεύτων, ὁ Λαπλάς καὶ πολλοὶ ἄλλοι προήγαγον τὴν ἐπιστήμην μεταρρυθμιάντες τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου (2) καὶ διετύπωσαν τὸν νόμον ὅτι ὁ ἥλιος ἀποτελεῖ τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον στρέφεται ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ πλανῆται.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ τηλεσκοπίου (1606) ἄρχεται νέα ἐποχὴ ἐρευνῶν μέχρις ὅτου ἐμβριθεῖς μελέται καὶ θεωρίαι μαθηματικαὶ ἠμύνηυσαν καὶ ὑπέλειψαν τὰς κινήσεις τῶν σφαιρικῶν σωμάτων, αἵτινες διέπονται ὑπὸ θαυμασιῶν μηχανικῶν νόμων.

Ἄστρες.

4. Ἄστρες λέγονται τὰ φωτεινὰ σώματα, τὰ ὁποῖα παρατηροῦμεν τὴν νύκτα (3) εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ ἀστέρες διακρίνονται εἰς ἀπλανεῖς καὶ εἰς πλανήτας.

τοῦ προγράμματος τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, ἀφορῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας, ἐν αὐτῷ σαφῶς ἀναγράφεται τίνα ἐκ τῶν διαφόρων κεφαλαίων δέον κατὰ σειράν καὶ κατὰ τάξεις νὰ διδάσκονται, διότι τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βιβλίου κεφάλαια εἰλημμένα ἐκ τῆς κοσμογραφίας καὶ μαθηματικῆς γεωγραφίας δὲν εἶναι ἡ ἀρχὴ, ἀλλ' ἡ κατακλιεῖς τῆς μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς προπαίδειας. Ἀκαρῶς δὲ καὶ ἐπιβλαβῆς θὰ ἀπέβαιεν εἰς τοὺς μαθητὰς ἡ κατὰ σειράν τῶν κεφαλαίων διδασκαλία.

(1) Ὁ Πτολεμαῖος πρῶτος ἐδίδαξεν ὅτι ἡ γῆ περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ θόλου καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀκίνητον κέντρον τοῦ σύμπαντος, περὶ αὐτὴν δὲ περιφέρονται ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ πλανῆται καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες.

(2) Διὸς τὴν ἡμέραν ἐμποδίζει ἡμᾶς νὰ βλέπομεν τὰ σώματα ταῦτα ἡ λάμπει τοῦ ἡλίου.

(1) Ἀναγκαῖον ἰδεωθήσομεν νὰ προτάξωμεν ἀπόφασιμα

5. **Άπλανείς** λέγονται οι αστέρες εκείνοι, οι οποίοι ένεκα της μεγάλης άφ' ήμων άποστάσεως φαίνονται εις ήμάς ότι ουδέποτε μεταβάλλουσι θέσιν, έν φ' πράγματι κινούνται μετά μεγίστης ταχύτητος και έχουσι ίδιον φώς.

6. Οι άπλανείς κείνται τόσον μακράν από της γης, ώστε άπαιτούνται 3 έτη και 8 μήνες, ίνα φθάση τό φώς εις την γην του πλησιέστερου εις ήμάς άπλανούς, έν φ' τό φώς του ήλιου φθάνει έντός 8 λεπτών και 16 δευτερολέπτων.

7. **Διαίρεσις άπλανών αστέρων.** Οι άπλανείς αστέρες διαίρονται εις έπτά τάξεις ή μεγέθη, αναλόγως της λαμπρότητος έκάστου αυτών. Οι άποτελούντες τας πρώτας έξ τάξεις είναι 6.000 περίπου, όρατοι διά γυμνού οφθαλμού· οι δε της έβδόμης τάξεως άριθμούνται εις πολλά εκατομμύρια και είναι όρατοι μόνον διά τηλεσκοπίου.

ΣΗΜ. Κατά τόν Γάλλον άστρονόμον **Φλαμαριών** οι άπλανείς αστέρες κατά λόγον της λάμψεως και του μεγέθους αυτών διαίρονται υπό τών άστρονόμων εις 16 κατηγορίας. Οι της πρώτης κατηγορίας εισί 19, οι δε της 14ης 30.000.000. Οι μέχρι της 14ης κατηγορίας αστέρες άριθμούνται εις 45.000.000, οι όλοι δε αστέρες, συμπεριλαμβανομένων και τών της 15ης και 16ης κατηγορίας, υπολογίζονται εις 100.000.000!

8. **Άστερισμοί** καλούνται άδροίσματα άπλανών αστέρων κατά τό μάλλον και ήτιον λαμπρών, παρουσιάζοντα επί του ουρανίου θόλου διάφορα γεωμετρικά σχήματα. Οι άρχαιοι διά της ποιητικής αυτών φαντασίας έδωκαν εις τά άδροίσματα ταύτα, τών όποιων οι αστέρες δέν μεταβάλλουσι την προς άλλήλους θέσιν, όνόματα άρχαίων ήρώων, άνδρών, ζώων, μουσικών οργάνων κλπ. Αί όνομασίαι αύται διεσώθησαν μέχρι σήμερον.

9. Οι κυριώτατοι τών άστερισμών είναι ή μεγάλη Άρκτος, ή μικρά Άρκτος, ό Ταύρος, οι Πλειάδες (Πούλια), ό Ωρίων και οι δώδεκα τών ζωδίων. Ο λαμπρότερος εκ τών έπτά αστέρων τών αποτελούντων την μικράν Άρκτον όνομάζεται **βόρειος πολικός άστής**, διότι κείται πλησιέστατα του βόρειου πόλου και του όποιου τό φός, διά να φθάση εις την γην, χρειάζεται 50 έτη.

10. Άναρίθμητοι αστέρες συμπυκνούνται φαίνονται από της γης ως νεφέλη φωτεινή, έκτεινομένη από Ν. προς Β., αύτη δε καλείται **Γαλαξίας**. Οι άστρονόμοι έμέτρησαν 18 εκατομμύρια αστέρων έντός του Γαλαξίου.

11. **Νεφελοειδείς.** Καλούνται νεφελοειδείς τά άστρα, τά έχοντα μάζας λευκάς, γαλακτώδεις, ποικίλας την μορφήν και όμοιάζοντα πολυ προς μικρά νέφη. Οι νεφελοειδείς είναι όρατοι διά τηλεσκοπίου,

δύο ή τρεις δε μόνον έξ αυτών και διά γυμνού οφθαλμού, ός ό της **Άνδρομέδας**, (Σχ. 1) και ό του **Ωρι-**

Σχ. 1. 'Ο άτρακτοειδής νεφελοειδής της Άνδρομέδας.

ωνος (Σχ. 2). Ο άριθμός τών γνωστών νεφελοειδών άνέρχεται ήδη εις 12.000 περίπου.

12. Το μέγεθος τών άστρων τούτων είναι πημιμέγιστον· ό νεφελοειδής του **Ωρίωνος** μετά τών προσεχόντων του καταλαμβάνει πολλές τετραγωνικάς μοίρας επί της ουρανίου σφαίρας.

Σχ. 2. 'Ο διάχτος νεφελοειδής Ωρίων.

13. Οι μεγάλοι νεφελοειδείς έχουν, ός και τό πλείστον, σχήμα άκανόνιστον, οι δε μικρότεροι είναι συνήθως έλλειπτικοί, τινές εκ τούτων είναι κυκλικοί δακτυλοειδείς και άλλοι επιμήκεις ή και σπειροειδείς· οι έχοντες κανονικόν δίσκον καλούνται πλανητικοί νεφελοειδείς. Οι σπειροειδείς νεφελοειδείς είναι πολυρωθιμότατοι. Περί της άποστάσεως τών νεφελοειδών δέν έχομεν άκριβή ιδέα.

14. **Συστροφαι.** Πολλοί τών νεφελοειδών παρατηρούμενοι δι' ίσχυρών τηλεσκοπίων διαλύονται εις πληθος μικρών αστέρων έγγύτα άλλήλων κειμένων· οι νεφελοειδείς ούτοι καλούνται συστροφαι ή διαλυτοί νεφελοειδείς.

15. **Πλανήται** λέγονται οι αστέρες εκείνοι, οι όποιοι διαρκώς μεταβάλλουσι θέσιν ός προς τους άλλους αστέρας. Η κίνησις δε αύτη καθίσταται αισθητή εις ήμάς λόγω της μικράς άποστάσεως αυτών από της γης.

16. Η κίνησις τών πλανητών όφείλεται εις τό γεγονός ότι ούτοι κείμενοι άσυγκριτως πλησιέστερον προς τόν ήλιον ή οι άπλανείς έλκονται ίσχυρώς υπ' αυτού και ούτως είναι ήναγκασμένοι να κινώνται,

ός και ἡ γῆ, περὶ τὸν ἥλιον, ἐν ᾧ συγχρόνως στρέφονται καὶ περὶ τὸν ξαντὸν ἄξονα.

ΣΗΜ. Τοὺς πλανήτας παρατηρῶν τις διὰ τηλεσκοπίου βλέπει μεγεθυνομένους, ἐν ᾧ οἱ ἀπλανεῖς παραμένουσιν ὡς ἀπλᾶ φωτεινὰ σημεῖα.

17. Οἱ πλανῆται δὲν ἔχουσιν ἴδιον φῶς, εἶναι ἑτερόφωτοι, τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον βλέπουμεν εἰς ἡμᾶς τὴν νύκτα, δέχονται ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ἐν ᾧ οἱ ἀπλανεῖς, ὡς εἴπομεν, ἔχουσιν ἴδιον φῶς, εἶναι αὐτόφωτοι.

ΣΗΜ. Ὅταν ὁ οὐρανὸς τὴν νύκτα εἶναι αἰθριος, δυνάμεθα προχείρως νὰ διακρίνομεν τοὺς πλανήτας ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν, καθόσον τῶν μὲν πλανητῶν τὸ φῶς εἶναι σταθερὸν καὶ ἡμερον, τῶν δὲ ἀπλανῶν μαρμαρίζει (τρομοσβήνει). Ἀσφαλέστερον ὅμως διακρίνομεν ἀστέρων τινὰ, ἂν εἶναι πλανήτης, παρατηροῦντες ἂν μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας μεταβάλλεται ἡ σχετικὴ ἀπόστασις αὐτοῦ πρὸς ἕτερον ἀπλανῆ ἀστέρα.

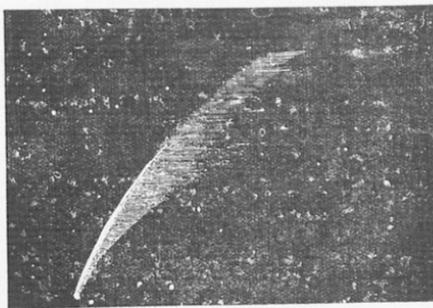
18. **Δορυφόροι** λέγονται οἱ μικρότεροι τῶν πλανητῶν ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι περιφέρονται κανονικῶς περὶ πλανήτου τινὸς καὶ στρέφονται μετ' αὐτοῦ ταυτοχρόνως περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ γῆ ἔχει δορυφόρον τὴν σελήνην.

19. **Διόττοντες** ἀστέρες λέγονται τὰ φωτεινὰ ἐκεῖνα σώματα, τὰ ὁποῖα βλέπομεν τὴν νύκτα νὰ διασχιζοῦσι τὸν οὐρανὸν ὡς πύραυλοι (βουκέτται).

Γίνονται δὲ ταῦτα διάπτωρα, διότι προστρέβονται ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς.

ΣΗΜ. Οἱ διόττοντες εἶναι μικρὰ σώματα βίρους ἀπὸ 6 ἐκατοστῶν τοῦ γραμμαρίου μέχρις 6 τὸ πολὺ γραμμαρίων, τὰ ὁποῖα συνεπέει τῆς τριβῆς αὐτῶν ἐντὸς τῆς γῆνης ἀτμοσφαιρας ἀναφλέγονται.

20. **Βολίδες.** Πολλὰκις βλέπομεν διαπύρους σφαίρας, τῶν ὁσίων τὸ μέγεθος καὶ ἡ λαμπρότης ὑπερβαίνουν κατὰ πολὺ τὸς συνήθως παρατηρούμενους διόττοντας· τὰ μετέωρα αὐτὰ, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦνται ὑπὸ φωτεινῆς γραμμῆς, καὶ ἐκρήγγνυται ἐξω-ἐκεῖ ἐπιπέμποντα μακρὰν τεμάχια ὄντα, ὡς αἱ ὄβιδες, ὀνομάζονται **βολίδες**. Συμβαίνει ἐνίοτε αἱ μεγάλα βολίδες νὰ ῥίπτονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς στερεὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ἀερολίθοι ἢ οὐρανόλιθοι. Οἱ ἀερολίθοι πᾶσιον ἐνίοτε ἀκέραιοι· συνήθως ὅμως χωρίζονται εἰς τεμάχια, ἄλλοτε δὲ ὁμοιάζουν πρὸς κόκκους ἄμμιου. Συνήθως ἡ πτώσις τῶν ἀερολίθων συνοδεύεται ὑπὸ κρότου, ὁμοιάζοντος πρὸς βροντήν· ὁ κρότος οὗτος προέρχεται ἐκ τῆς διαρρηξῆς τῆς βολίδος· οἱ ἀερολίθοι, ἐξαγόμενοι, εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν των, ἀπὸ τοῦ βάρους ἡμίσεως περιτὸν μέτρον, εἰς τὸ ὁποῖον συνήθως βυθίζονται, ἐφισκονται ἔξωτερικῶς εἰς διάπτωρον κατάστασιν, ἐνῶ ἔσωτερικῶς εἶναι ψυχρότατοι. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν καλύπτεται συνήθως ὑπὸ

Σχ. 3. Ὁ Κομήτης.

λεπτοῦ, μαύρου καὶ λεῖου φλοιοῦ, ὁμοιάζοντος πρὸς βερνίκιον, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς τήξεως τῆς ἐπιφανείας τοῦ μετεώρου κατὰ τὴν κίνησιν του ἐντὸς τοῦ ἀέρος.

21. Οἱ οὐρανόλιθοι καὶ οἱ διόττοντες δὲν θεωροῦνται ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς παραγωγῆς. Οἱ ἀερολίθοι ὑποτίθεται ὅτι προέρχονται ἐξ ἐκρήξεως πλανητικῶν ἡφαιστειῶν.

Σχ. 4. Ὁ κομήτης τοῦ Χάλλεϋ (').

22. **Κομήται** λέγονται τὰ παράδοξα ἐκεῖνα οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται ἐκτάκτως ἐν τῷ οὐρανῷ, αποτελοῦνται δὲ ἐκ λαμπροῦ **πυρήνους**, περιβαλλομένου ὑπὸ νεφελῆς, καλουμένης **κόμης**, ἥτις ἀκολουθεῖται ἐνίοτε ὑπὸ γιγαντιαίας οὐράς. Εἶναι δὲ ὄρατοι ἐπὶ τινα χρόνον, κατόπιν δὲ ἐξαφανίζονται ἄλλοι μὲν διὰ παντός, ἄλλοι δὲ διὰ νὰ ἐμφανισθῶσι καὶ πάλιν κατὰ μικροχρόνους ἢ μακροχρόνους περιόδους (?).

ΣΗΜ. Οἱ κομήται εἶναι κοινωτόδη νερήν, ἀπο-

(') Ἡ φωτογραφία τοῦ κομήτου τοῦ Χάλλεϋ ἐλήφθη τὴν 29 Μαΐου 1910 εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Yerkes. Ἡ ἐκὼν δεκνέει πυρήνα καὶ ὀμυλῶδες περίβλημα τῆς κεφαλῆς ὡς καὶ τὴν 8 βαθμοῦς (=16 σεληνιακῆς διαμέτρους) μακρὰν οὐράν.

(2) Ἐξ ὅσων τῶν θεμάτων τῶ οὐρανοῦ ἐπί τῶν εἰρημῶν ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς προσεβόησαν τὴν μεγαλύτεραν ἐντίπισιν διὰ τὸ μυστηριώδες καὶ παράδοξον αὐτῶν. Τὸ φῶς τῶν κομητῶν εἶναι ἐν μέρει ἡλιακὸν καὶ ἐν μέρει ἴδιον δι' αὐτὸ καὶ διὰ τὴν ἀπομακρυνταίαν τοῦ Ἥλιου, ἡ λαμπρότης αὐτῶν ἐλαττοῦται βαθμῶδ.

τελούμενα ἐκ κόκκων κοινοτροῦ εἰς μεγάλας σχετικῶς ἀποστάσεις ἀπ' ἀλλήλων εὐρισκομένον, ἐκ τῶν σωματίων δὲ τούτων τὰ μικρότερα βεβαίως εἶναι ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται αἱ οὐραὶ τῶν κομητῶν.

Ἡ ἥλιος.

23. Ὁ ἥλιος εἶναι ὁ πλησιέστερος εἰς τὴν σφαῖραν ἡμῶν ἐκ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, εἶναι δὲ σφαῖρα οὐχὶ στερεά, ὡς ἡ γῆ, ἀλλὰ ἑρυστή καὶ διάπυρος, μεγαλύτερα τῆς γῆς ἔπειδὴ δὲ ἀπέχει πολὺ ἀπ' ἡμῶν, φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς λαμπρὸς μικρὸς δίσκος.

ΣΗΜ. Ἡ ἐν τῷ ἡλίῳ θερμότης εἶναι πολλῶ μείζων τῆς τοῦ τετηγμένος σιδήρου, τὸ δὲ φῶς αὐτοῦ εἶνε τόσον λαμπρόν, ὥστε οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δὲν δύναται ἀπροφίλακτοι νὰ ἀτενίσωσιν ἐπὶ πολὺ πρὸς αὐτόν.

24. Ὁ ἥλιος δύναται νὰ περιλάβῃ 1,310,000 σφαῖρας μεγάλας ὡς τὴν γῆν, ἥτοι εἶναι 1,310,000 φορές μεγαλύτερος τῆς γῆς ἢ δὲ διάμετρος αὐτοῦ εἶναι 1,394,000 χιλιόμετρα.

25. Ὁ ἥλιος ἀπέχει τῆς γῆς 149,501,000 χιλιόμετρα, ἥτοι σφαῖρα τηλεβόλου, διανύουσα 500 μέτρα τὸ δευτερόλεπτον, θὰ ἐρχοίτο τρία ἔτη, ἵνα φθάσῃ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν ἥλιον. Ἐκ τοῦ ἡλίου, ὡς εἴπομεν, μεταδίδεται τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας.

ΣΗΜ. Πρὸς σφαιροτέραν ἐτι ἰδέαν τῆς χωριζούσης ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσεως φέρομεν καὶ τὸ ἐξῆς παράδειγμα :

Ἐάν μία ἀτιμάμαξα ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς γῆς μετὰ ταχύτητος 60 χιλιόμετρον καθ' ὥραν, θὰ φθάσῃ εἰς

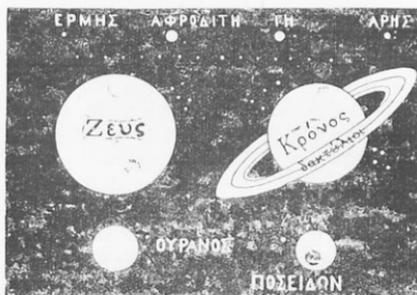
Σχ. 5. Ἡ γῆ καὶ ἡ σελήνη ἐν τῷ κενῷ,

τὸν ἥλιον μετὰ 300 ἔτη, ἐνῶ ἡ αὐτὴ ἀτιμάμαξα θὰ ἐρχοίτο μόνον 30 ἡμέρας, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὁλόκληρον τὴν περιφορὰν τῆς γῆς. Ἡ ἀπόστασις δὲ αὐτῆ τοῦ ἡλίου εἶναι ἀσημαντὸς συγκριτικῶς μετὰ τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων.

Ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα.

26. Ἡ γῆ, ὡς εἴπομεν, ἢ σελήνη καὶ ὅλοι οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν, κομηταὶ τινες

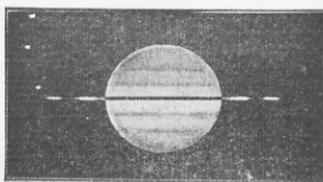
καὶ ἄπειροι διάττοντες ἀστέρες περιφέρονται κανονικῶς περὶ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος πάλιν κινεῖται μετὰ μεγάλης ταχύτητος εἰς τὸ διάστημα. Πάντες δὲ

Σχ. 6. Οἱ πλανῆται

οὗτοι συναποτελοῦσι τὸ ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν λεγόμενον σύστημα.

27. Οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ ἡλίου εἶναι οἱ ἐξῆς :

Σχ. 7. Τὸ σχῆμα τοῦτο ἀπεικονίζει τὸν πλανήτην Κρόνον μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν δακτυλίων του (!).

1) Ὁ Ἐρμῆς, 2) ἡ Ἀφροδίτη, 3) Ἡ Γῆ μετὰ τοῦ δορυφόρου αὐτῆς, τῆς Σελήνης, 4) ὁ Ἄρης μετὰ δύο δορυφόρων, 5) ὁ Ζεὺς μετὰ ὀκτὼ δορυφόρων (οὗτος εἶναι ὁ μέγιστος πάντων), 6) ὁ Κρόνος μετὰ δέκα δορυφόρων καὶ τριῶν δακτυλίων, ἐγκλειόντων αὐτόν κατὰ τὸ μέσον περίπτου, 7) ὁ Οὐρανός μετὰ τεσσάρων δορυφόρων καὶ 8) ὁ Ποσειδῶν μετ' ἐνὸς δορυφόρου.

ΣΗΜ. Οἱ δακτύλιοι τοῦ Κρόνου ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλου πλήθους σωματιδίων, φερομένων περὶ τὸν πλανήτην ὡς δορυφόρον αὐτοῦ, φωτίζονται δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου.

(1) Ἡ φωτογραφία αὐτὴ τοῦ Κρόνου ἐλήφθη τὸ 1907 ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Βανκνάρδ. Τὸ φαινόμενον τῆς ἐξαφανίσεως τῶν δακτυλίων του ἐπέχεσται ἀπὸ 14 1/2 ἔτη. Ὁ Κρόνος παρουσιάζει ἐν ταύτῃ τὴν φωτογραφίᾳ ὁμοίαν ζωρίδα ὡς ὁ Ζεὺς. Καὶ εἰς αὐτὸν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ τῇ βοήθειᾳ καταλλήλου ὀργάνου (διαβήτου) δυνατὴ συμπίεσις πρὸς τοὺς πόλους, ἥτις εἶναι συνέπεια τῆς μόνον ἐπὶ 10 ὥρας καὶ 16 λεπτὰ διακοκῆσεως στροφῆς αὐτοῦ. Ὁ δακτύλιος νέφος θεωρεῖται ὡς εἴπομεν σχηματιζόμενος ἐκ πολλῶν χωριστῶν ἱατημένων μορίων.

Περί τοῦ σύμπαντος γενικῶς.

Τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἀστρονομίας δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν εἰς τὰ ἑξῆς:

28. Ὁ ἥλιος, ἡ καρδιά τοῦ σύμπαντος, εἶναι τὸ κέντρον τοῦ φωτός, τῆς θερμότητος καὶ ἐν γένει τῆς ζωῆς. Περὶ τὸν ἥλιον περιφέρονται **οἱ πλανῆται**, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὡς εἶπομεν, εὐρίσκεται καὶ ἡ γῆ. Περὶ τοὺς πλανῆτας περιφέρονται εἰς ἡ περισσοῦτεροι **δορυφόροι**, ὡς ἡ σελήνη περὶ τὴν γῆν. Πάντες δὲ οἱ ἄλλοι ἀστέρες εἶναι ἥλιοι ὅμοιοι ὁποσοῦν δὴποτε πρὸς τὸν ἡμέτερον ἥλιον, λιαν ἀπομακρυσμένοι ἡμῶν ἔλκονται δὲ ἀμοιβαίως πάντα ταῦτα τὰ σώματα καὶ κινουμένη μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ἐν τῷ διαστήματι.

Τὸ σφαιροειδὲς τῆς Γῆς.

29. Ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς καὶ στρέφεται διαρκῶς εἰς τὸ διάστημα.

30. Τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς ἡ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν διὰ τῶν ἑξῆς.

α'. Ἐὰν ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τινος μέρους, ἀκο-

Σχ. 8. Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς.

λουθούντες πάντοτε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, θὰ ἐπιβέβωμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος.

β'. Ἐὰν ἰσάμεθα ἐπὶ παραλίας καὶ ἴσωμεν πλοῖόν τι ἀναχωροῦν, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον ἀπομακρύνεται, παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ πρῶτον ἔξαφανίζεται τὸ σκάφος καὶ φαίνονται μόνον οἱ ἰστοί, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ οὗτοι ἔξαφανίζονται.

Καὶ πάλιν, ὅταν τὸ πλοῖον πλησιάζῃ εἰς τὸν λιμένα, παραρθεὶν φαίνονται μόνον τὰ ἄνω μέρη τῶν ἰσῶν, βαθυρῆδὸν ὀλόκληροι οἱ ἰστοί, μετὰ ταῦτα τὸ ἄνω μέρος τοῦ σκάφους καὶ, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον φθάνει, ὀλόκληρον τὸ σκάφος. Ἐὰν ἡ γῆ ἦτο ἐπιπέδος, θὰ συνέβαινε τὸ ἐναντίον· θὰ ἔξαφανίζοντο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον ἀπεμακρύνετο, πρῶτον οἱ ἰστοί ὡς λεπτότερον καὶ τελευταίον τὸ σκάφος.

Ἐπίσης ὅταν παρατηρῶμεν ὑψηλὰ ἀντικείμενα, πόρρω κείμενα, δηλ. βουνὰ ἢ ὑψηλὰ δένδρα, βλέπομεν κατὰ πρῶτον τὰς κορυφὰς καὶ ἔπειτα, καθ' ὅσον προσεγγίζομεν, τὰ κάτω αὐτῶν μέρη.

γ'. Ἀπόδειξις τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς γῆς εἶναι ἡ σκιά αὐτῆς, ἥτις πίπτει ἐπὶ τῆς σελήνης καὶ πεφίρει τὴν ἐπισκόπιον (ἐκλειψιν) ταύτης, ἡ ὁποία

εἶναι πάντοτε κυκλική· μόνον δὲ τὰ σφαιροειδῆ σώματα ὀρατοῦναι παρομοίαν σκιάν.

ΣΗΜ. α'. Ὅσον μεγάλη καὶ ὑψηλὰ καὶ ἐν εἶναι τὰ ὄρη τῆς γῆς, δὲν δύνανται νὰ μεταβάλλωσι τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα αὐτῆς, διότι τὸ ὕψος αὐτῶν παραβαλλόμενον πρὸς τὴν διάμετρον τῆς γῆς, εἶναι τόσον μικρὸν, ὅσον αἱ μικρότεροι τῶν ἑξοχῶν τοῦ πορτοκαλλίου, ἐὰν ἡ γῆ εἶχε τὸ μέγεθος αὐτοῦ.

ΣΗΜ. β'. Ἐν τῇ ἀρχαίῳτι μόνον οἱ Ἕλληνας διείδον τὴν περὶ σφαιρικότητος τῆς γῆς ἀλήθειαν. Γενικῶς οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντάζοντο τὴν γῆν ποιμέγιστον δίσκον, περικυκλοῦμενον ὑπὸ ἀπείρου ὠκεανοῦ καὶ ἐπικεκαλυμμένον ὑπὸ ἡμισφαρίου κοίλου, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ὁποίου ἐκράνιαντο οἱ ἀστέρες. Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς ἀνεγνωρίσθη ὀριστικῶς κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ὅτε ὁ Μαργιλλάνος πλεύσας ἐκ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς Ἰσπανίας ἐπανήλθεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἀφ' οὗ διέπλευσεν ἀλληλοδιαδόχως τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, τὸν Εἰρηγικὸν καὶ τὸν Ἰνδικόν.

31. Τὸ σχῆμα τῆς γῆς δὲν εἶναι ἀκριβέστατα σφαιρικόν, ἀλλὰ μᾶλλον σφαιροειδὲς, διὸ λέγομεν ὅτι ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα συμπιεσμένη μὲν περὶ τοὺς πόλους, ἐξωγαμμένη δὲ περὶ τὸν ἰσημερινόν.

32. Ἡ πίεσις ὅμως αὐτῆ καὶ ἡ ἐξῶγκσις εἶναι ἐλάχισται σχετικῶς πρὸς τὴν διάμετρον τῆς γῆς.

Περί κύκλων ἐν γένει.

Κύκλος καλεῖται ἐπιπέδος ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ἐν σημείον, **κέντρον** καλούμενον, ἀπέχει ἕξ ἴσου ἀπὸ πάντων τῶν σημείων τῆς γραμμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν περατοῦται. Ὅσκις σφαῖρά τις τέμνεται ὑπὸ ἐπιπέδου, ἡ τομὴ ἔχει σχῆμα κύκλου. Ὁ κύκλος οὗτος εἶναι τόσῳ μεγαλύτερος ὅσῳ πλησιέστερος εἶναι πρὸς τὸ κέντρον τῆς σφαίρας, εἶνε δὲ ὁ μέγιστος, ὅταν διέρχηται ἀκριβῶς διὰ τοῦ κέντρον.

Σχ. 9.

Ἐκάστον κύκλου ἡ περιφέρεια διαρεῖται εἰς 360 μέρη ἴσα, τὰ ὁποία καλοῦνται **μόιραι** καὶ σημειοῦνται ὡς ἑξῆς: 360°· ἐπομένως ἡ ἡμιπεριφέρεια ἔχει 180° καὶ τὸ τέταρτον τῆς περιφερείας 90°.

Κινησεις τῆς Γῆς.

33. α'. Ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἐαυτῆς ἄξονα ἐκ δυσημῶν πρὸς ἀνατολὰς εἰς μίαν ἡμέραν, ἀποτελουμένην ἕξ 24 ὥρων, καὶ ἡ κίνησις αὐτῆ ὀνομά-

Σχ. 10. (1)

ζεται **ἡμερησία**: στρέφεται δὲ πάντοτε περὶ ἑαυτήν, καθ' ὃν τρόπον ἡ κινουμένη βέμβιξ (σβούρα).

Ἐκ τῆς ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς πορίζομεθα τὸ μέτρον τοῦ χρόνου· διότι τὴν διάρκειαν τῆς περιστροφῆς ταύτης διήρσαν οἱ ἄνθρωποι εἰς 24 ὥρας, ἑκάστην ὥραν εἰς 60' πρώτα λεπτὰ καὶ ἕκαστον πρώτον λεπτὸν εἰς 60" δεύτερα.

Ἐκ τῆς ἡμερησίας, προσεῖ κινήσεως τῆς γῆς παρ-οράται ἡ **ἡμέρα** καὶ ἡ **νύξ**, διότι τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον, ἔχει ἡμέραν, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ ὁποῖον κρύπτεται ἀπ' αὐτοῦ, ἔχει νύκτα.

34. β'. Ἡ γῆ, ἐν ᾧ στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα, κινεῖται ἐν τῷ διαστήματι συγχρόνως καὶ περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ κίνησις αὕτη λέγεται **περιφορά τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον**, γίνεται δὲ ἐν διαστήματι 365 ἡμερῶν καὶ 6 ὥρων περίπου, (κινῶνται 5 ὥρ. 48', 49" λεπτά) καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται **ἐνιαυσία**.

35. γ'. Ἡ γῆ δὲν στρέφεται ὀρθῇ σχετικῶς πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιάς τῆς περὶ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ κεκλιμένη, διότι, ἐὰν ἐστρέφετο ὀρθῇ, ὅλοι οἱ τόποι θὰ εἶχον πάντοτε δωδεκάωρον ἡμέραν καὶ δωδεκάωρον νύκτα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι κεκλιμένη ἡ γῆ, οἱ τόποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι περιστροφόμενοι ἔχουσι νὰ διαγραφῶσι μεγαλύτερον κυκλικὸν τόξον ἔμπροσθεν τοῦ ἥλιου, ἔχουσι ἡμέρας μεγαλύτερας, ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὁποῖοι διαγράφουσι μικρότερον τόξον, ἔχουσι ἡμέρας μικροτέρας. Ἐκ τῆς κλίσεως ταύτης τοῦ ἄξονος τῆς γῆς προκύπτει ὅτι οἱ τόποι οἱ ἔχοντες τὰς μεγαλύτερας ἡμέρας κατὰ τινα ὥραν τοῦ ἔτους εὐρίσκονται μετὰ ἕξ μῆνας εἰς τὴν ἀντίθετον θέσαν καὶ τότε ἔχουσι τὰς μικροτέρας.

36. **Ἄξων, πόλοι**. Ἐὰν διαπεράσωμεν σφαῖραν διὰ βελόνης κατὰ μῆκος, αὐτῆς, οὕτως ὥστε νὰ διέρχεται αὕτη διὰ τοῦ κέντρου, στρέφωμεν δὲ τὴν σφαῖραν ταύτην περὶ τὴν βελόνην, ἡ βελὼν θὰ παριστᾷ τὸν ἄξονα, αἱ δὲ δύο ὀπαί, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, τοὺς πόλους· καὶ ὁ μὲν πρὸς τὰ ἄνω λέγεται **βόρειος ἢ ἀρκτικός πόλος**, ὁ δὲ πρὸς τὰ κάτω **νότιος ἢ ἀναρκτικός πόλος**.

37. **Ἄξων** λοιπὸν λέγεται ἡ νοτιῇ γραμμῇ, περὶ τὴν ὁποῖαν στρέφεται ἡ γῆ ἐντὸς 24 ὥρων. Ὁ ἄξων διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τῆς γῆς καὶ ἔχει μῆκος 12712 χιλιομέτρων.

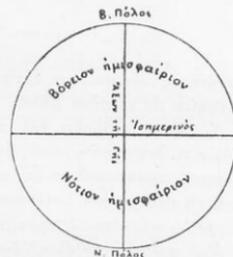
38. **Κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς γῆς**. Ἡ γῆ τὴν ἐτησίαν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰν ἐκτελεῖ κατὰ καμπύλην γραμμὴν σχεδὸν κυκλικήν, ὀνομαζομένην **ἐκλειπτικὴν** (ἰδὲ § 56).

Ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦτο τῆς ἐκλειπτικῆς ὁ ἄξων τῆς γῆς εἶναι κεκλιμένος καὶ κατὰ τὴν ἐτησίαν αὐτῆς περιφορὰν μένει οὕτως πάντοτε αἰσθητῶς παρῳήλιος πρὸς ἑαυτόν.

39. **Πόλοι** λέγονται τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἄξονος τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα δὲν περιστρέφονται.

Σχ. 11.

Σχ. 12.

40. **Ἰσημερινός**. Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν καθετῶς τῆς βελόνης εἰς δύο ἴσα μέρη, ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας προκύπτουσα γραμμὴ ὀνομάζεται **ἰσημερινός**.

Καὶ ἄλλως, **ἰσημερινός** λέγεται ἡ μεγίστη περὶ τὴν γῆν νοτιῇ κυκλικὴ γραμμῇ, ἧς τὰ σημεῖα ἀπέχουσι ἰσάκως ἀπὸ τῶν δύο πόλων.

41. Ὁ ἰσημερινὸς διαμεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἕξ ὧν τὸ ἐν ὀνομάζεται **Βόρειον ἡμισφαί-**

(1) Σχ. 10. Ὅταν ὁ Β. πόλος εὐθυσκοιται κεκλιμένος πρὸς τὸν ἥλιον, ἔχομεν τὴν μεγαλύτεραν θερμότητα ἐν τῷ Β. ἡμισφαίῳ (ἀνοιξὸς, θέρος). Ὅταν πάλιν ὁ Β. πόλος εὐθυσκοιται κεκλιμένος ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἥλιον, τότε ἔχομεν τὸ μεγαλύτερον ψῦχος (φθινόπωρον, χειμῶν).

ριον, τὸ δ' ἕτερον **νότιον ἡμισφαίριον**, ἀπέχει δέ, ὡς εἴπομεν, ὁ ἰσημερινὸς ἰσάκις τῶν δύο πόλων. Πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, ἔχουσι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἡμέραν ἴσην πρὸς τὴν νύκτα.

ΣΗΜ. Εἰς τὸν τόπον ἡμῶν συμβαίνει τοῦτο δις τοῦ ἔτους, τὴν 8ην Μαρτίου καὶ τὴν 9ην Σεπτεμβρίου· καὶ ἡ μὲν λέγεται ἰσημερία **εαρινή**, ἡ δὲ **φθινοπωρινή**.

Ἡ διάμετρος τοῦ κύκλου τοῦ ἰσημερινοῦ ἔχει μῆκος 12756 περίπου χιλιομέτρων, ἴσῳ εἶναι 14 χιλιομέτρα μεγαλύτερα τοῦ ἄξονος τῆς γῆς.

42. **Μεσημβρινός.** Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη, οὕτως ὥστε ἡ τομὴ νὰ διέρχεται διὰ τῆς βελόνης, ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας προκύπτουσα γραμμὴ ὀνομάζεται **μεσημβρινός**.

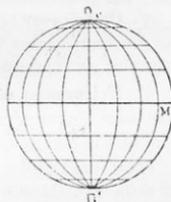
43. Ἀκριβέστερον δὲ τὸ ἡμισυ τῆς τοιαύτης γραμμῆς τὸ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πόλου εἰς τὸν ἕτερον λέγεται **μεσημβρινός**, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ λέγεται **ἀντιμεσημβρινός**.

Μεσημβρινοὶ λοιπὸν λέγονται οἱ μέγιστοι κύκλοι τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι διέρχονται διὰ τῶν πόλων καὶ τέμνουν τὸν ἰσημερινὸν καθέτως.

44. Οἱ μεσημβρινοὶ ὀνομάζονται οὕτω, διότι, ὅταν

Σχ. 13.
Μεσημβρινοί.

Σχ. 14.
Παράλληλοι καὶ μεσημβρινοί.

κατὰ τὴν ἡμερησίαν κίνησιν τῆς γῆς ἕκαστος τῶν κύκλων τοῦτων εὐρεθῆν ἀπέαντι τοῦ ἡλίου, οἱ τόποι, οἱ ὁποῖοι κεῖνται ἐπὶ τῆς ἡμιπεριφερείας τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦτου τῆς ἐσοταμένης πρὸ τὸν ἥλιον, ἔχουσι **μεσημβρίαν**, ἐν ᾧ οἱ τόποι, οὔτινες εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἄλλης ἡμιπεριφερείας τοῦ ἰδίου μεσημβρινοῦ, ἔχουσι κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν στιγμὴν **μεσοκύκλιον**.

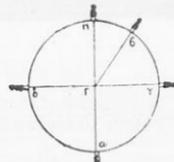
45. Οἱ μεσημβρινοὶ τέμνονται ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη.

46. Ἡ περιφέρεια τῆς γῆς μετρομένη ἐπὶ ἐνὸς οἰκουδῆποτε **μεσημβρινοῦ** εἶναι 40,008,000 μέτρα, ἴσῳ 40,008 χιλιομέτρα. Ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ **ισημερινοῦ** εἶναι 40,076 χιλιομέτρα (ἐπὶ πλέον 68 χιλιομέτρα).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ

γῆ δὲν εἶναι **τελεία σφαῖρα**, ἀλλ' ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς προσεγγίζον πολὺ πρὸς τὴν σφαῖραν, διότι, ἐὰν κόψωμεν τὴν γῆν κατὰ ἓνα οἰκονῆποτε μεσημβρινόν, ἡ τομὴ δὲν εἶναι κύκλος, ἀλλὰ **ἐλλειψις**.

47. **Ἀντίποδες** ὀνομάζομεν τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τὰ καίμενα ἐπὶ ἀντιθέτων μεσημβρινῶν π. χ. τὸ α εἶναι ἀντίπους τοῦ Π, καὶ ἐν ᾧ φαίνεται ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ σημεῖου α ἔχουσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω, δὲν συμβαίνει ἀληθῶς τοῦτο, διότι δι' ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς τὸ κάτω θεωρεῖται ἡ διεύθυνσις πρὸς τὸ κέντρον αὐτῆς Γ, τὸ δὲ ἄνω ἔχει τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Σχ. 15. Ἀντίποδες.

Ἡ σελήνη.

48. Ἡ **σελήνη**, ὁ ὄρατος καὶ λαμπρὸς ἀστὴρ ὁ φωτίζων ἡμᾶς τὴν νύκτα, ὅσως εἶναι, ὡς εἴπομεν, ὁ δορυφόρος τῆς γῆς (ἡ μονάχο κόρη αὐτῆς), εἶναι σφαῖρα φαίνεται δὲ εἰς ἡμᾶς κατὰ περιόδους ὑπὸ διαφόρου μορφᾶς καὶ εἶναι 50 περίπου φορές μικροτέρα τῆς γῆς.

49. Ἡ σελήνη φαίνεται εἰς ἡμᾶς πολλαῖας μεγαλύτερα τοῦ ἡλίου, διότι εὐρίσκεται 384 φορές πλησιέστερον πρὸς ἡμᾶς.

50. Σφαῖρα τηλεβόλου θὰ ἔχρειάζετο 9 ἡμέρας ὅπως φθάσῃ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὴν σελήνην.

Ἀτμάμαξα τρέχουσα μετὰ μεγίστης ταχύτητος 60 χιλιομέτρων καθ' ὥραν ἤθελε διανύσει τὴν ἀπόστασιν ταύτην εἰς διάστημα ἐννέα τοῦλάχιστον μηνῶν.

51. Ἡ σελήνη στρέφεται περὶ τὴν γῆν εἰς διάστημα 27 ἡμερῶν καὶ 8 περίπου ὥραν· στρέφεται δὲ συγχρόνως καὶ περὶ ἑαυτῆν ἐν ἴσῳ ἀκριβῶς χρονικῷ διαστήματι.

52. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς περιφορᾶς τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν, ἐν ᾧ συγχρόνως αὐτὴ στρέφεται, ὡς εἴπομεν, καὶ περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα ἐν ἴσῳ χρονικῷ διαστήματι, **βλέπομεν ἀπὸ τῆς γῆς πάντοτε τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον τῆς σελήνης**.

ΣΗΜ. Ἡ σελήνη, ὅπως καὶ ἡ γῆ, δὲν εἶναι σῶμα αὐτόφωτον, τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀνακλᾷ πρὸς ἡμᾶς, εἶναι αὐτὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ σελήνη, ὡς καὶ ἡ γῆ, δέχεται παρὰ τοῦ ἡλίου.

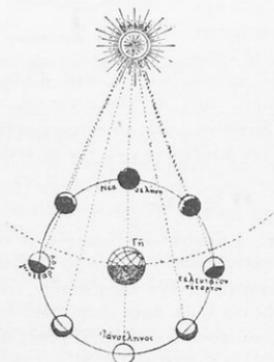
Ἐὰν παραστήσωμεν τὴν γῆν δι' ἐνὸς κύκλου, ἔχοντος διάμετρον πέντε χιλιοστῶν τοῦ μέτρου, ὡς ἐν τῷ κατωτέρῳ σχήματι (15), ἡ σελήνη θὰ παρίσταται δι' ἐνὸς μικροτάτου κύκλου, ἔχοντος διάμετρον ἐνὸς καὶ ἡμισῶς χιλιοστομέτρου, ἡ δὲ ἀπόστα-

Σ Ε Λ Η Ν Η

Γ Η

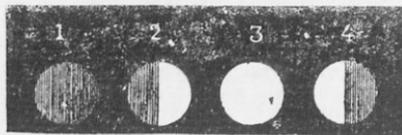
Σχ 15. Συγκριτικόν μέγεθος γης και σελήνης.

ως της σελήνης από της γης θα παρίσταται διά γραμμής 15 εκατοστών του μέτρου.

Σχ. 16. Φάσεις της σελήνης.

μάζομεν φάσεις της σελήνης τας μορφάς, τας οποίας παρουσιάζει ή όψη αυτής κατά την μηνιαίαν πορείαν περί την γην αναλόγως της θέσεως αυτής και έν σχέσει προς την γην και τον ήλιον.

Σχ. 17. 1) Νέα σελήνη. 2) Ιον τέταρτον. 3) Πανσέληνος. 4) Τελευταίον τέταρτον.

Αί φάσεις της σελήνης εϊσιν αί έξής:

Νέα σελήνη, πρώτον τέταρτον, πανσέληνος και τελευταίον τέταρτον.

ΣΗΜ. Η γη κατά την περιφοράν αυτής περί τον ήλιον παρασφύρει μεθ' εαυτής και την σελήνην. Κατ' άκολουθίαν της έκτοπίσεως ταύτης της σελήνης ή μηνιαία χρονική περίοδος των φάσεων είναι μεγαλύτερα κατά δύο ήμέρας περίπου της περιφοράς της σελήνης περί την γην.

Πείραμα α'. Έάν παραστήσωμεν τον ήλιον δι' άνθυμένον κηρίου και την σελήνην διά σφάρας λευκής, έξαρτωμένης εκ τινος νήματος, δυνάμεθα να

ανάπτύξομεν εις τους μαθητάς τας φάσεις της σελήνης, περιφέροντες την σφάραν ταύτην περί τινα μαθητήν (ή ομάδα μαθητών) παριστώντα την γην.

Καταδεικνύεται δέ διά του πειράματος τούτου, ότι αί φάσεις της σελήνης έχουσι διάφορον μορφήν, την οποίαν παρουσιάζει προς ήμάς τó φωτιζόμενον ήμισφαίριον της σελήνης, του όποιου παρατηρούμεν μέρος κατά τó μάλλον ή ήττον μέγα αναλόγως της σχετικής θέσεως της σελήνης, της γης και του ήλιου.

ΣΗΜ. α'. **Νέα σελήνην** έχομεν, όταν ή σελήνη εύρίσκηται μεταξύ του ήλιου και της γης, δέν είναι δέ εις ήμάς όρατή κατά την νύκτα, διότι είναι έστραμμένη προς την γην τó άφώτιστον αυτής ήμισφαίριον.

β'. **Πρώτον τέταρτον** της σελήνης έχομεν, όταν αυτή άξονομένη φθάση μέχρι του ήμισους του φωτιζόμενου δίσκου.

γ'. **Πανσέληνον** έχομεν, όταν βλέπομεν όλόκληρον τον φωτιζόμενον δίσκον συμβαίνει δέ κατά τας ίσημερίας, έν ό άνεί ο ήλιος, να ανατέλλη ή σελήνη.

δ'. **Τελευταίον τέταρτον** της σελήνης έχομεν, όταν αυτή έλαττουμένη καταντήση εις τó ήμισον του φωτιζόμενου δίσκου.

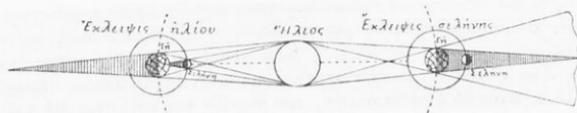
Τέλος μετά 29 1/2 ήμέρας επανέρχεται άντικρό του ήλιου ανατέλλουσα και δύουσα συγχρότως μετά του ήλιου.

53. **Έκλειψις** καλεϊται ή απόκρυψις οφραίνου τινός σώματος από των οφθαλμών ήμών ένεκα της παρεμβολής άλλου οφραίνου σώματος μεταξύ του απόκρυπτομένου και ήμών.

54. **Έκλειψις ήλιου** συμβαίνει, όταν ή σελήνη παρεντίθηται μεταξύ του ήλιου και της γης, δηλ. συμπέπει ώστε τά κέντρα των τριών αυτών άστέρων να εύρίσκωνται επί της αΐτης εϋθείας γραμμής. Τότε ή σελήνη απόκρύπτουσα από της γης τον ήλιον προβάλλει την σκιάν αυτής επί της γήινης επιφανείας, ήτις σκιά είναι πολύ περιορισμένη, καθόσον ή σελήνη είναι μικροτέρα, ως είπομεν, της γης.

55. **Έκλειψις σελήνης** συμβαίνει, όταν ή γη παρεντίθηται μεταξύ του ήλιου και της σελήνης: συμπέπει δέ ώστε ή σκιά της γης πέπτουσα επί της επιφανείας της σελήνης να έμποδίση αυτήν από του να λαμβάνη εκ του ήλιακού φωτός.

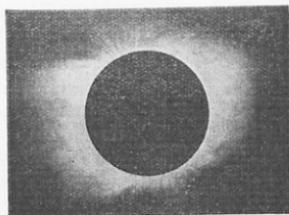
Αί εκλείψεις της σελήνης γίνονται όραται δι' όλον

Σχ. 18. Ἐκλείψεις.

τὸ γήινον ἡμισφαίριον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα τὴν σελήνην.

Πείραμα β'. Ἐπαναλαμβάνοντες ὁ διδάσκαλος τὸ πρῶτον πείραμα δεικνύει πρὸς τοὺς μαθητὰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν παράγονται αἱ ἐκλείψεις. Ἀποδεικνύει δὲ οὕτως, ὅτι αἱ ἐκλείψεις δὴν συμβαίνουναι *συννάμεις*· καὶ πράγματι πολὺ σπανίως οἱ τρεῖς οὗτοι ἀστέρες εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, διότι ἡ σελήνη κατὰ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὴν γῆν δὲν

Σχ. 19 Ἀτμόσφαιρα ἡλίου ἐν ὥρᾳ ὀλικῆς ἐκλείψεως αὐτοῦ.

κινεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς, ἀλλὰ δις μόνον καθ' ἑκάστην περιφορὰν αὐτῆς τέμνεται τὸ ἐπίπεδον τοῦτο.

56. **Ἐκλειπτικὴ.** Ἡ τροχὰ τῆς γῆς, ὡς καὶ ἡ τῶν πλανητῶν, ἔχει σχῆμα ἑλλείψεως καὶ καλεῖται *ἐκλειπτικὴ*, διότι, ὅταν ἐπ' αὐτῆς εὐρεθῇ ὁ ἥλιος, ἡ γῆ καὶ ἡ σελήνη, συμβαίνουναι αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

Μίαν τῶν ἐστιῶν τῆς ἑλλείψεως ταύτης κατέχει ὁ ἥλιος.

Ἡ ἐκλειπτικὴ εἶναι μέγιστος κύκλος καὶ διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἴσα τόξα ἐκ 30° ἕκαστον, ἅτινα καλοῦνται *ζῳδία τοῦ κύκλου*· ἕκαστον τούτων φέρει ἴδιον ὄνομα, ὧν δὲ ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸν *ζῳδιακὸν λεγόμενον κύκλον*. Ταῦτα δὲ εἶναι :

- Ζῳδία τοῦ ἕαρος Κριός, Ταῦρος, Αἰδίμιοι.
- » » θέρους Καρκίνος, Λέων, Παρθένος,
  - » » φθινοπώρου Ζυγός, Σκορπιός, Τοξότης.
  - » » χειμῶνος Αἰγόκερος, Ὑδροχόος, Ἰχθύες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

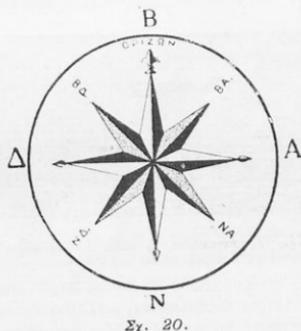
Ἐξέλιξις καὶ σημεῖα αὐτοῦ.

57. Ἡ κυκλικὴ ἐκεῖνη περιφέρεια, τὴν ὁποῖαν σχηματίζει ὁ οὐρανὸς περὶξ ἡμῶν, ὅταν ἰστάμεθα ἐπὶ ἀναπεπταμένον μέρος καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι στορίζεται ὁ οὐρανὸς θόλος, ὀνομάζεται *ὀρίζων*.

ΣΗΜ. Ἡ κυκλικὴ γραμμὴ εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλυτέρα, ὅσον ὑψηλότερον εἶναι τὸ μέρος, ὅπου ἰστάμεθα.

Τὸ κέντρον τοῦ κύκλου, εἰς τὸ ὁποῖον περατοῦται ἡ κυκλικὴ αὐτῆ γραμμὴ, κατέχει ὁ παρατηρητής.

58. Τέσσαρα εἶναι *τὰ κύρια σημεῖα* τοῦ ὀρίζοντος, ἢ *ἀνατολή*, ἢ *δύσις*, ὁ *βορρᾶς* καὶ ἡ *μεσημβρία*.

Σχ. 20.

59. **Ἀνατολή** ὀνομάζεται τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, ἤτοι ἀρχίζει νὰ φαίνεται.

60. **Δύσις** ὀνομάζεται τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἥλιος δύει, ἤτοι ἐξαφανίζεται.

61. Ὅταν ἔχομεν τὴν ἀνατολὴν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν καὶ τὴν δύσιν πρὸς τὰ ἀριστερά, τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν, ὀνομά-

ζαίμετρον πέραν τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου. Εἰς τὸν ἡλιακὸν μεσημβρινὸν ὑποχωρεῖ τὸ Σέμμα κατὰ τὴν περιπέτοιον δὲ ταύτης παρατηροῦνται ἀντιπολλοὶ ἐχουσαι ὀχθρα γελιδῶν.

(1) **Σέμμα** (Κορώνα Ἡλίου) Φωτογραφία τῶν κ. κ. Barnard καὶ Ritchy τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Yerkes. Ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτῆ τοῦ Ἡλίου φαίνεται μόνον διὰ συμβαίνοντων ὀλικῶν ἐκλείψεων τοῦ Ἡλίου, ἢ παροῦσα Ἀμερικανικὴ φωτογραφία ἐλήφθη κατὰ τὴν ἐπισυμβάναν Ἐκλείψιν τῆς 29ης Μαΐου 1900. Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Σέμματος τοῦ Ἡλίου προεξέχει πολλὰς ἡλιακὰς

προεκτείνωμεν αὐτήν, θέλομεν συναντήσῃ τὸν **πολικὸν** ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς **μεγᾶς ἄρκτου**.

ΣΗΜ. Ἐπίσης δυνάμεθα τῇ βοήθειᾳ τοῦ **πολικοῦ ἀστέρος** νὰ διαγράψωμεν **μεσημβρινόν**.

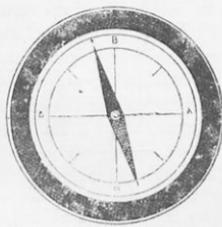
Σχ. 24.

Ὁ **πολικὸς ἀστὴρ** εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν δεικνύει ἐπ' ἀκριβῆς τὴν διεύθυνσιν τοῦ βορείου πόλου, καθόσον ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ $10\frac{3}{4}$ περίπου ὃ δὲ πόλος εὐρίσκεται αἰσθητῶς ἐπὶ τῆς διευθύνσεως ΠΕ (Σχ. 19) τοῦ **πολικοῦ ἀστέρος** παρὰ τὸν πρῶτον ἀστῆρα τῆς οὐρᾶς τῆς **μεγᾶς ἄρκτου**. Οὗτος εἰς τὰς ἐποχὰς, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ γραμμὴ αὐτὴ καθίσταται κατακόρυφος κατὰ μίαν τῆς νυκτὸς στιγμήν, τὸ διάγραμμα τοῦ **μεσημβρινοῦ** καθίσταται εὐκολον ἐντελούμενον ὡς ἔξης:

Ἐμπληγνύομεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενον πύσσυλον ΓΜ, κατόπιν εὐθυγραφοῦμεν τοῦτον διὰ τοῦ νήματος τῆς στάθμης πρὸς τοὺς ἀστέρας ΠΕ, συμφώνως τῷ ἀνωτέρῳ σχήματι. Ὅταν δὲ τοῦτο γίνη, ἡ προέκτασις Α τοῦ νήματος τῆς στάθμης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους προσδιορίζει τὴν εὐθείαν ΑΜΝ, ἣτις εἶναι καὶ ὁ ζητούμενος **μεσημβρινός**.

65. Ὅταν δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν οὔτε τὸν ἥλιον οὔτε τοὺς ἀστέρας, εὐρίσκομεν τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος διὰ τῆς **ναυτικῆς πυξίδος**.

66. Ἡ **ναυτικὴ πυξίς** εἶνε πλᾶξ φέρουσα βελόνην ἐκ χάλυβος μεμαγνητισμένην, ἣτις κινεῖται ἐπ' ἐνὸς στροφέως καὶ διευθύνει πάντοτε τὴν μίαν ἄκρην αὐτῆς πρὸς βορρᾶν, ἢ ὅποια εἶναι βεβηαμένη με κινουδὸν χρώμα γίγιν ἀμέσου ἀναγνωρίσεως.

Σχ. 25. Πυξίς.

67. **Παράλληλοι κύκλοι**. Παράλληλοι ὀνομάζονται οἱ κύκλοι τοῦ αὐτοῦ πλάτους, δηλ. κύκλοι νοητοὶ εἰς τῆς γήινης σφαίρας καὶ παράλληλοι πρὸς τὸν ἰσημερινόν. Τέσσαρες τούτων εἶναι οἱ κυριώτεροι, ὁ **βόρειος πολικὸς κύκλος**, ὁ **τροπικὸς τοῦ Κερκίνου**, ὁ **τροπικὸς τοῦ Αἰγόνερου** καὶ ὁ **νότιος πολικὸς κύκλος**.

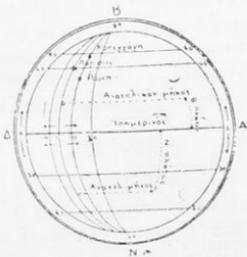
Ὅσον δὲ πλησιάζουσιν εἰ παράλληλοι κύκλοι πρὸς τοὺς πόλους, ἐπὶ τοσοῦτον εἶναι μικρότεροι.

ΣΗΜ. Οἱ παράλληλοι κύκλοι, ὡς καὶ οἱ **μεσημβρινοί**, ξευερέθησαν, ἵνα προσδιορίζηται ἐπ' ἀκριβῆς πᾶν σημεῖον ἐπὶ τῆς γήινης σφαίρας, διότι οὕτω πᾶς ἕκαστος σημεῖον ἐπ' αὐτῆς ἔχει τὸν **μεσημβρινόν** καὶ τὸν **παράλληλον** αὐτοῦ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὴν τομὴν τούτων.

Αἱ πόλεις π.χ. αἱ κείμεναι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ **μεσημβρινοῦ**, ὡς εἶπομεν, ἔχουσι **μεσημβριάν** τὴν αὐτὴν **χρονικὴν στιγμήν**. Αἱ πόλεις δὲ αἱ κείμεναι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ **παράλληλου κύκλου** ἀπέχουσιν ἕξ ἴσου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ ἔχουσι τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Γεωγραφικὸν πλάτος.

68. **Γεωγραφικὸν πλάτος** ὀνομάζεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς πρὸς Β, ἢ πρὸς Ν, ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ, μετρουμένην διὰ μοιρῶν ἐπὶ τῷ ζῷον **μεσημβρινοῦ**, εἶναι δὲ ἡ μοῖρα, ὡς εἶπομεν, $\frac{1}{360}$ τῆς περιφερείας παντὸς κύκλου εἴτε **μεγάλου** εἴτε **μικροῦ** καὶ ὅσαι μὲν γῶραι εἶναι πρὸς Β, τοῦ ἰσημερινοῦ, ἔχουσι **βόρειον πλάτος**, ὅσαι δὲ πρὸς Ν, **νότιον**.

69. Τὰ μέρη τῆς Σχ. 28. **Παράλληλοι, μεσημβρινοὶ ἐπιφανείας τῆς γῆς, Γεωγραφικὸν μήκος καὶ πλάτος.**

τὰ ὁποία κείνται ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ ἐπομένως δὲν ἀπέχουσι ποσῶς ἀπ' αὐτοῦ, δὲν ἔχουσι πλάτος ἢ, ὡς συνήθως λέγουσιν, ἔχουσι πλάτος μηδέν, τὰ δὲ μέρη, τὰ ὁποία κείνται ἀκριβῶς εἰς τοὺς πόλους, ἔχουσι πλάτος 90 μοιρῶν ὥστε τὸ ἐλάχιστον πλάτος εἶναι μηδέν καὶ τὸ μέγιστον εἶναι 90°.

70. Ἐπομένως αἱ γῶραι, αἵτινες κείνται μεταξὺ τῶν πόλων καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἔχουσι πλάτος μεγαλύτερον τοῦ μηδενὸς καὶ μικρότερον τῶν 90°, καὶ ὅσαι μὲν ἐκ τούτων πλησιάζουσι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἔχουσι πλάτος μικρόν, ὅσαι δὲ πλησιάζουσι πρὸς τοὺς πόλους, ἔχουσι πλάτος μεγαλύτερον (1).

ΣΗΜ. Μία μοῖρα 1° πλάτους μετρουμένη, ὡς

(1) Τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἔχει περίπου βόρειον πλάτος 40 μοιρῶν, ὅπου γράφεται Β. Π. 40° καὶ σημαίνει ὅτι τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου κείται πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ 38 μοίρας.

Ἐκ τούτου λοιπὸν συμπεραίνομεν, ὅτι, ὅταν δύο τόποι ἀπέχουσι 15° ἀπ' ἀλλήλων, ἢ μεταξὺ αὐτῶν διαφορά εἶναι μία ὥρα ($360^{\circ} : 24 = 15^{\circ}$), καὶ ὅταν πάλιν ἡ διαφορά εἶναι 1° μόνον ὥρα, τότε ἡ διαφορά εἶναι 4 πρῶτα λεπτά τῆς ὥρας, ἢτοι $1/15$ τῆς ὥρας.

81. Ὁ ἥλιος, ὡς εἶπομεν, φαίνεται ὅτι κινεῖται ἐξ Α. πρὸς Δ. κατ' ἀκολουθίαν πρῶτον διέσχεται διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν τόπων τῶν κεκλιμένων πρὸς Α. πολὺ πρὶν ἢ φθάσῃ τὸν μεσημβρινὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπομένως ἡ ὥρα τῶν τόπων ἐκείνων εἶναι μᾶλλον προχωρημένη. Τάναπλιν δὲ συμβαίνει διὰ τοῦς τόπους τοὺς κεκλιμένους πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀθηνῶν π. γ. ὅταν ἐν Ἀθήναις εἶναι μεσημβρία, εἰς τόπον ἀπέχοντα τῶν Ἀθηνῶν 15° ἀνατολιχοῦ μήκους εἶναι 1 μ. μ., 11 δὲ π. μ. μόνον εἰς τόπον ἔχοντα δυτικῶν μήκους 15° .

ἜΣΤΩ ΤΟΥ ἔτους.

82. Ἐκ τῆς ἐνιαυσίας κινήσεως τῆς γῆς προκύπτουσι εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους, διότι αἱ μεταβολαὶ τῆς διαρκείας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς θέσεως τῆς γῆς ὄς πρὸς τὸν ἥλιον μεταβάλλουσι τὴν θερμοκρασίαν ἐκάστου τόπου καὶ προξενουσι τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Ἐκάστη ὥρα τοῦ ἔτους διαρκεῖ 3 μῆνας· περὶ τοῦ **καρ** ἄρχεται τὴν 21ην Μαρτίου, τὸ **θέρους** τὴν 21ην Ἰουνίου τὸ **φθινόπωρον** τὴν 22αν Σεπτεμβρίου καὶ ὁ **χειμῶν** τὴν 21ην Δεκεμβρίου.

ΣΗΜ. Αἱ ὥραι τοῦ ἔτους εἶναι ἀντίθετοι εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια· ὅταν π. γ. οἱ κάτοικοι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου ἔχουσι θέρους, οἱ τοῦ Ν. ἔχουσι χειμῶνα, καὶ τάναπλιν.

83. Ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς γῆς ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχῆς· αὕτη εἶναι ἡ αἰτία τῶν ὥρων τοῦ ἔτους. Εὐκόλως δὲ δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν τοῦτου διὰ τῶν ἐξῆς πειραμάτων, δι' ὧν ἐννοοῦμεν ὡσαύτως καὶ τὴν ἀνισότητά των ἡμερῶν καὶ νυκτῶν.

Πείραμα α'. Ἐντὸς σκοτεινοῦ θαλάμου τελοῦσθαι ἐπὶ τροπέῃ; λαμπάδα ἀνημμένην, παριστάσαν τὸν ἥλιον. Ἐπειτα κρατοῦντες ὑδρόγειον σφαιρίον, ἢς ὁ ἄξων νὰ εἶναι κατακόρυφος καὶ τὸ κέντρον αὐτῆς· εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὴν φλόγα ὕψος, διαγράφουσι ὀριζοντίως κύκλον περὶ κέντρον τὴν λαμπάδα, ὅστις θὰ εἶναι ἡ ἐκλειπτική, καὶ συγχρόνως περιστρέφουσαν τὴν σφαῖραν. Τότε παρατηροῦμεν τὰ ἐξῆς:

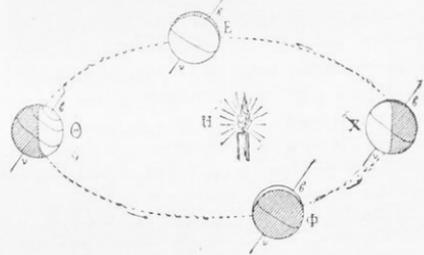
1) Ὅτι φωτίζεται μόνον τὸ ἥμισυ τῆς σφαίρας σταθερῶς, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ μένει εἰς τὸ σκότος.

2) Ὅτι ἡ κατακόρυφος περιφέρεια, ἢ ἀποτελοῦσα τὸ ὄριον μεταξὺ φωτός καὶ σκότους κατὰ τὴν ἐκτέλεισιν τοῦ πειράματος τοῦτου διέσχεται διὰ τῶν δύο πόλων.

3) Ἐὰν ἡ γῆ ἐστρέφετο οὕτω πρὸς τὸν ἥλιον, ἕκαστον σημεῖον τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θὰ ἦτο καθ' ἐκάστην σχετικῶς πρὸς τὸν ἥλιον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· αἱ ἡμέραι δ' ἀποτελοῦντο ἐκ δώδεκα ὥρων καὶ αἱ νύκτες ἐπίσης· ἐπομένως δὲν θὰ διεκρίνοντο αἱ ὥραι τοῦ ἔτους.

Ἄλλὰ τοιοῦτόν τι δὲν συμβαίνει· ὁ ἄξων ἄρα τῆς γῆς δὲν φέρεται ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐκλειπτικῆς καθέτως κατὰ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον.

Πείραμα β'. Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ αὐτὸ πείραμα, ἀλλὰ τὴν ἀξὸν κλίνουσα ὀλίγον τὸν ἄξονα τῆς σφαίρας καὶ περιφέρουσαν αὐτὴν περὶ τῆς ἀνημμένης λαμπάδος διαγράφουτες ὀριζόντιον κύκλον, ὅστις

παριστᾷ τὴν ἐκλειπτικὴν, φροντίζοντες ὅμως νὰ τηρῶμεν τὸν ἄξονα τῆς σφαίρας, κεκλιμένον $1/4$ περίπου ὀρθῆς γωνίας καὶ παράλληλον πρὸς ἑαυτὸν.

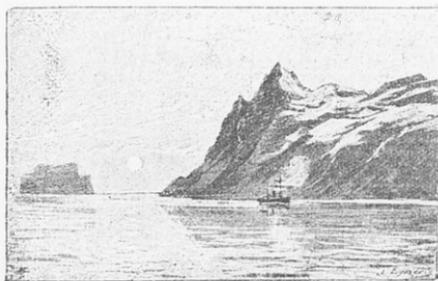
Τότε παρατηροῦμεν.

1) Ὅτι εἰς τὸ σημεῖον Θ (δηλ. τὴν 21 Ἰουνίου) ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος παρουσιάζει πρὸς τὸν ἥλιον τὸν Β. πόλον, ἐνθ' ὁ Ν. εὐρίσκεται καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν σιάν. Ἄν καὶ εἰς βλας τὰς περιπτώσεις τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εὐρίσκειται εἰς τὸ φῶς, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς τὴν σιάν, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ Β. ἡμισφαίριον ἔχει τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ εἰς τὸ φῶς καὶ ἐλάχιστον μόνον εἰς τὸ σκότος. Πλὴν τοῦτου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαιρίου ἀι ἀκτίνας τοῦ ἥλιου πίπτουσι καθέτως καὶ προσδίδουσι οὕτως εἰς αὐτὸ μεγαλυτέραν θερμοτήτα.

Ἐπομένως οἱ κάτοικοι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου, εἰς οὗς περιλαμβάνόμεθα καὶ ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔχουσι **θέρους**, οἱ δὲ τοῦ Ν. ἔχουσι **χειμῶνα**.

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην τῆς γῆς, δηλ. εἰς τὸ σημεῖον Θ, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ παράλληλοι τέμνονται ἀνίσως ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, τοῦτο δὲ ἀρκυφῶς· εἶναι ἡ αἰτία **τῆς ἀνισότητος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν**. Ἐπειτα παρατηροῦμεν πῶς οἱ παράλληλοι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου ἔχουσι μεγαλυτέρον ἀριθμὸν μοιρῶν εἰς τὸ φωτίζε-

μενο μέρος ή εις την σιάν, και καθ' ακολουθίαν **αι ημέραι είναι μεγαλύτεραι των νυκτών.** Ἐφ' ὅσον δὲ προχωροῦμεν πρὸς τὸν Β. πόλον, αἱ ἡμέραι

Σχ. 29. Πολικὴ ἡμέρα. Ὁ ἥλιος ἐν μεσουρανιαῷ περὶ τὸ Β. ἀρκτικῶρον.

γίνονται μεγαλύτεραι· ἐν ᾧ εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον· αἱ νύκτες εἶναι μεγαλύτεραι τῶν ἡμερῶν και βαίνουσι αὐξανόμεναι καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸν Ν. πόλον.

2) Πρὸς τοῦτους παρατηροῦμεν, ὅτι, ἐν ὅσῳ ἡ γῆ εὐρίσκεται ἐν τῇ θέσει ταύτῃ (Θ), πάσα αἰ πρὸς τὸν Β. πόλον γειτονικαὶ χῶραι μένουσι σταθερῶς εἰς τὸ φῶς καθ' ὅλην τὴν περιστροφὴν τῆς γῆνις σφαίρας, τότε δὲ ἀκριβῶς ἔχομεν τὴν **πολικὴν** καλοῦμεν **ἡμέραν**, ἡ ὁποία διαρκεῖ ἐξ **ὀλοκληροῦς** μῆνας εἰς τὸν πόλον.

Ὅλως τὸ ἐναντίον συμβαίνει εἰς τὸν Ν. πόλον, ὁ ὁποῖος ἐπὶ ἐξ μῆνας κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εὐρίσκεται εἰς τὸ σκότος, δηλ. εἰς πλήρη **πολικὴν νύκτα.**

3) Τελευταῖον παρατηροῦμεν ὅτι και ἐν τῇ παραγραφῇ περὶ ἰσημερινοῦ εἴπομεν, ὅτι δηλ., οἰαδὴποτε και ἂν εἶναι ἡ θέσις τῆς γῆς ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς, ὁ ἰσημερινὸς τέμνεται εἰς δύο ἴσα μέρη. Κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὸν ἰσημερινὸν αἱ ἡμέραι και αἱ νύκτες καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι ἴσας διαρκείας.

Τὴν 22αν Σεπτεμβρίου, ἦτοι μετὰ τρεῖς μῆνας, ἡ γῆ φθάνει εἰς τὸ σημεῖον Φ, ὅποτε μεθ' ὅλην τὴν κλίσην τοῦ ἄξονος ἀμφότεροι οἱ πόλοι φωτίζονται ἐξ ἴσου, πάντες δὲ οἱ πορᾶλληλοι τέμνονται ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός εἰς δύο ἴσα μέρη και τότε ἔχομεν καθ' ὅλην τὴν γῆν ἡμέραν ἴσην πρὸς τὴν νύκτα (**φθινοπωρινὴ ἰσημερία**). Ἀπὸ τῆς 22ας λοιπὸν Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Β. ἡμισφαίριῳ ἄρχεται τὸ **φθινοπώρον**.

Τὴν 21ην Δεκεμβρίου, ἦτοι τρεῖς μῆνας μετέπειτα, ἡ γῆ φθάνει εἰς τὸ σημεῖον Χ, ὅτε πάσα ἡ περὶ τὸν Β. πόλον χώρα εὐρίσκεται εἰς παντελῆ σιάν, ἐν ᾧ ὁ Ν. πόλος εὐρίσκεται εἰς τὸ φῶς. Τότε διὰ τὸ Β. ἡμισφαίριον (δι' ἡμᾶς) ἄρχεται ὁ **χειμῶν**, διὰ δὲ τὸ Ν. ἡμισφαίριον τὸ **θῆρος**.

Τὴν 21ην Μαρτίου, τρεῖς μῆνας κατόπιν, ἡ γῆ φθάνει εἰς τὸ σημεῖον Ε, ὅτε οἱ δύο πόλοι αὐτῆς φωτίζονται πάλιν ἐξ ἴσου, ἡ ἡμέρα εἶναι ἴση πρὸς τὴν νύκτα καθ' ὅλην τὴν γῆν (**εαρινὴ ἰσημερία**). Ἀπὸ τῆς ἡμέρας λοιπὸν ταῦτες ἄρχεται ἐν τῷ Βορείῳ ἡμισφαίριῳ τὸ **εἶρος**.

ΣΗΜ. α'. Ἐαρινὴν λοιπὸν ἰσημερίαν καλοῦμεν τὴν χρονικὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄρχεται τὸ εἶρος, και **φθινοπωρινὴν** τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄρχεται τὸ φθινόπωρον. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐποχὰς ταύτας τοῦ ἔτους καθ' ἅπασαν τὴν γῆν ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας και τῆς νυκτός εἶναι ἴση.

ΣΗΜ. β'. Τὴν μεγαλύτεραν ἡμέραν ἐν τῷ Β. ἡμισφαίριῳ ἔχομεν τὴν 21ην Ἰουνίου, καθ' ἣν ἄρχεται τὸ θῆρος, τότε δὲ ἐν τῷ Νοτίῳ ἔχομεν τὴν μικροτέραν. Τὴν δὲ 21ην Δεκεμβρίου, ὅτε εἰς ἡμᾶς ἄρχεται ὁ χειμῶν, εἰς μὲν τὸ Ν. ἡμισφαίριον ἔχομεν τὴν μεγαλύτεραν ἡμέραν, εἰς δὲ τὸ Β. ἔχομεν τὴν μικροτέραν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρότιν περιπτώσιν ἔχομεν τὸ **θερινὸν** λεγόμενον **ἡλιοστάσιον**, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τὸ **χειμερινὸν** (1).

Ἐνισότης τῶν ἡμερῶν και τῶν νυκτῶν.

84. Εἰς τὰς χώρας τὰς κειμένους εἰς τὸν ἰσημερινὸν εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἡμέρα εἶναι ἴση πρὸς τὴν νύκτα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἄλλ' ἔφ' ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς γραμμῆς τοῦ ἰσημε-

Σχ. 30. Ἡμέρα και Νύξ.

ρινοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον γίνονται αἰσθητότεραι αἱ διαφοραὶ τῆς διαρκείας τῆς ἡμέρας και τῆς νυκτός.

ΣΗΜ. α'. Τὸ γεωγραφικὸν πλάτος π. χ. τῶν Ἀθηνῶν εἶνε 37°58', οἷτω δὲ ἡ μεγαλύτερα ἡμέρα τοῦ ἔτους (κατὰ τὸ θῆρος) διαρκεῖ 14 ὥρας και 40' λεπ., (ἡ νύξ μόνον 9 ὥρας και 20' λ.), ἐν ᾧ κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ μικροτέρα ἡμέρα διαρκεῖ 9 ὥρας και 20' λ.

ΣΗΜ. β'. Ἡ Πετροῦπολις (Πετρογραδ) κεῖται εἰς πλάτος Β. 60°. ἐνταῦθα ἡ μεγαλύτερα ἡμέρα διαρκεῖ 18 ὥρας και 30' λ., ἡ δὲ μικροτέρα 5 ὥρας και 30' λ. Προχωροῦντες εἰς πλάτος 66° 33' εὐρίσχομεν διὰ τῆ

(1) Ἡ διάρκεια τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἔθρος = 93 ἡμ. 14 ὥρας, εἶρος = 92 ἡμ. 21 ὥρας, φθινόπωρον = 89 ἡμ. 19 ὥρας, χειμῶν = 89 ἡμ. 0 ὥρας. Τὸ εἶρος και τὸ θῆρος ὁμοῦ διαρκῶν 186 ἡμ. 11 ὥρας, ἐνθ' ὃ φθινόπωρον και ὁ χειμῶν διαρκῶν 178 ἡμέρας 19 ὥρας. Ὅθεν ὁ ἥλιος παραμένει 8 ἡμέρας περιπλοκ περισσότερον εἰς τὸ βόρειον ἢ εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον.

μεγαλύτερα ἡμέρα κατὰ τὸ θέρος· εἶναι 24 ὥραι, διότι ὁ ἥλιος μένει καθ' ἕλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀκόμη, ἢ δὲ ἐλαχίστη ἡμέρα εἶναι μηδὲν ὥραι, διότι ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου δὲν ἀνατέλλει.

ΣΗΜ. γ'. Εἰς τὰς χώρας παρὰ τοὺς πόλους ὁ ἥλιος μένει ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἐπὶ πολλοὺς μῆνας καθ' ἕκαστον ἔτος. Εἰς πλάτος π. γ. $73^{\circ} 40'$ ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἶναι μία συνήχης ἡμέρα· εἰς πλάτος δὲ $84^{\circ} 5'$ ὁ ἥλιος λάμπει διαρκῶς· ἐπὶ πέντε μῆνας· ἐν τέλει δὲ εἰς τοὺς πόλους μία ἡμέρα διαρκεῖ ἕξ ὀλοκλήρους μῆνας καὶ μία νύξ ἐτέρους ἕξ.

Τίνες ὀνομάζομεν τροπικοὺς κύκλους·

85. Ὁ ἥλιος ἔνεκα τῆς κλίσεως τοῦ γήινου ἄξονος δὲν ὄψιται πάντοτε κατακορφῶς τὰς ἀκτίνας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Διότι κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον ἀπομακρύνεται τοῦ ἰσημερινοῦ $23^{\circ} 27'$ πρὸς Β. κατὰ δὲ τὸ χειμερινὸν $23^{\circ} 27'$ πρὸς Ν.

86. Οἱ παρόλληλοι πρὸς τὸν ἰσημερινὸν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν λέγονται **Τροπικοὶ κύκλοι**. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ Β. ἡμισφαίριῳ εὐρισκόμενος λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Καρίνου**, ὁ δὲ ἐν τῷ Ν. **Τροπικὸς τοῦ Αἰγύρου**.

ΣΗΜ. Ἀμφότεροι οἱ παρόλληλοι οὗτοι δεκνύουσι τὸ μέγιστον ὄριον τῆς κατ' ἐπίφρασιν ἀπομακρύνσεως τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ.

Τίνες ὀνομάζομεν πολικοὺς κύκλους·

87. Πολικοὺς κύκλους ὀνομάζομεν τοὺς κύκλους ἐκείνους, οἵτινες ἀπέχονται ἀπ' ἐκάστου τῶν πόλων $23^{\circ} 27'$ λ., καὶ ὁ μὲν πρὸς Β. κείμενος λέγεται βόρειος ἢ ἀρκτικός πολικὸς κύκλος, ὁ δὲ πρὸς Ν. νότιος ἢ ἀναρκτικός κύκλος.

ΣΗΜ. Οἱ πολικοὶ κύκλοι δεκνύουσι τὸ ὄριον, ἔνθα ὁ ἥλιος ἐπὶ 24 ὥρας φαίνεται χωρὶς νὰ δύσῃ, καὶ νὰ ἀναπέλῃ χωρὶς ν' ἀνατελεῖ. Εἶναι οἱ τόποι, ὅπου ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ διρκεῖ ἐπὶ 24 ὥρας, κατὰ τὴν μεγίστην κατ' ἐπίφρασιν ἀπομακρύνσιν τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ζώναι.

88. Τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς οἱ τροπικοὶ καὶ οἱ πολικοὶ κύκλοι διαιροῦσιν εἰς 5 μεγάλας ζώνας, τὰς ἑξῆς:

α) Εἰς τὴν *διακεκαυμένην ζώνην*, τεταυρωμένην ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ ἐκτεινομένην ἑκατέρωθεν μέχρι τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρίνου πρὸς Β. καὶ τοῦ Αἰγύρου πρὸς Ν. Ἐν αὐτῇ ἐπικρατεῖ μεγίστη θερμότης, διότι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες πίπτουσι ἐπ' αὐτῆς καθέτως.

Τὸ πλάτος τῆς ζώνης ταύτης εἶναι περίπου 5,000 χιλιομέτρων.

β) Εἰς τὴν *βόρειον ἐκκρατον ζώνην*, κειμένην ἐν τῷ Β. ἡμισφαίριῳ καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρίνου μέχρι τοῦ Β. πολικοῦ κύκλου.

γ) Εἰς τὴν *νότιον ἐκκρατον ζώνην*, κειμένην ἐν τῷ Ν. ἡμισφαίριῳ καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγύρου μέχρι τοῦ Ν. πολικοῦ κύκλου.

Τὸ πλάτος ἑκατέρας τούτων εἶναι ὁσαύτως 5,000 χιλιομέτρων.

Ἡ θερμότης καὶ τὸ ψῆχος συμβαίνει νὰ εἶναι εἰς τὰς ζώνας αὐτὰς συγκεκρισμένα, διότι αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου προσπίπτουσι πλαγίως.

δ) Εἰς τὰς δύο *κατεψυγμένας ζώνας*, ἑκατέρα τῶν ὁποῦν περιφύεται ὑπὸ τῶν δύο πολικῶν κύκλων.

Ἐκάστη τούτων ἔχει πλάτος μόνον 2,500 χιλιομέτρων. Καλοῦνται δὲ κατεψυγμένα, διότι ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ μέγιστον ψῆχος, καθόσον αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες προσπίπτουσι πολὺ πλαγιώτερον ἢ εἰς τὰς δύο ἐκκράτους ζώνας.

Πῶς διενέμεται ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

89. Οἱ τόποι οἱ κείμενοι μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων ἔχουσι τὴν μεγαλύτεραν θερμότητα, διότι δέχονται κατακορφῶς τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου.

90. Ἐφ' ὅσον δὲ προχωροῦμεν πρὸς τὸν Β. ἢ Ν. πόλον καὶ ἀπομακρυνόμεθα τῶν τροπικῶν, ἐπὶ τοσοῦτον αἰσθηθένεθα ὀλιγοτέραν θερμότητα, διότι εἰς τοὺς τόπους τούτους αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες προσπίπτουσι πλαγίως.

91. Γενικῶς δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπομεν δι, ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, ἢ ὑπὸ τοῦ ἡλίου παρεχόμενη θερμότης εἰς τὴν γῆν ἕλαττοῦται.

ΠΕΡΙ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Μονάδες χρόνου καὶ ὑποδιαιρέσεις αὐτοῦ

92. Ἐκ τῆς 24ώρου ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς, ὡς εἴπομεν, παράγεται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ. Ἡμέραν καλοῦμεν τὸ μεταξὺ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς δύσεως αὐτοῦ χρονικὸν διάστημα, ἀλλ' οἱ ἀστρονόμοι, ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος τῆς ἡμέρας δὲν εἶναι πάντοτε ὁ αὐτός, ὀνομάζουσι ἀκριβέστερον ἡμέραν τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ γῆ τελεῖ μίαν στροφὴν ὀλόκληρον περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς.

93. *Ποῖον χρονικὸν διάστημα καλοῦμεν μῆνα*. Μῆνα καλοῦμεν τὸ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν πανσελίων χρονικὸν διάστημα, ὁ χρόνος ὅμως οὗτος εἶναι $29 \frac{1}{2}$ περίπου ἡμερῶν. Ἐν ὁμοίως δόσωσιν εἰς τοὺς μῆνας ἀκέραιον ἀριθμὸν ἡμερῶν, ἡμεροσθῆσαν νὰ δώσωσιν εἰς ἄλλους μῆνας 31 ἡμέρας καὶ

εις άλλους 30 και εις τὸν Φεβρουάριον 28 και κατὰ δίσκετον ἔτος 29 ἡμέρας.

94. Τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ γῆ ἐκτελεῖ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον, καλοῦμεν **ἔτος**.

95. Ἡ γῆ, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ περὶ κινήσεων τῆς γῆς κεφαλαίῳ, ἐκτελεῖ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον εις 365 ἡμέρας, 5 ὥρας, 48' και 47'', ἐπειδὴ ὅμως ὁ χρόνος οὗτος πρόκειται νὰ ἀποτελεῖται ἐξ **ἀκεραίου ἀριθμοῦ** ἡμερῶν, ἵνα μὴ ἡ αὐτὴ ἡμέρα ἀνήκη εις δύο διάφορα ἔτη, οἱ ἀστρονόμοι ἐπενόησαν διάφορα συστήματα, διὰ τὸν ὅποιον ἐπιζητεῖται ἡ κανονικὴ μέτρησης τοῦ χρόνου. Τὰ συστήματα ταῦτα καλοῦνται **Ἡμερολόγια**.

96. Δύο εἶδη ἡμερολογίων ἐπάρχουσιν ἐν χοῦσει τὸ **Ἰουλιανὸν** και τὸ **Γρηγοριανόν**.

97. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 45 ἔτους π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τῇ συνερρασίᾳ τοῦ ἀστρονόμου Σωσιγέ-νου, μεταβάντος ἐξ Ἀλεξανδρείας εις Ρώμην. Τότε παρεδέχθησαν κατὰ συνθήκην τρία μὲν ἔτη νὰ ἔχουσι 365 ἡμέρας, τὸ δὲ τέτατον 366, ἦτοι τὰ πλεονάζοντα τέσσαρα τέταρτα τῆς ἡμέρας ἐξ ἐκάστου τῶν τεσσάρων ἔτων νὰ ὑπολογίζονται εις μίαν ὅλην ἡμέραν, ἦτις νὰ προστιθῆται εις τὸν Φεβρουάριον μεταξὺ τῆς 23 και 24 αὐτοῦ ἔνεκα τοιαύτης αἰτίας ἡ ἡμέρα, αὕτη ἐκλήθη ante diem bissectum calendas Martias, ἦτοι ἡ ἔκτη πρὸ τῆς πρώτης Μαρτίου ἡμέρας, δηλ. ἡ 24 Φεβρουαρίου δις ἐπαναλαμβανομένη, ἐξ οὗ ὀνομασθῆται και τὸ τέτατον ἔτος, τὸ ἐν 366 ἡμερῶν ἀποτελούμενον **δίσκετον**.

Τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον μεταχρητίζοντο πάντες οἱ λαοὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μέχρι τῆς 16ης Φεβρουαρίου 1923, ἦτις ἐλογίσθη ὡς 1 Μαρτίου και καθ' ἣν ἐγένετο ἀποδεκτὸν ὡς ἐπίσημος χρονολογία τὸ Κράτους τὸ Γρηγοριανὸν τοιοῦτον ὡς ἀκριβέστερον με τὸν χρόνον τῆς περιφορᾶς τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον.

98. **Τίνος ἔνεκεν ἐγένετο τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον**. Ἐπειδὴ ἡ βίασις τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου δὲν εἶναι ἐντελὼς ἀκριβῆς, διότι τετράκις 5 ὥρ., 48' και 47'' ἀποτελοῦσι γινόμενον μικρότερον μιᾶς ἡμέρας, ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ 13ος τῷ 1582 τῇ συμπτῶσει πολλῶν ἐπιστημονῶν ἐπεχειρήσει νῆαν διορθῶσαι τὸ ἡμερολόγιον, ἀπεφάσιεν δὲ νὰ ἀραιωθῶσι δέκα ἡμέραι ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1582 και νὰ λογισθῇ ἡ πέμπτη τοῦ μηνὸς τούτου ὡς δεκάτη πέμπτη, νὰ ἀραιωθῶσι δὲ ἀκόμη και 3 ἡμέραι ἀπὸ τῶν 400 ἐπομένων ἔτων, ἐκ τῶν αἰώνων τῶν ἐκπεφομένων δι' ἀριθμητικῶν στοιχείων, ὧν τὰ δύο πρῶτα ψηφία θεωρούμενα ὡς ἀποτελοῦντα ἴδιον ἀριθμὸν παράγουσιν ἀριθμὸν οὐχὶ διατετὸν διὰ 4 (1700, 1800, 1900, 2100).

99. Κατὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν λοιπὸν ἔκτοτε διαίρεσιν μόλις μετὰ 4 χιλιάδας ἔτη θὰ ὑπάρξῃ διαφορὰ μιᾶς ἡμέρας μεταξὺ τῆς *γρηγοριανῆς* χρονολογίας και τῆς *μαθηματικῆς* ἀπολύτως ἀκριβοῦς ἀποδεικνυομένης.

Τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον παρεδέχθησαν οὖν τῷ χρόνῳ πάντα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη και τὰ πλείοντα τῶν ὀρθοδόξων ἐθνῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων και τὸ Ἑλλ. Κράτος.

Τὸ **Ἐκκλησιαστικὸν ἔτος** εἶναι και τοῦτο ἡλιακόν, δὲν ἄρχεται ὅμως ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀλλοῦσαι ἀριθμῶσιν τοῦ ἔτους τῆς Ἰνδικτιῶν, τελοῦμένης ἐπὶ τούτῳ και ἱεροτελεστίας! Ἡ Ἰνδικτιῶν (indictio) ἔτος ἐπινεμήσεως εἶνε περίοδος δεκαπενταετής, εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 312 μ. Χ.

Πῶς ἐξεργηθῆσθῆ ἡδη τὸ Θρησκευτικὸν ἡμερολόγιον. Παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις, ὡς διετύπωσαν αἱ Ἐκκλησίαι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας και Ἱεροσολύμων ἐναντίον τῆς ἀφομοίωσης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου πρὸς τὸ Γρηγοριανόν, ἀπεφασίσθη λίαν ὀρθῶς, ὅπως ἡ προσαρμογὴ τῶν δύο ἡμερολογίων συντελεσθῆ τὴν 23ην Μαρτίου 1924. Ἀπεδέχθησαν δὲ τὴν ἀφομοίωσιν ταύτην, τὸ Οἰκου-μενικὸν Πατριαρχεῖον, ἡ ἀτοκέφαλος ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ῥωμανίας, τῆς Νοτιοσλαβίας, και τῆς Βουλγαρίας.

Αἱ ἐκκλησίαι αὗται ἀντιπροσωπεύουν, περὶ τὰ 35 ἑκατομμύρια ὀρθοδόξων. Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν νὰ ματαωθῇ ἐκ τινῶν ἀντιρρήσεων ἡ ἀφομοίωσις τῶν ἡμερολογίων, διότι ἀπ' ἐνὸς μὲν διεκλύθη τὸς πληθυσμοῦς τούτους, αἴρυσσα μίαν αἰτίαν συγχύσεως, ἀπ' ἑτέρου δὲ οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ ὅτι τὸ νέον ἡμερολόγιον εἶναι ἐπιστημονικῶς τὸ ἀκριβέστερον.

ΣΗΜ. α Τὸ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐν χοῦσει σεληνιακὸν ἔτος εἶναι περίοδος δωδεκαετῆ τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν, ἔχει λοιπὸν 354 ἡμέρας, 29 1/2 × 12.

ΣΗΜ. β **Πῶς ἠριθμῶν οἱ Ῥωμαῖοι**. Ὁ μὲν τῶν Ῥωμαίων δημοτεῖο εἰς τρία μέρη Kalendae ὄθεν και kalendarius, nonae, idus ἠριθμῶν δὲ ἀναδρομικῶς. Ἡ νομηνία τῶν Ἀθηναίων ἦσαν αἱ Kalendae τῶν Ῥωμαίων, οἷτινες ἐκ τῶν ὄπισθεν ἀρχόμενοι ἔλεγον ἡ 10η πρὸ τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἰανουαρίου dies X. ante (Kalendas Januarias) πρὸς δὴ ἡλωσιαν τῆς 23 Δεκεμβρίου ἡ ante diem X. Kalendarum Januarius ἠριθμῶν ὅμως και ἀντιθέτως poste diem X. Kalendarium, τὸ αὐτὸ ἐγένετο ἐπὶ νωνῶν και εἰδῶν, ὧν αἱ μὲν πρῶτα ἦσαν ἡ πέμπτη ἐκάστου μηνὸς πλην κατὰ τὸν Μάρτιον, Μάτιον, Ἰου-

λιον και 'Οκτώβριον, καθ' οὓς ἴσαν ἡ ἐβδόμη, αἱ δὲ δεύτερα ἡ δεκάτη πέμπτη κατὰ τοὺς μῆνας τούτους, κατὰ τοὺς λοιπούς δὲ ἡ δεκάτη τρίτη. 'Ο ἐνιαυτός, τοῦ Νουμῆ συνέειτο ἐκ 355 ἡμερῶν, ἀλλὰ παρ' ἔτος προσετίθεντο ὅτε μὲν 22 ὅτε δὲ 23 ἡμέραι κατὰ μῆνα Φεβρουαρίου καὶ μάλιστα μεταξὺ τῆς 23-24 Φεβρουαρίου, αἵτινες ἐλέγοντο mensis inter calaris=ἰμβόλιμος μῆν. 'Ο Ἰούλιος Καῖσαρ τὸ 709 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἀνεμόρφωσε τὸ ἡμερολόγιον ἐπὶ τῇ βάσει ὅτι ὁ ἐνιαυτός κύκλος τῆς γῆς ἀπὸ ἰσημερίας εἰς ἰσημερίαν ἐαρινήν συντελεῖται εἰς 365 ἡμ. καὶ 6 ὥρας. Αἱ ὥραι αὐταὶ παραλείπομενα ἐπὶ τρία ἔτη ἀποτελοῦσι τὴν κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος προσετιθεμένην ἡμέραν, ἣτις παρεμβάλλεται μεταξὺ τῆς 23 καὶ 24 Φεβρουαρίου, ἣτις ἴηο ἡ ἔκτη πρὸ τῶν Καλενδῶν τοῦ Μαρτίου Bissectus ante Kalendas Martias καὶ οὕτω πᾶν τέταρτον ἔτος περιεῖχεν δις τὴν ἔκτην ἡμέραν τὴν 24 Φεβρουαρίου λογιζομένην ὡς μίαν, οὗ ἕνεκεν τὸ ἔτος τοῦτο ἐλέγετο annus bissextilis ἔτος δίσεκτον.

Σήμερον ἡ παρεμβολὴ τῆς κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος δὲν γίνεται ὡς ἄνω ἀλλὰ προστίθεται εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς ὡς 29 Φεβρουαρίου. 'Ο Πάπας Γρηγόριος ΑΓ' μετέβαλε πρὸς τὸ ἀκριβέστερον τὸ ἡμερολόγιον ἐπὶ τῇ βάσει ὅτι ὁ ἐνιαυτός κύκλος τελεῖται εἰς 365 ἡμέρας 5 ὥρας 46' καὶ 47".

ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΓΡΑΦΙΑΣ

'Εξεταστέα θέματα.

1. Περιγράψατε τὸ σύνολον τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Εἰπατε περὶ τοῦ Ἥλιου καὶ τῶν διαστάσεων αὐτοῦ. 'Ο Ἥλιος μένει ἀκίνητος ἐν τῷ διαστήματι;

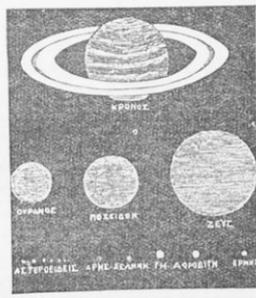
2. Τι εἶναι ἄστρον; Τὰ ἄστρα εἶναι πολλὰ ἀτομαζουμένα ἡμίον;

3. Κατὰ τί διαφέρουσιν οἱ πλανῆται τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων;

4. 'Ονομάσατε τοὺς κυριώτερους πλανῆτας; Τίς ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ μεγαλύτερος;

5. Εἰπατε περὶ τῶν μικροτέρων πλανητῶν καθὼς καὶ περὶ τῶν κομητῶν;

6. Ἀναφέρατε μίαν σπουδαίαν ἐπιστημονικὴν

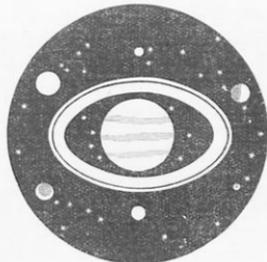

Σχ. 31. Σύγκρισις τοῦ μεγέθους τῶν πλανητῶν.

ἀνακάλυψιν, ἡ ὁποία συνετέλεσε κατὰ πολὺ εἰς τὴν πρόδον τῆς ἀстроνομίας.

7. Περιγράψατε τὰς κυριώτερας κινήσεις τῆς γῆς;

'Η ὁδρογεῖος σφαῖρα ἡμῶν ἔχει ἀκριβῶς σχῆμα σφαιρικόν; Τί εἶναι ἐκπλατεῖα;

Σχ. 32. 'Ο Κρόνος μετὰ τῶν 10 δορυφόρων αὐτοῦ καὶ τῶν τριῶν δακτυλίων 4200.

8. Ἀναφέρατε τὰς κινήσεις, τὰς διαφόρους φάσεις τῆς Σελήνης καὶ τὴν ἀπόστασιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς γῆς. Παραβάλατε δὲ καὶ τὸν ὄγκον τῆς Σελήνης πρὸς τὸν τῆς γῆς;

9. Κατὰ τίνα τρόπον συμβαίνειν αἱ ἐκλείψεις τοῦ Ἥλιου ὡς καὶ αἱ τῆς Σελήνης;

10. Ἐκλείψεις τοῦ Ἥλιου εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ὁρατὴ ἀπὸ ὁλόκληρον τὸ γῆινον ἡμισφαίριον; Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ συμβῇ δι' ἐκλείψιν τῆς Σελήνης.

ΕΚ ΤΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

'Εξεταστέα θέματα.

1. Ἀναφέρατε τοὺς διαφόρους τρόπους προσανατολισμοῦ.

2. Ἡ πυξὶς δεικνύει ἀκριβῶς τὸν Βορρᾶν;

3. 'Ορίσατε τοὺς παραλλήλους καὶ τοὺς μεσημβρινούς.

4. Τί σημαίνει τὸ πλάτος ἐνὸς τόπου; τίνα σημασίαν ἔχει τὸ μήκος;

5. Πόθεν προέρχονται αἱ ἐκφράσεις πλάτους καὶ μήκους;

6. Πῶς δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν σημεῖον τι τῆς ὁδρογεῖου σφαίρας ποῦ ζεῖται (διὰ τῆς ἀναμετρούσεως τοῦ πλάτους αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ μήκους τοῦ διερχομένου ἐκεῖθεν μεσημβρινοῦ).

7. Ἐκφράσατε εἰς χιλιόμετρα ἓνα βαθμὸν πλάτους—Μὲ τί ἰσοδυναμεῖ ἓνα ναυτικὸν μίλιον; Τί εἶναι κόμβος;

8. Κατὰ τὴν ἐπιπεδοσφαιραν ποῖα ὄρα εἶναι εἰς

Κωνσταντινούπολιν, ὅταν εἶναι μεσημβρία εἰς Παρισίους; εἰς Καντώνα (Κίνας); εἰς Ρίον-Ίανέιον; (Βραζιλίαν) εἰς Τορόλσκην (Σιβηρίας); εἰς Μεξικόν; εἰς Καϊέννην (Γαλ. Γουιάνη), εἰς Νέαν Ὑόρκην; εἰς Ἀθήνας;

9. Τί ὥρα εἶναι εἰς τὰς αὐτὰς πόλεις ὅταν εἶναι 5 μ. μ. εἰς Παρισίους; ὅταν εἶναι 10 π. μ. εἰς Παρισίους; καὶ 10 π. μ. εἰς Ἀθήνας;

10. Ποία ἡ αἰτία τῶν εποχῶν; τῆς ἀνισότητος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν; Τί σημαίνει ἰσημερία; ἡλιοστάσιον;

11. Ποία εἶναι τὰ ὄρια τῆς βορείας εὐκράτου ζώνης; τῆς νοτίας τοιαύτης;

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ

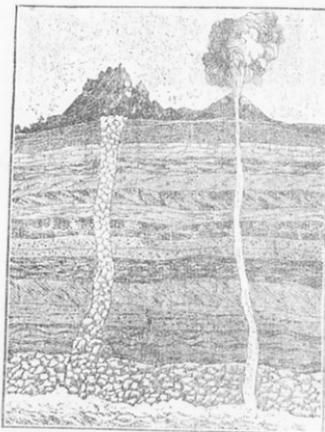
***

100. **Σχῆμα καὶ μέγεθος αὐτῆς.** Ἡ γῆ, ὡς γνωρίζομεν εἶναι σφαιροειδὴς καὶ αἰωρεῖται εἰς τὸ διάστημα ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη στρεφομένη περὶ τὸν ἄξονά της ἐκδυομῶν πρὸς ἀνατολάς. Οἱ ἀστρονόμοι ἐμέτρησαν τὴν γῆν καὶ εὗρον ὅτι ἡ διάμετρος αὐτῆς εἶναι 12,200 χιλιόμετρα, ἥτοι ἡ ἀκτίς αὐτῆς εἶναι 6,100 χιλιόμετρα. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι 510 ἑκατομμ. τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ἀφοῦ λοιπὸν τὴν ἐμέτρησαν, ἠθέλησαν καὶ νὰ τὴν ζυγίσουν εἰς βάρος καὶ εὗρον ὅτι εἶναι $5 \frac{1}{2}$ φορές βαρύτερα ἴσου ὄγκου ὕδατος. Τὸ βάρος αὐτῆς ἐν ὄλῳ εἶναι 5,872 ἑξάκις ἑκατομμύρια χιλιογράμμων.

Ἡ γῆ περιβάλλεται ὑπο σφύματος ἀέρος, καλούμενον ἀτμόσφαιρα, τῆς ὁποίας τὸ πάχος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 80 χιλ. χιλιόμετρα ἐντὸς αὐτῆς αἰωροῦνται τὰ νέφη εἰς διάφορα ὕψη, ἀπὸ 1,000 μέχρι 10,000 μέτρων περίπου, ὅπου ἀπὸ τῶν σημείων τούτων ὁ ἀήρ εἶναι ὅπως δῆποτε ἀνατενέουσιν. Ἐν αὐτῇ δὲ συμβαίνουναι καὶ πάντα τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα.

101. **Λιθόσφαιρα.** Αἱ θεωρίαι τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης δέχονται ὅτι ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν τώρα γνωρίζομεν στερεὰν καὶ κρῦαν ὡς πέτραν, πρὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν ἦτο τόσοσιν πολὺ θερμῆ, ὥστε τὰ στοιχεῖα (ὕλικά), τὰ ὁποία σήμερον ἀποτελοῦσι τὸν στερεὸν φλοιὸν αὐτῆς, εὗρισκοντο τότε εἰς τεταυκίαν, ὃ ὑστήν, ἀερῶδη, διάχυρον κατὰστασιν, ὁμοίως δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ γῆ ὡς πελωρία σφαῖρα, ἥτις ἐκαίετο καὶ ἠτανιόβλυε εἰς τὸ χάος μεγάλην ποσότητα θερμότητος καὶ φωτός, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ νῦν ἡμερῶν ὁ ἥλιος.

Ἐνεκα τῆς ἀκτινοβολίας ταύτης τῆς θερμότητος εἰς τὸ χάος, τὸ ὁποῖον ἦτο πάντοτε κατὰψυχρον, ἡ γῆ ἔχανε διαρκῶς μέγα ποσὸν ἐκ τῆς θερμότη-

Σχ. 33. Φανταστικὴ τομὴ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, δεκνύουσα τὴν τοποθέτησιν τῶν ὑπερκεκλιμένων γήινων πετρωμάτων.

τος αὐτῆς καὶ οὕτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισεν νὰ ψύχεται, ἕως ὅτου ἔφθασε μίᾳ στιγμῇ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἐλὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας τετηκνῶτα στοιχεῖα (ὕλικά), ἤρχισαν νὰ στερεοποιῶνται κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν εἰδει νησίδων, αἱ ὁποῖαι ἐπέπλεον ἐπὶ τῆς τετηκνῆς ἕνεστις ἀκόμη μάζης, καθὼς ἀκριβῶς γίνεται εἰς τὸν ἕνεστον καὶ λωμένον μολύβδον, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ ψύχεται, κατόπιν δὲ ἐν ὄσῳ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἠλαττοῦτο ἐπέπλεον ἐπὶ τῆς ὄλης ἐπιφανείας τῆς διακρούσας ἕνεστις σφαίρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐσηματίσθη οὕτω λεπτότατος φλοιός, ὅστις καλεῖται **λιθόσφαιρα**.

102. **Πάχος τῆς λιθόσφαιρας.** Ἀφοῦ παρήλθε πολὺς χρόνος ἀκόμη καὶ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἠλαττοῦτο περισσότερο ἔφθασε στιγμῇ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἕδρῶνον καὶ τὸ ἀερίον, ἐλευθέρως ἕως τότε εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, κατῳθεύσαν νὰ συνενωθῶσι καὶ νὰ σχηματίσσωσι ὕδωρ. Τότε ἔγιναν μεγάλαι πλήμμυρα καὶ κατακλυσμοὶ εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ὕδατα, τὰ ὁποία ἀπέκριναν, ἐκάλυψαν ἕξ βλοκλήρουν τὸν στερεὸν φλοιὸν αὐτῆς. Κάτω ἀπὸ τὸν φλοιὸν τούτον ἀπέμεινε ἡ ὄλη μάζα θερμῆ καὶ τετηκνῆ, ὅπως μὲν κατὰ ἀπὸ τὸν φλοιὸν ἐνὸς πορτοκαλλίου τὸ ἕγγον τὸν μέρος.

Ἀκόμη δὲ ἀργότερα ἐπιηκολούθησε σπουδαιότερον φαινόμενον ἔφ, ὅσον δηλαδὴ ἐπροχώρει ἡ ψύξις, ἡ ὑπὸ τὸν φλοιὸν λωμένη μάζα τῆς γῆς ἤρχισεν νὰ συστέλλεται, δηλαδὴ νὰ γίνεται μικροτέρα κατὰ τὸν ὄγκον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σώματα, ὅταν ἠλαττοῦται ἡ θερμοκρασία των. Ἐνεκεν ὅμως τοῦ μικροτέρου ὄγκου τῆς λωμένης

μύξης εσχηματίσθησαν κενά ὑπὸ τὸν στερεὸν πλέον φλοῖον τῆς γῆς. Τὰ κενὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ καταλαμβάνῃ ὁ στερεὸς καὶ σφαιρικός φλοῖός, ἐπειδὴ ὄθειτο ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ.

Ὁ στερεὸς σφαιρικός τότε φλοῖός τῆς γῆς ἐκμάφη καὶ ἐδιελώθη καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἐθραύσθη, ἢ δὲ ἐπαράνευε τὸν ἔργον ἀνομάλος· διότι ἄλλα τὸν μέγε ἀνυψώθησαν καὶ ἄλλα ἐκοιλάνθησαν. Εἰς τὰ κοίλα μέρη, ὡς χαμηλότερα, συνέρρευσαν ὀρυκτικῶς τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια ἐκάλυπτον, ὡς ἐπομεν, τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ οὕτως εσχηματίσθησαν οἱ πρῶτοι ὠκεανοὶ καὶ αἱ θάλασσαι.

Ἐμειναν δὲ ἐξέχοντα ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοῖου τὰ ὑψηλότερα τούτου μέρη, τὰ ὅποια εσχηματίσθησαν τῶντοῦτρόπος τὰς πρώτας ἡπειροῦς καὶ τὰ ὑψώματα τῶν ἡπειρῶν τούτων, ἧτοι τὰ πρῶτα ὄρη.

Καὶ μέχρι σήμερον ἡ γῆ δὲν εἶναι μέχρι τοῦ νέκτρον τῆς στερεᾶ καὶ ψυχρᾶ, καθὼς τὴν βλέπομεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὅπου ζῶμεν. Εἰς τὰ βάθη τῆς βασιλείης πολλὴ μεγάλη (ὑψηλὴ) θερμοκρασία, ἢ ὅποια δὲν ἀφίνει τὰ διάφορα ὑλικά, ὅσα τὴν ἀποτελοῦν, νὰ εὐρίσκωνται εἰς στερεὰν κατάστασιν, ἀλλὰ εἰς ἑρυστήν, διάχυρον καὶ ἀτμώδη. Ὁ στερεὸς φλοῖός, ἧτοι ἡ λεγομένη *λιθόσφαιρα*, μόλις ἔχει πάχος 150 ἕως 200 χιλιάδων μέτρων, μὲ ἄλλως λόγους ἂν φαντασθώμεν ὅτι μία σφαιρὰ διάμετρον ἕνὸς μέτρον παριστᾷ τὴν γῆν, τὸ πάχος τοῦ φλοῖου τῆς πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἀνάλογίαν μόνον $\frac{1}{100}$ (πόντου).

103. *Τὶ ὀνομάζομεν Πετρώματα.* Ὁ στερεὸς φλοῖός τῆς γῆς ἀποτελεῖται ἐξ ὕλων, αἱ ὅποια καλοῦνται *πετρώματα*. Ὁ *ἀσβεστόλιθος* π.χ. εἶναι πέτρωμα, ποῖλόν δὲ βρονά τῆς κλιρίδος μας σύγγεναι ἐξ ἀσβεστολίθου.

Οἱ ἀσβεστόλιθοι περιέχουν ἕν ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται *ἀσβεστίτης*, εἶναι δὲ κοινοὶ λίθοι, τοὺς ὁποίους διὰ τῶν ἀσβεστοκαίμων μεταβάλλομεν εἰς ἀσβεστον. Τὸ μάγμαρον (1), ἢ κωμολία, εἶναι διάφορα εἶδη ἀσβεστολίθου μὲ τινες παραλλαγάς.

Ὁ *οξιστόλιθος* εἶναι ἐπίσης πέτρωμα, εὐρίσκειται δὲ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ πέτρωμα τοῦ ἀσβεστολίθου.

Οἱ *γαίνωθρακες*, οἱ ὅποιοι κατέχουσι μεγάλην ἐκτάσιν ὑπὸ τὴν γῆν εἰς διάφορα μέρη, εἶναι καὶ αὐτοὶ πετρώματα.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζομεν ὅτι ὅλα τὰ εἶδη τῶν πετρωμάτων δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν *οὐληρότητα*, διότι πετρώματα εἶναι ἀκόμη καὶ τὰ μεγάλα ἢ μικρὰ στρώματα τῆς ἄμμου καὶ τοῦ πηλοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ διάφορα πετρώματα ἀνασκάπτουν

τὴν γῆν ἀπαντῶμεν κατὰ *σφῆραις*, διὰ τοῦτο ὀνομάζομεν ταῦτα *σφαιρογενῆ*. Ἀνήκουσι δὲ πάντα τὰ σφαιρογενῆ ταῦτα πετρώματα εἰς τὸ εἶδος τῶν ὕδατογενῶν τοιούτων.

Γενικῶς τὰ πετρώματα εἶναι δύο εἰδῶν, *ὕδατογενῆ* ἢ *Ποσειδώνεια* καὶ *πυρρογενῆ* ἢ *Πλουτόνια*.

104. *Ὑδατογενῆ ἢ Ποσειδώνεια πετρώματα.* Τὰ πετρώματα ταῦτα καλοῦνται καὶ Ποσειδώνεια ἀπὸ τοῦ θεοῦ τῶν ὑδάτων Ποσειδῶνος.

Ὑδατογενῆ πετρώματα λέγονται ἐκεῖνα, ἅτινα διαμορφώθησαν διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν ὑδάτων, ὅποτε ταῦτα ἐκάλυπτον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τοιαῦτα στρώματα εἶναι ὁ ἄργιλλος, ὁ οξιστόλιθος, ὁ γῆφος κλπ.

Ἐμῆθησαν ἐκ προηγουμένων μαθημάτων τῆς γεωγραφίας ὅτι τὰ ὕδατα τῶν θαλάσσω τῶν λιμνῶν, τῶν ποταμῶν κλπ. ἐξατμίζομενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου μεταβάλλονται εἰς νέφην, τὰ ὅποια ἀφοῦ ψυχθῶσι, συμπυκνῶνται καὶ καταπίπτουσιν εἰς βροχὴν ἐπὶ τῆς γῆς, κυλιόμενα δὲ διὰ τοῦ βάρους τῶν ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα μέρη εἰς τὰ χαμηλότερα καταλήγουσι πάλιν εἰς τὰς θάλασσας ἐπαναλαμβάνοντα τὴν αὐτὴν κυκλοφορίαν.

Ἡ ἐνεργεια ὅμως τῶν κυλιόμενων ὑδάτων ἐπὶ τοῦ ἔδαφους εἶναι διαβρωτικὴ, διηλ. ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταρῶναι αὐτὸ, ἧτοι ἄλλα μὲν συστατικὰ τοῦ ἔδαφους διαλύει, ἄλλα δὲ διασπᾷ καὶ συντρίβει μεταφέρουσα ταῦτα ἀπὸ τὰ ὄρη εἰς τὰς πεδιάδας καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὴν ἕρῶν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ τοιαύτη ἐνεργεια εἶναι ἐκείνη, ἧτις σχηματίζει τὰ *δέλτα* τῶν ποταμῶν, ὅστω δὲ διὰ τῶν ὑλικῶν, τὰ ὅποια αἱ βροχαὶ παρασύρουν εἰς τῶν ὀρέων, σχηματίζοντα μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ κοιλιάδες.

Τῶντοῦτρόπος λοιπὸν εσχηματίσθησαν αἱ πρῶται ξηραὶ ὑπὲρ τὰς θάλασσας, ἤρχισαν δὲ αἱ ξηραὶ νὰ ὑψίστανται τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐνεργειαν τῶν βροχῶν, αἱ ὅποια ἦσαν πολὺ συχνότερα καὶ μεγαλύτερα τότε, κατ' ἀκολούθησιν καὶ ἡ ἀποτριβὴ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἡπειρῶν καὶ ἡ μεταφορά τῶν ὑλικῶν (ἀποτριμμάτων) τῆς ἀποτριβῆς ταύτης ἀπὸ τῆς ξηρᾶς εἰς τὴν θάλασσαν ὑπῆρξε διαρκὴς καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἡ τοιαύτη ἐνεργεια γίνεται καὶ σήμερον, ἀλλὰ εἰς ποῖον μικροτέραν ἀναλογίαν.

Μαζὶ μὲ τὰ θρύμματα τῶν πετρωμάτων κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρόνου καταφέροντο διὰ τῶν ὑδάτων ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν διάφορα λείψανα φτωῶν καὶ ζῶων. Τὰ λείψανα ταῦτα ὀνομάζονται ἐπιστημονικῶς *ἀπολιθώματα* ἢ *ἀπολιθώσεις*.

105. *Ἀπολιθώματα ἢ ἀπολιθώσεις.* Ἀπολιθώματα λέγονται τὰ ἔχνη τῶν ὄντων, τὰ ὅποια ἔχον ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν εσχηματίζοντο τὰ ὕδατογενῆ πετρώ-

(1) Καὶ τὸ μάγμαρον ὡς ἐδοκεν δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἀσβεστόλιθος· μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ κόκκοι τοῦ ἀσβεστοῦ, οἱ ὅποιοι τὸ ἀποτελεῖ, εἶναι κρυσταλλικοὶ μὲ κωνοεικὴ μορφήν.

μια καταλιπόντα επί των πετρωμάτων τους τύπους αυτών όσων νά ἴσαν ἐκ λίθου κατεσκευασμένα.

Ἐκ τῶν ἀπολιθώσεων τούτων α') συμπεριλαμβανόμεν δύο τινά, ποία εἶδη ζῶων ἢ φυτῶν ἔξω εἰς τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα πέτρωμα, ποία ζῶα ἔξω τότε εἰς τὸν ἔνα τόπον καὶ ποία εἰς τὸν ἄλλον καὶ β') ποριζόμεθα τὴν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐσχηματίσθησαν τὰ πέτρωμα, τὰ ὁποῖα ἐγκλείουν τὰ ἐν λόγῳ φυτὰ καὶ ζῶα.

106. *Πυριγενῆ ἢ Πλουτώνια πετρώματα.* Πυριγενῆ πέτρωμα λέγονται ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς διάπτωρα (ὡς πύριμος ποταμὸς) διὰ τὸν ὄρημαίων τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς καὶ ἀπερνήσαν κατόπιν.

Συνεβῆ δὲ ὡς ἑξῆς. Ἐν ὅσῳ ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ἐνήχεται καὶ ἑστερευότο, ἢ ἐν αὐτῇ διάπτωρος μᾶζα ἤρχισε νὰ συστέλλεται καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ μᾶζα αὐτὴ νὰ γίνεται μικρότερα κατ' ὄγκον. Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς, ὅτι ὅλα τὰ σώματα, ὅταν ἐλαττωταὶ ἢ θερμοκρασίαν τὸν ὄγκος τὸν γίνεται μικρότερος. Ἐνεκα λοιπὸν τοῦ μικροτέρου ὄγκου τῆς λυομένης μᾶζης ἐσχηματίσθησαν ὑπὸ τὸν στερεὸν φλοιὸν τῆς γῆς κατά.

Τὰ κενὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ὠθεῖτο ὑπὸ τοῦ βάρους του, ἤρχισε νὰ τὰ καταλαμβάνῃ. Εἰς πολλὰ λοιπὸν μέρη ὡς ἐκ τούτου ἐθρασύθη ὁ φλοιὸς καὶ ἠνοήθησαν μεγάλα ὄρηματα φθάνοντα μέχρι τῆς λυομένης μᾶζης, ἢ ὁποῖα πάλιν ανοηγορουμένη καὶ πιεζόμενη πανταχόθεν ὑπὸ τῶν πιπτόντων τούτων τμημάτων τοῦ φλοιοῦ εἰσεχώρησαν εἰς τὰ ὄρηματα καὶ ἀνήλθον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ ἐσχεύθη ὡς ποταμοὶ πύρινος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἴλικα τῆς γῆς. Ἀφοῦ παρήλθε πολὺς χρόνος, τὰ διάπτωρα καὶ εἰς ἑσθονίαν κατέστανον ἴλικα τῆς γῆς ἐνήχθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐξ αὐτῶν πολλὰ καὶ ἑκαταμμένα πετρώματα πλήρη ἀπὸ σχισμάδας καὶ ὄρημας. Τὰ πυριγενῆ τὰ ταυ πέτρωματα καλοῦνται καὶ Πλουτώνια ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἄδου Πλουτῶνος. Τὰ πυριγενῆ πέτρωματα γενικῶς, γνωρίζονται ἐκ τοῦ ὄγκουδους καὶ χροστολοισαγοῦς αὐτῶν σχηματισμοῦ εἶναι δὲ ταῦτα ὁ πορφυρίτης ὁ γρανίτης κλπ. Ἐτερον δὲ γνώρισμα αὐτῶν εἶναι ὅτι οὐδέποτε περιέχουν ἀπελιθώματα.

107. *Ἀνψώσεις καὶ καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους ἢ μετακινήσεις καὶ κάμψις τῶν ὑδατογενῶν πετρωμάτων.* Καθ' ὃν χρόνον τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα ἐσχηματίζονται μὲ διάταξιν πάντοτε κανονικὴν καὶ ὀριζοντίαν ἐπὶ τῶν πυριγενῶν, τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν καὶ ἐντόξῃ τῆς γῆς πετυρακτωμένον ἑσθονίαν εἰς πολλὰ μέρη ἐπέβηεν λοχρῶς τὰ στρώματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἴσαν ἀκόμη ἑσθονίαν καὶ ἀνύψωνεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ.

Τὰ στρώματα ταῦτα ἀλλαχθὺ κατεκλίθηον ἢ ἐρ-

ουτιδοῦντο (ἐξάρωνον) ἢ ἐθρασύνοντο σχηματίζοντα κανονικὰς ὄρημας. Ἐκ τῶν μεγάλων σχισμάδων, αἵτινες ἐσχηματίζοντο, τὰ πυριγενῆ στρώματα ἐξήρχοντο ἀνυψοῦντα τὰ εἰς τὰ πλευρὰ τῶν στρώματα καὶ ἐσχηματίζον ὄρημαίμηναι κώνους, σειρὰς ὑψομάτων, θόλους μὲ γαλοσρεπτεῖς, δηλ. ζῆραι νέαι ἐσχηματίζοντο, καθὼς καὶ ἄλλα πάλιν ἐβυθίζοντο εἰς ὁ βάθος τῶν θαλασσῶν καλυπτόμεναι ὑπὸ τῶν ὑδάτων.

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίσθησαν αἰ πλείστα σειραὶ τῶν ὄρεων. Ὅπου ἐγίνοντο τοιαῦτα ἀνυψώσεις, τὰ ὕδατα κατέρρεον εἰς τὰ κοιλάσματα.

Ἀφοῦ ὁμοῦ ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ἐγένετο πυκνότερος καὶ σκληρότερος, αἱ καθιζήσεις αὐτὰ συνέβηον σπανιώτερον.

Αἱ μεγάλα ἐκρήξεις, αἵτινες ἀνέτερον τὸν γῆινόν φλοιόν, σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένοντο σπανιώτεροι, διεδέχθησαν δὲ αὐτὰς αἱ σπανιώτερον ἀκόμη συμβαίνουσαι ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστειῶν ὄρεων.

Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω ἐπῆρξεν ὅτι τὰ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἐκχυόμενα πύρινα ἴλικα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπεκλίθηον ἐπὶ τῶν ἐσθρομένων καὶ ἀστερώτων πετρωμάτων, προσδίδοντα οὕτως εἰς τὸν σημερινὸν φλοιὸν τῆς γῆς τὴν ποικιλότητα τῆς μορφῆς, τὴν ὁποῖαν παρατηροῦμεν καὶ σήμερον.

108. *Μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.* Ἐξ ὅσων ἐμάθομεν μέχρι σήμερον, εἶδομεν πῶς ἢ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἐν ὃν ἀρχῇ ἦτο ὁμαλὴ, ἐγένετο κατόπιν ἀνόμαλος. Μία αἰτία τῆς ἀνωμαλίας τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἐπῆρξεν ὅτι τὰ ὕδατα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκαλύπτετο ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ὄρησαν καὶ κατέλαβον τὰ σχηματισθέντα κοιλάματα καὶ τουτοτρόπως ἐγένοντο οἱ ὄκηανοί, αἱ θάλασσα κλπ.

Ἄλλη αἰτία, ὡς εἰπομεν, ἦτο ὅτι ἔνεκα τῆς λυομένης ἐσωτερικῆς μᾶζης τῆς γῆς ἀνήλθον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ποταμοὶ πυρῶς (γίγνα ἴλικα ἐν ἑσθονίᾳ κατωστάσει) καὶ ἐσχηματίσθη τὰ πυριγενῆ καλοῦμενα πέτρωματα, τὰ ὁποῖα, ὅπου ἐκινάσσοντο μὲ μεγάλωτερα δύναμη, ἐφθονον εἰς μέγα ὕψος καὶ καταπίπτοντα ἐσθροεύοντο κατὰ τεραστίους ὄγκους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, σχηματίζοντα οὕτως ὑψηλὰ ἡφαιστειογενῆ ὄρη.

Εἰς πολλὰ πάλιν μέρη ἔνεκα τῶν ὄρημάτων τὸ ἔδαφος ἐχορῆσθη εἰς πολλὰ τμήματα, τινὰ τῶν ὁποίων ἔνεκα διαφόρον αἰπῶν καταβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ τότε ἔμειναν ἐξέχοντα σχηματίζοντα ὑψώματα καὶ ὄρη.

Ἐκτός τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς θερμότητος τῆς λυομένης μᾶζης τῆς γῆς ἄλλη ἐπίσης μεγάλη αἰτία τῶν διαφόρων μεταβολῶν, αἵτινες ἐγένοντο καὶ ὅσαι ἐξακολουθοῦν νὰ γίνονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, ἐκ τῶν

όποιον αναφέρουμεν τούς κυριώτερον α) τὴν *μηχανικήν* ἐνέργειαν τοῦ ὕδατος.

109. α') *Μηχανικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος*. Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν, τῶν ἕνακίων, τῶν χερμάρων, τῶν ποταμῶν ῥέοντα με' ὀρηκὴν παρασάφουσι ὅτι εὐρίσκουσι κατὰ τὸν ῥοὴν αὐτῶν (ἐξ τῶν δρόμων τῶν), κατατρόφωσαν ὅλους τοὺς λίθους καὶ τοὺς πλέον σκληροῦς, κατασυντρίβουσι δὲ καὶ ὑποκιάπτουσι καὶ αὐτὸς ἀκόμη τὰς βάσεις τῶν βράχων καὶ ἀνοίγουσιν οὕτω πολλὰς μεγάλας καὶ μικρὰς τράχιδας καὶ κοιλάδας.

ΣΗΜ. Ποῖα ὄρη ἢ γεωλογία ὀνομάζει *διαβρωσιγενῆ*; Ἡ γεωλογία ὀνομάζει διαβρωσιγενῆ τὰ ὄρη ἐκείνα, τὰ ὅποια βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον διαβιβρώσκονται (τρόφονται) ὑπὸ τῶν ὕδατων εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν νὰ χίνωσιν, ἤτοι νὰ γίνωται ταπεινότερα καὶ ἐκ τοῦ ὅλου ὄγκου τῶν νὰ ἐλαττοῦνται καὶ τὸ σχῆμα τῶν νὰ μεταβάλλεται.

Τοῦτο συμβαίνει ἐνεκα τῆς καταστρεπτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων, διότι, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, τὰ πλείοντα ὕδατα ἐπὶ τῶν ὄρηματων ῥέουσι καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς διευθύνσεις, οἱ σχηματίζονται δὲ ἐκ τούτων ὀρηκτικοὶ ὄρυκτες καὶ χερμαροὶ κατατρόφουσι πρῶτον τὰ μαλακώτερα ἐδάφη καὶ κατόπιν τὰ σκληρότερα, ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετὰ πάροδον μακρῶν χρονικῶν περιόδων ἐπιφέρουσι τοιαῦτα ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν διαβρωσιγενῶν ὄρων.

Οἱ γεωλόγοι ὑπολογίζουσι ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐξαφανίσεως συνεπεῖα τῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων αἱ ἐλβετικά Ἄλπεις ἔχουσι χάσει τὸ τρίτον τοῦ ὄρηκτου τῶν ὕψους.

Οἱ ποταμοί, οἱ ἔχοντες σχηματίζει ἐκτεταμένα καὶ εἴφορα *δέλτα* ἐν τῷ κόσμῳ, εἶναι ὁ ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ *Μισσισιππῆς*, ὁ ἐν Ἰνδίας *Γάγγης*, ὁ ἐν Κίνας *Κίτρινος* ποταμὸς, ὁ ἐν Ἀφρικῇ *Νεῖλος* καὶ ἐν Ἑβρώπῃ ὁ *Ρῆνος* καὶ ὁ *Δούναβις* (1).

Θαυμάζει λοιπὸν καὶ ἀπορεῖ τις ἀναλογιζόμενος πόσον μεγάλα ποσὰ ὕλικῶν τῆς γῆς μεταφέρουσι κατ' ἔτος εἰς τὴν θάλασσαν οἱ διάφοροι ποταμοὶ τῆς γῆς καὶ, ἂν σκεφθῆ ἡ ὁσάντου ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη τῶν ὑδάτων γίνεται ἐπὶ πολλὰς χιλιάδας αἰῶνων, πείθεται ἀναμφιβόλως ὅτι πολλὰ ὄρη κατὰ χρονικὰς περιόδους ἐξαφανισθήσαν καὶ ὅτι πάλιν νέα ἤπειροι ἐ σχηματίσθησαν.

(1) *Εἶναι ποῦν μεγάλη ἡ ποσότης τῶν στερεῶν ὕλικῶν, ὅσα οἱ ποταμοὶ φέρουσι πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ Μισσισιππῆς π.χ. μεταφέρει κατ' ἔτος 220 ἑκατομμ. κυβικά μέτρα ὕλικῶν, δηλ. τόσα ὅσα χρειάζονται διὰ τὴν σχηματισθῆ λόφος ἴσοστας σχεδὸν φουφὰς μεγάλτερος τοῦ Αἰκαρητιῶ τοῦ Ἀθηνῶν. Ὁ Γάγγης μεταφέρει 180 ἑκατομμ. κυβικά μέτρα, ὁ Κίτρινος ποταμὸς (ἐν Κίνας) 500, ὁ Δούναβις 36 καὶ ὁ Ρῆνος 17.*

Ἔτσι αἱ ὕλα, ὅσαι ἀφαιροῦνται ἐκ τοῦ ἐδάφους, λίθοι, χώματα, ἀποτρίμματα βράχων κ.λπ. συρρέουσι καὶ κλύουσι ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρωγυλεύονται, συντρίβονται καὶ μεταφέρονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν. Ἐπι' οὐσσοφρευντοὶ καὶ κατακρήνεται διάφορα στρώματα τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ σχηματίζουσι ὀλοκλήρους ξηρὰς. Τὰ στρώματα ταῦτα ὀνομάζονται *Προσχώσεις*.

Ἐκ τῶν προσχώσεων τούτων σχηματίζονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν τὰ καλούμενα *δέλτα* εὐκολώτερον δὲ καὶ ταχύτερον σχηματίζονται ταῦτα, ὅταν τύχῃ ἐντὸς τῆς θαλάσσης νὰ ὑπάρχουν φυσικὰ προχώματα, τὰ ὅποια ἐμποδίζουσι τὰ κῆματα καὶ τὰ ὄρηματα τῆς θαλάσσης νὰ παρασφύσει τὰ ὕλικα, τὰ ὅποια φέρεῖ ὁ ποταμὸς. Ὀνομάζονται δὲ οὕτως αἱ ἐκ τῶν προσχώσεων γενομένη ξηρὰ, διότι λαμβάνουσι τὸ σχῆμα τοῦ κεφαλαίου γραμματός Δ. Ὀλόκληρος π.χ. ἡ εὐφορὸς χώρα *κάτω Ἀγγυπίας* ἐγεννήθη κατὰ τὸν τρόπον τοιοῦτον ἐκ τοῦ ποταμοῦ *Νεῖλου*.

Καὶ ἄλλη ἀκόμη ἐνέργεια ἀλλοιούσα καὶ καταστρέφουσα τὸ ἔδαφος εἶναι ἡ ἐξῆς.

Τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐν εἰδει κινήτων ἐκσπῶσι διαρκῶς εἰς τὴν παραλίαν ὑποκιάπτουσι τοὺς βράχους τῆς καὶ κατατρόφουσι τὰς βάσεις τῶν καὶ ἐπὶ τέλος οἱ βράχοι χάνοντες τὰ σημεῖα τῶν κατακλιπτοσάν ὑπὸ τὰ κῆματα συντρίβονται καὶ μεταβάλλονται εἰς ἄμμον.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ταύτης τῶν θαλασσιῶν ὑδάτων εἶναι ὅτι πολλὰ παραλίαι καὶ νῆσοι ἐσημεκρύνθησαν κατ' ἔκτασιν καὶ ἂν εἰς ποῖλλα μέρη οἱ ἄνθρωποι δὲν κατεσκεύαζον διάφορα προφυλακτικὰ ἔργα, αἱ καταστροφαὶ θὰ ἦσαν ἐπι μεγάλυτεροι.

110 β') *Χημικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος*. Τὸ ὕδωρ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν πετρωμάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν γένει καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, διὰ τὴν καταστροφήν δηλ. διὰ τῆς *διαλυτικῆς ἐνεργείας* αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ μαθημάτος τῆς Χημείας μαθηδόνουσι ὅτι ἡ διαλυτικὴ δύναμις τοῦ ὕδατος ἀξάνει πολὺ, ὅταν τὸ ὕδωρ θερμαίνηται, ἀκόμη δὲ περισσώτερον, ὅταν καὶ ἡ πίεσις αὐτοῦ εἶναι μεγάλη. Ἐν τῷ ψυχρῷ ὕδατι εὐκόλος διαλύεται τὸ ἄλας καὶ διάφοροι ἄλλα οὐσίαι. Τὰ ὕδατα λοιπὸν εἰσδύονται εἰς τὸ ἔδαφος ἄλλα μὲν στρώματα διαλύουσι πολὺν καὶ ἄλλα δὲ ὀλιγώτερον. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ ὕδατα ὅσον βαθυτέρων εἰσδύουσι εἰς τὰ βάθη τὰ πλησιάζοντα τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς, τόσον καὶ θερμώτερα γίνονται, διατελοῦντα δὲ καὶ ἐπὶ μεγάλῃν πίεσιν ἀξάνουσι τεραστίως τὴν διαλυτικὴν αὐτῶν δύναμιν. Διαλύουσι ἐκόλως τὸν γίνωρον, τὰ διάφορα ἄλατα, τὸν ἀσβ-στόλιθον κ.λπ., ἐκ τῶν ὁποίων στρωμάτων ἀποτελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

ΣΗΜ. Ἐκ τῆς ὑπογείου χημικῆς ἐνεργείας τοῦ ὕδατος δηλ. τῆς διαβρώσεως ἐπ' αὐτοῦ τῶν κατο-
τέρων στρωμάτων, εἰς τρόπον ὅσως ἢ πλείους τῶν
ὑπερκειμένων τοιούτων νὰ καταζώνη τὰ ὑπογείως
ἀνοιγόμενα σπήλαια προέκυψεν ἡ καθίζησις τῆς πε-
ριουχῆς τῆς **Βουλιαγμένης** τοποθεσίας καμμένης ἐπὶ
τῆς βορ. παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ τρίορον περὶ οὗ
ἀπεχούσης τοῦ Παλ. Φαλήρου.

Διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης σχηματίζονται οἱ στα-
λακίται τῶν σπηλαίων. Αἱ πίπτουσαι σταγόνες τοῦ
ὕδατος προσθέτουσαι τὰς διαλείμενας ὕλας σχημα-
τίζουσι τοὺς **σταλακίταις** μετὰ τὰ διάφορα αὐτῶν σχή-
ματα. Ἐπίσης; ὁ **φραμώλιθος**, τὰ διάφορα **ὀξείδια**
τοῦ **σάβουρου** (σσωρία) εἶναι πετρώματα σχηματιζό-
μενα διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης, καθὼς καὶ πολλὰ
ἄλλα.

111. **Ἡ καταστρεπτικὴ ἐνέργεια τῶν πάγων ἐπὶ τῶν πετρωμάτων.** Ἐκτὸς τῆς μηχανικῆς καὶ χημικῆς ἐνεργείας τοῦ ὕδατος τὴν διάλειψιν ἢ ἀπο-
σάθρωσιν τῶν πετρωμάτων ἐνεργεῖ καὶ ὁ πάγος. Τὸ
ὕδωρ δηλ. ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καταστρεπτικὸν εἰς
τὸ ἔδαφος καὶ ὅταν ἀκόμη πῆξη καὶ μεταβληθῇ εἰς
πάγον.

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν σμμάτων, γνωρίζομεν ἐκ
τοῦ μαθήματος τῆς Φυσικῆς; ὅτι, ὅταν αὐτὸ ὑγρὰ γί-
νωται στερεά, συστέλλονται καὶ ἐλαττοῦνται κατ'
ὄγκον. Ὅλος ὁμως τὸ ἐναντίον συμβαίνει εἰς τὸ
ὕδωρ, διότι, ὅταν αὐτὸ πήγνυται καὶ γίνεται πάγος,
διαστέλλεται καὶ αὐξάνει κατ' ὄγκον, μεταβληθὲν μάλ-
ιστα ὅτι 10 κυβικά μέτρα ὕδατος, ἐπεβαλλομένου
εἰς πάγον, ἀπαιτοῦσι γῶρον 11 κυβικῶν μέτρων.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ παγοποιεῖα παρατηρεῖται ὅτι τὰ δο-
χεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων τοποθετεῖται τὸ πρὸς πῆξιν
ὕδωρ, πάντοτε ἀφίεται περὶ τὰ χεῖλη τοῦ δοχείου νε-
γὸς γῶρος ἐπαρκῆς, ἔτοιμος διὰ νὰ καταληφθῇ ἀπὸ
τὴν ἐπερχομένην διαστολὴν τοῦ ὕδατος τοῦ μεταβα-
λομένου εἰς πάγον.

Ἡ διαστολὴ αὕτη τοῦ ὕδατος, ὅταν πήγνυται, καὶ
ἢ κατ' ὄγκον αἰξήσῃ αὐτοῦ ἐπιφέρει φοβερὰς κατα-
στροφὰς ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, διότι τὸ ὕδωρ εἰρισζόμε-
νον κατὰ τὴν πῆξιν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν διαφόρων πε-
τρωμάτων διαστέλλεται καὶ δύνανται καὶ σχίζει τὸ πέ-
τρωμα, οἱ πόροι τοῦ πετρώματος δὲν δύνανται νὰ
ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν αἰξήσιν τοῦ ὄγκου τῶν στα-
γόνων τοῦ ὕδατος; καὶ οὕτω θραύονται τὰ μεγάλα
τεμάχια, ἄνευ γίνονται μικρότερα, καὶ αὐτὰ πάλιν
ἀπὸ τὴν αὐτὴν αἰτίαν θραύονται καὶ θρυμματίζον-
ται εἰς μικρότερα ἀκόμη, ἕως ὅτου μεταβληθῶσιν εἰς
ἄμυν.

112. **Καὶ οἱ παγετώνες** γίνονται αἰτία μεγάλων
καταστροφῶν τοῦ ἔδαφους, διότι οἱ ἐπὶ τῶν ὑψη-
λῶν ὄρεων καὶ τῶν ψυχρῶν μερῶν ἐστιφασμένοι πα-

γετώνες εἴτε τηρόμενοι κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν ὑπὸ
τῆς χαμηλῆς ἐπικρατοῦσης ἐκεῖ θερμοκρασίας, εἴτε
ἔνεκα τῆς ἰδίας αὐτῶν πίεσεως (τοῦ βάρους τῶν) ἀρ-
χονται νὰ τήκονται καὶ νὰ κινῶνται πρὸς τὰ χαμη-
λότερα μέρη κατατρώγοντες οὕτω τοὺς βράχους καὶ
τὰ πλευρὰ τῶν γαρδάρων.

Εἰς τοὺς βορειότερους τόπους (κυρίως εἰς τοὺς
πόλους; καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων,
Ἄλπουν, Ἰμαλαίων κλπ.), ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶ-
ναι πολὺ χαμηλὴ καὶ τὸ ψῆχος μέγα, οἱ παγετώνες
κλιόμενοι καὶ προστιθέμενοι οὐ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου,
δι' οὗ; λόγους εἰλμεν, ἀποτελοῦσι μεγάλους ὄγκους
καὶ φθάνουσι μέχρι τῆς θαλάσσης; σχηματίζοντες ἐν-
τὸς αὐτῆς ὄρη ὑψηλὰ ἐκ πάγου ἐπιπέδοντα. Ἐκ τῶν
ἀνωτέρω φαντάζεται τις, ποίας καταστροφὰς ἐπιφέ-
ρουσιν εἰς τὸ ἔδαφος, τὸ ὅποιον κατατρώγουσιν εὐ-
κολόγητα διὰ τῶν σχηματιζομένων ὄρηματικῶν χει-
μάρων ἐκ τῆς τήξεως τῶν πάγων, ἀνοίγοντες οὕτω
μεγάλους χάνδακας, συντρίβοντες; τὰ πλευρὰ τῶν γα-
ρδάρων, παρασφόντες; τοὺς βράχους κλπ. καὶ ποῖον
ἀκόμη κίνδυνον διατρέχουσιν ἐκ τούτου οἱ ναυτι-
λόμενοι τῶν πολῶ βορείων καὶ νοτίων θαλασσῶν.

Ἄλλοίωσις τῆς μορφῆς τῆς γῆς συντελεῖται καὶ
διὰ τῆς ἐνεργείας; **ζῶων τινῶν** μακροσκοπικῶν καὶ
τοιαῦτα εἶναι τὰ **κοράλλια** (1) λεγόμενα; τὰ ὁποῖα
οἱ ἔμποροι ποιοῦσιν ὡς; κοσμήματα. Τὰ κοράλλια
ζῶσι κατὰ μεγάλους σφουδὸς καὶ σχηματίζουσι μι-
κρὸν κατὰ μίτρον μεγάλους ὄγκους, οἱ ὅποιοι αὐξάν-
ομενοι βαθμικῶν καὶ κατ' ὀλίγον κατασκευάζουσι
νήσους κυρίως ἐν τῷ Εἰρηανῶ ὠκεανῷ.

II. γ. αἱ νῆσοι τῆς **Πολωνίας** ὡς; πρὸς τὴν γέ-
νεσιν αὐτῶν παρουσιάζουσι δύο διακεκριμένους τύ-
πους α') τὰς **ἡφαιστειακὰς**, σχηματισθείσας ἐξ ἡφαι-
στειῶν ἐνεργῶν, καὶ β') τὰς **κοραλλογενεῖς**, γθαμα-
λὰς νήσους, σχηματισθείσας διὰ τῆς ἐργασίας τῶν
κοραλλίων. Τινὲς τῶν νήσων τούτων εἶναι διατυλι-
γενεῖς ἐργαζόμεναι θάλασσαν **γυμναίων** συγκρονοῦ-
σας διὰ πόρον μετὰ τοῦ λοιποῦ ὠκεανοῦ, καλοῦν-
ται δὲ **Ἀτόλια**. Πολλὰ ἐκ τούτων εἶναι κατάφροντι
καὶ φαρμακικά.

Μαζὶ μετὰ ὅλας τὰς αἰτίας, τὰς ὁποίας ἀναφέρα-
μεν, ὡς; τὰ ἡφαιστεια καὶ οἱ σεισμοί, διὰ τὰ ἐπιφέ-
ρωσιν ὅλας αὐτὰς τὰ μεταβολὰς εἰς τὸν φλοιὸν τῆς

(1) Τὰ κοράλλια κατασκευάζονται ὑπὸ πολὺ μικρῶν καὶ
ἀτελῶν ζῶων, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα θρομβεῖ μετὰ μικρῶν σπηλ-
νίσκων, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ἐν ἄκρον εἶναι τὸ σῶμα του, διὰ
δὲ τοῦ ἄλλου προσκολλοῦνται εἰς τοὺς ἐντὸς τῆς θαλάσσης βρά-
χους καὶ ἐκεῖ ζητοῦσι τὴν τροφήν, ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι εἰσὶν
ἄλλο ἢ τὸ ἐν τῷ θαλασσῷ ἔδει ἀνθρακικὸν ὄξυγονον. Ἐκ
τῆς τροφῆς ταύτης τὰ κοράλλια πηγνοῦν ὅ,τι εἶναι εἰς αὐτὰ
ζοφόμενον εἰς τὴν ζῶην καὶ τὴν ἀνάπτυξιν του, τὸ δὲ ἄλλο ἀπο-
βάλλουν. Ἐκεῖνο δὲ ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον πετοῦν, εἶναι τὸ κοράλ-
λιον.

γής ἐχοσιόσθησαν νὰ παρῆλθουν κατὰ τὴν γεωλογίαν χιλιάδες ἔτος· καὶ ἑκατομύρια ἔτων διὰ τὰ κατέλθη δὲ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἀπὸ 200 βαθμοῦς εἰς 50, ὅπότεν ἤρχισαν νὰ φαίνονται τὰ πρῶτα ζῆα, παρῆλθον κατὰ τοὺς γεωλόγους ἀναριθμητοὶ αἰῶνες.

Αἱ ἐνεργεῖαι λοιπὸν ὄλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἀνεφέρομεν, ἐνεργήσασαι, ὅπως εἶδομεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπέφερον τὴν ποικιλίαν τῆς μορφῆς τῆς, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν σήμερον.

Ἐν τοῦτοις μὴ νομίσῃ τις ὅτι αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ ἐστατήθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μας· καὶ οὐ δὲν ὑπόσχει φάρος πλέον νέου κατατροφῶν καὶ ἀλλοιωσέων. Λόγι, ἐν ὅσῳ τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς διατελοῦσιν εἰς ἕνεστην καὶ ἀτιμώδη κατὰστασιν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἄμεσως κατωτέρω, καὶ ἐν ὅσῳ τὰ ὕδατα κυκλοφοροῦν ἐπὶ τοῦ εἰδάρους καὶ ἡ ἀτιμώσασαι ἐπιτρέπεται νὰ ἀναπτύσσονται τὰ ζῆα καὶ τὰ φυτὰ, ἡ ὄψις τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θὰ μεταβάλλεται διαρκῶς καὶ ἄνευ διακοπῆς.

113. **Ἐσωτερικὸν τῆς γῆς.** Τὸ πάχος τοῦ στεροῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὑπολογίζεται ὅτι εἶναι 150 ἕως 200 χιλιόμετρα. Ὑποκἀτω τοῦ φλοιοῦ βασιλεύει ἡ μεγαλειτέρα θερμοκρασία, τὴν ὁποίαν δύναται τις ἐκ φαντασθῆ, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὰ διάφορα ὀρεκὰ, ἐν τῶν ὁσίων ἀποτελοῦνται τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς, εὐρίσκονται εἰς ἕνεστην καὶ ἀτιμώδη κατὰστασιν.

Πῶς ἡ ἐπιστήμη κατώρθωσε νὰ καταμετρήσῃ τὴν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη διὰρχουσαν θερμοκρασίαν τῆς γῆς;

Γενομένων ἀκριβεστάτων παρατηρήσεων εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς γῆς, κατέλξαν εἰς τὸ ἀκριβές συμπέρασμα ὅτι πέραν τῶν 30 μέτρων βάθους ἡ θερμοκρασία ἀρχίζει νὰ αὐξάνῃ σταθερῶς. Ὑπελογίσθη δὲ ὅτι ἀνὰ τριῶντα μέτρα καταβάσεως αὐξάνει κατὰ ἓνα περίπου βαθμὸν ἑκατοναβάρημιον θερμομέτρου.

Ἡ τοιαύτη ἀναλογία παρατηρήθη μέχρι βάθους 2,000 μέτρων καὶ πέραν τούτου ὅπου εἶναι τὸ ἄνωτερον βάθος, τὸ ὁποῖον μέχρι σήμερον κατεμετρήσεν ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη. Τουτουτρόπως φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς βάθος 60 χιλιάδων μέτρων πάντως ἡ θερμοκρασία θὰ ἀνέρχεται εἰς 2,000 βαθμοῦς, εἰς τὴν ἰσχυροτάτην ταύτην θερμοκρασίαν τήκονται (λυώνουσι) ὅλα τὰ εἶδη τῶν πετρωμάτων.

Ἐκ τῶν ὅσων εἴπομεν συμπεραίνομεν ὅτι, καθ' ὅσον προχωροῦμεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς γῆς, ἡ θερμοκρασία αὐξάνει, καὶ καθ' ὅσον ἀνερχόμεθα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ἕλαττοῦται. Τοῦτο ἀποδεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ψύχεται ἀκαταπαύστως. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι, ὅταν ἔν ὅσῳ ψύχεται, σμικρύνεται (συστέλλεται κατ' ὄγκον). Συνέπεια τῆς συστο-

λῆς ταύτης εἶναι ἡ γένεσις μεγάλων ῥηγμάτων, τὰ ὁποῖα φθάνουσι μέχρι τῆς ἕνεστης καὶ διαπύρου μάζης.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἕνεστη καὶ διάπυρος μᾶζα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ψύχεται καὶ αὐτὴ παθαίνουσα συστολήν, τῆς ὁποίας συνέπεια εἶναι ἡ κατ' ὄγκον ἐλάττωσις αὐτῆς.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τῆς διαπύρου μάζης γενῶνται **κενά**, τὰ ὁποῖα ἀφίνει ἡ σμικρυνθεῖσα κατ' ὄγκον ἕνεστη μᾶζα καὶ τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουσι τὰ ὑπερκεῖμενα στερεὰ στρώματα τοῦ φλοιοῦ, ἐπειδὴ ταῦτα πιέζονται ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἕνεστη καὶ διάπυρος μᾶζα πιεζομένη πανταχόθεν ἀναγκάζεται νὰ ὑπεστέλῃ εἰς τὰ ῥήγματα τὰ σχηματιζόμενα ἐκ τῆς συστολῆς τοῦ φλοιοῦ καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπου χυνομένη ὡς πυρίνος ποταμὸς σχηματίζει, ὅταν ψυθῆ, τὰ πυριγενῆ στρώματα, ἅτινα συσσωρευόμενα ὑφίστανται συνήθως εἰς ἡφαιστεῖοδῃ ὄρη.

Τι συμβαίνει ὅταν πιέζονται ἡ διάπυρος καὶ ἕνεστη μᾶζα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς; Ἡ ἕνεστη μᾶζα δὲν εὐρίσκει πολλὰς ῥήγματα, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσερχομένη νὰ δυνηθῆ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Προσπαθεῖ τότε νὰ εὐρῆ τροπὸν νὰ διαρῆξῃ μόνη τῆς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς. Καὶ τοῦτο ἀκόμη περισσότερο ἕνεκα τῆς μεγάλης πίεσεως, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἐντὸς αὐτῆς ἀερίων κατορθῶν δὲ καὶ νιόσσει, αἵτις ἰσχυροτάτα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς εἰς τινα μέρη, ἔνθα τότε αἰσθανόμεθα τοὺς σεισμούς. Ἐν τέλει ἀνοίγουσα ῥήγματα ἐπὶ τοῦ στεροῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εὐρίσκει διεξόδον καὶ ἀνερχομένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ χύνεται ὡς πυρίνος ποταμὸς.

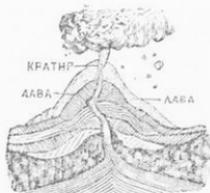
Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεγάλη πίεσις, ἡ ὁποία ἐνήργει ἐπὶ τῶν ἀερίων, ὅταν ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς τὰ βάθη, αἰεὶ πλέον νὰ τὰ στενοχωρῆ, διαφεύγουσι ταῦτα ἐλεύθερα καὶ τινάσσονται μὲ φοβερὰν δύναμιν εἰς τὰ ὕψη παρασύροντα ὅτι εὐρίσκουσι εἰς τὸν δρόμον τὸν ἀπὸ τῆς ὑπ' αὐτῶν σχηματιθεῖσαν ῥωγμὴν, ἣτοι λίθους, χυμᾶτα, βράχους κτλ. Ἀπαράλλακτα συμβαίνουσι τὰ πράγματα ὡς ἂν ἔχομεν μεταξὺ τῶν χειρῶν μας ἓν πορτοκάλιον, τὸ ὁποῖον συνθλίβομεν ἰσχυρῶς καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ μετ' ὀλίγον βιέπομεν εἰς ἕρπητα στιγμῆ, καθ' ἣν ὁ φλοιὸς αὐτοῦ διαρρηγνῆται καὶ ὁ χυμὸς τοῦ καρποῦ τινάσσεται ἔξω ἀπὸ τῆν ῥωγμὴν, ἡ ὁποῖα ἐ σχηματίσθη ἕνεκα τῆς πίεσεως.

114. **Ἡφαιστεία.** Ἡφαιστεῖον ὀνομάζεται τὸ ὄρος (ἔξδωγμα γῆς), τὸ ὁποῖον ἀπὸ καροῦ εἰς κερὸν διὰ μᾶζ ἡ καὶ περισσότερον ὄπων, αἱ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὴν κορυφὴν, ὀνομαζόμενα κρατήρες ἐκσφενδονίζουσι μὲ μεγάλην δύναμιν ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς γῆς καπνὸν, φλογας, τέφραν λίθους καὶ ἔν

είδος τετηγημένης γλάης, ήτις ονομάζεται *λάβα*, ως πύρινο ποταμός.

Τό φαινόμενον τής έκρήξεως τών ήφραστειών συμβαίνει πολύ άραιώς.

Πολλά ήφραστεια τής γής ήσομοιόν έπι πολλών χρόνων και δέν έξέρχεται έκ τής όπής (κρατήρος) αυτών παρά όλίγος καιρός ή και τίποτε άλλο.

Σχ. 34. 'Ηφραστειον μετ' έγκαοαίου τομής.

ή και έξακολουθοϋν νά πάσχον μέχρι σήμερον, λέγονται ήφραστεια ένεργά. Έξουσι δέ σήμημα *κολοβοϋ* κώνου.

Πολλάκις, χωρίς νά τό περιμένη κανείς οϋτε νά δεινάουσι σημείον τι πρός τοϋτο, ήφραστεια νεκρά πάθαινοσι αιφνιδίως έκρηξιν.

ΕΠΜ. 'Ο Βεζούβιος τής Νεαπόλεως από άρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 77 μ. Χ. άθεωρείτο ως ήφραστειον νεκρόν. Κατά τό έτος όμως έκείνο όλως αιφνιδίως όπέστη μεγάλην και τρομεράν έκρηξιν, κατά την όποιαν έξεκατονδισθήσαν από τοϋς κρατήρος του τόσα όβλικά, όσα ήρκεσαν νά καλύφουν και νά θάψουν τρεις όλοκληρούς άκμαζούσας πόλεις κεκμενάς περίε του, τό 'Ηράκλειον, τās Σαβίνας και την Πομπήαν.

Είς 450 άνέρχονται τά εις τās ήπειρώς εβρισκόμενα ενεργά ήφραστεια πολύ δέ περισσότερα είναι τά έκτοτε έσβεσμένα (νεκρά). Και έν τή πυθμένη τής θαλάσσης ύπάρχουσι πλείστα ένεργά και νεκρά ήφραστεια τρία έκ τούτων έν ενεργεία είναι πολύ γνωστά, σημαντικώτερον δέ τό έν Πονδύχερϋ τών 'Ινδίων (γαλλική κήσις).

Σημαντικώτερα ήφραστεια έν Ευρώπῃ ύπάρχουσι τά εξής.

Η Έκλα επί τής κατανύχου νήσου 'Ισλανδίας, ή Αίτην επί τής ώραιάς νήσου Σικελίας και ό Βεζούβιος παρά την 'Ιταλικήν πόλιν Νεάπολιν.

Έν Έλλάδι ύπάρχει ενεργόν ήφραστειον παρά την νήσον Θήραν (Σαντορίνην) κάτω από την θάλασαν.

Περί του έν Θήρῃ ύποθαλασσίου ήφραστειού ιστοροϋνται τά εξής. 'Ότι όλόκληρος ή έσωτερική παραλία τής Θήρας μαζί έν την Θηρασίαν άπετέλουν άλλοτε ένα κρατήρα υπό την θάλασαν, ό όποιος, ότε τό ήφραστειον έπαθεν έκρήξεις, έεμαχί-

σθη και έκ τών λειψάνων των έσχηματίσθησαν τό 'Ασπροήνη και ή Θηρασία, βραδύτερον και' άκολουθίαν νέον έκρήξιν έσχηματίσθησαν αί νησιδες Καμηίνια. Μετά πόροδον δέ πολλών αιώνων συνεπέα νέας έκρήξεις έβυθίσθη μέρος τής νησιδος Καμηίνης και άνέδυστο τό νησίδιν 'Ιωόργιον. Τό νησίδιν τοϋτο καιτά τό 1866 έπαθε φοβήράν έκρηξιν, καιτά την όποιαν έντάχθη μέρος αυτου εις μέγιστον ύψος (3,000 μ.), άνέδυσε δέ τότε νέα μικρά νήσος, ή 'Αγροφείσα, ήτις μικρόν καιτά μικρόν ήνώθη με την νήσον 'Ιωόργιος και τήν Καμηίνην. Αί έκρήξεις αίται εις μικροτέραν έντασιν έξηκολούθησαν μέχρι του 1870.

Η έκρηξις τών ήφραστειών συνδέεται με φοβήρους σεισμούς και τρομερούς κρότους. Έκασθενδνίζονται έκ τών όπών του κρατήρος εις μέγα ύψος άτμοί μικροί σχηματίζοντες νέφη, τά όποία άποκαρπύπτοις τον ήλιον, καιτά τον αυτον δέ χρόνον άκατάπαυστοι άστραπαί άναπλήρουσι τό ήλιακόν φως.

Αί διάφοροι και εις άρκετήν άπόστασιν εβρισκόμενα ηργά και ήνείδια στερεόσειμα, όδιτι καταπίνονται από τά άνοιγόμενα συνεπειά τών δονήσεων χείματα. Έν είδει βροχής τινάσσονται από τον κρατήρα βράχοι, λίθοι, χόματα, τέφρα, ό δέ ήρκεστός και πύρινος πηλός (τόν όποιον ονομαζουον *λάβαν*), ό όποιος πρός τής έκρήξεως σχηματίζει μικρός λίμνας έντός του κρατήρος, μετά την έκρηξιν αυξάνη πολύ και μεταβάλλεται εις θάλασαν φλεγόμενήν, έκχυλίζον δέ χύνεται πρός τά κάτω σχηματίζον καιτά διαρρόδους διευθίνονται πυρίνως ποταμού.

Σχ. 35. Η κορυφή του Βεζουβίου πρὸ τῆς έκρήξεως και' Απρίλιον του 1903.

Αί καιτά καιρούς έπισομβάσι έκρήξεις έναπένοσαν τό ύψος του όρους από 1303 εις 1182 μέτρα. Οί φοβεροί πυρόνη ποταμοί τής λάβας καιτέτερον πάντα τά πόρξ γύρωμ άδύρη μέχρι του γενεαίοντος ποταμου. 'Οπαίτω: καιτεφόρη και ό μέχρι τής κορυφής: έκαίριος σειρήθρομο: ως και ό ώραιός αυτου ό σταθμός.

Η έκ τής τέφρας του Βεζουβίου άπελεθόσα βροχή επί πολλάς ήμέρας έκείνυτε την πόλιν και τά πόρξ τής Νεαπόλεως. 'Ακόμη δέ μετά παρέλευσι ήβδωμάδων έξηκολούθη νά πίπτη τέφρα έν είδει βροχής εις πολλά μέρη τής Ευρώπης, ήτις περιήρχετο άναμφωρήτως έκ του Βεζουβίου.

Είναι ἀνεπλόγητος ἡ ποσότης τῶν λίθων καὶ τῶν χωμάτων, τὰ ὅποια ἐκσφενδονίζουσι τὰ διάφορα ἡφαίστεια. Ἀπίστευτοι δὲ αἱ καταστροφαί, τὰς ὁποίας ἐπιφέρουσι εἰς τὰς ὑπὸ τῶν τοιοῦτων ὑλικῶν καλυπτομένας ἀπεράντους ἐνίοτε ἐκτάσεις.

115. **Σεισμοί.** Ὅταν συμπέσῃ νὰ σείεται τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοῦς πόδας μας, λέγομεν ὅτι αἰσθανόμεθα νὰ γίνεταί *σεισμός*. Ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη διαρεῖ εἰς τρεῖς κατηγορίας τὸ εἶδη τῶν σεισμῶν ἀναλόγως τῶν αἰτιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλονται οὗτοι.

Τὰ τρία εἶδη αὐτῶν εἶναι.

116. **α') Σεισμοὶ ἐγκατακρημνίσεως.** Γνωρίζομεν ὅτι, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὄρουσι γενικῶς ὕδατα, ἦτοι ὕψαιες, ποταμοὶ κλπ., οὕτως ἀκριβῶς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ὄρουσι ὕδατα τὰ ὑπόγεια ὅμως ταῦτα ὕδατα κατατρώγοντα τὸν τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ἔσθθη σχηματίζουσι ἐντὸς αὐτοῦ μεγάλα κοιλώματα.

Τὶ συμβαίνει δὲ τότε ; Τὰ ὑψηλά μέρη, αἰδοφραὶ οὕτως εἰπεῖν, τῶν κοιλωμάτων μὴ στηριζόμενα ἐπαρκῶς ὑποχωροῦσιν ὑπὸ τὰ βάρη τῶν ἐπικαθημένων ἐπ' αὐτῶν στρωμάτων καὶ οὕτω κατακρημνιζόμενα σείονται τὸ ἔδαφος.

Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν σεισμῶν λέγονται *σεισμοὶ ἐγκατακρημνίσεως*; συμβαίνουν δὲ εἰς μικρὰν συνήθειον *ἐκτασιν* δὲν παράγουσι δὲ ἰσχυρὰς καὶ μεγάλης διαρκείας δονήσεις, οὕτε μεγάλας καταστροφάς.

117. **β') Ἡφαιστειογενεῖς σεισμοί.** Οὗτοι συμβαίνουν κατὰ τὴν ἐκρηξὴν τῶν ἡφαιστειῶν καὶ ἰδοὺ πῶς ἡ διάπυρος ἔσυστή καὶ ἀτιμώδης ὕλη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἀναπτυσσόμενα ἀέρια, δοκιμάζουσι νὰ διαρρηξοῦσι τὸν φλοιὸν τῆς γῆς καὶ ἀπομακρυνθῶσι. Κατὰ τὴν προσπάθειαν λοιπὸν αὐτῶν τινάσσουσι καὶ σείουσιν ἰσχυρῶς τὸ ἔδαφος, οὐχὶ ὅμως; καὶ εἰς πολλὰ μεγάλην *ἐκτασιν* οἱ τοιοῦτοι σεισμοὶ λέγονται *ἡφαιστειογενεῖς*.

118. **γ') Τεκτονικοὶ σεισμοί.** Ὡς εἶπομεν, πᾶν σῶμα ψυχόμενον συστέλλεται καὶ συναπῶς γίνεται μικρότερον κατ' ὄγκον· ἐπειδὴ δὲ ἡ διάπυρος ἔσυστή καὶ ἀτιμώδης μᾶζα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς ἐξακολουθεῖ νὰ ψύχεται ὀλοέν, διὰ τούτου γίνεται μικρότερα κατ' ὄγκον καὶ ὡς ἐκ τούτου γεννῶνται ἐν αὐτῇ μεγάλα κενὰ διαστήματα καὶ ἄνοθη καὶ πῶς τὰ πλάγια γνωρίζομεν δὲ ὡσαύτως; ὅτι καὶ ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ψύχεται διαρκῶς. Τί δὲ γίνεται τότε συστέλλομενος ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς λόγφ τῆς καθημερινῆς ψύξεως; Ρυτιδοῦται (ζυρῶνται) καὶ γεννῶνται ἐντὸς αὐτοῦ μεγάλα ῥήγματα καὶ τεράστια χιόματα, τὰ ὅποια, ἐννοεῖται, κατορθώνουσι νὰ φθάσῃ μετὰ τῆς ἔσυστης καὶ διαπύρου μάζης, ἐντὸς δὲ τῶν χιωμάτων τούτων καταπίπτουσι ἀμέσως τμήματα στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ὁὔτε ὠδοῦν-

Σχ. 38. Θερμαὶ πηγαὶ ἐν Ἀμερικῇ (Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι).

Παρὰ τοῦς πρόποδας τοῦ ἡφαιστειοῦ μόνον τῶν Βραχυδῶν ὄρειον παρὰ τὴν λίμνην Βιελλοσιῶν ὑπάρχει ἔκτασις γῆς 9,200 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων λίαν ἐνδιαφέρουσα. Ἐν αὐτῇ παρατηρεῖ τις ὅτι ἀναβιβάζουσι πλέον τῶν 4,000 θερμῶν πηγῶν, αἵτινες ἐκσφενδονίζουσι ἀπέριτος δόμας θερμοῦ ὕδατος 80°. Περιοιότερον δὲ τῶν 150 πηγῶν ἐκινάσουσι τὸ ζεῖν ὕδωρ, ἄλλαι μὲν εἰς ὕψος 70 μέτρων καὶ ἄλλαι εἰς 50 μέτρα. Ἡ ἐκσφενδόνισις δὲ τοῦ ζέοντος ὕδατος τῆς κοχλιαζούσης στήλης αἰσθεταί εἰς τὸ ἔδαφος ἐκὶ ὀ λειτὰ τῆς ὕρας καὶ ἐπαναλαμβάνεται διαρκῶς.

Τὴν ἔκτασιν ταύτην ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπέλεξε ἐθνικὸν κτήμα καὶ ἀπερρόεσε τὴν καλλιέργειαν, ἵνα διατηρήσῃ δαίτημα τῆς πρωτογενεῖς Ἀμερικανικῆς γῆς; καὶ ὅπως χορηγηθῇ πρὸς θερμαίαν ἀσθενῶν καὶ ἀπύκνων τῶν θερήτων τῆς φύσεως.

τα ἀπὸ τὸ βῆρος τῶν ὑπερθεν κειμένων στρωμάτων καὶ τοιοιτοτρόπως διὰ τῶν ἐντὸς τῶν ῥωγμῶν καὶ τῶν χασμάτων γινομένων καταπτώσεων σείεται φοβερὰ τὸ ἔδαφος; οἱ συμβαίνοντες οὕτω σειμοὶ λέγονται **τεκτονικοί**, δὲν ἀφίνοσι δὲ, ὅταν εἶναι μεγάλης ὅπως διήπου διαρκείας, τίποτε ὄρθιον ἐπὶ τοῦ τμήματος; τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συμβαίνουσι αἱ ὑπόγειαι καταπτώσεις τοῦ φλοιοῦ.

Εἶναι δὲ, ὡς ἐννοεῖται, οἱ *καταστροφικώτατοι* καὶ *τρομερότατοι* ὕλων τῶν σεισμῶν. Ἐχεῖ δὲ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο ὁ τεκτονικὸς σεισμός, ὅτι δὲν σείει μόνον τὸν τόπον, εἰς τὸν ὅποιον γίνεται, ἀλλὰ τοὺς γειτονικοὺς καὶ τὰς δονήσεις τὸν μεταδίδει καὶ εἰς πολλὰ μακροῦσμένους ἀπ' αὐτοῦ τόπους. Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω οἱ τόποι, ἐνθα συμβαίνουσιν οἱ τεκτονικοὶ σεισμοί, διαφορῶνται εἰς *αὐτοσειστούς*

και *έτεροσειστικούς*. Αυτόσειστοι λέγονται οι τόποι όπου γεννώνται οι σεισμοί, και *ετεροσειστοί* εκείνοι, εις τους οποίους μεταδίδονται αι δονήσεις και οι τινάγματα.

Αυτόσειστοι τόποι δυστυχώς εν Ελλάδι υπάρχουν πολλοί, ή *Ζάκυνθος*, ή *Κεφαλληνία*, ή *Ήλεια*, τὸ *Αίγιον*, ή *Κόρινθος*, ή *Λοκρίς* και πολλά άλλα μέρη. Εὐτυχώς αἱ *Ἀθήναι* εἶναι τόπος *ετεροσειστικός* και διὰ τοῦτο δὲν συμβαίνουν οὔτε ισχυροὶ οὔτε δυνατοὶ σεισμοί, συνέπεια τῶν ὁποίων εἶναι οἱ πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας διεσώθησαν ὅπως δῆποτε εἰς ἀκέραιον, ἐὰν συνέπεια νὰ διαβῆσαν τὴν σκαπάνην, τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας τῶν κατὰ καιροὺς βαρβάρων κατακτητῶν και τὰς βεβήλους χεῖρας τῶν ἀρχαιοκατῆλων.

119. **Θερμαὶ πηγαί.** Μερικαὶ θερμαὶ πηγαὶ παρουσιάζουσιν εἰς μικρότερον πάντοτε βαθμὸν φαινόμενα παρόμοια μετὰ τὰς ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστειῶν.

Ἐξ ὅσων ἐμάθομεν μέχρι τοῦδε δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν πῶς συμβαίνει νὰ εἶναι θερμὸν τὸ ὕδωρ μερικῶν πηγῶν.

Αἰτία τῆς θερμότητος τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν εἶναι ἡ μεγάλη θερμοκρασία, ἣτις επικρατεῖ εἰς τὰ ἔσωτερικὰ μέρη τῆς γῆς.

Συμβαίνει δὲ ὡς ἔξης: Ὅσα ὕδατα ἐκ τῶν βροχῶν κατορθώσουν νὰ εἰσδύσωσι διὰ τῶν διαφόρων ὀρυγμῶν τὸν ἐδάφους, βαθύνετα και μετὰ τινα πάλιν χρόνον νὰ ἀνέλθουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς διὰ μέσου ἄλλων σχηματῶν ἐξέρχονται ὡς εἴπομεν, ἐκ τῆς μεγάλης θερμοκρασίας τῶν ἐγκάτων σχηματίζονται τὰς θερμὰς πηγὰς.

Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς ὅτι τὸ ὕδωρ βράζει εἰς 100 βαθμοὺς τοῦ θερμομέτρου και ἀρχίζει νὰ ἐξατμίζεται, ὅταν τοῦτο, ἐννοεῖται, εὐρίσκειται εἰς τὴν συνήθη ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν ὅταν δὲ ἡ πίεσις αὕτη εἶναι μεγαλητέρα, τότε διὰ νὰ ἐξατμισθῇ τὸ ὕδωρ χρειάζεται νὰ θερμανθῇ μέχρι 121 βαθμῶν.

Τὰ εἰσδύοντα ὅμως εἰς τὰ βάθη τοῦ ἐδάφους ὄμβρια ὕδατα συναντῶσιν ἐκεῖ πίεσιν τόσοσν μεγάλην, ὥστε δὲν ἀφίνει αὐτὰ νὰ ἐξατμισθῶσι. Ταῦτα ὅμως κατορθώνονται νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπου ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις εἶναι σχετικῶς μικρά, ἐξατμίζονται ἀφινιδίως και οἱ ἀτμοὶ τινάσσουν ὑψηλὰ ὅσων ὕδωρ εὐθύνουν ἐπάνω των ἐκσπενδονίζοντες αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα ἀπαράλλακτα ὡς συμβαίνει μετὰ τὴν λάβαν και τοὺς ἀτμοὺς τῶν ἡφαιστειῶν.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουν θερμαὶ πηγὰ, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ τινάσσεται εἰς ὕψος 40—100 μέτρων μετὰ μικροὺς σεισμοὺς και ὀλογοῦσιν κρότους κατὰ τὰς ἐκρήξεις. Ὄνομαστα εἶναι αἱ ἐπὶ τῆς καταψύξεως νήσου Ἰσλανδίας εὐρισκόμεναι θερμαὶ πηγαὶ *Σερόρη* και *Γκάιζορ*.

Σχ. 37. Θερμαὶ πηγαὶ ἐν Ἰσλανδίᾳ.

Ἡ πεδιάς τῶν Solfataren, τῆς χερσονήσου Reykianes (χερσονήσου καπνίζούσης) τῆς Ν. Α. Ἰσλανδίας. (Κατὰ φωτογραφίαν τοῦ Knebel εἰς τὸ *globus*.) Εἶναι ἡ πλέον ἐκτεταμένη πεδιάς τῆς ὅλης νήσου. Μέγα τμήμα γῆς ἐκτάσεως πολλῶν ἑκαταρίων⁽¹⁾ καλύπτεται ὑπὸ θειούχων ἀτμῶν. Ἐξ ἑκατοντάδων δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μεγάλων και μικρῶν ὀρυγμῶν τῆς γῆς ἀναθρόσκουσιν ἀστραπιαῶς ἀκτίνας λευκοῦ ἀτμοῦ, ἐνίοτε δὲ και μετὰ ἰσχυρῶν συριγμῶν.

Τὸ ἔδαφος ὀλόκληρον συνίσταται ἐξ ἐξημεμένου λιθώματος, φωτεινοῦ ἐρυθροῦ χρώματος. Τὸ ἔδαφος εἶναι πανταχοῦ θερμὸν και μαλακόν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διατρέχῃ τὴν διαρκῶς ἄμεσον κίνδυνον νὰ βυθισθῇ διὰ τινος ὀρυγμῆς ἐντὸς τῶν ζεουσῶν και ὑπὸ λεπτόν ἐκ πηλοῦ κάλυμμα κοχλιασσοῶν μαζῶν βορβόρου.

Αἱ θερμαὶ πηγαὶ προσλαμβάνουσι διάφορα ὀρυκτὰ κατὰ τὴν ἀνάβυσσιν των, οἷον σίδηρον, θειόν, διάφορα ἄλατα ἀναλόγως τῶν στρωμάτων, ἅτινα συναντῶσιν εἰς τὸν δρόμον των.

Συνεπεία λοιπὸν τῶν διαφόρων στοιχείων ἐκ τῶν ὀρυκτῶν, τὰ ὁποία προσλαμβάνουσι, γίνονται χρήσιμα πρὸς θεραπεῖαν διαφόρων νοσημάτων και διὰ τοῦτο καλοῦνται *ιαματικαὶ πηγαί*.

Ἐν τῇ πατρίδι μας (Ἑλλάδι) αἱ σπουδαιότεραι *ιαματικαὶ πηγαὶ* εἶναι τῆς *Αἰδηψοῦ*, τῆς *Υπάτης*, τῶν *Θερμοπηλῶν*, τῶν *Μεθάνων*, τῆς *Κόθρων*, τοῦ *Λουτρακίου*, τῆς *Κυλλήνης*, (Λίντζι) και ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι τοῦ *Λαγκαδῆ* (Λίντζι) αἱ παρὰ τὸ χωρίον *Ἐρμοποζαῖκα* νοτίως τῆς λίμνης Βόλβης, αἱ παρὰ τὴν *Νεγρίταν* και αἱ παρὰ τὸ *Λερε Μαλλέ* τῶν Σερρῶν θερμαὶ πηγαὶ και τὰ ψυχρὰ *ιαματικὰ ὕδατα* ἐν ταῖς κόμας *Ἐξισσοῦ*, *Γιάννης*, κλπ.

(1) ἑκατάρων=10,000 τετραγ. μέτρων.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΚΕΦΑΛΑΙΩ ΤΗΣ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ

Π' ἔργον Στρώματα.

Τὰ γήινα στρώματα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὸν φλοιὸν τῆς γῆς εἶναι διαφόρων εἰδῶν καὶ διακρίνονται μεταξὺ τῶν ἐκ τῆς προλεούσεως τῶν, τῆς ἡλικίας τῶν, τῆς φύσεώς τῶν καὶ τῶν ἰδιότητων αὐτῶν.

Διακρίσεις διαφόρων γῆινων στρωμάτων.

Ἐκ τῆς προλεούσεως τῶν διαφόρων στρωμάτων διακρίνονται:

1ον. **Πετρώματα ἑσωτερικῆς προλεούσεως**: Ταῦτα προήλθον ἐκ τῆς περικρατομένης ἕλης, ἢ ὅποια εὐρίσκειται εἰς τὸ κέντρον τῆς Γῆς, ἐκπέμπεται διὰ τῶν ἡφαιστειῶν καὶ ψυχρὴν ἀποκρυσταλλοῦται. Τὰ πετρώματα δὲ ταῦτα ὀνομαζοῦνται ὡς εἴπομεν: κρυσταλλικὰ ἢ πυρογενῆ πετρώματα.

2ον. **Πετρώματα ἐξωτερικῆς προλεούσεως**: Ταῦτα προέχονται ἅπασι τὸ ἀπόθεμα τῶν εἰς τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν εὐρισκομένων ἐν διαλύσει ὕδων, ἢ ἐκ τῆς διαφθορῆς τῶν ἐσχότων βράχων ὑπὸ τῶν ὀδῶν τῆς βροχῆς καὶ τῶν ποταμῶν, τεμάρια τῶν ὁσίων παρασφωρόμενα ὑπὸ τῶν ὀδῶν οὐνεσφωρόθησαν κατὰ στρώσει παραλλήλους ὑπὸ τὴν ἐπίρρειαν τῆς ὑπερκεκμηῆς πιέσεως. Τὸ δεύτερον αὐτὸ εἶδος ὀνομαζέται: Ὑδατογενὲς πέτρωμα.

II ἡλικία τῶν γῆινων στρωμάτων.

Ἐκ τῶν σχηματισμῶν τοῦ ἀρχαιότερου φλοιοῦ τῆς γῆνης: σφάρας διακρίνουν τέσσαρας περιόδους. Ἐκάστη περίοδος περιλαμβάνει πολλοὺς αἰῶνας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁσίων ἢ ἑσωτερικῆ καὶ ἢ ἐξωτερικῆ ἐπίδρασις ἐπέφρε πολλὸς μεταβολῆς. Αἱ περίοδοι αὗται εἶναι: Ἡ πρωτογενής, ἡ δευτερογενής, ἡ τριτογενής καὶ τεταρτογενής.

III φύσις τῶν στρωμάτων.

Τὰ πετρώματα δύνασται νὰ ἔχουν μὲν τὴν ἰδίαν προέλευσιν, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζουν διάφορα μείγματα καὶ ὄψεις. Μεταξὺ τῶν πυρογενῶν στρωμάτων εἶναι τὰ ἔξης: Ὁ γνεύσιος, ὁ πομφυρῆτης, ὁ κρυσταλλικός σχιστόλιθος, ὁ μαρμαρυγία, ὁ γρανίτης, ὁ βασάλτης, ἡ λάβα κτλ.

Μεταξὺ τῶν ὕδατογενῶν στρωμάτων εἶναι: Ἡ ἄμμος, ὁ ψαμμόλιθος, ὁ ἀσβεστόλιθος, ἡ ἄργιλλος (ἀσπρόχωμα) ἢ ἀργιλλοῦστος ἢ ἕλις κτλ.

IV ἰδιότητες διαφόρων στρωμάτων.

Μερικὰ πετρώματα εἶναι πολὺ σκληρὰ ὡς ὁ πομφυρῆτης, ὁ γρανίτης, τὸ μάρμαρον, ἀλλὰ πολὺ εὐθραπτα ὡς ὁ ἀσβεστόλιθος, ἡ ἄμμος, ἀλλὰ πολὺ εὐ-

Νικολάου Μεταξῆ. Νέα Γεωγραφία Ἀτλας.

διαπέραστα ὡς ἡ ἄμμος, ὁ ψαμμόλιθος, καὶ ἄλλα ἀδιάρθετα ὡς ὁ σχιστόλιθος, καὶ ἡ ἄργιλλος. Ἐξ αὐτῶν μερικὰ πλοῦτα εἰς ἀσβεστον καὶ φωσφόρον εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιεργίαν τοῦ σίτου καὶ τῆς ἀμπέλου (ἀσβεστόλιθος), ἀλλὰ δὲ, πτωχότερα εἰς ταῦτα, εἶναι ὀλιγότερον γόνιμα (γρανίτης).

Ἄλλα περιούσια πολύτιμα μέταλλα (χρυσός, ἄργυρον νικέλιον) ἢ ἄλλα χρήσιμα ὄρυκτα (σίδηρον, χαλκὸν γαϊάνθρακα), καὶ τέλος ἄλλα χρησιμεύοντα ὡς οἰκοδομήσιμα ὕλη (μάρμαρον κτλ.).

Συνοδωτικῆς τῆς Γεωλογίας.

Ἡ ἐκμάθησις τῆς γεωλογίας ἐξηγεῖ διατὶ ὀρισμένα πετρώματα ἀντίχουν εἰς τὴν διάβρωσιν (γρανίτης), ἐνθ' ἄλλα καταστράφησαν ταχέως (ἀσβεστόλιθος). Διὰ τὶς ὀρισμένα πετρώματα λυμνάζουν τὰ ὕδατα καὶ σχηματίζουν λίμνας ἢ ἕλη, ἐνθ' εἰς ἄλλα τὸ ὕδωρ διυλίζεται ἄμεσως; Διὰ τὴν ἀζόμη εἰς τόπος ἔχει δίσχη καὶ παράγει σίτον καὶ σταφυλάς, ἐνθ' εἰς ἐν ἄλλο μέρος, πλούσιον εἰς ὄρυκτα εὐδοκίμει ἢ βιομηχανία; Ἐν μὴ λέξει ἡ γεωλογία ἐξηγεῖ ἐν μέρει τὴν γεωγραφίαν ἐνὸς τόπου.

Συμπληρωτικῆς ἐπὶ τῶν ἡνωτέρω γνώσεως.

Ἡ ζωὴ κατὰ τὰς γεωλογικὰς περιόδους. Ἡ ζωὴ ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς σφάρας μας κατὰ τὴν πρωτογενῆ περίοδον. Αὐτὴ ἐνεφανίσθη κατὰ πρῶτον ἐκ τῶ φυσικῶν βασιλείων, ἀργότερον δὲ εἰς τὸ ζωϊκόν. Τὰ ἔχην ὀρισμένων φυτῶν καὶ ζῴων παρέμειναν εἰς τὸ ἑσωτερικόν τῶν ἐκ προσχώσεως πετρωμάτων. Αὐτὰ ὀνομαζοῦνται ἀπολιθώματα.

Ἡ γῆ μεταμορφοῦται ἀκαταπαύστως. Μεταξὺ τῶν γεωλογικῶν περιόδων καὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς δὲν ὑπάρχει διαχώρισμα. Ἀζόμη σήμερον τὰ ἡφαίστεια ἐκρηγνύουσιν ὕλας, αἱ ὅποια στερεοποιούμενα σχηματίζουν προεξεχούσας μάζας. Ἡ βροχὴ ἢ θερμότης καὶ τὸ ψυχρὸς θραύονται τοὺς βράχους, οἱ ποταμοὶ μεταφέρουν τὰ συντρίμματα μέχρι τῆς θαλάσσης, ὅπου διαλύονται καὶ κατασταλαῖουν. Οὕτω τὸ ἔδαφος εἰς τὸ βάθος τῶν ὕδατων ἀνεψυγία ἀνεπαυστήτως, ἐνθ' ἐπιμάτα βράχων, φθειρόμενα ὑπὸ τῶν ὀδῶν καταρρέουν. Ἡ μεταμορφωσις αὕτη γίνεται βραδέως; μὲν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ πάντοτε καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ διὰ μέσον τῶν αἰώνων.

Γύμνασιον. Διακρίνεται τὰ ἐδάφη συμφώνως μὲ τὴν προέλευσιν τῶν καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν. — Ποία διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ ἐνὸς γρανίτου πρώτης περιόδου καὶ ἐνὸς ἀσβεστόλιθου δευτέρας περιόδου; Ποία εἶναι αἱ ἰδιότητες τοῦ ἀσβεστόλιθου; — τοῦ γρανίτου; Πόσα εἶδη σεισμῶν διακρίνομεν; — Πῶς ἐξηγεῖ ἡ γεωλογία τὴν γεωγραφίαν ἐνὸς τόπου;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η Ήπειροι, Ὁκεανοί.

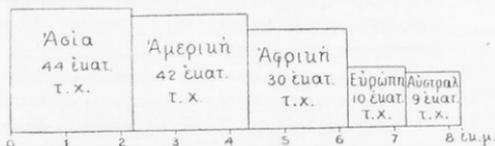
120. Ἡ φυσικὴ Γεωγραφία, ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, ἐξετάζει τὰ ὕδατα, τὴν ξηρὰν, τὰ προϊόντα καὶ ἐν ἑξέσει ἀπάσας τὰς φυσικὰς ἀνωμαλίας τῆς γῆνης σφαίρας.

121. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι πολὺ ἀνώμαλος καὶ παρουσιάζει κοιλάματα, τὰ ὁποῖα κατὰ μέγα μέρος κατέχονται ὑπὸ ὕδατων.

122. Τὸ ὕδωρ κατέχει τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐπιφάνειας τῆς σφαίρας, τὸ δὲ ἕτερον τέταρτον εἶναι ἡ ξηρὰ.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς ἔχει ἔκτασιν 131 ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ἡ δὲ τῆς θαλάσσης 373.

123. Ἡ ξηρὰ σῆκεται ἐκ 5 μεγάλων μερῶν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Ἡπειροί, καὶ ἔξ ἀναριθμητῶν μικρῶν καὶ μεγάλων νήσων· εἶναι δὲ αἱ ἡπειροὶ ἢ Ἀσία, ἢ Ἀμερικὴ ἢ Ἀφρικὴ, ἢ Εὐρώπη, καὶ ἡ Ὁκεανία.

Σχ. 39. Σχετικὰ μεγέθη τῶν ἑπιφανειῶν τῶν πέντε ἡπειρῶν εἰς τετραγ. χιλιομέτρα.

124. Ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ὀνομάζονται *παλαιὸς κόσμος*, διότι ἦσαν γνωστοὶ ἐκ παλαιωτάτων χρόνων.

125. Ἡ Ἀμερικὴ, ἡ ὁποία διαιρεῖται εἰς *Βόρειον* καὶ εἰς *Νότιον Ἀμερικὴν*, ὀνομάζεται *νέος κόσμος*, διότι μόλις τῷ 1492 ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Χριστοφώρου Κολόμβου.

126. Ἡ Ὁκεανία ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς μεγάλης ξηρᾶς, τῆς Ἀυστραλίας, καὶ ἐκ πολυαριθμῶν νήσων διασπαρμένων εἰς τὸν ὠκεανόν.

Σχηματισμὸς τῶν ἡπειρῶν.

Αἱ ἡπειροὶ φυσικῶς ἔχουσι διάφορον σχηματισμὸν καὶ διάπλασιν.

Διάπλασις ὀριζήντιος λέγεται ἡ διάπτυξις καὶ διατύπωσις τῶν παραλίων τῶν ἡπειρῶν ἐν τῇ ἐκτάσει αὐτῶν κατὰ μήκος καὶ πλάτος. Ἡ ὀριζήντιος διά-

πλασις εἶναι παράγον σπουδαιότατος διὰ τὸν πολιτισμὸν ἔθνους τινός.

Παρατηροῦντες τὸ χάρτην τῆς ὑδρογείου σφαίρας διακρίνομεν ὅτι ἡ ὀριζήντιος διάπλασις εἶναι μείζων ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ εὐλαϊσῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Εὐρώπη εἶναι πολυσχήμεν, διὰ τοῦτο καὶ προτελεῖ κατὰ τὸν πολιτισμὸν, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι πολὺ ὑπερτέρα.

Ἐνθα παραλία εὐλίμενος καὶ πολὺκόλπος ἐκεῖ ταχύτερα καὶ ἡ ἀνάπτυξις, διότι ἡ γῶρα καθίσταται καταλληλοτέρα πρὸς πᾶσαν τῶν ἀνθρώπων ἐπιχειροῦναι καὶ ἐνέργειαν.

Διάπλασις δὲ καθ' ὕψος ἡ κάθετος ἡπειρῶν τινός ἡ χῶρος λέγεται τὸ διάφορον ὕψος τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· εἰς τὴν καθ' ὕψος διάπλασιν τῶν ἡπειρῶν περιλαμβάνεται καὶ ἡ Ὄρογραφία.

Οἱ πέντε ὠκεανοί.

127. Ἡ μεγάλη καὶ ἀχανὴς ἔκτασις τῶν ὑδάτων, ἡ ὁποία περιβάλλει πανταχόθεν τὰς ἡπειροὺς, ὀνομάζεται *θάλασσα ἢ ὠκεανός*.

Ὁ ὠκεανὸς κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους λαμβάνει καὶ διάφορα ὀνόματα, τὰ ἑξῆς :

128. Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀπ' ἑνός καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀπ' ἑτέρου, εἶναι βαθυκόλυτος καὶ γνωστότατος πάντων· συνδέει δὲ τὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου κόσμου.

129. Ὁ Εἰρηγινὸς ἢ μέγας ὠκεανὸς μεταξὺ τῆς Ἀσίας, Ἀυστραλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς· εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῶν ὠκεανῶν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ὀνομάσθη δὲ Εἰρηγινὸς ὑπὸ τοῦ θαλασσοπόρου Μαγγελάνου ὅστις πλεύσας αὐτὸν ἐπὶ ἐξατὸν ἡμέρας ὀδεύειν ὑπέστη τρικυμίαν.

130. Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς μεταξὺ τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀυστραλίας.

131. Ὁ Βόρειος ἢ Ἀρκτικὸς παγωμένος ὠκεανὸς πρὸς Β. τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ

132. Ὁ Νότιος ἢ Ἀνταρκτικὸς παγωμένος ὠκεανὸς πρὸς Ν. τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀυστραλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ ὠκεανοὶ οὗτοι ἐνοῦνται πρὸς ἀλλήλους διὰ θαλάσσων καὶ πορθμῶν.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΔΡΟΓΕΙΟΥ ΣΦΑΙΡΑΣ ΔΕΙΧΝΟΥΜΕΝ ΤῶΝ ΞΗΡῶΝ ΚΑΙ ΤῶΝ ΘΑΛΑΣΣῶΝ.

133. Μελετῶντες τὴν ὑδρογείον σφαῖραν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς :

α) Ὁλόκληρος σφαιρὸν ἡ ξηρὰ εὐρίσκεται ἐν τῷ Βορείῳ ἡμισφαιρίῳ, ἡ δὲ θάλασσα ἐν τῷ Νοτίῳ, εἰς ὁ μόνον τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὅλης ξηρᾶς περιλαμβάνεται.

β') Οἱ ὠκεανοὶ καὶ αἱ ἡπείροι κείνται γενικῶς εἰς τοὺς ἀντίποδας οἱ μὲν τῶν δέ, π. χ. ὁ Βόρειος παγομήνιος ὠκεανὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς κατεψυγμέναις χώραις τοῦ Νοτίου πόλου, τὸ δὲ μέσον τοῦ Εἰρημικοῦ ὠκεανοῦ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον εἰς τὸ μέσον τῶν ἡπείρων Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

γ') Τὰ ἡπειρωτικὰ μέρη τοῦ Νοτίου ἡμισφαιρίου ἀποκλίνουναι ἀσθητικῶς πρὸς Α. κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς, π. χ. ἡ Νότιος Ἀμερικὴ δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν Βόρειον, ἀλλὰ προβάλλεται πρὸς Α. ὡσαύτως δὲ ἡ Ν. Ἀφρικὴ δὲν ἀντιστοιχεῖ ἢ πρὸς τὴν Αἴγυπτον μόνον. Ἡ δὲ Ἀυστραλία δὲν φαίνεται ὡς προεκβολὴ τῆς Ἀσίας ἀλλ' ἀποκλίνειται πρὸς Α. παρίσταται ὡς προέκτασις τῶν Ἰαπωνικῶν νήσων.

δ') Πᾶσα σχεδὸν αἱ ψευδοῦνοι αἱ πρὸς νότον τῆς ὕδρογειοῦ σφαιράς διήκουσαι ἀποκλίνουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἴσον πρὸς Α. (Ἰταλία, Ἀραβία, Μαλάκκα κλπ.).

ε') Αἱ μεγάλαι καὶ ὑψηλὰ ὄρηστοῖα (ἀλύσεις τῶν ὄρεων) δὲν κείνται εἰς τὴν κεντρικὴν χώραν τῶν ἡπείρων, εἰς ἣν ἀνήκουν. Τὰ ἱμαλία π. χ. ἐν Ἀσίᾳ κείνται πολὺ πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ἢ πρὸς τὸν Βόρειον.

Αἱ ἄλπεις ἐν Εὐρώπῃ κείνται παρὰ τὴν Μεσόγειον. Ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ μακρὰ σειρά τῶν Βραχωδῶν ὄρεων (Β. Ἀμερικῆ) καὶ τῶν Ἄνδεων (Ν. Ἀμερικῆ) ἐκτείνεται σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν παραλία τῆς Ἀμερικῆς.

ς') Τὰ μεγάλα βῆθη τῶν ὠκεανῶν οὐδέποτε κατέχουν κεντρικὸν μέρος αὐτῶν, γενικῶς δὲ τὰ μεγάλα βῆθη ἐβρίσκονται ἐν τῇ γειτονίᾳ παραλίῳ, πλησίον τῶν ὁπίων κείνται ὑψηλὰ ὄρη π. χ. τὸ μέγα κοίλωμα **Τουσαρόρα** (ἐν τῷ Εἰρημικῷ ὠκεανῷ) περιβάλλεται ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ἡφαιστειωδῶν ὄρεων τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Καυταίτικα· ἐπίσης ὁ Εἰρημικὸς ὠκεανὸς προχωρεῖ βαθύτατα κατὰ μῆκος τῶν Ἄνδεων.

Ἐπίσης ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι πάντα τὰ ἡφαιστειώδη ὄρη γειτνιάζουσι πρὸς τὴν θάλασσαν (ιδεὲ χάριτ. ἀναγλύφου ὕψους· τῶν ἡπείρων καὶ τοῦ βῆθους τῶν θαλασσῶν.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΧΕΣΙΝ ΕΧΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Σχηματισμὸς καὶ ὀριζήσιν τῶν διπέλων.

134. **Θαλάσσης** ὀνομάζομεν τὰ μικρότερα τμήματα τοῦ ὠκεανοῦ, τὰ ὅποια σχηματίζονται κατὰ μῆκος τῶν ἡπείρων ἢ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν (Μεσόγειος θάλασσα, Βαλτικὴ θάλασσα, Εὐξείνιος Πόντος).

135. **Πελάγη** ὀνομάζονται τὰ μικρότερα τμήματα τῆς θαλάσσης, τὰ ὅποια χωρίζονται συνήθως δύο στεροῶς (Ἰόνιον πέλαγος, Αἰγαίον πέλαγος)

136. **Παραλία** καλεῖται ἡ ἄκρη τῆς ξηρᾶς, ἢ ὁποῖα

βοῦζεται ὑπὸ θαλάσσης. Ὅταν ἡ παραλία αὕτη εἶναι χαμηλὴ καὶ ἀμμώδης, λέγεται **αἰγιαλός**, ὅταν δὲ εἶναι βραχώδης, ὑψηλὴ καὶ ἀπότομος, λέγεται **ἀκτὴ**.

Σχ. 40. Αἰγιαλός (ἀμμώδης παραλία).

137. **Κόλπος** ὀνομάζεται μέρος θαλάσσης, τὸ ὁποῖον εἰσχωρεῖ πολὺ βαθύως εἰς τὴν ξηρᾶν.

138. Ὁ μικρὸς καὶ ἀναπεταγμένος κόλπος ἐνθα δὲν δύναται νὰ προφυλάττωται ὑπὸ τῶν ἀνέμων τὰ πλοῖα ὀνομάζεται **ὄρμος**.

Σχ. 41. Ἀκτὴ (βραχώδης παραλία).

139. Ὁ ὄρμος ὅμοιος, ὅστις εἴτε φύσει, εἴτε τέχνῃ εἶναι κατάλληλος, ὅπως δέχεται καὶ προφυλάττει τὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν ἀνέμων, ὀνομάζεται **λιμὴν**.

140. **Βυθός** τῆς θαλάσσης καλεῖται τὸ μέρος τῆς

Σχ. 42. Ἀκτὴ, οὐκέλοι κλπ.

ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὅποιον καλύπτεται ὑπὸ ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν, ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ὄρεων, ὄροπεδίων καὶ χθαμαλῶν πεδιάδων.

Σχ. 43. Κόλπος, λιμὴν, ὄρμος. Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

141. **Πορθμός** ὀνομάζεται στενὸν μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποιον χωρίζει δύο ξηρᾶς καὶ ἐνώνει δύο

θάλασσας, ὡς ὁ πορθμὸς τοῦ 'Ρίου καὶ 'Αντιρρίου, ὁ πορθμὸς τοῦ Εὐρίστου.

142. Ἰσθμὸς λέγεται στενὸν μέρος ξηρᾶς (τα-

Σχ. 44. Δεμῆν.

νία γῆς), τὸ ὁποῖον συνδέει δύο στερεὰ καὶ χωρίζει δύο θαλάσσας (π.χ. ὁ Κορινθιακὸς ἰσθμὸς).

143. Χερσόνησος ὀνομάζεται ἡ ξηρά, ἥτις καὶ ἐν μόνον μέρος συνέχεται μετὰ τῆς ἡπείρου καὶ εἶναι ὁμοία πρὸς νῆσον.

Σχ. 45. Πορθμὸς.

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

144. Ἀκρωτήριον ὀνομάζεται ἄκρα γῆς βραχέως, ἡ ὁποία εἰσχωρεῖ εἰς τὴν θάλασσαν ὅταν δὲ εἶναι ὀμαλὴ καὶ ἀλιτηνῆς, λέγεται γλῶσσα.

145. Διῶνξ ὀνομάζεται ἡ τεχνητὴ ἀλάς, ἥτις ἐνοῖ (ἐνώνει) δύο θαλάσσας ἢ θάλασσαν μετὰ ποτα-

Σχ. 46. Ἰσθμὸς.

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

μοῦ ἢ δύο ποταμοῦς, ὡς ἡ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, διὰ τῆς ὁποίας ἐνοῦται ὁ Σαρωνικὸς κόλπος μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ, ἢ ἡ τοῦ Σουέξ, δι' ἧς συγκοινωνεῖ ἡ Μεσόγειος θάλασσα μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς, ἢ ἡ τοῦ Παναμᾶ, ἥτις ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Σχ. 47. Χερσόνησος.

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

146. Νῆσος ὀνομάζεται μέρος ξηρᾶς, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ θαλάσσης.

ΣΗΜ. Αἱ μεγαλύτεραι νῆσοι τοῦ κόσμου εἶναι ἡ Βόρνεος, ἡ Νέα Γουίνεα, ἡ Σουμάτρα πρὸς Ν. τῆς Ἀσίας, ἡ Μαδαγασκάρη πρὸς Α. τῆς Ἀφρικῆς,

ἢ νῆσος Νιπόνη ἐν Ἰαπωνίᾳ, ἢ Κούβα, εὐρισσομένη μετὰ τῶν Ἀντιλλῶν ἐν τῷ Μεξικανικῷ κόλπῳ, ἢ Γροιλανδία πρὸς Α. τοῦ βορείου πόλου καὶ ἡ Μεγάλη Βρετανία ἐν Εὐρώπῃ.

Σχ. 48. Ἀκρωτήριον.

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

Συνήθως αἱ μικραὶ νῆσοι ὄφειλονται εἰς ἑξασμὴν ἢ ρασιτειογενῆ, καὶ τοιαῦτα εἶναι αἱ νῆσοι τῆς Ἀσίας, Ἐλένης καὶ τῆς Ἀναλήμενος ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ. Ἐνίοτε δὲ καὶ κοραλλιογενεῖς σχηματισθεῖσαι ἐκ κοραλλίων.

147. Ἀρχιπέλαγος λέγεται ἄθροισμα ἢ συστάς νήσων, ὡς αἱ ἐν τῷ Αἰγαίῳ Κυκλάδες.

Σχ. 49. Νῆσος.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

148. Σκόπελος καλεῖται ὁ ὀλίγον ἐξέχον τῆς θαλάσσης βράχος.

149. Ὑφαλος δὲ ὁ ὀλίγον καλυπτόμενος ὑπὸ τῆς θαλάσσης βράχος, λίαν επικίνδυνος εἰς τοὺς ναυτιλομένους.

ΣΗΜ. Οἱ κυβερνήται τῶν πλοίων δὲν εἶναι πάντοτε ὑπαίτιοι διὰ τὰς προσκρούσεις τῶν πλοίων τῶν ἐπὶ τῶν ὑφάλων. Διότι, ἂν καὶ εἶναι γενικὴ σφεδρὴ ἢ ἐναντία δόξα, ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἀνὰ τὰς θα-

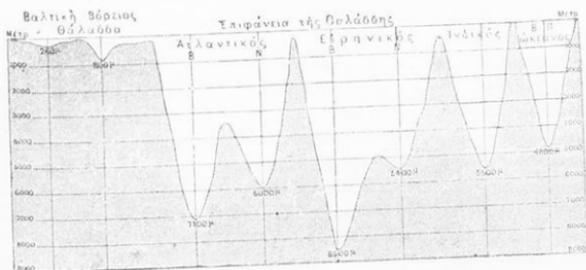
Σχ. 50. Ἀρχιπέλαγος.

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

λάσσης, τὰς ὁποίας ὑπερβαίνει τὸσον περὶ τὸς ἢ ναυτιλίᾳ, πολλοὶ ὑφαλοι, μὴ σημειωμένοι ποσὸς εἰς τοὺς ἰδιογραφικὸς χάρτας. Ὅτιω κατὰ τὸ 1897 μόνον ἀνεκαλύφθησαν ὑπὲρ τοὺς 500 τοιοῦτοι ὑφαλοι, παντελῶς ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς ναυτικούς.

Ἡ ἀνακάλυψις τινῶν ἐξ αὐτῶν ἑτοιμῶς παρὰ πολλῶν, διότι ἐγένετο συνεχεῖς προσκρούσεων διαφόρων πλοίων, οἱ περισσότεροι δὲ τούτων ἐσημειώθησαν ὑπὸ διαφόρων πλοίων, χρησιμοποιηθέντων εἰς θαλασσογραφικὰς ἐρεῦνας. Πλέον τῶν 125 παρατηρήθησαν ὑπὸ ἀγγλικῶν πολεμικῶν 35 ὑπὸ ἐμπορι-

Σχ. 51. Σχετικόν βάθος ωκεανών και θαλασσών.

κῶν πλοίων καὶ οἱ ὑπόλοιποι παρὰ τῶν διαφόρων κυβερνήσεων.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τῶν ἔρευνῶν ἐβεβαιώθη ὅτι ἐξηφανίσθησαν, καθ' οἷόν διήκτε τρόπον 40 ἕφατοι σημειούμενοι εἰς τοὺς ναυτικούς χάρτας.

Ἡ ὁδρογραφικὴ ἐπιθεωρία τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐργάζεται διὰ πολλῶν εἰδικῶν σκαφῶν, συντάττει δὲ μέγας τοὺς χάρτας μήκους ἀκτῶν 1800 χιλιομέτρων, βυθομέτρησε δὲ ἐπιφανῶσαν θάλασσης 15 χιλιάδων τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πλέον.

150. *Τέναγος* καλεῖται μέρος θάλασσης ἀβαθές.

151. *Σύστεις* λέγεται ἡ ἀμώδης καὶ ἀβαθὴς θάλασσα, τῆς ὁποίας ἡ ἀμωὴ μετακινεῖται κατὰ τὰς τριμηνίας καὶ παλιρροίας.

ΚΥΜΑΤΑ, ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ, ΒΑΘΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ

Κύματα ὀνομάζονται αἱ παραγόμεναι ἐπὶ τῶν ἀέριων ἐπιμέτρικαις ταλαντώσεις τῶν ὑδάτων ἐπιπέδου ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Τὰ κύματα φθάνουσιν εἰς ὕψος 13—15 μέτρων ἐν καιρῷ τῶν θυελλῶν.

Παλιρροία λέγονται αἱ κανονικαὶ ταλαντώσεις τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, συμβαίνουσι δὲ κατὰ χρονικὴν περίοδον 6 ὥρων καὶ 15' λ. περίου, ὅπου ἡ ἐπιφανεία τῶν ὑδάτων ὑψοῦται καὶ ἡ θάλασσα βαίνει πρὸς τὴν παραλίαν. Ἡ τοιαύτη κίνησις ὀνομάζεται *πλημμυρίς* ἢ *ἀνοῦσα παλιρροία*. Ἀφού δὲ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆ τῶν ὑδάτων διατηρηθῆ ἡρεμῶς, ἀρχίζει κατόπιν νὰ ταπεινωθῆ καὶ νὰ ἀπομακρύνεται τῆς παραλίας, καὶ ἡ δευτέρα δὲ αὐτῆ κίνησις διαρκεῖ πάλιν 6 ὥρας καὶ 15' λ., καλεῖται δὲ *ἀμωπισ* ἢ *κατιόουσα παλιρροία*.

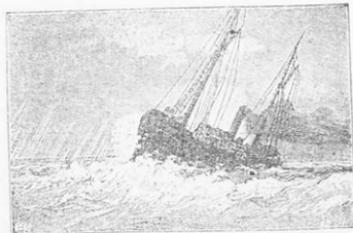
Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται διαρκῶς. Αἰτία τῶν παλιρροσιῶν εἶναι ἡ Σελήνη, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσιν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐπὶ τῆς μάζης τῶν ὑδάτων τῶν θαλασσῶν. Ἡ ἔντασις τῶν παλιρροσιῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σχετικῆς θέσεως τῆς γῆς καὶ τῶν δύο τούτων ἄστρων.

Αἱ μὲν ἰσχυρότεραι παλιρροία γίνονται, ὅταν αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης προστίθενται πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν σιγαλὴν τῆς *πανσελήνου* καὶ τῆς νέας *σελήνης*, αἱ δὲ ἀσθενέστεραι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου τεταίτου τῆς σελήνης.

Αἱ παλιρροία ἔχουσι τὴν μεγίστην αὐτῶν ἔντασιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν *ἰσημερινῶν*.

Ἡ ἔντασις τῶν παλιρροσιῶν, δηλ. ἡ καθ' ὕψος διαφορὰ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης μεταξὺ ἀνοῦσης καὶ κατιούσης (παλιρροίας), ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων τοπικῶν αἰτιῶν.

Ὡς λ. γ. ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῆς διαταραχῆς τῆς κανονικῆς ἀλλαγῆς τῶν ἡμεμάτων. Οὕτω κατὰ τὴν περίοδον τῶν κανονικῶν ἡμεμάτων, οἱ μὲν βόρειοι ἀνεμοὶ ἐπιταχύνουσι (ὡς συμβαίνει ἐν τῷ Εὐρώπῳ) τὴν ἀλλαγὴν τοῦ βορείου ἡμέματος καὶ ἐπιβραδύνουσι τὴν τοῦ νοτίου. Οὕτως ἐν τῇ περιαιτώ-

Σχ. 52. Πλοῖον πλέον ἀντιθέτως τοῦ ἡμέματος.

σει ταύτῃ τὸ ἐκ τοῦ βορείου λιμένοσ ἡμέμα διαρκεῖ ἐπὶ μακροτέρον χρόνον ἢ τὸ τοῦ νοτίου. Καὶ τάντα-καλιν οἱ νότιοι ἀνεμοὶ ἐπιταχύνουσι τὴν ἐναρξιν τοῦ νοτίου ἡμέματος καὶ ἐπιβραδύνουσι τὴν τοῦ βορείου. Σημειωτέον ὅμως ὅτι κατὰ μὲν τὴν νέαν σελήνην καὶ τὴν πανσέληνον ὡς εἴπομεν ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνέμων εἶναι ἐλαχίστη, κατὰ τὴν ἐναρξιν δὲ ἡ τὴν λήξιν τῶν κανονικῶν ἡμεμάτων σημαντικὴ.

Παλιρροία συμβαίνουσι εἰς τὸν Ἄγ. Μιχαὴλ τῆς Γαλλίας, ἐνθα τὸ ὕδωρ ὑψοῦται ὑπὲρ τὰ 14 μέτρα· εἰς τὴν Νέαν Σκωτίαν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐνθα ἡ παλιρροία φθάνει εἰς ὕψος 21 μέτρων· ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γκαβὲς ἐν τοῖς Β. παραλίοις τῆς Ἀφρικῆς, ἐνθα τὸ ὕδωρ ὑψοῦται ὑπὲρ τὰ 3 μέτρα, καὶ ἀλλὰ-χοῦ παρ' ἡμῶν δὲ ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Εὐρώπου, ἐνθα τὸ ὕψος ἀνοίχεται εἰς 30—40 ἑκατοστομέτρων.

Μορφολογία τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν. Ὅπως ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς σηματίζει ἀνωμαλίας, οὕτω

καί ὁ βυθὸς τῶν θαλασσῶν. Τὰ μεγάλα ὅμως βάθη τῶν θαλασσῶν ἐν γένει δὲν καταπίπτουν ἀποτόμως, ὅπως τὰ ὑψηλά ὄρη τῆς ξηρᾶς, ἀλλ' ἡρέμα.

Βάθος τῶν θαλασσῶν. Ἐν τῇ Εἰρηνικῷ ὀκεανῷ εὐρέθων τὸ μέγιστον βάθος τῆς θαλάσσης (8,500 μ.) κατοπιν ὅμως πολλῶν παρατηρήσεων ἀνεβιάσθη τοῦτο εἰς 9,416 μέτρα, δηλαδὴ περισσότερον 576 μέτρα τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς γῆς Κασουριζαγκά (Ἰταλίᾳ). Τὸ δὲ ὄρυγμα Πιανῶν ὡς ὀνομάσθη παρὰ τὴν Φιλιππίναν νήσον ἀνεβιάσθη εἰς 9,780 μέτρα. Ἴδὲ σελ. 51 βάθη θαλασσῶν.

Ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης, ὅστις ἔχει βάθος ὀλιγότερον τῶν 500 μέτρων, ἐνδιαφέρει ἡμᾶς περισσότερον διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ζῶντα ὑδροβία ἡμῶν καὶ ζῆα.

ΣΗΜ. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ παραστήσωμεν τὸ μέγιστον βάθος τῆς θαλάσσης ἐπὶ σφαίρας διαμέτρου 1 μ., 30, τὸ μέγιστον βάθος θὰ παρίσταται ὑπὸ κοιλότητος 1 χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου. Ἐν γένει δὲ τὸ μέσον βάθος τῶν θαλασσῶν θὰ ἀποτελεῖ κοίλωμα, τὸ ὅποιον θὰ ἐκάλυπτε τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς σφαίρας μὲ μέσον βάθος $\frac{1}{2}$ χιλιοστοῦ.

Περὶ Θαλασσίων ῥευμάτων.

152. Τὰ θαλάσσια ῥεύματα εἶναι μετατοπίσεις κανονικᾶ ἀπερὶ τὸν ὄριον ὕδατων, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται διὰ μέσον τῶν ὀκεανῶν ἐν ἴσῳ ἀπερὶ τῶν ποταμῶν ἄμυρροῦ ὕδατος.

153. Δύο εἶδη ῥευμάτων διακρίνομεν, τὰ **θερμὰ**, αἵνα ἐκκινῶσιν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, καὶ τὰ **ψυχρά**, αἵνα κινῶνται ἐκ τῶν πόλων πρὸς τὰς γῶρας τῶν τροπικῶν.

154. Τὸ φαινόμενον τῶν ῥευμάτων εἶναι πολὺ πλοκον, διότι ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων αἰτίων, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἐνέργεια τῶν ἀνέμων, ἡ διαφορά τῆς πυκνότητος τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, ἡ ἀνισότης τῆς θερμοκρασίας καὶ ἡ ἄμυρροτης τῶν ὑδάτων.

155. Ἐτερα ἰσεία αἷτια εἶναι αἱ ἀνωμαλίαι τοῦ πυθμένου τῶν θαλασσῶν, ἡ περὶ τὸν αἰνιτῆς ἄξονα περιστροφή τῆς γῆς κ.λπ.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω τὰ μέγιστα ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὴν κατεύθυνσιν τῶν ῥευμάτων.

156. **Θερμὰ ῥεύματα.** Τὸ σπουδαιότερον καὶ μεγαλύτερον τῶν θερμῶν ῥευμάτων εἶναι τὸ σχηματιζόμενον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ ἐν Ἀμερικῇ, ἐπονομάζεται δὲ **ῥεύμα τοῦ κόλπου**.

157. Τὸ ῥεύμα τοῦ κόλπου διευθύνεται κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς τὸ ΒΑ. ἔπειτα δὲ διακλάδιζεται εἰς τρεῖς βραχίονας, ἔξ ὧν ὁ πρῶτος διασχίζει τὸν Ἀτλαντικὸν ὀκεανὸν καὶ φθάνει μέχρι τῶν παραλίων τῆς **Νορβηγίας**, ὁ δευτέρος βραχίον φθάνει μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς **Γαλλίας** καὶ τῶν **Βρετανικῶν** νή-

σων καὶ ὁ τρίτος καμπτόμενος πρὸς Ν. διέσχεται διὰ τῶν **Ἄζορῶν** καὶ τῶν **Καναρίων** νήσων.

158. Τὸ ῥεύμα τοῦ κόλπου ἔχει κραιπνὸν χρῶμα, προβάλλει δὲ καὶ χορεῖ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ μετὰ ταχύτητος 7—8 χιλιομέτρων καθ' ὄραν. Τὸ πλάτος τοῦ ῥεύματος ἐκτείνεται μέχρις 90 χιλιομέτρων, τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ εἶναι 370 μέτρων καὶ ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ 20 βαθμῶν ἀνω τοῦ μηδενικοῦ.

Ἐκ τῆς ταχύτητος τοῦ ῥεύματος τούτου ὠφελούνται τὰ ἔξ Ἀμερικῆς εἰς Εὐρώπην διαπεραούμενα πλοία.

159. Ἐτερον μέγα ῥεύμα εἶναι τὸ **Κοῦρο Σίβο**, ὀνομαζόμενον μέλαν ῥεύμα. Τοῦτο κατ' ἀρχὰς διατρέχει παμμέγιστον τόξον ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὀκεανῷ, περιβρέχει τὰ παράλια τῆς Ἰαπωνίας, μετέπειτα δὲ διευθύνεται πρὸς τὰς ἀνάξ τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ στρέφει εἰτα πρὸς Ν.

160. **Ψυχρὰ ῥεύματα.** Μεταξὺ τῶν πολλῶν ψυχρῶν ῥευμάτων κυριώτερον εἶναι τὸ **πολικὸν ῥεύμα**, τὸ ὅποιον καθιστᾷ ψυχρότερον τὸ κλίμα τῶν ΒΑ. παραλίων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἐνεκα τούτου πόλεις τινές, καίτερο κείμενα εἰς τὸ αὐτὸ, μὲ τὰς Ἀθήνας π. χ., πλάτος, ἔχουσι ἐν τούτοις κλίμα πολὺ ψυχρότερον.

161. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους· ὁ ἥλιος θερμαίνει μόνον τὰ ἀνώτερα στρώματα αὐτῶν, ἐν ᾧ τὸ βάθος πανταχῶν ἔχει ὕδωρ κατ' ἄμυρρον συμβαίνει δὲ τοῦτο ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἐπι τοῦ ἰσημερινοῦ θερμὰς θαλάσσης.

ΣΗΜ. α'. Ὅταν δύο ῥεύματα συμπλέκονται σχηματίζουσι **διήνην** (δηλ. βίαιαν συστροφήν τοῦ ὕδατος) περιφρημοῖ τοιαύται συμβαίνουσι περίξ τῆς νήσου Μαιστραίμης ΒΑ. τῆς Νορβηγίας καὶ μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἰταλίας (Χάρφιδις).

ΣΗΜ. β'. Γεῦσας, ἄμυρροτης, χρῶμα θαλασσῶν. Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἔχει γερῶν ἄμυρρον καὶ ὑπόπυρρον καὶ ἀντίθετον πρὸς τὸ γλυκὺ ὕδωρ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Ἐν ἀνάγκῃ ὅμως καθίσταται πόσιμον δι' ἀποστάσεως, ὡς τοῦτο συμβαίνει κατὰ τοὺς μακροὺς πόδες τῶν πλοίων.

Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ περιέχει 3-4% ἄλατος. Τὸ ἄλας τῆς θαλάσσης γίνεται πρόξενον μεγάλης ὠφελείας· α' ὅτι τὸ ἄμυρρον ὕδωρ εἶναι πυκνότερον καὶ κατ' ἀκολουθίαν βαστάζει μείζονα βάρη ἢ τὸ γλυκὺ β'· προφυλάττει τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς σήψεως· γ'· κολύει τὴν πρῆξιν καὶ διεκονοῖει κατ' ἀκολουθίαν τὴν συγκοινωνίαν· δ'· τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ ἄλας χρησιμεύει εἰς τὰ ἐν αὐτῇ ζῆα, ὅπως τὸ δευγόνον τῆς ἀτμοσφαιρας εἰς τὰ χερσαία· ε'· σπουδαιοτάτη δὲ πρὸς τοῦτους πρόσδοτος ἀποβαίνει εἰς τὰ θερμότερα ἴδια μέρη, ἐνθα ὁ ἥλιος ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης δι'

ἐξατμώσως προμηθεύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῷα τὸ ἀπαραίτητον ἕως.

Θαλάσσιον ὕδωρ ἐν ποτηρίῳ οὐδὲν ἐμφαίνει χρώμα, ἀλλ' ἐν τούτοις, ὅταν παρατηρῇ τις τὴν θάλασσαν, βλέπει ὅτι ἔχει χρώμα *ὑποπράσινον*, *ὑποκόκκινον*, καὶ μάλιστα ὅσον βαθύτερον εἶναι τὸ κεννόν αὐτῆς χρώμα, τόσοον μεγαλύτεραν δόσιν ἄλατος ἐνέχει.

Ἡ θάλασσα ἐμφανίζει εἰς ἡμᾶς ἐνίοτε καὶ τινα ἄλλα χρώματα, π. χ. πράσινον σκοτεινότερον κλπ. τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῶν ἐνδρόσων φυτῶν, ζῶων καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πυθμένος, πρὸς τοῦτους δ' ἐκ τοῦ ἐπισημένου ἐπ' αὐτῆς οὐρανοῦ καὶ ἐκ τῆς εἰσροῆς τῶν ποταμῶν (*Λευκῆ*, *Ἐρυθρά*, *Κιζρίνη* θάλασσα).

ΣΗΜ. γ'. Τῶ ὄντι τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ψυχρότερον γίνεται βαρύτερον, ὥς ἐκ τούτου δὲ τὰ ὕδατα τῶν ποικίλων θαλάσσιων κατέχονται εἰς μεγάλα βάθη, ἐνθα ἡ θερμοκρασία ἰσοῦται τῷ 0°.

ΣΗΜ. δ'. Ἄλλως ὁμοσ συμβαίνει ἐπὶ τῶν γλυκέων ὑδάτων· τούτων ἡ θερμοκρασία καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη δὲν ἀπομακρύνεται τῶν 4° βαθμῶν ἄνω τοῦ μηδενικοῦ, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ ὕδωρ ἔχει τὴν μεγαλύτεραν αὐτοῦ πυκνότητα. (Ἴδε χάριτριν θαλάσσιον ἑνεμίον).

ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΧΕΣΙΝ ΕΧΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΞΗΡΑΝ

Σχηματισμὸς κατὰ κλίθεον διέπλκινον. Ὄροσραφία.

162. Τὰ μικρὰ ὑψώματα (ἐξογκώματα) τῆς ξηρᾶς, ὅταν τὸ ὕψος αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰ 500 μέτρα, ὀνομάζονται *λόφοι*, καί, ὅταν μὲν ὁ λόφος συνίσταται ἐκ χόματος, λέγεται *γῆλοφος*, ὅταν δὲ ἐκ πετρῶν, καλεῖται *πάγος*, ἂν δὲ ἐγγὺ τὴν κορυφὴν ὄσειαν καὶ τραχεῖαν, *ὄρθόπαγος*.

163. Τὰ μεγάλα ὑψώματα (ἐξογκώματα) τῆς ξηρᾶς ὀνομάζονται *ὄρη*.

164. Πολλὰ ὄρη ἐκτεινόμενα καὶ συνεχόμενα πρὸς ἄλληλα κατὰ μίαν κυρίαν διεύθυνσιν ὀνομάζονται *ὄροσειρὰ* ἢ *ὄροστοιχία*.

165. *Κορυφὴ* ὀνομάζεται τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὄρους, *πρόποδες* δὲ ἡ *ὑπόκειται* τὸ κάτω μέρος αὐτοῦ.

166. *Κλιτύες* ἢ *κατωφέρεια* ὀνομάζονται αἱ πλευραὶ αὐτοῦ βουνοῦ, ἧτοι τὸ μέρος, τὸ ὅποιον βαίνει ἐκ τῆς βίαςως πρὸς τὴν κορυφὴν.

167. *Χαράδρα* εἶνε χάσμα στενὸν καὶ κρημνῶδες ὑπὸ ὄρων ἢ ὄροσπεδίων σχηματιζόμενον.

Φάραγξ ὀνομάζεται βράχος μετὰ χαράδρας.

ΣΗΜ. α'. Τὸ ὕψος τῶν ὄρων ὀρίζεται κατὰ τὴν κλίθετον αὐτῶν ἀνύφωσιν, ἧτοι ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ τότε ἔχονεν *ἀπόλυτον*

ὕψος, εἴτε ὑπὲρ τὴν πρῶτὴν πεδίδα ἢ ὑπὲρ γειτονικὴν λίμνην κτλ., καὶ τότε ἔχονεν *σχετικὸν ὕψος*.

Τὰ ὄρη ἀναλόγως τοῦ ἀπολύτου ὕψους αὐτῶν (δηλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης) διακροῦνται εἰς *ὑψηλὰ* ἀπὸ 2000 μέτρων καὶ ἄνω, εἰς *μέτρια* ἀπὸ 1300 μέτρων καὶ ἄνω, καὶ εἰς *χθαμαλὰ* κάτω τῶν 1300.

ΣΗΜ. β'. Τὸ ὑψηλότερον τῶν ὄρων τῆς γῆς εἶναι ἡ κορυφὴ Κουουζιζαγκά (Ἐβέρεστον) τῶν Ἰμαλαίων, ἧτι· ἔχει ὕψος 8,840 μέτρων. Ἔτερα ὑψηλὰ ὄρη εἶναι αἱ Ἄλπεις ἐν Εὐρώπῃ (Λευκὸν ὄρος 4810 μ.) καὶ Βραχωδὴ ὄρη (Β. Ἀμερικῆ) καὶ αἱ Κορδιλλίερα τῶν Ἄνδεων ἐν Ν. Ἀμερικῇ, τὰ ἐν τῇ Α. παραλία τῆς Ἀφρικῆς εὐρισκόμενα ὄρη καὶ ἐν Ὀκεανίᾳ, τὰ ἐν ταῖς νήσοις Ἰαῶν καὶ Χαβὰί ἠφραίσταια.

ΣΗΜ. γ'. Διὰ τὸ ἐννοήσομεν λοιπὸν κατὰ πόσον τὸ ὕψος τῶν ὄρων ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς, φέρομεν τὸ ἐξῆς παράδειγμα: Παριστώμεν τὴν γῆν διὰ σφαίρας, ἡ ὅποια νὰ ἔχη διάμετρον 1 μ. 30. Τὸ ὑψηλότερον τῶν ὄρων τῆς γῆς δέον νὰ παρίσταται ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ σφαίρας διὰ προεξοχῆς, ἐχούσης ὕψος 1 χιλιοστοῦ τοῦ μέτρον. Κατ' ἀκολουθίαν οὐδόως παραβλάπεται ὑπὸ τῶν ὄρων ἡ σφαιρικότης τῆς γῆς. (Βλέπε χάριτριν *Κατατομὴ τινων ὄρων*).

168. *Ὄροπέδιον* ὀνομάζεται ἡ ἐπὶ τῶν ὄρων εὐρισκόμενη πεδιάς.

Σχ. 53. Ὄροσπεδιον.

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

Αἱ μᾶλλον ὀρεαὶ αἰ χῶσι τῆς γῆς ὑψηλὰ σφαίρας εἶναι ἐν Εὐρώπῃ αἱ Ἄλπεις, ἐν Ἀσίᾳ τὰ Ἰμαλάια, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων σχηματιζόμενα ὄροπέδια τοῦ *Παμῆ*, τοῦ *Θιβέτ*, τῆς *Μογγολίας*, τοῦ *Ἰράν* (Περσί), τῆς *Μικρᾶς Ἀσίας*, καὶ τῆς ὄροστοιχίας τοῦ *Κανκάσου*. Ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ τὰ *Βραχόδη* ὄρη καὶ τὸ ὄροπέδιον τῆς *Οὐτάχης*. Ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ αἱ *Κορδιλλίερα* τῶν Ἄνδεων καὶ τὸ ὄροπέδιον τῆς *Βολιβίας*. Ἐν Ἀφρικῇ δὲ τὸ *Νότιον* ὄροπέδιον καὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῶν Α. παραλίων αὐτῆς. Ἐν Ὀκεανίᾳ δὲ τὰ ἐπὶ τῶν νήσων *Ἰάβας* καὶ *Χαβὰί* ἠφραίσταια.

169. *Λεπιτὴ* λεπίς ἤραξ μεταξὺ δύο ὄρων ὀνομάζεται *στενὸν*.

170. *Ἠφραίστειον* ὀνομάζεται τὸ ὄρος, τὸ ὅποιον διὰ μίαν ἢ πολλὰν ὀπῶν, ὀνοματιζόμενον *κρατήριον*, ἐκπέμπει ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς κατὰ καιροῦς κα-

πνόν, φλόγας, τέφραν, μύδρους, και έν είδος τετηγμένης ύλης; ήτις ονομάζεται **λάβα**.

171. Τά ήφραίστεια, τά όποία πρό πολλού έπαισαν νά εκλείψωσιν ύλας, λέγονται **εσβεσμένα** όσα δέ τούναντίον έξακολουθούν νά έσβηπουν τοιαύτας, λέγονται **ενεργά**.

Σχ. 54. "Ηφραίστειον.

"Επί του Χάρτου.

ΣΗΜ. Αί κορυφαί τών έν ενεργεία ήφραίστειών έχουν ως έπί τό πλείστον σχήμα **κώνου**, **κολοβού** δέ **κώνου** τά εσβεσμένα τοιαύτα. (Βλέπε έν σελ. 29-30 περί ήφραίστειών:

172. **Πεδιάς** ή **πεδίον** ονομάζεται μεγάλη έκτα-

Σχ. 55. Πεδιάς.

"Επί του Χάρτου.

σις ξηράς όμαλής; και όταν μόν αύτη εξέχη μικρόν της θαλάσσης, λέγεται **βαθύπεδον**, όταν δέ πλέον τών 300 μ. **ύψίπεδον**.

173. **Κοιλιάς** λέγεται στενή πεδιάς, ή όποία εύρίσκειται μεταξύ δύο όρέων.

Σχ. 56. "Όρος και κοιλιάς.

"Επί του Χάρτου.

174. "Ερημος ονομάζεται μεγάλη έκτασις ξηράς άγονος, άμμόδης, άνυδρος και άκατοίκητος, ως ή έρημος **Σαχάρα** έν "Αφρική και ή έρημος **Γόβη** έν "Ασία.

Σχ. 57. "Ερημος.

"Επί του Χάρτου.

175. "Οάσις λέγεται ό τόπος της έρήμου, εις τόν όποιον ύπάρχει ύδωρ και γή γόνιμος.

176. **Στέππια** λέγονται έρημοί τινες, αί όποια έχουναι πυκνόν χόρτον, εις ώρισμένην έποχήν του έτους και έπί ελάχιστον χρονικόν διάστημα διατηρούμενον.

ΣΗΜ. **Σαββάνα** λέγονται πεδιάδες ύγραί, κεκαλυμμένα υπό ύψηλού και πυκνού χόρτου (βόρειος "Αμερική).

Πακτίες καλούνται π διάδες άνδενδροί, άλλα κεκαλυμμένα διαρκώς υπό χόρτου χλοοφού (Νότιος "Αφρική).

Λάνος ονομάζονται πεδιάδες γυμναί επί 6 μήνας και χλοοί κατά τους άλλους 6 ένεκα τών βροχών και πλημμυρών (Ν. "Αμερική, πεδιάδες ποταμού "Ορινόκου).

Λάνδα λέγονται πεδιάδες γυμναί ή κεκαλυμμένα έξ έρεσιών.

Σαλβάς καλούνται έκτάσεις (πεδιάδες άπέραντοι του "Αμαζονίου) κεκαλυμμένα υπό γυμνιατίον παρθένον δασών.

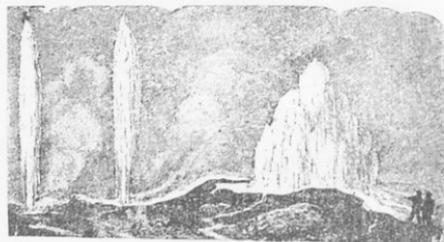
Τουνδράς ονομάζονται ελώδες παγομένα έκτάσις, εκτείνόμενα πλησίον τών πολικών χωρών.

Αί μεγαλύτερα πεδιάδες του κόσμου είναι ή βόρειος πεδιάς της **Ευρώπης** και της **Ασίας**, ή του **Μισσισιπή** (Β. "Αμερική), ή του **Αμαζονίου** (Ν. "Αμερική), ή άπέραντος έρημος της **Σαχάρας** έν "Αφρική, ή έρημος **Γόβη** έν "Ασία και τά ένδοτέρα της "Αυστραλίας.

ΠΗΓΗ, ΡΥΑΣ, ΠΟΤΑΜΟΣ, ΛΙΜΝΗ, ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟΝ

177. Τό εκ τών βροχών ή εκ της τήξεως τών χιώνων ή τών λίγων προερχόμενον ύδωρ αναβλύζει εις χθαρμώτερα μέρη και παράγει τας πηγάς.

178. **Πηγή** ονομάζεται τό μέρος του εδάφους, εκ του όποιου εξέχεται τό ύδωρ και άρχίζει νά ρέη.

Σχ. 58. Θερμαί πηγαί.

ΣΗΜ. α'. Λέγονται δέ **μεταλλικαί πηγαί**, όταν τό έν αυταίς ύδωρ περιέχη μεταλλικά συστατικά. **Θέρμα** δέ, όταν καυλάζουν, ήτοι είναι θερμαί, και χρησιμοποιούν προς θεραπειάν διαφόρων νοσημάτων (Λιδηψός, "Υάπειη, Μέθανια κ.λ.π.).

ΣΗΜ. β'. **Άρτεσιαναί πηγαί** ή καλύτερον **άρτεσιανά φρέατα** ονομάζονται αί γενόμενα όπαι εκ λίαν βαθείας διατήξεως του εδάφους, έξ ών αναπηδή τό ύδωρ μεθ' όρημς εκ του ένδοτέρου της γής ύπέρ τήν επιφάνειαν ταύτης.

Τὸ πετρέλαιον ἐξάγεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τοιούτων ἀρτεσιανῶν φρεάτων.

179. **Ρύαξ** καλεῖται ἡ συρροή τῶν ὑδάτων τῶν πηγῶν.

180. **Ποτάμιον** ὀνομάζεται ἡ ἔκθεσις πολλῶν ῥυάκων.

Σχ. 59 Ἀρτεσιανὰ φρέατα.

181. **Ποταμός** λέγεται ἡ ἔκθεσις τῶν ὑδάτων πολλῶν ποταμίων.

182. Ὁ ποταμός, ὅστις σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων τῶν βροχῶν ἢ τῶν τηκομένων χιόνων καὶ ῥέει ὀρθητικῶς μόνον κατὰ τὸν χειμῶνα, τὸ δὲ θέρος ξηραίνεται, ὀνομάζεται **χειμάρρος** ἢ **ξηροπόταμος**.

183. **Κοίτη** ὀνομάζεται ἡ μεγάλη αὐλαξ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ῥέει τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ.

184. Ὁ ποταμός, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς ἄλλον μείζονα ποταμὸν, ὀνομάζεται **παραπόταμος** ἢ **ἐπίρρευτος**.

Σχ. 60. Ποταμός καὶ παραπόταμος

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

185. **Ὀχθαί** καλοῦνται τὰ χεῖλη τοῦ ποταμοῦ, τὰ ὅποια ἐφρίσκονται ἐκατέρωθεν τῆς κοίτης.

186. **Καταρράκτης** σχηματίζεται, ὅταν ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ εἶναι ἀνώμαλος καὶ βραχώδης καὶ τὸ ὕδωρ κατακρημνίζεται ὀρθητικῶς ἀπὸ τινος ὕψους. Ὁ μέγιστος καταρράκτης εἶναι ὁ τοῦ **Νιαγάρα** ποταμοῦ ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ.

Σχ. 61.

Σχ. 62.

187. **Συμβολή** ὀνομάζεται τὸ μέρος, ὅπου δύο ποταμοὶ ἐνοῦνται καὶ σχηματίζουν ἓνα μεγαλύτερον.

188. **Ἐκβολή** ὀνομάζεται τὸ μέρος, ἐνθα ὁ ποταμός χύνεται ἢ εἰς λίμνην ἢ εἰς θάλασσαν.

Νικολάου Μεταξῆ. Νέα Γεωγραφία Ἀτλας.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

189. Τινὲς τῶν ποταμῶν, ἐνεκα διαφόρων ἔμποδιων, πρὸ τῶν ἐκβολῶν διαχωρίζονται εἰς δύο ἢ καὶ περισσοτέρους βραχίονας, ὁ δὲ τύπος, ὁ περιγλιόμενος μεταξὺ τῶν βραχιόνων τούτων, λέγεται **δέλτα**, διότι ὁμοίαις πολὺ πρὸς τὸ γράμμα Δ.

190. Ὅταν ἐν πλοῖον προχωρῇ πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, λέγομεν ὅτι **κατέρχεται**, ὅταν δὲ προχωρῇ ἀντιθέτως πρὸς τὸ ρεῦμα, λέγομεν ὅτι **ἀνέρχεται**.

191. Ὀνομάζομεν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν ὅταν κατέρχομεθα ἀπὸ τῶν πηγῶν πρὸς τὰς ἐκβολάς, ὀνομάζομεν δὲ ἀριστερὰν ὄχθην τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν.

ΣΗΜ. Περί τῶν μεγαλύτερων ποταμῶν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐκρέοντος ὕδατος κατὰ δευτερολεπτοῦν δὲ χάρτην περὶ τούτου λεπτομερῆ. σελ. 46-47.

192. **Λίμνη** ὀνομάζεται ἡ συναγωγή πολλοῦ ὕδατος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γλυκέως, περιβαλλομένου πανταχόθεν ὑπὸ ξηρᾶς.

Σχ. 63. Λίμνη.

Ἐπὶ τοῦ Χάρτου.

ΣΗΜ. Αἱ λίμναι λέγονται **διαπόταμοι**, ὅταν ἔχωσιν μόνον **εἰσορουν** καὶ **ἐκροουν**, **ἐπίρρευτοι** δὲ, ὅταν ἔχωσιν μόνον **εἰσορουν**, **ἀπόρρευτοι** δὲ μόνον **ἐκροουν**, καὶ **ὑδροστάσιμοι**, ὅταν οὐδεὶς ποταμὸς ἐξέρχεται οὐδὲ εἰσέρη.

Λιμνοθάλασσα λέγεται ἄμυρὰ λίμνη ἐκ θαλασίου ὕδατος ὑπερπληρωθεῖσα.

Στομαλίμνη ὀνομάζεται ἡ σχηματισθεῖσα μεταξὺ ἐκβολῶν ποταμοῦ καὶ ταινίας γῆς λίμνη καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσεχώρησεν ὕδωρ θαλάσσιον. Τοιαῦτα στομαλίμναι εἶναι συνήθως τὰ ἰσθμοειδέα, αἵτινα ἔχουν ὕδωρ θαλασσομεγές.

Αἱ λίμναι ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ὕδατος διακροῦνται εἰς λίμνας **γλυκείας** καὶ **ἄμυρας**.

Ἡ μέγιστη λίμνη ἄμυρῶ ὕδατος εἶναι ἡ **Κασπία θάλασσα**. Ἔτεραί μεγάλαι λίμναι γλυκείων ὕδατων εἶναι ἐν Ῥωσίᾳ μὲν ἡ Λαδόγα καὶ ἡ Ὀνέγα, ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ ἡ λίμνη Ἄνωτέρα καὶ ἐν τῇ παρὰ τὸν ἰσημερινὸν Ἀφρικῇ ἡ λίμνη Βικτωρία καὶ τέλος ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ Βαϊκάλη.

193. Ὀνομάζομεν **λεκανοπέδιον** τὸ σύνολον τῶν ὑψηλῶν ἢ χαμηλῶν γαιῶν, αἵτινες ἀρδεύονται ὑπὸ ποταμῶν ἢ παραποτάμων.

194. **Ἐλη** ἢ **τέλματα** ὀνομάζονται τὰ ἀβαθῆ καὶ στάσιμα ὕδατα, ἐντὸς τῶν ὁποίων φώνται ὑδροβία

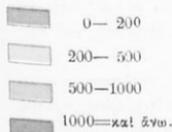

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ

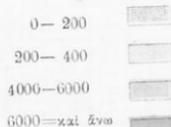
ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟΝ

Υψηλὸς εἰς μέτρα.

Βάθος εἰς μέτρα.

Ἡ θερμοκρασία, ὡς γνωστόν, βαίνει πάντοτε ταπεινομένη ἐκ τοῦ ἡμερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους.

197. Τὸ θερμομέτρον εἶναι τὸ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου προσδιορίζεται ἡ θερμοκρασία.

Ἄτμόςφαιρα, ἄνεμοι.

198. Ὁ ἀήρ, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὴν γῆν πανταχόθεν καὶ χρησιμεύει εἰς τὴν ζῶην τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν, ὀνομάζεται **ἀτμόςφαιρα**.

ΣΗΜ. α'. Ὁ ἀήρ εἶναι μείγμα δευτέρου $\frac{1}{5}$ κατὰ τὸν ὄγκον καὶ ἀζώτου $\frac{1}{5}$ περιπυ. Περιέχει πρὸς τούτους καὶ μικρὰν ποσότητα ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ὕδατος.

ΣΗΜ. β'. Ἡ ἀτμόςφαιρα εἶναι μᾶζα ἀερώδης καὶ διαφανής, ἀπαραίτητον στοιχείον εἰς τὴν ζῶην τοῦ

ανθρώπου, προφυλάττει τούτον από τῶν ἡλιακῶν ακτίνων καὶ τοῦ ψύχους, ἔχει δὲ ὕψος (πάχος) περὶ τὰ 80000 μέτρα. Εἰς ὕψος 5—6 χιλιάδων μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὁ ἀήρ εἶναι τόσον ἀραιός, ὥστε δὲν εἶναι ἀναπνεύσιμος.

ΣΗΜ. γ'. Ἐν τούτοις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο ἀναβάσεις ὑπὸ τοκμηρῶν ἀεροναυτῶν εἰς ὕψος 10000 μέτρων, πάντοτε ὁμῶς τῇ βοήθειᾳ εἰσπνοῶν ὀξυγόνου, αἰτίνες πάλιν δὲν ἠμπούσαν νὰ πάθουν λιποθυμίαν.

Σχ. 64.

ΣΗΜ. δ'. Καὶ πρὶν ἢ γίνον αἱ μεγάλα δι' ἀεροστάτων ἀναβάσεις, ἦτο γνωστὸν ὅτι δὲν δύναμεθα νὰ ὑπερβῶμεν ὠρισμένα ὄρια ὕψους εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ πλανήτου μας. Ἐξ ἀναβάσεων ὅμως εἰς ὄρη ὑψηλά, ὅπως τὸ *Λευκὸν ὄρος* (χορυφὴ Ἰλιπών) τῆς Εὐρώπης, ἦτο γνωστὸν ὅτι ὅσον προχωροῦμεν εἰς ὕψος ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ γίνεται ἀραιότερος καὶ ἀνεπαρκὴς πρὸς ἀναπνοήν. Πέραν τῶν 6000 μέτρων ἀρχίζουν ἀσφρακτικά φαινόμενα, τὰ ὅποια πρὸ τῶν ἀεροναυτικῶν ἀναβάσεων ὀνομάσθησαν, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἀδιαθεσίαν τῶν θαλασσίων ταξιδιῶν, ἀδιαθεσία τῶν ὄρεθρασιῶν.

Ἐν τούτῳ οἱ ἀεροναῦται κατώρθωσαν νὰ ὑπερβῶν τὰ 8000 μέτρα, ἀλλ' οὐχὶ χωρὶς κινδύνους καὶ δυστυχήματα. Μετὰ τὸ 8000 καὶ 9000 μέτρων συνέβησαν τὰ δυστυχήματα τοῦ ἀεροστάτου «Ζενὶθ», οὗτινος δύο ἐκ τῶν τριῶν ἐπιβατῶν ἀπέθανον ἐξ ἀσφυξίας. Ὁ διασωθεὶς διηγῆθη ὅτι οἱ σύντροφοὶ του κατ' αὐτὸς ἔπαθαν αἰμορραγίαν τῶν ὠτων καὶ τῆς ὀφθῆς, ἔνεκα τῆς ἐξασθενήσεως τῆς ἐσωτερικῆς πίεσεως, καὶ ἔπειτα κατελύθησαν ὑπὸ λιποθυμίας, τὴν ὅποیان ἠκολούθησεν ὁ θάνατος. Αὐτὸς βλέπων τὸν κίνδυνον, ἤθελε νὰ σῆσεν τὸ σχοινίον τῆς διακλίδος, διὰ νὰ κατέβῃ τὸ ἀερόστατον, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο. Τὰ μέλη του εἶχον παρὰλύσει εἰς τοιοῦτον

βαθμῶν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα μέχρη τοῦ σχοινίου, τὸ ὅποion ἐκρέματο πρὸ τῆς ὀφθῆς του. Καὶ τὸ ψύχος εἰς τὰ ὑψηλά ἐκεῖνα καὶ ἀραιὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας ἦτο φρικτὸν. Ἐπὶ τέλους μὲ ὑπεράνθρωπον προσπάθειαν κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ καὶ σῆσεν τὸ σχοινίον τῆς διακλίδος, κατ' ἣν στιγμὴν εἴχε φθάσει εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ χάσῃ τελείως τὰς αἰσθήσεις του.

Συνεπεί τῶν δυστυχημάτων τοῦ «Ζενὶθ» καὶ ἄλλων παρομοίων, ἐπιστετεύετο ἀπὸ εἰκαστατίας καὶ πλέον ὅτι εἶνε ἀδύνατος ἡ ἀνάβασις ἄνω τῶν 8000 καὶ 9000 μέτρων. Ἐν τούτῳ ὁ *Παῦλος Μπέρτ* ἀπέδειξεν ὅτι δύναται νὰ προληφθῶσι καὶ καταπολεμηθῶσιν ἐπιτυχῶς τὰ ἀσφρακτικά φαινόμενα εἰς τὰ μεγάλα ὕψη δι' εἰσπνοῶν ὀξυγόνου.

Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Μπέρτ ἀκολουθήσαντες πρὸ τινων χρόνων εἰς τὸ Στρασβούργον δύο ἀεροναῦται, *Μπεσὸν* καὶ *Σοδριγγ*, κατώρθωσαν νὰ φθάσουν εἰς ὕψος 10000 μέτρων, δηλαδὴ εἰς τὸ μεγαλύτερον ὕψος ὅπου ἔφθα εἰς μέχρη τοῦδε ἀνθρώπου. Ἀλλὰ καὶ πάλιν αἱ εἰσπνοαὶ ὀξυγόνου δὲν ἠμπούσαν νὰ πάθουν λιποθυμίαν κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀναβάσεως.

Ἐκτοτε οὐδεὶς ἐπεχείρησε νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλότερα.

Ἐν τούτῳ ὁ ἐκ Τουρίνου καθηγητῆς *Μόσο* ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ ὀξυγόνον δύναται νὰ δώσῃ μεγαλύτεραν ἀντοχήν εἰς τὰ μεγάλα ὕψη τῆς ἀτμοσφαιρας ἢν ἀναμειχθῇ μὲ ἀνθρακικὸν ὄξυ.

Εἰς δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐπειραματιοθῆ ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἀντὶ νὰ ἀναβῇ εἰς ἀερόστατον ἐκλείσθη εἰς μέγαν πειραματικὸν κώδωνα, τοῦ ὁποίου τὸν ἀέρα ἠραίωνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον μίαν ἀεραντία. Ὁ κώδων εἴχε κατασκευασθῆ οὔτως, ὥστε νὰ φεγγῆ ὁ διαφειρόμενος ὑπὸ τῆς ἀναπνοῆς τοῦ πειραματιζομένου ἀήρ.

Ὅταν ἡ ἀραιότης τοῦ ἀέρος ἔφθασεν εἰς τὰ 300 χιλιοστόμετρα πίεσεως, ὁ πειραματιζόμενος ἠσθάνθη ἐπερχομένην λιποθυμίαν, ἀλλ' εἰσπνεύσας τὸ μείγμα ὀξυγόνου καὶ ἀνθρακικοῦ ὄξεως, ἀνεκουφισθὴ μολῶς. Ἀντίσχε δὲ μὲ τὰς αἰσθήσεις πλήρεις μέχρις 122 χιλιοστομέτρων καὶ εἰς νεώτερον πείραμα μέχρις 140 χιλιοστομέτρων, τὰ ὅποια ἀναλογοῦν πρὸς ὕψος 14500 μέτρων.

Ὅστε ἰδοῦ τὸ ὄριον μέχρι τοῦ ὁποίου δύναται νὰ φθάσῃ δι' ἀερόστατου ὁ ἀνθρώπος εἰς τὰ ὕψη τῆς ἀτμοσφαιρας.

Ἐπεὶ τὸ ὄριον τοῦτο ἄλλως καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀεροστάτου ἢ ἀνάβασις θὰ εἶνε ἀδύνατος ἔνεκα τῆς προεἰρησῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος μέχρι τοῦ κενοῦ, τὸ ὅποion χωρίζει τοὺς διαφόρους κόσμους μεταξὺ τῶν ὡς ὄριον ἀνυπερβλήτων.

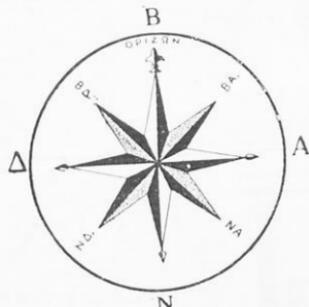
Τὸ ὄριον τῆς *συγκοινωνίας* μετὰ τῶν γαιτῶ

νον κόσμον, τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Ἰούλιον Βέρον ἐν ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικά του παραμύθια, θὰ παραμείνῃ ἀπλοῦν ὄνειρον. Ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας εἴμεθα περιορισμένοι ὡς εἰς κλωβόν, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει νὰ μᾶς φαίνεται παρὰ πολὺ στενός. Ἄλλ' ὅσον δῆποτε στενός καὶ ἂν εἶναι διὰ τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν περιέργειάν μας ὁ κλωβός, εἴμεθα καταδικασμένοι νὰ μένομεν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ μόνον μακρόθεν νὰ βλέπομεν τοὺς γείτονας κόσμους προσπαθοῦντες νὰ μαντεύσωμεν τί γίνεται εἰς αὐτούς. Δὲν ὑπάρχει ἐλπίς νὰ γίνον **μεταναστεύσεις** εἰς τὸν Ἄρην καὶ τὴν Ἀφροδίτην, ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον θέσις εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν διὰ τὰ περισσεύματα τοῦ παλαιοῦ κόσμου.

199. "**Άνεμος** ὀνομάζεται ἡ ἰσχυρὰ κίνησις (θεῦμα) τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, δηλ. ὅταν ὁ ἀήρ κινήται πολὺ καὶ σφοδρῶς, τότε λέγεται **άνεμος** (1).

ΣΗΜ. Ἡ αἰτία τῆς κινήσεως ταύτης ὀφείλεται εἰς ἀνισότητας τῆς πίεσεως, προερχομένας εἴτε ἐκ διαφορῶν τῆς θερμοκρασίας εἴτε ἐκ συμπυκνώσεως ὕδατιμων. Ὁ θερμὸς ἀήρ γενικῶς ὡς ἐλαφρότερος ὑψοῦται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα καὶ τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον τείνει νὰ παραβῇ, πληροῦται ὑπὸ ἀέρος ψυχροτέρου, ὅστις πανταχόθεν συρρέει.

Διακρίνον πρώτον ἀνέμους **κανονικούς**, πνέοντα κατὰ σταθεράς διευθύνσεως ἐν τῇ θερμῇ ζώνῃ.

Σχ. 65. Τὸ ἄνεμοσκόπιον.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ **ἀλλεγεῖς** λεγόμενοι ἀνεμοί, οἵτινες πνέουσιν ἕξ ἐκάστου ἡμισφαιρίου πρὸς τὸν ἰσημερινόν ὡς ἑξῆς. Ὁ ἀήρ τῶν ἰσημερινῶν χωρῶν, ἀφροῦ

(1) Οἱ ἄνθρωποι διὰ τὰ ζῶοντα ἔχον ἀνάγκην καθαροῦ ἀέρος. Ἀνάγκη λοιπὸν καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα νὰ ἀνοίγῃ τις τὰ παρῶνά του τὰ δένδρα καὶ ἐν γένει τὰ δάση καθαρίζουν τὸν ἀέρα.

Εἰς τὴν ἐξοχὴν ὁ ἀήρ εἶναι πολὺ καθαρότερος ἢ εἰς τὴν πόλιν. Ὁ μέγας Ἄγγλος φιλόσοφος Σπίντσερ συμβουλεύον τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀγαποῦν τὴν ἐξοχὴν, λέγει οἱ οἱ ἄνθρωποι κἀμουν τὴν πόλιν καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἐξοχὴν.

Σχ. 66. Τὸ Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν.

ὑπερθερμανθῆ, ὑψοῦται ἐν τῇ ἀτμοσφαίρῃ καὶ οὕτω παράγεται **κενόν**, εἰς τὸ ὁποῖον ἕξ ἐκάστου ἡμισφαιρίου συρρέουν ἀνεμοί καὶ σχηματίζουν ἀέρια θεύματα, ἅτινα ἀποτελοῦν τοὺς ἀλλεγεῖς τοῦτους ἀνέμους.

Οἱ ἀνεμοὶ οὗτοι δὲν ἀκολουθοῦν τὴν κατὰ τοὺς μεσημβρινούς διεύθυνσιν, ἀλλ' ἀποκλίνουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς δυσμᾶς ἀντιθέτως πρὸς τὴν κίνησιν εἰς τῆς γῆς καὶ πνέουν σχεδὸν ἕξ Α. πρὸς Δ. εἰς τὴν ζώνην τοῦ ἰσημεριου.

Εἰς τὸ μέρος, ἐνθα συναντῶνται οἱ δύο οὗτοι ἀλλεγεῖς ἀνεμοί, οἱ ἕξ ἐκατέρων τῶν ἡμισφαιρίων πνέοντες, εὐρίσκειται ζώνη καλουμένη τῶν **ἰσημερινῶν γηγεμῶν**, ἥτις ἐκτοπίζεται ὀλίγον πρὸς Β. ἢ πρὸς Ν. ἀναλόγως τῶν ὥρων τούτους.

Ὁ θερμὸς ἀήρ, ὅστις κατ' ἀρχὰς ὑψοῦται κατακορύφως ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ ἰσημεριου, ἐπιστρέφει εἰς ἕκαστον τῶν πόλων καὶ ἀποτελεῖ τὰ ἀνώτατα ἀέρια θεύματα, τὰ καὶ **ἀνταλλεγεῖς** ἀνεμοί καλούμενα.

Τὰ θεύματα ταῦτα ἐγένοντο γνωστά ἐκ τῆς παρατηρηθείσης κινήσεως τῶν νεφῶν, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς μέγιστον ὕψος καὶ κινεῖνται ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πνέοντα ἀνεμον.

Δεύτερον, ἀνέμους **περιοδικούς** ἐπαθεῖ ἡ συνήθης διεύθυνσις τῶν κανονικῶν ἀνεμῶν μεταβάλλεται ἀναλόγως τῶν ὥρων τούτους καὶ ἐκ τῆς γεωγραφίας τῶν μεγάλων ἡπείρων, διὰ τοῦτο εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Εἰρηρικοῦ ἐπικρατοῦσιν ἀνεμοὶ περιοδικοί, **μουσῶνες** καλούμενοι.

Ὁ ἀνεμος λοιπὸν, ὁ πνέων ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου, ἐχομένος δὲ ἐκ ΒΑ. καὶ διευθυνόμενος ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ν. Ἀφρικὴν, καλεῖται **χειμερινὸς μουσῶν**, ὁ αὐτὸς ἀνεμος ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου ἀλλ᾽ ἄσσει

Κατατομή τινων όρων

Καταβάσισ ή θητωσί μετατοπίσισ τών αίνων

άπο βορρά, όρσοσρ; όπωσ; δήτοτε τó θέροσ (ξηρισ- α=μελίτωμα).

Ό νότοσ (κοινώσ νοτιώσ), πένων άπό νότου, ψυ- χοόσ τόν χειμώνα, κατ' έξοχην δέ όθιμιόσ διá τούσ άνόρωπότουσ.

Ό σκίρωσ ή άργόσθησ (κοινώσ μαισρωσ), πένων άπό ΒΔ. ψυχροόσ τόν χειμώνα.

Ό έθροσ ή σίρωσ (κοινώ; σνρόχοσ) πένων άπό ΝΑ. είναι σνήθωσ ύγροόσ καί βίωτοσ καί τάρασσι τήν θάλασσαν εις μέγιστον βαθμόν.

Ό άλψ (κοινώσ λίβη; γαριμής) άπό ΝΔ. ψυχρό- τωτοσ μών τόν χειμώνα, θερμότατοσ δέ καί κινωτικόσ τó θέροσ; καί

Ό καικίωσ (κοινώσ γραιγόσ) πένων άπό ΒΑ. φέ-

ρει συνήθως βροχὴν καὶ ἐνίοτε χιόνια τὸν χειμῶνα.

200. **Κυκλώνες.** Οἱ κυκλώνες εἶναι λαίλαπες, αἵτινες ἐπέχονται μετὰ καταπληκτικῆς ὀρηκτικότητος καὶ κινεῦνται ἐν εἴδει στροβίλου ὁπόθεν ἂν διέλθωσιν οὗτοι, ἐγείρουν τρομερὰς τρικυμίας καὶ προσεβνδὸν ἀνυπολόγιστους καταστροφάς. Σχηματίζονται κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους ἐν τῷ Ἰνδικῷ καὶ τῷ Εἰθιυικῷ ὠκεανῷ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ παρὰ τὰς νήσους τῶν Ἀντιλλῶν (Ἀμερικῆς), ὁπόθεν καταεὐθύνονται καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἐξησθενημένοι.

ΣΗΜ. Ὅπως διὰ τὴν Ἰαπωνίαν ἡ μεγαλύτερα μάλιστα, ἦτις προκαλεῖ κατὰ χρονικὰς περιόδους τρομερὰς καταστροφάς, εἶναι οἱ σεισμοὶ, διὰ τὰς Ἠνωμένας πολιτείας εἶναι οἱ κυκλώνες. Αἱ Ἠνωμένα πολιτεία κατέχουν ἀσφαλῶς τὸ ἀνώτατον ὄριον τῶν κυκλώνων. Τὰ νότια τμήματα ἰδίως αὐτῶν εὐρίσονται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς μανίας τοῦ Αἰόλου.

Οἱ κυκλώνες εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλύτερας θεομηγνίας, ἴσως ἴσως καταστρεπτικώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς σεισμούς.

Ἄν εἶναι σπάνιον πρᾶγμα εἰς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας εἰς διάστημα ὀλίγων ὠρῶν, εἰς κυκλῶν νὰ σαροῦντι κυριολεκτικῶς ὀλοκλήρους ἐκτάσεις, νὰ ἐκριζώσῃ ὀλόκληρα δάση καὶ νὰ καταροίψῃ χιλιάδας οἰκιῶν, προκαλῶν ἄπειρα ἀνθρώπινα θύματα. Οἱ πλείστοι τῶν κυκλώνων, κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετία, ἐσημειώθησαν εἰς τὸ νότιον τμήμα τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν μεταξὺ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου καὶ τῶν μεγάλων λιμνῶν.

Οἱ σφοδρότεροι κυκλώνες ἐν Ἀμερικῇ ἔχουν ταχύτητα ἐνεργηζοντα περίπου μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον, ἐνῶ ὁ ὀρηκτικώτερος ἄνεμος μόλις ἔχει κατὰ δευτερόλεπτον τὸ πλὴν 30 μέτρα. Τὸ θλιβερόν τοῦτο προνόμιον τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν ἐρωτήται εἶναι συνέπεια τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως ἢ τῆς ἠλεκτρικῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαιρας τῶν; Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ τῶν δύο τούτων αἰτίων.

Τὸ μόνον προληπτικὸν μέσον διὰ τοὺς κυκλώνας. Τὸ ἀστεροσκοπεῖον τῆς **Βάουγκτον** ὡς καὶ πάντα τὰ ἀστεροσκοπεῖα καὶ οἱ μεταορολογικοὶ σταθμοὶ τῶν νοτίων πολιτειῶν, μόλις παρατηρηθῆ γένεσις κυκλώνος, σπεύδουν νὰ ἐξαποστεύουν διὰ τὸ ἀσφυμάτου ῥαδιοηλεκτρογράφημα πρὸς τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ εἰς τὰς νότιους πολιτείας, δι' ὧν καθιστοῦν γνωστὴν τὴν γένεσιν κυκλώνος καὶ προσδιορίζουν κατὰ μοίρας καὶ παραλλήλους τὴν κατεύθυνσιν, τὸ μέγεθος, τὴν ταχύτητα, τὴν ὀρηκτικότητα καὶ τὸ κέντρον κυρίως αὐτοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν μεγαλύτερον κίνδυνον διὰ τοὺς ναυτιλλομένους. Ὁ κυκλῶν στρέφεται κυκλικῶς

ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ, ἀντιθέτως δὲ ἐν τῷ νοτίῳ.

201. **Σίφωνες.** Πολλὰκις πληθῶρα ὕδατιῶν συμπετυκνωμένων κατέρχεται ἐκ τῶν νεφῶν πρὸς τὴν ἔξαρσιν ἢ τὴν θάλασσαν ἐν εἴδει στῆλης καὶ κινεῖται περιστροφικῶς. Τὸ μετέωρον τοῦτο, λίαν ἐπικίνδυνον, ὀνομαζέται **σίφων**.

Περὶ τῶν βροχῶν.

202. Ἡ βροχὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας τριῶν φυσικῶν φαινομένων, τῆς **ἐξατμίσεως**, τοῦ **κωρεσμοῦ** καὶ τῆς **συμπυκνώσεως** τῶν ἀτμῶν ἢ συμπυκνώσεως τῶν ἀτμῶν κατὰ τοὺς νόμους τῆς ψύξεως μεταβάλλεται ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς βροχῆς, τῆς χαλάρης καὶ τῆς χιόνος.

203. Ἡ διανομή τῆς βροχῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θεομοκρασίας τῶν ἀνέμων, οἵτινες εἶναι ξηροὶ ἢ ὑγροὶ, ἐκ τῆς γειννιάσεως τῶν θαλασσῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐδάφους.

ΣΗΜ. α'. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν, θερμοανωμένη ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, εἶναι πηγὴ ἀκένωτος ὕδατιῶν.

Οἱ ὕδατιοὶ οὗτοι ὑψοῦνται ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ συμπυκνωμένοι μεταβάλλονται εἰς νέφη, ἅτινα παρασπυκνωμένα ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ συμπυκνωμένα ἐπὶ μᾶλλον, μεταβάλλονται, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, εἰς βροχὴν, εἰς χιόνια καὶ ἐνίοτε εἰς χαλάζαν.

ΣΗΜ. β'. Χωρὰί τινες τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἐνεκα διαφόρων λόγων στεροῦνται βροχῶν.

Κατὰ τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν χώρας (τὰς τροπικὰς) πίπτει ἄφθονος βροχὴ, ἐνῶ εἰς τὰς ὑπερτροφικὰς (δηλ. περὶ ἐκείτορον τροπικῶν κύκλων) ὑπολείπεται αὕτη κατὰ πολὺ, ἐπειδὴ οἱ κύριοι ἄνεμοι ἐνταῦθα πνεύουν ἐκ ψυχροτέρων γεωγραφικῶν πλατῶν, οἱ δὲ ὕδατιοὶ αὐτῶν διέρχονται τὰς χώρας ταύτας ὡς ἐπὶ τὸ πλὴν χωρὶς νὰ συμπυκνωθῶνται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ συμβῇ (δηλ. νὰ συμπυκνωθῶσι) μόνον, ὅταν ἐκ τῆς θαλάσσης συναντήσουν ὄρη παράκτια, φέροντα θερμοκρασίαν μικροτέραν αὐτῶν.

Κατὰ τὰς ἐνδράτους χώρας ἡ πίπτουσα ποσότης τῆς βροχῆς εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα, κατὰ δὲ τοὺς πόλους ὑπολείπεται πολὺ.

Ἐπὶ πλέον δὲ μεγαλοτέρα ποσότης βροχῆς πίπτει εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἢ εἰς τὸ νότιον.

Περὶ κλίματος καὶ τῆς διατάξεως τῶν κλιμάτων.

204. Ὁ συνδυασμὸς τῆς θεομοκρασίας τῶν ἀνέμων καὶ τῆς βροχῆς προσδιορίζει τὸ λεγόμενον **κλίμα** τόπου τινὸς καὶ, ἐπειδὴ διάφοροι συνδυασμοὶ δύνανται νὰ γίνωσι τῶν ἀνωτέρω τριῶν φαινομένων,

διὰ τοῦτο καὶ διάφορα εἶναι τὰ κλίματα ἐπὶ τῆς γῆς. Κυρίως διακρίνουν πέντε κυρίας κλιματικὰς ζώνας, ὡς εἶδομεν ἐν τῇ περὶ ζωνῶν παραγραφῇ (88)

1) μίαν ζώνην *διακεκαυμένην*, λίαν θερμὴν καὶ λίαν ὑγρὰν,

2) δύο ζώνας *ἐνκρατίας*, μετρίως θερμὰς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦσαν ὑγρὰς, καὶ ὅσον πρόκειται περὶ τόπων εὐρισκομένων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλάσσιων ἢ περὶ τόπων μεσογείων,

3) δύο ζώνας *κατεψυγμένας* κατὰ τοὺς δύο πόλους, ὅπου ἐπικρατεῖ ὀλίγη ὑγρασία, ἐλλείπει θερμότητος, χειμῶν λίαν δριμύς καὶ θέρος σχεδὸν ψυχρὸν.

ΣΗΜ. *Ἡ ἐπὶ τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου ἐπίδρασις τῆς θαλάσσης.*—Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ θάλασσα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας θερμαίνεται βραδύτερον τῆς ξηρᾶς καὶ ψύχεται ὁσαύτως βραδύτερον *κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός*. Ἐπὶ πλέον καὶ οἱ ὕδαται, τοὺς ὁποίους παρέχει διαρκῶς εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐπαυξάνουσιν σημαντικῶς τὴν θερμαντικὴν ἐνέργειαν αὐτῆς.

Ἐν περιλήψει, δυνάμεθα νὰ εἰπομεν ὅτι, ἐνῶ ἡ ξηρὰ ἐπαυξάνει τὰς παραγομένας *διαφορὰς τῆς θερμοκρασίας* ὑπὸ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, ἀπ' ἑτέρου ἡ θάλασσα τὰς μετριάξει καθιστῶσα ταύτας μικροτέρας.

Ὡς ἐκ τούτου διακρίνομεν *κλίματα ὠκεάνια*, εὐνοϊκὰ εἰς τὴν καλλιεργίαν καὶ γενικῶς γλυκῆ καὶ ὑγρὰ καὶ

κλίματα ἠπειρωτικὰ, ξηρὰ, ἀκτιλόληλα πρὸς ἄνετον βίωσιν καὶ ὑποκειμένα εἰς μεγάλας διαφορὰς θερμοκρασίας κατὰ τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς ὥρας τοῦ ἔτους εἰς τὴν ἄλλην (τὸ ἐν τῇ Α. Εὐρώπῃ ἠπειρωτικὸν κλίμα εἶναι μέτριον).

Πῶς ἐπιδρᾷ τὸ ὕψος ἐπὶ τὸ κλίμα.—Γενικῶς, ἐφ' ὅσον ὑψοίμεθα πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ θερμοκρασία κατέρχεται (ἀνάβασις π. χ. 200 μέτρων ἐπιφέρει πτόσιν θερμοκρασίας 1° περίπου). Τὸ ὕψος λοιπὸν δημιουργεῖ τὰ *τοπικὰ* λεγόμενα κλίματα· καταφανέστατον δὲ γίνεται τοῦτο εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν θερμὰς χώρας, ὅπου τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν μέρη ἔχουσι κλίμα *ἐνκρατῶν*, τὰ ὑψηλότερα δὲ τῶν ὀρέων εἰς μὲν τὰς ὑπορείας καλύτεροντα ὑπὸ τροπικῶν δασῶν, εἰς δὲ τὰς κορυφὰς αὐτῶν φέρουσιν αἰωνίως χιόνια.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ

Πῶς ἔχει *ἠνεμεμοθῆ* ἡ *βλάστησις* ἐπὶ τῆς *ἐπιφανείας τῆς γῆς*.

205. Ἀναριθμητα εἶναι τὰ φυτὰ, τὰ ὁποῖα καλύπτουσι τὴν γῆν· περισσότερά τῶν 500000 εἰδῶν εἶναι γνωστά, διατεταγμένα ἀναλόγως τοῦ κλίματος τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, τοῦ ὕψους, τῶν βροχῶν καὶ ἐν γένει τῆς θερμοκρασίας.

Νικολάου Μεταξῆ. *Νέα Γεωγραφία Ἀσίας.*

206. Ἡ *βλάστησις* αὐξάνεται ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν ἀπὸ τῶν πόλων πρὸς τὸν ἰσημερινόν (!).

207. Περὶ τὸν Β. πόλον, ἐνθα εὐρίσκεται ἡ κατεψυγμένη ζώνη, οὐδὲν φυτὸν ἀναπτύσσεται, καὶ μόνον βρύα καὶ λειχῆνες εὐδοκιμοῦν ἐκεῖ.

208. Προχωροῦντες κατορθῶς εἰς τὸς ὀλιγότερον κατεψυγμένας χώρας ἀπαντῶμεν δάση ἐκτεταμένα ἀπὸ ἐλάτας, λίνων καὶ σημύδας (εἶδος δένδρου) (*Σιβηρία, Σκανδιναβία, Καναδάς*).

209. Προχωροῦντες ἐπὶ νοτιώτερον πρὸς τὸ ψυχρὸν μέρος τῆς ἐνκράτου ζώνης εὐρίσκομεν ἀπεροάντους πεδιάδας καταφύτους ἐκ φυλλοβόλων δένδρων καὶ ἀρχομένην τὴν καλλιεργίαν τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς καὶ τῶν καρποφόρων δένδρων· εἰ δὲ νοτιώτερον εὐδοκιμοῦσιν ἐν τῇ θερμῇ ἐνκράτῳ ζώνῃ ὁ σίτος, ἡ κριθή, ἡ δρύς, ἡ καστανία, ἡ φηγός, ἡ ἀμπέλος, ἡ ἐλαία κ.λπ.

210. Χαρακτηριστικὸν τῆς θερμῆς ζώνης εἶναι ἡ ἐλαία καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, οἱ φοίνικες (παράλια τῆς Μεσογείου) κ.λπ.

211. Πλουσιωτάτη ἐν τούτοις ἀποβαίνει ἡ βλάστησις εἰς τὴν ζώνην τοῦ *ἰσημερινοῦ* (*χώραν τῶν τροπικῶν*). Ἐκεῖ ἀναπτύσσεται κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν ἀπαρία φοινίκων, βανανῶν, κοκκοφοινίκων, δενδροειδῶν περσιδῶν κ.λπ.

Εἰς τὴν ζώνην ταύτην εὐρίσκονται τὰ παρθένα λεγόμενα δάση, ἔχοντα δένδρα γιγαντιαία, ἅτινα συνδέονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς ἄλληλα διὰ κλημάτων καὶ ἄλλων παρασίτων φυτῶν.

212. Ἐν τούτοις ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν κορυφῶν ὀρέων τινῶν τῆς θερμῆς ζώνης, ἐπειδὴ τὸ ὕψος ἔχει, ὡς εἶπομεν, μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸ κλίμα, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐπὶ τὴν βλάστησιν, ἀνευρίσκομεν φυτὰ τινὰ, ἅτινα μόνον εἰς τοὺς πόλους φέρονται, ὁσαύτως δὲ καὶ δάση ἐκ φηγῶν, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὰς βορείους χώρας.

Ὀλίγα περὶ τῶν ὠκεανῶν φυτῶν.

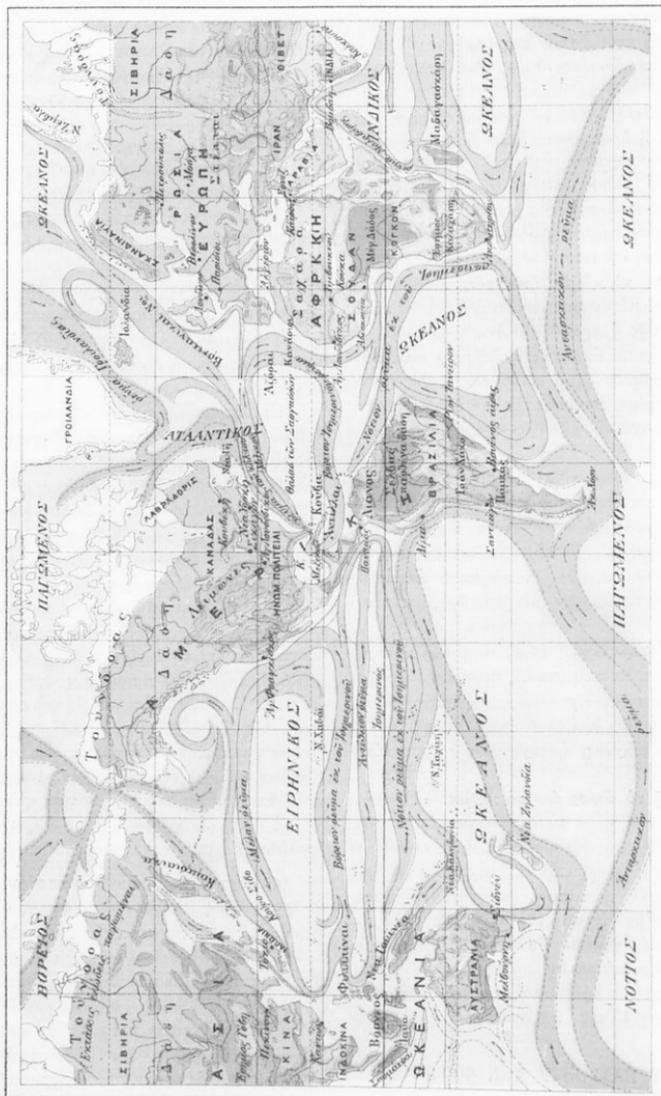
213. Ἡ θάλασσα τρέφει ἀπειραν φυτῶν, τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ *φύκη*.

214. Μεταξὺ τῶν τροπικῶν τοῦ καρκίνου ἐν τῷ Β. Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ καὶ τοῦ θεόματος τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου ὑπάρχει πλῆθος ἐπιπλέοντων φυτῶν, καλυπτόμενων ἔκτασιν ἑπὲρ τὰ τέσσαρα εκατομύρια τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν καλουμένην *θάλασσαν τῶν Σαργασσῶν*.

Ἐπαύουσι πρὸς τούτους καὶ ἄλλα θαλάσσια ἐκτάσεις πλῆρεις ἐπιπλέοντων θαλασσίων φυτῶν ἐν τε τῷ μεσημβρινῷ Ἀτλαντικῷ καὶ τῷ Εἰρηρικῷ ὠκεανῷ.

(!) Π. χ. ἐν Σπιτσβέργγ (νῆσφ κειμένη πλησίον τοῦ Β. πόλου) εὐρίσκονταν 90 εἶδη φυτῶν, ἐν ἘΣβελτς 2000 καὶ εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἀμαζονίου ἕπερ τὰς 13000.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΕΛΑΣΤΗΣΕΩΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Πώς διανέμονται τα ζώα της Ξηράς.

215. Τα όρια των χωρών, εις τὰς οποίας διατῶνται τὰ διάφορα γένη καὶ εἶδη τῶν ζῶων, δὲν εἶναι

δυνατὸν ἀπολύτως νὰ ὁρισθῶσι, διότι μεταφερόμενα ταῦτα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐγκλιματίζονται εὐκόλως.

Αἱ χώραι, εἰς τὰς οποίας ζῶσι τὰ διάφορα ζῶα, δύνανται νὰ διαφερωθῶσι ὡς ἑξῆς:

α) εἰς τὰς περὶ τὸν Β. πόλον χώρας εὐρίσκονται ὁ *τάρανδος*, ἡ *λευκὴ* ἢ *πολικὴ* ἄρκτος καὶ πολλὰ ἄλλα ζῷα **πυκνότερα** μετὰ πολυτήμων δερμάτων (διφθερῶν), ἐπίσης δὲ καὶ πτηνὰ **πυκνότερα**,

β) εἰς τὰς περὶ τὴν εὐκράτον ζώνην χώρας καὶ ἰδίως ἐν Ἐθιοπῇ, Β. Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ ἀναπτύσσεται πληθὺς κατοικιδίων ζῶων (*ἵππος*, *βοῦς*, *πόρβατος*, *χοῖρος*, *κάμηλος*, *κίτων*, *γαλῆ* κλπ.), καὶ πτηνῶν ὡσαύτως κατοικιδίων (*ὄρνις*, *νήσσα*, *χὴν* κλπ.) εὐρίσκονται δὲ ἀκόμη καὶ ἄρτοι, *λόκοι*, *ἀλόπειροι* καὶ ἄλλα.

γ) ἐν τῇ Β. εὐκράτῳ ζῶνῃ τῆς Ἀμερικῆς εὐρίσκονται ζῷα ἀνάλογα πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦσας χώρας τῶν ἄλλων ἡπείρων, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ *βίσωνες*, *μεγάλοι* *ἐλαφοὶ* καὶ *γαῖα* ἄρτοι.

δ) εἰς τὴν περὶ τὸν ἡσημερινὸν Ἀφρικανικὴν χώραν διατιθένται *λέοντες*, *ὑποκίρνοι*, *ἰπποπόταμοι*, *ἐλέφαντες*, *ἀντιλόπα*, *στρουθοκάμηλοι*, *γοργίλοι* κλπ.

Ἐν τῇ νήσῳ Μαδαγασκάρῃ ὑπάρχουσι πληθὺς κατωτέρου γένους πιδήκων.

ε) Εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἰνδοστῆν καὶ τῆς Ἰνδοκίνας, εἰς τὰς νήσους τῆς Σούδης καὶ τὴν Βόρην εὐρίσκονται ἡ *τίγρις*, ὁ *ἰνδικὸς* λεγόμενος *ἐλέφας*, οἱ *ιορβόλοι* ὄρνιθες καὶ οἱ μεγάλοι *πίθηκοι*. Ἐνεκλιματίσθησαν δὲ ὁ *βοῦς*, ὁ *ἵππος*, τὸ *πόρβατον* καὶ πάντα σχεδὸν τὰ εἶδη τῶν ζῶων τῶν ἰσθμοῦν ζωνῶν.

ς) εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, ἢ ὅποια περιλαμβάνει σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν Ν. Ἀμερικὴν, ἀπαντῶσιν ὁ *τάπειρος*, ὁ *λαγούρος*, ἡ *λάμα* οἱ *εὐρόραροι* *πίθηκοι*, ὁ *βραδέπτερος*, ὁ *κελευροφόρος* ταυτὸ καὶ *διφθοροὶ* *ιορβόλοι* ὄρνιθες.

ζ) εἰς τὴν Ἀυστραλίαν καὶ νέαν Ζηλανδίαν, ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς νήσους τῆς ἀυστραλικῆς χώρας, ἀνευρίσκονται λίαν παρὰδοξα ζῷα (μαρσупοφόρα) ὁ *δοριθόρονχος*, ὁ *καρχουρὸς* καὶ ἄλλα.

Ζῷα τῆς Ὑπερβορῆας. — Πρωσφορισμοὶ.

216. Καὶ τὰ ἀπειράριθμα ζῷα, τὰ διατιθέμενα ἐν τῇ θαλάσῳ, εἶναι ἀνίσως διανεμημένα. Ἐκ τῶν μυριάδων θαλασσίων ζῶων τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ κητόδη, *φάλλινα*, *ψυστιῆ*, *δελφίν* καὶ ἐκ τῶν ἰχθύων *καρχαρία* κλπ. ἄφθονοὶ δὲ ἐκ τούτων εὐρίσκονται εἰς τὰς ποικίλας θαλάσσας οἱ ἰχθύες, τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι πλεῖστα ὅσα εἶδη. Τὰ *μυδιάκια*, τὰ *ἀρθρόποδα*, *ἀστακὸς*, *καρκίνος*, τὰ *κωλέντερα*, εἶδη τινὰ τῶν ὁποίων κατασκευάζουσι νήσους ὀλοκλήρους (*κωράλλια*) καὶ οἱ μικροσκοπικοὶ λεγόμενοι ὄργανισμοί, τινὲς τῶν ὁποίων παράγουσι τὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης παρατηρούμενον *φωσφορισμὸν*.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΩΝ ΟΡΥΚΤΩΝ

217. Ὅρυκτά. Ὅχι μόνον ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδότερα αὐτῆς, εἶναι πρῶτα εἰς τὸν ἄνθρωπον, περιέχουσι δὲ θησαυροὺς χρησιμωτάτους διὰ τὴν ἐμπορίαν.

Ὅρυκτά λέγονται τὰ ἄρυχα φυσικὰ σώματα, ἅτινα εἰναι ἀνόργανα καὶ θυρὰ ἢ στερεὰ, διεσπαρμένα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς γῆς ἀκανόνιστως καὶ ἀσχετῶς πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ κλίματος. Τοιαῦτα εἶναι ὁ *ἀδάμας*, τὸ *μάγμαρον*, τὸ *μαγευρικὸν ἄλας*, τὸ *ὄθωρον* καὶ ἐν γένει οἱ λίθοι. Ἢ ὑπαρξὺς τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ὄρυκτοῦ ἐν τινι τόπῳ ἐπιδορᾷ πολὺ ἐπὶ τὸν καθόλου βίον τῶν κατοίκων τοῦ τόπου τούτου, ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν. (Πλεῖστον βλέπε ἐπὶ τῇ περὶ τὸ τέλος τοῦ βιβλίου *οἰκονομικὴ γεωγραφία*).

Σφαῖρα καὶ χάρτης.

218. Ὅπως μελετήσωμεν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, μεταχειρίζομεθα σφαῖρας καὶ χάρτας γεωγραφικαίους.

219. **Χάρτης** ἢ πλάνης γεωγραφικὸς εἶναι τεμάχιον χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παριστῶμεν εἴτε ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς εἴτε μέρος μόνον αὐτῆς εἰς μικρὸν σχῆμα, ὡς ἂν παρατηροῦμεν αὐτὴν ἐξ ἀπέριου ὕψους.

220. Ὑδρογείος σφαῖρα ὀνομάζεται ἡ σφαῖρα, ἣτις ἐν μικρῷ παριστᾷ ὀλόκληρον τὴν γῆν.

221. Ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν ὁ βορρᾶς σημειοῦται πρὸς τὰ ἄνω, ὁ νότος πρὸς τὰ κάτω, ἡ ἀνατολὴ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἡ δύσις πρὸς τὰ ἀριστερά.

ΣΗΜ. Πλὴν τῶν ἐπιπέδων γεωγραφικῶν χαρτῶν καὶ τῶν ὕδρογείων σφαιρῶν γίνεται χάρτης ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ μαθηματος τῆς γεωγραφίας καὶ χαρτῶν ἀναγλύφων (ἐκτύπων).

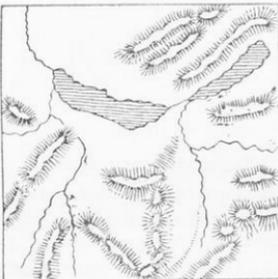

Σχ. 67. Ὑδρογείος σφαῖρα. Στερέψτε πάντοτε ταύτην δεξιὰ.

Τί εἶναι χάρτης μετ' ἀναγλύφων; Μικρὰ παράστασις, ἀλλ' ἀκριβὴς τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ὁ παῖς βλέπει καὶ ἐγγίζει, εἰκὼν ἐν μικρῷ τῶν φυσικῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους, τῶν ἀγρῶν, τῶν δασῶν, τῶν ἡραδίων, τῶν πεδιάδων, τῶν ὄρεων, τῆς ὕψους τῶν ὀδάτων τῶν ποταμῶν καὶ ἐν γένει ὀλοκλήρου τῆς φύσεως. Μεταξὺ τῆς ὑπαρχούσης πραγματικότητος καὶ τῶν καθαρῶν γεωμετρικῶν γραμμῶν τοῦ γεωγραφικοῦ σχεδίου, ὁ χάρτης μετ' ἀναγλύφων χρησιμεύει ὡς διάμεσον ἀναπόφευκτον. Οὗτος δεικνύει πῶς δι-

νάμεθα να παραστήσωμεν τόπον τινά διὰ τοῦ ὁμοιώματός του καὶ νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τῆς ἀπ' εὐθείας ὄψεως τῶν πραγμάτων εἰς τὸν ἀπλοῦν γεωγραφικὸν χάρτην.

Ἐπὶ πρῶτος χάρτης μετ' ἀναγλύφου, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ δεῖξωμεν εἰς τοὺς παῖδας, εἶναι ὁ τῆς κοινοτήτος, τοῦ χωρίου, τῆς κομποπόλεως, τῆς πόλεως, ἔνθα ὁ μαθητὴς κατοικεῖ, διότι τοῦτον εὐκόλως δύνανται νὰ ἀντιληφθῶσιν οἱ μαθηταὶ καὶ βοηθηθῶσιν οὕτως εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ ἐπιπέδου χάρτου.

Σχ. 68. Παράστασις τῶν ὄρεων εἰς τοὺς διαφόρους χάρτας κατὰ τὸ σύστημα τῶν χαμηπῶν.

Γενικῶς ὅμως δυνάμεθα νὰ εἰπομεν, ὅτι ὁ χάρτης μετ' ἀναγλύφου δὲν εἶναι εὐκόλιν καὶ κατορθωτὸν νὰ περιλαμβάνῃ ἀπεράντους ἐκτάσεις, διότι δυσκόλως κατασκευάζεται πάντως δὲ ἠθέλομεν ὑποπέσει ἐπιχειροῦντες τοῦτο εἰς πολλὰς ἀνακριβείας. Δέον λοιπὸν νὰ περιορίζεται ἡ κατασκευὴ τοιούτων χαρτῶν εἰς τὴν χώραν τῆς πατρίδος, ἥτις τυγχάνει περισσότερο γνωστῆ, καὶ εἰς τὴν σπουδῆν αὐτῆς πρέπει νὰ ἐφαρμόζωμεν, εἰ δυνατόν, τὴν μετ' ἀναγλύφου χαρτῶν διδασκαλίαν, λόγῳ **πατριωτικῆς διαφύρατος**.

222. **Ἄτλας** λέγεται ἡ ἐν τῷ αὐτῷ συλλογῇ γεωγραφικῶν πινάκων τῆς γῆς, τοῦ αὐτοῦ ὅμως σχήματος καὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς συνήθως ὄρους ἐξεργασμένον.

223. **Κλίμαξ**. Οἱ χάρται, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, δὲν παριστῶσι τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἀπεικονίζουσιν εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῆς μέγεθος, ἀλλ' εἰς σχῆμα πολὺ μικρότερον, ἀναλόγως πρὸς τὴν πραγματικὴν αὐτῆς ἔκτασιν.

Ἐὸ ἀριθμὸς, ὁ δὲ δὴ τὴν μεταξὺ τοῦ χάρτου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀπεικονιζομένης χώρας σχέσιν, καλεῖται **κλίμαξ**.

Διὰ τῆς κλίμακος, ἥτις σημειοῦται παρὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ χάρτου, δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν τὴν μεταξὺ δύο χωρῶν, πόλιν κλπ. ἀπόστασιν εἰς χιλιόμετρα ἢ γεωγραφικὰ μίλια.

ΣΗΜ. α'. Ὁ χάρτης εἶναι κατὰ τοσοῦτον λεπτο-

μερέστερος καὶ κατ' ἀκολουθίαν μεγαλύτερος, καθ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τοῦ παρονομαστοῦ τῆς κλίμακος εἶναι μικρότερος, δηλαδὴ ἡ κλίμαξ εἶναι μείζων. Ὁ ὑπὸ κλίμακα 1:10000 χάρτης πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὸ ἀληθὲς μέγεθος τῆς ἐπιφανείας τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν ἀναπαριστᾷ καὶ εἶναι ἀκριβέστερος εἰς τὰς λεπτομερείας ἢ ὁ ὑπὸ κλίμακα 1:2500000· τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐπὶ οὐκ ἐπιφανῶν τῆς ἀληθοῦς ἐπιφανείας κατὰ τὸ τετράγωνον τοῦ ἀριθμοῦ 2500000, ὅταν πρόκειται περὶ ἐπιφανείας. Ἐὰν μόνον περὶ μήκους ποταμοῦ π.χ. ἢ ἀποστάσεως δύο πόλεων ἀπ' ἀλλήλων πρόκειται, πρέπει νὰ νοήσωμεν ὅτι ἐκάστη μετρομένη ἀπόστασις εἶναι κατὰ 2500000 φορές μικροτέρα τῆς πραγματικῆς.

ΣΗΜ. β' Ὅστε, ἐὰν θεωρήσωμεν τὸν ἐπ' ὄψει ἡμῶν χάρτην ὑπὸ κλίμακα 1:5000000, ὡς ἀναπαριστῶντα τὴν Ἑλληνικὴν χερσονήσον καὶ ἑτοίμβωμεν αὐτὸν ὡς συνδόνα, τότε μόνον δυνάμεθα νὰ καλύψωμεν διὰ τῆς συνδόκου ταύτης τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἐὰν ἔχωμεν 5000000 ὁμοίας συνδόκας.

ΣΗΜ. γ'. Χάρται ἐπάρχουσι διάφοροι, ἀνάλογοι πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς ἐπιστήμης· π.χ. μόνον τῶν ὀκεανῶν ὑδρογραφικοί, ὄρογραφικοί, γεωλογικοί (ἐμφαίνοντες τὰ διάφορα στρώματα τῆς γῆς), φυσικοῖστορικοί, ἐθνογραφικοί, ἱστορικοί, τῶν συγγενικῶν, μεταλλουργικοί, βιομηχανικοί, τοπογραφικοί.

Τοπογραφικὸς χάρτης καλεῖται ὁ χάρτης ὁ παριστῶν τὴν μορφήν ἑδαφικοῦ τινος τμήματος μικρᾶς ἐκτάσεως μετ' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν, αὐτῆς ἐφίσησονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ.

Πρωτότυποι συντισσόμενοι ἀπὸ 1/5000 - 1/50000, Πολεμικοὶ ἀπὸ 1/20000 - 1/200000.

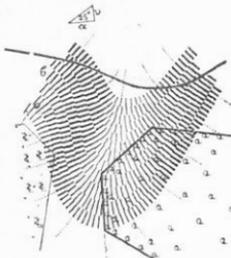
Γεωγραφικοὶ ἐπὶ διαφόρους κλίμακας.

224. **Υψηλὸς καὶ ἀπεικόνισις αὐτῶν**. Εἰς τοὺς τοπογραφικοὺς χάρτας τὰ ὕψη συνήθως ἀπεικονίζονται διὰ χαμηπῶν γραμμῶν. Αἱ χαμηπύλα αὐτὰ παριστῶνται ὅταν ὁ ὑπὸ ἀπεικόνισιν ὕψωμα τμηθῇ διὰ παραλλήλων ἐπιπέδων ἀπεχόντων καθ' ὅρισμένη ἀπόστασιν, ἥτις καλεῖται **ἰσοδιάστασις**. Ἀκολουθῶς αἱ χαμηπύλα προβάλλονται ἐπὶ ὀριζόντιον ἐπίπεδον καὶ οὕτως ἔχομεν τὴν εἰκόνα τοῦ ὕψωματος. Διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν καλύτερον τὴν γένεσιν τῶν χαμηπῶν ἀρξαι νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἡ στάθμη τῆς θαλάσσης ἀνέρχεται διαδοχικῶς καθ' ὀρισμένον ὕψος π.χ. κατὰ 100 μέτρα. Τὰ σημεία ὅπου θὰ ἐφάπτεται ἐκαστοτε ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ ὕψωματος θὰ δίδωσι τὰς χαμηπύλας, αὐτῆς, ὡς ἀπέχουσι κατὰ τὸ αὐτὸ ὕψος ἀπ' ἀλλήλων, λέγονται καὶ **ἰσοῦψεῖς**.

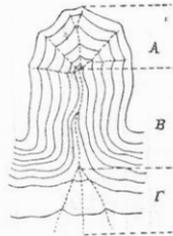
Ἡ μορφή τῶν χαμηπῶν καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπ' ἀλλήλων ἐπὶ τοῦ χάρτου μᾶς δίδει τὴν εἰκόνα τοῦ ὕψωματος (σχῆμα 74). *Εἰς τὸ σχῆμα ἡ ἰσοδιάστασις*

είναι 10 μέτρα. Παρατηρούμεν ὅτι ὅσον δεξιὰ τὸ ὕψωμα εἶναι ἀπότομον τόσον αἱ καμπύλαι πλησιάζουν πρὸς ἀλλήλας. Τουναντίον ὅσον αὐξάνει ἡ με-

μέτρων, μέτρια ὅσα ἔχουν 1000 — 2000 μέτρων καὶ ὑψηλὰ τὰ ἔχοντα ὑπὲρ τὰ 2000 μέτρα. Ἐπὶ τῶν ὑψηλοῦν ὀρέων τῆς γῆς ὑπάρχουν αἰώνιοι χιόνες καὶ

Σχ. 69.

Σχ. 70.

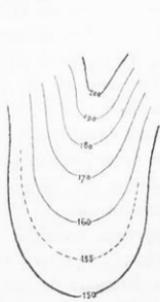
ταῦν τῶν καμπύλων ἀποστάσις ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐπὶ τοσοῦτον μαρτυρεῖται ὅτι τὸ ἔδαφος βαίνει ὀμαλώτερον (ἀριστερά).

Ἡ χαράδρα διὰ τῶν καμπύλων παρίσταται ὡς ἐξῆς (σχῆμα 70).

Ἡ ῥάχις ἐνὸς ὕψωματος παρίσταται ὡς (σχ. 71).

Ἡ ἀύχην (διάσειο) ὡς ἐξῆς (σχῆμα 72).

Τὸ ὕψος τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ἔδαφους μετρεῖται συνήθως κατὰ κατακόρυφον γραμμὴν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης (ἀπόλυτον ὕψος). Εἰς τοὺς τοπογραφικοὺς χάρτας βλέπομεν τοῦτο ἀναγεγραμμένον εἰς τὰς κορυφὰς ἢ τὸ ἐπιλογίζομεν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν καμπύλων (τὸ ὁποῖον ὕψος ἐπίσης ἀναγράφεται).

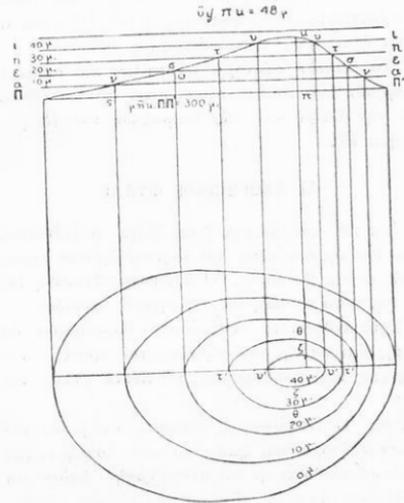

Σχ. 71.

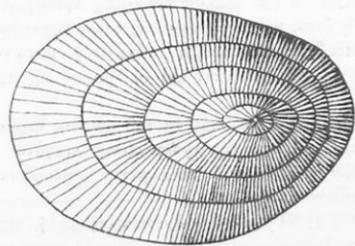
Σχ. 72.

225. Ὑψος σχετικόν. Τὸ ὕψος τῶν λόφων καὶ τῶν ὀρέων δύναται νὰ μετρηθῇ καὶ ἐκ παρακειμένης πεδιάδος ἢ λίμνης καὶ τότε λέγεται **σχετικὸν ὕψος**. Κατὰ δὲ τὸ ἀπόλυτον ὕψος διακρίνομεν τοὺς λόφους, τὰ χαμηλὰ ὄρη, τὰ μέτρια καὶ τὰ ὑψηλὰ. **Δόφοι** λέγονται, ὅταν ἔχωσιν ὕψος ἑλαττον τῶν 100 μέτρων. **Χαμηλὰ ὄρη** λέγονται ὅταν ἔχωσιν ὕψος 1000

Σχ. 73.

πάγου. Τὰ ὕψιστα ὄρη τῆς γῆς εἶναι τὰ Ἴμυαλία, ὄρη τῆς Ἀσίας (ὕψηλὰ ὑπὲρ τὰ 8000 μέτρα) καὶ ἐν Εὐρώπῃ αἱ Ἄλπεις (Λευκὸν ὄρος 4810).

Σχ. 74.

Ἄλλο σύστημα ἀπεικονίσεως τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἔδαφους εἶναι τὸ διὰ τῶν **σκιωδῶν γραμμῶν**. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο αἱ ἀνωμαλίαι τοῦ ἔδαφους ἀποδίδονται μὲ σκιώδεις γραμμάς, τῶν ὁποίων ἡ πύκνωσις ἢ ἡ ἀραιώσις μᾶς δίδει τὴν ἔννοιαν τῆς κλίσεως τοῦ ἔδαφους. Ἐδαφος ὀμαλὸν ἀποδίδεται μὲ ἀραιὰς σκιώδεις γραμμάς, τουναντίον ἔδαφος ἀπό-

τομον πυκνάς με τοιαύτας. Ὡς βίαιος τοῦ συστήματος τοῦτου ἐλήφθη ὁ ἐκ τῶν ἄνω φωτισμός.

Προφανῶς ἐπίπεδον ἑδαφός φωτίζεται τελείως ἐκ τῶν ἄνω, δι' ὃ καὶ ἀποδίδεται δι' ἐλαφράς σκιάσεως, ὅσον αὐξάνει ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τοσοῦτον ἐλαττοῦται καὶ ὁ φωτισμός αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ αὐξάνει ἡ πυκνότης τῆς σκιάσεως (σχ. 69).

Τὸ μεκτόν σύστημα καμπύλων καὶ σινοδῶν γραμμῶν παρουσιάζει περισσότερα πλονεκτήματα διὸ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους (σχῆμα 73).

ΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΦΥΛΑΙ

Ἐκ τοῦ κόσμου τῶν ζῶων ἐξεῖλε ὁ ἄνθρωπος, ὅστις διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λογικοῦ ἐγένετο κύριος ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης. Ὁ ἄνθρωπος ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὰ τέλη τῆς τριτογενοῦς περιόδου.

Τοὺς ἀνθρώπους δυνάμει νὰ διαφείσωμεν, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος, τοῦ κρανίου, τοῦ χρώματος καὶ τοῦ δέρματος, εἰς **πέντε φυλάς** τὰς ἑξῆς:

226. 1) Ἡ **λευκὴ ἢ καυκασία φυλή**, εἰς τὴν ὅποιον ἀνήκομεν καὶ ἡμεῖς, κατοικεῖ ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην, τὴν δυτικὴν καὶ μεσημβρινὴν Ἀσίαν καὶ ἔχει ἰδρύσει ἀποικίας εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Χαρακτηριστικὸν τῆς λευκῆς φυλῆς εἶναι τὸ λευκὸν δερμα, τὸ φαιοῖδες πρόσωπον καὶ τὸ κανονικὸν τῆς ὀνός.

227. 2) Ἡ **κιτρινὴ ἢ μογγολικὴ φυλή**, ἣτις κατοικεῖ τὸ κέντρον καὶ τὸ ἀνατολικὸν τῆς Ἀσίας (Μογγολία, Κίνα, Ἰαπωνία κλπ.).

Αὕτη χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ κιτρίνου ἐλαϊώδους δέρματος, ἐκ τῶν κεκλιμένων λοξῶς ὀφθαλμῶν, τῆς μικρᾶς ὀνός καὶ ἐκ τῆς μελαίνης καὶ σκληρᾶς τριχός.

228. 3) Ἡ **αἰθιοπικὴ ἢ μαύρη φυλή**, κατοικοῦσα ἰδίως εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὸ δυτικὸν τῆς Ὀκεανίας.

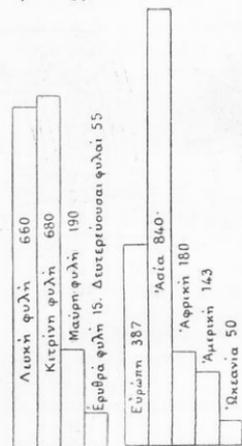
Αὕτη χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ μέλανος δέρματος, τῆς σμῆς ὀνός, τῆς προτεταμένης σιαγόνας, τῶν πλατέων χιλιέων, τοῦ πεπισημένου προσώπου καὶ τῶν οὐλῶν τριχῶν.

229. 4) Ἡ **ἐρυθρὰ ἢ ἀμερικανικὴ φυλή**, εἰς τὴν ὅποιον ἀνάγονται οἱ αὐτόχθονες τῆς Ἀμερικῆς.

Χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ χαλκίχρου δέρματος, ἔχει μέτωπον χθαμαλόν, γνάθους προεχούσας, ὄντα μακρὰν καὶ γροπὴν καὶ τριχῶμα εὐθὺ καὶ τεταμένον. Ἡ φυλὴ αὕτη, ὡς ἐκ τῆς ἐπιμελείας μετὰ τῶν ἀποικῶν Εὐρωπαίων ἀρχίζει νὰ ἐκλιπῇ.

230. 5) Ἡ **μαλαικικὴ φυλή**, ἣτις χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ προέχοντος μετώπου, ἀπὸ τῶν ἐκπληκτικῶν χιλιέων, ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ (σκούρου χρώματος) δέρματος καὶ τοῦ μέλανος καὶ οὐλοῦ τριχώματος, περι-

λαμβάνει κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς αὐτόχθονες τῆς Ὀκεανίας καὶ Ἀυστραλίας, τοὺς κατοίκους τῆς χερσονήσου *Μαλάκκας*, τῶν *Ἰνδικῶν* νήσων καὶ τῆς *Μαδαγασκάρης*.

Σχ. 75. Κλίμαξ. Ἐν χιλιοσπύδων ὕψους παριστῶ 10 ἐκατ. κατοίκων.

κυρίως Ἀγγλία, ἀναλογοῦσιν ὑπὲρ τοὺς 200 κατοίκους κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ ἀνατολικᾶς συμπολιτείας τῶν

Ἠνωμένων πολιτειῶν. Λόγῳ ὅμοιοις τῶν ἀκατοικησάντων μεσῶν τῆς γῆς ὁ μέσος ὅρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀναλογεῖ γενικῶς μόνον εἰς 11 1/2 πρόσωπα ἀνὰ ἐν τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Τίθει δὲ νὰ μὴ ἀφῆσι οὐδεμίαν περιουσίαν τῆς γῆς ἀνεκμεταλλεύτου.

Ἐν Ἑλλάδι ἀναλογοῦσι 42 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. (Πλεῖστορα ἰδὲ ἐν γῆρῃ πυκνότητος πληθυσμοῦ, σελ. 55).

232. **Θρησκεία.** Οὐδέεις λαὸς ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς μὴ ἔχον θρησκείαν, ἥτοι λατρείαν ἀποδοτικῆς ἐπὶ τῶν θεῶν. Ἐπειδὴ δὲ πάντες οἱ λαοὶ δὲν ἔχουν τὴν αὐ-

τὴν θρησκείαν, διὰ τοῦτο αἱ θρησκείαι εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι καὶ διαφορῶν εἰς δύο μεγάλας τάξεις, εἰς τὸν **πολυθεϊσμὸν** καὶ εἰς τὸν **μονοθεϊσμὸν**. Εἰς τὸν πολυθεϊσμὸν ἀνήκουν οἱ **Βραχμανισμοὶ**, οἱ **Βουδδισμοὶ** καὶ οἱ **Φετικισμοὶ**.

ΣΗΜ. Ὁ **βραχμανισμὸς** εἶναι θρησκεία τοῦ Βρά-

ΧΑΡΤΗΣ ΠΑΡΙΣΤΩΝ ΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ ΟΙΚΟΥΣΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥΣ ΦΥΛΑΣ

ΧΑΡΤΗΣ ΠΑΡΙΣΤΩΝ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΣΗΜ. Ἡ μέση πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τετραγωνικῶν χιλόμετρον ἦτο πρὸ τοῦ πολέμου ἐν Ἑυρώπῃ 39 κάτοικοι, ἐν Ἀσίᾳ 20, ἐν Ἀφρικῇ 6, ἐν Ἀμερικῇ 4 καὶ ἐν Ὠκεανίᾳ 2.

χια πρεσβευομένη ὑπὸ 200 ἑκατομμυρίων Ἰνδῶν.

Ὁ Βουδδισμὸς εἶναι θρησκεία γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ βραχμανισμοῦ, παραδέχεται τὴν μετεμψύχωσιν καὶ παρέχει πολλὰ ὑψηλὰ ἠθικὰ διδάγματα, πρεσβεύεται δὲ ὑπὸ 500 ἑκατομμ. ἀνθρώπων, κατοικοῦντων ἐν Κίτῃ, Ἰαπωνίᾳ καὶ Ἰνδοκίτῃ.

Ὁ φετχισμὸς ἡ χονδροειδεστέρα καὶ εὐτελεστέρα τῶν θρησκειῶν, συνισταμένη εἰς τὴν λατρείαν ἀντικειμένων ἐμψύχων καὶ ἀψύχων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσημάντων, πρεσβεύεται ὑπὸ 200 ἑκατομμυρίων περίπου ἀνθρώπων ἐσπαρμένον εἰς τὴν μέσσην Ἀφρικῆν, τὴν βόρειον Ἀσίαν καὶ τὴν Ὠκεανίαν.

233. Εἰς τὸν μονοθεϊσμὸν ἀνήκουσιν οἱ Χριστιανοί, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Μωαμεθανοί, οἱ ὅποιοι παραδέχονται ἓνα μόνον Θεόν.

234. Ἡ τελειοτάτη τῶν θρησκειῶν εἶναι ὁ χριστιανισμὸς, τὸν ὁποῖον πρεσβεύουν πάντα τὰ πολιτισμένα ἔθνη.

235. Ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία ἦτο κατ' ἀρχὰς μία· ταύτης ἀπεσχίσθησαν οἱ Καθολικοί, ἀπὸ τούτων δὲ οἱ Λιταμσενθρόμοιοι (Προτεστάνται) κλπ.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληες ἀνήκομεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, τὴν καὶ ἑλληνικὴν καλουμένην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Όταν ή γεωγραφία εξετάζη τὰ διάφορα κράτη τῆς γῆς, τὴν φυλὴν, τὸν πληθυσμὸν αὐτῶν, τὴν θρησκείαν, τὸν πολιτισμὸν, τὰ πολεμικά, τὴν δύναμιν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν συγκοινωνίαν ἐκάστης χώρας, λέγεται *πολιτικὴ γεωγραφία*.

236. *Περὶ πολιτισμοῦ ἐν γένει.* — Τὸ κλίμα, ἡ διαμόρφωσις καὶ ἡ φύσις τοῦ ἔδαφους ἐπιδρῶσι σπουδαίως καὶ τροποποιεῖσιν ἀναλόγως τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἦθη τῶν φυλῶν.

237. Ἐξ παρατηροῦμεν, ὁ πολιτισμὸς ἀνεπτύχθη ἐν τῇ ἐνδριώτῳ ζώνῃ ἢ κάτοικοι τῶν πεδιάδων εὐκόλως γίνονται γεωργοὶ καὶ βιομήχανοι, οἱ δὲ τῶν παραλίων ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι.

238. Οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν βελτιώνουσι τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα (δι' ἀναδασώσεως, λιπασμάτων κλπ.). Μεταφέρουσι καὶ ἐγκλιματίζουσι φυλάς, γένη καὶ διάφορα εἶδη ζῴων οἰκιακῶν καὶ φυτῶν ὠφελίμων. Διὰ τῆς ἀποξηράσεως τῶν ἑλῶν ἐξυμιάζουσι τοὺς ὑγροὺς τόπους.

239. Ἐν τέλει οἱ πολιτισμένοι λαοὶ ἀνέπτυξαν θανμασίως τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις διὰ τῆς ἀδιακόπου κατασκευῆς ὁδῶν, σιδηροδρόμων, διωρυχῶν, ἀτμοπλοικῶν γραμμῶν, τηλεγράφων κλπ.

240. Δυστυχῶς ὑπάρξουσιν εἰσὶ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ λαοὶ τινες ἐδρισκόμενοι ἐν ἀγρία καταστάσει, τρεφόμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν προϊόντων τῆς θήρας καὶ τῆς ἀλείας. Ἐκ τούτων τινὲς εἶναι καὶ ἀνθρωποφάγοι, οἷτινες ὅμως ἐντιγῶς δαμηέραι ἐλαττοῦνται.

241. Ἐχουσι δὲ περιορισθῆ ἡμέτερον ἐν τῇ *κεντρικῇ Ἀφρικῇ*, ἐν τῇ *νοτιῇ Ἀμερικῇ* καὶ ἐν τισὶ νήσοις τῆς *Οκεανίας*.

242. Ἄλλα πάλιν μεγάλα σχετικῶς πλήθη ἀνθρώπων ζοῦσι βίον ποιμενικὸν καὶ νομαδικόν. Οὗτοι κατοικοῦσιν ἐπὶ σπηλαίων καὶ τρεφόμενοι ἀγέλας καὶ ποιμένα, ἀναλόγως δὲ τὸν ὥρον τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἐξαντήσεως τῆς νομῆς ἐκτοπίζονται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

243. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἔχουσι βαθμὸν τῶν πολιτισμοῦ.

244. Ἐντιγῶς οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι φθάσει εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα πολιτισμοῦ.

Καλλιεργοῦσι τὸ ἔδαφος, κατοικοῦσιν ἐντός μόνιμον οἰκῶν καὶ ἀναπτύσσουσιν τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν κλπ.

245. Λαοὶ τινες (Σίνας, Ἴνδοι) ἐφθάσαν εἰς βαθμὸν τῶν ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ καὶ ἐσταμίτησαν ἐκτοτε ἐκεῖ.

246. Ἄλλοι ὅμως λαοί, περισσότερον ὑπὸ τῆς φύσεως προικισθέντες, προόδουσαν τεραστίως.

247. Τὰ σηκῆπτρα τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κρατοῦσι σήμερον οἱ Ἕθροπολιταὶ καὶ οἱ ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἀδστραλῆ ἀποικοὶ αὐτῶν.

Κράτος καὶ πολιτεύματα.

248. *Κράτος* ὀνομάζεται ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἔχει ὀρισμένα ὅρια καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἐνὸς ἢ πολλῶν ἔθνῶν καὶ ἡς οἱ κάτοικοι ὑπακούουσιν εἰς τὴν ἰδίαν κυβερνήσιν. Οἱ κάτοικοι τοῦ κράτους ὀνομάζονται *λαός*.

249. *Ἔθνος* ὀνομάζεται τὸ σύνολον ἀνθρώπων, ἔχοντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν συνήθησ θρησκείαν καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν.

Ἔθνος ἢ δύναται νὰ ἀποτελῆ διάφορα κράτη ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων, ὅπως τὸ *γερμανικόν*. Ἔτι δὲ διάφορα ἔθνη δύναται νὰ ἀποτελῶσιν ἐν κράτος. Τοιούτων ἦτο μέχρι τοῦδε ἡ *Τουρκία*, ἡ ὁποία ἀποτελεῖτο ἐκ τοῦ *ἑλληνικοῦ ἔθνους*, τοῦ *ἀλβανικοῦ*, τοῦ *τουρκικοῦ* κλπ.

250. *Πατρίς* λέγεται ἡ χώρα, ἐν τῇ ὁποία ἐγεννήθη ἡ οἰκογένεια ἔθνα εὐρισκονται ὁ πατριζὸς οἶκος, καὶ ἐν τῇ ὁποία ἀνεπτύχθησαν ἡ πατριὰ καὶ τὰ κοινὰ πρὸς ὅλους τοὺς πολίτας συμπερόντα. Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς οἰκονομικῆς ἀγάπης. Πάντες οἱ πολῖται ἔχουσι καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα, ὀφείλουσι νὰ ἀγαποῦσιν αὐτὴν καὶ νὰ ὑπεραμύνοντα τῆς ἀκεραιότητος, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς τιμῆς αὐτῆς.

251. *Σημαία*. Ἡ κυανόλευκος σημαία, τὴν ὁποίαν ἐπιστέφει ὁ τίμιος σταυρὸς, εἶναι τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

252. *Πρωτεύουσα* ὀνομάζεται ἡ πόλις, ἐν τῇ ὁποία ἐδρεῖται ὁ βασιλεὺς ἢ ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας καὶ ἡ κυβερνήσις.

253. *Πολίτευμα* ὀνομάζεται ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον κυβερνᾶται κράτος τ.

Ἐπάρχουσι κυρίως δύο εἶδη πολιτευμάτων, τὸ *μοναρχικόν* καὶ τὸ *δημοκρατικόν*.

254. *Μοναρχία* ὀνομάζεται, ὅταν τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τοῦ κράτους ἔχη ἰσότης καὶ κληρονομικὸς ἄρχων, φέρων τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ αυτοκράτορος ἢ τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ ὅταν μὲν οὗτος ἔχη ὀλόκληρον τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς του, τότε τὸ πολίτευμα λέγεται *ἀπόλυτος μοναρχία*, ὡς μέχρι τοῦδε ἦσαν ἡ *Ρωσία* καὶ ἡ *Τουρκία*, ὅταν ὅμως κυβερνῶν ἐπὶ τῇ βίσει θεμελιώδους τινὸς νόμου, ὅστις λέγεται *σύνταγμα*, κανονίζοντος τὰ δικαίωματα τοῦ τε ἄρχοντος καὶ τοῦ λαοῦ, τότε τὸ πολίτευμα καλεῖται *συνταγματικὴ μοναρχία*, ὡς ἦτο μέχρι τοῦδε ἡ Ἑλλάς καὶ αἱ πλεῖστα ἦδη εὐρωπαϊκαὶ χώραι. Ἐν ταιούτῃ περιπτώσει ὁ λαὸς ἀνιπροσωπεύεται ὑπὸ

Βουλῆς ἀρετῆς ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἢ ὅποια ψηφίζει μετὰ νόμους, οἱ ὅποιοι γίνονται νόμοι τοῦ κράτους μετὰ τὴν κήρυξιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος.

255. **Δημοκρατία** ὀνομάζεται τὸ πολίτευμα εἰς τὸ ὅποιον τὸ ἔθνος ὁλόκληρον ἀσκεῖ τὴν ἐξουσίαν διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ (Γαλλία, Ἑλλάς) καὶ τὸ ὅποιον ὁ ἄρχων ἐκλέγεται δι' ὀρισμένην χρονικὴν περίοδον.

256. Πολλὰ κράτη ἢ πολιτεία, ἠνωμένα μετ' ἀλλήλων ὑπὸ κοινὴν τινα κυβερνήσιν, μοναρχικὴν ἢ δημοκρατικὴν, ἀποτελοῦσιν *ὀμοσπονδίαν* ἢ *συμπολιτείαν* (Ἡνωμένα πολιτεία, Ἑλβετία) ἢ *αὐτοκρατορίαν* (ὡς ἴτε μὲχρι τοῦδε ἡ Γερμανία).

257. **Κράτος οὐδέτερον** λέγεται μικρὸν κράτος, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνεξαρτησίαν ἠγγυήθησαν τὰ μεγάλα κράτη διὰ τῶν μεταξὺ τῶν συνθηκῶν. Οὐδέτερον κράτος δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κηρύξῃ πόλεμον. Ἐὰν δὲ προσβληθῇ, ὑποχρεοῦνται τὰ κράτη, τὰ ἐγγυηθέντα τὴν οὐδετερότητα αὐτοῦ, νὰ ὑπερασπίσουν αὐτό. Ἡ Ἑλβετία, τὸ Βέλγιον εἶναι οὐδέτερα κράτη.

258. **Σύνορα** λέγονται τὰ ὄρια, τὰ χωρίζοντα δύο κράτη. *Φυσικὰ* σύνορα καλοῦνται, ὅταν ταῦτα ὀρίζονται ὑπὸ φυσικῶν ἐμποδίων, δηλ. ὄρεων ἢ ποταμῶν.

159. **Διοικητικαὶ διαίρεσεις.** Αἱ μεγάλα διοικητικὰ διαίρεσεις τῶν κρατῶν ἔχουσι διαφορῶς ὀνομασίας ἀναλόγως τῶν κρατῶν. Ἐν Ῥωσίᾳ ὀνομαζόντο μὲχρι τοῦδε *κυβερτεία*, ἐν Πρωσσίᾳ *ἐπαρχία*, ἐν Ἀγγλίᾳ *κομητεία*, ἐν Ἑλλάδι καὶ Γαλίᾳ *νομοὶ*, ἐν Ἑλβετίᾳ *κατόνια*, ἐν Τουρκίᾳ *βιλαέτια*.

ΕΥΡΩΠΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ

260. **Ἔκτασις καὶ σχῆμα.** Ἡ Εὐρώπη ἔχει μὲ τὰ τῶν γνωστῶν Β. πολικῶν χωρῶν 10637460 τετρ. χιλιομέτρων *ἔκτασιν*. Εἶναι, ἡ μᾶλλον ἀρμυζοῦσα εἰς τὸν ἄνθρωπον λόγῳ τῆς θέσεως αὐτῆς, ἡ σημαντικωτέρα ἐκ τῶν πέντε ἡπειρῶν καὶ ὡς κειμένη σχεδὸν ὁλόκληρος ἐν τῇ βορείῳ εὐκρατίῳ ζώνῃ. Ὑπέρηξεν ἀνάκαθεν ἡ ἐστία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει, εἶναι δὲ τρεῖς φορές μικροτέρα τῆς Ἀφρικῆς, τέσσαρας φορές μικροτέρα τῆς Ἀσίας, καὶ χωρὶς νὰ ἀποτελῇ ἑξάρτημα αὐτῆς καθ' ὅσον χωρίζεται διὰ τῶν Οὐραλίων ὄρεων, τοῦ ποταμοῦ Οὐράλη καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, τίσσaras φορές μικροτέρα τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὀλίγον μεγαλυτέρα τῆς Ἀυστραλίας.

261. **Τὸ σχῆμα** τῆς Εὐρώπης εἶναι τριγωνικόν, ἢ ἀπόστασις δ' αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Βορείου ἀρκτοπρίου

μὲχρι τοῦ Τανάρου εἶναι 3850 χιλιομέτρα καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρκτοπρίου τοῦ ἁγίου Βικεντίου (Πορτογαλία) μὲχρι τῶν Οὐραλίων ὄρεων εἶναι 5600 χιλιομέτρα.

262. **Ὅρια.** Ἡ Εὐρώπη περιορίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τὸ βορείον παγωμένον ὠκεανό, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τοῦ Κανκασίου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης, τοῦ Οὐράλη ποταμοῦ καὶ τῶν Οὐραλίων ὄρεων καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῶν σχηματιζομένων δευτερευουσῶν ἀπ' αὐτοῦ θαλασσῶν.

263. **Εὐρωπαϊκαὶ θάλασσα.** Ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός, ὁ Ἀτλαντικός ὠκεανός εὐρέως ἐκτεταμένος ταρξάσεται ὑπὸ μακρῶν καὶ ὑψηλῶν κυμάτων, συμβαίνουσι δὲ ἐν αὐτῷ καὶ φρεβαὶ τρικυμίας, αἵτινες προέρχονται πάντοτε ἐκ δυσμῶν, καὶ ἡ Μεσόγειος θάλασσα, συναπομένη διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ (Ἡρακλείων στήλων), ὅστις ἔχει εὐρος 14 χιλιομέτρων καὶ βάθος ὀνόν 200 μέτρων, ὅπου ἐπιτρέπει εἰς αὐτὴν αὐθουαρξίαν κατὰ τὰ ἐαυτῆς ὕδατα μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἅτινα εἰσδύουσι πολλὰ βαθέος εἰς τὴν ξηρὰν καὶ σχηματίζουσι πλεῖστα πελάγη, κόλπους καὶ κοιλιακούς μετ' ἀσφαλεστάτων λυμένων. Αἱ σχηματιζόμενα θάλασσα εἶναι αἰ ἐξῆς:

264. Ἡ τοῦ Καρὰ καὶ ἡ Λευκὴ θάλασσα ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, αἵτινες εἶναι ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας τοῦ ἔτους παγωμένα, τὰ δὲ παρὰ τὰ αὐτῶν χαμηλά, τεματωδῆ καὶ παγωμένα εἶναι τελείως ἀφιλόξενα. Ἡ στενὴ Βαλτικὴ θάλασσα, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς Σκανδιναυικῆς γροφῆσους καὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης, σχηματίζει πολλούς κόλπους καὶ πηγύονα ἐν μέρει κατὰ τὸν χειμῶνα, ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀβαθῆς· Βόρειος ἢ Γερμανικὴ θάλασσα, ἢ πολυτάραχος καὶ πλεόν συχναζόμενὴ θάλασσα τῆς Μάγης, ἢ χωρίζουσα τὴν μεγάλην Βρετανίαν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, ἢ Ἰρλανδικὴ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ ἡ Βοστανικὴ ἢ Γασσονικὴ, ἔχουσι πλεόν τῶν 5000 μέτρων βάθος, σχηματιζόμενα πᾶσα ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Τὸ Ἰσπανικὸν πέλαγος, τὸ Ἀπρονικόν, τὸ Τυρρηρικόν καὶ τὸ Ἀδριατικόν καὶ τὰ πελάγη Ἰόνιον καὶ Αἰγαίον, ἢ Προποντις, ὁ Εὐξείνιος πόντος καὶ ἡ Ἀσσηρικὴ θάλασσα σχηματίζονται ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

265. **Ἡ Κασπία θάλασσα** εἶναι λίμνη λέγεται δὲ θάλασσα, ἔνεκα τῆς ἀπεραντόου ἐκτάσεως καὶ τοῦ ἄλυκτου αὐτῆς ὕδατος, βαίνει δὲ βαθμηδὸν ξηραίνουμένη, ἔχει κατ' ἀνώτατον ὄρον βάθος 1000 μέτρων καὶ εἶναι κατὰ 26 μέτρα ταπεινωτέρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

266. **Κόλποι.** Οἱ κρυώτεροι κόλποι τῆς Εὐρώπης εἶναι, ὁ Βοθνικός, ὁ Φινλανδικὸς καὶ ὁ Ρυγαϊκός παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ῥωσίας ἐν τῇ κλειστῇ καὶ πο-

λυσήμονι Βαλτικῇ θαλάσῃ, ἵτις συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Βορείου ἢ Γερμανικῆς θαλάσσης διὰ τοῦ Σκαγεράζης, τοῦ Καττεγάτης, τοῦ τριπλοῦ πορθμοῦ τῆς Σουάνης καὶ τῶν δύο Βελτῶν, ὁ τῆς Ζουϊδερόης, σχηματισθεῖς ἐξ ἀποτόμου εἰσροήσεως τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης τῷ 1287 εἰς τὰ παρῶλια τῆς Ὀλλανδίας.—Ὁ Γασπονικός (Βισαζικὴ θάλασσα) καὶ ὁ κόλπος τῶν Γαδιόρων (Κάδινος) ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ.—Ὁ κόλπος τῆς Βαλετίας, τοῦ Λέοτος ἐν τῇ Μεσογείῳ πρὸς Ν. τῆς Γαλλίας.—Ὁ τῆς Γερουσίας, ὁ τῆς Κεΐτας (νῦν Γαστας), τῆς Νεαπόλεως, τοῦ Σαίερον, τοῦ Πολινάστον, τοῦ Τάραντος, τῆς Ἐνετίας ἐπὶ τῶν ἀπέναντι τῆς Ἰταλίας, ὁ τῆς Τεργέστες, ὁ Κορινθιακός καὶ ὁ Σαρωνικός, ὁ Εὐβοϊκός, ὁ Παγασσιτικός, ὁ Θεσσαλικός καὶ ὁ Σερρικτικός ἐν Ἑλλάδι.

267. **Πορθμοί.** Οἱ κυριώτεροι πορθμοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι ὁ Σκαγεράζης, ὁ Καττεγάτης καὶ ὁ τριπλοῦ τῆς Σουάνης, διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνεῖ ἡ Γερμανικὴ θάλασσα μετὰ τῆς Βαλτικῆς, ὁ πορθμὸς τοῦ Καλαί, ὁ πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ, στενὴ δίοδος, ὡς εἴπομεν, μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου, ὁ πορθμὸς τοῦ Ἄρ. Βοιωτικῶν μεταξύ Σαρδινίας καὶ Κορσικῆς, ὁ Σικελικός πορθμὸς, ὁ πορθμὸς τοῦ Ὑδρόντος (Ὁζαίνου), ἐνώπιον τῷ Ἀδριατικῶν μετὰ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ὁ Ἑλλήσποντος, ἐνώπιον τῷ Αἰγαίῳ μετὰ τῆς Προποντιδος, καὶ ὁ Βόσπορος, ἐνώπιον τῆν Προποντιδα μετὰ τοῦ Εὐξεινοῦ πόντου.

268. **Νῆσοι.** Αἱ κυριώτεροι νῆσοι τῆς Εὐρώπης, αἵτινες πανταχοῦ συμπληροῦν τὸν διαμελισμὸν τῆς ἡπείρου, εἶναι ἐν τῷ Βορείῳ παρρημένῳ ὠκεανῷ ἡ νέα Ζεμβία καὶ ἡ Καίροβερ, ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἐν τῇ Βαλτικῇ ἡ Ἐζέλ, ἡ Λαρό εἰς τὴν Ἑσθονίαν, ἡ Ἀλάνδη εἰς τὴν Φινλανδίαν ἡ Ἰοιλάνδη καὶ ἡ Ὀλάνδη εἰς τὴν Σουηδίαν, ἡ Ρογένη εἰς τὴν Προσσίαν καὶ ἡ Σηλάρδια, μετὰ τινων ἄλλων μικροτέρων, εἰς τὴν Δανίαν, εἰς ἣν ἀνήκει ὠσαύτως ἡ κατὰφινχος καὶ ἡ πρωσιαιδῆς νῆσος Ἰσλανδία καὶ αἱ πρὸς Β. τῆς μεγ. Βρετανίας κείμεναι πολυάριθμοι νησιδῆς Φερόαι.

Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ ἡ μεγάλη Βρετανία καὶ ἡ Ἰσλανδία, χωριζόμεναι ὑπὸ τῆς θαλασσίας διώρυγος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, μετὰ τὸν πρὸς Β. δὲ κείμενον νῆσον Ἐβρόδον καὶ Ὁρζάδον ἀποτελοῦν τὸ ἐν Εὐρώπῃ ἠνομιένον βασιλικὸν τῆς μεγάλης Βρετανίας.

Ἐν τῇ Δ. Μεσογείῳ κείνται ὀλίγα μὲν νῆσοι, ἀλλὰ μεγάλης ἐκτάσεως πλαισιούσαι τὸ Τυρρηικὸν πέλαγος, ὡς αἱ Βαλαριδῆς νῆσοι (Μαγιόρα, Μινόρα κλπ.) ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἡ Κορσικὴ καὶ ἡ Ἐλβα εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ μεγάλαι νῆσοι Σαρδὸ καὶ Σικελία, ἡ συστάς τῶν Αἰπαιῶν νῆσων

εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ Μελίτη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, αἱ δὲ ἐν τῇ ἄν. Μεσογείῳ καὶ ἐν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει εὐρισκόμεναι μικραὶ νῆσοι τῆς Λαλματίας καὶ Ἰλλυρίας ἀνήκουσαι ἄλλα μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἄλλα δὲ εἰς τὴν Νοτιοισπανίαν. Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, αἱ ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει Κεκλάδες, ἡ Εὐβοία, αἱ βοραιοὶ Σποράδες, αἱ ἐν τῷ Θερμικῷ πελάγει μικραὶ νῆσοι ὡς καὶ ἡ ἠρωτικὴ μεγαλόνησος Κρήτη ἀνήκουσαι εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος.

269. **Αἱ κυριώτεροι χερσόνησοι** τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ ὑψηλὴ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος, διαμελισμένη πολλὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης, σχηματιζουσα μακροῦς, στενοῦς καὶ βαθεῖς κόλπους, ὀνομαζόμενους Φιόρδ, ἡ Ἰουτλανδική, ἔχουσα βραχώδη καὶ ἀπότομα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον παρῶλια, ἡ Βρηικὴ, ἔχουσα εὐρὸς 400 χιλιομέτρων, ἀποτελουμένη ἐκ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Πορτογαλλίας, ἡ στενὴ Ἰταλικὴ ἢ Ἀπεννικὴ, ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος, διεσχισμένη πυκνότητα κατὰ τὰ παρῶλια αὐτῆς καὶ προεκτεταμένη ὡς νῆσος, καὶ ἡ Ταυρικὴ (Κριμαίας) ἐν τῷ Εὐξεινοῦ πόντου.

270. **Ἰσθμοί** κυριώτεροι εἶναι ὁ τῆς Κορίνθου, ἐνώπιον τῆν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος διατεταμένον· νῦν δασυτῶς ὑπὸ στενῆς θαλάσσης· διώρυχος, καὶ ὁ Περσικὸς, ὅστις ἐνώπιον τῆν χερσόνησον τῆς Κριμαίας μετὰ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσίας.

271. **Ἀκρωτήρια.** Τὰ κυριώτερα ἀκρωτήρια εἶναι τὸ Βόρειον, κείμενον ἐν τῇ Β. ἄκρῃ τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, τὸ Φινιάερον πρὸς Δ. τῆς Ἰσπανίας, τὸ τοῦ ἁγίου Βικεντίου πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Πορτογαλλίας, τὸ τῆς Ταρίρας παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ καὶ ὁ Ἀκρίτας, τὸ Ταίραρον καὶ ἡ Μαλέα πρὸς Ν. τῆς Πελοποννήσου.

272. **Ἡ ἑξωτερικὴ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους.** Ἡ Εὐρώπη διαμελεῖται εἰς δύο μεγάλας ζώνας, εἰς τὴν βορείου, ἣτις εἶναι κατ' ἐξοχὴν πεδινὴ καὶ ἐν ἣ εὐρισκονται μεμονωμένα τινὲς ὄροστοιχίαι, καὶ εἰς τὴν νότιον, περιλαμβνουσαν τρεῖς διακεκριμένας μεγάλας ὄροστοιχίας.

Τὰ πλείεστα τῶν ὀρέων τούτων διατέμνονται ὑπὸ κοιλῶδων καὶ περιβάλλονται ὑπὸ ἐκτεταμένων πεδιάδων, αἵτινες διευκολύνουν μεγάλως τὴν συγκοινωνίαν.

273. **Ὀρη.** Τὰ κυριώτερα καὶ ὑψηλότερα τῆς Εὐρώπης ὄρη εἶναι αἱ ὄροστοιχίαι τῶν Ἄλπεων (δυναίκα, κεντρικαὶ, ἀνατολικαί), ἡ ὑψηλότερα δὲ κορυφὴ αὐτῶν εἶναι τὸ Λεκὸν ὄρος, τὸ ὅποιον κείτα εἰς τὰς δυτικὰς Ἄλπεσι καὶ ὑπερβαίνει τὰ 4800 μέτρα.

Αἱ Ἄλπεσι, ἂν καὶ πολὺ ὑψηλαὶ καὶ κεκαλυμμένα ὑπὸ ἀπεράντων παγετῶν, διαβαίνονται ἐν τοῦτοις εὐκόλως· χίρις εἰς κλισωρεῖας τοποθετημένας

χαμηλά και εις βαθείας κοιλάδας, τὰς ὁποίας διατρέχουν κατὰ μήκος καὶ κατὰ πλάτος.

Αἱ κυριώτεροι υψισώματα αὐτῶν εἶναι τὸ *Μόντ-Γενίς*, τὸ *Σερπιόν*, αἱ τοῦ *ἁγίου Γοθαύδου*, αἱ τοῦ *Μπρένερ*, τοῦ *Ταβή* καὶ τοῦ *Ἀντελεμπέρο*. Ὅλαι αὐταὶ διασχίζονται σήμερον ὑπὸ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

274. Ἐκ τῶν ὄροστοιχῶν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης κυριώτεροι εἶναι αἱ *Κηβέαι*, ὁ *Ἰούρας* (Γαλλία), τὰ *Πυρηναία* χαμηλότερα τῶν Ἄλπεων, ὀγκωδέστερα ὅμως αὐτῶν καὶ πλέον δύσβατα. Μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας ἐν τῇ ἱβηρικῇ χερσονήσῳ ἡ *Σιέρρα Μορέτα* καὶ ἡ *Σιέρρα Νεβάδα*, ἐν τῇ ἰταλικῇ τὰ *Ἀπένινα* καὶ τὰ *Ἀμβροζία*, καὶ τὰ ὄρη τῆς *Σικελίας* (Ἀίτην κτλ.).

Ἐτεροι μεγάλοι ὄροστοιχιαί εἶναι τὰ *Βόσγια*, ὁ *μέλας Ἄργυρός*, τὰ *Σουδήτι* πρὸς Ἀ., τὰ *Καρπάθια* αἱ *Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις* (μεσημ. Καρπάθια) καὶ ὁ *Καύκασος*.

Ἐν τῇ ἐλληνικῇ χερσονήσῳ εὐρίσκονται πολλαὶ καὶ πολὺπλοκοὶ ὄροσειραί, σπουδαιότεροι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ *Διακοκαὶ Ἄλπεις*, ὁ *Αἶμος* (τὰ Βαλκάνια, ὄρη δασώδη), ὁ *Ὀλύμπος*, ἡ ὄροστοιχία τοῦ *Πίνδου*, προεκτεινομένη μέχρι τῆς Πελοποννήσου.

Ἐτεροι δὲ ὄροσειραὶ μεμονωμένα εἶναι τὰ *Ὀυράλια* μεταξὺ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ῥωσίας καὶ Σιβηρίας, τὰ *Σκανδιναβικὰ* ἐν τῇ ὁμονόμῳ χερσονήσῳ καὶ τὰ *Γραμπιανὰ* ἐν Ἀγγλίᾳ.

275. **Ἡφαίστεια.** Τὰ κυριώτερα ἠφαίστεια τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ *Ἔζλια* ἐν Ἰσλανδίᾳ, ὁ *Βεζούβιος* ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ *Ἀίτην* ἐν Σικελίᾳ καὶ τὸ ἠφαίστειον τοῦ *Γεοργίου* παρὰ τὴν νήσον Θήραν ἐν Ἑλλάδι.

276. **Ὀροπέδια.** Τὰ ὄροπέδια τῆς Εὐρώπης τὰ μὲν ποικίλλουν θαλεροὶ λόφοι καὶ διατεμνουν ὄρθαια κοιλάδες καὶ γοαρικαὶ φάραγγες, ὡς τὰ τῆς *Λορραίνης*, *Βοεμίας*, *Σουαβίας*, *Φραγκονίας*, *Τρανσυλβανίας* καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς *Ἑλβετίας* καὶ τῆς *Ἑλλάδος*, τὰ δὲ εἶναι μονότονα ὡς πεδιάδες, ὡσερ τὰ τῆς *Βανατίας* καὶ *Καστίλιας*.

277. **Πεδιάδες.** Μεγάλαι καὶ ἐκτεταμέναι πεδιάδες ἐν Εὐρώπῃ εἶναι ἡ τοῦ *Ρήνου*, ἡ τοῦ *Πάδου*, ἡ ἀπέραντος πεδιάς τῆς *Ὀγγαρίας*, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ *Δουνάβειου*, ἡ τῆς *Βαλτικῆς*, ἡ *Γουασιῆ* ἢ *Σαρματικῆ* καὶ ἡ τῆς *Ρουμανίας*.

Υδρογεωγραφία. Ἡ Εὐρώπη δὲν ἔχει οὔτε πολλὰ μεγάλους ποταμοὺς, οὔτε πολλὰ ὀγκώδεις.

Ἀναλόγως τοῦ ὅθου τῶν ποταμῶν οὗτοι διαρροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις συμφώνως μὲ τὰς τρεῖς κλιματολογικὰς ζώνας αὐτῆς:

1ον. Εἰς τοὺς ποταμοὺς τῆς *Μεσογείου*, ἔχοντας ταχεῖαν ῥοήν, ἀλλ' ἀκανόνιστον ποσότητα ὕδατος.

2ον. Εἰς τοὺς ποταμοὺς τῆς *ἀτλαντικῆς* Εὐρώ-

πης γενικῶς κανονικότερους, μετριωτέρους καὶ πολὺ χρησίμους εἰς τὸ ἐμπόριον.

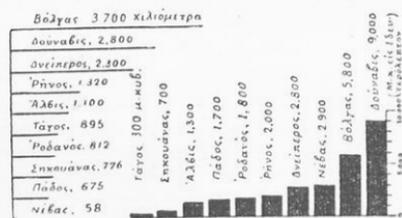
3ον. Εἰς τοὺς ποταμοὺς τῆς *ἀνατολ.* *Εὐρώπης* λίαν ἐπιμήκεις, ῥέοντες δὲ διὰ μέσου ἰσοπέδου πεδιάδων ἀπαρτίζουν πολὺν χρησὶμον εἰς τὴν ναυσιπλοίαν, πλην τῆς χειμερινῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι πηγνύνται.

Οἱ πλείστοι τῶν εὐρωπαϊκῶν ποταμῶν πηγάζουν εἴτε ἀπὸ τοῦ ἀπ' ἀνατολῶν ὄροπέδιου τῶν *Βαλδοῦσων* ὄρεων, τοῦ δεσπόζοντος ἐλαφρῶς τῆς ὄρεινης πεδιάδος ἀπ' ἀνατολῶν, εἴτε ἀπὸ τῶν Ἄλπεων τῶν ἀποτελουσῶν τὴν μεγάλην δεξαμενὴν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Τὸ μέγα λοιπὸν ὄροπέδιον τῶν *Βαλδοῦσων* ὄρεων καὶ αἱ Ἄλπεις, εἶναι τὰ κυριώτερα κέντρα τοῦ διαμερισμοῦ τῶν ὕδατων ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ Βόρειος παγομένος ὠκεανὸς δέχεται τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν *Πετοχόρα*, *Μεζένη* καὶ *Λούινα*.

Εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν ἐκβάλλουν οἱ ποταμοὶ *Νεβάς*, *Νιέμεν*, *Βιστούλας* καὶ *Ὀδερὸς*.

Εἰς τὴν Βόρειον ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν γίνονται τὰ ὕδατα τοῦ Ἄλβου (ἢ Ἐλβα) τοῦ *Βισούργου*, τοῦ *Ρήνου*, τοῦ *Μέιση* καὶ τοῦ *Σαάιδιος*, αἱ ἐκβολαὶ ἀπάντων τῶν ποταμῶν τούτων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χρονοειδεῖς, εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν πρὸς τοῦτους γίνονται καὶ οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀγγλίας *Τάμεϊς*.

Εἰς τὴν πολυσηχναζομένην καὶ πολυτάραχον θάλασσαν τῆς *Μάγχης* ἐκβάλλει ὁ *Σηροάνας*. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν γίνονται αἱ *Λίγη* καὶ ὁ *Γαροῖνας* (ἐκ Γαλλίας) καὶ ὁ *Δούρος*, ὁ *Τάγος* καὶ ὁ *Γουαζαζιβέρος* ἐκ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου.

Σχ. 77. Προτείνοντες ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης.

Εἰς τὴν δυτ. Μεσόγειον ἐκβάλλουν οἱ ποταμοὶ *Ἐβρος* (ἐξ Ἰσπανίας) καὶ *Ροδανός* (ἐκ Γαλλίας), εἰς δὲ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος οἱ ποταμοὶ *Ἄργος* καὶ *Τίβρις* (ἐξ Ἰταλίας).

Εἰς τὴν ἀνατ. Μεσόγειον καὶ εἰς τὸ Ἀδριατικὸν ἴδια πέλαγος γίνονται οἱ ποταμοὶ *Ἀδύγη* καὶ *Πάδος* ἀμφοτέροι ἐξ Ἰταλίας, ὁ *Γενοσός*, ὁ *Λορίνος* καὶ ὁ *Ἄργος* ἐκ τῆς ἀπ' ἀνατολῆς κεντρικῆς παραλίας τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου: πηγάζοντες, ὁ *Ἀχελῷος* καὶ ὁ

Ἀλγεῖος εἰς τὸ Ἴόνιον, ὁ Πηγεῖος, ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Ἀζῖός, ὁ Στυμιών, ὁ Νέστος καὶ ὁ Ἐβρός (Θράκη) εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὁ Ἀντίπερος καὶ ὁ Ἀντίπερος πηγάζοντες ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσίας ἐκβάλλουν εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον, ὁ Ἄνδρ ἐν τῇ Ἀζοφικῇ καὶ τέλος εἰς τὴν Κασπίαν ὁ Βόλγας καὶ ὁ Οὐράλς.

278. **Λίμναι.** Τέσσαρα εἶναι ἐν Εὐρώπῃ τὰ σπουδαιότερα συμπλέγματα τῶν λιμνῶν. Αἱ σουηδικαὶ λίμναι, ἡ Βέγκερ, ἡ Βέτερον καὶ ἡ Μαϊλόρ. Αἱ βορειοδυτικαὶ λίμναι τῆς Ῥωσίας, ἡ Λαδόργα, ἡ Ὀρέγα, ἡ Πέκος καὶ ἡ Ἰλμενος. Αἱ ἑλβετικάς λίμναι, καίμενα πρὸς τὸν Ἄλπιων, ἡ τῆς Γενένης καὶ ἡ τῆς Κοσσιαντίας, καὶ αἱ ἰταλικάς νησοῦ, ἡ Μείζων, ἡ Κόμοσ καὶ ἡ Γάρδα.

279. **Τὸ κλίμα** τῆς Εὐρώπης εἶναι καθόλου εὐκράς καὶ ὑγιεινόν. Χρόνις εἰς τὴν τοποθεσίαν αὐτῆς ἐν τῇ εὐκράτῳ ζώνῃ, εἰς τὴν ἐπὶ θέρμαν τοῦ θερμοῦ θεύματος τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ὁποία εἰσδίδει βαθύτητα ἐξ ὕλων τῶν θυμαίων εἰς αὐτὴν, εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀναγλύφου διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους τῆς, ἡ Εὐρώπη ἀπολαμβάνει ἐνὸς εὐκράτου κλίματος, οὔτε λίαν ψυχροῦ ἢ θερμοῦ, ἀλλ' οὔτε καὶ λίαν ὑγροῦ ἢ ξηροῦ. Ἐν τοῖσι τὰ Ν. ἄρα μίτχων τῆς θερμοκρασίας τῶν τροπικῶν, τὰ δὲ Β. τῆς θερμοκρασίας τῶν πολικῶν χρονῶν.

Ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς παραλλήλους ἢ θερμοῦσας ἀξάνεται καθόσον χωροῦμεν πρὸς Δ. Οὕτως αἱ ἀταῖ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ψυχρότεραι ἀπὸ τῶν τῆς Ἰταλίας καὶ αὐτὰ πάλιν ψυχρότεροι τῶν τῆς Ἰσπανίας.

Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὴν Εὐρώπην εἰς τρεῖς ζώνας τὴν βορειοανατολικήν, περιλαμβανούσαν τὴν Σοβιετικὴν Ῥωσίαν καὶ τὸ Β. τῆς Σκανδιναβίας, ἔχουσαν κλίμα ψυχρὸν τὴν δυτικὴν μετὰ τῆς κεντρικῆς, περιλαμβανούσαν τὸ νότιον τῆς Σκανδιναβίας, τὴν Δανίαν, τὰς Βρετανικὰς νήσους, τὴν Γαλιαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Τσεχοσλοβακίαν, τὴν Πολωνίαν τὴν Ἀυστρίαν, τὴν Ῥουμανίαν καὶ τὴν Νοτιοσλαβίαν καὶ ἔχουσαν κλίμα ἕκτατον, καὶ τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην, περιλαμβανούσαν τὰς τρεῖς μεσημβρινὰς χειρονήσους καὶ τὸ νότιον τῆς Γαλλίας, ἔχουσαν κλίμα γλυκὺ, ἀλλ' ἐνίοτε θερμοτάτων ὑπὸ τὴν ἐπιδρᾶσιν τῶν ἀνέμων τῆς Ἀφρικῆς.

Ἐν Εὐρώπῃ διακρίνονται 4 ὄρες τοῦ ἔτους, ἀλλ' εἰς τὰ Β. καὶ Ν. ἄρα καὶ φησὶν ὅτι οὐδεὶς σχεδὸν δὲν ὑπάρχει, διότι τὸ θέρος διαδέχεται εὐθὺς ὁ χειμῶν.

280. **Οἱ ἄνεμοι,** οἱ ἐπικρατοῦντες ἐν Εὐρώπῃ εἶναι οἱ ΝΑ. καὶ οἱ ΒΑ. Οἱτοί, ἐρχόμενοι ἐκ πεδινῶν ξηρῶν καὶ ψυχρῶν τῆς Α. Εὐρώπης, εἶναι ψυχροὶ καὶ ξηροὶ καὶ φέρον ἐπίαν (καλὸν καιρὸν), οἱ δὲ ΝΑ. ἐρχόμενοι ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι ὑγροὶ καὶ θερμοὶ καὶ φέρον τὴν βροχὴν. Ὁ Ν. ἄνεμος ἐρχόμενος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι σφοδρὸς καὶ φλογερὸς εἰς τὴν Ἰσπα-

νίαν καλοῦν αὐτὸν *τροπικῶν*, εἰς τὴν Ἰταλίαν *σφοδρὸν* καὶ ἐν τῇ Ἑλλῆν. χειρονήσῳ *λίβαν*.

281. Ἡ ἐτησίως πίπτουσα ποσότης τῆς βροχῆς εἶναι μέγιστη εἰς τὰ Ν. ἢ εἰς τὰ Β. Πλησιον τῆς θηλάσεως ἢ βροχῆ πίπτει τὸ θέρος εἰς μείζονα μάλιστα ποσότητα. Ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ Α. Εὐρώπῃ ἡ βροχὴ πίπτει πρὸ πάντων κατὰ τὸ θέρος.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν βροχερῶν ἡμερῶν βραίνε ελαττούμενος ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Οὕτως ἐν Ἰσπανίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν βροχερῶν ἡμερῶν εἶναι τρεῖς μεζῶν τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ καὶ δις τοῦ ἐν τῇ Α. Ῥωσίᾳ τοιούτων.

282. **Προτόνια.** Ἡ Εὐρώπη, ἔχουσα κλίμα εὐκράς, παράγει τὰ ἀναγκαϊότερα καὶ χρησιμότερα εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου προϊόντα. Ἡ καλλιέργεια ἐν Εὐρώπῃ χάρις εἰς τὸ θέμα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου εἶναι δυνατὴ πολὺ πλησιέστερα πρὸς τὸν βορρῶν παρὰ εἰς οἰονδήποτε ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου ὡς ἐξῆς:

α) Πρὸς Ν. ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Μεσογείου εὐδοκίμοισιν ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, τὰ ἔσπεροειδη, ὁ σίτος, ἡ ὄρυζα, ὁ ἀραβσίτος κλπ.

β) Ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ καὶ ταῖς Α. χώραις, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορὸν καὶ ἡ θερμοκρασία καὶ αἱ βροχαὶ διανεμόνται καλῶς, παράγονται κυρίως δημοτικαὶ καρποὶ καὶ ὄπωρα.

Ἡ ἄμπελος καὶ ὁ καπνὸς εὐδοκίμοισι καὶ μέχρη τὸν β. μερῶν τῆς Γαλλίας καὶ ἐν τῇ μέσῃ Γερμανίᾳ (παρὰ τὸν Ρήνον) καὶ ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ.

γ) Τέλος ἐν τῇ Β. καὶ ΒΑ. Εὐρώπῃ παράγονται πολλὰ γέωμηλα, λίνον, κάνναβις καὶ τεύτλα, ὡς καὶ μέγιστα ποσότητες δημοτικῶν καρπῶν.

283. **Ζῶα.** Ἡ Εὐρώπη τρέφει παντοχόρ ζῶα οἰκιακὰ ἀρίστον φυλῶν καὶ γενῶν πρόβατα, αἰγας, βοῦς, ἵππους κτλ. καὶ διάφορα γένη πτηνῶν. Καὶ ἡ αἰμία εἶναι πολὺτιμος πτηνὴ πλούσιον.

Τὰ ἐπικίνδυνα ἄγρια ζῶα, πλὴν τῶν ἄρκτων καὶ τῶν λύκων, σχεδὸν ἐξέλειπον ἐκ τῆς Εὐρώπης.

284. **Δάση.** Ἡ Εὐρώπη ἔχει πολλὰ δάση δρυῶν, φηγῶν, πευκῶν, ἐλατῶν καὶ ἄλλων ἀγρίων δένδρων, ἐκ τῶν ὁποίων προμηθεύμεθα ξυλείαν διὰ τὴν κατασκευὴν ἐπιπέλων, οἰκῶν, διὰ τὴν ναυπηγίαν καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας χρείας τοῦ ἀνθρώπου.

285. **Ὅργανά.** Ἡ ἡπειροῦς αὐτῆ περιεργεῖ καὶ πολλὰ ὄργανά, καθὼς γαϊνάνθρακας, χρυσόν, λευκὸ χρυσοῦν, ἄργυρον, σίδηρον, χαλκόν, μόλυβδον, ψευδάργυρον, κασίτερον, ὑδραργυρον καὶ πολλὰ ἄλλα χρησιμώτατα εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ὁ λιθάνθραξ καὶ ὁ σίδηρος ἀποτελοῦσι τὰ δύο οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς μεγάλης βιομηχανικῆς δυνάμεως ἐν τῇ ΒΑ. Εὐρώπῃ.

Ἀφθονον θεῖον ἐξάγεται ἐν ταῖς νήσοις Μήλω, Νισύρῳ καὶ Σικελίᾳ. Παρ' ὅλην τὴν περιορισμένην ἔκτασιν τῆς ἢ κεντρικῇ Εὐρώπῃ ἔχει τὸ μονοπώλιον

όρουστων τιμών οίον λιθογραφικάς πλάκας τῆς Σογ-
χόφεν (ἀσβεστολιθικός σχιστόλιθος), τὸ ἕλιδιον τῶν
γερμανικῶν ὄρεων καὶ τὸ καλιοῦρον ὕλης τοῦ Ἄλ-
βιος, ὅπερ μεταίτιος ἔχει ζητηθῆ εἰς ἄλλας χώρας.

ΣΗΜ. Γενικῶς ἡ ἔκτασις τῆς Εὐρώπης, ἡ διαμόρ-
φωσις τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, τὸ κλίμα καὶ ἡ διανομὴ
τῶν ὑδάτων κ.λ.π. παρουσιάζουν ἐξαιρετικὴν ποι-
κίλιαν μορφῶν ἀνευ ἀποτόμων ἀντιθέσεων. Πάντα
ταῦτα εἶναι γεωγραφικοί ὄροι εὐνοϊκώτατοι εἰς τὴν
ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς καὶ τοῦ πολιτι-
μοῦ ἐν γένει.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

286. Πόλεμος φρικώδης, προκληθεὶς ὑπὸ μύθου
εἰσέτι ἐξακριβωθέντων αἰτίων, καθήμαξεν τὴν Εὐρώ-
πην ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1914 μέχρι τοῦ Νοεμ-
βρίου τοῦ 1918. Ἡ γεωγραφικὴ σύνθεσις οὐλοκλήρου
τοῦ κόσμου, ἰδίᾳ δὲ τῆς Εὐρώπης, μετασημασίθη.
Αἱ συναρθεῖσαι συνθήκαι δὲν δύνανται καὶ νῦν εἰπεῖ
ὅτι εἶναι ὀριστικά καὶ οἱ πληθυσμοὶ καὶ τὰ ὄρια
τῶν διακριθέντων νέων χωρῶν δὲν καθωρίσθησαν
εἰσέτι.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης. ὅστις κατὰ τὸ
1914 ἀνῆρχετο εἰς 440 ἑκα-
τομμύρια περίπου, ἐμειώθη
σημαντικῶς κατὰ τὴν διάρ-
κειαν τοῦ πολυετοῦ πολέ-
μου. Μάχαι, νόσοι διάφο-
ροι, δυστυχίαι παντοειδῆς
ἐμείωσαν κατὰ πολὺ τὸν μέ-
σον ὄρον τῆς πυκνότητος
τῶν κατοίκων ἀνερχόμενον
πρὸ τοῦ πολέμου εἰς 42 κα-
τοίκους κατὰ τετραγ. χιλιό-
μετρον, οἱ σχετικῶς ἀριθμοὶ δὲ γνωσθῶσι βραδύτερον.

287. **Πληθυσμὸς.** Ἡ Εὐρώπη εἶναι πολὺ πυ-
κνῶς κατοικημένη ἢ μέση πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ,
ὡς εἴπομεν, ἦτο 42 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χι-
λιόμετρον ὅλοι δὲ σχεδὸν οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνήκουσιν
κυρίως εἰς τὴν *Κανασιαν* φυλὴν καὶ ἀνέρχονται εἰς
440 ἑκατομμύρια, ἦτοι εἰς τὸ $\frac{1}{3}$, τοῦ ὅλου πληθυ-
σμοῦ τῆς γῆς.

288. **Φυλαί, γλώσσαι καὶ θρησκείαι.** Οἱ Εὐρω-
παῖοι διαίρουνται σήμερον εἰς *τρεῖς μεγάλας ὁμοε-
θνίας*:

α') Τὴν *ἐλληνολατινικὴν*, κατέχουσαν τὰς ἑρ-
σσηνίσους τῆς Μεσογείου, τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν
καὶ Ῥουμανίαν (Ἑλλήνας καὶ Ἀλβανοί, Ἴταλοί, Ἴ-
σπανοί, Γάλλοι καὶ Ῥουμῶνοι ἀνερχόμενοι εἰς 140
ἑκατομμύρια).

β') Τὴν *γερομανικὴν*, κατοικοῦσαν μέρος τῆς γε-
τρικῆς Εὐρώπης (Γερμανοί, Ὀλλανδοί, τὸ πλεῖστον

τῶν Ἑλβετῶν καὶ μέρος τῶν Βέλγων) καὶ τὰς
Σκανδιναυικὰς λεγομένας χώρας (Δανοί, Σουηδοί,
Νορβηγοί). Οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Σάξονες εἶναι ἀπο-
κοι τῆς γερομανικῆς ὁμοεθνίας, ἐκτόντες δ' ἐπιμει-
ξίας μετὰ τῶν Κέλτων κατόκησαν τὰς Βρετανικὰς
νήσους καὶ οὕτως ἀπέτέλεσαν τὴν ἀγγλοκελτικὴν
ὁμοεθνίαν, ἐπονομασθέντες Ἀγγλοσάξονες, πάντες
οὗτοι ἀνέρχονται εἰς 140 ἑκατομμύρια.

γ') Τὴν *σλαβικὴν*, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ κάτοικοι
τῆς Α. Εὐρώπης. Εἰς τὴν ὁμοεθνίαν ταύτην διακρί-
νομεν α') τοὺς ἀνατολικούς Σλαβούς (Ῥώσους,
β') τοὺς βορείους Σλαβούς (Πολonoὺς, Τσέχους κλπ.)
καὶ γ') τοὺς νοτίους Σλαβούς (Κροάτας, Σέρβους,
Βουλγάρους, ἀνερχομένους εἰς 120 ἑκατομμύρια).

Ἐκτὸς τῶν λαῶν τούτων εὐρίσκονται ἐν Εὐρώπῃ
καὶ ἄλλοι πληθυσμοί, ἀνήγοντες εἰς τὴν μογγολικὴν
φυλὴν (Λάτῶνες, Σιμόντες, Καλμῦκοι, Τάταροι
καὶ οἱ γησίαις καταγωγῆς Τούρκοι), οἱ Ἰσραηλι-
τικοὶ πληθυσμοί, ὑπὲρ τὰ 8 ἑκατομμύρια, εἶναι δι-
σπασμένοι ἐν Πολωνίᾳ, Ῥωσίᾳ, Γερμανίᾳ, Ῥουμανίᾳ,
Αὐστρίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις καὶ ἀνήκουσιν
εἰς τὸν σημερικὸν κλάδον τῆς λευκῆς φυλῆς.

Οἱ Φίνιοι καὶ οἱ Μαγνῆροι ἀνθρωπολογικῶς
ἀνήκουσιν εἰς τὸν καυκάσιον τύπον, γλωσσολογικῶς
δὲ εἰς τὴν μογγολικὴν φυλὴν.

289. **Ἔθνογραφία.** Γενικῶς εἶναι παραδεξ-
γόμενον σήμερον ὅτι κατὰ μέγα μέρος οἱ κάτοικοι τῆς
Εὐρώπης ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὀμογενεῖαν τῶν *Ἰνδο-
ευρωπαϊκῶν* ἢ *Ἀρίων* λαῶν. Οἱ λαοὶ οὗτοι, ἐλ-
θόντες ἐξ Ἀσίας, ἐξηρμόνισαν τοὺς πρωτογενεῖς κα-
τοίκους τῆς Εὐρώπης, τῶν ὁποίων τὰ τελευταῖα λεῖ-
ψανα πιθανῶς ὑπῆρχον οἱ ἀρχαῖοι Ἰβήρες.

Οἱ εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπιδραμόντες Ἄριοι δια-
ρροῦνται εἰς τέσσαρας ὁμοεθνίας, εἰς τὴν *Κελτικὴν*,
τὴν *Ἑλληνοκίην* (*Πελαγονίαν*), τὴν *Γερομανικὴν*, τὴν
Σλαβικὴν.

Ἄλλ' ἐν ᾧ οἱ *γερομανικοὶ* καὶ οἱ *σλαβικοὶ* πλη-
θυσμοὶ δὲν ὑπέστησαν οὐσιώδεις μεταλλάξεις, τοῦ-
ναντίον οἱ *ἐλληνοκίοι* καὶ οἱ *κελτικοὶ* ἐπιμειγνύμενοι
μετὰ τῶν γερομανικῶν καὶ τῶν ἀρχαίων Ἰβήρων πα-
ρήγαγον νέαν φυλὴν (ὁμοεθνίαν) τὴν *λατινικὴν*.

Ἐν Εὐρώπῃ ἐγένοντο βραδύτερον καὶ ἄλλαι ἐπι-
δρομαὶ ἐξ Ἀσίας (Ὀἰνοὶ, Τούρκοι κλπ., ἀλλ' ἡ δύ-
ναμις τῆς Ἀσίας φυλῆς ἐπεκράτησεν εἰς τὴν ἐπι-
δρομὴν ταύτην καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀλίγοι μόνον
ἀπόγονοι παρέμειναν ἐν Εὐρώπῃ, π.χ. οἱ Μαγνῆροι,
οἱ κατοικοῦντες σήμερον τὴν Οὐγγαρίαν, καὶ οἱ
Τούρκοι, οἱ κατοικοῦντες εἰσέτι τὴν εὐρωπαϊκὴν
Τουρκίαν.

290. **Γλώσσαι.** Αἱ ἐν Εὐρώπῃ λαλοῦμένα γλώσ-
σαι διακρίνονται εἰς 5 κυρίως ὁμάδας:

1) Τὴν *ἐλληνοκίην* καὶ τὴν συγγενῆ ταύτης εἰς τὰς
λατινικὰς γλώσσας ἀνήκουσαν *ἀλβανικὴν*

Κανασιὰ φυλὴ
(Λευκὴ).

2) Τὴν *λατινικήν*, περιλαμβάνουσαν τὴν γαλλικήν, ἰταλικήν, τὴν ἰσπανικήν, τὴν πορτογαλικήν καὶ τὴν ρουμανικήν.

3) Τὴν *γερμανικήν*, περιλαμβάνουσαν τὴν ἀγγλικήν, τὴν τῶν Σκανδιναυῶν, τὴν κυρίως γερμανικήν, τὴν ὀλλανδικήν καὶ τὴν δανικήν.

4) Τὴν *σλαβικήν*, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ περισσότερον διαδεδομένη εἶναι ἡ ὀρωσική.

5) Τὴν *τουρκικήν*, ἡ ὁποία εἶναι γλώσσα τουρμανική.

291. **Θρησκείαι.** Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν ἑκατομμυρίων *Μωαμεθανῶν* καὶ *Ιουδαίων*, εἶναι χριστιανοί, διαρρέοντες εἰς τρεῖς ἐκκλησίας, τὴν *ὀρθόδοξον*, τὴν *δυτικὴν* καὶ τὴν τῶν *διαμαρτυρομένων*.

292. **Κράτη τῆς Εὐρώπης.** Ἡ Εὐρώπη περιλαμβάνει κατὰ τὸ 1914 21 κράτη καὶ 4 ἀνεξαρτήτους περιοχάς. Νῦν περιλαμβάνει 31 κράτη καὶ τέσσαρας ἐπίσης ἀνεξαρτήτους περιοχάς, ὡς ἑξῆς.

1ον. Ἡ μεσημβρινὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει 6 κράτη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἢ Βαλκανικῇ γεωσυνήσῳ: *Τουρκίαν* πρωτ. Κωνσταντινούπολις ἢ Ἀγκυρα, *Βουλγαρίαν* πρωτ. Σόφια, *Ἀλβανίαν* πρωτ. Τυράνα, *Ρουμανίαν* πρωτ. Βουκουρέστιον, *Νοτιοσλαβίαν* πρωτ. Βελιγράδιον καὶ Ἑλλάδα πρωτ. Ἀθήναι. Ἐπί πλέον δὲ τὴν *Ἰταλίαν* πρωτ. Ρώμη, τὴν *Ἰσπανίαν* πρωτ. Μαδρίτη, *Πορτογαλίαν* πρωτ. Λισαβόν.

2ον. Ἡ δυτικὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει 3 κράτη *Γαλλίαν* πρωτ. Παρίσιον, *Πρωμείνα κράτη τῆς μεγάλης Βρετανίας* καὶ *Ἰσλανδίας* πρωτ. Λονδίον καὶ *Βέλγιον* πρωτ. Βρυξέλλαι.

3ον. Ἡ κεντρικὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει 7 κράτη *Ὀλλανδίαν* (ἢ *κἀτο χῶραι*) πρωτ. Χάγη, *Ἑλβετίαν* πρωτ. Βέρνη, *Γερμανίαν* (Πρωσία καὶ ἄλλα κράτη ἠμόσποδον) πρωτ. Βερολίον, *Ἀυστρίαν* πρωτ. Βιέννη, *ὀγγαρίαν* πρωτ. Βούδα-Πέστη, *Τσεχοσλοβακίαν* πρωτ. Πράγα καὶ τὴν ἐλευθέραν πόλιν τοῦ Δάντην.

4ον. Ἡ βόρειος Εὐρώπη περιλαμβάνει 3 κράτη *Δανίαν* ἢ *Λανμαρκίαν* πρωτ. Κοπεγχάγη, *Σουηδίαν* πρωτ. Στοκχόλμη, *Νορβηγίαν* πρωτ. Χριστιανία.

5ον. Ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει 7 ἐν ὄλῳ κράτη: *Πολοσίαν* πρωτ. Βαρσοβία, *Ἑσθονίαν* πρωτ. Ρεβάλ, *Λεττονίαν* πρωτ. Ρίγα, *Λιθουανίαν* πρωτ. Βίλνα, *ὀκράνιαν* πρωτ. Κίεβον, *Φινλανδίαν* πρωτ. Ἑλσιγκφορ. Ἀπαντα τὰ ἀνωτέρω κράτη ἀπεσπίασθησαν μετὰ τὴν ἦταν τῆς ὀρωσικῆς αὐτοκρατορίας. *Σοβιετικὴ Ῥωσία* πρωτ. Μόσχα, καὶ εἰς τὰς ἐξ αὐτῆς ἐξηρητημένας δημοκρατίας τοῦ Καυκάσου *Γεωργίας* πρωτ. Τυφλίς, *Ἀζερμπεϊτζάν* πρωτ. Βακού καὶ *Ἀρμενίας* πρωτ. Ἐριβάν.

Πρὸς τοῦτους περιλαμβάνονται ἐν Εὐρώπῃ καὶ 4 ἀνεξάρτητοι περιοχαί, τὸ δουκάτον τοῦ *Λουξεμβούργου*, τὸ πριγκιπάτον τοῦ *Μονακό*, καὶ αἱ δύο δημο-

κρατίαι τῆς Ἀπόρρας καὶ τοῦ ἁγίου *Μαρίνου*.

293. **Σύστημα διοικήσεως.** Τὰ διάφορα κράτη τῆς Εὐρώπης παρουσιάζουν δύο εἶδον συστήματα διοικήσεως, τοῦ ἀπολυταρχικοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Βελγίῳ, Ὀλλανδίᾳ (κἀτο χῶραι) Δανίᾳ, Σουηδίᾳ, Νορβηγίᾳ, Ἰταλίᾳ, Νοτιοσλαβίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ Ῥουμανίᾳ.

1ον. Τὸ *δημοκρατικὸν* σύστημα ἐπικρατοῦν ἐν Γαλλίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Πορτογαλίᾳ, Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, ὀγγαρίᾳ, Τσεχοσλοβακίᾳ, Πολονίᾳ, Ἀλβανίᾳ, Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ.

Πρὸς τοῦτους δὲ καὶ εἰς τὰς ἀποσπασθείσας ἐκ τῆς Ῥωσίας συνεπειὰ τοῦ πολέμου διάφορους δημοκρατίας Φινλανδίας, Ἑσθονίας, Λεττονίας, Λιθουανίας καὶ τῶν ἐν τῶν Σοβιῆτ τῆς Μόσχας ἐξηρητημένων δημοκρατιῶν περὶ τὸν Καύκασον Γεωργίας καὶ Ἀζερμπεϊτζάν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΓΝΩΣΙΣ

Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης.

Ἡ γεωλογικὴ διαμόρφωσις τῆς Εὐρώπης ποικίλλει ποῦδ περισσότερο τῆς τῶν ἄλλων χῶρων. Μερικὰ σημεῖα αὐτῆς (φύσεις ἑδαφῶν, ζῶνα συμπιέξεως) πρέπει νὰ ἐξετάζονται διὰ τὴν ἐπίρρῃαν, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρουν ἐπὶ τοῦ φυτικῶ πλούτου τοῦ μέρους αὐτοῦ τῆς ὑδρογείου σφαίρας.

Τὰ ἀρχέγονα ἑδάφη, ἀποτελούμενα μᾶλλον ἐκ μετακλίθου, γρανίτου καὶ σχιστολίθου, εἶναι ὀλιγώτερον γόνιμα καὶ ὀλιγώτερον κατάλληλα πρὸς καλλιέργειαν. Ἐὰν ἐξαφῆ ἡ Ἱβρική γεωσύνθεσις, ἡ σχηματισθεῖσα ἐξ ἀργερόνων ἑδαφῶν, ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι τὰ τοῦτου εἶδους ἑδάφη εὐρίσκονται εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Εὐρώπης, δηλαδὴ εἰς τὴν Σκωτίαν, Σκανδιναυίαν καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς ἀπεράντου ὀρωσικῆς πεδιάδος, ἀκριβῶς εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἅπαντα εἶναι καταδικασμένα ἐπὶ τὸ κλίματος ὡς ἄγονα ἑδάφη. Αἱ χῶραι τοῦ εὐκράτου ἢ θερμοῦ κλίματος συνίστανται τοῦναντίον κατὰ μέγα μέρος ἐκ προσγῶσεων ἑδαφῶν, λίαν γόνιμων, ὡς εἶναι τὰ ἀβεσπίδιον, τὰ ἐξ ἀργυλασθέντου καὶ ἀργίλου. Ἡ φύσις τοῦ ἑδαφους ἐνοῦται λοιπὸν μὲ τὸ γλυκὺ τὸ κλίματος, ἐπιβροηθόσα τὴν αὔξησιν τῶν φυτικῶν πόρων τῆς Εὐρώπης.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὰς συμπιέξεις.

Ἡ Εὐρώπη περιλαμβάνει ἀληθῶς δύο ζῶνας συνεπειὰ ἐπελευθουσῶν συμπιέξεων. Ὁ βορρᾶς συνεπιχθὴ κατὰ τὴν ἀρχέγονον ἐποχὴν, κλημφεῖς τότε ἐπὶ ὑψηλῶν ὀροσεφῶν, τὰς ὁποίας ὄμος ὁ χρόνος μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐφθειρεν, ἰσοπέδωσεν, ἐτεμάχι-

σεν, άφ' όσας ός μύριους τής παλαιάς τών σπουδαϊότητων όρη σχετικώς χθαμαλά και όλιγον έκτεταμένα (όρη τής Σκωτίας και αί Σκανδιναβίαί "Άλπεις"). Άλλα συμπλήξεις έπλήθον προς νότον τής Εδρώπης, άλλ' εις πολύ νεωτέραν έποχην δηλ. κατά τήν τριτογενή τοιαύτην.

Κατ' αὐτήν γεγενήθησαν όρη, άινα, έπειδή είναι νέα άκομή, έχουν πελώρια ύψη και βάρη. Ταῦτα είναι τά κυριώτερα όρη τής Εδρώπης (τά Πυρηναία, αί "Άλπεις κτλ.), τά όποια, κείμενα προς νότον και κατά τήν μεσόγειον ζώνην, δηλ. τήν μάλλον ξηράν όλης τής Εδρώπης, κατορθώνουν νά συμπυκνώνουν τήν όλίγην ύγρασίαν τήν εύρισκομένην έντός τοῦ άέρος και νά δίδουν ζώην εις ποταμούς άκανονίστου όρου, γινόμενοι οίτω πρόξενια μεγάλης όφελείας εις τόν άνθρωπον. Διά τών ύδάτων αυτών κατορθώσεν ό άνθρωπος τήν άρδευσιν και κατά συνέπειαν τήν γονιμοποίησιν πεδινών φάσις ξηρών εις μεσογείου ζώνην. Ός παράδειγμα φέρομεν τήν κοιλάδα τοῦ Πάδου, ήτις όφείλει τήν γονιμότητά της κυρίως εις τήν γαιτνίαν τών "Άλπεων.

Ποταμοί τής άτλαντικῆς Εδρώπης.

294. Οί ποταμοί τής άτλαντικῆς Εδρώπης δέν έχουν βάρηα ούτε τῷ μήκος άλλ' ούτε και τόν όγκον τών ποταμῶν τής "Ασίας, τής "Αφρικῆς, τής "Αμερικής, άκόμη και τής ανατολικῆς Εδρώπης. Έάν εξαίρεσμεν όμως τοῦς ποταμούς τής "Ιβηρικῆς χερσονήσου όλοι έχουν πλεονεκτήματα καθιστῶντα αὐτούς ιδιαιτέρως πολυτίμους εις τόν άνθρωπον.

1ον. Έρουν διά πεδιάδων σχεδόν και έχουν άρκετά όμαλήν κλίσιν.

2ον. Ό όρϋς τών ός επί τῷ πολῷ είναι σχετικῶς κανονικός, μή έπιφέρουσιν ούτε ξεσημακτικήν αύξησιν τών ύδάτων, ούτε πλήμμυρας, άλλ' ούτε και υπερμέτρους κατανώσεις τών ύδάτων.

3ον. Διασχίζουν όλοι χώρας πλουσίας εις γεωργικά άί βιομηχανικά προϊόντα.

4ον. Έκβάλλουν πάντες εις θαλάσσης λίαν συχναζόμενας, δι' όν διέχονται και αί μεγάλαί έμπορικά όδοι τής ύψηλίου.

5ον. Έχουν όλοι σχεδόν ευρυχώρους και βαθείας έβχολάς, ένθα δύνανται νά κατασκευασθῶσιν ευχερῶς λιμένες.

Κατ' άκολουθίαν όλων αυτών τών φυσικῶν πλεονεκτημάτων προκύπτει ή συγκέντρωσις μεγάλου άρϋθμοῦ πληθυσμοῦ και συνεπῶς ή ύδρυσις μεγάλων πόλεων, αὐτινες εύρίζονται έκτισμένα κατά μήκος τών ποταμῶν τής άτλαντικῆς Εδρώπης. Με' όλίγας δέ σχετικῶς διευθετίσας άποκατεστάθησαν οίτοι αἱ μεγάλας συχναζόμεναί έμπορικά όδοῦς, αὐτινες εις μέγαν, οὔτως εἰσιν, αἱ άρτηρία τοῦ μεγάλου αὐτοῦ όντος σώματος τής άτλαντικῆς Εδρώπης.

Ποῦ εύρίζονται αἱ μεγάλαί γεωγεωγραφικοί χῶροι τῆς Εδρώπης;

295. Διά νά παρέξη γαιανθρακωρυετόν τήν άπθινάς ύπερθεσίαις εις τήν βιομηχανίαν δέν άρκει νά έχη άφθόνους γαιάνθρακας καλής ποιότητος, άλλα πρέπει και εύκόλος νά έξορύσσονται. Τοιοῦτον δέ άνθρακωρυετόν πρέπει νά εύρισκεται ή εις χώρας, εις τάς όποίας νά είναι εύκόλος ή έγκατάστασις βιομηχανίας, ή εις μέρος, εις ό, χάρης εις τά μέσα τής συγκοινωνίας, ή έξαγωγή τοῦ γαιάνθρακος νά ενεργήται μετ' εύκολίας και άνευ μεγάλων δαπανῶν.

Τά περισσότερα τών γαιανθρακωφῶν στρωμάτων εύρίζονται εις τήν άτλαντικήν Εδρώπην, εις τήν χώραν τών παλαιῶν, άρχαίου έποχής, συμπιήσεων.

Τά κυριώτερα έξ αυτών είναι ή όμάς τών άγγλικῶν γαιανθρακωφῶν στρωμάτων, τών γαλλοβελγικῶν και τών γερμανικῶν. Αἱ δύο πρώται όμάδες εύρίζονται εις τήν γαιτνίαν τῆς θαλάσσης, αἱ δύο δεύτεραι πλησίον πλοισίων και ποταμολυγαζόμενων ποταμῶν. Αἱ πρώται αναγκάται εις τήν βιομηχανίαν ύλα (χυτός σίδηρος, ύφαντικά ύλα, τεύτλα κτλ.) νά δύνανται εύκόλος νά εισαχθῶν μέχρις αυτών. Όσαῦτος εύκόλος νά δύνανται νά έξαχθῆ και ό γαιάνθραξ προς τάς χώρας εκείνας, αὐτινες έχουν περισσότεραν άνάγκην.

Η θείσις τών γαιανθρακωφῶν στρωμάτων τής Εδρώπης ός και ή άφθονία αυτών συντελοῦν τά μέγιστα εις τήν ευημερίαν τών ανθρώπων. Διότι εις άλλα μὲν μέρη ύπάρχουν τῶ' όντι πολλά άνθρακωρυεταί νά άφθονοτέρας ἴσως γαιάνθρακας, άπό οὔθενός όμως έξ αυτών εύρίγονται περισσότεροι τών ευρωπαϊκῶν άνθρακωρυετιών.

296. Τά μεγαλύτερα και ισχυρότερα κρατῆ έν Εδρώπῃ προ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ήσαν 1) ή "Αγγλία, 2) ή Γαλλία, 3) ή "Ρωσία, 4) ή Γερμανία, 5) ή διαδική μοναρχία τής Αὐστροουγγαρίας και 6) ή "Ιταλία και έλέγοντο μεγάλαί δυνάμεις, διότι υπάρχουν τῶν λοιπῶν ευρωπαϊκῶν κρατῶν κατά τόν πλοῦτον και τόν πληθυσμόν, έπι πλέον δέ διέθετον τάς μεγαλύτερας κατά ξηράν και θάλασσαν πολεμικάς δυνάμεις. Μετά τόν καταστροφικώτατον όμως πόλεμον παρέμειναν επί του παρόντος ός μεγάλα ευρωπαϊκά δυνάμεις ή "Αγγλία, ήτις έξηλήθεν ισχυρότερα έκ τοῦ τελευταίου πολέμου ή πρότερον, ή Γαλλία και ή "Ιταλία.

297. Έποικισμός τῆς Εδρώπης. Η Εδρώπη κατοικεῖται άπό πολύ μεμακρυσμένης έποχής. Πολύ πρότερον τῆς σημερινῆς γεωλογικῆς έποχής έζων άνθρωποι έν Γαλλία, Πορτογαλλία και "Ιταλία. Οὔτοι κατοῦσιν εις φυσικά σπήλαια και εις πόλεις έκτισμένεσ πλησίον λιμνῶν προφυλαττόμενοι άπό τών άγρίων θηρίων. Τά πρώτα αυτών ύπλα μέχρι τῆς

έποχής, κατά την οποίαν ήρχισαν νά χρησιμοποιούν τὰ μέταλλα, ήπηρεσαν πυρόλιθοι λάξευμένοι και σιλιανοί.

Από τής έποχής ταύτης ήπηρεξαν ώσαύτως οί έκ χρώματος σωροί, οί έπονομαζόμενοι «*εὐμβοί*» και οί υπερμεγέθεις λίθινοι όγκοι, μνημεία θρησκευτικά, τὰ άρχαία μονόλιθα μνημεία τών Κελτών, έκτισμένα έκ λίθων γεβλημμένων συμμετρικώ και κυκλικώως εδρασμένων, έκ τών οποίων πλείστα σφίζονται εισέτι έν τῷ δυτικῇ κερῶς Εὐρώπῃ.

Οί άρχέγονοι οὗτοι πληθυσμοί έξεδιώχθησαν ή και έξενώθησαν μετέπειτα υπό βαρβαρικῶν σιυρών προελθόντων έν τής 'Ασίας κατά διαφόρους έποχές, προσελκυθέντες υπό τής ευρωπαϊκής ήπειρου διά τὸ πλεόν γίνεσθαι και κανονικῶς ύγρον αὐτῆς κλίμα διά τήν πλουσιωτέραν βλάστησιν και τὸ εύφορον έδαφός τής. Πολλοί έξ αὐτῶν κατήλθον εις Ευρώπην διά τής κοιλάδος τοῦ Δουνάβειου, άλλοι δέ διά τής μεγάλης ὠσεικής και γερμανικής πεδιάδος. Τοιοῦτοτρόπως έφθασαν οί *Κέλται*, οί *Γερμανοί*, οί *Γαλάται*, οί *Σλαῖοι*, οί *Φινλανδοί*, έτι δέ βραδύτερον οί *Οἰθνοί*, οί *Μογγόλοι* και τελευταίον οί *Τούρκοι*.

Κατά φυσικόν λοιπόν λόγον οὗτοι συνεκροσθήσαν μεταξύ τῶν διαμορασθέντων τὸ έδαφος, μετά μικρούς δέ και φοβερούς άγῶνας ήνώθησαν κατόπιν έν μερεί. Εις τήν Γαλλίαν π.χ. ο γαλλικός λαός αποτελείται από *Κέλται* (Βρεττανοί), *Λατίνο*ς (πρός νότον), *Γαλάται* και τινα *γερμανικά* στοιχεία, άτινα ήγκαταστήσαν βορειοανατολικῶς.

298. *Πῶς έχει διανεμηθῆ ὁ πληθυσμός τῆς Εὐρώπης.* Μή έξουσα μεγάλας άκαίλιεργήτους εκτάσεις ή Εὐρώπη είναι πικνῶς κατοικημένη. Έξάρεσιν άποτελεῖ μόνον ή λιαν ξηρά και στεπνώδης περίξ τής Κασπίας θαλάσσης χώρα και ή λιαν εκτεταμένη και παγομένη περίξ τοῦ βορείου παγομένου ὠκεανῷ τοιαύτη (τουτζάς ελώδες πεδιάδες). Αἱ εκτάσεις αὐταί έχουν πληθυσμῶν ήρωαμένον. Η δυτικῇ ὄμωσ Εὐρώπῃ εις τās βιομηχανικάς ἰδίως περιοχάς τής έχει τόν μάλλον πικνόν πληθυσμῶν. Τινές έξ αὐτῶν χῶρα άριθμοῦν πλέον τῶν 300—400 κατοίκων κατά τετραγ. χιλόμετρον.

Κατά τās παραμονάς τοῦ πολέμου τὸ Βέλγιον είχε 254 κατοίκους κατά τετραγ. χλμ., ή 'Ολλανδία 182, τὸ ήνωμένον βασίλειον τής Μ. Βρετανίας 144, ή 'Ιταλία 121, ή Γερμανία 120 και ή Γαλλία 73.

Η ὠσεικῇ χώρα δέν είχε παρά μόνον 24 κατ. κατά τετραγ. χλμ.. 'Οριστικοί άριθμοί διά τήν μετά τόν πόλεμον περίοδον είναι άδύνατον νά δοθῶσιν έπί τοῦ παρόντος.

Τὰ αἴτια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

299. 'Ὡς πρώτη άφορμῇ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ήπηρεξέ τὸ δράμα τοῦ Σεραιμβίου, ένθα υπό Σέρβων

έθνικωφρόνων έδολοφονήθη τὸ διαδοχικόν ζεύγος τής Αὐστρίας. Κατά δεύτερον λόγον αἰτια βαδύτερα τοῦ πολέμου τούτου ήπηρεξαν, πρώτον μὲν ή νέα διαρρήψιμοις τής Βαλκανικῆς χερσονήσου, ήτις διά τής διανομῆς αὐτῆς μεταξύ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν ήματιώσε τὰ ὄνειρα τής πρὸς τὸ Αἴγαιον καθόδου τής Αὐστρίας και διά τής μεθυσέσεως τής Σεβρίας έθεσεν έν κινδύνῳ τήν ὑπόστασιν τής δυαδικῆς μοναρχίας έν ταῖς παρ' αὐτῆς κατεχομένης νοτιοσλαβικῆς χώρας, έξ οἱ και οί σκληρότατοι όροι, τούς ὀποιούς ή αὐστριακῇ διπλωματίᾳ διετέλεσεν έν τῷ πρὸς τήν Σεβρίαν τελωγραφῶν αὐτῆς μετά τὸ δράμα τοῦ Σεραιμβίου. Εἶτα δέ ή ὀσημέρια αἰξίσεως δύνάμει τοῦ στρατοῦ τής 'Ρωσίας και αἱ τελειοποιούμενα διά τής κατασκευῆς πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν συγκοινωνία έν τῇ ὤσεικῇ αυτοκρατορίᾳ και αἱ ὀποιαί θα επέτρεπον εις αὐτήν ήμέραν τινά οὐχί μακρὰν νά κατακλείσῃ τήν μέσην Εὐρώπην διά τῶν στρατιῶν αὐτῆς ὑπὲρ τῶν δυτικῶν συμμάχων τής.

Έξ άλλου δέ διά τήν 'Αγγλίαν ή ὀσημέρια αἰξίσεως δύνάμει τοῦ έμπορικοῦ και πολιτικοῦ γερμανικοῦ στόλου, ή ὀποία έναν συνεπληροῦτο τὸ ναυτιλόν πρόγραμμα τής Γερμανίας και έπεβραδύνετο ὀλίγα αἰκίμη έτι ὀ πόλεμος θα καθίητα ἰσπάλας πρὸς τόν άγγλικόν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψη και τῶν προσδόν, αἱ άμειωτοῦς έπέτελει ή πολεμικῇ τέχνῃ έν Γερμανίᾳ. 'Ετι δέ ή Γερμανία διά τοῦ σιδηροδρόμου τής *Βαγδάτης* και τῶν πολλῶν άλλων παραχωρήσεων, αἱς έπετύγγανεν εὐερδῶς παρά τής Τουρκίας εισερχομένη ὀσημέρια βαδύτητα εις τήν *'Ανατολήν* και κινδύνους νά απειλήσῃ αὐτάς ταύτας τās άγγλικὰς κτήσεις (*Ανατολ. 'Ινδίας*) έν αὐτῇ.

"Ὅλα τὰ άνωτέρω αἰτια έπέσπευσαν εκάτερωθεν τήν κήρυξιν τοῦ φρικώδους παγκοσμίου πολέμου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ Ἡ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ (ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ)

300. Η 'Ελληνικῇ χερσονήσος κείτα πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος τής Εὐρώπης, έχει σχήμα *τριγωνικόν* και άποτελεῖ τήν νοτιοανατολικήν προέκτασιν τής μέσης Εὐρώπης, έξουσα μήκος 1300 περίπου χιλιομέτρων. Μέχρι τῶν νεωτάτων γεωλογικῶν περιόδων ήτο ήνωμένη αὐτῇ μετά τής μικρᾶς 'Ασίας, άφ' ής χωρίζεται διά δύο πορθμῶν, τὸν Βοσπορόν και τὸν 'Ελλησπόντον, οἷτινες περικοσμούνται διά πολλῶν φυσικῶν καλλόνων και οἷτινες κατέχουν έτι και νῦν τήν μεταβατικῇ θέσιν τής Εὐρώπης εις τήν 'Ασίαν. Εἶναι ή ανατολικότερα τῶν τριῶν μεγάλων χερσονήσων, τās ὀποίας έχει πρὸς Ν. αὐτῆς ή Εὐρώπη.

Προεκτείνεται δέ πρὸς Ν. διά τής Πελοποννήσου, ήτις συνδέεται μετά τής Στερεᾶς 'Ελλάδος διά τοῦ ἰσθμοῦ τής Κορίνθου χωριζόμενον διά μικρᾶς

διόρυγος 6 1/3 χιλιόμε. Ὁρισμένα ὄρια πρὸς βορρῶν δὲν ἐπάρχουν, θεωροῦνται ὅμως ὡς τοιαῦτα συνήθως ὁ ποταμὸς **Σαῖδος** καὶ ὁ τὰ ὕδατα τούτου δ.χόμενος **Δούναβης** καὶ αἱ **Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις** (**μυσημβρινὰ Καρπάθια**).

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος σχηματίζει καὶ πολλὰς ἄλλας μικρότερας χερσονήσους, κυριώτερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῆς Πελοποννήσου, ἡ τῆς Ἀττικῆς, ἡ τῆς Χαλκιδικῆς, ἡ τῆς Καλλιπόλεως καὶ ἄλλαι.

301. **Ἄκται.** Ἡ παραλία τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐν μὲν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει ἀπαντᾷ διεσχισμένη πολὺν ὥστε καὶ ποικίλη, σχηματίζουσα βωραῖα τὰ εἰς τὸν μυχὸν αὐτῆς τὴν ὄραϊάν χερσονήσον τῆς **Ἰστρίας**, ἐν ἣ εὐρίσκονται οἱ δύο ὄραϊοι ἰταλικοὶ ἔμποροι λιμένες **Τεργέστης** καὶ **Φιοῦμα**, ἐν δὲ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μονότονος καὶ ἀπόκρημος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βοσπόρου μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους κατατέμνεται ὑπὸ πολλῶν κόλπων καὶ κοιλίσκων καὶ περιτέφεται ὑπὸ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἴονιου πελάγους.

302. **Κόλποι.** Οἱ κυριώτεροι κόλποι τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι ὁ τοῦ **Σηροῦ**, ὁ τῆς **Αἴνου**, ὁ **Στρυμονικός**, ὁ **Θερμαϊκός**, ὁ **Εὐβοϊκός**, ὁ **Σαρωνικός**, ὁ **Κορινθιακός**, ὁ **Ἀμφιραϊκός**, ὁ τοῦ **Ἀδελῶρος**, καὶ ἄλλοι, οὓς θὰ ἴδομεν λεπτομερέστερον ἐν Ἑλλάδι.

303. **Ὄρη.** Πλὴν τοῦ Β. μέρους τῆς χερσονήσου, τὸ ὅποιον εἶναι πεδινόν, ὀλόκληρης ἡ ἄλλη χώρα κατατέμνεται ὑπὸ πολλῶν καὶ πολυπλόκων ὄροστοισμῶν, ὧν κυριώτεροι εἶναι πρὸς Α. αἱ **Διναρικαὶ Ἄλπεις** ἐκτείνονται παραλλήλως πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν ἀκτὴν, **φαλακρὰ** καὶ **γυμνά** ὡς εἶναι καὶ τὰ νοτιώτερον κείμενα ὄρη τοῦ Μαυροβουνίου. Καθόσον δὲ προχωροῦμεν νοτιώτερον συναντῶμεν ὄροστοιχίας μετὰ κρυσταλλικῶν πετρωμάτων, ἐνθα ἀρχίζει ἐν μέρει ἡ βλάστησις μετὰ πυκνῶν βελονοφύλλων δένδρων, ὡς λ.χ. τὴν ὄροστοίαν τοῦ **Σκόροου** (Σάρ-δάγ) ἔχουσαν ὕψος ὑπὲρ τὰ 3000 μ.

Αἱ **Δυναρικαὶ Ἄλπεις** ἐκπέμπουν κλιθίδας εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἑλλήν. χερσονήσου **Ὀλυμπος**, **Πίνδος**, **Παργασὸς** μέχρι τῶν ἀρωπερίων **Ταράων** καὶ **Μαίλα** (Ν. τῆς Πελοποννήσου).

Πρὸς Α. ἀναντῶμεν τὴν ὄροστοίαν τοῦ **Αἴμου** (Βαλκάνια=ὄρη δασώδη), ἣς χωρίζεται τὴν κεντρὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου καταλήγουσα εἰς τὸ Αἰμόνιον ἀρωπερίον, νοτιώτερον δὲ ταύτης ὑφοντάται αἱ ὄροστοιχίαι τοῦ **Μπέλες**, τοῦ **Σμορίου** καὶ τῆς **Ροδόης**.

Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ὄροσειῶν ἐκτείνονται κοιλιάδες λαμβάνουσαι ποικίλας διευθύνσεις καὶ ὁμοιάζουσαι πολλὰς πρὸς χαράδρας, αἵτινες οὐκ ὀλίγας φέρουν δυσκολίας εἰς τὴν περὶ τῶν νησίων.

304. **Ποταμοί.** Μεταξὺ τῶν πολλῶν ποταμῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἐπισσημότεροι εἶναι ὁ **Λούναβης** (Ἰστρος) πλωτὸς ὑπὸ μεγάλῳν πλοίων, ὁ **Ἐβρος** (Θράκη) ἐν μέρει πλωτὸς, ὁ καὶ μέγιστος τῆς χερσονήσου, ὁ **Ἀλιάκμων**, ὁ **Ἄσπις**, ὁ **Στρυμών**, ὁ **Νέστος** (Μακεδονίης), ὁ **Ἀρπίων**, ὁ **Ἄρος** (Ἀλβανίας), ὁ **Ἄφρος** (Β. Ἠπειροῦ), ὁ **Ἠρμιός** (Θεσσαλίας), ὁ **Ἀχελῷος** (Στερεὰς Ἑλλάδος) καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

305. **Κλίμα, ἔδαφος.** Τὸ κλίμα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, κειμένης ἐν τῷ μέσῳ περιῷ τῆς εὐκράτου ζώνης, εἶναι γλυκύτατον, ψυχρὸν δὲ πρὸς Β., τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εὐφορον, παρῆγον διάφορα ἐλεγκτὰ προϊόντα.

306. **Πληθυσμὸς καὶ κάτοικοι τῆς χερσονήσου.** Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων λαῶν, ἀνερχομένων εἰς 25 περίπου ἑκατομμύρια, Ἑλλήνων, Τούρκων, Ῥωμαίων, Σέρβων, Βουλγάρων, Ἀλβανῶν, Ἑβραίων, Ἀθηγγίων καὶ διαφόρων ἄλλων λαῶν, ἡ δὲ **ἐκτασις** αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰς 500 χιλ. τετραγ. χιλίωμ., ἡ δὲ **πυκνότης** τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἀνέχεται εἰς 48 κατοίκους ἀνά τετραγ. χιλίωμτρον.

307. **Ἰστορικὴ ἐποπὶς** τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλ. χερσονήσου. Ἐξ ἀρχαιότατον χρόνον τὸ βορειοδυτικὸν τμήμα καθ' ὅσον οἱ **Ἰλλυριοί**, νοτίως τούτων, εἰς τὰς πρὸς τὸ Ἴόνιον καὶ Αἰγαῖον χώρας, οἱ **Πελαγοί**, εἰς δὲ τὰς πρὸς τὸν Εὐξείνου **Δακικοθρακικοί** λαοί. Οἱ Πελαγοὶ ἐπέταξαν περὶ τὴν 12ην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα εἰς τὰ ἔκ βορρᾶ κατελθόντα ἑλληνοφύλα καὶ σὺν τῷ χρόνῳ συνεκροτήθησαν μετὰ τούτων. Πολλὰ μεταναστίσεις λαῶν ἔλαβον χώραν ἀγρότερον. Κατὰ τὴν 5ην μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα **Σλαῶι** ὀρηθέντες ἐκ τοῦ Ὀγγρηκοῦ βασιλείου προσεπείθησαν νὰ ἐξαπλωθῶσι καθ' ὅλην τὴν χερσονήσον, περιορίσθησαν ὅμως κατὰ τὰς βορείους χώρας. Ὑστερον ἀπ' αὐτοὺς **Ταταρικὴ** ὄρδὴ κατοικήσασα περὶ τὸν Βόλγα, εἰς οὗ τὸ ὄνομα Βούλγαροι, προήλθεσ μέγισ τῆς ἀνατολικῆς Ὀγγρηας, τὸν δὲ 7ον αἰῶνα εἰς τὰς περὶ τὸν κίττω Δούναβιν χώρας, ὅπου συνεκρίθησαν μετὰ τῶν ἐνταῦθα ἐγκατεστημένων Σλαῶν καὶ ἤρσαν ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομαὶ ἐναντίον τῆς **Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας**.

Ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος ἤρξατο ἡ κατάκτησις τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν, ἣς κατὰ τὴν ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἐνταῦθα ἐπικράτησάν τὸν ἔσχε σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν κατοίκων.

308. **Πολιτικὴ διαίρεσις.** Ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς κράτη: τὴν **Ἑλληνικὴν δημοκρατίαν**, τὴν **Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν**, ἣτοι τὴν ἀνατολ. Θράκην μετὰ τῶν περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ **Βασίλειον τῆς Βουλγαρίας**, τὸ **Βασίλειον τῆς Νοτιοσλαβίας** μετὰ τοῦ τέως βασιλείου τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τὴν **δημοκρατίαν τῆς Ἀλβανίας**.

300. *Ιστορική εποχή.* "Απασα σχεδόν ἡ Ἑλληνική χερσόνησος, αἱ ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ἐγκαταστημένα νῆσοι καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία ἀπετέλουν ἄλλοτε τὸ μέγα Ἑλληνικὸν κράτος μετὰ προσηκούσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτοφρονὲς ἕνεκα λαοὶ ἐπέδραμον κατὰ τὸ κράτος τοῦτο καὶ ἐπὶ ἐργαζομένων διαφόρων καταστροφῶν, ὅτε τέλος οἱ Τούρκοι προελθόντες ἐκ τῆς Ἀσίας, κατέστρεψαν καὶ ὑπεδοῦσαν μικρὸν κατὰ μικρὸν ὀλόκληρον τὴν Ἑλληνικὴν γῆν σφάζοντες ἀνηλεῶς τοὺς πατέρας ἡμῶν καὶ ἐκβιβάζοντες αὐτοὺς νὰ ἀσπασθῶσι τὸν κοσμοπολιτικόν.

Ἐπὶ τετρακόσια καὶ πλέον ἔτη οἱ ἀντιεῖς ἡμῶν πρόγονοι καταβασανίζοντο ποικιλοτρόπως ὑπὸ τὸν Τούρκον. Πολλὰκι δὲ μὴ ὑποφέροντες τὰ σκληρὰ μαρτύρια τῆς τουρκικῆς τυραννίας, ἐπεχείρησαν νὰ ἀποτινάξωσι τὸν βαρὺν τοῦτον ζυγόν, ἀλλὰ πάντοτε ἀπέτυχανον τῷ 1821 ὅμως ἐπανάστατίσαντες κατόρθωσαν νὰ ἐλευθερωθῶσι, μετὰ ἑπταετῆ ἐνδοξῶν καὶ κρατερῶν ἀγῶνα καὶ σὺν τῇ βοηθείᾳ τῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας, μικρὸν μόνον μέρος τῆς μεγάλης ἡμῶν πατρίδος, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους, βραδύτερον δὲ, ὅτε ὁ Δανὸς πρίγκιψ Γεώργιος ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἡ Ἐπὶάνησος (τῷ 1864) καὶ τέλος διὰ τῆς Βερολικῆς συνθήκης τῷ 1881 ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ἅτσα σχεδόν ἡ Θεσσαλία καὶ μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου.

Διὰ τῶν δύο δὲ ἐνδόξων πολέμων τοῦ 1912 καὶ τοῦ 1913, ἤτοι τοῦ Βαλκανικοῦ καὶ τοῦ ἑπακολοθησαντος Ἑλληνοβουλγαρικοῦ, τοὺς ὁποίους ἐεσφράγισαν αἱ συνθήκαι Βουκουρεστίου καὶ Ἀθηνῶν, προσερίθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ὑπόλοιπον τῆς Β. Θεσσαλίας (ἐπαρχία Ἐλασσόνας, Β. Θεσσαλία), ἡ Ἡπειρος μετὰ τῶν Ἰωαννίνων, πλὴν τῆς βρυεῖου Ἡπείρου (διαμερίσματα Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσῆς), ἡ μεσημβριῖν Ἰουδοκίον μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ, αἱ νῆσοι τοῦ Ὀρκενικοῦ πελάγους, καὶ αἱ νῆσοι τῶν Μικρασιατικῶν παραλίων, πλὴν τῶν δωδεκανήσων καὶ τοῦ Καστελλορριζίου, ἃς προκατεῖχον Ἴταλοί. Ἐπακολοθησαντος δὲ κατόπιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου μεταξὺ τῶν Δυτικῶν δυνάμεων καὶ τῶν Κεντρικῶν τοιούτων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, ἡ Ἑλλὰς ἔλαβεν ὡς ἐπαθλον τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς τὸν ἀγῶνα παρὰ τὸ πλεῖον τῶν δυτικῶν δυνάμεων, εἰς δὲ συνετέλεσε νὰ ἀποβῇ ὁ πόλεμος νικηφόρος ἐν τῇ ἀνατολικῇ μετῶπῳ, ὅσον αἱ Ἰνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἐν τῇ δυτικῇ τοιούτῳ, διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ Σάν Φερνὰ καὶ Σεβρῶν ὀλόκληρον τὴν Θράκην, Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικὴν, καὶ μέρος τῆς Μ. Ἀσίας, ἤτοι τὴν Ἰωνίαν μετὰ τῆς ἑλληνικωτάτης πόλεως Σμύρνης.

Πρὸς τοῦτοις δὲ δι' εἰδικῆς συμφωνίας μεταξὺ

Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας (Βενιζέλου καὶ Τίτο) ἡ τελευταία ἀνάλαβη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς διατελούσας ἑλληνικῆς δωδεκανήσου, πλὴν τῆς μεγαλιτέρας καὶ ὀμοτιέρας νήσου Ῥόδου καὶ τοῦ Καστελλορριζίου. Αὐσιντῶς ὅμως ὁ ἑπακολοθησῆς πόλεμος ἀπὸ τοῦ 1920-1922 μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τῆς κεραλικῆς Τουρκίας, ἡ ἀτυχὴς ἔκβασις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν ὑπὸ τῶν ὑπογραφεῶν ταύτην δυνάμεων, ἀνέστρεψαν διὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

Ὁτῶνος ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λοζάνης ὑπεχωρήσθη νὰ παρατηθῇ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ νὰ παραχωρήσῃ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην εἰς τὴν Τουρκίαν, νὰ ἀποδεχθῇ δὲ τὸν σκληρὸν ὄρον τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἑλλητισμὸς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς Θράκης, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς χώρας ταύτας, εἰς ἃς ἀπὸ αἰῶνων κατορεῖται, καὶ νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν ἑλευθέραν Ἑλλάδα. Ἐπὶ πλεόν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἡ μετὰ τῆς Ἰταλίας συμφωνία περὶ Δωδεκανήσου, αἰτίνας παραμένουσιν εἰσέτι ὑπὸ τὴν ἄδικον κατοχὴν τῶν ἀδελφῶν Ἰταλῶν.

ΦΥΣΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (1)

Ἡ ἰδρυσις τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀνακηροχθέντος ἀπὸ τοῦ 1924 εἰς δημοκρατίαν, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1830, περιελάμβανε δὲ μέχρι τοῦ 1913 τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἤτοι τὴν Θεσσαλίαν μετὰ μικροῦ μέρους τῆς Ἡπείρου, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸ Ἴονιον πελάγους. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ, τοῦ ἑπακολοθησαντος Ἑλληνοβουλγαρικοῦ καὶ τοῦ μετέπειτα παγκοσμίου πολέμου καὶ τὰς ἐνδόξους νίκας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, προσερίθησαν δυνάμει τῶν συνθηκῶν Βουκουρεστίου καὶ Ἀθηνῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κράτος, καὶ θάπτονται σήμερον ὑπὸ τῶν γλυκῶν ἡλίου τῆς ἐλευθερίας κατόπιν αἰῶνων δουλείας καὶ σκοτούς αἱ ἐξῆς: ἑλληνικαὶ χῶραι ἡ Ἡπειρος, τὸ διαμέρισμα τῆς Ἐλασσόνας, (Β. Θεσσαλία), μέγα μέρος (ἅτσα ἡ μεσημβριῖν) τῆς Μακεδονίας, ἡ Ἀντικὴ Θράκη, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Ναϊγῶ, πολλαὶ νῆσοι κειμεναὶ πλησίον τῶν Μικρασιατικῶν ἀκτῶν (2) πλὴν τῶν δωδεκανήσων καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ

(1) Βλέπε γὰρ τὴν φυσικὴν ἀπόψιν: τῆς Ἑλλάδος εἰς σελ. 81.

(2) Πλὴν τῶν νήσων Ἰμβρου καὶ Τενέδου, αἵτινες δυνατωχῶς παρέμειναν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν λόφῳ τῆς ἀμέσου γειτονίας αὐτῶν μετὰ τῶν στενῶν τοῦ Ἐλλορκενίου.

τῆς Ζακύνθου, ὁ Ἰγθὸς ἢ Κατάκωλον νοτιώτερον τοῦ προηγούμενου, ὁ Ἀκρίτας (κάβο Γάλλο), πρὸ τοῦ ὁποίου κείνται αἱ μικραὶ νῆσοι Οἰνοῦσσα, τὸ Ταίναρον (Ματαλαί), ἡ νοτιώτερα ἄκρη τῆς Μάνης, ἡ Μαίλα (κάβο Μαλαί) ἡ νοτιώτη ἄκρη τῆς Πελοποννήσου, τὸ Σκόλλαιον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, τὸ Σούριον (κάβο κολώνης) ἡ νοτιώτερα ἄκρη τῆς Ἀττικῆς, ὁ Καφηρεὺς (κάβο ντ' ὄρο) πρὸς Ν. τῆς Εὐβοίας, τὸ Ἀστυμίσιον Β. τῆς Εὐβοίας, πρὸ τοῦ ὁποίου τῷ 470 π. Χ. ἐγένετο ἡ πρώτη μεταξύ τῶν στόλου τοῦ Ξέρξου καὶ τοῦ Ἑλλήνων ναυμαχία, τὸ Κήραιον ἐνσφρηγούμενον βαθῶς εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον ἢ Συγκλάδιον ΝΑ. τῆς Μαγνησίας, ἐν τῇ Β. Ἑλλάδι τὸ Αἰναίον (Καρά Μπουρνού) καὶ τὸ μικρὸν Καρά Μπουρνού δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ Καραϊσκιῶν, τὸ Ἀράπανον, τὸ Νυμφαίον τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἄλλα.

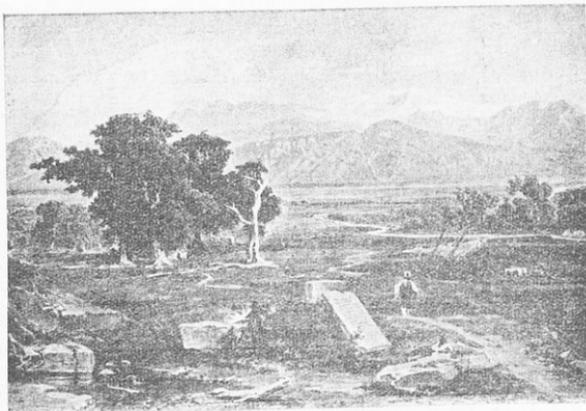
316. **Πορθμοί.** Οἱ κυριώτεροι πορθμοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ πορθμὸς τῆς Εὐβοίου (πλάτους 40 μέτρων), ὅστις χωρίζει τὴν Εὐβοίαν ἀπὸ τῆς Βουωτίας, ὁ πορθμὸς τοῦ Ῥίου καὶ Ἀρτιχίου (3000 μ. πλάτους), ὅστις ἐνώνει τὸν Κορινθιακὸν κόλπον μετὰ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, καὶ ὁ τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ὅστις ἔχει 1000 μέτρων περίπου πλάτος.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους, ἤτοι περιγραφή τῶν ὄρεων, πεδιάδων, ποταμῶν καὶ λιμνῶν τῆς III. καὶ Ν. Ἑλλάδος.

317. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει πολὺν καὶ διαφορῶς ἀνυψώσεις, αἰνέως ὑπάρχοντες εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μέσων ὄρεων, κατὰ τὸ πλεῖστον γυμνῶν, ἐνίοτε βμοσ καὶ λιὰν δασωδῶν, αἱ δὲ κορυφαὶ τῶν ὑψηλότερων ὄρεων σπανίως ὑπερβαίνουν τὰ 2000 μ. ἀπολόγτου ὕψους· μετὰ τῶν ὄρεοειρῶν τούτων διανοίγονται πολλὰ κοιλάδες καὶ πεδιάδες. Πᾶσαι δὲ αἱ ὄρεοστοιχίαι αὐταὶ ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐκ τῆς Πίνδου (1).

318. Ἡ Πίνδος (κορυφαὶ Νεράϊδα καὶ Καράβα 2130 μ.) εἶναι συνέχεια τῶν Δυναρικῶν Ἀλπεων,

(1) Τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας ἔχουσι γενικῶς κλιματὶς καὶ ὁμοίους σχηματισμοὺς μετὰ πικρῶν δασῶν. Τὰ ἐν Βοιωτίᾳ, Ἀττικῇ καὶ Πελοποννήσῳ τεταγῶδη ὄρη ἀπαντοῦσι πολλὰκις λιαν ποταμογραφία καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποτύμωσι ἀνορθώματα.

Ο ΔΙΚΟΡΥΦΟΣ ΠΑΡΑΣΣΟΣ κορυφ. Αἰάκουρα καὶ Γερωντόβραχος (ὕψος 2482 μ.). Νοτιοδυτικὴ ἀποβίς μετὰ τῆς ὥρας καὶ πλήρους ἐλασθέντων πεδιάδος τῆς Ἀμφίσης καὶ τῶν ἀρχαίων ἐρειπίων.

ἄς εἶδομεν εἰς τὸ ΒΑ. τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ Β. πρὸς Ν., χωρίζει τὴν Ἠπειρὸν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐκπέμπει διαφόρους κλάδους πρὸς Α., πρὸς Δ. καὶ πρὸς Ν.

319. Εἰς τὸν ἀνατολικὸν κλάδον ἀνήκει ὁ Ὀλύμπτος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλλάδος (2985 μ.), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο κατὰ τὴν μυθολογίαν ἡ κατοικία τῶν 12 μεγάλων θεῶν, τὸ δωδεκάθεον τῶν ἀρχαίων, ἐξ οὗ καὶ Ὀλύμπιοι ἐκαλοῦντο. Κλάδοι τοῦ Ὀλύμπου εἶναι ἡ διὰ τῆς τερπινάτης κοιλάδος τῶν Τεμπῶν συναπτομένη μετ' αὐτοῦ Ὄσσα (Κίσισφοβ 2000 μ.) συνδεομένη διὰ τοῦ Μανροβονίου (1080) μετὰ τοῦ καταρρέοντος καὶ πικρῶς κατοικημένου Πηλίου (1618 μ.).

320. Εἰς τὸν Δ. κλάδον τοῦ Πίνδου ἀνήκουσι τὰ Τζομέρα (ὄρη Ἀθμάνων, 2330 μ.) καὶ τὰ ἐν τῇ Δ. Ἑλλάδι ἑρῶα καὶ ἄνυδρα Ἀζαρνακὰ (κορυφαὶ ἢ Ὑψηλὴ κορυφὴ 1590 μ., Βοῦμιστος 1581 μ.) καὶ τὰ Αἰτωλικὰ ὄρη, κορυφαὶ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Τυφροστὸς (κον. Βελούχι 2.319 μ.), ὁ Στρογγύλος (2.366 μ.), ἡ Καλιακοῦδα (2104 μ.), ὁ Κόραξ (Βαρδοῦσια 2.492 μ.), ἡ Γκιόρα (2512 μ.) τὸ Παλαιολογικὸν ἢ Ἀραποκέφαλον (1610 μ.) καὶ ὁ Ἀράνθωδος (Ζυγὸς 955 μ.).

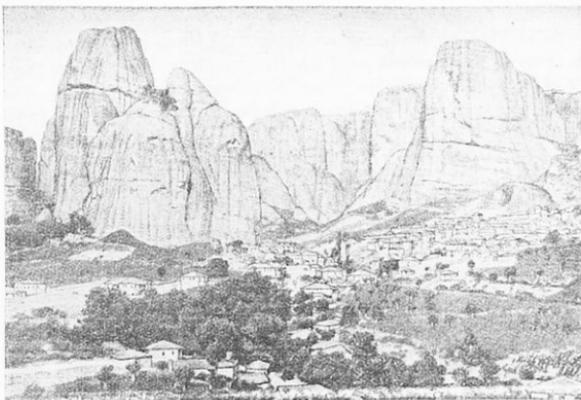
321. Εἰς τὸν Ν. κλάδον τῆς Πίνδου ἀνήκουσι ἡ Ὀθων (1728 μ.), ἣν χωρίζει τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος, ἡ Οἰτη (Καταβόθρα 2151 μ.) ὁ Παρνασσὸς (κορυφαὶ, Γερωντόβραχος 2435 μ. καὶ Λόκιρι ἢ Λιάκουρα 2482 μ.).

322. Μειονομῆνες δὲ ὄρεοσειρᾶς ἀποτελοῦσιν ὁ Ἑλικὸν (Παλαιοβούνη 1749 μ.), ἐν ᾧ κατοικῶν τὸ

πάλα αὐ Μούσαι, ὁ κατάφυτος *Καθαρῶν* (1411 μ.), ἡ *Πάρης* (1412 μ.), τὸ *Πεντελικόν* (1110 μ.), ὁ *Υμητός* (1027 μ.), ΝΑ. τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται ἡ λοφώδης καὶ μεταλλοφόρος *Λαυρεωτική χώρα*, ἡς ὑψηλότερα κορυφή εἶναι ὁ χαμηλὸς *Ὀλύμπος* (πλεσιότερα βλέπε ἐν χάρτη φυσικῆς Ἑλλάδος σελ. 81).

323. *Ὀρη τῆς Ἠπείρου*. Τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου, τῆς κατ' ἐξοχὴν ὄρεινῆς ταύτης χώρας, εἶναι ὑψηλά καὶ κατιάρτα, ἐκτεινόμενα κατὰ παραλλήλους ὁροσειρὰς πρὸς τὸ Ἴόνιον πέλαγος, τρέφουσι δὲ εἰς τῆς ὑπορείας αὐτῶν πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων καὶ ἀγέλας βοῶν. Κυριώτερα τούτων εἶναι ὁ *Λάκμων* κλάδος τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Πίνδου (κορυφαὶ *Προσιτῆς* καὶ *Ζυγός*) συναπτόμενος ΒΑ. μετὰ τῆς ὁροσειρᾶς τῆς *Τίμαρης* (κ. Παλληροῦνη) ὡς καὶ τὸ ἕρποντον *Βοϊον* (κ. Σμόλινα καὶ Γράναι 2600 μ.) κείμενον κατὰ τὰ πρὸς βορρᾶν ὄρια τῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας. Παραπλεύρως δὲ τούτων ἐκτείνονται τὸ *Μιτωκίον* (1300 μ.), ἐπὶ τὸ ὁποῖον εἴρηται τὰ ὄρη *Τα Ζαγοροχώρια* καὶ τὰ *Νημιόζικα* (1200 μ.). Κατὰ τὰς ἡπειρωτικὰς δὲ ἀκτὰς πρὸς τὸ Ἴόνιον ὑφίστανται τὰ *Κεραϊνὰ* (ῦψος 2000 μ. κορυφαὶ *Τοίλια* καὶ *Ρεγκαλιτὴ*) βουνὰ τῆς *Χιμάρας* καταλήγοντα εἰς βράχους ἀποτόμους καὶ ἀποροφῶν, προχωροῦντες δὲ πρὸς Ν. συναντῶμεν τὸ ὄρος *Λογαῶν* (Πρελεῖον ῦψ. 1840 μ.), τὸ *Σιλόπι* ἢ *Σολόπι*, τὰ ὄρη *Στοιγῶνα* ἢ *Λουγῶνα* καὶ τὸ *Φαρισσοβοῦνη*. Ἐν τῇ νοτίᾳ δὲ τῆς Ἠπείρου ὑφίστανται ὁ *Τόμαρος* (κ. Ὀλίταικας) πρὸς τὰ ΝΑ. τῶν Ἰωαννίνων. Κλάδοι τοῦ *Τομαῶρος* ἐκτεινόμενοι ΔΜ. εἶναι ἡ *Βορορίτσα* (πηγαὶ Ἀχίροντος), ὁ *Βοϊσάρας*, τὸ *Ζαβοροῖον*, τὸ *Βοϊοτὸν* καὶ πρὸς Ν. ἡ εἰσρετὴ καὶ πεπλατυσμένη κορυφή τοῦ ὄρους *Ζαλόγγου* ἐπὶ τῶν βουνῶν τούτων ἔκκεντο τὰ ἔνδεκα χωρία τοῦ ἥρωϊκοῦ καὶ ἀποροφῶντος Σουλίου, ὅπου ἐδοξάσθη ἐν τῇ ἰστορίᾳ διὰ τὸν ἕξοχον ἠρωισμόν καὶ τὴν αὐταπάρρητον τῶν κατοίκων του.

324. Ἡ *Μακεδονία* περιβάλλεται καὶ διατέμενται ὑπὸ πολλῶν καὶ ὑψηλῶν ὄρεσιν, ἅτινα περιστεύονται ὑπὸ πυκνοτάτων δασῶν, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἐγκλίονται ποικίλα καὶ πλούσια μέταλλα. Με-

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΚΩΜΟΠΛΕΩΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ θέασιμα μεσημβρινοανατολικῶς

Τὰ *Μετέωρα*, ὑψηλοὶ καὶ ἀπώτεροι βράχοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἴσταν ἐκτεταμένα ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν διάφορα μοναστήρια, ἐξ ὧν σφίζονται μόνον τέσσαρα, κατοικούμενα ὑπὸ εἰληκτὰ μοναχῶν. Ἡ ἀναβάσις εἰς αὐτὰ ἐγένετο μέχρι τοῦδε διὰ κρημαστῶν κλιμάκων ἢ διὰ καναβίου δικτύου συρμένου ἄνωθεν διὰ τροχαλίας.

Ἀπὸ τινος ὁμοῦ γένους αἱ κλιμακᾶς καὶ τὰ δικτῶα καταγγέθησαν καὶ μόνον εἰς τὴν ἀνάγκην πραγμάτων πρώτης ἀνάγκης χρησιμοποιεῖσθαι. Κατ' ὄσον τῆς πρωτοβουλίας τοῦ νέου Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σαχῶν κ. Πολυκάκρου, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε καὶ δικτῶα νὰ κέρη τοῦς ἱεροῦς βράχους προετοίμασε ὄχι μόνον εἰς τολμηροὺς καὶ ριψοκινδύνους, ἀλλὰ καὶ εἰς θεσίλους καὶ ἀτόλους, οἱ ὅποιοι ἔχουν περισσότερο ἰσχυρὰ ἀνάγκην προσευχῆς, κατανύσεως καὶ παρηγορίας, ἐπαράθυρον ἤδη ἑλικτωθεὶς ὄρθροι, λαζαρμένοι μὲτα εἰς τοὺς βράχους, μὲ σφραγγὰς, μὲ κλιμακᾶς, μὲ περιτυλιχόμενα καὶ ἐξήχθον τῶρα ἀσφαλῶς καὶ ἐπιτυχῶς εἰς τὴν κορυφήν. Ἀναμετέλλουσ γὰρ οὐκ αὐτὰ *Μετέωρα* ἀπὸ τῶν ὀρέων τῶν, κερδίζοντα τόσον εἰς εὐκολίαν διὰ τὴν εἰς αὐτὰ ἀνάβασιν.

ταῦν τῶν ὄρεσιν τούτων, ἅτινα διασχίζονται τὴν χώραν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις περιζεῖονται ἀπέραντοι καὶ εἰσφοροὶ πεδιάδες, ὁροπέδια καὶ κοιλάδες, διαφερόμενα ὑπὸ πολυῶν ποταμῶν ἢ ὑπὸ πολυεχθῶν λιμνῶν πληροῦσι. Ἐν γένει δὲ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ παρατηρεῖται παντοειδῆς γεωλογικὴ διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους.

325. Τὰ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ κυριώτερα ὄρη ἀρχομένης τῆς περιγραφῆς αὐτῶν ἀπὸ τῶν πάλαιων ὄρειν τῆς *ἑλληνικῆς δημοκρατίας*, εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ὁ πολυκόρυφος καὶ περιώνυμος *Ὀλύμπος* (ῦψ. 2.985 μ.) ἀνυψούμενος ΝΑ. εἶναι ὄρος ὑψηλότερον. Ἐφημίζετο τὸ πάλαι ὡς κατοικία τῶν δώδεκα θεῶν καὶ ὡς ὄρη τῶν Μουσῶν. Πρὸς Δ. τοῦ Ὀλύμπου κείνται τὰ *Χάσια*, τὰ *Καμβούνια* (ῦψος 1600 μ.) ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῶν ὁποίων ἀριστερόθεν σχηματίζονται τὰ περιώνυμα στενά τοῦ *Σαρανταπόρου* (1), ὧν ἡ διαβάσις ἀπαιτεῖ μέτροι τῆς πρὸς βορρᾶν ὀχυρωτάτης ἐξόδου τῶν «*Σιδηρᾶς Πόρτας*»

(1) Διὰ τὸν στενὸν τοῦ Σαρανταπόρου διέσχει ὁ μικρὸς χειμαρρῶδης ποταμὸς Σαρανταπόρος, τῶν ὁποίων, διαβαίνοντες τὰ στενά, εἶναι ὑποχρησμένοι νὰ διέλθῃ τεσσαράκοντα φορὰς, ἐξ ὧν προέκυψε καὶ ἡ ὀνομασία Σαρανταπόρος.

ὑπὲρ τὰς τέσσαρας ὥρας, δοξασιόνετα διὰ τὴν γενομένην τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1911 μετὰ τὴν καὶ πειραματώδη μάχην. Ἀνατολιζῶς τῶν Καμβουνίων ὑψοῦται τὸ **Τιτάριον** ὄρος, μεθ' οὗ συνήχεται ὁ **Πελοσ** (κορυφή **Φλάμπουρον** 1828 μ.). Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος ὑψοῦται τὸ **Βοσόν** (μεσημβρινή ἐπέκτασις τοῦ Σιάριδου), τοῦ ὁποῖου αἱ διάφοροι Διακλαδώσεις χωρίζουν τὴν Ἠπειρὸν ἀπὸ τῆς δυτικῆς Μακεδονίας. Κατὰ τὸ μέσον περὶπου καὶ ΒΑ. τῆς πόλεως Βεροίας ὑψοῦται τὸ ὄρος **Βέρμιον** (ὕψος 1900 μ.) ἔχον ἔκτασιν πλεόν των ἑξῶσι χιλιομέτρων. Αἱ βορειοδυτικὰ αὐτοῦ κλιτύες κατέρχονται ἠλιώσως τὴν πεδιάδα καὶ σχηματίζουν τὰ ὁμώνυμα στενὰ (τοῦ Ὀστροφίου), τὸ ἀνατολικὸν τριῆμα αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ ἀπερῶντων δασῶν καὶ θάμων, εἶναι εὐφορῶτατον, πολὺνδρον καὶ φέρει πλουσίως καὶ ἀμύθονους βοσκάς.

326. Κατὰ τὰ βόρεια ὄρια καὶ πρὸς Β. τῶν λιμνῶν Πρέσπας καὶ Βεντροκίης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ὑποδιοικήσεως Φλωρίνης ἀφ' ἑτέρου καίται ὁ **Βαρυῶς** (κ. Περικατέρι ὕψος 2462 μ.) ἕτερον ὄρος εἶναι ὁ **Βόρας** (κ. Νίτσε ὕψ. 1944 μ.) ἐκτεταμένως μεταξὺ τῶν ὑποδιοικήσεων Ἐδέσσης καὶ Φλωρίνης, ἡ **Κερκίην** (κ. Μπέλες καὶ Σουλτανίτσα ὕψος 1608 μ.), διακλαδώσεις τοῦ ὁποῖου εἶναι τὸ μεσημβρινῶς τούτου ὑψοῦμενον **Δύσσορον** ὄρος (Καρὰ δάγ) καὶ τὰ ἔτι νοτιώτερον κείμενα ὄρη **Βερτίσκον**, **Κερδύλιον** (Μπεσίκ-δάγ) καὶ ἡ Σόχνια ὄρη, κείμενα μεταξὺ Λυγαριάνης καὶ Σαχού, τὸ ἀνατολικώτερον τοῦ Μπέλες κείμενον ὄρος **Ταιγγέλι** (ὕψος 1820 μ.), τὰ ὄρη τῆς **Βροτίης**, τὸ πρὸς Β. τῆς Ζηλιαζόβης κείμενον ὄρος **Μενοίκιον**, τὸ **Φαλακρὸν** (Μπόζ-δάγ) ἐπιρκεῖμενον τῆς Δρόμας καὶ τὸ μετὰ τούτου συνεχόμενον **Κοριλοῦ**. Τὸ γνωστόν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆρι ὄρος **Πάγγαιον** (Πριναίρι) ὡς ἀργυροῦχον καὶ χρυσοφόρον, ἐκτεταμένον μεταξὺ τῶν ποταμῶν Στρυμόνος καὶ Νέστου, εἶναι κλάδος τοῦ ἀνατολικοῦ **Ὀρβήλου** καὶ συνήχεται μετὰ τοῦ Μενοικίου κείμενον ἀνατολ. τῆς πόλεως Σερρών καὶ τοῦ χθαμαλοῦ ὄρους **Συμβόλου** (βουνὰ τῆς Καβάλλας) αἱ κορυφαὶ τοῦ Παγγαίου εἶναι τὸ **Πιλόφ-Τεπέ** (ὕψος 1872 μ.), τὸ **Ἀσὸρ-τεπέ** καὶ ἡ **Βίγλα** χθαμαλωτέρα, κατὰ τὰς ἐπαρείας τοῦ Παγγαίου ἐγένοντο αἱ πρῶτα προσβολαὶ τῶν Βουλγάρων κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τὸ ἐπικείμενον τῆς Καβάλλας καὶ ἐκτεταμένον ΝΑ. μέχρι τῆς παραλίας τοῦ Στρυμόνος ταπεινὸν ὄρος **Σύμβολον** καταλήγει εἰς τὸ ἀρκρωτήριον **Βρασιὰ** (Ἀντὰ Μπουνοῦ).

327. Ἐν τῇ Χαλκιδικῇ ὑψοῦνται τὰ ἑξῆς ὄρη: ὁ **Κίσσος** ἢ **Χορτιάτης** (ὕψ. 1200 μ.) ΝΑ. τῆς Θεσσαλονίκης μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῆς πεδιάδος τῆς Θεσσαλονίκης (Καλαμαριάς) καταλήγον εἰς τὸ Λιναῖον ἀκρωτήριον (Κορὰ Μπουνοῦ) καὶ εἰς τὸ Καναστραῖον. Αἱ κλιτύες αὐτοῦ εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ

ἔξυων, πίνων καὶ καστανῶν. Ὁ **Χολομών** (π. ὕψ. 1050 μ.) κλάδος τοῦ Κίσσου καταλήγει εἰς τὸ ἐπὶ τῆς μικροχερσονήσου Σιδωνίας ἀκρωτήριον **Ἀμπελος**. Τὸ παραμοιῶδες ὄρος **Ἄθως** ἢ **Ἀγιον Ὄρος** (ὕψ. 2000 μ.) κείμενον ἀνατολικώτερον τῶν προηγουμένων καὶ ἐκτεταμένον καθ' ὅλην τὴν μικροχερσονήσον τῆς **Ἀκτῆς**, καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον **Ἀκραῶς** καὶ **Νυμφαῖον** (Ἄγ. Γεώργιος).

ΣΗΜ. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐφημιζετο διὰ τὴν πολυτάραχον καὶ κρηματώδη αὐτοῦ θάλασσαν, διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περικατέρι στόλου, διὰ τὴν βασιλικὴν διώρηκα (Πρόβλακα τοῦ Εἰρέου), διὰ τὴν γενομένην πρῶτασιν πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος *Μενοκράτους*, ἵνα μεταποιήσῃ αὐτὸν εἰς ἀνδράντα.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἰδρύθησαν ἐπ' αὐτοῦ **εἰκόσι μοναστήρια** καὶ πολλὰ ὀσῆται.

ΣΗΜ. Ὡς καὶ προηγουμένως εἶπομεν, τὰ διατέμνοντα τὴν μακεδονικὴν χώραν ὄρη ἐκπέμπονται κατὰ κλάδους καὶ κατὰ διαφάρους διευθύνσεις, τὰ μὲν πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῶν ἰσηλῶν ὄρεων τοῦ **Σιάργου**, τὰ δὲ ἐν τῇ μέσῳ τῆς χώρας ὑπὸ τῶν βορείων καὶ ἀνατολ. **Ὀρβήλου**, τὰ δὲ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ **Σκοπίου**, τοῦ **Αἰμοῦ** καὶ τῆς **Ρόδοτης**.

328. **Πεδιάδες καὶ ποταμοὶ** Θεσσαλίας καὶ Στερεῆς Ἑλλάδος. Μεταξὺ τῶν ὄρων τούτων διανοίγονται πολλὰι πεδιάδες, διαρρέμεναι ὑπὸ μικρῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν. Τούτων αἱ σημαντικώταται εἶναι αἱ ἑξῆς:

329. Ἡ **Θεσσαλικὴ** πεδιάς, ἡ μεγίστη τῶν πεδιάδων τῆς Ἑλλάδος (Λαρίσης, Φαρσάλου, Καρδίτης καὶ Τρικυαλῶν), ἦν διαρρέει ὁ Πηνειὸς, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου χύνεται εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος παρὰ τὸν Θερματικὸν κόλπον.

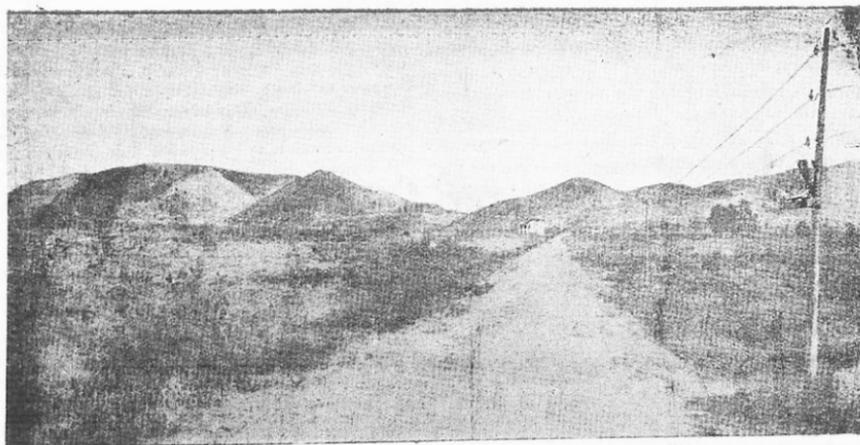
330. Ἡ τῆς **Φθιώτιδος** ἢ Ἀλαμάνια, ἦν διαρρέει ὁ Σπερχειὸς ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Τεφρηστοῦ χύνεται εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, καὶ ἡ μικρὰ πεδιάς τῆς **Ἀταλάντης**.

331. Ἡ τῆς **Ἰσθμίας** (Ξηροχωρίου) καὶ ἡ τῆς **Χαλκιδος** (Λήλαντον πεδίου).

332. Ἡ τῆς **Βοιωτίας** (Θηβῶν, Πλαταιῶν καὶ Λεβαδειῆς, τῆς τελευταίας ἐπικαταθείσης διὰ τῆς ἀποξηράνωσος τῆς λίμνης Κωπαΐδος), ἦν διαρρέει ὁ βοιωτικὸς Κηφισός.

333. Ἡ τῶν **Ἀθηνῶν**, ἦν διαρρέουσι οἱ χείμαρροι Ἀττικῶς, Κηφισὸς καὶ Ἰλισός, ἡ τῶν **Μεσογείων**, ἡ τοῦ **Μαραθῶνος**, ἡ τῆς **Ἐλευσίως** (Θριάσιον πεδίου) καὶ ἡ τῶν **Μεγάρων**.

334. Ἡ τῆς **Αἰτωλοακαρνανίας** (Μεσσολογίου, Ἀργυνίου), τὰς ὁποίας διαρρέει ὁ ποταμὸς Ἀγελῶς ἢ Ἀσπροπόταμος, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου χύνεται εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος (παρὰ τὰς Ἐχινάδας νήσους).

ΤΑ ΠΕΡΙΩΡΝΥΜΑ ΣΤΕΝΑ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΡΟΥ. τῶν ὁποίων ἡ διάβασις ἀπαιτεῖ μέχρι τῆς πρὸς βορρᾶν ἄχρυσωτάτης ἐξόδου τῶν Σιδηρᾶς Πόρτας, ὑπὲρ τὰς τέσσαρας ὥρας δοξασιέντια διὰ τὴν γενομένην τὴν θῆν Ὀκτωβρίου 1912 μεγάλην καὶ πεισματώδη μάχην (βλέπε ἀερογραφίαν τῆς Μακεδονίας σελ. 72).

335. Πρὸς Α. τοῦ Ἀχελῷου ὑπάρχουσι καὶ δύο ἄλλοι ἀξιολόγου ποταμοί, ὁ *Εὐρῆος* καὶ ὁ *Μόρνος*, ἐκβάλλοντες ὁ μὲν εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν, ὁ δὲ εἰς τὸν Κορινθιακόν, καὶ ὁ ἄρα *Αραχθός*, ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς Πίνου ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

336. *Πεδιάδες, βαθύπεδα καὶ ποταμοὶ τῆς Ἡπείρου*. Σημαντικότερα πεδιάδες εἶναι ἡ ἐν πολλοῖς τελευτάῳδῃς *Ἀμβρακικῇ* διαρροεμένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Ὠρωποῦ* (κ. Λούρου), ἡ τῆς *Νικοπόλεως* (Πριβίτης) κατάφυτος ἐξ ἐλαιοδένδρων καὶ ἐσπεριδοειδῶν, ἡ εὐρύτερα πασῶν πεδιάς τῶν *Ἰωαννίνων* καὶ ἡ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐν Β. Ἡπείρῳ (Ἀλβανία).

337. *Υδατα*. Οἱ κριότεροι ποταμοὶ τῆς Ἡπείρου εἶναι ὁ *Ἄψος* καὶ ὁ *Ἄφῶς* (Βοιωτῶν, Β. Ἡπείρου) ἀμφότεροι κατενθύνονται ΒΔ. συμφώνως μὲ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὄρειων καὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, ὀλίγον βορειότερον τοῦ Αἰλῶνος, κατὰ τὴν Ἀλβανίαν, ὁ ὀλίγον μικρότερος τοῦ πρώτου *Ἄφῶς* πηγάζει ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ὄρους Ζυγοῦ (Λάριμου) καὶ τῆς Τύμφης δέχεται κατὰ τὸν ὄρειον αὐτοῦ πολλοὺς παραποτάμους, ἀξιολογώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Πολύανθος* (Σούσιτσα) καὶ ὁ *Δρῖνος* ἢ Δρόπολ, ὁ ἀρχαῖος Χελωδνός. Πρὸς τὸ Ἴονιον ὄρει ὁ *Θύμις* (Καλαμάς) πηγάζει ἐκ τῆς κορυφῆς *Τούμπα* τοῦ ὄρους *Νεμέριζικα*, τῶν ἐκροῶν τῆς μικρᾶς λίμνης *Ζαροβίνιας*, ἐκ τῶν Ν. προπόδων τοῦ ὄρους *Ρονίτσα* δέχεται κατὰ τὸν ὄρειον αὐτοῦ πολλοὺς παραποτάμους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἐκ τῶν ἐκροῶν τῆς *Λαφίστης* σχηματιζόμενον χείμαρρον *Βελτίσιαν* καὶ ἐκβάλλει διὰ δύο στο-

μάτων νοτίως τοῦ ὄρου τῆς *Σαμάδας* πρὸς τὸ Ἴονιον ἀφουρῶσχηματισθὲν καταρράκτην παρὰ τὸ χωρίον *Ζαγόριαν* καὶ μικρὸν *Ἄελλα*. Ὁ *Ἀχελῷος* ἢ *Μαυροπόταμος* (Φαναριώτικος) καὶ ὁ παραποτάμος αὐτοῦ *Κωκιντός* (Βαβός) πηγάζοντες ἀμφότεροι ἐκ τῶν μεσημβρινῶν προπόδων τοῦ *Τομάρου* (*Ὀλύτσια*) ὄρειον τοῦ Σουλίου, ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν κόλπον τῆς *Σπλάντης* ἢ *Γλυκῆς*, κληθείσης οὕτως ἐκ τῶν γλυκῶν ὑδάτων τοῦ Ἀχελῷου, ὅστις, ἀφου πλημμυρῆ ταί περιεῖ, σχηματίζει τὴν τελευτάῳδῃ λίμνην τῆς *Ἀρχερούσιας*, πλάτους ἐξ χιλιομέτρων. Εἶναι δὲ ἀξιολογημένου ὡς ποταμοῦ τοῦ ἴσου (!). Ὁ *Ὠρωπός* (κ. *Λούρος*) πηγάζει ἐκ τῶν ΝΑ. ὑπερειῶν τοῦ *Τομάρου* (*Ὀλύτσια*) δεχόμενος ἐξ ἀριστερῶν ἀσημάντους τινὰς χείμαρρους καὶ ἐκ δεξιῶν πλὴν τινῶν ἄλλων καὶ τὸν ὁμόνημον χείμαρρον διερχόμενον διὰ τῆς κόμης *Λούρου* χύνεται ἐντὸς τοῦ *Ἀμβρακικοῦ* κόλπου, πλωτὸς εἰς πλοιάρια μέχρι τῆς ὁμομήμου κομποπόλεως κατοβάλλεται δὲ ἰδῆ προσπάθια ὡς γίνῃ πλευστὸς μέχρι *Φιλίππιδος*, καὶ ὁ *Ἀραχθός* (Ἀρτινός) πηγάζει ἐκ τῆς Ἡπειρωτικῆς κλιτύος τοῦ *Ζυγοῦ* καὶ τοῦ ὄρους *Δουίμη* καὶ δεχόμενος κατὰ τὸν ὄρειον αὐτοῦ πολλοὺς παραποτάμους, ὡν ἀξιολογώτεροι ὁ *Μετσοβίτικος* καὶ ὁ *Ζαγοριτικός*, χύνεται καὶ αὐτὸς ἐντὸς τοῦ Ἀμβρακικοῦ.

338. *Πεδιάδες καὶ βαθύπεδα Μακεδονίας*. Ἡ Μακεδονία περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς πεδιάδας καὶ βαθύπεδα

(!) Ὁ *Ἀχελῷος* καταρροεμένος τῶν ὄρειων τοῦ Σουλίου ἐκτετατὸς ἀποτόμους καὶ οσοῦναις, καταρράκτης δὲ λίαν θορυβώδης· ταῦτα πάντα παρηγόρησεν τὴν ἰδέαν, οὗ ἐπιτάθῃ ἢ τοῦ εἰσώδους εἰς τὸν ἴσιν.

α) Την εφορειαν και εύφορον πεδιάδα της **Θεσσαλονίκης**, έχουσαν έκτιστον 1715 τετραγ. χιλιομέτρων και χωρίζομένην από των παρακειμένων πεδίων υπό ύψηλων όρέων. Ή πεδιάς αυτή διαίρεται υπό του ποταμού Ἄξιου (Βαρδάρ) εις δύο περίπου ίσα τμήματα πρώτον εις τὸ κυρίως λεκανοπέδιον τῆς **Θεσσαλονίκης** ἢ τὴν πεδιάδα τῆς **Ήμαθίας** καὶ δεύτερον εις τὴν πεδιάδα τοῦ **Καραουλίου**. β) Τὴν εὐδαίμονα πεδιάδα τῆς **Μεγλενίας** (1) (Καραζόβης), κειμένην βορειότερον τοῦ λεκανοπέδιου τῆς Θεσσαλονίκης, ἔχουσα μήκος 30 χιλιομ. καὶ πλάτος 5-12 σχήματος ὄψοειδους. γ) Τὴν βαθεϊαν κοιλάδα τοῦ **Μορχόβου**. δ) Τὴν πεδιάδα τῆς **Φλωρίνης**, ἀποτειλοῦσαν τὸ νότιον τμήμα τῆς μεγάλης πεδιάδος τῆς **Πελαγονίας** ἢ τοῦ **Μοναστηρίου**, ἔχουσα ἐν συνόλῳ ἔκτασιν 360 περίπου τετραγ. χιλιομέτρων. ε) Τὴν πεδιάδα τῆς **Κορυθαῖας** διηρημένην εις τὴν πρὸς βορρῶν τῆς πόλεως ἔκτεινομένην κυρίως πεδιάδα τῆς Κορυθαῖας καὶ εις τὴν πρὸς ἀνατολῆς κειμένην πεδιάδα τοῦ Δεβόλη ἢ τῆς Μπίγλιτσας. ς) Αἱ σχετικῶς τῶν ἀνωτέρω μικρότεραι πεδιάδες **Κοζάνης** καὶ **Καϊλαριῶν**. ζ) Ἡ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος μεγάλη σχετικῶς πεδινή ἔκτασις τῆς κατὰ μέγιστον μέρος ὄρεινης χώρας τῆς **Χαλκιδικῆς**, πιδιάς τῆς **Καλαμαριάς** καλουμένη. η) (?) Αἱ πεδιάδες τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας **Σερρών**, **Δράμας**, **Καβάλλας** καὶ ἡ μᾶλλον τοῦτον ἔκτετεμένη τὸ **Σορισσιανῶν**, γοιμώταται εις παντὸς εἶδους προϊόντα, κεκαλυμμέναι δὲ ὄς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ καπνοφυτῶν (2).

339. **Ποταμοί.** Ἡ Μακεδονία, φρεῖε λαμπρὰ καὶ ἐκτεταμένη χώρα, ἀρδενταὶ πλουσίως ἐπὶ διαφόρων μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν, τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι οἱ ἑξῆς (3):

Διερχόμενοι τὰ κατὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα διὰ τῶν ὕψηλῶν οὐρανῶν τῆς **Μεσοίας** εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν **Ἑλλασπόως** καὶ μετέπειτα εἰς τὴν τῶν **Σερβῶν**, ἐν αὐταῖς συνανθόμενοι τοῖς δύο μικροῖς παραποτάμοις τοῦ Πηνιᾶτος τῶν **Ἐλασσονίτικων** (Τεταρσίτων-Σερῶν) πηγάζοντα ἐκ τῶν νοτιοδυτικῶν ὕψοσιων τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν **Σαρανταπόρων** (Ἐσρωπῶν, Ροβύλαργη) πηγάζοντα ἐκ τῶν οὐρανῶν τῆς Πέτρας καὶ τῶν **Καρθουσίων** ὄρεων, εἰς τινες ἀμφοτέραι ἐνθόμενοι εὐρῶν κατωτέρω χύνονται ἐξ ἀριστέρων εἰς τὸν Πηνιᾶτον. Ἀνατολικῶς ἔρον δὲ ἐν τῇ πέτρῃ τοῦ Ὀλύμπου χώρα καὶ τῆς

ἐπαρχίης τῆς **Κατερίνης** (ἀρχ. Πιερῆς) πολλοὺς συνανθόμενοι μικροὺς ποταμοὺς ἀνερχόμενοι πρὸς Β. ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῶν καλιῶν συνόρων Παποῦλι καὶ π. ἀνατορῶν **Ιον τῶν ποταμῶν Ἀπῆαν** (Πλαταχάνας), **Βον τῶν Σῶν** (Ζηλιανῶν), **Βον τῶν Ἐνικῶν** (ποταμῶν Λιτοχώρου), **Ἄον τῶν Ἐλικῶν** (4) (Ποτάμι) πηγάζοντα ἐκ τῆς τοποσίτας, ἐν ἧ ἔκτετο πάλαι ποτὲ ἡ πόλις **Πέτρα**, **Βον τῶν Δίονων** (Μαυρονέρι), **Βον τῶν Λεῶνων** (Πέλικας καὶ Σφατλί) καὶ **Ἰον τῶν Μίνων** (Κατερίνα). Ἐκ τούτων οἱ τέσσαρες πρώτοι πηγάζοντα ἐκ τῶν ὄρεων καὶ ἀνατολικῶν ὕψοσιων τοῦ Ὀλύμπου, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ὕψοσιων τοῦ **Πέιθου** ὄρους. Ἀπαντες δὲ οἱ ἀνωτέρω μικροὶ καὶ χειμαρῶδες ποταμοὶ ἐκβάλλουσι εἰς τὴν μακρὰν ἀλιεπὴν, βραχὴν καὶ ἄλμυρον σχεδὸν δυτικὴν παραλίαν τοῦ **Θωμάσιου** κόλπου.

340. Τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ ἰδίως τὴν ἐπαρχίαν **Κορυθαῖας** διατρέχει ὁ παραποτάμος τοῦ Ἄφου **Λεβόλης**, ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν ὄρεων **Αἰβασίου** ἀρδενταὶ τὴν εὐφορον καὶ ἔκτεταμένην πεδιάδα τῆς **Κορυθαῖας** καὶ διερχόμενος διὰ τῆς πόλεως **Κορυθαῖας** χύνεται κατωτέρω εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Ἀλβανίας **Ἄφρον**, στρεφόμενος ἀνατολ. τῆς πεδιάδος τῆς **Κορυθαῖας** συνανθόμενος τὸν **Ἀλιάρικον** (Βίτριτσιαν βουλίγ. καὶ Ἰντζὲ Καρασὺ τοιουκ.), ἐνα τῶν μεγαλύτερων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας, πηγάζοντα ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους **Γράμμων** (Βοῖου) καὶ δεχόμενον τὰ ὕδατα διαφόρων πηγῶν, ἰδίως τῆς **Ζέλοβας**, τὴν ἐκροπὴν τῆς μικρᾶς λίμνης **Βιλικίας** καὶ πλεῖστον ἐκατέρωθεν παραποτάμων καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ μακρὸς αὐτοῦ ὄψος κατευθίνεται νοτιοανατολικῶς διὰ τῶν πεδίων **Καστορίας** καὶ Ἀνασελίτης σχεδὸν μέχρι τῆς βορείου κλιτύος τῶν **Χνοίων** ὄρεων, κατόπιν δὲ διευθυνομένως βορειοανατολικῶς διέσχεται νοτίως ὀλίγον τῆς πόλεως **Βερούας** καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὴν παράκτιον πεδιάδα τῆς Ἡμαθίας ἢ **Καμπανίας** ἐκβάλλει εἰς τὸν **Θεσμαϊτικὸν** κόλπον δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ βορείως τοῦ μικροῦ λιμένος τοῦ **Λευθεροχωρίου**, ἀφοῦ σχηματίσῃ εὐρύτατον **Δέλτα**.

Σμ. Ὁ Ἀλιάρικον κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ ποτὸν (250 χιλῶμ.) δέχεται τὰ ὕδατα πλεῖστον παραποτάμων (ὑποταλῶν), τῶν ὁποίων σημαντικότεροι εἶναι οἱ δεξιῶν μὲν ἡ **Πομβρίτσα**, πηγάζουσα ἐκ τοῦ **Γράμμου**, ἡ **Βοζοβία** πηγ. ἐκ τοῦ ὄρους **Παλιμαχέρου**, ἡ **Δόξα** ἢ **Γροβητίτικος** καὶ ἡ **Βερέτικος** πηγάζουσα ἀμφοτέρω ἐκ τῶν ὄρων **Σαμαρίας**, **Βασιλῆτος**, **Σπῆλων** καὶ ἐν μέρῳ ἀπὸ τοῦ **Ζηνοῦ-Λαζαρόου** καὶ τέλος πρὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ τὴν **Τοπιλίτσαν**.

Ἐξ ἀνωτέρω δὲ δεχεται τὰ ὕδατα τῆς ἐκροπῆς τῆς **Λίμνης Καστορίας** (Ὄρεσιταδος) καλουμένης ποταμοῦ **Σοφῆας**, τοῦ κατωθῆν τῆς **Λαρίσιης** μικροῦ ποταμοῦ **Σιῶνι** καὶ τινων ἀσημῶνων ποταμῶν, πηγάζοντων ἐκ τῶν ὕψοσιων τοῦ **Βερμίου** ὄρους.

Ἡ κοίτη αὐτοῦ εἶναι πανταχοῦ εὐρεία, τὰ ὕδατα αὐτοῦ λαμβάνουσι χροῖαν καλοῦς ἐρυθρῶν, ἧτις προέρχεται ἐκ τῆς

(1) Τὸ βόρειον μέρος τῆς **Μογλιῆς** ἀνήκει εἰς τοὺς **Σέρβους**, ὅς καὶ μέρος τῆς βαθεῖας καὶ ἐκτεταμένης κοιλάδος τοῦ **Μορχόβου**.

(2) Αἱ τεσσάραι τελευταῖαι πεδιάδες καλοῦνται μὲ ἐν ὀνομα πεδιάς τῶν **Σερβῶν**.

(3) Ἡ ποίτις τοῦ παραγομένου καπνοῦ ἐκ τῆς Ἀν. Μακεδονίας θεωρεῖται ἀνωτέρα ὄλων τῶν εἰδῶν τοῦ καπνοῦ, ἔνεκα δὲ τούτου οἱ κάτοικοι αὐτῆς καλλιεργοῦσι τὸν καπνὸν εἰς μεγάλην κλίμακα.

(4) Ἐθεσώθησαν μεθοδικότερον τὰ ὄχιζομενα τὴν περὶ γοργῆν τῆς ἰθαγοργίας τῆς ἀπὸ τῆν ἑλληνικῶν κατοχῆν μακεδονικῆς χώρας ἀπὸ τῶν ὀρίων τοῦ παλ. βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐκβάλλει πλησίον καὶ δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης, εἶναι δὲ ὁ μικρότερος καὶ ἄσημότερος πάντων τῶν προηγουμένων ποταμῶν καὶ διὰ τοῦτο ὀρηκτικώτατος χειμάρρος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καλεῖται.

Ποταμοὶ τῆς Χαλκιδικῆς. Ἀνατολικῆς τῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτείνεται ἕκην τριακίην ἢ ὀρενὴν χερσονήσος τῆς Χαλκιδικῆς, ἐπὶ τῆς ἑποίας ῥέουσι χτισσαρρότες μικροὶ ποταμοί, κυριώτεροι τῶν ἑποίων εἶναι 1) ὁ Ἄνθεμος (Βασιλικιώτικος), ὅστις πηγάζει ἐκ τοῦ ἔρους Χορτιάτου καὶ ἀρθεύει τὰς πεδιάδας Γαλατσίτης καὶ Καλαμαριῆς διευθύνεται εἰς ἀνατολὴν πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Αἰναιῶν (Καρακαστρινοῦ) ἀκρωτηρίου, 2) ὁ Χαβρίας πηγάζει ἐκ τῶν δυτικῶν ὄρειων τῶν ἔρους Κίσσου (Χορτιάτου) καὶ καταβύθων εἰς ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον μεταξὺ Ποτειδαίας καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Γυγίνου ἀκρωτηρίου πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀντειωνείας, 3) ὁ Ὀλύμθιος (Πολύγυρος Λούντζικ) πηγάζει ἐκ τῶν μεσημβρινῶν ὄρειων τοῦ αὐτοῦ ἔρους διερχόμενος τὴν Ὀλύμθον χάνεται εἰς τὸν Τορωναῖον κόλπον, 4) ὁ Ἀνιῆς ἢ Ἀνιῆτης (Κούσαρος) πηγάζει καὶ οὗτος ἐκ τῶν δυτ. ὄρειων τοῦ ἔρους Κίσσου (Χορτιάτου) καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἔχων ὡς ὁ προηγούμενος καὶ καταβρέχων τὴν Βυζαντινὴν χώραν χάνεται εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον (Τορωναῖον), 5) ὁ Ὄρνυλλας (Μιλιάδας) ὁ μεγαλύτερος τῶν ποταμῶν τῆς Χαλκιδικῆς πηγάζει καὶ οὗτος, ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἔρους (Κίσσου Χορτιάτου) ἀρθεύει τὴν στενὴν κοιλίαν τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ ἔρους Ὑμφιζίου (Χολομάντος) καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους κατὰ τὸν ῥοὴν αὐτοῦ, ἐκβάλλει εἰς τὸ ἀνατολ. μέρος τοῦ Τορωναῖου κόλπου μεταξὺ τῶν μικρῶν κομητοῦλων Ὀλοφθίου (Σιθωνικῆς) καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Φεργγῆ καὶ Σερμυλῆς, 6) ὁ Ψυχρὸς (1) (Πλατάνης), πρὸς μικρότερος τοῦ προηγούμενου, πηγάζει ἐκ τοῦ ἔρους Ὑψίθου ἐκβάλλει εἰς τὸ ἀνατ. μέρος τοῦ Σιγγιτικῶν κόλπου, 7) ὁ Ρήγιος, ὅστις ἂν ἐκρῆθι τῆς λίμνης Βόλβης, ἐκβάλλει εἰς τὴν δυτ. παραλίαν τοῦ Σερμυλικῶν κόλπου, 8) ὁ καὶ νοτιώτερος τοῦ προηγούμενου Βάβιτος βραχὺς τὸν ῥοὴν κατερχόμενος ἐκ τοῦ ἔρους Καμηλοβοῦνι χάνεται εἰς τὸν μικρὸν κόλπον τῆς Ἰερισσοῦ.

Προχωροῦντες πρὸς ἀνατολὰς τῆς Χαλκιδικῆς συναντῶμεν τὸν ποταμὸν Στρομῶνα (Στρούμα βουλγ. Καρασοῦ τουρκ.) εἶναι ὁ μεγαλύτερος μετὰ τὸν Ἄξιον ποταμὸς τῆς Μακεδονίας. Ὁ Στρομῶν πηγάζει καὶ οὗτος ἐκ τῶν ὄρειων Ραδομιρ τοῦ Σκομμιοῦ καὶ διεύθυνται πάντοτε εἰς ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, ἀρθεύει πρῶτον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ραδομίου, διαρρηγνύων ἔπειτα τὸν Ὀρβηλὸν διέρχεται τὴν κοιλίαν τοῦ Κιονοστερῆ, εἰτα τὰ ὄρη οὐρανικὰ στενὰ τῆς Κόσσης, ἄνω ἄρχοντα πέντε ὀδοπορικὰ ὄρη ἐντεύθεν τῆς Ἄνω Ἰζονιαρῆ καὶ τελειούσιν παρὰ τὸ τουρκαζὸν χωρίον Γενίαιοι, ἐξαικολουθῶν δὲ νὰ κατέργηται διαπερῶν τὰ στενὰ τοῦ Λεμίου-Ἰαῶ (2) (Σιδηροκάστρου) εἰσερχόμενος οὕτως εἰς τὴν εὐφρορὴν καὶ μεγάλην πεδιάδα τῶν Σερβῶν

ἐκ ταύτης δὲ μεταβάλλων διεύθυνσιν διέρχεται τὴν λίμνην τοῦ Ἄχιου ἀπὸ τοῦ ΒΑ. πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος αὐτῆς σχηματίζον ἐν τέλει ἑλῶδη λίμνην, πλησίον τῆς ὁποίας ἐκεῖτο ποιεῖ ἡ ἀρχ. Ἀμυγδαλοῖς, ἐξερχόμενος δὲ κατόπιν ἐκ τῆς λίμνης καὶ διαρρηγνύων τὰ σχηματιζόμενα στενὰ ὑπὸ τοῦ Παγγαίου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸν Αἰγαῖον πέλαγος πλησίον τῆς θέσεως τῆς καλουμένης χοροῦ Νηριῶν (Ταύρασι), ἐντὸς τοῦ ὁμοῦ Σερμυλικῶν κόλπου (Ὀρφαναῦ ἢ Ρενίνας) (1).

Σημ. Ὁ Στρομῶν κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ ῥοὴν ἑλόντι ἀδελφόμενος δίγεται πολλοὺς παραποτάμους, ἐξ ὧν ἐπισημότεροι εἶναι ἐκ βεβίτων μὲν ὁ Γαυνοβίτης καὶ ὁ Σερμυλικῶς (Πόντος), ἐξ ἀριστερῶν δὲ ὁ τῆς Βιστοῖτης καὶ ὁ Κροσσοβίτικος ἀμφότεροι ἐκ τοῦ Ὀρβηλοῦ πηγάζοντες καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Τελευταῖος ὁ Ἀγγίης ἐκ τοῦ Ὀρβηλοῦ καὶ οὗτος πηγάζει καὶ διερχόμενος καὶ ἀρθεύει τὴν πεδιάδα Λομακῆ καὶ Φιλίππων δίγεται ἐν τῷ μεταξὺ καὶ πολλοὺς μικροὺς ποταμοὺς καὶ ἐκβάλλει ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἑχθῆς τῆς λίμνης τοῦ Ἄχιου.

Ἐτι ἀνατολικώτερον βαδίζοντες συναντῶμεν τὸν ποταμὸν Νέστον (2) (Καρασοῦ) (3), ἐκπιγάζοντα ἐκ τῆς Γοδύτης οὗτος λαμβάνει κατεύθυνσιν εἰς ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, εἶναι ὁ βραχύτερος καὶ ὀρηκτικώτερος, κατὰ τὸν ῥοὴν αὐτοῦ, τῶν ἄλλων μεγάλων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας. Διασχίζων καὶ ἀρθεύων τὴν ὄρειαν, εὐρεῖται καὶ γονιμωτάτην κοιλίαν, τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τῶν ὄρησι τοῦ Ὀρβηλοῦ καὶ Παγγαίου, δεχόμενος ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὺς χειμάρρους καὶ παραποτάμους, ὧν ἀξιολογώτεροι ἡ Βιστοῖτα καὶ ὁ Δοσιποτά-δερεσί, κατακλιζῶν ἐνίοτε τὴν ἐνθεν καὶ ἐνθεν παράκειμένην αὐτῷ χώραν, ἐκβάλλει ὀλίγον δυτικῶς τῶν Ἀβδήρων καὶ ἐναντι τῆς νήσου Θάσου διὰ πλατέος στομίου σχηματίζων μικρὸν Ἄεττα.

Σημ. Οἱ πλείστοι τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας τρέφουσι διαφόρους ἰχθῆς καὶ ἔγχελιας.

Σημ. Εἰς πολλὰ σημεῖα οἱ διάφοροι ποταμοὶ τῆς Μακεδονίας ζεφυνοῦν διὰ γερῶν ὄρειων, λήθων καὶ ἰσχυρῶν σιδηρῶν, πανταχοῦ σχεδὸν καὶ εἰς μέρη, ἔπου ἢ εἰνη καὶ τὸ μῆμα τοῦ ποταμοῦ δὲν εἶναι ἰσχυρὰ, ὑπάρχουσι πορθηεῖα

(1) Ὁ ποταμὸς Στρομῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὡς καὶ νῦν, ἔπιπτε πλείους διὰ μικρῶν κιομαίων ῥοῶν ἀπὸ τῆς ἐκροφῆς αὐτοῦ ἐκ τῆς λίμνης Ἄχιου μῆζοι τῶν ἐπιβόλων του. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἐκπορεύσας κατὰ τῆς Ἀσίας, ἐν τῇ λίμνῃ Ἄχιου ἀνῆλθουσε τὸν στόλον αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ Σερμυλικῶν ἀπέπλενε ἀπεχόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν.

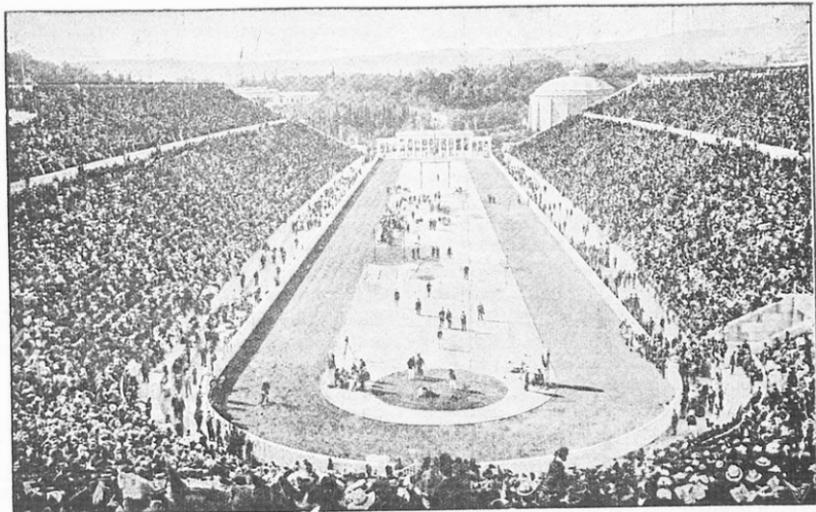
Κατὰ τοὺς μυθολογικοὺς χρόνους λέγεται ὅτι ὁ Στρομῶν ἦτο πλείος καὶ ἀνωτέρω τῆς λίμνης Ἄχιου, ἀλλ' ὁ Πρακλῆς θεματοῦς ἤμειον τὴν ἐπιλήρησε τὴν κοίτην αὐτοῦ λίθων καὶ κατέστησαν αὐτὸν πλάτος.

(2) Ὁ Νέστος εἶναι τὸ φυσικὸν ὄριον τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης.

(3) Τὸ ὄνομα Καρασοῦ = μέγαν ὄδον, δίδωσι οἱ Τορκοὶ εἰς πλείους σχεδὸν τοῦ μεγάλου ποταμοῦ τῆς Μακεδονίας ζευαροῦσι τοῦ Ἄξιου.

(1) Ὁ Ψυχρὸς ποταμὸς ἐκβεβί τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῶν λίαν ψυχρῶν ὕδατων του.

(2) Ὁλίγον ἀνωτέρω τῶν στενῶν Λεμίου-Ἰαῶ εἰσερχομένου εἰς τὸ Ἐλλήνων ἔδαφος.

ΤΟ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΣΤΑΔΙΟΝ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ Γ. ΑΒΕΡΩΦ

διαπερνά τούς διαβάτας διά λέμβων και σχεδιάσθαι υπηρετούντα ούτω σπουδαίως τήν κατά τόπους συγκοινωνίαν.

Οι υδροπορεύοντες ανά τήν χώραν πολλάκις χάνει τής συντομότητάς εβού διαπερνάσι γνωστός διαβατικούς εις πεύρους και φορτηγά κτήνη πόρους των ποταμών.

341. **Όρη τής Πελοποννήσου.** Τό έδαφος τής Πελοποννήσου είναι μόν όρεινότερον, αλλά παρουσιάζει περισσότερας πεδιάδας ή ή ήπειρωτική Έλλάς.

342. Είς τό Β. τής Πελοποννήσου εκτείνονται εκ Α. πρὸς Α. τό *Παραγαῖον* (Βοιτιάς 1927 μ.), ὁ *Έρβμανθος* (κοιν. Όλονός 2228 μ.), ή χθαμαλή σειρά τής *Φολόης* (690 μ.), τὰ *Άρσάνια* (Χελμός 2355 μ.) και ή *Κυλλήνη* (Ζίρια 2374 μ.).

343. Πρὸς Α. τής Πελοποννήσου εκτείνονται τό *Άρτεμισιον* (1672 μ.), τό *Παρθέσιον* (1217 μ.), ὁ *Πάγων* (Μαλεβός 1958 μ.), καταλήγων εις τήν *Μαλέαν Άβραν* και τό *Άσχαγαῖον* (1199 μ.) και τό *Άρκασιον* ἐν τῇ Άργολίδι.

344. Είς τό κέντρον τής Πελοποννήσου ἀπλοῦται τό ὄρειον και εὐρὸν *ἀρκαδικόν* ὄροπέδιον (περιλαμβάνον τὰ ὑψηλά *Μαντινείας* και *Μεγαλοπόλεως*) εις τοῦτο ἀνήκεισι μὲν τό *Μαίναλον* (1825 μ.) και τό *Λύκαον*, ἀρχεται δὲ ὁ *Ταίγαιος* ή *Πενταδάκτυλος* (κορυφή προφ. Ήλιος 2409 μ.), ὅπερ καταλήγει εις τήν νοτιωτάτην *Άβραν*, τό *Ταίρασον*.

Πρὸς Α. τής Πελοποννήσου εκτείνεται τό *Λύκαον* (Διαφόρτι 1420 μ.), τό *Νόμια ὄρη*, ὄν ὑψηλότερα κορυφή *Τετράρι* (1588 μ.), τό *Ψυχρόν* (1115 μ.) παρὰ τήν *Κυπαρισσίαν*, ή *Ίθώμη* (1390 μ.) ἐν

Μεσσηνίῃ, ή *Μαθία* (957 μ.) και τό *Αργάλεον* ἐν Πυλίῃ.

345. Ἐπί δὲ τῶν ἑλληνικῶν νήσων ὄρη ὀνομαστά εἶναι τό *Τελέθριον* (Γαλιτσάδες 970 μ.), ὁ *Μάκισιος* (Κανδήλιον 1210 μ.), ή *Λίφνης* (1845 μ.), και ή *Όζη* (1450 μ.) ἐπί τής Εὐβοίας, τό *Άριος* (Ζεύς 1003 μ.) και τό *Κόρονον* (999 μ.) ἐπί τής Νάξου, ή *Ίστώρη* ἐν Κερκύρα (910 μ.) και ὁ *Άϊνος* (1620 μ.) ἐπί τής Κεφαλληνίας.

Ἐπί τῶν νήσων δὲ τοῦ *Θρακικοῦ* πελάγους και τῶν νήσων τῶν κειμένων πλησίον τῶν *Μικρασιατικῶν* ἀκτῶν ὑψοῦνται τὰ ἑξῆς ὄρη:

Ἐν τῷ μέσῳ τής *Θάσου* ὑψοῦται τό ὄρος *Υγράριον* (ὑψ. 1028 μ.), ἐν τῇ νήσῳ *Λήμνου* αἱ ἐν αὐτῇ ἀνυψώσεις δὲν ὑπερβαίνουν τὰ 340 μ. Ἐν *Σαμοθράκῃ*, κειμένη ἔναντι τοῦ Ἑβρου και κατ' ἑξοχὴν ὄρεινῇ και ἀλμυρῇ ὑψοῦται τό ὄρος *Φεγγάρι* (ὑψ. 1800 μ.). Πρὸς νότον τής Λήμνου κείται τό τετραπύματον νησίδιον ἁγ. Εὐστρατίου.

ΣΗΜ. Ἀμφότερα αἱ νῆσοι *Ίμβρος* και *Τένεδος* παρέμειναν δυστυχῶς τῇ Τουρκίᾳ συνδῆ τῇ συνθήκῃ τής *Λωζάνης*. Καί εις μὲν τήν *Ίμβρον* εις τρία σημεία ὑπάρχουσι ἀνυψώσεις μὴ ὑπερβαίνουσαι τὰ 600 μέτρα τής ἐπιφανείας τής θαλάσσης, ἐν δὲ τῇ *Τενέδῳ*, κειμένη παρὰ τήν ἔξοδον τοῦ Ἑλλησπόντου και πλησιέστατα πρὸς τήν ἰασητικὴν ἀκτῆν, ἀνυψοῦν τῶν ἔρειπῶν τής ἀρχαίας *Τροίας*, μικραὶ τινες και ἀσημαντοὶ ἀνυψώσεις παρατηροῦνται.

Ἐν τῇ νήσῳ **Λέσβω** ὑψοῦται τὸ ὄρος *Ὀλύμπος* οὗ ἡ κορυφή δὲν ὑπερβαίνει τὰ 940 μ.

Ἐν τῇ νήσῳ **Χίω** ὑψοῦνται τὰ ὄρη *Πελαγονία* (κορ. προφ. Ἠλίας ὕψους 1260 μ.) ἐν τῷ μέσῳ τὸ **Αἶπος** (κορ. Προβοατῆς ὕψ. 940 μ.).

Ἐν **Σάμῳ** ὑψοῦνται τὰ ὄρη πρὸς τὸ Βλ. ὁ *Κεραεῖτες* (ὕψ. 1440 μ.) καὶ πρὸς Α. τὸ ὄρος *Ἀμπελος* (ὕψ. 1000 μ.).

346. Ἐν **Κρήτῃ** ὑψηλότερα ὄρη εἶναι τὰ **Λευκά** (*Μαδάρα* ὕψ. 2435 μ.), δύσβατα πλῆρη φαράγγων, κατάρουτα, μετ' ἀφθρόων βοσκῶν καὶ κατάφυτα ἐκ πεύκων καὶ ἄλλων ἀγρίων δένδρων ἢ *Ἰῶ* (*Ψηλορείτης* 2500 μ.) ὑψομιένῃ ἐν μέσῳ τῆς νήσου, λίαν δασώδης, ἐνταῦθα, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἀνετράφη ὁ **Ζεὺς**, ἔχει πλείστας πηγὰς, ἀφθρόων βοσκῶν καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κορυφῶν αὐτῆς; θέα τῶν πέριξ εἶναι ἐξόχως μαγευτικὴ, διακρίνει δέ τις ἀπάσα; τὰς πέριξ νήσους ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου μέχρι τῆς Ῥόδου, ἢ **Δίκε** (Λασηθιώτικα, ὕψ. 2150 μ.) ἐν αὐτῇ μυθολογείται ὅτι γεννήθη ὁ **Ζεὺς**, ὁ **Κρόνος** (2000 μ.) μεταξὺ τῶν ἐπαρχῶν **Ἀμαρίων** καὶ **ἁγίου Βασιλείου** ὄρους κατάρουτου, ἀλλὰ γυμνόν, καὶ τινα ἄλλα μικρότερα.

347. **Πεδιάδες καὶ ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου.**

Αἱ κρυφότερα πεδιάδες τῆς Πελοποννήσου εἶναι ἡ τῆς **Κορινθίας**, ἡ τῆς **Ἀργολίδος**, ἡ τῆς **Λακεδαιμόνος**, ἡ τῆς **Μεσσηρίας**, ἡ τῆς **Πηλίας**, ἡ τῶν **Πατρῶν** καὶ ἡ τοῦ **Αἰγίου**.

Οἱ διαφερόντες δὲ αὐτὰς ποταμοί, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον χειμαρρόδεις, εἶναι ὁ κορινθιακὸς **Ἀσωπός**, πηγάζων ἐκ τῆς Κυλλήνης, ὁ **Σελίνος** ἐκ τοῦ Ἐρμυμάνθου, ὁ **Κραῖθς** ἐκ τῶν Ἀραωνίων, ἐκβάλλοντες καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ὁ **Ἀλφειὸς** ἢ **Ρουφῆς**, ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου, ὅστις κατερχόμενος ἐκ τῶν νοτίων ὄρεων τοῦ ἀρκαδικοῦ ὄρους πεδίου ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον, ἡ **Νέδα**, πηγάζουσα ἐκ τοῦ Λυκαίου ἐκβάλλει εἰς τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον, ὁ **Πάμισος** πηγάζων ἐκ τῶν Νομίων ὄρεων χύνεται εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ὁ **Νέσος**, πηγάζων ἐκ τῶν δυτικῶν ὑψωραίων τοῦ Ταυγέτου ἐκβάλλει εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον, καὶ ὁ **Ἐβρότας** πηγάζων ἐκ τῶν νοτίων ὄρεων τοῦ ἀρκαδικοῦ ὄρους πεδίου καὶ διαφρέχων κατὰ μῆκος τὴν πεδιάδα τῆς Λακεδαιμόνος χύνεται εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

348. **Λίμναι.** Αἱ λίμναι τῆς παλ. Ἑλλάδος παροβαλλόμεναι πρὸς ἄλλας λίμνας τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι μικραὶ καὶ ἀσημίονες. Αἱ κρυφότερα τοῦναι ἡ **Βοιβηὶς** ἐν Θεσσαλίᾳ, ἡ **Τριχωνίς**, ἡ **Λοσιμάχεια**, ἡ **Ἀμφρακία**, ἡ **Ὀζήρος** καὶ αἱ ἰχθυοτρόφοι λιμνοθάλασσαι τοῦ Μεσολογγίου ἐν Αἰτωλοακαρνανίᾳ, ἡ ἐν Βιωτίᾳ **Κοπιὰς**, ἡτις μέχρι μέντινος ἦτο ἡ μέγιστη τῶν ἐν παλ. Ἑλλάδι λιμνῶν, νῦν δὲ ἀποξηρανθεῖσα διὰ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὑδάτων

αὐτῆς εἰς τὴν **Ἰακίνη** λίμνην καὶ ἐκεῖθεν πάλιν δι' ὑπονόμου εἰς τὴν Παρὰλίμνην (**Τροφίαν**) καὶ ἐκ ταύτης δι' ὑπονόμου καὶ τάφρου εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον μετεβλήθη εἰς ἔδαφος κατάλληλον πρὸς καλλιέργιαν.

Ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ παράχουσι ἡ τῆς **Φερεῶν** καὶ ἡ **Στυρμαίης**, ὧν τὰ ὕδατα διὰ καταβοθρῶν χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ **Λέρνη**, ἐν ἣ ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὴν **Λεορναίαν** Ὑδραν, μεταβλήθησα εἰς ἔλος, τὰ ὕδατα δὲ ταύτης μετὰ βραχύτατον ὄρον χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ ἔλος τοῦτο ἂν ἐλπίζομεν ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει τελείως ἐξυγιανθῆ καὶ κατασταθῆ διαμονῇ εὐχάριστος.

Πλὴν τῶν λιμνῶν τούτων ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι ἄλλαι μικραὶ καὶ ἀραθεῖς παρὰ τὴν θάλασσαν, ἂν χρησιμοποιουσα μᾶλλον πρὸς πῆξιν ἄλατος, διὰ τοῦτο δὲ καὶ **ἀλκαλι** ὀνομάζονται.

349. **Λίμναι.** Ἐν Ἠπειρῷ ἡ **Παμβώτης** (λίμνη τῶν Ἰωαννίνων), ἐνομιένῃ διὰ παλαιὰς στενῆς διώρυχας μετὰ τῆς Βλ. κειμένης λίμνης **Λαγρίστας**, ἔχει μῆκος δ' ὠρῶν καὶ πλάτος μιᾶς καὶ ἡμισίας ὥρας ἐν αὐτῇ ἄλιευται ἰχθύες καὶ ἐγγεῖαις ἐν τῷ μέσῳ τῆς λίμνης ὑπάρχει νησίς, ἐφ' ἧς κεῖται ἡ ὀνομαστὴ μονὴ τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος καὶ ἡ τῆς ἁγ. Ἐλευσῆς ἐν ἣ λειτουργεῖ ἱερατικὴ σχολή. Ἐπὶ τῆς νησίδος ταύτης ἐφρονεῖτο ὁ περὶβόητος καὶ ἀίμοβόρος Ἄλλησαῖς.

Ἡ **Λαγρίστα**, ἣτις σχηματίζεται ἐκ τῶν πλεονάζοντων ὑδάτων τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐκ χειμάρρων καὶ ὀνείων τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς πεδιάδος τῶν Ἰωαννίνων, τὸ θέρος μεταβάλλεται εἰς ἄπλουν ὀρειθρον τελεματώδες.

Ἡ **λημόδης** λιμνοθάλασσα (Διβάρη) Βουθρωτοῦ ἔναντι τῆς Κερκύρας, πλήρης ἰχθύων, ἡ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς Ν. κειμένη μικρὰ λίμνη **Ῥίσα**, ἣτις ἔχει περιμέτρον μὲν 2400 μέτρων, πλάτος δὲ 1000 μέτρων. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι ἐλώδες καὶ μισματικόν παρ' αὐτῇ ἐκτείνεται τὸ ἀπέραντον δίσκος **Ἐξαμίλια** καλούμενον, καταφύγιον τῶν ἀγριοχόρων, ἡ **Ζαροβίνα**, νοτιότερον τῆς ὠραίας κομποπόλεως Δελβινιακίου, περὶ ἧς δύο περίπου ὠρῶν καὶ βάρους ἐν τῷ μέσῳ 40-120 ὄργων, προκύψασα ἐκ καθιζήσεως τοῦ ἔδαφους, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς ἄλιευομένους ἐν αὐτῇ κεφάλους, πύτρορας καὶ καραβίδας, ἡ **Τουσκάλια** καὶ ἡ **Λογαροῦ** ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἐκ τῶν ἰχθύων αὐτῆς ἐξαγόμενον αὐγοτάραχον, κείμενα παρὰ τῇ βορείᾳ παραλίᾳ τοῦ Ἀμφρακικοῦ, ἀμφότερα λιμνοθάλασσαι, χρησιμεύουσαι ὡς πολλοῦ λόγου ἄξιαι ἰχθυοτροφεῖα, ἡ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Νιζόπολιν μικρὰ λιμνοθάλασσα **Μάζωμα** (1). Καὶ ἡ παρὰ τοῖς

(1) Κατὰ τὴν *Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν* φαίνεται ὅτι ἡ λίμνη **Μάζωμα** συνεδέετο μετὰ τοῦ ὅμιον Κομίου διὰ τεργητῆς διώρυχας διαχωρῆσας ἐκ τῆς Νικοπόλεως. Ἰερὴ τοῦ ἔργου τούτου ὑφίσταται ἐπὶ καὶ σήμερον.

ἀρχαίως περιώνμιος Ἀχρεονσία, δι' ἧς μετεφέροντο αἱ ψυχαὶ ὑπὸ τοῦ Χάρωνος εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἣτις ἦδη ἔχει καταστῆ ἀπεραντὸν τέλει, ἐφ' οὗ καλ-
λεργεῖται ὄρεζα καὶ ἀραβόσιτος.

Λίμνα.— Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου περιέχει τοσαύτας λίμνας, ὅσας ἡ Μακεδονία.

Ἐν τῇ ἐλληνικῇ Μακεδονίᾳ (1) κυριότεραί λίμναι εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Ἡ *Πρόσσα*, ἀνήκουσα μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ νότιον αὐτῆς μέρος εἰς τὴν ἐλληνικὴν Μακεδονίαν, κεῖται πρὸς Ν. τῆς λεκάνης τῆς *Ρέονας*, τῆς *Πρόσσας* καὶ τοῦ *Αρεόβου*. Εἶναι ἐκτεταμένη ὑψίτης τοῦ ἐδάφους, ἔχει μήκος περίπου 7 ὁρῶν καὶ πλάτος 2—3 ὁρῶν ὄριζομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὄρεον ἀνυψουμένου ὑπὲρ τὰς 2000 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· περιέχει τρία νησίδα καὶ μίαν νῆσον ἐν τῷ μέσῳ ἀνυψουμένην κωνοειδῶς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάχει ἐκκλησία καὶ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου.

Ἀπὸ βορρᾶ συρρέουσιν εἰς ταύτην τρεῖς μικροὶ ποταμοί, ὁ *Ρέονας* μετὰ τοῦ *Σοκόσα* καὶ ὀλίγον περαιτέρω ὁ *Βοζινόσας*. Ἡ λίμνη Πρόσσα συνδέεται δι' ὑπογείων καταβολῶν μετὰ τῆς δυτικῶς προσκειμένης αὐτῇ μεγάλης λίμνης τῆς *Αχιτίδος* (Αυχίτιδος), οὐδεμία δὲ παρατηρεῖται ἐξ αὐτῆς ἐκροή.

2) Νοτιοανατολικῶς τῆς Πρόσσας κεῖται ἡ ὀλίγον μικροτέρα αὐτῆς λίμνη *Βεντρόνη* (Αρενόβου), ἣτις στενωμένη πρὸς νότον προσομοίῳζει πολὺ πρὸς ποταμιόν, σχηματίζουσα βαθὺ καὶ ἐκτεταμένον ἕλος, παρὰ τὸ γεωτικὸν δὲ τῇ λίμνῃ χορίον *Τριῶν* καὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἀναβλύζει ἐξ ὑπογείου σή-
ραγγος σημαντικῶν ρεῖθρον (ἐκροή τῆς λίμνης Βεντρόνης), ὅπερ ἐκβάλλει μετὰ βραχίον ῥοῦν εἰς τὸν ποταμὸν *Λεβόλην*.

Ἡ διαχωρίζουσα τὰς δύο ταύτας λίμνας (Πρόσσαν καὶ Βεντρόνην) γλῶσσα ξηρᾶς εἶναι τόσον χθαμαλὴ, ὥστε ἅμα ἐπ' ἐλάχιστον ἀνυψομένη καὶ ὕδατα αὐτῶν ἀποτελοῦσα μίαν καὶ μόνην ἀδιάκοπον ἐπιφάνειαν ὕδατος. Τὸ ἀπόλυτον ὕψος αὐτᾶν ἐν φυσικῇ καταστάσει ἀνέρχεται εἰς 850—860 μέτρα. Ἀμφότερα αἱ λίμναι περιβάλλονται ἐπὶ εὐραίων λοφίδων ἐπιπέδου ἐδάφους, λίαν γόνιμου, ἀλλὰ παρὰ τὴν ὕδην πολλὰς ἐλώδους. Διὰ τῆς αἰκίας ἐξάγουσιν ἱκανὸν ποσὸν ἰχθῶν κυπρίνων (σαζανίων) καὶ ἐγγέλλων ταριχευομένων καὶ μεταφερομένων πρὸς πόλιν· σιν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας.

3) Ἡ *Βεγοροῖτις* λίμνη (Σαριγιούλ, ἦτοι κεντρικῆ λίμνη) περιορίζεται ἐξ ἀνατολῶν μὲν ὑπὸ τοῦ

Βερίου ἐκ μεσημβρίας δὲ ὑπὸ τοῦ Βουρήνου ὄρους, ἐξέρχεται διὰ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ἑορδαϊκοῦ (Ποτάμῳ) γυνομένη εἰς τὴν ὀλίγον πρὸς ἄρκτον κειμένην λίμνην τοῦ Ὀστρόβου.

4) Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου (1) (Κέλλι) ἀνατολικότερον τῶν προηγούμενων κειμένη ἔχει μήκος 15 χιλιομέτρων καὶ πλάτος 4 χιλιομέτρων, εὐρίζεται πλέον τῶν 535 μέτρων ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ οὐδεμίαν ἔχει ὁρατὴν ἐκροήν. Γενικῶς ἡ ἔκτασις αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 70 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Περιβάλλεται ὑπὸ βραχοπέτρων ὄρεσων ἀποτομωτάτων καὶ μόνον κατὰ τὴν νότιον καὶ νοτιοανατολικὴν ἄκρον τῆς λίμνης ὑπόχρυσαι ἀμπελοφυτὰ καὶ τινας λευκὰς. Τρέφει δὲ καὶ πολὺ ὀλίγους ἰχθῦς.

Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου κατὰ τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ὄχθην δέχεται πολλαριθμῶς μικροῦς χειμάρρους. Ὁ μέγιστος ὑποτελῆς (σύρρους) αὐτῆς εἶναι ὁ ἐκ νότου παρὰ τὸ χορίον Μουραϊαῖο ἐκβάλλων Ἀλμπάν-κιοῦ-Σοῦ διερχόμενος τὴν πόλιν τῆν *Καϊάρι* (2).

5) Ἡ ΒΑ. καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῆς πόλεως Ἑδέσσης (Βοδενῶν) κειμένη μικρὰ λίμνη *Βιάδοβα* (Γέλοβο), τῆς ὁποίας ἡ ἐκροή σχηματίζει τὸν ποταμὸν *Βόδαν* (Μπιστριτσάν), ὅστις διερχόμενος διὰ τριῶν καταρρακτῶν, πιπτόνων ἀπὸ ὕψους 15 μέτρων, ἐρημῶν τινά στενωπὸν διατεταμένον εἰς διαφόρους βραχίονας διαρρέων τὴν πόλιν τῆς Ἑδέσσης καὶ τὴν δι' ἀληθοῦς θαυμασίον φετιχὸν κεκαλυμμένην κοιλάδα ταύτης.

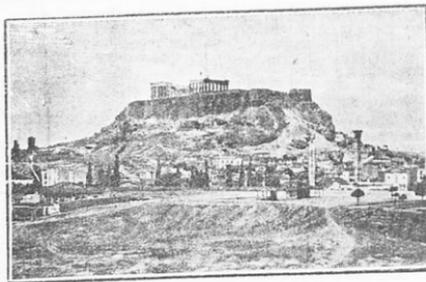
Ἡ προαναφερθεῖσα λίμνη *Βιάδοβα* οὐδένα ἔχει ὑποτελῆ ὁρατὸν, ἡ γεωλογικὴ δὲ διαμόρφωσις τῆς διαχωρίζουσας τὴν ἀνωτέρω λίμνην ὄρεσειαῖς ἀπὸ τῆς τοῦ Ὀστρόβου, οὐδόπως κωλύει τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης, ὅτι ἡ ἐλώδης *Βιάδοβα* τροφοδοτεῖται ὑπογείως ὑπὸ τῆς λίμνης τοῦ Ὀστρόβου, ἣτις τυγχάνει 100 τοῦλάχιστον μέτρα ὑψηλότερα καὶ εἰς τὴν ὁποίαν οὐδέμια παρατηρεῖται ἐκροή.

6) Ἡ λίμνη τῶν *Γεντιῶν* (Λουδία, λίμνη τῆς Πέλλης) ἔχει σχῆμα ἐπιμηκες, μήκος 10—15 χιλιομ. καὶ πλάτος 3—6 χιλιομ. καὶ ὕψος ὑψάμενον, κατὰ τὴν μεσημβρινὴν δὲ αὐτῆς ὄχθην περιβάλλεται ἐφ'

(1) Ἀποφύεται αἱ λίμναι *Βεγοροῖτις* καὶ Ὀστρόβου δὲν εἶναι παρὰ μίαν καὶ ἡ αὐτῆ, ὅγκ. ἡ τῶν ἀρχαίων λίμνη *Κέλλι*.

(2) Ἀπὸ ὕψους ἀπέφυγε: οἱ πότις τῆς λίμνης κῆτοικοι οὐδόπως ὑπερέβησαν ἐξ ἐλωδῶν πορετῶν, διότι τὰ ὕδατα τῆς λίμνης, ὅσα φαίνεται πολὺ κεντρικὰ καὶ ἐστερνωμένα χωρὶς, εἶναι ἥσαστα κατὰλίαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ποροφυτῶν καὶ τῶν ἀνοσπῶν κωνοειδῶν. Ἡ λίμνη τῶν *Πετέροκων*, κειμένη πρὸς Α. τῆς λίμνης τοῦ Ὀστρόβου, ἔχει μήκος 4 1/2 χιλιομέτρων καὶ πλάτος 3 χιλιομ. καὶ ὕψος ὑπερῶν τῆς θαλάσσης 574 μέτρων. Παρὰ τὴν λίμνην τοῦ *Πετέροκων* ἡ ἡμέτερα *Ε'* μεσοχία ἠγωνισθῆ περιλίμνητος τῆ 23ῃ Ὀκτωβρίου 1922 ἀποκεῖσασα νικηφόρος τὰς ἀλεπαλίλους καὶ λουσαλαῖς ἐφύδους τοῦ στρατοῦ τοῦ Γ' αἰτί πασά.

(1) Ἐπειδὴ ἡ παρούσα γεωγραφικὴ πραγματεία περιγράφει μόνον τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, διὰ τοῦτο ἀρκούμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὰς λίμνας ἐκεῖνας μόνον, αἵτινες περιλαμβάνονται ἐν αὐτῇ.

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

λιανόν διάστημα υπό έλους (1) εισέρουν δ' εις αυτήν διάφοροι χειμάρροι, ών σημαντικώτερος ή *Μογλιέτσα*. Εις τό βόρειον αυτής μέρος έκειτο ή άκρόπολις και ή πόλις της Πελλάης. Είναι ιχθυοτρόφος και πλήρης βδελών.

7) Η λίμνη της *Καστορίας* (Όρεστιάς) σχήματος επιμήκους κύκλου είναι κρατηροειδής, έχει μήκος 5 χίλιοι, από βορρά προς νότον και πλάτος 4 χίλιοι. Τό απόλυτον ύψος της επιφανείας των υδάτων της άνέρχεται εις 600 περίπου μέτρα από της επιφανείας της θαλάσσης. Τό μέγιστον βάθος αυτής είναι 7—16 μέτρα. Έκ της δυτικής όχθης εισχωρεί σχεδόν μέχρι του κέντρου της λίμνης ευρεία γεροσώνησος, επί της οποίας είναι έκτισμένη ή πόλις της *Καστορίας*, ής ανούται μετά της στερεάς διά στενό ισθμόν. Τό ύδωρ αυτής είναι διανυγές και γλυκύ και χορηγοποιείται διά τας βιοτικάς ανάγκας των κατοίκων. Ουδέποτε σχεδόν ταράσσεται ή επιφάνεια των υδάτων αυτής, καθ' όσον ή λίμνη είναι βαθύς έντεταμμένη μεταξυ άτοτόμων όρέων (2) (Βόρας, Βέριμον). Τό ύδωρ της λίμνης έν ώρα σφοδρού χειμῶνος πήγγνυται.

8) Παρά τούς δυτικούς πρόποδας του όρους *Κερκίνης* (Μπέλες) και παρά την μικράν πόλιν *Λοιράνην* κείται ή ομώνυμος αυτή λίμνη της Λοιράνης (Πρασαύς) έχουσα σχήμα επιμήκας, μήκος 6—8 χι-

λιοι, πλάτος 5—7 χίλιοι, και βάθος 8 μ. περιορισμένη πανταχόθεν, πλην της μεσημβρίας. Η παρόχθιος πόλις της Λοιράνης και τό ήμισυ της λίμνης από βορρά προς νότον άνίχκει εις τούς Σέρβους. Τρέφει θαυμασίους και ευμεγέθεις ιχθύς, ώριωτέρους ακόμη των ιχθύων των λιμνών Άχραιοδς και Πρέσπας. Έχει δέ ύδωρ διανυγές και πόσιμον. Τό ύψος αυτής από της επιφανείας της θαλάσσης είναι 148 μέτρων.

9) Η νοτιοανατολικῶς του όρους Κερκίνης (Μπέλες) και προς δυσμάς του *Λεμίρ-Ίσαρ* κεμένη λίμνη *Κεραϊτίτις* (Βουτκόβου) είχε μήκος 5 χίλιοι, και πλάτος 3 χίλιοι, τρέφει διάφορα είδη ιχθύων και από της άνατ. αυτής όχθης διέρχεται βραχίον του Στρούμνος, όστις μεθ' έτέρου βραχίονος παραλλήλως ρέοντος, σχηματίζει ώραϊον Δέλτα.

10) Βορειοανατολικῶς του λεκανοπεδίου της Θεσσαλονίκης κείται ή λίμνη του *Άματόβου* και ή παρακεμένη αυτή προς Β. λίμνη του *Άρτζάν*, άμφότεραι σχηματίζονται έν μικρῶν ποταμίσκων και ίδια του έκπηγάζοντος εκ της λίμνης της Λοιράνης ποταμίσκου *Άγιάς*. Έκρέει δέ εκ αυτών ο έλοποταμίσκος *Άσμακ* χυνόμενος εις τόν *Άξιόν*. Τό σχήμα αυτών είναι επιμήκας από Β. προς Ν. Η έκτασις της μέν λίμνης του *Άματόβου* είναι 18 τετραγ. χίλιοι, της δε του *Άρτζάν* 15 τετραγ. χίλιοι.

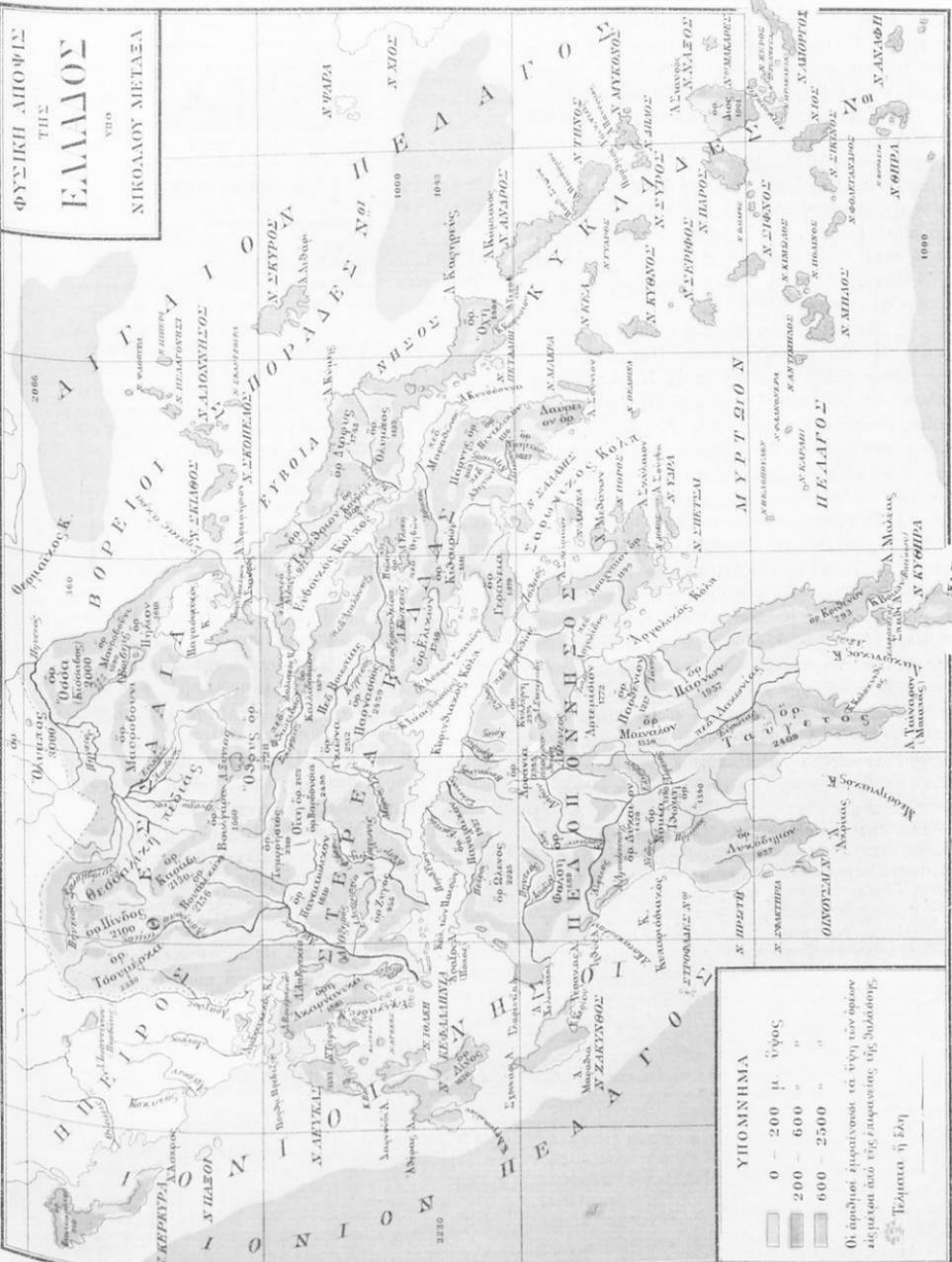
Τό ύπερ την θάλασσαν ύψος αυτών κυμαίνεται από 12—15 μέτρων. ΝΑ. της λίμνης του *Άματόβου* κείται ή *Πικρολίμνη* (Αδ5η-γχιώλ) μικρότερα των προηγούμενων, ή έκτασις αυτής δέν υπερβαίνει τά 3 τετραγ. χιλόμετρα, σχηματίζει δέ περίεξ αυτής έκτεταμένα έλη.

11) Η προς ανατολάς και εις τρίωρον περίπου απόστασις της Θεσσαλονίκης κεμένη μικρά λίμνη του *Λαγκαθά* (Άγίου Βασιλείου ή Κορώνεια τουρκ. Κοιουτσούκ-μπεσίκ) έχει μήκος 10 χίλιοι, και πλάτος 5 χίλιοι, μέγιστον βάθος 3—4 μέτρων και είναι κατά τό πλείστον έλαδης, ξεγόνται δέ εκ αυτής διάφορα είδη ιχθύων ή εκροή αυτής συγκοινωνεί μετά της ανατολικώτερον και επί του αυτού επιπέδου κεμένης πολύ μεγαλύτερας λίμνης *Βόλβης* (Μπεσίκ-γχιώλ Μπουγιούκ—μπεσίκ), της οποίας πάλιν ή εκροή (Ρήχως ποταμός) πριν ή εκχυθή εις τόν κόλπον της Ρεντίνας (Σερμουνικόν) ζευγγνυται υπό δύο γεφυρών. Έχει μήκος 24—30 χίλιοι, και πλάτος 5—7 και βάθος 10—15 μέτρων.

Άμφότεραι ά άνωτέρω λίμνα τροφοδοτούνται υπό πολλών ποταμίων (χειμάρρων), των οποίων σπουδαιότερα είναι τά από βορρά κατερχόμενα ρεΐθρα, οίον τό έκπηγάζον παρά την *Λιγχοβάνην* και διερχόμενον την πολίτην *Λαγκαθάς* και ή εκροή των βρωμιολιμνών *Λάνδζας* και *Μαυρόβου*, (*Μαύροβο-γχιώλ*) των κεμένων επί της βορείου λεκάνης του

(1) Αν και ή απόστασις της λίμνης των Γεντισαν από της επιπέδου άκτής του Θεσσαλικού κόλπου (Θεσσαλονίκης) άνέρχεται εις πλέον των 20 χιλιοι, έν τούτοις δύναται να θεωρηθῆί ως βέβαιον ότι ή λίμνη αυτή ήτο ποτέ παρακίτια και ότι εις έντεταμμένην έποχην ή άκτις της θαλάσσης εισχωρούσε μέχρις αυτών των προπόδων των όρέων (Άρστας, Αίτσα κλπ.)

(2) Τό ποιοτικόν έμποδίζει των άνεμων να ταράσσου την επιφάνεια της λίμνης, ή όπλα κινουμένη θι διετρίβει πούν την άσφοδρότητα των υδάτων της κατά τό θέρος ίδιος: όπερ σύμμερον δέν συμβαίνει έπιασῶς. Η *Ζάγγεση*, κεμένη ΒΑ. της *Καστορίας*, έχει μήκος 1600 μέτρων και πλάτος 800 μέτρων. Η *Ρουδιίκη* κεμένη ΝΑ. της προηγούμενης έχει μήκος 6 χίλιοι, και πλάτος 1 χιλιόμετρον, σχηματίζεται δέ ως επί τό πλείστον εκ της εκροής της λίμνης του *Πετιόροβου*. *Άμυρόβου* καί *άνωτέρω* λίμναι είναι άσημάνται.

ΦΥΣΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

ΥΨΟΜΗΤΡΑ

0 - 200 μ. ύψους
200 - 600 "
600 - 2500 "

Οι σκιάσεις χρησιμοποιούν τα χρώμα των ορίων
αίμαται από τις εμφανισίες της Δολλομένης.

Τέλιμα η Ελλάδα

όρους *Μπεικ-όαγ* όρος Μπεικίον διερχόμενος παρά τὸ χωρίον *Μεγάλα Μπεικίνα*. Ἡ λίμνη Βόλβη εἶναι λίαν ἰχθυοτρόφος, ἀνεύχονται δὲ εἰς αὐτὴν διὰ τῆς ἐκροῆς τῆς τοῦ Ρηζίου ποταμοῦ καὶ θαλάσσιοι ἰχθύες.

12) Ἡ πολὺ ἀνατολικώτερον τῶν προηγουμένων κειμένη λίμνη *Ἀχρσοῦ* ἔχει μῆκος ἕξ ἄκρον πρὸς μεσημβρίαν 30 χίλιοι, πλάτος δὲ εἰς ἄκρον πρὸς ἀνατολὰς 9—15 χίλιοι, καὶ ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 8 μ., δέχεται πολλοὺς πανταχοῦθεν παραποτάμους, ἐκ τῶν ὁσίων ἐπισημότεροι εἰς αὐτὴν ὁ κατὰ μῆκος διερχόμενος αὐτὴν *Στηριών* καὶ ὁ *Αγρσίτης*. Περιέχει πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη ἰχθύων νοστιμιωτάτων.

13) Ὁδεύτερος ἀνατολικώτερον καὶ διερχόμενος τὸν όρος Πέγγιον συναντῶμεν τὴν λίμνην τοῦ *Ποαβρίον* (Μπερνεκτλή), κειμένην πρὸς Ν. τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Φιλίππων, ἧτις ἔχει μῆκος 3 χίλιοι, καὶ πλάτος ὁσαύτως 3 χίλιοι. Βλ. *Μεγάλην* ἔκτισαν ταύτης κατέχουσι τὰ καλούμενα τετάρη τῶν Φιλίππων, ἅτινα καὶ τὰ ὄρη τῆς λίμνης ἀφίησιν ἀπροσδιόριστα καὶ τὰ περίεξ αὐτῆς μέρη καθιστοῦσιν εἰς ἄκρον ἐλώδη.

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κεφαλαίου περὶ λιμνῶν, παρατηρεῖται τίς ὅτι περίεξ τῶν ὄχθων τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων λιμνῶν τῆς Μακεδονίας ὑπάρχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μεγάλα ἐλώδεις ἐκτάσεις κεκαλυμμένα ὑπὸ καλάμων, ὕδροφιλον καὶ ἐλοιφίλων ἐν γένει φυτῶν, θεωροῦμενα καὶ δικαίως ὡς σπουδαίωτατον κώλυμα εἰς τὴν πρόοδον τῶν κατοίκων τῆς περίεξ χώρας, καθ' ὅσον συνετεία τῶν ἀνωτέρω ἐδαφικῶν συνθηκῶν ἢ προκύπτουσα μάλιστα τὸν ἐλώδη πρυθὸν ἐκνευρίζει καὶ ἐξασθενεῖ τοὺς κατοίκους καὶ συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀδράνειαν καὶ φυγοπῶσιν αὐτῶν.

Σημ. *Χωρογραφικῶς* εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀνήκουν καὶ αἱ λίμναι *Ανγρτίτις* (Ἀχρσοῦ ἢ Ὀχρσοῦ) καὶ ἡ πρὸς Ν. ταύτης κειμένη λίμνη *Μαλίκη* καὶ ἡ ἀρχικυβερνατορικὴ ταύτης κειμένη *Σβρίνα*. Πολιτικῶς ὅμως φαίνεται ὅτι αἱ ἀνωτέρω λίμναι θὰ ἀποτελέσουν ἑνωστικῶς μέρος τῆς ἀριστοτάτης δημοκρατίας τῆς Ἀλβανίας.

Ἡ *Ανγρτίτις* φημιζέται ὡς μία τῶν μεγάλων καὶ ὠραιότερων λιμνῶν τῆς Μακεδονίας, τὸ μῆκος αὐτῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἀνέρχεται εἰς 30 περίπου χιλιάμετρα, τὸ δὲ πλάτος αὐτῆς ἔξ ἀνατολῆς πρὸς βορρᾶς εἰς 14 χιλιάμετρα. Τὸ εὐρὸς αὐτῆς ὑπολογίζεται εἰς 700 περίπου μέτρα, ὅς καὶ τὸ ὕψος τῆς ἐπιφάνειαν ἀπόλυτον ὕψος εἰς 690 μέτρα. Τὸ ὕψος αὐτῆς εἶναι κρυσταλλῶδες διαυγές καὶ λίαν εὐποτον.

Διὰ τῆς Ἀνγρτίτιδος δέχεται αἱ μέλας ποταμοὶ *Αἰλίων* ἢ *Αἰλίον*, ἐκβάλλουσι δὲ εἰς αὐτὴν διάφοροι ποταμοὶ καὶ χείμαρροι, ἐπισημότεροι τῶν ὁσίων εἶναι ὁ *Ταφόρα* καὶ διὰ τῆς πόλεως Ἀχρσοῦ νοτιανατολικῶς διερχόμενος ποταμὸς *Δολξίν*, ἀπὸς ταύτων κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς λίμνης ἀναβλύζουσι πολυάριθμοι πηγαί, ὧν τινες ἀφθονῶνται, θεωροῦμενα ὡς πτόγιοι ἐκροαὶ τῆς περὶ τὰ 160 μ. ὑψολογίας λίμνης Πρῶσπας.

Ἡ *Ανγρτίτις* καὶ τὸ περίεξ αὐτῆς εὐρύτατον λεκανοπέδιον περιβάλλεται σχεδὸν πανθόρως ἀπὸ τῶν ὄχθων αὐτῆς καὶ τῶν ὄχθων αὐτῆς.

χοῦ ὑπερβαίνει τὰ 2200 μέτρα, ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀθριανόσκου, *Πορραϊῶν* (Πετρίων) καὶ τοῦ όρος *Γαλιτῆα*, πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τοῦ όρος Ὀδοῖται ἢ *Βαθύα*, νοτιοδυτικῶς ταύτης ἀνορθοῦται τὸ όρος *Κίμανα* βουλγάρ. καλούμενον, ἔχον σχῆμα κούβου, φαλακρὸν καὶ βραχῶδες. Πάντα τὰ περίεξ αὐτῆς λίμνης *Ανγρτίτιδος* ὄρη εἶναι κατάφορα, κεκαλυμμένα μὲν δρυῶν, φηγηθῶν καὶ ἑλατῶν, τῶν ἑσπίων ἢ εὐλαία χρισμοποιεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν παρασκευὴν ἰσπίων, αἱ χημικώτεροι κλιτύες αὐτῶν, καὶ κυρίως αἱ παρά τὰς ὄχθας, πῶ μὲν κοσμοῦνται ὑπὸ ἀμπελοφυτῶν καὶ γιγαντιαίων καστανεῶν (*Βαγόρα* κλπ.) πῶ δὲ ὑπὸ ἀμπελοφυτῶν καὶ ὀπωροφόρων ἐνέδρων (τὰ ἀνορατὰ μῆλα τῆς Ἀχρσοῦ) ἐπὶ τῶν ὑπερῶν τῶν όρων *Αθριανόσκου*, *Πετρίων* καὶ *Γαλιτῆα*.

Ἡ *Ανγρτίτις* τρέφει διάφορα καὶ εὐραγῆ εἶδη ἰχθύων ὅσους 3 χιλιάγραμ. καὶ μήκους ἐνίοτε 2 μέτρον, οἵτινες ἐκπαλαί ἦσαν περιζήτητοι καὶ ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων ἀκμῆ τοῦ Βυζαντίου. Καὶ νῦν μεταφέρονται εἰς Ἑλλὰδα καὶ Μοναχίην, ὅπου μὲν εἰς χερσὶν, ἀπαρῶν δὲ ἱακτομένων καὶ ἐχοιμῆται ἐν τῇ θερμῇ ἐποχῇ. Ἡ ἀλιεῖα ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν περίεξ κατοίκων μετὰ πολλῆς δραστηριότητος. Πρὸς νότον τῆς *Ανγρτίτιδος* καίεται ἡ λίμνη *Μαλίκη* ὅσα σχήματος μνηστεῶς καὶ ὑψηλότερα τῆς προηγουμένης, ἔχει μῆκος 8 1/2 χίλιοι, καὶ πλάτος 4 1/2 χίλιοι, πρὸς βορρᾶν δὲ καὶ νότον αὐτῆς συνορεύει μετὰ ἐλώδους ἐκτάσεως πλεον τῶν 3 χιλιάμετρων ἐκτατέρων. Ἀρχικυβερνατορικῶς εὐρύταται ἡ ἐπιπέδου κατὰ τὸ μέγεθος λίμνη *Σβρίνα*.

350. **Ἰαματικά πηγαί.** Ἐν Παύ. καὶ Νέμ. Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν ἐπίσης πηγαὶ θερμῶν ὑδάτων, αἵτινες θεραπεύουσι διαφόρους ἀσθενείας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὀνομαζοῦνται *ιαματικά πηγαί*.

Τοιαῦτα εἶναι ἡ τῆς Αἰθιοπίας, τῆς Ὑπάτης, τῶν Θεσμοπόλων, τοῦ Σμοκόβου (Καρδίτσης), τῶν Μεθάνων, τοῦ Λουτρακίου, τῆς Κυλλήνης (Λίντζης), τοῦ Καϊάφα, τῆς νήσου Κόδων καὶ ἄλλα.

Ἰαματικά πηγαί ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχουσιν πολλά καὶ διάφορα, δυστυχῶς ὅμως πολλά ἐξ αὐτῶν κείνται πέραν τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων.

Ἐν τῇ ἑλλην. Μακεδονίᾳ εἶναι αἱ ἐξῆς: αἱ παρὰ τῷ *Ῥομποζίκῳ* νοτίως τῆς λίμνης Βόλβης θερμοληγαὶ θερμοκρασίας 80 βαθμῶν, τὰ ἐν *Σάδες* θειοῦχα λουτρά τριῶρον ἀπέχοντα τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ ἐν *Λαγκαθῷ* (Λίτζα) θειοῦχα λουτρά κειμένα ΒΑ. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς ἀπόστασιν 21 χιλιομέτρων, αἱ παρὰ τὴν *Νιγρίταν* καὶ παρὰ τὸ *Λορὲ—μαλὲ* τῶν Σερρῶν θερμὰ πηγαί, τὰ παρὰ τὸ Δεμιρ-Ἰσοῦρ καὶ παρὰ τὸ στενὸν τῆς *Ρουπέλης* θειοῦχα λουτρά. Ὑπάρχουσι δὲ πρὸς τοῦτοις καὶ εἰς ἄλλα μέρη διάφορα ψυχρὰ ἱαματικά ὕδατα ὡς εἰς τὰ χωρία *Ἐξισοῦ*, *Γιάννης* κλπ.

351. **Ἡραίστεια καὶ οισμοδόμητοι τόποι.** Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν πολλὰ ἠραίστεια ἐσβεσμένα καὶ δύο ενεργά, τὸ τῆς *Θήρας* καὶ τῶν *Μεθάνων* συγκαίως δὲ πάσχουσιν ὑπὸ οισμῶν ἡ Θεσσαλία, ἡ Λοκρίς, ἡ Βιωτία καὶ τὰ ΒΑ. πορῶνα τῆς Πελοποννήσου (Μεμφυλίας, ἢ Ζάκυνθος καὶ τὰ Κύθηρα).

ΣΗΜ. Περιβλήματος ἐν γένει, περὶ τοῦ ποιοῦ τοῦ περιβάλλοντος σχεδὸν πανθόρως ἀπὸ τῶν ὄχθων αὐτῆς καὶ τῶν ὄχθων αὐτῆς.

βλέπε εν τῷ κεφ. Ἐπισκόπησης τῆς Ἑλλάδος φυσική, καθὼς καὶ περὶ τῶν προϊόντων τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς βιομηχανίας, πρὸς τοῦτους δὲ καὶ περὶ συγκοινωνίας, ναυτιλίας, ἐμπορίου κλπ. ἐν τοῖς μετέπειτα ἰδίως κεφαλαίοις.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἑλλάς, Παλαιά καὶ Νέα, διαίρεται πολιτικῶς ἥδη εἰς 35 νομούς, 3 κείνται ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι, 5 ἐν Πελοποννήσῳ, 3 ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἡπειρῷ, 2 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ 3 ἐν ταῖς τοῦ Ἴονιου. Ἐν τῇ Ν. Ἑλλάδι 8 κείνται ἐν Μακεδονίᾳ, 2 ἐν τῇ Δ. Θράκῃ, 2 ἐν Ἡπειρῷ, 3 ἐν ταῖς Μικρασιατικαῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου καὶ 4 ἐν Κρήτῃ. Οἱ νομοὶ οὗτοι διαρροῦνται εἰς 69 ἐπαρχίας καὶ 80 ὑποδιοικήσεις.

Α'. ΜΕΣΗ Ἡ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

352. Στερεά Ἑλλάς καλεῖται τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐβρίσκειτα μεταξὺ τῆς Ἡπειροῦ καὶ Θεσσαλίας πρὸς Β. καὶ τῆς Πελοποννήσου πρὸς Ν. ἀπ' ἧς χωρίζεται διὰ τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Ἡ στερεά Ἑλλάς ἔχει σχῆμα ἐπιμήκες, διήκει δὲ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους πρὸς Α. μέχρι τοῦ Ἴονιου πρὸς Δ. καὶ διαίρεται πολιτικῶς εἰς τρεῖς νομούς: 1) Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, 2) Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ 3) Ἀχαρνανίας καὶ Αἰτωλίας.

ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

353. Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἔχων σχῆμα ἐπιμήκες κατέγει τὸ Α. μέρος τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος καὶ σχηματίζει τὴν μικρὰν τριγωνικὴν χερσόνησον τῆς Ἀττικῆς καταλήγουσαν εἰς τὸ ἀκροτήριον Σούνιον.

354. **Ὄρια.** Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τὸν Εὐβοϊκοῦ κόλπου σχηματίζων μετὰ τῆς νήσου Εὐβοίας τὸν στενὸν πορθμὸν τοῦ Εὐβοίου, πρὸς Δ. μετὰ τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας καὶ ἐν μέρει τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Β. μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τὸν Σαφρονικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

355. **Ἐκτασις.** 6306 τετραγ. χιλιόμετρα.

356. **Πληθυσμός.** 623399 κάτ.

357. **Κλίμα.** Τὸ κλίμα τῆς Ἀττικῆς εἶναι ἐκ τῶν ὀρειωτέρων καὶ γλυκύτερων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ὁ οὐρανὸς αὐτῆς εἶναι σχεδὸν πάντοτε ἀνεφελὲς καὶ φημιζέται διὰ τὴν χάριν αὐτοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα.

Ἡ ἰδιότης αὕτη τὸ 1927 ἐξομοιωθῆκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γάλας ἐπὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς καὶ παρέσχεον ἰδίᾳ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀπαραμίλλων ἐκείνην ζωηρότητα καὶ εὐκνησίαν πνεύματος καὶ τὴν ἀνεφικτον νῦν κατασθῆσαν καὶ καλλιτεχνία. Αὐστηχῶς ὅμως τὸ πρὸς τὰ ΒΔ. μέρη τῆς Βοιωτίας εἶναι ὑγρὸν καὶ νοσηρὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸ θέρος, ἔνεκα τῶν πολλῶν λιμναζόντων ὑδάτων περὶ τὴν πεδιάδα, ὅπου ὑπῆρχον ἄλλοτε ἢ νῦν ἀποξηραθέναι λίμνη Κοπαῖς, ἀποδόσασα χιλιάδας στρεμμάτων εἰς τὴν καλλιτεχνίαν κυρίως τῶν δημοτικῶν καρπῶν καὶ τοῦ βίββικου.

358. **Ἔδαφος.** Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς εἶναι λεπτόρον καὶ ὄχι πολὺ εὐφρον. Εὐδοκίμει κυρίως ἡ ἄμπελος καὶ ἡ εἰλαία, ἐν ᾧ τὸ τῆς Βοιωτίας εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεδινὸν καὶ εὐφρον, ὑποβοηθουμένης τῆς καλλιτεχνίας αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ὑδάτων.

359. **Προϊόντα.** Ἡ Ἀττικὴ παράγει δημοτικὰ καροῦς, οἶνον (ὄρνιθιν), ἔλαιον, μέλι, τρέφει διάφορα κτήνη καὶ ἐξάγει μάρμαρα καὶ τινα μεταλλὰ, ἡ δὲ Βοιωτία δημοτικὰ καροῦς ἐν ἀφθονίᾳ, βίββικα, κτηνὸν, διάφορα ὄσπρια καὶ διατρέφει πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων καὶ ἀγέλας χοίρων.

360. **Ὄρη.** Ὁ ὕμνητος ὀνομαστὸς διὰ τὸ μέλι του καὶ τὸν λαμπρὸν χρωματισμὸν, τὸν ὁποῖον λαμβάνει κατὰ τὴν δόσιν τοῦ ἡλιου. Πρὸς Α. τοῦ ὕμνητου, μετὰ τὴν οἰνοφόρον πεδιάδα τῶν Μεσογειῶν, ἐκτείνεται ἡ πολυδαίδαλος καὶ λοφώδης χώρα τοῦ Λαυρείου, ἔχουσα ὑψηλότεραν κορυφὴν τὸν χθιαλὸν *Ὀλίμπος*, περιέχουσα μεταλλεῖα μολύβδου, σιδήρου, ψευδαργύρου καὶ μαγγανίου τὸ δασώδες *Πεντελικόν*, ἐκ τοῦ ὁποῖου ὀρυσσονται λευκώτατα μάρμαρα, ἐξ ὧν ἐκτίσθησαν τὸ πάλαι καὶ νῦν μεγαλοπρεπὴ καὶ καλλιτεχνικὰ κτίρια τῶν Ἀθηνῶν ἡ *Πάρος* χωρίζουσα τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας ὁ *Αἰγάλεος* πρὸς Δ. τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὁ Ζεφύρος ἔσπυε τὸν θρόνον του, θαμμένος καὶ ἀναμείνον μετ' ἀγωνίας τὸ τέλος τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας.

Ὁ *Κιθαρόν*, ὅρος ἀτόμον καὶ δασώδες, χωρίζων καὶ τοῦτον τὴν Ἀττικὴν καὶ Μεγαρίδα ἀπὸ τῆς Βοιωτίας ἐπὶ τοῦ Κιθαρόντος τρέφονται ἔλαφοι καὶ ἀγροῦχοροι καὶ ἡ *Ιεράνη* (χορυφὴ Μακρῶ-Πλάγι) ἦτα ἄρχεται ἀπὸ τῆς Μεγαρίδος καὶ καταλήγει νοτιοδυτικῶς παρὰ τὸν κόλπον τῆς Κορίνθου.

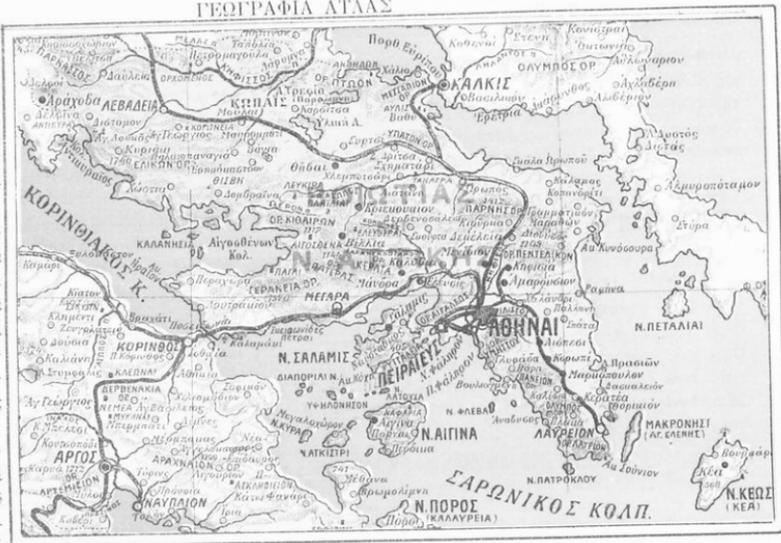
Ὁ *Ἐλικὸν*, ἐν ἐκ τῶν ὀρειωτέρων ὄρεων τῆς Ἑλλάδος κατάρφον ἐξ ἐλατῶν, ἐφ' οὗ εἰσέτενον οἱ ἀρχαῖοι ὅτι κατέφρον αἱ Μούσαι τὸ *Πτόρον* ὅπερ ἦτο καθιερωμένον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὁ *Παρωσσός*, οὗ τὰ ὑψηλότερα μέρη εἶναι γινά ἐνεκα τοῦ πολυτοῦ ψύγους καὶ τῶν πολλῶν χιόνων, τὰ δὲ χαμηλότερα λίαν δασώδη. Ἐπ' αὐτοῦ τρέφονται πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁπίων κατασκευάζουσιν ἑξαιρετον τυρὸν καὶ βούτυ-

ρον. Ἐκ τῶν πολλῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ αἱ ὑψηλότερα εἶναι ἡ *Μάκιστος* (Λύκιος) καὶ ὁ *Γεωτόμος* (1).

Ἡ ἀπὸ τῶν κορυφῶν τούτων δεξιὰ τῶν πέριξ εἶναι μαγευτικὴ καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ καὶ μάλιστα ζένοι περιηγητὰ ἀνερχοῦνται εἰς αὐτὰς, ὅπως ἐκεῖθεν θαυμάσῃσι τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ ἀπολαύσῃσι τοῦ λαμπροῦ θεάματος, τὸ ὁποῖον ἡ ἀποψὲς τῶν πέριξ παρουσιάζει. Ὁ Παρνασσὸς ἐθεωρεῖτο ἰερὸν ὄρος τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος· εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ ἡ Κασταλία πηγὴ, ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς ὁποίας ὅσας ἐπινεν ἐγένετο ποιητικῆς, ὅς ἐπίσταυεν οἱ ἀγαθοὶ· ἡ πηγὴ αὕτη ὀνομαζέται σήμερον βρύσις τοῦ Ἀρίου Ἰωάννου. Εἰς τὸν Παρνασσὸν ὑπῆρχεν ἐπίσης τὸ Κορινθίων ἄντρον· τοῦτο ὀνομαζέται σήμερον σπήλαιον τοῦ Ὀδυσσεύς, διότι κατὰ τὴν ἐπιπλοῦσάν εἰς τὰς μεγάλας καὶ βαθεῖαις αὐτοῦ ὁδὰς ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσος διεφύλαξε τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ.

361. *Πεδιάδες*. Ἡ Ἀττικὴ καταιμένεται εἰς 4 πεδιάδας· τὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐνδοξὸν πεδιάδα τοῦ *Μαραθῶνος* πρὸς Β. τῆς Πάρνηθος καὶ τοῦ Πεντελικοῦ, τὴν τῶν *Μεσογείων* πρὸς Α. τοῦ Ὑμηττοῦ, τὸ *Θρασίον* πεδῖον (Ἐλευσίνας) πρὸς Δ. καὶ εἰς τὴν πλῆθος ἐλασδένδρον πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν, τὴν σημαντικωτέραν ὅλων, περιχλωμένην ὑπὸ τῆς Πάρνηθος, τοῦ Πεντελικοῦ, τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ Αἰγάλεω, καὶ εἰς τὴν ἐκτετατομένην μεταξὺ τῶν ὄρεων Κιθαρώδους, Ἐλαζώνος καὶ Πτόφου μεγάλην πεδιάδα τῆς Βοιωτίας ὑποδηρημένην εἰς τὰς πεδιάδας Θηβῶν, Πλατιῶν καὶ Λεβαθείας.

362. *Ποταμοί*. Οἱ διαρρέοντες τὴν Ἀττικὴν ποταμοὶ (χεῖμαρροι, σκεδόν ἕξροι) εἶναι ἀσήμετοι, πολλοὶς ἐκλείποντες ἐν καιρῷ ἀνομβρίας. Ὀνομαστότεροι εἶναι ὁ Κηρικός καὶ ὁ *Ἰλισός*. Ὁ Ἀσω-

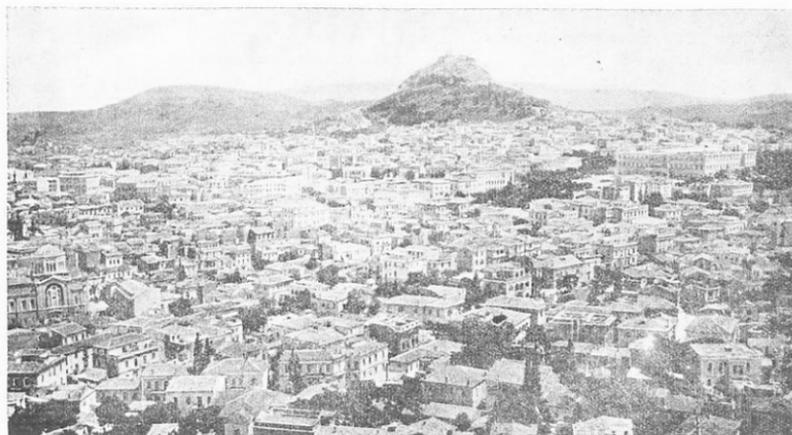
πός, πηγάζων ἐκ τοῦ Κιθαρώδους καὶ διαρρέων τὴν Θηβαϊκὴν πεδιάδα ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον, ὁ Βοιωτικὸς *Κηρικός* πηγάζων ἐκ τῶν ὑπεροσίων τῆς Οἴτης ἐκβάλλει διὰ διαρρέων εἰς τὴν Ὑλίκην λίμνην.

363. *Λίμναι*. Ἡ Κοκκαῖς, ἦτις ἀπεξηρόθη, καὶ οὕτω τὸ μὲν κλίμα τῆς Βοιωτίας σημαντικῶς ἐβελτιώθη, οἱ δὲ γεωργικοὶ πληθυσμοὶ ἀπέκτησαν ἐδαφοὺς γονιμώτατον 240000 περίπου στρεμμάτων πρὸς καλλιεργίαν. Ἡ Ὑλίκη καὶ ἡ *Παράλιμη* (Τροφία ἄλλοτε) εἰς ἃς διασχέτονται τὸ ὕδατα τῆς Κοκκαῖδος καὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

364. *Νῆσοι*. Ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας περιλαμβάνονται αἱ νῆσοι Σαλαμίς, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐνδοξὸν ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν, δοξάσασα τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος, παρ' αὐτῆς δὲ καίτις ἡ Ψυτάλεια ἡ Ἄγινα, τὸ Ἀρχαίοτρον (Κεζυφράτιον) καὶ ἑντες ἄλλα μικρὰ καὶ ἀατοίχηται νῆσοι ὡς ἡ τοῦ Πατρόζιου παρὰ τὸ Σούνιον καὶ ἡ τῆς Μαζρονήσου (Ἑλένης) ἔναντι τοῦ Λαυρείου.

365. *Συγκοινωνία*. Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἔχει πολλὰς καὶ καλῶς ὅπως δῆποτε συντηρουμένας ὁδοὺς, δι' ὧν συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν γειτονικῶν νομῶν Ἀργολίδας καὶ Κορινθίας, Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος κυριώτατα δὲ τοῦτον εἶναι ἡ Ἀθηνῶν-Θηβῶν-Λεβαθείας, ἡ Ἀθηνῶν-Λαυρείου, ἡ Ἀθηνῶν-Μεγάρων-Κορινθοῦ, ἡ Θηβῶν-Χαλκίδος κλπ. Πρὸς τοῦτους εἶναι τὸ κέντρον (ὀμητικῶν) τῶν ἑλληνικῶν σιδηροδρόμων, διότι ἐκ Περσῶν καὶ Ἀθηνῶν ἀναχωροῦσι πᾶσαι σχεδὸν αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ὁ

(1) Τὰ ὄρη τῶν ὄρεων διὰ σημειώσεται ἐπιπλοῦσα, διότι ἐν λεπτομερεῖ ἀπαρτίζονται ἐν τῷ εἰδικῷ περὶ τούτων κερ. σελ. 70 καὶ ἐν τῷ φρασικῷ γράμμι τῆς Ἑλλάδος σελ. 81.

ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ηλεκτροκίνητος Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, ὁ Πειραιῶς-Ἀθηνῶν μίξις ἑλληνοσλαβικῶν συνόρων καὶ ἐκείθεν διὰ Σερβίας εἰς τὴν μέσην Εὐρώπην (διεθνῆς), ὁ σιδηρόδρομος Π. Α. ἑλληνικῶν συνόρων διερχεται κατὰ τὰς ἑξῆς πόλεις καὶ χωριά διασχίζον τοὺς νομούς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, Πειραιῶ-Ἀθηνῶν-Λασιθίων-Σχηματίου-Θήβας-Λεβαδείαν-Λαοβιαν-Αργεῖον-Μετρώον Λαμίαν, Λομοκόλον. Ἐκ τοῦ Σχηματίου γίνεται ἡ διακλάδισις, ἣτις διεχομένη διὰ τῆς Ἀβλίδος τελευτᾷ εἰς τὴν Χαλκίδα. Ὁ Ἀθηνῶν-Κηφισίος, ὁ Ἀθηνῶν-Λαυρεῖον ὡς καὶ ὁ ἠλεκτρικὸς τροχόδρομος Ἀθηνῶν-Φαλήρου-Πειραιῶς.

366. **Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.** Οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων τῆς Ἀττικῆς ὁμιλοῦσι σχεδὸν πάντες καὶ τὴν Ἀλβανικὴν καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελοργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἐνθ' οἱ τῶν πόλεων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Οἱ δὲ τῆς Βοιωτίας ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν.

367. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας διαίρεται εἰς πέντε ἐπαρχίας 1) Ἀττικῆς, 2) Μεγαρίδος, 3) Αἰγίνης, 4) Θηβῶν καὶ 5) Λεβαδείας, ὑποδιαφορμενάς εἰς 3 δήμους καὶ 109 κοινότητες.

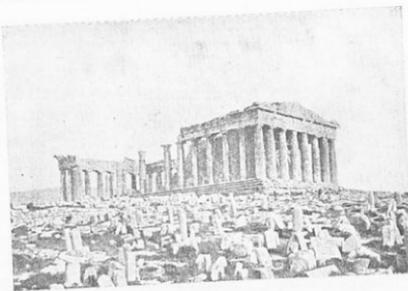
368. Ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς, ἀχορήγητη ἀπὸ τῆς Πάρνηθος, καταλήγει εἰς τὸ Σούνιον ἀκρωτήριον, ἔνθα ὑπέρχον ἄλλοτε ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Σουριαῖδος Ἀθηνᾶς ἢ κατὰ νεωτέρας ἐκκαθαφείας ἐπιγραφὰς ναὸς τοῦ Σουνιαρίου Ποσειδάωνος τοῦ ναοῦ τούτου ὠρίζονταν ἀκόμη 12 στύλοι ἐν τούτῳ καὶ τὸ ἀκρωτήριον ὀνομάζεταν Ἰταλίαι κάβο-ζολῶνες.

369. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς Δημοκρατίας εἶναι αἱ Ἀθῆναι, αἱ ὁποῖα κενταὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Κηφισοῦ καὶ Ἴλισσοῦ.

Τὸ «ἐδικλεις ἰσοτεφεῖς ἄστν» αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις τῶν γραμμικῶν, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας, συνίστατο τὸ πάλαι ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐκ τῆς Κάτω πόλεως, ἣτις ὀνομάζετο καὶ Ἄστυ, καὶ ἐκ τῶν ἡμέρων Πειραιῶς καὶ Παιλαιῶ Φαλήρων, οἱ ὁποῖοι συνεδέοντο μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῶν μακρῶν τεχνῶν (1). Ὀλόκληρος ἡ πόλις κατεκοσμεῖτο ὑπὸ θυμασιῶν οἰκοδομῶν, ὧν τὰ ἐπισημότερα λείψανα εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

Ἐν μὲν τῇ Ἀκροπόλει τὰ Προπύλαια μετὰ τῆς Πυραγοθήκης, δεξιόθεν τῶν ὁποίων κείται ὁ κορυφὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νεαγῆς, τὸ ἀνοικοδομηθὲν καὶ συμπληρωθὲν τελευταῖον διὰ τοῦ σφραζομένου ὀλικοῦ Ἐρῆζθιου, ὅπερ προσέλαβεν ἤδη ἱκανὸν μέρος τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ αἰγῆς, τὸ κύριον ἱερὸν τῆς ποιοῦχου θεᾶς καὶ ὁ Παρθενῶν, ὁ περὶ φρῆμος καὶ ὑπερ πάντας τοὺς ναοὺς τῆς ἀρχαιοτήτος ὥραιος καὶ πολυτελής ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἴσται τὸ ἑξαισιώτερον τῶν ἀριστοτεργημάτων τοῦ φειδίου χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς θεᾶς. Τὸ ἀθάνατον τοῦτο ἀριστούργημα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀνοικοδομήθη ἐπὶ Περικλέους ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτους καὶ διεσώθη ὀλόκληρος μέχρι τοῦ 1687 μ. Χ., διότι εἶχε μεταβληθῆ εἰς ναὸν τῆς Θεοτόκου καὶ τελευταῖον ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς τζαμίον.

(1) Ἡ ἀρχαιοτέρα πόλις ἔφθανε μέχρι τοῦ Ὀνικπειῶν, ἔνθα ὁ σφραζόμενος ποῦς (Πῶλη) τοῦ Ἀδριατικοῦ. Ὁ Ὀρμαῖος, ὁπῶς αὐτοκρατορὸς προσέτινε τὰς Ἀθῆνας ἀνατολικώτερον.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Κατά τὸ ἔτος ὅμως τοῦτο οἱ Ἕνεκοὶ πολιορκουόμενοι τοὺς Τούρκους ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἔβρισαν ὄχι δα ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος, ὅστις ἐξορησίμηνεν ὡς πυριτιδαποθήκη, ἀλλ' ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μέγα μέρος αὐτοῦ.

Ἐν τῇ Ἀκροπόλει φηκοδομήθη τελευταῖον καὶ μοναδικὸν μουσεῖον, ὅπερ περιέλαβε τὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνευρεθέντα ἐκ τῆς ἐνεργηθείσης μέγρο τοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους ἐκκαθαφῆς διάφορα μαρμαρίνια ἀγάλματα καὶ λοιπὰ πολυτίμητα εἰρημίματα πλουτίζοντα σημαντικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Εἰς δὲ τὸ Ἄστυ, ὅπερ ἦτο πλήρες δημοσίων οἰκοδομῶν, σφραζονται τὰ ἔρεπτα τοῦ μέγιστον ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (Ὀλυμπεῖον), οὗ ὑπολείπονται εἰσέτι ἐντυχῶς 16 τεράστιοι στυλοὶ, ἡ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, ὀνάς, τὸ Θησέως σχεδὸν ἀκέραιος, κοινῶς καλούμενος Θησεῖον, κατ' ἄλλους δὲ ναὸς τοῦ Ἡραίου καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ Ὁδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὸ Ἀσκληπιεῖον, τὸ Θέατρον τοῦ Λισίου, ἡ Πύλη, ὁ λόφος τῶν Νεμῶν, ἐφ' οὗ νῦν τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάπου, ὁ λόφος ἐφ' οὗ συνεδρίαζεν ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ μνημεῖον τοῦ Κροχότου, τὸ Ὁρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρροῦτου, (κοινῶς ναὸς τοῦ Διόλου), ἡ Πύλη τῆς Ῥωμαίας, Ἀγροῦς καὶ ἡ ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ στοὰ τοῦ Ἀπυλίου καὶ ἡ τῶν Γυμνασίων (πέρις τῆς Ἀκροπόλεως κείμενα). Βλ. τῆς πόλεως ἦτο τὸ Λιπυλόν, ἡ κενρὰ εἴσοδος τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ οἱ τάφοι τοῦ Κρομμειοῦ καὶ ἄλλοι.

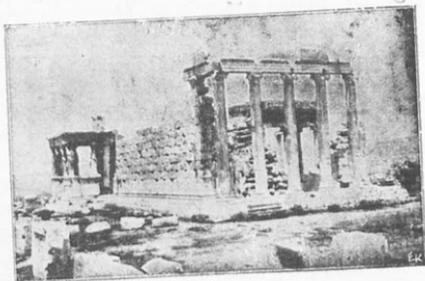
Πάντα ταῦτα τὰ μνημεῖα τῆς προγονικῆς ἡμῶν ἐθνικείας καὶ οὕτως ἔχοντα (καταχρηστικῶς τὸ πλεῖστον) ἐπισφραζοῦσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ πολιτισμένου κόσμου καὶ θὰ προσελκύνουσι πάντοτε πλείστους περιηγητὰς ἐκ τῆς Ἑσπερίας Ἑβρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ἐπι δεῖ περισσεύουσιν, ἦδη ὅστιαν κατορθώθη νὰ συνδεθῇ σιδηροδρομικῶς ἡ Ἑλλάς μετὰ τῆς μέσης Ἑβρώπης.

Ὅπως αἱ Ἀθήναι φηροποιήθησαν ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σμοῦ τοῦ κόσμου καὶ ἀληθῶς «αἰωνία πόλις» (1).

Αἱ γὰρ Ἀθήναι, ἐκτιομένη μετὰ τῶνδεῖον καὶ κανονικῶν ὁδῶν, συγκρατεῖγονται μετὰ τῶν πρώτων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν δευτερευουσῶν τῆς Ἑβρώπης. Εἶναι ἡ μεγαλῦτέρα καὶ ὠραιότερα πόλις τῆς δημοκρατίας ἔχουσα περὶ τὰς 300 χιλ. κατοίκους (?). Ἐνταῦθα κατοικεῖ ὁ ἀνώτατος ἄρχων, πρῶτος τῆς δημοκρατίας, ἐδρεῖται ἡ κυβέρνησις καὶ συνέχεται ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Τὰ σημαντικώτερα, λαμπρότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα τῶν ἐν αὐτῇ δημοσίων οἰκοδομημάτων εἶναι ἡ Μητρόπολις, τὰ παλαιὰ Ἀνάκτορα, τὸ Ἀνάκτορον τοῦ ἄλλοτε Ἀσάδου, τὸ Βονικετήριον, τὸ Ἀρμαρζεῖον, ἡ Συναία Ἀκαδημία, τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ἡ Βασιλικὴ Βιβλιοθήκη, τὸ Μετασφόριον Πολυτεχνεῖον, τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον, τὸ Ἀσάκιον, τὸ Βασιλικόν, τὸ Πρωκτικὸν Λόκιον, τὸ Μαράσιον Ἰδρυκατεῖον, ἡ Ῥιζόσιος σχολή, τὸ μέγαρον τῶν Ταχυδρομῶν καὶ Τηλεγράφων, ἡ Ἑθνηκὴ Γαλατρία τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἀβερῶσιος στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Ἑλλήνων, τὰ Ὀργανοτροφεῖα ἀρρέων Χαρτῆ-Κόστα καὶ θηλέων Ἀμαλίου, τὰ Νοσοκομεία ἡ Ἑλαῖς, ὁ Ἐναργελοῦς, τὸ Ἀρταίσιον, τὸ Ἀγροῦσιον, τὸ τῶν Παίδων, τὸ μέγα Ἀθλητικὸν Θέατρον, τὸ περιχόμιον Ἑθνικὸν Θέατρον, τὸ Ὁδεῖον, τὸ Ζάκπιον μέγαρον μετ' ὠραίων καὶ εἰθαλῶν κήπων καὶ τὸ ὀλίγον περὶ αὐτὸ ἀνακτισθὲν ἐπὶ τοῦ αὐσίου Ἀβέρωφ πάλαιον Παναθηναϊκὸν Στάδιον καὶ πολλὰ ἄλλα.

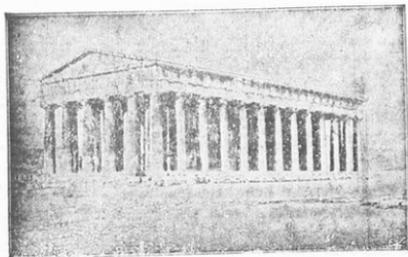
370. Ἐξοχαί τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ Ἀθήναι ἔχουσι πολλὰς καὶ ὠραίας ἐξοχάς, μετ' ὧν συγκοινωνοῦται

ΤΟ ΕΡΕΧΕΙΟΝ

(1) Πάνω δὲ διετίας γράφει Γάλλος τις συγγραφεὺς περὶ τῶν Ἀθηνῶν «Αἱ Ἀθήναι ἐπέστησαν ἡ παιδικὴ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι δὲ ἀκόμη διὰ τῆς ἰστορίας καὶ τῶν παραδειγμάτων τῆς ἐσχάτου ἡμῶν τοῦ κόσμου. Μετὰ εἰκοσὶ αἰῶνας διὰ ἔπαινον τὴν σφαιρὴν ἡμῶν, ὅσπερ οἱ παλαιότεροι ἦδη αἰσθῆται, ὅτι αἱ Ἀθήναι ἐξοικονομοῦσαν ἐπὶ τὴν φηροποίησιν τῆς γῆς».

(2) Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων καὶ οἱ ἐν γένει αἰθμητοὶ τῆς διοικητικῆς διαίτησος ἐλήθησαν ἐκ τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς τοῦ 1920.

ΤΟ ΘΗΣΑΙΟΝ

διὰ σιδηροδρόμων καὶ τροχιοδρόμων. Τοιαῦτα δὲ ἔξοχα εἶναι τὰ *Παίονια* καὶ ἡ *Κοζοκινθῶν* μετ' εὐδαλῶν κήπων καὶ λιμνῶν οἰκοδομῶν, ἢ κατὰφυτος καὶ κατάφροντος *Κηρσιᾶ* (3385 κ.) μετὰ περιχαλλῶν ἐπαύσεων καὶ ὁραίων παραδεισῶν (πάρκου) εἶναι ἡ μαγευτικώτερα καὶ θελτικώτερα ἔξοχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν πλουσίων τὸ *Αμφοσίον* (2200 κατ.), ἔχον πολλὰς φυσικὰς καλλῶνας καὶ ὀνομαστὸν ὕδωρ, ἀμφότερα αἱ ἔξοχα αὐτὰ κέντρα παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Πεντακταίου.

Τὸ *Παίον* *Φάληρον*, ἔνθα ἰδρῆθη ποτὶ ὁ Ζωολογικὸς κήπος καὶ τὸ Μαρσίσιον Ἐνυδρεῖον, (1) παρὰ τὴν ἔξοχη ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ, ἔχουσα θαλάσσια λουτρά, ἐστιατῆρια καὶ περιχαλλεῖς ἐπαύσεις καὶ τὸ ἄξι ἀνεγερθὲν μέγα ἱπποδρόμον. *Ακλεία* (Τατόιον) εἰς τὰς ὕψους τῆς Πάργης τοιαυτὴ καὶ δροσόλουτος, ἄλλοτε βασιλικὴ ἔπαυσις, ἔχουσα μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ ἐκτεταμένους καὶ ὁραίους φύτεας.

Ἐτεροι πόλεις εἶναι ὁ *Πειραιεύς* (131170 κατ.), τὸ ἐπίγειον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ ἔμπορικώτατη πόλις τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα πολλὰ καὶ ποικίλα βιομηχανικὰ ἐργαστήσια, οἷον *βυρσοπλοία, μηχανουργεῖα, ναυπηγεῖα, ἀεροπορικοὺς κλπ.*

Ἐμπορικῶν ναυτικῶν σχολῶν, Δημοτικῶν Θεάτρων, φιλανθρωπικὰ καταστήματα (*Ζάντιον* νοσοκομείον, *Ρωσικὸν* νοσοκομείον, *Ναυτικὸν* ὄργανοτροφεῖον θηλέων), *γυμνάσια*, τρία ἄρθέων καὶ ἕτερον θηλέων, ἀνώτερον *παρθενουργεῖον* μετὰ *Λιδασκαλείου* θηλέων, μετὰ τὴν ἔμπορικὴν σχολὴν τὴν *Βασίλειον* σχολὴν τῶν ναυτικῶν *Δοκίμων* καὶ πλείστα ἄλλα ἐκπαιδευτήρια, ἰδιωτικὰ τε καὶ δημόσια. Ἀριστερὰ δὲ τῶ εἰσπλέοντι εἰς τὸν λιμένα ἐπερατώθη πρό νινος χρόνου ἡ κατασκευὴ δύο μονίμων (κιστῶν) δεξαμενῶν χρησίμων πρὸς ἐπισκευὴν καὶ καθαρῶν μινυρῶν τε καὶ μεγάλων πλοίων.

(1) *Ακκωβὸς ἐν τῇ Πάσει, ἐν ἣ ἔκρηξεν ἄλλοτε ὁ Ζωολογικὸς κήπος καὶ πέραν εἰσέει ἀντὶ, ἀποδομήθησαν εἰσεῖς σκαπόμενοι κτιστῶν καὶ ἐργασίων κατασκευῆς ἀεροπλάνων καὶ ἰδιοπλάνων (ἀεροπορικῶν κέντρον).*

Ὁ Πειραιεύς συνδέεται μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τριῶν σιδηροδρόμων καὶ ἐνὸς ἠλεκτρικοῦ τροχιοδρόμου, ἔχει δὲ συνεχῆ ἀτμοπλοικίην συγκοινωνίαν μετ' ὅλων τῶν παραλίων πόσεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Καὶ εἶναι, ὡς εἴπομεν, καὶ τὸ ὀρηκτότερον πάντων τῶν Ἑλληνικῶν σιδηροδρόμων.

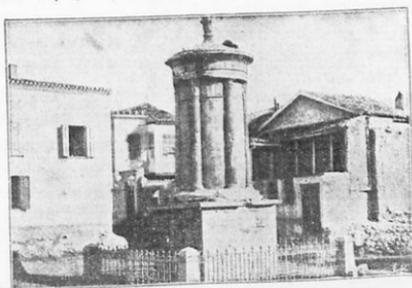
Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος Πειραιῶς εὐρίσκειται ὁ τάφος τοῦ *Ἀνδρόν Μισοῦλη* τοῦ μεγάλου ναυάρχου τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὁ ἀνδρίας τοῦ στρατάρχου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος *Καραϊσκάκη* ἐν τῇ ἑμονίμῳ πλατείᾳ.

ΣΗΜ. Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν 1922, οἱ Μικρασιατικοὶ Ἕλληνοὶ πληθυσμοί, φεύγοντες τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἐρημωσὶν τῆς Σμύρνης καὶ τῶν περὶ ὑπὸ τῶν ἐκμανέντων Τούρκων, κατέφυγον εἰς τὴν ἐλευθέρην Ἑλλάδα κατακλύσαντες πρῶτιστος τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ, ἀναβιβάζοντας οὕτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δύο πόσεων εἰς ἑν ἑκατομμύριον ἑκατὸν περίπου χιλιάδας ἀτόμων.

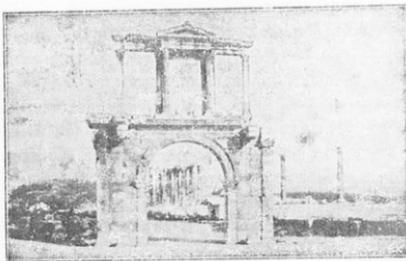
Σὺν τῇ προσόδῳ δὲ τοῦ χρόνου ἤρχισαν οὗτοι νὰ ἀποκαθίστανται εἰς διαφόρους μικροὺς καὶ μεγάλους συνοικισμοὺς περὶ τῶν δύο πόσεων, ἐκ τῶν ὁποίων πολυανθρωπότεροι εἶναι οἱ τοῦ *Συγγροῦ*, *Βύρωνος* καὶ *Κοπανῶ* παρὰ τὸ Παγκράτι καὶ παρὰ τὸς δυτικὸς πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ, ὁ δὲ τῶν *Ποδαράδων* πέραν τῶν Πατησίων, ὁ παρὰ τὴν λεωφόρον Συγγροῦ πυκνὸς συνοικισμὸς τῶν Ἀρμενίων, ὁ παρὰ τὴν *Καλλιθέαν*, ὁ παρὰ τὴν σχολὴν Χαροκόπου συνοικισμὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κουντουριώτη, ὁ ἐν Πειραιεὶ συνοικισμὸς *Κοκκινιάς*, ὁ ἐν τῷ Φαλήρῳ καὶ ἄλλαχθ.

ΣΗΜ. Πλὴν τοῦ μεγάλου λιμένος Πειραιῶς ἡ παλαιὰ πόλις εἶχε καὶ δύο ἄλλους μικροτέρους λιμένας τὸν τῆς *Ζέας*, ἐμβαθυνθέντα καὶ ἐνοσθέντα ἤδη μετὸν τὸν Πειραιεύς, καὶ πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος τὸν τῆς *Μουννυχίας*, πλησίον τοῦ τελευταίου καὶ παρὰ τὸν λόφον εὐρίσκονται τὰ ἐν Πειραιεὶ λίθου ἔρεπια τῶν δύο ἀρχαίων θεάτρων, ὅπου νῦν τὸ Γυμναστήριον.

Τὸ *Νέον Φάληρον*, ἔνθα ὁ τάφος τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τὸ μέγα ἠλεκτρικὸν ἐργαστήσιον (*Ἠλεκτρικὸν*

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΛΥΣΙΚΡΑΤΟΥΣ

Η ΠΥΛΗ ΤΟΥ ΔΕΛΦΙΝΟΥ

σταθμός του Φαίηρου), προωρισμένος να προμηθεύει εις ἀμφοτέρας τὰς πόλεις Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἠλεκτρικὸν φῶς καὶ κινητήριον δύναμιν σιδηροδρόμων καὶ διαφόρων μηχανημάτων¹⁾ δυστυχῶς ὅμως λόγῳ τῆς μεγάλης αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοικῶν θεωρεῖται λίαν ἀνεπαρκῆς ἢ παραγωγῆ τοῦ (1).

Λαίρειον ἢ Ἐργαστήρια (4622 κάτ.), πόλις παρὰ λίαν κατοικημένη ὑπὸ τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰ μεταλλεῖα καὶ ἐν ἣ ἐδρῶσιντο πολλὰ μεταλλευτικὰ κἀμφοὶ καὶ ὀνομαστῶν πλυντήριον, ἐν ᾧ καθάρησιντα τὰ ἐκ μολύβδου καὶ ψευδαργύρου μεταλλεύματα τῆς Ἑλλάδος καὶ Γαλλ. Ἐταιρείας ἐντὸς τῶν ὁποίων περιέχεται ἐνίοτε καὶ μικρὰ ποσότης ἀργύρου, ἥτις τὸ πάλαι φαίνεται ὅτι ἦτο πολὺ μεγαλύτερα, διότι, ὡς εἶναι γνωστὸν, ὁ Θεμιστοκλῆς μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀργυρορυχείων τούτων ἔσοδα χρησιμοποίησας κατεσκεύασε τὸν μέγαν ἐκεῖνον στόλον, ὅστις ἐδόξασεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Σαλαμίνα (380 π. Χ.). Καμάριζα (1600 κ.). Πλάκα καὶ Διοκαλίειο, συντοιχισμοὶ, ἐν οἷς ἐξορύσσονται πλοῦσινα μεταλλεῖα μολύβδου, ψευδαργύρου, σιδήρου καὶ μαγνητίου. Θορικός, κόμη μετ' ἀσφαλιστάτου ὄρηου, εἰς ὃν καταφεύγουσι τὰ πλοῖα ἐν ὧρι τρικυμίας μὴ δυνάμενα νὰ διαπλεύσωσι τὸν Καφηρέα. Μαραθῶν (1300 κ.), κομπολις πρὸς Β. τοῦ Παντελικοῦ ἀπέχουσα 7 ὥρας τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν ὀνομαστὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μιλτιάδου μετὰ 1000 Πλαταίων ἐνίκησαν περιφανῶς 110 χιλ. Πέρσας²⁾ ἐν τῇ ὁμονύμῳ πεδιάδι σφάζεται εἰσέτι ὁ τύμβος τῶν ταφέντων 192 Μαραθωνομάχων²⁾. Πλησίον τοῦ Μαραθῶνος εἶναι

(1) Τὸ Νέον Φαίηρον περικυκλοῦσιν, εὐθαλεῖς κηποι καὶ περικαλεῖς ἐπαυλεις καὶ οἰκοδομαί, ὡς τὸ μέγα ἐσταιῶνον «Ἀκταίων», τὸ θεῶνον Ἰσκαρον, τὰ διάφορα τεχνεῖα ἔργα τοῦ ἠλεκτροκινήτου σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, θαλάσσια λουτρόα κλπ. Ἐν τῇ ὁμαίᾳ παραλίᾳ τοῦ Π. καὶ Ν. Φαίηρου ζητούντο οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀναρχήν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θύμου.

(2) Οἱ πέριξ οἰκοῦντες τὸν τύμβον (χθιαμαλὸν λόφον) ὀνομάζουσι σωφρον.

τὸ χωρίον Γραμματικό, ἐνθα ἐπάγοῦσι πλοῦσινα μεταλλεῖα σιδήρου. Ὠροπὸς (800 κάτ.).

Λιόπει (Παιανία 3096 κ.), Κοροπί (5000 κ.). Μιορόπολιον (3035 κ.) καὶ Κερατεῖα (3328 κ.), κομπολιες ἀγροτικαὶ κείμεναι πρὸς Α. τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Μεσογείων καὶ συγκοινωνοῦσαι μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Λαυρεῖου. Σάπια (2847 κ.) παρὰ τῇ κόμῃ ταύτῃ ἀνευρέθησαν πανάργχοι τάφοι μετὰ πολυτίμων ἀρχαίων ἀντικειμένων. Πικέρι, μικρὸν χωρίον ἀνήκον μετὰ τοῦ προηγουμένου εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ τέως δήμου Κρωπίας²⁾ ἐγκαθῆθα ἀνευρέθησαν περιήρημα ἀπολιθώματα ζῶων προϊστορικῆς ἐποχῆς. Μενίδιον (Ἀχαρναί 4402 κ.). Καλιόρια Νασιῶς (Ἀσπρόπυργος) παρὰ τὴν ἀρχαίαν Θέραι (2730 κάτ.).

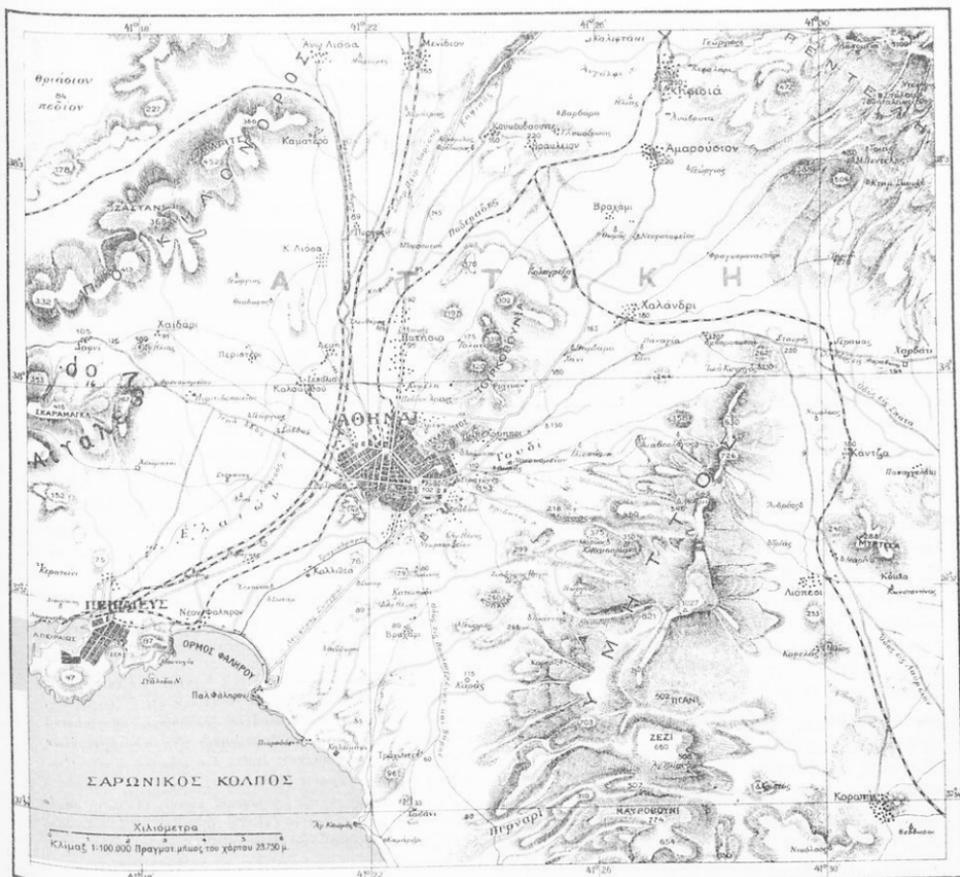
371. Ἡ Ἐπαρχία Μεγαρίδος ἔχει ἠμερικανικὰ, κεῖται δὲ πρὸς Α. τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Αἰγιάλιου μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ πρὸς Α. καὶ τοῦ ὄρους Κιθαίρωνος, ὅπερ χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας, μέχρι τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου πρὸς Ν.

Πρὸς Ν. τῆς Μεγαρίδος τὸ ὄρος Γεράνεια, καταλήγον εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Σαρωνικοῦ, σχηματίζει μέρος κρημνώδες, διὰ τοῦ ὁποῖου διέχεται ὁ σιδηροδρόμος Πελοποννήσου. Τὸ μέρος τοῦτο ὀνομάζεται Κεκὴ Σάπια (πάλαι Σαρωνίδες πέτρα), ἐνθα ὁ κατορθός Σίγιον παρεμόνευε τοὺς διαβήτας, οὗς, ἀφ' οὗ ἐλήθητε, κατεκοιμήνιζεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Προτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ Μέγαρα (9675 κ.), κείμενα κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς εἰς ἐλαιῶνων καὶ ἠμπελώνων κατεχομένης Μεγαρικῆς πεδιάδος, ἔχοντα γυμνάσιον καὶ ἑλληνικὸν σχολεῖον, συνδεδεμένα μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου, Ἑλευσίς (3371 κατοίκους), κόμη μικρὰ, κειμένη πρὸς Α. τῶν Ἀθηνῶν, ὀνομαστὴ τὸ πάλαι διὰ τὸν περὶ τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος, ἥς τὸ ὄρατον ἄγαλμα ἐκοιμήθη τὸ 1801 εἰς Ἀγγλίαν. Ἐν τῇ ναῦ τούτῳ, οὕτως σφάζονται ἔτι τὰ ἐρεπίτα, ἐτελοῦντο τὰ Ἑλευσίνια

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΔΙΟΣ

μυστήρια διὰ μεγάλης ποσότητος ἄροζουμένης ἔξ Ἀθη-
νῶν κατ' ἔτος διὰ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ. Ἐν αὐτῇ ὑπάρ-
χουν πολλὰ καὶ μεγάλα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια,
σαπυνοποιεῖα, οἰνοπνευματοποιεῖα, ταβέρναι, πί-
σης καὶ γάλακτος, ἔνθα καὶ τῆς ἀφθόδου ἐκεῖ παραγω-
γῆς ὄητινης. Μάρδοα (4011 κ.), κόρη παρὰ τὴν Ἐ-
λευσίνα. Ἐτέρα κόρη Βίλλια (Εἰβυλλία 2788 κ.)
καὶ Κοικυβοῖαν (Ἐοῦθαί 4,270 κ.).

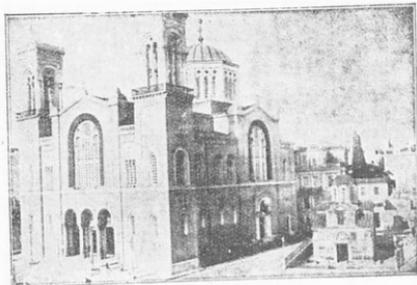
372. Εἰς τὴν Μεγαρίδα ἀπάγεται ἡ νῆσος Σαλα-
μῖνος (κοινῶς Κοῦλλουρη), ἔχουσα σχῆμα πετάλου ἢ
κοιλλοῦρον· αὐτὴ ὑπεῖρε παρὸς τὸ νομοθέτον Σό-
λωνος καὶ τοῦ ποιητοῦ Ἐδριπίδου. Εἶναι νῆσος μι-
κρὰ εἰς τὸν μυχόν τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσίνας ση-
ματικῶς μετὰ τῆς Ἀττικῆς τὰ ἔνδοθα στενὰ τῆς
Σαλαμῖνος, ἅπανα ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Πυτταλείας
μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σαραδίου (νῦν Ἀράκης), ἔνθα

οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπαρτιάτου Εὐ-
ρυβιάδου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θεμιστοκλέους κατε-
ναυμύχισαν τῷ 480 π. Χ. τοῖς Πέρσας καὶ οὕτω
δύωσαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς
Ἑλλάδος. Εἰς τὸν Ἀράκην εὐρίσκειται ὁ πολεμικὸς
ναύσταθμος καὶ ἡ μεγάλη πλοτὴ δεξαμενὴ, ἐν ἣ κα-
θαρίζονται καὶ ἐπισκευάζονται τὰ πολεμικὰ πλοῖα·

Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνέρχεται εἰς 8500 πε-
ρίπου κατ., ἡ δὲ ὁμόνυμος κοινότητα ἔχει 4564 κ.
ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλιεῖαν καὶ ναυτιλίαν

373. Ἡ **ἐπαρχία Αἰγίνης** ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νή-
σων Αἰγίνης καὶ Ἀγκιστρίου (9269 κἀτ.)· πρὸς τῆς
ἐπαρχίας εἶναι ἡ Αἴγινα (5066 κἀτ.).

Ἡ νῆσος Αἴγινα κεῖται ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ
καὶ ἔχει σχῆμα τριγωνικὸν καὶ ἔκτασιν 86 τετρα-
χιλιόμετρον.

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

Τὸ *Εδαφος* αὐτῆς εἶναι ὄρειον καὶ μόνον εἰς τὴν ΝΑ. παραλίαν ἀπλοῦται πεδιάς μικρὰ καὶ κατάφυτος ἐξ ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων (πολλῶν φιστικῶν) δένδρων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ποσολαλιαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ ἀγροπολιτικῇ.

Τὸ πάλι ἡ Λίγνα ὀνομάζεται Οἰνώνη· Λίγναν τὴν Ἀσποῦ θυγατέρα ἦρασε Ζεὺς καὶ εἰσκομίσας αὐτὴν εἰς τὴν τότε Οἰνώνην λεγομένην νῆσον, νῦν δὲ Λίγναν ἀπ' ἐκεῖνης κληθεῖσαν, ἐγέννησε παῖδα ἐξ αὐτῆς *Μιακόν*. Τοῦτο Ζεὺς ὄντι μόνον ἐν τῇ νήσῳ τοὺς μέμνημας ἀνθρώπους ἐποίησεν· ἠρώθει 300χλ. κατοίκους καὶ ὑπέθεξεν ὀνομαστή διὰ τὴν μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ὑπέθεξε τὸ ἱερὸν τῆς *Ἀφραίας* (θεᾶς λατρινομένης ἐν Λίγνῃ), τοῦ ὁποῖου κοί νῦν ἀκόμη σώζονται μεγαλοπρεπῆ ἔρεπια. Ἡ Λίγνα ὑπέθεξεν ἐπὶ τινα χρόνον ἢ πρωτεύουσα τοῦ κράτους. Ἐν αὐτῇ ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος *Ἰωάννης Καποδιστριας* ἔκτισε μέγα ὄργανοτροφεῖον διὰ τὸ ὄργανά τῆς ἐπαναστάσεως, ὅπερ χρησιμεύει νῦν ὡς στρατῶν καὶ φυλακῶν. *Μεσαγρός (600 κ.), *Χαλαμένη* (1004 κ.), κώμη ἀγροτικαί.

Τὸ δὲ *Ἀρκίστριον* (π. Κεκυρέλια) εἶναι μικρὰ νήσος ἀπέναντι τῆς Λίγνης κατάφυτος ἐκ πευκῶν, ἐξάγυσα ἰδίως ὀητήνην· κώμην ἔχει τὸ *Μεγαλοχώριον*, πέριξ δὲ αὐτῆς ὑπάρχουσι νήσοι πνευ ἀκατοίχητοι.

374. Ἡ *ἐπαρχία Θηβῶν* περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι αἱ Θῆβαι (3500 κάτ.), ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων πόλεων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, κειμένη ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου λόφου τῆς ἀροπέλεως Καδμείας, πατρὸς τοῦ ποιητοῦ Πινδαροῦ καὶ τῶν στρατηγῶν Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου· πρό τινας χρόνους ἰδρυθῆν ἐν αὐταῖς καὶ ἀξιόλογον ἀρχαιολογικῶν μουσείων. Πρὸς Ν. τῶν Θηβῶν καὶ εἰς τὰς ὑποοσίας τοῦ Κιθαρώ-

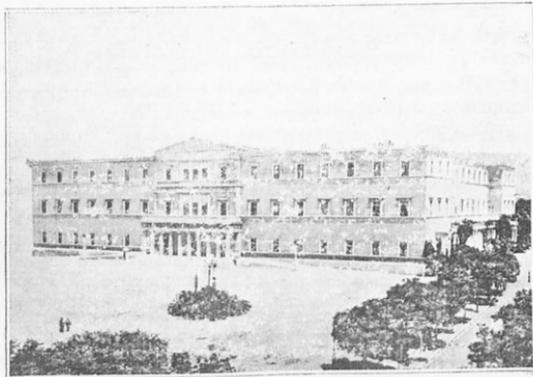
νος ἔκειντο αἱ *Πηλαται* (νῦν τὸ χωρίον *Κόζια*), εἰς τὰς ὁποίας (τῷ 479 π. Χ.) οἱ Ἕλληες ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Πανσαίου κατετρόπωσαν τοὺς Πέρσας. Πρὸς Α. τῶν Θηβῶν ἔκειντο τὸ πόλις αἱ *Θεσπιαὶ* (1000 κ. νῦν Ἐρημόκαστρον) καὶ τὰ *Λεδ-πρια*, ἔθνα σήμερον τὸ χωρίον Παροπούγγια καὶ ἐν οἷς οἱ Θηβαῖοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐπομεινώνδου καὶ Πελοπίδου ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας, στρατηγούμενους ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Κλεομβρότου· πρὸς Α. δὲ τῶν Θηβῶν καὶ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου ἔκειτο ἡ *Ἀδλῖς* (νῦν Βαθῦ), ὁ βαθεὺς λιμὴν τοῦ Στράβωνος, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεστράτευσαν οἱ Ἕλληες κατὰ τῆς Τροίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ βραδύτερον ὁ Ἀγχιλλεύς ἀπομμοῦμενος τὸν Ἀγαμέμνονα.

Πλησίον τῆς Ἀδλίδος καὶ ὅπου σήμερον τὸ χωρίον *Σχηματίου* ἔκειτο τὸ πάλι ἡ πόλις *Τίναγρον* γνωστὴ διὰ τὸ πολύτιμα πῦμα ἀγγελία καὶ ἀγαλμάτια ἐξ ὀπτιῆς γῆς, ἀπεικονίζοντα διαφόρους παραστάσεις ἀποραμίλων ζωγραφικῆς τέχνης (*). Καὶ ἡ παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κομποπόλις *Λομβραρα* (1700 κ.), ἀπύγωνα 1 1/2 ὄρας τῆς θαλάσσης, ἐπίκειντο τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, δι' οὗ ἐξάγονται πολλὰ προϊόντα τῆς χώρας.

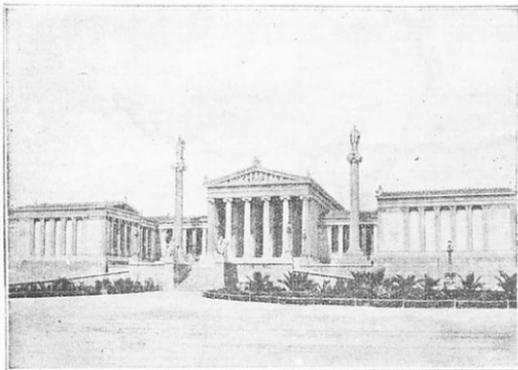
375. Ἡ *ἐπαρχία Λεβαδείας* περιλαμβάνει τὸ ΒΑ. μέρος τοῦ νομοῦ, ὡς καὶ τμήμα τῆς Φωκίδος μέχρι

(*) Μὴ λησμονῆμεν ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι ἀνεβίβασθε πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν καὶ γλυπτικὴν καὶ ἡ ζωγραφικὴ, δόξαι δὲ χωματινοῦς τῶν ἀγαλμάτων ἦτο οὐραγῆς τῆ γλυπτικῆς τέχνης ἔργον. Ὁ Πραξίτελης ἐκράνισμα ἴνα τῶν ἀγαλμάτων ἐξέλθῃμα περισσεύοντα ἀπὸ τῆς ἐκείνα ὅσα χεῖρ τοῦ Νικίου (ζωγράφου) διὰ τὸ χρώματος ἐκαλλώπιον.

Τὸ μόνον δὲ μέρος τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, τὸ ὁποῖον παρέμεινε μέγιστος ἔργον, ἴνα τὸ ἐπὶ τῶν ἀγγείων καὶ ἰδίων ἰδίων, ἐν αἷς ζωματοῦνται ἦτε τέχνη καὶ ἡ ζωγραφικὴ.

ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ἈΝΑΚΤΟΡΑ

Η ΑΚΑΔΗΜΕΙΑ

του Παρθενού. Πρωτ. της επαρχίας είναι η Λεβιάδεια (8100 κ.), κειμένη ἐπὶ τοῖσιν αὐτῆς τοποθεσίαις· οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν βαμβακοφυτίαν καὶ τὴν νηματουργίαν ἐπεξεργαζόμενοι τὸν βάμβακα διὰ λαμπρῶν ἐργαστησίων. Πλησίον αὐτῆς ἔκαστο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Τροφονίου, ὅστις, ὡς λέγεται, ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Λεβροῖς.

Λαύλεια (2000 κ.), μικρὰ κώμη πρὸς Β. τῆς Λεβαδείας. **Κάπραινα**, μικρὸν χωρίον κείμενον ἐπὶ τῶν ἔρειπῶν τῆς ἀρχαίας **Λαιωνίας**, τῆς πατρίδος τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς Θηβαίους καὶ τοὺς Κορινθίους τῷ 338, οἵτινες πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων κατὰ τὴν μάχην ἱερολογητῶν ἀνέγειραν τὴν ἐνθάδε ὄραϊστάτων καὶ ἐστησαν ἐπ' αὐτοῦ μεγαλοπρεπὴ μαρμάρινον λέοντα σφῆζόμενον ἔτι καὶ σήμερον.

ΣΗΜ. Κατὰ τὸ ἔτος 1905 ἐπερατώθη τελείως χάρις εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρειανὴν ἀναστυλῶσις τοῦ λέοντος τῆς Χαίρωνείας.

Ιστομον (1500), κομμόλις κειμένη πρὸς Δ. τῆς Λεβαδείας, γενομένη ὀνομαστὴ διὰ τὴν πλησίον αὐτῆς κατατροφὴν τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Σουλωτῶν· εἰς τρία ἄσπετασιν τοῦ Ιστομόμου καὶ μέσα εἰς λοφοσειρῶν καὶ χαράδρων τοῦ Ἐλικῶνος εὐρίσκεται τὸ μοναδικὸν μοναστήρι τοῦ ὁσίου Λουκᾶ κειμῆλον μεγάλης ιστορικῆς καὶ ἐθνικῆς σημασίας ἐψίστου βαθμοῦ, κτισθὲν κατὰ τὸν 10ον αἰ-

ῶνα διατηροῦν εἰσὶ εἰς ἀρίστην κατὰστασιν τὸ μέγα μέρος τῶν ἐκπάλγων ψηφιδωτῶν του ἔξ ὅσον ὑφίστανται ἔτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. **Ἀράχοβα** (3500 κ.) ἐπὶ τῶν νοτίων ὑπορειῶν εἰς ὕψος 950 μ. τοῦ Παρθενού· ταύτης οἱ μὲν ἄνδρες ἀσχοιοῦνται εἰς τὴν ἀμπελοφυτίαν καὶ κτηνοτροφίαν, αἱ δὲ γυναῖκες θρῆσκον οἰκομαστίας τάπητας. Ἐν αὐτῇ ὁ Καραϊσκάκης κατετρόπωσε τοὺς Τούρκους τῷ 1826 καὶ ἐστήσε τρόπαιον εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐνδόξου νίκης κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. **Ἄγιος Γεώργιος** (1500 κ.), πλησίον τοῦ ὁσίου, κεῖτο ἡ **Κορώνεια** (νῦν τὸ χωρίον Λουτρό), ἔνθα συνεκροτήθη μάχη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων (447 π. Χ.), καὶ μεταξὺ Ἀγγηλαίου καὶ Βοιωτῶν (305 π. Χ.). **Μάξι**, μικρὸν χωρίον παρὰ τὰ ἔρειπια τῆς ἀρχαίας Ἀλιάρτου, ἔνθα οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας· πλησίον τῆς κώμης ταύτης εἶναι ἡ θέσις **Πέτρα**, ὅπου ὁ Ὑψηλάντης τῷ 1829 ἐνίκησε τοὺς Τούρκους. Σκοπέου κώμη μικρὰ παρὰ τὰ ἔρειπια τοῦ ἀρχαίου Ὀρχομενοῦ.

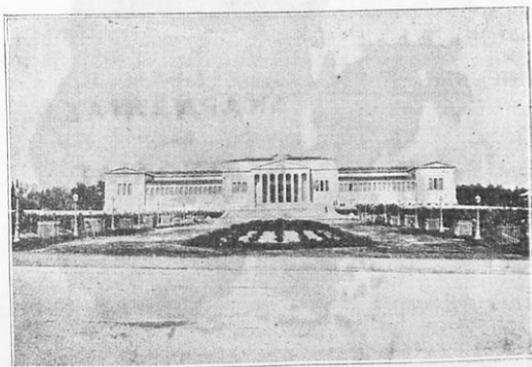
Περὶληψις :

Ἄσπετα.— Ὑψηλάντης, Πεντακτίων, Πάρνης, Αἰγάλεως, Κιθιρῶν, Γεράνεια (Μακροπλάγι), Ἐλικῶν, Πύθων καὶ Παρνασσός.

Πεδιάδες.— Μακροβῶνος, Μασογαίων, Ἀθηρῶν, Θριάσιον πεδίων (Ἐλευσίνος), Μεγαρίδος, Θηβῶν, Πλαταιῶν καὶ Λεβηδείας.

Ποταμοί.— Κηφιστός, Ἰλιστός χαμηρρόθετος, Ἄσπελος, Βιωτικὸς Κηφιστός.

Λίμνη.— Ἡ ἀποξηρῶνθησα Κοπιὰς, Ὑλική, Τρεψία.

ΤΟ ΖΑΠΠΕΙΟΝ

Ἐπαρχία.— Ἀττικῆς, Αἰγίνης, Μεγαρίδος, Θηβῶν καὶ Λαυρεντίας.

Πόλεις καὶ πόλεις.— Ἀθήναι, Πετραίος, Π. καὶ Ν. Φύλκρον, Κηφισοί, Ἐργαστήρια (Λαύριον), Καμάρια, Κερατιά, Μαρκόπουλον, Κοροπί, Λιόπαι, Σπάτα, Μενίδιον (Ἄγαρα), Καλύβια, Ἐλευσίς, Μέγαρα, Σαλαμίς, Αἴγινα, Θήβαι, Ἐρχμόκαstron (Θεσσαλία), Βαγία, Δαμειρανά, Λεβάνια, Μοστορον, Ἀράχοβα, Κάπρινα.

Ἱστορικά πόλεις καὶ τοποθεσίαι.— Ἀθήναι, Μυκράθων, Ἐλευσίς, Σαλαμίς, Αἴγινα, Σκίρων, Λαδιντρα, Αἰλλῆ, Θεσσαία, Χαλρώναια, Μοστορον, Καστάλια πηγή καὶ Κωρῶκιον ἄντρον.

**ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ
ΚΑΙ ΦΩΚΙΔΟΣ**

376. **Όρια.** Ὁ νομὸς Φθιωτῆδος καὶ Φωκίδος κείτα πρὸς Β. τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ τῆς Βοιωτίας, τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, μέχρι τοῦ νομοῦ Λαρίσης πρὸς Β. καὶ ἀπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας μέχρι τοῦ Ἐφοικίου καὶ Παγασητικοῦ κόλπου πρὸς Α. οἷτινες εἰσχωροῦντες βαθῶς εἰς τὴν ἕξραν, διαδοῦν τὴν ἀνατολικὴν

παρολίαν τοῦ νομοῦ εἰς δύο ἄνωγα μέρη, μετὰ τῶν ὁποίων ἐνσωμνοῦνται ἡ ΒΑ. ἄκρη τῆς Ἐθνομίας (Κήναιον ἀκροτήριον).

377. **Ἐκτασίς.** 6660 τετραγων. χιλιόμετρα.

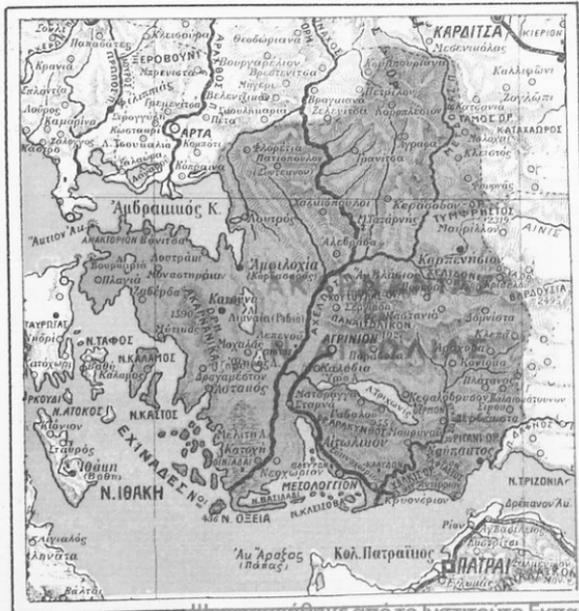
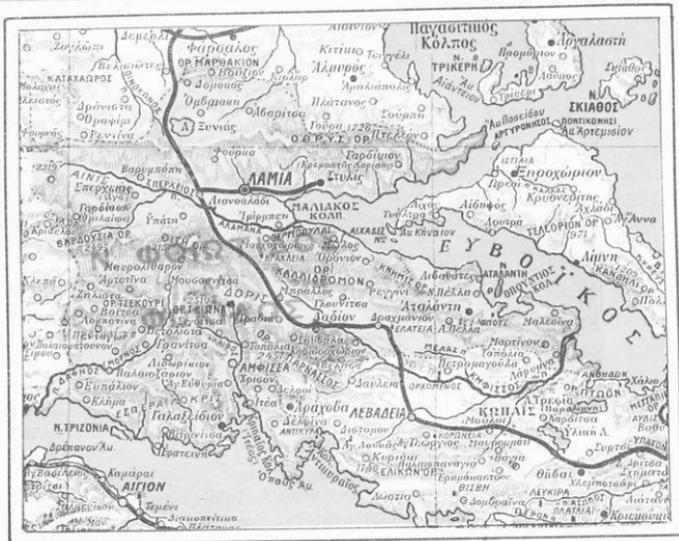
378. **Πληθυσμὸς.** 178018 κάτοικοι.

379. **Κλίμα.** Τὸ κλίμα τῆς Φθιωτῆδος καὶ Φωκίδος εἶναι ψυχρὸν καὶ ὕμνιον, ἀλλὰ κατὰ τὸ θέρος εἰς τινὰ ἀνατολικὰ παράλια αὐτῆς εἶναι νοσσοδές.

380. **Ἐδαφος καὶ προϊόντα.**

Τὸ ἔδαφος τῆς Φθιωτῆδος εἶναι πολὺ εὐφρον ἐν τῇ πεδίῳ, παρῶν δὲ δημοκρατικὸς καρποῦς, ἕλαιος (Ἄμφισμος), ἐλεγκτὸν κωνὸν (Βελίτση), βύββακα, οἶνον, σπόνας, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ μεταλλεύματα σιδήρου, χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ.

381. **Όρη.** Ἡ ὄρος ὄρος καὶ καλυμμένον ἴδιος πρὸς τὰς κλιτῆς ὑπὸ πυκνοτάτων δασῶν καὶ ἐγγυλιῶν ὀρεκτῶ χαλκοῦ. Τὸ ὄρος τοῦτο χωρίζει τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος. Ἡ ὄρη, ὄρος ὑψηλὸν καὶ δασοδές. Ὁ Τεγχερός, ὄρος ὑψηλὸν καὶ ἀπόκημον κατάρφον ἐκ δρυῶν καὶ καστανῶν χωρίζον πρὸς Α. τὴν ἐπαρχίαν Ἐθνομίας ἀπὸ τῆς τῆς Φθιωτῆδος, ὁ δικόμορος

Παργασός, ή *Γκιώνα*, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς πελοπόννησος Ἑλλάδος, κατάρτυον καὶ ὁ *Κόραξ* (Βαρδουσία).

Κλάδος τῆς Οἴτης εἶναι ὁ *Καλλιδρόμον* καταλήγων ἀποτόμος πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ σηματοῦνται τὰ στενὰ τῶν Θεσμικῶν ταῦτα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐνδόξου βασιλέως τῆς Σπάρτης Λεωνίδου εἶχον 20 μέτρον πλάτος, διότι ὁ Μαλιακὸς κόλπος εἰσέρχετο βαθύτατον εἰς τὴν ξηρὰν, ἐν ὃ ἴσμερον τὰ ἴδιαι τοῦ Σπερχειοῦ προσέχονταν διὰ τῆς ἰλῆος αὐτῶν τὸν κόλπον καὶ μετέβαλον τὰ ὀνομαστά ταῦτα στενὰ εἰς ἐκτεταμένον ἄλιπεδον.

382. *Πεδιάδες*. Ἡ τῆς *Λαμίας* μεταξὺ Οἴτης καὶ Ὀρθρου, μεγάλη καὶ εὐφορὸς ἐκτετατομένη μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ, ἢ τῆς *Λοκοῖδος*, μεταξὺ Καλλιδρόμου καὶ Παργασοῦ. Καὶ ἡ πλήρης ἐλατοδένδρων εὐφορὸς πεδιάς τῆς Ἀμφίσσης.

383. *Ποταμοί*. Ὁ *Σπαραχίος* (Ἀλαμάνια), πηγάζον ἐκ τοῦ Τυφρησταῦ διαρρέει τὴν Λαμιαζὴν πεδιάδα ὁ ποταμὸς οὗτος πλημμυρῶν κατὰ τὸν χειμῶνα ἐπιφέρει πολλάς ζημίας εἰς τοὺς πέριξ ἀγρούς. Παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Σπαραχειοῦ ὁ Ἀθανάσιος Ἀλάος, τὸ ἥρωικὸν παράδειγμα τοῦ Ἀσπίδων μισοῦμενος, ἠγωνίσθη ὡς λέον ἐναντίον πολλῶν χιλιάδων Τούρκων τῷ 1821, προτιμήσας νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του (νὰ σφύλιση τῶν) παρὰ νὰ κατασχόνῃ διὰ τῆς φιλίας του τὸν ἴσον ἐκείνου τόπον, ὃν ἔδωκε καὶ ἐλάττυεν ὁ Ἀσπίδης διὰ τοῦ αἵματός του.

Ὁ Βοιωτικὸς *Κηφισὸς* πηγάζον ἐκ τῶν ὑψηλοῦν τοῦ Παργασοῦ καὶ διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς Λοκοῖδος εἰσέρχεται εἰς τὴν Βοιωτίαν Ὁ *Μόργος* (Δάριος) πηγάζον ἐκ τῆς Οἴτης ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ὁ *Υλαῖος* (Κατακοπνίτης) πηγάζον ἐκ τῆς Γκιώνας καὶ διαρρέων τὴν κοιλάδα τῆς Ἀμφίσσης χύνεται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

384. *Συγκοινωνία*. Αἱ κυριώτερα ἡμιεπίτοιο ὁδοὶ εἶναι ἡ τῆς Λεβαδείας-Αἰγαλάντης, Λαμίας-Λοκοῦ, Λαμίας-Υπάτης, Λαμίας-Ἀμφίσσης, Ἀμφίσσης-Δελφῶν-Αραχόβης καὶ Ἀμφίσσης-Τεγῆς.

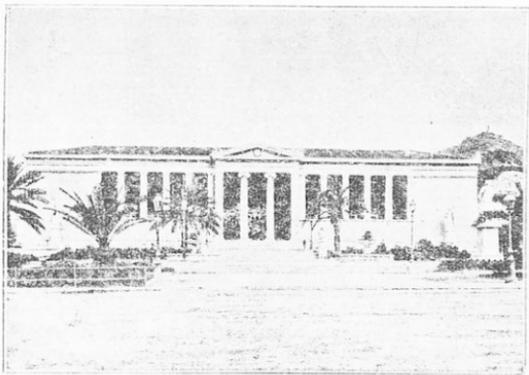
Ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ νομοῦ τούτου διέρχεται ἀπὸ Ν. πρὸς Β. καὶ σχεδὸν διὰ μέσον ὁ καθηρόδρομος Π.-Α.-Συνόρων (Θεσσαλονίκης).

385. *Βλὸς καὶ διατα τῶν κατοίκων*. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρειον, οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ζῶσι κατὰ μικρὰς κόμας ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν

κυρίως, πλὴν τῶν κατοίκων τοῦ Γαλαξιδίου, οἷτινες, ὄντες ἐπιτήθειο ναυτικοί, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυπηγὴν καὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ εἶναι ἰδιοκτήται πολλῶν ἀποπολιῶν καὶ ἱστοπορῶν.

386. *Διοικητικὴ διάτρεσις*. Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φοκίδος διαίρεται εἰς πέντε ἐπαρχίας: 1) Φθιώτιδος, 2) Λοκοῖδος, 3) Παργασίδος, 4) Δορῖδος καὶ 5) Λομοκοῦ, ὑποδιαφορμενὰ εἰς 1 δῆμον καὶ 237 κοινότητας.

387. 1) Ἡ *ἐπαρχία Φθιώτιδος* περιλαμβάνει ἅπασαν τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ, τὴν μεταξὺ Ὀρθρου καὶ Οἴτης (κ. Κατοβόθρας) καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Τυφρησταῦ μέχρι τοῦ Παργασιοῦ κόλπου. Πρωτ. τοῦ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ (Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακόν).

νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Λαμία* (1180 κ.), κειμένη μεταξὺ δύο λόφων, τῶν ὁποίων ὁ εἰς πρὸς Α. καλεῖται Ἀχρολαμία (Ζητοῦν) καὶ φέρει ἐν αὐτοῦ φρούρον ἀναφύεται εἰς πολλοὺς πολέμους, ὃν σπουδαιότερος εἶναι ὁ ἀπὸ τῆς πόλεως κληθεὶς Λαμιακὸς 322—323 π.Χ. Ἡ πόλις κομμεται ἀπὸ τινος χρόνου διὰ τοῦ τάφου τοῦ ἥρωος Ἀθανάσιου Λαμίου καὶ τοῦ ἀνδραγαθίου αὐτοῦ. ἔχει προτοδικεῖον, Γυμνάσιον καὶ Ληδασκαλεῖον, ἐν τῇ πεδιάδι δὲ αὐτῆς παράγεται ἐξάφρετο καπνὸς καὶ πέποιες. Ἐπίκειον τῆς Λαμίας εἶναι ἡ *Στολις* (2535 κ.) ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Μαλιακοῦ, συνδεομένη μετ' αὐτῆς δι' ἡμιεπίτοιο ὁδοῦ καὶ σιδηροδρόμου καὶ ἔχουσα ἀτμόμυλον καὶ νηματουρχειον. Ὑπάτη (1350 κ.), κομποπολις παρὰ τοῦς πρόποδας τῆς Οἴτης, παρ' αὐτὴν ὑπάρχουσι θεοῦχα θεμελιῶματα, ἅπανα φημιζονται διὰ τῆς ἱαματικῆς αὐτῶν ἰδιότητος. *Σπερχεῖος* (Ἀγὰ 1237 κ.) ἔχει καὶ ζῶτι ἰδρυθὲν γυμνάσιον. *Γαρδικιον* πρωτ. τοῦ ποτὲ δήμου Κρεμ. Λαρίσης (1226 κ.) καὶ πολλὰ ἔτερα κῶμα.

ΝΑ. τῆς Λαμίας τὸ ὄρος Καλλίδρομον καταπίπτει εἰς ἑλώδη παραλίαν πεδιάδα διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σπερχεοῦ. Ἡ πεδιάς αὕτη ἐσχηματίσθη ἐκ τῶν κατὰ καιρὸς προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ, τοῦ ὁποῖου αἱ ἐκβολαὶ ἴσαν δυνικότερον, τὸ δὲ ὄρος κατέλυται ἀποτόμως εἰς τὴν θάλασσαν, ἐξῆι ἀτίετο δὲ οὕτω στατηρικῶσιν ἄνεμοις, τὰ ἔνδοξα αἰνὰ τῶν Θεσσαλιῶν. Ἐδῶ ἔπρεον ἡρωικῶς μαχόμενοι, ὡς εἴπομεν, ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσσιέων ὅτε ἐμάχετο κατὰ τῶν Περσῶν (τῷ 480 π. Χ.). Καὶ ὀλίγον παρὰ πέρα εἰς τὸ γερνέον τῆς Ἰλαμίνης ἡρωικῶς μαχόμενος καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Λεωνίδου μιμούμενος ὁ ἀτρόμητος ἦρως Ἀθωνάσιος Λαίγιος.

Πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ στενοῦ ὑφύεται τὴν σήμερον ἀκόμη ὁ τῆμβος τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν Σπαρτιατῶν αὐτοῦ, στέκεται δὲ ἐπὶ τοῦ τῆμβου λέων φέρον τὴν κἀνοθη ἐπιγραφὴν.

«Μεταξὺ τῶν θηρίων εἶμαι ἐγὼ ὁ ἰσχυρότερος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἔκεινος τὸν ὁποῖον κρατῶ φρουλήμον εἰς τὸν λίθινον αὐτὸν τάφρον».

388. 2) Ἡ **ἐπαρχία Λοκρίδος** περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τοῦ νομοῦ. Ἐνταῦθα ἡ **παράλια χώρα** ἐκαλεῖτο τὸ **πάλαι** Λοκρὶς πρὸς Εὐβρίαν. Οἱ δὲ Λοκροὶ οὗτοι διεκρίνοντο εἰς Ἐπικυρμιδιῶνας πρὸς Α. καὶ εἰς Ὀπουντίους πρὸς Α. Πρωτ. αὐτῆς ἡ **Ἀταλάντη**, πόλις μικρὰ (3351 κ.), παρὰ γούσα σίτον, οἶνον καὶ ἔλαιον. Ν.Α. ταύτης ἔκειτο ἡ Ὀρεὸς πρωτ. **πάλαι** τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, ἐξ ὧν καὶ ὀνομάσθη ὁ ἀπέναντι κόλπος Ὀπουντίος. **Ἀόρμηνα** (500 κ.), πόλις ἀρχαία, πλησίον τῆς ὁποίας κείνται νῦν πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου. Μετὰ τῆς Ἀταλάντης συνέχεται ἡ **Νέα** ἢ **Ἄνω Πέλια**, συνοικισθεῖσα ὑπὸ Μακεδόνων ἀγωνισθέντων ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν μεγάλῃν ἡμῶν ἐπανάστασιν. Πρὸς Β. αὐτῆς εἶναι ἡ κομποπόλις **Λειβανίτες** (1593 κατ.), καταστραφεῖσα ὑπὸ οσισμών τῷ 1834, πατρὶς τοῦ ἦρωος Ὀδυσσεὸς Ἀνδροῦστου. **Ιεραζιάτιον** (1471 κατ.), παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἐλάτειαν, ἠίτις ἐθεοορεῖτο τὸ **πάλαι** ὡς ἡ κλειεὶ τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος, καὶ **Ἰαθῖον** (Ἀμφίλειαι 4102 κ.) ἡ μεγαλύτερα κομποπόλις τῆς ἐπαρχίας συγκυνονοῦσα μετὰ τῆς Ἀταλάντης δι' ἄμαξιτου ὁδοῦ, εἰς ἀπόστασιν 20 λεπ. περίπου τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ Λαδίου διέρχεται ὁ σιδηροδρόμος. **Βελίται** (1483 κ.) παρὰ τὰς ὑπαρξείας τοῦ Παρνασσῶ, ὀνομαστικὴ διὰ τὰ καννὰ τῆς.

389. 3). Ἡ **ἐπαρχία Παρνασσίδος** κείται πρὸς Α. τοῦ Παρνασσῶ καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, σχηματίζοντας πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τὸν μικρὸν κόλπον Κρισαίων. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ **Ἀμφισσα** (Σάβωνα 5164 κ.), κειμένη ἐπὶ λαμπρῆς θέσεως καὶ ἐν μέσῳ εὐθαλοῦς καὶ ἐξτεταμένου ἐλαίου, ἔχουσα δὲ πολλὰ ἀτμοκίνητα ἐλαιοτριβεῖα.

Ἐπίκειται τῆς Ἀμφισσῆς εἶναι ἡ **Ἰτέα**, ἀπέχουσα ἀπ' αὐτῆς 21^{1/2} ὥρας περίπου καὶ συνδεομένη δι' ἄμαξιτου ὁδοῦ. ΒΑ. τῆς Ἰτέας καὶ παρὰ τὰς ὑπαρξείας τοῦ Παρνασσῶ κείται ἡ κόμη **Κασοῖ** πληθεύστατα τῶν ἱερειῶν τῶν ἀρχαίων Ἀετῶν, ἐνθα ὑπάρχει τὸ περιώνυμον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μνηστεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, συνήχεται δὲ αὐτὸ διὰ κατὰ τὸ ἕαρ ἐκείνου τῆς καὶ τὸ **Ἀμφικτιονικόν** συνέδριον. Ὅλος ὁ χώρος οὗτος ἀνεσκήφη δαπάναις τῆς Γαλιεῆς κυβερνήσεως πρὸ τινος χρόνου καὶ ἔφερεν εἰς φθῆς σπουδαίους ἀσφαλίτας. ΝΑ. τῆς Ἰτέας κείται τὸ **Γαλαξίδιον** (πάλαι Οἰάνθεια, 2803 κ.), **παράλια πόλις**, ἔχουσα ναυπηγία μικρῶν ἱστιοφόρων πλοίων καὶ ὠραίων καὶ ἀσφαλῆ λιμένα.

Πρὸς Β. τῆς Ἀμφισσῆς κείται τὸ χωριὸν **Γραβιά** (800 κ.), πρωτ. ὀμωνύμου κοινότητος ἐπὶ τῆς **πάλαι**ς Λοκρίδος· τὸ χωριὸν τοῦτο εἶναι ὀνομαστικὸν διὰ τὸ πλησίον αὐτοῦ κτινδοκίτιστον **χάνι**, ἐνθα ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦστου μετὰ 120 πάλιμαρῶν ἀνέστησαν κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὀμήρου Βριώνῃ τῇ 6ῃ Μαΐου 1821 πολεμήσαντες ἐπὶ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ κατὰ πολυαριθμῶν Τούρκων. Πρὸς τμήν τοῦ Ὀδυσσεὸς καὶ τὸν συντρόφον του οἱ Ἕλληνας ἐγγυμονοῦντες ἔστησαν μεγαλοπρεπεῖς μνημεῖον φέρον τὴν προτομὴν τοῦ Ὀδυσσεὸς. Ἔτεροι κόμηαι εἶναι τὸ **Χρισῶν** (Κρίσια, 1474 κ.), παρὰ τὸν Κρισαίων κόλπον, ἐν τῷ πεδίῳ δὲ τοῦ χωρίου τοῦτου ἐκτείνοντο τὸ **πάλαι** οἱ ἀγῶνες τὰ **Πύθια**. Ἡ **Ἀσκληια** (Υψίπολις), παρὰ τὰς ΒΑ. ὑπαρξείας τοῦ Παρνασσῶ, ἐνθα οἱ Ἕλληνας τῷ 1824 κατέστρεψαν ὑπὸ τὸν Κίττον Τζαβέλλαν τὸν ὑπὸ τὸν Δερβίς πασῶν τουρκικῶν στρατῶν. Ἡ **Μοσσοῦσσα**, πατρὶς τοῦ ἦρωος Ἀθ. Διάκου, ἡ **Τοπόλια** (1800 κ.), ἡ **Δροῦτα** (2900 κ.) πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Ἀντιφύρας. **Μηράλις**, χωριὸν παρὰ τὴν ὀμωνύμου σιδηροδρομικῆν σήραγγα μήκους 2110 μέτρων τοῦ σιδηροδρόμου Π.Α. Θεσσαλονίκης.

390. Ἡ **ἐπαρχία Λοκρίδος** ἐκτείνεται πρὸς Α. τῆς Παρνασσίδος. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἡ συγκυνονομία εἶναι πολὺ δύσκολος ἕνεκα τῆς ὀρεινῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους. Πρωτ. εἶναι τὸ **Λιδορῖσιον** (Λοκρὶς μετὰ 1264 κατ.), ἀσχολυόμενον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. **Ἀρσιστῖνα** (1000 κ.), κῶμα παρὰ τὰς ὑπαρξείας τοῦ Κόρακος (Βαρδούσια), **Βιτοῦντῖνα** (958 κατ.) παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον **Πενταροῖ** (800 κατ.). Ἄνω καὶ κάτω **Παλαιοζῶριον** καὶ ἄλλα. Πρὸς Α. αὐτῆς καὶ παρὰ τὴν παραλίαν κείται τὰ νησίδια **Τριζόνια**, ἅτινα χρησιμοποιῶνται ἐνίοτε ὡς λοιμοκαθαρηθῆριον.

Παρὰ τὸ παράκτιον αὐτῆς τμήμα ἐξτείνεται τὸ **πάλαι** ἡ Ἔσπερος Λοκρὶς, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος τῆς ἐπαρχίας ἀνήχεται εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

391. 5) Ἡ **ἐπαρχία Δομοκοῦ** ἐκτείνεται πρὸς

Β. τῆς Ὀθωνος. Πρωτ. ταύτης *Δομοκός* (π. Θαυμα-
νοί) καίμενος παρὰ τοὺς βορείους κλίτους τῆς Ὀ-
θωνος ἔχει φρούριον ὄχυρόν, ἐξ οὗ θεώτα, τις ὀλό-
κληρον τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν.

Περίληψις :

Ὄρη.—Ὄρη, Οἶτη, Καλλίερρον, Τυρρητός (Βελού-
χι), Παρκοσός, Γαῖονα καὶ Κόρα, Κίρρις (Σπρωβόνι).

Πεδιᾶδες.—Ἡ τῆς Λαμίας, ἡ τῆς Λακρίδος, ἡ τῆς Ἀρ-
φισσῆς καὶ ἡ τοῦ Δομοκοῦ.

Ποταμοί.—Ὁ Σπαργιάς, ὁ Βωτικὸς Κηρίος, ὁ Μέρ-
νος καὶ ὁ Ὑλάθος (Κατοικονόγητος).

Λίμνη. Ἡ Ἐωνιάς (Λαοκλή).

Προϊόντα. Λαμνηρικὸν καρπὸν, ἔσπερα, κωνίος, βίμβαξ
(Λαμία, Βαλταχ), σίτος, πέποιος, κτηνοτροφικὰ προϊόντα,
ἐπὶ πλῆν τῆς Φωκίδος ἀετιρέτου καίτητος ἐλαίου πρὸς βρώ-
σιν καὶ ἔλαιον.

Ἐπαρχία 5.—Φθιώτιδος, Λακρίδος, Παρκοσιδος, Λα-
ριδος καὶ Δομοκοῦ.

Πόλεις καὶ κώμαι.—Λαμία, Στ. Ἰλῆς, Ὑπέτη, Σπρω-
χιάς, Ἀταλάντη, Νέα Πέλλα, Λαβρανίτες, Αρχαμάνον,
Ἀρσίον (Ἀμφικλεία), Ἀρχισαχ (πατὴ Σάλωνα), Ἰτία, Γα-
λαξίτιον, Λιθωρικιον, Ἀρτοσίνα, Βιτανίτσι, Δομοκός.

Ἱστορικαὶ πόλεις καὶ τοποθεσίαι.—Θερμοπύλαι, γέ-
φυρα Ἀλκαῖνας, Λιθωνίτες, Αρχαμάνιον (Ἐλίτεια), Καστρί,
Ἀρτοσίνα, Γραβί, Μουσωνίτσι, Ἀμψικανη, Δομοκός.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ
ἐδάφους, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν τοῦ
καπνοῦ καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἀετιρέτου τῶν κατοίκων τοῦ
Γαλαξιδίου, ἀσχολοῦμένων εἰς τὴν ἡμερικὴν κτυτίαν καὶ
τὴν ναυπηγικήν.

ΝΟΜΟΣ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΙΤΩΛΙΑΣ

392. **Θέσις καὶ ὄρια.**—Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει
σχήμα σχεδὸν κυκλωτέρες, κατέχει τὸ δυτικὸν μέρος
τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ νομοῦ
Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους
πρὸς Δ. καὶ ἀπὸ τῆς Ἐπιχόρου μέχρι τοῦ Κοριν-
θιακοῦ κόλπου πρὸς Ν., πλησιάζει δὲ πολὺ πρὸς τὴν
Πελοπόννησον καὶ σχηματίζει μετ' αὐτῆς τὸν στε-
νὸν πορθμὸν τοῦ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου.

393. **Πληθυσμός.**—190339 κάτοικοι.

394. **Ἐκτασίς.**—7488 τετραγ. χιλιόμετρα.

395. **Κλίμα.**—Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ, ἰδίως εἰς τὰ
ΒΑ. εἶναι ψυχρὸν ἄλλ' ὑγμένον, εἰς δὲ τὰ ΒΑ. κατὰ
τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου νοσώδες ἕνεκα τῶν σμη-
ματιζομένων ἐνιαχοῦ ἔλδων.

396. **Ἐδαφος καὶ προϊόντα.**—Τὸ ἔδαφος τοῦ
νομοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ὀρεινόν, καλυπτό-
μενον ὑπὸ πυκνοτάτων καὶ ὄρειων δασῶν παράγει
δὲ διημητριακοὺς καρπούς, βαλάνιδια, πολὺν καὶ
ἐλεγκτὸν κωνιὸν (Βραχῶρι), ὀλίγην σταγίδα, οἶνον,
ἔλαιον καὶ κτηνοτροφικὰ (χοίρους) προϊόντα. Παρέ-
χει ἐπίσης ὑδατὰ οἰκοδομικὴν καὶ ναυπηγίσημον,
ἐν δὲ ταῖς λιμνοθαλάσσιαις Κυνία καὶ Οὐρέα ἀλιεύ-
ονται ἰχθύες (κέφαλοι), ἐκ τῶν ὧν τῶν ὁπίων
παρασκευάζεται τὸ ἑξαιρετὸν αἰγοτύραχον (τοῦ Με-
σολογγίου).

Ο ΛΕΩΝ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ στήθεις ἐπὶ τοῦ τύμβου τοῦ
περικειμένου τὸ δατὰ τῶν μέτρων ἐνὸς πεσόντων Θη-
βαίων ἱερολογιτῶν ὡς σύμβολον τῆς ἀνδρείας των.
(Ὁ μορμύρος οὗτος ἴσως ἀντικείμενὸν ἀπὸ τινος ἐπὶ τῆ εὐ-
γενεῖ φρονιτῆ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας.

ΣΗΜ. Τοσοῦτον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ἀγριελαιῶν,
ὅστε ἐμβολιαζόμενα ἴδυναντο εἰς παραγάγων
ἔλαιον περισσώτερον τοῦ παραγομένου ἐν Ἰταλία.

397. **Ὄρη.**—Τὸ *Πανατολικόν* (Ἀραποκέφαλον)
πλήρες ἐλατῶν, ἐκτεινόμενον ΒΑ. τοῦ νομοῦ, ὁ
Ἀρράκωνθος (Ζυγός) ὄρος χαμηλόν, τὰ Ἀκαρνανικά
(κορυφὴ Βούμιστος) κατὰ τὸ πλεῖστον ἄνδρα καὶ
ξηρὰ, ἔχοντα δάση ξυλοκατενάς καὶ δρυῶν μόνων
κατὰ τὰς ὑπὸρειάς, τὸ *Μακρονόρος* κατὰ τὸν ἐκ
δρυῶν, αἱ διακλάσεις τῆς Πίνδου πρὸς Β., αὐτι-
νες ἀποτελοῦσι τὴν ὄρειαν χώραν τῶν Ἀγραφῶν,
ἱστορικῶν ἐνδιαιτημάτων τῶν κλεφτῶν καὶ ἀρματο-
λῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ κατ' αὐτὴν.

Τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι ἠερῆα, διασχίζονται ὑπὸ
βιαιτάτων φαράγγων καὶ καλύπτονται ὑπὸ πυκνο-
τάτων δασῶν. Ἡ Δ. ὄρος τοῦ *Τυρρησοῦ* (Βελούχι)
κατὰ τὸ πλεῖστον γυμνὸν κοκκινωπὸν μὲ ἀβεστο-
λιθικὰ πετρώματα. Μόνον οἱ Ἄν. πρόποδες καλύ-
πτονται ὑπὸ πυκνῶν δασῶν ἐλατῶν καὶ δρυῶν, καὶ
ἡ Ὄρειά, κορυφὴ γυμνή, ὄρος *γεώδες*, βατὸν κατὰ
τὴν κορυφογραμμὴν του μὲ νομιάς θερινιάς σπου-
δαιοτάτας, ἐξ ὧν τὸ ὄρατατον λιβάδι τοῦ Ἀλῆ ὁ

Κόμπου. Κατά τὰ πλάγια διασπόμενες, πρὸς μὲν τὴν Ἐδρυτανίαν Δ. ἀπὸ ἑλλάτας, πρὸς δὲ τὴν Φθιώτιδα Μ. ἀπὸ ὄξυας.

398. **Πεδιάδες.**—Ἡ τοῦ Ἀργιῶνιου, παράγουσα ἑξαιρέτων καρπῶν, ἢ μικρὰ τῆς *Ναυπάκτου*, ἢ τῆς *Ἀκαρναντίας* καὶ ἢ τῆς *Λεπτοῦς*.

399. **Ποταμοί.**—Ὁ Ἀχελῷος, ὁ καὶ Ἀσπροπό-
τος καλούμενος ἔνεκα τῆς ἀργυροῦδος ἰλῶς του, διαίρει τὴν χώραν εἰς δύο μέρη, τὴν Αἰτωλίαν πρὸς Δ. καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν πρὸς Δ. Ὁ Ἀχελῷος εἶναι ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Παλ. Ἑλλάδος· κατορθώμενος δὲ οὗτος ἀπὸ τῆς Πίνδου δέχεται πολλοὺς παραπο-
τάμους, τὴν *Μέγροβαν*, τὸν Ἀγραμῶτην, τὸν *Κοι-
κελλῶτην*, καὶ διερχόμενος διὰ μέσου πασσῶν καὶ κοι-
λάδων ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος παρὰ τὰς Ἐχινιάδας νήσους. Ὁ Ἀχελῷος προσχώνει πάντοτε τὴν θάλασσαν, διότι, ὅταν πλημμυρῇ, συμπαρασύρει λίθους, δένδρα καὶ χόματα, τὰ ὅποια ἐναποθέτει εἰς τὰς ἐκβολὰς του. Ὁ Ἐβρος ἢ *Φιδάρις* πηγάζει ἐκ τῶν ὄρεων τῶν Κόρακος ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν.

400. **Δίματα.**—Ἡ *Λιμνία* ἢ Ἀμφρακία, ἢ Ὀχλῶς ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ πεδινὰ ἢ Ἀσπιδίαια ἢ Ὑρία (κοινῶς Ἀγγελοκάστρου), συγκοινωνοῦσα μετ' ἄλλης μεγαλύτερας λίμνης, τῆς *Τριχωνίδος* (ζ. τοῦ Ἀποκόρου): ἀμφότεραι δὲ μετὰ τοῦ Ἀχελῷου διὰ φυσικῆς αὐλακῆς.

401. **Συγκοινωνία.**—Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πολλὰς ἀμαξίτους ὁδοὺς καὶ τὸν σιδηροδρομὸν Κρουσίου-Μεσολογγίου-Ἀργιῶνιου, δι' ὅλων δὲ τούτων ἐξυπη-
ρετεῖται ἡ συγκοινωνία τῶν διαφόρων πόλεων καὶ χωμῶν τοῦ νομοῦ. Αἱ κυριώτεραι ὁδοὶ εἶναι ἡ Ἀργιῶνιου-Ἀμφιλοχίας—Ἀρτις, ἢ Μεσολογγίου-Ναυ-
πάκτου καὶ ἡ Καρπενεῖου-Λαμίας καὶ ὁ μικρὸς σι-
δηροδρομὸς ὁ μεταφέρων ἐκ τοῦ Πανατολικοῦ εἰς τὴν παραλίαν Ξυλείαν.

402. **Βίος καὶ θάνατος κατοίκων.**—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτη-
νοτροφίαν καὶ τὴν ἱστομίαν, διεσπασμένοι κατὰ μικρὰς κόμας.

403. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Ὁ νομὸς Ἀκαρ-
ναντίας καὶ Αἰτωλίας διαίρεται εἰς 6 ἐπαρχίας: 1) Με-
σολογγίου, 2) Ναυπακτίας, 3) Τριχωνίας, 4) Βαίτου, 5) Βονίτης καὶ Σηρομέρου καὶ 6) Ἐδρυτανίας ὑπο-
διαιρούμεναι εἰς 1 δήμον καὶ 261 κοινότητας.

404. 1) Ἡ ἐπαρχία **Μεσολογγίου** ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἐθίνου μέχρι τοῦ Ἀχελῷου πρὸς Δ. καὶ ἀπὸ τῆς λίμνης Τριχωνίδος μέχρι τοῦ κόλπου Μεσολογγίου πρὸς Ν. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι τὸ Μεσολογγίον (8356 κ.), ἢ ἐρασιμία πόλις τῶν ἁλίων κτισθεῖσα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ ὁμωνύμου

κόλπου, οὗτινος τὰ ὕδατα εἶναι ἀβαθῆ (τεναγώδη) ἔχει Πρωτοδικεῖον καὶ Γυμνάσιον.

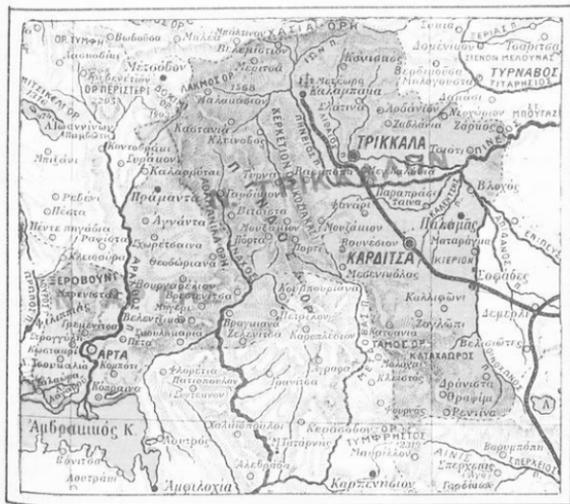
Τὸ Μεσολογγίον συγκοινωνεῖ διὰ σιδηροδρομοῦ μετὰ τοῦ Ἀργιῶνιου, τοῦ Αἰτωλικῶν καὶ τοῦ ἑπίνειου αὐτοῦ Κρουσίου. Κατὰ τὴν ἐκτανύσασιν ὑπῆρξεν ὀνομαστὸν διὰ τὰς τρεῖς ἐνδόξους πολιορκίας, τὰς ὁποίας ἐπέστη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ διὰ τὴν ἠρωικὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς, ἣτις ἐξήγαγε τὸν θάνατον καὶ τὴν συμπάθειαν συμπαθῆς τῆς Ἐσθρῆς ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων πατέρων ἡμῶν, οὕτινες χει-
μάρρους αἱμάτων ἔχρουν, ὅπως ἐλευθερώσωσι τὴν μικρὰν ταύτην γωνίαν τῆς ἑλληνικῆς χώρας.

Οἱ ἐναπομείναντες μετὰ τὴν ἠρωικὴν ἔξοδον ἐν τῇ πόλει ὀλίγοι Ἕλληνες, οἱ πλεῖστοι γέροντες καὶ γυναῖκες, στεροῦμενοι ἄλλου μέσου θεραπευτικῆς, ἀνεφλέκτες τὴν πνεύματι καὶ ἀνεπιθύγησαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν ἐπιδότων Τούρκων.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐντὸς καταφύγου κήπου κείνται ὡς μαρτύρια τῶν ἐνδόξων τούτων γεγονότων τὸ κενωτάκιον (Ἡρώον) τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς ἠρωικῶς πεσόντων, οἱ τῆρου τῶν μεγάλων τέκνων τῆς Ἑλλάδος *Μίρκου Βότση* καὶ *Κεραι-
κοῦ* *Μαρομυζῆ* καὶ τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ ποιη-
τοῦ καὶ φιλέλληρος *λόρδου Βόρρο*, ὅστις τόσον ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα, ὥστε ἦλθε καὶ ἐποθέτησε μετὰ τῶν ἄλλων Ἕλληνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. Τὸ *Αἰτωλικόν* (4374 κ.), πόλις κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τῆς λιμνοθαλάσσης, καὶ ἐκπομένη ἐπὶ νη-
αίδιου συνδεομένου μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ δύο ἑυ-
λίλων γεφυρών. Τὸ Αἰτωλικόν ὑπῆρξεν ἔνδοξον διὰ τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἀντιστάσεις αὐτοῦ ὡς καὶ τὰ νησίδια *Κλεισόβα* καὶ *Βασιλάδι*. Ἐτετρα κώμα εἶναι τὸ *Νεοχώριον* (1800 κ.), *Σταμίρι* (1100 κ.) καὶ *Γαβιάδι* (900 κ.).

405. 2) Ἡ ἐπαρχία **Ναυπακτίας** περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. ὄρειον μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ἡ *Ναύπακος* (3170 κ.) καὶ τὸ Κορυθαῖον κόλπου. Ἡ Ναύπακος ἦτο ἐπίσημος τὸ πᾶσα διὰ τὴν με-
γάλην αὐτῆς ναυτιλίαν καὶ διὰ τὴν κἀθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν, οὕτινες ἐκεῖθεν διεπεραώθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διὰ τὴν γενομένην τῷ 1571 καταναμύχησιν τοῦ τουρκοῦ στόλου ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἀδριατικοῦ (Δὸν-Ζοτάν) ἔτετρα ὄρεινα κώμα εἶναι ὁ *Πάταρος* (1000 κ.), ἢ *Βετολίστα* (600 κατ.) καὶ ἄλλα.

406. 3) Ἡ ἐπαρχία **Τριχωνίας** κείτα ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ νομοῦ μεταξὺ Ἐθίνου καὶ Ἀχε-
λῷου. Πρωτ. Ἀργιῶνιου (Βασιλῶν 11892 κατ.), πόλις κειμένη ἐν τῷ μέσῳ εὐφορτωτάτης πεδιάδος, παρά-
γουσα ἑξαιρέτων καρπῶν καὶ συνδεομένη μετὰ τοῦ Μεσολογγίου διὰ σιδηροδρομοῦ. *Κεφαλοῦρσον* (1494 κ.), κώμη ἑμπορικὴ παρ' αὐτὸ ἔκειτο τὸ πάλαι ἢ ἱερὰ πόλις *Θέρον*, π.οι. τῶν Αἰτωλῶν, ἐν φ

νιττα έχει φρούριον ὄχυρον καὶ πρὸ τῆς ἐπανατάξεως ἦτο ἔδρα τῶν κλεφτῶν. Ἀσταγός (2539 κ.), κομποπολις κειμένη ἐντός κολλήσεων τοῦ Ἰονίου πελάγους· ἐκ ταύτης ἐξάγονται τὰ προϊόντα τῆς χώρας καὶ ἰδίως ἔλαιον κρέματα καὶ βαλανίδια. Ἔτερα κῶμαι εἶναι ἡ Ζαφίρα (1850 κ.), ἡ Κατοχή (1616 κ.) καὶ ἡ Κατοῖνα (Μεδίων 2018 κ.).

409. Ἡ ἐπαρχία Εὐρυτανίας κατέχει τὸ ΒΑ. τμήμα τοῦ νομοῦ εἶναι ὀρεινὴ καὶ δύσβατος, ἡ δὲ ἐν αὐτῇ συγκοινωνία λίαν δύσκολος· ἔχει προτεινύσαν τὸ Καρπεσίσιον (2310 κ.), κείμενον εἰς τὰς δυτικὰς ὑπορείας τοῦ Τυφροστοῦ καὶ συνδεόμενον δι' ἁμαξίτου ὁδοῦ μετὰ τῆς Λαμίας. Παρὰ τοὺς κήτους τοῦ Καρπενισίου ἐν ἡρωικωτάτῃ νικητηρῇ ἐφόδῳ ἔπασε μαχόμενος τῷ 1823 ἔναρσιον πολυαριθμὸν Τούρκων ὁ ἦρος Μάγκος Βότσαρης· ἕτερα κῶμαι εἶναι ὁ Προσός (1200 κ.), τὸ Κριόσφορ (1064 κ.), ἡ Γρανίτσα (883 κ.), τὸ Κριόλλων (509 κ.), τὰ Ἄρρωρα, τὸ Φουρά καὶ ἄλλαι.

Περίοχης:
 ὄρη — Παναγιωτικόν, Ἀρχοντοβό, Ἀκαρνανικὰ ἔρη, Ἄγραφα, Τυφροστός καὶ ἡ γαιώτης ὄσος.
 Ποταμοί. — Ἀχελῷος, Εὐχῆος, Ἀρχαϊστῆς, Μείζωβα καὶ Κρικελιώτης (παράποταίσι Ἀχελῷου).

ἀνευρέθησαν θρεΐατα ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐνθα συνήχθη τὸ Ἀκαϊκῶν συνέδριον.

407. 4) Ἡ ἐπαρχία Βάλτου ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἀχελῷου μέχρι τοῦ Ἀμφρακικοῦ κόλπου, πλὴν δὲ στενῆς τινας καδιώδος εἶναι ὀρεινὴ καὶ δύσβατος. Πρωτ. Ἀμφιλοχία (Καβαρσαρὸς 3000 κ.), κειμένη ἐν τῶν μόνων τοῦ Ἀμφρακικοῦ κόλπου καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τοῦ Ἀγορινίου δι' ἁμαξίτου ὁδοῦ, ἐξ αὐ ἐξάγονται ἄφθονα βαλανία, κανκὸς καὶ ἐυλάθηθραες· ἕτερα κῶμαι εἶναι τὸ Στέκιον ἢ Πατιόπολιον (1267 κ.) καὶ ἡ Λεπ. τοῦ (1360 κ.). Νοτιώτερον ταύτης καὶ παρὰ τῶν Ἀγελῶν κείνται τὰ θρεΐατα τῆς Στρατίας τῆς ἀρχαίας πρωτ' τῆς Ἀκαονίας.

408. 5) Ἡ ἐπαρχία Βοιωτίας καὶ Σηρομέρου κατέχει τὸ Α. καὶ πολὺνκόλιον μέρος τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Βάλτου καὶ τῆς Τροχονίας μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους. Πρωτ. εἶναι ἡ Βόνιτσα (2114 κ.), ἐπὶ τοῦ Ἀμφρακικοῦ κόλπου, ἐπιτειμένη πλησίον τῶν θρεΐων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀνακτορίου. Ἡ Βό-

Λίμνη.—'Αμβρακία, 'Οζυρός, Λουσιτάγια, 'Υρία, Τριχωνίς.

'Επασχία.—Μεσολόγγιον, Ναοπακτίας, Τρυφώνας, Βάλτοιο, Βεντόης, και Ξηρομέρος, και Ξεροβάντας.

Πόλεις και κώμαι.—Μεσολόγγιον, Αιτωλικόν, Σταρνά, Νεοχώριον, Ναοπακτικός, Κρομόντιον, 'Αγρίνιον, Κεφαλοβρούσιον, 'Αμφιλοχία, Βόνιτσα, 'Αστακός, Κατόβνα, Καρπεντίσιον, Κεράσιον, Προύσα, Γρίνιτσα, Κοιχέλλιον, 'Αγρφα Φουρνά.

Ιστορικά πόλεις και κώμαι.—Μεσολόγγιον, Αιτωλικόν, Κλεισόβη, Βασιλάδι (νησίαι), Ναοπακτικός, Καρπεντίσιον.

'Ασχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τοῦτου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν καλλιέργειαν τοῦ κηπευτοῦ, τὴν ἄλιεταν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Β' ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ΒΑ. τοῦ νομοῦ 'Ακαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, ὀνομαζεται Ἠπειροσὺν καὶ οἰκεῖται ὑπὸ 'Ελλήνων' δυστυχῶς ὅμως μέχρι τοῦ 1913 κατεῖχτο ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μόνον ἐν μικρῶν μέρους, ὁ νομὸς 'Αρτης, εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὴν 'Ελλάδα τῷ 1881 διὰ τῆς βερολινίου συνθήκης.

ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΗΣ

410. **'Ορια.**—'Ο νομὸς 'Αρτης περιλαμβάνει ὅλην σχεδὸν τὴν μικρὰν ἠσίδα τῆς 'Ἠπειροσῦν, ἣτις παρεχωρήθη εἰς τὴν 'Ελλάδα, ἔχει σχῆμα τριγωνικὸν καὶ χωρίζεται ἀπὸ τοῦ νομοῦ Τριφυκίων διὰ τοῦ 'Αγελίου, ἀπὸ δὲ τῆς ἄλλης 'Ἠπειροσῦν διὰ τοῦ ποταμοῦ 'Αράχθου καὶ τῶν νομῶν Πρεβέζης καὶ Ἰωαννίνων.

411. **'Εκτασίς (').**—1390 τετραγ. χιλιόμετρα.

412. **Πληθυσμὸς.**—53051 κάτοικοι.

413. **Κλίμα.**—Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ εἶναι ὕμειν καὶ ψυχρὸν εἰς τὰ βόρεια, εἰς δὲ τὰ νότια ὑγρὸν καὶ νοσσοδὲς ἔνεκα τῶν ἐλῶν τῶν ὑπὸ τοῦ 'Αράχθου σχηματιζομένων.

414. **'Ορη.**—Τὰ Τζουμέργα, ὄρη 'Αδαμάνων ('Αδαμανικά) εἶναι εἰνα κατάφυτα ἐξ ἐλατῶν καὶ διασφίζονται τὸν νομὸν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον.

415. **Πεδίαι καὶ προτόνια.**—Ἡ τῆς 'Αρτης, ἡ ὁποία εἶναι ἐλώδης κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ παράγει ἰδίως ἀραβόσιτον, ἔλαιον, κηπὸν καὶ ἐσπεριδοειδή.

416. **Ποταμὸς.**—'Ο 'Αραχθὸς, πηγάζων ἐκ τοῦ Δοκμίου καὶ τοῦ Ζυγοῦ, ἐκβάλλει εἰς τὸν 'Αμβρακικὸν κόλπον, καὶ ὅστις ἐχρῶνιζε πρὸ τοῦ 1913 τὴν ἐλευθέρην ἀπὸ τῆς ἀπελευθερωθείσης 'Ἠπειροσῦν.

417. **Συγκοινωνία.**—Ἡ συγκοινωνία εἰς τὸν νομὸν τοῦτου εἶναι λίαν δυσκόλος ἔνεκα τοῦ ὄρειου αὐτῆς ἐδάφους καὶ τῆς ἐλλείψεως σιδηροδρό-

μου' διότι μία μόνη ἀμαξιτὸς ὁδὸς ὑπάρχει, ἡ 'Αρτης-'Αμφιλοχίας.

418. **Βίος καὶ αἰατα τῶν κατοίκων.**—Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

419. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—'Ο νομὸς οὗτος περιλαμβάνει μίαν μόνην ἐπαρχίαν, τὴν τῆς 'Αρτης, ὁποταφουμένην εἰς ἓνα δῆμον καὶ 61 κοινότητας.

Προτιθέμενα αὐτῆς εἶναι ἡ 'Αρτα (πάλαι 'Αμβρακία), κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ 'Αράχθου καὶ ἔχουσα 7500 κ., μεταξύ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ τιναε Ἰουδαῖοι καὶ Τούρκοι. Κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα διετέλεσεν ἔδρα τῶν δεσποτῶν αὐτῆς Κομηγῶν. Τινὲς τῶν κατοίκων τῆς 'Αρτης ἔχουσι κτήματα ἀπέναντι ἐπὶ τῆς ἀπελευθερωθείσης ἤδη 'Ἠπειροσῦν, εἰς τὰ ὅποια μεταβαίνουσι διὰ παλαιᾶς λιθίνης γεφύρας κειμένης ἐπὶ τοῦ 'Αράχθου ποταμοῦ. Ἐπίνεον τῆς 'Αρτης εἶναι τὸ χωρίον *Κόπρανα* κατὰ τὸν 'Αμβρακικὸν συνδέμενον μετ' αὐτῆς δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ' τελευταῖον συνεστάθη ἐν 'Αρτῃ καὶ Ἱερατικῇ Σχολῇ. Πρὸς Α. τῆς 'Αρτης κεῖται τὸ μικρὸν χωρίον *Σκουληκαριά*, πατρὶς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Στερεᾶς 'Ελλάδος Καραϊσκάκη. *Πέτα* (1700 κ.), ΒΑ. τῆς 'Αρτης, ἐπίσημος, διότι τῷ 1822 πλεῖστοι φιλέλληνες καὶ Σουλῶται ἔδραν τὸν θάνατον μαχημένων ἠρωτικῶς κατὰ τῶν Τούρκων. *Καλαροῦται*, κομποπολις κειμένη εἰς τὰ βορειώτατα τοῦ νομοῦ. *Άγρωνα* (1200 κ.) καὶ Πράμαντα κομποπόλεις ὄρειαι, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἀποψῶν ἐξ ὀλίγων αἰγοπροβάτων καὶ ἐκ μικρῶν ἀμπελών. *Γόμποβον*, μικρὸν χωρίον καὶ ὄχυρότατος λόφος ἔναντι τῆς 'Αρτης, ὅπου κατὰ τὸ 1897 συνέβησαν αἱματηρὰ μάχα κατὰ τῶν Τούρκων.

Περιλήψεις:

'Ορη.—Περιστέρι, Τζουμέργα ('Αδαμανικά).

Ποταμοί.—'Αραχθὸς.

Πεδίαι.—Ἡ τῆς 'Αρτης.

Πόλεις καὶ κώμαι.—'Αρτα, Σκουληκαριά, Πέτα, Καλαροῦται, 'Αγρωνα, Πράμαντα, Βουλγαράλιον.

Ιστορικά κώμαι.—Πέτα, Σκουληκαριά.

Γ' ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἡ πρὸς Β. τῆς Στερεᾶς 'Ελλάδος ἐκτεινομένη χώρα μέχρι τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπὸ τῆς 'Ἠπειροσῦν μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καλεῖται Θεσσαλία. Τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρους παρεχωρήθη εἰς τὴν 'Ελλάδα τῷ 1881 δυνάμει τῆς Βερολινίου συνθήκης.

Ἡ Θεσσαλία εἶναι χώρα πεδινὴ καὶ δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ, ἐπιμελῶς καλλιεργουμένη, ὡς ὁ σιτοβολῶν τῆς ὄλης 'Ελλάδος, διατεμένη δὲ πρὸς καὶ πρὸς ὑπὸ μικρῶν βουτῶν καὶ χαμηλῶν λοφοσειῶν καὶ περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ὑψηλῶν ὄρειων, τὰ ὅποια καλύπτονται ὑπὸ μεγάλων καὶ ὀρειωτάτων

(') Ἡδὴ ὁ νομὸς εἶχε ἔκτασιν πολὺ μεγαλύντορα, διότι προσορτήθη εἰς αὐτὸν πλεόν τοῦ ἡμῶνος τῆς τῆος ἐπαρχίας Φιλιππιάδος.

πυκνῶν δασῶν. Τὰ ὄρη ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐξηρησμένοι ὡς κρησφύγετα τῆς ἐλευθερίας (τῶν κλεφτῶν), συνεχόμενα, σχηματίζουσι ταίχως φραγῶν, τὸ ὅποιον περιφρασσάσατο πανταχόθεν τὴν χώραν διαηρηγνυμένον μόνον ἐπὶ τὸ Παγασιτικὸν κόλπον καὶ τῆς περικαλλοῦς καὶ τερανοτάτης κοιλάδος τῶν Τεμπῶν, μεταξύ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης.

Ἡ Θεσσαλία ἔχει ἔκτασιν 11814 τετραγ. χιλιομέτρων. Διοικητικῶς διαίρεται εἰς 2 νομοὺς: 1) Τρικκαίων καὶ 2) Λαρίσης.

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ

420. **Ὅρια.**—Ὁ νομὸς Τρικκαίων περιλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ Δυτ. τμήμα τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἠπείρου ἐπέκεινα τῆς Πίνδου κείμενα καὶ ἐκτείνεται πρὸς Ν. μέχρι τῆς ἐπαρχίας Ἐδρυτανίας, πρὸς Β. χωρίζεται ἀπὸ τῆς Μακεδονίας διὰ τῶν Καμβούνιων ὄρεων (Χασιώτικα), πρὸς Α. ἀπὸ τοῦ νομοῦ Λαρίσης καὶ πρὸς Δ. ἀπὸ τοῦ νομοῦ Ἄρτης καὶ τῆς Ἠπείρου.

421. **Ἔκτασις.**—5590 τετραγ. χιλιομέτρα.

422. **Πληθυσμός.**—194695 κάτοικοι.

423. **Κλίμα.**—Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ εἶναι ψυχρὸν μὲν εἰς τὰ ὄρεα μέρη, ὑγρὸν δὲ εἰς τὴν πεδιάδα τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸν τὸ θέρος.

424. **Ἔδαφος καὶ προϊόντα.**—Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ, πρὸς μὲν τὰ ΒΑ. μέρη εἶναι ὄρεον, πρὸς δὲ τὰ Α. καὶ Ν. πεδινὸν παρὰ τὸν δημοτικὸν καρπούς, ἄρζαν, σήσαμον καπνόν, μέταξιν καὶ τεύτλα (κοκκινουόβλια), ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ἡ ζάχαρις, τρέφει δὲ καὶ διάφορα κτήνη, διεξάγουσα σπουδαίον κτηνοτροφικὸν ἐμπόριον.

425. **Ὅρη.**—Ἡ Πίνδος, ἡ ὁποία ἔχει πολλὰς κορυφὰς χιονοσκεπείς, ἔξ ὧν καὶ αἱ ἄνω ὄσαι τοῦ Ἀγελῶν καὶ τοῦ Πηνειοῦ, καὶ ἐπιπέριαι κλάδοις καθ' ἕλην τὴν Ἠπειρὸν καὶ Στερεάν Ἑλλάδα. Ἐκ' αὐτῆς ἐπάσχουσι πολλὰ δάση καὶ ζῶσι δορκάδες, ἀγροίχοιροι, λύκοι καὶ ἔλαφοι. Τὰ *Χάσια* καὶ ὁ *Ζυγὸς* (Λάκιον), ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Καρδίτσης ὑφίστανται τὰ ὄρη Ζουρνάτα (2168 μ.), Βουλγάρα καὶ ἄγροις Ἡλίας.

426. **Ποταμοί.**—Ὁ περιγραφεῖς Πηνειὸς καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Αθηαῖος (Τρικκαλινός), Ἀπιδανός (Φαρσαλίτικος), Ἐπιπέδος (Γουναρλιῆς) καὶ Καλέντζης.

427. **Πεδιάδες.**—Ἡ πεδιάς τῶν Τρικκαίων, τῆς Καλαμπάκας καὶ ἡ τῆς Καρδίτσης ἀποτελοῦσα μέρος τῆς μεγάλης θεσσαλικῆς πεδιάδος.

428. **Συγκοινωνία.**—Εἰς τὸν νομόν τοῦτον ἡ συγκοινωνία εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη, πλὴν τοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις διασχίζει τὸν νομόν ἀπὸ Ν.

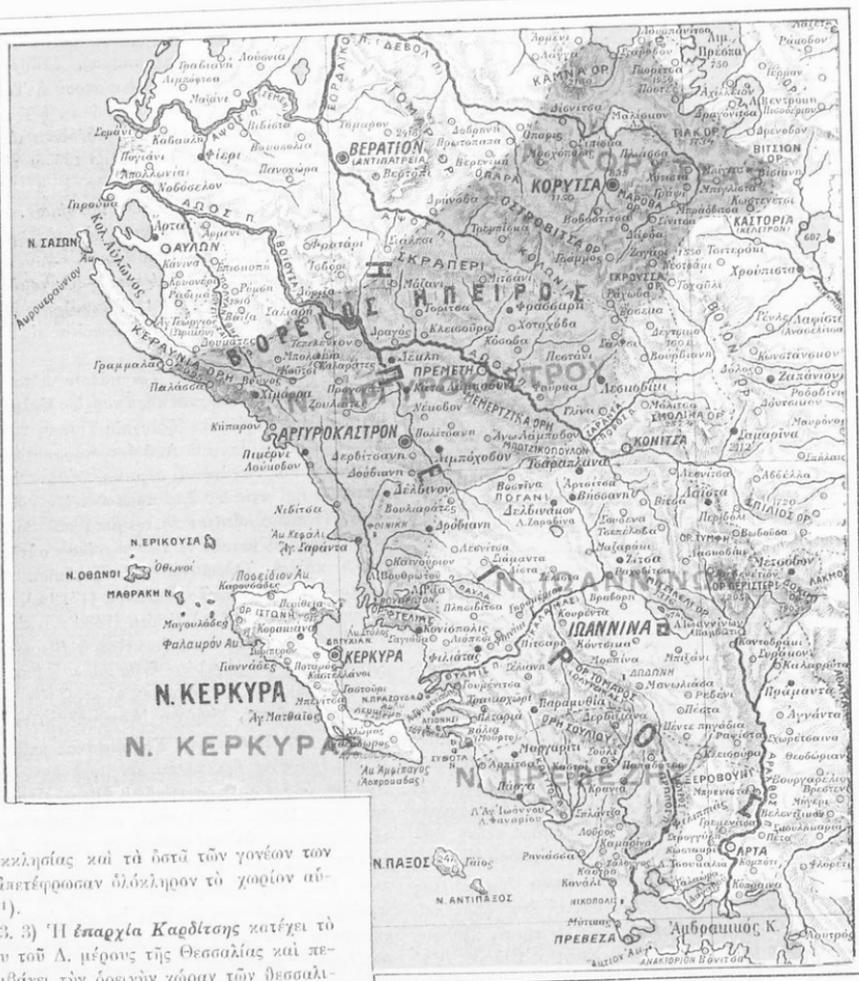
πρὸς Β. ἄχρι τῆς Καλαμπάκας, ὑπάρχουσι ἔτι καὶ πολλὰ ἄλλα ὄδοι, ὧν σπουδαιότερα ἡ Τρικκαίων-Λαρίσης, ἡ Τρικκαίων-Καλαμπάκας, ἡ Τρικκαίων-Καρδίτσης καὶ τινες ἄλλαι, συνδέουσαι τὰς διαφόρους πόλεις καὶ χώρας καὶ ἐξυπηρετοῦσαι τὴν μεταφορὰν τῶν ποικίλων προϊόντων.

429. **Βίος καὶ δαίτια τῶν κατοίκων.**—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

430. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς 3 ἐπαρχίας: 1) Τρικκαίων, 2) Καλαμπάκας, 3) Καρδίτσης ὑποδιαιορουμενάς εἰς 2 δήμους καὶ 237 κοινότητας.

431. 1) Ἡ ἐπαρχία Τρικκαίων κείται μεταξύ τοῦ νομοῦ Καρδίτσης καὶ τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας. Πρωτεύουσα *Τρίκκαλα* (ἡ ἀρχαία Τρίκη 20258 κ.), πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἀθίου παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ καὶ διεξέχουσα σημαντικώτατον ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ κτηρῶν ἔχει πρωτοδικεῖον καὶ γυμνάσιον. Ἡ πόλις αὕτη συνδέεται μετὰ τοῦ Βόλου διὰ σιδηροδρόμου, μεταξύ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπάρχουσι πολλοὶ Ὀθωμανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι. Ἄτερα κῆμαι εἶναι τὰ *Μεγάλα Καλῶβια*, (1713 κ.), τὸ *Γαροδικιον* (Ἀθαμάνιον), τὸ *Τσιότι*, (1436 κ.), τὸ *Ζαγκο* (2015 κ.) καὶ ἄλλα πρὸς Α. κείται ἡ *Βίτσινα* κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀγελῶν ἐνθα πάλα ἡ ἡπειρωτικὴ χώρα Ἀθαμανία. Οἱ κάτοικοι, οἱ κατὰ τὴν κοιλάδα ταύτην οἰκοῦντες, λέγονται Ἀσπροποταμίται.

432. 2) Ἡ ἐπαρχία Καλαμπάκας κείται πρὸς Β. τῆς ἐπαρχίας Τρικκαίων καὶ κυκλοῦται ὑπὸ τῶν Χασίων ὄρεων καὶ τῆς Πίνδου. Πρωτ. εἶναι ἡ *Καλαμπάκα* (Σταγοί 3000 κατ.), συγκρονοῦσα μετὰ τῶν Τρικκαίων διὰ σιδηροδρόμου γνοστή διὰ τὴν ἐν ἔτει 1854 νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων ΒΑ. τῆς Καλαμπάκας κείνται τὰ *Μετώρα*, βρῆλοι καὶ ἀπότομοι βράχοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἴσαν ἐκτιμμένα ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν διάφορα μοναστήρια. Ἐκ τῶν μοναστηρίων τούτων σφίζονται 4 μόνον, κατοικοῦμενα ὑπὸ 60 περίπου μοναχῶν. Ἡ ἀνάβασις εἰς αὐτὰ ἐγένετο ἄλλοτε διὰ κρημαστῶν κλιμάκων ἢ διὰ κανναρίων δικτύων σωρομένου ἄνοθεν διὰ τροχαλίας. Καθ' ὅσον τῇ προτοβολίᾳ τοῦ νέου Μητροπολίτου Τρίκης καὶ Σταγῶν κ. Πολυκάρπου ἐχορηγήθησαν ἤδη ἐλικοειδεῖς δρόμοι λαξευμένοι μετὰ εἰς τοὺς βράχους, με σφραγίς, με κλίμακας, με περιτοιχίσματα καὶ ὀδηγῶν τῶρα ἀσφαλῶς καὶ ὀμαλῶς ἔως εἰς τὴν κορυφὴν. (Ἴδε πλεῖστον ἐν σελ. 71.) *Καστανά* (1000 κ.), *Μαλακίσσιον* (1813 κ.) κώμη ὄρεινῃ, παρὰ τὴν ὁποίαν κείται ἡ νέα *Κοντοσούγλιανη*, κησθεῖσα ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς καλαῖς Κοντοσούφλιανης, οἵτινες μετὰ τὸν ἀτυχῆ ἡμῶν πόλεμον τοῦ 1897, ὅτε ἔμαθον ὅτι τὸ χωρίον αὐτῶν παραχωρεῖται εἰς τοὺς Τούρκους, παρέλαβον τὰ ἔρρα

της έκτασής και τὰ ὅσα τῶν γονέων τῶν καὶ ἀπετέφρασαν ὀλιόκληρον τὸ χωρίον αὐτῶν (*).

433. 3) Ἡ ἐπαρχία Καρδίτης κατέχει τὸ ἕμισιν τοῦ Α. μέρους τῆς Θεσσαλίας καὶ περιλαμβάνει τὴν ὄρεινὴν χώραν τῶν θεσσαλικῶν Ἄγραφων.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ Καρδίτσα 12618 κ.), ἐπισημνὴ ἐπὶ τῶν ὄρεων τοῦ παραποσίμου τοῦ Πηνειοῦ Καλέντζι, μοναδικὸν ὄσιν τῆς ἀγροτικῆς γεωργικῆς ἐπικοιτητικῆς τῆς ἐπαρχίας, ἔχει πρωτοδικεῖον καὶ γυμνάσιον. Παρὰ τὴν εὐρείαν πλάτειαν τῆς πόλεως διέρχεται μικρὸν ἄλος, ἐντὺς τοῦ ὁποῦ ἐξέρχεται καλλιφόρος στήλη, ἐν ἣ ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας. Φινάριον (2308 κ.), κώμη πρὸς Β. τῆς Καρδίτης. Σοφάδες (3348 κ.) καὶ Παλαμῆς

(*) Ἡ ἔκτασις τῆς περιφέρειᾶς Καρδίτης ὑπολογίζεται εἰς ἕν καὶ ἕμισιν ἑκατομμύριον πεδῶν στρεμμάτων. Ἐξ αὐτοῦ καλλιεργεῖται μόνον 650000 πεδῶν στρεμμάτων, μέγα δὲ μέρος τοῦ ἐπολείου τούτου κατέχον τὰ ἔλα.

(360 κ.), κομποτύλις γεωργικῆς, συγκοινονοῦσα ἄσπασα μετὰ τῆς Καρδίτης διὰ αἰσθηροδρόμου. Μεσσηροῦσις (1300 κ.), Μονάκιον (2025 κ.), Τεντίνη, κώμη ὁσάντος γεωργικῆς. Ματαράχα (1237 κ.), πλησίον τοῦ χωρίου τούτου τῷ 1878 ἐνεκρίθησαν οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τῶν ἐπαναστατηθέντων κατοίκων. Παρὰ τὸ χωρίον τούτο ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Κιέριον, ἣτις ὄτε κατέφικον εἰς αὐτὴν Αἰολεῖς ἔκαλετο Ἄρη-Συμβόριον, πλησίον τῆς Τεντίνης, κώμη μετὰ θαλάσσιον ἰαματικῶν θεσμῶν πηγῶν. Λαλαῖτρα μικρὸν χωρίον τοῦ τέως δήμου Γόμφων ἐνταῦθα εἶχεν ἰδρυθῆναι καὶ ἐλειτούργει μέχρι πρὸς τινος χρόνου μέγα ἐργοστάσιον Ἰαχαροποιίας. Κάτσα (1100 κατ.) κωμὴ

πολεις της κοινότητος Ταμασίου, ἔχουσι ἱαματικὰς
πηγὰς καὶ ἔργοσιταία κληυῶ.

Περὶ λίγης :

Ἄση.— Ἡ Πίνδος, τὰ Χάσια, ἡ Ζογρῶ, Ἅγιος Ἱάκωβος
Τζουρνάτα.

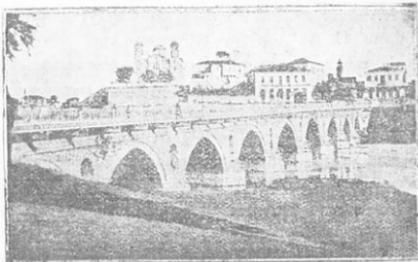
Ποταμοί.— Ὁ Πηνειὸς καὶ οἱ παρακλάσεις αὐτοῦ Ἀγ-
θαίος, Ἀγριανός, Ἐνισπός.

Πεδιάδες.— Τρικκάλον, Καλαρπάρκας καὶ Καρδίττος.

Πόλεις καὶ κώμαι.— Τρικκαλα, Μεγάλα Καλύβια, Γαρ-
δικιον, Ζάκρον, Καλαρπάρκας, Μαλακασιον, Καρσανία, Καρδί-
ττος, Φανάριον, Σοφάδες, Πάλληρας, Μεσσηνικὸν Ἰνεντινα,
Σρόκοβον.

Οἱ κτίσεις τοῦ νομοῦ ἀπορροῦνται εἰς τὴν γασφρίαν, κτη-
νοτροφίαν κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον.

Ἱστορικὰ κώμαι.— Κουτοβουλιανή, Ματαράγκια.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΛΑΡΙΣΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ

434. **Ἄση.**— Ὁ νομὸς Λαρίσης κατέχει τὸ ἀνα-
τολικὸν καὶ τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς Θεσσαλίας ὡς
καὶ τὴν χειρὸν τῆς Μαγνησίας. Πρὸς Β. συνο-
ρεύεται μετὰ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ τοῦ μεγάλου πο-
ταμοῦ Ὀλύμπου, ἐκτείνεται δὲ πρὸς Ν. μέχρι τοῦ
νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, πρὸς Α. δὲ περιβρέ-
χεται ὑπὸ τοῦ Θεσμοτικῆ καὶ Παλαιτικῆ κόλπου
καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκαλίου.

435. **Ἐκτασίς.**— 7698 τετραγ. χιλιόμετρα περι-
ληφθέντος ἤδη καὶ τῆς ἐπιμαχίας Ἐλασσόνης.

436. **Κλίμα.**— Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ πρὸς μὲν τὰ
Α. μέρη εἶναι ἄψρον τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ
θερὸς, πρὸς δὲ τὰ Α. εἶναι ἄψρον καὶ ὁροσιόν.

437. **Ἐδαφος καὶ προϊόντα.**— Τὸ ἔδαφος τοῦ
νομοῦ πρὸς μὲν τὰ Β. καὶ Α. εἶναι ὁροσιόν, πρὸς
δὲ τὰ δυτικὰ πεδινὸν καὶ παράγει βόμβακα, σίκα-
ρα, φοινίλια, ὄσπρια, ὀπώρας, ἔξαιρετον κωπὸν,
ἔλαιον, πορτοκάλια, μήλα, κίσινα, μέταξαν καὶ
κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

438. **Ἄση.**— Ὁ Ὀλύμπος, ὡς εἰσημην, εἶναι
τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλλάδος (2985 μ.). τοῦ
ὁποίου μόνον αἱ νότιαι διακλαδώσεις ἀνίηκον πρὸ
τοῦ 1913 εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦ ὄρους τούτου αἱ μὲν
κλιτίες εἶναι κεκαλιμμένα ὑπὸ πικνοτάτων δασῶν,
αἱ δὲ ὑψηλότερα κορυφαί εἶναι πάντοτε χιονοσκε-
παῖς καὶ νερσσκεπεῖς κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐπ' αὐτοῦ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἔλεγον ὅτι κα-
τόζοντο οἱ δωδεκα μεγάλοι θεοί, οὔτινες καὶ Ὀλύμπιοι
ἐκαλοῦντο.

Ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου ζῶσιν ἀγριοχοροὶ, δορκάδες,
λέκκι καὶ ἄλλα ἄγρια ζῷα. Κατὰ τοὺς πικροὺς
χωρούς τῆς τοιρακίης τυραννίς ἐχρησίμευσεν ὡς
καταφύγιον (κρησφύγετα) τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ ἀπὸ τῶν πέριξ πεδιάδων καὶ τοῦ Θεσμοτικῆ
κόλπου θῆα αὐτοῦ εἶναι θαυμασιὰ καὶ μαγευτικῆ.

Πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ Ὀλύμπου ἀπλοῦνται ἡ Ὀσσα
(Κίσινα), ὄρος χαμηλότερον τοῦ Ὀλύμπου κω-

νοσιδές, μεταξὺ δὲ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσῆς
διανοίγεται βαθυεὶτή καὶ στενωπὴ κοιλίς, διὰ τῆς
ὁποίας ἐμβάλλει ὁ Πηνειὸς εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ
κατώριτος αἶψη ἐκ πλατάνων, διαρῶν καὶ ποικίλων
ἄλλων εὐθάλων δένδρων κοιλίς εἶναι τὰ *περιὸν νημὰ*
Θεσσαλικῆ Τέμνη, ὧν ἡ δροσερότης, ἡ χάρις καὶ
ἡ γραμμικότητι καλλοῦν ἔθναμαζετο καὶ θῆ θαυ-
μάζεται πάντοτε.

Τὸ ἀπαρτιμῶλον κάλλος τῶν Τεμπῶν συνίσταται
εἰς τὸ ὅτι τερπνὸν ἔχει ἡ φύσις ἀπ' ἐνὸς κρημνί-
σθαι καὶ ἀπὸ τῶν βράχων ὑπερῶφλοι καὶ κατασχι-
σμένοι καὶ ἀπ' ἑτέρου ὀρασιότατος ποταμοῦ κρημι-
σθαι ὑπὸ τὴν οἰάν βαθυτάτων κλιτίων καὶ περι-
βαλλόμενων ὑπὸ δροσερότατης ἀμαρύνου χλόης. Τὸ
κατῶριτον καὶ περιβαλλόμενον ὄρος *Πήλιον*, τὸ ὁποῖον,
διευθυνόμενον πρὸς Ν. καὶ ἀπολήγον εἰς τὴν θά-
λασσαν, σχηματίζει τὴν Σηκιάδα ἄψρον, ἔπειτα
κρημιτόμενον πρὸς Α. ἀποτελεσθὲν εἰς τὸ ἀμφοῖ-
νον Λιάντιον (Γρίζον) καὶ οὕτω σχηματίζει τὸν
Παρασιτικὸν κόλπον, ὅστις εἶναι ἐκ τῶν ὀρασιό-
τατων κόλπων τοῦ κράτους. Τὸ ὄρος τοῦτο, ὡς ἐκ τῶν
ἀψρότων ὑδάτων, εἶναι κατῶριτον ἐκ διαφόρων
ὀροφυλλίων δένδρων καὶ πυκνῶς κατοικημένον.

439. **Ποταμοί.**— Ὁ Πηνειὸς ἢ *Σαλαμίνης* πη-
γάζων ἐκ τῆς Πίνδου καὶ δεξιόμορος πολλοὺς κρη-
μοσιότους ἐμβάλλει διὰ τῆς κοιλιάς τῶν Τεμπῶν
εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος (Θεσμοτικὸν κόλπον).

440. **Πεδιάδες.**— Ἡ *μεγάλη Θεσσαλικὴ πεδιάς*,
ἣτις κατὰ τοὺς γεωλόγους ἦτο εἰς προϊστορικοῦς
χρόνους ἀπέραντος λίμνη, καὶ ἡ τοῦ Ἀλμυροῦ.

441. **Ἄψονα.**— Ἡ *Βοιθίς* (Κιάβια), ἢ *Νεσσα-
νίς*, ἣτις κατὰ τὴν ἐξόδην, καὶ ἡ *Ἀσκησις* (Νεζερῶς),
περιβαλλομένη πανταχόθεν ὑπὸ λόφου.

442. **Συγκοινωνία.**— Ἡ συγκοινωνία τοῦ νο-
μοῦ τούτου ἐνεργεῖται ἀπ' ἐνὸς μὲν διὰ τοῦ σιδηρο-
δρομοῦ Βόλου-Λαρίσης. Ἐκ τοῦ Βόλου σιδηροδρο-
μικὴ γραμμὴ φθάνει εἰς Βελεστίον, ὁποῦθεν διχί-
ζεται καὶ ἡ μὲν βραχυεὶτὴ ὡς εἰσημην φθάνει μέχρι
Λαρίσης ἡ δὲ ἄλλη διέρχεται τὰς πόλεις *Φάρσαλα*,

Σοφάδες, Καρδίτσα, Φαράσιον, Τριγκάλια καὶ τελευταίη εἰς Κάλαιναν, καὶ τοῦ διασχίζοντος αὐτὸν σιδηροδρόμου Π. Α. Λαρίσιος-Ἑλληνοσερβικῶν συνόρων, μετὰ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Θεσσαλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ πληθῆος ἀμαξίτων ὁδῶν, τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι ἡ Λαρίσις-Βόλου, Λαρίσις-Τιρνάβου, Λαρίσις-Τριγκάλων, Λαρίσις-Ἄγρινος, Λαρίσις-Τεμπῶν, Λαρίσις-Φαρσάλων καὶ τοῦ μικροῦ σιδηροδρόμου Βόλου-Λεχονίων-Μηλεῶν. Πικνή δὲ εἶναι καὶ ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία τοῦ Βόλου μετὰ τῶν λιμνῶν τοῦ Κράτους.

443. **Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.**—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ Λαρίσις ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὸ ἔμπόριον, ἰδίᾳ οἱ κάτοικοι Βόλου καὶ Λαρίσις. Πολλοὶ δὲ τῶν κατοίκων τοῦ ἠλιῶ ἀποδημοῦσιν εἰς τὸ ἔξωτερικόν (Αἴγυπτον) χάριν ἐμπορίας.

444. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Ο νομὸς Λαρίσις διαίρεται εἰς 7 ἐπαρχίας: 1) Λαρίσις, 2) Τιρνάβου 3) Ἄγρινος, 4) Βόλου, 5) Ἄλμυροῦ, 6) Φαρσάλων καὶ 7) Ἐλασσόνας ὑποδιαγουμένας εἰς 2 δήμους καὶ 183 κοινότητες.

445. 1) **Ἡ ἐπαρχία Λαρίσις** ἐκτείνεται πρὸς Α. μέχρι τῶν Τεμπῶν καὶ πρὸς Β. μέχρι τῶν ὁρίων τοῦ νομοῦ Κοζάνης, περιλαμβάνουσα ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν Ἐλασσόνας (Β. Θεσσαλίαν). Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Λάρισα (21084 κ.), ἐπισημῆν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, ἐνεργοῦσα σπουδαιότατον ἔμποριον καὶ συνδεδεμένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Βόλου, δι' αὐτῆς διέρχεται καὶ ὁ σιδηροδρόμος Πειραιῶς Ἑλληνοσερβικῶν συνόρων, εἶναι ἔδρα Ἐφετείου, Πρωτοδικείου, Λυκαίου καὶ ἡλιῶν (Ἀρχαίων). Ὁργανοτροφίαν ἡλιῶν συσταθέντος ἀπὸ τοῦ 1924. Ὀλίγον ἔξωθι τῆς πόλεως ἴσχυται μεγαλοεργεῖα ἡ Ἀβερῶνικος Γεωργικὴ σχολὴ λειτουργοῦσα ἀπὸ τοῦ 1912 μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ Λάρισα εἶναι πανόρωχος πελαγογικὴ πόλις ὑπῆρξε πάλαι ἔδρα τῶν πλουσίων Ἀλευαδῶν (!) καὶ εἰς αὐτὴν ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ὁ διάσημος ἰατρός Ἴπποκράτης. Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Λαρίσις ὑπάρχοντι καὶ τινες Ὀθωμανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι. Ἐπὶ τὴν ὑφ' ὀνομασίαν τῆς Ὀσσης καὶ παρὰ τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν κεῖται ἡ κόμη Ἀμικιάνια (1500 κ.), ὀνομαστὴ ἄλλοτε διὰ τὰ ἔπι Τουρκοκρατίας σχολεῖα καὶ νηματοργεῖα τῆς Μίρα Κισαλή (Καισάρει), Νεμπεγλίρ (Φέκων), Μαῖρωδῆ (Πιθηκοῦσα), κόμη γεωργικαί.

446. 2) **Ἡ ἐπαρχία Τιρνάβου** ἐκτείνεται ἄλλοτε μέχρι τῶν συνόρων καὶ περιλαμβάνει τὸ πρὸς Β.

μέρος τοῦ κοιτιοῦ Πηνειοῦ. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ὁ Τιρνάβος (6300 κ.), παρὰ τὴν ἀνωτέραν ὄχθην τοῦ παραποτάμιου τοῦ Πηνειοῦ Τιρναροῖον (Τερρῶν), ὅστις εἶναι ὀρειμαξιώτατος. Πρὸς Α. τοῦ Τιρνάβου ἐν μέσῳ δάσων ἀγρίων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων κεῖται ἡ κομποπόλις Καζαζιά (π. Φιλιαννα, 2600 κ.). Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου κεῖται ἡ κομποπόλις Παράνη (2100 κ.) παράγουσα ἄφθονον αἶνον. Ἐσχάτον δὲ χωρίον παρὰ τὴν Ἀσομοῦδα λίμνην εἶναι ὁ Νεζιρὸς (1100 κ.).

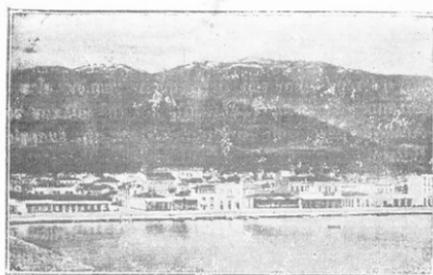
447. 3) **Ἡ ἐπαρχία Ἄγρινος** κεῖται πρὸς Β. τῆς χερσονήσου Μαγνησίας, πρωτ. δὲ αὐτῆς εἶναι ἡ Ἄγρινα (2800 κ.), ἐπίσημος πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως διὰ τὰ ἠνάματα τῆς. Ταῖρετι, κόμη ναυτικῆ, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, καὶ τέρμα ἄλλοτε τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς συνόρων εἶναι τὸ ἐπίνοον τῆς ἐπαρχίας. Κεραμίδι (1200 κ.) κόμη εὐφορος καὶ ὑπὸ καταστῶν κατάρτου, καὶ Ἀθανάτη (Μελέβρια 1600 κ.). Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐδοκιμασθῆ τελευταίον ὑπὸ οσσηῶν.

448. 4) **ἐπαρχία Βόλου** κεῖται πρὸς Ν. τῆς λίμνης Βοιθιῆδος, περιλαμβάνει δὲ τὸ Πήλιον καὶ τὴν χερσονήσον τῆς Μαγνησίας. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὁ Βόλος (30000 κ.), πόλις ἔμπορικῆ, ἔχουσα ἀσφαλὴ καὶ εὐρύχωρον λιμένα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξεργίζονται ὅλα τὰ προϊόντα τῆς Θεσσαλίας, ὁδοῦ; εὐθείας καὶ κανονικᾶς, οἰκίας μεγαλοεργεῖαι καὶ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια μεγάλα, ἐν γένει δὲ ἡ πόλις καὶ ἡ βιομηχανία αὐτῆς προσδεῖται ἀνατολῶς.

Ὁ Βόλος συγκοινωνεῖ διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Λαρίσις καὶ ἄλλων Θεσσαλικῶν πόλεων καὶ τινων κομῶν τοῦ Πηλίου. Πρὸς Ν. καὶ ἔναντι τοῦ Βόλου ἔκειτο ἡ παλιὰ πόλις Παρνασσῶ, ἐκ τῆς ὁποίας ὀνομαστὴ καὶ ὁ κόλπος Παρνασσικός. ΝΑ. τοῦ Βόλου ἔκειτο πάλαι αἱ δύο πόλεις ἡ Ἀμμερῶς πρὸς Ἄνατ. καὶ ἡ Τοκῶς, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέπλευσεν ὁ ἴσσιον εἰς τὴν Κολχίδα, διὰ τὴν λάβη τὸ χρυσόμαλλον ἔδρα. Πρὸς Α. τοῦ Βόλου κεῖνται αἱ Φεραὶ (Βελεστῶν, 2337 κ.), πατρίς τοῦ πρωτομάρτυρος τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγίου. Ἦμα τὸ Θεσσαλικὸς σιδηροδρόμος διακλάδιζεται ὁ Θεσσαλικὸς σιδηροδρόμος ἡ μὲν μία διακλάδισσις πρὸς τὴν Λάρισσαν διευθυνομένη, ἡ δὲ ἄλλη πρὸς τὰς ἄλλας Θεσσαλικὰς πόλεις.

Πρὸς Α. τοῦ Βόλου ἐπὶ τοῦ Πηλίου κεῖνται 24 πλοῦσαι καὶ μαγευτικώτατα κομποπόλεις, λευκά-ζουσα ὡς ἀδίμαντες ἐν μέσῳ δάσων ἐξ ὀπωροφόρων καὶ ἀγρίων δένδρων, τῶν ὁποίων ἐπισιμώ-τεται εἶναι ὁ ἄνω Βόλος (Ἀρακασίω), ἡ Μαζουρίτσα (3,300 κ.) ἡ μεγίστη πασῶν, ἡ Ποταμῶ (2000 κ.), κόμη ὀνομαστὴ διὰ τὴν φουκίην αὐτῆς καλλογὴν συνδεδεμένη μετὰ τοῦ Βόλου δι' ἀμαξίτου ὁδοῦ, ὁ Ἄγιος Λαυρέντιος (2000 κ.), τὰ Λεχοῦσια, αἱ Μη-

(!) Ἀλέξας ἀπόγονος τοῦ Ἡρακλέους, ἐξ οὗ κατήγοντο οἱ Ἀλευαδαί, ἔξουσιόσαντες ἐπὶ πάλιν χρόνον μέρος τῆς Θεσσαλίας.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΒΟΛΟΣ

έται (2000 κ.), πατρίς του δαυδίου Γαζή, ή Άγαλιωτή (2200 κ.), ό Λαϊκός (1800 κ.) και τό Τσίμτσι, ή Ζαγορά, ό Κισσός (3200 κ.). Έπί τής Ανατολικής πλευράς ή Τσαγκαράδα, τό Προχώριον και άλλα.

449. 6) Η **έπαρχία Άλμυρού** κείται προς Δ. του Παγασητικού και εκτείνεται προς Ν. μέχρι τής Όθρης, Πρωτ. αυτής είναι ό Άλιανός (5428 κ.), παράγουσα βελανίδια, δημοτριακούς καρπούς και έλλεικτόν κικινόν.

Πλησίον του Άλμυρού εφύσσεται ή κόμη Άλιδίου, έν τή όποιή διάρχη ή έν τοις Κασσαβετείσις κτήματα *Τοιναταρμάλλιδιοις* Γεωργική σχολή. *Πλάσινας* (1281 κ.), κόμη μικρά, Πλησίον τής πόλεως Άλμυρού συνωρίσθησαν αί μικρά κομποπόλεσις νέα *Άρχιάδος* (1973 κ.) και *Έξτεντοίκολοις* (1463 κ.) αποτελείσθεΐσαι εκ προσφύγων καταφυγόντων εκ Βουλγαρίας από πολλών.

450. 5) Η **έπαρχία Φαρσάλων** κείται προς Ν. του νοτιού. Πρωτ. *Φάρσαλα* (2400 κ.), επί όρειας τοποθεσίας, τό κλίμα όμως αυτών δεν είναι πολύ θερμόν ένεκα των περίε έλών. Προς Β. των Φαρσάλων διέρχεται ό σιδηρόδρομος Βόλου-Τριφυλίων. Παρά τήν πόλιν των Φαρσάλων (τό 48 π. Χ.) ό Κάισαρ ένίκησε τόν Πομπήιον. Προς Α. των Φαρσάλων ύφονται ή λοφοσειρά *Κενός κρηναί*, ένθα ό Θηβαίος Πελοπίδας έβασε μαγόμενος κατά του Άλεξάνδρου, του τεράννου των Φερών.

Περίληψις :

Όρη.—Όλιμπος, Όσσα, Μικροδόντι, Πήλιον.

Ποταμοί.—Πηγιός και πολλή περιπέτεια αυτού γεμάρθεις.

Πεδιάδες.—Η Θεσσαλική (Λαρίσης Φαρσάλων, Άλμυρός).

Άίματι.—Η Άσκιαρής, ή Νεσσωνής και ή Βαθής (Κάβα).

Προϊόντα.—Αμνηρικαιό καρπό έν γένει και έσπαρα, κωστανα, μήλα, πορτοκάλια, μέταξα.

Έπαρχία.—Λαρίσης, Τριφυλίου, Άγιάς, Βόλου, Άλμυρού, Φαρσάλων και Έλασσόνας.

Πόλις και κόμη.—Λάρια, Άρμελιότικα, Τριναβος, Άγιάς, Καζακόλλε, Ραζάνα, Νεζερέ, Φέρσαλα, Βόλος,

Βελαντινον, Μικρονίτικα, Μηλίαι, Πορταριά, Ζαγορά, Άλμυρός και Έλασσόν.

Ίστορικαι πόλις.—Λάρια, Φέρσαλα, Παγασιά, Τολκός, Άρχαγιάς, Φαίαι.

Άσχολια κατάκοιαν.—Οι κάτοικοι τού νοτιού τούτου άσχολούνται εις τήν γεωργίαν, τήν κτηνοτροφίαν και τήν δολομείαν και εις τάς πόλις εις τήν βιομηχανίαν και τό έμπορίον.

Γ. ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ

Η ΠΕΙΡΟΣ

Νέα Έλλάς().— Αί εύτυχίες χώραι, αί όποια θάλλονται σήμερον κατοίκιν αιώνων δουλείας, σπότιος και μαρτυριών υπό τόν γλυκόν ήλιον τής έλευθερίας, είναι 1) ή "Ηπειρος 2) τό διαιρέσιμα τής Έλασσόνας (βόρειος Θεσσαλία) 3) μέγα μέρος τής Μακεδονίας 4) ή Αντική Θράκη μέχρι του μέσου ύψου του Έβρου 5) πολλή νήσοι του Αιγαίου πελάγους παρά τας Μικρασιατικάς άκτάς, και 6) ή ήρωική μεγαλόνησος Κρήτη.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η "Ηπειρος έκπαλα, ένεκα των άγρίων φυσικών αυτής μορφών, των υπό σεισμών και ήφαιστειών δυνάμεων διεσπασμένων τιτανοδών όρειον μετ' έκλεισόντων και πάλιν αναφαρμόμενον ποταμών και λιμνών άνευ έκροής, έδωροίτο ός ή χώρα, δι' ής έγένετο ή εις τόν Άδην μετάβασις. Έντεθεν δέ και τά όνόματα των ποταμών αυτής, Άχέρωντος και Κόκρωτος, των λιμνών Άχερουσίας, Στυγός κτλ.

Η "Ηπειρος, καλομένη Λαδοναία από τής πόλεως Λαδοήνης, ήτις έκειτο ού μακράν των Ιωαννίνων και ένθα διήρχε τό αρχαιότατον Πελαγονίον Μαντείο του Αϊός, έκπαλα μόν κρημαίετο υπό Πελασγών, βραδύτερον δέ μετά τήν τούτων μετανάστασιν ή έξοσιν κατελήφθη υπό διαφόρων μικροτέρων λαών, εκ των όποιων προέκυψεν ή διαίρεσις τής χώρας εις τρεις μοίρας, εις τήν **Χασίαν** προς άρτον, διασχισμένην υπό των Άσσοκεραυνίων όρειον (τής Χυμάρας), εις τήν **Θεσπερίαν**, νοτιώτερην, άντικριό τής Κερκυρας, και εις τήν **Μολλοσίδα**, κειμένην νοτιώτατα παρά τόν Άμβρακιόν κόλπον. Οι κάτοικοι τής Μολλοσίας, Μολλοσσί, άρ' ότου ό Πέρρος (Νεοπότκιμος), υΐός του Άγυλλέως, έλθών μετά των Μυρμιδόνων του εις "Ηπειρον άνε-

(1) *Τήν γεωγραφίαν των νέων άπικτεροεσθεΐσων χωρών γεωγραφικός και φυσικός άναλυτικώτερον και λεπτομερέστερον τής παλαις Έλλάδος από τέλειότερον και νώριον των διδασκόντων και διδασκόμενων.*

γνωσθή παρ' αὐτῶν ὡς βασιλεὺς, ἐγένοντο διήτριτοι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καθ' ὅσον εἰς τῶν ἀπογόνων του, ὁ Ἀρβας, σπουδάσας ἐν Ἀθῆναις, ἐπεπολίτισε τὸν τόπον τοῦτον διὰ τῆς εἰσαγωγῆς νόμων, οἷοι καὶ οἱ ἐν Σπάρτῃ καὶ κατασκευῆς ναῶν, θεῶν, ἀγροῶν κλπ· ἔκτοτε δὲ ἐκαθ' ὄντο Πυρρίδαι ἢ καὶ Λιακίδαι (ἐπὶ τοῦ Λιακοῦ, πατρὸς τοῦ Πηλέως καὶ πάππου τοῦ Ἀχιλλέως).

Ἱστορικῶς ἀπάντων ἀξιολογώτερος βασιλεὺς παρουσιάζεται ὁ κατὰ τὸν 1° π. Χ. αἰῶνα βασιλεύσας Πύρρος Β', ὅστις διὰ τῶν παραβλήων αὐτοῦ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ νικῶν ἐγένετο μὲν ἐπιφόρος εἰς τοὺς Μακεδόνας, εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Καρχηδονίους ἐν Σικελίᾳ, οὐδένα ὅμως καρπὸν ἐδωκότα ἐντεῦθεν καὶ τέλος πολιορκῶν τὸ Ἄργος κατέστρεψεν ἑλληνικὸν τὸν βίον τῷ 272 π. Χ. Ἡ δυναστεία τῶν Πυρρίδων διήρξατο μέχρι τοῦ ἔτους 214 π. Χ., ὅτε οἱ Ἰππειροῖται εἰσήγαγον δημοκρατικὸν τι πολίτευμα. Λέν ἐβριδύονταν ἐν τούτοις νὰ ἐξαργύσωσαν ἐσωτερικὰ ταροχαί, ἐκ τῶν ὁποίων ὀφελόμενοι οἱ γείτονες Μακεδόνας καὶ Ἕλληνοὶ, σπάτασαν ἀλληλοδιεκδοχῶς καὶ καταβασάνισαν τὴν χώραν. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἔτων οἱ Ῥωμαῖοι ἐκήρυξαν τὴν χώραν ἐλευθερίαν (191 π. Χ.)· ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐννοήσαντες ποῦ ἔπαινε ἡ δόξα αὐτῶν πολιτικῆ ἢ ἐν δόξῃσιν νὰ ἐξοστρηθῶσι τὸν τε Ἀντίοχον τὸν μέγαν καὶ τὸν Περσέα, βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας, πολεμουίτας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους· διό, ἀφοῦ ὁ Παῦλος Ἀλιμίους κατέτρούπησε καὶ ἠτμάλωσεν τὸν Περσέα, ἐπέπεσε ἑαυτοῦ καὶ σκληρῶς κατὰ τῆς Ἰπείρου, παρέδωκεν εἰς τὴν διαπραγάν τῶν στρατιωτῶν του ὑπὲρ τὰς 70 ἀμυρῶσας πόλεις, κατέστρεψεν αὐτὰς καὶ ἐξηγνραπόδισεν ὑπὲρ τοῦς δεκαεκαμυρίους κατοίκους (187 π. Χ.). Ἐκτοτε ἡ Ἰπείρος ἐγένετο Ῥωμαϊκῆ ἐπαρχία· κατὰ δὲ τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα συμπεριληφθῆ εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ κατὰ τὸ 1432 κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Ἀμοιρὰ Β'.

Μολοντὶ δὲ ὁ Γεώργιος Καστριώτης (Σκενδέρβης), ὁ τελευταῖος γόνος τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῆς Ἰπείρου, μετὰ πολλὰ τεράστια κατορθώματα ἀπέπεισε τὸν Σουλτῶν τῶν Τούρκων τῷ 1447, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ ἡ Ἰπείρος κατεκτήθη πάλιν ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' (1466) καὶ κατέστη ἔξοτε ἐπὶ αἰῶνας τουρκικῆ ἐπαρχία.

Μετὰ πόρονον ὀλοκλήρων αἰῶνων δυνάμει τῆς Βερολινίου συνθήκης παρεχωρήθη τῇ Ἑλλάδι τῷ 1881 μικρὸν μέρος τῆς Ἰπείρου, ἀκριβῶς τὸ καίμενον πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου μετὰ τῆς πόλεως Ἄργης.

Ἐυτυχῶς κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος 1913 ἀνέτειλε θεμία συνάρσει καὶ διὰ τὴν ἐλληνικωτάτην χώραν τῆς Ἰπείρου ὁ γλυκὺς ἥλιος τῆς ἐλευθερίας.

451. Ὅρια. — Ἰπείρος ὀνομάζεται ἡ χώρα, ἣτις ἐκτείνεται πρὸς Ν. τῆς Ἀλβανίας (Ἰλλυρίας) ἀπὸ τῶν Κιρκελίων ὄρεων (βουνὴ τῆς Χιμάρας), ἄν καὶ φυσικὸν ὄριον τῶν δύο τούτων χωρῶν εἶνε τὸ ποταμὸς Γενωσὸς (Σκοῦπι), καὶ τὸ κέλευρον τοῦ Ἀδδῶνος μέχρι τοῦ Ἀμφιρακικοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας Βάτου.

Ἐκ δυσῶν περιφρέζεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους. Ἐξ ἀνατολῶν δὲ ἀπὸ μὲν τῆς Μακεδονίας χωρίζεται ἀπὸ τῶν ὄροστοιχιῶν τοῦ Αἰζωνοῦ, Τύρρης (Παληροβούνι), Βοῖου (Σιδλίκα), καὶ Γράμμου, διὰ τῆς ὄροσειρᾶς δὲ τῆς Πίνδου ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας.

Ἀπὸ τῶν παλαιῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος, τῶν χωριζθέντων τῷ 1881, ἡ μεθόριος ἠκολούθη τὸ καίον ὄρημα τοῦ Ἀράχθου μέχρι τῆς γρήφας Πλάκας, τὸν Καλαρρῦτικον ποταμὸν, εἰτα διήχητο τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Περιστερί, τὸν αὐγῆνα τοῦ Ζυγοῦ καὶ ἐκτεινομένη πρὸς Α. ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῶν Χασίων ὄρεων ἔφθανε μέχρι τοῦ ὄρους Μηγριόσας.

Ἐνομοσίθη δὲ Ἰπείρος κατ' ὀντίθεισιν τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτῆς κειμένων νήσων.—Τὸ σῆμα αὐτῆς προσομοίει πολὺ τὸ τοῦ παραλληλογράμμου.

452. Ἐκτασία.—24000 περίπου τετραγ. χιλόμετρα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς χώρας τῆς βορείου Ἰπείρου καὶ ἣτις ἤδη διὰ τοῦ πρωτοκόλου τῆς Φλωρεντίας καὶ τὰς μεταπολεμικὰς συνθήκας, περιελήφθη παρὰ πᾶσαν θέσιν καὶ ἀνδιφοπλίτην δικαιοσύνην ἐπὶ τὸ κράτος τῆς Ἀλβανίας.

453. Πληθυσμός. 450000 περίπου κάτοικοι, ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰππειωτῶν, δοξασιθέντων ἐπὶ τοῦ βασιλεῶς αὐτῶν Πύρρου. Ἡ ἀναγνωρισθεῖσα καθαρῶς ἑλληνικὴ χώρα ἔχει πληθυσμὸν 245610.

454. Κλίμα.—Ἐυκράτον καὶ ἱσχυρὸν, ψυχρὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ εἰς τὰς πέριξ αὐτῶν κοιλάδας, ἥτιον δὲ ἐν τοῖς παραλίω.

Ἐνικιὸς τὸ κλίμα τῆς Ἰπείρου ἔνεκα τῆς ἀνομίλου διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους ὑπὸ ἔποινι κλιματολογικῆν συνοψίζει ἐν μικρογραφίᾳ ὀλόκληρον τὸ κλίμα τῆς Ἐθρῶπης.

455. Ἐδαφός. Κατὰ τὸ πλείστον ὄρειον καὶ τραχὺ σχηματίζον πολλὰς μικρὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας ἐνφοροτάτας, ἐπιμύκειας καὶ κεχωρισμένας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι' ὑψηλῶν ὄρεων.

456. Ὅρη. —Τὰ ὄρη τῆς ὄλης Ἰπείρου, τῆς κατ' ἐξοχὴν ὄρεινῆς ταύτης χώρας, εἶναι κατὰ τὸ πλείστον ὑψηλὰ καὶ κατὰφυτα, τρέφοντα εἰς τὰς ὑψηλαῖς αὐτῶν πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων.

Κυριώτερα τούτων εἶναι τὰ Κεραῖνια, ὕψος 2000 μ., με διακλαδῶσεις Τσίκα καὶ Τεργκαλιτ (βουνὰ τῆς Χιμάρας) ἐκτεινόμενα καθ' ὄλην σχεδὸν τὴν παραλιακὴν χώραν τῆς ἐπαρχίας Χιμάρας καὶ γα

ταλήγοντα εις βράχους αποτόμους και άπορρώγας. Ὁ Ἄσπιος (Γρε-πεσίον, ὕψος 1840 μ.), τὰ *Νεμέριτζια* (ὕψος 1200 μ.) κείμενα πρὸς τὴν ΒΑ. πλεονάζει τῆς χώρας. Τὸ *Λαζόρι* ἢ Πάληρον καὶ τὸ *Μετωζέλι* (ὕψος 1300 μ.) ἐκτείνονται τὸ μὲν πρὸς Β. τῆς Κορίνθου, τὸ δὲ ΒΑ. τῶν Ἰωαννίνων τὸ *Σατότι* ἢ Σατοπί (ὕψος 1180 μ.), τὸ ὄρη *Στοιγάρα* ἢ *Αουγάρα* καὶ *Φαμαζοβοθὸν* πρὸς Β. τῆς Κονισπόλεως μετὰ τὸν ἐπαρχικὸν *Φαίανον*, *Λεβήνον* καὶ Ἄγρυσοκάστρον ἐκτείνονται μέχρι τῆς θαλάσσης μὲ πλεονάζει ἀποτόμους καὶ ἀπορρώγας.

Ὁ *Τόμαρος* (Ὀλύμπια) πρὸς τὰ ΝΑ. τῶν Ἰωαννίνων. Κλάδοι τοῦ Τομάρου ἐκτείνονται ΑΜ. εἶναι ἡ *Βοροσίτσα* (πηγὰ Ἀχρόντος), ὁ *Βορζαγος*, τὸ *Ζαβροῦχο*, τὸ *Βουταὶ* καὶ πρὸς Ν. ἡ εὐφραία καὶ πεπλατυσμένη κορυφὴ τοῦ ὄρους *Ζαλόγρον* ἐπὶ τῶν βουνῶν τούτων ἔκτενο τὸ ἔνδεκα χορῶν τὸ ἥμισυ καὶ ἀπορρίμνον Σουλίον, ὕπερ ἰδοξοθετῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸν ἔξον ἡρωικὸν καὶ τὴν αὐτασσίην τῶν κατοίκων του, πατρὶς τῶν *Τζαβελκισίων* καὶ *Μπουσαριῶν* καὶ πλείστον ἄλλων ἀρχαίων ἡρωικῶς ἀγωνισαμένων κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν παλιγγενεσίαν. Ἡ ὄροστοχία τῶν *Τουμισίων* (ἤδη Ἀθιμίων) πρὸς Α. καὶ ἢ ὄλιγον ἐνδοθῶρον τούτων κειμένη ὄροσειρὰ τοῦ *Συροβοντίου*, ἡ σχηματίζουσα εἰς τὸ βόρειον ἄκρον αὐτῆς τὴν στενὴν καὶ ὄχιρην διόδον τῶν *πέτρων Πηγαδίων*. Ἀμφότερα αἱ ἀνωτέρω ὄροσειραὶ θεωροῦνται ὡς κλάδοι τῆς *Πίνδου*. Ὁ *Λέζμος*, ὅστις σχηματίζει τὸν κόμβον τοῦ *Ζωγῶ* τοῦ Μετσόβου καὶ τὴν κορυφὴν *Λοζμί* καὶ ἢ μικρὸν ἀπέχουσα τοῦ Μετσόβου ὄροσειρὰ *Περιστέρι* (ὕψος 2295 μ.).

Αἱ πρὸς Β. καὶ κλιμακιδῶν ὄρος δήποτε κείμενα ὄροστοχία τοῦ *Βοῦου* (ὕψος 1792), *Συλίτσα* (ὕψος 1350), τῆς *Γκροφάας* (ὕψος 1536 μ.) καὶ τοῦ *Γοίμνου* (ὕψος 1310 μ.) διαχωρίζουσα τὴν Ἠπειρὸν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ πλείστα ἄλλα ὄρη μικρότερα κείμενα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας.

457. *Πεδιάδες*.—Σημαντικώτεραί πεδιάδες εἶναι ἢ ἐν πολλοῖς τελευτάδω τῆς *Ἀμβρακικῆς* (τῆς Ἀρτης) διαρρομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λοῦρου (Ὄρωστο), ἢ τῆς *Νικοπόλεως* (Πρεβέζης) κατάφυτος ἐξ ἐλαιόδένδρων καὶ ἐσπεριδοειῶν, ἢ εὐφραία πεδιάς τῶν *Ἰωαννίνων*, ἢ τοῦ Ἀγρυσοκάστρου καὶ τινες ἄλλαι μικρότεραί.

458. *Ἀκρωτήρια*.—Κυριώτερα τούτων εἶναι ἡ *Γλόσσα* (Ἀκροκεραυνία), τὸ *Κεράλι* νοτιώτερον τοῦ προηγούμενου, ἡ *Σαλία* πρὸς Β. τοῦ Βουθροῦτοῦ, ὁ *Στέλιος* νοτιώτερον ἀκόμεν, τὸ τῆς *Παναγίας* βορ. τῆς *Σαγιάδας*, τὸ *Χειμῆρον*, ὕπερκειμένον τοῦ ὄρους τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου καὶ τὸ ἀντικρὺ τῆς Πρεβέζης ἐλληγικὸν ἀκρωτήριον Ἄκτιον (Ποῦντα) σχηματίζον τὸν στενὸν πορθμῶν τῆς Πρεβέζης, μήκους χιλίων

περὶον μέτρον, ὀνομασιῶν διὰ τὴν γενομένην καταναμίχρην τοῦ Ἄντιονίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας ὑπὸ τοῦ Ἀγούστου Ὀκταβιανῶ τῷ 31 π.Χ.

459. *Κόλλοι*.—Ἡ Ἠπειρὸς ἔξουσα μονότονον παρῴλια καὶ ἄλλεμος οἶμα κατὰ Στραβῶνα, δὲν ἔχει μεγάλους κόλλους, ἀλλὰ μόνον ὄρους, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ τοῦ *Παύλου* (κατ. Πάνωρομου) πρὸς Ν. τῆς Χιμάριας, ὃν περιέχεισαν Πτολεμαῖος καὶ Στραβῶν. Ὁ λιμὴν οὗτος εἶναι μέγας καὶ ἀσφαλῆς, πολὺτιμος ἐν ταῖς ἀφελῶσενος ταῖτας ἀταῖς, ὁ τῶν Ἀγίων *Σαγιάτα* (Ὀρχισμῶν ἢ Ἀγχιῶν), νοτιώτερον ὁ τοῦ *Βουθροῦ* ἀπέται τῆς Κερκύρας, ὁ τῆς *Σαγιάδας*, ὁ τῆς *Γουμνίτης*, ὁ τῆς *Πηλαγίως*, ὁ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (Χειμῆρον), ὁ τοῦ *Κομῆσου* (Μύτσια) καὶ ὁ πάντων μέγιστος Ἄμφισακῶν.

460. *Λιμένες*.—Πάντες οἱ ἀνωτέρω ὄροι χρησιμεύουσι καὶ ὡς μικροὶ λιμένες εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ τοῦ *Πανώμου* (Παύλου), ὁ τῶν Ἀγίων *Σαγιάτα*, ὅστις χρησιμεύει ὡς ἐπίπουν τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ὁ τοῦ Ἀγρυσοκάστρου, ὁ περιουσιμος καταστάς ὄρους τῆς *Φτελιῆς* ὄλιγον κατωτέρω τοῦ περιουσιμου ἀκρωτηρίου Στέλιου, ὁ ἀσφαλῆς ταύτους τῆς *Γουμνίτης*, μολοντικὸν ἐπίπουν τῶν Ἰωαννίνων, ὁ τῆς *Σαγιάδας*, ἐξ οὗ ἀποβιβάζονται τὰ ἐκ Κερκύρας διὰ τὸ Ἰωάννινα προορισμένα ἐμπορεύματα (1), ὁ τῆς *Πήγας*, ὁ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (*Χειμῆρον*), ὁ τῆς *Πρεβέζης* καὶ ὁ τῆς *Σαλαχῶνας* (2) ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ καὶ παρὰ ταῖς ἐμβολὰς τοῦ Λοῦρου.

ΣΗΜ. Παρατηρητέον ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πορθμοῦ τῆς Κερκύρας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Γλόσσα, ἦτοι ἐπὶ ἀναπύξους παραλίας 90 χιλιομέτρων, οἱ ὑπαιφρους ὄροι, ἐκτός τοῦ *Πανώμου*, εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ πᾶσαν πολεμικὴν ἐπιχειρήσιν, καθ' ὅσον ἢ παραλίᾳ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας χωρίζεται διὰ παραλλήλων καὶ δυσπροσίτων ὄρων.

461. *Νῆσοι*.—Αἱ ἐν τῇ πλησίον παραλίᾳ τῆς Ἠπειροῦ κείμενα μικραὶ νῆσοι εἶναι αἱ ἐξῆς ἢ *Πρασίδα*, τὸ Ἄγωνιστῆ, ἀμφότερα ἐναντι τοῦ ὄρους τῆς Γουμνίτης, καὶ νοτιώτερον τὰ *Σύβιστα* (3), σὺ-

(1) *Σαγιάτα* ἢ *Σαγιάς*, πόλις μὲ ὄχιρον φρούριον ἀκμαῖα ἐπὶ ἀκροῦν τῆς Ἠπειροῦ.

(2) Ὁ λιμὴν *Σαλαχῶνας* ἀπέχει 16 χιλίω. τῆς Πρεβέζης, ἐπίπουν τῆς Ἀρτης, ἐνθα κατὰ τὸν Πονκεβὶλ ὁ Ἄλι ποταμὸς πρὸ τῶν ὄρων ἔκτενο τὸν διέταξε τὴν ἀποκροῦσάνου 370 Πρεβελῶν.

(3) *Σύβιστα* κελύσας κελύονται τὰ δύο ἐν τῷ τεσσάρων ἡμενῶδη νησίᾳ τῆς Θεσπονίας, ἕκτα μέχρι τῶν πρώτων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας καταρροῦντο ἔχοντα καὶ ἀξιόλογον φρούριον. Γελευτᾶν ὄρος ὀνομαζόμενον νησίᾳ τοῦ *Μούστου*, διὰ εἰς τῶν προκείμεν τῆς ἐπὶ τῆς ἐναντι ἀκτῆς κειμένης κόρης *Βόλια*, ἄβουτος ὀνόματι, ἐκρηφάγους τὰ ἐκ τῆς κερκυραίας προσομοῖ ὄματα ἐμπορικὰ πλοῖα, ἐνίοτε δὲ ἐπέλατι διερχομένων καὶ κατὰ τὸν ἐκείσε προσηλαζόμενον ἢ παραλλῶντων πλοῖων.

στός ἐκ τριῶν μισθῶν νήσου, καὶ ἡ *Ψαροῦδα*,

Ἡ πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀδύωνος καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ ἀκρωτηρίου Γλώσσης· καμμένη μικρὰ καὶ ἀκατοίχιστος νήσος *Σάσων*, ἡ ὁποία φράσσει (1) τὸν λιμένα τοῦ Ἀδύωνος καθιστῶσα αὐτὸν ἀσφαλίστατον, ἀνήκεν ἀπὸ τοῦ 1863 εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος, συνεκχωρηθεῖσα ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν δεινμῆστον βασιλεῖα Γεώργιον Α' μετὰ τὸν λοιπὸν Ἰωνίων νήσον (?).

462. **Ποταμοί.**—Ὁ Ἀῶος (Βοιωτῶσα πηγᾶζων ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ὄρους Ζηγοῦ (Λάκιονος) καὶ ἐν γένει ἐκ τοῦ ὄροσπεδίου τοῦ Μετσόβου ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀδρίαν, ὄλιγον βορειότερον τοῦ Ἀδύωνος, δεχόμενος κατὰ τὸν ὄρον αὐτοῦ πολλοὺς παραποτάμους, ἀξιολογότεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Πολέωνθος* (Σούσιτσα), πηγᾶζων ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν πηγῶν ὀρειθρον τῆς Βράνιστας τοῦ ὄρους Χονί καὶ τοῦ *Τρεπεταίν*, ὁ *Λοῖνος* ἢ *Δρόπολ*, (ὁ ἀρχ. Χελωδνός), πηγᾶζων ἐκ τῶν πηγῶν Γουβέρι, τῶν νοτίων προπόδων τοῦ ὄρους *Μπουκοζοποῦλον* καὶ τῶν κλιτύων τῶν ὄρων *Πλατοβοῦρον*, *Μπάτσι*, *Σιοπῶτι*· εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῶν παραποτάμων αὐτοῦ.

Ἔτεροι μικροὶ ποταμοὶ εἶναι ὁ *Καλεισιώτικος* καὶ ἡ *Πισιρίτσα* (Σιμῶεις), πηγᾶζοντες ἐκ τοῦ ὄρους Σιοπῶτι καὶ ἐκβάλλοντες εἰς τὴν *πυλῶδη* λίμνην (Βουθροῦ) καὶ νοτιότερον ἢ *Παῖλα* (Ξάνθος) πηγᾶζων ἐκ τοῦ ὄρους *Στουρία* καὶ χυνομένου καὶ οὐτως πλησίον τοῦ ὄρου Βουθροῦτο.

Ὁ *Θάσις* ἢ *Καλαῖος*, πηγᾶζων ἐκ τῆς κορυφῆς *Τοῦμα* τοῦ ὄρους *Νεμίσσιου*, τὸν ἐκροῦν τῆς μικρᾶς λίμνης *Ζαροβίνας*, τῶν Ν. προπόδων τοῦ ὄρους *Τοῦτσα*, δεχόμενος κατὰ τὸν ὄρον τοῦ πολλοῦ παραποτάμους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἐκ τῶν ἐκροῦν τῆς λίμνης *Λαρίσιος* σχηματίζοντον *Ζημορον Βελισσιαν*, ἐκβάλλει διὰ δύο στομιῶτων νοτίως τοῦ ὄρου τῆς Σαυμιδίας εἰς τὸ Ἰόνιον, ἀφοῦ σχηματῶν *κατωμαρῶτικὴν* παρὰ τὸ χωρίον *Ζαρόσσην* καὶ *μικροὺν δέλτα*. Ὁ *Κοκκίτις* (Βοβῆς) καὶ ὁ Ἀχίρων ἢ *Μαυροπατάμιος* (Φαναριώτικος) πηγᾶζοντες ἀμφότεροι ἐκ τῶν μεσημβρινῶν προπόδων τοῦ ὄρους Ὀλίτσιαν (Τομάρον) καὶ ἐνοήμου εἰς ἓνα ποταμὸν ἐκβάλλοντες εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σπλάντζας ἢ *Λοκῆς*, κληθῆσις οὕτως ἐκ τῶν γλυκίων ὕδατων τοῦ Ἀχίροντος, ὅστις πλημμυρεῖ τὰ πέρα, ἀφοῦ σχηματῶν τὴν τεματωδὴ λίμνην τῆς Ἀχρουσιᾶς, πλάτους 6 χιλιομέτρων. Εἶναι δὲ ἀξιολογόμενον ὡς ποταμὸν τοῦ Ἄδου. Ὁ *Αἰῶος* (Ὀροσπός) πηγᾶζει ἐκ τῶν ΝΑ. ὄρων τῶν τοῦ Τ-

μοῦον καὶ δεχόμενος ἐξ ἀνωτερῶν ὀρεινῶν ἑνὸς ζευγαρίου καὶ ἐκ δεξιῶν πλὴν τινῶν ἄλλων καὶ τὸν ὀμόνυμον *Ζημορον* δευζόμενον διὰ τῆς κόμης Λούφου χύνεται ἐντὸς τοῦ Ἀμφρακικοῦ κόλπου, πλάτους εἰς πλοῖα μῆτρος τῆς ὀμόνυμον κομπολέως· καταβάλλεται ἤδη προσπάθεια ὅπως γίνῃ πλευστός μέχρι Φυλιπιάδος· καὶ ὁ Ἀραχὸς (Ἀρτινός), πηγᾶζων ἐκ τῆς Ἠπειρωτικῆς κλιτύος τοῦ Ζηγοῦ καὶ τοῦ ὄρου *Λογιμ* καὶ δεχόμενος κατὰ τὸν ὄρον αὐτοῦ πολλοὺς παραποτάμους, ὧν ἀξιολογότεροι ὁ *Μετσοβίτικος* καὶ ὁ *Ζαγορίτικος*, ἐκβάλλει καὶ αὐτὸς ἐντὸς τοῦ Ἀμφρακικοῦ.

463. **Λίμναι.**—Ἡ *Παμβότις* (λίμνη τῶν Ἰωνίων), ἐνομένη διὰ παλαιὰς στενῆς διώρυγος μετὰ τῆς ΒΑ. καμμένης λίμνης *Λαρίσιος*, ἔχει μῆκος 6 ὥρων καὶ πλάτος μῆος καὶ ἡμισσίας ὥρας· ἐν αὐτῇ ἀλιεῦνται ἰχθύες καὶ ἐκχέλει· ἐν τῷ μέσῳ τῆς λίμνης ὑπάρχει νησίς, ἐφ' ἧς κεῖται ἡ ὀνομαστὴ μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ ἡ τῆς Ἐλεούσης, ἐν ἣ λειτουργεῖ ἱερατικὴ σχολή. Ἐπὶ τῆς νησίδος ταύτης ἐρρονεῦθ ὁ περιβόητος καὶ αἰμοβόρος Ἀλῆ πασσ.

Ἡ *Λαρίσιτα*, ἣτις σχηματίζεται ἐκ τῶν ἐκκελιζόντων ὕδατων τῆς λίμνης τῶν Ἰωνίων καὶ ἐκ *Ζημάρων* καὶ ὕδατων τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς πεδινῆς τῶν Ἰωνίων, τοῦ ὄρους μεταβάλλεται εἰς ἄπλοῦν ὀρειθρον τεματωδές.

Ἡ *πυλῶδης* λιμνοθάλασσα (Βιβέρι) Βουθροῦτοῦ ἔναντι τῆς Κερκύρας, πλήρης ἰχθύων, ἡ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς Ν. καμμένη μικρὰ λίμνη *Τίτσα*, ἣτις ἔχει περίμετρον μὲν 2400 μέτρων, πλάτους δὲ 1000 μέτρων. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι ἐλώδες καὶ μισματικὸν παρ' αὐτῇ ἐκτείνεται ἀπείραντον δάσος, *Ἐξαιμία* καλοῦμενον, καταφυγὸν τῶν ἀγριοχοίρων, ἢ *Ζαοβίτα*, νοτιότερον τῆς ὁραίας κομπολέως *Λελβνακίου*, περιουχῆς δύο περιουκῶ ὄρων καὶ βιθῶν ἐν τῷ μέσῳ 40-120 ὄρουων, προσήκουσα ἐκ καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους, ὀνομαζομένη διὰ τοῦς ἀλιεμόνους ἐν αὐτῇ κεφάλους, πέστροφας καὶ καρβίδας. Ἡ *Τουσαλαῖα* καὶ ἡ *Αραγοῦ* ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἐκ τῶν ἰχθύων αὐτῆς ἐξαγόμενον ἀγοτάραχον, κείμενα παρὰ τῇ βορείῃ παραλίῳ τοῦ Ἀμφρακικοῦ, ἀμφοτέρω λιμνοθάλασσα, χρησιμεύουσα ὡς πολλοῦ λόγου ἄερα ἰχθυοτροφεία, ἡ παρὰ τὴν ἀρχαῖαν Νεζόπολιν μικρὰ λιμνοθάλασσα *Μίζομα* (1), καὶ ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις περὶ ὄρους Ἀχρουσιᾶς, δι' ἧς μεταφέροντο αἱ ψαγαὶ ὑπὸ τοῦ Χάρουτος εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἣτις ἤδη ἔχει καταστῆ ἀπείραντον τέμα, ἐφ' οὗ καλλιμεργεῖται ὄρυξ καὶ ἀσφαβόσιτος.

464. **Προτόνια.**—Ἡ Πέριρος παρὰ τῇ εἰτον,

(1) Ἀποκαλιζομένη ὡς φράσσεται ὑπὸ τῆς ἰστορικοῦς ἔρπον Σφακτηρίας ὁ ἐνοήσους, ἀσφαλίστατος καὶ ἐνδοξος λίμνη τῆς Πάου.

(2) Ἡ νήσος Σάσων ἐξεχωρήθη τελευταίαν διὰ νόμου εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

(1) Κατὰ τὴν *ἱστορικὴν ἐπιτοχὴν φαίνεται διὰ τῆς ἐρπον Μίζομα ἀνεῖσθετο μετὰ τοῦ ὄρου Κορῶνον διὰ τεχνικῆς διώρυγος δευζόμενος διὰ τῆς Νεοπατάμιος. Ἰζη τοῦ ὄρου ταύτου ἐκτείνεται εἰς καὶ ἀμφοτέρω.*

κρίθη, ἀρμόδιον, ὄρθαν ὀλίγην, ἐλεκτηίς ποῦ-
 τητος ὄμου, σίτον, ἕλαιον, μέλι, κικόνιν, μετασκευ-
 ζόμενον εἰς τινα μέρη εἰς τμήματον, ἴδιον ἐν Πάρῳ
 καὶ ἐν Ἀργεοφόρῳ, εἰδὸς κίτρινον ἐλεκτηῖον,
 χρησίμων κατὰ τὰς ἰηρατικὰς ἐπιταγὰς, πορτοκαλίαν, λε-
 μόνταν, ἔριον καὶ πάντα τὰ *περιστομακὰ εἶδη*.

465. **Ἐμπορίον.**—Τὸ ἔμπορίον τῆς τε εισαγω-
 γῆς καὶ ἐξαγωγῆς εἰνα μικρὸν καὶ περιορισμένον,
 διεκτελεγεῖται δὲ διὰ ζώων καὶ αὐτοκινήτων ἡδὴ μέρῳ
 τῶν μικρῶν ἡμιόνων Σαλαζώρας, Παμβόλης, Πά-
 ρου, Σαυιάδας, Γουρνιότης, Ἄγιον Σαράντα, Πα-
 ράμον (Παλέριον) καὶ Ἀδύσσος.

466. **Συγκοινωνία.**—Ἡ συγκοινωνία ἐν Πει-
 ρῳ, ἂν καὶ ἐνεργεῖται διὰ πολλῶν ἡμαξιδίων ὁδῶν,
 ἐν τούτοις ἐν πολλοῖς εἶναι ἐλλιπής, καθ' ὅσον οἱ
 Τούρκοι ἐφρόντιζον κυρίως νὰ κατασκευάζουν ὁδοὺς
 καὶ μάλιστα ἀγχαρευόντες τοὺς κατοίκους καὶ νὰ
 συνδέσῃ τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων ἡδύ-
 ναντο εὐκόλως νὰ μεταφέρουν στρατεύματα καὶ παν-
 τὸς εἰδὸς ἐφόδια πρὸς τελευτόρον ἄμυναν τῆς
 χώρας, ἀδιαφοροῦντες περὶ τῆς διευκολύνσεως τοῦ
 ἔμπορίου καὶ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν κατοίκων. Αἱ
 κυριώτερα ὁδοὶ εἶναι.

Ἡ παλαιὰ ὁδὸς Ἀργεῖς, διακλαδιζομένη παρὰ τὸ
 χωρίον *Ναυποπέλοσ*, Πέντε Πηγαδίων-Πεστών-Ἰω-
 αννίνων. Ἡ Ἀργεῖς-Φιλιπιάδος-Ἰωαννίνων. Ἡ
 Ἰωαννίνων-Ἀργυροκίστρον μετὰ διακλάδεσθαι τῆς
 ὁδοῦ, ἀρχομένη ἀπὸ τὸν χωρίον Γεωργουσταίης-
 Γράφι εἰς Ἄγιον Σαράντα 113 χιλιόμετρον. Ἡ
 Ἰωαννίνων διὰ Λαοσοβιζίου εἰς Κορινθίαν. Ἡ Ἰω-
 αννίνων-Δρίσκου-Μετσόβον εἰς Καλαμπάκιν, ἐπι-
 διορθωθείσα ἤδη, ἄριστος ὄμος ἐν ὄρῳ χερμαῖος καὶ
 ἡ μόνη ὁδὸς, δι' ἧς συγκοινωνεῖ ἡ μέση Ἠπειρος
 μετὰ τῆς Θεσσαλίας. Ἡ Ἰωαννίνων-τριῶν γεφυρῶν-
 Κονιότης-Πρεμετιῆς-Βερατίου (*μεσογέφυρα*). Ἡ πα-
 ραλαιὰ καὶ ἐν μέρει ὁδὸς ἀπὸ Πρεβόλης εἰς Πάργα-
 Μαργαρίτιον-Παραμυθίαν καὶ Φιλιάτας. Καὶ μικραὶ
 τινες ἄλλαι μίλλον ἡμιονικὰ συνδέουσαι τὰς Φι-
 λιάτας, τὴν Παραμυθίαν καὶ τὸν Βαργατίον μετὰ
 τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀντιθέτως μετὰ τοὺς
 ἑγγύς τῶν ἀνωτέρω κομποπόλεων ὄρους. Αἱ ἀνω-
 τέρω ἡμιονικὰ ὁδοὶ εἶναι ἴσων δυσβάτου, ὥστε
 ὄρεαι νὰ γερῶν εἰς τινα στενωπὸν μέρως ὄχυρόν τι
 διὰ νὰ προφυλάξῃ τελείως τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων
 ἐκ δυσῶν ἀπὸ πάσης ἐπιθέσεως. Αἰὰ τὴν κατανόη-
 σιν τοῦ δυσβάτου καὶ δυσπροσπίτου τῶν ὁδῶν τούτων
 ἀναφέρωμεν ὅτι πολλὰς φορτῆγὰ ἐξοχόμενα εἰς
 στενωπὰτα εἰς ἀντιθέτου καὶ συναντιόμενα ἐνὸς τῶν
 στενωπῶν ἐκ τοῦ ἀντικειμένου ἐπὶ τῶν βελώνων
 κατακρημνίζονται εἰς τὸν πηλίμνα τῆς ἀβύσσου.

467. **Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.**—Τὰ τρία
 τέταρτα τῶν κατοίκων τῆς Ἠπειροῦ εἶναι Ἑλληνες
 οἱ δὲ λοιποὶ Ἀλβανοὶ καὶ ὀλίγοιτο Ἰσραηλίται καὶ
 Ἀθίγγανοι.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἠπειροῦ διακρίνονται διὰ τὴν
 φιλοσοφίαν, τὴν φιλομουσίαν καὶ τὴν ἀκαρτερὴν φι-
 λοπατριάν αὐτῶν, διατρέποντες εἰς τὰς ἐπιστήμας,
 εἰς τὸ ἔμποριον καὶ εἰς τὴν γαίαν.

Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πλουτίζοντες εἰς τὰ ξένα μέρη,
 εἰς τὰ ὁποῖα ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐπαρξάντο, ἀρτύ-
 ρωσαν ὅλην αὐτῶν τὴν περιουσίαν εἰς τὴν πατρίδα,
 ἣν κατεκόμησαν διὰ μεγαλοπρεπῶν τῶν καὶ δια-
 φηρῶν ἐκπαιδευτηρίων.

Ἡπερὸς τὰ ἴδιον τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Ἀθήναις
 ἐκπαιδευτηρίων, κατακοσμηθέντες τὴν πρωτεύουσαν
 τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους διὰ μεγαλοπρεπῶν δημο-
 σίων οἰκοδομῶν. Οἱ μεγάλοι τοῦ ἔθνους ἐνεργεῖται
Τοσίτας, Ἀραΐαίης, Στουρνιάς, Τζαράης, ἐξάδελ-
 φοὶ Ζάπται, Ἀβέρωφ καὶ τόσο ἄλλοι ἦσαν Ἠπει-
 ρῶται.

468. **Θρησκεία.**—Κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ κάτοι-
 κοι τῆς Ἠπειροῦ εἶναι τὸ πλεῖστον (τὰ 3/4) χριστι-
 νοὶ ὀρθόδοξοι. Οἱ δὲ ἐκ τῶν κατοίκων Μωαμεθανοὶ
 τὸ θρησκείμα εἶναι ἐλληνικῆς καταγωγῆς ἐκτοικρι-
 σθέντες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς στυγεράς δουλείας.

469. **Ἑνωαδενεῖς - γλώσσα.**—Ἐν Ἠπειρῳ ἡ
 ἐνωαδενεῖς εἶναι λίαν διαδεδομένη, λειτουργοῦντων
 ἐν αὐτῇ πλείστον ἐκπαιδευτηρίων, κατωτέρων καὶ
 ἀνωτέρων (μέσης καὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως),
 εἰς τινα μέρη μάλιστα εἰς ἀνωτερον βαθμὸν ἢ εἰς
 κέντρα καὶ πόλεις τῆς ἡπειροῦς Ἑλλάδος. Ἀπαν-
 ταζοῦ καὶ παρὰ πάντων ὁμιλεῖται ἡ ἐλληνικὴ γλώ-
 σσα, ἐνωαζοῦ δὲ καὶ ἡ Ἀλβανικὴ. Οἱ Ἀλβανοὶ δὲ ὄχι
 μόνον ὁμιλοῦσι τὴν ἐλληνικὴν, ἀλλὰ αὐτὴν καὶ μόν-
 ον μεταχειρίζονται ὅταν θέλωσι νὰ γράψωσι.

ΣΗΜ. **Ἡ Ἀλβανικὴ γλώσσα**(!), ἡ ὁποία κατὰ
 κατὰ τὴν σημασίαν τῆς γλώσσης ὀνομάζεται
 τοιοιτοτρόπως, εἶναι πτωχὸν γλωσσικὸν ἴδιωμα ἐξ
 ὀλίγων λέξεων, προφανῶς λείψανον παρεφθαρμένου
 ἀρχαίου τινὸς διαλεκτοῦ Ἑλληνικῆς, τὸ ὁποῖον ἐπι-
 χωριεῖται καὶ εἰς τινα τμήματα τῆς παλαιᾶς Ἑλλά-
 δος καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ χωρία Ἀγτικῆς καὶ τῆς
 Μεγαριδος, εἰς τὰ νήσους τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου,
 Σπέας, Ὑδρον, χερσονήσων τῆς Τροαϊκῆς, διήμης
 τινῆς τῆς Κορινθίας, Ἄνδρον καὶ ὅπου ἄλλαζον ἔ-
 χοντων ἐγκατασταθῆ Ἀλβανικὰ φίλα ἀπὸ ἐξ πείρου
 ἐκπινατευτηρίων μετοικηθῆσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ γλώσσα αὕτη, ὅπως αὐτὸ τοιαύτου ἴδιωμα,

(1) Νοτίζομεν ὅτι ἔστιν ἡμεῖς συγχωρηθῆ, ἐν ἐπιταγῇ,
 καλεῖται γλῶσσος γεωγραφία, κάμωμεν ἐκτενέστερον λόγον ἢ
 ὅσον εἰς γεωγραφίαν συμμαχεῖται περὶ τῆς Ἀλβανίας, ἃς τὴν
 ἀναμνηστικὴν αὐτῆς, γλῶσσος ἀρμόδια δὲ εἰς τοῦτο καὶ ὀφείλου
 τὸ θεωρεῖται μάλιστα κατὰ τὴν ἀμφιβαίνουσαν τῶν βλαβῶν
 μέρων τῆς Ἠπειροῦ καὶ τῆς προσηγορίας αὐτῆς εἰς τὴν Ἀλ-
 βανίαν τῆ ἐπισημῆ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀστωσίας ἄλλοτε καὶ κατό-
 πιν καταστάσεως διεδοκῆς ἐπισημῆς, ἡ ὁποία κατὰ τὸν γλωσσικὸν
 ἴδιωμα τῶν κατοίκων τῶν μερῶν αὐτῶν ἐλαβε τὴν ἐπισημῆ
 νὰ καθορίσῃ τὴν τὴν τῶν, τὴν ἐπαγωγὴν ὅλην δὲ αὐτῶν εἰς
 τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

ἐπειδὴ ἄλλως τε στερεῖται καὶ γραφῆς, ἀείπειτο ἐξηγήσμενος εἰς τὴν κατ' οἶκον μόνον συνεννόησιν καὶ εἰς ἐλάχιστά τινα ἄσματα δημοδῆ, μύθους καὶ παροιμίας· εἰς ἄλλας δὲ μὴ τὰ λοιπὰ βιοτικὰς ἀνάγκας καὶ εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ μὴ· οἱ ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν πάντοτε μετεχειροῦσάν καὶ μεταχειρίζονται τὴν Ἑλληνικὴν. Τοῦτο καὶ πρὸ τῆς ὀθωμανικῆς κατακτήσεως τῆς Ἀλβανίας καὶ μετ' αὐτὴν σταθερῶς ἐτηρήθη. Ὅλα τὰ σφραγίσματα ἔγγραφα, ἐπίσημα καὶ ἰδιωτικά, εἶναι γεγραμμένα ἑλληνιστί.

Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς βραχέϊας περιόδους, κατὰ τὰς ὁποίας ὅπως δῆποτε αὐτοτελὴ πολιτεία ἀπέτελεσαν οἱ Ἀλβανοί, ἡ Ἑλληνικὴ ὑπῆρξεν ἢ γλώσσα αὐτῶν ἐκτός τοῦ οἴκου. Ὁ Γεώργιος Καστριώτης ἢ Σκεδέρμης, ὅστις κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ἐπεχείρησε νὰ ἰδρύσῃ ἄλβανικὸν κράτος, τὴν Ἑλληνικὴν μετεχειροῦσεν εἰς τὰς προηγουμένας αὐτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα. Κοι αὐτὸς ὁ μέχρι τοῦ 1822 τυραννίσας τῆς Ἑπείρου καὶ φοβερὸς δῆμιος τῶν Ἑλλήνων *Ἀλῆ πασις ὁ Τεπεκλής* μίαν ἐγγνώριζε γλῶσσαν, τὴν ἑλληνικὴν, διὰ τῆς ὁποίας διελέγετο ὄχι μόνον πρὸς τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀλβανούς· πᾶσα ἡ σφραγισμένη ἀλληλογραφία του καὶ πᾶν ἔργον φέρον τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ σφραγίδα, πᾶσα ἀπόφασις καὶ διαταρῆ αὐτοῦ εἶναι γεγραμμένη εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τέλος αὐτὸ τὸ ἄπεινον τῆς ἀλβανικῆς γραμματικῆς (λογικῆς) τὸ ἐπος τοῦ *Νατζι Σαχά* ἐκ Δελφῶν ἐκ 4500 στίχων ἀποτελούμενον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπομνημονεύει καὶ ἐξηγεῖ τὸν ἀπόδιον τὸν τύραννον Ἀλῆν, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τοῦτο ἔχει γραφῆ.

Ὅλα ταῦτα εἶναι τρανσφάνη καὶ ἀναμφισβήτητοι ἀποδείξεις τοῦ χωματηρίου ἡμῶν, ὅτι ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ἰδίᾳ γλῶσσα καὶ διὰ ξένη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ ἰδίωμα γλωσσικῶν μὲ τοπικῆν καὶ ῥωμιομένην ἔκτασιν, ἐξ ὅλων τῶν περιπτώσεων ἐκμνησθῆμενον ὡς λυγρὸν ἀφαιρηθῆμενον ἀρχαίας τινὸς Ἑλληνικῆς διαλέκτου.

606. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Ἡ Ἑπείρου διοικητικῶς διαίρεται εἰς μίαν γενικὴν διοίκησιν καὶ εἰς δύο νομοί: 1) *Ἰωαννῖνων* καὶ 2) *Πρεβέζης*.

Ὁ νομὸς Ἰωαννῖνων ὑποδιαιρεῖται εἰς ἑξ ὑποδιοικήσεις (ἐπαρχίας) Ἰον Ἰωαννῖνων, Ἰον Κορίνθους, Ἰον Μετσόβου, Ἰον Παγαρνιθῶν, Ἰον Πηρωτίου καὶ Ἰον Φιλιατῶν.

Ἡ **Διοικητικὴ διαίρεσις τῆς Τουρκίας** εἶναι ὡς ἑξῆς (1). α') Γενικὴ Διοίκησις (Βασιλεία), β') Νομοὶ (ἐπαρχαίαι) γ') ὑποδιοικήσεις—ἐπαρχαίαι (καζάδες), δ') ἄμμοι (καζιζέδες) καὶ ε') κοινότητες (καριέ).

(1) Ἐκτὸς ἀπομνημονεύσεως καὶ τῆς μίαν τοῦτο τυραννίσας διοικήσεως.

Οἱ διοικηταὶ τῶν ἀνωτέρω διαφόρων περιφερῶν ὀνομάζονται: α') *Βαλῆδες* = Γενικοὶ διοικηταί, β') *Μουτεσάρηται* = Νομάρχαι, γ') *Καϊμακάμια* = ἐπαρχοί, δ') *Μουδίσαι* = ἄμμοι καὶ ε') *Κοζιμαπόδες* = προεστέμναι τῶν κοινοτήτων.

Ἡ ἐξ Ἑπείρου ἀγαθὴ ὑπὸ τὸν Τούρκον εἰς τὸ Βαλαίον Ἰωαννῖνων, ὑποδιοικουμένην εἰς τέσσαρα Σαντζακί (νομοί), εἶναι τὸ Ἰωαννῖνον, τὸ τῆς Πρεβέζης, τὸ τῆς Ἀργυροκάστρου καὶ τὸ τῆς Βεργίου. Ὁ τελευταῖος οὗτος νομὸς δὲν ἀνήκει ἐκτενέως εἰς τὰ ἀπαλευθερωθέντα μέρη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἐκτὸς δὲ Σαντζακῶν ὑποδιαιρεῖται εἰς Καζάδες (ἐπαρχίας). Τὸ τῶν Ἰωαννῖνων εἰς ἑξ τοιαύτους: Ἰωαννῖνων, Κορίνθους, Λιακοβικίου, Μετσόβου, Παγαρνιθῶν καὶ Φιλιατῶν. Τὸ τῆς Πρεβέζης εἰς τρεῖς καζάδες: Πρεβέζης, Μαργαρίτου καὶ Ἀνδρού. Τὸ τῆς Ἀργυροκάστρου εἰς ἑξ καζάδες: Ἀργυροκάστρου, Πραμνίτης, Τεπεκλή, Χιρπῆρας, Δελβίνου καὶ Πηγωνίου.

471. **Ἰωαννῖνοι.**—*Ἐπαρχία Ἰωαννῖνων*, Πληθυσμὸς 86000.—*Πόλις.*—*Ἰωάννινα* (1) (21266 κάτ.) πρωτεύουσα τῆς Ἑπείρου, ἔδρα τοῦ Γεν. διοικητοῦ καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννῖνων, ἔχουσα διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, γυμνάσιον ἀνεγνωρισμένον (*Ζωσιμαία σχολή*), *Ἀδριατικὸν ἀσφόνειον*, *ἐμπορικὴν σχολὴν* μετὰ κεντρικὸν ἀσφόνειον, προτοδικεῖον, ἐπιγραφικεῖον, ἐφευρόμενον στρατώνια, στρατιωτικὰ καὶ κοινωνικὰ νοσοκομεία κ.λπ. Τὰ Ἰωάννινα εἶναι πατρὶς τῶν *Ζωσιμαίων*, *Καπλιάνων*, *Βασιλείων Μελῶ* καὶ ἄλλων μεγάλων ἐφευρόμενων τοῦ ἔθνους.

Τὰ Ἰωάννινα, ἢ λιμὸν πρὸς τὸ Ἀσπυρῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἴδμενος ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος Κο-

(1) Πρὸς τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννῖνων πάλαι γράφοι φέρονται, ἀποδεικνύοντα ὅμως ἀνεπιτότητα, καθ' ὅσον αὐτὰ ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον τοῦ μεταγενέστερου τοῦ ἔτους 879 μ. Χ., καθ' ὃ ὀνομασία τῶν Ἰωαννῖνων ἦτο γυναικῆ, ὡς ἀρραβάνεται ἐκ τῶν παρακείμεν τῆς ἐν Κοινοταγματικῆς συγκροτηθῆσης κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο Σαντζακ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀετιζομένη *Ζαχαρίας* εἰς ἐπίσημοις ἀκτοῦ.

Ἡ αἰτιολογία αὐτῶν τῶν γυναικῶν πρὸς τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννῖνων φέρονται ἢ ἑξῆς: Εἰς ἀρχαίους χρόνον ἀπέκρινον Β.Ι. τῶν Ἰωαννῖνων ἐπίτολμα ὀνομαζόμενα *Κασιμὴν κασιμὴν Καστρίαια*, ἐπὶ τῆς ὁποίας τελευταίον εἶχεν ἀρραβὴ ὑπὸ τὸν Τούρκον ἰσχυρὸν *καροβλίον*· ἐπὶ τῆς περιουσίας λοιπῶν ταύτης ὄνησεν ἀρχαία εἰς αὐτὴν, ἡνὲν ἰσχυροῦσται ἐπὶ τῆς ἰ. Κασσώπης (ἢ οἱ πλείστοι ἐπιδοθεῖσθαι πρὸς τὸ χωρίον Σερροῦνον τῆς περιουσίας τοῦ Σουλτῶν), ἀλλοὶ δὲ οἱ ἀλλοὶ τῆς πόλεως Πασσαροῦ ὀνομαζομένη. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὸν Ε' καὶ Ζ' αἰῶνα κατεστράφη ὀλεστικῶς ὑπὸ τὸν Γόθων ἢ ἄλλοι τινὲς βαρβαρικοῦ ἔθνους, καὶ ὅποια εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἑπείρον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καταστρέφοντα καὶ ἄρῶντα πᾶν τὸ πρῶτον.

Οἱ κάτοικοι τῆς καταστρεφείσης λοιπὴν πόλεως ἔσπευσαν νὰ ἀποκοθῶσι πληρῶν τῆς γενετικῆς γῆς, ἐκκλιζάντο δὲ τὴν παλαιότητα τοιαύτην ὡς κατὰλλωλον πρὸς ἴδιον ἀποκοθῶσι χωρητικότητος καὶ ἀμφοτέρως ἀποκοθῶσι τῆς λέμψης πρὸς ἀξέμενον φρονισμὸν ὡς ἀποκοθῶνται πρὸς ταῦτα. Ἐπὶ τοῦ πρῶτου τῆν ὄνομα ὀνομάζον ἔσπευσεν ἡ Μουσουλμανικὴ τιμωρικὴ εἰς ἡμῶν τὸν Ἅγιον Ἰωάννου τὸν Πρωτόμωρον, ἐξ ὃ ὅτε ἐδόθη ἕως τὸ ὄνομα εἰς τὴν πόλιν Ἰωάννινα.

μνητός (1204 μ. Χ.), ή πόλις τών ποιητικῶν θρωῶν, ὡς πληγή μία καί αὐτή τῆς μοῦθης τοῦ Βυζαντινοῦ, ἤπρηξε πρὸς τοῦτοις ή πνευματικὴ ἐστία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίᾳ· εἰς τὰ σχολεῖα δὲ τῆς πόλεως ταύτης ἐδίδασκεν οἱ μεγάλοι τοῦ γένους διδάσκαλοι, Ἐγγένιος Βουλγαρίας, Φαίλας κλπ.

Οἱ κάτοικοι ἀσολοῦνται εἰς τὰ γράμματα, τὴν ἐμπορίαν, τὴν βυρσοδεμικὴν, εἰς τὴν κατασκευὴν μηλοῦν, χρυσοχοίαν, κεντηρικὴν κτλ.

Πρὸς Ν. τὸν Ἰωαννῖνον καὶ παρὰ τοὺς πρόποδες τοῦ Τομάρου (κ. Ὀλίτσικα) ἐπὶ τῆς λοφωσειᾶς τῆς αἰμασταγοῦς Ματωκιάδας, κατὰ τῆς ὁποίας ἐγένοντο πλείστα ἠρωικά ἐφόδοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τοῦ ἀσπρῆθρον Μπιζανίου, ἔνεκα τῶν ὁποίων οἱ ἀνωτέρω λόφοι ἐπινομισθίσθησαν **λόφοι τοῦ αἵματος**, πληροῦστα τοῦ περπολιθένους μικροῦ χροῖου Ἄλτοχου, ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Λωδῆγη, ἐν ἡ ἄτηρξο τοῦ περίηρμον Λωδοναίου μαντείου, ἀφιερῶμένον εἰς τὸν ἕτατον θεὸν τῶν Ἑλ-

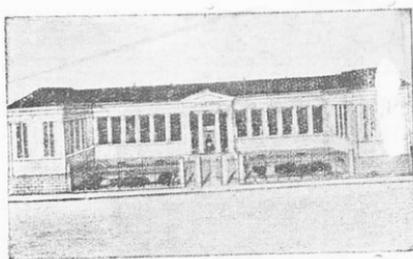
λήνων Δία, οὗ αἱ γυνάμοδες ἱερεῖς **Σελλοὶ** (1) προσφῆτεον ἐκ τοῦ ἠθῆρου ἱεράς τιος δρυὸς εὐροισομένης εἰς τὸ παρακείμενον δάσος.

Τὰ ἔθελια τοῦτον ἀνέκοιμα τελευταῖον οἱ ἀειμνητος Κ. Καραπάνος, πάντα δὲ τὰ συνέλεγεντα πολεμικὰ εἰρημικά ἐδόθησαν εἰς τὸ Κράτος.

Ἢ Ἑλληνιστάτη πόλις τῶν Ἰωαννίνων ἔξεπορθήθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ μεγάλου στρατηλάτου τῆς 21 Φεβρουαρίου 1913 μετὰ τριήμερον πολιορκίαν, καὶ ἦν κατεδύχθη ἡ ὑπερφυστικὴ ἀνδρεία καὶ ἀντοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐναντίον τῆς φυσικῆς καὶ τεχνικῆς ὀρθροστικῆς πόλεως.

(1) **Σελλοὶ** ἐκαλοῦντο πανόχουσι κάτοικοι τῆς Ἠλείου, οἵτινες κατόικον τοὺς ἐν Λωδογῇ Ἰεσοῦ τοῦ Διός, τὸ ὅποιον καὶ τὴν ἐπιπέραν εἶχον ὡς ἱερεῖς αὐτοῦ, ἐφορῶντο δὲ ἀπόγονοι τῶν Ἀσολῶν Πελασγῶν, οἱ ὅποιοι τὸ Μαντεῖον τὸν στήθησαν.

Ἐκ τοῦ ὄνόματος τῶν Σελλῶν, τῶν καὶ Ἑλλῶν λεγομένων, κατὰ πῶσαν πιθανότητα παρήχθη καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων.

Η ἐν Ἰωαννίνοις ΖΩΜΗΜΑΙΑ ΣΧΟΛΗ

Εἰς ἀπόστασιν δύορον περίπου ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς φερουσῆς ἀπὸ Φιλιππιάδος εἰς Ἰωάννινα ἐπὶ λόφῳ φυσικῶς καταλληλοτάτῳ πρὸς ὀχύρωσιν κείται τὸ ἱστορικὸν καταστῆν χωρίον *Μπιζάνι*, τὸ ὁποῖον ὀχυρωθὲν μετὰ τῶν πέριξ φύσει ὀχυρῶν λόφων κατὰ τοὺς τελευταίους καινότητας τῆς στρατηγικῆς καὶ ὀχυρωτικῆς καὶ ἐκπορθηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπετέλεσε τὸ μεγαλύτερον καὶ ἐνδοξότερον πολιμικὸν κατόρθωμα τῆς ἠπειρωτικῆς ἐκστρατείας.

Περί τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων κείται πολλὰ μικρὰ κῶμα, αἱ πλεῖστα ἰδιοκτησίαι Ὀθωμανῶν μεγιστάνων, τὸ *Μπισδοῦνι* μικρὸν καὶ μέγα, τὸ *Ραδατόβι*, ἡ *Ζέλοβα*, ἡ *Σαδορίτσα*, τὰ *Κοσμουρά*· περί τῶν δύο τελευταίων εἶχον ἐγερθῆ ἰσχυρὰ ὀχυρώματα προστατεύοντα τὰ Ἰωάννινα.

Ἐν τῇ *διοικητικῇ περιφερείᾳ* τῶν Ἰωαννίνων ὑπάγουν αἱ περιουαί. 1) *Ζαγορίου*, 2) *Μαλακίου*, 3) *Τσαοκαβίτης* καὶ 4) *Κορυνθίων*, ἅπασαι περιλαμβάνουσαι ὀρισμένον ἀριθμὸν χωρίων καὶ κομποπόλων.

472. *Περιοχὴ Ζαγοροχωρίων*.—Πρὸς τὸ ΒΑ. τῶν Ἰωαννίνων εἰρήναι ἐγκατεσπαρμέναι ἐπὶ κλιτύων καὶ μικρῶν κοιλάδων τῶν ὄρεων *Μισακελίων* καὶ *Τύμφης* αἱ καταναγίζουσαι 46 ὥραϊα κῶμα τοῦ *Ζαγορίου* ἀριθμοῦσαι περὶ τὰς 35000 περίπου κατοίκους, ἀσχολομένους εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ ἀλλοδαπῇ.

Σημαντικότερα ἐκ τῶν κομῶν τούτων εἶναι τὸ *Τσεπέλοβον* ἔχον 614 κατ. μὲ λαμπρὰ σχολεῖα, ἄλλοτε ἔδρα καϊμακάμη, ἀπέχον 8 ὥρας τῶν Ἰωαννίνων. Τὰ ἄνω καὶ κάτω *Σουδενί*, τὸ *Τσερβάρι* (1000 κατ.), τὸ *Μονοδένδι*, τὸ *Πάλαννον*, ἡ *Ἀρσιότσα* ἐν μέσῳ χάους βαθέων χερμαρῶν, ἡ *Λιβρά*, τὸ *Σκαμνέλι*, ἡ *Μπάγια*, οἱ *Φραγκάδες*, τὸ *Δοκρίνοβον*, ἡ *Λεσινίτσα*, τὸ *Κουκοῦλι*, τὸ *Σολοτσέλι*, οἱ *Νεράδες*, κατὰλληλοι πρὸς ἴδρυσιν ἀγοροκηπίου, ἡ *Γρεβενίτη*, τὸ *Καλοτά*, τὸ *Μποῦτζι*, τὰ χωρία ἄνω καὶ Κάτω

Βίτσι κατ. Μεταξὺ τῶν χωρίων *Μονοδεσνδρίου* καὶ ἄνω *Βίτσι* ὑπάρχει μεγάλη καὶ ὀνομαστὴ *Χαράδα*, φοβερά, κρημνώδης, καλουμένη *Βίκος*, εἰς βῆθος δυσθεώρητον, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας διέρχεται ὁ παραπόταμος τοῦ ἄφου *Βοϊδομάτης*, καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει γέφυρα καὶ στρατιωτικὸν φυλακεῖον.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω κῶμας λειτουργοῖσι διττάτα ἢ τριτάτα ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ ἑξατάτα πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρέτων καὶ θηλέων, συντηρούμενα τὰ πλεῖστα μὲν ἐκ κληροδοτημάτων, ἅπαν ἐκκληροδότησαν ἀνδρες φιλοπατρίδες, τέκνα τῶν κομῶν τούτων, τὰ δὲ καὶ ἐξ εἰσφορῶν τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμενοντων πατριωτῶν.

Ἄπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν χωρῶν τούτων ἢ διαπύην τῶν διδασκασίων καὶ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ βραβεῖν ἐξ ἐλοκλήρου τὸν Κρατικὸν προϋπολογισμὸν καὶ μόνον τὸ ἐκ τῶν κληροδοτημάτων προκείμενον ἔσοδον διατίθεται εἰς προμήθειαν ὀργάνων καὶ σκευῶν διδασκαλίας.

Ἄξιον μνείας εἶναι ὅτι ἐν τοῖς σχολείοις τῶν θηλέων ὑπάρχουσι διδασκαλίσαι διδάσκουσαι εἰδικῶς, πλὴν τῶν συνήθων χειροτεχνιμάτων, τὴν ἑραντικὴν (ιστὴν) καὶ τὴν κεντητικὴν μὲ τελειότητα καὶ ἀρκοῦσαν κομῆτητα.

Οἱ κάτοικοι τοῦ *Ζαγορίου* ἀσχολοῦνται εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, μετέρχονται δὲ διάφορα ἐπαγγέλματα ἐν τε τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ.

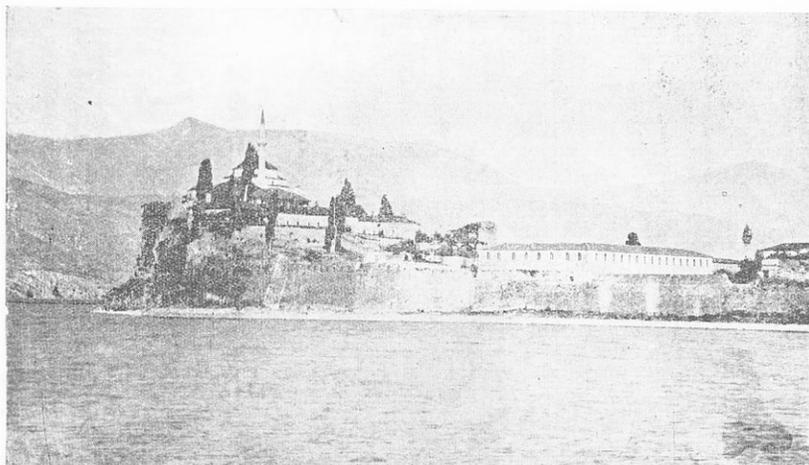
Αἱ ὥραϊα αὐτὰ κῶμα τοῦ *Ζαγορίου* ἀπήρητίζον ποτε τὴν πάλαι *Παρορζιαν*, δηλ. τὴν παρὰ τὸ ὄρος ἢ ὁπίσθεν τοῦ ὄρους χῶραν.

Αἱ κοιλάδες καὶ τὰ μικρὰ ὄροπέδια τῶν χωρίων τοῦ *Ζαγορίου* παρέχουσι μεγίστην ποικιλίαν ἀπόψεως, ὅτι μὲν κλεισφοραὶ ἀγρίας, περιβαλλομέναι ὑπὸ ἀπορρώγων καὶ κρημνῶν φοβερῶν, εἰς τὰ βῆθη τῶν ὁρίων παφλίζουσι ὕδατα ὀρηκτικὰ (χαρδρα *Βίκος*), ὅτι δὲ λευκῶναι ἐλαφρῶς κυματωμένους καὶ ἀφεινομένους ὑπὸ διανεγστάτων ὄψεων. Πανταχοῦ βλέπει τις μεγίστας ἀντιθέσεις, εἰδῶ μὲν δάση καὶ βόθρους μετὰ μικρῶν καταρρακτῶν καὶ μικρῶς λει-

Ἡ ἐν Ζαγοροχωρίοις μεγάλη χαράδα ΒΙΚΟΣ.

μῶνας, ἐκεῖ δὲ μικρὰς κοιλάδας καλλιεργημένας καὶ μὴ παρὰ τοὺς πρόποδας ἀποτόμιον ἀκροφειῶν.

ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

Ἐν γένει ἡ γραφικὴ ἄποψις τῆς χώρας τῶν Ζαγοροχωρίων παρουσιάζει κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν ἔκπαρτον καὶ πολὺ δικαίως παραβάλλεται μετὰ τὴν ὑψηλὴν καὶ ὀραίαν χώραν τῆς Ἑλβετίας.

773. **Περιοχὴ Κατανοχορίων.** — Ἀνατολικώτερον τοῦ Ζαγορίου καὶ πρὸς τὰς Δ. κλιτῆς τῆς Πίνδου καὶ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου κείνται τὰ λεγόμενα *Κατανοχώρια*, δέκα ἐν ὄλῳ μικρὰ κώμαι, ἀξιολογώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Λοζέτσι, ἔχον ὑπὲρ τοὺς 1000 κατ. καὶ ἀξιόλογα σχολεῖα. Τὸ Κοτότσι, ὀραία κώμη μετὰ πρόσφορον πρὸς δενδροκομίαν ἔδαφος. Ἄνωθεν τοῦ Κοτορτσίου καὶ εἰς ἀποστασίων τετάρτων τῆς ὄρας κείνται τὰ ὑψώματα τῆς Ἀετοροάχης, ἔνθα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιτοχίας τῶν Ἰωαννίνων ἔλαβον χώραν λυσσώδεις ἐπιθέσεις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἔτερα κώμαι κείμενα παρὰ τὸν Ἀραχθὸν εἶναι τὸ Φορτσό, ἡ Κροῦτσια, τὸ Κωσίτσι, τὸ Καλέντζι (500 κατ.), κείμενον εἰς εὐφορον καὶ καλλιεργημένην κοιλάδι κάτωθεν τῶν Σηροβουνίων, τὰ Πάσσα, τὸ Νέστορα, τὸ Πάτερον κλπ. Οἱ κάτοικοι τῶν ἀνωτέρω χωρίων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

Εἰς πᾶσας τὰς ἀνωτέρω κώμας λειτουργοῦσαν ὥσαύτως λαμπρὰ καὶ ἀμυγάζοντα σχολεῖα τῆς στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαίδευσως (τριτάξια ἢ διτάξια ἑλληνικὰ καὶ πλήρη ἀστικά σχολεῖα), συντηρούμενα ἅλλα μὲν ἐκ κληροδοτημάτων τῶν γενναιοφύχων καὶ φιλομούσων τέκνων τῶν, ἅλλα δὲ ἐξ εἰσφορῶν τῶν κατοίκων. Πῶς ὅμως, συντηροῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους,

Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας εἶναι, ὡς εἴπομεν, καὶ διὰ τὰ Ζαγοροχώρια, ὅτι ἐν τοῖς σχολείοις τῶν θηλέων πρὸς τοῖς ἄλλοις μαθήματι διδάσκονται ὑπὸ εἰδικῶν διδασκαλισσῶν ἡ ὑφαντικὴ (ἱστός) καὶ ἡ κεντητικὴ καὶ διάφορα χειροτεχνήματα.

Τὰ ἀνωτέρω χωρία περιλαμβάνονται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς *Σαρακοβίτης*, ἐπάγονται δὲ εἰς τὴν διοικητικὴν περιφέρειαν τῶν Ἰωαννίνων.

474. **Περιοχὴ Μαλακασίου.** — Ἡ περιοχὴ τῶν χωρίων *Μαλακασίου* ἐκτείνεται πρὸς Α. τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων παρὰ τὰς δυτικὰς ὑπορείας τῆς Πίνδου καὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου καὶ ΝΔ. τῶν Ζαγοροχωρίων. Αἱ σημαντικώτερα κώμαι τῆς ἀνωτέρω περιοχῆς εἶναι τὸ *Συροάκον*⁽¹⁾ (2000 κατ.) ἀντικρὺ τῶν Καλαρρυτιῶν, ἀμφότεραι κείμεναι ἐπὶ τῶν αὐτῶν κλιτύων, διαχωριζόμεναι ὑπὸ μεγάλου χειμάρρου, παρὶς τοῦ ἀειμνήστου Κολέτη· τὸ Κοροτοράκι, τὸ Κατοικᾶ, τὸ Κοτσιλιὸ καὶ οἱ Κλαζιάδες παρὰ τὴν ὁδὸν Ἰωαννίνων—Μετσόβου, ὅπου συναντᾶται μετὰ τὴν ὑψηλὴν λοφοσειρὰν τοῦ Ἰβόσκου (συνέχεται τοῦ ὄρους Μιτακελίου), τὴν ὁποίαν τὰ τόγματα τῶν Ἑλλήνων Γαριβαλδίνων κατέλαβον κατὰ τὸν τελευταῖον ἀπελευθερωτικὸν πόλεμον μετὰ μάχην κρατερὰν, ἐν ἣ ἔθρον τὸν θάνατον πλείστοι ὄσοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ διαπρεπὴς ἐκ Κερκύρας ποιητὴς Λαοφάντιος *Μαβίλλης*, σαλπίζων τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς μαχομένους ὑπὲρ αὐτῆς· ἀλλ'

(1) Ἐκ τῆς παλιγγῆς τοῦ *Συροάκου*, ἦτοι ὁδοῦ προοδεύει, κατὰ γένει ἡ μοναδικὴ φρῆσι τῶν *Σαρακαταναίων*.

είτα ήναγκάσθησαν να υποχωρήσουν συνεπεί πολὺ ὑπερίτερον ἀριθμῷ ἐχθρῶν.

Ἐτέρα κῆρυμα εἶναι ἡ Γοιῶ, ἡ Κοίρα, ἡ Γόττα, ἡ Προβρίλλια, τὸ Ποσφράκι καὶ ἄλλα, ἐν ὧν πεντήκοντα κῆρυμα.

475. Περιοχὴ Τσαρκοβίστης.

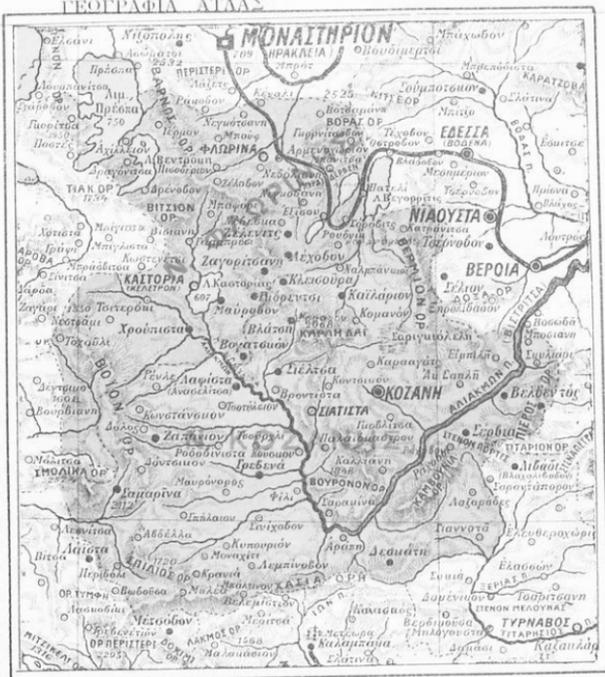
— Ἡ περιοχὴ τῶν χωρίων Τσαρκοβίστης κειμένη πρὸς ΝΑ. τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων περιλαμβάνει τσαρκακοντα πέντε μικρὰ χωρία, τὰ πλείστα τῶν ὁποίων ἦσαν χτήματα ἐθνικὰ ἢ ἰδιωτικὰ, τοῦτον ἀξιόλογα εἶναι τὰ Μοβίτσιαι, Τακοβίστα, Λομισοῦς Θεοκλάσι, Κολάρι, Κορμουί, Μακωλιάσα, Μελέγγοι, Μοῦς, Λαγάτορα, Πιστά, Ἄλποχωι-Λοιδόγης, Μπαουσοῦς, Βασιγιάδες ἐπὶ ὄροπεδιῶ τῆς μεσημβρινῆς κορυφῆς τοῦ Τομάρου (Ὀλίτσιαι), Λογγιῶτισσα ὀνομαστὴ διὰ τὰ πέριξ αὐτῆς δόση, Τόσσει, Σιοτρώριον, ἐπὶ τοῦ Ἀγέροντος καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Κασσώπης κ. τ. λ., ὡς καὶ τὴν δεκάδα τῶν Καταουχωρίων, ὡς εἶδομεν ἐν προηγουμένοις.

Ἡ περιοχὴ τῶν ἀνωτέρω χωρίων ἐπέθετο τὸ θάνατον τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀταραμίλου ἀνδρείας καὶ ἀντοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πολιορκίας καὶ τῆς ἐκπορθήσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς τῆς Τσαρκοβίστης, ὃν καὶ πτωχά, διακρίνονται διὰ τὴν σκληροαργίαν καὶ τὴν μαζμωτήτα αὐτῶν.

476. Περιοχὴ Κουρέτων. — ΒΑ. τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἐκτείνεται τὸ διαμέρισμα Κουρέτων (τὸ ὄνομα τοῦ διαμερίσματος ἀντιστοιχεῖ πιθανῶς εἰς τὸ τῶν ἀρχαίων Κασσιδος, προκύβαν ἐκ τίνος γενέσθον Ζουλιάνο Κουρέτα, ἐγκατασταθέντος ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Σλαίων ἐν τῇ χώρα ταύτῃ) τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει τὸ βόρειον τμήμα τῆς πεδιάδος τῶν Ἰωαννίνων μετὰ τὸν πέριξ αὐτῆς λόφον τῶν κειμένων βορείως καὶ ἀνατολικῶς.

Καὶ πρὸς Δ. μὲν συνοραεῖ μὲ τὴν ὑποδοιχθῆσαν Φιλιατῶν γεντιλιῶν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην καὶ πρὸς τὴν ὑποδοιχθῆσαν τοῦ Παγωνίου, πρὸς Β. δὲ μετὰ τῶν Ζαγοροχωρίων καὶ πρὸς Ν. πρὸς τὴν ὑποδοιχθῆσαν Παγαμυθίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας διαχωρίζεται διὰ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Τερενοῦ, καὶ πρὸς

Α. ἀπὸ τῆς συντάδας τῶν χωρίων Τσαρκοβίστης καὶ Μαλακασίων, ἀπὸ τῆς τελευταίας χωρίζομενον διὰ τῶν ἀνατολικῶν ὄρεων τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Λιόσιου - Μετσόβου.

Ἡ μεγάλη κοιλὰς Κουρέτων ἔχει κατεύθυνσιν ἐξ Ν. πρὸς τὰ ΒΑ. ἐκείσεως 25 χιλιόμετρο. περίπου, φθάνει δὲ μέχρι τῆς κατινωτέρας κοιλιάδος τοῦ Θεάμιδος (Καλαμά), ὀλίγον κἄνωθεν τοῦ ἐπινοῦ Σοῦλι, περιοριζομένη ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἄλσεως τοῦ Τομάρου (Ὀλίτσιαι) καὶ τῆς τοῦ Κορμουί.

Ἡ περιφέρεια τῶν χωρίων Κουρέτων σύγκειται ἐξ 85 μικρῶν καὶ μεγάλων κομῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 21 κείνται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Θεάμιδος (Καλαμά) καὶ ἀποτελοῦσι τὸ δευτικὸν διαμέρισμα, Μαζωραῖα, Σιοττωῖα, Γκιρμιτσιῖα, Γρετσογιῖα (ἀρχαία Φωτικῆ), Ράϊζον, κάτω Σοῦλι, Ζηλιῖα, Τσαρκοβίστα κ. τ. λ., αἱ δὲ λοιπὰ 64 κείνται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Θεάμιδος, ἀποτελοῦσαι τὸ Ἄνω διαμέρισμα καὶ αἰ σημαντικώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ Πιστάλι, τὸ Περίττιον, τὸ Νοσχοριον. ἡ ἄνω καὶ ἡ κάτω Λαγίσια, ἡ Βελτιῖα, τὰ Κοῦρετα, ἡ Κόνταια, τὸ Γαδίσι, οἱ Κορμουιάδες, οἱ Νεφρώδες ἢ Πογδορά, τὸ Λεβριτακόπιον, ἡ ὄρεια κομπολίς Ζίτοι κατὰ τὴν ἱερὰν μονὴν τῶν Πατέρων

(3000 κατ.) με αξιολόγα σχολεία, ἔδρα τοῦ διαμερισματος καὶ εἰρηνοδικείου, εἰς τὰς ΜΑ. κλιτῆς τοῦ ὄρους Τομίον (κ. Ὀλιτάνια) καὶ εἰς μικρὰ ἀπόστασις καὶ πρὸς Α. ἡ Κομβίλιαν μετὰ τὸν λόφον τῶν ἄνωτέρου χωρίων ὑπάρχει μέγας περίβολος ἐκ πελασγικῶν τειχῶν, ἀνήκων εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Βογγίαν, καταστραφείσα ἐπὶ τοῦ Αἰμίλιου Παύλου.

Περὶ τῶν εἰρηπύων τούτων κείνται διάφορα χωρία, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ Μόστινα, Γράμμος ἢ Γραμμένον, ἔξ οὗ ὀνομασθήσαν καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ κείμενα δέκα χωρία Γραμμενοχώρια, Πεφίτι κτλ. ἐπὶ μαγευτικῆς δὲ τοποθεσίας καὶ ὀλίγον ἀπώτερος τῆς πρὸς Ἀργυροστάσιον καὶ ἄγιους Σαφίοντα κατευθυνομένης ὁδοῦ, κείται ἡ ὄραία κομμόπολις Λολιανή, πατρίς τοῦ μεγάλου διδασκάλου Γενναίου, ἣτις ἀνήκει εἰς τὰ χωρία τοῦ δυτ. διαμερισματος.

Αἱ διάφοροι κῶμαι τῆς περιφερείας Κουρέντιον ἀριθμοῦσι περὶ τὰς 25000 κατοίκους Ἑλληνας, πλὴν ὀλίγιστον Ἀθῶν καὶ Ἀλβανοβόλων χριστιανῶν καὶ τούτων.

Ἡ περιφερεία τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων καὶ τῆς βορείου Ἡπείρου, ἣτις, παρὰ πᾶν θεῖον καὶ ἀνθρώπινον δίκαιον, ἐξεχωρήθη μετὰ τὴν σύναψιν τῆς παγκόσμιου εἰρήνης ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς εἰς τὸ νεοπαγῆ κράτος τῆς Ἀλβανίας, ἔδοξαν μετὰ τοῦδε εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα πλείστους ὄσους μεγάλους ἔθνη καὶ ἐνεργάτας.

Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ὅτι ἤτε λαϊκὴ καὶ μὴ ἐκπαιδευμένη χέραι εἰς τὴν γενναιοδορίαν τῶν τέχνων τῆς ὑπῆρξε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκικῆς τυραννίας πάντοτε ἐν ἀκμῇ.

47. Ὑποδιοίκησις Παραμυθίας. — Πληθυσμὸς 14618 κατ. Πόλις Παραμυθία (1) (2300 κατ.), διαφρομένη ἐπὶ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Παραμυθιότητος. Διαφρεῖται εἰς δύο μέρη, εἰς τὴν ἄνω, ἐν ἣ ἡ ἀκρόπολις, ἣς τὸ θεμελίον ἐκ πελασγικῶν λίθων, καὶ εἰς τὴν κάτω, ἣς ὑπέκεινται εἰς μαγὰ ἕως ἡ ἄνω πόλις, πλήρης πηγῶν καὶ πλατάνων, ἀπέχουσαν τοῦ Μαργαριτίου 4 1/2 ὥρας περίπου καὶ ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων ὑπὲρ τὰς 12 ὥρας, ἔδρα ὑποδιοικητοῦ, μητροπόλεως καὶ εἰρηνοδικίου, μετὰ μικρὰ σχολεῖα ἑλληνικὰ καὶ ἀστικά, ἀρρέων καὶ θηλέων. Ἔχει μεγαλοπρεπῆ κίρια, τὴν μητρόπολιν, τὸ τέμενος τοῦ σουλτάνου Βαγιαζίτ, τὸ δικαστήριον κτλ., θεωρεῖται δὲ καὶ ὡς μητρόπολις τῶν Τομίων. Περὶ τῆς πόλεως Παραμυθίας κείνται τὰ χωρία Πόποβον, Ἐλενθεροχώρι, Λιμναστία, Καρβουνάρι (737 κατ.), Λαγορμὴ (430 κατ.) καὶ πολλὰ ἄλλα. Λιευθυνόμενοι τὴν πρὸς Α. τῆς Παρα-

μυθίας διαίχουσαν ὁδὸν μετὰ 1 1/2 ὥραν εἰσερχόμεθα εἰς τὸ στενὸν Κλιμυνοσάρι καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τὸ χωρίον Σαίτια, μετ' ὃ φθάνομεν εἰς τὴν παραλιακὴν κώμην Γουμνίσιον ἢ Ἰγουμενίσιον, ἀπέχουσαν 4 ὥρας περίπου ἀπὸ τῆς κομμόπολεως Παραμυθίας καὶ 3 1/2 ὥρας ἀπὸ τῶν Φιλιατῶν, ἔχουσαν δὲ ἀσφαλέστατον καὶ ὑγιεινὸν ὄριον σχήματος ἡμισελήνου (1). Ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ σουλτάνου Χαμίτ οἱ Τούρκοι ἐοικέθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι καταλλήλως τὸν ὄραϊον τούτον λιμένα καὶ ἤρξαντο ἀνεγειροῦντες σουλτανικὸν ἀνάκτορον (ρεσατιέ), δικαστήριον, μέγαρον δικαστηρίων, στρατώνας κτλ., ἅπαντα δυστυχῶς ἔμειναν ἡμιτελῆ ἕνεκα τοῦ ἐκτραγέτου ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου. Ἐντὸς τοῦ λιμένος τούτου ἀνεκλισθήσαν κατὰ τὸν χρόνον τῶν κατὰ τῆς Τουρκίας πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων δύο τουρκικαὶ κανωνιοφόροι ἐπὶ ἑλληνικῶν πολεμικῶν, μεταφερθεῖσαι εἰς τὸν ναυστάθμον τῆς Σαλαμίνος. Πρὸς Ν. ἐνρίκισται ἔτερος ὄρος, ὃ τῆς Νίτοης (Πλαταρυίς), δι' οὗ ἐξέρχεται ἄφθονον βαλανιδίου εἰς Τεργέστιν. Τὸ κομμεθανικὸν χωρίον Νίτοα ἀπέχει 1/2 ὥραν τῆς θαλάσσης.

Λιαιερῶντες τὸν ποταμὸν Θόωμιν ἢ Καλαμίαν παρὰ τὸ χωρίον Σουλοπία εἰσερχόμεθα εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς ὑποδιοικήσεως Φιλιατῶν.

48. Ὑποδιοίκησις Φιλιατῶν. — Πληθυσμὸς 32000 κατ., κείται ΒΑ. τῆς Παραμυθίας καὶ πρὸς Α. τῆς περιφερείας τῶν Ἰωαννίνων συνορευοῦσα μετὰ τὴν μεγάλην συστάδα τῶν χωρίων Κουρέντιον καὶ βορειότερον πρὸς τὸ διάμερισμα τοῦ Πωγωνίου. Ἔχει πρωτ. τὴν μικρὰν πόλιν Φιλιάτας (2645 κατ.) ἐκτισμένην ἐπὶ ὑψηλῶν ἐκτεταμένου (ἠεῖθμιαι ἄλλοτε 450 οἰκίας, δημοσία λουτρά, δεξαμενὰς κτλ.) καὶ κειμένην παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀγροῦσαν ἀπὸ Ἰωαννίνων εἰς Σαγιάδαν.

Ἡ τοποθεσία τῶν Φιλιατῶν εἶναι μαγευτικὴ καὶ ἐνδεδαιγμένη νὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς ζωγράφους τοπίων. Ἔδρα ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου, ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδικίου. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, κρῆμα Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, ἦσαν οἱ ὄραϊότεροι τῶν Ἡπειρωτῶν ὑπενθυμίζοντες τὴν ὄραϊαν φυλὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ ἐνοσίγασα ὄμως πανώλης τῷ 1814 σχεδὸν ἐξολόθρευσε τοὺς κατοίκους τῆς ἐν λόγῳ πόλεως, ἣτις ἀπέχει ἀπὸ τὸ ὄραϊον ἐπίγειον αὐτῆς, τὴν Γουμνίσιον, περὶ τὰς 3 1/2 ὥρας, ἀπὸ δὲ τὸν μικρὸν λιμένα τῆς Σαγιάδας ὑπὲρ τὰς 4 ὥρας. ΒΑ τῶν Φιλιατῶν κείνται διάφοροι κῶμαι, ἔξ ὧν αξιολογώτεροι εἶναι τὸ Λιόψ (625 κατ.), μετὰ Φιλιατῶν καὶ Σαγιάδας, ἡ Πηλοβίτσα (985 κατ.) καὶ τινες ἄλλαι. Πλησιέστερον καὶ ὀλίγον βορειότερον τῶν

(1) Εἰς τοὺς πρὸς τῆς Τουρκοκρατίας χρόνους ἑκαθεὶς ἄγιος ὀφθαλμῶν.

(1) Ὁ λιμὴν τῆς Γουμνίσεως θεωρεῖται ἤδη ὡς ἀσφαλέστατος τῆς Ν. Ἡπείρου, ὁ λιμὴν τὸ μὲλλοντος καὶ ὡς τὸ καταλλήλοτερον ἐπίγειον τῶν Ἰωαννίνων.

Φιλιατών κείται τὸ χωριὸν *Φουκίη*, ἔνθα ἴητο ἡ ἀρχαία πόλις τῆς *Μολοσσίας*, τὴν ὁποίαν δέον νὰ διακρίνομεν τῆς Φουκίης τῆς *Χωρίας* πρὸς Δ. τῆς *Πληροίτης* κείται τὸ χωριὸν *Καστανα* (691 κάτ.) ἐπὶ ἀποτόμου λόφου, ἐξ οὗ πίπτει καταρράτις ἕτους 60 ποδῶν. Εἰς ἀπόστασιν ὄρας πρὸς Β. τῶν Φιλιατῶν κείται ἡ ὄραία κώμη *Γκρομίου* (430 κάτ.) μετ' πληθυσμῶν καθαρῶς ἑλληνικῶν ἢ *Σολιάση* καὶ ἡ *Σαλιάσα*, τὸ *Γκροακοῦρι* (930 κάτ.) εἰς ἀπόστασιν 20' λεπτῶν τῆς ὄρας τοῦ ὄρηου τῆς Ἰουμινεῖτης καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἡ *Θεσπρωτία* τῶν ἀρχαίων ἀναπερικρατεῖται πρὸς τὰ σημερινὰ περίπου διαμερίσματα (ὑποδιοικήσεις) τῶν Φιλιατῶν, τῆς *Παραμονίας* καὶ τοῦ *Μαργαριτίου* (Ἀγρονίας). Ὁ Πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν συγκεῖται ἐκ 31398 ψυχῶν, τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας ἐκ 136·8 ψυχῶν καὶ τοῦ Μαργαριτίου (Ἀγρονίας) ἐκ 14149 ψυχῶν.

Οἱ ἐκ τῶν κατοικῶν τῶν προαναφερθέντων τριῶν διαμερισμάτων, ἴησι τοῦ Μαργαριτίου, τῆς Παραμυθίας καὶ τῶν Φιλιατῶν, ἔφασταν οὐλοπρότερον τὴν τοικρινὴν δουλείαν, διότι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ῥῶσιν ἐν μέσῳ ὑπερτέρου καὶ σκληρότερου μωαβαθικῶν πληθυσμῶν (*Τσάμφοων*). Οὐχὶ δὲ οὐκὶς ἐβγαζάζοντο καὶ εἰς ἐκπατρισμόν.

Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ΝΑ. τμήματος τῆς Ἡπείρου, τοῦ περιλαμβανόντος τὰς νῦν τρεῖς ὑποδιοικήσεις τῆς Θεσπρωτίας, ἴησι τοῦ Μαργαριτίου Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, ἐπεταχθῆ συγχρόνως σχεδὸν μετ' ἑὼς τῆς πύλας τῶν Ἰωαννίνων, διότι τὴν ταχύτερον ἀνεκτρίνη τῆς προαναφερόμενης χώρας παρημποδίσαν ἢ ἐν γένει δόδοτας καὶ ἀνώμαλος διαμρρῶσις τοῦ ἐδάφους, συνισταμένη ἐκ πλείστων μικρῶν καὶ μεγάλων κρημνῶν ἀνοψῶσιν. Εἰς τὰς δυσχερεῖας ταύτας, προκειμένου περὶ τακτικῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, προσθετοῦν καὶ τὴν πανταχῆ ἐλλειψὴν καταλλήλων ὀδῶν, διότι μόνον ἡμιονικὰ τελεῖ δὲ ὑπερκοῦσι κατὰ τὰ μέρη ταῦτα.

Πάσαι λοιπὸν αἱ δυσχερεῖαι αὗται ἐπέβαλλον, οὐτὲ νὰ διατεθῆ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν μερῶν τούτων μικρὰ στρατιὰ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνεγματάρχου Ἰπίτου καὶ ἑλαφρὰ τινα ἑθελοντικὰ σώματα συγχροτηθέντα ἐξ Ἡπαιρωτῶν καὶ Κρηθῶν.

Καὶ τὰ στρατεύματα ταῦτα ἐπέδραξαν ἀπαράμιλλον ἀνδρείαν καὶ κερταρικότητα, κατακινῶσαν τὰ κατὰ τόπους τουρκικὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα καὶ τὰ σχηματιζόμενα *τουρκαλβανικά* σέιφη, ἅτινα με πρωτοφανῆ ἀγριότητα ἐθῶσαν, ἐλευλάτιστα καὶ ἐν τέλει κατακόσμων πλάστει δόχ χρυσιακὰ χωρία, ἐκ τῶν κατοικῶν τῶν ἐπιπέων ἄλλους μὲν κατασφάζαν, ἄλλους δὲ ἐβγαζάζοντο, φεύγοντας τὴν μάχισαν, νὰ καταφύγῃσιν εἰς Κέρκυραν.

479. **Ἰπποδοκίσις Παγωνίου** ἢ *Παλιωποιογίας* ἐκτείνεται πρὸς Δ. τὸν διαμερισμὸς *Πελοποννήσου* καὶ ΝΑ. τῆς περιφερείας τῶν Ἰωαννίνων, περιρριζομένη ἐξ ἀνατολῶν ἀπὸ τῆς συστάδος τῶν *Ζαγοροχωρίων* καὶ τῆς ὑποδιοικήσεως *Κονίτιος* καὶ συνορεύουσα πρὸς Β. μετ' τὰ διαμερίσματα *Ἀργυροκάστρου*, *Προμύνης* καὶ *Μασκοβίου*, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ 44 χωρίων μετ' πληθυσμῶν 14778 ἀμυγῆ ἑλληνικῶν. Ἔχει πρωτ. τὴν κομπολίαν *Βοστίαν* (1339 κάτ.), ἀπέχουσαν τῶν μὲν Ἰωαννίνων 12 ὄρας, τοῦ δὲ Ἀργυροκάστρου 7, ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδικοῦ ἐν

αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ πλήρη ἐξαιτέμια δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων.

Βήσσην, κομπολίς ἀθηναί, ἔχουσα 1000 κατ. μετ' κάλλους λειτουργοῦντα σχολεῖα ἑλληνικῶν καὶ ἄστικά ἀρρένων καὶ θηλέων, ἀπέχουσα τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 9 ὄρας, ΝΑ. ταῦτις κείται ἐπὶ ἤψηλῆς καὶ μοναδικῆς τοποθεσίας, περιουριζομένης ὑπὸ ἐπὶ λόφου, καλουμένης *Ὀμφαλῶν* εἰς καὶ κειμένης πέριξ κρατήρος, ἡ ὄραία κώμη *Λεβητικίων*, ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 2630 κατ. μετ' ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ πλήρη τοιαῦτα ἀρρένων καὶ θηλέων. Βορείως τῆς *Βησσίας* κείται τὸ *Λαζαρόκαστρον* (ἄρχ. *Ναορία*), μικρὸν χωριὸν, ἔνθα ὑπάρχουσι καὶ ἔρετλια παλαιοῦ φρουρίου· βορειότερον ὀλίγον εὐρηται ἡ κομπολίς *Τσαραπιανὰ* (1134 κάτ.), μετ' ἀξιόλογα ἑλληνικὰ σχολεῖα· ἔτερον δὲ χωριὸν εἶναι ἡ *Μεγίστα* (700 κάτ.) πρὸς Β. τῆς Βοστίας καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα αὐτῆς μετ' ἀξιόλογον σχολεῖον ἀρρένων (μυτῶν).

Ποταμίτις καὶ *Δολὸν*, κῶμα πρὸς Ν. τῆς Βοστίας 1/2 ὄραν ἀπέχουσα αὐτῆς, *Μέγρονη* (400 κάτ.), πάσαι διατηροῦσι σχολεῖα ἀρρένων.

Ζαοφίτια, κώμη πλησίον τῆς ὀρεινίου λίμνης καὶ ἐπὶ τῆς ἀγρούσης πρὸς τὸ Ἀργυροκάστον ὁδοῦ, ἔχει σχολεῖον ἀρρένων καὶ θηλέων λειτουργῶν εἰς μεγαλοσχεπές κτίριον, οἰκοδομηθὲν δαπάναις τοῦ ἀειμνήστου Β. Μελά καὶ συντηροῦμενον ἐκ κληροδοτημάτων τοῦ ἰδίου καὶ πολλὰ ἄλλα μικροτέρων κῶμα.

Εἰς ἀπόστασιν 1/4 τῆς ὄρας καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Ἀργυροκάστον ὁδοῦ τὰ ὄρη *Ρονίτιος* καὶ προήγουν Ἰπποδοκίσιον ἔχρηστάτα στενὰ, ἡ ἐπιβάσις τῶν ἰσίων ἀπαιτεῖ ὑπὲρ τὴν 1/2 ὄραν.

Καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ὑποδιοικήσεως Παγωνίου ἄλλα μὲν σχολεῖα συντηροῦντο ὑπὸ κληροδοτημάτων, ἅτινα ἐκληροδοτήσαν φιλοπαιδείας καὶ γενναίου ἀνδρός καταγεγραμμένοι ἐκ τῶν χωρίων τούτων, ἄλλα δὲ ἐξ εἰσφορᾶς τῶν κατοίκων.

480. **Ἰπποδοκίσις Κονίτιος**. — *Πληθυσμὸς* 16071 κάτ. Πάντα τὰ πέριξ χωρία κατοικοῦνται ὑπὸ χριστιανῶν Ἑλλήνων, ἐν γένει δὲ ἡ καθ' ὅλην τὴν ὑποδιοίκησιν λαλομένη γλῶσσα εἶναι ἡ ἑλληνική.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν καλλιεργίαν δημοτικῶν καρπῶν, εἰς τὸ ἔμπορον, τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχναις καὶ εἰς τὴν καταργασίαν δερμάτων ἔν τε τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ.

Πόλις. — Πρωτ. *Κόνιτσα* (1) (2740 κάτ.) ἔδρα μητροπολίτου, ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδικοῦ, ἐκτεταμένη ἐπὶ τῶν δυτικῶν ὑπορειῶν τοῦ δασόδου καὶ

(1) *Πορὶ τῆν πόλιν Κόνιτσαν τὸ πάλαι ἔκειτο ἡ πόλις Στόμβανα καὶ κατ' ἄλλους ἡ Κρυσσὸς τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως σφόνδιαι ὀφείλου ἐπὶ τινος λόφου, ἀπέχοντος πορὶ τὴν ἡμισίαν ὄραν τῆς Κονίτιος. Ἡ λέξις Κόνιτσα φαίνεται ὡς παρὰ τὴν ἐκ τοῦ Κρυσσὸς (Κόνιτσα-Κόνιτσα). Πορὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου ἐνεργεῖται ἐν Κόνιτῃ μεγάλῃ ἐμπορικῇ πανήγυρις διαρκείας 10 ἡμερῶν καὶ πλέον.*

πλήρους φυσικών καλλόνων μικρού ύψους Κόνι (Νήμφη) και της δεξιάς όχθης του Αφού, έχει άριστα λειτουργούντα σχολεία, έλληνικών και πλήρη εξετάξια άρρένων και θηλέων, και όμοιοτάτην μητρόπολιν, απέχει δέ των Ίωαννίνων περί τας 12 ώρας περίπου (65 χιλίωμ.).

Πρός Β. της Κονίσης και εις απόστασιν πεντάωρον περίπου κείται ή ώραία και άνθηρά κομπολις *Βούρλιαη* (900 κάτ.), έχει λιμνρά σχολεία άρρένων και θηλέων, λειτουργούντα έντός μεγαλοπρεπών διδακτηρίων, και οικτροφείον, έν τώ όλοίω διατίονται πολλοί μικροί μαθητή καταφεύγοντες εκεί εκ των ύποδικήσεων *Λισσοβιζίου* και

Κολωνίας, συντηρούμενον υπό της έν Αθήναις έδρευούσης ήπειρωτικής άδελφότητος. *Προσόμωρη* (958 κάτ.), κομπολις άνθηρά με λειτουργούντα κανονικά σχολεία άρρένων και θηλέων. *Μόλιση* κομπολις άπαρτιζομένη εκ τριών μικρών συνοικιών, έχει σχολεία άρρένων και θηλέων. Παρά την κόμην ταύτην συνέβη πεισματώδης μάχη μεταξύ ίσχυροτύ έλληνικού στρατιωτικού άποσπάσματος και και λευφάνου του τουρκικού στρατού του Τζαβίτ.

Έτερα κοίμα είναι ή *Σταρίτση*, ή *Σταρίτση*, τό *Ποληροέλιον*, *Τούροβιον* μικρά κόμη, οι κάτοικοι της όποιας άσολοιούνται εις έργα βυζαντιακής ξυλο-γλυπτικής, οίον τέμπλα εκκλησιών, προσκυνητήρια κτλ. θαυμασίας τέχνης.

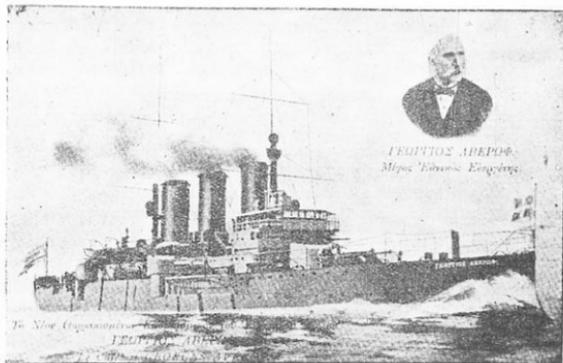
Ζέμα μικρόν χωρίον, ένθα ύπάρχει όνομαστή μονή της κομήςσως της Θεοτόκου του 12ου μετά Χριστόν αιώνος.

Καβράσια, μικρόν χωρίον, έν φ ύπάρχουσι θερμαί ιαματικά πηγά.

Η περιφέρεια της ύποδικήσεως Κονίσης αποτελείται εξ 60 κομπολίσεων και χωρίων. Προς Β. της Κονίσης και εις τριώρον απόστασιν ταύτης κείται τό χωρίον *Όσταρίτση* (500 κάτ.), έτι βορειότερον τό χωρίον *Λεκαλίτση* πολυάνθρωπος ποτε πόλις, πλησίον δέ άμφότερων ύπάρχουσιν επί του Αφού και των παραποτάμων αυτού πολλαί μεγάλαί γέφυραι (μεσογέφυρα καλούμενα).

Προς τό ΒΑ. της ύποδικήσεως *Κονίσης* εκτείνεται τό διαμέρισμα της *Κολωνίας*, συνορευόν προς Β. με την ύποδιοίκησιν της *Κοροσός* και ΒΑ. με την ύποδιοίκησιν της *Προμετής* (διαμέρισμα Δενίτσας—Τομόσιας).

Χωρίζει την Μακεδονίαν από της βορείου Ήπειρου και επί του χάρτου προβάλλεται τό διαμέρισμα

ΤΟ ΟΡΩΠΗΚΤΟΝ ΑΒΕΡΩΦ

τουτό ως ή κλίσις του θόλου, τον όποιον σχηματίζουν αι διάφοροι κλιτύες των όρέων της τε Μακεδονίας άφ' ένός και της Ήπειρου άφ' άλλου.

Τά ύδατα της επαρχίας ταύτης χύνονται άλλα μεν εις τον Αφόν, άλλα δε εις τον Αφόν.

481. Η ύποδιοίκησις του *Μετσόβου*, κατ' έξοχην όρεινή ούσα, άποτελείται εκ τινων μικρών χωρίων και της κομπολιώς Μετσόβου. Από του 16ου αιώνος μέχρι των χρόνων του άιμοχαροτύ τυραννού Αλή πασά απέλαμβανεν ολόκληρος ή περιοχή του Μετσόβου πολλών προνομίων, είννηθεισα υπό τινος βεζύρου της εποχής εκείνης, όστις καταδικώμενος είχε καταφύγει εκεί χάριν άσφαλείας και ό όποιος μετά τινά χρόνον άποκατέστη εις την πρώτην του θέσιν.

Έχει πληθυσμόν περί τας 4082 κατ. και πρωτ. την μικράν και ώραίαν κομπολίην Μέτσουρον (2112 κάτ.), κτισθείσαν κατά τον 10ον αιώνα υπό ποιμένων επί των μεσημβρινών κλιτύων της Πίνδου δεξιόθεν της πόλεως ρέει ό *Μετσοβίτικος* λεγόμενος ποταμός, όν διέρχεται τιά διά γαφύρας λιθίνης εκτισμένης επί της άγούσης από Μετσόβου εις Καλαμπάκαν οδού. Έν τώ μέσφ της πόλεως και επί λόφου μαγευτικού ύπάρχει φρουριακός στρατός. Είναι έδρα μητροπολίτου, ύποδιοικητού και ειρηνοδίκου. Έχει άξιόλογον έλληνικών σχολείων και ανά δύο πλήρη άστικά σχολεία άρρένων και θηλέων, λειτουργούντα άριστα και έντός μεγαλοπρεπών διδακτηρίων, άνεγερθέντων και συντηρουμένων δαπάναις των φιλοπόουσων και γενναιοφύχων τέκνων του Μετσόβου. Είναι πατρις των μεγάλων ενεργειών του ένδνου *Τοσίτση*, Ν. *Στοναράρα* και του *Γεωργ. Αβέρωφ*. Τό Μέτσουρον απέχει των Ίωαννίνων 60 περίπου χιλόμετρα.

Ἔτεραι κόμαι τῆς περιοχῆς τοῦ Μετσόβου εἶναι τὸ πρὸς Α. καὶ εἰς ἀπόστασιν 20' λεπτῶν τῆς ὥρας κείμενον μικρὸν χωρίον Ἀνήλιον (370 κάτ.), ἢ πρὸς Β. καὶ τρίψον ἀπέχονσα τοῦ Μετσόβου κόμη Μηλιὰ (536 κάτ.), τὸ Βουτσίου, ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ Ἰωάννινα ὁδοῦ, ἢ Κερβετσία (380 κάτ.), καὶ τινες ἄλλαι.

Ἡ ὀχυρὰ πόλις τοῦ Μετσόβου κατελήφθη ἐπὶ ἑλληνικοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος, τοῦ ὁποίου ἡγεῖτο ὁ γενναῖος συνταγματάρχης Σ. Μήτσας μετὰ ὀκτώσων αἱματηρῶν μάχην, καθ' ἣν ἠμικατώσθη ἅπασα ἡ ἐν αὐτῷ τοιρική φρουρὰ τῆ 31 Ὀκτωβρίου 1912. Ἐκεῖσε ἡ ὀχυρὰ πόλις ἐξρηματικῶς ὡς ὀχυρῆτιρον τῶν διαφόρων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ περὶ χώρᾳ μέχρι τοῦ Δρίσκου καὶ ὡς κεντρικὸν σημεῖον ἐφοδιασμοῦ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὸ πολιορκηθῆναι τὰς φύσει καὶ τέχνῃ ὀχυρὰς θέσεις τοῦ Μπιζανίου.

Περὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων.

Ἄρχη.—Τὰ Νεμέρτζικα, τὸ Μιτωτζέλι, ὁ Τόμαρος (κ. Ὀλίτακκα) καὶ αἱ διάφοροι διακλαδώσεις αὐτοῦ, αἵτινες σχηματίζουν τὰ ἀπόκρημνα ὄρη τοῦ Σουλίου, τὰ Τζουμέρκα (ὄρη Ἀδαμάνων), τὸ Ξηροβουῖνι, αἱ βορειοδυτικαὶ κλιτύες τῆς Πίνδου καὶ ὁ Λάκιος.

Πεδιάδες.—Ἡ τῶν Ἰωαννίνων.

Ποταμοί.—Ὁ Θάμις ἢ Καλαμάς, ὁ Κοκκινός καὶ ὁ Ἀρχέων καὶ οἱ παραπόταμοι τοῦ Ἀρχέου Μετοβίτιζος καὶ Ζαγορίτιζος.

Λίμνη.—Ἡ Παμβώτις, ἢ Λαγύστα, καὶ ἡ Ζαροβίνα.

Ἐποικισμοί.—Ἰωαννίνων, Κόνιτσης, Μετσόβου, Παραμυθίας, Ποργωῖον καὶ Φιλιάτων.

Πόλεις καὶ πόλινγα.—Ἰωάννινα, Κόνιτσα, Μετσόβου, Παραμυθία, Βοστίνα καὶ Φιλιάται.

Ἱστορικαὶ πόλεις καὶ τοποθεσίαι.—Ἰωάννινα, Δωδώνη, Μπιζάνι, Μανωλιόσα (λόφος τοῦ αἵματος), Πέντε πηγάδια καὶ ἡ κλειὰς τῶν ἱστορικῶν καὶ ἡρωικῶν χωρίων τοῦ Σουλίου κλπ.

Ἀσχολεῖαι τῶν κατοίκων.—Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὰ γράμματα, τὴν ἐμπορίαν, τὴν βυρσοδεμικήν, εἰς τὴν κατασκευὴν μιλωτῶν, χρυσοχοίαν, κεντητικὴν κτλ.

ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Θέσις καὶ ὄριμα.—Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ νοτιώτατον τμήμα τῆς Ἠπείρου καὶ συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, πρὸς Ν. μετὰ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀρτης καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τὸν Ἰονίον πελάγους.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς Πρεβέζης ἔχει πληθυσμὸν 72418 κατοίκων, διοικητικῶς δὲ διαιρεῖται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις, τὴν τῆς Πρεβέζης καὶ

τὴν τοῦ Μαργαριτίου, καὶ εἰς μίαν ἐπαρχίαν, τὴν τῆς Λευκάδος, ἧτι προσαναριθθεῖσαν εἰς τὸν νομὸν τούτου, καὶ περιλαμβάνει ἓνα δῆμιον καὶ 98 κοινότητες.

482. Ἐποικισμοί Πρεβέζης.— Πληθυσμὸς 32160 κ., κατέχει τὴν μικρὰν χερσόνησον τῆς Πρεβέζης καὶ τὸ πλείστον μέρος τοῦ κήμου τοῦ διαρροισμένου ἐπὶ τοῦ Λούου ποταμοῦ τῆς καταρρηθείσης ἐποδιοικήσεως Φιλίππιδος, Πόλεις Πρεβέζης (1) (7576 κατ.), πόλις ὀχυρὰ μετὰ φρουρίου καὶ πυρροβολείου (Σκαριδάκι, Παντοκράτωρ), κημὴν ἀριστερόθεν τῆς ἐσοδῶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, εὐλίμενος καὶ ἐμπορικῆ, ἐπίναον τῶν Ἰωαννίνων, ἔδρα μητροπόλεως, νομαρχου, ἔξα γενναίων, ἑλληνικῶν σχολείων καὶ πλήρη δημοτικὰ ἀρρέων καὶ θηλέων, εἰρηνοδικεῖον, νοσοκομεῖον στρατιωτικὸν καὶ κοινωτικὸν καὶ εὐρυχοῦρος στρατώνας.

Τὰ περὶ αὐτῆς καλλύουσιν ἀειθαλεῖς κήποι, ἐλαιῶνες, πληθὺς ἐσπεριδοειδῶν δένδρων κλπ.

Ἡ πόλις τῆς Πρεβέζης κατελήφθη ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τῆ 21 Ὀκτωβρίου 1912 μετὰ κρατερῶν μάχην πρὸ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Νικοπόλεως.

Πρὸς Β. τῆς Πρεβέζης ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ ἀρχαία Νικόπολις, συνοικισθεῖσα ἐπὶ τοῦ Ἀργόστον Ὀκαβισαῶν εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας παρὰ τὸ Ἄκτιον μεγάλῃς νίκης αὐτοῦ, 31 π.Χ., αὐτόθι σφύρονται εἰσὶ ἐρεῖλια μεγάλου ἀμφιθεάτρου κτλ. Τελευταῖον ἐνεργηθεῖσαν ἀνασκαφῶν ἤχθησαν εἰς φῶς πολλὰ ἀρχαῖα κειμήλια (?).

Λούρος, κόμη μικρὰ (435 κάτ.) ἐπὶ τῆς ἀγοῦσης ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα καὶ παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν, χρησιμεύσασα ὡς κέντρον ἐπικρατότου ἐπισιτισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν μακρὰν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων.

Καλαμίνα (466 κάτ.), κόμη καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆ 1897.— Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς

(1) Ἡ Πρεβέζα ἐπῆρξεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη μικρῶς πολεμικῶς ναυσταθμοῦ τῶν Τούρκων. Ἐπιτῆ δὲ πολλοὶ εἰσέλακον καὶ ἐξέπλεον τὸν Ἀμβρακικὸν ποταμὸν ἐπιπροσθεῖσαι τροφίμων, ὠροπόσθη ἢ πόλις Πρεβεζιόνη Ἰταλιστῆ, ἐξελληνισθέντος τοῦ ὀνόματος αὐτῆς εἰς Πρεβέζαν.

(2) Ἡ πόλις αὕτη ἐδόθη ὑπὸ τὸν Γότθων τῆ 552 μ.Χ., κατεστράφη δὲ ὡςαχρεῶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῆ 905 μ.Χ. Τὰ λείψανα τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ, τῆς ἀγορᾶς, τοῦ θεάτρου, τῶν λουτρῶν, μαρμαροθεῖαι τῆν ἀσχηκῆν εὐκαλεῖται τῆς, εἰ δὲ καὶ τὸν φαίνονται ἔτι τῆς διόδορος, ἧτις ἦσαν τῶν Ἀμβρακικῶν μετὰ τὸν Ἰόνιον πελάγους. Κατὰ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων διετίετοσιν αὕτη ποσι. τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανῶ καὶ ἔξῃς).

— Περὶ τῶν ἀρῆ ἢ ἀ βουλγαρικὰ ὄρηα κατέκρινον τὴν μεσημβριοναποικίαν Εὐρώπην (Βαλκανικὴν) βλέπει τις εἰς, ὄσον καὶ ἂν ἐπέδωμον, παρὰ τὸν ἐπίπεσον τὴν φρικτὴν καὶ τὸν ἀειθρον πάντα οἰδοίαι.

διποδικήσεως ἐπάγονται καὶ τὴ χωρία *Μίταις*, *Μιχαλίτες* κλπ.

Ἀνερχόμενοι ἀπὸ τῶν ἐρείπιων τοῦ μεγάλου ἀμφιδείτρου τῆς ἀρχαίας Νικοπόλεως με κατεύθυνσιν Β.Α. φθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον *Μιχαλίτες*, μετ' ἧσιν οὐδὲ εἰς *Φλάμπορον* καὶ κατοίην εἰς τὴν καστραφείσαν τὸ 1897 ὑπὸ τῶν Τούρκων τριῶνον τῆς Πρεβέζης ἀπέχουσαν κόμην *Καμαρίται*, πλησίον ταύτης σφίζονται τὰ ἐρείπια τῆς μεγάλης· ποτὲ πόλεως Ἀλμύρης, ὀλίγον βορειότερον ταύτης ὑψοῦται τὸ ἱστορικὸν ὄρος *Ζαλόγγον*, ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἐδρῶσεται ἡ ἱερὰ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Μολοσῶν Κασσώπης.

Τὸ ὄρος *Ζαλόγγον* ἀποτελεῖται ἐκ βράχων ἀπορρώγων καὶ ὄξυται, τὸ δὲ πρὸς τὴν Καμαρίναν ἐστραμμένον δυτικὸν αὐτοῦ μέρος καταλίγει εἰς κωποφρεῖς ἀπότοιμον ὄροπέδιον, καλυπτόμενον ποῦ μὲν ὑπὸ βράχων καὶ πετρῶν ὄξυται, ποῦ δὲ ὑπὸ πρίνον καὶ ἀκανθωδῶν θάμνων, ἀποτόμως δὲ ἀπολίγων εἰς φοβερὸν χαίτων βράθρον, εἰς τὸ ὅποιον κατέπεσαν αἱ ἠροίδες τοῦ Σουλίου (χωρὸς *Ζαλόγγον*).

Σημ. Ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ *Χαλόγγου* περικυκλωθεὶς αἰ ἀνεβήτη Σουλιώτικα ὑπὸ τῶν ὄρων τὸ ἀρχαῖον ἄλῃ παρὰ οὐ μόνον ἐν παραβόλῃ εἰς τὸν αἰσθητὸν ὄρανον, ἀλλὰ προσετηγαν, ἀπὸ ἕρριαν τὰ φίλτατα αὐτῶν τέκνα εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ τὰ παρακλωσθησάντων οὐχ εἰς θρήνησιν καὶ ὀδυρμοῖς, ἀλλ' ἐν χορῇ καὶ ᾄσματι (1843 μ. Χ.).

Ἄν ἡ βήλη αὕτη αὐτοθεσία τῶν γυναικῶν τοῦ Σουλίου καὶ ἡ προηγμένη ἡμ' αὐτῶν τόση τραγικὸν θανάτου ἀπὸ ἄιτην ζῶνῃ, ἄργησ μερικὸς μὲν ἡμέτερον εἰς τὴν δυσπιστίαν ἢ ὡς πρὸς τὸ γεγονός ἢ ὡς πρὸς τὰ ἐλατήρια ἢ ἀποδοτικότητα ἔμενον ἀκατανόητος, ἐκ τῶν θηλώσεων τῶν γυναικῶν τῆς Κορυθαῖς καὶ τῆς ἄλλης Ἡπείρου πρὸς τὰ μέλη τῆς θειοθεῖς ἐπιτροπῆς, προηγμένης καὶ, τὸ ἔσποιν δὲν ἀποδοτικῆς μόνον, ὅτι ἡ σημερινὴ Ἑλληνίς ἐναι καὶ θῆλει γὰρ ἐναι ἡμεῖς τῶν προγόνων τῆς, ἀλλὰ καὶ πιστοποιεῖται τανότατα ἔλα τὰ ἀπίστευτα εἰς τὸ μεγαλεῖος αὐτῶν ἱστορικῶν γεγονότα τοῦ παρελθόντος.

Σύντομος περιγραφή τῆς δυσπρόσιτου χωρῆς τοῦ Σουλίου.

Προχωροῦντες ἐπὶ βορειότερον εἰσχωρούμεθα εἰς τὴν ὄρεινὴν καὶ ἀπρόσιτον χώραν τῶν ἀνεπίστων Σουλιωτῶν, τὴν ἑποῦ ἀποτολοῦσι τὰ ὄνομαστὰ ἔρη *Σουλίου-Κασσώπης*, ἧτοι αἱ ἐπὶ τὸν Τριμέρου ἐκπεριφόμενα Α.Μ. βραχώδεις, ἀπότοιμα, πληρεῖς παραρῶν, φαραγγῶν καὶ ἀδόσιμον ἀνυψώσεως τοῦ *Τομαῖου* (Ὀλύμπια), γινωσκὰ ὡς βουνὰ *Βοήζατος*, *Βοιστοῦ*, *Βοιούταις*. Εἰς τὴν ἀνοστήρον περιχώρην κατέρχοντες ὡς εἰς ἀουλον πολλοὶ τῶν κατοίκων τῶν περὶ γονίμων πεδίων μερῶν, φυεύοντες τὰς καταπέσεις καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Τούρκων πρὸ τεσσάρων περὶπου αἰῶνων. Καὶ κατ' ἄρχας μὲν ἔλγρη ὄντες συγκρατοῦνται εἰς τέσσαρα μικρὰ χωρία πλησίον ἀλλήλων καίμενα, τὸ *Σοῦλι* (1) τὸ καὶ βήλητερον κτισθὲν καὶ

ὡς ἀπὸ σκοπιάς ὀψόμενον τὰ λοιπὰ τρία χωρία (2), τὴν *Κιάφραν*, εἰς τὸ χαλερὸν τροσερὸν κοινοῦτοῦ βράχου, τὸ *Ἀβραμῖον* καὶ τὴν *Σαμουίθαν*, ἐκτεταμένα καὶ ταῦτα ἐπὶ τοῖσιν τῶν βράχων, ὅστε τὰ καινόμενα ὡς μεταρρημένα καὶ τὰ τέσσαρα αὐτὰ χωρία προσεφυλάσσοντα εἰς ἀκόνην στενωπὸν ἀπὸ πύργων. Ἡ θάλασσα Κιόνην ἦτο εἰς κλίσεις τῶν ἄλλων μερῶν. Εἰς τὸ χωρίον *Σοῦλι* κειμήριον εἰ διακρίνομεθα εἰς τὰς μάχας, *Τζαβελίται*, *Μπισοφαῖται*, *Δοῦκοι*, *Δαγκίλται* κλπ.

Ματὰ κενρὸν πολλῶν ἐπὶ τῶν πληθύνοντες αἱ κατοικίαι τῶν ἀνοστήρων χωρίων μεταστάσονται τινες καὶ βαθυτέρην κατήκταν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ἔρους τοῦ Σουλίου κλειόμενες ἐπὶ ἀκρῶν χωρία, *Τοσκοβαί*, Ἀλποχωρῶν, *Γκισαῖα*, *Περίχαι*, *Βίλια*, *Κορταῖας* καὶ *Τσιούλια*. Ἡερὶ τὰ μέγα δὲ τῆς 1ης ἐκτετακτοῦτερός αἱ κατοικίαι τῶν χωρίων τούτων ὑπελογιζομεθα εἰς εἴς γλιτάδας περίπου.

Τὰ ἐνθάδε τὰ χωρία μὲ ἦλη καὶ ἔθρη αὐτοχρημα οπαρτατικὰ ἔχον αὐτόνομα ἔχοντα πολιτεύματα ὀνομαζόμενα δημοκρατικῶν ἐν μέρει τούτων καὶ Σουλίου ἀελοφών καὶ ριμζόμενα ἀπὸ τῶν γλῶσσιν καὶ ἔξελκων ἀέρα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὰ χωρία ταῦτα ἐθαύαται τις ἐν ἀναβῇ εἰς τὴν ἀτραπὸν μάλλον ἡ ἡμιονικῆς ἔθου, τῆς ἐκκοσμοῦ εἰς τῆς πεδιάδας τῶν Ἰωαννίνων, τῆς γυφθῆς Τερπιδῶ καὶ τῶν δυτικῶν κλιθῶν τοῦ ἔρους Ὀλύμπια (ἡ ἔδρα αὐτῆ ἐκτείνεται μέχρι Παρραφωταῖς) ἢ εἰς τῆς ἐκ τοῦ χωρίου *Λοῦθου* ἀτραπῶ, τῆς διερχομένης εἰς Παλαχοχωρίου-Σουδιάνης κλπ.

Κατὰ τὸν Πουκεβίλ, ὁ προσηγόμενος γὰρ εἰσεβῆ ἐνὸς τῆς περιπερείας τοῦ ἔρους Σουλίου ὄφελαι πρῶτον γὰ εἰσεβῆ εἰς ἀτραπὸν στενωπὸν τῶν, βήλητερόν καὶ εἰς ἄλλων ἀνομήλων, ἐκ τοῦ βήρου τῶν ἰσπίων βλεπόντι εἰς τὸν ἄβυσσον καταλαμβάνεται ὑπὸ σκοτεινῆς προχωρῶν δὲ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἂν ἀναγκάζεται, ἐνεκα τῆς στενωπῆς τῆς σκοτίας διόδου, γὰρ λοβόταυθι οὐρεῖται τῶν βράχων. Ὀφθαλμὸν δὲ ὁ περιηγητῆς εἰς τὰς ἀκρῆστας, ὅπου ἐκκίνουσι τῆς πρὸς τὴν ἄβυσσον κατακρημνίσεως καὶ, καταλαμβάνεται κατ' ἄρχας ὑπὸ ἀνησυχίας, ὡς μὴ ἀπικνωθῶν, εἰμῆ τὴν πένθηρον σιωπῆν, καὶ ἐπειθὶ αὕτη ἐναι συνεχῆς, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν φρίκην!

Αἰσιότατος ὁ περιεβῶν τέρου ἐνὰ ἑσπερῶν, βίαιως κλιμῶς τῆς καρδίας, βλεπόντι κἀκωθον παρὰ τῶν καὶ ἄγριαν τὴν ἔην ἀπύου τῆς περιπερείας καὶ τοῦ ἔμβραδῶ. Ἐθὸς βράχους γιγανθώδεις καὶ μελανοῦς, ἐκεῖ προμαχῶδες ἀνεστραμμένους, παρεκτετατοῦς ἀνεγερμένους, βρῶσες στέρας, σπῆλαια κενὰ καὶ τὴν ὑπέπτην αὐτῶν περιπατῶμενον καὶ παρακωσόμενον! Μετ' αὐτὸ πολὺ ἡ τοιαύτη ἐντύπωσις βαθυτέρῶν ἐξελίκεται, πληρὴ ὁ περιεβῶν αἰσιότατος εἰσεῖς ἡ λιποθυμίας, κατισπίουσι θηλαχὴ τῶν φρικτῶν θυμῶν, ἀλλ' ἡ φύγη, ἀνεῖ γὰρ καταβῆλται, ὡς συμβαίνει εἰς ἄλλας περιστάσεις φρίκης, ὄφθαλμοι ἀπεναντίας, ἡ καρδία ἐκτείνεται ὑπὸ γενναίωτος, τὸ πνεῦμα φωνίζεται καὶ τέλος εἰς τῆς δια-

τόμων τῶν ἔχθρων, ὄννησαν τὴν χώραν τῶν Σουλίων, κατ' ἄλλους δὲ εἰς εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοκωδοῦ ἀναχωροῦμενον ὄροιστον Σουλίου. Κατὰ δὲ τὸν Γ. Φιλήμονα «Σουλίου δὲ εἶσι τὸ ἀρχαῖον Σούλιον».

Ὅτιε λοιπὸν οἱ Σουλῖοι οὔτε οἱ Σιλιῶνες, οὔτε τὸ Σόλιον, ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ Σουλῖος ἔδωσαν τὸ ὄνομα εἰς τὴν σημερινωκωτόταν κορυφὴν τῶν ἠρεικῶν ὄρων, ἀλλ' ἡ παρατηρησις καὶ σκοπῶμα ληρομοποιήσεως μῆς τοῦ ἔδωρος παραλλαγή.

Κιάρα χωρίου, ἔρους, κλεισώμενα ἔκτετο ἐν τῷ μέρει τοῦ ὄρειου ομαλῆγματος (περιχωρῶν τῆς ἠμολογίας).

(2) Εἰς $\frac{1}{2}$ ὄρων ἀνατολικῶν τῶν ἰσπίων τοῦ Σουλίου φαίνεται ὁ ἄχρῶν, ὁ καλοῦμενος ἦδη Μαυροπόταμος. Ἡ θῆα τῶν βράχων καὶ τοῦ μεγάλου βάθους, εἰς τὸ ἐξέχεταται μετὰ κρότου, δίδει ὄντως τὴν ἰδίαν τῶν Ταξιάρχων τῆς κατοικίας τοῦ Πλούτου καὶ τῆς Περαεσφῆς.

(1) Ἡ ὄνομασις *Σοῦλι* ποικίλεται κατ' ἄλλους μὲν εἰς τὸ γόνυ *Σοῦλι* ἐνὸς ἀρχαίου αὐτοῦ καὶ τῶν ἀντιστάσεων τῶν ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν, οὔτε εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ

νοίας του ὁ περιηγητής εἰσβάσκει εἰς τὰς χώρας τῶν ἠρώων καὶ ἠρώων! Τότε ἡ πένθος οἰκη παύσεται μαλαγγολική, γογγυτική, εὐ βράχοι εὐπρόσιτοι καὶ ἔρως γλυκείας, διὰ τὸ ἕκαστος τούτων διηγείται ἰδιαιτέρως μυστήρια καὶ θαύματα καταπλήρονα τῶν ἀνθρώπων καὶ μαρτυρόντα σιωπῶδες τὸν ἄλλοτε τόπον τῶν ἠρώων!

Ἀκολουθῆντες ἀπὸ Περβέξης τὴν πρὸς τὸ ΒΑ. ἀνιούσαν παραλιακὴν ὁδὸν συναντῶμεν, πλὴν τοῦ προαναφερθέντος χωρίου Μύτικα, καὶ τὴν εἰς ἄλλορον περίου ἀπόστασιν κειμένην κώμην **Κάντζι**, προχωροῦντες δὲ εἰς βορειότερον τὴν κώμην **Κάστρου-Συκιῶν** ἐπὶ ὁμονύμου ὄρειου, μετέπειτα τὴν κώμην **Ἰηνητάσιν** ὑποκίτω ἐψηλοῦ λόφου, εἰς ἀνωτέρου τὴν **Αὐστριν**, μετὰ τὴν ὁποίαν, διαπερῶντες τὸν Ἀχέροντα, φθάνομεν εἰς τὴν κώμην **Σπλίντζιν** (ἀμυδρὴ ἀκτὴν), κειμένην παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχέροντος καὶ τὸν ὄρειον Φαναρίου (**Πλυνχῆς**), ἐπιτεῖον καὶ τὸν χωρίον τοῦ Σουλίου, καὶ εἰσερχόμεθα οὕτως εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ὑποδιοικήσεως Μαργαριτίου.

483. **Ὑποδιοίκησις Μαργαριτίου** περιλαμβάνει ἄστατον τὴν ἐκτετατομένην χώραν ἀπὸ τῶν ὑπορειῶν τῶν δυτ. κλιθῶν τοῦ Τομάρου καὶ τῆς πρὸς δυσμὸς παραλίας τοῦ νομοῦ μέχρι τῶν πρὸς Β. ὁρίων τῆς ὑποδιοικήσεως Παραμυθίας. — **Πληθυσμὸς** 14149 κατ. **πόλεις Μαργαριτίου** (1) (1883 κατ.), ἔδρα τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου Παραμυθίας ἡ πόλις αὕτη ἐκτισθὴ ἐπὶ τῶν Λατίνων κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα, τὸ δὲ φρούριον αὐτῆς ὑφύσθη ἐπὶ τῶν ἠρειῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως Νιταῖνης, ἀποικίας ποτὲ τῶν Ἡλείων. Τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Μαργαριτίου ὄρη καλοῦνται *Κίφρα* καὶ ἡ κορυφὴ αὐτῶν *Μουλοῦρι*.

Ἡ περιφέρεια τῆς ὑποδιοικήσεως Μαργαριτίου περιλαμβάνει 40 περίπου χωρία. Νοτίως τοῦ Μαργαριτίου καὶ παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῶν *Χειμῶν ἄκρον* εἶναι ἡ ἀρχοπόλις τῆς πόλεως Πάργας, ἐκτισμένη ἐπὶ κωνοειδοῦς βράχου, θέσας ὑψηλῆς ἐξ ἧς δύναται τις νὰ ἐπιβλέπῃ πᾶσας τὰς πρὸς Ν. τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας κινήσεις. Πρὸ τῆς ἀρχοπόλεως σχηματίζονται δύο ὀρεινοὶ Α. καὶ Α. τοῦ μικροῦ ἀκροτηρίου.

Ὅτε οἱ Τούρκοι ἐπὶ σουλτανῶν Βαγιαζίτ εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἠσπέρωσαν, τινὲς τῶν κατοίκων ἀπεσφύρησαν ἐκ τῶν χωρίων *Σεντίσης*, Ἀγυτῆς, Ἰνὰχ ἤτοι ἀρχικῶς ἡ κορυφὴ τῆς Πάργας, καὶ ἔκτισαν τὴν νῦν πόλιν τῆς Πάργας ἐπὶ ἀποτόμου βράχου ἔναντι τῶν Παξῶν.

Ἡ κορυφὴ τῆς Πάργας, κειμένη Α. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχέροντος, ἔναντι τῶν Παξῶν ἔχει 1683 κ.

(1) Τῆς περιφέρειᾶς Μαργαριτίου πρόσταται ἄλλοτε διοικητικῶς ἡ κορυφὴ τῆς *Μαζαράκι*. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαργαριτίου, καὶ δι' ὃ *Ἄσθμανοὶ* εἶσι λίαν εὐποροί, καθ' ὅσον πρὸ χρόνων κατώρθωσαν νὰ ἀρπάξουν καὶ ὀλεσοικηθῶσι τὰ κτήματα καὶ τὰς ἐπαύτας τὰς κειμένας περὶ τὸ Μαργαριτίον καὶ Φαναρίου τῶν διαφόρων μετέδρων καὶ πλοίων χριστιανῶν τῶν Ἰωαννίνων.

καὶ δύο μικροῦς, ἀλλ' ἀσφαλεῖς λιμένας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀγκυροβολοῦν τὰ μὴ δυνάμενα ἐκ τῆς τρικυμίας νὰ προσεγγίσουν τὰς ἔναντι κεκορυφαίας ἀκτῆς πλοία τὰ περὶ αὐτῆς εἶναι κατάφυτα ἐκ πορτοκαλιῶν, λεμονιῶν, κινερώων καὶ διαφόρων ἄλλων ὁπωροφόρων δένδρων, εἶναι δὲ ἔδρα τοῦ ὑποδιοικητοῦ καὶ τοῦ εἰρηνοδίκου.

Σύντομος ἱστορικὴ περιλήψις τῆς πόλεως Πάργας.

Ἡ ἀυτονομία τῆς Πάργας διετηρήθη ἐπὶ μακρῶν χρόνων, ἀτελεῖται δὲ ἡ αὐτονομία τῆς Πάργας περιουχὴ ἐκ τῆς πόλεως Πάργας καὶ συνοικητῶν ἐκτάσεως βάθους τριῶν μιλίων περίπου. Αὐτέλεσεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐνετίας μέχρι τοῦ 1797, ὅποτε διὰ συνθήκης ἄσπασα ἀι κτήσεως τῆς Ἐνετίας, ἐν αἷς καὶ ἡ Πάργα μετεβιβασθῆσαν εἰς τὴν Γαλίαν, ὅτε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1800 ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἐλευθέρη Πάργα ἐκινδύνευσεν νὰ γίνῃ κατάκτησις ὀθωμανικῆ καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς νὰ ὑποστῇ σφαγὴν καὶ ἀτίμωσιν. Ἀπὸ τὸν φοβερὸν τοῦτον κίνδυνον ἐσώθη, ἐπὶ τινα καιρὸν μόνον, ὑπὸ τοῦ Ῥώσου ναυάρχου **Οὐζζακῶφ**, ὅστις, οἰκτίρας τὸν ὀμόθηρσον καὶ πλήρη ἱστορικῶν ἀναμνήσεων ἔκτενον λαόν, ὑψωσε τὴν ὀσικὴν σημαίαν ἐπὶ τῶν ἐπάλλων τῶν φρουρίου τῆς Πάργας καὶ οὕτως ἔσωσεν ἐπερὶ τὰς πέντε χιλιάδας Ἑλλήνων χριστιανῶν ἀπὸ τὸ ἀμωσταγὲς φάσγανον τοῦ αἰμοβόρου Ἀλῆ πασᾶ. Βραδύτερον ἡ Πάργα ἐλήθη δυστυχῶς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆ 1819 ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ ἄριστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων **Μέτλινδ** εἰς τὸν σατράπην τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ πασᾶ, ὅποτε οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἀνορούμενοι ἀπὸ τῶν τάφων τὰ ὅσα τῶν γονέων των καὶ παραλαβόντες αὐτὰ, ἀπήλθον πανδημί εἰς τὰς Ἰονίους νήσους.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Μαργαριτίου περιλαμβάνονται πλείστα χωρία, ἀξιολογώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ **Καροδονόρι**, τὸ **Μαζαράκι**, τὸ ὁποῖον παρᾶγει τὸν περιφημότερον ταμπάκον, ἡ **Ἀροπίστα**, καὶ ἡ παρὰ τὴν παραλίαν καὶ ἀντικρὺ τῶν νησιῶν **Σύδοτα** κώμη **Ἰβόλια** (Μουρτος). Προβαίνοντες ΒΑ. τοῦ Μαργαριτίου διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ διαβαίνοντες τὸν Κωκυτὸν ποταμὸν εἰσερχόμεθα εἰς τὸ διαμερίσμα τῆς ὑποδιοικήσεως Παραμυθίας.

484. **Ἐπαρχία Λευκάδος**. — Ἡ ἐπαρχία Λευκάδος ἰ ἀποσπασθεῖσα τοῦ νομοῦ Κερκύρας ἐλήθη πρὸ τίνος χρόνου διοικητικῶς εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ

(1) Ἡ ἐπαρχία Λευκάδος διὰ γρηγόριου τῆς ἐθνοφυλετικῆς ἀπεκρίθη τοῦ νομοῦ Κερκύρας καὶ ἐλήθη διοικητικῶς εἰς τὸν νομόν Περβέξης καταχωρησθέντος τοῦ πρὸς τοῦτο διατάγματος εἰς τὸ ἐπ' ἀριθ. 261 τῆς 9ης Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

νομού Πρεβέζης, συνίσταται δὲ ἡ ἐπαρχία αὐτὴ ἐκ τῆς νήσου Λευκάδος καὶ τῶν πρὸς νότον κειμένων μικρῶν νήσων *Τάρον* (Μεγανήσι) καὶ Μαδουρῆς, ἡ τελευταία τούτων ἐξηγήσαμεν ὡς ἑξοχικὴ διαμονὴ τοῦ μεγάλου ἐκ Λευκάδος ποιητοῦ Ἀριστοῦ. Βαλαωρίου.

Ἡ νήσος τῆς Λευκάδος κειμένη πλησιέστερα τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Ἀκαρνανίας λέγουσιν ὅτι ἤτο ἄλλοτε χειρόνησος ἠνωμένη μετ' αὐτῆς διὰ στενωπότητος ἰσθμοῦ καὶ ὅτι τὸν ἰσθμὸν τούτων διώρυσαν οἱ ἀρχαῖοι Κορίνθιοι μεταβαλόντες αὐτὸν εἰς πορθμὸν (αὐλαξ Λευκάδος Ἀλεξάνδρου). Ἡ αὐλαξ αὐτή, ἂν καὶ ἀβαθὴς, ἤρχισεν ἀπὸ τινος χρόνου νὰ ἐκβαθιναίαι ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ δύνανται νὰ διατρέψωσιν αὐτὸν μικρὰς ὅπως δῆποτε χωρητικότητος πλοία, ὑποβαλλόμενα μάλιστα εἰς ἑλαφρὰν φορολογίαν ὑπὸ τῶν περὶ τὴν λιμενικὴν ταμίεον πρὸς συντήρησιν καὶ ἐκβάθυσιν τῆς ἐν λόγῳ διώρυγος.

ΣΗΜ. Ἡ διώρυξ ἀρχικῶς ἦτο τὸσον ἀβαθὴς, ὥστε τὰ πλοία ἐρχόμενα ἀπὸ νότου δὲν ἠδύνατο νὰ διέρχωνται τὴν διώρυγα. Ἐνεκα τούτου λοιπὸν ἀπεβίβαζον τοὺς ἐπιβάτας πρὸς νότον τῆς διώρυγος εἰς τὸν λιμένα Ἀλεξάνδρου καὶ κατόπιν ἔφερον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος περιπλέοντες τὴν νήσον τὰ ἐμπορεύματα.

Τὰ ὄρη τῆς Λευκάδος δὲν εἶναι πολὺ ὑψηλά. Ἡ νήσος ἄσπασα σφεδρὸν κατέχειται ὑπὸ μιάς ὄρεισις ὑψομένης ἐν τῷ μέσῳ εἰς 1180 μ. (κορυφαί Ἁγιος Πίλλας καὶ Ἐλάτι) ἐκπέμποσα πρὸς νότον στενήν τινα καὶ τραχεῖαν χειρόνησον τελευταίαν εἰς τὸ περιήρημον καὶ λευκόχρονον ἀρωπιῆρον ὀνομαζόμενον, ἐκ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ *Στράβων* ὀνομάσθη καὶ ἡ νήσος *Λευκίς*. Τὸν Λευκάταν ὀνομάζουσι σήμερον οἱ ναυτικοὶ καὶ κινῶς *κάβος* τῆς *κυσῆς*.

Ἡ Λευκὴ πᾶσαι πάλαι σενταὶ ὑπὸ σεισμῶν, ἐξ ὧν ὁ ἐπισκοπὸς τῷ 1867 ἐπέφερε μεγάλας καταστροφὰς εἰς αὐτήν.

Προϊόντα.—Εἰς τὰ μεσόγεια καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀνατολικήν πλευρὰν τῆς νήσου βλέπει τις ἐπιτεταμένους ἑλαιώνας καὶ ἀμπόπολα ἀμπέλια, τὰ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ἔλαιον, οἶνοι φημιγόμενοι διὰ τὸ ὄρατον ἐρυθρὸν χρομῆμά των, σταφίς καὶ διάφορα εἶδη ἀλλαντοποιίας, ἅτινα θεωροῦνται ὡς πολλῆς κῆλης ποιότητος.

Ἡ ἐπαρχία Λευκάδος ἔχει πληθυσμὸν 26119 κατ. καὶ ἐπισημότερας κομποπόλεις τὰς ἑξῆς: Τὴν *Λευκάδα* (5226 κατ.) ἣτις ὀνομάσθη καὶ Ἁγία *Μαύρα* ἐκτισμένη εἰς τὴν ἀνατ. παραλίαν ἐκεῖ ὅπου ἡ νήσος πλησιάζει τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ εἰς τὸ ὑπερῶνον τῆς πᾶσις ἀνωφύετον φρούριον ὑπάχει καὶ μικρὸν μοναστήριον μετ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Μαύρας, τὸ ὁποῖον λέγουσιν ὅτι ἔκτισεν ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου Ἐλένη. **Καρυὰ** (2000 κατ.), ἁγίος **Πέτρος** (1035 κατ.), οὗ ἐπίνειον ἡ *Βα-*

αλική (560 κατ.), κειμένη κατὰ τὸν νότιον κόλπον (Βασιλικῆς) τῆς νήσου. **Σύβρος** (500 κατ.), **Σπατοχώρι** (750 κατ.) κτλ.

Εἰς τὴν νήσον τῆς Λευκάδος πρὸ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, κατέφερον οἱ ἀρματοῦλοι καὶ κλέφται ὁσάκις κατεδιώζοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων.

ΣΗΜ. α'. Κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους οἱ Λευκάδιοι ἐκρήμιζον ἀπὸ τοῦ ἀρωπι. Λευκάτα ἕνα κακοῦργον κατ' ἔτος. Ὅπως δὲ μὴ πίπτη οὗτος μεθ' ὀρημῆς ἐκρέμων ἐπ' αὐτοῦ ὄρεα καὶ ἄλλα πτηνὰ, τὰ ὁποῖα ἱπτάμενα κατὰ τὴν πτώσιν τοῦ κακοῦργου, δὲν ἄφηνον τούτων νὰ κατέλθῃ βιαίως.

Κατόπιν δὲ ἀπὸ τοῦ βράχου τούτου κατέπιπτον οἱ δούστροι (!). Ἀπ' ἐδῶ λέγουσιν οὐ κατέπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν ἡ Λεσβία Μούσα *Σαφῶ* ἕνεκα σφοδρῶ καὶ δυστυχῶς ἔρωτος πρὸς τὸν *Φάωνα*. Τούτου δ' ἕνεκα ὀνομάζουσι σήμερον καὶ ἄλλα τῆς Σαφῶς. Ἰσως δὲ ἐκ τοῦ ἴδιου λόγου ὀνομάσθη καὶ *κάβος* τῆς *κυσῆς*.

ΣΗΜ. β'. Οὐ μόνον ἡ ὀμόνυμος πόλις τῆς Λευκάδος φέρει τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Μαύρας, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρος ἡ νήσος. Λέγουσι δὲ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὴν ἐκ τοῦ ἑξῆς γεγονότος: Ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου Ἐλένη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν ἠρωικὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τῆς ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἰταλίαν. Ὅτε δὲ παρέπλεε τὴν Κεφαλληνίαν συνέβη φοβερὰ τετρακμία, ἡ δὲ βασιλομήτορ Ἐλένη κινδυνεύουσα νὰ πνιγῇ ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τῆς ἁγίας τῆς ἡμέρας. Καὶ ὄντως ἡ τετρακμία ἐκόπασε καὶ ἡ Ἐλένη διεσώθη μετ' ὀλίγον εἰς Λευκάδα. Ἐνόμισε δὲ τότε ὅτι τὴν σωτηρίαν τῆς χρεοστέει εἰς τὴν ἁγίαν τῆς ἡμέρας, ἣτις ἔτυχε νὰ εἶναι ἡ ἁγία Μαύρα. Ἀνίγηρε λοιπὸν πρὸς ταῖτην καίδιον ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ἔκτισε ὄχι μόνον ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρος ἡ νήσος φέρει τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Μαύρας.

Περὶ ἡλικίας τοῦ νομοῦ Πρεβέζης.

Ἔρη.—Τὸ Ζάλογγον μετὰ τὴν πεπλατωμένην αὐτοῦ κορυφὴν εἶναι αἰ ἀνέρχεται Σουλωτίσσαι, κυκλωθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἐρῶν τοῦ ἀμμοχαροῦ Ἁλῆ παρὰ, ἔχει μόνον δὲν παρεδόθησαν εἰς τὸν αἰμοβόρον τέρικον, ἀλλὰ προστήρησαν νὰ βῆθον ἑαυτάς καὶ τὰ τέκνα των εἰς τὴν ἄβυσσον. Περὶ τούτοις καὶ μικρὰς τινὰς ἀνωφύετας, *Καίρια* καὶ *Μουλοῖρα*.

Πεδιὰδες.—Ἐν μέρει ἡ Ἀρβρακῆ (τῆς Ἀρχῆς) καὶ ἡ τῆς Νικοπόλεως (Πρεβέζης) κατάφυτος ἐξ ἑλασιδένδρων καὶ ἐσπεριδοιδῶν.

Ποταμοί.—Ὁ *Λοῦρος* ἡ Ὠρωπὸς πλωτὴς εἰς πλοίαρμα μέρει τῆς ἐρμονίας κομποπόλεως (Λούρου).

Ἄμυνα.—Ἡ Ἰσονικαία καὶ ἡ *Λορασοῦ* ἀμφοτέραι λιμνοθάλασσαι. Ἡ ἁλιαν *Μάουμα* μικρὰ καὶ αὐτὴ λιμνοθάλασσα παρὰ τὴν ἀρχαίαν Νικεοπολιν.

(!) *Δούστροι* ἕλκοντες οἱ σφοδρῶς ἀγαπῶντες χωρὶς νὰ ἀναγαπῶνται.

Ἱποδοικίσεις Πιρραίων καὶ Μαργαριτίου καὶ ἐπαρχία Λευκάδος.

Πόλεις καὶ πόλιναι. — Πιρραία, Λοβός, Καμαρίνα, Μαργαρίτιον, Μαζαράιη, Πάργα, Λευκάς, Καρού, Ἄγιος Πέτρος κτλ.

Ἱστορικά πόλεις καὶ τοποθεσίαι. — Πιρραία, Νικόπολις, Ζάλογγον, Καμαρίνα, Πάργα.

Η ΠΡΩΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἡ βόρειος Ἡπειρος, ἥτις ἀπλευθερώθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ σχεδὸν συγχρόνως μετὰ τῆς μεσημβρινῆς καὶ κεντρικῆς τοιαύτης. Διὰ τῶν συνελθόντων ἐν Φλωρεντία ἐξ ἐπιτρόπων τῶν τότε μεγάλων Λυνάμων, οἵτινες καὶ περιώδυσαν ἐπὶ τινα χρόνον αὐτήν, ὅπως περισθῆσι δῆθεν περὶ τοῦ φρονηματος τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐξήρουν αὐτήν **αὐτόνομον χώραν**. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦ παγκοσμίου πολέμου παρεχωρήθη παρὰ τῶν συμμάχων Λυνάμων εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἀλλ' ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε θέλει παύσει νὰ διεκδικῆ αὐτήν ὡς τμήμα ἀκραιφνῆς ἑλληνικόν.

Περιλαμβάνει δὲ τὰ ἑξῆς διαμερίσματα: 1) Ἄργυροκάστρον, 2) Δελβίνου, 3) Χιμάρας, 4) Τεπελενίου, 5) Πρεμετής, 6) Λιασκοβίου, 7) Κολωνίας καὶ 8) Κορυτσᾶς.

Ὁδεύοντες ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων τὴν πρὸς Β. αὐτὸν κατευθυνόμεν ἄμαξιτόν ὁδὸν μετὰ πορείαν 50 χιλιομέτρων φθάνομεν πλησίον τῆς ὠραίας κόμης Δελβινάκιου, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν διαυνοῦντες πεντήκοντα περίπου ἀπόστασιν εἰς τὰ χωρία **Γεωργοτσάτες—Γράφι**, ἔνθα ἡ ὁδὸς αὐτῆ χωρίζεται εἰς δύο διακλάσεις, ὧν ἡ μὲν με κατευθύνει πρὸς Α. χωρεῖ πρὸς τὴν πόλιν τοῦ **Δελβίνου** καὶ καμπτομένη ὀλίγον πρὸς Ν. καὶ πάλιν πρὸς Α. μετὰ πορείαν 13 χιλιομέτρων περατοῦται εἰς τὸν λιμένα τῶν **ἁγίων Σαράντα**, ἡ δὲ χωροῦσα πρὸς Β. καταλήγει εἰς τὴν πόλιν Ἀργυροκάστρου.

Ἀπὸ τῶν χωρίων λοιπὸν **Γεωργοτσάτες** καὶ **Γράφι** εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ὑποδοικίσην Ἀργυροκάστρου, ἐκτεινομένην πρὸς Β. μὲν μέχρι τῆς ὑποδοικίσεως **Τεπελενίου**, πρὸς Ν. δὲ μέχρι τῶν ὑποδοικίσεων **Δελβίνου** καὶ **Παγωνίου**. Πρὸς Α. δὲ περιορίζεται ὑπὸ τῆς ὑποδοικίσεως **Χιμάρας** καὶ πρὸς Α. ἐξινεῖται μέχρι τῶν πρὸς δυσμὰς κλιτύων τῶν ὁρέων **Ζαγορίων** καὶ **Νεμέτζικα**.

485. Ὁ **πληθυσμὸς** τοῦ διαμερίματος Ἀργυροκάστρου ἀνέρχεται εἰς 42000 κατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἕμισον εἶναι Ἕλληνας, τὸ δὲ ἕτερον ἕμισον Ἀλβανοὶ Μουσουλμᾶνοι. Πάντες δὲ λαλοῦσι καὶ γράφουσιν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Τὸ βόρειον ἕμισον τοῦ διαμερίματος (Καζᾶ) εἶναι σχεδὸν ἀλβανικόν, ὅλον δὲ τὸ νότιον, εἰς τὸ ὁποῖον περιλαμβάνεται καὶ ἡ πόλις τοῦ Ἀργυροκάστρου,

εἶναι ἀποκλειστικῶς ἑλληνικόν. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι μόνῃ ἡ πόλις τοῦ Ἀργυροκάστρου κατοικεῖται ὑπὸ 12 χιλιάδων Ἀλβανῶν, διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς πῶς τόσα χωρία τῆς περιφέρειᾶς εἶναι **ἑλληνικά** καὶ διατὶ τόσον ὀλίγα τὰ **ἀλβανικά** (1). Οἱ κάτοικοι τοῦ διαμερίματος τούτου εἶναι πνευματώδεις, φιλόποιοι καὶ ἐπιδέξιοι εἰς τὰς ἐπιτιμίας, τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον, ἰδίως δὲ οἱ χριστιανοί.

Τὸ **ἔδαφος** τοῦ διαμερίματος Ἀργυροκάστρου ἐξαιρετικῶς περικλείει εὐρείαν καὶ εὐφορον πεδιάδα. ἐκτεινομένην ΝΑ. μὲν μέχρι τοῦ χωρίου **Δόγγου**, ΒΑ. δὲ μέχρι τοῦ **Τεπελενίου** καὶ διαρροισμένην κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **Δριῖνου**, παραποτάμιον τοῦ Ἄφου. Ἐν τῇ πεδιάδι ταύτῃ καλλιεργεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν ὀνομαστῶς καπνὸς μετασκευαζόμενος εἰς κόνιν (ταμβάκον).

Πρωτ. τοῦ διαμερίματος εἶναι τὸ **Ἀργυροκάστρον** (?) (9000 κάτ.) πόλις ὄχιον ἐκτεινομένη ἐπὶ τῶν κλιτύων τριῶν λόφων, χωριζόμενον διὰ βιθιδίων χαλαρῶν, διευθυνομένον πρὸς Α. καὶ καταληγνόντων ἀποτόμως ὅπως δῆποτε πρὸς τὴν πεδιάδα. Ἐχα στερεὰς λιθίνας οἰκίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων παρατηροῦνται τοξοειδῆς καὶ ἀνωθεν αὐτῶν ἐν εἶδος ἐπαύλεων.

Αἱ διάφοροι συναικίαι τῆς πόλεως συγχωνοῦνται διὰ γεφυρῶν.

Εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἀρνιουπόλεως καὶ τοῦ μοναχῆ, ἔχει καλῶς συντηρούμενα σχολεῖα ἑλληνικὸν καὶ ἑξατάξια ἀστικά ἀρσένων καὶ θηλέων καὶ νηπιαγωγείον. Πρὸς Ν. τοῦ Ἀργυροκάστρου κεῖται τὸ μικρὸν χωρίον **Καζότζε**, ἔνθα ἀπέχονται τὰ ἔρειπτα τῶν φρουρίων, ὅσαρ τῷ 1439 κατέλαβεν ὁ ἔνδοξος βασιλεὺς τῶν Σέρβων **Λουδοῦρ** περὶ αὐτοῦ ὁ αἰμοβόρος τύραννος τῆς Ἡπείρου Ἀλῆς εἰχε κτίσει ἀνάκτορον καὶ φρούριον.

Μετὰ ἄλλων πορείαν ἀκολουθοῦντες τὴν ἄμαξιτόν ὁδὸν Ἀργυροκάστρου—Ἰωαννίνων φθάνομεν εἰς τὸ μικρὸν χωρίον **Γοράτα**, διαπερῶντες δὲ τὴν πρὸς Α. ἐκτεινομένην εὐρείαν κοιλάδα τοῦ Σοχάκου σπανιστῶς τὴν πολυανθρωποτέραν κομπολίην τῆς ἐπαρχίας **Λιμπόζοβου** (2500 κάτ. Ὄθωμ.), ἀπέχουσαν 3 ὥρας τοῦ Ἀργυροκάστρου. Πρὸς Β. δὲ ταύτης καὶ εἰς ἀπόστασιν ὥρας περίπου κεῖται τὸ **Λάμποβον** (800 κάτ.), παρὶς τῶν μεγάλων τῶν γένους εὐεργετῶν **Εὐαγγέλιου** καὶ **Κωνσταντίνου Ζάπτα**, ἔχον τὰ

(1) Ἐκ τῶν Ἀλβανῶν Μουσουλμᾶνων, προσεχόμενον τὸ πλεῖστον ἐξ ἀνορθοδόξων χριστιανῶν τῶν περὶ μεσοῦν, πολλοὶ εἶναι μεγαλοκτιματὰ πλουσίοντες συνελεῖ ἀνανδρώπων καταλίσεων καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς τουρκαϊκῆς τρωανίας, ἔχουσι δὲ ἀπὸ ἐτῶν συγκεντρωθῆ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἀργυροκάστρου.

(2) Τὸ Ἀργυροκάστρον, πάλαι **Ἀντιγόεια**, ἐκαλεῖται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν **Ἀργυρεῖη** ἢ **Ἀργυροπολίχη**.

δαπάναις αὐτῶν μεγάλωπρηνι κατασκευασθέντα καὶ συντηρούμενα Ζάπεια ἕλλην. σχολεῖα, ΒΑ. καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω κείται ἡ γῶμη *Κεστογράφιον* (800 κάτ.) πατρὶς τῶν *Ξογράφων* ἢ ἀγοροφάνων ὧτων ἐκκλησιῶν τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀργυροκάστρου, ἐν τῇ γῶμῃ ταύτῃ ἔχουσιν ἀνεγερθῆ τὰ *Ξογράφεια* καλούμενα ἐκπαιδευτήρια. Πρὸς Ν. τοῦ Ἀμιτοζόβου κείται ἡ γῶμη *Νεπαράβιστα* (Ἀδριανούπολις), ἔχουσα 800 κάτ., ἐπὶ δὲ κατωτέρω αἰ κῶμαι ἄνω καὶ κάτω Ἐπισκοπή.

Κατερχόμενοι ἔξ Ἀργυροκάστρου διὰ τῆς πρὸς τὸ Ἰωάννινα διευθυνόμενης ὁδοῦ συναντοῦμεν ἀριστερότερόν τὰ χωρία *Λαζαρίτες* (φωλεῖ ἄλλοτε ληστῶν), *Λεβιτσάνη*, κῶμην ὠραιοτάτην μὲ λαμπρὸν σχολεῖον καὶ περικαλλῆ καὶ μεγάλην ἐκκλησίαν (800 κάτ.), *Βάνισταν*, *Λοβίβηνη*, *Χάσκοβον*, *Φράστανα* κλπ.

Πρὸς Β. τῆς κῶμης Ἀμιτοζόβου ἔκτεινται τὸ ὄρεινόν διαμέρισμα τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀργυροκάστρου, καλούμενον *Λουγγαρία*, ὅπου συνορεύει μετὰ τῶν διαμερισμάτων *Κλεισοῦρας*, *Προμητις* καὶ *Παλιωποροῦτας*, περιλαμβάνει πολλὰ χωρία, ὧν σπουδαιότερα εἶναι τὸ *Λοξάντι*, ἡ *Στεργόπολις*, ἡ *Νικόβα*, ἡ *Πολιτάκη* (2000 κάτ.) καὶ ἄλλα.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἀνωτέρας περιφερείας ἀποτελοῦσι τὴν φροῖνιαν τὴν καλούμενὴν τῶν Παλιωπειροτῶν, οἱ ὅποιοι ἔξασκοῦσι καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κατασκευαστοῦ ὕδαγωγῶν, κρηνῶν κλπ., διατινόμενοι δὲ ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν κατασκεύασαν τὰ ὕδαργαγια τοῦ Ἁδριανῶν καὶ μάλιστα τὸ ἀπὸ *Στυμφαλίδος* εἰς *Κόρινθον*, τὰ ὕδραυλικά ἔργα τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, τὰ τε ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας γεγόμενα.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀργυροκάστρου ὑπάρχοντα περὶ τὰς 57 ἐν ὅλῳ κομποπόλεις καὶ χωρία.

486. **Τὸ διαμέρισμα Δελβίνου** ἐκτεινόμενον νοτίως τῶν Ἀκροκεραυνίων ὁρῶν κατέχει περίπου τὴν χῶραν τῆς ἀρχαίας *Χαονίας*, συνορεύει δὲ πρὸς Β. καὶ ΒΑ. μετὰ τῶν διαμερισμάτων Ἀργυροκάστρου καὶ *Χιμάρας*, Α. καὶ ΝΑ. μετὰ τῶν διαμερισμάτων τῶν χωρίων *Κουθέναν* καὶ *Τσακαβοβίτης* καὶ πρὸς Α. μετὰ τῆς ὑποδιοικήσεως *Φλιατῶν*, πρὸς Α. δὲ ἀπὸ τῶν παραλιακῶν ὄρειων τῆς ὑποδιοικήσεως *Χιμάρας* μέχρι τοῦ Βουθροῦτοῦ.

Ὁ **πληθυσμὸς** τοῦ διαμερισματος Δελβίνου ἀποτελεῖται ἔξ 20000 περίπου κατοίκων, διαρρυθμῶν εἰς 15000 Ἑλλήνας καὶ 5000 Μουσουλμάνους, κατοικοῦντας πρὸς βορρᾶν ἰδίως καὶ κατέχοντες τὸ ἔκτον σκεδῶν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὅλου διαμερισματος. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῇ πέντε μόνον πόλεις τῆς περιφερείας Δελβίνου, ἡ Ἐλαιοῦς, ὁ Ὀρχημος (ἴστυ ὁ λιμνῆ τῶν ἁγίων Σαράντα), ἡ Φοινίκη, τὸ Βουθροῦτον καὶ ἡ Φανότα περιεῖχον 80000 ψυχάς.

Ἡ ἔκτασις τοῦ διαμερισματος Δελβίνου κατὰ πλάτος εἶναι περίπου 20 χιλιομέτρων.

Σπουδαιότερα κῶμαι καὶ κομποπόλεις εἶναι τὸ *Δελβίνον* (3000 κάτ.), πρωτ. τοῦ διαμερισματος ἔδρα ἐπισκόπου καὶ μουρῆ, μὲ ἑλληνικά σχολεῖα καὶ ἀστικά τοιαῦτα ἀφρόνων καὶ θηλέων ἄριστα λειτουργοῦντα. Ἐχει περὶ τὰς 600 οἰκίας ἔγκατεσπαρμέναις ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως τῶν κλιτύων τοῦ παρακειμένου ὄρους, περιβαλλομένης ἀπὸ κήτους ἐκ λεμονῶν κτλ., ελαιῶν καὶ ῥοδῶν, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ μικροῦ κοιλώματος εἶναι ἡ ἀγορὰ καὶ ἡ συνοικία τῶν χριστιανῶν (*Βαροῖς* καλουμένη), ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω καὶ ἐπὶ μ-μονομνημόν ἴστυ ἐπίσκειται τὸ φροῖνιον, ἔνθα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πόλεως διέρχεται ὁ ὀρεινὸς χεῖμαρος, παραπόταμος τοῦ *Παύτα*, *Ξάνθος*.

Πρὸς Β. τοῦ Δελβίνου κείνται αἱ ἀκμαίουςαι κῶμαι *Κακοδίκι*, *Ἐλευθεροχώρι*, (!) κατὰ τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸ τοῦ Δελβίνου χωρίον *Γαδοκίαι*. Ἄπασα διατηροῦσαι ἑλληνικά καὶ πλήρη δημοτικά σχολεῖα.

Νοτίως τοῦ Δελβίνου καὶ πλησίον τοῦ λιμένος τῶν ἁγίων Σαράντα, ὅστις, ὡς εἶπομεν, χρησμεύει ὡς ἕλινον τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἡ Ἰταλία κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου κατέλαβε στρατιωτικῶς ὅλην τὴν τότε αὐτόνομον βόρειον Ἡπειρον μὲ τὴν πρόβρσιν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρόελασιν τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων. Κατὰ τὸ δίστασμα δὲ τοῦτο ἔχρασαν ὁδοὺς ἀπὸ τοῦ λιμένος τῶν ἁγίων Σαράντα, μέχρι τοῦ Ἀυδῶνος, συνδέσας τὰς ἐν τῷ μεταξὺ διαφόρους κομποπόλεις τῆς ὑποδιοικήσεως *Χιμάρας*, κατεσκεύασε διάφορα κτίρια διαπανίσεως ἐκατομμύρια λιρετῶν, ἅπαντα ἠναγκάσθη νὰ ἐκποιήσῃ εἰς διαφόρους μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀουσίαν ἐκκένονσιν τῶν μερῶν τούτων ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ. Ἀριστερότερον τῆς ἀγούσης ὁδοῦ κείται τὸ μικρὸν χωρίον *Φοινίκη* ἐπὶ τῶν ἑρείπιων τῆς ἀρχαίας καὶ μεγάλης ποτὲ ἠπειρωτικῆς πόλεως *Φοινίκης* κατοικημένης τὸ πάλαι ἔξ 60000 ψυχῶν.

Πρὸς Ν. τῆς Φοινίκης κείνται τὰ ὠραία χωρία *Κρασιά* καὶ Ἄλκων, εἰς ἀπόστασιν δὲ τριῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἀνερχόμενοι συναντοῦμεν τὸ πτωχὸν χωρίον Ἄλκος, κείμενον ἐπὶ μαύρῳ λόφῳ, ἔμπροσθεν τοῦ ὀπίου ἀπὸλυτα ἐλιματώδης πεδιάς πλήρης ὀρυζῶνων καὶ λιβαδιῶν τοῦ τελεματώδους τούτου πεδίου πληθὺς κωνώπων μολύνει τὸν ἀέρα, ἔξ ὧν μεταδίδεται εἰς τὴν πέρει χῶραν τὸ μίσημα τῶν *ἐλειογενῶν πυρετῶν*. Ἐνταῦθα ἄρζεται ἡ πλήρης τελεμάτων περιοχὴ τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Βουθροῦτοῦ. Ἀνατολικότερον τῶν χωρίων τούτων

(!) Πησίον τῆς κῶμης ταύτης ἐπίσκειται ὠραῖον καὶ ἔκτετα γαίον δάος κωνωπῶν πλήρης ἀμυροχόρων.

εφόσον τα μεγάλα χωρία άνω και κάτω Αρσβαση απέχοντα έξώθεν του Δελβίνου, ή Αίβρα, τὸ *Πετλί* καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἀπὸ τοῦ Δελβίνου κατευθυνόμενοι πρὸς τὸν λιμένα τῶν ἁγίων Σαράντα διὰ τῆς ἀμαξίτου ὁδοῦ (μῆκους 13 χιλομέτρων) διερχόμεθα τὴν παραθαλάσσιαν ὄρεινὴν ἄκυσιν, ἣτις ἀπέχει περὶ τὸ 9 χιλιόμετρα, καὶ φθάνομεν εἰς τὸ καταστραφέν τῷ 1877 μετὰ πολλῶν ἄλλων χωρίων *Λυκοῦρα* (*). Τὸ Λυκοῦρα κεῖται ἐπὶ τῶν ὄρεισιν τῆς ἀρχαίας πόλεως τοῦ Ὀγγήσου, ἣτις κατεστράφη τῷ 552 μ. Χ. ἐπὸ τῶν Γόθων. Προχωροῦντες νοτιότερον καὶ παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ *Πισοῦρα* (Σιμόσις) καὶ τοῦ γεμάρου *Σαρόνα* φθάνομεν εἰς τὸ νέον φρούριον τοῦ Βουθρωτοῦ ἐγγύτητα τῆς ὁμωνύμου λιμνοθάλασσης. Λεξιόθεν δὲ τῷ εἰσερχόμενῳ ἐν τῷ στομίῳ τῆς πηλώδους λιμνοθάλασσης Βουθρωτοῦ καὶ εἰς θέσιν γερονίζουσιν (Γεροβολιάν) ἦτο ἐκτιμμένη ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Χασονίας *Βουθρωτόν* (**), νῦν ἔρημος διασφύζουσα μόνον ἀξιόλογα ἔρεπτα τῆς ἀκροπόλεως, τῆς ὁποίας ἡ βίασις ἦτο ἐκ πελασγικῶν τειχῶν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐλληνικῶν οἰκοδομημάτων, πάντων ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐτεροι κῶμα ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δελβίνου καὶ πρὸς Ν. αὐτοῦ εἶναι ἡ *Δίβρα* (Μεσιανή), ἄνω καὶ κάτω *Λεονίτσα*, *Λαζάτες* καὶ πολλὰ ἄλλα.

487. Ἡ ὑποδιοίκησις τῆς Χιμάρας ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς ἡπειρωτικῆς ἀκτῆς τῆς ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου *Γλώσσης* μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου *Κεράλι* ὀλίγον βορειότερον τοῦ λιμένος τῶν ἁγίων Σαράντα, διαστήματος 80 περὶ ἄνω χιλομέτρων. Ἐκεῖνο τὸ ὅσιον παρατηρεῖ τι, εἶναι ὅτι καθ' ὅλην τὴν βραχὴν, ἀπορροῶγα καὶ ἄγονον ταύτην παρῶσαν, τὴν ἔχουσαν βραχὸν καὶ κοραλλιοφόρον πυθμένα εἰς θάλασσαν 60-80 ὄργων, εἰς καὶ μόνος ὑπάρχει λιμνὴ ἀσφαλῆς καὶ ἐπαρκεῖς ὅπως δῆποτε χωρητικότητος, ὃ τοῦ Πανόρου (Παλέριου) ἡμίσειαν ὄραν ἀπέχον τοῦ χωρίου *Κηρασοῦ*. τοῦτου ὀλίγον βορειότερον εὐρίσκειται ὁ ὀρμίσκος τῆς κόμης Χιμάρας, *Σηλιὰ* καλούμενος, ἐνθα ἀπεβίβασθη προσελθὼν ἐκ Κερκίρας τὴν 1 Νοεμβρίου 1912 τὸ ἐλληνικὸν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα τῆς

(*) Τὸ Λυκοῦρα καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ χωρία καταστράφησαν τῷ 1877, διότι ἀπεκρίθησαν νὰ ἐλαπισταθῶσι κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας ἐνθαρονθέντα ἐκ τῆς ἐκεί ἀποβίβαστος ὀσμῆτος ἐλαπιστιῶν, προσελθόντων ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

(**) Ἡ πόλις Βουθρωτόν μετὰ τῆς πηλώδους λιμνοθάλασσης καὶ μετὰ περὶ ἑξήκοντα χιλομέτρων, εἰς τὴν ὁσίαν περιελαμβάνοντο καὶ τὰ χωρία *Ζάρα* καὶ *Μουραῖα*, ἀχρονόμην διὰ φρονόσιον καὶ πύργον, ἐπήρξεν ἐπὶ μακρῶν χρόνων τὸ ζεῖμα τῶν Ἐνετῶν ἐναντίον τῶν ἀνασσοῶν ἄγωνων τῶν Τούρκων, ἐπιδοκῶντων τὴν παντελῆ ἐκδίωξιν τοῦτον ἐκ τῶν παραλίων τῆς Ἠπείρου.

κατοχῆς τῆς Χιμάρας, ἀποτελούμενος ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐκ Χιμαριῶτων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκ Χιμάρας καταγομένου ἀνδρὸσι "Ἐλληνοσ ἀξιωματικῶ Σ. Σπυρομήλιου. Πλέοντες ἐπι βορειότερον συναντῶμεν τὸν ὀρμίσκον *Γιάλι* ἡμίσειαν ὄραν ἀπέχοντα καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς μικρὸν ἐπίγειον τοῦ χωρίου *Βούνον*. Ὀλίγον βορειότερον καὶ εἰς ἡμισίας ὄρας ἀπόστασιν εὐρίσκειται ὁ ὀρμίσκος *Γιαλιοκάρι*, μικρὸν ἐπίγειον τῆς κόμης *Λευμῶδων*.

Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἡ ὑποδιοίκησις Χιμάρας γειννίδεῖ μετὰ τὰ διαμερίσματα *Ἀργυροκάστρου* καὶ *Τεπελενίου*, διαχωριζομένη ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ παραποτάμιου τοῦ Ἄγρου *Σούσιστα* ἢ *Πολυανθοῦς*, ἐκ νότου μετὰ τὸ διαμερίσμα *Δελβίνου* καὶ ἀπὸ βορρᾶ μετὰ τὸ ἀβιανικὸν διαμερίσμα τοῦ Ἀλδῶνος.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑποδιοικήσεως Χιμάρας ἀποτελεῖται ἐξ 11500 κατοίκων, ἐξ ὧν 4765 Μουσουλμῶνοι καὶ 6735 Ἕλληνες. Ἡ κομπολις Χιμάρα καὶ τὰ περὶ αὐτῆς χωρία κατοικοῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων ἄβιανικὸν δὲ εἶναι μόνον τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς ὑποδιοικήσεως.

Τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν προσομοιάζουσι καταπληκτικῶς πρὸς τὰ τῶν Λακωνῶν.

Τὸ *ἔδαφος* τῆς Χιμάρας εἶναι ξηρὸν καὶ ἄγονον, δι' ὃ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔταξαν ἐν αὐτῷ τὸν ναὸν τῶν Ἐρσῶν.

Σύντομος ἱστορικὴ ἐποψὶς τῆς Χιμάρας.

488. Οἱ Χιμαριῶται, ὅπως καὶ οἱ Σουλιῶται ὑπῆρξαν ἀνεκάθεν οἱ πιστότεροι ὀπαδοὶ τῆς ἐλληνικῆς ἰδέας, συμμετασχόντες ἐνεργῶς μετὰ τῶν ἀνδρῶν Σουλιῶτων μετὰ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς νεοτέρας Ἑλλάδος. Δι' αὐτὸ ὁ δυνάστης καὶ αἰμοδιψὴς τύραννος τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ πασᾶς, μετὰ τὴν ἥρωικὴν καταστροφήν τῶν Σουλιῶτων, ἐπεχείρησε πολλὰ εἰς τὴν καταστροφήν καὶ τὴν ἁγίαν τῆς ἐλευθέρας Χιμάρας. Οἱ Χιμαριῶται ὅμως εἴτε διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ προσβῆλιν αὐτοῦς ἀπὸ θαλάσσης, εἴτε διότι προλαβόντες ὀχύρωσαν διὰ φυλακίαν τὰ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου ἀπροσπέλαστα στενὰ καὶ ἀτραπούς τὰς ἄγονας εἰς τὴν χώραν τῶν, καθόρθωσαν νὰ ὑπερασπίσωσι μετὰ ἥρωικῆς καρτερίας καὶ ἀνταγωνήσεως τὴν γλυκειὰν αὐτῶν πατρίδα, ἀποκρούσαντες τελεσφόρως τὰς αἰμοχαρεῖς ὁδὰς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, οὗτο δὲ ὑπέστησαν ἥττους συμφορὰς τῶν Σουλιῶτων.

Ἀξιολογότερα κῶμα τοῦ διαμερίματος τῆς Χιμάρας εἶναι ἡ ὀμωνύμος κόμη *Χιμάρα* (800 κατ.), ἔδρα ἄλλοτε στρατιωτικῶ καὶ πολιτικῶ διοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίου, κεκμένη ἐπὶ δεσπόζοντος λόφου, καταλήγοντος εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζοντος μικρὸν ὀρμίσκον, *Σηλιὰ*, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, καλούμενον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ταύτης εὐρηται

*Ο πληθυσμός της υποδιοικήσεως Πρεμετής (1) υπερβαίνει τὰς 30000 κατ. ἐκ τῶν ὁποίων 19000 εἶναι Μουσουλμάνοι, 9500 Ἕλληνες καὶ περὶ τὰς 2500 Κοιτσάβλαχοι.

Οἱ Μουσουλμάνοι κατοικοῦσι τὸ Β. ἡμῖς τῆς υποδιοικήσεως, οἱ δὲ Ἕλληνες μετὰ τῶν Κοιτσάβλαχῶν τὸ Ν. ἡμῖς, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου περιλαμβάνεται καὶ ἡ πόλις Πρεμετή.

Πρωτ. τῆς υποδιοικήσεως εἶναι ἡ πόλις Πρεμετή (2) ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀφῶν ἔχει περὶ τὰς 12000 κατ. τῶν 3/4 ὄντων γνησίον Ἕλληνων, ἦτο ἔδρα ὑποδιοικητοῦ, ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου, μουφτῆ καὶ εἰρηνοδίκου, ἔχει καλῶς λειτουργοῦντα σχολεῖα ἑλληνικὰ, ἀστικά ἀρρένων καὶ θηλέων, συντηρούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ πρώτου Ἱπαιρωτοῦ ἐνεργέτου Η. Λούρου καὶ ἄλλων τινῶν δωρεῶν.

Ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 15 περίπου ὥρας πέραν τοῦ Ἀφῶν ΒΑ. καὶ εἰς μακρὰν ἀπόστασιν κείται αἰ κόμηι Νοβοσέλια, Φριόσασι, Κοιστότσι καὶ πολλὰ ἄλλα. Πρὸς Ν. τῆς πόλεως Πρεμετῆς κείται σχεδὸν κλιμακῆδον καὶ παρὰ τὴν ἄγρουναν ἀπὸ Πρεμετῆς εἰς Ἰωάννινα αἱ μικραὶ κόμηι Αἰπάτα, Ἐλεῶσα, Μπατελιόγη καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους Νεμερτζικα χωρίον Λεσίτα.

ΒΑ. τῆς πόλεως Πρεμετῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν 5 ὥρων περίπου ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Βαράτιον κατευθυνομένης ὁδοῦ μετὰ τὰ χωρία Γκαρμαβόβαν καὶ Μπαζαγιρ φθάνομεν εἰς τὴν ὀχυρωτάτην πόλιν Κλεισοῦσαν (3) (800 κάτ.), ἐκτισμένην ἐπὶ ἀρχαίας ἀκροπόλεως μετὰ φρουρίου ἐπὶ στενῆς διόδου, σχηματιζομένην δεξιόθεν ὑπὸ τοῦ ὄρους Ἀρόπου καὶ ἀριστερόθεν ὑπὸ τοῦ Ἀσιάνου (Τρεπεσίον), ἐνταῦθα εἰκάζεται ὅτι ἐκεῖτο ἡ ἀρχαία πόλις ἡ καλομένη στρατόπεδον τοῦ Πέρρου ἡ στενὰ Καραμορατιῶς.

Τῆ 3 Μαρτίου 1913 ἀποσπασάμεθα τὴν τοῦ τουργικοῦ στρατοῦ ἀπεπειράθησαν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κλεισοῦσας νὰ παρεμποδίσωσι τὴν πρόβλιναν τῆς πρὸς τὰ μέρη ταῦτα ἐκ Κορυτσᾶς κατεργασμένης 3ης μεραρχίας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μὲν σκοπόν νὰ διανυκτολύνοισι τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν τῶν λειψάνων τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ἠττηθείσης τουρκικῆς στρατιᾶς.

(1) Πρὸς τὸ Α. ἡ πόλις περιορίζεται ἐπὸ τοῦ ὄρους Νεμερτζικα καὶ εἶναι ἐντελὸς ἀνήλωτος, ἔξ οὗ καὶ πολλὰ ἀδένεια μασιτίζουσι τοὺς κατοίκους. Παρὰ τῶν Ἀσῶν ἐπέδρανον ἐστίασιν ἀκροπόλεως, κτισθεῖσιν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰωαννινανοῦ.

(2) Ἡ ὑποδιοικήσις Πρεμετῆς διαίρεται εἰς τὸ βαλτώδες μέρος, τὸ περικλῶν 63 κόμηις, καὶ τὸ ὄρεινόν ἡ λαγκῆ περικλῶν 59 χωριά. Περιλαμβάνει δὲ νὰ διαμερισματῆται Κλεισοῦσα καὶ Λεσίτα.

(3) Κλεισοῦσα ἐκλήθη ἐκ τῆς λέξεως κλεισώρεα, οἷον αἰ κλεισῶνα δύο ὄρη. Διὰ τῆς κλεισώρεως ταύτης διάσχεται ὁ Ἀφῶς ποταμὸς ἐν στενωπῶν στεγνόμεναι.

Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Πρεμετῆς, ὡς καὶ οἱ τῆς ὅλης ἐπαρχίας, ἔνεκα τῆς ὀρεινῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, τῆς στενῆς καὶ περιορισμένης δράσεως καὶ τῆς κακοδιοικήσεως, πολλοὶ συνήθως μέχρι τοῦδε ἔξεταρίζοντο πρὸς ἀναζητήσιν πόρου ζωῆς, Πλειστοῦ τούτων ἐν τῇ ἐξωτερικῇ εἰδοκμοῦσιν εἰς τὰ γράμματα, εἰς τὰς τέχναις καὶ τὸ ἐμπόριον, ὡς ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἱπαιρωτοὶ.

Τὰ ἀνωτέρω μαρτυροῦσι τὴν ζωτικότητα καὶ τὰ ἀμείβωτα αἰσθημάτων τῆς αἰωνοβίου φυλῆς, τῆς πάντοτε ἀνθηρᾶς καὶ ἀίσιπτε προσηλωμένης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν.

491. Ἡ ὑποδιοικήσις Λιασκοβιζίου κείται πρὸς Α. τῆς υποδιοικήσεως Πρεμετῆς καὶ ΒΑ. τῆς Κολωνίας, περικλειομένη νοτίως ὑπὸ τῆς υποδιοικήσεως Κοιτσῆς.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς υποδιοικήσεως δὲν υπερβαίνει τὰς 16000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων 4500 εἶναι Μουσουλμάνοι, 750 Κοιτσάβλαχοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες.

Οἱ Τουρκαβάνοι εὐρίσκονται διεσκορπισμένοι καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν χωρὶς οὐδαμῶν νὰ σχηματίσωσιν ἐθνικὴν συγκέντρωσιν ἄξιαν λόγου.

Προϊόντα κτηνοτροφικὰ καὶ εἰς μικρὰν ποσότητα δημητριακοὶ καρποί.

Πόλις.—Πρωτ. τὸ Λιασκοβικιον (2000 κάτ.) ἔδρα ποτὲ ὑποδιοικητοῦ, ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου, ἔχον λαμπρὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ὑπερείων τοῦ ὄρους καὶ κωνοειδοῦς ὄρους Μαλεσίσι, κατοικοῦσι δὲ ἐν αὐτῷ πολλοὶ πλούσιοι μετῆδες (1). Πρὸς Β. τοῦ Λιασκοβικίου κείται ἡ κόμηι Ποστέταρη (500 κάτ.), ἣτις ἔχει καλῶς διατηρημένας βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐκκλησίας μὲ εἰκόνας ἀρίστης τέχνης, σχολεῖα ἀστικά ἀρρένων καὶ θηλέων. Ράσταρη, ἔχει 400 κατ. ἐκτουρκοσθέντας πρὸ αἰῶνος σχεδόν, ὡς τοῦτο καταδείκνυται ἐκ διαφόρων ἐγγράφων καὶ τίτλων ἰδιοκτησιῶν. Ἄν. τοῦ Λιασκοβικίου καὶ ὀλίγων ἀπέχουσα αὐτὴ κείται ἡ ἀνθηρὰ κόμηι Ἰσβογος μὲ 800 κατ. ἀσχολουμένους κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον παρ' αὐτῇ ὑπάχουσαν θερμαί κηρὰι μὲ λαμπρὰς λαματικὰς ἰδιότητας.

Πρὸς τὸ ΒΑ. τῆς υποδιοικήσεως Λιασκοβιζίου κείται ἡ ὑποδιοικήσις τῆς Κολωνίας.

492. Ἡ ὑποδιοικήσις Κολωνίας (περιοχὴ χωρίων) ἔχει πληθυσμὸν ὑπὲρ τὰς 15000 κατ., κέκτηται τὴν ἐδαφικὴν σπουδαιότητα ὅτι ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς τὸ ὄρη ταπεινοῦνται καὶ οὕτως εὐχε-

(1) Οἱ κάτοικοι τοῦ Λιασκοβικίου ὁμιλοῦσι πάντες τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τινες καὶ τὴν Ἀλβανικὴν, ἀντικολλητοὶ μὲτῆδες, εἶναι φιλόκαλοι καὶ μετρηχοῦν ἐπὶ Τουρκοκρίας τοὺς ἐκμυθιστάς ἐν ἰσθμῶν προσόδων.

οῦς ἡ χώρα συγκοινωνεῖ τὴν Ἡπειρὸν μετὰ τὴν Μακεδονίαν.

Δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ ἀμαξιτὸς ὁδὸς Ἰωαννίνων - Λαοκοβιζίου - Κορυτσᾶς πρὸς Μοσιπολίτην.

Προβόια κτηνοτροφικὰ, δημητριακὰ καὶ ἀφθονία λαχανικῶν.

Πόλεις. Πρωτ. ἡ Κολωνία (Ἐρσέα), κεκλιμένη ἐπὶ κεντρικοῦ λοκανοπεδίου τῆς ὅλης ὑποδοιχέσεως ἔχει περὶ τοὺς 400 κατοικοὺς, μικρὰς τινὰς οἰκίας, μύλλον παραπήγματα, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων καὶ θηλέων γενικῶς ἡ Ἐρσέα εἶναι κέντρον ἐμπορικῶν τῆς ὅλης ὑποδοιχέσεως καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι μικροέμποροι, σιρρόφοντες ἐκεῖ ἐν τῶν πέριξ διαμερισμάτων. Ἀπέχει ἀπὸ τῆς Κονίτιδος 11 ὥρας, ἀπὸ τοῦ Λαοκοβιζίου 7 ὥρας καὶ ἀπὸ τῆς Κορυτσᾶς 8 ὥρας.

Εἰς ἀπόστασιν ὥρας ἀπὸ τῆς Ἐρσέας πρὸς Ν. κεῖται ἡ ἀνθηρὰ κόμη Μπαρόβα, ἔχουσα 800 κατ. Ἑλλήνας μετὰ λαμπρὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Ἰσόγβα (500 κατ.) πρὸς τὰς δυτ. κλιτῆς τοῦ Γράμμου, ἔχει σχολεῖον ἀρρένων καὶ θηλέων. Στάγια (800 κατ.), ὑπάρχουσι ἐν αὐτῇ λείψανα ἀρχαίας μητροπόλεως καὶ πολλῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Καρεζέτσι, ἔχον 700 κατοικοὺς Ἑλληνας καὶ Μουσουλμάνους, οἰκοῦντας ἀναμίξ, ὧν τινες πλούσιοι κλέιδες.

Γενικῶς εἰς ὅλα τὰ πέριξ χωρία, μουσουλμανικὰ καὶ χριστιανικὰ, ὑπάρχον ἐκκλησίαι ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς μαρτυροῦσαι ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς στυγνῆς δουλείας ἐξισλαμίσθησαν, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἀκριβῶς ἐκ τίτλων ἰδιοκτησιῶν καὶ λοιπῶν ἐγγράφων, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπικρατουσῶν συγγενειῶν μεταξὺ χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας Κολωνείας καὶ τῶν λοιπῶν βορείων διαμερισμάτων τῆς Ἡπειροῦ ἐπικρατεῖ ἡ μοαμεθανικὴ αἰρέσις τῶν **Μπεχασαῶδων**, ἧτις εἶναι κράμα μοαμεθανισμοῦ μετὰ χριστιανικῆς ἐπιδρώσεως, καθ' ὅσον πολλοὺς τῶν ἁγίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας εὐλαβῶς λατρεύουν.

ΣΗΜ. Ἐκπαλαί ἡ ἐπαρχία Κολωνείας, γειτνιάζουσα πρὸς τὴν χώραν τῆς Μακεδονίας, Ἐσθραίων, καταρκεῖται ἀπὸ τινῶν ἐκπονηταετηρίδων ὑπὸ ἀγροῶν Τουρκοαλβανῶν. Οἰτινες καὶ πρὸ τοῦ Ἄλλ' ἐκπὸς ὑπερέβην ἀβιάζεσθαι μάλιστα τῶν περιούτων χριστιανῶν καὶ ἐκείνων, οἵτινες ἠναγκασμένοι νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τῆς Ἡπειροῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τανάπηλον.

Ὁδεύοντες ἐπὶ ὁκτώωρον περίου ΒΑ. ἀπὸ τῆς μικρᾶς πόλεως τῆς Ἐρσέας τῆς Κολωνείας εἰσερχόμεθα εἰς τὴν περιουήν τῆς ὑποδοιχέσεως Κορυτσᾶς.

493. Ἡ ὑποδοιχέσις τῆς Κορυτσᾶς ἐκτείνεται νοτιῶς μέχρι τῆς ἐπαρχίας Κολωνείας, Ἄ. μέχρι τῆς ὑποδοιχέσεως Καστορίας, πρὸς Δ. πέραν τῆς Μοσχόπολεως πρὸς τὴν Ἀλβανίαν καὶ πρὸς Β. μέχρι τῆς ὑποδοιχέσεως Σταρόβου καὶ τῆς λίμνης τῆς Ἀχοῦδος.

ΑΠΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΟΡΥΤΣΑΣ

Ἡ ὑποδοιχέσις Κορυτσᾶς χωρογραφικῶς ἀνίκει εἰς τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ὅλης ἐπαρχίας ἀνέρχεται εἰς 35 000 κατ. περίου.

Πόλεις. — Κορυτσᾶ (πρωτ. 20 000 κατ.), παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Λεβόλη, εἶναι ἔδρα μητροπόλεως, μουφτιῆ, ἄλλοτε πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς διοικήσεως, ἔχουσα λαμπρὰς λειτουργοῦντα σχολεῖα, γυμνάσιον, ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἀνὰ δὴν πλήρη ἐξοπλισμὸν ἀρρένων καὶ θηλέων, ὀνομαστὴν ἀγορὰν, ζωροὺν ἐμπόριον καὶ λαμπρὰν βιομηχανίαν ἐντοπιῶν δυνάμεων περιεχόμενον τὰ 3/4 τῶν κατοικῶν αὐτῆς εἶναι Ἕλληνες, ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 35 ὥρας περίου· ὁ κατέχον τὴν πόλιν τῆς Κορυτσᾶς εἶναι κύριος τῆς εἰς Ἀλβανίαν καὶ Μακεδονίαν ὁδοῦ διὰ τῶν πέριξ ἐπικραίων θέσεων τῆς πόλεως.

ΒΑ. τῆς Κορυτσᾶς καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίου ὥρων κεῖται ἡ ὡραία κομπολίτις **Μοσχόπολις** (1 800 κατ.). Ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἡ Μοσχόπολις ἦτο ἔδρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχοῦδος, ἔχοντος ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τὸν 10 μητροπολίτας καὶ 6 ἐπισκόπους, ἐπὶ δὲ τῆς Τουρκοκρατίας ἀπελήμβανε πολλῶν προνομίων, διουκουμένη δι' ἰδίων νόμων καὶ ἐθίμων.

Ἡ πόλις αὕτη ἀκμάσασα περὶ τὸν 18ον αἰῶνα, καταρκεῖται τότε ὑπὸ 50 000, ψυχῶν περίου. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὅμως αἱ καθημεριναὶ σχεδὸν ἐπιδρομαὶ καὶ ἀρπαγαὶ τῶν Τουρκαλβανῶν κατέστρεψαν τὴν περιβλεπτοὺν καὶ ὡραίαν αὐτὴν πόλιν, τῶν κατοίκων διασπαρέντων εἰς διαφόρους χώρας τῆς Τουρκίας καὶ Αὐστρίας.

Ἐκ τῆς πόλεως ταύτης προήλθον πολλοὶ ἄνδρες διακριθέντες εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον. Ὁ ἔθνικος εὐεργετὴς **Σιμων Π.** Σίνας, μέγας ἄλλοτε κρατερίζτι· ἐν Βιέννῃ, εἶναι ὁ δαπανήσας διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ περικαλλοῦς κτιρίου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀκαδημίας καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀστεροσκοπεῖου· ὁ στρατηγὸς Σμολένσκις καὶ πολλοὶ ἄλλοι κατήγοντο ἐκ Μοσχόπολεως.

“Έτεροι κομπούλεις της επαρχίας είναι ή Βοβο-
αίτσα (1250 κάτ.), ή Πολίνα (650 κάτ.), ή Τριμι-
σα, ή Πλάσα (τό άρχ. Ηθίλιον) με 1000 κατ. ή
Βίγλιστα (1500 κάτ.) παρ’ αὐτῆ περὶ τὸ τελευταῖον
δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου 1912 συνέβη αίματηρο-
τήτι μάχη μεταξύ μεραρχιῶν τοῦ ἑλλ. στρατοῦ, κα-
τεχομένου ἐκ Φλωρίνης καὶ Καστορίας καὶ τῆς
ὀποχορούσης ἐκ Μοναστηρίου πρὸς τὴν Ἀλβανίαν
τουρκικῆς στρατιάς τοῦ Τζαβίτ, καθ’ ἣν ἠττηθεὶς
οὗτος ὀλοσχερῶς ἔσπευσε νὰ διασωθῆ εἰς Ἡπειρον,
ή Λάροδα (1800 κάτ.) καὶ πολλὰ ἄλλα.

Μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων
καὶ τῶν περὶ αὐτῆς ἀπορρήτων ὄρημορμάτων καὶ
τῆν θριαμβικὴν εἰσόδον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ
εἰς τὴν ἐκπορθηθεῖσαν πόλιν τριμήσια τῆς νικη-
φόρου ἑλληνικῆς στρατιάς προήλασαν ραγδαίως πρὸς
βορρᾶν καὶ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις διώκοντα
κατὰ πόδας καὶ ἄπανταχοῦ τὰ πανικόβλητα ἐφε-
δρικά τουρκικὰ ἀποσπάσματα τῆς αἰχμαλωτισθεῖσης
τουρκικῆς στρατιάς τῶν Ἰωαννίνων, αἵτινα ἐτράπη-
σαν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν.

Καὶ μέρος μὲν τούτων ἠχμαλωτίσθη, μέρος δὲ
κατέφυγεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας καὶ οὗτος
αἱ καταδιωκτικαὶ ἑλληνικαὶ μεραρχίαι συνενωθείσαι
μετὰ τῆς ἀπὸ Κορυτσᾶς, Κολωνίας, Λιασκοβί-
κιου καὶ Πρεμετῆς κατελθούσης 3ης μεραρχίας τοῦ
ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἣ ὅποια πολλὰς συνήψε μάχας
καὶ συμπλοκὰς κατὰ διαφόρων περιπλανωμένων
τμημάτων τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀπέδωκεν ἐν τέλει
εἰς τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἐλευθερίας πάσας τὰς βορείους
επαρχίας τῆς Ἡπείρου.

Αὐστρωδῶς ὅμως τινὲς τῶν μεγάλων Δυνάμεων τῆς
Εὐρώπης ἐπεξήτησαν κατὰ καιροῦς διὰ διαφόρων
συνεννοήσεων, τεχνασμάτων καὶ κινυῶν ἰσχυρισμῶν
νὰ ἀποσπᾶσιν τῆς μητρὸς τῶν Ἑλλάδος τὰς ἠμ-
θείας επαρχίας καὶ νὰ προσαρτήσωσιν αὐτὰς εἰς
τὴν αὐτισύστατον δημοκρατίαν τῆς Ἀλβανίας, νὰ τὰς
ἐπαναδόσωσι δηλ. εἰς τὴν στυγνὴν δουλείαν ὑπὸ
ζυγὸν πολὺ ἀγριότερον καὶ βαρβαριώτερον τῶν πρό-
τερον τοιούτων, καὶ ἀντρωδῶς τὸ κατώρθωσαν. Ἄς
ἐπιβῶμεν ὅμως οὐκ ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος τῆς
ἀπελευθερώσεώς τῶν καὶ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν μετὰ
τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Τὰς βορείους ταύτας ἑλληνικὰς επαρχίας τῆς Ἡ-
πείρου μὴ δυνηθεὶς, λόγῳ τοῦ ἐπισυνβιάντος ἐν Θεο-
σαλονίκῃ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου καὶ μεγάλου
ἐθνομάρτυρος βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου καὶ μεγάλου
ἀποκαθάρσεως τότε στρατηλάτης, περιώδεσε ταύτας
μέλος τῆς ἐκπεσοῦσης δυναστείας, ἐπισφραγίζον
τοιουτοτρόπως τὴν κτηθείσαν ἑλληνικὴν ἐλευθε-
ριαν τῶν, ἐν μέσῳ ὧκαων πατριωτικῶν αἰσθη-
μάτων καὶ συγκινήσεων τῶν κατοίκων τοῦ ἑλληνι-
κωτάτου τούτου τμήματος.

Αὐστρωδῶς ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ ἀνοίγματος τῶν
ἑλλ. σχολῶν ὑπὸ τῆς ἀλβανικῆς κυβερνήσεως, ἣτις
εἰσὶ ἐξαιρουμένη καὶ ἡ ὅποια, ἀποσκοπεῖ τὴν
ἀλλοίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Β. Ἡπεί-
ρου καὶ ὁ διεξαγόμενος διωγμὸς κατὰ τῶν ἐκεῖ Ἑλ-
λῶνων ἀντὶ νὰ βελτιωθῶν τὰς μεταξὺ τῶν δύο κρα-
τῶν σχέσεις χειροτερεύουν ταύτας πρὸς μεγάλην ζη-
μίαν τῶν συμφερόντων τῶν δύο κρατῶν.

Περίληψις τῆς βορείου Ἡπείρου

“Ορη.—Τὰ Κεραῖνα (ὄρη τῆς Χιμῆρας), ἡ Ἄονακ (Τρε-
πσίν), τὸ Λαζῆρι ἢ Πάπυρον, τὸ Σπότι ἢ Σισόπι, ἢ
Στουγάρα καὶ τὸ Φαρμακοβότι.

Ποιάδες.—Ἡ τὸ Ἄργυροκάστρου.

Ποταμοί.—Ὁ Ἄρος (Βογτοβό) καὶ ὁ ἀξιολογότερος
παραπόταμος αὐτοῦ Πολάκθος, Ἄρτινος ἢ Ἀρόπλ, ἡ ἄρχατος
Χελωνίδης. Ἐτεροι μικροὶ ποταμοὶ εἰσὶ ἡ Καλοσιώτικος, ἡ
Πιστριτσά (Σιρῆσις), χυνομένοι εἰς τὴν πηλοῦλη λιμνοθά-
λασσαν τοῦ Βουθρωτοῦ, ἡ Παῦλα (Ξάβθος), ἐκβάλλων καὶ
οὗτος πληθύνον τὸ ὕψος τοῦ Βουθρωτοῦ.

Αἵμα.—Ἡ πηλοῦλης λιμνοθάλασσα τοῦ Βουθρωτοῦ (Βε-
ζῆρι), ἡ Ρίτσα κλπ.

Ἐποικισμοὶ ἢ διαμερίσματα (καζάδες).—Ἄργυρο-
κάστρου, Δελθίνου, Χιμῆρας, Πρεμετῆς, Λιασκοβιτικῆς, Κο-
λωνίας, Κορυτσᾶς καὶ Ταπλαντίου.

Πόλεις καὶ Πολίχναι.—Ἄργυροκάστρου, Δελθίνου, Χι-
μῆρα, Πρεμετῆ, Λιασκοβίτι, Κορυτσά, Μοσχόπολις, Κολώνια
(Ἐροίκα), Ταπλαῆν.

Ἰστορικαὶ πόλεις.—Ἄργυροκάστρου, Χιμῆρα, Κορυτσά,
Μοσχόπολις, Ταπλαῆν κλπ.

Αἰχολογία κατοίκων.—Πολλοὶ τούτων ὑπῆρξαν ἀμειγρά-
φοι, κίττοι ὄραχωγαίτων, ἐπισπάρκτορες δημοσίων φέρων,
κτηνοτρόφοι, μεγαλοκτηματίαι. Πάντες δὲ, πλην ὀλίγων
κατὰ κεντρὸς ἐκτοσχοπισθέντων χριστιανῶν, πιστοὶ ὀπαδοὶ τῆς
ἑλληνικῆς θείας (ἀκραφνεὶς Ἑλληνισμὸς) καὶ ἑλληνικώτεροι
ἴσως τῶν λοιπῶν Ἑλλῶνων.

Δ'. ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

494. Ἡ φύσις λαμπρὰ καὶ εὐφροὺς χόρα τῆς Μα-
κεδονίας, κατέχουσα σχεδὸν τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς
ἢ βαλκανικῆς λεγομένης χερσονήσου, ἦτο ἡ μέχρι
τοῦδε μεγαλυτέρα καὶ πλουσιωτέρα χόρα τῆς εὐφο-
ραϊκῆς Τουρκίας. Θεῖα συνάρσει ὅμως, ὕστερον ἀπὸ
δύο ἐνδόξους καὶ νικηφόρους πολέμους κατὰ τῶν
Τούρκων τὸ πρῶτον καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων τὸ
δεύτερον, καθ’ οὓς ἐδιάβωσε σύμφωνα τὸν ζόμον
ἢ ἑλληνικὴν ἀνδρεία καὶ ἡ μεγάλη στρατηγικὴ ἱκανό-
της τοῦ διοικομένου τότε τῶν ἀνδρείων ἑλλ. στρα-
τόν, καὶ μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν συνομολόγησιν τῆς
συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, συναφθείσης περὶ τὸ
τέλος Ἰουλίου 1913, ἀνεκτίθη καὶ ἀπηλευθερώθη
καὶ ἠνώθη μετὰ τὸ λοιπὸν ἑλληνικὸν κράτους
πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ὅλης μακεδονικῆς χώρας, καὶ

ιδίως ὅλον τὸ νότιον μέρος αὐτῆς καὶ σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ ἀνατολική Μακεδονία.

495. **Ὅρια.** Ἡ ἑλληνική Μακεδονία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς *Νοτιοανατολίας* καὶ τῆς *Βοσιγναρίας* πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ *Θρακικοῦ* καὶ γενικῶς ὑπὸ τοῦ *Αἰγαίου* πελάγους καὶ ὑπὸ τοῦ ὑψικροῦρου Ὄλυμπον, τῆς κατοικίας τῶν δώδεκα μεγάλων θεῶν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ τοῦ *Πιερίου* ὄρους. Ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ τῆς Δ. Θράκης, τῆς προσαρτηθείσης τελευταίον διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας (ὄρος *Τομόρ* κλπ.), *Αἰθιοπίων* (Πετρίνου) κλπ., μῆπω εἰσεῖται ὁρισθέντων ἐπακριβῶς τῶν ὁρίων πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ ἀπὸ τῆς Ἡπείρου ὑπὸ τῶν ὄροστοιχιῶν τοῦ *Βοίου*, *Σμόλικα*, *Γράμιον*, διακλαδῶσεων.

ΣΗΜ. Τὰ πρὸς Β. καὶ Α. καθορισμένα ὅρια τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

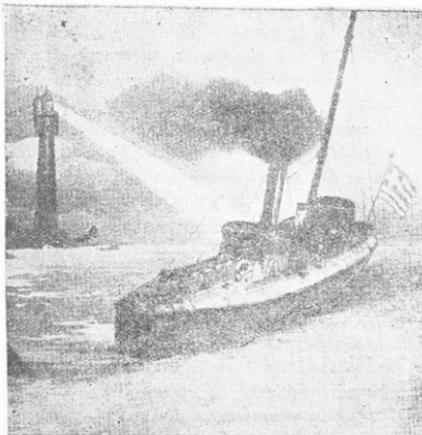
Ἀρχονται ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς λίμνης *Πρόσπας* (Προσπῶν), διασχίζουσι τὰς νοτίας τοῦ *Μοριζόβου* καὶ πρὸς Β. τῶν *Μοιζενῶν* ὑψηλὰς ὄροστοιχίας, διέρχονται ἀμέσως νοτίως τῆς *Γενγελῆς* καὶ μετὰ τὴν πόλεως *Λοφράνης* καὶ τοῦ ἐκεῖ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, διασχίζουσι τὴν λίμνην τῆς *Λοφράνης*, ἀνέρχονται τὸ ὄρος *Μπέλες* (Κερκίνη — Σουλτανίτσα), ἀκολουθοῦντα αὐτὸ κατὰ μίχρον, διαπερῶσι παρὰ τὴν *Κοβλάν* τὸ στενὸν τοῦ *Λεπίου—Ισοῦ* (Σιδηροκράσιον) ἀνέρχονται εἰς τὸ ὄρος *Τογγέλι*, διέρχονται κατόπι πρὸς νότον τοῦ *Μελιτίου* καὶ *Νευροκοπίου* περιλαμβάνοντα μέγα μέρος τῆς πρὸς ἀνατ. τοῦ *Νέστον* χώρας πλὴν τῆς πόλεως *Σάνθης* καὶ καταλήγουσι εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ *Νέστον* διὰ τῆς προσαρτήσεως ἤδη τῆς Δ. Θράκης τὰ ὅρια ἐπεξετεταῖσαν μέχρι τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τῆς *Γοδάκης* πρὸς βορρῶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς, δηλ. πρὸς τὴν τουρκικὴν Θράκην, μέχρι τοῦ μέσου ῥοῦ τοῦ Ἑβρου.

496. **Σχῆμα.**—Ἡ Μακεδονία γενικῶς ἔχει σχῆμα σχεδὸν *στρογγύλον*, ἡ ἑλληνική ὅμως τοιαυτὴ ἔχει μᾶλλον ἐπιμήκη, ὅπερ προέχει κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν αὐτῆς ἄκρον, ἔνθα προσεγγίζει πρὸς τὰ παλαιὰ *ἑλληροτοροκακὰ* ὅρια, ὅς καὶ κατὰ τὸ μέσον, ἔνθα προέχει καὶ πάλιν ἡ ὀρεινὴ καὶ πολυσχιδῆς χερσόνησος τῆς *Ναικάδικης*.

497. **Ἐκτασις.**—Ἡ ἔκτασις τῆς μὲν ὅλης Μακεδονίας εἶναι 96400 τετραγ. χιλιόμετρα τῆς δὲ ἑλληνικῆς περὶ τὰς 31000 περίπου τετραγ. χιλιόμετρα.

498. **Πληθυσμός.**—210000 καὶ πλεον κατοικοὶ, τῆς ἑλληνικῆς μόνον Μακεδονίας, συμπεριλαμβανομένων εἰς τὸν πληθυσμὸν καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκατασταθέντων ὁμογενῶν προσφύγων.

Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἦσαν Ἕλληνες, ὀλιγώτερον μὲν ἀνεπτυγμένοι διαγονητικῶς τῶν

Ο ΒΟΤΗΣΗΣ τορπιλλίης τὸ τουρκικὸν θωρηκτὸν *Φετιχ-Μπουλέν*.

Ἑλλήνων τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος, πολιτικῶς ὅμως καὶ στρατιωτικῶς ἀνεδείχθησαν διὰ τοῦ *Φιλίππου* καὶ τοῦ *Μ. Ἀλεξάνδρου* ἰσχυρότεροι πάντων τῶν Ἑλλήνων, συζητήσαντες τὴν μεγάλην ἑλληνικὴν μακεδονικὴν μοναρχίαν, τὴν κρατίσαντες ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰ σκήπτρα ὅλου σχεδὸν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Ἐν γένει κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ Μακεδονία ὑπῆρξεν ἡ κοίτης τῆς ἑλληνικῆς δόξης.

Αυστηρῶς ὅμως, ὡς εἶδομεν, εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας κατοίκους τῆς χώρας ταύτης προσετέθησαν οἱ κατὰ τὸν Ζ' καὶ Η' αἰῶνα ἐπιδραμόντες *Σέρβοι* καὶ *Βούλγαροι*, οἱ ὅποιοι τὰ ἐγκατεστάθησαν κυρίως εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Μακεδονίας. Κατὰ δὲ τὸν ΗΕ' αἰῶνα κατέκτησαν ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν οἱ *Τούρκοι*, δι' οὓς ἦλθεν ἐπὶ τέλος τὸ *πλήρωμα* τοῦ χρόνου πρὸ ὀλίγου ὕψος ἐκδιωχθῆσι καὶ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης χώρας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν σφισμάτων αὐτῶν Σέρβων.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας, τῆς τε ἑλληνικῆς καὶ τῆς ὅλης, συμπεσοῦμένος εἰς 3161000, ἀπετελεῖτο τὸ πλείστον ἐξ Ἑλλήνων, μεγάλου ἀριθμοῦ *Τούρκων*, Ἀλβανῶν καὶ *Βοσιγανῶν*, σημαντικοῦ ἀριθμοῦ *Κουτσοβλάχων*, ἐξελληνισθέντων καὶ φανατικῶν ὁπαδῶν τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, ἑτάσσομος σχετικῶς ἀριθμοῦ *Σέρβων* καὶ ὀλίγων Ἀδιγανῶν.

Πρὸς τοῦτοις δὲ εἰς πάσας τὰς ἑμπερικὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας ὑπάχει σημαντικὸς ἀριθμὸς *Ἰουδαίων* (ἰδίᾳ ἐν Θεσσαλονίκῃ), καὶ μικρὸς ἀριθμὸς Ἀρμενίων καὶ ξένων πάντων τῶν ἐθνῶν.

Τελευταίον διὰ τῆς συναρθεύσεως ἐν Λοζάννῃ τῷ 1923 συνήχθη, τινὲς τῶν μεγάλων Δυνάμεων, ἐπιλήθμονες γενόμενα πρὸς τὰς προσεγγιζούσας μεγάλας θύσας καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴν βοήθειαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέτωπον κατὰ τὴν διάδοξιν καὶ τὴν ἐκβασὴν ὑπὲρ κατοχυρώσεως τοῦ ἀγῶνος τῶν δικτῶν Δυνάμεων κατὰ τὸν κεντρικόν, ὑπεστήριξαν καὶ ἠνέθρσαν τὴν Κεραλικὴν Τουρκίαν μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε ὑπεχώσαν τὴν Ἑλλάδα τὰ ἐκχωρήσῃ τὸ μόνον ἑπαθλον, τὸ ὅποιον εἶχε λάβει ἀπὸ τὴν ἠττηθείσαν Τουρκίαν, τὴν ἀνατολικὴν Θράκην, διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν συμμετοχὴν τῆς, ὡς εἶπομεν, εἰς τὸν παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὰ ἀποδεχθῆ καὶ τὸν σκληρὸν ὄρον τῆς ἀντάλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. Ἀφοῦ δὲ οὕτως ἐξεροζώθη ὁλόκληρος ὁ ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ Ἑλληνισμός, ἐξηναγιάσθη οὗτος, φεύγον τὴν μάχισραν καὶ τὴν ἐρημιώσαν, καὶ καταφύγη εἰς τὴν **ἑλευθέραν Ἑλλάδα**, περιελθούσαν κατὰ τὴν κρισμοτικὴν ἐκείνην ἐθνικὴν σιγμὴν εἰς δυσχεροτάτην θέσιν (1).

Ἐν τοῦτοις ἡ μεγάλη ζωικότης τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀξιόμητος φιλοπατρία τῶν τέκνων τῆς καὶ ἡ ζωηρὰ πρὸς τοὺς πρόσφατους ἀδελφούς μας στοργὴ κατερχόθη πρὸ τινος ἐν ἐπίσημῳ καὶ πανηγυρικῇ συνεδρίᾳ τῆς **συνελεύσεως τῆς κοινωνίας τῶν ἐθνῶν**, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐζητήθη τὰ ἀναγραφῆ ἐν τοῖς πρακτικαῖς αὐτῆς ἐπισήμοις δήλοισι, γενομένη ἐπὶ τοῦ προσέδρου τῆς διεθνούς ἐπιτροπῆς ἀποκαταστάσεως προσφύγων κ. Χάουλανδ, ὅτι τὰ 90 % τῶν κατοίκων τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας ἀποτελοῦντα ἦδη ἀπὸ ἀκρωμφεῖς καὶ ἀμιγεῖς Ἑλληνας. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο μετ' ἐπενημιῶν δεκτῇ, ἐπικροτηθεῖσα καὶ ἐπιδοκιμασθεῖσα δημοσίᾳ ὑπὸ τῶν παρισταμένων ἀντιπροσώπων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας κ. **Τσάμπουριαν καὶ Μπριάν**.

Ἄνωτος ἡ μεγάλη καὶ σημαντικὴ χειρονομία τοῦ κ. Χάουλανδ περὶ τῆς ἑλληνικότητος τῆς Μακεδονίας, κατὰ τὰς παρούσας μάλιστα στιγμὰς, καθ' ἃς οἱ γείτονές μας ἠμφισβήτησαν τοῦτο, οὐδέμῃ ἀφήνει πλέον ἀμφιβολίαν καὶ σίγησιν μετὰ τὰς προβαλλομένας κατὰ καιροὺς σκοπίμους στατιστικὰς τῶν διαφόρων προπαγανδῶν, σχετικὰς πρὸς τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα τῆς Μακεδονίας.

ΣΗΜ. Εἰς τὴν ἐπ' αἰσίσις λοιπῶν οἰωνοῖς παρατομην μετ' ὀλίγων ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων ἐφαρμόζεται τὸ ῥητὸν «οὐδὲν κακὸν ἀμιγὲς καλοῦ», διότι ἐκ τῆς ἐπελευθερίας μεγάλῃς μικρασιατικῆς καταστροφῆς ῥηχως νὰ ἀνατέλλῃ νέα ζωὴ διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, ἃς ἐλπίσωμεν δὲ καὶ νέα πηγὴ εὐδαιμονίας.

(1) Πλεῖστον βλεπε ἐν τῇ ἐκδοῦ κρηφαλαῖω περὶ ἑποικισμοῦ κλπ., περιλαμβανομένην εἰς τὸ κρηφαλαῖον Γενικὴ ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἑλλάδος.

499. **Κλίμα.** Τὸ κλίμα τῆς Μακεδονίας εἶναι ποικίλον ἕνεκα τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, ἤτοι τῆς ἀπείρατον ἐκτάσεως, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει μεγάλη διαφορά πλάτους, τῶν ὑψηλῶν καὶ δασωδῶν ὄρεων τῆς, τῶν μεγάλων καὶ ἐπιτεταμένων πεδιάδων, κοιλάδων καὶ ὄροπεδίων, τῶν ποταμῶν ἰσχυρῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν, τῆς πληθύσεως τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ἰχθυοτρόφων λιμνῶν αὐτῆς· πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἑδαφικαὶ συνθήκαι προσδίδουν εἰς τὴν Μακεδονικὴν χώραν καὶ διαφόρον κατὰ τόπου κλίμα.

Κατὰ γενικὸν κανόνα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὸ κλίμα τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν κατοχὴν περιελθούσης Μακεδονίας εἰς δύο ζῶνας.

α') Εἰς τὴν νοτιώτερον κεκλιμένην καὶ γειννύζουσαν πρὸς τὴν θάλασσαν ζώνην καὶ

β') εἰς τὴν βορειώτερον τῆς πρώτης κεκλιμένην ζώνην, τὴν περιλαμβάνουσαν καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὄρεινῆς χώρας.

Ἐδαφος.—Τὸ ἑδαφος τῆς Μακεδονίας εἶναι ποικίλον, κυκλοῦμενον σχεδὸν πανταχόθεν ὑπὸ ὑψηλοτάτων ὄρεων, ἅτινα ἐκπέμπον ἐντὸς τῆς χώρας διαφόρους ὄροστοιχίας καταφύτους καὶ ὑψηλῆς, αἱ ὁποῖαι περιλείπουσι ἐπιτεταμένας πεδιάδας καὶ κοιλάδας διαρροεμένας ὑπὸ πλείστον μικρῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν, οἵτινες ἀδύναστοι τὴν ἑκτακτον γονιμότητα τοῦ ἐδάφους, καθιστώντες οἷτω τὴν Μακεδονίαν μίαν τῶν πλουσιωτέρων χωρῶν τῆς Ἑυρώπης.

500. **Ὄρη.**—Ἡ **Μακεδονία** περιβάλλεται καὶ διατείνεται ὑπὸ πολλῶν καὶ ὑψηλῶν ὄρεων, ἅτινα περιστέφονται ὑπὸ πυκνοτάτων δασῶν, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἐγκλείουσι ποικίλα καὶ πλούσια μέταλλα. Μεταξὺ τῶν ὄρεων σχηματίζονται ἀπείρατον καὶ εὐφροιο πεδιάδες, ὄροπέδια καὶ κοιλάδες. Ἐν γένει δὲ ἐν τῇ μακεδονικῇ χώρῃ παρατηρεῖται παντοειδῆς γεωλογικὴ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους.

Τὰ ἐν τῇ **ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ** κυριώτερα ὄρη, ἀγομῆσι τῆς περιγραφῆς ἀπὸ τῶν ὀρίων τῆς Παλ. Ἑλλάδος, εἶναι τὰ ἑξῆς·

1) Ὁ πολυκύρυντος καὶ περιώνυμος **Ὀλύμπος** (ὑψος 3000 μ.) ἀνυψούμενος ΝΑ. Εἶναι ὄρος ὑψηλότατον, ἐφημῖζετο τὸ πάλαι ὡς κατοικία τῶν 12 μεγάλων θεῶν καὶ ὡς ἔδρα τῶν Μουσῶν. 2) Πρὸς δυσμὰς τοῦ Ὀλύμπου κείται τὰ **Καμβούνια** (ὑψους 1600 μ.), τῶν ὁποίων αἱ διάφοροι διακλάδοσις ἐπονομαζονται **Βολούτοια-Βολούσатарια**, ἡ δὲ πρὸς τὸν Ὀλύμπου διακλάδωσις καλεῖται **Τιτάριον** ὄρος.

ΣΗΜ. Ὑπὸ τῶν ἄκρων δικτῶν ἀνυψώσεων τοῦ Ὀλύμπου (ὄν σημαντικώτερα κορυφὴ εἶναι ἡ ζωνοειδῆς **Βιγλα-Τσοῦκα**, ὑψους 965 μ.) δεξιόθεν καὶ ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῶν Καμβουνίων ὄρεων ἀριστερόθεν, σχηματίζονται τὰ περιώνυμα στενὰ τοῦ

Σαρανταπόρου (1), τῶν ὁποίων ἡ διάβασις ἀπατεῖ μέχρι τῆς πρὸς βορρᾶν ὀχυρωτάτης ἐξόδου τῶν «**Σιδηρᾶς πόρτας**» ὑπὲρ τῆς τέσσαρας ὥρας, δοξασθέντα διὰ τὴν γενομένην τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1912 μεγάλην καὶ πεσματώδη μάχην.

Αἱ στρατιωτικαὶ ἀδυνάτια εἶχον προαναγγεῖλαι τὰ ἐν λόγῳ στενά ὡς ἀπόρρητα· θὰ ἐξεβιάζοντο ἔλεγον τὸ πλὴν μετὰ δύο μῆνας καὶ τότε ἂν προσεβιάζοντο ἐρρωμένως, ἀνεκδότως καὶ συνεχῶς ὑπὸ πολιοῦ καὶ ἀνδρείου **στρατοῦ** καὶ ἀντὶ θεῶν ἀνεπολόγητον.

Ἐν τοῖσις ἡ ἀταράξιμος ἀνδρεία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καθοδηγούμενη ἀπὸ στρατηγικὴν ἱκανότητα, διέψευσε τὰς στρατιωτικὰς ἀδυνάτιας καὶ εἰς δύο ἡμέρας μόνον συνέρπει τὴν πρώτην ἀντίστασιν τοῦ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐκεῖ ὀχυρωμένου **τουρκικοῦ στρατοῦ** καὶ ἤνοιξεν **ἑλευθέραν** τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν χώραν τοῦ **Φιλίππου** καὶ **Ἀλεξάνδρου**. Βλ. σελ. 73.

3) Αἱ πρὸς τὰ ΒΑ. ἀνιψώσεις τῆς μακρᾶς ὀροστοχίας τῆς Πίνδου, αἱ διαχωρίζουσαι ἀπ' ἐνὸς μὲν τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, ἀπ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τὰς ὀνομασίας **Λάκμων** καὶ **Χάσια** ὄρη τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας. 4) Ἡ πρὸς δυσμὰς μεγάλη ὀροστοχία τοῦ **Βοῖου** (μεσημβρινὴ διακλάδιος τοῦ Σκάρδου), ἡ διαχωρίζουσα τὴν **Ἐορδαίαν** καὶ **Ὀρεστιάδα**, χώρας τῆς Μακεδονίας, ἀπὸ τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τὰς τοπικὰς ὀνομασίας **Σμόλικα** (Τύμφη), **Γροσάα**, **Γράμιος**.

5) Ὁ πρὸς Β. τοῦ **Τιταρίου** ὄρους **Πίτρος** (**Φλάμπουρον**, ὕψους 1828 μ.), ἀποτελῶν τὸ βορειότερον τμήμα τοῦ Ὀλύμπου συνεχόμενος σχεδὸν μετ' αὐτοῦ καὶ καταλήγων περὶ τὴν κοίτην τοῦ Ἀλιέκμονος, κεκαλυμμένος ὑπὸ δασῶν ἐκ δρυῶν καὶ ὄξυων, ἀφθονῶν δὲ καὶ εἰς πλουσίας βοσκάς.

Ὀδεύοντες πρὸς Β. τῆς πόλεως Ἐλασσόνης εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ὑπὸ τὸν ΒΑ. ἐρασιμῶν τῶν πολυκορυφῶν **Ὀλύμπου**, τοῦ πρὸς Β. καμένου **Πίτρου** ὄρους καὶ τῶν πρὸς Δ. **Καμφοῦντων** σχηματιζόμενον ὄροπέδιον, εὐχὴ πολλὰ γόνυμον, ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ **Εἰρηοποῦ** (Βοῦλγαρη), **Ραχίονος** τοῦ **Τιταρηίου**, διευθυνομένοι δὲ ἀριστερόθεν διὰ τῶν στεγῶν τοῦ **Σαρανταπόρου** φθάνομεν εἰς τὰ Σέρβια, δεξιόθεν δὲ διὰ τῶν ὀχυρωτάτων στεγῶν τῆς **Πέτρας**, ἄτινα ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ χωρίου **Ἄγιου Δημητρίου**, ἐκτείνονται εἰς διόστημα πέντε περίπου ὥρων μέχρι τῆς ἐξόδου αὐτῶν καὶ καταλήγουσιν εἰς δίωρον ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως **Κατερίνης**.

ΣΗΜ. Τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1912 σῶμα ἑλληνικοῦ στρατοῦ συνέρπει τὸν ὑπερασπιζόμενον τὴν ὀχυρω-

τάτην ἔξοδον τῶν **στεγῶν τῆς Πέτρας** τουρκικὸν στρατόν, καταλαμβάν τὴν ἐπομένην τὴν μικρὰν πόλιν **Κατερίνην**.

6) Τὸ ΒΑ. τῆς πόλεως Βερούας ὑψόμενον **Βέριμιον** ὄρος (ὕψους 1900 μ.) μετὰ τῶν διακλαδώσεων αὐτοῦ **Τοῦρλια** πρὸς δυσμὰς, καὶ **Λόζα**, **Σηρολίβαδον** καὶ **Βοσφιόν** πρὸς τὸ νοτιανατολικόν, ἔχει ἔπιταμον πλεόν τῶν 20 χιλιομέτρων, αἱ βορειοδυτικὰ αὐτοῦ κλιτύς (πλαγιά) κατέχονται ἠπίως πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ὀστροβίου σχηματίζουσαι τὰ ὁμώνυμα ὄχυρὰ στενά (τοῦ Ὀστροβίου), τὸ ἀνατολικὸν τμήμα αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ ἀπερίαντον δασῶν καὶ εὐόσμων θάμνων, εἶναι εὐφορώτατον, πολυδύρον καὶ φέρει πλουσίας καὶ ἀφθονούς βοσκάς.

7) Τὰ πρὸς τὰ ΒΑ. ὄρια τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας ὑψόμενα μὲ κατεῦθεν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ὄρη **Λιβατίσκος** (ὕψους 1950 μ.), τὸ ὄρος **Γκόρας** ἢ **Σηροβόδι**, προεκβολὴ τῶν **Πυρραίων** ἢ **Πετριῶν ὄρων**. 8) Τὸ πρὸς Β. τῶν λιμνῶν Πρέσπας καὶ Βεντορῆς ἀπ' ἐνὸς καὶ τῆς ἐπιοχίας **Φλωρίνης** ἀπ' ἑτέρου ἐκτείνόμενον ὄρος **Βαρῶς** (ὕψ. 1996 μ.) μετὰ τῆς ἐπι βορειότερον ὑψομένης διακλαδώσεως **Περιοῦρι** (ὕψ. 2462 μ.) ἐπι σερβικῶν ἐδάφους καμένη καὶ πρὸς Δ. τῆς πόλεως Μοναστηρίου 9) ὁ **Βόρας** (κ. Νίτσι, ὕψ. 2525 μ.) ἐκτείνόμενος μεταξὺ τῶν ὑποδοικήμεσων **Φλωρίνης** καὶ **Ἐδέσσης** (Βοδενῶν).

10) Τὰ ἐπὶ τῶν ὀρίων Σερβίας καὶ Ἑλλάδος κατὰ παρατάξιν σχεδὸν τεταγμένα ὄρη **Βάβονα**, **Κόζακας** (ὕψ. 1550 μ.), **Βλατέτσι**, **Τζόρα** (ὕψ. 2092 μ.), **Μαρινάσκα** κλπ., ὀροστοχία καταλήγουσα μέχρι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄξιου καὶ σχηματίζουσα βορείως τὸ εὐρύτατον ὄροπέδιον τοῦ **Μοριχόβου**.

ΣΗΜ. Μεταξὺ τῶν ὄρων Βόρα (**Νίτσι**) καὶ κλάδου τῶν **Βαβρόνων** κυρίως ἐκτείνεται τὸ παράδοξον ὄροπέδιον τοῦ **Μοριχόβου**, ὑψηλόν, εὐρὺ, λοφώδες καὶ τραχύτατον, αἱ πλαγιά τῶν περιελεινόμενων αὐτοῦ ὄρων εἶναι διασποσκεπτεῖς καὶ κατάφρυτοι, καθ' ὅλον δὲ τὸ μήκος αὐτοῦ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ **Εἰρηίου**, (**Τζόρα**) παραποτάμου τοῦ Ἄξιου.

Μοριχόβου ὀνομάσθη, διότι οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτοῦ κατήγοντο ἐκ τῆς Μόρας (Μοριῶς). Δυστυχῶς ὅμως τὸ ἑλληνικώτατον αὐτοῦ ὄροπέδιον παρέμεινε εἰς τοὺς Σέρβους, ἂν καὶ πρῶτος ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπληκθέρως τοῦτο ἀπὸ τῶν Τούρκων.

11) Τὸ **Πάικον** ὄρος (ὕψ. 1420 μ.), ἐκτείνόμενον πρὸς Δ. τοῦ Ἄξιου ἀπὸ Γενιτσῶν μέχρι Γευγελῆς, καταλήγει δυτικῶς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς **Καρατζόβης** (Μογλενίτσας) καὶ διαρρέεται εἰς δύο ὀροστοχίας, α') εἰς τὸ ὄρος **Γκατζᾶς** καὶ β') εἰς τὸ κυρίως **Πάικον** πρὸς ἀνατολίας.

12) Τὸ ὄρος **Κερκίνη** (Μπέλες καὶ Σουλτανίτσι, ὕψους 1608 μ.), οὔτινος κλάδου εἶναι τὸ ἐκ τῆς κο-

(1) *Ἀπὸ τῶν στεγῶν τοῦ Σαρανταπόρου διέρχεται ὁ μικρὸς χειμαρῶδης ποταμὸς Σαρανταπόρου, τῶν ὁποίων διαβάνοντες τὰ στενά εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ διέλθῃ τεσσαράκοντα φράξας, εἰς ὅς προέκυψε καὶ ἡ ὀνομασία Σαρανταπόρου.*

υψής Τούμπα (1253 μ.), και τὸ μεσημβρινῶς τοῦτον ὑψοῦμενον Ἰσόωρον ὄρος (Κροῦθα ἢ Καραδάγ) καὶ τὰ ἐπι νοτιώτερον κείμενα ὄρη *Βεργίσιος, Κερδύλων* (Μπεσίσι δάγ) ἢ Σόχια ὄρη κείμενα μεταξὺ Ἀνχοβάνης καὶ Σωφῆ. 13) Τὸ ἀνατολικώτερον τοῦ Μπέλες κείμενον ὄρος *Ταγγίλι* (ἕψους 1820 μ.), 14) Τὰ ὄρη τῆς *Βροσιῆς*, Ἐαυλίγια. 15) τὸ πρὸς Β. τῆς Ζηλυαζόβης ὄρος *Μενοίκιον*. 16) τὸ *Μπόζ δάγ* ἢ Φαλακρὸν (Βάρδενα, 1600 μ.), ὑπερκείμενον τῆς Λράμας, 17) τὸ μετὰ τούτου συνεχόμενον *Κοριλοῦ* (1148 μ.) πρὸς ἀν. τῆς Λράμας, 17) Τὸ *Πάγγαιον* (Πρινάρι), τὸ γνοστὸν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀργυροῦχος καὶ χρυσοφόρον ὄρος, ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σερυμόνος καὶ Νέστον, εἶναι κλάδος τοῦ ἀνατολ. Ὀρβήλου καὶ συνέχεται μετὰ τοῦ Μενουκίου κείμενον ἀνατολ. τῆς πόλεως τῶν Σερρών καὶ τοῦ χθαμαλοῦ ὄρους *Συμβόλιον* (βουτὰ τῆς Καβάλλας). Κυριότερα κορυφαῖα τοῦ Παγγαίου εἶναι τὸ *Πλάγ τεπέ* (1872 μ.), τὸ *Ἀσιό τεπέ* (Καραγιωζης, 905 μ.) καὶ ἡ *Βιζλα* (850 μ.).

18) Τὸ χθαμαλὸν ὄρος *Σύμβολον* (546 μ.), συνέχεται τοῦ Κοριλοῦ ὑπερκείμενον τῆς Καβάλλας καὶ φθάνον νοτιοδυτικῶς μέχρι τῆς παραλίας τοῦ Σερυμόνου (κόλπου καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριο *Βρασιδα* ἀνά τὰ Μπουρνού).

19) Ὁ *Κίσσος* ἢ *Χορτιάτης* (ἕψ. 1200 μ.) ΝΑ. τῆς Θεσσαλονίκης μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῆς πεδιάδος τῆς Θεσσαλονίκης ὑψοῦμενος καταλήγει εἰς τὸ *Ἄγιον ἀκρωτήριο* (Κατὰ Μπουρνού) καὶ εἰς τὸ *Καρασιγιόν*. Αἱ κλιτύες αὐτοῦ εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ ὄξυν, πρίνων καὶ καστανεῶν.

20) Ὁ *Υγρίσιος* ἢ *Χολομών* (ἕψ. 1050 μ.), κλάδος καὶ οὗτος τοῦ Κίσσου, καταλήγει εἰς τὸ ἐπι τῆς μικροχερσονήσου Σιδωνίας ἀκρωτήριο *Ἀμυλεός*.

21) Τὸ ὄρος *Ἄθως* ἢ ἄγιον ὄρος (ἕψ. 2000 μ.), ἀνατολικώτερον τῶν προηγουμένων κείμενον καὶ ἐκτεινόμενον καθ' ὅλην τὴν μικροχερσονήσου τῆς *Ἀκτῆς*, καταλήγει εἰς τὰ ἀκρωτήρια *Ἀσράθως* καὶ *Νυμφαίων* (ἄγιος Γεώργιος).

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐφημίζετο διὰ τὴν ἀγρίαν αὐτοῦ θάλασσαν, διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ περικουὸ στόλου, διὰ τὴν βασιλικὴν διώρυγα (Πρόβλακαν τοῦ Ξέρξου), διὰ τὴν γενομένην πρότασιν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπίσκοπος *Λεωνοκράτους*, ἵνα μεταποίησιν αὐτὸν εἰς ἀνδρῶναια.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἰσθῆθησαν ἐπ' αὐτὸ εἰκόσι μοναστήρια.

ΣΗΜ. Ἐπι τὰς ἀγρίας τὰ ὄρη τὰ διατέμνοντα τὴν χώραν τῆς Μακεδονίας ἐπέκρονται κατὰ κλάδους καὶ κατὰ διαφύρας διευθύνσεις, τὰ μὲν πρὸς δύσμυς ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων τοῦ Σαίρων, τὰ δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ βορείου καὶ ἀνατ. Ὀρβήλου, τὰ δὲ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Σκορίου, τοῦ Ἄλμου καὶ τῆς *Ῥοδόνης*.

501. **Πεδιάδες καὶ κοιλάδες.** Ἡ ἑλληνικὴ Μακεδονία περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς πεδιάδας καὶ κοιλάδας.

α') Τὴν εὐφρατὴν καὶ εὐφορον πεδιάδα τῆς **Θεσσαλονίκης**, ἔχουσαν ἔκτασιν 1715 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ χωρὶςζομένην ἀπὸ τῶν παρακειμένων πεδιάδων δι' ὑψηλῶν ὄρεων. Ἡ πεδιάς αὕτη διαφεύεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἄξιου (Βαρδάρ) εἰς δύο περῖου ἴσα τμήματα· πρῶτον εἰς τὸ κυρίως λεκανοπέδιον τῆς *Θεσσαλονίκης* ἢ τὴν πεδιάδα τῆς *Ἰλιάδος* καὶ δεύτερον εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ *Καρασιγιόν*. β') Τὴν εὐδαίμονα πεδιάδα τῆς **Μογλενίας** (!) (Καρατζόβης), κειμένην βορειότερον τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Θεσσαλονίκης, ἔχουσαν μῆκος 30 χίλιον. καὶ πλάτος 5—12 σχήματος φειδοῦς. γ') Τὴν βαθεῖαν κοιλάδα τοῦ **Μοριζόβου**. δ') Τὴν πεδιάδα τῆς **Φλωρίνης**, ἀποτελοῦσαν τὸ νότιον τμήμα τῆς μεγάλῃς πεδιάδος τῆς *Πελοποννήσου* ἢ τοῦ *Μοναστηρίου*, ἔχουσης ἐν συνόλῳ ἔκτασιν 360 περίπου τετραγ. χιλιόμετρον. ε') Τὴν πεδιάδα τῆς **Κορυνθῶς** διηρημένην εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως ἐκτεινόμενην κυρίως πεδιάδα καὶ εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς κειμένην πεδιάδα τοῦ Δεβόλι ἢ τῆς Μπίγλιτσας. ς') Αἱ σχηματικῶς τῶν ἀνωτέρω μικρότεραι πεδιάδες **Κοζάνης** καὶ **Καλαριῶν**. ζ') Ἡ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος μεγάλην σχετικῶς πεδινήν ἔκτασιν τῆς κατὰ μέγιστον μέρος ὄρεινῆς χώρας τῆς *Χαλκιδικῆς*, πεδιάς τῆς **Καλαμαριάς** καλουμένη. η') (!) Αἱ πεδιάδες τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας **Σερρών**, **Λράμας**, **Καβάλλας** καὶ ἡ μάλλον τούτων ἐκτεταμένη τὸ **Σαρισσαμῆν**, (Χρυσόπολις) γονιμώταται εἰς παντὸς εἴδους προϊόντα, κεκαλυμμένα δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ κανοφυτῶν. (2)

502. **Ἀκρωτήρια.** Τινὰ τῶν ὄρεων τῆς Μακεδονίας, ὡς ὁ *Κίσσος* (*Χορτιάτης*) καὶ ὁ *Υγρίσιος* (*Χολομών*), καταλήγοντα μέχρι τῆς θαλάσσης (Θρακικοῦ καὶ Ἄγιουν πελάγους) σχηματίζονται κατὰ τὴν μεσημβριονατολικὴν παραλίαν διάφορα ἀκρωτήρια, τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς χερσονήσου Ἀκτῆς (Χαλκιδικῆς) κείναι τὸ ἀκρωτήριο *Ἀσράθως* δεικνύον τὴν εἴσοδον τοῦ Σερυμόνου κόλπου καὶ ἀντικρύζον τὴν ἴψον Θάλασσαν, νοτιώτερον ὀλίγον εὐρίσκειται τὸ *Νυμφαίων* (ἄγιος Γεώργιος) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Σιγγιτικοῦ κόλπου, πρὸς τούτους δὲ πρὸς Β. τοῦ Ἀσράθως εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀναφερόμενα

(1) Τὸ βορειὸν μέρος τῆς *Μογλενίας* ἀνήκει εἰς τὴν Σερβίαν, ὡς καὶ μέρος τῆς βαθείας καὶ ἐκτεταμένης κοιλάδος τοῦ *Μοριζόβου*.

(2) Αἱ πόλεις αὐταὶ κειμέναι πεδιάδες καλοῦνται μὲν ἐν ὀνόματι πεδιάδων τῶν Σερρών.

(3) Ἡ πρῶτος τὴν παραγομένην καρπὸν ἐκ τῆς ἀν. Μακεδονίας θεωρεῖται ἀνωτέρα δὴ τῶν εἰδῶν τοῦ κωνοῦ, ἔσκα δὲ τούτων οἱ κίττοι αὐτῆς καλλιεργοῦν τὸν καρπὸν εἰς μεγάλῃν κλίμακα.

μικρά ἀκρωτήρια *Τράχηλος* καὶ πρὸς μεσημβρίαν αὐτοῦ ὁ *Κάβο φοναῖς*.

Περὶ πλεονεξίας τις εἶτα τὴν κεντρικὴν χερσόνησον τῆς *Σιθωνίας* ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς μὲν τὸ ἀκρωτήριον *Ἀρκαῖος* (Καρθαῖα), ἐπονομασθῆν ἐκ τῆς ἐκεῖ πλησίον κειμένης μικρῆς ὀμωνύμου πόλεως, δυτικῶς δὲ τὸ ἀκρωτήριον *Λόριος* (Δρέπανον), λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς παρακειμένης πόλεως τῆς *Λόρου*.

Καὶ ἐπὶ τῆς χερσονήσου *Παλλήνης* τρία ἐπάχρον ἀκρωτήρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν πρὸς ἀνατολὰς καλεῖται *Θεματικός*, ἐκ τῆς ἐκεῖ ὀμωνύμου κοίτης· τὸ δὲ πρὸς μεσημβρίαν *Κασσιότιον* (Κάνιστρον καὶ Παλιούρι), κείμενον παρὰ τὴν ἐξοχὸν τοῦ *Τορωναίου* κόλπου, καὶ τὸ πρὸς δυμῆς *Προκείδιον* (Κασσιότιδος) ἀπέναντι τῆς Μαγνησίας.

Εἰσαπλότους δὲ δεξιῶν τὸν Θεματικὸν κόλπον συναντοῦμεν πρὸς μεσημβρίαν τὸ ἀκρωτήριον *Γέγωνος* καὶ μὲν ὀλίγον τὸ τῆς *Ἐπαγωγῆς*, προσηροῦντες ἐπὶ βορειώτερον τὸ ἀκρωτήριον *Αἰτιάον* (Καυὰ Μπουρνῶ) καὶ εἰς μικρὴν ἀπόστασιν (5—6 μίλι- μέτρων) δεξιῶθεν ἀπὸ τοῦ ἰσμοῦ τῆς Θεσσαλονίκης τὸ ἀκρωτήριον *μικρῶν Κασσιότιον*.

ΣΗΜ. Ἐπὶ τῶν περισσοτέρων ἀναφερομένων ἀκρωτηρίων εἰσὶν ἐκτιμημέναι *γῆραι* πρὸς ἔκδοξιν τῶν ναυτιλλομένων, ἐπὶ δὲ τῶν τελευταίων ἐπῆρχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ἰσχυρὰ πυροβολεῖα.

503. **Κόλποι.**—Σπουδαιότεροι κόλποι τῆς Μακεδονίας εἶναι α') ὁ ἀναπαικόμενος (ἀνοικτός) τῆς *Καρθαίας*, β') ὁ *Σαρματικός*, ὁ σχηματίζων τὸν κόλπον τοῦ *Ὁρμανοῦ* ἢ *Ρεντίας*, καὶ τὸν τῆς *Ἰερουσοῦ*(¹) ἢ *Ἀκάνθου* περιλαμβάνοντος τοὺς κοιλί- σκους τῆς *Λιμνάδας* καὶ τοῦ *Ἰστιλάου*. γ') Ὁ τοῦ *ἁγίου Ὁρους* (Σηγγατικός) εἰσδύων βαθέως μετὰ τὴν χερσονήσου *Ἀκτῆς* ἢ *ἁγίου Ὁρους* καὶ *Λόγγου* ἢ *Σιθωνίας* συνδέομενος πρὸς τὸν κόλπον τῆς *Ἰερουσοῦ* διὰ τῆς μικρῆς πλωτῆς διώρυγος τῆς καλου- μένης *Πρόβλακας* ἢ τοῦ *Σέρου* (2), ἣτις τέμνει τὴν χερσονήσου τοῦ *ἁγίου Ὁρους* κατὰ τὸ στενώτερον καὶ χθαμαλώτερον αὐτῆς σημεῖον, δ') Ὁ *Τορω- ναῖος* ἢ τῆς *Κασσιότιδος* ἐκτεινόμενος ἀπὸ τῆς χερ- σονήσου Λόγγου (Σιθωνίας) μέχρι τῆς Κασσιότιδος ἢ Παλλήνης, ε') Ὁ *Θεματικός* ἢ τῆς Θεσσαλονίκης εἰσδύων βαθέως εἰς τὴν στερεὰν μετὰ τῆς Χαλ- κιδικῆς χερσονήσου καὶ τῆς ἀνατολικῆς τῆς στερεᾶς.

504. **Λιμένες.**—Ὡς ἐπὶ τὸ πλεὸν ἐντός τοῦ μεγθοῦ τῶν ἀνωτέρου κόλπου σχηματίζονται διάφοροι μικροὶ

καὶ μεγάλοι λιμένες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον ἀσφαλῆς.

Κυριώτερον τούτων εἶναι α') ὁ τῆς *Καρθαίας* ἀνατολικότερος κείμενος, εὐρύχωρος, ἀλλ' ὄχι πολὺ ἀσφαλῆς καὶ ἀνευ κρημαδιόματος· β') τῆς *Ἄργε- πόλεως* (Ἡσῶν, Κοντέσσα) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνου· γ') ὁ μικρὸς πῶν *Ἐλευθερίων* πρὸς δυμῆς τῆς *Καρθαίας*· δ') ὁ τῆς *Ἰερουσοῦ* (ε') οἱ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου *Λόγγου* (Σιθωνίας) δύο μικροὶ λιμένες τῆς *Σοκίας* καὶ ὁ τῆς μικρᾶς νήσου *Λιαπῶου* (ἴσως Λημητρίου)· ε') οἱ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς ἀνωτέρου χερσονήσου (Λόγγου) μικροὶ λιμένες τοῦ *Κορωσίου* καὶ τοῦ *Ἠλίου* (Βαῖθ) παρὰ τὸ ὀμωνύμου ἀκρωτηρίου· ζ') ὁ τῆς *Κασσιότιδος* (Ποτειδαίας)· η') ὁ ΒΑ. τοῦ προσηρο- μένου κείμενος ἐμῆχην τοῦ *Μολμπούργου* (Μυκη- βέρης)· θ') ὁ λιμένος καὶ ἀσφαλόμενος τῆς *Θεσσαλονίκης*· ι') ὁ τοῦ *Ἐλευθεροχωρίου* νοτιώτερον ὀλίγον τῶν ἐκβολῶν τοῦ *Ἀλιέμικου* (*Λιμναρόβου*) καὶ τοῦ *Κίτρους*, ἀμφότεροι μικροὶ λιμένες πρὸς Ν, τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ παρὰ τὴν μονὴν τοῦ ἁγ. Θεο-δώρου πρὸς Α. τῆς *Μαλαθρίας* καὶ ὁ ὅμοιος *Σκάλα* τῆς *Κατερίνης*.

505. **Ποταμοί.**—Ἡ *Μακεδονία*, φύσει λιμνρὴ καὶ ἐκτεταμένη χώρα, ἀρδύεται πλουσίως ὑπὸ δια- φέρον μεγαλοῦν καὶ μικρῶν ποταμῶν, τῶν ὁποίων κυριώτεροι εἶναι οἱ ἑξῆς: (1)

Λιηρόμενοι δὲ παλαιὰ *ἐλληνοτουρκικὰ* σύνορα διὰ τῶν ὑψηλῶν στενῶν τῆς *Μελαινας* εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ὑποδοικησιν *Ἐλασσόνας* καὶ μετέπειτα εἰς τὴν τῶν *Σερβίων*, ἐν αὐταῖς συναντῶμεν τὸν παραπόταμον τοῦ Πηραιοῦ *Ἐλασσονίτικον* (Ἐδρωπῶν, Ταταρίσιν—Σερβῶν) πηγάζοντα ἐκ τοῦ Τιταρίου ὄρους καὶ τὸν παραπόταμον τούτου *Σαραντάπορον* πηγάζοντα ἐκ τῶν δυτικῶν ὑπορειῶν τοῦ Ὀλύμπου, οἵτινες ἐνούμενοι σχηματίζουσι τὸν Ταταρίσιν (Ἡβ- ρωσῶν), συμβάλλοντα εἰς τὸν *Πηρείον*. Ἀνατολι- κώτερον δὲ ἐν τῇ περίῳ τοῦ Ὀλύμπου χώρα καὶ τῇ ὑποδοικῆσει τῆς Κατερίνης (ἀρχ. Πιερίας) πολλοὺς συναντῶμεν μικροὺς ποταμοὺς, ἀνερχόμενοι πρὸς Β. ἀπὸ τῆς ἀνατολ. ἄκρας τῶν παλαιῶν συνόρων Πα- ποῦλι κλπ. διαπερῶμεν 1) τὸν ποταμὸν *Ἀπήλαν* (Πλαταμίνα), 2) τὸν *Σῶν* (Ζηλιμίαν), 3) τὸν *Ἐνυπέα* (ποταμὸν Λιτοχώρου), 4) τὸν *Ἐλικῶνα* (2) (Ποτόκι) πηγάζοντα ἐκ τῆς τοποθεσίας, ἐν ἣ ἔκειτο πάλαι ποτὲ ἡ πόλις *Πέτρα*, 5) τὸν *Ἀίσωνα* (Μαυρονέρι),

(1) Παρὰ τὴν *Ἰερουσοῦ* ἐπάχρει ὅπως δῆποτε κατὰλλῶς παρὰ τὰ πρὸς ἄκροβόλαιαν, ΒΑ. δὲ ταύτης καὶ εἰς ἀπόστα- σιν 5 χιλίον, ἐβρίσκειτο ὁμοία παρὰ τὴν, ἐνθα ἐπάχρον καὶ μεγάλα ἀνθηροποιήθηκα.

(2) Αἰτὴ ἀνεσκαφῆ ἐν ἐτὶ 493 π. Χ. καθ' ὅσον 9 ἐτη πρότερον εἶχε στερηθῆ παρὰ τὸν *Ἀθωνα* ὁ ὑπὸ τὸν Μαυρο- νέριον περικκός στόλος.

(1) Ἐθεωροῦμεν μεθοδικώτερον νὰ ἀρχίσωμεν τὴν πε- ριγραφήν τῆς ἠδοτογραφίας τῆς ἐπὶ τῇ ἑλληνικῇ κατοχῇ μακεδονικῆς χώρας ἀπὸ τῶν παλαιῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.

(2) Ὁ ὄρος τοῦ Ἐλικῶνου, ἀπὸς διατοξὴν περὶ τὰ 35 χιλ., κατεπίπιν ἰγνέται ἀφανῆς ὄρειν ὑπὸ τῆν γῆν, ἀναφαίνεται δὲ πάλιν 22 χιλ. πρὸς τῆς ἐκβολῆς του, μετονομαζόμενος *Βα- φούρας*, ἀλλὰ καὶ πάλιν πρὸ τῶν ἐκβολῶν του μεταβάλλεται εἰς ἀπέραντον παρὰ τῶν ἐκβολῶν.

6) τὸν *Λεῦκον* (Πέλικαν καὶ Σφριτλ) καὶ 7) τὸν *Μίτων* (Κατερίνα). Ἐκ τούτων οἱ τέσσαρες πρῶτοι πηγάζουν ἐκ τῶν βορείων καὶ ἀνατολικῶν ὑπορειῶν τοῦ *Ὀλύμπου*, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς ἐκ τῶν ἀνατολ. ὑπορειῶν τοῦ *Πιέρου* ὄρους. Ἄπαντες δὲ οἱ ἀνωτέρω μικροὶ καὶ χειμαρρώδεις ποταμοὶ ἐκβάλλουν εἰς τὴν μικρὰν ἄλιτην, βραχόδη καὶ ἀλίμενον σχεδὸν δυτικὴν παραλίαν τοῦ *Θερμαϊκοῦ κόλπου*.

Τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν, καὶ ἰδίως τὴν ἐπαρχίαν Κορυτσᾶς, διαρρεῖ ὁ παραπόταμος τοῦ *Ἀγίου Λεβόλης*, ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν ὄρων *Λιβαρισίου* ὄρειου εἰς τὴν εὐφορον καὶ ἐκτεταμένην πεδιάδα τῆς Κορυτσᾶς καὶ διερχόμενος διὰ τῆς πόλεως Κορυτσᾶς χύνεται κατωτέρω εἰς τὸν ποταμὸν τῆς *Ἀλβανίας* *Ἄγρον*. Στρεφόμενος ἀνατολ. τῆς πεδιάδος τῆς Κορυτσᾶς συναντῶμεν τὸν *Ἀλιάκιονα* (Βιστριτσάν Βουλγ. καὶ Ἰνδὴ Καρασού Τουρ.), ἕνα τῶν μεγαλύτερων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας πηγάζοντα ἐκ τῶν βορειο-ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους *Γράμιου* (Βοῦου) καὶ δεχόμενον τὰ ὕδατα διαφόρων πηγῶν, ἰδίως τῆς *Ζέλοβας*, τὴν ἐκροὴν τῆς μικρᾶς λίμνης *Βιέλικας* καὶ πλείστον ἐκατέρωθεν παραποτόμων καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ μακρὸς αὐτοῦ ὄψις κατευθύνεται νοτιοανατολικῶς διὰ τῶν πεδιάδων Καστορίας καὶ Ἀναστίσης σχεδὸν μέχρι τῆς βορείου κλιτύος τῶν *Νασιών* ὄρων, κατόπιν δὲ διευθυνημένος βορειοανατολικῶς διέρχεται νοτιῶς ὀλίγον τῆς πόλεως Βεροίας καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὴν παράλιον πεδιάδα τῆς Ἡμαθίας ἢ Καμπανίας ἐκβάλλει εἰς τὸν *Θερμαϊκὸν κόλπον* δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ βορείως τοῦ μικροῦ λιμένος τοῦ *Ἐλευθεροχωρίου*, ἀφοῦ σχηματίσῃ εὐρύτατον δέλτα.

ΣΗΜ. Ὁ *Ἀλιάκιον* κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ ὄψιν (250 χιλιομ.) δέχεται τὰ ὕδατα πλείστον παραποτάμων (ὑποτελῶν), τῶν ὁποίων σημαντικώτεροι εἶναι ἐκ δεξιῶν μὲν ἡ *Ρομωβίτσα*, πηγάζουσα ἐκ τοῦ *Γράμιου*, ἡ *Βοζορίνα* πηγ. ἐκ τοῦ ὄρους Παλιμαγέρον, ἡ *Λόζα* (*Γρεβενήτικος*) καὶ ὁ *Βενιτικός* πηγάζοντες ἀμφοτέρω ἐκ τῶν ὄρων *Σαμαρίνης*, *Βασιλίσσης*, *Σπίλου* καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τοῦ *Ζυγοῦ—Αἰκίμου* καὶ τέλος ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ τῆς *Τοπολίτης*.

Ἐξ ὀριστερῶν δὲ δέχεται τὰ ὕδατα τῆς ἐκροῆς τῆς λίμνης *Καστορίας* (Ὄρσειάδος) καλουμένης ποταμοῦ *Σόφρια*, τοῦ κάτωθεν τῆς *Λαγύτης* μικροῦ ποταμοῦ *Σισαῖα* καὶ τινῶν ἀσημάτων ποταμῶν, πηγάζοντων ἐκ τῶν ὑπορειῶν τοῦ *Βεμίου* ὄρους.

Ἡ κοίτη αὐτοῦ εἶναι πανταχοῦ εὐρεῖα, τὰ ὕδατα αὐτοῦ λαμβάνουν χροιάν βαθέως εὐρυθείας, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς κυλιομένης ἐρυθρᾶς ἀργίλου, εἰς πολλὰ δὲ σημεῖα ὑπάρχουν γέφυρα, ὅπως καὶ εἰς πολλὰ μέρη αὐτοῦ πόροι (²) καὶ πορθμεῖα.

(²) Πόρος λέγεται τὸ διαβατὸν μέρος τοῦ ποταμοῦ.

Ἡ μεγάλη γέφυρα τοῦ *Ἀλιάκιου*, πρὸ τῶν ἐκβολῶν του.

Ὁ *Ἀλιάκιον* κατὰ τὸν μεσαῖον λέγεται ὅτι ἦτο πλωτὸς εἰς τριήρεις μέχρι τῆς Βεροίας.

Προχωροῦντες ἀνατολικώτερον συναντῶμεν τὸν ποταμὸν *Λουθίας* (τουρκιστὶ Καρὰ ἄσμακ καὶ ἑλληνιστὶ Μαυρονέρι), ὅστις, πολὺ μικρότερος τοῦ *Ἀλιάκιου*, πηγάζει κατ' ἄλλους μὲν ἐκ τῆς πρὸς Β. τῆς λίμνης τῶν Γενιτσῶν ὄρειου τῆς *Νίτου*, κατ' ἄλλους δὲ, ὅπερ καὶ ὀρθότερον, ἐξέρχεται ἐκ τῆς λίμνης καὶ δὲν διέρχεται δι' αὐτῆς. Ἀρδεύει τὴν πρὸς Ν. ἄριστα καλλιεργημένην κοιλιάδα τῆς Βορτανίας (Ἐδέσσης) καθιστῶν αὐτὴν πολὺ εὐφορον, ἃν καὶ ἡ ἐν λοφῷ πεδιάς εἶναι ἐν μέρει ἐλώδης καὶ ἐν μέρει ἀμμόδης, καθ' ὅλοκληρίαν δὲ ἄνευδρος.

Ὁ ποταμὸς *Λουθίας* (¹) συνηνοῦτό ποτε πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ *Ἀλιάκιου*, νῦν δὲ συνεκβάλλει μετὰ τοῦ *Ἀξιῶ* εἰς τὴν *Θερμαϊκὸν κόλπον*, τετραῶρον ἀπεχούσης τῆς ἐκβολῆς τῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὀδεύοντες μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς συναντῶμεν τὸ ἄειθρον τοῦ *Ἀξιῶ*, τοῦ σπουδαιότερου, μεγαλιέρου, ὄρειου πολυδροτέρου ποταμοῦ τῆς μακεδονικῆς χώρας, *Βαρθά* τουρκιστὶ καλουμένου, ὅστις εἶναι ὁ μᾶλλον ὀνομαστὸς ποταμὸς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὸ εὖρος (200 μ.), τὸ βάθος καὶ τὴν ταχύτητα τοῦ καὶ διὰ τὴν εὐφορίαν, τὴν ὅποιαν ἀπεργάζεται εἰς τὰς χώρας, τὰς ὁποίας καταρτίζει, καὶ διὰ τὸ πρὸς πόσιν γλυκοῦ αὐτοῦ ἕδωρ. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐξοσμετο διὰ πολλῶν ἐπιπέτων, λ. χ. ὁ *Ἀξιὸς* ἐκαλεῖτο *Ἄξιος*, *Βαρθάριος* ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κλπ.

Ὁ *Ἀξιὸς* (²) ποταμὸς γεννᾶται διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν εἰθρῶν πολυαριθμῶν πηγῶν παρὰ τοῖς βο-

(¹) Κατὰ *Σταβλῶνα* ὁ ποταμὸς *Λουθίας* ἦτο πλωτὸς ἐν τῇ ἀρχαιότητι μέχρι τῆς *Πέλλης* καὶ ἀπὸ ἐκείνου μέχρι τῆς *Ἐδέσσης* (*Μίτων*).

(²) Τινὲς τῶν μεγαλιέτερων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας, ἃν καὶ αἱ πηγαὶ καὶ οἱ διάφοροι ὄρυγες (παραποτάμιοι) αὐτῶν εὐρίστοιται πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῶν ἑλληνικῶν ὄρων, ἐν τούτοις χρόνοις τῆς τελευτήσης καὶ ἀλλήλοισις αὐτῶν ἐθεωροῦμεν ὄρθον τὰ περιγράφωντες ὡς ὅταν τε ἀκριβέστερον.

ρείους πρόποδας του ὄρους *Βούβορικ* ἢ *Σούχα-Γιάρα*, κλάδου τοῦ *Σκάρδου*, καὶ τὴν πολίχην *Κόστοβον*, ὅρει κατ' ἀρχὰς σχεδὸν πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως *Καϊκανδήλ* (Τέτοβο), εἶτα φέρεται μέχρι *Σκοπίων* (Οὐσκουίτ) πρὸς ἀνατολᾶς, ὕστερον κατευθύνεται νοτιανατολικῶς κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ τμήμα ὅρει σχεδὸν ἐντελῶς πρὸς μεσημβρίαν.

Ἡ *ζοιτὴ* αὐτοῦ εἶναι ἀκανόνιστος, ὡς ἐκ τῶν πολυαριθμῶν δὲ αὐτοῦ ἀβυθῶν καὶ τινος κατοφερειῶν τοῦ ρεῖματος ὁ Ἄξιός καθίσταται πλευστός ἐπὶ μικρῶν μόνον πλοισίων ἀπὸ Βελεσσῶν (Κιουπροῦ) καὶ κάτω μόνον ἐπὶ σχεδίων. Ἀπὸ τῆς πλουσίας κομποτόλιος *Γραῖτες* καὶ κάτω καταβιβάζεται δι' αὐτοῦ μεγάλη ποσότης ξυλείας ἐπιπλέουσα ἐν εἴδη σχεδίων.

Γενικῶς ὁ Ἄξιός ποταμὸς κατ' ἀρχὰς διευθύνεται ἐκ τοῦ βορειοδυτικῶς πρὸς τὸ νοτιανατολικόν μέρος, διατρέχων δὲ δρόμον πλεόν τῶν 340 χιλιομέτρων διαρεῖ διαγωνίως τὴν Μακεδονίαν εἰς δύο ἴσα σχεδὸν μέρη, εἶτα στρέφόμενος πρὸς μεσημβρίαν συνεχῶς, ὡς εἴπομεν, μετὰ τοῦ ποταμοῦ Λουδίου εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον σχηματίζων γονιμώτατον δέλτα.

ΣΗΜ. Ἐνεκα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ μήκους ὁ ποταμὸς Ἄξιός δέχεται τὰ ὕδατα ἔνθεν καὶ ἔνθεν πᾶλλον παραποτάμιον, ἐξ ὧν ἀναφέρονται τοὺς κυριώτερους· καὶ πρῶτον ἐξ ἀριστερῶν γίνονται εἰς αὐτὸν 1) ἡ *Τέτροσκα*, πηγάζουσα ἐκ τῶν ὑψηλῶν κλιτύων τοῦ *Σκάρδου* καὶ διερχομένη τὴν πόλιν *Καϊκανδήλ* μετὰ ἵσων εἰσὶτι μῆας ὥρας ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἄξιόν, 2) ὁ *Λεπιανίς* πηγάζων ἐκ τῆς βορ. κλιτύος τοῦ ὄρους *Λιουβόρον* (κλάδ. τοῦ Ὀρβήλου) ἐκβάλλει παρὰ τὴν πόλιν *Σκόπια* εἰς τὸν Ἄξιόν, 3) ὁ *Ἐρωιδεῖ* (Βουλγ. Περβίνα—ὄρεκα) πηγάζων καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Ὀρβήλου καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν κλιτύων αὐτῶν καλουμένων *Λοσιβίτσα* διαρρηγνίει τὸ ὄρος *Μοντασιφά Ὀρσάι* καὶ ἀδεύων τὴν ἠμόνητον πεδιάδα (Μοντασιφά) διέρχεται εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ Σκοπίων καὶ Βελεσσῶν γινόμενος εἰς τὸν Ἄξιόν καὶ 4) ἡ *Βοργάλιτσα*, πηγάζουσα ἐκ τῶν νοτίων προπόδων τοῦ ὄρους *Γκολέμα-Πλαβίνα*, διέρχεται νοτίως τοῦ λεκανοπεδίου τῶν *Καυτῶν*, εἶτα βορείως τῆς πόλεως *Ἰσιπ* καὶ μετὰ τετράωρον ἵσων χύναται εἰς τὸν Ἄξιόν, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ δεξιῇ τὰ ὕδατα πολλῶν μικρῶν χεμαῖρων.

Ἀπὸ τῆς συμβολῆς τῆς Βοργάλιτσης καὶ κάτω ὁ Ἄξιός οὐδένα δέχεται ἀξιοσημειώτων παραποτάμιον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης.

506. *Παραποτάμοι* (σφόδρος) τοῦ Ἄξιου γινόμενοι ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ εἶναι 1) ἡ *Τρόσκα*, ἐκβάλλουσα εἰς αὐτὸν μίαν ὥραν πρὸς δυσμᾶς τῆς πόλεως *Σκοπίων*, 2) ἡ *Μάκροβα*, ἐκβάλλουσα μεταξὺ Σκοπίων καὶ Βελεσσῶν, καὶ 3) οἱ πλησίον τῶν

Βελεσσῶν ἐκβάλλοντες παραποτάμοι *Τοπόλζα-ὄρεκα* καὶ *Βάβουνα*. Ὁ σπουδαιότερος καὶ μέγιστος πάντων τῶν ἀνωτέρω παραποτάμιον (ὑποτελόν) τοῦ Ἄξιου εἶναι ὁ *Ἐρίγων* (Τσέρνα Βουλγ. καὶ κιουτροῦκ-Καρασοῦ Τουρσιστ), πηγάζει ἐκ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τοῦ ὄρους *Βαβᾶς* (δευτέρου ζυγοῦ τοῦ *Σκάρδου*) δεχόμενος τὰ ὕδατα πλείστον μικρῶν ποταμῶν κατ' ἀρχὰς ὅρει πρὸς μεσημβρίαν, κατόπιν στρέφεται βορειοανατολικῶς, ἀρδεύει πλουσίως τὰς πεδιάδας *Κριτσόβον*, *Περόλεπ* καὶ *Μοραστήριον*, παρὰ τὰ ἔρεϊτα δὲ τῆς ἀρχαίας πόλεως *Στόβοι* συγκεντρῶν μείζον ποσὸν ὑδάτων τοῦ Ἄξιου, διερχόμενος δὲ τὰ στενὰ τοῦ *Μοριζόβον* καὶ κατόπιν τὸ ὄρος *Βάβουνα* ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἄξιόν πρὸς μεσημβρίαν τῶν *Βελεσσῶν*.

Λιαιπρόντως τὸν Ἄξιόν καὶ πλησιάζοντες πρὸς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης συναντῶμεν τὸν ποταμὸν *Ἐξέδωρον* (1) ἢ *Γαλλικόν*, ὅστις, ἀφορίζων πρὸς ἀνατολὰς τῆς πολίχνης *Κίκις* (νέα Στρομνίτσα καὶ νέον Μελένικον) ἢ ἠρθότερον ἐκ τοῦ ὄρους *Κερκινίς* παρὰ τὸ *Πεῶν* τὰ ὕδατα αὐτοῦ, διευθύνεται ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐκβάλλει πλησίον καὶ δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης, εἶναι δὲ ὁ μικρότερος καὶ ἀσημότερος πάντων τῶν προηγουμένων ποταμῶν καὶ διὰ τοῦτο ὀρηκτικώτατος χεμαῖρος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καλεῖται.

507. *Ποταμοὶ τῆς Χαλκιδικῆς*. Ἀνατολικῶς τῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτείνεται δίκην τριάντης ἢ ὀρεινῆς φερσόνουρος τῆς Χαλκιδικῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας πολλοὶ ἔθουσι χεμαῖροδες μικροὶ ποταμοὶ, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι 1) ὁ *Ἄνθεμος* (Βασιλικιώτικος) ὅστις, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους *Χορτιάτου* καὶ ἀδεύων τὰς πεδιάδας *Γαλατίσης* καὶ *Καλαμαριάς*, διευθύνεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Αἰναίου (Καραμπούρνου) ἀρωτηρίου, 2) ὁ *Χαβρίας* πηγάζων ἐκ τῶν δυτικῶν ὕψωσιων τοῦ ὄρους Κίσσου (Χορτιάτου) μετὰ καθύψων ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον μεταξὺ *Ποτειδάδας* καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ *Γιγῶνον* ἀρωτηρίου πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως *Ἀντιγονείας*, 3) ὁ *Ὀλύνθιος* (Πολύγυρος Λούντζικ) πηγάζων ἐκ τῶν μεσημβρινῶν ὕψωσιων τοῦ αὐτοῦ ὄρους καὶ διερχόμενος τὴν *Ὀλύνην* χύνεται εἰς τὸν *Τορωναῖον* κόλπον, 4) ὁ *Ἀμνίας* ἢ *Ἀμνίτης* (Κοῦδαρος) πηγάζων καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν δυτ. ὕψωσιων τοῦ ὄρους Κίσσου (Χορτιάτου) καὶ τὴν αὐτὴν διευθύνων ἔχων, ὡς ὁ προηγουμένος, καὶ καταφθέγων τὴν Βορτικὴν χόραν χύνεται εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον (Τορωναῖον), 5) ὁ *Ὄρμυλλας* (Μιλιδάδας) ὁ μεγαλύτερος τῶν ποταμῶν τῆς Χαλκιδικῆς

(1) Ὑπὸ τοῦ *Ἡρόδοτου* ἱστορεῖται ὅτι ἐπὶ τῆς τοῦ *Ἐξέδωρον* ἐκπορεύσεως (390 π. Χ.) κατεπόθη ὑπὸ τῶν Περσῶν.

κῆς, πηγάζων καὶ οὗτος, ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους Κίσαου (Χορτιάτου), ἀρδεύων τὴν στενὴν κοιλάδα τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ ὄρους Ὑψιζώνου (Χολιομῶντος) καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμιους κατὰ τὸν ὄρον αὐτοῦ, ἐκβάλλει εἰς τὸ ἀνατολ. μέρος τοῦ Τορωναίου κόλπου μεταβίτων μυχῶν κομποπόλων Ὀλοφύζου (Σιδωνικῆς) καὶ Σερωμύλης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Φεργάνι, 6) ὁ **Ψυχρός** (?) (Πλατάνης), πολὺ μικρότερος τοῦ προηγούμενου, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ὑψιζώνου ἐκβάλλει εἰς τὸ ἀνατ. μέρος τοῦ Συγγιτικοῦ κόλπου, 7) ὁ **Ρήγιος**, ὅστις, ὄν ἐκροή τῆς λίμνης **Βόλβης**, ἐκβάλλει εἰς τὴν δυτ. παραλίαν τοῦ Σερμυονικοῦ κόλπου, 8) ὁ καὶ νοτιότερον τοῦ προηγούμενου **Βάβιτας** βραχὺς τὸν ὄρον καερχόμενος ἐκ τοῦ ὄρους **Χαμηλοβοῦνι** γίνεταί εἰς τὸν μικρὸν κόλπον τῆς Ἰερσοῦ.

Προσηγοῦντες πρὸς ἀνατολὰς τῆς Χαλκιδικῆς συναντῶμεν τὸν ποταμὸν **Σερμώνα** (Στρούμα βουλγ. Καρασού τουρκ.) εἶναι ὁ μεγαλύτερος μετὰ τὸν Ἄξιον ποταμὸν τῆς Μακεδονίας. Ὁ Σερμών πηγάζει καὶ οὗτος ἐκ τῶν ὑπορείων "Ραδομίρ τοῦ **Σκομίον** μὲ κατεῦθυσιν πάντοτε ἐξ ἄκρου πρὸς μεσημβρίαν, ἀρδεύει πρῶτον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἰαδομίρ, διαρρηγνύον ἔπειτα τὸν Ὄρβηλον διέρχεται τὴν κοιλάδα τοῦ **Κιονστερόβη**, εἶτα τα ὄρουσιν αὐτὰ στενὰ τῆς **Κόσρας**, ἀνα ἄρχονται πέντε ὀδοιπορικὰς ὄρας ἐντεῦθεν τῆς ἄνω **Τζουμαγιάς** καὶ τελειοῦσιν παρὰ τὸ τουρκικὸν χωρίον Γενίτσι, ἐξακολουθῶν δὲ νὰ κατέρχεται, διαπερὶ τὰ στενὰ τοῦ **Λιμό**-**Ἰαῶ** (?) (Σιδηροκάστρου) ἰσορροχόμενος οὕτως εἰς τὴν εὐφορον καὶ μεγάλην πεδιάδα τῶν **Σερῶν** ἐκ ταύτης δὲ μεταβίβλων διεῦθεται διέρχεται τὴν λίμνην τοῦ Ἀχινοῦ ἀπὸ τοῦ ΒΑ. πρὸς τὸ ΝΑ μέρος αὐτῆς σχηματίζων ἐν τέλει ἐκδόχην λίμνην, πλησίον τῆς ὁδοῦ: ἔκειτο ἡ ἀρχαία **Λιμνίσις**, ἐξερχόμενος δὲ κατόπισιν ἐκ τῆς λίμνης καὶ διαρρηγνύον τὰ σχηματιζόμενα στενὰ ὑπὸ τοῦ **Παργαίου** ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸ Λιγαῖον πέλαγος πλησίον τῆς θέσεως τῆς καλουμένης χοροῦ **Νηριδῶν** (**Ναίρι**) ἐντὸς τοῦ ὁμοῦ καὶ Σερμυονικοῦ κόλπου (Ὁφρανοῦ ἢ Ρεντίνια). (?)

(1) Ὁ Ψυχρὸς ποταμὸς ἔλαβε τὸ ὄνομα ταῦτο ἐκ τῶν λίαν ψυχρῶν ὕδατων του.

(2) Ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν στενῶν Λιμό-Ἰαῶ πλεῖσται εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἔδαφος.

(3) Ὁ ποταμὸς Σερμών ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὡς καὶ νῦν, ἀπῆρξε πλοῦτος διὰ μικρὸν πλοῦσιον μόνον ἀπὸ τῆς κερῆς αὐτοῦ ἐκ τῆς λίμνης Ἀχινοῦ μέχρι τῶν ἐσβολῶν του. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἐκπορευόμενος κατὰ τῆς Ἀσίας, ἐν τῇ λίμνῃ Ἀχινοῦ ἀνηθήθησε τὸν στόλον αὐτὸν καὶ διὰ τοῦ Σερμῶνος ἀπέπλευσε ἀπερχόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν.

Κατὰ τοὺς μυθολογικοὺς χρόνους ἔλεγεν εἶναι ὁ Σερμών ἦτο πλοῦτος καὶ ἀνωτέρω τῆς λίμνης Ἀχινοῦ, ἀλλ' ὁ Ἁρα-

ΣΗΜ. Ὁ Σερμών κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ ὄρον διόνεν ἀξάνόμενος δέχεται πολλοὺς παραποτάμιους, ἐξ ὧν ἐπισημότεροι εἶναι ἐκ δεξιῶν μὲν ὁ **Γαρονοβίτης** καὶ ὁ τῆς **Στρομαγίτης** (Πόντος), ἐξ ἀριστερῶν δὲ ὁ **Βισαρίτας** καὶ ὁ **Κρονοβίτις** ἀμφότεροι ἐκ τοῦ Ὄρβηλον πηγάζοντες καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Τελευταῖον ὁ Ἀγγίτης ἐκ τοῦ Ὄρβηλου καὶ οὗτος πηγάζων καὶ διερχόμενος καὶ ἀρδεύων τὴν πεδιάδα **Λομάς** καὶ **Φιλιππων** δέχεται ἐν τῷ μεταξὺ καὶ πολλοὺς μικροὺς ποταμοὺς καὶ ἐκβάλλει ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τῆς λίμνης τοῦ Ἀχινοῦ.

Ἐπι ἀνατολιότερον βαδίζοντας συναντῶμεν τὸν ποταμὸν **Νέστον**, (1) Καρασού, (2) πηγάζοντα ἐκ τῆς **Ροδόλης**· οὗτος λαμβάνει κατεῦθυσιν ἐξ ἄκρου πρὸς μεσημβρίαν, εἶναι ὁ βραχύτερος καὶ ὀρυζιτότερος κατὰ τὸν ὄρον αὐτοῦ τῶν ἄλλων μεγάλων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας. Διασχίζων καὶ ἀρδεύων τὴν ὄραν, εὐρεῖται καὶ γονιμοτάτην κοιλάδα, τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τῶν ὄροστοιχῶν Ὄρβηλον καὶ **Παργαίου**, δεχόμενος ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὺς χειμάρρους καὶ παραποτάμιους, ὧν ἀξιολογότεροι ὁ **Βισαρίτας** καὶ ὁ **Λοσιποταῖος**, κατακλύζων ἐνίοτε τὴν ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρακειμένην αὐτῷ χώραν ἐκβάλλει ὀλίγον δυτικῶς τῶν **Ἀβήρων** καὶ ἐναντι τῆς νήσου **Θάσου** διὰ πλατέος στομίον σχηματίζων μικρὸν δέλτα.

ΣΗΜ. Οἱ πλείστοι τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας τρέφονται διαφόρους ἰχθῆς καὶ ἐγγέλεις.

ΣΗΜ. Εἰς πολλὰ σημεία οἱ διάφοροι ποταμοὶ τῆς Μακεδονίας ζευγνύονται διὰ γεφυρῶν ξυλίνων, λιθίνων καὶ ἑνταυθὺ σιδηρῶν, πανταχοῦ σχεδὸν καὶ εἰς μέρη, ὕδου ἢ δίνης καὶ τὸ ἕρμα τοῦ ποταμοῦ δὲν εἶναι ἰσχυρὰ, ὑπάρχουσι πορθμεῖα διαπερνῶντα τοὺς διαβάτας διὰ λίμβων καὶ σχεδίων, ὑπηρετούντα οὕτω σπουδαίως τὴν κατὰ τόπους συγκοινωνίαν.

Οἱ ὀδοιποροῦντες ἀπὸ τὴν χώραν κολλίκαις, γάμον τῆς συντομιότερας ὁδοῦ, διαπερῶσι γνωστοὺς εἰς πεζοὺς καὶ φορητὰ κτήνη πόρους τῶν ποταμῶν.

508. **Λίμνα**.—Ὁδμητρία ἄλλη χώρα τῆς ἑλληνικῆς γεωσυνήθου περιέχει τοσαύτας λίμνας, ὕδας ἢ Μακεδονίας.

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ (3) κυριώτεραι λίμνα εἶναι αἱ ἑξῆς:

κλῆς, θυμοσθῆς ἡμέραν ἐνὶ, ἐπιλήροσε τὴν κοίτην αὐτοῦ λίθων καὶ κατόπισιν αὐτὸν ἄλιον.

(1) Ὁ Νέστος εἶναι τὸ φυσικὸν ὄρον τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης.

(2) Τὸ ὄνομα Καρασού = μέλαν ὕδωρ, δίδονται οἱ Τοβοκοί εἰς πάντα σχεδὸν τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Μακεδονίας ἔξαρῶσιν τοῦ Ἄξιου.

(3) Ἐπειδὴ ἡ παρῶσα γεωγραφικὴ πραγματεία ποιητοῦται μόνον τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, διὰ τοῦτο ἀνομιεῖται νὰ ἀναρῶμεν τὰς λίμνας ἐκεῖνας μόνον, αἵτινες περιλαμβάνονται ἐν αὐτῇ.

1) Η *Πρέσπα*, ἀνήκουσα μόνον κατὰ τὸ ἕμιον νότιον αὐτῆς μέρους εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, κείτοι πρὸς Ν. τῆς λεκανῆς τῆς *Ψέσας*, τῆς *Πρόσας* καὶ τοῦ *Λοβόβου*. Εἶναι ἐκταταμένη ὑψίτης τοῦ ἐδάφους, ἔχει μῆκος περίπου 7 ὁρῶν καὶ πλάτος 2—3 ὁρῶν ὀριζομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὄρεων ἀνυψομένων ἐπὶ τὰς 2000 μέτρων ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς *Θυλάσης*: περιέχει τρία νησίδα καὶ μίαν νῆσον ἐν τῷ μέσῳ ἀνυψομένην κωνοειδῶς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχει ἐκκλησία καὶ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου.

Ἐπὶ βορρᾷ ἀνορθοῦσαν εἰς ταύτην τρεῖς μικροὶ ποταμοί, ὁ *Ψέσας* μετὰ τοῦ *Σαλώκου* καὶ ὀλίγον περαιτέρω ὁ *Βογορότσας*. Ἡ λίμνη Πρέσπα συνδέεται δι' ὑπογείων καταβασθρῶν μετὰ τῆς δυτικῶς προσκειμένης αὐτῇ μεγάλης λίμνης τῆς *Αγιάδος* (Λυχνίτιδος), οὐδεμίαν δὲ παρατηρεῖται ἐξ αὐτῆς ἐκροή.

2) Νοτιοανατολικῶς τῆς Πρέσπας κείται ἡ ὀλίγον μικροτέρα αὐτῆς λίμνη *Βεντρούκη* (Λοβόβου), ἥτις στενωμένη πρὸς νότον προσαναοῖζει πολὺ πρὸς ποταμὸν, σχηματίζουσα βαθὺ καὶ ἐκτεταμένον ἔλος, παρὰ τὸ γεωτόνον δὲ τῇ λίμνῃ χοροῖον *Τοῖν* καὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἀνοβλύζει ἐξ ὑπογείου σήραγγος σημαντικῶν οὐδῶν (ἐκροή τῆς λίμνης Βεντρούκης), ὅπερ ἐκβάλλει μετὰ βραχῶν ὄρεων εἰς τὸν ποταμὸν *Λεβόλην* (Ἐορδαϊκῶν).

Ἡ διαχωρίζουσα τὰς δύο ταύτας λίμνας (Πρέσπας καὶ Βεντρούκη) γλῶσσα ξηρᾶς εἶναι τῶσον γλαμαλιῶ, ὥστε ἅμα ἐπ' ἐλάχιστον ἀνυψομένη τὰ ὕδατα αὐτῶν ἀποτελοῦσι μίαν καὶ μόνην ἀδιάκοπον ἐπιφάνειαν ὕδατος. Τὸ ἀπόλυτον ὕψος αὐτῶν ἐν φυσικῇ καταστάσει ἀνέρχεται εἰς 850—860 μέτρα. Ἀμφότερα αἱ λίμναι περιβάλλονται ὑπὸ εὐρειῶν λοφείων ἐπιπέδων ἐδάφους, λίαν γονίμου, ἀλλὰ παρὰ τὴν ὄχθην πολλὰς ἐλώδους. Διὰ τῆς ἀλείας ἐξάγουσιν ἱκανὸν ποσὸν ἰχθύων, κυρίων (σαζανίων) καὶ ἐγγέλιων εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας.

3) Ἡ *Βεγορότις* λίμνη (Σαριγιολί, ἥτοι κεντρικὴ λίμνη) περιορίζεται ἐξ ἀνατολῶν μὲν ὑπὸ τοῦ Βεγομίου, ἐκ μεσημβρίας δὲ ὑπὸ τοῦ Βογοῖνου ὄρους, ἐξέρχεται διὰ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ἐορδαϊκῶ (Ποτάβα) χυνομένη εἰς τὴν ὀλίγον πρὸς ἄρκτον κειμένην λίμνην τοῦ Ὀστροβίου.

4) Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστροβίου (1) (Κέλλη), ἀνατολικώτερον τῶν προηγουμένων κειμένη, ἔχει μῆκος 15 χιλιομέτρων καὶ πλάτος 4, εὐθίσταται πλῆεν τῶν 525 μέτρων ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ οὐδεμίαν ἔχει ὄραυτὴν ἐκροήν. Γενικῶς ἡ ἔκτασις αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 70 τετραγωνικὰ

χιλιόμετρα. Περιβάλλεται ὑπὸ βραχῶν ὄρειων ἀποτομοειῶν, καὶ μόνον κατὰ τὴν νότιον καὶ νοτιοανατολικὴν ἄκρην τῆς λίμνης ὑπάρχουσι ἀμπελοφυττὰ καὶ τινες λευμῶνες. Τρέφει δὲ καὶ πολὺ ὀλίγων ἰχθύς.

Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστροβίου κατὰ τε τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ὄχθην δέχεται πολυαριθμους μικροὺς χειμάρρους. Ὁ μέγιστος ὑποτελής (σύρρους) αὐτῆς εἶναι ὁ ἐκ νότου παρὰ τὸ χοροῖον Μουρολόρ ἐκβάλλων *Ἀλιτανάσι*-σοῦ διερχόμενος τὴν πολίχην *Καϊλάου*. (1)

5) Ἡ ΒΑ. καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῆς πόλεως Ἐδέσσης (Βοδένσις) κειμένη μικρὰ λίμνη *Βλάδοβα* (Τέλοβο), τῆς ὁποίας ἡ ἐκροή σχηματίζει τὸν ποταμὸν *Βώδαν* (Μπιστριτσαν). ὅστις διερχόμενος διὰ ἕξ καταρρακτῶν, πιπτόνων ἀπὸ ὕψους 70 μέτρων, ἔρημόν τινα στενωπὸν, διαρεῖται εἰς διαφόρους βραχίονας διαρροῶν τὴν πόλιν Ἐδέσσαν καὶ τὴν δι' ἀληθῶς θαυμασιῶν φρετῶν κεκαλυμμένην κοιλάδα τῆς Ἐδέσσης.

Ἡ προαναφερθεῖσα λίμνη *Βλάδοβα* οὐδένα ἔχει ὑποτελῆ ὄραυτὸν, ἡ γεωλογικὴ δὲ διαμόρφωσις τῆς διαχωριζούσης τὴν ἀνωτέρω λίμνην ὄρεοειρᾶς ἀπὸ τῆς τοῦ Ὀστροβίου, οὐδένα κωλύει τὴν ἐρῶτητα τῆς γνομῆς, οὗ ἡ ἐλώδης *Βλάδοβα* τροφοδοτεῖται ὑπογείως ὑπὸ τῆς λίμνης τοῦ Ὀστροβίου, τὸ ὕψος τῆς 100 τοὐλάχιστον μέτρα ὑψηλότερα καὶ εἰς τὴν ἵσταν ὁδεῖται παρατηρεῖται ἐκροή.

6) Ἡ λίμνη τῶν *Γενιτωῶν* (Λουδία, λίμνη τῆς Πέλλης) ἔχει σχῆμα ἐπιμήκους μήκους 10—15 χιλιομ. καὶ πλάτους 3—6 χιλιομ. καὶ ὕδωρ ἐκρίνουσιν, κατὰ δὲ τὴν μεσημβριανὴν αὐτῆς ὄχθην περιβάλλεται ἐπ' ἱκανὸν διάστημα ὑπὸ ἑλοῦς (?) εἰσρόουσα δ' εἰς αὐτὴν διάφοροι χεῖμαρροι, ὧν σημαντικώτερος ἡ *Μογλενίτα*. Εἰς τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος ἔκαιο ἡ ἀκρόπολις καὶ ἡ πόλις Πέλλα. Εἶναι ἰσθμοειδῆς καὶ πληθῆς βδέλλων.

7) Ἡ λίμνη τῆς *Καστορίας* (Ὀρεστιάς), σχήματος ἐπιμήκους κύκλου, εἶναι κρατηροειδῆς, ἔχει μῆκος

(1) Ἀπὸ ἕνεκα τῆς ἐπιπέδου οἱ πύρις τῆς λίμνης κείτοι οὐδένα ἀπορροῶν ἐξ ἐλοῶν προεῖται, οὗτοι τὰ ὕδατα τῆς λίμνης, ὅσα φράνται πολὺ καθαρὰ καὶ ἐπισημῆτα χλωρίδος, εἶναι ἥσιστα κατέλληλα διὰ τὴν ἀνίπτεσιν τῶν προσημῶν τῶν ἀνορροῶν κωνοειδῶν. Ἡ λίμνη τοῦ *Πετρόκου*, κειμένη πρὸς Α. τῆς λίμνης, τοῦ Ὀστροβίου, ἔχει μῆκος 4 1/2 χιλιομ. καὶ πλάτος 3 χιλιομ. καὶ ὕψος ὑπεράνω τῆς θαλάσσης 574 μέτρα. Παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Πετρόκου ἡ ἡμετέρα Ε' μεσογία ἡρωσιδῆ περιλήπτουσι τῆ 23ῃ Ὀκτωβρίου 1912 ἀπορροῦσα νεροφόρος τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ πειρατωδῆς ἐρῶνους τῶν νεατοῦ τοῦ Τζαῖβι παῦ.

(2) Ἄν καὶ ἡ ἀπόστασις τῆς λίμνης τῶν *Γενιτωῶν* ἀπὸ τῆς ἐπιπέδου αὐτῆς τοῦ Θεομαϊκοῦ κόλλου (Θεσσαλονίκης) ἀπέχεται εἰς πλῆθος τῶν 20 χιλιομ., ἐν τοιαύτῃ δυνάτει νὰ θεωρηθῆ ὡς βέβαιον, οὗ ἡ λίμνη αὕτη ἦτο ποτὲ *παρρακτῖα* καὶ οὗ εἰς εἰς τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν ἡ ἀχθὴ τῆς θαλάσσης εἰσερχόμην ἐκτὸς αὐτῶν τῶν προποδῶν τῶν ὄρεων (Ἄγρατος, Ἀβρα κλπ.).

(1) Ἀμφότεραι αἱ λίμναι Βεγορότις καὶ Ὀστροβίου δὲν εἶναι παρὰ μία καὶ ἡ αὐτῆ, δηλ. ἡ τῶν ἀρχαίων λίμνη *Κέλλη*.

5 χιλιομ. από βορρά προς νότον και πλάτος 4 χιλιομ. περίπου. Τò ἀπόλυτον ὕψος τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων τῆς ἀνέγκεται εἰς 600 περίπου μέτρα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τò μέγιστον βάθος αὐτῆς εἶναι 7—16 μέτρα. Ἐκ τῆς δυτικῆς ὄχθης ξεροσφεῖ σχεδὸν μέχρι τοῦ κέντρου τῆς λίμνης εὐρεία πεδονόμοιοι, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις Καστορία, ἣτις ἐνοῦται μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ τοῦ ἰσμοῦ. Τò ὕδωρ αὐτῆς εἶναι διανγῆς καὶ γλυκὺ καὶ χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς βιοτικὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Οὐδέποτε σχεδὸν τερᾶσθαι ἡ ἐπιφανὴς τῶν ὑδάτων αὐτῆς, καθ' ὅσον ἡ λίμνη εἶναι βαθέως ἐντεθαμμένη μεταξὺ ἀποτόμων ὄρεων (!) (Βόρω Βερμίου). Τò ὕδωρ τῆς λίμνης ἐν ὄρα σφοδρῶ γειμῶνος πλῆνεται.

8) Παρὰ τοὺς δυτικούς πρόποδας τοῦ ὄρους Κερκίνας (Μπέλες) καὶ παρὰ τὴν μικρὰν πόλιν Λοιδράνην κεῖται ἡ ὁμώνυμος αὐτῆς λίμνη τῆς Λοιδράνης (Πρασιὰς), ἔχουσα σχῆμα στρουγγύλου μήκους 6-8 χιλιομ., πλάτους 6—7 χιλιομ. καὶ βάθους 8 μ. περιοριζομένη πανταχόθεν, πλὴν τῆς μεσημβρίας. Ἡ παρόχθιος πόλις Λοιδράνη καὶ τὸ ἴμισυ τῆς ὄρηθεις λίμνης ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἀνίκει εἰς τὴν Σερβίαν. Τρέφει θαυμασίους καὶ εὐμεγέθεις ἰχθύς, ὠραιότερους ἀκόμη τῶν ἰχθύων τῶν λιμνῶν Ἀγριῶδος καὶ Πρῆστας. Ἔχει δὲ ὕδωρ διανγῆς καὶ πόσιμον. Τὸ ὕψος αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶναι 148 μέτρον.

9) Ἡ νοτιοανατολικῶς τοῦ ὄρους Κερκίνας (Μπέλες) καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ Σιδηροκάστρου κεκλιμένη λίμνη Κερκινίτις (Βουτζόβου) ἔχει μήκος 5 χιλιομ. καὶ ἀπὸ τῆς ἀνατ. αὐτῆς ὄχθης διέρχεται βραχίον τοῦ Στρομῖνος, ὅστις μετ' ἑτέρου βραχίονος παραλλήλως ὁρῶντος σχηματίζει ὠραῖον δέλτα.

10) Βορειοανατολικῶς τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Θεσσαλονίκης κεῖται ἡ λίμνη τοῦ Ἀματόβου καὶ ἡ παρακειμένη αὐτῆς πρὸς Β. λίμνη τοῦ Ἀρτζάν, ἀμφότερα σχηματίζονται ἐκ μικρῶν ποταμίσκων καὶ ἰδία τοῦ πηγάζοντος ἐκ τῆς λίμνης τῆς Δοιδράνης ποταμίσκων Ἀρτζάν. Ἐκτρέφει δὲ ἐξ αὐτῶν ὁ ἑλοποταμίσκος Ἀσμάκ, χυνόμενος εἰς τὸν Ἀεῖόν. Τὸ σχῆμα αὐτῶν εἶναι ἐπιμήκης ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ἡ ἔκτασις τῆς μὲν λίμνης τοῦ Ἀματόβου εἶναι 18 τετραγ. χιλιομ., τῆς δὲ τοῦ Ἀρτζάν 15 τετραγ. χιλιομ.

(1) Τὸ τοιαῦτον ἐμποδίζει τὸν ἄνεμον νὰ ταῖσῃ τὴν ἐπιφανῆσαν τῆς λίμνης, ἢ ὅποια κινουμένη θὰ διετῆται πᾶν τὰ δοσοσφαιρὰ τῶν ὑδάτων τῆς κατὰ τὸ θέρος ἴδιος, ὅπου σήμερον δὲν συμβαίνει ἐπαρκῶς. Ἡ Ζαγέρση, κεκλιμένη ΒΑ. τῆς Καστορίας, ἔχει μήκος 1600 μέτρον καὶ πλάτος 800. Ἡ Ρουδνίκη κεκλιμένη ΝΑ. τῆς προηγουμένης ἔχει μήκος 6 χιλιομ. καὶ πλάτος 1 χιλιομέτρου, σχηματίζουσα δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς ἑκροῆς τῆς λίμνης τοῦ Πετρώσκου. Ἀμφότερα αἱ ἀνωτέρω λίμναι εἶναι ἰσοήμιστοι

Τὸ ὑπερὶ τὴν θάλασσαν ὕψος αὐτῶν κυμαίνεται ἀπὸ 15—25 μέτρον. ΝΑ. τῆς λίμνης τοῦ Ἀματόβου κεῖται ἡ Πικρολίμνη (Ἀτζή-γχιὸλ) μικρότερα τῶν προηγουμένων, ἡ ἔκτασις αὐτῆς δὲν υπερβαίνει τὰ 3 τετραγ. χιλιομέτρα, σχηματίζει δὲ περίεξ αὐτῆς ἐκτεταμένα ἔλα.

11) Ἡ πρὸς ἀνατολὰς καὶ εἰς τρίωρον περίπου ἀπόστασιν τῆς Θεσσαλονίκης κεκλιμένη μικρὰ λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ (ἁγίου Βασιλείου ἢ Κορώνεια—τουρκικῶν κιοτσισὺν Μπεσίκ) ἔχει μήκος 10 χιλιομ. καὶ πλάτος 5 χιλιομ. μέγιστον βάθος 3—4 μέτρον καὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλώδης, ἐξάγονται δὲ ἐξ αὐτῆς διάφορα εἶδη ἰχθύων ἢ ἐκροῦ αὐτῆς συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς ἀνατολικότερον καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου κεκλιμένης πολὺ μεγαλύτερας λίμνης Βόλβης (Μπεσίκ-γχιὸλ—μικροίωκ Μπεσίκ), τῆς ὁποίας πάλιν ἡ ἐκροῦ (Ρήζιος ποταμὸς) πρὶν ἡ ἐκχυθῆναι εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἑρντίας (Στρομυλιόν) ζεῖγονται ὑπὸ δύο γαφυρῶν. Ἔχει μήκος 24—30 χιλιομ. πλάτος 5—7 χιλιομ. καὶ βάθος 10—15 μέτρον.

Ἀμφότερα αἱ ἀνωτέρω λίμναι τροφοδοτοῦνται ὑπὸ πολλῶν ποταμιῶν (χειμάρρων), τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἀπὸ βορρᾶ καταρχόμενα ῥεῖθρα, οἷον τὸ ἐκπηγᾶζον παρὰ τὴν Ἀρκοβάνηρ καὶ διερχόμενον τὴν πόλιν τῆν Λαγκαδᾶν καὶ ἡ ἐκροῦ τῶν Βρομολιμνῶν Ἀντζᾶς καὶ Μαυρόβου (Μαύρο-βο-γχιὸλ) τῶν κεκλιμένων ἐπὶ τῆς βορείου λεκάνης τοῦ ὄρους Μπεσίκ-δᾶγ (ὄρος Μπεσίκ) διερχομένης παρὰ τὸ χωρίον μετὰ τῆς Μπεσίκ. Ἡ λίμνη Βόλβη εἶναι λίαν ἰχθυοφόρος, ἀνέχονται δὲ εἰς αὐτὴν διὰ τῆς ἐκροῆς τῆς τοῦ Ἑρζίου ποταμοῦ καὶ θαλάσσης οἰ ἰχθύες.

12) Ἡ πολὺ ἀνατολικότερον τῶν προηγουμένων κεκλιμένη λίμνη τοῦ Ἀγριῶ ἔχει μήκος ἐξ ἄκτου πρὸς μεσημβρίαν 30 χιλιομ., πλάτος δὲ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς 9—15 χιλιομ. καὶ ὕψος ὑπερὶ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης 8 μ. δέχεται πολλοὺς πανταχόθεν παραποτίμους, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπισημότεροι εἶναι ὁ κατὰ μῆκος διερχόμενος αὐτὴν Στρομῖον καὶ ὁ Ἀγγίτης. Περιέχει πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη ἰχθύων νοστιμωτάτων.

13) Ὀδεῦντες ἀνατολικότερον καὶ διερχόμενοι τὸ ὄρος Πάγγαιον συναντῶμεν τὴν λίμνην τοῦ Πραβίου (Μπερεκετλή), κεκλιμένη πρὸς Ν. τῆς ἀχαΐας πόλεως Φιλίππων, ἣτις ἔχει μήκος 3 χιλιομ. καὶ πλάτος ὡσαύτως 3 χιλιομ. ΒΑ. Μεγάλην ἔκτασιν ταύτης κατέχουσι τὰ καλούμενα τενάγη τῶν Φιλίππων, ἄννα καὶ τὰ ὄρα τῆς λίμνης ἀφίησιν αἰεροσδιόριστα καὶ τὰ περίεξ αὐτῆς μέγα καθιστούν εἰς ἄκρον ἐλώδη.

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κεφαλαίου περὶ λιμνῶν, παρατηρεῖται ὅτι περίεξ τῶν ὄχθων τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων Φιλίππων τῆς Μακεδονίας ὑπάρχουν ὡς ἐπὶ

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

τὸ πλεῖστον καὶ μεγάλαι ἐλώδεις ἐκτάσεις κεκολλημένα ὑπὸ καλάμων, ὑδροφίλων καὶ ἐλοφίλων ἐν γένει φυτῶν, θεωροῦμενα, καὶ δικαίως, ὡς σπουδαίω-
τατον κώλυμα εἰς τὴν πρόδωον τῶν κατοίκων τῆς
περὶ χώρας, καθ' ὅσον, συνελπίει τῶν ἀνωτέρω ἐδα-
φικῶν συνθηκῶν, ἢ προκύπτουσα μάλιστα τῶν ἐλο-
δῶν πυρετῶν ἐνευρεῖται καὶ ἐξασθενεῖ τοὺς κατοί-
κους καὶ συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀδράνειαν καὶ
φυγοποιαν αὐτῶν.

Σημ. Χωρογραφικῶς εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀνήκουσι καὶ
αἱ ἄλμυραι *Λυχνίτις* (Ἄχρῖδος ἢ Ὀχρῖδος) καὶ ἡ πρὸς Ν.
ταύτης λεγόμενη *Μαίλικη* καὶ ἡ ἀρκτικῶς μεγαλυτέρα
ταύτης κειμένη *Σβριθία*. Πολιτικῶς ὅμως φάνηται ὅτι αἱ
ἀνωτέρω ἄλμυραι θὰ ἀποτελέσωσι διστοχῶς μέρος τῆς ἀριου-
στάτου καὶ νοσηραγοῦς δημοκρατίας τῆς Ἀλβανίας.

Ἡ *Λυχνίτις* φημιζέται ὡς μία τῶν μεγαλυτέρων καὶ
ὀρειωτέρων λιμνῶν τῆς Μακεδονίας, τὸ μήκος αὐτῆς ἀπὸ
βορρᾶ πρὸς νότον ἀνέρχεται εἰς 30 περίπου χιλιόμετρα, τὸ
δὲ πλάτος αὐτῆς ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς εἰς 14. Τὸ βάθος
αὐτῆς ὑπολογίζεται εἰς 700 περίπου μέτρα, ὡς καὶ τὸ ὕψος
τῆν θάλασσαν ἀπόλυτον ὕψος εἰς 690 μέτρα. Τὸ ὕψος αὐτῆς
εἶναι κρυσταλλῶδους διαφανείας καὶ λίαν εὐποτον.

Μὰ τῆς *Λυχνίτιδος* διατρέχει ἡ μέλας ποταμὸς *Λοίλων* ἢ
Λοίλων, ἐκβάλλουσι δὲ εἰς αὐτὴν διάφοροι ποταμοὶ καὶ χεί-
μαρροι, ἐπισημνότεροι τῶν ἑσῶων εἶναι ὁ *Τοίφοβα* καὶ ὁ *Ζιὰ*
τῆς πόλεως Ἄχρῖδος νοτιοανατολικῶς διερχόμενος ποταμὸς
Λαλιῶν, ἐκτὸς τούτων κατὰ τὴν ἀριστερὰν ἑσθίαν τῆς λίμνης
ἀναβλέσκονται πολυάριθμα πηγάϊ, ὧν τινες ἀφρονόταται θεω-
ροῦμενα ὡς ὑπόγειοι ἐκρῶται τῆς περὶ τὰ 160 μ. βυθιωτέρας
λίμνης *Πρόσπας*.

Ἡ *Λυχνίτις* καὶ τὸ περὶ αὐτῆς εὐρύτατον λεκανοπέδιον
περιβάλλεται σχεδὸν πανταχῶθεν ὑπὸ ὄρων ὧν τὸ ὕψος ἀνι-
χθὸν υπερβαίνει τὰ 2000 μέτρα, ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ *Αλβα-
νίσιου*, *Προηναίου* (Πετρίνου) καὶ τοῦ ὄρους *Γαλιταίου*, πρὸς
βορρᾶν ὑπὸ τοῦ ὄρους Ὀδόντισα ἢ *Βαγῖρα*, νοτιοδυτικῶς ταύ-
της ἀνορθοῦται τὸ ὄρος *Κάμερα* βουλγαρ. καλοῦμενον, ἔχον
σχημα κόβου, φαλακρὸν καὶ βραχέως. Πάντα τὰ περὶ τῆς
λίμνης *Λυχνίτιδος* ὄρη εἶναι κατάφυτα, κεκαλυμμένα ὑπὸ
βρυθῶν, φηγγῶν καὶ ἐλατῶν, τῶν ἑσῶων ἢ ἐυλαίᾳ χρησιμοποιοῦ-
ται ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰς τὴν κατασκευὴν ἱστῶν αἱ χλωματώ-
τερα κλιτῆς αὐτῶν, καὶ κυρίως αἱ παρὰ τὰς ἑσθᾶς, ποῦ μὲν
κομῶμεθα ὑπὸ ἀμπελοφυτῶν καὶ γιγανθίων καστανεῶν
(*Βαγῖρα* κλπ.), ποῦ δὲ ὑπὸ ἀμπελοφυτῶν καὶ ὀπωροφόρων

δένδρων (τὰ ἐνομαστὰ μῆλα τῆς Ἄχρῖδος) ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων
τῶν ὄρων Ἀλβανίσιου, Πετρίνου καὶ Γαλιταίου.

Ἡ *Λυχνίτις* τρέφει διάφορα καὶ εὐμεγέθη εἶδη ἰχθῶων βό-
ρους 3 χιλιγράμμ. καὶ μήκους ἐνίοτε 2 μέτρων, αἵτινες ἐν-
καλαί ἦσαν περιττήτεροι καὶ ὑπὸ τῶν αυτοκρατόρων ἀκόμη
τοῦ Βυζαντίου. Καὶ νῦν μεταφέρονται εἰς Ἴαλλυριαν καὶ Μο-
ναστήριον ἄλλοι μὲν ἐν χειμῶνι, ἐλαφρῶς δὲ ἡλιετιοῦνται καὶ
ἀσχητόναι ἐν τῇ θερμῇ ἐποχῇ. Ἡ αἰθρία ἀνεργεῖται ὑπὸ τῶν
περὶ κατοίκων μετὰ πολλῆς δραστηριότητος. Πρὸς νότον τῆς
Λυχνίτιδος κείται ἡ λίμνη *Μαίλικη* ὅσα στήματός μηχανοειδῆς
καὶ βυθιωτέρα τῆς προηγουμένης ἔχει μήκος 8 1/2 χιλιορ.
καὶ πλάτος 4 1/2 πρὸς βορρᾶν δὲ καὶ νότον αὐτῆς συνορεύει
μετὰ ἐλώδους ἐκτάσεως πλέων τῶν 3 χιλιόμετρων ἐκατέρωθεν.
Ἀρκτικῶς ταύτης εὐρίσκειται ἡ διπλοκία κατὰ τὸ μέγεθος
λίμνη *Σβριθία*.

509. **Πρόσπαστα.**—Ὁ Δημιουργὸς ἐπεδαμύλιευσεν
εἰς τὴν Μακεδονίαν πολλὰ φυσικὰ πλεονεκτητήματα,
διότι καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω,
εἶναι εὐκραεῖς καὶ ἡ εὐφορία τῆς χώρας εἶναι μεγάλη
καὶ αἱ πεδιάδες, τὰ λεκανοπέδια, αἱ κοιλάδες, τὰ
ὄροπέδια καὶ ἐν γένει τὰ διάφορα αὐτῆς τοπία εἶναι
ὄρατα καὶ μαγευτικά.

Ἡ Μακεδονία παράγει σχεδὸν πάντα τὰ εἶδη τῶν
προσόντων.

510. **Γεωργικά.**—Δημητριακοὺς καρπούς, ἥτοι
ἄριστον σίτον, κριθῆν, βρώμη, σίκαλην, ἀραβόσιτον,
ὄσπρια παντὸς εἶδους κλπ., ἐξαιρέτων καπνόν, ὄπιον,
μίτσαν, βάμβακα, κάνναβην, σπάρτον, λίνον, λέγ-
χρον καὶ σήσαμον εἰς μεγάλας ποσότητες, οἶνον
ἐξαιρέτων (τῆς Νασούης, Γενταῶν, Γουμνίτζας)
ἐλαιον, εἶδος πετρώσεως (Πάπρικα—Μπούκοβον, πε-
διὰς Μογλενίτισης), ἐκ τοῦ ὁποῦν μάλιστα ποσό-
τητες ἐξάγονται εἰς Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Οὐγ-
γαρίαν, καὶ ἐναγοῦ ὄρηων.

Πρὸς δὲ ἀπειρίαν λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν (μῆλα,
βερίκοκκα, ἀπῖδια καὶ ἀμύγδαλα, λεπτοκάρφα, κά-
ρουα, δαμάκηνα, κερσίνα, κίστανα κλπ.) καὶ ὅπου
τὸ μῆρ ἔναι προφυλαγμένα (θερμοτῆρα) ἐκεῖ ἐδδο-
κιμεί περισσότερο ἢ ἐλαία καὶ ἡ ροδακινέα.

Ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Κοζάνης φέσται εἰς μεγάλην

ποσότητα και ὁ κρόκος (ζαφουρά).

511. **Λαοικά προϊόντα.**—Κανισάμια, ξυλάνθρακες, ναυπηγήσιμος και οικοδομική ξυλεία, ῥητίνη κλπ. Επίμα και ῥίτσι ποσ παραγωγὴν χάριτον. Τὰ δάση εἶναι ἄπειρα καὶ ἐκτεταμένα ἐν Μακεδονίᾳ, ἀποτελοῦνται δὲ ἀπὸ ὑψίκομα δένδρα, ὧν συνηθέστερα εἶναι ἡ πεύκη, ἡ ἐλάτη, ἡ δέξυς, ἡ πτελέα ἢ δρυς, ἡ φηγός, ἡ καστανία, ὁ πύθος, ἡ ἰτέα, ἡ πλάτανος, ἡ αἰγιερός κλπ.

512. **Προϊόντα ἄλειας.**—Μεγάλα ποσότητες ἰχθύων ἐξάγονται ἐκ τῶν διαφόρων λιμνῶν, περὶ ὧν ἐμνημονύομεν κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν λιμνῶν. Ἐκτὸς τούτων δέον νὰ ἀναφέρωμεν τῶν ἐκ τῆς θαλάσσης ἀλιευμένων ἰχθύων καὶ ὀστράκων, ὡς καὶ τὸν εἶπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης συλλεγομένον ἄλιον.

513. **Κτηνοτροφικὰ προϊόντα.**—Ἡ Μακεδονία τρέφει πολλὰς καὶ μεγάλας ἀγέλας βοῶν καὶ βουβάλων, ἴππων, ἡμιόνων, ὄνων κλπ. διαφόρων γεινῶν, πολυάριθμα ποιμένα αἰγῶν καὶ προβάτων, τὰ δὲ ἐκ τούτων ἐξαγόμενα προϊόντα ἀνέρχονται εἰς σημαντικὸς ποσότητας γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου, εἰρίων καὶ παντοειδῶν δερμάτων. Ἐκτρέφει πρὸς τούτοις καὶ μέγα ἀριθμὸν οἰκιακῶν πτηνῶν καὶ πολλὰ ἄγρια ζῷα, ἀρκτουκί, λύκου, ἐλάφου, δορκάδας ἀγριοχοίρου κ.λπ.

514. **Μεταλλεῖα.**—Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχον ἄπειρα μεταλλεῖα, ὡς τὰ γνωστὰ καὶ περμισημένα ἀργυροῦχα καὶ χρυσοῦχα τοῦ ὄρους Παγγαίου.

Αἱ μέγιστοι τοῦδε ἔρευναί ἐπὶ τῶν μετᾶλλων τῆς χώρας ἐγένοντο ἀτελῶς ἔνεκα πολλῶν καὶ διαφόρων ἐμποδίων. Πολλὰ τούτων ἀσφαλῶς δύνανται τις νὰ εἴπῃ οἷ τι εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστα καὶ κεκρυμμένα ὑπὸ τὴν γῆν, ἀναμένοντα τὴν σκαπάνην διὰ νὰ γίνωσι γνωστὰ καὶ ἐμεταλλεύσιμα.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἐγκλίνοσα τὰ περισσότερα τῶν μετᾶλλων χώρα τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ πολυκρήδης χρυσόνηρος τῆς *Καλκιδουῆς* (πολυμέταλλος), ἔνεκα δὲ τῶν ἀφθόνων μετᾶλλων τὰ πρὸς ἀνατ. διάφορα αὐτῆς χωρία καλοῦνται καὶ **Μαδεμοχώρια** = μεταλλοχώρια.

Τὰ κυριώτερα τῶν μετᾶλλων εἶναι τὸ χρῶμιον, ὁ ἀργυροῦχος *μόλυβδος*, ὁ χαλκός, ὁ αἰθέρης, τὸ μαγγάνιον, τὸ ἀντιμόνιον καὶ τὸ ἀρσενικόν, ὁ γενιδάωρος καὶ ὁ ξολίτης ἢ λιγνίτης γαιάνθραξ.

Λιθόφω **μάγμαρα**, ἔξ ὄν ὀνομαστὰ εἶναι τὰ πορφύρα μάγμαρα τῆς **Πολάνης**.

Σημ. Ἡ μεταλλευτικὴ ἐν ταῖς τελευταῖαις ἀπελευθερωθείσαις ἑλληνικαῖς χώραις καὶ ἱσθίαις ἐν τῇ χρυσοφόρῳ Μακεδονίᾳ οὐδὲν ἐπὶ τὸ εὐρύτερον μέλλον. Τὸ ὀνομαστὸν ὄρος Παγγαίου διὰ τὰ πλοῖα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μεταλλεῖα τοῦ, εἶναι ἐκπαλαί ἐνέμενον οἱ περίοικοι μέχρι Φιλίππου, ὅστις συντόνιστον ἐκμεταλλεύομενος ταῦτα διὰ πολυεπίθων

δούλων, ἀπελέρθαν ἀτησίως 1000 τάλαντα, ἧτοι 6000000 δραχμῶν. Ἐκαὶ πῶς (ἐν Καλκιδουῆ) ἕκαυτο ἡ **Σιαστὴ δλη**, ἔνθα τὰ χρυσῆα μέταλλα τοῦ Θεουκλύου. Ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ Σερμύθου κατὰ Στραβῶνα, οἱ σκάπτοντες τὴν γῆν εὐρισκόν μέρητι τινα χρυσοῦ, καὶ σήμερον δὲ κατὰ τὸ νότιον αὐτοῦ μέρος, ἐν **Νιγρίτῃ**, βόσκαις φέρουσι πολλὰκις φήματα χρυσοῦ.

515. **Ἰαματικά πηγαί.** Ἰαματικά πηγαί ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ διάφοροι, δυστυχῶς ὅμως· πολλὰ ἔξ αὐτῶν κείνται πέραν τῶν ἑλληνικῶν ὄριων.

Ἐν τῇ ἑλλήν. Μακεδονίᾳ εἶναι αἱ ἐξῆς: Αἱ παρὰ τῷ **Ἐρμοπολίῳ**, νοτίως τῆς λίμνης Βόλβης, θερμοπηγαὶ θερμοκρασίας 80 βαθμῶν. Τὰ ἐν **Σόδῳ** θειοῦχα θερμοκ., τριῶρον ἀπέχοντα τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ ἐν **Λαγκαδῇ** (Λιτζία) θειοῦχα λουτρά, κείμενα Βλ. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς ἀπόστασιν 21 χιλιομέτρων. Αἱ παρὰ τὴν **Νιγρίταν** καὶ παρὰ τὸ **Λεμί**—**μαῖ** τῶν Σερμῶν θερμοὶ πηγαί. Τὰ παρὰ τὸ **Λεμί** Ἰοῦρα παρὰ τὸ στενὸν τῆς **Ρουσιλῆς** θειοῦχα λουτρά. Ὑπάρχουσι δὲ πρὸς τούτους καὶ εἰς πολλὰ μέρη διάφορα ψυχρὰ ἰαματικά ὕδατα, ὡς εἰς τὰ χωρία **Ἐξισοῦ**, **Ἰώνης** κλπ.

516. **Βιομηχανικὰ προϊόντα.**—Ἐν Μακεδονίᾳ ἡ βιομηχανία καὶ αἱ τέχναι ἐν γένει δὲν προσδεδουαι ἐπαρκῶς εἰσότη, ἄν καὶ αἱ πρώται ἴσται καὶ εἰθνηαὶ καὶ ἄφθονοι εἶναι. Ἐκτὸς τῆς ἐξαίρετον κατασκευῆς μιλῶτων (γουναικῶν) ἐν Καστορίᾳ καὶ ἐν ταῖς περὶ τὴν Ἀχρίδα κόμῃς, τῆς κατασκευῆς ταπήτων ἀρίστης τέχνης (**Κοζάνης** καὶ **Πολυγρόου**), γονδρῶν ἐπιούχων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων κατασκευαζομένων ἐν Κορυτσῇ, Ναούσῃ, Ἐδέσση, Θεσσαλονίᾳ καὶ Νιγρίτῃ καὶ εἰς τινὰς ἄλλας πόλεις, ἰδρυθέντων ἤδη πρὸς τοῦτο πολλῶν ὑδροκινήτων ἐργοστασίων (κλωστήρια βάμβικου καὶ μετάξης) κατὰ τὰ λοιπὰ περιορίζεται εἰς τὴν ἀρχαίαν οἰκιακὴν βιομηχανίαν.

Ἀνώτερα βιομηχανικὰ εἶδη ἔχομεν νὰ ἀναφέρωμεν ἐν Μακεδονίᾳ τὰ λίαν περιήρητα λεπτὰ ἀγγεῖα ἐξ ἔρυθρῆς ἀργίλου, αἵτινα κατασκευάζονται ὑπὸ Κορυτσῶν ἐν τῇ εὐδαίμονι λεκάνῃ τῆς Μογλενίτης, εἶτα τὰ λεπτοφυῆ ἀργυρόπλεκτα καὶ χρυσοπλεκτα ἔργα ἐν ταῖς μεγάλας πόσιν, τέλος ἔξαιρέτους καπνοσύγγας ἐξ ἰασμίου, μήκους πλέον τῶν δύο μέτρων, διὰ τὰς ὁποίας τὰ φυτὰ ταῦτα καλλιεργουῦνται κυρίως ἐντὸς καὶ πέριχ τῆς Ἐδέσης.

517. **Ἐμπορίον.**—Τὸ ἔμποριον τῆς Μακεδονίας, τότε εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικόν, ἐνεργεῖται κυρίως κατὰ θάλασσαν ἔχον ὡς κέντρον διαμετακομίσεως τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ διὰ τὴν ἀνατολ. Μακεδονίαν ἐν μέρει τὸν λιμένα τῆς Καβάλας, εὐρίσκειται δὲ τοῦτο ἐντελῶς εἰς χεῖρας τῶν ναυτικῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, Ἑλλάδος, τῶν λιμνῶν τῆς διαλυθείσης Ἀστρουγγαρίας Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας.

Καί αὐτὰ ἔτι αἱ ὀνόματι ἄλλοτε τουρκικαὶ ἐμπορικαὶ καὶ ναυτικαὶ ἐταιρεῖαι λαμβάνουν σχεδὸν ὀλόκληρον τὸ τεχνικὸν καὶ ναυτικὸν αὐτὸν προσωπικὸν παρ' ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ἴδια τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ἔσωτερικὸν ἐμπόριον ἐν Μακεδονίᾳ (ὅπως καὶ εἰς ὅλον τὸ ὀθωμανικὸν κράτος) διενεργεῖται σχεδὸν ἀναλλοιούτως, ὅπως ἀπ' αἰῶνων ἐγένετο, ἀποκλειστικῶς διὰ φορητῶν ζώων καὶ μόνον ἦδη ἐν Μακεδονίᾳ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς διευκολύνεται καὶ ὑπὸ πολλῶν αὐτοκινήτων, ὁσημέραι ἀξαναμένον.

Οἱ ὀλίγοι ὑπάρχοντες σχετικῶς πρὸς τὴν ἑκτασιν τῆς χώρας *σιδηρόδρομοι*, ἀποτελοῦντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων τμήματα, δὲν χρησιμεύουσι πολὺ εἰς τὸ ἐμπόριον. Μόνον ἡ μακεδονικὴ γραμμὴ ἡ ἐνωθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1887 μετὰ τῶν ἐρωσπαϊκῶν σιδηροδρόμων διὰ τῆς συντελεσθείσης, τέλος ἐνώσεως τῆς σερβικῆς κυρίας γραμμῆς *Βελιγραδίου—Νισσῆς—Βοάνιας* μετὰ τῆς μακεδονικῆς τοιαύτης *Σκοπίων—Θεσσαλονίκης* παρέχει εὐκολίας τινας εἰς τὸ διὰ ζῆρας ἐμπόριον.

Πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου ἐν τῷ ἔσωτερικῷ τῆς Μακεδονίας χρησιμεύουσιν ὁσαύτως αἱ ἐτήσια ἀγοραὶ ἢ πανηγύρεις, αἵτινες τελοῦνται εἰς διαφόρους πόλεις ἅπασι ἡ δὲς τοῦ ἔτους καὶ διαρκοῦσι κατὰ μέσον ὄρον 8—14 ἡμέρας, εἰς τινὰ μῆρη μάλιστα καὶ ὑπὲρ τὸν μῆνα.

518. **Συγκοινωνία.**—Ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ σιδηροδρομικῶν τινῶν γραμμῶν, αἵτινες λίαν ἀτελῶς ἐξυπηρετοῦσι τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας, εἶνα αὐτὰ αἰ ἐξῆς:

α) Ἡ Κωνσταντινουπόλεως—Αἰμάς—Σερροῦν—Λοιδόνη—Θεσσαλονίκη.

β) Ἡ Θεσσαλονίκη—Βεροία—Φλωρίνης—Μοναστηρίου καὶ

γ) Ἡ Θεσσαλονίκη—Σκοπίων—Σερβίας διεθνῆς γραμμῆς, ἐνωσα τὴν Μακεδονίαν μετὰ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἐυρώπης καὶ ἡ διακλάδιος *Σκοπίων—Μητροβίτης*.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πρὸς ἐξυπέρθεσιν τῆς συγκοινωνίας τῆς χώρας ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ ἄμαξτοι ὁδοὶ καὶ πλεῖστα ἴσθα ἡμιονικαί.

Εἶνα ἐν τούτοις ἀναντίρρητον ὅτι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ ἐπέκτασις τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἡμαξιτῶν καὶ ἡμιονικῶν ὁδῶν καὶ ἡ ἐν γένει βελτίωσις τῶν λοιπῶν ἐπὶ τῆς ζῆρας συγκοινωνιῶν τῶν κυρίων τοῦτων ἀρτηριῶν τῆς δημοσίας συγκοινωνίας καὶ τοῦ ἔσωτερικοῦ ἐμπορίου ἐν Μακεδονίᾳ ὑπῆρξε πάντοτε παρεμπιμπένη, παρὰ τὰς μεγάλας πλονοπαραγωγικὰς δυνάμεις τῆς χώρας.

Ἡ τουρκικὴ διοίκησις ἐφρόντιζε μόνον διὰ τὴν κατασκευὴν στρατιωτικῶν ὁδῶν συνδέουσα τὰς διαφόρους ἐπικαίρους καὶ ὄχυράς θέσεις, τῶν ὁποίων

ὁ μόνος σκοπὸς ἦτο ἡ τελεσιφόρος ἄμυνα τῆς χώρας. Ἡδιαφέρει δὲ παντελῶς περὶ τῶν διαφόρων ἀναγκῶν τῶν κατοίκων καὶ τῆς ἐν γένει διευκολύνσεως τοῦ ἔσωτερικοῦ αὐτῆς ἐμπορίου.

Εὐτυχῶς ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἡδὴ κατοχῆς σπουδαία καὶ σοβαρὰ καταβάλλονται προσπάθεια, ὅπως διευκολυνθῆ ἡ συγκοινωνία δι' αὐτοκινήτων καὶ πάντοτε μέσον συγκωνωνιαζοῦ καὶ συνδεθῆ τὰς εἰς ἡ χώρα καὶ διὰ νέων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν δισυτῶς ὁ ἐκραγεῖς παγκόσμιος πόλεμος ἀπὸ τοῦ 1914 καὶ ἡ διὰ στρατευμάτων συμμαχικῶν κατοχῆ τῆς Μακεδονίας, παρεκώλυον σπουδαίως τὴν ἀντιοργάνωσιν τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων, ἐν καὶ κατασκευάσθησαν στρατιωτικαὶ τινες ὁδοὶ καὶ μικροὶ τινες στενοὶ σιδηρόδρομοι *Ιεσονί* ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Στρυμόνος καὶ ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Φλωρίνης μέχρι τῆς ὁμοκινήτου πόλεως, ἐν τούτοις σπουδαίως παρεμπιμπέθη, ὡς εἶπομεν, ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς καθόλου συγκοινωνίας τῆς χώρας.

519. **Βλος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.**—Οἱ κάτοικοι τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ὄντες Ἕλληνες τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ὀλοτομία, τὴν κλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ εἰς μεγάλῳ κλίμακα, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τινὰ μέρη εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὰς μεγαλύτερας τῶν πόλεων εἰς τὸ ἐμπόριον.

Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας οἱ κάτοικοι τῆς **υπαίθρου** κυρίως μακεδονικῆς χώρας ὑπέφερον τὰ πάνθεντα ἀπ' ἐνὸς μὲν ὑπὸ τῶν ἐκ Βουλγαρίας ἀποστελλομένων ληστροικῶν συμμοριῶν, αἵτινες, ἐκτός τοῦ ληστροικῶν αὐτῶν ἔργου, ἐπέζον καὶ ἐβασάνιζον τοὺς κατοίκους παντοετρόπως, ὅπως ἀπαθῶσαι τὸν βουλγαρικὸν ἔθνητον, ἀπ' ἐτέρου δὲ ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κακοδουλίχσεως καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ἀροτικῆς ἀσφαλείας. (1)

Ὁ βλος αὐτῶν εἶχε καταστῆ τοιοῦτος, ὅστε νὰ θεωρηθῆ ἡ πάλιν κατὰ τῆς ἀληθείας καὶ νὰ γίνονται πανούργοι χάριν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀμύνης. Ἦσαν δὲ τόσον ὀλίγον εἰδημένοι εἰς τὴν ἐμμένειαν, ὅστε ἐὰν ἐπεδεικνύετι τοιαύτην πρὸς αὐτοὺς, καθάτις τὸ καχίποτος, ὡς ὁ πολλὰκις πληγεῖς νέων δάκνει τὴν χεῖρα, ἦτις ζητεῖ νὰ θωπεύῃ αὐτὸν.

520. **Θρησκεία.**—Οἱ κάτοικοι τῆς ἐλευθερωθείσης Μακεδονίας κατὰ τὴν θρησκείαν, πλὴν τῶν Μωσαεθανῶν, Ἰσραηλιτῶν καὶ Ἀθιγγάνων, πάντες εἶνα χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, διοικούμενοι **ἐκκλησιαστικῶς** ὑπὸ 22 μητροπολιτῶν 1) τοῦ Θεσσαλονίκης,

(1) Ἡ τουρκικὴ διοίκησις, ἔχουσα ὡς ἄξιωμα εἰς τὴν διοίκησιν τῆς φρομαζήτου καὶ γεωμετρῶν τῶν μακεδονικῆς χώρας τὸ διαίρει καὶ βασίλευε, ἄλλοτε μὲν ὑπερβάλλει τοὺς Βουλγαροὺς καταδιώκουσα ἀπῆλθον τοὺς Ἕλληνας καὶ ἄλλοτε τοὺς Ἕλληνας καταδιώκουσα ἤδηεν τοὺς Βουλγαροὺς.

ὄσκις ἐξιμασιῶδες φέρει τὸν τίτλον τοῦ παραγωγίου, 2) Βοδερόν (Ἐδέσση), 3) Βεροίας, 4) Μογλεπόν καὶ Φλωρίνης, 5) Σερρόν, 6) Λορίας, 7) Ἐλευθεροπόλεως, 8) πᾶς Πελαγονίας, 9) Καστορίας, 10) Σιατίσιον καὶ Σιατίσις, 11) Γρεβενῶν, 12) Σερβίον καὶ Κοζάνης, 13) Μεκενίου, 14) Νεροκοιλίου, 15) Ἐάνθης καὶ Καράλλας, 16) Κίτρους, 17) Πολιανῆς, 18) Λαγκαδά, 19) Καμπανίας, 20) Κασσανδρείας, 21) Ἀρδαμυρίου καὶ 22) Ἰερισσοῦ καὶ ἁγίου ὄρους. Δὲν συμπεριελήφθη ἐνταῦθα ὁ τίς Ἐλασσόνος, τῆς ὁμονόμου επαρχίας ὑπαχθεῖσης εἰς τὸν νομόν Λαρίσης.

521. **Ἐκπαιδευσις.**—Ἀπανταχό τῆς Μακεδονίας ἐκ παλαιωτάτων χρόνων ὑπῆρχον σχολεῖα ἑλληνικά, πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως δὲ τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐλειτοῦργουν 1000 καὶ πλέον ἑλληνικά σχολεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων μετὰ 1800 περίπου διδασκάλων καὶ 60 χιλιάδων μαθητῶν.

Ἐκ τούτων γυμνάσια ὑπάρχοντα ἐν Θεσσαλονικίᾳ, Σέρροις, Τσοτνίῳ, Κοζάνῃ, Σιατίσι, νέω Μελενίου, Λορίας, Καράλλαι, Φλωρίνῃ, Γρεβενοῖς, Πολυγύρῳ καὶ Καστορίᾳ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, πολλὰ ἑλληνικά σχολεῖα καὶ πλείστα ὅσα ἐξατάξια δημοτικά σχολεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἡδὴ ἡ ἑλληνικὴ γενικὴ διοίκησις, ἀφοῦ διήρσε τὴν χώραν εἰς πολλὰς ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας καὶ ἔδρυσεν ἐν Θεσσαλονικίᾳ διδασκαλεῖον ἀρρένων, πολυτάξιον καὶ μονοτάξιον ὧς καὶ θηλέων τοιούτων, ὅπως σὺν τῷ ὑπάρχοντι ἄλλοις ὑποδιδακταῖσι ἐπαρκεῖται προσφορικῶς εἰς τὰς τοπικὰς ἀνάγκας τῆς ἐκπαιδύσεως. Προσέθη ὡς τόξιστα, χίριον τῶν ἐν λόγῳ ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν εἰς τὴν σύστασιν πέντε εἰσέτι γυμνασίων 38 ἑλληνικῶν σχολείων, πέντε δημοσίων μεικτῶν ἐμπορικῶν σχολῶν ἀρρένων καὶ θηλέων εἰς τὴν σύστασιν δὲ ἐν τῇ πόλει Θεσσαλονικίᾳ ἐνὸς πρακτικοῦ λυκείου, ἐκτὸς δὲ τῶν γυμνασίων καὶ ἐτέρων θηλέων, ὁρίθει καὶ ὄργανοτροφεῖον θηλέων καὶ ἀρρένων. Ἐπι πλείον δὲ πρὸς τελειοποιήσαν τῶν σπουδῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐπιστημῶν διὰ ψηφισματος τῆς ἐθνουσιτελέσεως κυρωθῆσάντων διὰ προεδρικοῦ διατάγματος ἰδρυθῆναι καὶ Πανεπιστήμιον (Θεσσαλονικίης), τοῦ ὁποῖον ἡ λειτουργία, ἃς ἐπιπέσωμεν, δὲν θέλει βραδύνει.

522. **Γλῶσσα.**—Ἡ παροδικὴ ἐπιμεΐα, ἡ ἐπελθούσα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων, τῶν πρώτων κατοίκων τῆς χώρας, καὶ τῶν κατὰ διαφόρους περιόδους ἐπιδραμόντων αὐτὴν βαρβάρων φύλων, Γότθων, Οὐγγῶν, Ὀστρογότθων, Ἀβάρων, Βουλγάρων καὶ Σλάβων, καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἑλληνικῆς βασιλευστικῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως μακροαἰὼν δουλεία συνετέλεσεν ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν παραφθορὰν τῆς γλώσσης, ἰδίως εἰς τὰ βορειότερα τμήματα τῆς Μακεδονίας, ὥστε κατηντήσεν αὐτὴν καὶ μὴ

εἶναι οὔτε ἑλληνικὴ, οὔτε βουλγαρικὴ, οὔτε αὐανικὴ, οὔτε τουρκικὴ, ἀλλὰ κακοζήλον συνονθύλευμα ἕξ ὅλων τούτων.

Τὸ γλωσσικὸν λοιπὸν τοῦτο κρῖμα παρήγαγε τὴν **ἑλληνοσλαβόφωνον** διάλεκτον. (1)

Κατὰ τὴν νότιον ὄμωσιν καὶ ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, ἐπίσημος καὶ ἐπικρατεστέρη γλῶσσα, εὐρύτατα διαδεδομένη καὶ παρὰ τοῖς ξένοις ἀκόμη, ἀνεξαιρέτως εἰς τὰς πόλεις καὶ κομποπόλεις, εἶναι ἡ **ἑλληνικὴ γλῶσσα** καὶ μόνον ποὺ καὶ ποῦ εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν ὁμιλεῖται ἡ ἑλληνοσλαβόφωνος.

523. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Ἡ ἑλληνικὴ Μακεδονία διαίρεται εἰς ὀκτώ νομοῖς, 1) Θεσσαλονίκης, 2) Χαλκιδικῆς, 3) Πέλλης, 4) Κοζάνης, 5) Φλωρίνης, 6) Σερρόν, 7) Λορίας καὶ 8) Καράλλας.

524. **Ὑποδιαίρεσις.**—1) Ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης κατέχει τὸ κέντρον τῆς Μακεδονίας· φυσικὰ ὄρια ἔχει ΝΑ. τὰ ὄρη Ὀλυμπον, Πίττον καὶ Βέροισιν καὶ πρὸς Β. τὴν Κοζιάνην. Ὑποδιαίρεται εἰς ἕξ ὑποδιοικήσεις 1) Θεσσαλονίκης, 2) Κατερίνης, 3) Βεροίας, 4) Κιλκίς, 5) Λαγκαδά καὶ 6) Γουμένιστας, τελευταῖον ἄποσπασθείσης ἐκ τοῦ νομοῦ Πέλλης.

α') Ἡ υποδιοικήσις Θεσσαλονίκης ἐκτείνεται πρὸς τὴν βορείαν παραλίαν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ μέχρι τῶν ὁρίων τῶν ὑποδιοικήσεων Κατερίνης πρὸς Δ. Κιλκίς πρὸς βορρᾶν, καὶ Λαγκαδά καὶ τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς πρὸς ἀνατολῶν.

β') Εἰς τὴν ὑποδιοικήσιν Κατερίνης, περιλαμβά-

«ΕΛΛΑΣ ΕΣΤΙ ΚΑΙ Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» (Σταύρων Ζ' 329).

(1) Περὶ τοῦ ἑλληνοσλαβισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων ὁ καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις ἐδημοσίωσεν τῷ 1896 σπουδαιότερον πραγματεῖαν ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀθῆν» (τόμ. 8 σελ. 3—62), ἔφη δὲ ἀκαταγούστοιον ἐπισημοτάτην ἐπιχειρησάντων ἀπείδειν οὐκ ἡ διάλεκτος τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων ἀπέτελε μίαν τῶν πολλῶν διαλέκτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἡ πραγματεία ἐξενηντήθη καὶ εἰς ἰδιαιτέρον φυλλάδιον. Ἐκ' ἔχεται δὲ αὐτοῦ κ. Χατζιδάκις, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκείνος βιβλιόσιον τῶν ἐν Ἀγγίᾳ καθηγητῶν Γουσταῖου Weigand ἐπισημοσμένου «Ἐθνογραφίη τῆς Μακεδονίας, ἰστορικεογεωγραφικόν, γλωσσικοιστοισιολογικόν» ἀνεπεξεργασίαν κατὰ τὸν συνηθισμένον τοῖων ἀνεπιστημονικῶν, ἀμαθῶν, ψευδολογικῶν καὶ παροφημερικῶν κατασκευῶν τὴν κατ' ἔμπειρον ἄλλον καὶ προλαγανδιστικῶς γυροφόρον. Ἡ πραγματεία τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ, ὅστις ἡ ἐπιστημονικὴ θεώρησις καὶ ἀδελφία εἶναι ἀνεγνωρισμένη καθ' ἅπαντα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἀδημοσίωθη εἰς βιβλίον φέρον τὸν τίτλον «Περὶ τοῦ ἑλληνοσλαβισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων». Ἐν τούτῳ ἔξειτάμεν τὸ μακεδονικὸν ζήτημα ἀπὸ γλωσσολογικῆς, ἔθνομολογικῆς, ἰστορικῆς, ἀρχαιολογικῆς, φιλολογικῆς, ἐκτικῶς ὁρίων καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερος, ἀποδεικνύει ὅτι μόνον τὴν ἑλληνικότητα τῶν Μακεδόνων, ἀλλὰ καὶ δι' ἀπέκλειον ἐπιφανέστατον καὶ διαπερυστάτον μέρος τῶν ἑλληνισμῶν, ὅτις διὰ τὸ μέγαλον Ἀλεξάνδρον καὶ τὸν διαδόχον αὐτοῦ διεδόθη καθ' ἅπαντα τὸν γνωστὸν ἀρχαῖον κόσμον. Τὸ ἔργον τοῦτο μεταφράσθη καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν, γερμανικὴν καὶ ἀγγλικήν.

νοσαν την άλλοτε οθωμανικήν ομώνυμον ύποδιοί-
κησιν.

γ') Είς την ύποδιοικήσιν *Βεροίας*, περιλαμβά-
νουσαν την ποτέ ομώνυμον οθωμανικήν ύποδιοί-
κησιν.

δ') Είς την ύποδιοικήσιν *Κιλίκις*, περιλαμβά-
νουσαν την άλλοτε οθωμανικήν ύποδιοικήσιν *Άβρίτ*
Ίσάο τὸ ὑπολειφθὲν τμήμα τῆς ύποδιοικήσεως
Γευγελίης ἀνατολικῶς τοῦ Ἄξιου ποταμοῦ μέχρι
τῶν πρὸς βορρᾶν ἑλληνοσερβικῶν συνόρων καὶ τῶν
ὄριων τῶν ύποδιοικήσεων *Γουμνίτσις* καὶ *Γε-
νιτσῶν*.

ε') Είς την ύποδιοικήσιν *Λαγκαδά*, ἔκτεινομένην
πρὸς ΒΑ. μέρος τῆς ύποδιοικήσεως Θεσσαλονίκης,
κατέχουσαν την ομώνυμον ἄλλοτε οθωμανικήν ύπο-
διοικήσιν, καὶ

ς') Είς την ύποδιοικήσιν Γουμνίτσις, ἀποσπασθεύ-
σαν τελευταίον ὡς εἶπομεν ἀπὸ τὸν νομὸν Πέλλης. ¹

2) Ὁ νομὸς *Χαλκιδικίης* ² κατέχει δόλοκληρον σχε-
δὸν την Χαλκιδικὴν χερσόνησον καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς
δύο ύποδιοικήσεις α') εἰς την τῆς *Χαλκιδικίης* α'
β') εἰς την τῆς *Λαογαζήρης* ὡς καὶ εἰς την ἀνεξάρ-
τητον ἢ αὐτόνομον περιφέρουσαν τὸ ἅγιον Ὄρου.

3) Ὁ νομὸς *Πέλλης* ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς ὑπο-
διοικήσεις α') εἰς την τῶν *Γενιτσῶν*, β') εἰς την τῆς
Ἐδέσσης (Βοδενῶν) καὶ γ') εἰς την τῆς *Ἐνοτίας*.

4) Ὁ νομὸς *Κοζάνης* κατέχει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς
ἑλλ. Μακεδονίας καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας
ύποδιοικήσεις α') *Κοζάνης*, β') *Γουμνιτσῶν*, γ') *Ανα-
σελίτσης* καὶ δ') *Καλαριῶν*.

5) Ὁ νομὸς *Φλωρίνης* κατέχει τὸ ΒΑ. τμήμα τῆς
ἑλλ. Μακεδονίας, ὅπου ὄριζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς
σερβικῆς Μακεδονίας, πρὸς Α. ὑπὸ τὸν νομὸν Θεσ-
σαλονίκης καὶ Πέλλης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κο-
ζάνης καὶ πρὸς δυσμᾶς ὑπὸ τῆς Ἡπειρου καὶ Ἀλ-
βανίας, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς δύο ὑποδιοικήσεις α')
εἰς την τῆς *Φλωρίνης* καὶ β') εἰς την τῆς *Καστορίας*.

6) Ὁ νομὸς *Σερρών* κατέχει τμήμα τῆς ἀνατο-
λικῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐφορότατον
καὶ διαρρέεται κατὰ μήκος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Στυρ-
μόνου. Ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις
α') *Σερρών*, β') *Ζίχνης*, γ') *Νιγρίτης* καὶ δ') *Σιδη-
ροκάστρου*.

7) Ὁ νομὸς *Δράμας* μετὰ τοῦ νομοῦ *Καβάλλας*
κατέχον τὸ ἀνατολικώτατον μέρος τῆς Μακεδονίας
καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις α') *Δράμας*
καὶ β') *Ζιγρόβου*.

(¹) *Ανάμει* τὸ ὑπ' ἄριθ. 5226 νόμον καταχωρισθέντος ἐν
τῷ ὑπ' ἄριθ. 212 φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως
ἀποσπασθῆ ἢ ὑποδιοικήσιν Γουμνίτσις ἀπὸ τοῦ νομοῦ Πέλλης
καὶ προσοριθῆ διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Θεσσαλονίκης.

(²) Ὁ νομὸς Χαλκιδικίης ἀνεστῆθη ἄσπι δὴ τὸ ἀνωτέρο
νόμον.

8) Ὁ νομὸς *Καβάλλας*, ἄσπι ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τοῦ
νομοῦ Δράμας, κείται πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου
καὶ περιλαμβάνει τέσσαρας, ὑποδιοικήσεις α') την
τῆς *Καβάλλας*, β') την τοῦ *Νέστου*, γ') την τοῦ *Πρα-
βίου* καὶ δ') την τῆς νήσου *Θάσου*.

1) Ὁ νομὸς *Θεσσαλονίκης*, ὡς εἶπομεν, διαιρεῖ-
ται εἰς ἑξ ὑποδιοικήσεις. — *Πληθυσμὸς* 374782 κά-
τοικοι. (1)

525 α') Ἡ ὑποδιοικήσιν *Θεσσαλονίκης* κατέχει
τὸ μέσον τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας κ.λ.π. *Πληθυσμὸς*
218436 κάτοικοι.

Πόλις. — *Θεσσαλονίκη*, πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ ἀπεί-
στης τῆς Μακεδονίας, ἔχει 174390 κατο. (1), πόλις
τῆς ἀρχαίας *Μεγδοσίας* κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ
Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως
Θέρμης, ἑξ ἧς καὶ ὁ κόλπος ἐκλήθη. Θερμαϊκὸς ἢ
Θερμαῖος, ἀνέγχεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀμφιθεατρι-
κῶς πρὸς τὰς ὑπορείας τῶν πέριξ λόφων (δικυκτοῦς
πρόποδας τοῦ Κίσσου ἢ Χορτίτιου), ἐκτίσθη τῷ 315 π.
Χ. ὑπὸ Κασσάνδρου, υἱοῦ τοῦ Ἀντιπάτρου, ὀνο-
μασθεῖσα Θεσσαλονίκη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναί-
κός αὐτοῦ Θεσσαλονίκης, θυγατρὸς τοῦ Φιλίππου καὶ
ἀδελφῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐρηκτομένη δὲ
τῷ 1224 καὶ ὡς ἔδρα τῆς ἑλληνικῆς ἀυτοκρατορίας.

Ἡ παλαιὰ πόλις Θεσσαλονίκη ἔχει σχῆμα σχεδὸν
τετραγώνου, περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ τεί-
χους, ἢ πρὸς την παραλίαν πλευρᾶν αὐτῆς καταδι-
φασθεῖσα πρὸς τινος χρόνον ἀντικατεστήθη ὑπὸ τοῦ
ἐπι τῆς προκυμαίας κρηπιδώματος, ἣδη δὲ ἡ νέα πό-
λις προεκτείνεται ὅλοεν πρὸς ἀνατολὰς εἰς σχῆμα
μύλων ἐπιμήκει.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑπερκείμενου λόφου, ὕψους
150 μέτρον ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὑψού-
ται μικρὸν φρούριον *Ἑπταπύργιον* (Γεδι-κουιέ)
καλοῦμενον.

Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι ἔδρα τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ
τῆς Μακεδονίας, τοῦ μητροπολίτου, τοῦ ἀρχιεραβί-
νου, τοῦ νομάρχου Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ 3ου στρα-
τιωτικοῦ σώματος. Ἐχει ἔφετερον, πρωτοδικεῖον κ.λ.π.
λαμπρότητα δημόσια κτίρια, διοικητήριον, πολλοὺς
καὶ εὐρυκόρπους στρατιῶς, στρατιωτικὰ καὶ κοινο-
τικὰ νοσοκομεία, ἑλληνικὸν (Θεοαγέτιον), ἑβραϊκόν,
περικαλλεστάτας ἰδιωτικὰς οἰκοδομίας, πολλὰς εὐθείας
ὁδοὺς διασχίζομενας ὑπὸ τροχιωδρόμων, ἄφθονα καὶ
ὕμνινά ὕδατα.

Ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν κτιρίων τῆς ἑλληνικῆς κοι-
νότητος, τιμῶντων την ἑλληνικὴν Θεσσαλονικὴν ἐ-
ξέχουσι διάφορα ἐκπαδευτήρια, τὸ ὄργανοτροφεῖον
τοῦ αἰδιδιμου Ἰω. Παπάρη (Παπαφρον), τὸ Χωρί-
σιον γυμνασιεῖον, τὰ δύο μεγάλα οἰκοτροφεία, τὸ ἐν

(1) Τὸ 1/3 περίου τοῦτον εἶναι ἄμνηρον Ἰσραήλιναι ἐξ
Ἰστανίας ὀρηκθῆτες.

ἀρρένων μετά 200, τὸ δὲ θηλέων μετά 160 οἰκοτρόφον.

Πρὸς τοῦτους δὲ ἡ ἑλληνικὴ κοινότης διετίθη μέχρι τῆς δημοσίας εκπαιδευτικῆς ἀποκαταστάσεως ἐν τῇ πόλει Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐν τοῖς προαστίοις περὶ τὰ 22 ἐν ὅλῳ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων λειτουργοῦντα δι' 135 διδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐφοίτων πλέον τῶν 5000 μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.

Ἦδη ἐκτὸς τῶν δύο γυμνασίων ἀρρένων συνεστάθη καὶ τρίτον θηλέων, ἐν πρακτικῶν λύκειον, ἐν τέλειον φρέσιον μία δημοσία ἐμπορικὴ σχολὴ μικτῆ ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ πολλὰ ἑλληνικὰ καὶ ἑξατάξια δημοτικὰ σχολεῖα.

Πρὸς τοῦτους ἰδρυθῆσαν ἐν πολυτάξιον διδασκαλείον καὶ ἐν μονοτάξιον τοιοῦτον λόγῳ ἐπαγωγῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀνάγκης. Δύο νέα ἀκόμη ὄργανοτροφεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ δύο εἰσέει οἰκοτροφεῖα.

Πρὸς τελείαν δὲ μόρφωσιν τῶν νέων διὰ ψηφίσματος τῆς Δ' ἐν Ἀθήναις συντακτικῆς συνελεύσεως ἰδρῆθη ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Πανεπιστήμιον κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἐν Ἀθήναις τοιοῦτων, τοῦ ὁποῖου ἡ λειτουργία δὲν θέλει βραδύναι.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ λειτουργοῦνται ἄριστα καὶ δύο ἑλληνικὰ ἰδιωτικὰ ἐμπορικὰ σχολεῖα τῶν κ. κ. Κωνσταντινίδου καὶ Νούκα, ὡς καὶ μία γαλλικὴ τοιαύτη, καὶ πολλὰ ἄλλα (ξένα) σχολεῖα τὰ πλεῖστα τοῦτον ἐπιδιώκοντα προσηλιτιστικῶς σκοποῦς (ἰταλικά κλπ.). Εἰς ἀπόστασιν τρίωρον ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς *Καλαμαριάς* ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ ἄριστα *μεγάλῃ γεωργικῇ σχολῇ* (Θεσσαλονίκης).

Ἐν Θεσσαλονίκῃ λειτουργοῦσι καὶ πολλοὶ σύλλογοι καὶ διάφορα σωματεῖα σκοποῦντα φιλομοουσίου, φιλανθρωπικῶς καὶ ἐν γένει κοινωφελεῖς σκοποῦς.

Ἡ πόλις Θεσσαλονίκῃ εἶναι ἐν ἐκ τῶν μεγαλύτερων ἐμπορικῶν κέντρων τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου διὰ τὸ εὐρυχώρον καὶ ἀσφαλεστάτου λιμένος αὐτῆς εἰσάγονται καὶ ἐξάγονται ὄχι μόνον τὰ παντοειδῆ προϊόντα τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ καὶ τῶν βορειοτέρων ἀκρίῃ αὐτῇ χωρῶν, Νοτιοσλαβίας κτλ. (?)

Σημ. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐπιθυμοῦσα νὰ θεωροῦν τὸ δικτατορικιστικὸν ἔμπροσιν τοῦ φιλον καὶ συμμάχου ἔθνους τῆς Νοτιοσλαβίας παρεχώρησεν ἐκ τοῦ ὅλου λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης τμήμα ὑπὸ τύπον ἐλευθέρου λιμένος ἄνευ οὐδεμιᾶς ὅμως μετώσεως τῶν κοριαρχικῶν τῶν Ἑλλ. Κράτους δικαιοκρίτων. Διὰ τοῦ ἐλευθέρου τούτου τμήματος τοῦ λιμένος θὰ διεναργηται ἡ δικτατορικὴ τῶν ἐξ Νοτιοσλαβίας εἰσερχομένων ἐμπορευμάτων καὶ τῶν ἐκ ταύτης κελῖν ἐξαγορευομένων προϊόντων.

(2) Ἐκ τῶν πρὸ ὀλίγου δημοσιευθέντων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν πινάκων τῆς τελευταίας τομάριας περὶ τῆς κινήσεως τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τὸ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης καταδεικνύεται ὅτι ἀπὸ τοῦτος εἰς ἔτος αὐ-

Ἐν τῇ πόλει Θεσσαλονίκῃ εἴρηνητα διάφορα *ἀρχαῖα μνημεῖα*. Ὁ ναὸς τῆς *Θεοφάνειας Ἀφροδίτης*, μεταποιηθεὶς εἰς ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας *Παροικωνῆς* καὶ εἶτα εἰς τζαμίον. Εἶναι κάλλιστον μνημεῖον Ἰωρδικοῦ ὄνθημοῦ ἐρειδόμενον ἐπὶ 12 κίονων. Ἡ *Θριαμβικτὴ ἁγία*, ἰδρυθθεῖσα ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικῶν εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τοῦ αυτοκράτορος Γαλιρίου κατὰ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 297—311. Ὁ ναὸς τῶν *Καβείρων* κείμενος ἐγγὺς καὶ πρὸς ἄρκτον τῆς θριαμβευτικῆς ἁγίδος. Ἐπὶ Ῥωμαϊκοῦ καὶ οὗτος μετεβλήθη εἰς ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ μετέπειτα εἰς τζαμίον.

Ἡ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ (527—562) οἰκοδομηθεῖσα ἐκκλησία τῆς ἁγίας *Σοφίας*, ἀρχαῖα μητροπόλις, εἶναι τοῦ αὐτοῦ ὄνθημοῦ μὲ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοιαύτην, μικροτέρα ὅμως κατὰ τὸ τρίτον. Ὁ θόλος αὐτῆς κοσμεῖται διὰ ψηφιδωτῶν, παριστόντων τοὺς 12 ἀποστόλους. Καὶ ἡ ἐκκλησία αὕτη εἶχε μετεβλήθη εἰς τζαμίον.

Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου *Αἰμωρίου* ἔχον διὰ τὴν σειρῶν κίονων καὶ χορὸν λαμπροτάτης Βυζαντινῆς τέχνης καὶ οὗτος εἶχε μεταβληθῆ εἰς τζαμίον. Δυστυχῶς ὁ περικαλλῆς οὗτος ναὸς ἀπετεφώθη τὴν 5 αὐγούστου 1917 κατὰ τὴν ἐργασίαν μεγάλην πυρκαϊᾶν τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ κύνδροειδὴς *Λεωκὸς πάτερ* (*Παῖς -ζουλέ*).

Ἀποστα αἱ ἀνωτέρω ἐκκλησίαι ἕκαστη καταλήφθη τῆς ὁραίας πόλεως Θεσσαλονίκης καθαγιασθεῖσαι ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης παρεδόθησαν εἰς ἱερὸν προσκίνημα τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Ἡ πόλις Θεσσαλονίκῃ μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου Καραϊπουρνοῦ παρεδόθη εἰς τὸν ἀρχιστρατήγον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν ἑσπέραν τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἐπέτειον ἑορτῆν τοῦ πολιοῦχος τῆς πόλεως *μεγαλομάγντος Δημητρίου*, μεθ' ὅλης τῆς ἐν αὐτῇ πολυαρθμοῦ τουρκικῆς φρουρᾶς, ἀπειρίας ὕπλων, πυροβόλων καὶ παντῶς εἶδους πολεμορῶδων. Δυστυχῶς τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγαλλίαν, ἡ ὁποία διεχύθη εἰς τὴν ψυχὴν ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ἐλευθέρων καὶ δουλῶν, ἐπὶ τῇ καταλήψει τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς εὐδαίμονος αὐτῆς πρωτεύουσας τῆς Μακεδονίας, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς καταλήψεως αὐτῆς ἴληθε νὰ σκιάσῃ καὶ νὰ δηλητηριάσῃ ἡ ἀσχερὰ παρασπονδία τῶν τότε συμμάχων μας Βουλγάρων.

ξάνονται κατὰ πολὺ αἱ ἐκ τῶν διαφόρων τελωνειακῶν δασμῶν εἰσπραξίαι αὐτοῦ.

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν πενήτων εἶναι ἐξηγήμενοι ἐκ τῆς τελευταίας ἐνεργητικῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1920.

Οἱ Ἑγκαταστάτες δὲ ἐκ τῶν προσφύγων μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν Τυφρῶν ἐν τῇ πόλει τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐν γένει ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ νομοῦ τούτου ἀνερχοῦνται κατὰ τοὺς μεταστέρους ὑπολογισμοὺς τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας εἰς 260000.

Μία μεραρχία βουλγαρικού στρατού υπό του Θεοδωρούφ προχορούσα μετά τήν εισβολήν εις τήν Θεσσαλονίκην *απολωλώς* μετ' ήν ήσαν τών Τούρκων εις Γεντιού και προφθάσασα δι' άπάτης και έπι τή προφάσει ότι ήβη ανάγκην άναπαύσεως εισήλθε και αύτη εις τήν πόλιν και δέν έβράδευε δέ δηλώσει ποιοί ήσαν οι σκοποί της. Η είσοδος της και ή παραμονή της έν Θεσσαλονίκη πολλά τά λυπηρά έπροξένησαν εις τήν Ελλάδα και τό λυπηρότερον έξ όλων, άν μη έξεπέλευσε, πάντως όμως παρεσκεύασε καί τόν τραγικόν έκείνον θάνατον του άειμνήστου ήμυν **βασιλέως Γεωργίου**, όστις επέτρωτο ήσασί να μείνη φρουρός έκεί τών κτήσεων **του στρατού του**.

Κριωότερα κομπολόγια, άνηκοντα εις τήν περιφέρειαν της επαρχίας Θεσσαλονίκης, είναι ά εξής:

Ασβεστοχώριον ή Νεοχώρι (2767 κάτ.), κείμενον Α. της Θεσσαλονίκης και άπέχον αυτής 1 1/2 ώραν, χρησιμοποιεί δέ και ώς θερμην διαμονή πολλών Θεσσαλονικέων. **Καποτιζήδες** (2658 κάτ.) προς Ν. της προηγουμένης κομπολόγιος κειμένη. **Χορτιάτης** (1721 κάτ.) Α. τών προηγουμένων και έπι τών δυτ. όθωρειών του όμοιού του όρους. **Βασιλικά** (2300 κάτ.), κομπολόγια κειμένη έπι τών μεσημβρινών κλιτών του όρους Κίσσης και διασπορευμένη υπό του Άνθεμόντου ποταμού (Βασιλιζιώτικος). Έκ τών κατοίκων αυτής έπαναστατήσαντων κατά τόν ίερον άγώνα του 1821, άλλοι μέν έρρονεύθησαν υπό τών Τούρκων, άλλοι δέ έξήνδραποδίσθησαν, πουλοηθείσης και της κομπολόγιος αυτών. Προχωρούντες ΝΑ. συναντώμεν τήν κόμην **Ζουμπιάς** (1238 κάτ.) και έπι νοτιώτερον τήν κόμην **Έπιτομήν** 3500 κάτ., κειμένη νοτιώς του Αίναίου άρχωριού ής κάτοικοι αυτής άσχολούνται εις τήν καλλιεργείαν του βάμβακος. **Μπάτσης** (1649 κάτ.) προς Β. της Θεσσαλονίκης κειμένη και τρώορον ταύτης άπέχουσα, χρησιμοποιηθείσα ώς έδρα του έλληνικού στρατηγού πρό της ενάρξεως του έλληνοβουλγαρικού πολέμου νοτιοανατολικώς της Μπάτσης κείται άι κώμαι **Λεβιάτι** (1500 κάτ.) και **Λαϊνά** (1000 κάτ.) έπι τών άνατ. κλιτών, τών σχηματιζόντων τό στενόν του διαχωρίζοντος τήν Θεσσαλονίκην από της πεδιάδος του Λαγκαδά. **Λομαγλαρά** (2000 κάτ.), κόμη όλίγον βορειότερον της Μπάτσης κειμένη.

Πρός δυσμής της πόλεως Θεσσαλονίκης και παρά τήν δεξιάν όχθην του Άξιου και παρά τό σχηματιζόμενον ύπ' αυτού **Δέλτα** κείται ή γεωργική κομπολόγια **Κουλακά** (3004 κάτ.), έδρα του μητροπολίτου **Καματιαίας**, **Γουτιζήδες** (Γουτιζούλα, 144 κάτ.), κόμη εύρισσομένη νοτιώτερον της Κουλακάς.

Βορειότερον όλίγον της κομπολόγιος Κουλακάς και έπι της άριστεράς όχθης του Άξιου, ένθα άρχεται τό **Δέλτα**, κείται τά μικρά χωρία **Βαλμάδα** και **όλίγον** άνωθεν αυτου τό **Καβαλί**, πληροτέστατα του

όποιου είναι ή μεγάλη γέφυρα του Άξιου και όλίγον άνωτέρω ό σιδηροδρομικός σταθμός της δευτέρας σιδηροδρομικής γραμμής Τριών έκείθεν καταυθενόμενοι δια της προς **Βέροια** και **Μορναίφρον** σιδηροδρομικής γραμμής φθίνοντες εις τήν κόμην **Γιδί** (850 κάτ.), ένθα και ό όμόνομος σιδηροδρομικός σταθμός, όνομαστός γενόμενος δια τήν έν αύτφ παραμονή του άειμνήστου και μεγάλου έθνονειστήτου βασιλέως Γεωργίου αναμένοντος έκεί τήν χαρισίαν άγγελίαν της παραδόσεως της πόλεως Θεσσαλονίκης.

526. β) Η **υποδιοίκησις Κιλίκις** έκτείνεται βορειώς της υποδιοικήσεως Θεσσαλονίκης και δυτικώς της υποδιοικήσεως Ένωτίας (Μογλενιάς).

Πληθυσμός 25527 κάτ., αριθμεί περί τās 40 κοινότητες και περιλαμβάνει τήν τέως όθωμανικήν υποδιοίκησιν Άβρετ - Γισό, τό ύπολειφθέν ανατολικόν τμήμα του Άξιου της τέως υποδιοικήσεως **Γεργιλής** ώς και τό ύπολειφθέν εις τήν έλληνικήν κατοχην τμήμα της υποδιοικήσεως **Λοιράνης**.

Πολίχναι — **κώμαι**. — **Κιλίκις** (νεά Στρώμισσα, 2361 κάτ.) άνεγειρομένη όλων έπι τών κρηπίδων της κομπολόγιος Κιλίκις υπό τόν μετοικησάντων κατοίκων της πόλεως Στρωμισσίας έκχωρηθείσης εις τήν Αρβίαν, είναι έδρα ύποδιοικητού, του μητροπολίτου Πολιανής και ειρηνοδίκου, ήρχισαν δέ ήδη να λειτουργούν τά νεοστί άνεγειρόμενα διάφορα πολιτάξια σχολεία.

Η μάχη του Κιλίκις είναι έν τών λιμπερότερον παραδειγμάτων κεραυνοβόλου επιθέσεως έξ όσων άναφέρει ή παγκόσμιος στρατιωτική ιστορία. Ο έλλην. στρατός, άν και διεκρίθη κατά τόν πρώτον πόλεμον ώς θραδαίως προελώντων, κατά τών έλληνοβουλγαρικών υπερίβαιεν έαυτόν και άντιδύθη υπέρτερος πάσης άνθρωπίνης προσδοκίας.

Έντός 29 και μόνον ώρών ό έλληνικός στρατός κατέλαβε διά της λόγχης τρεις όχημάς θέσεις διήρυσεν άπόστασιν 45 χιλιομέτρων βυθίζόμενος μέχρις όσφύς εις πέντε χιλιομέτρων έλώδη έκτασιν, φθάσας δέ έμπροσθεν του φύσει όχηρού τριγώνου της πεδιάδος και τών λόφων της περιφέρειας του Κιλίκις, έπι τών όποιών οι Βούλγαροι, νυχθημερόν εργαζόμενοι, είχαν κατασκευάσει πολλά και μεγάλα όχηρώματα, καθόρθως μετά τριήμερον (19—21 Ιουνίου 1913) πολύνυχρον άγώνα, καθ' όσον οι Βούλγαροι είχαν έπισημάνει άπάσας τās περίξ θέσεις, να κωρευθή τό όχηρωμένον στρατόπεδον του Κιλίκις και να διασκορπισή και καταδιώξη υπέρ τās 45000 Βουλγάρων.

Ο θρίαμβος τών έλληνικών όπλων κατά τήν τριήμερον μάχην έπι της γραμμής Κιλίκις—Λαχανά δικαίως κατέπληξε και έθαύμασε τούς στρατιωτικούς κύκλους της Εύρώπης. Οι έπιτιθέμενοι Έλληνες

δὲν ἴσαν περισσότεροι τῶν ἀμυνομένων Βουλγάρων καὶ ἐπιτιθέμενοι ἔβαινον ἀκόλυπτοι ἐπὶ πρᾶτους, βέθους 4 χιλιομέτρων περίπου, ἐν ᾧ οἱ Βούλγαροι ἀπὸ ὄχρωμάτων τελείων ἔβαλον ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς.

Ἐξ ἄλλου ὁ μὲν βουλγαρικὸς στρατὸς ἐπὶ ἔτη ἐγναμιζέτο καὶ καθιρρίζετο καὶ εἰς τὸν τελευταῖον στρατὸν ἔθεσφειτο, ἐν ᾧ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς δὲν ἦτο ἄλλο τι ἢ εἰς **λαδς φρονηματίας**, ἐρπωδιασμένος μὲ ὀλιγορόντιον μόνον στρατιωτικὴν προπαίδευσιν, εἶχεν ὅμως ἐξάρτεον καὶ μοναδικὸν πλεονέκτημα¹ εἶχεν ἐπὶ κεφαλῆς μέγαν στρατηγὸν καὶ ὄπλιον ἀπροσμάχητον τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν του. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ οἰστρηλατούμενος ἀπὸ τὰ εὐγενέστερα ἰδέωθι τῆς φιλοπατρίας ὡς **λαίλαγα** κυριολεκτικῶς ὤρησε κατὰ τὸ ἀσχερὸ καὶ προσιωνίου ἐχθροῦ του καὶ ὡς **κνυλὼν** διεσκόρπισε καὶ ἀποσυνέθεσε τὰς στρατῶν αὐτοῦ ἰδοῦ τὸ **μυστήριον τῆς νίκης** του καὶ τὸν **θριάμβον** του, οἱ ὅποιοι τόσον κατέληξαν σύμφωνα τὸν κόσμον καὶ πρὸ πάντων τοὺς στρατιωτικοὺς κύκλους τῆς Εὐρώπης.

Βλ. τῆς νέας Σερμοניתης καὶ εἰς μικρὰ ἀπόστασις κείται τὸ χωρίον **Γιάννης**, ἐνθα εὐρίσκονται ὄξυανθρακικὰ καὶ εἰγγεστα μεταλλικὰ ὕδατα.

Ἐτεραὶ λόγου ἄξια μικρὰ κῶμα εἶναι τὸ **Ἀβρὲτ Ἰσάρ** (500 κάτ.) ἐπὶ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Δοῖράνην ὁδοῦ, ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ φρουρίου τοῦ καλονομένου **Γεταικοῦστρου**, κτισθέντος ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀπόστολίου, αἱ γεωργικὰ κῶμα **Πελοπόρον** (350 κάτ.), **Μύρορον** (303 κάτ.), **Παπράτ** (600 κάτ.), **Κιορκοκὸν** (660 κάτ.) καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἡ περιφέρεια τῆς ἄλλης ὑποδιοικήσεως τοῦ Ἀβρὲτ Ἰσάρ περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀρχαίαν χώραν τῆς **Κρηστονίας**, ἐνθα ὑπῆρχον πολλαὶ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ πόλεις. Ἡ **Ἀντιγόχεια** κτισθεῖσα παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Ἐγεδρόου ὑπὸ Ἀντιγόου τοῦ Γόνατᾶ. Ἡ **Συλόπολις** ἐπὶ τῶν ὑπορειῶν τοῦ Βερτίσκου καὶ ἡ ἀρχαία πελασγικὴ πόλις **Κρηστονίη** παρὰ τὴν Λιγκοβάνην.

Ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ τῆς ὑποδιοικήσεως Κυκλίας υπάγεται καὶ τὸ ὑπολειφθὲν εἰς τὸ ἑλληνικὸν τμήμα τῆς τέως ὀθωμανικῆς ὑποδιοικήσεως **Δοῖράνης**. Ἐν τούτῳ περιλαμβάνεται ἡ διερχομένη ἐκεῖθεν σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης — Σερβίας — Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ σιδηροδρομοῦ σταθμοῦ Δοῖράνης καὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς λίμνης, τῆς πόλεως ἐκχωρηθείσης εἰς τὴν Σερβίαν.

Ἡ πόλις Δοῖράνη κατέστη ὀνομαστὴ κατὰ τὸν ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, διότι ἐν αὐτῇ οἱ Ἕλληνες κατήγαγον μεγάλην νίκην κατὰ τῶν Βουλγάρων κατόπισ πενθημέρων ἀδαιλείτων μαχῶν, αἵτινες κατήσαν εἰς τὴν ἄλυσιν τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν κατέληψιν μεγάλου ἀποθηκῶν, ἀφθόνων καὶ πλουσίων ζωοτροφῶν καὶ πολεμοφοδίων.

527. γ) Ἡ ὑποδιοικήσις **Γουμένιτης**, ἀσπασ-

θεῖσα, ὡς εἴπομεν, τελευταῖον ἐκ τοῦ νομοῦ Πέλλης, προσηρτήθη εἰς τὸν νομὸν Θεσσαλονίκης, ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν μεσημβριῶν ὑπορειῶν τοῦ ὄρους **Πάικου**. ἔχει **πληθυσμὸν** 17088 κατ. καὶ περιλαμβάνει ἐν ὅλῳ 14 κοινότητες.

Πόλις καὶ κῶμα.—**Γουμένιτσα** (2859 κάτ.) ἔδρα τοῦ ὑποδιοικητοῦ, ὀνομαστὴ διὰ τῆς παραγωγῆν ἐξαρέτου οἴνου. **Γεοργιάτσα** (700 κάτ.), **Μαροβίτσα** (714 κάτ.), **Κοῖβα** (850 κάτ.), **Πέτροβον** (708 κάτ.) καὶ **Λουκιά** (890 κάτ.) αἱ πλείστα τῶν ἀνοτέρω κομῶν κείνται ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸν Ἀξιὸν πεδινὸν τμήματος.

528. δ) Ἡ **ὑποδιοικήσις Κατερίνης**.—Ἡ ὑποδιοικήσις **Κατερίνης** ἐκτείνεται κατὰ μήκος τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ κατέχει τὴν χώραν τῆς ἀρχαίας Πιερίας.

Πληθυσμὸς.—31696 κάτοικοι. **Πόλις**.—**Κατερίνη** (6540 κάτ.), κειμένη Βλ. τῶν ἄρκων ἀνυψώσεων τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀπέχουσα ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου αὐτῆς **Σαῶλας** περίπου μίαν ὥραν, εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κίτρου, τοῦ ὑποδιοικητοῦ, τοῦ εἰρηνοδίκου, πόλις γεωργικῆ, καὶ ταύτης διέχεται ὁ διεθνὴς σιδηροδρόμος. (1) **Κίτρον** (Πύδνα, 569 κάτ.) ὑπὸ Φιλίππου καὶ Κασσάνδρου ἀναυχεῖσθαι πόλις ἰσχυροτάτη, εἶναι ἀξιοσημείωτος ἔνεκα τῆς περὶ αὐτὴν γενομένης μάχης τῆ 168 π. Χ. μετὰ τῶν Λιμλίου Παύλου καὶ Περσέως, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος ἠττήθη ὀλοσχερῶς. Παρὰ τὸν ὄρμον τῆς Πύδνας ὑπάρχει ἡ μεγάλῃ ἄκνῃ **Τοῦζλα** καὶ **μεγάλα** ἀποθῆκαι ξυλανθράκων. Ἡ **Ἐλευθεροπόλις**, ὄλιγον βορειότερον τοῦ Κίτρου κείμενον καὶ μίαν ὥραν ἀπέχον τοῦ ὀμωνύμου μικροῦ λιμένος. **Κολινδρός** (2842 κάτ.), ἡ ἀρχ. Μεθώνη) Βλ. κείμενος τῆς κώμης Κίτρον, **Μαλαθρία** 500 κάτ.) κειμένη ἐπὶ τοποθεσίας τῆς ἀρχ. πόλεως **Λίου** τῆς Πιερίας. **Λιτόχορον** (4200 κάτ.) καὶ **Λεπτοκαρὰ** (2112 κάτ.), κομποπόλις κειμένη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Ὀλύμπου.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Κατερίνης ἀσχοιοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ὑλοτομίαν, ὑπῆρξαν δὲ ἀεὶ ποτε οἱ μᾶλλον ἐμπνευσμένοι ὀπαδοὶ αἱ μαχητῶν τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, διετήρουν δὲ καὶ ἀριστὰ λειτουργοῦντα πολλὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Τελευταῖον ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, ἐπιζητοῦσα νὰ ἐπισκοπῆ τὸν ἀμύγῃ ἑλληνογενὸν πληθυσμὸν τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης, ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῇ πολλοὺς Τόρους πρόσφωγας ἐκ Βοσνίας.

ε) Ἡ **ὑποδιοικήσις Βεροίας**.—Ἡ ὑποδιοικήσις Βεροίας ἔχει **πληθυσμὸν** 39391 κατ., ἐκτείνεται δὲ

(1) Ν.Α. καὶ εἰς ἀπόστασιν δίωρον ἀπὸ τῆς πόλεως Κατερίνης ἀρχοῦται τὸ ὄρη τὸ στανὶ τῆς Πίττας, δι' ὃν καὶ ὁ **Ἐβροῦς** ὠρῆσεν τὰς στρατῶν του, ἵνα κατέλθων εἰς τὰ Θεσσαλικά πεδία.

βροχείως τῆς ὑποδιοικήσεως Κατερίνης· καὶ ἐπὶ τῆς πεδινῆς τῆς ἀρχ. Ἡμαθίας.

529. **Πόλις.** *Βέροια* (*) (13349 κάτ.) ἐκτισμένη ἐπὶ τοποθεσίας καταρρύτου καὶ καταφύτου, ἀποτελούσης μέρους τοῦ Βλ. ἐκτεινομένου ὄροπεδίου τοῦ ὄρους Βερμίου καὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ *Λόζης*. Ἐἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Βεροίας καὶ τοῦ ὑποδιοικητοῦ, ἔχει πρωτοδικεῖον, εἰρηνοδικεῖον, γυμνάσιον, ἑλληρικὸν σχολεῖον καὶ λαμπρὰ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρέων καὶ θηλέων καὶ νηπιαγωγεῖον, συνδέεται δὲ διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης· καὶ τοῦ Μοναστηρίου.

Ἐν Βεροίᾳ ἐκάρηξε τὸ εὐαγγέλιον (56—59 μ.Χ.) ὁ ἀπόστολος Παῦλος· ἐν αὐτῇ διασφύονται πολλὰ βυζαντινὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἱστορικὰ κειμήλια. (Μονὴ ἁγίου Ἀντωνίου, ἐν ἣ εὐρίσκειται καὶ ἡ ἁγία κέρα αὐτοῦ).

Τὸ ἐμπορίον ἐν Βεροίᾳ εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένον, εὐρίσκειτο δὲ ἔκτοτε εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ βιομηχανία προοδεύει ἀρκητὰ, τὰ μεταξωτὰ λεπτουργητέα καὶ τὰ μάλλινα, βαμβακερὰ καὶ λίαν οἰκιακῆς βιομηχανίας εἶναι περικεῖνται· ἐν αὐτῇ λευκορρυσία καὶ δύο μεγάλα ὑδροκίνητα ἐργοστάσια νηματουργίας, πολλοὶ ἀλευρόμυλοι καὶ σησαμοτριβεῖα, ἅπαντα ἔχοντα ὡς κινητήριον δύναμιν τὰ ἄφθονα ὕδατα τῶν καταρρακτῶν. Ἡ Βέροια ἀπέχει τῆς Θεσσαλονίκης 68 χιλιόμετρα. (?)

Ἡ πόλις τῆς Βεροίας κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τῆν 17 Ὀκτωβρίου 1912.

Προχωρῶν τις διὰ τὸ σιδηροδρόμου πρὸς Β. εἰς ἀπόστασιν 14 χιλιόμετρον περὶ τὸν φθάσει εἰς τὴν ἡρωικὴν πόλιν *Νάουσαν* ἢ Νιδύσταν (νέα Ἀδυόστα), Ἀγρός ὑπὸ τῶν Τούρκων καλουμένην, ἣς κεῖται ἐπὶ γραφικῷ ὄροπεδίῳ σχηματιζομένου ὑπὸ τοῦ πρὸς Ν. κατευθυνομένου κλάδου τοῦ Βερμίου ὄρους καὶ ἐν μέσῳ ὠραιοτάτων κήπων. Ἐχει πληθυσμὸν περὶ τὰς 8483 κατοίκων, εἰρηνοδικεῖον καὶ δύο ἄστικὰς σχολὰς καὶ ἐν πλήρει παθναγωγεῖον λευκορρυστὰ ἄριστα.

Οἱ κτήκοι ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, πνεῖς ὅμως καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν μαλλίνων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων. Ἐν Ναούσῃ ὑπάρχουσι 3 νηματουργεῖα καὶ

ἔν ὑφαντήριον (σαριαζίων κυρίως), ἐν ὅλῳ ὀκτὼ ἐργοστάσια, καὶ 40—50 μικροὶ καὶ μεγάλοι μύλοι ἀλεύρων καὶ ἐκθλίψεως σησάμου καὶ μεγάλα ἐργοστάσια ζυθοποιίας.

Ἡ περίε τῆς πόλεως Ναούσης χωρὴς ἐπιθονεῖ εἰς πλούσιαν βλάστησιν καὶ παράγει διάφορα προϊόντα καὶ τὸν περιημιζόμενον οἶνον τῆς Ναούσης.

Τόσον ἐν Ναούσῃ, ὅσον καὶ εἰς τὴν κἀπὼν αὐτῆς κειμένην πεδιάδα, ὑπάρχει μεγάλη ἀρθρονία ὑδάτων προερχομένη ἐκ πηγῶν κειμένων ἐπὶ τῶν ὑπερθεῶν καὶ τινος ὀλίγου κἀπὼθεν τῆς πόλεως, λόφου τοῦ Βερμίου ὄρους. Ἡ σπουδαιότερα τῶν πηγῶν τούτων, κειμένη ἄνωθεν τῆς πόλεως, σχηματίζει τὸν ποταμίσκον *Ἀράμισσα*, τοῦ ὁποῖου τὰ ὕδατα κυλιόμενα δι' ἀποτόμων κλίσεων σχηματίζουσι γραφικωτάτους καταρράκτας.

Ἡ ἡρωικὴ πόλις Νάουσα κατὰ τὸν ἱερὸν ὑπερὸ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα (1821) ἐπαναστατήσασα ὑπέστη πολλὰ τὰ δεινὰ παραδοθεῖσα ὑπὸ τῶν κυριευσάντων αὐτὴν Τούρκων εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σιδηρον, οὔτινες, ἀπρὸ κατέσφαξαν τὸ πλεῖστον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων, ἀπήγαγον καὶ πολλὰ τῶν γυναικοπαίδων εἰς αἰχμαλωσίαν.

Ἡ Νάουσα κατὰ τὸν τελευταῖον ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα κατελήφθη αὐθιμερὸν μετὰ τῆς Βεροίας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τῆ 17 Ὀκτωβρίου 1912, δέον ὅμως πρὸς τιμὴν τῶν γενναίων αὐτῆς· κατοίκων καὶ σημειωθῆ ὅτι μόλις αὐτοὶ ἐπιληροφορήσαν τὴν προσέγγισιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ δὲν ἔσχον τὴν ὑπομονὴν νὰ ἀναμεινωσι τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως· τὸν ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀμέσως καταλύσαντες τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ἐκάρηξαν τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔξοσιν.

Ἐπερὶ τῆς Ναούσης εἰς ἀπόστασιν 1 1/2 ὄρας κεῖται ἡ ὀχυρὰ καὶ δυσπρόσιτος θεῖσι τῆς *Παληροπούσης* καὶ εἰς δύο ὄρων ἀπόστασιν ἀκόμη πρὸς Β. ἡ *Ἐπισκοπὴ* ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀρχ. Σκόδρας καὶ Ἀραθίας.

Ἐκ τῶν διαφόρων κομῶν, τῶν ἐπαγομένων εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ὑποδιοικήσεως σημαντικότερα εἶναι ἡ κόμη *Σέλιον*, ἣτις ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν συνοικιῶν καὶ κειμένη ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τοῦ Βερμίου, ἔχει 3500 κάτ. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποιμένας, διατηροῦντας καὶ κινετὰ σχολεῖα κατὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν ἐκ τῶν ὄρεων εἰς τὰς πεδιάδας. *Ἄνω Σέλιον* (1100 κάτ.) ὑψηλότερον τοῦ προηγούμενου (1200 κάτ.), ἡ *Δόλιανη* (500 κάτ.), τὸ *Λαζῆλορον*, ἄνω καὶ κάτω *Κοπανός*, *Γιάντισσα* καὶ πολλὰ ἄλλα.

530. ζ.) **Ἵποδιοικήσις Λαγκαθᾶ.**—Ἡ ὑποδιοικήσις Λαγκαθᾶ κεῖται πρὸς Α. τῆς Θεσσαλονίκης· καὶ πρὸς Β. τῆς Χαλκιδικῆς· περιλαμβάνει δὲ 118 κομπούλαις καὶ χωρία καὶ πληθυσμὸν 42544 κατοίκων.

(*) Ἡ Βέροια εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Μακεδονίας διασωθεῖσα μεθ' ὅλας τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἀλλοφύλων καὶ τὰς ἐπειθήσους ἀλλοιώσεις τῆς χώρας, ἀπέχει δὲ ὀλίγον τὸ νοτιῶς αὐτῆς ὄρους Ἀϊάκμοσος.

(*) Οἱ Τούρκοι κἀνοῖσι τῆς πόλεως Βεροίας ἐκάλον αὐτὴν *Καραφίρειαν*, δηλ. *μαύρην Βέροιαν*. Ἐἶναι δὲ ἀπόγονοι τῶν διαφόρων *Λαλιωτῶν*, οὔτινες, προηπόλησαντες τὸ ἐν *Ἡκίᾳ* τῆς *Πελοποννήσου* χωρίον αὐτῶν *Λάλα*, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, κατέφυγον εἰς τὴν Βέροιαν. Ἄνθρωποι δὲ φράσει ἀσκληροὶ ὄντες καθίσταντο ἐπαχθεύσαντες τὴν δουλείαν εἰς τοὺς ἐκεῖ Ἑλληνας.

Πόλεις.—*Λαγκαδάς* (3327 κάτ.), κοινόπολις κειμένη ἀρκυκίως τῆς ὁμωνύμου λίμνης (ἀγίου Βασιλείου), ἀπέχει τῆς Θεσσαλονίκης 19 χιλιόμετρα καὶ φημιζέται διὰ τὰς εἰς ἀπόστασιν δύο χιλιομέτρων κειμένης θειούζου θερμοπηγᾶς (Λίτζια), εἶναι ἔδρα μισροπολίτου, ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου. Ἔχει σχολεῖα ἀφρέων καὶ θηλέων κανονικῶς λειτουργοῦντα.

ΣΗΜ. Τὰ λουτρά τοῦ Λαγκαδῆ διατηροῦνται σχεδὸν ἀπαράλλακτα, ὅπως ἐκτίθησαν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς, φημιζοῦνται δὲ ὡς λίαν ἰαματικά καὶ ἀξιοθέατα, σφῆζεται δὲ ἀκόμη ὁ *λουτήρ*, ἔνθα ἐλύοντο ὁ *μέγας Κοκκοσαντίνος*. Ἡ συνήθης αὐτῶν θερμοκρασία εἶναι 35—36 βαθμῶν. Τὰ λουτρά τοῦ Λαγκαδῆ ὀφελοῦσι θαυμασίως τοὺς πάσχοντας ἐκ ὀστεματικῶν καὶ ἐν γένει ἐξ ἀρθριτικῶν καὶ δερματικῶν νοσημάτων. (1)

Μεγάλα Μπεσίκια, κώμη γεωργικὴ ἐπὶ τῆς ἀρκυκίης ὄχθης τῆς λίμνης *Βόλβης* κειμένη καὶ ἐπὶ τῶν ῥευστῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἔχει 500 κάτ. καὶ σχολεῖα ἀφρέων καὶ θηλέων. *Σωχοῦς* (3500 κάτ.), κώμη καπνοπαραγωγῆς κειμένη ἀνατολ. τοῦ Λαγκαδῆ, κατάρτυτος καὶ κατάρτυτος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης καὶ Σερραῶν, διατηρεῖ σχολεῖα ἀφρέων καὶ θηλέων πολυτάξια. *Στεφανινὰ* (500 κάτ.) μεταξὺ Σωχοῦ καὶ Στραμονικοῦ κόλπου, οἱ κάτοικοι διατηροῦσιν ἐξατάξιον σχολεῖον ἀφρέων καὶ παρθεναγωγῶν. *Λιχνοβάνη* (850 κ.), κώμη κειμένη πρὸς Β. τοῦ Σωχοῦ χρησιμοποιοῦνται μετὰ τῆς κομποπόλεως Σωχοῦ, ἀπ' ἧς ἀμφότερα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὡς κέντρον τῶν πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλονίκης βουλγαρικῶν προφύλακων.

Οἱ Βούλγαροι πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου κατεῖχον καὶ κατέλαβον δι' ἐπιτελημμένων αἰφνιδισμῶν ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Λαγκαδῆ, δὲν ἀπέχον δὲ παρὰ τρεῖς ὥρας τῆς Θεσσαλονίκης. Αἰφνίδια ἐπίθεσις, στεφομένη ὑπὸ ἐπιτυχίας, θὰ παρέδιδε τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσαν εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων. Πάντες ἐν Θεσσαλονικῇ ἀντελαμβάνοντο τὸν μέγαν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ἡ πόλις, ἡ ὁποία ὑπὸ τοιαύτας συνθήμας δὲν ἦτο διόλου ἀσφαλὴς, καθ' ὅσον εὐρίσκειτο ὑπὸ διαρκῆ κίνδυνον πραξικοπήματος. Ὅντως οἱ Βούλγαροι μὲ τὸ ἔφος εἰς τὰς χεῖρας καὶ μὲ τὴν ἀτιμίαν εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν εὐρίσκοντο εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως.

Ἀπὸ τὴν κινδυνώδη καὶ ὀληθρὰν ταύτην κατάστασιν ἀπήλλαξε τοὺς Ἕλληνας ὁ ἐξαργεῖς ἑλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος, δι' οὗ κατετροπώθησαν ὀλο-

σχερῶς οἱ Βούλγαροι, ἀναγκασθέντες οὕτω νὰ περιορισθῶσι τὰς ὑπερφύλους καὶ ἀρρακτικὰς αὐτῶν διαθέσεις.

Προΐοντα.—Δημητριακοὶ καρποὶ, ἀφθονία λαχανικῶν καὶ ἀρκυκτὴ παραγωγή καπνοῦ, βελτιουμένης ὀλοῦεν τῆς ποιότητος αὐτοῦ. (βλ. χάρτην ἐν σελ. 109).

Περὶληψις τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης.

Ἄσκη.—Τὸ *Βέρομον*, τὸ *Πάικον*, πρὸς βορρᾶν ἡ *Κερκίνη* (Μπέλις καὶ Σουλτανίτζα), αἱ μεσημβριναὶ ὑψόμετα, ἡ *Κίος* ἡ *Χορτιάτης* καὶ τινὰ χαμηλότερα.

Πεδιάδες.—Ἡ τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτασις 1715 τετραγ. χιλμ. διατεταται ὑπὸ τοῦ Ἄξιου εἰς δύο τμήματα ἰσα περίπου πρῶτον εἰς τὸ κεντρικὸν λακωνοπέδιον τῆς Θεσσαλονίκης ἡ τὴν πεδιάδα τῆς Ἡριθίας καὶ δεύτερον εἰς τὴν πεδιάδα *Καρασοῦλου*.

Ποταμοὶ.—Ὁ Ἄξιός· καὶ τινες αὐτοῦ παραπόταμοι, ὁ *Ἐχθόσος* ἡ *Γαλιεῖος*.

Λίμναι.—Ἡ τοῦ Ἀματιῶν, ἡ τοῦ Ἀριθῶν, ἡ τοῦ Λαγκαδῆ (ἀγίου Βασιλείου ἡ Κορόντζα) καὶ ἡ *Παρολίμνη* (Ἀρξή-γκιόλ), ἡ *Βόλβη* (Μπεσίκια γκιόλ) κτλ.

Προΐοντα.—Ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης παράγει ὀλα τὰ εἶδη τῶν πρῶτων γεωργικῶν, δασικῶν, κτηνοτροφικῶν, αἰματῶν καὶ διαφόρων μεταλλῶν.

ὑποδιοικήσεις.—Περὶλαμβάνεται ἐξ ἐν ὀλα 1) Θεσσαλονίκης, 2) *Κατερίνης*, 3) *Βεροίας*, 4) *Κιλίκης*, 5) *Λαγκαδῆ* καὶ 6) *Γουμισθίου*.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—*Θεσσαλονίκη*, *Κατερίνη*, *Βέροια*, *Κιλίκι*, *Λαγκαδῆ*, *Γουμισθία* κτλ.

Ἱστορικὰ πόλεις καὶ τοποθεσίαι.—*Θεσσαλονίκη*, *Βέροια*, *Νίκαια*, *Κιλίκι*, *Λαγκαδῆ*, *Λαχανῆς*, *Σωχοῦς* κτλ.

Ἀσχολία κάτοικων.—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ, πλὴν σημερινοῦ ἀριθμοῦ Ἑβραίων (Θεσσαλονίκη), πάντες ἦδη Ἕλληνας τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γλώσσαν, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ὀστορίαν, τὴν καλλιτερίαν τοῦ καπνοῦ, εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸ ἐμπόριον.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

531. 2ον. **Ἄσκη.**—Ὁ νομὸς *Χαλκιδικῆς*, ἔρτι συσταθεῖς (1), ἀπετελέσθη ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ὑποδιοικήσεως *Χαλκιδικῆς*, τῆς ἀνεξαρτήτων περιφερείας τοῦ ἀγίου Ὄρους καὶ τινῶν μικρῶν κομῶν ἀσπασθέντων ἐκ τῶν περιφερειῶν τῶν ὑποδιοικήσεων Θεσσαλονίκης καὶ *Λαγκαδῆ*.

Πληθυσμὸς.—67500 περίπου κάτοικοι.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς *Χαλκιδικῆς* ὑποδιατεταται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις α') εἰς τὴν τῆς *Χαλκιδικῆς* β') εἰς τὴν τῆς *Λιαργικῆς* καὶ γ') εἰς τὴν ἀνεξαρτήτων περιφερείαν τοῦ ἀγίου Ὄρους.

532. α') **ὑποδιοικήσεις Χαλκιδικῆς.**—Ἡ ὑποδιοικήσις *Χαλκιδικῆς* περιλαμβάνει τὰς τέως ὀδομανικὰς ὑποδιοικήσεις *Κασσανδρείας* καὶ ἀγίου Ὄρους.

Πληθυσμὸς.—44304 κάτοικοι ἀμυγῆς ἑλληνικῶς πληθυσμῶς.

(1) Μόλις ἐξώθησαν οἱ Βούλγαροι τοῦ Λαγκαδῆ αἱ ἑλληνοκαὶ ἀρχαὶ κατέλαβον τὰ λουτρά καὶ παρέδωκαν ταῦτα ἐπὶ μικρᾷ ἀμοιβῇ πρὸς χρῆσιν καὶ θεραπείαν τοῦ κοινῶ.

(1) Ἡ οὐσίασις τοῦ νομοῦ *Χαλκιδικῆς* κατεχωρήθη ἐν τῷ ἐπ' ἀρ. 212 φέλλῳ (τεχ. Α') τῆς ἐρ. μ. τῆς κυβερνήσεως τῆς 2 Σεπτεμβρίου 1924.

Ἡ πρὸς Ν. τοῦ ὄρους Χορτιάτου ἢ Κίσσου, τοῦ Ὑψιζώνου ἢ Χολομῶντος καὶ τῶν συνεχόμενων λιμνῶν ἁγίου Βασιλείου καὶ Βόλβης ἐκτεινομένη χώρα μεταξὺ τοῦ Θερμαϊκοῦ ΝΑ. καὶ τοῦ Στρυμωναίου κόλπου ΒΑ. καταλήγουσα διήνη τριαίνης εἰς τρεῖς μικροτέρας χερσονήσους πρὸς τὸ Αἰγαῖον, καλεῖται **Χαλκιδικὴ χερσόνησος**. (1)

Ἡ ἐκ τῶν τριῶν μικρότερον χερσονήσων πρὸς δυσμὰς καὶ μεταξὺ τοῦ **Θερμαϊκοῦ** κόλπου καὶ τοῦ **Τορωναίου** ἐκτεινομένη λέγεται **Κασσάνδρα**, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο **Παλλήνη**, ἔκτεινο δὲ ἐπ' αὐτῆς ὀκτὸ πόλεις, ὧν ἐπισημότερα ἦτο ἡ Ποτείδαια. Ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη τῷ 357 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἀνεκτίσθη ὅμως βραδύτερον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κασσάνδρου, ἐπονομασθεῖσα Κασσάνδρεια. Ἀνατιχῶς ὅμως καὶ πάλιν κατεστράφη κατὰ τὸν βίον αἰῶνα ὑπὸ τῶν Οὐνῶν καὶ Σλαῶν.

Ἐπὶ τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας εὐρίσκοντα πολλά ἑλληνικὰ χωρία, αἵνα ὑψόσαντα τὴν σημαίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τῷ 1821 ὑπέστησαν μυρίας καταστροφὰς καὶ δηλώσεις (σφαγαὶ τῆς Κασσάνδρας).

Ἡ μεταξὺ τῶν κόλπων **Τορωναίου** καὶ **Στρυμωναίου** ἐκτεινομένη χερσόνησος λέγεται **Σιδωνία** ἢ **Δογυρος**, ἥ δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἐκτεινομένη καλεῖται **Ἀκτιή** ἢ τοῦ **ἁγίου Ὁρους**.

Πόλεις.—**Πολύγυρος** (2695 κατ.), κομποπολις παρὰ τὴν ἀρχ. Ἀπολλωνίαν καὶ εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ ὄρους Ὑψιζώνου κειμένη, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κασσάνδρειας, νομαρχίας, πρωτοδικείου. Ἔχει λαμπρὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ἀτμομύλους, ὑδρομύλους κτλ., ἄγιος **Μάμας** ("Ὀλυμπός), ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Τορωναίου κόλπου (τῆς Κασσάνδρας) κειμένος καὶ ἔχων ὑπὲρ τοῦς 500 κατ. **Μολιβάτινος** (Μηκυβέρνα), ἀρχαῖος τεχνιτὸς λιμὴν κειμένος ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Τορωναίου κόλπου χρησιμεύει ὡς ἐπίπλων τοῦ Πολυγύρου, ἀπέχοντος αὐτοῦ περὶ τὰς τρεῖς ὥρας περίπου.

Γαλιάνισα (Ἀνθεμοῦς 2555 κάτοικοι), ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Ὀρβάνου κειμένη, κομποπολις κτήρατος καὶ θελατικῆ, ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου **Ἀρδαμερίου** καὶ ἡ κομποπολις αὕτη ἐπανοστατήσασα τῷ 1821 κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

533. β') **Ἐποδιοίκις Λιαρικόβης**.—**Λιαρικόβη** πρωτ. (2329 κάτ.), κειμένη εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος ὁδοῦ ἐπὶ ὄμαλῷ ἐδάφει διαχωριζομένη ὑπὸ ρεύματος καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Χολομῶντος· εἶναι ἔδρα Ἐποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου καὶ θερνιῆ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἰερουσοῦ καὶ ἁγίου Ὁρους, ἡ ἑλληνικωτάτη κοινό-

της αὐτῆς ἔχει γυμνάσιον καὶ ἐξατάξια λαμπρὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Ἰσθόρος ἢ Νισφόρος (1100 κ.), χορῖον μεταλλοφόρον ἐπὶ τῶν ὑπορειῶν τοῦ Χολομῶντος τριῶρον ἀπέχουσα τῆς προηγουμένης κόμης. **Στάγρος** ἢ Σιάγροα (βποὺν τῆς κόμης **Λιγιάδα**) πλησίον τοῦ Ἰσθόρου ἀποικισθεῖσα τῷ 663 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ἀνδρῶν. Εἶναι διάσημος ὡς πατὴρ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Ἀριστοτέλους, ὅστις καὶ Σταγροῖτης ἐπονομαζέται. **Ἰερισσός** ("Ακανθος, 2000 κάτοικοι), κομποπολις κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Ἰερουσοῦ (**Ἰστίλλος**) καὶ ἐπὶ τῷ στενοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ ἐνοῦντος τὸν Ἄθωνα πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν, μετὰ μεγάλου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος. Τῆς κομποπόλεως ὑπέροικται φρούριον μεσαιωνικόν. Εἶναι ἔδρα χειμερινῆ τοῦ μητροπολίτου Ἰερουσοῦ καὶ ἁγ. Ὁρους, οἱ κάτοικοι συνειρῶν προτῆς ἀπελευθερώσεως· πληρὴς ἐξατάξιον σχολεῖον καὶ παρθεναγεῖον. Ὀλίγον ἀνωτέρω ἐκτείνονται ἡ μικρὰ πιδίς **Πρόβλας**, ἔνθα εἶναι τὸ στενωτέρον μέρος τοῦ Ἰσθμοῦ (2 χιλιόμετρον), τὸν ὅποιον διόρρυσεν ὁ Ξερόξης ἐπερχόμενος κατὰ τῆς Ἑλλάδος. (1)

Ἐν τῇ περιφέρειᾳ τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς ὑπάρχουν, πλην τῶν ἀνωτέρω, καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα κώμα, ἐκτιμμένα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ ἐρηπίων ἀρχαίων πόλεων.

Ἡ **Ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις** ἐν Χαλκιδικῇ εἶναι ἀρκετὰ διαδεδομένη.

Οἱ κάτοικοι τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερον διετηρήσαν ἐν ἐκτετατῷ ἀμείντον πάντοτε τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν. Μεταξὺ δὲ τῶν πρώτων κατὰ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα (1821) ἀνεπίστατον τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν σκληρότατα καὶ ἀπνυθρόπως δοκιμαζόμενος ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ὀρδῶν.

Κόριον γνώρισμα τῶν κατοίκων τῆς Χαλκιδικῆς εἶναι καὶ ἡ ἀκρὰ φιλοξενία τῶν.

Προϊόντα.—Ἡ περιφέρεια τῆς Χαλκιδικῆς ἐξάγει ἄφθονα μεταλλεύματα, ἀποσπελλόμενα ἰδίως εἰς τὸ Βέλγιον.

Παράγει πολλὰ δημητριακὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, σίτον, ἕλιον· τὰ σιτηρὰ καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν πεδιάδα τῆς **Καλαμαριάς**, κειμένης νοτίως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐπὶ τῆς δυστικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου ἐξηλεκτισμένης. Ἐπίσης παράγει μεγάλας ποσότητας μέλιτος διὰ πρωτογένου καλλιεργίας. Ἡ σιτηροτροφία εἶναι ἀρκετὰ προωθημένη. Παράγει ὡσαύτως εἰς ἀρκετὴν ποσότητα κωπικὰ καὶ ἐνθάς ὀπάρια· ὡς βερλίκονα, βοβάνικα, κάρυα, ἀμύγδαλα κλπ. κ. κ. ἔυλάνθηρακας εἰς μεγάλην ποσότητα. Οἱ τὰ παραλίαι οἰκισθεὶς καταγίνονται εἰς τὴν ἀλίαντα καὶ εἶναι πολὺ ἱκανοὶ ναυτικοί.

534. γ') **Ἄγιον Ὄρος.**—Εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς ὑπάγεται καὶ ἡ σχεδὸν ἀνεξάρτητος ὑποδιοίκις τοῦ ἁγίου Ὁρους, ἀποτελουμένη ἐκ 5826 μοναχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 2953 εἶναι Ἕλληνες, 2440

(1) Χαλκιδικὴ χερσόνησος ἐκλήθη κατ' ἄλλους μὲν ἔνεκα τῶν πολλῶν ἐκ Χαλκίδος τῆς Ἐββοῖας ἀποικιστῶν, κατ' ἄλλους δὲ ἔνεκα τῶν πολλῶν ἐν χαλκῷ μεταλλείων.

(1) Ἀκτιῶν τοῦ δυτικοῦ σημείου τῆς διώρυγος· κείνη ἡ μικρὰ νῆσος Ἀμμουλιανή (Ἀσπάρτος), ἐπ' ἧς ὑπάρχει μέρη μείζων τῆς κοινῆς τοῦ Βατοκεδίου.

Ρώσσοι, 225 Βούλγαροι, 164 Ρουμάνοι και 44 Σέρβοι, πλὴν τῶν μοναχῶν εἶναι καὶ τινες λαϊκοί. Οὐδέμια γυνὴ εὐρίσκειται εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος, ἀπαγορευομένη αὐστηρῶς εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ἀπλῆς ἐπισκέψεως.

Ἡ ὑποδοχὴ τῶν ἁγίου Ὄρους ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς μικρᾶς χερσονήσου (μῆς ἐκ τῶν τριῶν μικρῶν γλωσσῶν), ἧς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἑκατέτο Ἀκτιή, τὴ δὲ ἐπ' αὐτῆς βόρῳθεν ὄρος Ἀθω: (5 φ. 2000 μέτρ.) καλεῖται σήμερον ἅγιον Ὄρος ἐνεκα τῶν πολλῶν ἐκτισμένων ἐπ' αὐτὸ μὲνών.

Αἱ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Ὄρους ὑπάρχουσαι μεγάλαι μοναὶ ἀνέριχονται εἰς εἴκοσι ἐν ὅλῳ, εἶναι δὲ ἐξ αὐτῶν 17 ἑλληνικαὶ καὶ 3 σλαβικά. Ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς κατιμένης ἐπὶ τὸ ἰσθμὸν, εὐρίσκωμεν τὰς μονὰς τοῦ Χιλιανδρίου (αρβιτικῆς), τοῦ Σαυοφιγμένου, τοῦ Βατοπεδίου, τοῦ Παντοκράτορος, τοῦ Σαυορομικήτα, τῶν Ἰβήρων, τοῦ Κουλουμουσίου, τοῦ Φιλοθέου, τοῦ Καρακάλου καὶ τῆς Λαύρας (ἑλληνικαί).

Αἱ ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς παραλλήλου ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν καίμεναι μοναὶ εἶναι αἱ ἐξῆς ἢ τοῦ ἁγίου Παύλου, τοῦ Διονυσίου, τοῦ Γρηγορίου, τοῦ Σίμωνος Πέτρας, τοῦ Σηροποπίου, τοῦ Σεροφώτους, τοῦ Δοχειαρίου, τοῦ Κωνσταντίνου (ἑλληνικαί) τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος (σλαβικῆς), καὶ τὸ Σ Ζωγράφου (βουλγαρικῆς).

Ἡ κοινότης Καραὶ ἐν τῇ μέτρῳ σχεδὸν τῶν μὲνών καίμενη εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἁγίου Ὄρους ἢ τῆς Ἀθωνιάδος λεγομένης δημοκρατίας, διότι τὸ ἅγιον Ὄρος ἀπ' οὐδενὸς ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἐξαρτᾶται, οὐδ' αὐτὸς εἰς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως δύναιται διὰ ἐπιβίῃ τῆν διοίκησιν αὐτοῦ. Τὸ οἰκουμένικον πατριαρχεῖον μόνον βεγγλῆν ἐποπτεῖται εἶναι ἐπὶ τοῦ ἁγίου Ὄρους.

Κατ' ἔτος αἱ εἰκοσι μοναὶ ἀποστελλοῦσιν εἰς τὴν ἐν Καραῖς ἐβρουσικῶν Σύναξιν ἡ Κοινότητα καλουμένην ἀπὸ ἓνα ἀντιπροσώπων. Ἡ Σύναξις αὐτῆς ἐπέχει θέσιν βουλῆς καὶ συζητήσεως καὶ δικαστηρίου.

Νῦν δὲ ἐβρουσὸν ἐν Καραῖς πολιτικὸς διοικήσει εἶναι τὸ μέγιστον πρόσωπον μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Συνάξεως καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν. Εἰς τὴν κοινότητα Καραῖς ὑπάρχουσιν ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ τινα καταστήματα, ξενοδοχεῖα, φαρμακεῖον κλπ. Τὴν ἰσθμὸν Ἀγίου Ὄρους κατ' ἔτος τελεῖται δεκαπενθήμερος ἐμπορικὴ πανήγυρις, εἰς τὴν προσέρχονται ἐμποροὶ ἐκ διαφόρων μερῶν.

Οἱ ἐπισκεπόμενοι τὰς μονὰς ἐφοβίζονται δι' αἰσίων καὶ συστατικῶν ἐπιστολῶν ὑπὸ τῆς ἐν Καραῖς ἐβρουσικῆς ἐπιστολῆς.

Δάφνη, μικρὰ κώμη μετ' ἀσφαλτοῦ μικροῦ λίθινος, καίμενη ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Ἀθω καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἐπίκεντρον τῶν ἁγιωταίων, ἀπέχει δὲ περί τὰς 2 1/2 ὄρας τῆς κομποπόλεως Καραῶν.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐπὶ τῆς χερσονήσου Ἀκτιῆς ἕκκετο τείκερος πόλις, τὸ Δίον, ἢ Ὀλοφωδός, ἢ Οὐσοδός καὶ αἱ Κλεωναί, κατοικοῦμεναι ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Θρακῶν.

Προΐοντα.—Τὰ ἐξαχόμενα κυριώτερα προΐοντα ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους εἶναι ἐλάτικα, ἐλαιον, λεπτοκέραρα, σταφυλαὶ καὶ εὐλύθρακα.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

535. Τὰ πλείστα τῶν ἐν Ἀθῷ μοναστηρίων ἐκτίσθησαν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, πρὸς ἄνω ἐκείνου ἔαυλου εἰς τοὺς ἀθηναίους καὶ θεσιωμένους χριστιανούς.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἢ Αἰγυπτῶς καὶ ἢ Παλαιστίνῃ, αἱ πρώται εἰσὶν αἱ μοναχικὸν εἶδος, περιήλθον εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων,

Ἀπομυσι τῆς ἑβρουσικῆς μονῆς τοῦ ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ.

ἢ Ἀθῶς μετανομοθεσίας ἐκείτου ἁγίου Ὄρους κατέστη κέντρον τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Ἀθῶς, ὡς κατοικητέριον μοναχῶν, ἀναγράφεται περὶ τὰ μέγα τοῦ βίου αἰῶνος. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οἱ Ἀγιοεῖται μοναχοὶ ἔζων ἐν διασπορῇ, ἐξαρτῶμενοι ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐκείνου τὸ ἰσθμὸν καίμενην Ἱερουσόλ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Κολοβῶν.

Ἡ ἀρχαιότερα ὄλων τῶν μὲνών εἶναι ἡ τῆς ἁγίας Λαύρας, οἰκοδομηθεῖσα τῷ 961 μ. Χ., ἰσχυρῶς δὲ αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ μοναχὸς Ἀθανάσιος Ἀθωνίτης, ὁ ὄργανωτικὸς τῶν μὲνών καὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος ἐκείνου τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκά, ἐρκλύτερον ἐκτίσθησαν αἱ μοναὶ τοῦ Βατοπεδίου, τῶν Ἰβήρων καὶ ἡ τοῦ Ζωγράφου. Ἡ νεώτερα ὄλων εἶναι ἡ τοῦ Διονυσίου, ἰδρυθεῖσα τῷ 1385 ἐκπαινεῖται τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζούντης Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνῶν.

Πλὴν τῶν μὲνών ὑφίσταται καὶ 12 σκήτια, αἵτινες εἶναι μνηστικῶς ἐξαρτῶμενα ἀπὸ τῶν κυρίων μὲνών καὶ διοικουμένα ἀπὸ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἀποστελλομένου μοναχοῦ, φέροντος τὸν τίτλον τοῦ δακτύλου. Ἡ μέγιστη τούτων εἶναι ἡ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἐξάρχητα τῆς μονῆς Βατοπεδίου, νῦν κατεχομένη ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ Γάλλων μοναχῶν. Ὑπάρχουσι ἐπίσης εἰς ἅγιον Ὄρος καὶ περὶ τὰ 300 κελιά, ἧτοι οἰκίσματα μετ' ἐκκλησίας καὶ περιοχῆς γεωργήσεως, ἀνήκοντα εἰς τὰς διαφόρους μονὰς, αἱ ὅσαι παραχωροῦσιν αὐτὰ ἐπ' ὄρου ζωῆς εἰς μοναχούς ἄνω τοῦ δικαιοκλήτου τῆς αὐτοκράτορος πωλήσεως.

Αἱ ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει ὑπάρχουσαι μοναὶ περιτελοῦσι πλουσίως βιβλιοθήκας καὶ πολλὰ ἱερὰ κειμήλια.

Αὐτοκτῶς ἡμέραν πρὸ ἡμέραν διὰ πολλῶν προσπαθειῶν ὁ σημερινὸς ἦδη ἀριθμὸς τῶν Σλαβῶν (Ρώσων) μοναχῶν ὀλοῖν ἀξέζει, διαθίτοντες δὲ οὗτοι καὶ πολλὰ βίαια μέγα, κατακτεθεὶ καθημερινῶς ἕκαστος διὰ τῆς ἀγορᾶς πολλῶν κτημάτων καὶ οὕτως ἤρχισαν νὰ ἀντιβρίθουν ἐπιποσότητα σοβαρῶς κατὰ τῆς ἑλληνοποιήσεως τοῦ ἁγίου αἰῶνος μεγάλου ὁρθοκυβερνητικῆς ἑλληνικῆς κέντρον (Βλ.π. χάρτην ἐν σελ. 109).

Περίληψις τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς.

Ὄρη.—Ὁ Κίσσος ἢ Χορτιάτης ἐν μέρει (αἱ ἀνατολ. αὐτοῦ ὄρηται), ὁ Ὑψίφωνος ἢ Χολομών, ὁ Ἀθῶς (ἄγιον ὄρος) καὶ τινὰ ἄλλα χαμηλότερα.

Πεδιάδες.—Τὸ ἀνατολ. μέρος τῆς Καλαμαριάς καὶ τινες ἄλλα μικρότερα (Γαλατσίτης).

Ποταμοί.—Χημωρράδες, ὁ Ἀνθεμόσις (Βυζαντινῶτικος), ὁ Χαβρίσις, ὁ Ὀλοφωδός, ὁ Ἀμιασις καὶ τινες ἄλλοι.

Προΐοντα.—Ἡ περιφέρεια τῆς Χαλκιδικῆς ἐξέχει ἄφθονα μεταλλεῖματα ἀποστελλόμενα εἰς τὴν Εὐρώπην, παράγει δημητριακὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προΐοντα ἐν ἀφθονίᾳ, ὀλων

έλαιον, σιτηρά (πυλὴς Καλαμαριᾶς), μεγάλας ποσότητας μέλιτος. Ἡ σιτηροφία εἶναι ἐπαρκῶς προωθημένη. Μεγάλαις ποσότησιν εἰς τὴν πᾶσιν καὶ ἐπὶ τῆς ἀπόφραξ. Εἰς μεγάλην ποσότητα φυλάτθρακας. Ἐκ δὲ τοῦ ἀγλύου ὄρους παράγονται ἔλαια, ἑλαιον, λαπτοκόραρα καὶ σταφυλαί.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς Χηλιδιτικῆς ὑποδιαιρεται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις 1) Χαλκιδικῆς, 2) Λαοικωβῆς καὶ 3) εἰς τὴν ἀνεξάρτητον περιφέρειαν τοῦ ἀγλύου ὄρους.

Πόλεις καὶ κώμαι.—Πολύγρονος, ἡγ. Μάρις (Ὀλυμπος), Γαλιτσία, Λαοικωβή, Ἰοθόρος, Ἰερσοὺς καὶ πολλαὶ ἄλλαι.

Ἱστορικαὶ πόλεις καὶ τοποθεσίαι.—Ὀλυμπος, Ποιτίδαια (Κασσάνδρα), Στάγिरα.

Ἀρχαίαι κατοικίαι.—Πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Χαλκιδικῆς εἶναι ἀρκρανεῖς Ἕλληνας, καταγίνονται δὲ εἰς τὴν γεωγραφίαν, κτηροτροφίαν, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν παραλίαν αὐτῆς ἀναδεικνύονται ἰκανώτατοι ναυτικοί.

ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΗΣ

536. 3ον. **Θέσις καὶ Ὅρια.**—Ὁ νομὸς οὗτος κείται ΒΑ. τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης καὶ ἐκτείνεται πρὸς Β. μέχρι τῶν Σερβικῶν συνόρων.

Πληθυσμός.—80433 κάτ. Τοὺς ἀνταλλαγέντας Τούρκους ἀνεπλήρωσαν 7000 πρόσφυγες ὁμογενεῖς προελθόντες ἐκ Μ. Ἀσίας.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς Πέλλης ὑποδιαιρεται εἰς τρεῖς ὑποδιοικήσεις 1) Ἐδέσσης, 2) Γενιτιῶν καὶ 3) Ἐνοτίας.

537. α') **Ἐποδιοικήσις Ἐδέσσης** (Βοδενῶν).—Ἡ ὑποδιοικήσις Ἐδέσσης κατέχει τὸ ΒΑ. μέρος τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης.

Πληθυσμός.—24,218 κάτ.

Πόλις.—Ἐδέσσα (Βοδενῶν, 9441 κάτ.), πόλις τῆς Ἡμαθίας πρωτεύουσά ποτε τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, κείται ἐπὶ τοῦ ὄρουπέδιου τοῦ δασώδους ὄρους Βόρα (Νίτσε) παρὰ τὸν μεσημβρινὸν στόμιον τῆς κλεισσοειδούς τοῦ Βερμίου ὄρους, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ ἀμαξιτὸς ὁδὸς Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου. Εἶναι ἔδρα Μητροπολίτου, ὑποδιοικητοῦ εἰρηνοδίκου, ἔχει ἑλληνικὸν σχολεῖον, πλήρη ἐξατάξια σχολεῖα ἀρρέων καὶ θηλέων ἄριστα λειτουργοῦντα.

Ἡ τοποθεσία (!) τῆς πόλεως Ἐδέσσης εἶναι ἡ θαυμασιωτέρα καθ' ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Βόδα, ὅστις ἀρ-

(!) Κατὰ τὴν μῦθον εἰς τὴν λαογραφίαν καὶ ὠραιοτάτην ταύτην τοποθεσίαν ἔπαρχον οἱ ὀνομαστοὶ κηποι τοῦ βραδέως Μίδα.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ἐδέσσης εἶναι ἡ πύλη τῆς δικτικῆς ὀρεινῆς Μακεδονίας, ἣτις δεσπόζει τῆς ὀρεινῆς τοιαύτης, εἰς τῆς ὁποίας τὰ παράκτια μέρη ἐκβύλλονται οἱ πλείστοι τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας.

Οἱ ἐπισκεπτόμενοι καὶ διαμείναντες ἐπὶ πολὺ ἐν Ἐλβετίᾳ, ἐπισκεπτόμενοι καὶ τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἐδέσσης, μαρτυροῦν ὅτι ὁδοματὸ τῆς Ἐλβετικῆς χώρας ὁταντὴ τις παρομοίαν τοποθεσίαν περικυκλωμένην ὑπὸ ἴσῳ ἐξόχῳ φυσικῆς καλλονῆς ὡς τὴν τῆς Ἐδέσσης.

δεύει διὰ τῶν διαγῶν αὐτοῦ ὕδατον τοὺς θαλεροὺς κήπους καὶ λευμῶνάς τῆς. Τὰ ὕδατα τοῦ Βόδα, καταπίπτοντα ἐξ ὕψους 70 μέτρων, σχηματίζουσιν ἐξ μεγάλου καταρράκτη, τοὺς ὁποίους οἱ ἐρχόμενοι ἐκ Θεσσαλονίκης βλέπουσι μακροθῶν νὰ κατέρχονται ἀπὸ τὸ ὄρος ὡς ἀργυροὶ ταῖνια.

Ἡ ἄποψις δὲ ἀπὸ τῆς ἑξαισίας καὶ γραφικῆς θέσεως ταύτης, τὴν ὁποίαν παρέχει τὸ θέμα τῆς εἰρηνομένης ἀπεραντοῦ Μακεδονικῆς πεδιάδος κέτρι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Θερμακοῦ κόλπου, εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη.

Ἡ Ἐδέσσα, ἣτις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο καὶ *Αἰγὰ*, κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα κατεκτήθη ὑπὸ τῶν ἀγρίως ἐπιδρομῶντων Βουλγάρων, οἵτινες κατόρθωσαν διὰ φρικτῶν βεσασιστηρίων νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς περισοτέρους τὸν κατοῖον τὴν γλώσσαν των. Ἐκπλήσσειται δὲ ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν πόλιν ταύτην σήμερον εὐρισκόμενος ἐνώπιον ἀνθρώπων μεστῶν *ἑλληνικῶν φρονιμάτων*, δυστυχῶς ὅμως εἰσέει τῶν περισσοτέρων βουλγαροφόνων.

Ἡ πόλις Ἐδέσσα καταφανὸς εἶναι σπουδαιοτάτη, ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς τῆς. Ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας διετέλεσε μία τῶν λησυσφοτέρων θέσεων τοῦ Κράτους, ἀντιστάσας ἐπιτυχῶς ἐναντίον τῶν ληστρικών ἐπιδρομῶν καὶ διαφόρων βαρβαρικῶν φύλων. Καὶ κατὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ μακρὸν ἠρωικῶς ἠγωνίσθη ἀλωθεῖσα ἐπὶ τέλους δι' αἰσχροῦς προδοσίας.

Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν αἰ ἐκ Βουλγαρίας ἐκπεμπόμενα ληστρικά ὄρδα πρὸς ἐκβουλαρισμὸν τῆς Μακεδονίας, ἐνεργοῦσα ἐπὶ προδιαγεγραμμένον στρατηγικὸν σχέδιον, εἶχον ἐκτιμήσει καὶ ἐποφελήθη ἐκ τῆς σπουδαιοτάτης καὶ ἐπικρατοῦς θέσεως τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Βόρα καὶ τῶν ἄλλων ὀροστοιχιῶν μέχρι τῶν Μογλενῶν καὶ τοῦ Ἄξιου καὶ εἶχον καταστήσει τὴν περιφέρειαν τῆς Ἐδέσσης κέντρον καὶ ὀρημότηρον τῶν ἐπιδρομῶν των ἐν τῇ μέσῃ καὶ δυτικῇ Μακεδονίᾳ.

Ἡ τοποθεσία καὶ τὰ διάφορα φυσικὰ πλεονεκτήματα τῆς πόλεως Ἐδέσσης, ἄφθονα ὕδατα, θαλεροὶ καὶ ἐξόχου ὠραιοτάτης κήποι, μεγαλοπρεπεῖς καταρράκται, γραφικότητα τοποθεσίας, προορίζουσι ταύτην διὰ μέγα βιομηχανικῶν κέντρον. Ἦδη λειτουργοῦσιν ἄριστα ἐν αὐτῇ τέσσαρα μεγάλα ἐργοστάσια, τρία νηματουργίας καὶ ἐν *σχοινοποιίας*, ἐν κατασκευῇ δὲ εὐρίσκειται καὶ ἐν ἐργοστάσιον *ταβίνης*.

Ἐτεραὶ κομποτέλις σημαντικαὶ εἶναι τὸ Βιάδοβον πρὸς Δ. τῆς Ἐδέσσης, 1 1/2 ὥραν ἀπέχον ταύτης, ὅπερ κείμενον ἐπὶ κοιλάδος σχηματίζουσας τὸ διάσελον, τὸ ὁποῖον συνδέει τὸ δασώδες ὄρος Βόρα (Νίτσε Μοριχόβου) μετὰ τοῦ Βερμίου, ἔχει δὲ περ

τοὺς 853 κατ. Ἐν Βλαδόβρ ὑπάρχει μέγας καταρράκτης, οὗ ἡ κινήτηρος δύναμις ὑπολογίζεται εἰς ἕξ χιλιάδας ἴππων, δύναται δὲ χρησιμοποιούμενος καταλλήλως νὰ ἠλεκτροφορτῆσαι πολλὰς καὶ εἰς μεγάλας ἀπόστασεις κειμένας Μακεδονικὰς πόλεις.

*Ὀστροβόν (1276 κατ.), κομποπολις κειμένη ΒΑ. τῆς ὁμωνύμου λίμνης καὶ ἀπέχουσα τοῦ Βλαδόβρου περὶ τὰς 2 1/2 ὥρας· παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης — Ἑδέσσης, *Μεσημέριον* (827 κατ.), *Τούραν* (1000 κατ.), *Ρουσία* (500 κατ.) καὶ *Ξίβρι* (500 κατ.), χωρία πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑδέσσης κείμενα, καὶ πολλὰ ἄλλα κώμαι.

Οἱ κάτοικοι τῆς ὑποδιοικήσεως Ἑδέσσης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν σιδηροτροφίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ ἔτησια παραγωγή τῶν βομβυκίων ὑπερβαίνει τὰς 200000 ὀκάδας.

Ἐκ τῆς ὑποδιοικήσεως Ἑδέσσης ἀποστέλλονται εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Μακεδονίας μεγάλα ποσότητες νοπῶν ὀπωρῶν, ἰδίως τὰ λαμπρὰ κεράσια, τὰ βερικοκκα, τὰ ἀγλάδια καὶ αἱ διατηρούμενα καθ' ὄλον τὸ ἔτος σταφυλαί.

538. β) **Ἑποδιοικήσις Γεντιῶν.** — **Πληθυσμὸς** 23916 κατ. Ἡ ὑποδιοικήσις τῶν Γεντιῶν ἐκτείνεται Α. τῆς ὑποδιοικ. Θεσσαλονίκης μέχρι τοῦ Ἄξιου, περιορίζεται ΒΑ. ὑπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως Ἑδέσσης, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Βεροίας καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐξετείνεται εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους μέχρι τῆς Πέλλης. (1)

Πολεῖς. — **Γεντιὰ** (2) (νέα Πέλλη 7850 κατ.) ἐκτεταμένη ἐπὶ τῶν μεσημβριῶν ὑπορειῶν τοῦ ὄρους Παϊκου καὶ ἀρκτικῶς τῆς Λουδίας λίμνης ἀπέχει περὶ τὰς 8 ὥρας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ 4 ὥρας τοῦ ἀνατολικῶς ὄρους Ἄξιου, εἶναι ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου, ἔχει δύο ἐξατάξια σχολεῖα ἀρρένων, παρθενωγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον. Θεωρεῖται ὡς ἱερὰ πόλις τῶν Τούρκων, διότι ἐν αὐτῇ κείται ὁ τάφος τοῦ περὶωνίου αὐτῶν στρατηγοῦ Γαζή-Ἀχιμέτ Ἐβρὸνός, τοῦ πρώτου ἐξ Ἀοίας ἐπελθόντος εἰς Μακεδονίαν Τούρκου στρατηλάτου καὶ εἰς Γεντιὰ ἐγκαταστάτος, ὡς καὶ τὰ μεταφερθέντα ἐκ Ναούσης ὅστ' αὐτὸ σοφοῦ διδασκάλου των Σέχ-Λεαῆ.

Ἡ πόλις Γεντιὰ ἠρώθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρα-

τοῦ μετὰ διήμερον πεισματωδεστάτην καὶ αἵματηροτάτην μάχην, γενομένην κατὰ πολυαριθμὸν τουρκικῆς στρατιᾶς νεοαφχιδείσης ἐκ Σερρών καὶ ὀχυρωθείσης ἐκεῖ μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀνακόψῃ τὴν πρόβλιναν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ὁ τουρκικὸς στρατός, ἤττηθείς ὀλοσχερῶς κατὰ τὴν μάχην ταύτην, ἀποσυνεβή καὶ ἐγκαταλείψας τὰ χωριόλια του καὶ ἀπειρίαν παντοειδῆς ὄλικου κατέφυγεν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ὡς ἀποτέλεσμα τῆς καταστρεπτικῆς ἤττης τῶν Τούρκων εἰς Γεντιὰ ἐπικολούθησεν ἡ παράδοσις τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης.

Πρὸς ἀνατολὰς τῶν Γεντιῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας κείνται τὰ ἔρηια τῆς Πέλλης (1), νῦν μικρὸν χωρίον ἄγριον Ἀπόστολοι, τῆς πάλαι πρωτευούσης τῶν Μακεδόνων βασιλείων. Δύο ὥρας πρὸς Β. τῆς λίμνης τῶν Γεντιῶν καὶ ἐπὶ τῶν μεσημβριῶν κλιτῶν τοῦ ὄρους τῶν Μογλεῶν κείνται τὰ ἔρηια τῆς ἀρχαίας καὶ περιωπύμου θρησκευτικῆς πόλεως τῶν Μακεδόνων, *Κύρρον* καλουμένης, ἔνθα ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἔδωκε συγχρότητα εἰς τὴν πολιούχον Ἀθηνᾶν.

Ἀνατολικῶς τῶν Γεντιῶν κείνται πολλὰ μικρὰ χωρία. Τὰ δὲ πρὸς δυσμὰς τῶν Γεντιῶν εἶναι τὰ ἀποτελοῦντα τὸ τμήμα τῆς *Σλατίτσας*, ὡν μεγαλύτερα εἶναι τὸ *Κρούσαρι* (500 κατ.), τὸ *Καραμαζι* καὶ τινὰ ἄλλα.

Καθ' ὅλην τὴν ὑποδιοίκησιν Γεντιῶν παράγονται λαμπροὶ δημητριακοὶ καρποὶ, βόμβαξ, ὄρυζα, σίτος εἰς μεγάλας ποσότητας, ῥακὶ ἀρίστης ποιότητος, κλπὸς τεῖνον νὰ ἐκτοπίσῃ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν, σιγάμιον, βομβύνια καὶ πολλὰ κτηνοτροφικά.

Ἡ πεδιάς τοῦ Λουδία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους διέτρεφε μέγιστα ἱπποφορέια, τὰ ὅποια ἐκ τῶν τετρακισμυρίων (40000) φορβᾶδων τῆς παρεῖχεν εἰς τοὺς Μακεδόνας τὸ περιημισημένον *ἱππικὸν τῶν Ἑταίρων*.

539. γ) **Ἑποδιοικήσις Ἐνωτίας.** — Ἡ περιφέρεια Ἐνωτίας (Μογλεῶν) ἀπέχει δίωρον περιπὸν τῆς Ἑδέσσης, ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ὁμωνύμου λεκανοπεδίου, τοῦ ὀπιόν κείται βορειοδίων τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Θεσσαλονίκης, ἔχει περιπὸν 30 χιλιομέτρων μῆκος καὶ 5 — 12 χιλιομ. πλάτος, ἡ πεδινὴ δὲ ἐκτασις αὐτοῦ ὑπερβαίνει τὰ 300 τετραγ. χιλιόμετρα. Τὰ ὄρια τοῦ εὐδαίμονος αὐτοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πρὸς Β. τὸ ὄρος *Νίτας*, ὅπερ ἀποτελεῖ βραχίονα τοῦ *Μοριζόβου*, πρὸς Δ. τὸ ὄρος *Μογλεῶν Μοριζόβου*,

(1) Ἡ ὑποδιοικήσις Γεντιῶν, κατέχουσα τὴν ἀρχαίαν Βοταϊάν, ἐκτείνεται ἐν εἰδει τριγώνου ἀπὸ Ἑδέσσης εἰς Βέροιαν καὶ ἀπὸ Βεροίας εἰς Θεσσαλονίκην τῆς τρίτης πλευρῆς ἐπακτομένης τῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Ἑδέσσαν ὁδοῦ. Ἐν τῷ μῶφ δὲ τῆς τριγωνικῆς αὐτῆς πεδιάδος εὐρύσκεται ἡ λίμνη τῶν Γεντιῶν (Λουδία).

(2) Ἡ πόλις τῶν Γεντιῶν κείται ἐπὶ τῆς Ἐγγατίας ὁδοῦ, τῆς ἀπὸ Ἀρραζίου ἀγορεύου καὶ καταλήγουσας εἰς Βελῆντον, διασχόμενης δὲ δι' Ἐβρῶν, Ἠσκακίνας (Μοαστηρίων). Ἑδέσσης (Βοδενῶν), Πέλλης (Γεντιῶν) καὶ Θεσσαλονίκης.

(1) Ἐν τῷ χωρίῳ ἄγριον Ἀπόστολοι ὑπάρχοντι ἐπὶ τῶν οἰκίων ἐντεταλισμέναι πλάκες ἐπιγράφουσι καὶ παρ' αὐτὰ δεξαμενὴν μετ' ἀγρότων ὕδατος ῥομαϊκῆς πηλῶν ἐπιγραφῆς, ἄλλοι δὲ καθοδῶν αὐτῆν λουτρὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

πρός Α. τὸ Πάικοι ὄρος καὶ πρὸς Ν. τὸ χαμηλὸν ἡφαιστεογενὲς ἐξόγκωμα Βοζατζί - μπουρόν.

Πρὸς τὴν πεδιάδα συναντιῶνται πολλαὶ πηγαί, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα συνεισφέροντα σχηματίζουνσι δεκαπέντε ποταμίσκους ῥέοντες πρὸς νότον καὶ ἀσπυμέτρως διασχίζοντας τὰς ἀνατολικὰς αὐτοῦ πλευράς. Ταῦτα ἐνοήματα κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτῶν ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μογλενίας ἀποτελοῦσι τὸν Μογλενίταν ποταμὸν χυνόμενον εἰς τὴν κατωτέρω λίμνην τῶν Γενιτσῶν.

Ἡ πεδιάς αὕτη πρὸ 50 ἐτῶν ἦτο ἐντελὸς ἀπρόσιτος εἰς τοὺς ξένους, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἰς οὐδὲνα ἀπολύτως ἐπέτρεπον νὰ πατήσῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν.

Τὸ ἔδαφος (1) τῆς Μογλενίας εἶναι τὸ γονιμώτατον τῆς ἤδη γονιμωτάτης Μακεδονίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ πῶς ἐπὶ τήσεως ἐκτάσεως εὐρίσκονται 54 κομποπόλεις καὶ χωριά. Πολλοὶ ἀγροὶ ἀποδίδουσιν ἐνταῦθα κατ' ἔτος τρεῖς ἔσοδαίς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πεδιάς τῆς Καρατζόβης εἶναι τὸ ἐντατικώτερον καλλιεργούμενον τμήμα τῆς ὅλης Μακεδονίας καὶ ἀποτελεῖ οἰοῦναι ἀπέραντον κῆπον ἀπ' ἀρκου εἰς ἄρκον.

Τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ὑγιεινὸν καὶ τὸ πηγαῖον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀναβρῆει ἐξ ἀναρτήσιμων πηγῶν, ἐκτάκτως καλόν.

Ἔνεκα δὲ τῆς πυκνῆς βλαστήσεως τῶν περὶξ ὄρεων καὶ τοῦ λαμπροῦ κλίματος, ὅπερ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα εἶναι θερμοῦν λόγῳ τῆς ἀποσοβήσεως τῶν ἀνέμων ὑπὸ τῶν περιστοιχιζόντων αὐτὸ ὑψηλῶν ὄρεων, κατὰ δὲ τὸ θέρος δροσερῶν ἔνεκα τῶν ἐκ τῶν ὄρεων κατερχομένων δροσερῶν ἀνέμων, τῆς ἀφθονίας τῶν πηγῶν καὶ τῶν ῥεόντων ὑδάτων, τὸ λεκανοπέδιον τῆς Μογλενίας εἶναι, ὡς εἴπομεν, μία τῶν ὠραιότερων περιφερειῶν τῆς ὅλης Μακεδονίας καὶ δίδει τὴν εἰκόνα εἰς τὸν ἐπισκεπτήν **ἀειθαλοῦς** κήπου.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφέρειᾶς Μογλενῶν, οἱ περισσότεροι ἦσαν, πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τοῦ πληθυσμοῦ, Μωαμεθανοί· καὶ αὐτοὶ οἱ Σλαβόφωνοι φαίνονται ὅτι ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἐξισλαμίσθησαν.

Ἐν γένει οἱ κάτοικοι τῆς Καρατζόβης ἀπετε-

λοῦντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ **Γιουρούκους**, **Φατιχάνους** καὶ **Κονιάρους**, οἵτινες ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς κατακτίσεως τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγκατεστάθησαν προνομιακῶς εἰς τὴν εὐδαίμονα χώραν μεταναστεύσαντες κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐκ τῆς Ἀσίας. Καὶ οἱ ἐνταῦθα οἰκούντες Κοντοσόβλιοι τὸ πλεῖστον εἶναι Μωαμεθανοί.

540. **Γλώσσα**.—Οἱ Μωαμεθανοί, μὴ ἀναμειχθέντες μετὰ τῶν ἄλλων κατοίκων, διετήρησαν τὴν ἰσλαμικὴν γλῶσσάν των, ὑπερηφανεύοντο δὲ ὅτι ἦσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς χώρας (γηγενεῖς). Οἱ δὲ Σλαβόφωνοι λόγῳ τῆς μακρᾶς ἀπομονώσεώς των, ὁμιλοῦσι διάλεκτον τῶσον ἰδιόρρυθμον, ὥστε αὕτη εἰς τοὺς ξένους φαίνεται κομικὴ, ἐνῶ οἱ ἐγγῶροιι κανχῶνται μεγάλως δι' αὐτήν. Ἐπὶ μακρὰν χρονικὴν περιόδον διεκοῦντο ὑπὸ ἰδίου ἀρχηγοῦ.

Κομποπόλεις καὶ χωριά.—*Σούμποςκον* (1636 κάτ.), ἔδρα ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ μητροπολίτου νέας Μογλενίας καὶ ἐιρηνοδίκου. *Καπίναρι* (1560 κάτ.), *Πόζιαρ* (1243 κάτ.), *Τουρνανλή* (300 κάτ.), *Μπάχσοβ* (1080 κάτ.). Ἐνωτία (1607 κάτ.), κομποπόλις κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Γευγελῆς, πρῶτ. τῆς ὑποδιοικήσεως Ἐνωτίας τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, βλαχόφωνοι, πρὸς ἑκατὸν πενήτηντα ἐτῶν ἐγένοντο Μωαμεθανοί, καὶ πολλοὶ ἄλλοι γεωργικαὶ κῶμαι.

Πρὸς Α. καὶ εἰς ἀπόστασιν πενήταρον περίπου ἀπὸ τῆς κομποπόλεως **Νωτίων** κείται ἡ ὠραία κομποπόλις **Γευγελή** (5000 κάτ., ἡ ἀρχ. **Εἰδομένη**), ἐκτιμώμενη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄξιου, ἄρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ ὁμονύμου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ διὰ μεγάλης λεωφόρου δενδροφυτευμένης, ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν πολλαὶ ὠραῖαι οἰκοδομαί. Ἐν Γευγελῇ ὑπάρχουσι ἐν μεταξοურγειῶν ἀμικονήτων, εἰς ἀμύμονος καὶ 5 μεγάλα ἀμικονήγια κεραμοποιεῖα. Διενεργεῖται δὲ σπουδαῖα τῶν ἐμπορίων βομβυκίων καὶ μεταξῶτων ὑφασμάτων. Κατὰ τὸ ἔτος 1897 ἐπολήθησαν βομβυκία ἀξίας 100000 ὀθμ. λιρῶν, 150000 ὀκάδες καπνοῦ καὶ 800000 μέτρα μεταξῶτων ὑφασμάτων. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐλλήνικωτάτη καὶ πλουσιωτάτη αὕτη κομποπόλις παρέμεινεν ὑπὸ τὴν σερβικὴν κατοχὴν. (1)

Ὁ πληθυσμὸς τῆς περιφέρειᾶς Μογλενῶν ὑπερβαίνει τὰς 32299 κατ.

Πρὸς τὴν Καρατζόβην (Μογλενῶν). Δημητριακοὶ καρποὶ ἐν ἀφθονίᾳ, ἐν ἀρίστη ποιότητι καὶ ἐν μεγίστῃ ποσότητι ἐρυνθῶν κέπερι (πάπρικα), μεταξοβόμβυκες (παραγωγὴ πλεόν τῶν 150000 χιλιογρ. ἔτησίως). Ἐκτὸς τούτων ἄπαντα τὰ γεωργικὰ προϊόντα τῆς Μογλενίας εἰσὶν ἀνωτέρας ποιότητος τῶν περὶξ διαμερισμάτων, παράγονται δὲ ἔξοχι ὀπώρα

(1) Ὁ διάσημος περιηγητὴς τῆς Μακεδονίας Γερμανὸς Φάν λέγει τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ εὐδαίμονος λεκανοπέδιου τῆς Μογλενίας (Καρατζόβης). «Ἐὰν παρατηρήσῃ τις ἀπὸ τῶν πρὸς βορρῶν τῶν Βοδενῶν ὄρεων τὸ λεκανοπέδιον τῶν Μογλενῶν, ὅπερ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς μεγάλης πεδιάδος τῆς Θεσσαλονίκης διὰ στενῆς κλεισθεῖας, δὲν δύναται νὰ φαντασθῇ ὠραιότεραν θέσιν. Χωρὸν μετὰ χωρὶον κρύπτεται ἐντὸς τῶν δένδρων, τὸ ἔδαφος εἶναι τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους χλοεῶν καὶ β. περιβάλλον τὴν πεδιάδα ὄρεοῦς θαυμάσιος ἀμύμονος πρὸς ἀνήγν κατὰ τὸ κάλλος. Οἱ κάτοικοι χρησιμοποιοῦσι τὰ ἐκτάκτως πολυπληθῆ ποτάμια καὶ ῥεῖθρα πρὸς ἄρδυσιν τῶν ἀγρῶν καὶ λιμνῶν αὐτῶν.

(1) Μῦθον τὸ νότιον μέρος τῆς νέας ὀθωμανικῆς ὑποδιοικήσεως περιῆλθεν εἰς τὴν ἐλληνικὴν κατοχὴν.

και σταφυλαί. Πάντα σχεδόν τὰ χωρία, τὰ κείμενα μεταξὺ *Σουμπόσκου* και τῆς κόμης *Σεβροίνου*, βρίθουσι λευκῶν συκῶν και παντοειδῶν ὀπωροφόρων δένδρων (βλ. χάρτη ἐν σελ. 109).

Περὶλήμεις τοῦ νομοῦ Πέλλης.

Όρη.—*Ό Βόσας* (Νίτσα), τὸ *Βόριον* καὶ τὸ Πάικον.

Πεδιάδες.—*Η* τῶν Γεντιῶν τὸ πλεῖστον ἐλάθει, τὸ ὄρατον καὶ ἐκτεταμένον ὄρεσπῆτον τῆς Ἐδέσσης (Βοδανῶν) καὶ ἡ εὐφορητάτη παρὰ τῆς Μογλενίας (Καρατζόβης—μέλινα γῆ).

Ποταμοί.—*Ό Βόσας*, οὗ τὰ ὕδατα κατακρίπτονται ἐξ ἕβρους τῷ μέτρῳ περίπου σχηματίζου ἐξ ὀχυρασοῦς καταρράκτας, ἡ *Λοιδιάς* (Μαυρονέρι) πηγάζου ἐκ τῆς ὄρειας τοῦ Νίτσα συνεβάλλει εἰς τὸν Θερμακικόν μετὰ τοῦ Ἄβρου 4 ὄρας μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ Μογλενίτσας χυνόμενος εἰς τὴν λίμνην τῶν Γεντιῶν.

Λίμνα.—*Η* *Λοιδιά* (τῆς Πέλλης) ἔχει ἐκτετατὸν ὕδωρ, εἶναι ἰχθυοτρόφος καὶ πλήρης βελῶν και ἡ τοῦ Ὀστερόβου (Κέλλι).

Προϊόντα.—*Δημητριακὰ* καρπία, βίμβραξ, ἔρυσκα, σίτος εἰς μέγας ποσότητας, ἕμαι ἄριστης ποιότητος, κηπὸς τείνου νὰ ἐκτελεί τοὺς δημητριακοὺς, ὀπωρὰ ἄφθονοι, ἀποστελλόμενα καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν νοτικῶς, ἔλαι καράσια, ἔρυσκον πέπερι (πᾶπρικα, Μπουκόβο) και ἔξοχι σταφυλαί και ὄπωρὰ Ἐνωτίας (Καρατζόβης) σπυροσφία (βομβόκια), βιομηχανικὰ τινα προϊόντα τανίνης, οχραιοποιίας, νημάτων, μαλλίνων βρασματῶν (αγαμίκια) ἐπεξεργαζόμενα ἐκ τοῦ μελλοντικοῦ κέντρου βιομηχανίας Ἐδέσσης, συνεπίεξ τῆς κινήσεως δυναμῶς τῶν καταρρακτῶν, ὀπολογοζομένης εἰς 6000 ἱππων περίπου.

Υποδοικησεις.—*Ό* νοτῆς Πέλλης υποδικαίρεται εἰς τρεῖς ὑποδοικησεις 1) Ἐδέσσης (Βοδανῶν), 2) Γεντιῶν και 3) Ἐνωτίας (Καρατζόβης).

Πόλεις και κῶμαι.—*Ἐδέσσα*, Ὀστροφορ, Βιάδοφορ, Γεντιοῦ, Μεμυέτιον, Τοῦραν, Ἐνωτία (Νότια), Σούμποσκον, Καπίναν κτλ.

Ιστορικὰ πόλεις και τοποθεσίαι.—*Πέλλα*, Γεντιοῦ, Κίρως θρησκευτικὴ ποτὶ πόλις τῶν Μακεδόνων.

Αρχαίαι κατοίκων.—*Οἱ* κῶμοι ἀρχολογίαι εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν καλλιέργειαν διαφόρων λαχανικῶν και ὀπωρικῶν, εἰς τὴν κτηνοτροφίαν και σπυροσφίαν και ἐν μέρει ἐν Ἐδέσσει εἰς τὴν βιομηχανίαν.

ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

4ον. Ὁ *Νομὸς Κοζάνης* κατέχει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας συνορεύου πρὸς Δ. μετὰ τῶν ὄρων τῆς Β. Ἠπειρίας και πρὸς Ν. μετὰ τῶν ὄρων τῆς πάλαιας Ἑλλάδος, ἐκτείνεται δὲ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἐπαρχίας Ἐλμείας.

Διοικητικῶς ὁ νομὸς Κοζάνης διαίρεται εἰς τέσσαρας ὑποδοικησεις Κοζάνης, Καϊλαριῶν, Γρεβενῶν και τῆς Ἀναελλίτης, και εἰς ἕνα δῆμον και 223 κοινότητας. *Πληθυσμὸς* 163004 κατοίκων. (†)

542. α) *Υποδοικησεις Κοζάνης*, εἰς ἣν συνεχωρεύθη και ἡ τῶν Σεβριῶν. *Πληθυσμὸς* 54735 κάτ.

Πόλις—*Κοζάνη* (10334 κάτ.) πρωτ. τοῦ νομοῦ. ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Σεβριῶν και Κοζάνης και νομαρχου. Ἔχει πρωτοδικεῖον, ἐιρηνοδικεῖον, γυμνάσιον λειτουργίῶν ἄριστα και ἐντός μεγαλοπρεποῦς κτηρίου, διδασκαλεῖα ἀρρένων, πολυτεχνίον και μονοτάξιον, ἀρι ιδρυθέντα, τρεῖς ἴστικαὶ σχολαί, παρθεναγωγεῖον και νηπιαγωγεῖον μὲ ἀνάλογον προσωπικὸν διδασκάλων και διδασκαλισσῶν, μεκτικὴν δημοτικὴν ἐμπορικὴν σχολὴν ἀρρένων και θηλέων. Οἱ φοιτῶντες μαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὑπερβαίνουσι τοὺς 2500, ἔχει πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην περικλιούσαν πολὺτάμη βιβλία και χειρόγραφα ἐπὶ περγαμινῶν (φιρμάνια, ἐπιστολάς τοῦ Ἄβυ πασῶ), παλαιὰ ἱερὰ ἄμφια, ἅπαντα φυλασσόμενα ἐπιμελῶς ἐντός τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ὁποίου διατηροῦσι τὸν παλαιὸν τύπον και τὴν ξυλίνην του στέγγη μετ' εὐλαβείας.

Ἡ Κοζάνη ἔχει λαμπρὸν διοικητήριον, εὐρύχωρον στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον και στρατῶνα τελευταίων οἰκοδομηθέντα. (†)

Εἰς τὰ σχολεῖα Κοζάνης ἐδίδαξαν ὁ περιώνυμος διδάσκαλος τοῦ γένους *Ἐγγίνος Βούλγαρις*, ὑπερβαλὼν πάντας τοὺς συγχρόνους του, διακριθεὶς ὡς ἀναμορφωτῆς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας και διὰ τὴν εὐφραν πολυμῆθειαν τοῦ ἐπονομασθεὶς γένος Πλάτων.

Ἡ ἑλληνοικωτάτη και ὀρασιωτάτη πόλις Κοζάνη, κτισθεῖσα μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπλοῦται ἐπὶ ἀντερείσματος τοῦ Βερμίου ὄρους, περιοριζομένη ΒΑ. ὑπὸ ἀποτόμων ὑψημάτων κεκαλυμμένων ὑπὸ ἄμπελοφυτῶν.

Ἀπὸ τῆς πόλεως Κοζάνης ἐκκινουσι τέσσαρες ἄμαίετοι ὁδοί, ἡ μία κατευθυνομένη πρὸς Β., ἀφοῦ διέληθ διὰ Καϊλαριῶν και παρὰ τὸ Σόροβις, ἐνοῦται παρὰ τὴν Μπάνιταν μετὰ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Μοναστήριον ἀγούσης δημοσίας ὁδοῦ. Ἐτέρα ὁδὸς στρεφόμενη ΒΑ. φέρει εἰς *Βόριον*. Τρίτη ὁδὸς διευθυνομένη πρὸς Δ. φέρει εἰς *Σιτίσταν* και ἐκείθεν εἰς *Καστοριῶν* και ἀπὸ τῆς Καστορίας εἰς *Κορντοῶν*. Τετάρτη ὁδὸς, ἐκκινουσα ἐκ Κοζάνης πρὸς ΝΑ. ἄγει διὰ *Σεβριῶν* και τῶν στενῶν τοῦ *Σαρανταπόρου* μέχρι τῆς μεθσρίου τῆς παλαιῆς Ἑλλάδος (Θεσσαλίας). Οὕτως ἡ πόλις Κοζάνη, συν-

τῶν κατοίκων. Οὕτω σήμερον ἡ Μακεδονία ἐμφανίζεται καινοκρήνη ὑπὸ συμπαροῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὀπολογοζομένου εἰς 95% ποσοῦν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκατασταθέντων ὀμογενῶν ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης, κατὰ χορηγηθέντων ἡμῶν ἐκτενῶς πληροφοριῶν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας, ὑπερβαίνει τὰς 80000.

(†) Ὁ ἐτήσιος προῶπολογοζομὸς τῆς κοινότητος Κοζάνης ἀνῆλθετο ἐπὶ τοποκοροκατίας εἰς 2500 τουρκ. λίρας, ἥτοι 57500 δραχ., ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 500 λίραι προήχθησαν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν κρησῶν και τῶν βλοκων τῶν ἐκκλησιῶν.

δεομένη κατά πάσας τὰς διευθύνσεις πρὸς διαφόρους πόλεις τῆς Μακεδονίας, ἀποβαίνει ἐκ τῆς τοποθεσίας τῆς σπουδαιότερον ἐμπορικῶν κέντρων καὶ ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐπόψεως.

Ἡ περιφέρεια τῆς Κοζάνης περιλαμβάνει ὑπὲρ τὰ 100 χωρία τὰ πλείεστα ἄλλοτε τουρκικά. Ἄξιολογότερα τούτων εἶναι τὸ *Κάλλιαι* (705 κάτ.), ἡ *Καιορέια* (500 κάτ.), ἡ *ἄνω καὶ κάτω Μπάνιτσα* (500 κάτ.) ἅπαντα χριστιανικά. Ἡ *Νάντοβα* (700 κ.), *Τοπιλιόρ* (852 κάτ.), *Ἄκ σακλή* (457 κάτ.), ἄλλοτε χωρία τουρκικά (*Κοιταροζόρια* καλούμενα).

Κλίμα.—Ἡ Κοζάνη, κειμένη εἰς ἀρκετὸν ὕψος ὑπὲρ τῶν ἐπιφανείων τῆς θάλασσης, ἔχει χεῖμῶνα δρυμνιῶτα ἀναγκάζοντα τὴν κατοίκουσα αὐτῆς νὰ περιβιβάλλεται μὲ διαφόρον χροματὸν γούνας.

Προϊόντα.—Ἡ περιφέρεια τῆς ὑποδιοικ. Κοζάνης παράγει πάντα τὰ εἶδη τῶν δημητριακῶν καρπῶν σίτον, κριθήν, ἀραβόσιτον, χόρτον αὐτῶν καὶ ἔξαιρέτων τυρῶν (μανουριά). Ἐξάγει διάφορα εἶδη ζῶων, παντοειδῆ δέρματα καὶ εἰς μεγάλην ποσότητα *κρόκον* (σαφράνι), φυτῶν πολυτελῆς, ὅπερ καλλιεργούμενον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης ἀποδίδει λίαν ἱκανοποιητικὴν ἀπόδοσιν.

Ἐμπόριον.—Ἡ κεντρικὴ τοποθεσία τῆς πόλεως Κοζάνης, ἡ εὐφορος καὶ παραγωγικὴ περιφέρεια τῆς, ἡ ἀκμαία κτηνοτροφία τῆς, συνδυαζομένη μὲ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν καὶ τὸ ὕψος καὶ ὀρωμαλέον τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ πολλοὶ ἔχουσιν ἀποικιασταθῆ εἰς τὰς διαφόρους μεγαλοπόλεις τῆς Μακεδονίας, καθιστᾷ αὐτοὺς ἱκανοὺς νὰ παρακολουθῶσι μὲ τὴν χαρακτηριστικῶς αὐτοὺς δραστηριότητα πᾶσαν ἐμπορικὴν κίνησιν ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἡ ἑλληνικωτάτη πόλις Κοζάνη κατελήφθη τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1912 ἐν μέσῳ ἀπεριγράπτου ἐθνουσιαρχοῦ τῶν γενναίων αὐτῆς κατοίκων, οἵτινες ἀνύψωσαν πᾶσαν τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ἐπὶ τὸ δικηγητήριον. Οἱ κάτοικοι ἀίματος συναθροέντες ἐπέλασαν δοξολογίαν ἐπὶ τῆς ἀπελευθερωσῆς τῶν καὶ ὑπὲρ ἐπικρατήσεως τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων.

Τὴν ἐπομένην, 13ην Ὀκτωβρίου, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν πόλιν τῆς Κοζάνης ὁ τότε διάδοχος ἐν μέσῳ φρενητώδους ἐθνουσιαρχοῦ.

543. **Ἡ περιφέρεια Σερβίων** ὑπαχθεῖσα διοικητικῶς τελευταίον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Κοζάνης εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὄρεινὴ καὶ πετρώδης, κατέχει δὲ τὸ ἔδαφος τῆς ἀρχαίας περιφερείας *Φυλάκης*.

ΣΗΜ. Ἡ περιφέρεια τῶν Σερβίων καὶ ἡ νοτιώτερον ταύτης κειμένη ἐπαρχία Ἐλασσόνας ἀπετέλουν λόγῳ τοῦ φύσει ὄρεινου καὶ ὄχρου ἑδάφους αὐτῶν ἀνυπερβλήτα κολυμᾶτα διὰ τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν, ἀποτεδῆποτε οὗτος θὰ ἐπεχειρεῖ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ μακεδονικὸν ἔδαφος.

Τὰ στενὰ τοῦ *Σαρανταπόρου* ἀριστερόθεν καὶ τὰ στενὰ τῆς *Πέτρας* δεξιόθεν ἐθροορῶνται ἀπὸ πολλὰς

στρατιωτικὰς ἀθεντίας ὡς ἀπόρθητα. Εὐτυχῶς ἡ ἀκρωτίως ὀρημικότης, ἡ ἀπαράμιλλος ἀνδρεία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ μεγάλη στρατηγικὴ ἱκανότης τοῦ τότε δηγηγόντος τὸν στρατὸν, κατῳρθώσασεν ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου νὰ ἐκπορθήσῃ ταῦτα καὶ νὰ εἰσελάσῃ θριαμβευτικῶς εἰς τὴν ἑλληνικωτάτην χώραν τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Ἄλεξάνδρον. (1)

ΣΗΜ. Ἡ πόλις Σέρβια ἀνεμάθησθαι ὑπὸ τῶν Σέρβων, εἰς τοὺς ὁμοίους ὁ αυτοκράτωρ τοῦ Βουλγαρίου Ἡράκλειος παρέχώρησε τὴν χώραν ταύτην πρὸς κατοικίαν κατὰ τὸν 1ον μ. Χ. αἶωνα, διὰ τὴν ἀντιτάσσει αὐτοὺς κατὰ τὸν Βουλγαρῶν. Ἐν τῇ αἰῶνι τοῦ 10ου αἰῶνος εἰ Βούλγαροι ἐκურήσαν ταύτην. Μετὰ τινα δὲ χρόνον, ἀνακτηθεῖσα καὶ πάλιν ὑπὸ Βασιλεῖον τοῦ Βουλγαρικῶν, κατελήφθη ἔκ θεμελίων.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Σερβίων κομποπόλεις ἐπισημότεραι εἶναι τὰ *Σέρβια* (2907 κάτ.) ἔδρα ἄλλοτε ὑποδιοικητοῦ, ἔχει εἰρηνοδικεῖον καὶ καλῶς λειτουργοῦντα ἑξατάξιον σχολεῖα ἀρρέων καὶ θηλέων ὡς καὶ σχολαρχεῖον εἶναι ἐκτεταμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης παραποτάμου τοῦ Ἀλιάζμονος καὶ ἐπὶ κατωφερείας τῆς πεδιάδος. Εἰς τοὺς ἐχομένους ἀπὸ τοῦ Ἀλιάζμονος ἡ πόλις παρουσιάζει ἑξάιστον θέαμα. Τὰ Σέρβια προσαπίζονται ὑπὸ δύο κωνοειδῶν ὕψωμάτων τῶν Καμβουνίων ὄρεων. Ἦτο γησία τουρκικὴ πόλις, ἐρησάμενη δὲ ὡς ἔδρα τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος. Ἡ πόλις Σέρβια κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν ἐπομένην τῆς πολυένζου καὶ θριαμβευτικῆς μάχης τοῦ Σαρανταπόρου.

Ἐτεροι κομποπόλεις τῆς περιφερείας τῶν Σερβίων εἶναι ἡ ΒΑ. καὶ ἐπὶ τῶν δυτ. κλιτύων τοῦ Πιέρου ὄρους κειμένη κομποπόλις *Βελέρδος* (3041 κάτ.) καὶ ἡ ἀνατολικώτερον ταύτης εἰς δύορον ἀπόστασιν εὐρισκομένη *Καταφύγιον* (2728 κάτ.) καὶ τινες ἄλλαι.

Ἡ περιφέρεια Σερβίων παράγει ἐν ἀφθονίᾳ σίτον, σῖνον, καπνὸν καὶ λίνον. Πρὸς τούτους δὲ κατασκευάζονται ἐν Σερβίσι καὶ χονδρὰ ἐριούχα ὑφάσματα.

544. **Ἡ ὑποδιοίκησις Ἐλασσόνας**—Ἡ ὑποδιοίκησις Ἐλασσόνας ὑπαχθεῖσα διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν *Δαρίας*, ὡς ἐπαρχία τούτου, ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν τελευταίων δυτικῶν ὕψωσῶν τοῦ πολυκορυφίου Ὀλύμπου, κατέχει ἀκριβῶς τὴν χώραν τῆς ἀρχαίας *Περραιβίας* καὶ ἀποτελεῖ τὸ βόρειον τμήμα τῆς Θεσσαλίας. Εἶναι χώρα ὄρεινὴ, ἐρησάμενη δὲ ὡς στρατηγικώτατον σημεῖον καὶ ὡς μέγας στρατιωτικῶς τουρκικῶς σταθμὸς πρὸς τὰ παλαιὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα.

Πληθυσμὸς.—30248 κάτοικοι.

Πόλεις.—Ἐλασσὸν (3000 κάτ.), ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἐλασσόνας, ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου,

(1) *Περί τῶν στενῶν τοῦ Σαρανταπόρου καὶ τῶν στενῶν τῆς Πέτρας περὶ τὴν ἐπιτομήν ἐπισημῶν ἐν τῷ οἰκίῳ κεφαλαίῳ περὶ τῆς ὁρογραφίας τῆς ἑλλ. Μακεδονίας (σελ. 73).*

ἔχει καλῶς λειτουργοῦντα σχολεῖα. Ἡ πόλις γνη χωρίζεται ὑπὸ θρύματος εἰς δύο συνοικίας συγκοινωνούσας διὰ δύο λιθίνων γεφυρῶν, διὰ τῆς δυτικῆς συνοικίας (1) αὐτῆς διέρχεται ὁ παραπόταμος τοῦ Τιταρησίου Ἑλασσονίτικος. Εἶναι πρῶτον σημεῖον διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν διὰ Πλαταμῶνος πρὸς τὰ Τμήματα Θεσσαλίας, δευτέρου διὰ Νεζερῶν πρὸς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τρίτου διὰ Κατερίνης εἰς τὰς Πόρτας τῆς Ἑλασσόνος (2). Ἀπὸ τοῦ 867 ἀναφέρεται ὡς ἔχουσα ἴδιον ἐπίσκοπον. Ἀπέχει τοῦ Τυρνάβου περὶ τὰς 7 1/2 ὥρας.

Ἀνατολικῶς τῆς Ἑλασσόνος καὶ εἰς ἀπόστασιν πέντε περίπου χιλιομέτρων, πλησιέστατα τῆς παλ. ἑλληνοτουρκικῆς μεθορίου γρομμῆς κεῖται ἡ ὠραία κομπολίς *Τσαρισσάνη* ἐπὶ ἐνθρόνου πεδιάδος, ἔχουσα 2950 κατ., οἷτινες κοτὰ τὴν χειμῶνα διαλοσιζοῦντα συνεπέειά τῶν κατερχομένων ποιμένων ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ὄρεσίδων. Εἶναι πατρὶς τοῦ μεγάλου ἐκκλ. ῥήτορος *Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμου*.

Ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ ἐγείρεται μέγαρον τῆς *Οἰκονομίου σχολῆς*, νεώκτιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον, τὸ ὅποιον περιλαμβάνει γυμνάσιον, ἀστικὴν σχολὴν, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον μετ' ἀναλόγου ἀριθμοῦ διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν καὶ μὲ 800 περίπου μαθητὰς καὶ μαθητρίδας προεχομένης καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων. *Λαμάσι* (1863 κατ.) νοτίως τῆς Ἑλασσόνος κείμενον καὶ εἰς ἀπόστασιν δίωρον ἀπὸ τοῦ Τυρνάβου καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τιταρησίου ποταμοῦ (*Σερῶν*).

Λιβάδιον ἢ *Βλαχολίβαδον* (8485 κατ.), κώμη γεωργικῆς κειμένη ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τοῦ Πιέρου ὄρους. *Κρανιά* (1100 κατ.), κώμη μεταξὺ Ἑλασσόνος καὶ Δεσκάτης, καὶ πολλοὶ ἄλλαι κῶμαι γεωργικαί.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Ἑλασσόνος εἶναι εὐφρεῖς, φιλόπονοι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ῥωμαῖοι. Διατηροῦσαν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἀμπελοργίαν καὶ σποτροφίαν, ἔνεκα δὲ τούτου τὰ πέριξ τῶν χωρίων εἶναι κατάφρατα ἐκ μερῶν.

Ἡ πόλις Ἑλασσῶν κατελήφθη πρώτη τῆ 6 Ὀκτωβρίου 1912 ὁμέσως μετὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ ἀπειλευθερωτικοῦ ἀγῶνος καὶ μετὰ πεισματώδη τετράωρον μάχην, ἣτις ἐπέδρασεν ὀλεθρῶς ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν Τούρκων στρατιωτῶν.

545. β') **Ἐποδιοκίαις Καϊλαρίων.** — Ἡ ὑποδιοκίαις *Καϊλαρίων* κατέχει μέρος τῆς ἀρχαίας *Ἐορδαίας* ἐκτεινομένη πρὸς Β. τῆς ὑποδιοκίσεως *Κοζά-*

ρης, συνορεύει ΒΑ. μετὰ τῶν ὑποδιοκίσεων *Φλωρίνης* καὶ *Καστορίας* καὶ ΝΑ. μετὰ τῶν ὑποδιοκίσεων *Βεροίας* καὶ *Ἐδέσσης*.

Πληθυσμός. — 40343 κάτοικοι.

Πόλεις. — *Καϊλάρια* (7103 κατ.) ἔδρα τοῦ μητροπολίτου νέας Πελαγονίας, ὑποδιοκίτου καὶ εἰρηνοῦκου, πόλις γνη καθαρῶς γεωργικῆ. Ἀπέχει τῆς Κοζάνης, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ, 4 1/2 ὥρας. Δι' ἐτέρας ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ κατευθυνομένης πρὸς Β. συναντῶμεν τὰ χωρία *Ναλμπάγκοι* (806 κ.) ἀριστερόθεν καὶ *Τσαϊτῆ ἰάρο* (2200 κατ.) δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ, μετὰ πορείαν δὲ 1 1/2 ὥρας ἀπὸ τοῦ τελευταίου φθάνομεν εἰς *Σόροβις*. Ἐτεροι κῶμαι ἄξιου λόγου εἶναι τὰ *Κιωνεῖο* (1124 κατ.), ἡ *Ἀίβρο* (1396 κατ.), τὸ *Κομανόν* (300 κατ.) καὶ πολλοὶ ἄλλαι ἐν ὄλῳ 67, ἅπαντα μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τουρκικαί (Κονιαροχόρια). ΝΑ. τῶν Καϊλαρίων καὶ εἰς ἀπόστασιν τριῶρον περίπου κεῖται ἐπὶ κοιλάδος τοῦ ὄρους *Μορκίον* ἡ ὠραία ἑλληνοκωτικῆ κομπολίς *Βλάστη* ἢ *Βλάστη*, ἔχουσα 1609 κατ., ἐξ ὧν πολλοὶ τὸν χειμῶνα κατέρχονται εἰς Θεσσαλίαν. Τὰ γενναῖα καὶ φιλόμοστα τέκνα τῆς συντηρήσαν ἐπιταξίως ἀστικὴν σχολὴν ἀρρένων, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον ἄριστα λειτουργοῦντα ἐντὸς μεγαλοπρεπῶν διδαστηρίων. Εἶναι πατρὶς τοῦ Κωνστ. Βελλίου, καταστάτης ἐνεργήσαν τῆς Μακεδονίας διὰ τινος κληρονομότητος, ὅπερ εἰς πολλοὺς νέους χορηγεῖ τὰ μέσα τοῦ ἐκπαιδεῦσθαι ἐν Ἀθῆναις καὶ ἄλλαχού πρὸς ὄφελος τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος Μακεδονίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας τῶν Καϊλαρίων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ἐγχώριον ταπητοργίαν (σινζαντέδες).

Ἀρχαία πόλις ἐν τῇ περιφερείᾳ Καϊλαρίων διήρξεν ἀπὸ τοῦ 10 π.Χ. αἰῶνος ἢ *Ἐορδαία*, ἢ *Ἀρμισσα*, ἢ *Βέγγορα* καὶ ἢ *Κέκλια*.

546. γ') **Ἐποδιοκίαις Γρεβενῶν.** — Ἡ ὑποδιοκίαις Γρεβενῶν ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ λεκανοπέδιου τοῦ Ἀλιάκμονος συνορευομένη πρὸς Β. μὲ τὴν ὑποδιοκίαν *Ἀνασελίτης*, πρὸς Ν. μὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς *Καλαμπάκας*, πρὸς Α. μετὰ τῆς περιφερείας τῶν *Σερβίων* καὶ Ἑλασσόνος καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴν περιόχην *Μετσόβου* καὶ *Κόνιτης* (Σμβόλια ὄρος), ἀπλοῦτα δὲ ἐπὶ τῆς χώρας τῆς ἀρχαίας *Τυμφαίας*.

Πληθυσμός — 35143 κάτοικοι, ἐκ τῶν ὁποίων 20000 *Κοντσόβλαχοι* οἱ πλείστοι ἐμπνευσμένοι ὀπαδοὶ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας.

Πόλεις. — *Γρεβενά* (3108 κατ.) ἐν θέσει γεωγραφικῶς στρατηγικῶτάτη, διότι δι' αὐτῆς διέρχονται αἱ ὁδοί, αἱ συνδέουσαι τὴν μεσημβρινὴν *Μακεδονίαν* πρὸς τὴν *Ἠπειρὸν* καὶ τὴν *Θεσσαλίαν*, ἐπισημὴν ΒΑ. τοῦ Λάκμου ὄρους καὶ δυτικῶς τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ. Ἐδρα τοῦ μητροπολίτου Γρεβενῶν, τοῦ ὑποδιοκίτου καὶ πρωτοδικεῖου. Ἐχει ἑξατάξια σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, γυμνάσιον καὶ τηλε-

(1) Τῆς δυτικῆς συνοικίας δεοπόζει βρύχου.

(2) Ἡ κομπολίς Ἑλασσῶν εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς ἡμερικῆς ἐποχῆς Ὀλοσσῶν ἢ Ὀλοσσῶν.

γραφείων. *Σαμαρίνα* (8000 κάτ.) (1) κομμόπολις ὄρεινὴ κειμένη Βλ. τῶν Γρεβενῶν καὶ ἀπέχουσα τούτων ὑπὲρ τὰς 12 ὥρας. Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων εἶναι κτηνοτρόφοι καὶ ἀγωγεῖς (κωρατζίδες) καὶ διὰ τοῦτο τὸν χειμῶνα, ἐπειδὴ ἡ κομμόπολις τῶν ἀποκλείεται ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ χιόνων, κατέρχονται εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας μετὰ τῶν πομπιῶν τῶν. Λειτουργοῦσιν ἑξατάξια δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων ἀριστὰ λειτουργοῦντα. *Περιβόλιον* (5000 κάτ.), κομμόπολις κειμένη βορείως τοῦ Λάκμωνος, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας, ὡς καὶ τῆς προηγούμενης, εἶναι ποιμένες, ὑλοτόμοι καὶ ἀγωγεῖς. *Σμῆτι* (1500 κάτ.) κομμόπολις μετὰ τὴν Σαμαρίνης καὶ Περιβολίου κειμένη. *Ἀβδέλλα* (1600 κάτ.), κομμόπολις, ἣς οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ὡς οἱ τοῦ Περιβολίου. *Καριά* (Τόρια, 3000 κάτ.), κομμόπολις κειμένη 3 ὥρας βορείως τῆς παλ. *Κουτσούφλιας* καὶ ἐπὶ τοῦ παραποτάμιου τοῦ Ἀλιάκμωνος *Βεγέτικον*. *Λεοκάκη* (3070 κάτ.), κομμόπολις γεωργικὴ ἀπέχουσα 5 χιλιόμε τῶν παλ. ἑλλιν. συνόρων.

ΣΗΜ. Εἰς τὴν κομμόπολιν Γρεβενά καὶ εἰς ἀπάσας τὰς ἀνωτέρω κόμας οἱ Ῥουμῆαι διατηροῦσι προπαγανδιστικὰ σχολεῖα, τελευταῖον ἔδρυσαν καὶ γυμνάσιον χάριν τῶν Κουτσούβλαχων, ἃν καὶ οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι Ἑλληγες φανατικοὶ τὸ φρόνημα.

Συνελεῖα τῶν ἐνεργειῶν ἐνίων ἐκ τῶν ῥομανιζόντων κατοίκων τῆς ἀνωτέρω περιφέρειας ἐγένετο ἀφορμὴ ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ Βουκουρεστίου νὰ ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν Ῥουμανίαν ἡ προστασία τῶν ῥομανιζόντων Κουτσούβλαχων.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τῆς ὑποδιοικήσεως Γρεβενῶν δὲν ἔχει πεδιάδας εἶναι ἐκτεταμένον ὄροπέδιον καὶ ἀποτελεῖται μᾶλλον ἀπὸ λοφώδεις ἐκτάσεις, ἐν αἷς ἡ καλλιέργεια εἶναι μεικτὴ, προτόγους καὶ νεωτεριστικὴ (ἐπιστημονικὴ), παρὰ τὴν δὲ σίτον, κριθὴν, ἀραβόσιτον καὶ ἄλλα εἶδη δημοτικῶν καρπῶν εἰς μεγάλας ποσότητας (σιτηρὰ 14000000 περίπου ὀκάδας ἐτησίως).

Κτηνοτροφικά.—Ἡ ὑποδιοίκησις αὕτη παράγει εἰς μεγάλην ποσότητα τυρῶν καὶ βούτυρον καὶ τρέφει κτήνη μικρὰ καὶ μεγάλα (βόας, ἵππους, ἡμίονους καὶ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων), ὡς ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος δὲ ἀφθόνου ἐρίου προοδεῖα ἡ ἐγγχώριος κατασκευὴ μαλλίνων κλινισκεπασμάτων, κυρίως παρὰ τοῖς Κουτσούβλαχοις τῆς Πίνδου. Ἐν τῇ περιφερείᾳ

τῆς ὑποδιοικήσεως, καὶ δὴ ἐπὶ τῆς Πίνδου, ὑπάρχουσι πάμπολλα ἀπέραντα καὶ πλούσια ὄσθη, ἐκ πενήνης καὶ Ὀξύας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐργάζονται 50 περίπου ὄροσφιρονες. Πάντα ταῦτα περιήλθον εἰς τὴν κατοχὴν καὶ κυριότητα τοῦ ἑλληνικοῦ Δημοσίου, καθ' ὅσον πρότερον ἔθεωροῦντο κτήματα τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως. Ἡ ἐκ τῶν δασῶν πρόσδοδος ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀνήρχετο εἰς 3000 λίρας τουρκικῆς δρού.

547. δ') **ὑποδιοικήσις Ἀνασελίτης.**—Ἡ ὑποδιοικήσις Ἀνασελίτης ἐκτείνεται ἐν τῇ δυτικῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐκεῖ, ὅπου ἐκεῖτο ἡ ἀρχαία ἐπαρχία *Πελαγονίς*, περιοριζομένη πρὸς Β. ὑπὸ τῶν ὑποδιοικήσεων *Καστορίας* καὶ *Κοζιτσᾶς*, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς τῶν *Γρεβενῶν*, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως *Κοζάνης* καὶ τῆς περιφέρειας *Σερβίων* καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς *Κολωνίας* καὶ τῶν ἡπειρωτικῶν συνόρων.

Πληθυσμὸς.—32783 κάτοικοι, ἐξ ὧν περὶ τοὺς 6600 ἄλλοτε Μουσουλμάνοι (1), οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων εἶναι ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἐξισλαμισθέντες κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, ἔχουσι ὡς μητρικὴν τῶν γλώσσων τὴν ἑλληνικὴν, διατηροῦντες καὶ πολλὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ἑλληνικά, διακρίνονται δὲ πάντες διὰ τὰ ἑλληνικὰ φρονήματά των.

Πόλεις.—*Σιάτιστα* (4648 κάτ.), κειμένη ΒΑ. τῶν Γρεβενῶν καὶ ἀπέχουσα τούτων 6 περίπου ὥρας, εἶναι κομμόπολις ἐμπορικὴ χωριζομένη εἰς δύο συνουσίας, ὡν ὑπέκεινται τὰ ὄρη *Βέλια* καὶ *Κοζοψ*.

Ἡ τοποθεσία τῆς Σιάτιστας, εἶναι λίαν ὀχυρὰ, αἱ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ὕφονται ἐν μέσῳ κήπου, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς, λόγῳ τῆς ἄκρας φιλοπονίας των, εἶναι οἱ πλείστοι εὐποροὶ (?). Εἶναι ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου *Σιασινῶν* καὶ *Σιατιστῆς*, ὑποδιοικητοῦ καὶ ἐιρηνοδικοῦ, ἔδρα γυμνασίου, δύο μεγάλων ἀστικῶν σχολῶν, τεσσάρων παρθεναγωγείων καὶ δύο νηπιαγωγείων. Πρὸς τοῦτους δὲ ἔχει καὶ τέσσαρας λαμπρὰς ὀδοκομημένας ἐκκλησίας.

Ἐκ Σιατιστῆς κατὰγονται καὶ πλείστοι ὄσοι λόγοι Ἑλληγες, εἶναι δὲ καὶ ἡ πόλις, ἐνθα ἐτάφη ὁ ἐθνομάρτυρ *Παῦλος Μελάς*, περὶ ἐν μάχῃ πρὸς τοὺς Τούρκους τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1904.

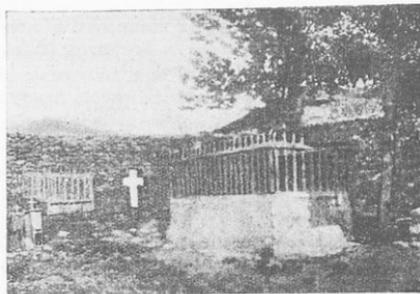
Λάγιστα (Ἀνασελίταις, 1401 κάτ.), κομμόπολις κειμένη ἐπὶ λοφοσειρᾶς καὶ διαρρομένη ὑπὸ μικροῦ παραποτάμου δεξιόθεν ἑόντος τοῦ Ἀλιάκμωνος.

(1) Οἱ ἀναλλαγέντες ἑλληνόφωνοι Μουσουλμάνοι τῆς περιφέρειας Γρεβενῶν Ἀνασελίτης ἀνομάζονται σκουπιτικῶς *Βαλαάδες*, διότι ἔκανον κατὰχρησον εἰς τὴν οὐλίαν των τοῦ μουσουλμανικοῦ ὄρκου *Βαλλαχ-ι-μπαλλαχ-ι*.

Οἱ Βαλαάδες κατὰ τὴν ἐπιτοχὴν παράδοσιν τῶν γεωπόνων ἐπὶ μῆλλον ἀνομαζόμεθα ὅτι, διότι ὅτε πάλαι ἐξισλαμίσθησαν, ἐρωτοῦμενοι, διατὶ μετήλλαξαν ὀθήκενα, ἀπήτησαν *Βαλλαχ-ι* δηλ. ἔτσι το ἦθελον ὁ Θεός.

(2) Ἡ Σιάτιστα, ἔνεκα τοῦ πλούτου τῶν φιλοπόνων καὶ φιλέγων κατοίκων της, ἐκαλεῖτο *Φλωροχόρη*.

(1) Ὁ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων τῶν κομμόπολεων *Σαμαρίνης*, *Περιβολίου* *Σμῆτι* καὶ *Ἀβδέλλας*, τὸ μὲν θέρος πικροβατῆ, τὸν δὲ χειμῶνα ἐλαττοβατῆ λόγῳ τοῦ ὕψους τῆς τοποθεσίας των, καθ' ὅσον κειμένη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὀρεινῶν τοῦ ὄρους Σμόλικα, ἀποκλείονται ὑπὸ τῶν χιόνων ἐπὶ μῆνας.

Τάφος του εθνομάρτυρος ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ.

Οι κάτοικοι της Λαψίστης αγνοούντες την τουρκικήν όμιλοσιν μόνον την ελληνικήν, είναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μικροκαταστηματάρχαι. Ἐχει δὲ δύο ἐξατάξια σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ νηπιωγαγείον ἄριστα λειτουργοῦντα.

Τσοτόλιον (1000 κατ.), κώμη κειμένη ΝΑ. τῆς Λαψίστης, κέντρον πολλῶν πέριξ χωριῶν. Ἡ κώμη αὕτη ἐγένετο γνωστή, ἀρ' ἣς ἐποχῆς (1871) ἰδρύθη καὶ λειτουργεῖ ἄριστα ἡ ὀνομαστὴ **Τσοτόλιος ἑλληνικὴ σχολή** συντηρουμένη πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ὑπὸ τῆς ἐν Κων/πόλει μακεδονικῆς ἀδελφότητος περιλαμβίνουσα πλήρη γυμνάσιον ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ 260 μαθητῶν, ἐξ ὧν 200 ἑσωτερικοί. **Σέλιτσα** (2000 κατ.), κοινόπολις ἐπὶ τῶν ὑπορείων τοῦ **Σιναισικοῦ** ὄρους) καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ **Ἀλιάκμονος** κατάρρους, ἔδρα σχολαρχείου, ἐξατάξιον δημοτ. σχολεῖον καὶ παραγωγείου, ἔχει δὲ καὶ λαμπρὸν ναὸν μετὰ θραίων καὶ πολυτίμων τοιχογραφιῶν. Ἀνατολικώτερον κείται ἡ κώμη **Κορτοκὸν** μετὰ 1360 κατ., ἡ **Πέικα** βερωτότερον μετὰ 600 κατ. καὶ πολλὰ ἄλλα.

Προϊόντα.—**Δημητριακοὶ καρποὶ** (σῖτος, κριθή, ὀλίγοι σχετικῶς οἶνος ἑξαιρετος (ὁ ἡλιασὸς τῆς Σιναιστικῆς), κτηνοτροφικὰ εἰς μεγάλας ποσότητας. Ἐχει πρὸς τοῖσιν καὶ μικρὰν βιομηχανίαν γουναρικήν ἐκ δερμῶν κουναβίων, τσορζαβάδων (ἐξ οὗ αἱ σαμουρόγουναι), ἀγριογάτων, ἀλωπέκων, λύκων καὶ λαγῶν.

Τὸ κριώτερον ὅμως τῆς περιφερείας Ἄνασελίτης, ὡς καὶ τῆς τῶν **Γρεβενῶν**, προϊόντα εἶναι ἡ **ξύλεα** καὶ ἐν γενεῖ τὰ **δασικὰ** προϊόντα ἕνεκα τῶν ἀπεράντων δασῶν, ἅπαντα παρέχουσαν ἀφθονον οἰκοδομησίμον καὶ ναυπηγίσμον ξύλεα.

Ὀλόκληρος ἡ ὑποδιοίκησις, καὶ ἰδίως ἡ πόλις **Σιάτιστα**, ἀπὸ τοῦ 1783 καὶ ἐνευθεν πολλὰκις ὑπέστη ἐπιθέσεις πολυαριθμῶν Τουρκαλβανῶν, τοὺς ὁποίους γενναίως πάντοτε ἀπέκρουεν. Οὐδὲ δὲ ὄλλγον καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα ὑπέ-

φερον, ὑποστῆσα ἐπανειλημμένας ἀγρίας ἐπιθέσεις καὶ βανδαλισμοὺς ἐκ μέρους διαφόρων ἀλβανικῶν σιτιῶν (βλ.τ. χάρτην ἐν σελ. 112).

Περίληψις τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

Ὅρη.—Τὰ **Καρβόνια**, αἱ δυτικαὶ κλιτύς τοῦ **Πέιρον**, **Ὀλίμπον**, αἱ μεσημερικαὶ τοῦ **Βεθμίου** καὶ αἱ ἀνατολικά τοῦ **Βολο** (**Σπρέλικα**) ὡς καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ νομοῦ χαμηλότερα ἔρη **Μορίων**, **Βίλια** καὶ **Κουρῆ**.

Πεδιάδες.—Ἡ εὐρεια πατιὰς τῆς **Κοζάνης** καὶ ἡ τῶν **Καϊλαριῶν** καὶ αἱ λοφώδεις ἐκτάσεις τῶν ὑποδιοικητικῶν **Γρεβενῶν** καὶ **Ἀνασελίτης**.

Ποταμοί.—Ὁ **Ἀλιάκμον** καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ **Προμόβιτσα**, **Γρεβενίτικος**, **Βενίτικος** καὶ ἡ **Τοπόλιτσα**, ἐκ δὲ **Σαβῶν** ἢ **Σαβῶν**, ἡ **Σιάσιος** καὶ μικροὶ τινες ἐκ τοῦ **Βεθμίου** προσερχόμενοι.

Προϊόντα.—Ἄπαντα τὰ εἶδη τῶν δημητριακῶν σίτον, κριθήν, ἀραβσίτον, λῖνον, χόρτον αὐτόφρονον εἰς μεγάλην ποσότητα, κρόκον (σαφράν) φυτὸν πολυετές καλλιτεροῦμενον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης, ἀπαιθρον Ἰβαν κλωνοποιητικὴν πρόσον, διαφόρα ἔφη, παντοειδῆ, ἔλματα ἑξαιρετικῶν τυρῶν (μαυσοῦρα) καὶ βοῦρων, ἔρια, βομβόκια (κουκούλλια), μάλλινα κλωνοκεπάσματα, διαφόρα γουναρικὰ, σαγιάκια, συνζαντιδες, ξύλεα ἐκ τῶν ἀπεράντων εὐασῶν οἰκοδομητικῶς καὶ ναυπηγίσματος κλπ.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—**Κοζάνη**, **Σαβῶν**, **Καϊλάρια**, **Βιάτση**, **Γρεβενά**, **Σαγαρίνα** Ἀνασελίτης (Ἀλιφτῶν) Σιάτιστα καὶ πολλὰ ἄλλα κῶμαι.

Ἱστορικαὶ πόλεις καὶ τοποθεσίαι.—**Σινάι**-**Σαρανταπόρον**, **Πέινας**, **Σαβῶν**, **Ναιμπάλικιοι**, **Γρεβενά**, **Σιάτιστα**.

Ἀρχολογία καὶ κτερίσματα.—Οἱ κάτοικοι εἶναι εὐφρεῖς, φιλόπονοι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ῥωμαλεοὶ ἀρχολογῶντες εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, βιοτερίαν, ἀμπελοργίαν σφραττοργίαν, εἰς τὴν κατασκευὴν μάλλινων κλωνοκεπασμάτων, σαγιατικῶν, γουναρικῶν καὶ εἰς τὴν ταπητοργίαν· πολλοὶ δὲ ἐκ τούτων ἀναδεικνύονται καὶ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες καὶ πολιτικοί.

ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ

538. 5ον **Ὅρη.**—Ὁ νομὸς **Φλωρίνης**, κατέχει τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς ὑπὸ τὴν ἑλληνικήν κατοχὴν δυτικῆς Μακεδονίας ἐκτείνωμενος πρὸς Β. μὲν μέχρι τῶν ἑλληνοσερβικῶν συνόρων (περιφερεία Μοναστηρίου), πρὸς Ν. μέχρι τῶν ὑποδιοικήσεων **Καϊλαριῶν** καὶ **Ἀνασελίτης**, πρὸς Α. δὲ μέχρι τῆς ὑποδιοικήσεως **Ἐδέσσης** καὶ τῆς λίμνης τοῦ **Ὀστροβίου** καὶ πρὸς Δ. μέχρι τῆς ἐπαρχίας **Κορυθῶς** καὶ τῆς ὑποδιοικήσεως **Ἀνασελίτης**.

Διοικητικὸς διατείνεται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις, α') εἰς τὴν τῆς **Φλωρίνης**, περιλαμβίνουσαν τὴν τῆος ὀθωμανικῆς ὑποδιοίκησιν Φλωρίνης, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐκ τῆς τῆος ὀθωμανικῆς ὑποδιοικήσεως **Μοναστηρίου** ὑπολειφθεὲν εἰς τὸ ἑλληνικὸν τμήμα μέχρι τῶν κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου ἑλληνοσερβικῶν συνόρων καὶ β') εἰς τὴν τῆς **Καστορίας**.

Πληθυσμός.—128000 κάτοικοι.

Στενὰ Πανοδρίου.—Ἐν τῇ περὶ τῆς τοῦ νομοῦ **Φλωρίνης** περιλαμβίνονται αἱ νότια μόνον ἀνοψώδεις τοῦ πολυκορφαίου ὄρους **Βαροβῶντος**, αἱ ἔποια μετὰ τοῦ ἐκ νότου πρὸς

βορρῶν ὑψομένου ἔρους Βίονου (κορυφή Βίτσι) σχηματίζουσι τὴν κλεισώρειαν τοῦ Πισσοδρίου, ἧτις, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πόλεως Φλωρίνης, κειμένης εἰς ἀπόλυτον ὕψος 662 μέτρων, σχηματίζει μικρὰν κοιλίαν μεταξύ τῆς πόλεως Φλωρίνης καὶ τοῦ χωρίου Ἀρμόνακου διαρρομένην ὑπὸ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Λύγκου, παραποτάμιου τοῦ Ἐριγώτου.

Ἡ κοιλία αὕτη περιβάλλεται ἀπὸ βορρᾶ ἀπὸ τῶν κλιτύων, εἰς ἧς κόπτεται ὁ Βαγροῦς, ἀπὸ νότου δὲ ὑπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ ἔρους Πισσοδρίου (κλάδου τοῦ Βέρνου).

Ἡ χαριστέστη αὕτη κοιλία ἀνοψομένη χωρεὶ βαθμηδὸν πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἀρμόνακου εἰς ὕψος 965 μέτρων μέχρι τῆς κορυφῆς Βίγλας εἰς ὕψος 1527 μετρ. (βορείας διακλαδώσεως τοῦ Βέρνου), ἐπὶ τῶν δυτικῶν δὲ αὐτοῦ ὄψεων κατεῖται ἐν μέσῳ θρυαίων τὸ χωρίον Πισσοδρίου ἐσπίζον τῆς ἐπιγνώμου κλεισώρειας, ἧτις ἀποτελεῖ στρατηγικὸν σημεῖον μεγάλης ἀξίας.

549. α) Ὑποδιοίκησις Φλωρίνης.— Ἡ ὑποδιοικησις Φλωρίνης ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν ἐλληνοσερβικῶν συνόρων μέχρι τῶν ὑποδιοικησῶν Καστορίας καὶ Καϊλάριον, κατέχει δὲ μέρος τῆς ἀρχαίας χώρας Ἀνγκησιδος καὶ περιλαμβάνει τὸ νοτιώτερον τριῆμα τῆς πεδιάδος τοῦ Μοναστηρίου ἢ τῆς Πελαγονίας.

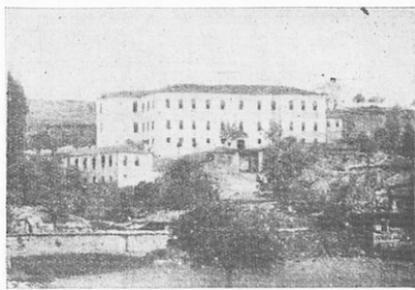
Πληθυσμός.—71865 κάτοικοι.

Πόλεις.—Φλώρινα, πρωτ. τοῦ νομοῦ (12513 κάτ.). Ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μογλεωνῶν καὶ Φλωρίνης καὶ τοῦ νομάρχου. Ἔχει προτοδικεῖον δυτικῆς Μακεδονίας, εἰρηνοδικεῖον, ἀστικά σχολεῖα ἀρρῶνων καὶ θηλέων, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως δὲ μεταφέρθη ἐν αὐτῇ καὶ τὸ γυμνάσιον τοῦ Μοναστηρίου. Ἡ πόλις κοσμεῖται διὰ μεγαλοπρεποῦς μητροπολεως.

Ἡ Φλώρινα κατεῖται ἐπὶ τοῦ νοτίου τμήματος τῆς πεδιάδος τοῦ Μοναστηρίου ἀπέχει μίαν ὥραν περίπου τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου καὶ 50 χιλιόμετρα τῆς Ἐδέσσης καὶ 30 τῆς πόλεως Μοναστηρίου (Βιτολίων).

Πισσοδρίου μὲ 532 κατοίκους, ἐλληνοκωτίτους τὸ φρόνημα Κουτσοβλάνας, κομπολίτις ἀπέχουσα τέσσαρας ὥρας τῆς Φλωρίνης. Ἔχει ἐξατάξιον σχολεῖον ἀρρῶνων καὶ παρθεναγωγεῖον, λειτουργοῦντα ἐντός μεγαλοπρεπεστάτου διδασκηρίου, ἀνεγερθέντος ὑπὸ τοῦ πανοσιωτάτου ἐξάρχου Ἱεροσολύμων ἀρχιμανδρίτου Μοδέστου (Μοδέστους σχολῆ).

Νεβέσκα (1178 κάτ.) κομπολίτις κειμένη πρὸς Ν. τῆς Φλωρίνης καὶ ἐπὶ τῶν ΒΑ. κλιτύων τοῦ ὄρους Βίτσι, διατρεῖ λαμπρὰ σχολεῖα ἀρρῶνων καὶ θηλέων, Ζελενίτι (2219 κάτ.) πρὸς ἀνατ. τῆς Νεβέσκας καὶ πλησίον τῆς μικρᾶς λίμνης Σαργυαλι. Νεγοβάνη (1) ἔχουσα 828 κατοίκους καὶ σχολεῖα ἐξατάξια ἀρρῶνων καὶ θηλέων ἄριστα λειτουργοῦντα κομπολίτις, κει-

ΤΣΟΥΓΛΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

μένη μεταξύ Φλωρίνης καὶ Νεβέσκας. Μπλεικαμένη (770 κάτ.), κόμη κειμένη ΒΑ. τῆς Νεβέσκας, πρὸς βορρᾶν δὲ ταύτης κείνται τὰ χωρία ἄνω καὶ κάτω Κότορι καὶ πρὸς δυσμὰς τὸ Ἐλοβον. Ὀδεῖοντες ἀπὸ Φλωρίνης πρὸς νότον διὰ τῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ πρὸς τὸ Καϊλάριον συναντῶμεν πρῶτον τὴν κομπολίαν Μπίτιτσαν (ἀρχ. Μελιττώα, 1653 κάτ.) ἐνταῦθα συναντᾶται καὶ ἡ ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Φλώριναν καὶ Μοναστήριον ἀμαξιτὸς ὁδὸς, κατωτέρω τὸ χωρίον Τσέρροβον καὶ ἔτι κατωτέρω τὰ χωρία Πέτροζον, (851 κάτ.), κειμένων ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς ὄχθης τῆς ὁμωνύμου λίμνης, καὶ τὴν κομπολίαν Σόροβιτες (1514 κάτ.), κειμένην δυτικῶς τῆς λίμνης τοῦ Ὀστροβόνου καὶ ἐπὶ ὁμαλοῦ ἑδάφους ἐν μέσῳ ἀπεραντῶν ἀμπελώνων καὶ πλησιέστατα τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου. Ὡς ἐν τῆς κεντρικῆς δὲ τοποθεσίας τῆς διενεργεῖται ἐν αὐτῇ ζωφροτάτον διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον.

Τὸ Σόροβιτες ἀπέχει ἀπὸ τὸ Καϊλάριον ὑπὲρ τὰς 4 ὥρας καὶ ἀπὸ τῆς Φλωρίνης 9 ὥρας. Ἀπὸ τῆς κομποπόλεως Σόροβιτες διευθυνόμενοι πρὸς τὴν Φλώριναν διερχόμεθα ἀνωφέρειαν ὕψους 698 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἧτις ἐξακολουθεῖ μέχρι τοῦ χωρίου Μπαντίσης σχηματίζουσα οὗτω κλεισώρειαν καλουμένην *Κερλι δερβέν (στενὰ τῆς Ἀνγκησιδος)*, μεγάλης στρατηγικῆς ἀξίας. Τὰ στενὰ ταῦτα σχηματίζονται δεξιόθεν μὲν ὑπὸ κλάδου τοῦ ὄρους Βόρα (Νίτσε), ἀριστεροσθεν δὲ ὑπὸ τοῦ κλάδου τοῦ Βέρνου ἐξικνουμένην ἀνατολικῶς μέχρι τῶν κομποπόλεων Ἐξισού(1), Τσερόβον καὶ Μπαντίσης.

Πρότωνα.—Ἐν γένει ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ ἐπικρατεῖ ἡ καλλιέργεια τῶν δημοφιλῶν καρπῶν, οἷον κριθῆς, σικαλέως, ἀραβοσίτου καὶ χόρτου αὐτοφυοῦς. Λόγῳ τῆς σχετικῶς καλυτέρας κατεργα-

(1) Αἱ ἑλληνοκωτίται κομπολίτις Νεγοβάνη, Πισσοδρίου καὶ Ράκοβον κατεσφάγγον καὶ ἐπιρροπήσαν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν βουλγαρικῶν χρησιμοποιουμένων τῇ 1906, αἰτίας διὰ θολοφρονικῶν μέσων καὶ διὰ πυρῶν καὶ σιδήρου ἐξεβλάσαν μέχρι πρό τινος τοὺς Ἕλληνας Μακεδόνας νὰ ἀπασπῶσι τὸν βουλγαρικὸν ἔθνομόν.

(1) Ἡ κομπολίτις Ἐξισοῦ ἔπαρξεν ἄλλοτε κέντρον τῶν ἐκ Βουλγαρίας κατεργαζομένων ἑλαστικῶν συρματῶν ἐν αὐτῇ υπάγωγῃ πόσιμα λαματικά κατακλιζομένη, ἐξ ἧν ἰδιότης τῶν τούρκων ἡ ὀνομασία τῆς κομποπόλεως Ἐξισοῦ (=ἔξισο γαῖα).

οίας του εδάφους και της καλής ποιότητας των γαιών οι ἀμπελώνες καταλαμβάνουσι μεγάλας εκτάσεις πέριχ του Σόροβιτς, οι ἐρυθρομέλανες δὲ οἶνοι αὐτοῦ τυχάνουσι καλῆς φήμης. Ἡ *ορητοσφία* καὶ ἡ *μελισσοκομία* ἔχουσα σχετικῶς ἀσημαντοὺν διάδοσιν.

Κτηνοτροφικὰ προϊόντα παράγει ἐν ἀφθονίᾳ. Ἡ περιφέρεια Φλωρίνης περιλαμβάνει περὶ τὰς 60 κομποπόλεις καὶ χωρία.

Κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1912 ἡ πέμπτη μεραρχία τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, προελαύνουσα νικηφόρως ἐντὸς τῶν ὄχρωσιῶτων στενῶν **Σόροβιτς—Τσερόβου—Μπανίτσας** (Κερλί—δ. ρβέν), μετὰ τὴν περιουρηθῆναι τὴν παρὰ τὸ Ναλμπάνικον κατὰ τῆς ὑπερπεντακισχιλίων τοῦ Τζαβίτ πασαῖ ἀποκειλουμένης ἐξ ὑπερπεντακισχιλίων ἀνδρῶν μεθ' 7 πεδινῶν τηλεβόλων, ἐφθάσεν εἰς Μπάνιτσαν, ἔνθα ἐφύρθεῖσα ἀντιμέτωπος τετραπλασίον περιτοῦ ἐχθρικών δυνάμεων, ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ Τζαβίτ πασαῖ, εἰς τὸν ὅποιον εἶχε γίνεαι γνωστός ἐγκαίρως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων ὑπὸ τῶν πέριξ Ὀθωμανῶν κατοίκων, οἵτινες προσεπιθήθησαν δολίως ὑποταγῆν, ἠναγκάσθη δὲ ἀνακόψη τὴν νικηφόρον προέλασίν τῆς καὶ νὰ υποχωρήσῃ κατωτέρω τῆς πολίχνης τοῦ Σόροβιτς, εἰς ἣν οἱ Τοῦρκοὶ ἐπανελθόντες ἐπυρόλησαν αὐτὴν μεταβιόντες εἰς τέφραν. Εὐτυχῶς ὅμως μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐνισχυθεῖσα ἡ ἴδια μεραρχία συνέτριψε καὶ πάλιν τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν μάχην τοῦ Κομανοῦ καὶ μετ' οὐ πολὺ, ἐνωθεῖσα μετὰ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης προελαυνούσης νικηφόρου στρατιάς, ἐπροχώρησεν εἰς τὰς **Φλώρινας** καὶ ἐκεῖθεν εἰς **Μπρίγλιτσαν**.

550. β') **ὑποδιοικήσις Καστορίας**.—Ἡ ὑποδιοικήσις Καστορίας περιορίζεται ΒΑ. ὑπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως Φλωρίνης, νοτίως ὑπὸ τῶν ὑποδιοικήσεων Καϊλαρίων καὶ Ἀνασελίτσας καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Κορυτσῆς.

Πληθυσμὸς.—56081 κάτοικοι.

Πόλεις.—**Καστορία** (1) (ἀρχ. Κέλετρον), μετὰ 6280 κατ. εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Καστορίας, ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδικοῦ, ἔχει γυμνάσιον, ἑξατάξιον ἀστικὴν σχολήν, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον λαμπρῶς λειτουργοῦντα.

Ἡ πόλις Καστορία εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἰσθμοῦ, ὅστις συνέχει χερσόνησον εἰσερχομένην βαθῶς εἰς τὴν λίμνην τῆς Καστορίας (Ὀρεσιάνθος). Τὸν αὐχέναν τὴν πόλεως ἐχώριζεν ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ ὄχρυνον τεῖχος μετὰ πολλῶν πύργων. Ἐπ' αὐτοῦ ἦδη

κεῖται ἡ ἀγορὰ τῆς πόλεως Καστορίας. Ἰδιαιτερον γνώρισμα τῆς πόλεως εἶναι αἱ 72 μικραὶ καὶ μεγάλαι ἐκκλησίαι τῆς Καστορίας, βυζαντιναί, νέα καὶ πολλὰ ἰδιόκτητοι κλπ.

Τὰ πάντα ἐν Καστορίᾳ, θρησκεία καὶ γλῶσσα, ἦθη καὶ ἔθιμα, ἀσθῆματα καὶ πόθοι ἐπιμαρτυροῦσι τὴν ἐλληνικὴν ἐθνικότητα καὶ καταγωγὴν τῶν κατοίκων. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Ὀθωμανοὶ ὀμιλοῦν καὶ ἔγραπον εἰς ἐλληνικὴν γλῶσσαν.

Περὶ τὴν λίμνην εὐρίσκονται τὰ χωρία **Κρεπὴν**, **Λουπιάσιον** καὶ **Μαύροβον** (1062 κάτ.), τὸ ὅποιον χρησιμεῖται καὶ ὡς ἐπίνεον τῆς Καστορίας εἰς τοὺς ἐκ δυσμῶν ἐρχομένους. Ἡ κομπόπολις αὕτη κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τοῦρκων τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1912.

Ἡ πόλις Καστορία συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν περὶ τὴν λίμνην διαφόρων χωρίων διὰ πληθῆος λέμβων (μονοξύλων).

Ἡ Καστορία εἶνε κέντρον ἀρίστης βιομηχανίας διαφόρων σιδηρῶν (ρουβῶν), τῶν ὁποίων τὰ ἐκλεκτότερα εἶναι τὰ λεγόμενα *σαμοῦρα*.

Ἡ Καστορία παρεδόθη τῇ 20ῃ π. Χ. εἰς τὸν πολιορκήσαντα αὐτὴν Ῥωμαίων στρατηγὸν **Σουλπίκιον**, καταστραφῆσα δὲ ἀνοικοδομήθη ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ.

Κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ἡ Καστορία περιήλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βουλγάρων, ἀνακτηθεῖσα δὲ ὑπὸ **Βασίλειου τοῦ Βουλγαροκτόνου** τῇ 1350 παρεδόθη εἰς τὸν **Καίλην** τῆς **Σερβίας**, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον περιήλθε καὶ πάλιν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς.

Χροῦσιστα (3603 κάτ.), κομπόπολις ἔμπορικὴ μετ' εὐθειῶν ὁδῶν καμμένη νοτίως τῆς λίμνης Καστορίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκμονος. Ἐχει εἰρηνοδικεῖον, λαμπρὰ σχολεῖα ἀστικὴν σχολὴν ἑξατάξιον ἀρρένων, πλήρες παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον.

Βογασιόν (1701 κάτ.), κομπόπολις ἐλληνικωτάτῃ κεμένη ἐπὶ χερσιεστάτης κοιλάδος ΝΑ. καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῆς προηγουμένης καὶ ἐπὶ τῶν προσόδων τοῦ ὄρου **Μορκιόν** (Καστοριάς).

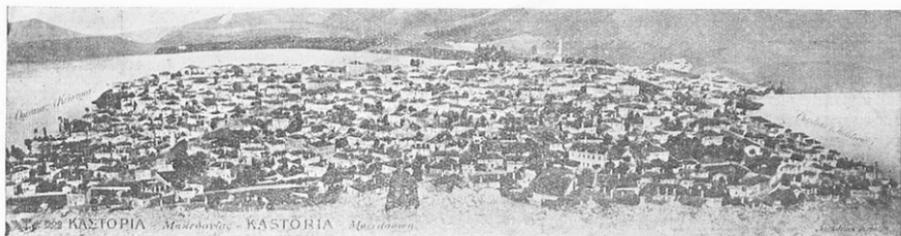
Οἱ γενναῖοι καὶ φιλόμουσοι κάτοικοι αὐτῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας συντηροῦν ἐπὶ ἑξατάξια σχολεῖα ἀρρένων καὶ πλήρες παρθεναγωγεῖον. Εἶναι δὲ καὶ πατρὶς τοῦ ἀειμνήστου πολιτευτοῦ Στεφάνου Δραγοῦμη.

Σισάιον (500 κάτ.), κόμη κεμένη ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ **Σιναϊτικοῦ** ὄρους μετὰ σχολεῖον ἀρρένων ἀρίστα λειτουργοῦντος.

Κλεισοῦρα ἢ **Βλαχοκλεισοῦρα** (1477 κάτ.), κομπόπολις κεμένη ἀνατολ. τῆς Καστορίας καὶ τρίτορον περὶ τοῦ ἀπέχουσα ταύτης ἐκτιομένη ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ δασώδους ὄροπεδιον καὶ μεταξὺ τῶν ὀρέων **Μορκιόν** καὶ **Βίτσιον**. Ἐχει εἰρηνοδικεῖον, ὄραϊας οἰκίας καὶ ἑξατάξια σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων λαμπρῶς λειτουργοῦντα. Εἰς τὰς ὑπὸ νεαίας δὲ τοῦ

(1) **Καστορία** ἐκλήθη κατ' ἄλλους μὲν ἐκ τοῦ ἥρωος **Κάστορος**, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τῶν **Ὑψίων καστῶρων**, ἐκ τῶν **ὑψίων** ἔβησαν ἄλλοτε ἡ πόλις τῆς **Καστορίας** χώρα.

Κέλετρον δὲ, ἦτοι **Θέλετρον**, ὀνομάζετο ἐκ τῆς λαμπρᾶς καὶ θελκτικῆς τοποθεσίας τῆς. Εἶχε δὲ κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους καὶ πολλὰ πέριξ φρούρια.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΧΕΡΣΟΝΙΖΟΥΣΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

όρους της Κλεισούρας κείτα ἐν θελικτικωτάτῃ καὶ συνδένδρῳ τοποθεσίᾳ ἡ μεγάλη μονὴ τῆς *Παρυίας τῆς Κλεισούρας*.

Ζαγοριάνη (1105 κ.ά.), κοινόπολις κειμένη ΒΔ. τῆς Κλεισούρας καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα ταύτης, ἔχει σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, πρὸ ὀλίγου δὲ χρόνου ἐπιμοκρατεῖτο ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν ὀρδῶν. *Λέχοβορ* (1172 κ.ά.), ὀλίγον βορειότερον τῆς προηγουμένης· μὲ λαμπρῶς λειτουργοῦντα σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. *Λόνισσα* (1000 κ.ά.), *Βουρβουσοῦ* (657 κ.ά.) καὶ πολλαὶ ἄλλα κώμαι καὶ κομποπόλεις.

Μεταξὺ τῶν ὑποδιοικήσεων Ἄνασελίτσης καὶ Καστορίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς θειριάδος, τῆς ἀποτελουμένης ἐκ μακρᾶς λοφοσειρᾶς καταπύρον ἐκ καστανεῶν, τῆς ὀροστοχίας *Βοῶν* ἢ *Γράμιων*, τῆς διαχωρίζουσας τὴν πρὸς βορρᾶν Ἡπειρον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ἀπλοῦται συστάς ἐκ πολλῶν μικρῶν καὶ μεγάλων χωρίων ἐπινομαζομένη *Καστανοχώρια*.

Τὰ *Καστανοχώρια*, ὡς καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Φλωρίνης καὶ Κορυθῆς, κειμένα Κορροῖα καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ εὐάνδρου καὶ ἐλληνοκωτίτου ὑπὸ τὴν σερβικὴν ἤδη κατοχὴν *Μοριζόβου*, ἀπέτελεσαν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν περμαχίαν σημεῖα τῶν ἀπὸ Βουλγαρίας ἐκπεμπομένων ἀγρίων λητοσυμμοριῶν (κομιτατζήδων) αὐτίνες πολυειδῶς καὶ πολυτρόπος καταβασιάνιζον καὶ ἐπέβζον τοὺς κατοικοῦς, ὅπως ἀσπασθῶν τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν.

Προϊόντα.—*Λημητριακοὶ καρποὶ* (σίτος, κριθή, ἀραβόσιτος), χόρτον αὐτόφυτον, ὀπωρικά καὶ λαχανικά διάφορα. Ἰχθύες ἀφθονοὶ καὶ εὐγεστοὶ (*γουλινὰ*, *γυβιάδα*) καὶ τὸ ἐκ τῶν ὄντων ἀγαγόμενον *χαβιρίον* τῆς Καστορίας λεγόμενον.

Πάμπολλα εἶναι τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Καστορίας καὶ ἐπὶ τῶν πέριξ αὐτῆς ὀρέων διατιθέμενα ζῶα καὶ μάλιστα ἐκεῖνα, ἅτινα ὁ ἀνθρώπος ἐκμηταλλεύεται πρὸς ἰδίαν χρῆσιν καὶ καθιστᾷ ἀντικείμενον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Τοιαῦτα εἶναι αἱ *ἀλώπεκες*, αἱ *ἀγριογαλαῖ*, αἱ *ἰκτίδες* (κουνάβια), αἱ *ἐνδριόδες*, οἱ *τροχοὶ*, οἱ *λαγωγοί*, οἱ *ὄθως* κ.τ.λ.

Τὰ ζῶα ταῦτα παγιδεύονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωμῶνα, κατὰ τὴν διάρκειαν ἰδῶς τῆς πιπτοῦσης,

ἀφθόνως γίνους, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ χορικοί δὲν δύνανται νὰ ἀσκήσωσιν ἄλλο ἔργον. Φονεύονται λοιπὸν ταῦτα καὶ ἐσθίουσι τὸ δέριμα καὶ τὸ τρίχωμα αὐτῶν εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀξία δὲ τῶν ἐξαγομμένων ἐκ τῆς ὑποδιοικήσεως Καστορίας διαφόρων δερμῶτων ὑπερβαίνει τὰς 40 χιλιάδας λιρῶν ἑτησίως.

Περίληψις τοῦ νομοῦ Φλωρίνης.

Ἔρη.—Εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ Φλωρίνης περιλαμβάνονται αἱ μεσημεριανὴ μόνον ἀνοψήσεις τοῦ πολυκόρρου ὄρους *Βαγοῦντος*, αἱ ὅποια μετὰ τοῦ ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ὑφαιμένου ὄρους *Βέθου* (κίρρη) *Βίτες* σχηματίζουν τὴν κλειστήρικαν τοῦ *Πισοδελίου*. Αἱ μεσημεριανὴ κλιτύς τοῦ ὄρους *Βίτα* (Νίτσε) ὄντι μετὰ τοῦ ἐξ ἀριστερῶν κλάδου τοῦ *Βέθου* σχηματίζουσαν τὰ στενὰ τῆς *Λογκοπίδος*, μεγάλης στρατηγικῆς ἀξίας.

Πεδιάδες.—Τὸ νοτιότερον τμήμα τῆς ἀπεράντου πεδιάδος *Μναστρίου* ἢ τῆς *Πελαγονίας*, ἡ χαριστάτη κοιλίς, ἥτις περιβάλλεται ἀπὸ βορρᾶ ἀπὸ τῶν κλιτύων, εἰς ἃς κόπτεται ἡ *Βιχνοῦς* καὶ ἀπὸ νότου ὑπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους *Πισοδελίου* κλάδου τοῦ *Βέθου*.

Ποταμοί.—Πολλοὶ ἀλλὰ μικροὶ καὶ χαμηρρῶδες ἀξιολογώτερος ὁ *Λόγκος* περικύκλος τοῦ Ἐριγῶνος καὶ τινες ἄλλοι.

Λίμνες.—Αἱ ἱεθωτότεροι τῆς Καστορίας (Ὁρσοτιάδος) καὶ ἡ τῆς *Βεντοῦσης* (μικρᾶ Πρίεσσα) καὶ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς λίμνης τοῦ Ὁσοτόβου.

Προϊόντα.—*Λημητριακοὶ καρποὶ*, σίτος, κριθή, σίκαλις, ἀραβόσιτος, ὀπωρικά καὶ λαχανικά διάφορα καὶ χόρτον αὐτόφυτον, οἱ ἀμπαλόνης κατέχουσι μεγάλαν ἐκ τούσης ἰδίαν πέριξ τοῦ Στρόβου, οἱ ἀρωρομέλινας δὲ εἶναι αὐτὸς τυγχάνουσι καλῆς φήμης. Ἡ σποροτομία καὶ ἡ μελισσοκομία ἔχουσι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀσήμενον διάθεσιν. Διάφορα κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἐν ἀφθονίᾳ. Ἰχθύες ἀφθονοὶ καὶ εὐγεστοὶ (*γουλινὰ*, *γυβιάδα* καὶ τὸ ἐκ τῶν ὄντων ἀγρίων παρ' ἀγρόμενον *χαβιρίον* (Καστορίας) Ἄγρια ἔφη, *ἀλώπεκες*, *ἀγριογαλαῖ*, *ἰκτίδες*, *ἐνδριόδες*, *τροχοὶ*, *λαγωγοί*, *ὄθως*, τὸ δέριμα καὶ τὸ τρίχωμα αὐτῶν φονευόμενα κυρίως κατὰ τῶν χειμῶνα καὶ κατεργαζόμενα ἀποχρῶνται εἰς τὸ ἐμπόριον, ἡ ἀξία δὲ τῶν ἐξαγομμένων ἐκ τῆς ὑποδιοικήσεως Καστορίας γουαρικῶν ὑπερβαίνει τὰς 40 χιλιάδ. λίρας περίπου ἑτησίως. Ἡ Καστορία ὡς λέγεται μόνον εἶναι κέντρον ἀρίστης βιομηχανίας διαφόρων οὐρῶν (*γουῶν*), τῶν ὁποίων τὰ ἐλεγκτότερα εἶναι τὰ λεγόμενα *σαμούρια*.

Ἐποδιοικήσεις.—α') Φλωρίνη καὶ β') Καστορία.

Πόλεις καὶ κώμαι.—*Φλώρινα*, *Πισοδέλιον*, *Νέσσοκα*, *Μελικαμένη*, *Νεγοβίτη*, *Μπίτσινα*, *Στρόβουτες*, *Καστορία*,

Μαύροβον, Χροΐσιτια, Βογασιόν, Κλεισούρα, Ζαροΐσιον, Λέροβον, και πολλά άλλα.

Ιστορικά πόλεις και τοποθεσίες.—Μπάνιτσα (κλισηματα Κεράϊ Ασβίν) στενά της Λυγκηστίδος μεγάλη στρατηγική αξία. Σύροβις (πύλις μέλλοντος) Πισοδέριον, Νεγρέκιν, Ράκσοβον αί τρεις τελευταία κομμά ήπείστησαν τά πάντενα πρό της απαλευθέρωσης υπό των ληστρικών Βουλγ. συμμοριών.

Άρχαία κατακόμω.—Οί κάτοικοι άρχολογούνται εις την γεωργίαν, την κτηνοτροφίαν, εις την άλιείαν των λιθολιμνών, εις την ήθραν των διαφόρων ζώων χάριν τού έβρασιου και τού τριχώματος αυτών εις την καταργασίαν και την συναρμολόγησιν των σιουρών (ζουγιών) εις τό έμπόριον και τά γράμματα άναδεικνύόμενοι λαμπροί επιστήμονες.

ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ

551. β') Ο νομός Σερρών, όστις κατέχει τό πρώτον ήμισον της άνατολικής Μακεδονίας, πρός βορράν περιορίζεται υπό τών όρέων Κερκίνης (Μπέλες) και Τουργιά και τού Μλόδ-δάγ ή Φαλακρού, πρός νότον υπό τού Στριμονικού κόλπου και έν μέρει υπό τού Θερμαικού πελάγους, πρός δυσμάς υπό τού νομού Θεσσαλονίκης και πρός άνατολάς υπό τού νομού Δράμας.

Πρός τά Β.Α. της πόλεως Σερρών και έν τη περιοχή τού νομού ύψοῦται τό όρος Μενοΐσιον, άποσπόμενον τρώπον τινά από της κορυφής τού όρους Καραδά, έξικνείται δέ Ν.Α. τοῦτο μέχρι των κομπούσιων Ζηλιαχόβης και Άλιστρούτης. Η ύψηλότερα αύτου κορυφή Τσαγοί-τεπέ, κειμένη Β.Α. των Σερρών, έχει ύψος 1301 μέτρων.

Νοτιοανατολικώς της πεδιάδος των Σερρών έκτελίσσεται εις μεγάλην άλιυσιν τό μεγαλοπρεπέστατον όρος Πάγγαιον (Πενάνφι), από των άρχαιοτάτων χρόνων όνομαστόν διά τά έν αύτῷ πλούσια μεταλλεία και διά τό επί τού όρους πεφημμένον μαντεϊον τοῦ Αισούσου(1).

(1) Υπό τών άρχαίων έκαιετο Πάγγαιον και Πάγγαιος. Οί νεώτεροι ώνόμασαν αύτό Πονάρι και Πιλάρ-τεπέ τουρκιστί. Τό ύψος τού άνέχεται από 850 έως 1372 μέτρα. Εις τόν θεώμενον αύτό μακρόθεν, και ίδίως από τοῦ Σερβίου, παρουσιάζει θέαμα κατακλητικώς φοβερότερον. Αί κανονική γαρμαί σπηλι, αί έκτελοσόμενα κατάτροπον διεσπάρεις του, ή μοναχική ποικιλία της χλωρίδος του, τά παντός είδους θυμιακόνα άνάδρα, άπαντα παρέρχονται πρός έκμειλίαισιν ξυλείαν ναυπηγήσιμον και οικοδομικήν, καλύπτουν δέ πάσας τάς κλιτύς, άκροσειάς και ύπαρείας αύτου, καταβλήγοντι την άνθρωπίνην ψυχήν. Κατά την άνοιξιν, λόγω των άνεμοτήτων έν αύτῷ άνθών, μεταβάλλεται εις άπέφραγον άνθώννα, έκπέμποντα πανταχού εωςίας πληρούσας την μοναχικήν ελαφρότητα και διανεγίας άτιμόσφαιραν. Ο πνέων έκεί άδη είναι μυστός άφρόδον όξυρόν.

Τά ύψηλότερα και άγριώτερα τών δένδρων άναμειγρύνονται με τά εθνεγένεστερα των άνθώνων. Τά φύλλα τοῦ Πάγγαιου, όνομαστικά και όσμωρον, έξινμήθησαν κατά την άρχαίαν έποχήν από όλων τών ανθρωπείων, τούς άσχυλθθέντας περί αύτου. Οί διάφοροι περί τοῦ Πάγγαιου ύμνοι των παρέρχων διά μέσον των αίωνων παροιμιώδεις.

Διοικητικώς ό νομός Σερρών διαιρείται εις 4 ύποδιοικήσεις α') Σερρών, β') Νιγρίτης, γ') Ζίχνης και δ') Σιδιροκάστρου (Δεμίρ Ισάα).

Πληθυσμός.—112135 κάτοικοι.
552. α') **Υποδιοικήσεις Σερρών.**—Η ύποδιοικήσις Σερρών κατέχει μέγα μέρος της εύφορωτάτης και παγκάλου πεδιάδος των Σερρών, ήτις περικλείεται από βορρά έν υπό τών όρέων Κερκίνης (Μπέλες) και Μενοΐσιου, από δυσμών δέ και μεσημβρίας υπό τοῦ Αισούσου και Βεργίκου και από άνατολών υπό τοῦ Παγγαίου. Η πεδιάς αύτη έχει μήκος από άνατ. πρός δυσμάς 20 ώρών και από νότου πρός βορράν 5 ώρών.

Άπό οίονδηποτε ύψηλόν σημείον των πέριξ και έν παρατήρησή τις ή άποψής της Σεραϊκής πεδιάδος παρουσιάζει μαγευτικόν θέαμα. Νομίζει τις έν ώρα βλαστήσεως ότι βλέπει παμμέγιστον τάπητα έστιγμένον διά διαφόρων μελανοχρασίων και έρυθρολευκόν σημείων έν των έν αύτη έγκατεσπαρμένων δασών και χωριών, την ένότητα των όκείων διαχωρίζει που και που λαμπρά όφρωειδής γραμμή διαγράφουσα την κοίτην των άργυρών νομάτων τοῦ χρυσοορέου Στριμόσου. Τά κρυσταλλικά ύδατα των εις τά δύο άκρα του τάπητος κειμένων λιμνών, πρός Α. της τοῦ Βουγκόβου (Κερκινίτιδος) και της πρός Α. τοῦ Παγγαίου λίμνης τοῦ Άχινού (?), της και

Και ενώ ή έξωτερική έπιφάνεια της γής είναι τόσον ώραία παρουσιάζουσα τωσάντης μοναχικής ποικιλίας πλοδων, εις τά βάθη της έγκοιμείται άλλους πολιμνιόετους θησαυρούς. Ο 'Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης και ο Σπράβων περιήργησαν περισπούτερον από όλους τούς άλλους άρχαίους ανθρωπείους την άφρόδον των μεταλλευμάτων τοῦ Παγγαίου άργύρου, χρυσοῦ, σιδήρου, μολύβδου και χαλκού.

Ο πλοδός αύτός έφραγεν εις την χώραν έκείνην κατά διαφόρους έποχάς και διαφόρους λαούς, οι όποιοι έχουσαν ποταμούς αίμάτων διά τά γίνουσι κίνησι της χώρας. Η άνοικιακή των άρχαίων Άθηναίων πολιτική εθερε έκεί έδαφος δόξσεως τού αινε, ή όποια προσέκλειε την άνάμειξιν και παρεμβίσιον των Λακεδαιμονίων, και ή όποια πολλάς πληροῦ σέλιδας της ιστορίας του Πελοποννησιακού πολέμου.

Πρό τοῦ έλληνοβουλγαρικού πολέμου, ένεκα των μεταξύ των δύο συμμάχων κρατών ασυμφωνιών, όλη ή προσοχή των Έλλήνων συνεκεντρώετο προς την ανά τοῦ Πάγγαιου όρος χώραν. Η άνοικία και έν γένει ή έκρωθής γνηική κατάσταση των Έλλήνων ητο δικαιοσύνη, άνδραρρομένον ότι μόνον διά την μεγάλην σπουδαίοντα στρατηγηγήν θέναν τοῦ Παγγαίου, αλλά διά τί έπρόκειτο περί χώρας, της όποιος ό φυσικός πλοδός είναι κατεπαροῦσις έν μεγάλη άφρόνις και διότι έκεί πάντοτε ή έλληνηκή ζωή έξεδηλώθη άκαμία και έπιβλητική καθ' όλες τάς ιστορικές περιόδους από των μυθολογικών και προϊστορικών άκόμη χρόνων μέχρι σήμερον.

(2) Πάντα τούς γεωγραφικούς ύπόρους άμφοβήτους ποία έν των δύο λιμνών καίεται Κερκινίτις, ή τοῦ Βουγκόβου ή ή τοῦ Άχινού; Όσοδήποτε φαίνεται ήμιν ή γνώμη, καθ' ήν ή λίμνη τοῦ Βουγκόβου λέγεται και Κερκινίτις, καθ' όσον αύτη καίεται έν ταίς ύπαρειαις τοῦ όρους Κερκίνης (Σουλτανίτσα—Μπέλου).

μεγαλύτερα. φαίνονται ως λαμπροί κυανόλευκοι **καθρέπται**.

553. Ή πεδιάς τῶν Σερρῶν παράγει πάντα σχεδόν τὰ εἶδη τῶν φυτικῶν προϊόντων ἀπὸ τοῦ εὐθηνότερου δημητριακοῦ καρποῦ μέχρι τοῦ ὀπίου, τοῦ λίνου καὶ τοῦ ἀρίστης ποιότητος καπνοῦ. Μεγάλην δὲ πηγὴν πλοῦτου ἵσχυται διὰ τὴν χώραν ἢ εἰς μεγάλην κλίμακα καλλιέργια τοῦ βόμβακος καὶ τοῦ μετασώληκρος. Παράγει δὲ ὡσαύτως λαχανικά καὶ ὀπωρικά ὧλων τῶν εἰδῶν εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ εἰς ἀρίστα ποιότητας.

Ἐνεκα τῆς εὐφορίας ταύτης ἡ *σερραϊκὴ* πεδιάς ὀνομάζεται πεδιάς τοῦ χρυσοῦ.

554. **Πληθυσμός.**—37202 ἄνθρωποι.

555. **Πόλεις.**—Σέρραι (14564 κ.) πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ὑποδιοικήσεως, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Σερρῶν καὶ τοῦ νομάρχου. Ἔχει πρωτοδικεῖον, ἐξατάξιον γυμνάσιον μετὰ πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης, ἀνωτέρων παρθεναγωγείων μὲ ἑννέα τάξεις, κεντρικὴν ἀστικὴν σχολὴν ἑξατάξιον, κεντρικὴν νηπιαγωγεῖον, τρεῖς πλήρεις δημοτικὰς σχολὰς ἀρρένων καὶ θηλέων μετὰ νηπιαγωγείου καὶ τέλειον γυμναστήριον. Εἰς τὸ ἀνωτέρω σχολεῖα φοιτοῦν πλέον τῶν 1500 μαθητῶν καὶ μαθητῶν, διδασκόμενοι ὑπὸ ἐπαρκῶς ἀριθμοῦ διδασκάλων. Πρὸς τούτοις ἑλληνικὸν λαμπρὸν νοσοκομεῖον καὶ τινα ἄλλα φιλανθρωπικὰ καταστήματα.

Ἐν αὐτῇ λειτουργοῦσι διάφορα φιλανθρωπικὰ Σωματεῖα καὶ Σύλλογοι, ἐπιδιώκοντες κοινοφελεῖς σκοποὺς. Αἱ Σέρραι διενεργοῦσι μέγα ἐμπόριον καπνοῦ, σιτηρῶν, βόμβακος, κωπῶν κοκκοῦλλιον, σισιῶμου κ.λπ.

Εἰς τὰς Σέρρας τελεῖται κατ' ἔτος ἐμπορικὴ παγίγησις, διαρκοῦσα ἐπὶ ἓνα διόκληρον μῆνα.

Αἱ Σέρραι (!) κείνται εἰς τὸ 162 χιλίωμ. τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Κωνσταντινούπολιν σιδηροδρόμου, εἶναι ἡ σημαντικώτερα πόλις τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο **Φεργαί**. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὀμαλοῦ ἐδάφους πρὸς Ν. τοῦ Μενουϊκῶν ὄρους καὶ ἐπὶ τῶν προποδῶν ἐπὶ γηλόφω, ὑψουμένην πρὸς Β. αὐτῆς, ἀπέχει δὲ 3 ὥρας ἀπὸ τοῦ Σερμυόνος ποταμοῦ.

Τὸ *σχῆμα* τῆς πόλεως εἶναι ἐπιμήκης, ἔχει δὲ μήκος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἡμισίας ὥρας καὶ διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν εὐθείων ὁδῶν, ὧν δύο παραλλήλων σχεδὸν βίνονται διασχίζουσι τὴν πόλιν καθ' ἅπαν αὐτῆς τὸ μήκος.

Ἡ πόλις Σέρραι πρὸ τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου εἶχε περὶ τὰς 32000 κατοίκων, τὸ πλεῖστον Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων τὸ ἀδιάπτωτον ἔθνηκον φρό-

ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΣΕΡΡΩΝ

νημα ὑπῆρξε πάντοτε *κάρφος* εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων, καθ' ὅσον ἀκμαῖος ὢν ὁ Ἑλληνισμὸς τῶν Σερρῶν ὑλικῶς κατεῖχε πάντοτε τὰ σκήπτρα τοῦ ἐμπορίου.

Ἀφ' ἡμέρας οἱ ἄγριοι Βούλγαροι κατέλαβον τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν καὶ τὴν περίεῃ χώραν καθημερινῶς, κρυφὰ φανερῶ, οἱ ἀξωματικοὶ τῶν κυριῶς, ἠπέλιον ὅτι θὰ ἐξοντόσουν τελείως τοὺς Σερραίους.

Ἀντυχὸς τὰς ἀπαλὰς τῶν ταύτας ἐπραγματοποίησαν τὴν ἐσπέραν τῆς 27 Ἰουνίου 1913, ὁπότε καταδιωκόμενοι πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατέλαβον ἐπὶ τῶν ὥρας παραεἰμένον λόφον τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν καὶ διὰ πυροβόλων ἐκάνωντοβόλουν τὴν πόλιν, ἐνῶ πανταχόρως ἄλλοι Βούλγαροι ἄγριοι κομιτατζῆδες καὶ στρατιῶται ἐπεδίδοντο εἰς σφριγὰς καὶ ληησάσις καταστημάτων καὶ οἰκίων, τὸς ὁποῖα ἀφού διήρπασαν πρῶτον, ἔπειτα ἐπυροπόλουν, συνοδεύοντες τὸ ἄτιμον ἔργον τῶν κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ μὲ ἔβρεις καὶ ἀγρίας φωνὰς.]

Ἐντυχὸς μετὰ 24 ὥρας κατέφθασεν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ οἱ ἄνδρῳι δολοφόνοι, σφαγεῖς καὶ ἐμπρησταὶ κατέλιπον τὴν πόλιν μὴ προφθάσαντες νὰ κατατρέψωσιν αὐτὴν ἐξ ὀλοκλήρου.

Τὰς τρομερὰς σφαγὰς καὶ τὰς ἐν γένει ἐκτυλιχθεῖσας φρικαστικὰς σκηνὰς μαθὼν ὁ ἀρχιστρατήγος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διμαρτυρήθη τὸς δύο ἀντιπροσώπους τῶν πεπολιτισμένων δυνάμεων καὶ εἰς ὀλοκλήρουν τῶν πεπολιτισμένων κῶσων ἐναντίων τῶν ἀνθρωπομόρφων τούτων τεράτων, καταγγέλλας συγχρόνως ὅτι αἱ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαπραχθεῖσαι φρικαεστῆτες υπερβάλλουσιν ἀπάσας τὰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς τοῦ **παρελθόντος** καὶ ἀποδεικνύουσιν αὐτοὺς ὅτι οὐδὲν ἔχουν δικαίωμα νὰ συγκαταλέγωνται μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν.

Ἐτεραὶ κομποπόλεις καὶ χωρία ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ὑποδιοικήσεως Σερρῶν εἶναι:

α') Τὰ ἐν τῷ μεγάλῳ κάμπῳ 31 ἐν ὄλῳ χωρία, τῶν ὁποίων ἀξιολογώτερα εἶναι ἡ κάτω *Τζουμαγιά*

(!) Αἱ Σέρραι ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Σίρεις καὶ ἴσων ἐκ τῶν σημαντικώτερων πόλεων τῶν ἀρχαίων ἐπαρχιῶν Βισαλτίας, Ἡθονίδος, Ὀθωμανίας καὶ Παροβλατίας.

(Μπαϊρακλή, 2000 κάτ.), κομπολις απέχουσα 3 1/2 ώρας ΒΔ. τῆς πόλεως Σερρών καὶ ἀριστερόθεν τοῦ Στραμύου· κειμένη ἐπὶ τῆς αἰθηροδρομικῆς γραμμῆς Δοϊράνης—Σερρών, πλαισιοῦται ὑπὸ παντοίων δένδρων, ἔχει θελκτικούς κήπους, ὑψηλὰς οἰκίας, κανονικὰς ὁδοὺς καὶ ὠραίας ἐξοχὰς. Ἡ ἑλληνικωτάτη αὐτῆς κοινότης διετὴρ ἑλαττοὶ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἑκπαιδευτήρια· ἐννεατάξιον σχολὴν ἀρρένων, ἐξατάξιον παρθεναγωγεῖον καὶ δύο νηπιαγωγεῖα μετὰ 500 ἐν ὄλῳ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν μετ' ἑσπρχῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν. Τὰ χωρία Ἐρβίσι (100 κάτ.), Χαζιναῖρι (800 κάτ.) κλπ.

β') Τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Σερρών κείμενα 13 (Νταρκαχώρια) κωποπαραγωγὰ χωρία σημαντικώτερον τοῦτον εἶναι ἡ Λόβισια (1657 κάτ.), τὸ Σαρμουσακλή (2183 κάτ.), ἡ Τοπόλιανη (1551 κάτ.) κλπ. ἅπαντα διατηροῦνται σχολεῖα ἀρρένων καὶ πολλὰ καὶ ἀθλήων.

γ') Τὰ πρὸς ΒΑ. κείμενα χωρία, ὧν τὸ πολυπληθέστερον εἶναι τὸ Μεράμονο (800 κάτ.).

δ') Τὰ πρὸς βορρᾶν τῶν Σερρών κείμενα ὄρεινὰ χωρία, ὅκτω ἐν ὄλῳ, σημαντικώτερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ πολίχνη ὄνο Βροστοῦ (1122 κάτ.), κειμένη ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Βροστῆς, κλάδου τοῦ ἀνατολικοῦ Ὁροβίου. Οἱ κώικοι αὐτῆς καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ὄρειχαλουργίαν, ἐπὶ πόλιν δὲ χροῖον κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ κομπολις αὕτη καλύπτεται ὑπὸ χιόνων.

ε') Τὰ τοῦ μικροῦ λεγομένου κήμπου 18 ἐν ὄλῳ μικρὰ χωρία.

556. Ἑκπαίδευσις. Ἐν τῇ περιφέρειᾳ τῆς ὑποδοικήσεως Σερρών, εἰς τὴν περιλαμβάνετο ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ἡ περιφέρεια Νιγρίτης, ἥτις ἀπέτελεσεν νῦν ἴδιαν ὑποδιοίκησιν, λειτουργοῦν 80 περίπου ἑλλ. σχολεῖα μετὰ 120 διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν καὶ πεντακισχιλίων περίπου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.

557. Προϊόντα.—Καπνὸς ἀρίστης ποιότητος καὶ εἰς μεγίστην ποσότητα, καθὸς καὶ βιάμβας περὶ τὸ ἐν ἑκατομμύριον ὀκιάων. Δημητριακοὶ καρποὶ (σίτος, βότρυς, κριθή, βρόμη, ἀραβόσιτος, κέχυρος), ὄρυζα βομβύκια (κουκούλια 30000 χιλιόγραμμα), κηρὸς κίτρινος, μέλι, ὄσπρια διαφόρων εἰδῶν, ὄπιον, σπόρον κωδεῖων (κοινὸς ἀφιονόσπορος), σήσαμον, σιρόσιον βατομούρων κτλ. ὡς καὶ διάφορα εἶδη λαχανικῶν ἐν ἀφθονίᾳ.

Κτηνοτροφικά.—Βόες, βούβαλοι, ἵπποι, πρόβατα, αἰγες, τυροὶ, βούτυρον, ἔρια, παντοειδῆ δέρματα καὶ διάφορα εἶδη πτηνῶν. ὀρνίθων κλπ.

Βιομηχανικά.—Ἐν Σέρραις καὶ Νιγρίτῃ κατασκευάζονται ἐφαπλώματα, υφάσματα βαμβακερὰ (ἀλατίζαδες), πηλίκια ἐξ ἔριων, μεγάλη δὲ ἐνεργεῖται καταργασία δερμάτων ἐν βυρσοδεφείσιν. Ἐν Τζουμαγί (Μπαϊρακλή) κατασκευάζονται

σάρωθρα, ψάθες, περιπόδια, τάπητες (κιλίμα) κτλ. Ἡ ἔτησια παραγωγή τοῦ κοπνοῦ καθ' ἕλλην τὴν ἐποδιοίκησιν Σερρών ἀνέρχεται εἰς 1700000 ὀκιάδας ποιότητος βασιμᾶ διακρινομένου διὰ τὴν γεῖσιν καὶ ἑλαφρότητα. Τὰ κατὰ τῆς σερραϊκῆς πεδιδόδος προτιμῶνται παρ' ὄλων τῶν ἐργαστασιῶν σιγαρέττων καὶ καπνεμπορίων.

558. β') Ὑποδιοικήσεις Νιγρίτης.—Ἡ ὑποδιοικήσις Νιγρίτης περιλαμβάνει κυρίως τὸ νότιον μέρος τῆς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὑποδιοικήσεως τῶν Σερρών. Ἐκτείνεται ἀνατολικῶς μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Ἀζινοῦ καὶ δυτικῶς μέχρι τῆς ὑποδιοικήσεως Λαγκαδᾶ.

559. Πληθυσμός.—20000 κάτ.

560. Πόλεις.—Νιγρίτα (4211 κ.), κομπολις ἑλληνικωτάτη απέχουσα 4 ὥρας ΝΔ. τῶν Σερρών, ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε κεντρικὴ πολυτάξις ἀστικὴ σχολή, παρθεναγωγεῖον, νηπιαγωγεῖον κτλ. Ἡ ἀστικὴ σχολὴ Νιγρίτης, νεόδημον κτίριον μόλις συντελεσθέν, κατεστράφη ὑπὸ τῶν συγχρόνων βανδάλων (Βουλγάρων). Ἡ δαπάνη τοῦ περικαλλοῦς τοῦτον οἰκοδομήματος, περιλαμβάνοντος 10 ἐν ὄλῳ αἰθούσας ὅπερ θὰ ἀπέτελει κόσμον καὶ εἰς μεγάλῃ πόλιν, ὑπερέβη τὰς 125000 δραχμῶν.

Πρὸ τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου ἡ πόλις ἤρθημε περὶ τὰς 1200 οἰκίας, κατόπιν τοῦτου ἀπέμειναν μόνον 49, ὅλαι δὲ αἱ λοιπαὶ ἐσφυρολήθησαν ὑπὸ τῶν ἀπεισίων Βουλγάρων.

Οἱ ἀμοχρεῖς κομιτατζήδες, ἐποθοῦνθόμενοι ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν ὀρδῶν (στρατιωτῶν), παραβιάσαντες τὴν οὐδέτερον ζώνην καὶ εἰσχορήσαντες εἰς τὴν Νιγρίταν τὴν 17 Ἰουνίου 1913, ἤρξαντο κλονεῖν τὰς διαφόρους οἰκίας τῆς κομποπόλεως. Ἀνθρωποκτόμα θηρία ὑπὸ τύπον Βουλγάρου στρατιώτου, φέροντα περὶ ἄλιον καὶ ἄχρυν, ἔθετον πῦρ πανταχοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἀνάνδρων ἀξιοματικῶν τῶν φρονεούτων ἀνὴρδῶς τὰ δοκιμάζοντα νὰ διαφύγῃσι τὸν διὰ τοῦ πρὸς θάνατον γυναικοκλαδα.

Ἄς ἐπιστώμεν ὅτι ἡ γενναία ἀρραγὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἠθροσίου, ἡ γενναιότης καὶ δραστηριότης τῆς ἐναπομεινάντων κατοίκων καὶ ἡ πύκνωσις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἐκ τῶν προσερχομένων ἐκ τῶν πέριξ χωρίων θέλει ταχέως συντελέσει εἰς τὸ νὰ ἀναλάβῃ ἡ κομπολις Νιγρίτα τὴν προτέρα αὐτῆς ὄψιν.

Ἐτεραὶ κώμαι ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Νιγρίτης εἶναι ἡ Σύρα (1100 κάτ.), χωρίζομένη ἀπὸ τῆς Νιγρίτης μόνον διὰ μιᾶς λεωφόρου, καὶ ἡ Τσιροπέσια (1333 κάτ.), εἰς ἀπόστασιν 3 χιλιόμετρον ἀπὸ ταύτης, κατάφροντος ἐκ διαφόρων ὄψεωφόρων δένδρων, Ἀζινοῦ, Χοϊμῶος (785 κάτ.), Τζιτζινοῦ (354 κάτ.), Ἐζοβα, Κοῦπος, Ἀηδοροχῶος, εἰς περίοπτον θέσιν ἐκτιομένον, Καστρι, ὄνο καὶ κάτω Κροῦσοβορον καὶ πολλὰ ἄλλα, αἵτινες ἄπασαι συντηροῦσι δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων.

Προϊόντα.—Ἡ ὑποδιοίκσις Νιγρίτης παράγει ἀφρόνους δημοτριακούς καρπούς, ὄνους, καπνόν, βίμβακα, σήσαμον, γλυκάνισον, διάφορα ὄσπρια καὶ ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα, κοκκοῦλλα εἰς μεγάλην ποσότητα, ἐξ ὧν οὐχὶ εὐκαταφρόνητα χρηματικὰ ποσὰ εισάγονται.

Ἄν καὶ τὸ ἔδαφος εἶναι προσφορώτατον εἰς τὴν καλλιέργιαν τῶν ὀποροφόρων δένδρων, ἐν τούτοις ὁ πλουτοπαράγωγός οὗτος κλάδος εἶναι ἐντελὲς παρῆμελμένος.

Ἡ **κτηνοτροφία** δι' ἔλλειψιν ἀγορτικῆς ἀσφαλείας σχεδὸν δὲν ἐφίσταται, διότι, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὀλόκληροι ἀγέλια ὑπὸν καὶ ἀγελιάδων ἤρπασαν νὰ ἀρπάξωσι καὶ χωρὶς νὰ ἀνακαλύπτονται οἱ ζωοκόλοποι, οἱ κτηνοτρόφοι, ἀπέλειπες περὶ βελτιώσεως τῆς καταστάσεως, διέλυσαν τὰς ἀγέλας καὶ τὰ ποιμνία των. Λύνεται ὅμως ἤδη οἱ κτίοικοι νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι ὑπὸ τοὺς ἑλληνικοὺς νόμους θέλουσιν ἀπολαύσει **πλήρους ἐλευθερίας καὶ ἀσφαλείας ζωῆς καὶ περιουσίας.**

Ἡ **βιομηχανία**, καὶ ἰδίως ἡ ὑφαντικῆ, ἦτο ἄλλοτε ἠκμαζεν ἔνεκα τῆς εἰδοκίμησεως τῆς σηροτροφίας καὶ τῆς ἐλλείψεως συναγοισμοῦ εἰς τὰ εἶδη τῶν ἀλατῶδων, ἐξέπεσε νῦν καὶ πολλὰ ἐργαστήσια ἐκλείσθησαν, διότι οἱ ἐκ Βηρυτοῦ ἀλατῶδες, ὡς καὶ οἱ ἐξ Ἀδυστίας εισαγόμενοι διὰ τὸν ζῶηρον χρωματισμὸν καὶ τὴν στερεότητα καὶ διὰ τὸ εὐώνον τῆς τιμῆς ὑπεσκέλιον τοὺς ἀλατῶδες τῆς Νιγρίτης. Παρέμεινε δὲ ὅπως δῆποτε ἐν ἀκμῇ μόνον ἡ κατασκευὴ περιποδίων, ὑποδημάτων, ψιμάτων, πηλίνων ἀγγείων καὶ κεραμίων.

Τὰ ἐν Νιγρίτῃ λαματικά θειοῦχα καὶ σιδηροῦχα λουτρό, κληρονομημένα ἤδη, ἐπισκευαζόμενα καὶ καλλωπιζόμενα καὶ καθιστάμενα προσὰτ εἰς τοὺς πολλοὺς, δύνανται νὰ ἀποβῶσι μία καὶ ἀετὴ πηγὴ πλουτισμοῦ τῆς χώρας.

561. γ') **ὑποδιοικήσις Ζίχνης.**—Ἡ ὑποδιοίκσις Ζίχνης ἐκτείνεται μεταξύ τῶν ὑποδιοικήσεων *Πραβίου* ἐξ ἀνατολῶν καὶ *Νιγρίτης* ἐκ δυσμῶν.

Τὸ **ἔδαφος** αὐτῆς διακρίνεται διὰ τὴν ποικίλιαν τοῦ σχήματος, παρουσιάζον ποὺ μὲν εὐφρείας κοιλάδας καὶ χαριστάτας λοφοσειράς, ποὺ δὲ καταφύτους βουνοσειράς διαρρομένας ὑπὸ τῶν πολλῶν παραποτάμιων τοῦ Σιρμῶνος καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμῶν, καθιστάμενον οὕτως εὐφορώτατον, ἐπαυξανομένης τῆς εὐφορίας ἀπὸ τὴν καλλιέργιαν τῶν φιλοπόνων κατοικίων τῆς. Ἐξετείνετο δὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐν αὐτῇ ἡ ἀρχαία ἐπαρχία *Ἰδωνίς*.

562. **Πληθυσμός**—52151 κάτικοι.

563. **Πόλεις.**—*Ζηλιάχοβα* (2416 κάτ.), κομπολις κεντρικῆς ΝΑ. τῶν Σερρών παρὰ τὰς κατοστάτας ὑποφρείας τοῦ ὄρους *Μεσοκίου* καὶ παρὰ τὴν πεδιάδα,

τὴν διαρροεμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Ἀγγίτου*, τοῦ μεγαλύτερου τῶν παραποτάμιων τοῦ Σιρμῶνος. Εἶναι ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίου, ἔχει ἀστικὴν σχολὴν ἀρρένων καὶ παρθεναγωγεῖον.

Ῥοδοβίβος (2795 κάτ.), κομπολις παρὰ τὰς ὑποφρείας τοῦ Παγγαίου κειμένη, ἀπέχουσα περὶ τὰς 8 ὥρας τῶν πόλεων Β. κειμένων Σερρών, ἔχει λαμπρὸν ἀστικὴν σχολὴν, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον.

ΣΗΜ. Πρὸς Β. τοῦ Ῥοδοβίου ὑπάρχει λόφος, ἐπὶ τοῦ οὐοῦ ἐφηνται πολλὰ σπήλαια ἐπὶ λελαξενμένων βράχων ὑπὸ τὴν γῆν, συγκοινοῦνται διὰ λίθινων θυρίδων πρὸς ἄλληλα. Οὐδὲν δὲ μέτρι σήμερον ἐξηκριβώθη εἰς τί ἐχρησόμενον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ σπήλαια ταῦτα.

Κιοῦποιοί (2135 κάτ.), κομπολις ΒΑ. καὶ εἰς ἀπόστασιν ὥρας τοῦ Ῥοδοβίου κειμένη διατροῦσα μεγαλοπρεπεῖς ἑλληνικῶν σχολείων. *Σεμίλτον* (401 κάτ.), κομπολις μὲ πλῆρες σχολεῖον ἀρρένων καὶ παρθεναγωγεῖον. Καὶ αἱ τρεῖς τελευταῖαι κομποπόλεις κείται ἐπὶ τῶν ΒΑ. ὑποφρέων τοῦ Παγγαίου.

Τρεῖς ὥρας πρὸς Β. τοῦ Ῥοδοβίου κείται ἡ κομπολις *Ἀλιστράτη* (2369 κάτ.). Ἡ ἑλληνικὴ αὐτῆ κοινότης, διακρινομένη ἐπὶ ἀκαρφεῖ πατριωτισμῷ, ἔχει ὑδατίζου ἀστικὴν σχολὴν ἀρρένων, ἐξατάξιον παρθεναγωγεῖον, νηπιαγωγεῖον καὶ **ὄργανοτροφεῖον**, ἐν ᾧ διατρέφονται τὰ ὀποροφαισθέντα τέκνα ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν, ἰδρυθὲν τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Δράμας Χρυσοστόμου.

Σκορῶσβον (500 κάτ.), κόμη ἡμίσειαν ὥραν πρὸς Β. τῆς Ἀλιστράτης κειμένη, τρομερὸν κέντρον μέχρι τινὸς τῶν Βουλγαρῶν κομιτατζήδων, οὔτεως ἐνεκθῆν ὀρμώμενοι ἐλθμαίνοντο ὀλόκληρον τὴν ὑποδιοίκησιν Ζίχνης. *Ἐργι-Αερί* (1200 κάτ.) πρὸς Β. τῆς Ἀλιστράτης, κομπολις ἑλληνικωτάτη, ἐν μέσῳ θαλάσσης φούσεως κειμένη μὲ λαμπρὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων.

564. **Ἐγκατασκευαζόμενα.**—Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ὑποδιοικήσεως Ζίχνης ὑπῆρχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας 40 ἑλλ.ν. σχολεῖα μὲ 40 διδασκάλους καὶ 1900 μαθητὰς.

Προϊόντα.—Ἡ ὑποδιοίκσις Ζίχνης παράγει παντὸς εἶδους δημοτριακούς καρπούς, βίμβακα, ὄσπρια διάφορα, ἔξαιρετον καπνὸν καὶ εἰς μεγάλας ποσότητας ἐκλεκτὸν ὄνον (Ἀλιστράτης) κλπ.

Ἡ ὑποδιοίκσις Ζίχνης περιλαμβάνει περὶ τὰς 43 ἐν ὄλῳ κομποπόλεις καὶ χωρῶς.

565. δ') **ὑποδιοικήσις Σιδηροκάστρου** (Δεμίρ—Ἰσφι). Ἡ ὑποδιοίκσις Σιδηροκάστρου κατέχει τὸ βορειοδυτικὸν τμήμα τοῦ γεμοῦ Σερρών. Διὰ τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης—Δεδαγατῆς—Κωνσταντινουπόλεως σιδηροδρόμου εἰσέρχεται τις ἐντός τῆς περιφερείας αὐτοῦ, ἀφ' οὗ διανύσει 121 χιλιόμετρα, φάσις ἐπὶ τὸν σταθμὸν *Χατζῆ-Μηνεῖκ* καὶ διέλθη κατὰ τὴν

ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος μεγάλην (μῆκος 180 μέτρων) γέφυραν. Περιλαμβάνει τὴν τέως ὀθωμανικὴν ὑποδιοίκησιν Δεμιρ—Ἰσάφ καὶ τὰ ὑπολειφθέντα τμήματα τῶν ὑποδιοικήσεων *Πετριτσίου* καὶ *Μελενίκου* μέχρι τῶν κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου καθορισθέντων συνόρων.

Πρὸς Β. τῆς ὑποδιοικήσεως Σιδηροκάστρου καὶ πρὸς τὰ ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα ἀλλοῦτα εἰς ἀπέραντον ὄρσειαν δὲ ὄρος Κερκίνη (Μπέλες), ἔνθα ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς κατεκαρματίσθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ τὴν 25—26 Ἰουνίου 1913. *Ἐν ἀνατολικώτερον ἔφρουτα δὲ ὄρος *Τσιγγέλιον* ἢ *Σιγγέλιον* (†). Αἱ κορυφαὶ τῆς Κερκίνης *Βέτερνα* καὶ *Σουλτανίτσα* ἀπὸ ἀνατολῶν μετὰ τοῦ δεξιόθεν ἔκτεινομένου Τσιγγελίου σχηματίζουσι τὸ στενὸν *Ροῦπελ* (‡), εἰς τὸ ποῖον εἰσέρχεται τὴς διὰ τῆς εἰσόδου τῆς καλοσημῆς *Ντερεβένι*, (‡) ἔνθα ὑπάρχει ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γέφυρα ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος καὶ ὀλίγον νοτιώτερον ταύτης *Πόρος* διαφαντὸς σχεδὸν πάντοτε, ἐφίσταται δὲ οὗτος ἔναντι τῶν σχηματιζομένων νησιδίων ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος κατὰ τὸ μέγος τοῦτο.

Ἀπὸ τοῦ πόρου τούτου διήλθον τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα κατὰ τὸν ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, ὅταν κατέστρεψαν τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦντες πρὸς τὴν *ἄνω Τζουμαγιάν*. (†)

Τὸ στενὸν *Ροῦπελ* ἀπέχει ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Δεμιρ—Ἰσάφ 3)4 τῆς ὥρας περίπου, εἰσέρχεται τὴς δὲ εἰς αὐτὸ διὰ τῆς ἀούσης πρὸς τὴν ἄνω Τζουμαγιάν, ἧς βαίνουσα πρὸς βορρᾶν παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης φθάνει μὲρι τῆς κορυφῆς *Κούλας*, ὅπου κεῖται ἡρὴ ἐπὶ τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων.

566. *Ἐδαφος.—Τὸ ἔδαφος τῆς ὑποδιοικήσεως Σιδηροκάστρου εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον λοφώδες, ἐν ταῖς σχηματιζομέναις δὲ κοιλίαις, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰς

τελευταίας χαμηλὰς ἐκτάσεις τοῦ Στρυμόνος, καλλιεργεῖται κατωτέρως ποιότητος καπνός.

568. *Πληθυσμός*.—29929 κάτοικοι. Ἡ ὑποδιοικήσις Σιδηροκάστρου περιλαμβάνει πολλὰ χωρία βουλγαροφώνων. Ἐν τούταις τὰ ἡρὴ καὶ ἔθιμα τῶν χωρικῶν τούτων, ἡ ἐνδυμασία, οἱ χοροὶ, αἱ παραδόσεις εἶναι πάντα ἑλληνικώτατα μαρτυροῦντα τὴν ἐλληνικὴν αὐτῶν καταγωγήν. (†)

569. *Πόλεις*, *Σιδηροκάστρου* (†) (Δεμιρ—Ἰσάφ, 4337 κάτ.), κομποπολις κειμένη ΝΔ. τῶν Σερρῶν καὶ ΝΑ. τοῦ στενοῦ *Ροῦπελ*, ἀπέχει ἡμισίαιον ὄραν τὸ σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, ὅστις κεῖται νοτιώτερον τῆς μεγάλης γεφύρας τοῦ Στρυμόνος. Ὁ σταθμὸς οὗτος εἶναι ἀπουδαῖον κέντρον διαμετακομιστικῶν ἐμπορίων. Τὸ Σιδηροκάστρου, κειμένη κατὰ τὴν Ν. εἰσοδὸν τῆς κλεισφορείας τοῦ *Ροῦπ λ*, εἶναι ὀχυρώτατον, διαρρέεται ὑπὸ τοῦ παραποτάμιου ἔξ ἀριστερῶν τοῦ Στρυμόνος, Κροσόσβα καλουμένου, ὅστις διαρεῖ τὴν πόλιν εἰς δύο συνοικίας. Εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μελενίκου, ὑποδιοικητοῦ, τοῦ εἰρηνοδίκου, ἔχει ἑξατάξιον σχολεῖον ἀρρέων, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον.

Τὴν πόλιν Σιδηροκάστρου ὁ ἀρχιστρατήγος τῆς κατὰ τὸν Ἑλλήνων βουλγαρικῆς στρατιᾶς Ἰβάνοφ ἐχρησιμοποίησεν ὡς βίβαν, σπείρας ὅμως εἰς βοήθειαν τοῦ ἐν Στρομνίτσης βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐγκατέλιπε μίαν μόνον μεραρχίαν διὰ τὴν ἐπιράσιον τῆς ὀχυρωτάτης ταύτης θέσεως, τῆς δεσποζούσης τῶν Σερρῶν. Συνέβη δὲ τότε μετὰ τὴν κατὰ τὴν Στρομνίτσης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν καταληφθῆ δι' ὀρημηκωτάτης ἐφόδου ὑπὸ τῆς ἄκρας δεξιᾶς τῶν Ἑλλήνων τῆ 27 Ἰουνίου 1913 ἡ κομποπολις Σιδηροκάστρου (Δεμιρ—Ἰσάφ).

Ἐν Σιδηροκάστρῳ παρέμειναν ὡς πρόσφυγες καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἱστορικῆς πόλεως Μελενίκου, βυζαντινῆς ἀποικίας, ἀριθμούσης πρὸ τινῶν δεκαετηρίδων 12000 κατ., μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν εἰς τὸ νέον Μελενίκον.

*Ἐτεροι κῶμαι καὶ κομποπόλεις εἶναι τὸ *Ράδοβον* (625 κάτ.), χωρίον ΒΔ. τοῦ Σιδηροκάστρου κειμένον μετὰ σχολεῖου ἀρρέων. *Ἄνω Πορτία (2140 κάτ.), *κάτω Πορτία* (1570 κ.), *Κροσόσβον* (1790 κάτ.) καὶ *Κίρσοβον* (500 κάτ.), *Σιγγέλιον* (1000 κάτ.) ἐπὶ τῶν ΒΔ. κλιτύων τοῦ Τσιγγελίου ὄρους, *Βέτερνα* (1756 κάτ.), *Λέχοβον* (505 κάτ.), ΒΔ ὀλίγον ἀπέχουσαι κῶμαι τοῦ Σιδηροκάστρου, καὶ πολλὰ ἄλλα.

(†) Τὸ *Τσιγγέλιον* ἢ *Σιγγέλιον* ὄρος εἶναι κλάδος τοῦ Ὄρβηλον, ὃ ὄρειος, ὅσος καὶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τῆς ὀρειογραφίας ἀναφέρειται, ἀποτελεῖ τὸν κορμὸν τοῦ ἄλλεῖον οσοῦ μαιος τῆς βορειανατολικῆς Μακεδονίας. Ἡ κρησιότερα κορυφὴ τοῦ Τσιγγελίου ὀνομάζεται *Ἀλῆ-Μασιτός*, ὕψους 1820 μέτρων. Ὄνομάσθη δὲ οὕτως ἔκ τινος ἐν αὐτῷ ὀνομαζομένου κόμης.

(‡) *Στενὸν Ῥοῦπελ* ὀνομάζεται ἐξ ὀνομαζομένου κῶμης, κειμένης εἰς τὸ βάθος μικρᾶς κοιλίας, σχηματιζομένης ὑπὸ τοῦ ὄρους *Τσιγγελίου*.

(§) Εἰς ἀπόστασιν ἡμισίαιον ὄρας ἀπὸ τῆς εἰσόδου *Ντερεβένι* ἀπαιτῶν τὴν *Μιχρόβα σνάαν*, μῆγαν καὶ κατακλινοφον βρύγιον μῆκος 200 μέτρων καὶ ὕψους 70—80, ἔνθα κατεστράφη ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας *Μάροκος Κράλη*.

(¶) *Μακρινόν* οὗ μὴν κάτω Τζουμαγιάν (*Μπαϊρακλή*), ἐν τῇ περικορῆ Σερρῶν κειμένη, εἶναι ἑλληνικωτάτη κομποπολις, ἡ δὲ ἄνω Τζουμαγιάν εἶναι κομποπολις κειμένη ἐπὶ τῶν παλαιῶν συνόρων τῆς Βουλγαρίας πλησίον τῆς *Δουπενίτσης*, ἢ *ἐπιναρτοῦλεον* ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ὑποχώρησεν.

(*) Ἡ γλώσσα, τὴν ὅποیان ὁ Βούλγαρος θεωροῦσεν ὡς μέγα πληζιότατον τῶν, ἴαν μελετήσῃ ὑπὸ εἰδικῶν ἐθνολόγων, δὴ ἀποδείξει τὴν ἑλληνικωτάτην παρὰ τῶν σλαβικῶν πάλιν, ἂν φανταίαι οὗ φέρει, καθ' ὅσον οἱ χωρικοὶ οὗτοι μεταχειρίζονται λέξεις ἑλληνικωτάτας, καὶ δὴ ὀρηκίας.

(†) Τῆς κομποπόλεως ὑπερκαταί βρύγιος πελόρους, ἐπ' ὃ ἔρεται φρονόλον, ἐξ ὃ καὶ τὸ ὄνομα *Δεμιρ—Ἰσάφ*=Σιδηροκάστρου, ὅς καὶ ἔρεται βυζαντινῆς ἐκκλησίας *λελαζενιμέης* ἐντὸς τοῦ βρύγιον.

570. **Ἐκκαίδευνοι.**—Ἐν τῇ ἐποδιοικήσει Σιδηροκάστρου ἔπηχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας 25 σχολεῖα μὲ 30 διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας καὶ 700 περίπου μαθητὰς καὶ μαθητρίδας.

571. **Προϊόντα.**—Ἡ ἐποδιοίκησις Σιδηροκάστρου παράγει ἐκτός τοῦ καπνοῦ καὶ διάφορα δημητριακὰ, ἐπὶ πλεόν δὲ βόμβακα, μεταξιν, ὄπλιον, σήσαμον, ὄσπρια, ἰδίως τὰ ῥόδια καὶ τὰ κεράσια τοῦ Σιδηροκάστρου εἶναι ἐξαιρετικά, εἰς δὲ τὰ ἐπὶ τῶν ὄρεων δάση κατασκευάζονται καὶ ξυλάνθρακες.

Κτηνοτροφικὰ.—Ἐν ἀφθονίᾳ πρόβατα, αἰγας, βόας, ἵππους ὀνομαστούς, δι' ὧν τροφοδοτοῦνται πολλὰ μέρη τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐνεργεῖται δὲ καὶ σημαντικὴ ἔξυγωγὴ ὀρνίθων καὶ ψῶν.

Ἡ ἐποδιοίκησις Σιδηροκάστρου εἶναι σπουδαῖον κέντρον βυροδοσίας μετὰ μεγάλῃς ἐξαγωγῆς κατεργασμένων δερμάτων.

Ἐν τῇ ἐποδιοικήσει Σιδηροκάστρου ἔκειτο ἡ ἀρχαία ἐπαρχία **Ἰδομαντία**. Πρὸς Δ. τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς λίμνης **Βουτικῆ** ἐξετεινετο ἡ ἀρχαία ἐπαρχία **Μαιδική**, ἔπηχον δὲ α' ἀρχαίαι πόλεις **Πριτοσολο**, **Παροικίπολις** καὶ **Ἡράκλεια**.

Περιλήψεις τοῦ νομοῦ Σερῶν.

Ἄσκη.—Κεραῖν (Μπάλας) αἱ μεσημβριναὶ διακλαθεύσας αὐτὴς ὡς καὶ τὸ ἔρως **Μουσκίου**. Αἱ βυτικαὶ καὶ μεσημβριναὶ κλιθεὶς τῶν ὄρεων **Λεοφόου** καὶ **Βεργίου** καὶ τὸ πρὸς νότον κλιθεῖον χροσοφόρον **Πάγγατον**.

Πεδιάδες.—Ἡ πεδιάς τῶν **Σερῶν**, ἥτις διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς εὐφορίαν ὀνομαζέται πεδιάς τοῦ χρυσοῦ. Τὸ μῆκος

αὐτῆς ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἶναι 20 ὁρῶν καὶ ἀπὸ νότου πρὸς Βεργὰν 5 ὁρῶν.

Ποταμοί.—Ὁ βυτικὸς διαρρέων τὸν νορὸν χρυσοφόρος **Σερμών**, χυνομένης εἰς τὴν λίμνην ἢ **Λίμνην** καὶ ἐκβάλλων εἰ' αὐτὴς εἰς τὸν **Στρυμονικὸν** κόλπον καὶ τινες μικροὶ καὶ ἐρημικοὶ χειμαρῶνδες παραπότιον αὐτόν.

Λίμνη.—Ἡ τοῦ **Βουτικῆ** (Κερνιτίς) καὶ ἡ μεγαλύτερα ταύτης ἢ **Λίμνη** λίαν ἰχθυοτρόφος, εἰς ἣν ἀνέρχονται διὰ τῆς κοίτης τοῦ **Σερμόνος** καὶ πλῆθος θαλασσίων ἰχθύων.

Προϊόντα.—Ἡ πεδιάς τῶν **Σερῶν** παράγει πάντα σχεδὸν τὰ εἶδη τῶν φυτικῶν προϊόντων ἀπὸ τοῦ εὐθιγέστερου δημητριακοῦ καρποῦ μέχρι τοῦ ὄπλιου, τοῦ λίου καὶ τοῦ ἀρίστου ποιότητος καπνοῦ. Τὴν μεγαλύτεραν ὄμως πηγὴν πλοῦτος ἀποτελεῖ διὰ τὴν χώραν ἡ μεγάλῃς καλλιέργειά τοῦ βόμβακος καὶ τοῦ μεταξοκόλλητος. Παράγει δὲ αὐτοῦσις λαχανικὰ καὶ ὀσπριακὰ πάντων τῶν εἰδῶν εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ εἰς ἀρίστα ποιότητας. Ἐνεκα τῆς ἀφθονίας ταύτης ἡ σερραϊκὴ πεδιάς ὀνομαζέται πεδιάς τοῦ χρυσοῦ. Κτηνοτροφικὰ ἐν ἀφθονίᾳ, δέρματα κλπ. Μεταλλεῖα δὲ περιημιόμενα ἀργυροῦ καὶ χρυσοφόρα τοῦ **Παγγαίου**.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς **Σερῶν** διαίρεται εἰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις α' **Σερῶν**, β' **Ζίχης**, γ' **Νηγίτης**, καὶ δ' **Σιδηροκάστρου**.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—**Σέρραι**, **Ζηλαίον** ἢ **Ζίχης**, **Ἀλεοστράτη**, **Νηγίται**, **Σιδηροκάστρον**, κάτω **Τζουμαγιά**, ἄνω καὶ κάτω **Πορθία**, ἄνω **Βροῦτο** καὶ καὶ πολλὰ ἄλλα κῶμαι.

Ἱστορικαὶ πόλεις καὶ ἱστοθεταίαι.—**Σέρραι**, **Νηγίται**, **Κοῦλα**, κάτω **Τζουμαγιά** (Μπατρακλή), ὀρετῶν **Ῥοπέλι**, **Μαγκοῦβα**—Σκάλα κλπ.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων.—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ **Σερῶν** ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὄπλιου, τοῦ μεταξοκόλλητος, τοῦ βόμβακος, τοῦ σπυριου, τοῦ καπνοῦ εἰς μεγάλην κλίμακα, διαφόρων λαχανικῶν καὶ ὀσπριακῶν, εἰς τὰς πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις καὶ εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸ ἐμπόριον.

ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

572. 7) **Νομός Δράμας**. 'Ο νομός Δράμας μετά του νομού Καβάλλας αποτελείουν τὸ ἀνατολικότερον τμήμα τῆς Μακεδονίας κατεχει τὸ μέσον καὶ βόρειον μέρος τοῦ νομοῦ, ὕπερ ἐκτείνεται καὶ πέραν τοῦ Νέστου μέχρι τῆς 'Ροδόπης, συνορεύον πρὸς τὴν Θράκην.

Διοικητικῶς διαιρεται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις· α') *Δράμας* καὶ β') *Ζιγρόβον*.

573. **Πληθυσμός**.—98586 κάτοικοι ἦσαν πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τὸ πλεῖστον Μουσουλμάνοι. Ἦδη ὅμως εἰς ἀμφοτέρους τοὺς νομούς Δράμας καὶ Καβάλλας ἐγκατεστάθησαν ὕπερ τὰς 160000 ὁμογενεῖς.

574. α') **'Υποδιοικήσις Δράμας**.—Ἡ ὑποδιοικήσις Δράμας περιλαμβάνει τὴν τέως ὠθωμανικὴν ὑποδιοικήσιν ἐν τῷ ἔθνει τῶν κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου συνόρων κειμένη τμήματι τῆς τέως ὠθωμανικῆς ὑποδιοικήσεως *Νευροκοπίου* μετὰ τῆς λοιπῆς πρὸς Β. καὶ Α. χώρας μέχρι τῶν ἄλλων συνόρων ('Οξιλάρ) καὶ μέχρι τῆς προεκτάσεως τῆς μεθορίου γραμμῆς τῆς τέως ὠθωμανικῆς ὑποδιοικήσεως Καβάλλας.

Ἡ περιφέρεια τῆς ὑποδιοικήσεως *Δράμας* περιλείπει τὴν ὄνομαστικὴν διὰ τὴν γονιμότητα καὶ τὸν πλουσιότην τῆς πεδιάδος τῆς Δράμας, τὴν καλουμένην ὑπὸ τῶν Τούρκων *χρυσὴν*. Ἡ πεδιάς αὕτη πανταχόθεν κυκλοῦται ὑπὸ ὄρεων καὶ ἀρδεύεται θαυμασίως ὑπὸ τῶν κατεργαζομένων ἐξ' αὐτῶν μικρῶν ποταμίων. Τὸ μήκος τῆς πεδιάδος ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ μεγάλου παραποτάμου τοῦ Στριμόντος *Ἀγγίτου* μέχρι τοῦ ὄρους *Συμβόλου* εἶναι 9 ὥρων, τὸ δὲ πλάτος 4 1/4 ὥρων.

575. **Πληθυσμός**.—75752 κάτοικοι.

576. **Πόλεις**.—*Δράμα* (Παρθενός, 15263 κάτ.) (1), ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Δράμας, τοῦ νομαρχίου, τοῦ πρωτοδικείου καὶ ἐιρηνοδικείου. Κεῖται ἐπὶ τῶν ὑπορειῶν τῶν *Φαλακροῦ* ὄρους (*Μπὸς-δάγ*), κλάδου τοῦ *'Ορβήλου*, ἐν θέσει τορπηῆ, καταφύγῳ καὶ καταρτύῳ, ἀπέχουσα τῶν *Σερρών* περὶ τὰς 13 ὥρας καὶ τῆς *Καβάλλας* 6 ὥρας. Ἡ Δράμα εἶναι πῶς ὄραια, πληθὺς ζωῆς καὶ χαρῆσσοσ, μὲ μεγάλας βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις (3 ὑδρομύλοι, 1 ἀποφολιωτήριον ὀρυζῆς ἀτιμοκίνητον, 2 βυροσδεφεία, 2 πριονιστήρια καὶ 8 σιμακουργεῖα). Λιὰ τῆς πόλεως διέρχεται ὁ ὀρυκτικὸς ζεῖμαρρος *Τοσί*, ἐπιφέρων πολλὰς καυστροφάς. Ἡ φιλόμοσος ἑλληνικὴ κοινότης τῆς Δράμας διετῆρει ἀστικὴν σχολὴν ἀρρένων ἐννεατάξιον, παρθεναγωγεῖον δκατάξτιον, νηπιαγωγεῖον καὶ γυμνα-

στήριον. Ἐπίσης ἀναγνωστήριον καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην, ἅτινα συνετρεῖοντο πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως ἀκόμη ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος «Προόδου». Εὐρίσκειται δὲ εἰς τὸ 232 χιλιόμετρον τῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Κωνσταντινουπόλιν σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

ΣΗΜ. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τὴν 1ην Ἰουλίου 1913 μετὰ πείσιμονα μάχην κατέλαβεν τὴν *Δράμαν*. Οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἐγκατέλειψαν 70 φορητοὺς ἀμάξας πλήρεις διαφόρων εἰδῶν προερχομένων ἐκ τῆς ἑλλην. κομποπόλεως Δοξάτου καὶ ἄλλων χωρίων.

Ἀπὸ τὴν Δράμαν ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀκολουθεῖ τὴν ἀπότομον πλευρῶν τοῦ ὄρους *Μπὸς-δάγ* (Φαλακροῦ), ἐκεῖθεν κατέρχεται πρὸς τὸν ποταμὸν Νέστον (τουρκ. Μέστα καρὰ σου), τὸν ὅποιον διαπερᾷ ἐπὶ γεφύρας μήκους 150 μέτρων. Μετέπειτα ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ διευθύνεται πρὸς Ν. ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νέστου καὶ διέρχεται τὰ μεγαλοπρεπέστατα *στενὰ τῆς Δράμας*, ἅτινα ἔχουσι μήκος 13 χιλιόμετρον. Ἡ γραμμὴ βαίνει μεταξὺ δύο ὄρεων λίαν ἀπότομον καὶ διέρχεται σιραγγας (τουνεὶ) καὶ γεφύρας, σπουδαιότατα ἔργα μηχανικῆς. Κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν φαίνεται ὁ σταθμὸς *'Οξιλάρ* (1) κείμενος ἐπὶ τῶν τελευταίων ὑπορειῶν τῆς 'Ροδόπης.

Προαστάσις (Πυρσόπολις, 4077 κάτ.), κομποπόλις ΒΔ. τῆς Δράμας κειμένη κέντρον παραγωγῆς καπνοῦ ἑξαισίας ποιότητος. Ἐχει πλήρεις σχολοὺν ἀρρένων καὶ παρθεναγωγείων. *Πλεῖνα* (2210 κάτ.), κομποπόλις ΒΑ. τῆς προηγούμενης· ἐκ ταύτης προήλθον κατὰ καιροὺς γενναῖα πρόμαχοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Δοξάτου (2736 κάτ.), κομποπόλις κειμένη ΝΑ. τῆς Δράμας καὶ 1 1/2 ὥραν ἀπέχουσα ταύτης ἐπὶ τῆς ἀμαξίτου ὁδοῦ Δράμας—Καβάλλας. Ἡ εὐήμεροῦσα ἑλληνικὴ κοινότης αὐτῆς ἐκ τῆς καλλιέργειας ἰδίως τοῦ ἀρίστης ποιότητος καπνοῦ συνετῆρει δκατάξτιον ἀστικὴν σχολὴν ἀρρένων, παρθεναγωγείον καὶ νηπιαγωγεῖον λειτουργοῦντα εἰς μεγαλοπρεπῆ διδασκῆτρια, ὡς καὶ περικαλλέστατον ναόν.

Οὔτως εἶχον τὰ τῆς κομποπόλεως τοῦ Δοξάτου, ὅτε ὁ ἐκτραγείς ἄγριος ἐλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος καὶ ἀκριβῶς τὴν 3ην καὶ 4ην Ἰουλίου 1913, ὅπότεν ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς πανικόβλητος ἐπεχώρει πανταχόθεν, συνέπεσε πὸ διέλθῃ κατὰ κακὴν μοῖραν ἐκ τῆς κομποπόλεως ταύτης ἀπόστασμάτι τὸ βουλγαρικὸν στρατὸν ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν δύο ἀνδρῶν καὶ δολοφόνων ἀξιωματικῶν των (ταγματάρχων), οἵτινες διέτασαν πᾶν θεσοσι πῆρ εἰς τὸ *Δοξάτου*, καὶ ἀράτωσι πᾶν ὅτι ἤδύνατο, καὶ μεταφέρουσι καὶ τὰ κατασφραγίστους κατοίκους. Συνέβησαν δὲ τότε ἄγρια

(1) Οἱ Μουσουλμάνοι κάτοικοι τῆς Δράμας εἶναι ἀπόγονοι τοῦ ἐν Δερβενιακίαις καταστραφέντος *Δράμαλη Μαχμούτ* πασῶ, ἦσαν δὲ καὶ οἱ πλουσιότεροι τῶν κατοίκων. Πάντες οἱτοὶ καθὸ ἀνταλλάξιμο ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς περιφερείας τῆς Δράμας μεταβάτες εἰς τουρκικὰ ἔδάφη.

(1) Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς *'Οξιλάρ* ἀπέχει τῆς Θεσσαλονίκης 513 χιλιόμετρα.

και ἀπερίγραπτοι σιγναί φρίκης και ὀδυροῦ· γυναικες και βρέφει φρονεῦσθαι κατά εκατοντάδας, ἀξιοματικό ἐφροσάθηναι τρωπώντες διά τοῦ ξίφους των βρέφει και στρατιώται λογιζόντες αὐτά, νά προηγώνται τῷ στρατευμάτος και νά κραδαίνουσιν ταῦτα δίχην τροπαίων. Σπανιώτατα ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ ἀναφέρονται τοιοῦτον εἶδους ἀπάνθρωποι και σκληραί σιγναί.

Τσατάλτζα (2201 κάτ.), κομποπολις ΝΑ. τῆς Δράμας κεκμένη. Ἡ εὐημεροῦσα λόγφ τῶν μεγάλων κηνοφυτιῶν κοινότης αὐτῆς διετρίχει λαμπρά σχολεῖα ἀρρέονα και θηλέων. Ἡ ἐκεῖ **Φιλοπρόδος** ἀδελφότης διατηρεῖ ἀναγνωστήριον μετά πλουσίας βιβλιοθήκης.

577. β') **Ἡ ὑποδιοικησις Ζιζρόβο** κατεχεῖ τὸ βραῖον μέρος τοῦ νομοῦ κατά τὸν Ὀρβήλον.

578. **Πληθυσμὸς**—22864.

579. **Πόλις και κῶμαι.** **Ζιζρόβο** ἢ Ζιζρόβα (2186 κάτοικοι, κομποπολις ἀνήκουσα εἰς τὸ προσαρτηθὲν τμήμα ἐκ τῆς ὑποδιοικήσεως Νευροκοπίου, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Νευροκοπίου, ὑποδιοικητοῦ και εἰρηνοδίκου, και πολλά ἄλλα κῶμαι και χωρία.

580. **Ἐγκατενοῦσι.** Ἐν ταῖς ὑποδιοικήσει Δράμας και Ζιζρόβο ὑπῆρχον ἐπὶ τουρκοκρατίας 20 ἑλληνικά σχολεῖα μὲ 1400 μαθητὰς και 38 διδασκάλους.

581. **Προϊόντα.** Δημοπρατικοὶ καρποὶ ἐν ἀφθονίᾳ, ὄρυζα, βίμβαξ, κουνούλλια, παντοειδῆ δερμάτα καταγεγραμμένα και μὴ, πολλά **κηνοστρωμνὰ** εἶδη, παντὸς εἶδους ὀπῶρα και ἄφθονα λαχανικά.

Κύριον προϊόν ἀμφοτέρων τῶν ὑποδιοικήσεων Δράμας και Ζιζρόβο ἐστὶν ὁ καπνὸς, οὗτινος ἡ παραγωγή ἀνάχεται εἰς 1500000 ὀκάδας ἀρίστης ποιότητος. Μόνῃ ἢ κομποπολὶς τῆς Τσατάλτζας παράγει ὑπὲρ τὰς 200000 ὀκάδας ἀρίστης ποιότητος καπνοῦ.

Περὶλήψις τοῦ νομοῦ Δράμας.

Ὄση.—Εἰς τὸν νομὸν Δράμας ἀνήκουσιν αἱ μεσημεριναὶ ὑπὲρταται τῶν Ὀρβήλου και αἱ δυτικαὶ τῆς Ροδόπης, τὸ **Φαλακρὸν ἔσος** (τ. Μπρζὶ δὲγ) και τινὰ ἄλλα κληροπότερα.

Πεδιάδες.—Ἡ πεδιάς τῆς Δράμας ὀνομασθὲν διὰ τὴν γονιμότητά και τὸν πλοῦτον τῆς, καλονομήν διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν τούρκων Χρυσῶ. Ἡ πεδιάς αὐτὴ κηκοῦται πανταχόθεν ὑπὸ ὄρεων και ἀρδεύεται ὀχυμασῶς ὑπὸ καταγεγραμμένων μικρῶν ποταμῶν. Τὸ μήκος τῆς πεδιάδος ἀπὸ τοῦ παραποτάμου τοῦ Σερρώνος ἄρχεται μέχρι τῶν ἔσων **Συμβόλου** ἐστὶν 9 ὄρων τὸ δὲ πλάτος 4 1/2 ὄρων.

Ποταμοί.—**Ἄνατολ.** ὁ Νέστος και Δυτικῶς ὁ Σερρώνος, ἐν δὲ τῇ ἄνωτερικῇ πολλὰ μικρά και χημαρρόδη ποτάμια, ἔλα ὁ χελιαρος Τσιζι, ὅστις διαρρέει μέρων Δράμας.

Προϊόντα.—Δημοπρατικοὶ καρποὶ ἐν ἀφθονίᾳ, ὄρυζα, βίμβαξ, κουνούλλια, παντοειδῆ δερμάτα καταγεγραμμένα και μὴ, πολλά κηνοστρωμνὰ εἶδη, παντὸς εἶδους ὀπῶρα και ἄφθονα λαχανικά. Κύριον ἔμωσ προϊόν τοῦτο ἐστὶν ὁ καπνὸς, οὗτινος ἡ παραγωγή ἀνάχεται 1500000 και πλέον ὀκάδας ἀρίστης ποιότητος.

Διοικητικοὶ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς Δράμας διαίρεται πολιτικῶς εἰς δύο ὑποδιοικήσεις α') Δράμας και β') Ζιζρόβο.

Πόλις και κῶμαι.—**Δράμα,** Προσοκοπὴ, Πιέτρα, Δοξάτο, Τσατάλτζα, Ζιζρόβο.

Ἰστορικαὶ πόλις και κῶμαι.—**Δράμα, Πιέτρα, Δοξάτο, Ζιζρόβο.**

Ἀσχολία κατοίκων.—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ Δράμας ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημοπρατικῶν καρπῶν, τῆς ὄρυζης, τοῦ βίμβαξου, τοῦ σαρμάου, τῆς σπορροφίας, διαφόρων λαχανικῶν και ὀπῶρων, εἰς μεγάλην κλίμακα τὸν καπνὸν, εἰς τὴν κηνοστρωμνάν, εἰς τὴν καταργασίαν τῶν δερμάτων, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν τοῦ καπνοῦ. Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ τῶν πόλεων εἰς τὰ γράμματα και τὸ ἐμπόριον.

ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΛΑΣ

582. Οὗτος κεῖται πρὸς Ν. τοῦ νομοῦ Δράμας και ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις α') Καβάλλας, β') Νέστον, μετά τῆς περιφέρειας **Μπουκίων**, γ') Πραβίου και δ') Θάσου.

583. **Πληθυσμὸς.**—84006 κάτ. Τοὺς ἀναχωρήσαντας τούρκους ἀνεπλήρωσαν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς νομοὺς Δράμας και Καβάλλας ὑπὲρ τὰς 160000 πρόσφυγες ἐκ μικρᾶς Ἀσίας προσελθόντες κλπ.

584. α') **Ἡ ὑποδιοικησις Καβάλλας.**—Ἡ ὑποδιοικησις Καβάλλας περιορίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως Δράμας, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς τοῦ Νέστον και πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως Πραβίου, κατέχει δὲ μέρος τῆς ἀρχαίας ἐπαρχίας Ἡδωνίδος.

585. **Πληθυσμὸς.**—33575 κάτοικοι.

586. **Πόλις.**—**Καβάλλα** (Χριστόπολις, 23000 κ.). πόλις κεκμένη ἐπὶ τῶν τελευταίων μεσημεριῶν κλιτύων τοῦ ὄρους **Συμβόλου**, ἀπέναντι τῆς νήσου Θάσου και ἐπὶ βραχώδους ἀκρωτηρίου, πρὸ τοῦ οὐοῖου κεῖται μικρὰ νησί.

Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ἐκτείνεται **βυζαντινὸν τεῖχος**, ἀνακαινισθὲν ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Τούρκων και κατά τὸ μέσον τοῦ τεύχους ἐγείρεται ἡ **ἀκρόπολις**. Εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ζάνθης και Καβάλλας, ὑποδιοικητοῦ και πρωτοδικεῖου. Ἐχει περικαλλεῖς ναοὺς, γυμνάσιον, μεικτὴν ἐμπορικὴν σχολὴν ἀρρέων και θηλέων, ἄστικὴν σχολὴν, παρθεναγωγεῖον, δύο νηπιαγωγεῖα, γυμναστήριον και ἄριστον νοσοκομεῖον.

Ἡ πόλις Καβάλλα συγκοινωνεῖ δι' ἀμαξίων ὁδῶν μετά τῶν πρωτευουσῶν τῶν ὑποδιοικήσεων Χρυσόπολεως (Νέστον), οὐ ἀπέχει 6 ὄρας, Πραβίου 3 ὄρας και Δράμας 6 ὄρας περίπου, συνδεομένη δι' ἀμαξίων τοῦ ὁδοῦ μήκους 36 χιλιομέτρων, τῆς ὁδοῦ προχωροῦσης και πέραν τῆς Δράμας πρὸς τὸ Νευροκόπιον.

Παρὰ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως εἶναι ἐκτισμένον τὸ μέγα **Ἰμαρέτ** τοῦ ἐν Καβάλλᾳ γεννηθέντος Μεχμέτ Ἄλι, ἐν τῷ ὁποίῳ ἄλλοτε διετῶντο περὶ τοὺς 600-700 σοφιάδες, μισθοδοτούμενοι και τρεφόμενοι ἐκ τῶν πόρων τοῦ ἰδρύματος. Ὁ **Μεχμέτ Ἄλις** ὑπέθεξεν ἔμπορος καπνῶν ἐν Καβάλλᾳ και κατόπιν ἀρχηγὸς τῆς ἀβραμικῆς χωροφυλακῆς ἐν Αἰγύπτῳ τῷ 1804. Ἀφ' ἧς δὲ ἐποχῆς ἡ Ἄγγλις ἐγκατέλειψε τὴν Αἴγυπτον (1803), συνέβη ἐκεῖ ἐμφύλιος πόλεμος με-

ταξὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ **Ἀλβαῶν** καὶ τῶν **Μαμελούκων**, οὓς κατώρθωσε νὰ καταστρέψῃ ὁ Μεχμέτ Ἄλις ἀποβάς οὕτω κυβερνήτης τῆς Αἰγύπτου. Ἐκτοτε δὲ διορίσθη ἐπὶ τοῦ σουλτάνου γενικός διοικητῆς τῆς Αἰγύπτου ὡς φόρου ὑποτελής. Ἐκτισε δὲ τότε καὶ τὸ μέγα **Ἱμαρέτ** ἐν Καβάλλῃ, τῆς πατρίδος τούτου.

Ὁ ἀνοικτὸς καὶ ἀνεὺν κρηπιδώματος εἰσεὶ λιμὴν τῆς Καβάλλας κεῖται δυτικῶς τοῦ φρουρίου καὶ ἐπ' αὐτὰ τὰ τείχη. Οἰχ ἦσαν τὰ πλοῖα, μὴ δυνάμενα νὰ προσφυλαχθῶσιν ἐπὶ τῶν ἀνέμων καὶ τὸν κυμῶτων, καταφεύγουσι πολλὰς εἰς τὸν λιμένα τῶν **Ἐλευθερῶν** καὶ εἰς τὸν ἀπέναντι ὄρμον τῆς **Παναγίας** τῆς νήσου **Θάσου**.

Τὸ **εἰσαγωγικὸν** ἐμπορίον τοῦ λιμένος τῆς Καβάλλας ἀνήλθε κατὰ τὸ ἔτος 1912 εἰς 8500000 δραχμῶν, τὸ δὲ **ἐξαγωγικὸν** εἰς 10 ἑκατομμ. δολάδιον καπνοῦ ἀξίας 64 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Ὀδοεῖα ἀπομένει ἀμφιβολία ὅτι ὑπὸ τὴν παρῆκην ἑλληνικὴν διοίκησιν τὸ **ἐξαγωγικὸν** ἐμπορίον τῆς Καβάλλας θὰ ὑπερβαίη ἤδη τὰ 160000000.

Εἰς ἀπόστασιν δίωρον ἀπὸ τοῦ φρουρίου κεῖται τὸ χωρίον **καλιὰ Καβάλλα** μετὰ 500 κ., εἰς μίαν δὲ ὥραν ἀπόστασιν δυτικῶς τοῦ φρουρίου ἔχει κτισθῆ πρὸ 25 ἐτίας ἡ νέα **Καβάλλα**, ἐν ἣ ὑπάκουσι διακόσμι οἰκίαι.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καὶ 300 μεγάλα καταστήματα κατοργασίας καπνοῦ.

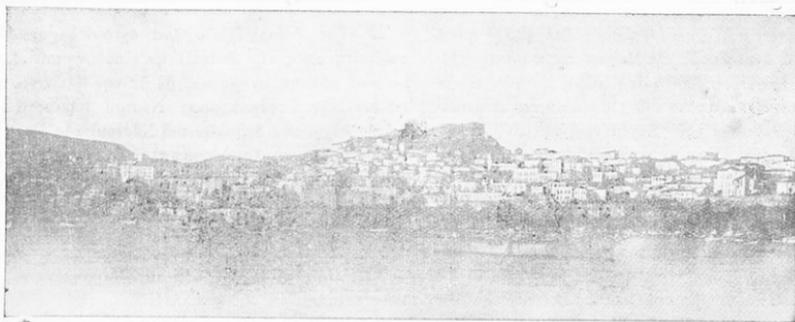
Ἡ Καβάλλα ὀνομάζετο κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν **Νεάπολις** καὶ ἦτο ἐπίγειον τῶν **Φιλίππων**. Ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο **Νεάπολις**, καὶ ὅτε κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα καταστράφη ἡ πόλις, εὐκαίτοι ἴδρυσαν ἐπὶ βραχόδοξοι εἰς τὴν θάλασσαν προεκβολὴς τὴν **Χριστόπολιν**, μετονομασθεῖσαν μετὰ τινὰ χρόνον **Καβάλλαν**.

Τὴν πρῶταν τῆς 27 Ἰουνίου 1913 ὁ ἑλληνικός στόλος ἐκδιώξας τοὺς ἐπιδρομικοὺς Βουλγάρους κατέλαβε τὴν ὠραίαν καὶ πλουσιωτάτην ταύτην πόλιν.

Ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς Καβάλλας ἀνεβλῶν τῆν 30 Νοεμβρίου 1912 ὁ Φερδινάνδος τῆς Βουλγαρίας ἐκφυγῆθη, ἀνετίξων πρὸς τὸ Αἰγαίον, ὅτι θὰ καταστήσῃ τὴν Βουλγαρίαν **κυρίαρχον τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου!**

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας μετὰ δισὶ μῆνας ὁ τότε ἀρχιστρατήγος τῶν Ἑλλήνων ἀνήλθεν ἐπὶ τοῦ φρουρίου καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς θέσεως ἐφοτογραφηθῆ ἀνετίξων εἰς τὸ Αἰγαίον πλήρης χαρᾶς καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφανίας, διότι κατώρθωσε νὰ καταπορεύσῃ τοὺς ἐπιδρομικοὺς καὶ νὰ σώσῃ τὴν ἑλληνικωτάτην πόλιν Καβάλλαν.

Ὁδεῖοντες πρὸς Β. ἀπὸ τῆς πόλεως Καβάλλας

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΒΑΛΛΑΣ

διὰ τῆς ἀμαξίτου ὁδοῦ πρὸς τὴν Δράμην εἰς ἀπόστασιν $2\frac{1}{2}$ ὥρων συναντῶμεν τὰ ἔρειπια τῆς ἀρχαίας πόλεως *Φιλίππων*. Ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τούτων διακρίνονται τὰ ἐδῶλια τοῦ θαύρου τοῦ *Φιλίππου*, τὰ ἔρειπια τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, κολοσσαῖοι στῖλοι ἐγκλωδῶν μαρμάρων (ἔρειπια ῥωμαϊκοῦ κτιρίου), ἐνεπίγραφαι πλάκες ἑλληνικαὶ καὶ ῥωμαϊκαί, ναῖσκος μετὰ τοιχογραφῶν ἁγίων. Ἐν Φιλίπποις τῷ 53 μ. Χ. ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον ὁ ἀπόστολος *Παῦλος* καὶ συνέστησε τὴν πρώτην ἐν *Ἐθρώπῃ* χριστιανικὴν κοινότητα.

Παρὰ τὴν πόλιν *Φιλίππους* ὁ *Ἀγρίωνος* καὶ ὁ *Ὀκτάβιος* ἐνίκησαν κατὰ κράτος τὸν Βροῦτον καὶ τὸν Κάσιον τῷ 42 π. Χ. ἐκμηδενίσαντες οὕτω τὴν ῥωμαϊκὴν δημοκρατικὴν φατρίαν.

Ἡ ὑποδιοίκησις τῆς *Καβάλλας* ἀποτελεῖται ἀπὸ 26 ἐν ὅλῳ μικρὰ καὶ ὀλιγοπληθῆ χωρία, ἐκ τῶν ὁποίων πλὴν τριῶν τὰ λοιπὰ ἦσαν μουσουλμανικά.

Προῦτόνα.—Ἡ περιοχὴ τῆς ὑποδιοικήσεως *Καβάλλας* παράγει εἰς τὰς παρακειμένας αὐτῇ δύο ἐκτεταμένους κοιλιάδας 300000 δκάδας ἀρίστης ποιότητος καπνοῦ, ὀλίγους δημογεωργικοὺς καρπούς, βάμβακα, σῆσαμον, ἔρινα, δέσμακα. Ἐν τῇ πόλει *Καβάλλᾳ* ὑπάρχουσι πολλὰ οἰκονομικοποιεῖα, 5 σαπωνοποιεῖα, 2 μακαρονοποιεῖα, παγοποιεῖον καὶ μετὰ τὰ καταστήματα καὶ ἀποθήκαι συσκευῆς καπνοῦ.

587. β') **Ἐποδιοίκησις Νέστου.**—Ἡ ὑποδιοίκησις *Νέστου* ἀποτελεῖ τὴν ἀκροτάτην χώραν τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας χρησιμεύουσα ὡς ὄριον τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης.

Περιλαμβάνει τὴν τέως ὀθωμανικὴν ὑποδιοίκησιν *Σαρισμαπάν*, χωρίζεται δὲ αὐτὴ ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς παραλίης τοῦ Ἀγαίου διὰ τοῦ ποταμοῦ *Νέστου*, ἀνερχομένη δὲ ἐκτείνει πρὸς Β. περιλαμβάνει καὶ μὲγα μέρος τῆς ἀνατολικῆς τοῦ *Νέστου* χώρας.

Πληθυσμός.—19487 κάτοικοι.

Πόλις.—*Χρυσόπολις* (*Σαπαῖοι*, *Σαρισμαπάν* 700 κάτ.) κομποπόλις κειμένη ἐν τῇ ὁμώνυμῳ καὶ εὐρο-

ρωτάτῃ πεδιάδι ἀπέχουσα ἡμίσειαν ὥραν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ *Νέστου*, ὀλίγον κατωτέρω ταύτης ἀρχίζει νὰ σχηματίζεται τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ *Νέστου*. Ἀπέχει περὶ τὰς 5 ὥρας τῆς *Καβάλλας* καὶ 10 ὥρας τῆς *Δράμας*, μετ' ἀμφοτέρων δὲ τῶν πόλεων τούτων συνδέεται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν. Ἐδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου.

Ἄτεροι κομποπόλις εἶναι ἡ *Κάγια*—*Μπουρνά*, τὸ *Καρατζάσιο* (1004 κάτ.) καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Οἱ κάτοικοι τῆς ὑποδιοικήσεως ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κανοφυτίαν, παράγοντες μεγάλην ποσότητα καὶ ἀρίστης ποιότητος καπνῶν.

587. γ') **Ἐποδιοίκησις Πραβίου.**—Ἡ ὑποδιοίκησις *Πραβίου* ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν μεσημβριῶν κλιτύων τοῦ *Παγγαίου* καὶ τοῦ χθθαμιλοῦ ὄρους *Συμβόλου*, οὗ αἱ μεσημβριναὶ ὑψώματα ἐξικονοῦνται μέχρι τῆς θαλάσσης.

588. **Πληθυσμός.** 16434 κάτοικοι.

589. **Πόλις.** *Πράβιον* ἢ *Πέργαμος* (2389 κ.), ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἐλευθερουπόλεως, ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου, κομποπόλις κειμένη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ *Παγγαίου* ὄρους καὶ τοῦ δυτικῶς μετ' αὐτοῦ συνεχόμενου *Συμβόλου* πρὸς Ν. τῆς ὁμώνυμου λίμνης καὶ τῶν ἑλῶν τῆς *Δράμας* (τενάρῃ *Φιλίππων*). Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης αὐτῆς συντήρει πλῆρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. *Νικησιάνῃ* (1632 κάτ.), κομποπόλις κειμένη δυτικῶς τοῦ τεναγίου τῶν *Φιλίπων* μετὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κανοφυτίαν καὶ ψαδοπλεκτικὴν. *Ποδογόριαν* (600 κάτ.), κομποπόλις κειμένη ἐπὶ ὑψηλῆς τοποθεσίας εἰς τὰς μεσημβρινάς κλιτύς τοῦ *Παγγαίου*, περιβλεπτοῦ καὶ κατάρουτος.

Μεσορόπη (1) (1700 κάτ.) διατηροῦσα λαμπρὰ σχολ-

(1) Ἡ *Μεσορόπη* εἶχεν ἄλλοτε ἀκμαίαν βιομηχανίαν τριχίνου ὑφασμάτου, ὅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς περικαλίσματα τῶν δεμάτων τοῦ καπνοῦ, ἢ τῆς ὄμοιοι καπνέμποροι φέρουσι ταῦτα ἐξ *Ἐθρώπης* μετὰ συμφοροῦσας τιμὰς.

λεία ἀφρένων καὶ θηλέων. Σαμόκοβον (2300 κάτ.), κομόπολις ἀνατολικῶς τῆς Μεσορῶτης κειμένη. Ὁρφάνον ἢ Κοντέσσα (500 κάτ.), κόμη ἐπὶ τῶν τελευταίων δασωδῶν κλιτύων τοῦ Παργαίου καὶ ἀνατολικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος μετὰ μικρὸν καὶ ἀσφαλὴ λιμένα. Πλησίον τούτου εὑρίθηναι σπουδαία ἄλκυκα, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκτῆς ὑπάρχει φρούριον ἐνετικῶν Χρυσόπολις καλούμενον. Τσάρεζι, κόμη ἀπέχουσα μίαν ὥραν τῆς Ποδογοριάνης, μετὰ πολλὰς ἀποθήκας καυπεμπόρων καὶ κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου, ἀπέχει 1/4 τῆς ὥρας τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπίνετον τῶν περιφερειῶν τῶν Σερρῶν, τῆς Ζίχνης καὶ τοῦ Πραβίου.

Εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας πρὸς βορρᾶν καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Στρυμόνος κείται ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἀμφικιόλους (1) τὸ μικρὸν χωρίον Νεοχώρι (Γενίσιου) τῆς Ἠδωνίδας. Ἐκεῖ δὲ κατείνεταν ἐπὶ πλακῶν διάφοροι ἐπιγραφαὶ καὶ πολλὰ ἀνάγλυφα, εὐρέθησαν δὲ τελευταῖον καὶ πολλὰ νομισμάτια. Ἐλευθεραὶ (900 κάτ.), κομόπολις παράλιος κειμένη 3 ὥρας ἄνω. τῆς Καβάλλας. Ὁ λιμὴν τῶν Ἐλευθερῶν εἶναι ἀριστος διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ βάθος τῶν ὑδάτων του καὶ τὸ ἀπρόσβλητον ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἔκειτο πάλαι ἡ ἀρχαία Ἠιών, ἐπίνετον τῆς Ἀμφικιόλους.

590. **Ἐγκαίδευσις.**—Ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Πραβίου ὑπῆρχον ἐπὶ τουρκοκρατίας 17 σχολεῖα μετὰ 850 μαθητᾶς καὶ 25 διδασκάλους.

591. **Προτόνια.**—Δημητριακοὶ καρποὶ, βίμβαξ, σίσημον, ἐλαῖα, διάφοροι ὄπωροι καὶ κηρὸς εἰς μεγάλας ποσότητας (950000 ὀκάδας), διακρινόμενος διὰ τὴν ἄραν αὐτοῦ ἐλαφρότητα καὶ τὸν ὄρωτον χροματισμόν του.

592. δ) **Ἰσχυροὶ ὑποδιοικήσις Θάσου.**—Ἡ ὑποδιοικήσις τῆς Θάσου ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν νῆσον Θάσον (2) καὶ ἀπὸ τὰς παρακειμένας αὐτῇ νησίδας *Θασσοπούλαν* πρὸς Β., *Κίνυραν* πρὸς Α. καὶ *Παναγίαν* πρὸς Ν.

Ἡ νῆσος Θάσος ἔχει *σχήμα* σχεδὸν *στερογγύλον* καὶ κείται πρὸς τὴν ἀνατολικὴν εἴσοδον τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου, σχηματίζει δὲ μετὰ τὴν ἀπάναντα παραλίαν τῆς ὑποδιοικήσεως Νέστον (ὄρος Κεραμωτῆς μέχρῃ τὸν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου) τὸν ὄχι πολὺ στενὸν πορθμὸν τῆς Θάσου (πλάτους 6 περίπου μιλίων). Εἶναι νῆσος ὄρεινῆ, δασώδης καὶ μεταλλοφόρος ἐν τῷ μέσῳ περιῶν αὐτῆς ὑψοῦται τὸ ὄρος Ἰσχυροῦ (ὕψ. 1028 μ.).

593. **Ἐμβαδόν.**—398 τετραγ. χιλιόμετρον.

594. **Πληθυσμὸς**—12428 κάτ., διηρημένῃ εἰς 10 κοινότητες.

595. **Πόλεις.**—*Παναγία* (1342 κ.), κομόπολις ἀπέχουσα τοῦ ὀμωνύμου λιμένος 2 σχεδὸν ὥρας, εἶναι ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου. Ἀξιολογώτερος λιμὴν τῆς νήσου εἶναι ἡ *ὀκάλα Παναγίας*, τεχνητὸς λιμενίσκος, προσετὸς μόνον εἰς μικρὰς χωρητικότητας πλοῖα. (1)

Ὁλόκληρος ἡ νῆσος Θάσος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα κυρίως χωρίων, *Θεολόγος* (2100 κάτ.), *Κάστρον* (1207 κάτ.), *Καζὴ* ἢ *Καζή* (1600 κάτ.), *Καζαρίτι* (1200 κάτ.), *Μαριαῖς* (742 κάτ.), *Σωτήρος* (506 κάτ.), *Ραχῶρι* (815 κάτ.) κλπ.

596. **Ἐγκαίδευσις.**—Ἐν Θάσῳ ὑπάρχουσι 14 σχολεῖα, διδασκαλικοὶ καὶ διδασκαλίσσαι 20 καὶ μαθηταὶ καὶ μαθητρίαι 1300 περίπου.

597. **Προτόνια.** Ἡ Θάσος παράγει ἔλαιον, ἐλαῖας, ξυλείαν οἰκοδομησίμον, κηρὸν, μέλι, βομβύκια, ὄπωρος, οἶνον ἄλλοτε πεφημιμένον, ἀλλ' ἤδη μόλις ἐπαρκοῦντα εἰς τὴν ἑχόρην καταναλώσιον.

Μέταλλα.—Ἀντιμόνιον, ἄργυρος, χαλκὸς καὶ λευκὰ μάρμαρα.

Ἡ Θάσος ἀπὸ πολλῶν χρόνων εἶχε δοθῆ ἐπὶ σουλτανίου *Μαχμούτ* εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν δυναστείαν τοῦ *Μεχμέτ Ἀλῆ* καὶ ἐκνεβερίατο πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της ὑπὸ ἀπειταίμενον τῆς αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως.

Περὶλήψεις τοῦ ἀριστοστατοῦ νομοῦ Καβάλλας.

Ὄρη.—Τὸ ἐπίσημος καὶ χαμηλὸν *Σύμβολον*, αἱ ἀνατολικαὶ κλιτύες τοῦ χρυσοφόρου Παργαίου καὶ τινὰ ἄλλα χαμηλότερα. Τὰ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Νέστον εὐρισκόμενα *στενά*, τῆς *Λοφίας* καλούμενα, ἄτινα εἶναι ἐκτάσεως 13 χιλιομ., διερχόμενα διὰ μέσου σήραγγος (τουτέλι) καὶ γεφυρῶν, σπουδαιότητος ἔργων μηχανικῆς.

Πεδιάδες.—Ἡ εὐφορὸς πεδιάς τῆς Χρυσόπολις (Σαρκαμπάν), ἡ τεναγῶδες πεδιάς τοῦ Πραβίου καὶ αἱ κηροφόροι μεγάλας κοιλιάδες τῆς Καβάλλας.

Ποταμοί.—Ἡ ἀρτεταρῆ ἐχθὴ τοῦ Νέστου καὶ διάφοροι μικροὶ χειμαρρῶδες ποταμοὶ ἀρδύοντες τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ.

(1) Διὰ μεγάλαν πλοῖα ἀσφαλὲς ἀγκυροβόλον ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἀκτικῆς παραλίας τῆς νήσου Θάσου καὶ τῆς μικρᾶς νήσου *Θασσοπούλας*, ἀπεχόμενης τῆς ἀκτῆς τῆς Θάσου 3 περίπου χιλιομέτρων.

(1) Ἡ ἀρχαία Ἀμφικίολις ὑπέρχεν ἡ ἐπιφανοστάτη τῶν πόλεων τῆς μετὰ Στρυμόνος καὶ Νέστον χώρας. Ὁ μύθος Ἀλέξανδρος, ἐνέειπεν ὀμοίῃ ἰσχυρατικῶν κατὰ τῆς Ἀσίας. Ἡ Ἀμφικίολις ὑπέρχε τὸ μῆλον τῆς ἑριδος μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων. Καθ' ὃν χρόνον κατελήμβανεν ὁ Φίλιππος τὴν Ἀμφικίολιν, ὁ Δημοσθένης ὑπενεθίμει διὰ τὸν ὄρωτον λόγον εἰς τοὺς Ἀθηναίους πῶσον αὐτῇ ἦτο καταληλυθῆται δι' ἔμποσον ἔνεκα τῶν ἀσφαλῶν λιμένων της, διὰ τὴν πληθύναν τῆς ἔξαγομένης ναυπηγήσειον ἐπιλείας της, διὰ τὴν μοναδικὴν ἐφορίαν της καὶ ποῖα τὰ μεταλλεῖα τῆς χρυσοῦ καὶ ἄργυρου.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ Ἀμφικίολις ἐκαλετο *Ἐννέα ὀδοί*, διότι ἐννέα ὀδοὶ ἐκ διαφόρων διενθύνοντο ἀπὸ ἑλῆν τὴν χώραν τῆς Ἠδωνίδας κατέλθον εἰς αὐτήν. Οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰς ἐδοκίμασαν τὰ τὴν καταλήθον καὶ μόνον τὸ 427 π. Χ. κατῴρωσαν τὰ τὴν κυριότητα καὶ τὰ τὴν ὀνομασίαν ὀνομασίαν Ἀμφικίολιν.

(2) Θάσος ὀνομάσθη ἀπὸ τοῦ νηῶν τοῦ Ποσειδῶνος Θάσου ἢ τῶν βασιλέων τῆς Φοινίκης Ἀγρόρος.

Λίμναι.—Η τῶν *Πραβίων*, τὰ ἐκτεταρμένα τεσσάρη τῶν Φιλίππων, αἱ λιμνοθάλασσαι δεξιᾷ τοῦ κόλπου τῆς Καβάλλας καὶ ἐπὶ τῆς παραλλᾶς τῆς ἀντικρῆς τῆς νόσου ὄθισου καίματα Δαλιανὴ καὶ ἀποτελοῦσιν πλούσια ἰχθυοτροφεῖα.

Προϊόντα.—Δημητριακὰ καρπὰ, βῆρβαξ, σίκαλον, ἔλαια, ἔσθρα ἔριτα, βέρμακα, καννὴς εἰς μεγάλας ποσότητας, διακρινόμενος διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἐλαφρότητα καὶ τὴν ὀρεον χρωματισμὸν του.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νεοσυσταθεὶς νομὸς Καβάλλας διαίρεται εἰς Ἀ ὑποδιοικήσεις α') Καβάλλας, β') Πραβίων, γ') Νέστον μετὰ τῆς περιεφερείας Μπουκίων καὶ δ') ὄθισου, *Πόλεις καὶ κώμαι.*—Καβάλλα, Πράβιον ἢ Πέριμος, Μεσορόση, Ποδογόρσιον, Χερσόπολις (Σαρρασημάν), Παναγία (ὄθισου) καὶ πολλὰ μικρὰ κώμαι.

Ἱστορικαὶ πόλεις καὶ τοποθεσίαι.—Καβάλλα, Ἰραοῦ, Φιλίππων, Ἐλευθεραὶ, Ἀμφιπόλις, Ἠϊὸν κλπ.

Ἀσχολίαι κατοίκων.—Οἱ κάτοικοι τῶν νορῶν Καβάλλας ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν σχετικῶς ὀλίγων τῶν ἐπιμητριανῶν, εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βέρβακος καὶ τῆς σιτροφίας, τοῦ ἔλαιου, τοῦ σιταμένου, διακρίνον ὀρεῶν καὶ εἰς διάφορα κτηνοτροφικὰ εἶδη κλπ. Κόρον ὅμως ἐπιγένημα αὐτῶν εἶναι ἡ κατεργασία τοῦ καννῶν ἐν ταῖς μεγάλας ἀποθήκῃς τῆς πόλεως Καβάλλας, πολλοὶ δὲ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων ἐπιβιβάζονται εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ε' ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

598. *Θέσις.*—Ἡ ἔπο τοῦ ὄνομα ἑλληνικῆς δυτικῆς Θράκης χώρα παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα συμφώνως μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ *Νεϊγῆ*, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίσθησαν μετ' ὅλης σχεδὸν τῆς Θράκης μέχρι τῆς Τσατάλαξας (πυλῶν τῆς Κιπλόσεως) ὑπὸ τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν συμμάχων ἡμῶν τὰ ἔθνη καὶ ἱστορικὰ ἡμῶν δικαιώματα, ἐπιβροβυθεύσεις οὕτω τῆς μεγάλῃς καὶ ἀποτελεσματικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἐπικρατίαν τοῦ παγκοσμίου ἀγῶνος, τὴν ὁποίαν παρέσχεν ὁ ἀνδρείος ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὲρ τῶν δυτικῶν δυνάμεων καὶ κατὰ τῶν κεντρικῶν.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἑλληνικὴ αὕτη χώρα, δυτικῆ καὶ ἀνατολικῆς Θράκης, ἦν καὶ διετέλεσεν ἐπὶ τινὰ καιρὸν ὑπὸ ἑλληνικὴν κατοχὴν, συνεπεῖα τῆς ἐπελευθύνσεως ἐθνικῆς καταστροφῆς τοῦ ἐν μικρῷ Ἀσίᾳ στρατιωτικοῦ ἑλλ. μετώπου, ὑπεχρεώθη ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν ἀνατολικὴν Θράκην εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ νὰ κρατήσῃ μόνον τὴν δυτικὴν μετὰ ὅρα τὸν μέσον ῥοῦν τοῦ Ἐβρου, ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀρχόμενοι.

599. *Ὄρια.*—Ἡ δυτικὴ ἑλληνικὴ Θράκη περιορίζεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς ὄροστοχίας τῆς *Ῥοδόπης* καὶ τῆς βουλγαρικῆς ἀνατολικῆς *Ῥωμυλίας* (βορείου Θράκης), ἀπὸ νότου ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου (Θρακικοῦ) πελάγους, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ μέσου ῥοῦ τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου καὶ τοῦ τριγώνου *Καργάτας* καὶ πρὸς δυτικὰς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Νέστου*.

ΣΗΜ. Ὀλόκληρος ἡ Θράκη ἔχει διανεμηθῆ σήμερον μεταξύ Βουλγαρίας, Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος.

600. *Ἐμβαδόν.*—Ἡ ἑλληνικὴ Θράκη ἔχει ἔμβαδόν περὶ τὰ 10000 τετραγ. χιλιόμετρα.

601. *Πληθυσμὸς.*—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Θράκης ἀποτελεῖται ἐκ 220 χιλιάδ. κατ. καὶ ἐξ 115 χιλ. Ἑλληνῶν μετοικιστῶν ἐκεῖ βιαίως, ἐξ ἀνατολικῆς Θράκης ὅς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

602. *Ὄρεα.*—Ἡ *Ῥοδόπη* (Δεσποτοβοῦνι) μόνον αἱ μεσημβριναὶ αὐτῆς διπλασιάζονται, (πρόβουνοι τῆς Ῥοδόπης) ὁ *Ἰσμορος* (π. τεκίρ-δὰγ, καὶ ὄρος Σταγίρων) καὶ τὸ *Ἰερὸν* ὄρος.

603. *Πεδιᾶδες.*—Ἡ εὐρεῖα καὶ καπνοφόρος πεδιάς τῆς *Ξάνθης* ὡς καὶ ἡ εὐρεῖα καὶ εὐφορος *Κομοτινῆς* (Γκιουμουλτζίννας), ἐκεῖθεν δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰσμιρῶν μέχρι τοῦ Ἐβρου καὶ κατὰ μήκος τοῦ ποταμοῦ τούτου ἀπαντᾷ πρὸς μὲν στενοτέρως, πρὸς δὲ εὐρύτερας πεδιᾶδες ἐκτάσεις, αἵτινες περὶ τὴν πόλιν *Αυδιμότερον* ἀνοίγονται εἰς εὐρείαν πεδιάδα ἐξακολουθοῦσαν μέχρι τῆς *Ἀδριανουπόλεως* καὶ *Μουσταφᾶ Πασᾶ*.

604. *Ποταμοί.*—Τὴν δυτικὴν Θράκην διαρρέουσι πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν *Νέστου* καὶ Ἐβρου, οὔτινες περικλύουσι αὐτήν, ὁ μὲν ἐκ δυμῶν, ὁ δὲ ἐξ ἀνατολῶν, πολυπληθεῖς ἄλλοι μικρότεροι ποταμοί, ῥέοντες καὶ χεῖμαροι ἐκ τῆς Ῥοδόπης κατερχόμενοι, ὧν οἱ μὲν ἐκ δυμῶν πρὸς ἀνατολὰς ῥέοντες χύνονται εἰς τὸν Ἐβρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπίσης ἐκβάλλει παρὰ τὴν Ἀδριανουπόλιν καὶ ὁ μεγαλύτερος παραπόταμος αὐτοῦ *Ἄρδος*, ὅστις ἐκ Δ. πρὸς Β. ῥέον εἰσχωρεῖ βαθύς εἰς τὰς ὄρεινὰς χώρας τῆς Ῥοδόπης, οἱ δὲ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. εἰς τὸν Αἰγαῖον. Ἐκ τούτων τρεῖς μνημονεύει ἡδὴ ὁ Ἡρόδοτος τὸν *Λίσσον* μεταξύ *Μαρωσίας* καὶ *Σιγρῆς*, τὸν *Τραυὸν* καὶ τὸν *Κόμυρατον*, ἐκβάλλοντας εἰς τὴν λίμνην *Βιστοῖδα*, οἵτινες πάντες ἐστειρευσάν ποτε πινόμενοι ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ *Ξέρου*.

605. *Λίμναι.*—Λίμναι ὑπάρχουσι δύο ἐν τῇ νοτιᾷ πεδινῇ χώρῃ, α') ἡ ἰχθυοτρόφος λιμνοθάλασσα *Βιστοσίς*, ἡ νῦν Μπουρὸυ καλούμενη λαβροῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ παρὰ ταύτην κειμένου βυζαντινοῦ φρουρίου τῶν Πόρων, ἡ ὁποία κατὰ τὸν κολπίσκον Πόρο—Λάγο συγχωνοῦνται πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ β') ἡ ἀνατολικότερον ταύτης ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Κομοτινῆς (Γκιουμουλτζίννας) κειμένη *Ἰσμοσίς* φέρουσα τουρ. τὸ ὄνομα Ἀνὰ-χιλῶ.

606. *Κλίμα.*—Τὸ κλίμα τῆς Θράκης πρὸς τὰ παράλια εἶναι εὐκρατον, εἰς τὴν ἀπέραντον δὲ κολιάδα τοῦ Ἐβρου ψυχρὸν τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος (ἡπειρωτικόν).

607. *Προϊόντα.*—Ἡ δυτ. Θράκη παράγει ἀφθόνοους δημητριακούς καρπούς, ἄριστον καὶ ἐκλεκτὸν καννῶν εἰς δὲ τὴν κολιάδα τοῦ Ἐβρου εὐδοκίμει ἡ ὄρυζα καὶ ὁ βῆρβαξ. Κατὰ δὲ τὰ παράλια ὑπάρχουσι πλούσια ἰχθυοτροφεῖα.

608. *Κάτοικοι.* Οἱ κάτοικοι 95/00 εἶναι Ἑλλήνες.

ήδη εφύσκονται πρὸς τούτοις και ὀλίγοι Ἰσραηλιταί, Ἀρμένιοι και Ῥοδόχοι, καθ' ὅσον ἐν τῇ Ἀ. Θράκῃ δὲν ἐφημεροῦσθαι ὁ ὅρος τῆς ἀναλλαγῆς.

609. **Ἐκπαίδευσις.** Ἡ ἐκπαίδευσις ἐπὶ τοιχοκρητίας, χάρις εἰς τὴν φιλομουσίαν τῶν κατοίκων, εφύσκειτο ἐν ἀκμῇ, μετὰ τὴν βουλγαρικὴν ὄλιαν κατοχὴν κατεπῆγν, κλεισθέντων ἀπάντων τῶν σχολείων, ἀπὴνως καταδιωχομένων τῶν Ἑλλήνων διὰ τὰ ἐκπατρισθῆσιν. Ἐντυχῶς διὰ τῆς συνδήσεως τοῦ Νεγδ ἡ δυτ. Θράκῃ προσηγήθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος, ὅπερ ἐν τῇ πατριῇ αὐτοῦ μερὶμνη χορηγεῖ δεκάδας ἑκατομυρίων πρὸς κατασκευὴν διδαστηρίων και ὀργάνωσιν τῶν σχολείων.

610. **Διοικητικὴ Διαίρεσις.** — Ἡ δυτ. Θράκῃ περιλαμβάνεται δύο νομοὶ, τοὺς ἐξῆς: α) Ῥοδόπης και β) Ἔβρου.

Σύντομος ἱστορικὴ ἐπισκόπησις. — Ἡ δυτικὴ Θράκῃ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπὸ διαφόρων Ὀθωμανῶν φύλων κατοικουμένη, τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου μνημονοούμενων **Κικόνων**, τῶν περὶ τὴν **Βιστωνίδα Βιστώνων**, τῶν **Σακαίων**, **Κορπύλλων**, **Δίων** κτλ. ἠπίστη λίαν ἀνωρῆς τὴν ἐπιβρασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀποικίαι ἑλληνικαί. αἰετὶς πανταχοῦ ὑπῆρξαν οἱ φορεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἰσθμίων και εἰς τὰ παράλια ταῦτα τῆς Θράκῃς, τὰ μεταξὺ τοῦ **Νέστου** και τοῦ **Ἐβρου**, τῶν κατὰ τὴν ἄκρην τῶν Τήνων κατὰ τὸν ἕνα αἰῶνα, ἡ **Αἰαία**, ἥτις ὑπὸ τοῦ Ἡρόδοτου μνημονοουμένη φαίνεται εἶναι ἐκείσθῃ ὑπὸ τῶν Ἰώνων κατὰ δὲ τὴν περὶ Στεφάνου Βοζαντιῆφ παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Δικαίου, οὗτο τοῦ Πασατέωνος, και ἡ Μαρώνεια, ἡ και ἄλλως Ὀρθαγόρεια κληνομένη ὑπὸ τῶν Κόων.

Ἐκ τούτων τὰ **Ἀβδηρα** περ' ἑλόν τὸ, ἠεροῦσιον περιουμῶδη ἀβηρητικῶν τῶν κατοίκων τῶν, οὐδαμῶς ὑστερήσαν εἰς τὸν βιολογικὸν βίον τῆς Ἑλλάδος γεννηθέντα πλὴν ἄλλων τῶν ἀποικιῶν φιλόσοφον **Ἀμφικριτον** και τὸν ἐκδόντων σοφιστὴν **Πρωταγόραν**, ἡ δὲ **Μαρώνεια** κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἔτερπε τὸν φάργυα τῶν κοιλιβοῶλων τῆς Ῥώμης διὰ τοῦ ὄνομαστοῦ τῆς οἴνου. Αἱ δὲ ἑλληνικαὶ αὐταὶ ἀποικίαι κατὰ τὸν διάστημα ἔρηνουτὴν τῶν παλαιῶν Ὀθωμάν Tomashek, ὅς και αἱ βραβυτινὸν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἱερθεταὶ νέαι πόλεις ἐν τῇ ἑσπεριῇ, ἐξήρουν τὴν ἐπιβρασιν, ὅστε ὀλιγοκροῦς ἡ Θράκῃ θὰ ἐξεληχθῆτο τότε, ἂν μὴ ἡ Ῥωμαϊκὴ κορυφαία διὰ τῶν στρατιωτικῶν αὐτῆς ἀποικιῶν μετέβηκε τὰ παράγια. Ὅθεν τὸ ἑσπερικὸν τῆς Θράκῃς κατὰ τὸν Tomashek, ὑπὸ τὴν κορυφαίαν τῆς Ῥώμης ἔξερρωματῆθ, τὴν δὲ κατακλιθεὶς τὸ ἀρωματιστὸ τοῦτο ἀπετέλεσεν ἡ κατόπιν (τέταρτον μ.Χ.) αἰῶνα διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν εἰς τὸ κέντρον τῆς Θράκῃς περὶ τὸν Ἄμρον κατοικοῦντων Βήσων. Ἡ βραβυτὴ δ' ἐκρωματισμὸς κατὰ τοὺς βίω ἀπερρωμένους αἰῶνας μέχρι τοῦ 6^{ου}, ἐπότε νέαι μεταβολαὶ ἐπιβλῶν ἐπὶ τῆς εἰσοδῆς τοῦ ολακτικῶν φύλων.

Ἐτὰ ἀνωτέρω ἠρανθῆσαν ἐκ τῆς περὶ τῆς ἀνατολικῆς Θράκῃς τοῦ κ. Στίλν. Π. Κυριακίδου.

ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

611. 1ον) **Ὁ νομὸς Ῥοδόπης** κατέχει τὴν ἀνατολικώτερον τοῦ Νέστου ἐκτεινομένην χώραν, πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τῶν προβούνων τῆς Ῥοδόπης, πρὸς νότον μέχρι τοῦ Ὀθωμικοῦ πελάγους και πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῶν ὀρίων τοῦ νομοῦ Ἔβρου.

612. **Πληθυσμός.** 116879 κάτ. μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ἐκ Θράκῃς ἐγκατασταθέντων ὀμογενῶν, ἀνερχομένων εἰς 60 χιλιάδας.

613. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** — Ὁ νομὸς Ῥοδόπης διαίρεται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις α) **Κομοτινῆς** και β) **Ξάνθης** ὑποδιοικουμένης εἰς δύο δήμους και 261 κοινότητες. α) **Ῥοδοκίτης Κομοτινῆς.** (67456 κ.).

614. **Πόλεις και κῶμαι.** — **Κομοτινῆ** (Γκιουμουλτζίνα 21294 κ.) πρωτ. τοῦ νομοῦ, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μαρωνείας, γενικὸν διοικητοῦ, νομάρχου ἐφετερίου, πρωτοδικείου. Εἶναι ἐκτεταμένη ἐπὶ πεδιάδος, ἡ ὁποία διαρρέεται ἐπὶ πολλῶν μικρῶν ποταμίων, καταφύτου μὲ θαλασσῶς κήπου, μορφῶς και ἀμπελωνας. **Μαρώνεια** (500 κ.) ὄνομαστὴ διὰ τὴν παραγωγήν ἐλεγκτοῦ οἴνου. **Μάσρη** κόμη παραλία παρὰ γουσα ἄφθονον ἔλαιον και οἶνον και πολλα μικρα ἄλλα. β) **Ῥοδοκίτης Ξάνθης.** (49423 κάτ.)

615. **Πόλεις και κῶμαι.** — **Ξάνθη** (16584 κ.) ἔδρα ὑποδιοικητοῦ, ἔχει ἀξιόλογα σχολεῖα και εἶναι ὄνομαστὴ διὰ τὴν παραγωγήν ἀρίστης ποιότητος καπνοῦ ὡς και ἡ πλησίον αὐτῆς κωμὴν τῆς **Γεντιῶ. Πόστο Ἀγό** ἐπίνειον Ξάνθης και Κομοτινῆς, **Ἀβδηρα** (κ. Βολούστρα) πόλις ἐπίσημος.

Ἀτὰ τῶν πόλεων Κομοτινῆς και Ξάνθης διέρχεται ὁ ἀπὸ Κωνσταντοῦ εἰς Θεσσαλονικὴν κατευθυνόμενος σιδηρόδρομος.

ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ

616. 2ον) **Ὁ νομὸς Ἔβρου** ἐκτείνεται κατὰ μὴκος τοῦ ποταμοῦ Ἔβρου και πέραν τοῦ τριγώνου τοῦ Καραγάς και τῆς νέας κομποπόλεως Ὀρεσιτιάδος, ἥτις μικρὸν ἀπέχει τῆς Ἀδριανουπόλεως.

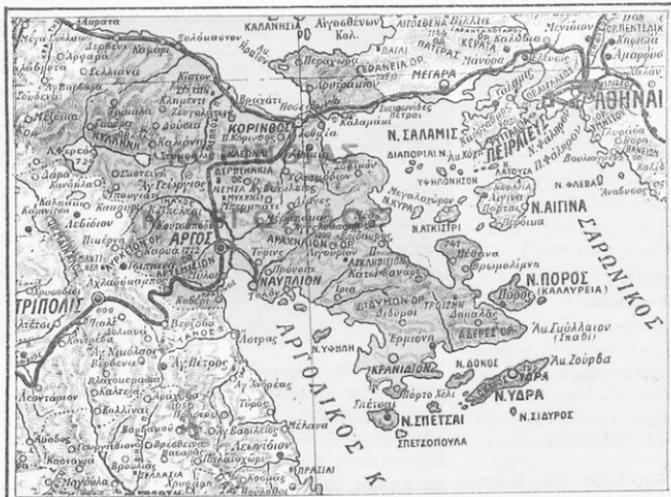
617. **Πληθυσμός.** — 74497 κάτ. μὴ περιλαμβανομένων και 55 χιλιάδων ἐγκαταστάντων ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ νομοῦ τοῦτο ὀμογενῶν προσφύγων.

618. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις α) Ἀλεξανδρουπόλεως, β) Σουφλίου, γ) Διδυμοτείχου και δ' εἰς τὴν τῆς νήσου Σαμοθράκης ὑποδιοικουμένης εἰς 152 κοινότητες.

619. α) **Ῥοδοκίτης Ἀλεξανδρουπόλεως** (21175 κάτοικοι).

620. **Πόλεις και κῶμαι.** — **Ἀλεξανδρουπόλις** (Δεδαγατῆς 7000 κ.) πρωτ. τοῦ νομοῦ, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἀλεξανδρουπόλεως, τοῦ νομάρχου, τοῦ πρωτοδικείου ἔχουσα γυμνάσιον και διδασκαλεῖον ἀργόνων. Εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Θράκῃς πρὸς τὸ Ἄιγαῖον, δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ διακλάδοσις τοῦ σιδηροδρόμου Κηπόλεως — Θεσσαλονικῆς, ἔτερα δὲ διακλάδοσις τῆς αὐτῆς σιδ. γραμμῆς διέρχεται διὰ **Σουφλίου** και **Διδυμοτείχου**.

621. β) **Ῥοδοκίτης Σουφλίου.** — 24641 κάτ., ἀσχολούμενοι εἰς τὴν καλλιέργιαν δημοτικῶν και εἰς τὴν σιτηροφίαν.

μορφική (Σάμος Θεμική) κείται ακριβώς έναντι του Μέλαιος (Ξερού) κόλπου και άνω των βελών του Έβρου. Το ύψος αυτής είναι δριμύν, δασώδες, πενιχρόν και ύψηλόν τήσων όλων των *δοκασίων* νήσων.

Έν τῷ μέσῳ ταύτης ὑψοῦται τὸ ὄρος *Φεγγαῖο* εἰς ὕψος 1800 μέτρων. Εἶναι τελείως ἀλίμενος καὶ λίαν εὐεστατος, παθοῦσα πολλάκις ἐπὶ σεισμοῦ καὶ τελευταίον τῷ 1893.

622. *Ἐμβαδόν* — 180 τετραγ. χιλιόμετρα.

623. *Πληθυσμὸς*—5683

κατ. προτ. ἡ ὁμώνυμος πόλις *Σαμοθράκη* (Κίστρον, 2765 κατ.) ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου καὶ τινὰ ἄλλα μικρὰ χωρία.

ΣΗΜ. Ἡ *Σαμοθράκη* ἔθεωρετο ἱερὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν αὐτῇ ἐτελοῦντο τὰ μυστήρια τῶν *Καβείρων*, (1) σήζονται δ' ἐπὶ λειψανα ἀρχαίων ναῶν.

ΣΤ' ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΕΛΛΑΣ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Ἡ Πελοπόννησος κείται πρὸς Ν. τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἀποτελεῖ *χωροῦσιν*, μεθ' ἧς συνείχετο ἄλλοτε διὰ τοῦ στενοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Τὸν ἰσθμὸν τοῦτον ἀπεχώρησαν πρὸ τῆσων ἐτῶν διὰ διώρυχος καὶ οὕτως ἠνώθησαν οἱ δύο κόλποι, ὁ Σαρωνικός μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ. Ὑπερίω τῆς διώρυχος εἶναι μεγάλη ἀσθρὰ γέφυρα, ἣτις ἐνάνει τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ δι' ἧς διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Πελοποννήσῳ.

Τὰ *παράλια* τῆς Πελοπόννησῳ διασχιζοῦνται βαθύτητα ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ σχηματίζουσι πέντε ὄραιοις *χερσονήσοις*. Ἡ Πελοπόννησος ὀνομάζεται κοινῶς *Μοριάς* καὶ εἶναι τὸ ὄρειότερον μέρος τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἀπὸ δὲ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλη-

(1) *Καβείροι* μυθολογικῶς ἀναφέρονται ὡς δύο ἢ τρεῖς δαίμονες μυστηριώδεις, τῶν ὁποίων ἡ λαικὴ εἰσῆχθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Πελασγῶν ἐπὶ τῇ Σαμοθράκῃ καὶ ὑπὸ τοῦ Διόνειο εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἵσαν νιοὺ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς *Καβείρας* θυγατρὸς τοῦ *Πρωτόεις*, παρσιανῶμενοι μὲ μισθὸν ἀνάστημα καὶ ἐξογκασμένα μέλη.

Οἱ κίτοικοι αὐτῆς ἀποζῶσιν ἐκ τῆς περγοτορίας, τῆς αἰετίας καὶ τῆς ἀνθρωποποιίας.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—*Σοφίλιον* (6502 κατ.) κείμενον ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ ἐπὶ εὐφοροτάτῃ πεδινῷ, ἔδρα ὑποδιοικήσεως καὶ λαμπροῦ γυμνασίου καὶ πολλὰ ἄλλα μικρὰ κῶμαι.

γ) Ὑποδιοικήσις *Διδυμοτείχων*—28681 κατ.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—*Λιδυμοτείχων* (7506 κατ.) πόλις κειμένη πρὸς Ν. τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἐπισημὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου, ἐπισημοτάτη κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Διδυμοτείχων καὶ ὑποδιοικήσεως μετ' ἀξιολόγου γυμνασίου. *Νέα Ὁρεστιάς*, πόλις νέα κειμένη πρὸς βορρᾶν καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ πολλὰ ἄλλα μικρὰ.

δ) Ὑποδιοικήσις *Σαμοθράκης*.—Ἡ νῆσος Σα-

νας, μετονομαζομένη κατά χρονικάς περιόδους, έκαιετο Αιγιάλεια, Ἄπια, Ἄργος, Ἄζηγίς, Ἰναχία, Πελαγοία, Πελοπία καὶ τέλος Πελοπόννησος ἀπὸ τοῦ Πέλοπος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ταυγίλου, ὅστις ἦλθεν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ κατέφθικεν εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν.

624. Τὸ ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν, ἐγκλιεὶν ὄρη διασώδη, πεδιάδας καταφύτους ἐξ ἀμπέλων, ἐλαίων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κοιλιάδας διαρροεζόμενας ὑπὸ ποταμῶν καὶ χειμάρρων.

625. Ἐμβαδὸν—22286 τετραγ. χιλιόμετρα.

626. Πληθυσμὸς—937000 κάτοικοι.

627. Διοικητικὸς ἡ Πελοπόννησος διαίρεται εἰς 5 νομούς. 1) Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, 2) Ἀρκαδίας, 3) Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, 4) Μεσσηνίας καὶ 5) Λακωνίας.

ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

628. Ὅρια.—Ὁ νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κατέχει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Πελοποννήσου, ὀρίζεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ περιλαμβάνων ἐν αὐτῷ καὶ τὸν τέως δήμον Περαχώρας, κείμενον πέραν τῆς διόρυγος πρὸς τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος περιλαμβάνων πρὸς Ν. τὴν ἀργολικὴν χερσόνησον, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριο Σκύλλαιον.

629. Νῆσοι.—Περιλαμβάνει δὲ καὶ τὰς νήσους Πόρον (1), Ὑδραν, Σπέτσας, Κόθηρα, Ἀντικύθηρα καὶ τινὰς ἄλλας μικράς.

630. Ἐμβαδὸν—5324 τετραγ. χιλιόμετρα.

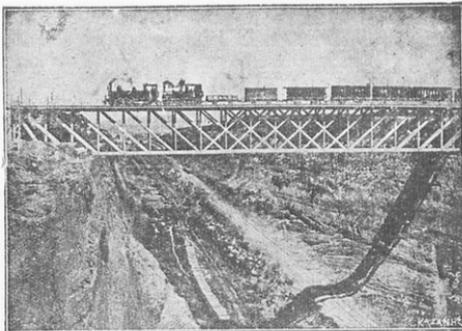
631. Πληθυσμὸς—163455 κάτ.

632. Κλίμα.—Ἐθρῶες καὶ γλυκὲ εἰς τὰ παράλια, ψυχρὸν δὲ εἰς τὰ μεσόγεια.

633. Ἐδαφος.—Κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν.

634. Ὅρη. Τὰ δασώδες Ἀραγαΐον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον, τὸ ὁποῖον εἶναι συνέχεια τοῦ Ἀρτεμίσου καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον γυμνόν, τὰ Λίδωμα, τὰ ὁποία ἀπολήγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζουσα τὸ Σκύλλαιον ἀκρωτήριο. Ἡ Κυλλήγη (Ζήρια), τὸ ὑψηλότερον μετὰ τὸν Ταυγεῖον ὄρος τῆς Πελοποννήσου αἱ κορυφαὶ αὐτῆς εἶναι χιονοσκεπεῖς, οἱ δὲ πρόποδες καλύπτονται ὑπὸ ἀγρίων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Τὰ Ἀροάνια πρὸς Α. συνέχεια τῆς Κυλλήγης, ἀλλὰ χαμηλότερα αὐτῆς καὶ δασώδη. Ὁ λόφος τοῦ Ἀεροκορίνθου (575 μ.), ἐφ' οὗ ὑπάρχουσιν ἐνετικὸν φροῦριον καὶ ἐρείπια ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν κτιρίων.

635. Πεδιάδες προΐοντα καὶ ποταμοί.—Ἡ τῆς

Ἡ ἐπὶ τῆς διώρυγος σιδηρᾶ γέφυρα τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

Ἀργολίδος, ἡ ὁποία παράγει σταφίδας, βάμβακα, δημοτριακοὺς καρπούς, οἶνον, ἔλαιον, ὄπιον (χασίς) καὶ καπνόν, διαρρέεται δὲ ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ἐρασίνου καὶ Ἰνάχου, ἐξαφανιζομένου τοῦ δευτέρου ἐν τῷ ἀμμόδους ἔδαφος πλησίον τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἡ τῆς Κορινθίας (Βόχα), παράγουσα σταφίδα καὶ δημοτριακοὺς καρπούς, καὶ ἡ τῆς Νεμέας, παράγουσα δημοτριακοὺς καρπούς, οἶνον καὶ καπνόν. Ὁ Κορινθιακὸς Ἄσωπὸς (Ἀγιοργίτικος), ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς Κυλλήγης, ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

636. Λίμναι.—Ἡ Ἄεργη, μεταβλήθεισα εἰς ἔλος ἔνθα ὁ Ἡρακλῆς κατὰ τὸν μυθολογίαν ἐφρόνενε τὴν πολυκέφαλον λερναίαν ὕδραν. Ἡ Φενεός, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα διὰ καταβοθρῶν χύνονται εἰς τὸν παραδόταμον τοῦ Ἀλφειοῦ Λάδωνα, καὶ ἡ Στυμφαλίς, ἐν ἣ κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐπήρχον αἱ Στυμφαλίδες ὄρνιθες, τὰς ὁποίας ἐφρόνενεν ὁ Ἡρακλῆς. Ἀμφότεραι αἱ δύο τελευταῖαι λίμναι κείνται, εἰς ἀρκετὸν ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης.

637. Συγκοινωνία.—Ὁ νομὸς οὗτος συγκοινωνεῖ καθ' ἑκάστην μετὰ τῆς πρωτεύουσας τοῦ κράτους, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ θαλάσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Πελοποννήσου καὶ διὰ τῆς ἀπ' Ἀργους εἰς Ναύπλιον διακλαδώσεως τούτου. Ἐχεῖ δὲ πρὸς τούτους καὶ πολλὰς ἀμαξιτοὺς ὁδοὺς, διευκολυνούσας τὴν συγκοινωνίαν τῶν διαφόρων κομῶν, ὧν κυριώτερα εἶναι ἡ Ἀθηνῶν-Μεγάρων-Κορίνθου καὶ ἡ Κορίνθου-Ἀργους. Λιὰ τῆς διώρυγος ἀποκατετέθη τακτικὴ θαλάσσια συγκοινωνία τῆς Κορίνθου μεθ' ὅλων τῶν λιμένων τοῦ κράτους.

638. Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.—Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν Ναυπλίας, Ἀργους καὶ Κορινθίας ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν καλλιεργίαν τῆς σταφίδος καὶ τινὰς εἰς τὸ ἐμπόριον,

(1) Ἡ νῆσος Πόρος μεθ' ὅλης τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας ἐπήχθη ὁλόγαιος διὰ διατάγματος διοικητικῆς εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

οί των ὀρειῶν μερῶν καὶ εἰς τὴν κνητροφίαν, οἱ δὲ τῶν νήσων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν σπογγαλίαν.

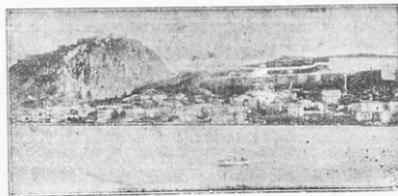
619. *Διοικητικὴ διαίρεσις.*—Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει ἐπὶ ἑξαρχίας: 1) Ναυπλίας, 2) Ἄργους, 3) Σπेतῶν καὶ Ἐρμιονίδος, 4) Ὑδρας, 5) Τροιζηνίας, 6) Κορινθίας καὶ 7) Κυθήρων, ὑποδιαγουμένας εἰς 1 δῆμον καὶ 177 κοινότητες.

620. 1) Ἡ *ἑπαρχία Ναυπλίας* κατέχει τὸ Β. μέρος τῆς ἀργολικῆς χερσονήσου καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Σαρωνικοῦ πρὸς Α. Πρωτ. τῆς ἑπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι τὸ *Ναύπλιον* (4300 κ.), πόλις ἀρχαία, κεμένη ἐπὶ μικρῶν βραχῶδου; χερσονήσῳ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἀργολίδος, ἐφετείου καὶ πρωτοδικείου ἐν αὐτῇ ὑπάγχει τὸ ὀλοιστάσιον, παρὰ τὸν σταθμὸν δὲ τοῦ σιδηροδρόμου ἴσται ὁ ὀρειχάλκινος ἀνδριάς τοῦ στρατάρχου Θεοδώρου Κολοκοτρώνη

Τὸ Ναύπλιον ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1834. Ὑπερώδι τοῦ Ναυπλίου ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου κείται τὸ ἰσχυρὸν φρούριον *Παλαμῆδειον*, ἄλωθεν τῷ 1822 ὑπὸ τοῦ Σταικοπούλου, ἐντὸς δὲ τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι στρατώνας καὶ φυλακὰ καὶ ἡ *Ἀκροναυπλία*, χρησιμεύουσα ὡς εἰρκτὴ στρατιωτικῶν καταβίων. Ἐναντι τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ νηϊδοῦς κείται τὸ μικρὸν φρούριον *Μπουρτζί*, ἔδρα τῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπείας κατὰ τὴν ἰερὰν ἡμῶν ἐπανάστασιν. Εἰς ἀπόστασιν, ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας εἶναι τὸ ὄρειον προάστιον τοῦ Ναυπλίου ἢ *Πρόβρια* (1700 κάτ.), ἐπὶ τερπνοτάτης θέσεως. Πρὸς Β. καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπὸ τοῦ Ναυπλίου ἔκειτο ἡ προϊστορικὴ πόλις *Τίρυνς*, ἣς σφῆζονται ἀκόμη τὰ περίφημα *κωκλώπεια* ἢ *πελασγικὰ* τείχη ἐξ ὀγκωδεδιστάτων τετραγωνικῶν λίθων.

Ἐκεῖ εὐρίσκειται ἡ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Καποδιστρίου Ἰδρυθεῖσα γεωργικὴ σχολή. *Νεῦ Ἐπίδαυρος* ἢ *Πιάδα* (1254 κ.), ἐπίσημος διότι εἰς αὐτὴν ἐγένετο ἡ πρώτη συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1822), ἦτις ἐκήρυξε τὴν ἐλευθ.ρίαν τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τὸ ΝΑ. τῆς νέας Ἐπιδάουρας καὶ εἰς δίωρον σχεδὸν ἀπόστασιν κείται ἡ κόμη *Λιγυριῶ* (1700 κ.), παρὰ τὴν ὁποίαν σφῆζεται ἀκέραιον σχεδὸν τὸ μέγα καὶ ὀρατότατον ἀρχαῖον θέατρον τῆς Ἐπιδάουρας, ὅπερ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ὑπὲρ τὰς 14000 θεατὰς, ἔργον τοῦ Πολυκλείτου, καὶ τὰ εἰρηπία τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, εἰς ὃ συνέρρον ἀσθελεῖς ἐξ ὄλου τοῦ τότε γινωστού κόσμου πρὸς θεατερίαν. Πρὸς Β. τῆς Τίρυνθος κείται τὸ χωρίον *Μέρμηνας* (850 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Μιδέας.

621. 2) Ἡ *ἑπαρχία Ὑδρας* ἀποτελεῖται ἐκ τῆς

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

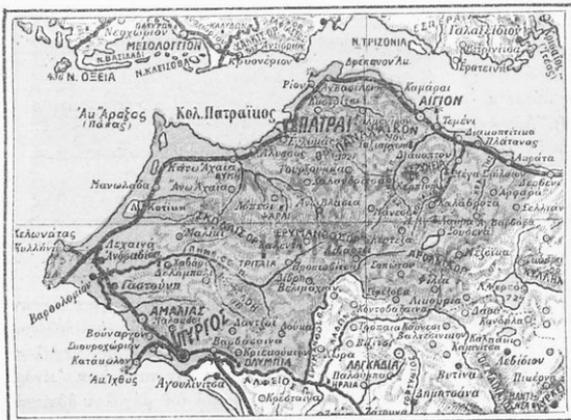
ὀμωνύμου βραχῶδου νήσου καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν πόλιν Ὑδραν (3409 κ.), ἔδραν τοῦ μητροπολίτου Ὑδρας καὶ Σπेतῶν καὶ πατρίδα τῶν μεγάλων κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ναυάρχων Ἀνδρ. *Μιαούλη* καὶ Γ. *Σαχτούρη* καὶ τοῦ μεγάλου ἔθνικοῦ εὐεργέτου *Κοντουριώτου*, καὶ ἔνδοξον διὰ τὸν ἡρωισμόν καὶ τὰ κατορθώματα τῶν τέκνων αὐτῆς.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ὑδρας καταγίνονται εἰς τὴν σπογγαλίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν, οἱ πλείστοι δὲ αὐτῶν ὀμιλοῦσι καὶ τὴν Ἀλβανικὴν, προνομιακῶς δὲ ἐκλέγονται τρεῖς βουλευτὰς.

622. 3) Ἡ *ἑπαρχία Τροιζηνίας* ἀποτελεῖται ἐκ τῆς μικρᾶς καὶ δασώδους νήσου Πόρου, ἐκ τῆς μικρᾶς καὶ ἡφαίστου γενοῦς χερσονήσου τῶν Μεθάνων, καὶ μικροῦ τμήματος τῆς ἀργολικῆς χερσονήσου. Ἐχει πρωτεύουσαν τὴν ὀμωνύμου καὶ εὐλίμενον πόλιν τῆς νήσου Πόρου (τὸ πάλαι Καλαύσειαν, 4205 κάτ.), ἔνθα ἄλλοτε εὐρίσκειτο ὁ πολεμικὸς τοῦ κράτους ναύσταθμος, νῦν δὲ μόνον ἡ σχολὴ τῶν ναυτοπαίδων (προγυμναστήριον). Ἐν τῇ νήσῳ Πόρου σφῆζονται τὰ εἰρηπία τοῦ περιφίμου ναοῦ τοῦ *Ποσειδῶνος*, εἰς δὲ κατέφυγε καὶ ἔπαιε τὸ κώειον ὁ μέγιστος τῶν ὀνητόρων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ *Ἀθηναῖος Δημοσθένης*. Ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς πόλεως στερεᾶς (Πελοποννήσου), ἔνθα ἡ κόμη *Γαλατᾶς*, ὑπάρχουσι πολλοὶ κῆποι, περιέχοντες εὐόδους λεμονεῶνας καὶ πορτοκαλιεῶνας, ἐξ ὧν παράγονται ἄφθονα καὶ ἑξαίρετα λεμόνια καὶ πορτοκάλια (!). *Λαμαλαῶς*, κόμη ἐπὶ τῆς ἀργολικῆς χερσονήσου, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Τροιζηνία καὶ ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, ἔνθα αὐτῇ συνῆλθεν ἡ τρίτῃ ἔθνικῃ συνέλευσις, ἦτις τῷ 1827 ἐξέλεξε ὡς κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰωάννην Καποδιστριαν. *Βρωμιόληται*, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων, ὀνομαστὴ διὰ τὰ θειοῦχα ἱαματικά αὐτῆς λουτρά, κάτω *Φανάρι* (800 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Δρυόπης καὶ *Μέθανα* πρωτ. τέως ὀμωνύμου δήμου, μικρῶν χωρίων.

Σημ. Ἡ *χερσονήσος* τῶν Μεθάνων κείται εἰς τὴν ΒΑ. παραλίαν τῆς Ἀργολίδος καὶ συνδέεται μετὰ τῆς *ξηρᾶς*

(1) Τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πόρου μέχρι τῆς ἐξόδου λόφου τῶν φυσικῶν καλλόνων τὸν προσομοιοῦσιν μὲ μικρὸν Βεῶσπον.

ή' Ισθμού 300 μόνον μέτρων πλάτους. Ἀποτελείται δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ κατεστραμμένων ἡφαιστείου ἀνεργήσαντος πολ-
λῆς εἰς προϊστορικοὺς χρόνους.

Ὁ πύθμῳ τῷ κρατήρος τοῦ μεγάλου τούτου ἡφαιστείου ἐκικρατεῖται εἰς δύο κοιλιάδας, τὴν *Μακρολόγγον* καὶ τὴν *Συρά-
βλογγον*, καταβύθους ἐξ ἀμπελωνίων. Τὴ δὲ γηγιλὸν ἔρος *Χελώνα*, βάρους 631 μ. ἐπερ εἶναι ἡ βόσκον κορυφὴ τῆς χερ-
σονήσου εἶναι λεῖψανον τῷ χεῖλος τοῦ κρατήρος τούτου. Ἐκτός δὲ τοῦ ἐπιφαιμένου τούτου κρατήρος οὐδεὶς εἶναι τὴν
καρμῆνιν χώραν καὶ ἔτερον μικρόν ἡφαιστειὸν 150 μέτρων
βάρους, οὗτινος ἡ ἐξωτερικὴ γῆμιν ἐπιπράνεται καλὴσπεται
ὁπὸ παχῆος στρώματος τοιαυτικοῦ βόσκου (λαβῆς). Τὸ μικρόν
δὲ τούτο ἡφαιστειὸν ἀνήργησεν, ὡς ἀναφέρει ὁ Πασκουάνας
καὶ ὁ Σερῶνον, τῇ 4η π. Χ. ἑκατονταετηρίδι, ἀλλὰ διὰ τα-
λευταίαν φοράν.

Τὰ λουτρά τῶν Μεθίων ἐβρίσκονται εἰς τὴν νοτίαν πα-
ραλίαν τῆς χερσονήσου παρά τὸ ἄκρον μικρῆς λίμνης, τὴν
ὅποیان σχηματίζει ὁ κόλπος τῶν Μεθίων καὶ ἦτις ἐλαβα τὸ
ὄνομα *Βοσπολίην*, ἐνεκα τῆς συστροφῆς τῶν ἀπορρῶν εἰς
αὐτὴν ἡστούμεν ὕδατων τῶν πηγῶν. Εἶναι δὲ ἕλαι αὐτὰ πηχὰ
96 καὶ ἔχουσι κίρια οὐστικτὰ ἄλας, ἠσίων καὶ ἀνθρακικόν
ὄξι ἐλεύθερον. Ἐχουσι δὲ θερμοκρασίαν 24—26°
καὶ θερμαίνουσι τὰς ἀρθρίτιδας, τὰς ὀστεαλίτας,
τὰς νευραλίτας κλπ.

Ἡ χερσονήσος τῶν Μεθίων περιλαμβάνει περί
τὸ ἕνδεκα χωρία, ἅτινα κατοικοῦνται ὁπὸ ὀσμύλων
περίπου κατοίκων οὕτινας ἀποφῶσιν ἀπὸ τα ἐσθῶ-
ματα τῶν ἀμπελων τῶν, τῶν ἐλαίων τῶν, τῶν ἀμυ-
γδαλῶν τῶν καὶ τῶν ἀγλαίων τῶν ὀμυλοῦσι δὲ ὡς
εἴπομεν τὴν ἀλκαλικὴν γλῶσσον καὶ τὴν ἄλλυρικὴν.

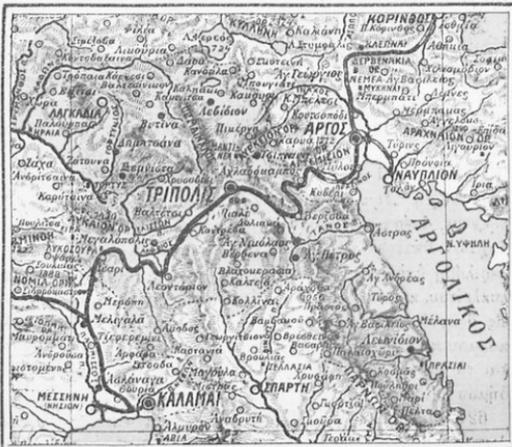
623. 4) Ἡ *ἐπαρχία Ἀργούς* κείται πρὸς
Α. τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας καὶ ἔχει πρωτεύ-
ουσαν τὸ Ἀργος (4038 κ.), τὸ ὁποῖον συγ-
κοινωνεῖ, ὡς εἴπομεν, μετὰ τοῦ Ναυπλίου
καὶ τῆς Κορίνθου διὰ σιδηροδρόμου. Πρὸς
Ν. τοῦ Ἀργούς, καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς
γραμμῆς κείται οἱ *Μίθοι*, πλησίον τῶν ὁ-
ποῖων ὑπάρχουσιν ἔλη. Ἐκ τῶν ἑλῶν τού-
των ἐσχηματίζετο τὸ *πάϊα* ἡ λίμνη Λέγνη,
τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας ἀναβλύζοντα κινουσι
πολύους ὑδρομῶλους. Πρὸς Β. τοῦ Ἀρ-
γούς καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς
ὑψηλοποιήθηκ ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κείται ἡ γεωργικὴ κομὴπολις *Κουτσό-
πόδι* 1440κ. πλησίον δὲ αὐτοῦ καὶ παρά
τὴν κώμην *Χαρβῆτι* εὐρίσκονται τὰ ἐρ-
ρεῖπια τῶν *Μυκηνῶν*, τῆς ἄλλοτε πρω-
τεύουσῆς τοῦ κράτους τῶν Ἀτρεΐδων.
Ἐν αὐτοῖς ἀνευρέθησαν πολλοὶ θολο-
τοῦ προϊστορικοῦ ἴθφου (δολιχίλους σχε-
δὸν ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἀτρώως), ἡ ἀκρό-
πολις μετὰ τῆς πύλης τῶν *λεῶν* τῶν, ἐπιε-
ριέχοντες πολλὰ κοσμήματα χρυσοῦ, ἀργυ-
ρῶ, χαλκῶ καὶ σκευῶ θαυμασίας τέχνης,
ἅτινα ἤδη κατὰκείναι εἰς τὸ ἐν Ἀθή-
ναις Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Παρὰ
τὸ χωρίον *Χόνικα* τὸ τέως δῆμου
Προσημναίων ἐπὶ ὑψόμετος ἔκειτο τὸ
Ἡραῖον (ναὸς τῆς Ἥρας), τὸ ἔθνικὸν
τῶν Ἀργείων ἱερὸν. Ἀζιζαδόζαμος

(1700 κ.), τὸ ὄρουσ Παρθενῶν, πλη-
σίον αὐτῆς ὑπάρχουσι δύο μεγάλα σιδηρὰ γέ-
φυρα, μήκους ἡ μὲν 250 μ., ἡ δὲ 100 μ., δι' ὧν
διέρχεται ὁ σιδηροδρόμος.

624. 5) Ἡ *ἐπαρχία Σπετσῶν* καὶ Ἐρμιονίδος
ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ΝΑ. τμημάτων τῆς ἀγροικῆς
χερσονήσου καὶ τῆς νήσου Σπετσῶν. Πρωτ.
αὐτῆς εἶναι ἡ πόλις *Σπέτσει* (3250 κ.), προΐτινα
δὲ τῆς νήσου εἶναι ἀμυγδαλα, σῦκα, ἔλαιον καὶ ἴληται.

Αἱ Σπέτσει αἶναι ἐνδοξὸς διὰ τὰ ἥρωικα κατο-
θώματα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς κατὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν
ἐπανίστασιν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀποτελοῦσιν ἴδιαν
ἐκλογικὴν περιφέρειαν ἐκλέγουσα (προνομιακῶς)
δύο βουλευτῆς. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται
εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν στογγαλιεῖαν, οἱ δὲ
πλείστοι αὐτῶν ὀμυλοῦσι καὶ τὴν ἀλκαλικὴν *Κρα-
νόλιον* (4384 κ.), ἐπὶ τῆς ἀγροικῆς χερσονήσου, κο-
μὴπολις ναυτικῆς ἔχουσα ὡς ἔσται τὸ *ἱστορ-
χέλι*.

Ἐρωάνη (Καστρί, 2200 κ.), κόμη παρτίλιος μετὰ ἰαματικῶν ὑδάτων καὶ *Λίδυμοι* (861 κ.), πρωτ. τέως ὁμωνύμου δήμου.

625. 6) Ἡ *ἐπαρχία Κορινθίας* πρωτ. ἔχει τὴν *νέαν Κόρινθον* (6141 κ.), πόλιν νέαν, κτισθεῖσαν παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον τῷ 1858 μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ καταστροφὴν τῆς παλαιᾶς Κορίνθου, ἣτις ἦτο ἐκτισμένη παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ *Ἀφροκορίνθου* καὶ ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Κορίνθου.

Προσῆτον ταύτης ἦτο τὸ *Κράνιον*, ἄλσος τεργνόν, ἐν τῷ ὁποίῳ κατόικον οἱ ἐμπορώται τῶν Κορινθίων, ὑπῆρχον δὲ ἐκεῖ ὁ περίφημος ναὸς τῆς *Ἀφροδίτης* καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπιφανῆ ἱερά καὶ μνημεῖα. Εἰς τὸ Κράνιον διέτριβεν ὁ κυνικὸς φιλόσοφος Λιογένης.

Ἡ ἀρχαία Κόρινθος ὑπῆρξε πόλις πλουσιωτάτη καὶ πολυανθρωποτάτη με ἰσχυροτάτην ναυτικὴν δύναμιν καὶ διαφόρους ἀποικίας, κατεστράφη δὲ καὶ κατεσκάφη ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ Μομφίου κατὰ τὸ 146 π. Χ. συνοικισθεῖσα κατόπιν ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ καίσαρος Λυγούστου.

Ἐν Κορίνθῳ ἐδίδασκε τὸ πρῶτον ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράψας τὰς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολάς του. Εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κορινθίας καὶ ἔχει γυμνάσιον καὶ πρωτοδικεῖον.

Πλησίον τῆς νέας Κορίνθου κεῖται ἡ διῶρυς, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἰς μὲν τὸ ἀνατολικὸν στόμιον συνοικίζεται ἡ κόμη *Ἰσθμία*, εἰς δὲ τὸ δυτικὸν ἡ *Πασειδωνία*. Ἐν τῷ ἰσθμῷ παρὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον ἔκειτο τὸ στάδιον, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες τὰ *Ἰσθμια*.

Λουτρακίον, κόμη μικρὰ (1400 κ.), συγκοινωνοῦσα μετὰ τῶν Μεγαρόνων καὶ τῆς Κορίνθου δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν καὶ ἔχουσα ὀνομαστά ἰαματικά ὕδατα. *Ἄγιος Γεώργιος* (2630 κ.), κόμη παράγουσα ἐκλεκτὸν μέλανα οἶνον παρ' αὐτὴν ἔκειτο ἡ *Νεμέα*, ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόρνευσε τὸν *Νέμειον* λέοντα καὶ ἐν ἢ ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες τὰ *Νέμεια*.

Ὀχι μακρὰν τῆς Νεμέας κείνται τὰ στενά τῶν Δερβεναγίων, ἔνθα οἱ Ἕλληνες ὀδηγοῦμενοι ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Κολοκοτρώνη καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ ὀπλαρχηγῶν *Νικήτα Παπαφλέσα* καὶ *Υψηλάντου* κατεστρέψαν τὴν ἐν 30000 ἀνδρῶν στρατὸν τοῦ Λράμαλη. *Κιάτον* (Σικυῶν, 2041 κ.), πρωτ. τοῦ τέως δήμου Σικυωνίων, με ἀριστάτατον γυμνάσιον καὶ *Ευλόκαστρον* (1700 κ.), μετὰ δημοσίας μεικτῆς ἐμπορικῆς σχολῆς παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, κομποπόλις σταφιδοφόρος ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἐτεροι κομποπόλις εἶναι τὸ *Σογκῶν* (1700 κ.), *Γκοῦρα* (1000 κ.), τὸ *Βασιλικὸν* παρὰ τὴν ἀρχαίαν Στυμῶνα καὶ ἄλλα.

626. 7) Ἡ *ἐπαρχία Κυθῆρων* ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἣτις ἔχει ἐμβαδὸν 284 τετραγ. χιλιομ. καὶ τῶν *Ἀντικυθῆρων*. Ἡ νήσος Κύθηρα

Ο ΕΦΗΒΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

(Χαλκοῦν ἄγαλμα ἑξαισίας τέχνης)

(9709 κ.), εἶναι πετρώδης κατὰ τὸ πλεῖστον. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ *Κύθηρα* (890 κατ.), παρὰ τὴν νοτιαν ἄκραν, μικρὸν ἀπέχουσα τοῦ ἐπικεινοῦ αὐτῆς *Καγιαλίου*, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κυθῆρων. Πρὸς ΒΑ. κείται ἡ κόμη *Ποταμῶς* (900 κ.).

Τὰ Κύθηρα παράγουσιν ἔλαιον, σταφυλάς, σῦνα καὶ ἄλλα τινὰ προϊόντα.

Οἱ Κυθῆριοι ὄς ἐκ τῆς μικρότητος καὶ τοῦ ἀγόνου τῆς χώρας αὐτῶν ἀποδημοῦσιν εἰς τὸ ἔξωτερικόν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ Ἀντικυθῆρα (πάλαι *Ἰργυῖος*) εἶναι ἐπίσης νήσος πετρώδης, οἱ δὲ ὀλίγοι αὐτῆς κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιεῖαν. Ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντικυθῆρων ἀνεκλύθησαν πρὸ ὀλίγου χρόνου ἑξαισίας τέχνης χαλκὰ καὶ μαρμάρινα ἀγάλματα, ὃ ἐφημῶς τῶν Ἀντικυθῆρων κλπ.

Τὰ Κύθηρα παρεχωρήθησαν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1864 μετὰ τὸν λοιπὸν νῆσον τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Περίληψις.

Ὀση.— Ἀραχατὸν, Λάρκειον, Ἀρτεμίσιον, Παρθένιον, Διδυμ. κ. Κυλλήνη.

Πεδιάδες.— Ἡ Ἀργολικὴ, ἡ τῆς Κορινθίας (*Βόχα*), ἡ τῆς Νεμέος.

Ποταμοί.—Ο Ίναχος, ὁ Ἐρατικός καὶ ὁ κορινθιακὸς Ἀσπίς.

Ἐπαρχία.—Ναυπλίας, Ὑδρας, Τριφυλίας, Ἄργους, Σπείων καὶ Ἐρμιονίδος, Κορινθίας καὶ Κυθήρων.

Πόλεις καὶ κώμαι.—Ναύπλιοι, νῆα Ἐπίδαυρος, Αἰγιοστόι, Ὑδρα, Πάρος, Βραχμυλῆν, Ἄργος, Μόλοι, Κουτσουπὴ, Σπίταιοι, Κρανίδιοι, Ἐρμιόνη, νῆα Κόρινθος, Ἰσθμία, Ποσειδωνία, Λουτρακίον, ἅγ. Γεώργιος, Κιάττον, Σουλδακαστρὸν, Κύθηρα καὶ Ποταμίος.

Ἱστορικά πόλεις, κώμαι καὶ τοποθεσίαι.—Ναύπλιον, Τίρυνς, Ἐπίδαυρος, Ὑδρα, Τροιχίην, Δαμιλάς, Ἄργος, Λέρνη, Μυκίναϊ, Ἀκροκόρινθος, Σικυών, Νεμέα, Δερβενάκια καὶ Ἀντικύθηρα.

ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

627. **Ὅρια.**—Ὁ νομὸς Ἀρκαδίας κείται ἐν τῷ μέσῳ περίπου τῶν ἄλλων νομῶν τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τῶν ὁποίων χωρίζεται διὰ μεγάλων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν δυσπροσίτων ὄρεων μόνον δὲ πρὸς τὰ ΝΑ. ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ὁ νομὸς οὗτος ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν Ἀρσωνίων ὄρεων καὶ τῆς Κυλλήνης, πρὸς Α. δὲ συνάπτεται μετὰ τῶν ὄρεων Λυρκείου, Ἀρτεμισίου, Παρθενίου καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λακωνίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Μαινάλου ὄρους καὶ τῶν νομῶν Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας.

628. **Ἐμβαδόν.**—4302 τετραγ. χιλιόμετρα.

629. **Πληθυσμός.**—151658 κ. καὶ 2000 πρόβατος.

630. **Κλίμα.**—Ψυχρὸν εἰς τὰ ὄρεα καὶ ἐνθαεῖς εἰς τὰ πεδινὰ μέρη.

Ἔδαφος καὶ Προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινον, τὰ δὲ πεδινὰ αὐτοῦ μέρη εἶναι ἐνφορώτατα, παράγοντα δημοτηριακοὺς καρπούς, οἶνον, ἔλαιον, κάνναβιν, χαοῖς (εἶδος ναρκωτικῆς καννάβου), (!) ὕσπρια, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ὀπώρας.

631. **Ὄρη.**—Τὸ Λύκαιον, χωρίζον τὴν Ἀρκαδίαν ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας, τὸ Ἀρτεμισίων, τὸ Παρθένιον, ὁ Πάργων, ὅστις ἐμπεριέχει ὄρεα φαυμέλινα μάγυρα, καὶ τὸ Μαινάλον (ἐπὶ τῶν Χρῆσται), ὅπερ ἦτο κατὰφυγον ἐκ κέδρων καὶ ἐλατῶν, τρέφει δὲ νῦν ἐπὶ τῶν κλιτύων αὐτοῦ πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων.

632. **Ὅροπέδια.**—Ἐνεκα τῆς διακλαδώσεως τῶν ὄρεων ἐντὸς τοῦ νομοῦ τούτου σχηματίζονται πολλὰ καὶ ὄρατα ὄροπέδια, ὧν σπουδαιότερα εἶναι τῆς Μαντινείας, τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῆς Κνωρίας.

633. **Πεδιάδες.**—Μαντινείας, Τεγείας, Μεγαλοπόλεως καὶ Κνωρίας.

634. **Ποταμοί.**—Ὁ Ἀλφειὸς καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Γορτυνίος καὶ Λάδων (Ῥουφιᾶς).

635. **Συγκοινωνία.**—Ὁ νομὸς Ἀρκαδίας ἔχει

πολλὰς ἀμαξιτοὺς ὁδοὺς, αὐτὴς συνδέουσι τὰς πόλεις καὶ τὰς κόμας αὐτοῦ, σπουδαιότερα δὲ εἶναι ἡ Τριπόλεως—Μεγαλοπόλεως—Καρυταίνης—Ἀδριτασίνας, Τριπόλεως—Λεβιδίου, Τριπόλεως—Δημητσάνης, Τριπόλεως—Σπύρτης καὶ Τριπόλεως—Ἄργους. Πλὴν τούτου καὶ ὁ σιδηρόδρομος Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου διασχίζει τὸν νομὸν ἐξ Α. πρὸς Δ.

636. **Ὅρος καὶ δαίτα τῶν κατοίκων.**—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἐφαντοργικὴν (ταπήτων καὶ φανελλῶν), τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας.

637. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Διοικητικῶς διαίρεται εἰς 4 ἐπαρχίας· 1) Μαντινείας, 2) Γορτυνίας, 3) Μεγαλοπόλεως καὶ Κνωρίας, ὑποδιαιορυμέναις εἰς 1 δήμον καὶ 215 κοινότητας.

638. 1) Ἡ **ἐπαρχία Μαντινείας** περιλαμβάνει ὅλον τὸ ὄροπέδιον τοῦ νομοῦ, ὅπερ κείται μετὰ τῶν ὄρεων Ἀρτεμισίου, Μανιάλου καὶ Πάργωνος. Πρῶτον τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ Τρίπολις (!) ἐν τῷ κέντρῳ σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου (11062 κ.), συγκοινωνοῦσα διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Ἄργους, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Τρίπολις εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κνωρίας, ἔχει γυμνάσιον, πρακτικὸν λύκειον, διδασκαλεῖον, ἱερατικὴν σχολὴν καὶ λοιπὰ ἐκπαιδευτήρια, πρωτοδικεῖον καὶ ἀξιωματικὴν βιομηχανίαν χαλκοουργίας, σιδηροργαγίας, ταπήτων καὶ φανελλῶν.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ Τρίπολις ἦτο ἔδρα τοῦ βιλαετιοῦ τῆς Πελοποννήσου, κατὰ δὲ τὴν μεγάλην ἡμῶν ἐπανάστασιν ἐκυριεύσεν αὐτὴν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Βαλτέσιον, κόμη ὄρεινῆ· ἐδῶ κατὰ πρῶτον ἐνίκησαν οἱ Ἕλληες τοὺς Τούρκους. Λεβιδιον (2500 κ.), κόμη καίμενη πλησίον τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Ὀρχομενοῦ.

Πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Τριπόλεως καὶ ὑπὸ τοὺς Δ. πρόποδας τοῦ Ἀρτεμισίου κείται ἡ κομπολίς *Τοπιανά* (2200 κ.), πλησίον δὲ ταύτης εὐρίσκονται τὰ ἔρειπια τῆς ἀρχαίας Μαντινείας μετὰ τῶν τοῦ θεάριου, ἔνθα οἱ Θηβαῖοι (562 π. Χ.) ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας, ἐφρονεῦθη δὲ καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας. Ἡ Τεγέα, ὅπου σήμερον τὰ χωρία Πιαλὶ καὶ Ἀχούρια (700 κ.), καὶ ἔνθα σφόνται τὰ ἔρειπια τοῦ περιωνήμου ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς.

639. 2) Ἡ **ἐπαρχία Γορτυνίας** περιλαμβάνει τὸ ΒΑ. μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Δημητσάνα* (2000 κ.), παρὶς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε', ὃν ἀπηγγόνισαν οἱ Τούρκοι τῷ 1821, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν Γερμανοῦ, ὅστις πρῶτος ἠλόγησε τὴν σημαίαν τῆς ἐπανάστασεως τῷ 1821 ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Λαύρας.

(!) Ἡ κλιματικὴ τῶν χαοῖς ἀνηγορεύθη ἀνατηρῶς ἤδη δὲ ἀνομ.

(!) Ἐπισημασθῆναι ὡς ἐκ 3 πλάτων ἀρχαίων συνοικισθεῖς, τῆς Μεγαλοπόλεως Τεγείας καὶ Παιλίωνος.

Ἡ Δημοκρατία πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἶχεν ὀνομασίην ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην, ἣς τὰ βιβλία ἐχρησίμευσαν εἰς τοὺς Ἑλληνας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν πρὸς κατασκευὴν φραγγίων, ἔδρα γυμνασίου καὶ ἑλληνικοῦ σχολείου.

Οἱ κάτοικοι τῆς Δημοσῆνης καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ὑλοτομίαν. *Λαγκαδία* (4600 κ.), κείμενα πρὸς Β. τῆς Δημοσῆνης ἔδρα πρακτικῆς λυκείου. *Κορίθαινα* (881 κ.), κομποπολις μετὰ φρουρίου ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχεν ὀχυρωθῆναι ἡ Κολοκοτρώνης καὶ ἀντίστη κατὰ τοῦ Ἰβραήμ, *Βυτίνα* (325 κ.), κομποπολις μετὰ δασονομικοῦ καὶ γεωργικῶν σταθμῶν. *Στεμνίτσα* (2100 κ.), *Κοιτοβάζαινα* (1516 κ.), *Γρόπαινα*, *Βερόβιτσα* (2000 κ.) καὶ ἄλλα κῶμαι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Γορτυνίας, μὴ ἔχοντες ἔδαφος γόμφιμον, μεταβαίνουν εἰς ἄλλας πόλεις, ἔνθα μετρίζονται διάφορα ἐπαγγέλματα.

640. 3) Ἡ *ἐπαρχία Μεγαλοπόλεως* περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Μεγαλόπολις* (Σινάνον) μετὰ 1776 κ. ἀσχολήοντες εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ πλῆθος μεγάλῃ πόλιν, συνοικισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, παρὰ τὸν χεῖμαρρον Ἑλισσῶνα, πατρὸς τοῦ *Φιλοπολιέως*, τοῦ *Λυκόστα* καὶ τοῦ ἱστορικοῦ φιλοσόφου *Πολύβιου*. *Λεοντάρια* (800 κ.), πρὸς Ν. τῆς Μεγαλοπόλεως ἐπὶ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, παράγον οἶνον, σίτον καὶ ἔλαιον. *Ανθράκιον* (750 κ.), *Ἰσαρι* (1214 κ.), κομποπολις γεωργικαί.

641. 4) Ἡ *ἐπαρχία Κυνοῦρας* ὀνομάζεται κοινῶς *Τσακωνία*, περιλαμβάνει δὲ τὸ ΝΑ. μέρος τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα δὲ αὐτῆς εἶναι τὸ *Λεονίδιον* (3150 κ.), κείμενον οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ παράγον ἑλαίας καὶ ὀπώρας. *Άγιος Πέτρος* (1322 κ.), κομποπολις ὀρεινῇ, πλουσία καὶ ἐπὶ καταφύτου θέσεως. *Άστρος*, παράλιος κώμη χρησιμεύουσα ὡς λιμὴν τῆς ἐπαρχίας, παρὰ τὸ ἄστρος κείται ἡ κώμη *Άγιος Ἰωάννης*, ὅπου συνήλθεν ἡ β' τῶν Ἑλλήνων ἐθνικῆ συνέλευσις τῷ 1823.

Λολιανὰ (1800 κ.), περίφημος διὰ τὰς κατὰ τὸ 1821 νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν Τούρκον, ἔδω ὀνομασίην ὁ ἀρχηγὸς Νικήτας Τουρκοφάρος. *Άγιος Νικόλαος* (Καστεῖ, 800 κἀτ.) καὶ *Κορμῆς* (600 κ.), *Βέρβενα* (1500 κἀτ.), χωρίον ὀνομαστὸν διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν Τούρκον (1821). Οἱ κάτοικοι τῆς Κυνοῦρας ὀμιλοῦσιν ἰδιαίτηραν διάλεκτον, τὴν *τσακωνικὴν*, ὡς ἐκ τοῦ ἀγόνου δὲ τῆς χώρας αὐτῶν μεταβαίνουν εἰς ἄλλας πόλεις, ἔνθα ἐπιδίδονται ἐπιτιγῶς εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον.

Περίληψις :

Όρη.—Τὸ Λύκατον, τὸ Ἄρτεμιτιον, τὸ Παρθένον, ὁ Πάριον καὶ τὸ Ματλιανόν.

Πεδιάδες.—Ἡ τῆς Μαντινείας, ἡ τῆς Τεγείας, ἡ τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ ἡ τῆς Κυνοῦρας.

Ποταμοί.—Ὁ Ἄλγειος καὶ εἰ παραπόταμοι αὐτοῦ Ἑλισσόν, Γορτυνίος καὶ Ἀζῶνος.

Ἐπαρχίαι.—Μαντινείας, Γορτυνίας, Μεγαλοπόλεως καὶ Κυνοῦρας.

Πόλεις.—Τρίπολις, Λεβίδιον, Δημοσῆνα, Λαγκαδία, Καρῶταινα, Βυτίνα, Στεμνίτσα, Μεγαλόπολις, Λεοντάρια, Ἰσαρι, Λεωνίδιον, Άγιος Πέτρος.

Ἱστορικαὶ πόλεις καὶ κῶμαι.—Βαλτέια, Δημοσῆνα, Καρῶταινα, Άγιος Ἰωάννης, Λολιανὰ, Βέρβενα.

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ ΚΑΙ ΗΛΙΔΟΣ

642. *Όρια*.—Ὁ νομὸς οὗτος ἔχων σχῆμα ἐπίμηκες κατέγει δολοκλήρον τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Πελοποννήσου, ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ τῆς Κορινθίας μέχρι τοῦ Ἴονιου πελάγους πρὸς Δ. καὶ ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν πρὸς Β.

643. *Ἐμβαδόν*.—5075 τετραγ. χιλιόμετρα.

644. *Πληθυσμός*. 276526 κ. καὶ 15000 πρόσφυγες.

645. *Κλίμα*.—Εὐκραές καὶ ὑγιεῖνον.

646. *Ἐδαφος*.—Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄρεινον, ἐνῶ πρὸς τὸ ΝΔ. περιλαμβάνει ἐκτεταμένους πεδιάδας, περιεχούσας λευμῶδες πλουσιωτάτης βλαστήσεως.

647. *Όρη*.—Τὰ Ἄροῦνα (Χελμός), ἔνθα καὶ ἡ περίφημος πηγὴ τῆς Στυγός, (1) ὁ Ἐρύμανθος (Ἐλιονός), ὄρος ὑψηλόν, εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ ὁποίου τρέφονται πολλὰ ποίμνια, καὶ τὸ *Παναχαιόν* (Βοϊδιάς), τὸ ὁποῖον εἶναι χαμηλὸν καὶ κατάφυτον, ἐκτείνοντο πρὸς Β. μέχρι τῆς θαλάσσης, ἔνθα σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον Ἴριον, ὅπου ἐπάφρονται φυλακαί, ἡ *Κερόνεια* (Φτέρη), ἡ *Σκόλλης* (Σανταμερί) καὶ ἡ *Φολοή*, ἣτις εἶναι χαμηλὴ καὶ κατάφυτος ὑπὸ ἀγρίων δένδρων.

648. *Πεδιάδες*.—Ἡ τοῦ Ἀγρίου καὶ τῆς Ἀχαΐας, ἀμφοτέρω κατὰφυτοι ὑπὸ σταφιδολιπέλων καὶ ἑλαιῶν, καὶ ἡ εὐθαλὴς καὶ λαμπρὰ πεδιάς τῆς *Μαρωλάδος*, παράγουσα οἰκοδομήσιμον ξυλείαν, ἡλιθίην καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Πρὸς τοῦτους ἀμεινύονται καὶ πολλοὶ ἰχθύες καὶ ἐγγεῖλαι ἐν ταῖς λιμνοθαλάσσαις *Κοτυνοπέλιον*, *Κοικίον* καὶ *Μουριάς*.

649. *Ποταμοί*.—Ὁ *Σελινοῦς* (ποτ. τῆς Βοστίτης) καὶ ὁ *Βουραϊκός*, πηγάζοντες ἀμφοτέροι ἐκ τοῦ Ἐρμιάνθου, ὁ *Κράνης* (π. Ἀγκράτας), πηγάζει ἐκ τῶν Ἄροαίων, ἄπαντες ποταμοὶ γεωμετρῶδες, χυνομένοι εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ὁ *Πηγεῖς* (τῆς Γαστούνης), ὅστις πηγάζει ἐκ τοῦ Ἐρμιάνθου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος, καὶ ὁ *Άλφειός*, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Πελοποννήσου, ὅστις, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρου πεδίου τῆς Μεγαλοπόλεως, ἐκβάλλει εἰς τὸν Κυπαρισιακὸν κόλπον.

650. *Προϊόντα*.—Ἡ σταφὴς κύριον προϊόν, οἶνος,

(1) Πηγὴ θαλασσοφύρος εἰς ἀνθρώπους καὶ ζῷα διὰ τὴν ἄσπρον αὐτῆς γυμρότητα, πηγάζουσα ἀπὸ τινος ὑψηλοῦ βράχου (μαρμαρῆς) ἐν τῷ τόπῳ δῆμον *Νωπάρκος* (Καλαβρίτιον).

Ο ΕΝ ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΡΜΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ

ολιπνευματώδη ποτά, δημητριακοί καρποί, έσπεριδοειδή, είχμα άπύδια και τινα βιομηχανικά και κτηνοτροφικά προϊόντα.

651. **Συγκοινωνία.**—'Ο σιδηρόδρομος Πειραιώς-Αθηνών-Πελοποννήσου διερχόμενος κατά μήκος την παραλία του Κορινθιακού και Πατραϊκού κόλπου και έν γενει την Δ. παραλία της Πελοποννήσου συνδέει τας πόλεις και κομποπόλεις του νομού.

'Από του Διακοφτού μέχρι των Καλαβρυτών ύπάρχει σιδηρόδρομος οδοντωτός ένεκα της μεγάλης άνωφρεσίας. Έπίσης υπάρχουν και πλείστα άμαξιοι όδοί, διευκολύνουσαι σπουδαίως την συγκοινωνία και ή διά θαλάσσης δέ συγκοινωνία είναι έπαρκώς ανεπτυγμένη.

652. **Βίος και διαίτα των κατοίκων.**—Οί κάτοικοι ασχολούνται εις την γεωργίαν, την καλλιεργίαν της σταφίδος κυρίως, την βιομηχανίαν, κτηνοτροφίαν και τό έμπόριον.

653. **Διοικητική διαίρεσις.**—'Ο νομός ούτος διαίρεται εις 4 έπαρχίας: α') Πατρών, β') Αιγιαλείας,

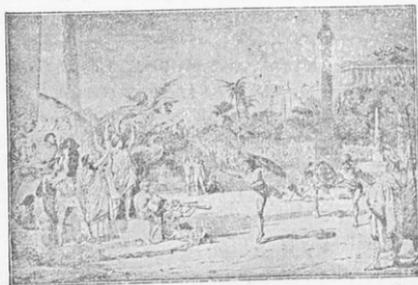
γ') Καλαβρυτών και δ') Ήλείας, υποδιαριουμένες εις ε α δήμον και 335 κοινότητες.

654. 1) **'Η έπαρχία Πατρών** περιλαμβάνει τό ΒΑ. μέρος του νομού. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι αι Πάτραι (51596 κ.), ή τρίτη έμπορική πόλις της Έλλάδος, έχουσα πυκνήν διά θαλάσσης συγκοινωνία μετά της Εδιώπης και των παραλίων της Έλλάδος και συγκοινοουσα μετά των Αθηνών και διά σιδηροδρόμου.

Αί Πάτραι έχουσι μεγαλοπρεπείς ναούς και λαμπράς οικοδομάς, δένδροφύτους πλατείας, ηλεκτρικούς τροχιόδρομους και πλείστα βιομηχανικά καταστήματα, κυρίως οίνοπνευματοποιίας, νοσοκομειον, βρεφοκομειον, θέατρον, τρία γυμνάσια, πρακτικόν λύκειον και διδασκαλειον θηλέων (Αρσάσειον), έδρα του μητροπολίτου Πατρών, έρετειον και προτοδικειον, εκ δέ του τεχνικού και ασφαλιούς λιμένος αυτών γίνεται ή εξαγωγή του μεγαλυτέρου μέρους της κορινθιακής λεγομένης σταφίδος. Εις την πόλιν ταύτην ύπάρχει ό ναός του άποστόλου Αρθόρου, έν φ σφύζεται τό σπτόν λείψανον αυτού. Άγιος Βασίλειος (500 κάτ.), Χαλανδρίτσα (978 κ.), Καστρίτσιον (888 κ.) και κάτω Άχατα (1600 κ.), άπασαι κομποπόλεις γεωργικά.

655. 2) **'Η έπαρχία Αιγιαλείας** περιλαμβάνει την κατά μήκος εκτεινομένην παραλίαν από του όρους Παναχαϊκού μέχρι του νομού Κορινθίας. Είναι τόπος κατ' έξοχήν εύνοηθείς υπό του Θεού.

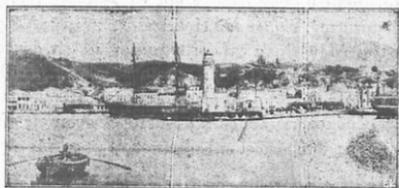
Πρωτ. είναι τό Αίγιον (Βοστίτσα, 7599 κ.), πόλις παράλιος, συγκοινοουσα μετά των Πατρών και της Κορίνθου διά σιδηροδρόμου. Έκ του λιμένος αυτής έξάγονται ή εκλεκτοτέρα ποιότης της Κορινθιακής σταφίδος, έλαιον, πορτοκάλια και κίτρα' έχει δύο γυμνάσια, πάσα ήτο πρωτ. της Άχαϊκής συμπολιτείας. Διακοφτόν, κομπόλις συγκοινοουσα μετά του Αίγιου δι' οδοντωτού σιδηροδρόμου, άγοντος εις την ορεινήν χώραν των Καλαβρυτών. Προς Ν. του Αίγιου κείται ή πλουσία μοιή των Ταξιαρχών. Τεμένη (1000 κ.), κομπόλις μικρόν άνέχουσα του Αίγιου. Άχράτα (800 κ.) πρωτ. του τέως όμωνύμου δήμου και Άρραρά-Αιγείρας; (630 κ.).

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

κομπολις πλοσία, συγκοινωνούσα μετά του Πύργου διά σιδηροδρόμου. Κυκλίτη, επίκειον τών Λεχαιών. Πρὸς Ν. ταύτης κείται τὰ ὀνόματα λαματικά λουτρά (Λίντζ). Αμαζιάς (9847 κ.) ἔδρα γυμνα-

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΠΑΤΡΩΝ

σίον, Λεχαιά (2900 κ.). Ἄνδραϊς (2700 κ.), καθέδρα κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸν κατακτητὸν Φράγκον (1200 μ.Χ.), Βαρθολομιῶν 2330 κ.), κομπολις σταφιδοφόροι, συγκοινωνούσα μετά του Πύργου διά σιδηροδρόμου. Δίβρη (1500 κ.), Κορκεζούγιον Ὀλυμπίων (1700 κ.).

Πρὸς Α. καί εἰς ἀπόστασιν ὄρας περίπου ἀπὸ του Πύργου καὶ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην του Ἄλφειου ὑπὸ τὸν καταφύτον λόφον Κρόθιον κείται ἡ περιώνυμος κοιλὰς τῆς Ὀλυμπίας, ἡ ἱερὰ Ἄλις, εἰς αὐτὴν δ' ἐτελιότου οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες αἰ τετραετίας καὶ ὑπῆρχον πολλὰ δημόσια μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς του Ὀλυμπίου Ἄως, καὶ πλῆθος ἀγαθῶν

656. 3. Ἡ ἐπαρχία Καλαβρυτῶν κατέχει τὸ νοτιναιολικὸν μέρος του νομοῦ εἶναι σχεδὸν μεσόγειος καὶ ὁρεινὴ μὲ ἄφθονα ἕδρα καὶ περιλαμβάνει τὴν πρὸς Α. ἐκτεινομένην χώραν. Πρωτ. εἶναι τὰ Καλάβρυτα (Κίναυθα, 1790 κ.), κείμενα ἐν μέσῳ κοιλάδος τῶν Ἀροαίων ὄρεων καὶ συγκοινωνούσα μετὰ του Λαικοφτοῦ διά του ὀδοντοτοῦ σιδηροδρόμου, ἔδρα του μητροπολίτου Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας.

Πρὸς Β. τὸν Καλαβρυτῶν κείται τὸ μέγα Σπιλάιον, τὸ ὁποῖον ἀνομόσθη οὕτω, διότι ἐκτισθὴ ἐν τῷ μεγάλῳ σπηλαίῳ, μονὴ ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχει πλῆθος τῆς Παναγίας, ἔργον του ἀποστόλου Λουκᾶ, κατεσκευασμένη ἐκ μαστίχης καὶ ἄλλης οὐσίας. Πρὸς Α. καὶ μίαν ὄραν μακρὰν τῶν Καλαβρυτῶν κείται ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Λαίας, ἐν ἣ ὀρχιεπίσκοπος παλαιοῦν Πατρῶν Γερμανὸς ἔφησε τῇ 25ῃ Μαρτίου του 1821 τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἱερὰ καὶ ἔνδοξος αὕτη σημαία διάτρητος σφύζεται φιλασπομένη εὐλαβῶς ἐν τῇ θησαυροφυλακίῳ τῆς μονῆς. Ἔτερα κομπολις εἶναι ἡ Στροφέα (2234 κ.), τὰ Μαζαίκα (1300 κ.), τὰ Σονδερά, τὸ Λιβάριτζιον (1000 κ.), ἡ Κερπινή καὶ ἄλλα.

657. 4) Ἡ ἐπαρχία Ἡλείας πρωτ. ἔχει τὸν Πύργον (13246 κ.), πόλιν μεσόγειον, συγκοινωνούσαν μετὰ τῶν Πατρῶν διά σιδηροδρόμου, ἔδραν του μητροπολίτου Ἡλείας, ἔχουσαν γυμνάσιον, πρακτικὸν λύκειον, μονοτάξιον διδασκαλεῖον, μεκτικὴν ἐμπορικὴν σχολὴν ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ πρωτοδικεῖον. Ἐπίκειον του Πύργου εἶναι τὸ Κατάκωλον, τὸ ὁποῖον συγκοινωνεῖ μετ' αὐτοῦ διά σιδηροδρόμου. Διά του τεχνικοῦ λιμένος του Κατακόλου γ' εἶται μεγάλῃ ἐξαγωγὴ κορινθιακῆς σταφίδος. Γαστοῦνη (2972 κ.),

και ἀνδριάντων. Εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ὀλυμπίας ἐγένοντο ἀνασκαφαὶ δαπάναις τῆς ἐν Ἀθίνας γεωματικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς πρότερον ἐτῶν καὶ ἀνευρέθησαν πλείεστα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ πολλὰ ἀγάλματα, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὰ ξηλασῖας τέχνης ἀγάλματα τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους καὶ τῆς Νίκης τοῦ Πακιδίου, ἅτινα φυλάσσονται μετ' ἄλλων ἀρχαιοτήτων ἐν τῷ ἐκεῖ ἐπὶ λοφίονα μουσεῖο (βλ. σ. 180).

658. Ἡ Ὀλυμπία συνδέεται μετὰ τοῦ Πύργου διὰ σιδηροδρόμου, πολλοὶ δὲ ξένοι μεταβαίνουν εἰς αὐτὴν, ὅπως θαναμίσεια τὰ ἀριστοτεχνήματα τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Περὶ λίγης.

Ἔρη.— Ἀρσένια, Ἐρμάνθος, Παναχαϊκόν, Φολόη.

Ποταμοί.— Ὁ Σελινεύς, ὁ Κράβης, ὁ Βουραϊκός, ὁ Πηγεῖς, ὁ Ἀλφειός.

Πεδιάδες.— Ἡ τοῦ Αἰγίου, ἡ τῆς Ἀχαΐας, ἡ τῆς Ἠλίδος, καὶ ἡ τῆς Μακωνιάδος.

Ἐπαρχίαι.— Πατρῶν, Αἰτωλίας, Κυλαθρόνων, Ἠλείας. Πόλεις καὶ κώμαι.— Π. τραί, Αἴγιον, Διακοφτόν, Καλάβρυτα, Ἀκράτα, Σοπιτόν, Μαζαίικα, Πόργος, Ἀραλίας, Ἀσγανιά, Βαρθελομιόν, Γαστοῖνη, Κατάκλων, Δίβρη κλπ.

Ἰστορικαὶ τοποθεσίαι.— Μέγα Σπήλιον, ἄριτα Λαύρα, Ὀλυμπία (ἐπὶ Ἀλτίς).

ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

659. Ὁριζ.— Ὁ νομὸς Μεσσηνίας κατέχει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος (Ἀλφειοῦ ποταμοῦ), Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους, τὸ ὅποιον εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ἕξηρὸν καὶ σχηματίζει πρὸς Ν. τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, πρὸς Δ. δὲ τὸν Κυπαρισσιανόν.

Πρὸς Β. ὁ νομὸς οὗτος συνορεύει μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος καὶ τὸν ἐπαρχιον Μεγαλοπόλεως καὶ Γορτυνίας, καταλήγει δὲ πρὸς Ν. εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ μικρὰ νῆσος Θηρανοῦσσα, καλουμένη κοινῶς Βενέτικο, καὶ πρὸς Δ. αὐτῆς 4 ἄλλα νησιδία, ὀνομαζόμενα Οἰνωῦσαι.

660. Ἐμβαδόν.— 3451 τετραγ. χιλίόμετρα.

661. Πληθυσμός.— 276526 κάτοικοι, εἰς οὓς δεῖν νὰ προστεθῶσι καὶ 5000 πρόσφυγες ὀμογενεῖς.

662. Κλίμα.— Εὐκραιεὺς καὶ θελιτικόν, (1) καὶ μόνον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ πυρετώδες ἔνεκα τῶν σχηματιζομένων ἐλῶν.

663. Ἐδαφος, πεδιάδες καὶ προϊόντα.— (2) Ὁ

(1) Καὶ τὸσον γλυκὺ, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ φρούτικου (χορμαδαῖα) δύνανται νὰ ζήσωσι καὶ φρούκισσον.

(2) Ὁ Ἐρεπιθὴς ὀνομάζει τὴν Μεσσηρινὴν καλλικαρπον κατάρθρον τὸν τε μυρίοις νάμασι καὶ βοσῶι καὶ ποιμαίνον εὐβοτοκότην. οὗτ' ἐν νουαῖσι χερίμας δυοχιμίων, οὗτ' αὐτεθροίποιοι ἧλιον θεομὴν ἄγαν.

Ῥωαῖνται δὲ προσασμεῖονται εἰς τὴν Μεσσηνιακὴν χώραν καὶ οἱ σίγχοι τοῦ ποιητοῦ Göthe, καθ' οὓς ἡ Μεσσηρία εἶναι ἡ

ἔδαφος τὸν νομὸν εἶναι πεδινὸν μόνον πρὸς τὸν Μεσσηνιακὸν καὶ Κυπαρισσιανὸν κόλπον, ἐνθα σχηματίζονται αἱ εὐφορὸν πεδιάδες τῶν Καλαμῶν, τῆς Μεσσηνίας (πάλαι Μακαρίων), τῆς Πυλίας καὶ τῆς Κυπαρισσίας, κατὰφυτοι ἐκ σταφιδαμπελῶν, συκῶν, πορτοκαλλῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Ὁ νομὸς παράγει εἰσὶ τὸν πολλόν διημετριακούς καρπούς, ἔλαιον καὶ μέταξαν, ἐξ ἧς κατασκευάζονται λαμπρὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα, ἀλιεύονται δὲ πρὸς τούτους καὶ πολλοὶ ἰχθύες ἔκ τῶν ἑλμινοθαλασσῶν Ἀγουλινίτης καὶ Καϊάφα, πλησίον τῆς ὁποίας κεῖνται καὶ ὀμώνυμοι ἱαματικὰ ἱγυαῖα.

664. Ὅρη.— Πρὸς τὰ ΝΑ. ὁ Μαθίας (Λυκοδήμων), ὅρος χαμηλὸν, καλυπτόμενον κατὰ τὰς ὑπαρξείας αὐτοῦ ὑπὸ ἄμπελον καὶ ἐλαιῶν καὶ ἀπολίγρον εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν (καθὸ Γάλλο), ἡ Ἰθώμη ἐν τῷ μέσῳ μεμονωμένη καὶ ἀπόκρημος, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατέφευγον οἱ Μεσσηνιοὶ κατὰ τὸν ἀ' μεσσηνιακὸν πόλεμον, τὸ Δύκαρον (Διαφόρτι), ὅρος κατὰφυτον καὶ πληρὸς εἰς τοὺς πρόποδας σταφιδαμπελῶν καὶ συκῶν, ἡ Μινθη (Βουνόκα), τὰ Νόμια (Τετράγι) καὶ τὸ τῆς Κυπαρισσίας Ψυχρόν.

665. Ποταμοί.— Ὁ Πάμισος, πηγάζων ἐκ τῶν Νομίων ὄρων, καὶ ὁ Νέδων, πηγάζων ἐκ τοῦ Ταυγέτου, ἀμφοτέρωτεροι χυνομένοι εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Ὁ Ἀλφειός, ὅστις ἔχχωρίζει τὴν Ἠλείαν ἀπὸ τῆς Τριφυλίας, καὶ ἡ Νέδα.

666. Συγκοινωνία.— Πολλὰ ἄμαξιτοι ὁδοὶ διενκολύνουσι ἀρκούντως τὴν συγκοινωνίαν τῶν πόλεων καὶ κωμῶν εἰς τὸν νομὸν τούτον. Σπουδαιότεραι τούτων εἶναι ἡ τῆς Κυπαρισσίας - Φιλιατρῶν - Πύλου, Κυπαρισσίας - Ἀγουλινίτης - Πύργου καὶ Ἀνδριτσαινῆς - Καρταίνης σπουδαῖος ὁσαύτως διενκολύνεται ἡ συγκοινωνία καὶ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Μύλων - Τριπόλεως - Καλαμών καὶ Μεγίλα - Κυπαρισσίας - Πύργου.

667. Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.— Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν καλλιεργίαν τῶν σταφίδων καὶ τῶν σύκων, εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς μεταξῆς καὶ οἰνοπνευματοποιίας καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον.

668. Διοικητικὴ διαίρεσις.— Ὁ νομὸς Μεσσηνίας διαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας 1) Καλαμῶν, 2) Μεσσηνίας, 3) Πυλίας, 4) Τριφυλίας καὶ 5) Ὀλυμπίας, ὑποδιαιρούμενάς εἰς 1 δῆμον καὶ 265 κοινότητας.

669. α') Ἡ ἐπαρχία Καλαμῶν περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶναι αἱ Καλάμαι (21000 κ.), πόλις κειμένη παρὰ τὸν μυχθὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης· ἔδρα τοῦ μη-

χώρα ὄσον ἀνεῖσι ἡ λεμονία, ὄσον τὰ πορτοκίτλια εἰς τὸν μεσσηνίων φύλλομα ὄσον τὴν φρούτὴν κοκκινίζον, ὄσον ἡ σπονδὴ ἀεράκι φρούτὴ ἀπὸ τοῦ γαλιανὸ ὄθανῶ, ὄσον ἴσταιτι ἀκίητος ἡ ομαρτιά καὶ ἡ δάφνη ὑψηλὰ, πῶδ ὑψηλὰ φρούτῶνται.

ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΑΜΩΝ

τροπόλιτον Μεσσηνίας, ἔχουσα γυμνάσιον, πρακτικὸν λυκείον, δημοσίαν μεκτικὴν σχολὴν ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ πρωτοδικεῖον. Αἱ Καλάμαι ἔχουσι ἀξιόλογον βιομηχανίαν μεταξίνων ὑφασμάτων καὶ οἰνοποιίας, κατὰ δὲ τὴν ἐπανόστασιν ἡμῶν ἦτο ἡ πρώτη πόλις, τὴν ὁποίαν ἐκυριεύσαν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην Μανρομυχίλην.

Εἰς ἀπόστασιν 20' λεπτῶν τῆς ὥρας καὶ ἐπὶ τῆς παραλίας κεῖνται αἱ *Νεαὶ Καλάμαι*, ἐπίνειον τῆς πόλεως Καλαμῶν. Ἐτεροι κῶμαι εἶναι ἡ *Σίτσοβα* (900 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Ἀλαγονίας, ἔχει μεταλλεῖα γαλκοῦ καὶ μοκρίδου, ἡ *Θουρία* (1500 κ.), τὸ *Ἀολάναγα* (2000 κ.), τὰ *Ἀρφαρά* (1800 κ.), πρωτ. τοῦ τέως δήμου Ἀμφείας καὶ ἄλλα.

670. β') Ἡ *ἐπαρχία Μεσσηνίας* κεῖται ΒΑ. τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν καὶ περιλαμβάνει τὸ μέγιστον καὶ ἐνδρόφιτον μέρος τῆς μεσσηνιακῆς πεδιάδος. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Νεοὶ ἠγορία* ἢ *ἠγορία* (7500 κ.), πόλις κείμενη παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παιμίου, συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῶν Καλαμῶν εἰς ἀπόστασιν δέ μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς παραλίας εἶναι τὸ ἐπίνειον αὐτῆς *Μποῦκα*.

Πρὸς Β. τῆς Μεσσηνίας παρὰ τὸ χωρίον *Μανρομυμάτι* ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις *Μεσσηνία* μεταξὺ τῶν βουνῶν Ἰθώμης (κοινῶς Βουλκάνου) καὶ Εὔας, ἧς σφίζονται μέχρι σήμερον εἰσέπια τοῦ περιβόλου καὶ τοῦ θεάτρου. Ἐτεροι κῶμαι εἶναι ὁ *Μελιγαλάς* (1800 κ.), πρωτ. τοῦ τέως δήμου *Οἰγαλάς*, καὶ *Λιαβολίτσιον* (1000 κ.), πρωτ. τοῦ τέως δήμου Ἀνδανίας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μύλων-Καλαμῶν. *Γαράντζα* (1750 κ.), *Ἀνδροῦσα* (850 κ.), πρωτ. τοῦ τέως δήμου Εὔας, *Ἀριστομένης* (600 κ.), πρωτ. τοῦ τέως ὁμωνύμου δήμου καὶ *Μανρομυμάτι* (500 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Ἰθώμης.

671. γ') Ἡ *ἐπαρχία Πυλίας* περιλαμβάνει ὅλην τὴν χερσόνησον τὴν μεταξὺ Ἰονίου πελάγους καὶ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Πρωτ. εἶναι ἡ *Πύλος* ἢ *Ναυαγῖνον* (2100 κ.), κομποπόλις κείμενη ἐπὶ τῆς ΝΑ. παραλίας, ἔνθα σχηματίζεται μικρὸς κόλπος. Τοῦ κόλπου τούτου τὸ στόμιον φράσσει ἡ νῆσος *Σφακτηρία* μεταβάλλουσα οὕτως αὐτὸν εἰς μέγαν καὶ ἀσφαλίστατον λιμένα. Ἐνταῦθα κατοικοῦσιν ὀλοσχεροῦς ὁ τουρκικὸς καὶ ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος (τῷ 1827) ὑπὸ τῶν ἠνωμένων στόλων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας, οὗτω δὲ ἠσφαλισθῆ ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς Ν. τῆς Πύλου κεῖται ἡ κομποπόλις *Μοθώγη*

(1600 κ.), πρωτ. τοῦ τέως ὁμωνύμου δήμου, ὀνομαστὴ διότι ἐν τῷ λιμένι αὐτῆς ἐπυρόλησεν ὁ Μισοῦλης τὰ τουρκικὰ πλοία. *Κορώγη* ἔχουσα 2000 κίτ., πρωτ. τοῦ τέως δήμου Κολωνίδων μετὰ Ἰσχυροῦ φρουρίου. *Χατζῆ* (950 κ.), πρωτ. τοῦ τέως δήμου Βουφράδος.

Ἡ νῆσος *Σφακτηρία* ὑπέρξεν ὀνομαστὴ διότι κατὰ τὸν ἐπιπονησιακὸν πόλεμον (425 π. Χ.) οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Ξπορτιάτας καὶ (τῷ 1825) κατὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν ἐπανόστασιν οἱ Ἕλληνες ἥρωικῶς ἀντέστησαν κατὰ τοῦ στόλου καὶ τῆς πολυαριθμοῦ ἰσπορτιάτας τοῦ Ἰμβραήμ πασᾶ ὡς ἐκ θαύματος δὲ τότε ἐσώθη μετὰ ἥρωικῆν ἀντίστασιν τὸ πλοῖον τοῦ Τσαμαδοῦ Ἀρης, τὸ ὁποῖον σφίζεται μέχρι σήμερον.

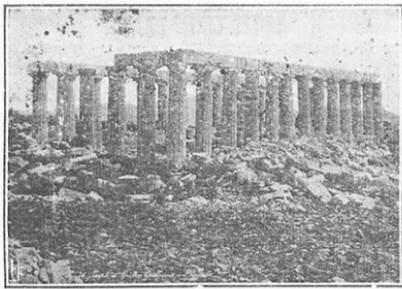
Πρὸς Α. τῆς Πύλου καὶ εἰς ἀπόστασιν πέντε ὥρῶν κεῖται ὁ *Πεταλίδιον* (1100 κ.), κῶμη παράλιος μετὰ Ἰσχυροῦ ἐνετικῆς φρουρίου πρωτ. τοῦ τέως δήμου Κορώνης. Πρὸς τὸ Β. μέρος τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ μικρὰ κῶμη *Μαριάκι*, ἔνθα ἔπεσαν ἐνδόξως ὁ ἀτρόμητος ἦρος Παπαφλέσας ἥρωικῶς μαχόμενος κατὰ χιλιῶν Ἀρσῶν.

672. 4) Ἡ *ἐπαρχία Τριφυλίας* περιλαμβάνει τὸ Α. μέρος τῆς Μεσσηνίας. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Κυπαρισσία* (5500 κ.), πόλις ἐπιτειμένη ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Ψυχροῦ καὶ ὀλίγον (20 λεπτά τῆς ὥρας) ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς παραλίας, ἔνθα κεῖται ὁ ὄρμος αὐτῆς, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας.

Ἡ πόλις αὕτη ἐπέστη πολλὰς ζημίας ὑπὸ σεισμῶν τῷ 1886, ἔχει γυμνάσιον καὶ πρωτοδικεῖον. *Φιλιατρά* (6450 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Ἐράνης εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλις τῆς ἐπαρχίας παθοῦσα ἐπίσης ὑπὸ σειμοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. *Γαργαλιάνοι* (5650 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Πλαταμίδων, πόλις κειμένη ἐπὶ ὥρας τοποθεσίας καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα ἀπὸ τοῦ ἐπίνειου αὐτῆς *Μαγαροπόλεως*, πρὸ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ μικρὰ νῆσος *Πρότση*. Ἐτεροι κῶμαι εἶναι ἡ *Λιγούδιστα* (3345 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Φλεσιᾶδος, τὸ *Ψάρι-Λορίον* (1700 κ.), τὸ *Βαρομυπάτι*, ὁ *Λερός* (1500 κ.) καὶ ἄλλα.

673. 5) Ἡ *ἐπαρχία Ὀλυμπίας* περιλαμβάνει τὸ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Νέδας μέχρι τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκτεινόμενον μέρος, πρωτ. δ' αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἀνδροῦσιστα* (1635 κ.), κομποπολις κείμενη εἰς τὰς ὑποφείας τοῦ Λυκαίου ὄρους, ἔχουσα γυμνάσιον καὶ ἀξιόλογον δημοσίαν βιβλιοθήκην πλησίον τῆς κομποπόλεως ταύτης καὶ παρὰ τὸ χωρίον *Πανίτσιον* (πάλια Φιγαλία) κεῖνται τὰ εἰσέπια τοῦ ναοῦ τοῦ ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, οἰκοδομηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰαγίνου καὶ οὗτινος οἱ καταπεπλοκότες κίονες ἀνεστύλωθησαν τελευταίον. *Ἀγουνίσιστα* (2600 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Βώλακος, ὥραια καὶ πλουσία κομποπόλις, κει-

Ὁ ἐν Φιγαλίᾳ ναὸς τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος.

τελευτᾷ εἰς τὴν θάλασσαν, σχηματίζον τὸ ἀρωγῆ-
ριον *Ταίραρον*.

Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει κορυφὰς χιονοσκεπεῖς, αἱ δὲ κλιτῆς αὐτοῦ καλύπτονται ὑπὸ δρυῶν, ἑλατῶν καὶ πολλῶν ἄλλων ἀγρίων δένδρων. Ὁ *Πάγων* (Μαλεβός), ταπεινούμενος πρὸς τὴν θάλασσαν καταλήγει εἰς τὸ τρικυκλώδες ἀρωγῆριον Μαλέαν (κάρβ Μαλιᾶς). Τὰ δάση τοῦ Ταυγέτου καὶ τοῦ Πάγωνος παρέχουσιν εἰς τοὺς κατοικοὺς ἄφθονον ξυλίαν.

679. **Πεδιάδες καὶ προΐοντα.** Ἡ τῆς Λακεδαιμό-
νος, ἡ τοῦ Ἑλους (πρὸς τῶν ἀρχαίων εἰλώτων) καὶ ἡ τοῦ Ἀσωποῦ (Μολάων). Ἀπασα αἱ πεδιάδες αὗται εἶναι ὠραῖαι καὶ εὐφοροί, παράγουσαι δημη-
τριακοὺς καρπούς, ἔλαιον ἑξαιρετόν, σῦκα, βαλάνι-
δια, πορτοκάλια, λεμόνια, κρόμμυα καὶ μέταξαν.

680. **Ποταμοί.**—Ὁ *Εὐρώτας*, ἔνθα ἐλιούνοτο οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάται, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ δεξιόμενος διαφόρους παραποτά-
μους ἕκαστος εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

681. **Συγκοινωνία.**—Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πολλὰς ἀμειψιτοὺς ὁδοὺς, τῶν ὁμοίων σπουδαιότεραι εἶναι αἱ Σπάρτης-Τριπόλεως, Σπάρτης-Καλαμῶν, Σπάρ-
της-Μολάων, Σπάρτης-Γυθείου, συγκοινωνοῦσαι ὅλαι διὰ μεγάλων αυτοκινήτων.

682. **Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.**—Οἱ κάτοι-
κοι τοῦ νομοῦ τούτου ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελοργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ βομβυκο-
τροφίαν καὶ εἰς τὴν ὕλοτομίαν ναυπηγικῆς καὶ οἰ-
κοδομικῆς ξυλίας. Πλειστοὶ δὲ τούτων ἀποδημοῦσιν εἰς Β. Ἀμερικὴν.

683. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Ὁ νομὸς οὗτος διαι-
ρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας: 1) *Λακεδαιμόνος*, 2) *Ἐπιδά-
ριον Λιμηρᾶς*, 3) *Γυθείου* καὶ 4) *Οἰτύλου*, ὑποδιαι-
ρομένης εἰς 1 δῆμον καὶ 180 κοινότητες.

684. 1) Ἡ **ἐπαρχία Λακεδαιμόνος** περιλαμβάνει
πᾶσαν σχεδὸν τὴν χώραν, ἥτις κεῖται μεταξὺ τοῦ
Πάγωνος καὶ τοῦ Ταυγέτου καὶ διατρέχεται ὑπὸ
τοῦ Εὐρώτα. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας
εἶναι ἡ *Σπάρτη* (4219 κ.), πόλις κτισθεῖσα μετὰ

τὴν ἐπανάστασιν παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα
καὶ ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Σπάρτης
ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Λακεδαί-
μονος, ἔχουσα γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον καὶ ἀρχαιο-
λογικὸν μουσεῖον. Ἐν αὐτῇ σφύρονται τὰ ἑρεπία τοῦ
ἀρχαίου θεάτρου, δολοκλήρος ὁ ναὸς τῆς *Χαλκιοῦκου*
Ἀθῆνᾶς καὶ ὁ τάφος τοῦ *Λεωτίδου*.

Ἡ ἀρχαία Σπάρτη ἐπήρξε διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ
Λυκούργου μία ἐκ τῶν δύο μεγαλύτερων καὶ ἐνδοξο-
τέρων πόλεων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἦτο δὲ ἀτειχι-
στος, διότι οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάται ἐφρόνουν ὅτι τὰ
στήθη τῶν πολιτῶν εἶναι τὸ ἄριστον ὄχυρόμα τῆς
πόλεως. Ἅγιος *Ἰωάννης* καὶ *Παρθῶρι*, τερπνότατα,
κατάρουκα καὶ κατάρφτα ἐκ λερωπεῶν καὶ πορτοκαλ-
λεῶν προάστια τῆς Σπάρτης.

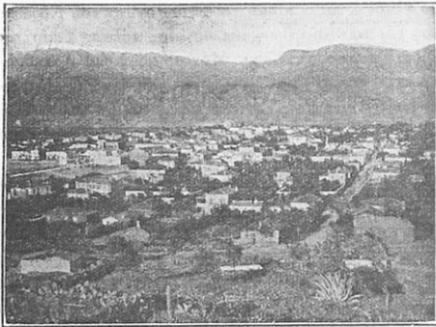
Μουσῆα (600 κ.) ἐπὶ τὸν Α. κλιτύων τοῦ Ταυγέ-
του, κώμη μικρὰ ἔχουσα φρούριον καὶ διάφορα μνη-
μεῖα βυζαντινῆς τέχνης: ἡ κώμη αὕτη ἐπὶ Φραγκο-
κρατίας καὶ Τουρκοκρατίας ἐπήρξε πόλις μεγάλη καὶ
πλουσία καὶ ἔδρα τοῦ δεσπότη τοῦ Μορέως *Κων-
σταντίνου* τοῦ *Παλιολόγου*.

Ἑτεραὶ κῶμαι γεωργικαὶ εἶναι τὰ *Λεβέτσου*
(1800 κ.), πρὸς τὸ τέως δῆμον Κροκεῶν, τὸ *Γεωρ-
γίσιον* (1600 κ.), πρὸς τὸν τέως δῆμον Πελλάνης,
ἡ *Ἀναβρυτὴ*—Βρυσεῶν (1039 κ.), τὸ *Σηροκίμπιον*
—Φέρδου (1030 κ.), οἱ *Γοράνοι*—Φελίας (900 κ.),
τὰ *Βοσῶθηνα* (1200 κ.), ἡ *Ἀράχουσα* (Οἰνούτου)
(1400 κ.), τὸ *Γεράκι*—Γερονθῶν (1530 κ.), ὁ *Βρον-
λιᾶς*—Συλλασίας (1200 κ.), τὸ *Σκλαβοχώριον* παρὰ
τὰς πάλαι *Ἀμυκλίας*, διασημοτάτας διὰ τὸν ἐν αὐ-
ταῖς ναὸν τοῦ Ἁμυκλαίου Ἀπόλλωνος.

685. 2) Ἡ **ἐπαρχία Ἐπιδάριον Λιμηρᾶς** περι-
λαμβάνει τὴν χερσόνησον, ἣν σχηματίζουσιν αἱ πρὸς
Ν. διακλαδῶσεις τοῦ Πάγωνος.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι οἱ *Μολαί*, κώμη μεσό-
γειος, ἔχουσα 1621 κάτ. ἀσχολούμενος εἰς τὴν γεωρ-
γίαν, εἰς τὴν καλλιεργίαν συκεῶνων, εἰς τὴν ἀμπελουρ-
γίαν καὶ ἑλαιοφυτίαν. *Μονεμβασία* (550 κάτ.) ἐκτι-
σμένη ἐπὶ νησιδοῦ ὄχρῶς (Μινώας) καὶ ἔξευγενῆ
μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ φεφάρας μήκους 150 μέτρων
ἡ κώμη αὕτη ἐπήρξε κατὰ τὸν μεσαῖον πόλις ὄχυ-
ρωτάτη. *Συκέα* (1400 κ.), *Νεάπολις* πρὸς τὸν τέως
δῆμον Βοῶν (1600 κ.), πάλαι *Βοιαί* (κοινῶς Βάτικα),
κομπολίς *παραῶλιος*, παράγουσα πολλὰ κρόμμυα.
Ἐναντι τῶν Βοῶν κεῖται ἡ μικρὰ νῆσος *Ἐλαφό-
νησος* (ἰσχ. Ὀυρο γνάθος) ἡ νῆσις αὕτη ἔχει ἀσφαλῆ
ὄρεον, εἰς δὲ καταφεύγουσι τὰ πλοῖα ἐν καιρῷ τρι-
κυμίας. *Ἀλιδιά*—Ἑλους (600 κ.), *Κρεμασιῆ*—Ζά-
ρακος (700 κ.).

686. 3) Ἡ **ἐπαρχία Γυθείου** περιλαμβάνει τὸ
ἀνατολικὸν μέρος τῆς χερσονήσου *Μάτης* καὶ ἀπα-
σαν τὴν παραλίαν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου. Πρωτ. τῆς
ἐπαρχίας εἶναι τὸ *Ἰθύδιον* (Μαραθονῆσι, 5000 κ.)

ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

ἐπίκειον τῆς Σπάρτης, μετὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ δὲ ἄμαξιτου ὁδοῦ, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Γυθίου καὶ Οἰτύλου ἔχει γυμνάσιον καὶ πρωτοδικεῖον. **Πάνισσα** (700 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Μαλευρίου. **Σκούταρι** (400 κ.)—Καρυνουπόλεως. **Λάγεια** (600 κ.). **Πολιάραρος** (250 κ.), χωρίον ὀνομαστὸν διὰ τὴν κατατρόπωσιν τοῦ Ἰβραήμ ὑπὸ τῶν Λακωνῶν (1826). 687. 4) Ἡ **ἐπαρχία Οἰτύλου** περιλαμβάνει τὴν δυτικὴν καταφέρειαν τοῦ ὄρους Ταυῆγου μέχρι τοῦ ἀκροτηρίου Ταύδρου, δι' ὃ καὶ *δυτικὴ Μάνη* λέγεται.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, *Μανιάται*, εἶναι λαὸς λιάν φιλόξενος καὶ γενναῖος, μὴ ὑποταχθεὶς ποτε εἰς τοὺς Τούρκους. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἀρεόπολις* (500 κ.), κειμένη ἐπὶ τῶν δυτικῶν ὑπορείων τοῦ Ταυῆγου ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ, ἡ *Οἰτύλος* (942 κ.), ἐξ ἧς ἡ ἐπαρχία ἔλαβε τὸ ὄνομα, ὁ *Κάμπος*, πρωτ. τοῦ τέως δήμου Ἀβίας (600 κ.), ἡ *Καρδαμύλη* (450 κ.), ἡ *Πλάττα* (600 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Λενίτρου, ὁ *Πύργος* (374 κ.), ἡ *Κίττα* (508 κ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Μέσσης, ἅπασαι εὐήμεροῦσαι κωμοπόλεις.

Περίληψις :

Ὄση.—Ὁ Ταυῆτος καὶ ὁ Πάργων.
Πεδιάδες.—Ἡ τῆς Λακεδαίμονος, ἡ τοῦ Ἐλοῦ καὶ ἡ τοῦ Ἀσσοῦ (Μολάων).
Ποταμοί.—Ὁ Εὐρῶτης.
Ἐπαρχίαι.—Λακεδαίμονος, Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, Γυθίου καὶ Οἰτύλου.
Πόλεις καὶ κῶμαι.—Σπάρτη, Μυστράς, Μολαίσι, Μονεμβασία, Βοιάς, Ἐλαφόνηρος, Γύθειον, Ἀρεόπολις, Πύργος, Πλάττα, Καρδαμύλη, Οἰτύλος, Κίττα κλπ.
Ἱστορικαὶ πόλεις.—Σπάρτη, Μυστράς, Μονεμβασία, Πολυάραρος κτλ.

Η΄ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ

Α΄ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος χωρογραφικῶς διαίρουνται εἰς τὴν *Εὐβοίαν*, τὰς *βορείους Σποράδας*, τὰς *Κυκλάδας*, τὰς παρὰ τὰ *μικρασιατικὰ* παράλια μεγαλονήσους, τὴν ἠρωικὴν μεγαλόνησον *Κρήτην* καὶ τὰς *Ἰονίους*.

ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

Ἡ νῆσος *Εὐβοία* κεῖται πρὸς Α. τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, εἶναι δὲ μία τῶν μεγαλύτερων νήσων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες, εὐρυνόμενον εἰς τὸ μέσον καὶ στενοῦμενον κατὰ τὰ ἄκρα.

Ἡ Εὐβοία ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῶν νομῶν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀπὸ τῶν ὁποίων χωρίζεται διὰ τοῦ ὄρειου Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ὅστις διὰ τοῦ περιφίμου διὰ τὴν παλιρροίαν στενοῦ πορθμοῦ τοῦ *Εὐρίπου* (πλάτους 40 μέτρ.) διαίρεται εἰς δύο μέρη, βόρειον καὶ νότιον.

Ἡ ΒΑ. ἄκρη τῆς Εὐβοίας σχηματίζει μετὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Φθιώτιδος πορθμὸν στενὸν καὶ ἐπιμήκη καὶ καταλήγει εἰς δύο ἀκροτήρια, τὸ *Ἀρτεμισίον*, ἔνθα ἐγένετο ἡ ναυμαχία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν (480 π. Χ.), καὶ τὸ *Κήραρον*, τὸ ὅποιον εἰσχωρεῖ βαθέως ἐντὸς τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ ἔχει πρὸς Ν. αὐτοῦ τὰς λεγομένας *Λιγάδας νήσους*. Ἡ δὲ ΝΑ. ἄκρη τῆς Εὐβοίας σχηματίζει μετὰ τῆς νήσου Ἄνδρου πορθμὸν τρικυμώδη καὶ ἀποτελεσθῆ πρὸς Β. μὲν εἰς τὸ ἀκροτήριον *Καρηρόρα*, πρὸς Ν. δὲ εἰς τὸ ἀκροτήριον *Γερασιόν*.

Μεταξὺ τῶν νοτίου τμήματος τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Ἀττικῆς ὑπάρχουσι μικραὶ τινες νῆσοι, ἡ μεγαλύτερα τῶν ὁποίων λέγεται *Πεταλία*.

Ἡ Εὐβοία ἄλλοτε ποτε συνέχετο μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεσάσθη διὰ μεγίστου ἠφαιστειώδους ῥήγματος, τὸ ὅποιον σήμερον κατέχει ἡ θάλασσα.

Αἱ νῆσοι *Εὐβοία*, *Σκῆρος* καὶ αἱ *βορειαὶ Σποράδες* ἀποτελοῦσι τὸν νομὸν Εὐβοίας.

688. **Ἐμβαδόν.**—4000 τετραγ. χιλιόμετρα.

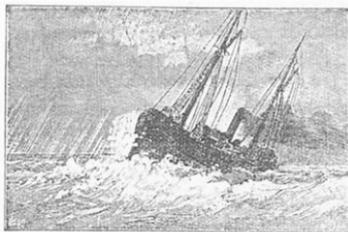
689. **Πληθυσμός.**—133317 κάτ. καὶ 15000 ὁμογενεῖς πρόσφυγες.

690. **Κλίμα.**—Εὐκραεές, δηλ. μετρίως ψυχρὸν τὸν χειμῶνα καὶ ὁροσερὸν τὸ θέρος.

691. **Ἐδαφος.**—Κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινὸν ἀλλ' εὐφρον, εἰς ἐλάχιστα δὲ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἡ χλωρὴ εἶναι τόσον πλουσία.

692. **Ὅρη.**—Ἐπὶ τῆς νήσου Εὐβοίας εἶναι τὸ

Τελεθριον (971 μ.), ὅρις διασῶδες, τὸ ὁποῖον διακλαδιζόμενον σχηματίζει ΒΑ. μὲν τὸ Κήναιον ἀρωτήριον, ΒΑ. δὲ τὸ Ἀρτεμῖσιον, τὸ *Κανδήλιον* (Μάκιστος, 1209 μ.) ὄρος ἀνεσῶδες καὶ ἀπότομον πρὸς τὴν θάλασσαν, οὗ τὰ πυκνὰ δάση παρέχουσι ναυπηγῆσιμον ξυλείαν, ἡ *Δίρφος* (1745 μ.) ἐν τῷ κέντρῳ, τῆς νήσου κατάφυτος καὶ διαιρουμένη εἰς κλάδους, ἡ *Πνεαρία* (1352 μ.), ὁ *Ὀλυμπος* (1173, μ.) ἢ *Ὀχη* (1404 κ.) ἐκπέμπουσα κλάδους πρὸς Ν. καὶ σχηματίζουσα τὰ ἀρωτήρια Καφρέα ΝΑ. καὶ Γεραιστὸν ΝΔ.

Ἀιμόπλοιοι πλέον ἀντιθέτως τοῦ ρεύματος.

693. *Πεδιάδες καὶ προτόνια*.—Ἡ τῆς *Χαλκίδος*, παράγουσα σταφυλὰς καὶ ἄλλας ὀπώρας, καὶ ἡ τοῦ *Ξηροχωρίου* (Ἰστιαϊδῆς), παράγουσα δημοτηρακοὺς καρπούς, καπνὸν καὶ ἀφθόνους σταφυλὰς, ἐξ ὧν κατασκευάζεται ἐξαίρετος οἶνος. Τρέφει διάφορα ζῆα καὶ βοτῆς, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Εἶβοια. Ἔχει δὲ καὶ πλοῦτον ὄρνικτον (μάραμαρ, λιθάνθηρακας, λευκόιθον). Παράγεται πρὸς τούτους γενικῶς ἐξ ὅλης τῆς νήσου, ὡς εἶπομεν οἶνος, ὀητῆν καὶ ξυλεία ναυπηγῆσιμος καὶ μῆ.

694. *Ποταμοὶ-Λίμναι*.—Οἱ χειμαρρῶδες *Κάλλας*, πηγάζων ἐκ τοῦ *Τελεθρίου* καὶ χυόμενος πλησίον τοῦ Ἀρτεμῖσιον ἀρωτηρίου, *Λίλιαντος*, πηγάζων ἐκ τῆς *Δίρφος* καὶ ἐκβάλλων ἀπέναντι τῆς *Αἰλίδος Νηλεῖος* καὶ ἡ *Ἰλλίμνη Ἰστούς*.

695. *Συγκοινωνία*.—Οἱ νομοὶ οὗτος, ἂν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ὀρεινός, ἔχει ἐν τούτοις πολλὰς ἀμαξιτοὺς ὁδοὺς, τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ τῆς *Χαλκίδος*—*Ἀλιβερίου*—*Κύμης*, *Χαλκίδος*—*Μαντουδίου*—*Λίμνης* καὶ *Αἰδηψοῦ*—*Ξηροχωρίου*. Ἡ *Χαλκίς* συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς διακλαδώσεως (*Σχηματῆρι*—*Χαλκίδος*) τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—*Αθηνῶν*—*Λαρίσης*—*Θεσσαλονίκης*.

696. *Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων*.—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ Εἶβοίας ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν καλλιεργίαν τῶν ἀμπέλων ἰδίως, τὴν ὀλοτομίαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

697. *Διοικητικὴ διαίρεσις*.—Οἱ νομοὶ οὗτος διαίρεται εἰς 4 ἐπαρχίας: 1) *Χαλκίδος*, 2) *Ξηροχωρίου*, 3) *Καρυστίας* καὶ 4) *Σκοπέου*, ὑποδιαιρούμεναι εἰς 1^η δῆμον καὶ 138 κοινότητες.

698. 1) Ἡ *ἐπαρχία Χαλκίδος* περιλαμβάνει τὴν χώραν, ἣτις ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ ὄρους *Τελεθρίου* μέχρι τοῦ *Κανδήλιου* καὶ τῆς *Δίρφος*. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Χαλκίς* (13280 κ.) πανόρητος πόλις, πλουσία τὸ πάλαι καὶ μιστρόπολις πολλῶν ἀποικιῶν εὐλιμένος καὶ φύσει ὄχυρὰ κειμένη ἐπὶ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τοῦ *Εδρίπου*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σιδηρὰ γέφυρα, δι' ἧς ἡ *Χαλκίς* συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς *Βοιωτίας*. Ἡ *Χαλκίς* ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια οἰνοπνευματοποιίας καὶ διάφορα βιομηχανικά

καταστήματα, μεταξὺ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπάρχουσι καὶ τινες Ἰσραηλίται ἔθρα τοῦ μητροπολίτου *Χαλκίδος* καὶ πρωτοδικεῖον, γυμνασίον καὶ μεικτῆς δημοσίας ἐμπορικῆς σχολῆς.

Ἐνταῦθα παρατηρεῖται καθ' ἑκάστην τὸ ὥραϊον φαινόμενον τῆς *παλιρροίας*: ἄλλοτε δηλαδὴ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης φέρονται μεθ' ὀρμῆς πρὸς τὰ ἄνω τοῦ πορθμοῦ, ἄλλοτε δὲ πάλιν ῥέουσι μετὰ μεγάλης ταχύτητος πρὸς τὰ κάτω δίκην ὀρητικοῦ ποταμοῦ.

Νέα Φαρά (962 κ.), κώμη συνοικισθεῖσα ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἐρετρίας, ἣτις ὑπέρηξε σπουδαιότητι καὶ ἰσχυροτάτη πόλις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου *Φαρών* μετὰ τὴν καταστροφήν ταύτην ὑπὸ τῶν *Τούρκων* ἐπὶ τῷ 1824, τοῦ στόλου τῶν *Φαριανῶν* ἐνδόξως ἀγωνισθέντος κατὰ τὴν ἰσράν ἡμῶν ἐπανάστασιν κέκτηται τὸ προνόμιον τὰ ἐλλέγη δύο βουλευτάς. *Λίμνη* (πάλαι *Αἰγαί*, 2646 κάτ.), παράλιος κομποπόλις, ἐν ἣ ἔξορῆσται λευκόλιθος χορήσιμος εἰς τὴν ἀγγελοπλαστικὴν. *Ἀγία Ἄννα* (1432 κάτ.) τοῦ τέως δήμου *Νηλεῶς*, *Ψαγρὰ*—*Μεσσαπίον* (2307 κάτ.), *Στενή*—*Δίρφος* (1400 κάτ.), *Βάθεια*—*Ἀμαρυνθίων* (1000 κάτ.), *Μαντοῦδιον*—*Κηρέως* (1621 κάτοικους) κώμα ἀγροτικά.

699. 2) Ἡ *ἐπαρχία Ξηροχωρίου* περιλαμβάνει τὴν πρὸς Β. τοῦ *Τελεθρίου* ὄρους χώραν τῆς *Εἰβοίας*. Πρωτ. εἶναι τὸ *Ξηροχώριον* (3048 κάτοικοι), κομποπόλις ἐπὶ πεδιάδος καταφύτου ἐξ ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων (πολυστέρφυλος Ἰστιαία), ἀπέχουσα μίαν καὶ ἡμισίαν ὥραν ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ὑποῖοι (Ἰστιαία, 800 κάτ.), κώμη μικρῶς, ἐπίνομον τοῦ *Ξηροχωρίου*. *Αἰδηψός* (1209 κάτ.), κώμη κειμένη ἐπὶ τῶν ὑψηλοῦν τοῦ *Τελεθρίου* ἡμισίαν ὥραν μακρὰν τῆς κώμης *Αἰδηψοῦ* κείνται παρὰ τὴν θάλασσαν τὰ δάσημα κατὰ τὴν ἀρχαίωτην καὶ σημερινὸν πεφημησμένα θειοῦχα λαματικά λουτρό.

700. 3) Ἡ *ἐπαρχία Καρυστίας* ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ΝΑ. μέρους τῆς *Εἰβοίας* καὶ ἐκ τῆς νήσου *Σκύρου*.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Κύμη* (3984 κάτ.),

ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Καρυστίας· πόλις ἀρχαία μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπέχουσα, παράγουσα ἐξαιρετικὸν οἶνον καὶ ἔχουσα γυμνάσιον, ἑλλην. σχολεῖον, εἰρηνοδικεῖον καὶ ἀνθηροκορυφαία λιγνιτῶν. *Αλιβέριον 1789 κ., πρωτ. τοῦ τῶος δήμου Ταμνέων, κομπολόγι εὐφορος καὶ ἐμπορικῆ. *Αδλωνάριον* (1300 κ.), *Καλημεριάτου*—*Κοτυλαίων* (970 κ.) καὶ *Κορίστει*—*Κοιναστῶν*, (732 κ.) κώμη γεωργικαὶ ἐδημεροῦσα. *Κάρυστος* (1866 κ.), κώμη κεμμένη παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὀδῆς, παράγουσα οἶνον λεμόνια καὶ ἐξαιρετικὸν βούτυρον καὶ μέλι. *Μαριάριον* (742 κ.), *Στόρα* (813 κ.) κώμη μικρά· πλησίον αὐτῆς ἔπεσον ἐνδόξως μαχόμενοι (τῷ 1822) ὁ Πίλας Μυρομαχίτης.

Ἡ νήσος *Σκῆρος* ἔχει ἐμβαδὸν 208 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ 2829 κ., εἶναι δασώδης καὶ παράγει οἶνον, ἔλαιον, δημητριακὰ καὶ καρποὺς· καὶ ἐξαιρετικὰ χροματιστὰ μάρμαρα. Ἐν αὐτῇ κατοικηθῆσθε ἐπὶ τῶος ἀρχαίους χρόνους ὁ Θησεύς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς νήσου *Λοκομήδους* καὶ ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ πολυμήνου Ὀδυσσεὺς ὁ ἐνταῦθα κρυβείς *Ἀχιλλεύς*. *Πεταλοῖ*, 4 μικραὶ νήσοι κείμενα ΝΑ. τῆς Καρυστου, παράγουσα ἐκλεκτὸν οἶνον.

701. 4) Ἡ *ἐπαρχία Σκοπέλου* ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Σκοπέλου*, *Συιάθου*, *Λιαδρομίας* (π. *Ἰκός*) (!) καὶ τινῶν ἄλλων ἀκατοικηθῆσθε νησιῶν. Αἱ νήσοι αὐταὶ εἶναι πετρώδεις καὶ παράγουσιν οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας εἰς ποσότητα καὶ ἐκλεκτὴν ποσότητα. Πρωτ. εἶναι ἡ *Σκόπελος* (3533 κάτ.), παράγουσα ἔλαιον καὶ εὐχμὰ ἀπίδια. *Συιάθος* (2771 κάτ.), κομπολόγι μετ' ἀσφαλοῦς λιμένος ἐπὶ τῆς ὁμονύμου νήσου, *Πιλάνα* (1273 κάτ.), πρωτ. τοῦ τῶος δήμου Γλώσσης, *Λιαδρομία* (779 κ.).

Περίληψις :

*Ορη.—*Τελθῆσιον*, *Κενθῆλι*, *Πεζαρις*, *Ὀλυμπος*, *Δίρφυς*, *Ὀχη*.

Πεδιάδες.—Ἡ τῆς *Χαλκίδος*, ἡ τῆς *Εὐροχωρίου*.

Ποταμοί.—*Κάλλιας*, *Λήφαντος*, *Νηλεὺς*. Ἰμνη *Δύτος*. *Ἐπαρχία* *Χαλκίδος*, *Καρυστίας*, *Εὐροχωρίου*, *Σκοπέλου*.

Πόλις καὶ *κώμη*.—*Χαλκίς*, Ἐρέτρια (νέα *Ψαρά*), Ἰμνη, *Εὐροχώριον*, Ἐρσοί (Ἰστία), *Αἰδηψός*, *Κόμη*, *Αλιβερίου*, *Κάρυστος*, *Σκῆρος*, *Πεταλοῖ* (4 νήσοι), *Σκόπελος*, *Συιάθος*, *Ἀλώνησος*.

Ἱστορικαὶ τοποθεσίαι καὶ *κώμη*.—Ἄρτεμιον, Ἐρέτρια, *Στόρα*, *Κάρυστος* καὶ ἡ *Ἱστορικὴ νήσος* *Σκῆρος*.

ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Κυκλάδες κατ' ἀρχὰς ἐλέγοντο μόνον αἱ νήσοι, αἱ σχηματίζουσαι οἶνον κύκλον, τοῦ ὁποίου θρησκευ-

(1) Ἡ τῶος τῆς ἀνωθείας ὑπερβολῆς ὡνομασθεῖσα ἀρχαίως *δοραίμνος*· *Ἀλόνησος*, ἐνθ' οὕτω ἐκαλεῖτο Ἀλόνησος ἡ νήσος *ἀγ*. Ἐνδοξάτως τοῦ *Θερακικῆ* πηλίου.

τικὸν κέντρον εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο ἡ *Ἀθῆλος*, ἡ ἱερὰ νήσος τοῦ Ἀπόλλωνος· ἔπειτα ὅμως προσετέθησαν εἰς αὐτὰς καὶ αἱ νήσοι *Σποράδες*, αἵτινες κείνται πρὸς Ν. τῆς γραμμῆς, τῆς διερχομένης διὰ τῆς *Νάξου* καὶ *Σίφου*, καὶ οὕτω πάσαι ὁμοῦ ἀποτελέσαν τὸν νομὸν τῶν Κυκλάδων.

Αἱ περισσότερα τῶν νήσων τούτων σχηματίζουσι δύο σειράς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία εἶναι κατὰ τὴν προέκτασιν τῆς *Εὐβοίας*, ἡ δὲ ἄλλη κατὰ τὴν προέκτασιν τῆς Ἀττικῆς (Σούτιον ἄκρον).

Διὰ τοῦτο δὲ ὑποθέτουσιν ὅτι ἄλλοτε ποτε ἦσαν ἡνωμένα μετὰ τῆς *Στερεῆς* Ἑλλάδος καὶ ἀπετέλεσαν μετ' αὐτῆς μίαν μεγάλην ξηρὰν, ἀφοῦ δὲ αὐτὴ κατεβύθησθε, τὰ μὲν χαμηλότερα αὐτῆς μέρη κατεκλύθησαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἔμειναν δ' ἐξέχοντα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μόνον τὰ ὑψηλὰ μέρη, τὰ ὅποια μεταβλήθησαν εἰς νήσους.

Αἱ νήσοι αὐταὶ, 23 ἐν ὄψῳ, πλὴν μικρῶν τινῶν ἀκατοικηθῆσθε εἶναι τερπνότατα καὶ μετὰ περισσῆς χάρμις ἐγκατασπαρμένα.

702. *Ἐμβαδόν*.—2700 τετραγων. χιλιόμετρα.

703. *Πληθυσμός*.—130000 κάτοικοι καὶ 6500 πρόσφυγες ὁμογενεῖς.

704. *Κλίμα*.—Γλυκυτότατον.

705. *Ἔδαφος*.—Αἱ Κυκλάδες ἔχουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἔδαφος πετρώδες καὶ ὄρανον, αἱ μεγαλύτερα δὲ μόνον ἐξ αὐτῶν ἔχουσι ἀσημέντους τινὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας.

706. *Προϊόντα*.—Αἱ Κυκλάδες παράγουσι πολλὰ καὶ διάφορα προϊόντα, οἶνον ἐξαιρετικόν, ἔλαιον, τυρὸν καὶ ἐσπεριδοειδή. Ἐξορῶσονται δὲ καὶ ποικίλα ὄρυκτά, σμηρῆ, θείον, γύψος, ἀργυροτοχὸς βαρυντίνη, μολύβδευρα, κωμώλια γῆ, θηραϊκὴ γῆ, μάρμαρα λευκὰ καὶ χροματιστὰ καὶ μεταλλεύματα σιδήρου.

707. *Ὅρη*.—Τὸ *Πεταλον* (κορυφ. *Κουβῆρα* 975 μ.) ἐπὶ τῆς Ἄνδρου, τὸ *Λόγιος* (Ζεὺς, 1003 μ.) καὶ τὸ *Κόρωνον* (998 μ.) ἐπὶ τῆς *Νίξου*, ἡ *Μάρπησσα* ἐπὶ τῆς *Πάρου* καὶ ἄλλα χαμηλότερα ἐπὶ ἄλλων νήσων.

708. *Συγκοινωνία*.—Μεταξὺ τῶν νήσων τούτων γίνεται ἐπαρκῶς πυκνὴ ἡ συγκοινωνία δι' ἀεροπλοῖα καὶ ἰστιοφόρων πλοίων.

709. *Βίος* καὶ *διαίτα* τῶν κατοίκων.—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τούτου ἀσολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπελῶν.

710. *Διοικητικὴ διαίρεσις*.—Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς 7 ἐπαρχίας 1) *Σύρου*, 2) *Τήνου*, 3) *Ἄνδρου*, 4) *Κίως*, 5) *Νάξου*, 6) *Μήλου*, 7) *Θήρας*, ὑποδιαρουμένης εἰς 1 δῆμον καὶ 103 κοινότητας.

711. 1) Ἡ *ἐπαρχία Σύρου* ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Σύρου*, *Μυκόνου* καὶ ἄλλων τινῶν ἀκατοικηθῆσθε. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Ἐρμούπολις* (18331 κ.), ἐπὶ τῆς νήσου *Σύρου*, κτισθεῖσα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ *Χίων* καὶ ἄλλων

αυτῆ δὲ ἀνευρέθησαν πλείστα ἀγάλματα ἀρχαία, μέταξιν τῶν ὁποίων καὶ τὸ περιφημον καὶ ἐξιμασίας τέχνης ἀγάλμα τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς νῦν κοσμεῖ τὸ μουσεῖον τοῦ Λοσίου ἐν Παρισίοις.

Ἡ *Κιμωλος* (1959 κ.) εἶναι νῆσος μικρὰ καὶ ἄγονος· ἐξ αὐτῆς ἐξάγεται ἡ κιμωλία γῆ (κρητίς), ἔχει δὲ κόμην ὁμώνυμον. ΝΑ. τῆς Κιμώλου κείται ἡ μικρὰ νῆσος *Πολύαιος*, ἐν ἣ βόσκουσιν αἰγες καὶ πρόβατα.

Ἡ *Σίφνος* (3500 κ.) εἶναι νῆσος ὄρεινὴ καὶ ὀνομαστὴ εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μεταλλικὰ χυσοῦ καὶ ἀργύρου, αἵτια ἐξηγητήθησαν. Οἱ Σίφνοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀγγειοπλαστικὴν, κώμας δ' ἔχει τὴν Ἀπολλωνίαν (713 κ.) καὶ τὸν Ἀφριμῶνα (1170 κ.).

Φολέγανδρος (541 κ.) νῆσος μικρὰ, ἀλίμενος καὶ τραγεῖα.

Σίκιμος (466 κ.) νῆσος μικρὰ ἔχουσα ἀπὸ τῶν ἄπο-
τόμων. Ἀμφότεραι αἱ νῆσοι αὗται παράγουσιν οἶνον. 717. 7) Ἡ *ἐπαρχία Θήρας* (17540 κ.) ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Θήρας* (Σαντορήνης), *Θηρασίας*, *Ἴου*, *Ἀμοργού* καὶ *Ἀνάφης*. Ἡ Θήρα εἶναι νῆσος ἡφαιστειογενής, ἐρηρὰ καὶ ἄνυδρος, ἔχουσα σχῆμα ἡμισελήνου πρὸς Δ. ἐστραμμένον, πρὸ τοῦ ἡμινοτιοῦς δὲ αὐτῆς κόλπου κείται ἡ μικρὰ νῆσος *Θηρασία*. Ἡ Θήρα παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς παρέχει ἄφθονον θηραϊκὴν γῆν (πορσελάνην).

Ἄξιον λόγου κώμα εἶναι τὰ *Φηρὰ* (600 κάτ.), πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Θήρας. *Πύργος* (900 κ.), πρωτ. τοῦ τῶος δήμου Καλλιόστης. *Ἐμπορεῖον* (1100 κ.) καὶ *Οἶα* (1000 κ.). Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Θήρας ὑπάρχουσιν καὶ πολλοὶ καθολικοί. Ἡ νῆσος Θήρα ἔχει θαλασσοεἰσόντα κρατῆρα ἡφαιστείου, ὅστις ἐνεργεῖ ἐκ διαλειμάτων τὸ ἡφαιστεῖον τοῦτο ὑπέστη φοβεράν ἔκρηξιν κατὰ τὸ 1867, ἧτις διήρκεσε μέχρι τοῦ 1871 καὶ ἡδὲ ἐβρῆσκει ἐν ἐνεργείᾳ. Ἐκ τῆς ἡφαιστείου τούτου παρήχθησαν αἱ νησίδες *παλαιὰ Καϊμένη*, *Γεώργιος*, *Ἀφρόδεσσα* καὶ ἔσχατος ἡ *Λάρνη*.

Ἡ *Ἴος* (Νιός, 2154 κ.) νῆσος μικρὰ ἔχουσα ἀσφαλὴ λίμνα καὶ παράγουσα ὀλίγους δημοτριακοὺς καρπούς, οἶνον, ἔλαιον, τυρόν· αὐτὴ ἔχει μόνον ὁμώνυμον κώματόν.

Ἀμοργός (2600 κάτ.) ἡ ἀνατολικωτέρα ἄλλοτε νῆσος τῆς Ἑλλάδος, παράγουσα οἶνον, ἔλαιον καὶ ἀφθόνους ὀπάρας, κώμας δ' ἔχει τὸ *Κάστρον* (832 κ.) καὶ τὴν *Λαγκάδα*—*Αἰγιάλης* (581 κ.).

Ἀνάφη, μικρὰ καὶ πετρώδης νῆσος ἔχουσα ὁμώνυμον κώμην (559 κ.).

Περίληψις :

Ἔρη.—Πήταλον, Ἄριος (Ζεύς), Κόρωνον, Μάρπησσα.
Ἐπαρχία.—Σάρου, Κέας, Ἀνδρου, Τήνου, Νέξου, Μήλου, Θήρας.

Νῆσοι.—Σῆρος, Μόκονος, Ἄρδος, Τήνος, Ἀνάφης, Κέας, Ἰοῦ, Πύργου, Φηρῶν, Ἐμπορεῖον, Ἰσθμίου, Ἰσθμίου

Κόβνος, Σίριτος, Νάξος, Πάρος, Ὀλίαντος, Μήλος, Κίμωλος, Σίφνος, Φολέγανδρος, Σίκιμος, Θήρα, Θηρασία, Ἴος, Ἀμοργός, Ἀνάφη κλπ.

ΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΘΕΙΣΙΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

718. *Θέσις καὶ μορφολογία τοῦ ἐδάφους*.—Ἐπὶ τοῦ Θερμικοῦ πελάγους εἶναι ἐγκατεστημένοι ἡ *Λήμνος*, ὁ *ἄγ. Εὐδοκίαιος* (πάλαι Ἀλόνησος), ἡ *Θάσος*, ἣν περιεγράφωμεν ἐν τῷ νομῷ *Καβάλλας*, ἡ *Σαμοθράκη* περιληφθεῖσα διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Ἐβρου.

ΣΗΜ. Ὡς γνωστὸν αἱ νῆσοι *Ἰμβρος* καὶ *Τένεδος* παρέμειναν δυστυχῶς ὑπὸ τὴν Τουρκίαν δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Λοιδίνου τοῦ 1913 ὡς κείμεναι πλησιέστατα τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀναγραφείσης τῆς διατάξεως ταύτης μετέπειτα καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Λωζάννης.

Αἱ δὲ πρὸς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς *Μικρᾶς Ἀσίας* κείμεναι νῆσοι εἶναι ἡ *Λέσβος*, ἡ *Χίος*, τὰ *Ψαρὰ* καὶ *Ἀντίψαρα*, αἱ *Οἰνούσσαι*, συστάς μικρῶν νήσων, ἡ *Σάμος*, ἡ *Ἰκαρία* καὶ αἱ μικραὶ νῆσοι *Φοῦδροι* (πάλαι Κοροῖαι). Ἄπασαι αἱ νῆσοι αὗται εἶναι ὄρειναι, ἔχουσιν ὄμως ἔδαφος γενικῶς εὐφορον.

719. *Κάτοικοι*.—Αἱ νῆσοι αὗται κατοικοῦνται ὑπὸ ἀμειγρῶς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις μετέσχε τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τῷ 1821, ἐξεπληρώθη δὲ ἔσχατος ὁ διακαὴς πόθος αὐτῶν ὡς ἐλευθερωθῶσι.

ΣΗΜ. Αἱ νῆσοι τοῦ Θερμικοῦ πελάγους κατελήφθησαν καὶ ἀπλευθερώθησαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἀπὸ τῆς 18ης—20ης Ὀκτωβρίου 1912.

720. *Διοικητικὴ διαίρεσις*.—Ὅλαι αἱ ἀνωτέρω νῆσοι διοικητικῶς διαίρονται εἰς τρεῖς νομοὺς 1) *Λέσβου*, 2) *Χίου* καὶ 3) *Σάμου*.

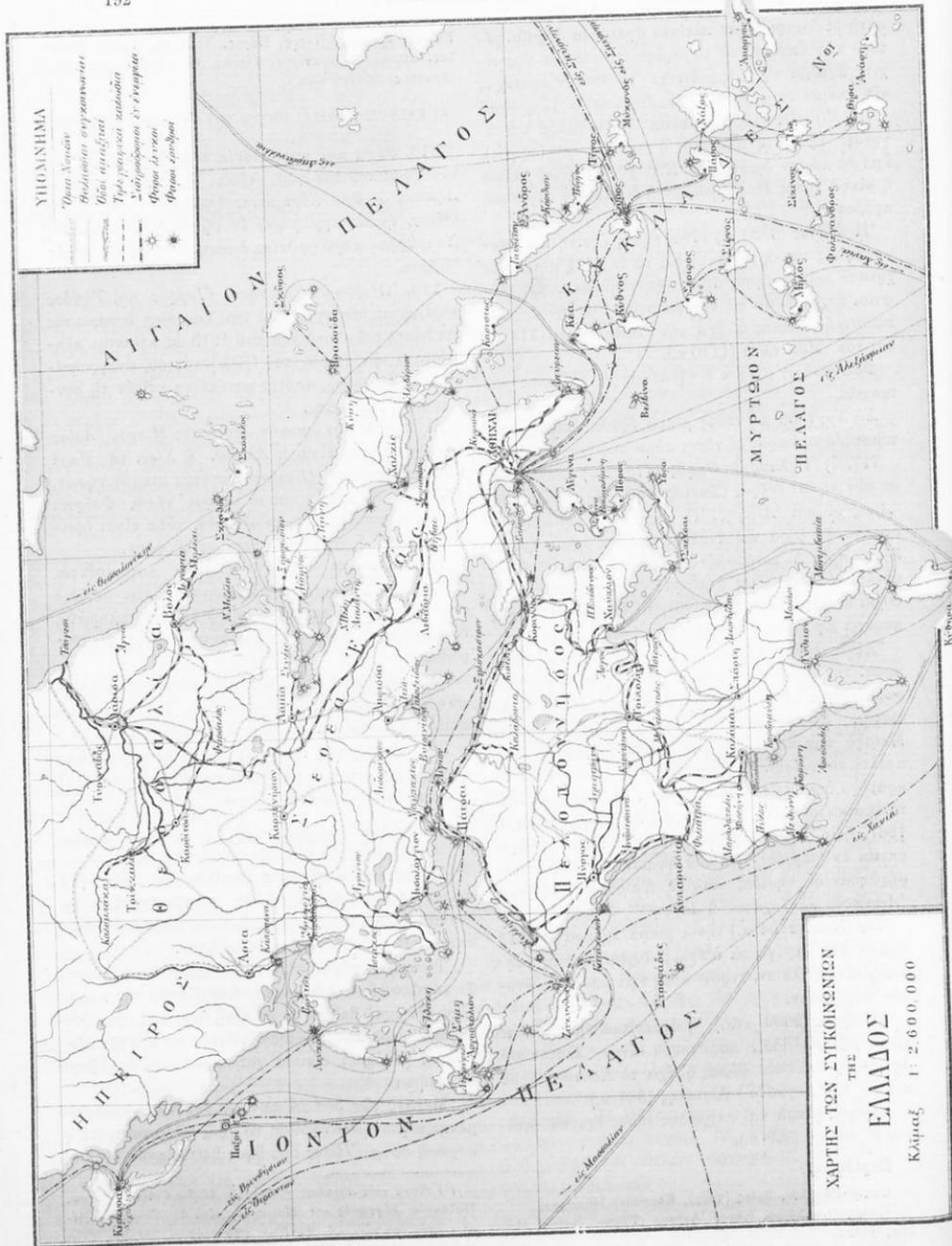
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ

Ἡ ὄραία καὶ εὐφορος μεγαλόνησος *Λέσβος* (1) κείται πρὸς βορρᾶν τῆς Χίου, χωριζομένη ἀπὸ τῆς ἑναντι μικρασιατικῆς ἀκτῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ *Μουσαλέμ* καὶ τοῦ *Ἀδραμηντοῦ* κόλπου.

Τὸ *σχῆμα* τῆς Λέσβου εἶναι σχεδὸν στρογγύλον, ἂν καὶ ἀπὸ νότου ἡ θάλασσα, διασχίζουσα τὴν παραλίαν, εἰσχωρεῖ βαθύτατα ἐν αὐτῇ σχηματίζουσα δύο μεγάλους κόλπους, τὸν τῆς *Καλλονῆς* καὶ τὸν τῆς *Μυτιλήνης* (Γίωρας), οἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς ἔξοχα ὀρμητήρια.

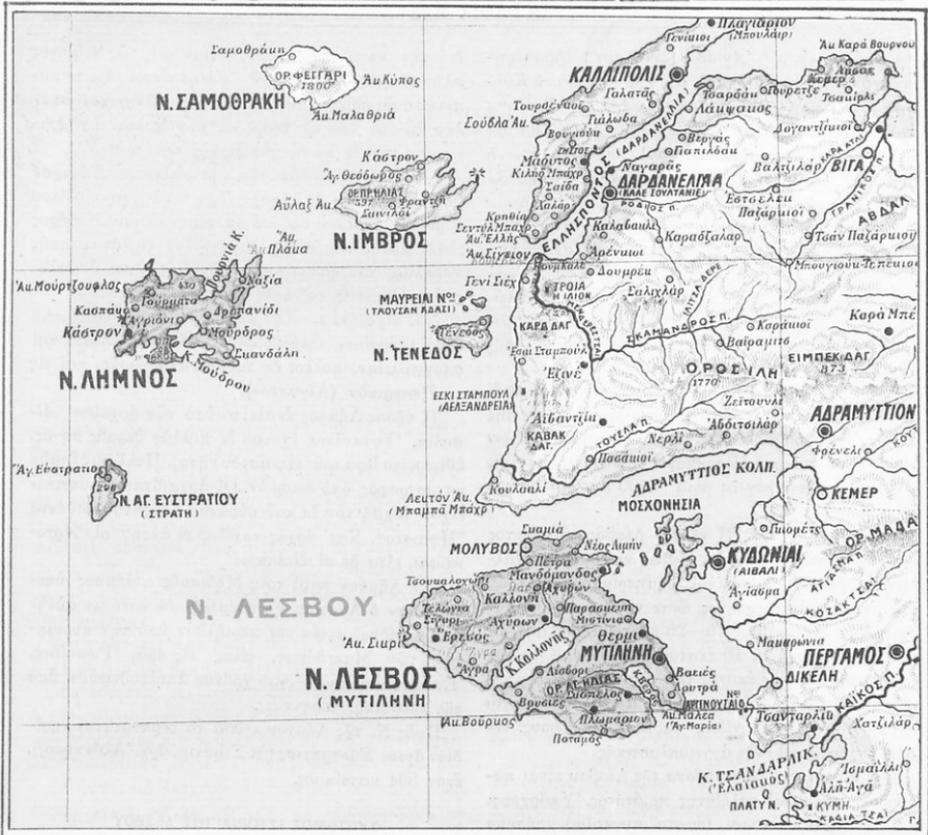
Μεταξὺ τῶν δύο κόλπων καὶ ἐπὶ τῆς σχηματιζομένης χερσονήσου ὑφύεται τὸ ὄρος *Ὀλυμπος*, οὗ ἡ κορυφὴ *προφ.* *Ἠλίαι* ἔχει ὕψος 940 μέτρων. Μικροὶ

(1) Κατὰ τὸν ἀρχαῖον χρόνον ἡ Λέσβος ἔκαλετο *Ἴσσα*, *Πελαγία*, *Μηρονία* καὶ *Μακαρία*, εἰτα δὲ ἀνομιώθη *Λέσβος* ὑπὸ τοῦ νιοῦ τοῦ Λαπίδου (*Κενταύρου*) Λέσβου, ὅστις ἀπέκτισεν αὐτὴν καὶ ἐννεμείθη τὴν θηραϊκὴν τοῦ Μακαρίου, ὑπὸ τοῦ Ἰσθμίου καὶ τῆς *Ρόδου* Μόκονου

ΥΠΟΜΗΝΗΜΑ
 Ὅριον Ἰσταν
 Ἐπιπέδου ἀσφραγισμένη
 ὄριον ἀσφραγισμένη
 ὄριον ἀσφραγισμένη
 ὄριον ἀσφραγισμένη
 ὄριον ἀσφραγισμένη
 ὄριον ἀσφραγισμένη

ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΣΥΤΡΟΧΩΝΙΩΝ
 ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ
 Κλίμαξ 1 : 2.600.000

ποταμοί δὲν ὑπάρχουσιν, ἀφθονοῦσιν ὁμως αἰ ψαῖα.

721. **Ἐμβαδόν.**—1750 τεταγ. χιλίωμ. **Πληθυσμός.**—143700 κάτ. πρὸς τούτοις δὲ καὶ 45 χιλ. ὁμογενεῖς πρόσφυγες. Εἶναι φιλόμουσι, εὐποροὶ, γενναῖοι καὶ φιλοπάτριδες. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ὑπῆρξαν Ἕλληνες (Αἰολεῖς).

Διοικητικῶς.—Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις, α') **Μυτιλήνης**. β') **Πλωμαρίου**, γ') **Μηθύμνης** καὶ δ') **Λήμνου**.

722. **Πόλεις.**—**Μυτιλήνη** (1) (17928 κ.), κειμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολ. παραλίας τῆς νήσου μετ' ἀσφαλοῦς λιμένος. Εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μυτιλήνης, νομάρχου, πρωτοδικείου καὶ εἰρηνοδικείου. Ἔχει γυ-

μνάσιον ἄριστα λειτουργοῦν, δύο ἀστικάς σχολὰς ἀρρένων καὶ πλήρες παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον. Εἰς ἀπόστασιν ὥρας τῆς πόλεως εὐρίσκονται τὰ θειοῦχα ἰαματικά λουτρά τῆς Θερμῆς· **Πλωμαρίον** (7500 κατ.), κομποπολις καμμένη ἐπὶ τῆς πρὸς Ν. ἀκτῆς καὶ παρὰ τὰς ὑπερῆας τοῦ Ὀλύμπου, ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδικίου. Ἔχει γυμνάσιον καὶ σχολεῖα ἑξατάξια ἀρρένων καὶ θηλέων λαμπρῶς λειτουργοῦντα. **Μηθύμνα** (Μόλιθος, 1900 κατ.), κομποπολις κειμένη ἐναντι τοῦ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς ἀκρωτηρίου **Λεκτοῦ** καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας **Μηθύμνης** μετ' εὐρυχώρου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μηθύμνης, ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδικίου μετ' σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων κανονικῶς λειτουργοῦντα. Ἔρθεος (2485 κατ.), κομποπολις κειμένη παρὰ τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχ. Ἐρέσου. Ἐν τῷ λιμένι αὐτῆς ὁ **Ψαριανὸς Πατριάρχης** ἐπυρπόλησε τῷ 1822 τουρκικῆν φρεγάταν. Ἐτετρα-

(1) Ἡ πρωτ. τῆς νήσου **Λέσβου Μυτιλήνη**, ἡ δούσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ὁμῆρον εἰς ἅπαναν τὴν νήσον, ἰσοῦσα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ **Μακαρέως Μυτιλήνης** ἢ ὑπὸ τοῦ εἰσοῦ αὐτῆς καὶ τοῦ **Ποσειδῶνος Μύτωνος**.

κομπολίες είναι ἡ *Ἀγιάσος* (4900 κατ.), ἔδρα εἰρηνοδίκου με γυμνάσιον καὶ λαμπρὰ σχολεῖα, ἡ *Καλιολογὴ* (1811 κατ.), ἔδρα εἰρηνοδικεῖται με ἀξιόλογα σχολεῖα, ἡ *Πολίγγιτος* (5538 κ.) ἔχουσα καὶ λαμπρὰ ἱαματικὰ (ἀρσενικοῦχα λουτρά), *ἄγ. Παρασκευὴ* (3444 κ.), *Σκόπελος* (3073 κ.), *Μονομάδος* (2832 κ.), *Τελόνια* (2359 κατ.) καὶ πολλὰ ἄλλα κῶμαι.

Μεταξὺ τῆς νήσου Λέσβου καὶ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς τῶν Κυθωριῶν (Ἀιβάλῃ) κεῖνται τὰ *Μοσχονήσια*, αἱ τῶν ἀρχαίων *Ἐκατόνησοι* ἢ καὶ νήσοι τῆς Ἐκάτης. Ἐκ τούτων, 29 ἐν ὄλῳ, ἡ μεγαλύτερα καὶ εὐφορωτέρα είναι ἡ *Νῆσος* ἢ *Μοσχόνησος*. Δυστυχῶς ὅμως ὡς κείμενα ἐγγύτατα τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς παρέμειναν ἐν Τουρκίᾳ.

723. *Ἐκπαιδεύσεις*.—Ἐπὶ Τουρκοκρατίας καθ' ἅπασαν τὴν νήσον ὑπῆρχον 65 σχολεῖα ἀρρένων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐφοίτων 12560 μαθηταὶ καὶ ἐδίδασκον 141 δημοδιδάσκαλοι, καὶ 30 παρθεναγωγεῖα μετὰ 4500 μαθητριῶν καὶ 80 διδασκαλισσῶν.

724. *Προϊόντα*.—Ἡ νήσος Λέσβος, κατάφυτος οὐσα ἐξ ἀμπέλων, μορεῶν, ἐλαιῶν καὶ διαφόρων ἄλλων δένδρων, παράγει ὀλίγους δημητριακούς καρπούς. Εἰς μεγάλας δὲ ποσότητας, ὥστε νὰ ἔχη πολλὴν τὴν ἔξαγωγήν, ἔλαιον ἀπὸ 15—20 ἑκατομμύρια ὀκάδων καὶ σάκωνα περὶ τὰ 10 ἑκατομμ. ὀκάδων, (1) οἶνον ὀνομαστῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἀρχαιότατων συμποσίων (Μηθύμνης), ὄσπυτος εἰς μεγάλῃν ποσότητα μέταξαν, σῖκα, βαλανίδια, καρπούς διαφόρους, τυρόν, δέρματα καὶ εἶδη ἀγγειοπλαστικῆς.

Οἱ *ἡμίονοι* καὶ τὰ *πρόβατα* τῆς Λέσβου είναι πολυαριθμώτατα καὶ καλλίστης ποιότητος. Ὑπάρχουσι καὶ ἴσποι μικρόσωμοι (σωστοὶ πνυμαῖοι) χρήσιμοι διὰ μικρὰ ἀμαξάκια.

Τὸ *ἐμπορίον* διενεργεῖται δραστηρίως καὶ κυρίως διαμετακομιστικῶν μετὰ τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, *Σμύρνης*, *Μασσαλίας*, *Τεργέστης* καὶ *Δουδίνου*.

Ἀῆμος.—Ἡ νήσος *Ἀῆμος* ἔχει ἐμβαδὸν 477 τετραγ. χιλίωμ. καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς μικρᾶς νήσου τοῦ Ἄγ. Ἐδστρατίου τὴν ὑποδιόκησιν Λήμου ὑπαγομένης ἐν τὸν νομόν Λέσβου.

725. *Πληθυσμός*.—30383 κατ.

726. *Ἐδαφος* ἡραιοποικίλον καὶ κατὰ τὸ πλείστον πεδινόν· μόνον εἰς δύο σημεία τῆς νήσου ὑπάρχουσι ἀνυψώσεις μὴ ὑπερβαίνουσαι εἰς ὕψος τὰ 340 μέτρα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, κατ' ἀκολουθίαν στερεῖται ποταμίον, ἔχει ὅμως ἀφθόνους πηγὰς.

Τὸ *σχῆμα* αὐτῆς είναι σχεδὸν τετράγωνον, σχηματίζει δὲ δύο ἀσφαλσεύτους κόλπους, τὸν τοῦ *Παραδείσου* πρὸς Β. καὶ τὸν τοῦ *Μοῦδρου* πρὸς Ν., ὅστις διὰ τὸ εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλές αὐτοῦ, ὡς καὶ

διὰ τὴν κατάλληλον τοποθεσίαν του, ὡς κείμενος πληθύνον τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐχορηγοποιήθη ὡς ὀρυκτήριον τοῦ *ἐνδόξου ἑλληνικοῦ στόλου* ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἀνάρξεως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ βαϊκανοτουρκοῦ πολέμου.

Αἱ κυριώτερα κῶμαι τῆς νήσου είναι τὸ *Κάστρον* (2378 κατ. ἀρχ. Μύρινα), ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Λήμου, τοῦ διοικητοῦ καὶ τοῦ εἰρηνοδίκου, *Μοῦδρος* (1427 κατ.), κομπολις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ ὀμωνύμου, εὐρυχώρου καὶ ἀσφαλεστάτου λιμένος καὶ τινες ἄλλα μικρότερα.

727. *Προϊόντα*.—Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται περὶ τὴν γ.ωφίαν, ἀμπελοφυγίαν, κτηνοτροφίαν καὶ σπογγαλίαν, πολλοὶ δὲ τούτων ἀποδημοῦσι καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν (Αἴγυπτον).

Ἡ νήσος Λήμος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *Αἰθαλία*, *Ὑψιπέλεια*, ἔχουσα δὲ πολλὰς θερμὰς πηγὰς, ἐθεωρεῖτο ἱερὰ τοῦ Ἡρῆσιου νήσου. Πολλὰς ἐπιθε καταστρώφας ὑπὸ σεισμῶν. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι εἶχον δεχθῆ τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐσφενδονισθέντα Ἡραμιστον. Κατ' ἀρχὰς κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ἀργοκαῖται, εἶτα δὲ οἱ Πελαγοῖοι.

Τὴν Λήμον κατὰ τοὺς Μηδικούς πολέμους ὑπεδούλωσεν ὁ Δαρῆϊος, ἡλευθέρους δὲ κατέσταν αὐτὴν ὁ Μιλτιάδης· μετέπειτα περιήλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μακεδόνων, τέλος εἰς τοὺς Ῥωμαίους, Ἐνεστούς καὶ πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀπὸλυθευθῆ ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας.

Πρὸς Ν. τῆς Λήμου κεῖται τὸ περηνότατον νησιδιον *ἄγιος Ἐδστράτιος* (ἢ Στράτης, ἀρχ. Ἀλόνησος), ἔχον 894 κατοίκους.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

Περὶ τὰ 450 π.Χ. ἡ *Λέσβος* ὑπετάγη ὑπὸ τῶν Περσῶν ἑλευθερωθεῖσα δὲ μετὰ τὴν ἐν *Μυκάλη* ναυμαχίαν (479) προσετέθη εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Μετὰ τινα ἔτη ἀπεστέθησεν, πληρὴ τῆς *Μηθύμνης*, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ ἐπόμενον ἔτος ὑπετάγη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Μετὰ τὴν ἐν *Αἰγὸς ποταμοῦ* μάχην ἡ νήσος περιήλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν *Σπαρτιατῶν*, ἀλλὰ τὸ 490 προσηγήθη καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Κατὰ τὸν *Μυθριδάτεον πόλεμον* ἡ Λέσβος ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ *Μυθριδάτου*, ἐπειδὴ δὲ οἱ Μυτιληναῖοι τῆ 88 π. Χ. ἔλαβον μέρος εἰς τὴν σφαγὴν τῶν ἐπὶ νήσῳ Ῥωμαίων, μετὰ τὴν νίκην τῶν Ῥωμαίων ἐτιμωρήθησαν οἱ Μυτιληναῖοι ὑπ' αὐτῶν σκληρότατα καταστραφέντες κατὰ μέγα μέρος.

Ἡ Μυτιλήνη ἀνοικοδομηθεῖσα ἐπὶ *Θεοφάνους* εὐνοουμένου τοῦ *Πομπηίου*, ἀνεκρηρύθη τῷ 62 π. Χ. ἑλευθέρη πόλις. Ἐπείτα τὴν βίετομον διαρκῶς *Βυζαντινὴν* καὶ πολλὰς τόπον ἑξουρίας τῶν ἐκπτώτων *βασιλέων*, *πατριάρχων* καὶ ἄλλων πατρικίων. Ὡς ἀβυθυστάτος δὲ πολιτεία ἀπαντῶν τὸ τελευταῖον ἀπὸ

(1) Ἐν τῇ νήσῳ λειτουργοῦσι 30 ἑργοστάσια θαλασσοποιίας, ὧν πολλὰ δὲ ἄριστ.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

του 355 μ. Χ., ὅτε εἶχον ἡγεμόνα τὸν Γενουήσιον *Φραγκίσκον Κατελοῦζον*.

Τῷ 1462 μ. Χ. Μωάμεθ ὁ Β' ἐξεδίωξεν ἐκείθεν τὸν τελευταῖον δούκα Ν. Κατελοῦζον. Οἱ Λέσβιοι μετὰ δύο ἔτη ἐπαναστάτησαν κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας, ἀλλ' οὔτε τὸ κίνημα τοῦτο οὔτε αἱ ναυτικαὶ νίκαι τῶν Ἐνετῶν κατὰ τὸ 1690 καὶ 1798 κινώθησαν νὰ ἀπαλλάξουν τὴν νῆσον ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν βαρβάρων.

Κατὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν ἱερῶν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ Λέσβιοι συνηρώθησαν μετὰ τοὺς ἐξ Ἑλλάδος ἀποβιβασθέντας εἰς *Σιγρὶ Καϊλοῆς*, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ προσπάθειά τῶν ἀπέβη ματαία. Ἡ ὥραία νύμφη τῶν Μικρασιατικῶν ἀκτῶν ἔμεινεν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν δεσποτείαν μέχρι τῆς 8ῆς Νοεμβρίου 1912, ὅτε κατελήφθη καὶ ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ ἑλλ. στόλου καὶ οὕτως ἐτέθη τέρας εἰς τὴν ἀπ' αἰῶνων δουλείαν αὐτῆς.

Ἐκ τῆς Λέσβου κατήγοντο ὁ *Πιττακός*, εἰς τῶν ἐπὶ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, οἱ φιλόσοφοι *Θεόφραστος* καὶ *Φανίας*, ὁ ἱστορικός *Θεοφάνης*, οἱ *Ἀρίων*, *Τέρπαρος* καὶ *Ἀϊκαῖος* καὶ αἱ ποιήτρια *Σαπφὸ* καὶ *Περinna*. Ἐκ τῶν νεωτέρων διεκρίθησαν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμασι οἱ ἀδελφοὶ *Βερναδάκαι*, ὁ *Κέπετης*, ὁ *Καζάζης* καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ

Ἡ νῆσος *Χίος*, κειμένη νοτιώτερον τῆς Λέσβου, ἐκτείνεται παραλλήλως εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς χερσόνησον *Ἐρυθραίων*, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει μόνις 18 χιλιομέτρα.

728. *Ἐμβαδόν*.—858 τετραγ. χιλιομέτρα.

729. *Πληθυσμός*.—63235 κάτ. καὶ 20 χιλ. πρόσφυγοι. Οἱ Χῖοι κατὰ γενικὸν κανόνα εἶναι ἐπιτήδειοι ἔμποροι (ὁ μεγαλύτερος ἔμπορικὸς οἶκος τῆς γῆς εἶναι ὁ τῶν ἀδελφῶν *Ῥάλλη*, Χίων τὴν καταγωγήν), πρῶτατοι καὶ φιλομαθέστατοι.

Τὸ *σχῆμα*.—Τὸ σχῆμα τῆς νήσου προσομοιάζει σχεδὸν παραλλήλογράμμον.

730. *Ἔδαρος*.—Τὸ ἔδαρος τῆς νήσου εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄρανόν (πετρῶδες) καὶ ἄγρονον πρὸς τὴν κοινὴν φάλην, μόνις δὲ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου εἶναι εὐφρόαιον καὶ κινάριον.

731. *Ὀρη*. Πρὸς Β. τῆς νήσου ὑψοῦται τὸ ὄρος *Πελληναῖον* (κορυφ. προφ. Πίλιας, ὕψους 1260 μ.). Ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τὸ ὄρος *Αἴπος* (Προβιτιάς, ὕψ. 940 μ), ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους εἶναι ἐκτισμένη ἡ *νέα μονή* (τῶν Πατέρων) καταστραφεῖσα δυστυχῶς κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, διότι ἐξηρησμένον ὡς καταφύγιον τοῦ ἐν τῇ νήσῳ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ὡς περιτειβομένη.

Μικρὰ ποτάμια καὶ ῥυάκια ἡ νήσου ἔχει πολλὰ, σημαντικώτερον δὲ εἶναι ὁ *Παρθένης*, ῥέων ἐκ Α. πρὸς Α. καὶ ὀλίγον πρὸς Ν. τῆς πόλεως.

732. *Ὄρη*.—Πρὸς ἀγκυροβολίαν διακρίνομεν τὸν τοῦ *Μαρμοῦ*, ἔνθα καὶ τὸ ἐπίγειον τῶν Καρδαμύλων, ΒΑ. τὸν τῆς *Κολοκύνθιας*, τὸν καὶ ἀσφαλῆτερον πίνων, τὸν τοῦ *Κάστρου* (Χίου) μετὰ τὸν ὀλίγον νοτιώτερον αὐτοῦ κείμενον *Κοντάρη*, ἔνθα τῇ 11 Νοεμβρίου 1912 ἀπεβίβισθη ὁ ἑλλ. στρατός, καὶ τὸν πρὸς Α. τῆς *Ἐλαιούντος* (Ἀλουῦντος).

Τὸ *κλίμα* τῆς νήσου εἶναι εὐκραεῖς τὸν χειμῶνα καὶ ὁρσερῶτατον τὸ θέρος, ἀπ' ἄκρου δὲ εἰς ἄκρον τῆς νήσου διαχέεται μυροβόλον ἀρωμα ἐκ τῶν ἐσπεριδοειδῶν. (1)

733. *Διοικητικὸς* ἀποτελεῖται ἐξ ἐνός νομοῦ διαιρουμένου εἰς δύο δήμους καὶ 58 κοινότητες. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας διηρῆτο εἰς τέσσαρα διαμερίσματα, α') εἰς τὸ *κεντρικόν*, β') τῶν *Καρδαμύλων*, γ') τῶν *Μαστιχορῶριον* καὶ δ') τῆς *Βολισσοῦ*.

734. *Πόλεις*.—Χίος (Κάστρον), πρωτ. μετὰ 13701

(1) Οἱ ἀρχαῖοι τὴν Χίον συγκρατεῖσαν μετὰ τῶν νήσων τῶν *Μασσαρίων*, οἱ δὲ νεώτεροι καλοῦσιν αὐτὴν κῆπον τῆς *Ἀνατολῆς*, ὅπως τὴν *Ζάκυνθον ἀνδρὸς* τῆς *Ἀνατολῆς*.

κατ., πόλις εὐλίμενος κεμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς νήσου. Ἐδρα τοῦ μητροπολίτου Χίου, τοῦ νομάρχου, πρωτοδικείου καὶ εἰρηνοδικείου. Ἐχει γυμνάσιον ἀρστα λειτουργοῦν μετὰ πλουσίας βιβλιοθήκης (περιλαμβάνουσα τὰ βιβλία τοῦ ἐν ἔτει 1833 ἀποθανόντος Κοραῖ) καὶ μικρὸν μουσεῖον τοπικῶν ἀρχαιοτήτων. Τρία ἀστικά σχολεῖα ἀρρέων καὶ τρία θηλέων, ἅπαντα λειτουργοῦντα ἐντὸς μεγάλου κρημνῶν διδασκαλῶν, διοικητῶν, στρατιῶνας, λαμπρὸν κοινοτικὸν νοσοκομεῖον, στρατιωτικὸν τοιοῦτον καὶ μεγάλην βιομηχανίαν κατεργασίας δερμάτων. Τῆς πόλεως ὑπέρεχειται μικρὸν καλιῶν φρούριον ἐντὸς τοῦ ὁποῦο ὑπῆρχεν ἡ τορκικὴ συνοικία. Ὀλίγον ἀπωτέρω, $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας πρὸς Β. κεῖται ἡ κομῆσις **Βροντάδων** (8400 κάτ.) διηρημένη εἰς δύο, βόρειον καὶ νότιον Βροντάδων, ἔδρα εἰρηνοδικείου, ἔχουσα λαμπρὰ σχολεῖα ἀρρέων καὶ θηλέων.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς πόλεως Χίου περιλαμβάνονται καὶ τὰ λεγόμενα **Καμπόχωρα**, ὁκτὼ ἐν ὅλῳ τὸν ἀριθμὸν, σημαντικώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ **Κάμπος** (3590 κάτ.), κομῆσις μικρὸν ἀπέχουσα πρὸς Ν. τῆς πόλεως μετ' ὡραίας οἰκοδομίας. **Λιβάδιον** (1304 κάτ.), ἀμφότερα χρησιμεύουσαι ὡς προἰστία

τῆς πόλεως καὶ ὡς ἔσοχαι διαμοναί. **Χαλκίδς** (716 κάτ.).

Πρὸς Β. τῆς πόλεως Χίου καὶ εἰς ἀπόστασιν $3\frac{1}{2}$ ὥρων ταύτης κεῖται ἡ κατ' ἔσοχην ναυτικὴ κομῆσις **Καρδάμυλα** (2401 κάτ.), ἔδρα ποτὲ ὑποδιοικητοῦ, ἔχουσα ὡς ἐπίνοιον αὐτῆς τὰς παραλίους κόμης **Μάγαρον** καὶ **Ράχιν**. Ἐτεροι κῶμαι ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ εἶναι ἡ **Καμπιά** (487 κάτ.), ἡ **Κέραμος** (250 κάτ.), αἱ **Ἀμάδες** (574 κάτ.) καὶ ἄλλαι.

735. **Βολισσὸς** (1576 κάτ.), ἔδρα ποτὲ ὑποδιοικητοῦ καὶ ἡδὴ εἰρηνοδίκου, καὶ ἐν ἧ ὄμορος ἐποιεῖτο τὰς διατριβὰς του. Ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ ὑπάρχονται 18 ἐν ὅλῳ χωρία, ἐξ ὧν τὰ μεγαλύτερα εἶναι ὁ **Σιδερούντας** (294 κάτ. καὶ ἡ **Παρπαριά** (461 κάτ.). Εἰς ὁλόκληρον τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου, τὸ καὶ μᾶλλον εἰσείστον, εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι 22 τὸν ἀριθμὸν χωρία, τὰ λεγόμενα **Μαστιχοχώρια**, ἅτινα ἔχουσι δύο κυρίας προσωνυμίας, τὸ μὲν δυτικὸν ὀνομάζεται **Κόκκινα**, τὸ δὲ ἀνατολ. **Ἄσπρα** χώματα σημαντικώτερα χωρία ἐν τῇ πρώτῃ περιφερείᾳ εἶναι ἡ **Καλαμοτή** (1494 κάτ.), ἔδρα ποτὲ ὑποδιοικήσεως, ἡδὴ μόνον εἰρηνοδικείου, τὸ **Πυργί** (2223 κάτ.), τὰ **Μεστά** (811 κάτ.), τὸ **Λιθί** (700 κάτ.), ἐν

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΧΙΟΥ

δὲ τῆ δευτέρῃ κῶμαι *Καλημασιά* (1483 κάτ.), πατρὶς τῶν δαυιδίων πατριαρχῶν *Ἰωακείμ Β'* καὶ *Δ', Νένητα* (1243 κάτ.) καὶ ἄλλαι.

736. *Ἐκπαιδευσις*.—Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ νήσῳ εἶναι ἀπανταχοῦ διαδεδομένη καὶ ἐν ἀκμῇ· εἰς ὅλας τὰς κώμας ὑπάρχουσι σχολεῖα ἀρρέονα καὶ θηλέων πλήρη, λαμπρῶς λειτουργοῦντα,

737. *Προϊόντα*.—Ἡ νήσος Χίος, πρὸς Ν. ἰδίᾳ εἶναι καλλιεργημένη ὡς κήπος, παράγει παντὸς εἶδους ἐσπεριδοειδή, ἐλαίας, ἔλαιον, σῦκα, οἶνον πολυήμερον ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀμύγδαλα, μέλι καὶ μαστίχην, παραγομένην ἐν τοῦ *μαστιχοφόρου σχίνου*, πάντα εἰς μεγάλαν ποσότητα, ἥδη δὲ προσδεύει καὶ ἡ καλλιέργια τοῦ καπνοῦ.

738. *Μέταλλα* διάφορα, *χαλκός*, ἀντιμόνιον, (!) *καλαμίνα*, *μαγγανίτης*, *λερνίτης*, *σίδηρος*, *μάρμαρα*, *μεταλλικὰ ὕδατα*.

739. *Βιομηχανικά*.—Κατεργασία δερμάτων καὶ εἶδη ἀγγειοπλαστικῆς.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Ἡ Χίος ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι *Αἰθαλία* καὶ *Μάκρως*. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν *Πελασγοί*, *Τυρρηνοὶ* ἢ *Αἰεῖες*, εἰς τοῦτους προσετέθησαν βραδύτερον *Κρητες*, *Κῆρες* καὶ *Εὐβοεῖς*, τέλος δὲ κατέλαβον τὴν νήσον οἱ *Ἴωνες*. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Χίου ἀπετέλει μέρος τοῦ *ἰωνικοῦ* δεσμοῦ, εἶχεν ἐξαιρετον λιμένα καὶ ἀνεποικεῖτο τὴν γέννησιν τοῦ *Ὀμήρου*. Εἶναι πατρὶς τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ *Ἴωνος* καὶ τοῦ ιστοριογράφου *Θεοπόμου*. Ὑπῆρθε πατρὶς τοῦ διασήμεου *Κοραῆ*, τῆς κορυφῆς πάντων τῶν λογίων τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.

Ἡ Χίος πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἐντελοῦς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ αἰμοβόρου Τούρκου ναυάρχου *Καρά Ἀλή* (1822) εἶχεν 120000

(!) Πλήρ τοῦ παρὰ τὸν *Κέραμον* ἀντιμόνιον πάντα τὰ μεταλλικὰ τῆς νήσου εἶναι ἀνεκμετάλλευτα.

κατοίκους περίπου, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν ἔμειναν ἐν τῇ νήσῳ μόνον 2500. Ἐσφάγησαν 25000, ἐπολήθησαν ὡς δούλοι 47000, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη, πλείστοι εἰς Σῦρον, Ἄνδρον καὶ ἄλλαχοῦ. Ἐν τῷ λιμένι τῆς νήσου ὁ πυρπολιτῆς *Κανάρης* ἐπυρπολήσθη τὴν ναυαρχίδα τοῦ *Καράλή*, ὅτε οὗτος μετὰ τῶν ἀξιοματικῶν τοῦ στόλου του ἐτέλει ὄργια, ἐδικιχηθεὶς οὕτω τὴν ἀνήκουστον καταστροφὴν τῆς νήσου.

Ἡ Χίος κατελήφθη καὶ ἀπληκλευρώθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ τμήματος ἀποβατικοῦ στρατοῦ τῆ 17 Νοεμβρίου 1912. Ὀλόκληρος δὲ ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τῆς νήσου ἐκ 2000 ἀνδρῶν περίπου παρεδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν 20 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἄνευ ὄρων.

Ἡ νήσος εἶναι λίαν εὐεστατος πολλὰ παθοῦσα τῷ 1881 ὑπὸ σεισμῶν.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς φημίζονται διὰ τὸ ἔξοχον ἐμπορικὸν πνεῦμα καὶ διὰ τὰ μεγάλα πατριωτικὰ τῶν αἰσθημάτων. Ἡ Χίος εἶναι πατρὶς τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν *Ἀνδρόν* *Συγγροῦ*, *Σταματίου Πρωῖου* καὶ *Τζωρτζῆ* καὶ *Ταροῆς Δρομοκαίτου*.

Ἄν. τῆς Χίου κείνται αἱ νησίδες *Οἰνοῦσαι* κοινῶς *Ἀγροῦσαι*, ἐκ τῶν ὁποίων μόνη ἡ *Οἰνοῦσσα* κατοικεῖται (1915 κάτ.).

Βλ. δὲ τῆς Χίου κείνται δύο ἄλλαι μικραὶ νησοὶ τὰ *Ψαρά* καὶ τὰ *Ἀρτίψαρα*.

Ψαρά.—Ἡ νήσος τῶν *Ψαρῶν* ἔχει ἐμβαδὸν 14 τετραγ. χιλιομ. καὶ *πληθυσμὸν* 711 κάτ.

Κατέστη διάσημος κατὰ τὸν ὑπερ ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔθαναματόρησεν τὸ ἥρωικόν αὐτῆς ναυτικὸν μετὰ τοῦ τῶν *Ἰγδραίων* καὶ *Σπεισιωτῶν*.

Ἡ νήσος αὐτῆ καταστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀλοσχερῶς τῆ 22 Ἰουνίου 1824. Εἶναι πατρὶς τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου *Κανάρη* καὶ πολλῶν ἄλλων ναυτικῶν ἡρώων, διατρεψάντων κατὰ τὴν ἱερὰν ἡμῶν

επανόστασιν. Οί κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἄλιείαν καὶ τὴν σπογγαλιείαν.

Οἱ κάτοικοι τῶν Ψαρῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου τὸν μετενόστησαν εἰς Σῆρον καὶ ἄλλα. Οἱ πλείστοι συνγκρίθησαν εἰς τὰ *νέα Ψαρὰ* παρὰ τὴν ἀρχ. *Ἐρέτριαν* τῆς Εὐβοίας, ἀπολαμβάνοντες καὶ τὸ πρόνομιον τοῦ ἐκλέγειν δύο βουλευτάς.

Τὰ Ψαρὰ κατελήφθησαν τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1912 ὑπὸ τοῦ γενναίου Ψαριανοῦ ἀντιπλοίαρχου *Ἀνω-νίου Βρατσάου* ἐπιβάνοντος τοῦ ἀνιχνευτικοῦ *Ἰέρακος*.

ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ

740. *Σάμος*.— Ἡ νήσος *Σάμος* κεῖται ἐν τῷ Καῦ-στριῷ κόλῳ ἀνατολικῶς τοῦ Ἰκαρίου πελάγους καὶ ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου *Τρωγίλιου* τῆς μικρᾶς καὶ ὀρεινῆς χερσονήσου *Μυκάλης*, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ πορθμοῦ πλάτους δύο χιλιομέτρων.

741. *Ἐμβαδόν*.—491 τετραγ. χιλιόμετρα.

742. *Πληθυσμός*.—50860 (!) κάτοικοι διακριόμενοι διὰ τὰ πατριωτικὰ αἰτῶν αἰσθήματα, καὶ 10000 πρόσφυγες.

Ἔδαφος.— Ὀρεινόν, περιλείπειν πολλὰς εὐφοροτάτας πεδιάδας καὶ κοιλάδας. Πρὸς τὸ ΒΑ. μέρος τῆς νήσου ὑψοῦται τὸ ὄρος *Κερκετεὺς* (ὕψους 1440 μ.), πρὸς δὲ τὸ ἀνατολ. τὸ ὄρος *Ἀμπελος* (ὕψους 1000 μ.).

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶναι ἐν γένει ὑγιεινὸν καὶ κυρίως πρὸς τὰ Β. αὐτῆς μέρος.

Συγκοινωνία.—Ἡ συγκοινωνία τῆς νήσου ἐνεργεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἡμιμονικῶν ὁδῶν μόνον ἀπὸ *Βαθέος* εἰς *Καρλόβασι* καὶ ἀπὸ *Βαθέος* εἰς *Μυτιληνῶς* καὶ ἀπὸ τῆς κομποπόλεως *Χώρας* μέχρι τοῦ λιμένος *Τηγάτι* ὑπάρχον ἡμαξίτιο ὁδοί.

Πολίτευμα.—Ἡ *Σάμος*, νήσος ἐκπαλαί *ἰωνική*, ἀπετέλει ἀπὸ τοῦ 1832 ἡγεμονίαν ὑποτελή τῆ Τουρκίας, καθ' ὅσον συμμετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Διωρεῖται δὲ ἔκτοτε μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου ὑπὸ ἡγεμόνος χριστιανοῦ, ὑπὸ τοῦ σουλτάνου διοριζόμενον, καὶ Βουλῆς ἀπαρτιζομένης ἐκ 38 μελῶν, εἶχε δὲ καὶ ἰδίαν σημαίαν. Τῇ 2 Μαρτίου 1913 ἀποβλατικῶς ἑλληνικῶς στρατὸς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου κατέλαβε τὴν νήσον καὶ οὕτως ἐξέλιπε καὶ τυπικῶς πᾶν ἔθνος τῆς *τουρκικῆς τυραννίας*.

Διοικητικὸς.—Διαιρεῖται εἰς τέσσαρα διαμερίσματα α') τὸ τοῦ *Βαθέος*, ἐκτεινόμενον πρὸς τὸ ΒΑ. τῆς νήσου, β') τὸ τῆς *Χώρας* πρὸς Δ. τοῦ πρώτου, γ') τὸ τοῦ *Καρλοβασίου*, ὅπερ κατέχει τὸ βόρειον

μέρος τῆς νήσου, καὶ δ') τοῦ *Μαραθόκαμπου* ἐκτεινόμενον πρὸς δυσμᾶς.

Πόλις.—*Διμὴν Βαθέος* (6143 κ.) πρωτ. τῆς νήσου, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας, τοῦ νομαρχοῦ, πρωτοδικείου καὶ εἰρηνοδικείου. Αὐτόθι λειτουργεῖ τὸ νομοαστὸν καὶ μόνον γυμνάσιον ἐν τῇ νήσῳ *Ἰνδοθαγόρειον*, ἐπιτατάξις ἀστική σχολὴ ἀρρέων, ὀκτατάξιον ἀνώτερον παρθεναγωγείου, νηπιαγωγεῖον, ἱερατικὴ σχολὴ καὶ δημοσία βιβλιοθήκη.

Εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας κεῖται ἡ πόλις *Βαθὸν* (4862 κάτ.). Πρὸς δυσμᾶς τοῦ διαμερίσματος Βαθέος καὶ ἐν τῷ ἑσπερικῷ τῆς νήσου κεῖται ἡ κομόπολις *Χώρα* (1895 κάτ.), παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἔκειτο ἡ ἀρχαία πρωτ. *Σάμος*, πατρίς τοῦ Πυθαγόρου, ἔδρα ὑποδιοικητοῦ ἐπίγειον αὐτῆς εἶναι ἡ ναυτικὴ κομόπολις *Τηγάτι* (2077 κάτ.), ἐλλίδεμος καὶ ἔδρα εἰρηνοδικείου. Εἰς ἀπόστασιν $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς *Χώρας* κεῖνται οἱ *Μυτιληνοὶ* (5060 κάτ.), κομόπολις καθαρῶς γεωργικῆ, *νέον Καρλόβασι* (3178 κάτ.), ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου, *παλαιὸν Καρλόβασι* (1000 κάτ.) καὶ *μοσαῖον Καρλόβασι* (1340 κάτ.), *Μαραθόκαμπος* (3296 κάτ.), ἔδρα ὑποδιοικητοῦ, εἰρηνοδίκου, κομόπολις γεωργικῆ, *Παγώνδας* (2214 κάτ.) καὶ *Πύργος* (1400 κάτ.), ἀμφότερα κομποπόλεις γεωργικαί, καὶ πολλὰ ἄλλα.

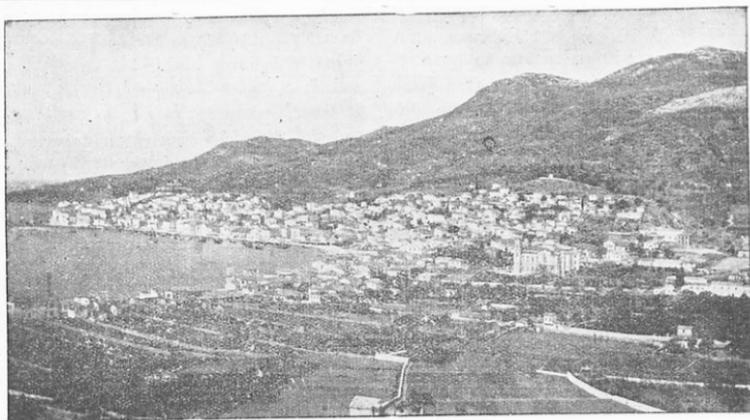
Ἐκπαίδευσις.—Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ νήσῳ εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη, συντηροῦσι δὲ οἱ Σάμιοι ἀξιολογώτατον γυμνάσιον, τὸ *Ἰνδοθαγόρειον*, 4 σχολαρχεῖα, ἱερατικὴν σχολὴν, περὶ τὰ 65 σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως, τινὰ τούτων πολυτάξια, 15 παρθεναγωγεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τοῦ Βαθέος ὀκτατάξιον, ἀπαντα λαμπρῶς λειτουργοῦντα δημοσ. μεικτήν ἐμπορικὴν σχολὴν ἐν Καρλοβασίῳ ἀξιολογ. νοσοκομεῖον καὶ δημοσίαν βιβλιοθήκην. Ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῇ νήσῳ 73 περικαλλεῖς ναοὶ καὶ 8 μοναί.

Προϊόντα.—*ἔμποριον*.—Ἡ *Σάμος* παράγει ὀλίγους δημητριακοὺς ἀραπούς, εἰς μεγάλας δὲ ποσότητας σταφίδας, ὄνομαστον ἐσθῶν ὄϊνον, ἀποστελλόμενον εἰς διαφόρους χώρας καὶ ἰδίως εἰς Γαλιάν, καὶ χρησιμοποιούμενον πρὸς χρωματισμὸν καὶ ἀρωματισμὸν τοῦ οἴνου, ἔλαιον, σῦκα, παντοειδῆ ἐσπεριδοειδῆ (λίτζα, λεμόνια, πορτοκάλια), ξυλοκέρατα καὶ δέρματα κατεργαζόμενα κυρίως ἐν τοῖς βυροδοκείοις τοῦ *Καρλοβασίου*. (Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον περὶ αὐτῆς ὅτι καὶ ὀρνίθιον γάλα φέρει).

Τὸ *ἔμποριον* εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ μέσον ὄρον ἐξίγονται ἐκ τῶν λιμένων τῆς νήσου 4—5 ἑκατομμύρια ὀκάθων σταφίδος, 300000 ὀκάθων οἴνου καὶ 150000 ὀκάθων ἔλαιου, μεγάλα ποσότητες σιγαρέττων, ὡς καὶ δερμάτων κατεργασμένων.

Σύντομος ἱστορία τῆς Σάμου.—Οἱ πρώτοι κάτοικοι

(1) Ὁ πληθυσμὸς τῆς Σάμου πρὸ ὀλίγων ἀκομῶν ἔτιον ἦτο πολὺ μεγαλύτερος, ἢ ὁσημέραι ὁμοῦ ἀψόφουσα τάσις πρὸς ἐκπαρτισμὸν εἰς τὴν Ἀγρηντιον καὶ τὰς παλαιὰς μυρασιατικὰς πόλεις ἡλιότατον ἐπισυρθεὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΒΑΘΕΩΣ

τοι αὐτῆς ἦσαν *Αἰετες* ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ *Αἰακοῦ*, εἴτα ἐπῆλθον οἱ Ἴωνες ὑπὸ τὸν Ἐπιδαύριον *Προκλήν*. Περὶ τὸ 550 π. Χ. ἀνεδείχθη τύραννος τῆς νήσου ὁ *Πολυκράτης*, ὅστις ἐναυπλήγησε στόλον καὶ κατέστησε τὴν Σάμον δύναμιν ναυτικὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐπεκτείνας τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν Κυκλάδων. Ἐν γένει οὗτος ἐπέτελεσε μεγάλα ἔργα θαυμαζόμενα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ἡ Σάμος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ *Πολυκράτους* περιέπεσεν εἰς δευτὴν ἀναρχίαν, μέχρις ὅτου ὁ *Λαρεῖος* ὁ Ἰωιάσπου ἀνέθηκε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ἀδελφόν του *Σολοσσόντα*. Κατόπιν δὲ οἱ Σάμιοι μετέσχον τῆς ἰωνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' εἰς τίνα ναυμαχίαν ἀπέναντι τῆς *Μιλήτου* ἠττομόλησαν πρὸς τὸν ἐχθρὸν παρασυρθέντες ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ *Σολοσσόντος*.

Πολλοὶ τότε Σάμιοι ἔφυγον ἐκ τῆς νήσου καὶ προσεκάλεσαν τὸν ἑλλ. στόλον εἰς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας πρὸς καταπολέμησιν τῶν Περσῶν (479 π. Χ.). Εἶτα οἱ Σάμιοι, συμμάχησαντες μετὰ τοὺς Ἀθηναίους, ἔζησαν ἀνεξάρτητοι μέχρι τοῦ 441 π. Χ., ἀλλὰ βραδύτερον περιήλθον εἰς ἔριδας μετὰ τὴν *Μιλήτου* καὶ τοὺς Ἀθηναίους, νικηθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ *Περικλέους* ὑπετάγησαν εἰς αὐτούς. Ὅταν ὁμως ὁ *Λύσανδρος* ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐκ τῆς Σάμου. Τῷ 365 οἱ Σάμιοι προσετέθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ κατόπιν *Μιθριδατικός* πόλεμος ἐβλάψε μεγάλως τὴν Σάμον.

Γενικῶς ἡ Σάμος συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης. Εἰς τοὺς Σαμίους ἀποδίδεται ἡ εὐρεσις τῆς *χύσεως* τοῦ αἰθέρου καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῆς *γαλοπλάστικης*.

Ἐν Σάμῳ ἐγεννήθη καὶ ἤμασεν ὁ μέγας φιλόσοφος *Πυθαγόρας*, ὁ ποιητὴς *Κρεώφουλος*, ὁ ἐποποιὸς *Χοιρίδος*. Ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ *Πολυκράτους* ἔζη καὶ ὁ ποιητὴς *Ἀνακρέων*.

743. **Ἰκαρία**. Πρὸς Ν. τῆς Χίου καὶ δυτικῶς τῆς νήσου Σάμου κεῖται ἡ νήσος **Ἰκαρία** (Ἰ) (Νικαρία). Ἐκτασις 257 τετραγ. χιλιόμετρα. — Πληθυσμὸς (19059 κάτ.). Ἡ Ἰκαρία εἶναι νήσος δασώδης, ὄρεινὴ καὶ ἐπαμύμητος ἐκτανομένη ἐκ τῶν ΒΑ. πρὸς τὰ ΜΑ. Πρωτ. ἡ κόμη *Μεσαρία* (1586 κατ.), ἔδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ εἰρηνοδίκου. **Φανάριον** (3061 κατ.), ἔχει εἰρηνοδικεῖον καὶ ἀξιολόγητον σχολεῖα ἀρρ. καὶ θηλ. **Παραμετὰ** (4955 κατ.).

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ὀρυζανιέας, τῆς σικῆς, τῆς καρυῆς, τῆς ἀπιδέας καὶ τῆς ἀμπέλου, ἐπίσης καὶ εἰς τὸν σίτον, τὴν κριθὴν καὶ τὴν μελισσοκομίαν. Δάση πυκνὰ χρησιμεύουσι πρὸς ἀνθρακοποιίαν εἰς μεγάλας ποσότητας. Ἔχει δὲ καὶ μεταλλεῖα σιδήρου. Τινὲς τῶν κατοίκων εἶναι λίαν ἐπιδέξιοι ναυτικοί.

Σύνομος ἱστορία τῆς Ἰκαρίας. Ἡ Ἰκαρία ἐπὶ τῶν μηδικῶν ἐπολέμει μετὰ τῶν Περσῶν, ὕστερον ὅμως ἐγένετο φόρον ὑποτελὴς εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ κατόπιν εἰς τοὺς Σαυαγιάτας. Μετέπειτα ὑπέστη τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ *Μακεδόνων*, *Ρωμαίων* καὶ *Βυζαντινῶν* καὶ τελευταίον ὑπὸ τῶν *Φράγκων*. Τῷ 1522 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τῇ δὲ

(1) Ἡ Ἰκαρία ὀνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ **Ἰκάρον**, υἱοῦ τοῦ **Δαιδάλου**, πνεύματος παρ' αὐτὴν, διότι προσπαθῆσας νὰ πετάξῃ μετὰ τὴν κρήνην ἀπὸ τοῦ ἀνθρακίου, ἀνῆλθε παρὰ τὰς συμβουλάς τοῦ πατρὸς τοῦ ποῦ ὑψηλὰ καὶ ἐφθασε πλησίον τοῦ ἡλίου, ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ὁποῖου ἀνέκλιθῆναι κατέπεσε κρητὸν καὶ ἐπέγη. Ἐκτετετὸ παρὰ τὴν Ἰκαρίαν πέλαγος ὀνομάσθη **Ἰκαρίον**. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν **Μιλήσιοι** (Ἴωνες).

4 Νοεμβρίου 1912 κατελήφθη και ήλευθερώθη υπό του έλληνα στόλου. Είς άπόστασιν 16 χιλιομ. ΒΑ. τής Ίακρίας και Δ. τής Σάμου κείνται διάφοροι νησίδες, Κορσικά καλούμεναι, τούτων ή μεγαλύτερα, Φούρνοι, έχει 564 κατ. και ή Αήμαινα 92 κατ. αι δέ λοιπαί 5 είναι άκατοίχητοι.

ΚΡΗΤΗ (1)

Μία σειρά νήσων εν είδει μακροτάτου περιδεραιού ένώνει την Πελοπόννησον μετά τής μικράς Ασίας. Είναι τὰ Κύθηρα, τὰ Άντικύθηρα, ή Κρήτη, ή Κάσος, ή Κάροθος, ή Ρόδος.

Έν τῷ μέσῳ τοῦ περιδεραιού τούτου, ὡς λαμπρότατος και τεράστιος ἀδάμας, εὐδοκίεται ή Κρήτη, ή ὠραιότερα και ήρωικότερα ἑλληνική μεγαλόνησος, ή πατρίς τοῦ Διὸς και τοῦ Μίνως, ή ἐκατόμπολις τοῦ Όμήρου, ή ἀναδείξασα πόλεις ὡς τήν Κνωσόν και τήν Γόρτυνα, τήν Φαιστόν και τήν Ίεραον, και διασφύζουσα ἀκόμη τοῦ περιφύμου λαβρινθόν τὰ ἔρειπια.

Σηήμα, ἐμβαδόν.—Σηήμα ἐπίμηκες, Έξηπλωμένη αὐτή ἐπὶ τής ἀνατολικῆς λεκάνης τής Μεσογείου, ὡς ναῦς τεραστία, έχει ἐμβαδόν 8618 τετραγ. χιλιομέτρων, μήκος 245 χιλιομ. και πλάτος 25 χιλιομ. Είναι δηλαδή μετά τήν Κύπρον ή πρώτη κατά τὸ μέγεθος ἑλληνική νήσος (2 1/2 φορὰς μεγαλύτερα τής Εὐβοίας).

Παράλια, λιμένες, κόλποι.—Και ή μὲν νότιος παραλία αὐτῆς, ή ἐστραμμένη πρὸς τήν Ἀφρικὴν και τήν Ἀσίαν, δὲν έχει οὔτε κόλπους ἀσφαλῆς οὔτε λιμένας, ὡς να μη θέλλη να συκοινωνῆ και να ἔχη σχέσι πρὸς τὰς χώρας ταύτας.

Τούναντίον δὲ ή πρὸς τήν Ἑλλάδα σχηματίζει κόλπους πολλούς, ἀνοίγουσα ὡς κόρη φύλοστοργος τὰς ἀγκάλας τῆς πρὸς μητέρα πεφιλμένην και ποθητήν. Ἐξέχει δὲ μεταξὺ πάντων διὰ τὴν ἀσφάλειαν και τὴν εὐνοχρίαν του ὁ κόλπος τῆς Σούδας (Μίνως). Ἄτεροι δὲ ὀνομαστοὶ κόλποι εἶνε ὁ τῆς Κισάμου (π. Μυτιλίος), ὁ τῶν Χανίων (π. Κυθωνίας), ὁ τοῦ Ἀλιμροῦ (Ἀμφιμαλικῆς), τοῦ ἁγίου Νικολίου, ὁ τῆς Σητείας και πρὸς Ν. ὁ τῶν Ματάλων.

Ἀκρωτήρια.—Ἡ Κρήτη πολλαχῶς διαμελιζομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης και μάλιστα πρὸς τὸ Β. μέρος αὐτῆς σχηματίζει πλείστα ἀκρωτήρια, ὧν κυριότερα εἶναι ή Γραμβούσα (Κόρυκον) εἰς τὸ ΒΔ. τῆς νήσου, τὸ Σπάθα ή Ροδοποῦ, τὸ Μέλεγα, τὸ Ἀράπανον, τῆς Ρογιδιάς (Διον), τὸ Ζεφύριον, τὸ Σίδερρον, ἄπαντα πρὸς Β., τὸ Ἐρυνθραῖον (Κακῆς ἀλκῆς) και τὸ Λίθιον, (Λισση) πρὸς Ν., ἐπὶ δὲ τῆς ΝΑ. ἄκρας παραλίας ὁ Κριός.

Όρη.—Ἐπισημότερα εἶναι τὰ Λευκά ὄρη (Μαδάρα, 2435 μ.), δύσβατα, πλήρη φαράγγων, κατάρυα μετ' ἀφθόνων βοσκῶν και κατάφυτα ἐκ πεύκων και ἄλλων ἀγρίων δένδρων. Ἡ Ἰδη (Ψηλορείτης, 2500 μ.), ὑψομένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου, λίαν δασώδης (ἐνταῦθα κατά τῆν μυθολογίαν ἀνετράφη ὁ Ζεὺς), έχει πλείστας πηγὰς, ἀφθόνους βοσκὰς και και ή ἀπὸ τῶν κορυφῶν αὐτῆς θέα τῶν πέριξ εἶναι ἐξῶχος μαγευτική, διακρίνει δὲ τις ἀπάσας τὰς πέριξ νήσους ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου μέχρι τῆς Ἰόδου. Ἡ Λίκτης (Λασηθιώτικα, 2155 μ.), περιελίουσα τὸ Λασηθιον και διακλαδιζομένη πρὸς τὰς ἐπαρχίας Πεδιάδος, Γιάννου, Μεραμπελλῶν ἐν αὐτῇ μυθολογεῖται ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς. Ὁ Κέδρος (2000 μ.) μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀμαρίου και ἁγ. Βασιλείου, ὄρος κατάρυτον, ἀλλὰ γυμνόν, και τινα ἄλλα μικρότερα.

Όροπέδια.—Ἐπὶ τῶν ὄρεων τούτων ὑπάρχουσιν ὀροπέδια μεγάλα και εὐφορα, ὁ Όμαλός ἐπὶ τῶν Λευκῶν, ή Νίδα ἐπὶ τῆς Ἰδης και τὸ Λασηθι ἐπὶ τῆς Λίκτης. Ἐκεῖ βόσκουσιν ἄπειρα ποίμνια αἰγῶν και προβάτων, διὰ τὸ γάλακτος τῶν ὀσίων κατασκευάζεται ὀπρφημῆμος κορητικὸς τυρὸς.

Ποταμοί.—Τὰ ὄρη τῆς νήσου ὡς ἐκ τῆς διευθύνσεως, τὴν ὅποιαν ἔχουν, εἶναι ή αἰτία οὐ μόνον να εἶναι μικροὶ και γεμαροῦδες οἱ ποταμοὶ τῆς Κρήτης, ἀλλὰ και να διευθύνωνται ἄλλοι μετ' ἑκτῶν βορρᾶν (Ταυροῦντης, Πλατατιάς, Τυφλός, Γεροπόταμον, Γαζανός, Ἀποσιέμης), ἄλλοι δὲ πρὸς νότον (Ληθαῖος, Ἀναποδάρης κλπ.). Ἐχει δὲ και μίαν λίμνην, τήν τοῦ Κορνᾶ ἐν Ἀποκορώνῳ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀλεύονται νοστιμώτατοι ἐγγέλευς.

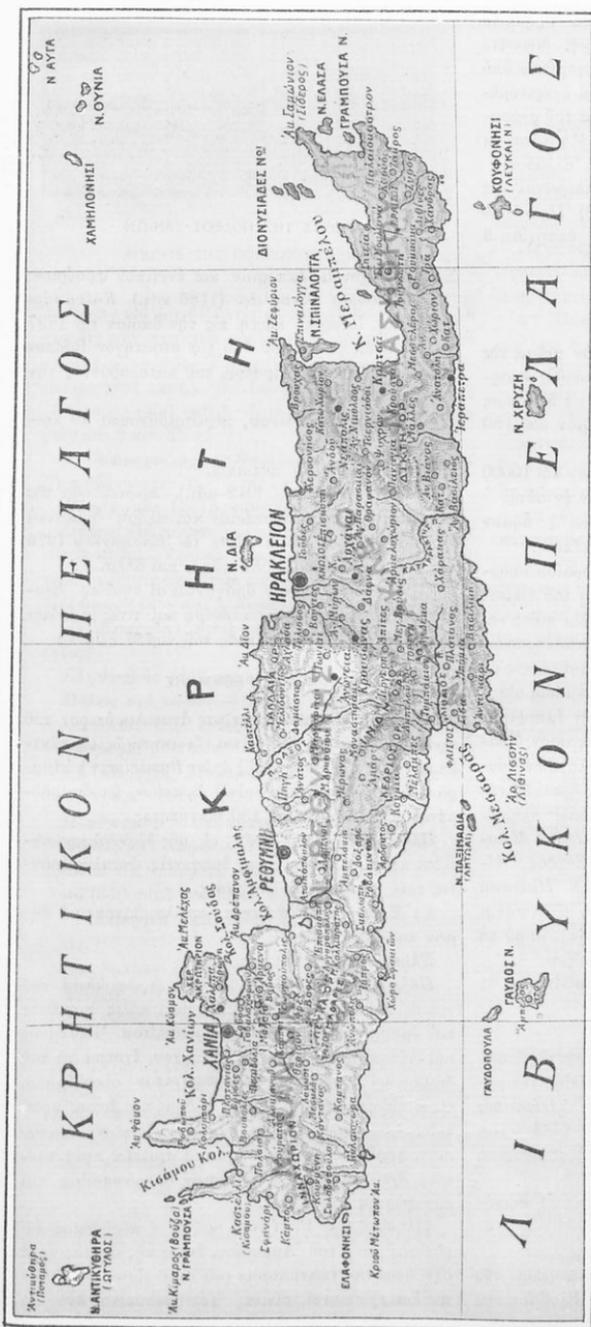
Πεδιάδες, προϊόντα, κλίμα.—Μεταξὺ τῶν ὄρεων τῆς Κρήτης και τῆς θαλάσσης ἐξαπλῶνται πεδιάδες εὐφορώταται, ὧν μεγίστη εἰς τὸ μέρος τῆς νήσου και πρὸς Ν. ή Μεσσαρά, ἦτις ἀρδευομένη ὑπὸ δύο ποταμῶν, τοῦ Ληθαίου και τοῦ Ἀναποδάρη, δύναται να θεωρηθῆ ὡς ὁ αἰοβολῶν τῆς Κρήτης.

Ἄλλὰ και αἱ ἄλλα μικρότερα πεδιάδες τῆς νήσου, βοηθούμενη θαυμασίως ὑπὸ ἐξαίρετον κλίματος (διαρκούς σχεδόν ἥαρος), παρῶνται ἐξοχα και ποικίλα προϊόντα. Τὰ ἔλαια τῆς Ἱεραπέτρας, τοῦ ἁγ. Βασιλείου και τοῦ Σελίνου, οἱ οἶνοι τοῦ Μαλεβυζίου και τῆς Κισάμου, τὰ ἀμύδαλα τοῦ Μεραμπελλῶν, τὰ κάστανα τῶν 9 χωρίων τῆς Κισάμου, τὰ ποστοκόλλια και τὰ μαρμαρίνια τῆς Κυθωνίας, αἱ σταφυλαὶ τῶν Ἀρχανῶν, τὰ κίτρα τῆς Πεδιάδος και τῆς Σητείας, τὰ κερᾶτα τοῦ Μυλοποτάμου, τῆς Ρεθιμνίου και τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν εἶναι ἐκλεκτὰ και πρώτης τάξεως προϊόντα.

Νῦν δὲ πλὴν τούτων ἦρχισε και ή καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ, τῆς σταφίδος και τῆς μετᾶξης, ἦτις μεγάλης εὐδοκίμει εἰς τήν νήσον.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων πλοῦτος τῆς νήσου εἶναι και

(1) Ἡ Κρήτη ὀνομάζεται εἰς τὸς ἀρχαίους χρόνους Ἰθαία, Ἀεγία, Δολιχῆ, Χθονία και Μακαρία.

τά βαλάνidia, ήνα ιδίως παράγονται εν: τή επαρχία Ρεθύμνης. Έτι δέ ακμίζει εν τή νήσφ ή σαπονοποιία (Ήράκλειον, Ρέθυμνος, Χανία) και ή κατασκευή λαμπρών μαλινών και βαμβακερών κλωστοεραμάτων (Σφακία). Έν Κρήτē εθρίζονται και άνεμετάλλευτα όρυκτά π.χ. γήφος, άλας, γαιάνθρακες και άδόναι.

Ή μετά τήν άποκατάστασιν πρόδοδος τής χώρας. Συγκοινωνία, εκπαίδευσις. — Ή Κρήτē καταστραφείσα υπό τών άλεπακλήρων επαναστάσεων ήρχισεν ήδη ταχέως νά αναλαμβάνη.

Ή καλλιέργια τών ποικίλων προόδων εξηπλώθη εις όλην τήν νήσον, ή συγκοινωνία ήρχισεν νά συνδέη τάς πόλεις μετά τών χωρίων, κατασκευαζόμενων τών αναγκαίων οδών, γέφυραι επί τών ποταμών εστρώθησαν, πλήρη σχολεία δημοτικά συνεστάθησαν και εις τά μικρότατα άκόμη χωρία (460 άρρένων και 90 θηλέων), δικαστήρια, γυμνάσια (3 πλήρη και έν ημιγυμνάσιον), οδασκαλείων άρρένων και θηλέων, ιεροδιδασκαλείων, πάντα έν ομικρφ και έν τάχει έγίνοντο πρός ανάπτυξιν και πρόδοον τής ώραιάς νήσου χάρις εις τό φιλοπρόδοον τών κατοίκων και τήν πατρικήν μέριμναν τών κατά καιρούς κυβερνητών αυτών.

Ό πληθυσμός τής νήσου άνέρχεται εις 346584 κατ., εκ τών όποιων μέχρι τοϋδε 320000 ήσαν χριστιανοί και 33000 Τούρκοι, κατώκων δε οι τελευταίοι εις τάς τρεις πόλεις Χανιά, Ρέθυμνον και Ήράκλειον. Ήδη οι Τούρκοι άνηλλάγησαν με 39 χιλ. όμογενών εκ Μ. Ασίας. Εθρίζονται δε πρός τοϋτους έν Χανίοις και Ήρακλειφ και Ικανοί Ήσραηλίται. Απαντες οι κάτοικοι τής νήσου, μηδ' αυτών τών Όθωμανών εξαιρουμένων όμιλοϋσι τήν ελληνικήν γλώσσαν.

Βίος και δίαιτα τών κατοίκων. — Οι Κρήτες είναι ευσταλείς, γενναίοι και φιλελεύθεροι, έτοιμοι πάντοτε νά θυσιάσασαι ζήην και περιουσίαν υπέρ πατρίδος. Ασχολοϋνται δε εις τήν γεωργίαν, τήν κτηνοτροφίαν και τό εμπόριον.

Θρησκεία.—Ἡ ἐν Κρήτῃ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ ἀνατολικὴ *ορθόδοξος χριστιανική*, διωκεῖτο δὲ μέχρι τοῦδε ὑπὸ μητροπολίτου, ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς ἐν Κων)πόλεως *μεγάλης ἐκκλησίας* καὶ ἐγκρινομένου ὑπὸ ἐτέρων ἑπτὰ ἐπισκόπων. Ἐδρα τοῦ μητροπολίτου εἶναι τὸ Ἡράκλειον. Ἦδη δὲ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἱεράς Συνόδου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ἡ Κρήτη διαίρεται εἰς 4 νομούς: 1) *Χανίων*, 2) *Γεθύμνης*, 3) *Ἡρακλείου* καὶ 4) *Λασηδίου*, διαριζομένης εἰς 20 ἐπαρχίας, 3 δήμους καὶ 601 κοινότητες.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

Ὁ νομὸς Χανίων κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς νήσου καὶ διαίρεται διοικητικῶς εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας: α') *Κυδωνίας*, β') *Ἀποκορώνου*, γ') *Κισάμου*, καὶ δ) *Σελίνου*, περιλαμβάνει δὲ 1 δήμον καὶ 150 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 109736 κάτ. προστεθέντων καὶ 10000 ὁμογενῶν προσφύγων ἐγκατασταθέντων ἐν αὐτῷ.

α') **Ἐπαρχία Κυδωνίας** περιλαμβάνει 1 δήμον καὶ 49 κοινότητας, ἔχουσα 48654 κατοίκους.

Πόλεις.—*Χανία* (24884 κ. μετὰ τοῦ ὄρειου προαστίου τῆς Χαλέπας κ.λ.π.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς ὅλης νήσου, παρὰ πόλιν καὶ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου τοῦ νομάρχου, τῶν γενικῶν προξένων, τοῦ ἑφετείου καὶ τοῦ πρωτοδικείου, ἔχουσα λαμπρὰ δημόσια οἰκοδομήματα, γυμνάσιον, δημοσίαν μετὴν ἐμπορικὴν σχολήν, παρθεναγωγεῖον, εὐρύτατον μέγαν διδαστηρίον, εὐρυγώρους στρατώνας, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, πολύτιμον ἱστορικὸν ἀρχεῖον τῆς ἡρωικῆς νήσου, εὐρείας πλατείας καὶ κανονικὰς ὁδοὺς· πλησιέστατα δὲ τὸ προαστεῖον Χαλέπας εἰρίζεται ὁ ἀσφαλίστατος καὶ εὐρυχωρότατος λιμὴν τῆς Σούδας. *Ἀλικιανοῦ* (631 κάτ.), *Φοινῆ* (563 κάτ.), *Πλατανιά* (581 κάτ.), *Μαϊάδα* (405 κάτ.), *Λάκκοι* (878 κάτ.), *Θέρισον* (287 κάτ.), *Περιβόλια* (932 κάτ.), παρὰ τὰ ἱστορικὰ Μπουσουνιάρια, καὶ ἄλλα κῶμαι.

β') **Ἐπαρχία Ἀποκορώνου**, περιλαμβάνουσα 31 κοινότητας.

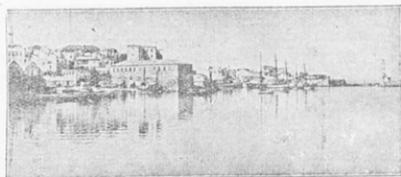
Πληθυσμὸς 18743 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Βάμος* (875 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσα καλῶς λειτουργοῦντα σχολεῖα τῆς μέσης καὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως. *Ἀλικιανὸς* (690 κάτ.), *Ἀρμένιοι* (718 κάτ.), *Φρῆς* (789 κάτ.), *Καλύβες* (858 κάτ.), *Μελιδόν* (875 κάτ.), ἡ ἱστορικὴ κώμη *Πρόβαμα* (250 κάτ.) καὶ ἄλλα.

γ') **Ἐπαρχία Κισάμου**, περιλαμβάνει 51 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 23164 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Καστέλλι* (596 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κισάμου καὶ

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΧΑΝΙΩΝ

Σελίνου, ἔχουσα ἐμπόριον καὶ ἐνετικὸν φοῦριον. Ἐτεροι κῶμαι *Βονκολιῆς* (1186 κάτ.), *Κοιμπαῖοι* (234 κάτ.), ἱστορικὴ κώμη, εἰς τὴν ὁποίαν τῷ 1897 ἐγένετο ἡ ἀπόβασις τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βάσσον τακτικῶ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, τοῦ καταλαβόντος τὴν Κρήτην, καὶ ἄλλα.

δ') **Ἐπαρχία Σελίνου**, περιλαμβάνουσα 19 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 9175 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Κάνταρος* (912 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσα ἡμιγυνάσιον καὶ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐτεροι κῶμαι εἶναι τὸ *Ἐπανοχώρι* (276 κάτ.), ἡ *Παλιοχώρα* (384 κάτ.), καὶ ἄλλα.

Εἰς τὸν νομόν τοῦτον ἐπάγονται αἱ νησιδῆς *Ἐλαφοῖσι*, *Ποτικονήσι*, *Γραμβοῦσα* καὶ τινες μικρότεροι παρὰ τὰς βορεινὰς ἀκτῆς τοῦ νομοῦ κείμεναι.

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Ὁ νομὸς Ῥεθύμνης κεῖται ἀνατολικότερον τοῦ προηγουμένου καὶ διαίρεται διοικητικῶς εἰς πέντε ἐπαρχίας: α') *Ῥεθύμνης*, β') *Ἁγίου Βασιλείου*, γ') *Ἀμαρίου*, δ') *Μυλοποτάμου* καὶ ε') *Σφακιῶν*, ὑποδιαιρούμενα εἰς 1 δήμον καὶ 150 κοινότητας.

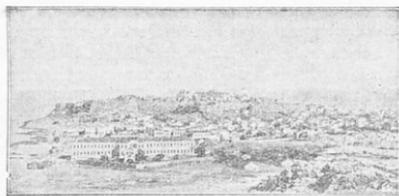
Πληθυσμὸς 67124 κάτ., εἰς οὓς δέον νὰ προστεθῶσι καὶ 9000 πρόσφυγες ὁμογενεῖς, ἀναπληρώσαντες τοὺς ἀπελθόντας Τούρκους.

α') **Ἐπαρχία Ῥεθύμνης**, περιλαμβάνουσα 1 δήμον καὶ 43 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 24400 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Ῥεθύμνον* (7259 κ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, πόλις παρὰ πόλιν καὶ ἐμπορικὴ, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ῥεθύμνης καὶ Ἀυλοποτάμου καὶ τοῦ νομάρχου, ἔχουσα τὸ τοῦ διοικητηρίου μέγα καὶ εὐρυχωρότατον οἰκοδόμημα, εἰς ὃ εὐρήναι πᾶσα σχεδὸν αἱ δημόσια ἀρχαί· πρωτοδικεῖον, εἰρηνοδικεῖον, κακουροδικεῖον, γυμνάσιον, παρθενιαγεῖον, δημοτικὰ σχολεῖα· πρὸς τοῦτοις ἔχει λαμπρὸν ἐργαστήσιον σαπωνοποιίας καὶ εὐρυγώρους στρατώνας.

Πλησίον τῆς Ῥεθύμνης κεῖται ἡ περὶφημος καὶ εὐκλεῆς μοῦνη τοῦ Ἀρκαδίου, ἐντὸς τῆς ὁποίας κατὰ τὴν ἡρωικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 εἶχον ἐγκλεισθῆ πολλοὶ χριστιανοί, οἵτινες πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Τούρωσαν και μὴ θέλοντες νὰ παραδοθῶσιν, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ ἀνετινάχθησαν μετὰ τοῦ κυρίου τῆς μονῆς. Ἔτετρα κῶμαι εἶναι τὸ Ἀποτόποιον (684 κάτ.), ἡ Ἀργουόπολις (760 κάτ.), ἡ Ἐπισκοπή (750 κάτ.), Πιρῆς (467 κάτ.), ἡ Πηγὴ (570 κάτ.) καὶ ἄλλαι.

β) Ἐπαρχία ἁγίου Βασιλείου, περιλαμβάνουσα 25 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 11675 κάτοικοι.

Πόλεις καὶ κῶμαι. — Σπήλι (658 κ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσα ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἔτετρα κῶμαι εἶναι Μέλαμπες (1287 κάτ.), Κεραμὲς (516 κάτ.) καὶ ἄλλαι, γ) Ἐπαρχία Ἀμαρίου, περιλαμβάνει 22 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 8243 κάτοικοι.

Πόλεις καὶ κῶμαι. — Νεὺς Ἀμάρι (286 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. Μέρονας (571 κάτ.), Φανεροφθαῖ (597 κάτ.) καὶ ἄλλαι,

δ) Ἐπαρχία Μυλοποτάμου, περιλαμβάνει 46 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 18455 κάτοικοι.

Πόλεις καὶ κῶμαι. — Πέρισμα (82 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. Ἀνώγεια (2372 κάτ.), Ζωγιαρά (640 κάτ.) καὶ ἄλλαι κῶμαι ἀκμάζουσαι.

ε) Ἐπαρχία Σφακιῶν, περιλαμβάνει 14 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 4351 κάτοικοι.

Κῶμαι. — Χώρα (415 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. Ἀπόπολις (629 κάτ.), Ἀσκήριον (528 κάτ.) καὶ ἄλλαι.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, οἱ ἥρωικοὶ Σφακιανοὶ, διετήρησαν ἄγνόν τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα αὐτῶν, οὐδέποτε ὑποταθέντες εἰς τοὺς κατακτητὰς τῆς νήσου· ὁμοιάζουσι δὲ πολὺ κατὰ τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων Σπαρτιῶν.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὑπάγεται καὶ ἡ μικρὰ νήσος Γαῖδος, ἔχουσα περὶ τοὺς 300 κατοίκους· ἀσχολούμενος εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀλιείαν. Ἡ νήσος Γαῖδος ἠθεορεῖται ὑπὸ τινῶν συγγραφέων ὅτι εἶναι ἡ νήσος τῆς Καλυψοῖς.

Εἰς τὸν νομόν τοῦτον ὑπάγονται καὶ αἱ ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ματῶλων κείμεναι νησίδες Παξιμάδια (Λητῶραι).

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ὁ νομὸς Ἡρακλείου κατέχει τὸ μέσον τῆς νήσου, διηρημένος διοικητικῶς εἰς ἕξ ἐπαρχίας· α) Τεμένους, β) Καινοῦριον, γ) Μαλιβυτίου, δ) Μοροφάσιον, ε) Πεδιάδος καὶ ζ) Πηγιωτίσης, καὶ περιλαμβάνει 1 δήμον καὶ 410 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 117400 κάτοικοι εἰς οὓς πρέπει νὰ προστιθῶσι καὶ 15500 ὁμογενεῖς πρόσφυγες ἀντὶ τῶν ἀναχωρησάντων Τούρκων.

α) Ἐπαρχία Τεμένους, περιλαμβάνουσα ἓνα δήμον καὶ 6 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 36253 κάτοικοι.

Πόλεις καὶ κῶμαι. — Ἡράκλειον (Μεγάλο κάστρον, 24850 κάτ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας, ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ πόλις παράλιος, πάλαι ἐπὶ νεῖον τῆς Κνωσοῦ, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κρήτης, ἔχουσα πολλὰ νέα καὶ παλαιὰ (ἐνετικά) δημόσια οἰκοδομήματα, πρωτοδικεῖον, εἰρηνοδικεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον, λαμπρὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, γυμνάσιον, διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, δημοσίαν μεκτινὴν ἐμπορικὴν σχολήν, πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ μέγιστον καὶ λαμπρότατον ἱερὸν ναόν, τὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

Οὐ μακρὰν τοῦ Ἡρακλείου σφίζονται τὰ εἰρηπία τῆς ἀρχαίας πόλεως Κνωσοῦ, ἔδρας τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μίνωος, ἐν ἣ ἀνευρέθησαν ἐσχίστως δι' ἀνασκαφῶν διάφορα ἀντικείμενα καὶ οἰκοδομήματα μεγίστης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας. Ἄνω καὶ κάτω Ἀρχάνα (2904 κάτ.), κομποπολις πλουσία, Χρυσοπηγὴ (1507 κάτ.), Ἀφρῆς (1107 κάτ.), Κανὴ Καστέλλι (760 κάτ.), Βερεῖριον (640 κάτ.) καὶ ἄλλαι ἀκμάζουσαι κῶμαι.

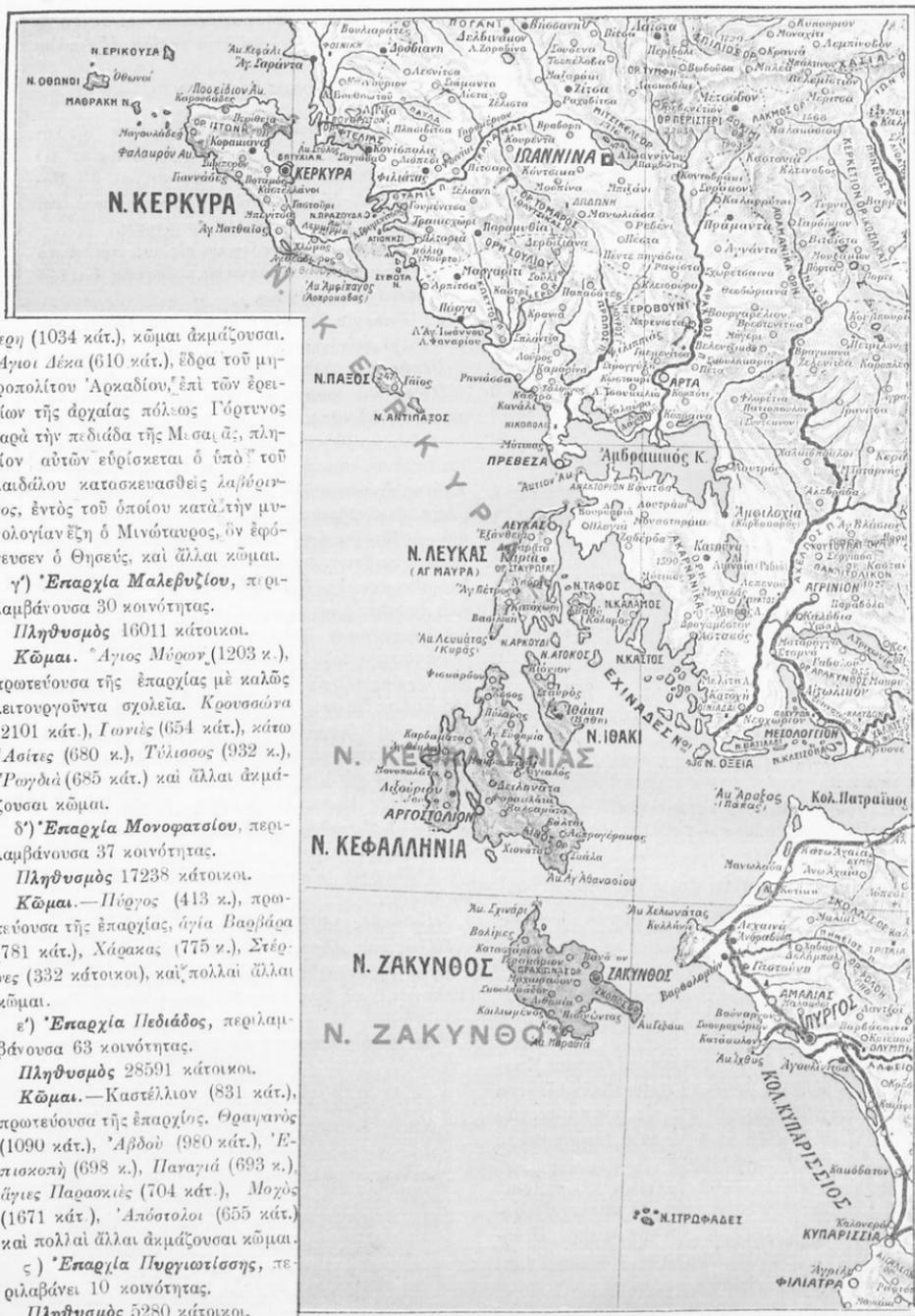
β) Ἐπαρχία Καινοῦριου, περιλαμβάνουσα 33 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 14027 κάτοικοι.

Πόλεις καὶ κῶμαι. — Μοῖρες (295 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. Ζαρός (1418 κάτ.), Πόμπια (1202 κάτ.), με ἄρι συσταθὲν ἡμιγυμνάσιον. Γέρο-

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

γρη (1034 κάτ.), κώμα ἀκμάζουσα.
 Ἅγιοι Δέκα (610 κάτ.), ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἀρχαδίου, ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἰόρυνος παρὰ τὴν πεδιάδα τῆς Μεσαιῶν, πλησίον αὐτῶν εὐρίσκεται ὁ ἵπδ' τοῦ Δαυδῆλου κατασκευασθεὶς λαβύρινθος, ἐντὸς τοῦ οὗοιου κατὰ τὴν μυθολογίαν ἔζη ὁ Μινώταυρος, ὃν ἐφ' ὄψεσιν ὁ Θησεύς, καὶ ἄλλα κώμα.

γ) Ἐπαρχία Μαλεβρυτίου, περιλαμβάνουσα 30 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 16011 κάτοικοι.

Κώμα. Ἅγιος Μόρων (1203 κ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας μετ' ἐπιλογοῦντα σχολεῖα. Κρονσόνα (2101 κάτ.), Ἰωνίς (654 κάτ.), κάτω Ἀσίτες (680 κ.), Τόλισος (932 κ.), Ρουδιά (685 κάτ.) καὶ ἄλλα ἀκμάζουσα κώμα.

δ) Ἐπαρχία Μονοφατίου, περιλαμβάνουσα 37 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 17238 κάτοικοι.

Κώμα. — Πόργος (413 κ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ἄγία Βασιλάρα (781 κάτ.), Χάρακας (775 κ.), Στέρες (332 κάτοικοι), καὶ πολλὰ ἄλλα κώμα.

ε) Ἐπαρχία Πεδιάδος, περιλαμβάνουσα 63 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 28591 κάτοικοι.

Κώμα. — Καστέλλιον (831 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, Θραγαγὸς (1090 κάτ.), Ἀβδὸν (980 κάτ.), Ἐπισκοπή (698 κ.), Παγαγιά (693 κ.), ἄγιες Παρασκίς (704 κάτ.), Μοχὸς (1671 κάτ.), Ἀπόστολοι (655 κάτ.) καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκμάζουσα κώμα.

ς) Ἐπαρχία Πυργιωτίσσης, περιλαμβάνει 10 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 5280 κάτοικοι.

Κώμαι.—*Βόρροι* (580 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, *Σίβα* (583 κάτ.), *Μαγαροκάρι* (501 κάτ.), *Τυμπάκι* (882 κάτ.) καὶ ἄλλα. Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ὑπάγονται καὶ αἱ ἔναντι τοῦ Ἡρακλείου νησιδῶν, ὧν μεγίστη ἡ *Λία*.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΣΗΘΙΟΥ

Ὁ νομὸς Λασηθίων κατέχει τὸ ἀνατολικὸν τριῆμα τῆς νήσου καὶ διαίρεται διοικητικῶς εἰς πέντε ἐπαρχίας· α') *Μεραμπέλλον*, β') *Βιάννου*, γ') *Ἱεραπέτρας*, δ') *Λασηθίων* καὶ ε') *Σητείας*, περιλαμβάνει δὲ 122 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 62324 κάτοικοι καὶ 5000 ὁμογενεῖς πρόσφυγες.

α') **Ἐπαρχία Μεραμπέλλου**, περιλαμβάνει 32 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 20203 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Ἅγιος Νικόλαος* (1124 κάτ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας, ὁρισθεῖσα ὡς τοιαύτη κατ' ἀπόφασιν τῆς Κρητικῆς Βουλῆς, ἀντὶ τῆς Νεαπόλεως, πόλις παράλιος ἐπὶ τῷ ὁμογενῶν κόλπου καὶ ἔδρα τοῦ νομαρχοῦ. *Νεάπολις* (2300 κάτ.), πόλις μεσόγειος ἐκτιομένη ἐπὶ λαμπρᾶς τοποθεσίας, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πέτρας, ἔχουσα γυμνάσιον καὶ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. *Βραχάκι* (1502 κάτ.), *Κρητῶ* (2429 κάτ.), *Λίμνες* (915 κ.), *Ἐλοῦντα* (814 κάτ.), *Χουμεριάκος* (800 κ.), *Καλὸ χωριόν* (677 κάτ.), *Βορῆες* (663 κάτ.), *Ἅγιον Πνεῦμα*, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Λάμπης· καὶ Σφακιῶν, καὶ ἄλλα.

β') **Ἐπαρχία Βιάννου**, περιλαμβάνουσα 17 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 7355 κάτοικοι.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—*Πεῦκος* (412 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, *Ἄνω Βιάννος* (1166 κ.), *Ἄνωρᾶ* (758 κ.), ἄγιος Βασίλειος (567 κ.), *Καλάμι* (425 κάτ.), καὶ ἄλλα κῶμαι.

γ') **Ἐπαρχία Ἱεραπέτρας**, περιλαμβάνουσα 16 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 11644 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Ἱεραπέτρα* (3143 κάτ.), πάλαι *Ἱεράπινα*, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κομποπολις γ.ω.ρ.γική καὶ ὀχυρὰ, καμένη πρὸς τὸ νότιον μέρος τοῦ νομοῦ, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἱεροσητίας, ἔχουσα γυμνάσιον καὶ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἐτεροι κῶμαι εἰναι αἱ *Μάλλια* (1008 κάτ.), τὸ *Καβοῦσι* (899 κ.), ἡ *Ἀνατολὴ* (801 κ.), ὁ ἄγιος *Ἰωάννης* (570 κάτ.), τὸ *Κάτω χωριόν* (635 κάτ.), ἡ *Καλαμάνα* (650 κάτ.), ὁ *Χριστὸς* (615 κάτ.), καὶ ἄλλα.

δ') **Ἐπαρχία Λασηθίων**, περιλαμβάνει 17 κοινότητας.

Πληθυσμὸς 4406 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Τζεριμάδες* (918 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. Ἐτεροι κῶμαι εἰναι τὸ *Ψυχρόν* (325 κάτ.), τὸ *Καμινάκι* (302 κάτ.), τὸ μέγα *Ασσήτι* (264 κάτ.) καὶ ἄλλα.

ε') **Ἐπαρχία Σητείας**, περιλαμβάνουσα 40 κοινότητες.

Πληθυσμὸς 18716 κάτοικοι.

Πόλεις.—*Σητεία* (1500 κάτ.), πρωτ. τῆς ὁμογενῶν ἐπαρχίας, τῆς καὶ ἀνατολικωτάτης τῆς νήσου. Ἐτεροι κῶμαι εἰναι· *Σφάκα* (685 κάτ.), *Τουρολοῖη* (673 κάτ.), *Σκοπή* (840 κάτ.), *ἔξω Μουλιανὰ* (790 κάτ.), *Ζάροκος* (680 κάτ.), *Ζήρος* (635 κάτ.) καὶ ἄλλα.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ὑπάγονται καὶ αἱ νησιδῶς *Γαῖδουρονησί* (Χρυσή), *Κουφονησί* (Λευκὴ), *Ἐλλάσα*, ἔχουσα ὁμίσιον με' ἄφθονον πηγαῖον ὕδωρ, αἱ *Λουρναῖδες* καὶ ἡ μικρὰ καὶ βραχόδης *Σπαναλόγγο*, ἔχουσα ἐνετικὸν φροῖδιον καὶ κομπολίον ἔχουσαν περίπου 1100 κατ.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ

Ἡ Κρήτη οὐδέποτε ὑπέκυψεν εἰς τοὺς κατακτητὰς αὐτῆς Ἐντοῦς ἢ Τούρκους ἀμαχητῆ. Καίτοι δ' ἔλοβεν ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα τῷ 1821, ἠναγκασθῆ ἐν τούτοις νὰ μείνῃ καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου. Οἱ γενναῖοι κάτοικοι αὐτῆς οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ διαμαρτυροῦνται ἐνόπλιος κατὰ τῶν Τούρκων, πολλάκις ἀναλαβόντες μεγάλους καὶ αἰματηροτάτους ἀγῶνας, ἕως ὅτου ἐξηνάγκασαν αὐτοὺς διὰ τῆς συνθήκης τῆς Χαλέπας κατὰ τὸ 1878 νὰ δώσωσιν εἰς τὴν νήσον αὐτονομίαν τινά.

Δὲν παρήλθεν ὁμοῦ πολὺς χρόνος καὶ οἱ Τούρκοι ἀφήρσαν τὴν αὐτονομίαν ταύτην ἐξαναγκάσαντες οὕτω καὶ πάλιν τοὺς Κρητῆς εἰς ἐπανόστασιν, καθ' ἣν ἐκίρῳσαν τὴν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἔνωσιν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1897.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ σφαγαί, αἱ καταστροφαι καὶ οἱ υπεράνθρωποι ἀγῶνες τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Κρητῶν ἐξήγειραν τὸν θαυμασμὸν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, τὸ δὲ ἐλευθέρων κράτος εἰς τοσοῦτον βαθμὸν συνενκίνησαν, ὥστε ἐξέπεμψε κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1897 στρατὸν καὶ στόλον ὅπως καταλάβωσι τὴν νήσον.

Ἡ δικαία αὕτη πράξις τοῦ ἐλευθέρου ἐλληνικοῦ κράτους ἀπήρσεν εἰς τὰς μεγάλας Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, αἰτνες, ἀφοῦ ἐξηνάγκασαν τὸν ἐλληνικὸν στρατὸν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν νήσον, ἐκίρῳσαν αὐτὴν αὐτόνομον, ὑπὸ ἴδιον πολιτεύμα καὶ ὑπὸ ἴδιαν σημαίαν, ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν ἐκκυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου, ἥτις ἐσημολόγιστο μέχρι τοῦ 1912 ἀπλῶς διὰ μιᾶς τουρκικῆς σημαίας ἐκ λευκοσιδήρου ὑψομένης ἐπὶ τινος μικρᾶς νησιδῶς ἐν τῷ λιμένι τῆς Σούδας.

Διόρισαν δὲ κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπατον ἀρμοστήν, ἦτοι

ώς ανώτερον επίτροπον αὐτῶν, τὸν πρόγυγια τῆς Ἑλλάδος Γεώργιον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1906 τὸν Ἀλέξανδρον Θ. Ζαΐμην, φέροντα τὸν αὐτὸν τίτλον, ὁπότε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1908 ἀνεκήρυξαν καὶ πάλιν τὴν ἔνωσιν τῆς ἠρωικῆς μεγαλονήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Συμβούλου ὄντος ἐπὶ τὸν **ἐξωτερικῶν** ὑποθέσεων τῆς Κρήτης τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος **Ἐλ. Κ. Βενιζέλου**, χωρὶς αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ ἀπέχρωςαι πλεόν εὐρωπαϊκὰ στρατεύματα ἐν αὐτῇ ἀπλήθην ἐκ τῆς **νήσου** καὶ σιωπηρῶς ἔκτοτε διετέλεσε παρητημένος, ἡ δὲ διοίκισις αὐτῆς κατ' οὐσίαν διεξήγετο ἔκτοτε ἀπὸ τὰς ἐπαναστατικὰς ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης, εἴτε **ἐπιτροπαὶ** αὐτὰ ὠνομάζοντο, εἴτε **Βουλὰι**, εἴτε **Ἐθνοσυλλεξεις**.

Οὗτος εἶχον τὰ πράγματα μετὰ τὸν ἀρχὸν Ὀκτωβρίου τοῦ 1912, ὅτε ἐξεροράγη ὁ βάλκανοτουρκικὸς πόλεμος, καθ' ὃν οἱ γενναῖοι Κρητες συνεπολέμησαν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ κατὰ τὸν ὅποιον ἡ Τουρκία ἠττηθεῖσα κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθη διὰ τῆς συναφθείσης ἐν *Λοσδίνῳ* τῷ 1913 συνθήκης νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς τοὺς συμμάχους ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἐν Εὐρώπῃ χώρας αὐτῆς καὶ μαζὶ μὲ αὐτάς καὶ τὴν ἠρωικὴν μεγαλόνησον Κρήτην. Μετ' ὀλίγον δὲ διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἡ Τουρκία παρητήθη παντὸς δικαιώματός της ἐπὶ τῆς νήσου Κρήτης καὶ οὗτος ὁ ἦλιος τῆς ἐλευθερίας ἀνέτειλεν **ὀριστικῶς** ἐπ' αὐτὴν καὶ ἐπραγματοποιήθη ὁ ἀπ' αἰῶνος ἱερός πόθος τῶν Κρητῶν, ἡ ἔνωσις μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Γ' ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ

Αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου πελάγους λέγονται καὶ **Ἰόνιοι νῆσοι** καὶ **Ἐπτάνησος**, διότι αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐπτά.

Τὰς Ἰόνιους νήσους ὑπέταξαν κατὰ πρῶτον οἱ Ἕνετοί, οἱ ὁποῖοι κατεῖχον αὐτάς ἐπὶ 450 περίπου ἔτη μέχρι τοῦ 1797. Κατόπιν μετὰ πολλὰς περιπετείας περιήλθον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐν ἣ διέμειναν ἐπὶ 50 ὅλα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1863, ὅτε πλεόν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τῆς φιλοπατρίας τῶν κατοίκων νὰ παραχωρήσῃ αὐτάς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι εἶναι λίαν εὖοιστοι, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν (ἡ Ζάκυνθος) ἔπαθον κατὰ καιροῦς φοβεράς καταστροφάς.

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὑπετίθετο ὅτι συνεδέοντο μετὰ τῆς ἀπέαντι αὐτῶν ξηρᾶς, ἐφ' ἧς ἀπεσπᾶσθησαν, καταβυθισθέντος τοῦ μεταξὺ αὐτῶν ἑδάφους.

Ἡ Ἐπτάνησος, πλὴν τῶν Κυθήρων, διοικητικῶς

διαφερίζεται εἰς 3 νομοῦς, *Κερκύρας, Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου*.

ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Κερκύρας Παξῶν* (1), καὶ μικρῶν τινῶν ἄλλων (Ὁθανοί, Ἐρικουῖσσα, Μαθραίκιον)

Ἐμβαδόν τῆς νήσου Κερκύρας 719 τετραγ. χιλόμετρα (μεγαλυτέρα ἴσασιν τὸν Ἰονίων νήσων).

Πληθυσμὸς νομοῦ 96373 κ. καὶ 7000 πρόσφυγες **Κλίμα**.—Γλυκύτατον καὶ θελκτικόν, ἀλλὰ τὸν χειμῶνα ἄβροχρον.

Ἐδαφος καὶ προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τῆς Κερκύρας εἰς τὰ ΒΑ. καὶ ΝΑ. εἶναι ὄρεινόν, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ πεδινόν. Τὸ τῶν Παξῶν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν. Κυριώτερα προϊόντα εἶναι τὸ ἔλαιον, ἡ σταφίς, ὁ σίνος, τὰ πορτοκάλια καὶ διάφορα ὄπωρικά.

Ὄρη.—Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Ἰστώνη, ἧς ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ εἶναι ὁ *Παντοκράτωρ* (914 μ.) ἐν Κερκύρᾳ, τὰ δ' ἐπὶ τῶν λοιπῶν μικρῶν νήσων εἶναι χαμηλὰ καὶ κατάφυτα κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἐλαίων καὶ ἄλλων δένδρων.

Συγκοινωνία.—Ἡ συγκοινωνία ἐνεργεῖται ἐν τῷ νομῷ τούτῳ δι' ἄμφοπλοῖων καὶ ἰστιοφόρων ἰδίως πλοίων ὑπάρχουσιν ἐν τούταις καὶ πολλὰ ἄμαξιτοι ὁδοὶ φέρουσαι εἰς τὰς διαφόρους κόμας καὶ θελκτικὰς ἐξοχάς.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.—Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τούτου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπέλων, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς οὗτος διαφερίζεται εἰς δύο ἐπαρχίας: α') *Κερκύρας*, β') *Παξῶν*, ὑποδιαιρουμέναις εἰς ἓνα δῆμον καὶ 86 κοινότητας.

1) Ἡ **ἐπαρχία Κερκύρας** συνίσταται ἐκ τῆς νήσου Κερκύρας καὶ τῶν ΒΑ. αὐτῆς καμμένων μικρῶν νήσων. Ἡ Κέρκυρα εἶναι κατάφυτος ἐξ ἐλαίων καὶ ἀμπέλων, ἔνεκα δὲ τοῦ γλυκύτατου αὐτῆς κλίματος καὶ τῶν μαγευτικωτάτων αὐτῆς ἐξοχῶν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι μεταβαίνουν εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν ἐαρινὴν ὥραν χεῖριν ἀναψυχῆς.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Κέρκυρα* (Κορφοί, 27000 κ.) πόλις ἀρχαία, λίαν ἐμπορικὴ, ἔχουσα λιμένα εὐρύτατον, διάφορα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια στεατικῶν κηρίων, σάπωνος καὶ χειροκτιῶν, ἀνάκτορα, ἐκπατεῖον, πρωτοδικεῖον θέατρον καὶ πλεῖστα ἐκπαυτευτήρια, διδασκαλεῖον θηλέων (Ἀρσάκειον), δημοσίαν μεκτιὴν ἐμπορικὴν σχολήν, δημοσίαν βιβλιοθήκην, φρενοκομεῖον. Εἶναι δὲ καὶ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κερκύρας.

(1) Ἡ νῆσος *Λευκὰς* ἀπεσπᾶσθη τοῦ νομοῦ *Κερκύρας* καὶ ἐπέχθη διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν *Πρεβέλης* ὡς ἡγεγυτέρα αὐτῆς καμμένη.

Ἐν Κερκύρα ὑπάρχει ὁ περικαλλῆς ναὸς τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος, εἰς ὃν ἐντὸς πολυτελεστάτης θήρης φυλάσσεται τὸ σεπτὸν λείψανον αὐτοῦ. Εἰς τὸ ἄκρον τῆς πλατείας τῆς πόλεως ἴστανται ὁ ἀνδριὰς τοῦ πρώτου τῆς Ἑλλάδος κυβερνητοῦ Ἰωάννου Καποδιστριαίου.

Προσότια τῆς Κερκύρας εἶναι τὸ *Μανδοῦκι* (3257 κ.), ἡ *Γαρίτσα* (2264 κ.) καὶ ὁ ἁγ. *Ῥόκκος* (2456 κ.), ἅτινα εἶναι θερπνότερα καὶ θελκτικὰ, συγκοινωνοῦντα μετὰ τῆς πόλεως δι' ἁμαξιδίων ὁδῶν.

Πρὸς Ν. τῆς πόλεως Κερκύρας εἶναι ἡ θερπνότερῃ κομποπολις *Γαστοῦρι* (1163 κ.), κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας. Πλησίον τῆς κομποπόλεως ταύτης καὶ ἐν θέσει μαγευτικωτάτῃ εἶναι ἐκτισμένη ἡ περικαλλῆς ἑπαυλὶς τῆς δολοφονηθείσης αυτοκρατορίας τῆς Ἀδελφείας *Ἐλισάβετ*, ἔχουσα λαμπρὸν ἀνάκτορον, *Ἀχιλλεῖον* καλοῦμενον, τὸ ὅποιον πρὸ τινος χρόνου εἶχεν ἐξαγορασθῆ ὑπὸ τοῦ πρώην Γερμανοῦ αυτοκράτορος Γουλιέλμου, ὁ ὁποῖος συγγένει ἐπισκεπτετο τὴν νῆσον Κέρκυραν. Ἐτερον κῶμα εἶναι ὁ *Ποταμός* (1800 κ.), τὸ *Σκριπερὸν* (900 κ.), ἡ *Κορακιάννα* (1360 κ.), οἱ *Καρουάδες*, οἱ ἁγ. *Θεόδωροι*, οἱ *Γιαννάδες* καὶ ἄλλα.

2) Ἡ *Ἑπαρχία Παξῶν* (3282 κ.) ἀποτελεῖται ἐκ δύο μικρῶν νήσων, τῆς *Παξῶν* ἑμβαδοῦ 19 τετραγ. χιλιομ. καὶ *Ἀντιπέζου* 3 τετραγ. χιλιομ. Οἱ Παξοὶ εἶναι νῆσος πετρώδης καὶ ἄνυδρος παράγουσα ἔλαιον ὀνομαστόν. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ μικρὰ κῶμη *Γίλιος* (300 κ.), ἔχουσα ἀσφαλέστατον λιμένα.—Οἱ Ἀντιπέζοι εἶναι νῆσος πολὺ μικρὰ, οἱ δὲ ὄλγιοι αὐτῆς κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν.

Περίληψις.

Ὄρη.—Ἡ Ἰσθμὴ (κορυφὴ Παντοκράτωρ).

Ἑπαρχία.—Κερκύρας, Παξῶν.

Νῆσοι.—Κέρκυρα, Παξοί, Ἀντιπέζοι.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—Κέρκυρα, Σκριπερὸν, Ποταμός, Γαστοῦρι, Γίλιος κλπ.

ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

Ὁ νομὸς Κεφαλληνίας ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης καὶ ἐκ τῶν νησιδῶν *Καλάμου*, *Καστοῦ* καὶ *Ἐχινάδων*, ὅλαι αἱ νῆσοι αὐταί κείνται ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ἡ παραλία τῆς νήσου Κεφαλληνίας καταμένεται ὑπὸ πολλῶν κόλπων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ τοῦ *Λιβαδίου* πρὸς Ν. τῆς νήσου κείμενος εἰσχωρῶν βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζει τὴν χειρσόνησον τῆς *Πάλης*, ἣτις διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ συνδέεται μετὰ τῆς λοιπῆς νήσου.

Ἐμβαδὸν τῆς νήσου Κεφαλληνίας 688 τετραγ. χιλόμετρα.

Πληθυσμὸς τοῦ νομοῦ 64215 κάτοικοι, σὺν 2000 προσφύγων.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Κλίμα.—Γλυκὺ, δηλ. μετριῶς ψυχρὸν τὸν χειμῶνα καὶ ὁρσερὸν τὸ θερος.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι εὐσειακόν, κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ὑψοῦται ἀποτόμως, ἀλλαχοῦ δὲ ὀμαλῶς κατέρχεται καταλήγον ἐπὶ λόφους ἐπιμελῶς καλλιεργημένους· μεταξὺ τῶν λόφων τοῦτων περικλιεῖνται ποταῖα καὶ εὐφορώτατα κοιλάδες κατάφυτοι ἐξ ἑλαίων, ἀμπέλων, σταφιδαμπέλων καὶ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων.

Ἡ Κεφαλληνία παράγει ἑξαιρετικὸν οἶνον, σταφίδα, ἔλαιον καὶ διαφόρους ὀπάραξ.

Ὄρη.—Ἡ μικρὰ ὄροστοχία τοῦ Ἄϊνου (1620 μ.) διασχίζουσα ἀπὸ τοῦ Βλ. πρὸς τὸ ΝΑ. τὴν νῆσον διακλαδίζεται κατὰ πλάσας τῶς δευτεθύνσεις. Ὁ Ἄϊνος κατέγει τὸ ΝΑ. τμήμα τῆς ὄροστοχίας ταύτης, εἶναι δὲ τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑπτανήσου καὶ διασφίξει μεγάλα δάση ἐλατῶν.

Συγκοινωνία.—Ἡ συγκοινωνία τῆς νήσου ἐξυπηρετεῖται διὰ πολλῶν ἁμαξιδίων ὁδῶν, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ Ἀργοστολίου-Λιζουρίου καὶ Ἀργοστολίου-Σάμης, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ θάλασσαν τοιαύτη εἶναι πυκνὴ, ἐνεργουμένη διὰ μικρῶν καὶ μεγάλων ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.—Ὁ νομὸς οὗτος, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ἰθάκης καὶ τινῶν νησιδῶν, ὡς εἶπομεν, διαφερεῖται ἐξ 4 ἐπαρχίας· α') *Κραναίας*, β') *Πάλης*, γ') *Σάμης*, δ') *Ἰθάκης*, ὑποδιαιρουμένας εἰς ἕνα δήμον καὶ 89 κοινότητες.

1) Ἡ *Ἑπαρχία Κραναίας* περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τοῦ κόλπου τοῦ Λιβαδίου. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι τὸ *Ἀργοστόλιον* (7404 κ.), ἔχον λιμένα ἀσφαλῆ, λαμπρὸν ἑμπορικὸν ναυτικόν, βιομηχανικά, καταστήματα, κανονικὰς ὁδοῦς, ὄραϊας πλατείας, μεγαλοεργεῖαις οἰκοδομίας, δημοσίαν βιβλιοθήκην, νοσοκομεῖον, γυμνάσιον, τὴν Βαλλάνειον ἑμπορικὴν σχολὴν καὶ ὄραϊον θέατρον. Εἶναι δὲ καὶ ἡ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κεφαλληνίας.

Ἰδιόρρυθρα φαινόμενα τῆς νήσου.—α) Πλησίον τοῦ Ἀργοστολίου ὑπάρχει μέγα χάρσμα γῆς ἐν τῇ ἀκτῇ, εἰς τὸ ὁποῖον ὄρεα διηλεκτικῶς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ καὶ κινεῖ διαφόρους ὑδρομόλους· β) θαθύταται αἰνες ὀρεινὰ λίμνα κατὰ τὴν ΝΑ. πλευρὰν (*Ἄβυθος* καὶ *Ἀκοιλί*) καὶ γ) διαρκῆς κίνησις, ἐν τῇ νοτίᾳ ἄκρῃ τῆς καινῆς χερσονήσου μεγάλου τιγὸς λίθου προερχομένη ἐκ τῶν κινήσεων τῆς θαλάσσης (κουνόπετρα).

Κῶμαι τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ *Μεταξάτα* (1100 κ.), *Ἀθλιναῖτα* (2000 κ.), *Ἀσπρογέρακας* (304 κ.), *Βαλσαμάτα* (1100 κ.) καὶ ἄλλα. Πλησίον τῆς τελευταίας ταύτης καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Αἰῶνος κεῖται ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου *Γερασίου*, τοῦ προστάτου τῆς νήσου, ἐν ἣ φυλάσσεται τὸ σκεπτόν λείψανον τοῦ ἁγίου, τὸ ὁποῖον ἰδιαζόντως τιμῶσι καὶ σέβονται οἱ Κεφαλήγες.

2) Ἡ *ἐπαρχία Πάλης* κατέχει τὸ εὐφορώτατον μέρος τῆς νήσου, τὴν *παλικὴν* χερσονήσον. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι τὸ *Λιξούριον* (4000 κ.), ἡ δευτέρα κωμόπολις τῆς νήσου, ἀλίμενος, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Λιβαδίου καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἀργοστολίου ἐν Λιξουρίῳ λειτουργεῖ καὶ ἡ *Πετρίτσαιος* ἐμπορικὴ σχολή.

Ἡμίσηαν ὄραν πρὸς Β. τοῦ Λιξουρίου ἔκιοτο ἡ ἀρχαία Πάλη, ἐξ ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ χερσονήσος καὶ ἡ ἐπαρχία.

Ἐτεράς κῶμαι εἶναι τὰ *Καμιναράτα* (800 κ.), τὰ *Χανδάτα* (900 κ.), τὰ *Μοροπαλιτά* (450 κ.) καὶ ἄλλα.

3) Ἡ *ἐπαρχία Σάμης* περιλαμβάνει τὸ ΒΑ. μέρος τῆς νήσου καὶ τὴν χερσονήσον *Ἐρισσον*, ἧτις ἐκτείνεται παραλλήλως πρὸς τὴν Ἰθάκην, μετὰ τῆς ὁποίας σχηματίζει μικρὸν πορθμόν. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ὁ *Αἰγιαλὸς* (600 κ.), κώμη μικρά. *Μακροτύττα* (726 κ.), *Ἄσπος* (400 κ.), *ἁγία Ἐφῆμια* (450 κ.), *Φισκάρδον* καὶ ἄλλα.

4) Ἡ *ἐπαρχία Ἰθάκης* ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Ἰθάκης*, *Κυλάμου*, *Καστοῦ*, *Ἐχινάδων*, ἔχουσα ἐμβαδὸν 92 τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 9185 κ. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Ἰθάκη* (βαθύ), κειμένη ἐντὸς ἀσφαλεστάτου ἕλενος καὶ ἔχουσα 3190 κατ. καὶ ἀξιόλογον σχολὴν ἐμποροναυτικὴν. *Κίσσιον* (800 κ.), πρωτ. τοῦ τέως δήμου Νηριῶτων καὶ *Σταυρὸς* (500 κατ.) πρωτ. τοῦ τέως δήμου Πολυκυθρίων. Λι κατοικοῦμενα νησιδὲς ἔχουν ὀνομαζόμενος κώμας.

Ἡ νήσος Ἰθάκη εἶναι τραχεῖα καὶ ὀρεινὴ μὲ ἀποκρήμινους ἀκτὰς, παράγουσα οἶνον, ἔλαιον καὶ ἀμύγδαλα, ὑπερθεε δὲ πατρίς τοῦ πολυμηχανοῦ *Ἰοδυσσεῦς*, τοῦ ἥρωος τοῦ τρωικοῦ πολέμου. (1)

Περὶλήμης.

Ἄλιος.

Ἐπαρχία.—Κρανιάς, Πάλης, Σάμης καὶ Ἰθάκης.

Πόλεις καὶ κῶμαι.—Ἀργοστόλιον, ἄνω καὶ κάτω Λιβαδίον, Μεταξάτα, Ἀθλιναῖτα, Ἀσπρογέρακας, Βαλσαμάτα, Λιξουρίον, Αἰγιαλὸς, Βαθὺ κατ.

ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ἡ Ζάκυνθος κεῖται πρὸς Δ. τῆς Ἡλείας καὶ πρὸς Β. μὲν τελευτᾷ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σχινάρι, πρὸς Ν. δὲ καταλήγει εἰς δύο ἄλλα ἀκρωτήρια, τὴν Μαραθίαν καὶ τὸν Ἰέρακα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐισχωρεῖ βαθύς, ὁ κόλπος τοῦ Κερίου.

Ἐμβαδόν.—438 τετραγ. χιλιόμετρα.

Ἔδαφος, προϊόντα.—Κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὸν καὶ ὑποκείμενον εἰς σεισμους (τῷ 1820, 1840 καὶ 1893). Τὸ ΒΔ. μέρος τῆς νήσου κατέγεται ὑπὸ χαμηλῶν βουνῶν καὶ τρωπικωτέρων λόφων, εἰς δὲ τὸ ΝΑ. ἐκτείνεται μεγάλη καὶ εὐφορώτατη πεδιάς, ἧτις κατέγεται μέχρι τοῦ κόλπου, πάντοτε σχεδὸν γλοερά καὶ θάλλουσα ἐξ ἀμπέλων, ἐλαιῶν, λεμονῶν, πορτοκαλεῶν καὶ πολλῶν ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν αὐτὴν ἀληθῆ παράδεισον, ἔστολισμένον μὲ πολυάριθμα καὶ ποικιλώτατα ἄνθη, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων τὸ ἄνω τῆς Ἀνατολῆς.

Τὰ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ἔλαιον, σταφίς, οἶνος, ὀπώρα καὶ ἄνθη πολλὰ καὶ εὐόδη.

Πληθυσμὸς.—37482 κατ. εἰς οὓς δέον νῦν προστεθῶσι καὶ 1500 πρόσφυγες.

Κλίμα.—Γλυκύτερον, ὕμεινον καὶ θελκτικόν.

Ὄρη.—Ὁ *Σκοπὸς*, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς νήσου, καὶ ἕτερός τινα χαμηλὰ καὶ κατάφυτα.

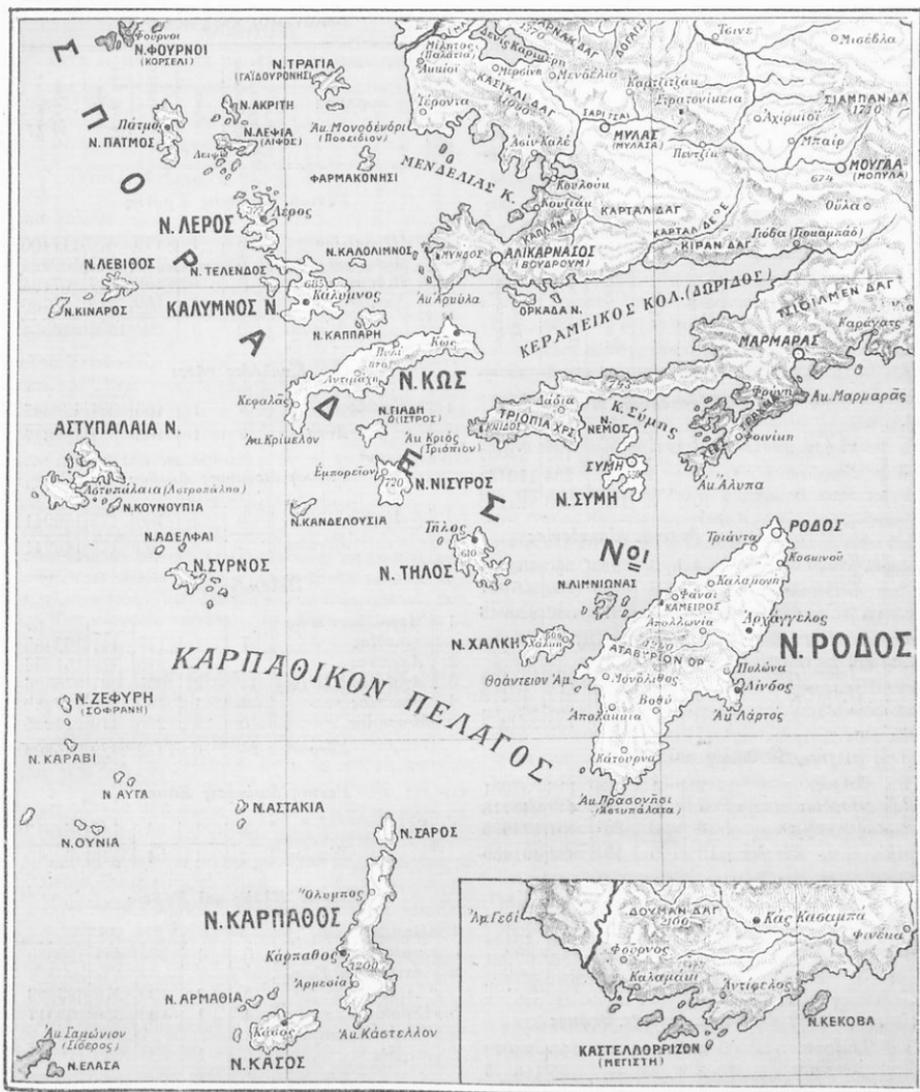
Συγκοινωνία.—Πλὴν τῆς δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἱστιοφόρων θαλασσίας συγκοινωνίας ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νήσῳ καὶ πολλαὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοὶ, δι' ὧν συνδέεται ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου μετὰ τῶν κυριωτέρων κωμῶν.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.—Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ζακύνθου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιεργίαν τῶν σταφυδοαμπέλων καὶ τῶν ὀνομαστικῶν ἀνθοσπάρτων κήπων αὐτῶν, εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν τῆς σαπνοποιίας καὶ τὸ ἐμπόριον, διακρίνοντα δὲ ἐπὶ φιλομουσίᾳ καὶ φαιδρότητι.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Ὁ νομὸς Ζακύνθου συνίσταται ἐκ μόνης τῆς νήσου Ζακύνθου καὶ τῶν πρὸς νότον αὐτῆς μικρῶν νήσων *Στροφόδων* καὶ ἀποτελεῖ μίαν ἐπαρχίαν, ὑποδιατεταμένην εἰς ἓνα δῆμον καὶ 41 κοινότητας.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ Ζάκυνθος (11100 κ.) πόλις ἑραία, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας καὶ ἔχουσα τὸν λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπέστατον ναὸν τοῦ ἁγίου *Διονυσίου*, ἐντὸς τοῦ ὁποίου φυλάσσεται τὸ σκεπτόν αὐτοῦ λείψανον,

(1) Νῦν οἱ ἀρχαιολογοῦντες ἰσχυρίζονται ὅτι πατρίς τοῦ Ἰοδυσσεῦς καὶ παλαιὰ ἱστορικὴ Ἰθάκη εἶναι ἡ νήσος Λευκίαι.

πολλά εκπαιδευτήρια, δημοσίαν βιβλιοθήκην, πρωτοδικείον και φιλανθρωπικά καταστήματα, περικαλλές θέατρον και ονομαστή σακωνοποιεία. Είναι δε και πατρίς του έθνικου ποιητού Σολωμού.

Κομποπόλεις της νήσου είναι το άνω Γερακαρίον και κάτω Γερακαρίον (880 κ.), Μαχαϊράδον (1421

Νικολάου Μεταξά. Νέα Γεωγραφία Άτλας.

κ.), το Βανάτον (800 κ.), Πιανόντας (1100 κ.), το Σκουληράδον (850 κ.), το Καταστάριον και άλλα. Παρά το ακροτήριον της νήσου Κερί ύπάρχουσι πηγαί πίσεως και πετρελαίου αναληφθεΐσαι πρό νινος ύπ αγγλικής νινος εταιρείας πρός έκμετάλλευσιν. Αί Στροφαρές είναι δύο νηΐδες ακατοί-

κητοι, ἐπὶ τῆς μεγαλύτερας τῶν ὁποίων ὑπάρχει μονὴ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας Παντοχάρως.

Περίληψις.

Ἐπαρχία, — Ζακύνθου.

Πόλεις καὶ κώμαι, — Ζακύνθος, Βανῆτον, ἄνω Γερακάριον, κάτω Γερακάριον, Μαχαράβον, Πισινόνας, Σκαυληγάδον, Καταστέριον κλπ.

ΠΑΝΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟΥΣ

ΝΟΜΟΙ	Ἐπαρχία ἢ Ὑποπαρχία	Ἄγμοι	Κοινότητες	Πόλεις καὶ κώμαι	Σύνολον κατοίκων
-------	---------------------	-------	------------	------------------	------------------

Γενικὴ διοίκισις Ἀνατολικῆς Μακεδονίας

1	Δοῦμας	2	1	33	208	98586
2	Καβάλλας	4	1	36	161	84007
3	Σερρών	4	1	69	234	112135
	Σύνολον	10	3	138	603	294718

Γενικὴ Διοίκισις Δυτικῆς Μακεδονίας

1	Κοζάνης	4	1	223	350	163004
2	Φλωρίνης	2	1	149	230	127941
	Σύνολον	6	2	372	580	290945

Γενικὴ Διοίκισις Ἠπειροῦ

1	Ἰωαννίνων	6	1	372	526	167485
2	Πρεβέζης	3	1	98	212	72418
	Σύνολον	9	2	470	738	239903

Θεσσαλία καὶ Ἄρτα

1	Ἄρτης	2	1	61	113	53051
2	Λαοσίης	7	2	183	412	243713
3	Τρικινίτων	3	2	237	367	194695
	Σύνολον	12	5	481	892	491459

Γενικὴ Διοίκισις Θεσσαλονίκης

1	Θεσσαλονίκης	5	3	142	539	357794
2	Χαλκιδικῆς	2	1	35	174	49444
3	Πέλλης	4	1	70	149	97521
	Σύνολον	11	5	247	902	504759

Γενικὴ Διοίκισις Δυτικῆς Θράκης

1	Ἐβρου	4	1	—	153	94042
2	Ῥοδόπης	2	2	—	263	116579
	Σύνολον	6	3	—	—	—

Ἰόνιοι νῆσοι

1	Ζακύνθου	1	1	41	71	37482
2	Κεφαλονίας	2	1	86	209	96373
3	Κεφαλληνίας	4	1	89	280	64215
	Σύνολον	7	3	266	560	198070

ΣΗΜ. Ἀραιοθρόνον τῶν πληθυσμῶν τῆς νήσου Δευκάδων, κατ' ὄσον ἀπὸ τῶν χρόνων προσεγγεῖται διοικητικῶς εἰς τὸν νομόν Πρεβέζης.

ΠΑΝΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟΥΣ

ΝΟΜΟΙ	Ἐπαρχία ἢ Ὑποπαρχία	Ἄγμοι	Κοινότητες	Πόλεις καὶ κώμαι	Σύνολον κατοίκων
-------	---------------------	-------	------------	------------------	------------------

Γενικὴ Διοίκισις Κρήτης

1	Ἡρακλείου	6	1	179	410	117400
2	Λασηθίου	5	—	122	267	62324
3	Ρεθύμνης	5	1	150	317	67124
4	Χανίων	4	1	150	512	99736
	Σύνολον	20	3	601	1506	346564

Κυκλάδες νῆσοι

1	Κυκλάδων	7	1	103	321	122347
	Σύνολον	7	1	103	321	122347

Γενικὴ Διοίκισις Λέσβου

1	Λέσβου	5	2	100	173	146941
	Σύνολον	5	2	100	173	146941

Πελοπόννησος

1	Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας	7	1	177	441	163455
2	Ἀκαδίας	4	1	215	376	151658
3	Ἀχαΐας καὶ Πηλίδος	4	2	335	627	276526
4	Λακωνίας	4	1	180	506	136280
5	Μεσσηνίας	5	1	265	479	217285
	Σύνολον	24	6	1172	2429	945204

Γενικὴ Διοίκισις Σάμου

1	Σάμου	2	1	54	145	62919
	Σύνολον	2	1	54	145	62919

Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Εὐβοία

1	Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας	6	1	261	411	190339
2	Ἀτυκίας καὶ Βοιωτίας	5	3	109	276	623399
3	Εὐβοίας	4	1	138	355	133317
4	Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος	5	1	237	346	178018
	Σύνολον	20	6	745	1388	4195073

Γενικὴ Διοίκισις Χίου

1	Χίου	1	2	58	80	63235
	Σύνολον	1	2	58	80	63235

ΣΗΜ. Οἱ ἀνωτέρω πίνακες ἐκλήθησαν ἐκ τῆς δημοσιευθείσης κατὰ τὸ 1921 στατιστικῆς τοῦ Ὑπουργ. τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, μὲ τινὰς παραλλαγὰς, συνεκτικῶς ἰδιωτικῶς τινῶν νομῶν καὶ ἀποκρίσεις καὶ προσαρτήσεις διοικητικῶς ἐπαρχιῶν τινῶν εἰς ἄλλους νομούς.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

ΚΑΤΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ (1)

Α/Σφ. Αριθμός	ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ	Λοιμοί	Υ' αποτακτικής		Κενόντες	Πόλις και χωρία	Σύνολον κατοίκων
			Ανδρες	Γυναίκες			
1	Ανατολικής Μακεδονίας	3	11	3	138	603	294728
2	Βιτινής Μακεδονίας	3	6	2	372	580	290945
3	Ηπείρου	5	2	2	433	676	213784
4	Θεσσαλίας και * Αιθης	5	12	5	481	892	491453
5	Θεσσαλονίκης	2	11	3	247	902	504759
6	Βιτινής Θράκης	3	6	2	—	416	195500
7	Γενίων νήσων	3	7	3	358	622	224189
8	Κρήτης	4	20	3	691	1506	346584
9	Κυκλάδων	1	7	1	103	321	122347
10	Λέσβου	1	4	1	400	173	146941
11	Πελοποννήσου	5	24	6	1172	2429	454204
12	Σίφου	1	2	1	54	145	62919
13	Στερεάς Έλλ. και Εβρώτας	4	20	6	745	1388	1125073
14	Χίου	1	1	1	58	80	63235
	Τό Ἑλληνικόν Κράτος ἀποτέλεται ἀπό	40	140	40	14701	10733	5028667

ΣΗΜ. Εἰς τὸν ἀριθμὸν 5028667 τοῦ δηλωθέντος τοῦ συνόλου τῶν κατοίκων δὲν τὰ περιληφθῶσαν ἀκόμη καὶ 1450000 κατελθόντες εἰς Ἑλλάδα πρόσφυγες ὁμογενεῖς ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1924 (βλέπε κερ. περὶ ἐποικισμοῦ σελ. 219). *Ἦτοι ὁλόκληρος ὁμηφρον ὁ ἑλλ. πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 6478667.

ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Περὶ διαμορφώσεως καὶ τοῦ ποιοῦ τοῦ ἐδάφους—

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θραινόν, ἀποτελούμενον ἐξ ἀβεστολιθινῶν καὶ σχιστολιθινῶν πετρωμάτων, ἅπανα εἰς πλεῖστα μέρη περιέχουσι πολλὰ καὶ πλούσια μεταλλοφόρα σερῶματα.

Πετρώματα λέγονται τὰ ὑλικά ἐν γένει, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀποτελεῖται τὸ ἔδαφος τῆς γῆς. Τὰ πετρώματα εἶναι ἅπλᾳ ἢ σύνθετα· καὶ ἅπλᾳ μὲν εἶναι ὅσα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἑν μόνου εἶδος ὕλης καὶ ὁμοιάζου καθ' ὅλα αὐτῶν τὰ μέρη, ὅπως π.χ. εἶναι τὸ μάρμαρον. Διότι οἰονδῆποτε τεμάχιον μαρμάρου, εἴτε μεγάλον εἴτε μικρόν, εἶναι ὁμοιον με τὸν ὅλον βράχον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπεσπάσθη. Καὶ τὸ ἑν τεμάχιον καὶ τὸ ἄλλο ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν ἴδιαν ὕλην (δηλ. ἀπὸ ἑνῶσιον ἀβεστου καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέος).

Σύνθετα πετρώματα λέγονται ὅσα ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο, τρία ἢ καὶ περισσώτερα εἶδη· σύνθετον πέτρωμα π. χ. εἶναι ὁ σχιστόλιθος, ὅστις εἶναι πέτρωμα χρώματος φαιοῦ καὶ σχετικῶς μετὰ τὰ ἄλλα

πετρώματα μαλακόν, διότι δὲν σχίζεται εὐκόλως καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν· τὸν καλοῦσι δὲ σχιστόλιθον, κοινῶς *κιμρηλίαν*.

Ἄν θελήσῃ τις νὰ παρατηρήσῃ τὸν σχιστόλιθον, θὰ ἴδῃ ὅτι οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μαζάν σχεδὸν λευκῆν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι *φυλλάκια* ἄλλης τινὸς ὕλης, ἣτις ἔχει ὅλος ἰδιαιτέραν χαρακτηριστικὴν λάμψιν. Ἡ λευκὴ αὐτὴ μάζα εἶναι ὁ λεγόμενος *χαλαζίας* (κοινῶς στουρνάρι καλούμενον), τὰ δὲ φύλλα εἶναι ὁ λεγόμενος *μαρμαργίας*, ὁ ὁποῖος ὀνομάσθη οὕτω, διότι μαρμαρίζει (λάμπει). Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν παρατηροῦμεν ὅτι ὁ σχιστόλιθος εἶναι σύνθετον πέτρωμα.

Τὸ ἔδαφος τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πατρίδος, ὅπως τοῦτο διεμορφώθη, περιέχει καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη πετρωμάτων· λ. χ. ὁ *ἀβεστολιθος* εἶναι πέτρωμα γνωστότατον εἰς ὅλους μας, καθ' ὅσον μεγάλα τμήματα τοῦ ἐδάφους μὲ ἀποτελοῦνται ἐκ τούτου. Τὸ μάρμαρον δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἀβεστολιθος, με μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ κόκκοι τῆς ἀβεστου, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποτελεῖται, εἶναι κρυσταλλικοὶ με κανονικὴν μορφήν. Ἐγένοντο δὲ κρυσταλλικοὶ, διότι ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτῶν μεγάλη *πίεσις* καὶ ὑψηλὴ *θερμοκρασία*. Ἐτερον εἶδος ἀβεστολιθῶν εἶναι καὶ ἡ *μιμολία*. Ἡ πέτρωμα ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἀργίλος, διὰ τῆς ὁποίας κατασκευάζομεν τὰς ὀπτάς πλίνθους (τοῦβλα)· πετρώματα εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ στρώματα τῶν *λιθανθράκων*, ὡς καὶ τῆς *γύψου*. Πέτρωμα εἶναι καὶ ὁ *ψαμίτης* λεγόμενος, ὅστις ἀποτελεῖται ἀπὸ κόκκους ἄμμου (ἄμμος=ψάμμος)· τοὺς κόκκους τούτου φαίνεται πὸς συνεκδόλησε ξηνί τις οὐσία κολλώδης. Οἱ ἄμμιώδεις οὗτοι κόκκοι τῶν ψαμιτῶν, ὅταν συμπέσῃ νὰ ἀντικατασταθῶσι διὰ μεγαλύτερων συντριμμάτων ἐκ βράχων καὶ διὰ χαλίκων, στρογγύλων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ καμμιά φορὰ καὶ γωνιωδῶν τούτων, σχηματίζεται ἄλλη κατηγορία πετρωμάτων, τὰ *κροκαλοπαγῆ* λεγόμενα πετρώματα, τὰ ὅποια δὲν διαφέρουσι τῶν κόκκων τῶν ψαμιτῶν παρὰ κατὰ τὸ μέγεθος τῶν συστατικῶν μερῶν αὐτῶν.

Τὰ ἀνωτέρω εἶδη τῶν πετρωμάτων, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη, ἐπειδὴ σχηματίζου *στρώματα κανονικά*, ἀλλὰχθὺ μὲν μεγαλύτερα, ἀλλὰχθὺ δὲ μικρότερα, ὀνομάσθησαν *στρωσιγενῆ* (δηλ. ἀπαντωσιν ἐν τῷ ἐδάσει κατὰ στρώματα). Μὴ νομισθῆ δε τις ὅτι πάντα τὰ στρωσιγενῆ στρώματα ἐσχηματίσθησαν τυχαίως, διότι τὴν κανονικὴν αὐτῶν διάταξιν ἔλαβον ὡς ἐκ τῆς ἐπενεργείας ἐπ' αὐτῶν τοῦ ὕδατος καὶ διὰ τούτου πάντα ταῦτα τὰ στρωσιγενῆ πετρώματα ὀνομάζονται με μίαν λέξιν *ὕδατογενῆ*.

Ἄλλη κατηγορία πετρωμάτων εἶναι τὰ *πυριγενῆ* λεγόμενα πετρώματα, τὰ ὅποια ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς *λάβας*, δηλ. ἀπὸ τὰ λειωμένα ὑλικά, τὰ ὅποια

(1) Ἡ ὁμοίωσις τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατελθόντων εἰς Ἑλλάδα πρόσφυγων ἐξορηγήθη ἡμῖν ἐδμενός· ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἐπιλήτου τῆς Γεωγραφίας. Δὲν ἀντικειμενικαμβάνονται δὲ εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀριθμὸν, οἱ προσελθόντες ὅπως ἴδηποτε εὐκρωσ ὡς μὴ λαμβάνοντες περιθάλμην.

ἡ γῆ περιλείπει ἐντὸς αὐτῆς (τῶν ἐγκάτων της). "Ὅλα δὲ τὰ πυριγενῆ πετρώματα τῆς γῆς εἶναι ἄσφαιρα, δηλ. δὲν ἔχουσι κανονικὴν διάταξιν.

Πυριγενῆ πετρώματα εἶναι οἱ **γρανίται**, οἱ **τραχιταί**, οἱ **πορφυρίται**, οἱ **βασάλται** καὶ τινὰ ἄλλα ἀκόμη. Ὁ **γρανίτης** εἶναι πέτρωμα σκληρότατον, συγκείμενον ἀπὸ τρία διάφορα ὄρυκτα, τὸν **χαλαζιαν**, τὸν **ἀστριον** καὶ τὸν **μαρμαρυγιαν** (ὁ ἀστριος εἶναι ὄρυκτὸν διακρινόμενον εἰς κόκκους υπομέλανας). Οἱ γρανίται εἶναι ἡ ἴδρα τῶν ἀρχαιοτάτων ἡφαεστῶν τῆς γῆς. "Ὁλως τὸ ἐναντίον ὁ **γνεύσιος**, ὁ **ὀπίσθιος** ἀπαντάται εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰς βραχώδεις παραλίας νήσων τοῦ Αἰγαίου (Νάξος, Σέριφος κλπ.) εἶναι πέτρωμα στρωσιγενές, τὸ ὕλικόν τοῦ ὀπίσθου ἐξηματίσθη ἀπὸ τὰ αὐτὰ ὄρυκτά, ὅσα ἐσχημάτισαν καὶ τὸ ὕλικόν τοῦ γρανίτου, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι εἰς τὸν γνεύσιον τὸ ὕλικόν αὐτὸ ἐσπρώθη μετὰ διάταξιν κανονικὴν καὶ ἀπετέλεσεν οὕτω πέτρωμα στρωσιγενές. Τοιούτου εἴδους πετρώματα σχηματίζουσι τὰ διάφορα εἶδη τῶν σχιστολίθων οἱ ὁποῖοι ὀνομαζόνται μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ὄρυκτοῦ, τὸ ὁποῖον ἕκαστος περισσότερον περιέχει, π. γ. ὀνομάζομεν, **μαρμαρυγιακὸς σχιστολίθους**, ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι περιέχουσι πολλὴν μαρμαρυγιαν, **ἀργιλικὸς σχιστολίθους**, ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι περιέχουσι πολλὴν ἀργιλον, ἀπὸ ἀργιλικὸν δὲ σχιστολίθον συνίστανται αἱ **πλάκες**, ἐπὶ τῶν ὁποίων γράφομεν, **χλωριτικὸς δὲ σχιστολίθους** λέγομεν ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι περιέχουσι πρόσθιον ὄρυκτὸν, **χλωρίτην** καλούμενον (1).

Οἱ γνεύσιοι δὲ, τοὺς ὁποῖους ἀναφέρομεν, εἶναι τὰ πρῶτα καὶ ἀρχαιότερα ὕδατογενῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν αἱ θάλασσαι. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἀπὸ μὲν τὰ **ὕδατογενῆ** ὁ **γνεύσιος**, ἀπὸ δὲ τὰ πυριγενῆ ὁ **γρανίτης** εἶναι τὰ πρῶτα ὕλικά, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἑδάφους κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκεῖνους χρόνους.

"Ὅλον αὐτὸ τὸ μέγα καὶ ἀνευπολόγητον χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον διέρρομεν ἀφ' ὅτου ἤρχισαν νὰ γεννῶνται τὰ πετρώματα τῶν γνευσίων καὶ τῶν γρανιτῶν μέχρι σήμερον, οἱ διάφοροι γεωλόγοι τὰς διακορῶν εἰς **τέσσαρας** μεγάλας περιόδους (σημειωτέον ὅτι ἐκάστη γεωλογικὴ περίοδος σύγκειται ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας ἐτῶν). Ὀνομαζόνται δὲ ἡ **πρώτη**, κατὰ τὴν ὁποίαν οὔτε ζῶα οὔτε φυτὰ ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς γῆς, **ἀζωική**, ἡ **δευτέρα** ἐπειδὴ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην παρουσιάσθησαν τὰ παλαιότατα φυτὰ καὶ ζῶα, **παλαιοζωική** περίοδος, ἡ **τρίτη**, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνεφανίσθησαν τὰ τῆς μέσης περιόδου φυτὰ καὶ ζῶα, **μεσοζωική** περίοδος καὶ ἡ **τετάρτη**, ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν ἐνεφανίσθησαν τὰ νεώτατα, δηλ. τὰ σύγχρονα φυτὰ καὶ ζῶα, **καινοζωική**.

(1) Ἀνάγνωθι ἐν συνδιασμῷ μετὰ τὴν ἐν τῷ κεφαλ. περὶ γεωλογίας σελ. 24—32 ἐκτεθειμένα.

Ἔρυνκα.—Τὸ ἑδαφος τῆς Ἑλλάδος ἐγκλείει διάφορα ὄρυκτα, οἷον, **ἀργυροῦχον μολύβδον**, **χαλκόν**, **σίδηρον**, **φενάθρυχον**, **μαργησίον**, **ἀντιμόνιον**, **δρυσενικόν**, **χρόμιον**, **θεῖον**, **σμιρίδα**, **μιλοπέτρας**, **γῆρον ἀργυρομιγῆ βαρυτίτην**, **θηραϊκὴν γῆν** (**πορσελιάνην**), **μαγειρικόν ἄλας**, καὶ περιέχει λευκὰ ὡς ἡ χιών καὶ ποικιλόχρως **μάγματα** καὶ οἰκοδομησίμους λίθους· δὲν περιέχει ὅμως λιθάνθρακας, οἷτινες εἶναι τοσοῦτον χρήσιμοι εἰς τὴν μεταλλουργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν· μόνον εἰς τὴν **Κύμην**, εἰς τὸ **Ἀλιβέριον**, τ' ἐν **Ἠρωσῶν** καὶ ἐν Χαλκιδικῇ ὑπάρχουσι παχέα στρώματα **λιγνιτῶν**.

Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος εἶναι **χαριέστατα** ἡ ποιήσας οὐδέποτε θὰ ἐξιμνήσῃ οὐδὲν ὄρος τῆς γῆς τόσον, ὅσον ἐξήμνησεν τὸν διάκρυφον **Παγρῶσον**, τὸν μουστογραφῆ **Ἐλικῶνα**, τὸν θεῖον **Ὀζυμωπ**, τὸν **πυρραμοειδῆ Ἄθω**, ὃν ὁ ἀρχιτέκτων Δαινοκράτης ἐπρότεινε εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον νὰ μεταποιήσῃ εἰς ἀνδρόντα, τὸ **ἀργυροῦχον** καὶ **χρυσόφορον Πάργαιον**, ὅπερ θεώμενον μακρόθεν παρουσιάζει θέαμα ναταπληκτικῆς ὀρασιότητος καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἀνοιξίαν, λόγῳ τῶν ἀναριθμήτων ἐν αὐτῷ ἀνθέων, μεταβάλλεται εἰς ἀπέραντον ἀνθῶνα καθέλγοντα τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.

Κλίμα.—Ἡ Ἑλλὰς ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως καὶ τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ ἑδάφους, βρεχομένη πανταχόθεν σχεδὸν ὑπὸ τῆς τῆς θαλάσσης, ἔχει κλίμα εὐκρατές καὶ ὕγεινόν· ὁ περιώνυμος γλυκὸς οὐρανὸς τῆς Ἀττικῆς εἶναι σχεδὸν ὁ ἴδιος καθ' ὅλον τὸ παλαιὸν ἑλληνικὸν ἑδαφος.

Τὸ κλίμα τῆς Μακεδονίας (βορείου Ἑλλάδος) εἶναι ποικίλον ἕνεκα τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἑδάφους αὐτῆς, ἡτοῦ τῆς ἀπεράντου ἐκτάσεως, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει μεγάλη διαφορὰ πλάτους, τῶν ὑψηλῶν καὶ δασοδῶν ὄρεων τῆς, τῶν μεγάλων καὶ ἐκτεταμένων πεδίων, κοιλάδων καὶ ὄροπέδων, τῶν πολυρῆθμων μικρῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν, τῆς πληθῆδος τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ἰχθυοτρόφων λιμνῶν αὐτῆς· πᾶσα αἱ ἀνωτέρω ἑδαφικαὶ συνθήκαι προσδίδουσιν εἰς τὴν μακεδονικὴν γῶραν καὶ διάφορον κατὰ τόπους κλίμα.

Κατὰ γενικὸν κανόνα δυναμέθα νὰ διαρῶσομεν τὸ κλίμα τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα περιελθούσης Μακεδονίας εἰς δύο κλίμα,

α') εἰς τὴν νοτιώτερον κειμένην καὶ γειτνιάζουσαν πρὸς τὴν θάλασσαν ζώνην καὶ

β') εἰς τὴν βορειώτερον τῆς πρώτης κειμένην ζώνην, τὴν περιλαμβάνουσαν καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὄρεινης χώρας.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην, τὴν καὶ νοτιώτερον, ὡς εἵπομεν, κειμένην ζώνην, παρατηρεῖται ὅτι τὸ κλίμα αὐτῆς τὸν μὲν χειμῶνα εἶναι ψυχρότερον, τὸ δὲ θέρος ὀρσοφότερον κατ' ἀναλογίαν τοῦ κλίματος τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Εἰς δὲ τὴν βορειότερον κειμένην ζώνην, τὴν ἀπο-
τελοῦσαν τὰ βόρεια καὶ ὄρεα κατὰ τὸ πλείστον
τμήματα τῆς χώρας, τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ψυχρότερον
καὶ ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. (1)

ΣΗΜ.—Ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ γενικὸν κανόνα ὑπάρ-
χουσι πολλὰ ὑψηλά ὄρη, ὥστε οἱ ἀἵτιοι τοῦ Αἰγαίου
πελάγους, τῶν διαφόρων λιμνῶν καὶ ποταμῶν ἀνε-
ρχόμενοι ἐπὶ τῶν ὑψομάτων αὐτῶν καὶ συμπυκνού-
μενοι ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν τὴν ἡρε-
μὴν καὶ τὸ ὥραϊον βαθυκύανον χροῖμα τοῦ οὐρα-
νοῦ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Ἄν καὶ κατὰ τὸ θέρος δὲν εἶναι ἄφθονοὶ αἱ βρο-
χαί, ἐν τοῖτοις διὰ τὸν αἰτὸν λόγον ὁ ἀῆρ εἶναι
ὑγρὸς, χωρὶς νὰ σχηματίζῃ καὶ νέφη, καθ' ἑκάστην
δὲ πρῶτην ἀποτίθεται δρόσος ἐπὶ τῶν φυτῶν ἕκ τῆς
περισσείας τῆς ὑγρασίας. Ἡ ὑγρομετρικὴ αὐτὴ κα-
τάστασις τῆς ἀτμόσφαιρας εἶναι μίᾳ ἐκ τῶν μεγάλ-
ων αἰτιῶν τῆς ἐπιβίωσης τῆς εὐφορίας τῶν μακε-
δονικῶν πεδιάδων.

Αἱ *πίπτουσαι βροχαί* ἐν Μακεδονίᾳ διανεμόνται
κανονικῶς καθ' ὅλον τὸ ἔτος, βρέχει καὶ κατὰ τὸ
ἔαρ καὶ κατὰ τὸ θέρος ἀκόμη, ὅπερ συντελεῖ, ὥστε
τὸ κλίμα τῆς Μακεδονίας νὰ εἶναι ὑγρότερον καθ'
ὅλον τὸ ἔτος ἢ τὸ τῆς καλ. Ἑλλάδος.

Ἐκτὸς τούτου οὐτε τὸ ψῆρος ἐν τῇ Π. Ἑλλάδι εἶναι
τόσον θερμὸν καὶ παγερόν, οὐτε ὁ καύσων υπερβολικὸς.
Αἱ βροχαὶ πίπτουσι τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα,
σπανίως δὲ τὴν θερινὴν ὥραν, ἢ δὲ χιών ἐπ' οὐδενὸς
σχεδὸν τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος διαφεύει καθ' ὅλον
τὸ ἔτος. Ἡ ποικιλία καὶ ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος
τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πατρίδος συντελεῖ τὰ μέγιστα
εἰς τὴν ὑγιάν ἡμῶν, τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν
φιλοπονήαν καὶ τὴν πρόοδον ἐν γένει τῶν κατοίκων
αὐτῆς.

Φυτὰ καὶ δάση.—Τὰ φυτὰ τῆς Ἑλλάδος προσελ-
κύνουσι τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέ-
ρον τῶν βοτανικῶν διὰ τὴν ἄπειρον πληθύν καὶ ποικι-
λίαν τῶν εἰδῶν, ἔξ ὧν πλεῖστα ἐλλείπουσιν ἐν τῇ
λοιπῇ Εὐρώπῃ.

Ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχον ἄλλοτε πλεῖστα *δάση*, ἅτινα
σπουδαίως συντελοῦν εἰς τὸ νὰ γίνεταὶ τὸ ἡμέτερον
κλίμα λαμπρότερον καὶ ἡπιώτερον καὶ νὰ σχηματί-
ζονται *πηγάδι* δροσερὰ καὶ διαγυεῖς. Ἀλλὰ ταῦτα
μετὰ μεγάλης ἀσυνειδησίας κατεστράφησαν ἀνυχῶς
ἐν τισὶ τόποις ὑπ' ἀνθρώπων ἀσπλαγχνον καὶ μὴ ἐν-
νοοῦντων ὁποῖας ζημίας γίνονται πρόξενοι εἰς τὴν
πατρίδα.

(1) Ἐξαιρέτων τοῦ κανόνος τούτου ποιεῖται ἡ εὐδαίμων καὶ
γονιμοποιήτῃ πεδιάς τῶν *Μογλενῶν* (Καραϊσθόρης), ἡ ὁποία, λόγῳ
τῆς ἐξαιρετικῆς κερφοφύλης αὐτῆς ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων, τὰ
ὅποια προσοκίζουσιν αὐτὴν, κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα εἶναι θεο-
μοιρέα ἢ νὰ γεωγραφικῶς ἰσοπλατῆ τμήματα τῶν πέραν πεδιά-
δων, ἐν αὐτῇ δὲ σπανίως καὶ ἐπὶ ἐλάχιστον χρονικῶν διαστήματι
καταπίπτει χιών.

**Οἱ καταστροφεῖς οὗτοι τῶν δασῶν εἶναι φοβεροὶ
ἐχθροὶ τῆς πολιτείας, πρέπει δὲ ὑπὸ πάντων νὰ
διώκωνται ἀμειλίχως.** Ἐκ τῶν ὑπολειπομένων δὲ
δασῶν ἐν τῇ Παλ. Ἑλλάδι τὰ περισσότερα εὐρίσκον-
ται εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα τὰ δὲ κυριώτερα εὐθὴ
τῶν δένδρων τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ εἶναι ἡ *ἐλάτη*,
ἡ *πέσκη*, ἡ *δρῦς*, ἡ *καστανία* καὶ ἡ *ἀξεία*.

Τὰ ἐν Μακεδονίᾳ δάση εἶναι πολλὰ καὶ ἐκτετα-
μένα, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Γρεβενῶν ἀποτε-
λούμενα ἀπὸ ὑψικομα δένδρα, ὧν τὰ συνηθέστερα
εἶναι, ἐκτὸς τῶν προειρημένων, ἡ *πέλεα*, ἡ *γρηῶς*, ὁ
πίσος, ἡ *τέα*, ἡ *πάταρος*, ἡ *αἰγίρος* κλπ.

Κτηνοτροφία.—Ἐν Ἑλλάδι ἡ κτηνοτροφία εἶναι
ἀνεξήγητος τῆς γεωργίας, καθ' ὅσον ἄλλαχού μὲν
βλέπει τις γεωργίᾳ ἔχοντας τόσα μόνον κτήνη ὅσα
ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῶν, ἄλλαχού δὲ
πάλιν ἀπαντᾷ τις ἰδιοκτητὰς μεγάλων πομηνίων. Τὰ
πρόβατα εἶναι τὸ πρῶτον εἶδος τῆς ζωτοχρησίας καὶ
αἱ αἶγες τὸ δεύτερον, τελευταῖον δὲ οἱ βόες καὶ οἱ
ἵπποι (1) Ἡμίονοι ὑπάρχουσι μὲν ἄριστοι καὶ ὠμ-
μαλέα, ἀλλ' ὀλίγοι, ὡς καὶ ὄνοι.—Τὰ προϊόντα τῆς
κτηνοτροφίας εἶναι ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν ἐπιτόπιον
κατανάλωσιν, τοῦτου δ' ἔνεκεν εἰσάγονται κατ' ἔτος
πολλοὶ βόες ἐκ τῆς Σερβίας, Ρουμανίας καὶ τῆς
μεσημβρινῆς Ρωσίας.

Ζῆα.—Ἄγρια θηλαστικὰ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν
Ἑλλάδι. Εἰς τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς
Πελοποννήσου ὑπάρχουσιν ὀλίγοι *λύκοι*, *θῆες*, *ἀλώ-
πεκες*, *κάπροι*, *ἐλαφοὶ*, *δορκάδες*, ἐν Μακεδονίᾳ καὶ
Ἡπείρῳ ἐναγοῦ ἀρκτοὶ καὶ εἰς τὰς παραλίας ἀπαν-
τῶσιν ἐνίοτε *φώκαι*.

Πτηνὰ.—Ἐν τῶν ἀρπακτικῶν πτηνῶν ὑπάρ-
χουσιν ἐν Ἑλλάδι ὁ *γύψ*, ὁ *ἀετός*, ὁ *ἰέραξ*, ἡ *γλαῦξ*
καὶ ἄλλα τινά.

Ἰχθύες.—Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουσι πλεῖστα
εἶδη ἰχθύων, οἱ δὲ σπουδαιότεροι ἀλιευτικοὶ σταθμοὶ
εἶναι ἡ *Ἀγολινίτσα* καὶ ἡ *Καίφα* ἐν Ὀλυμπίᾳ, τὸ
Βασιλάδι καὶ ἡ *Κλείσσα* τοῦ Μεσολογίου, ἡ *Μου-
ριά* ἐν Ἠλείᾳ, ἡ *Τσονκαλία* καὶ *Λοραροῦ* ἐν Πρε-
βέζῃ ὀνομαστικὰ διὰ τὸ ἐξοχόμενον αὐτοῦταρον, ἡ
πηλώδης λιμνοθάλασσα (Βιβρί) Βουθρωτοῦ καὶ
πᾶσαι αἱ ἰχθυοτόροι λίμναι ἐν Ἡπείρῳ καὶ Μα-
κεδονίᾳ. Εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ παρὰ τὴν
Εὐβοίαν καὶ ἐν Κεκρήρῳ τορνεύονται μεγάλα ποῦ-
σα σαρδελῶν καὶ χαψίων, τὸ δὲ αὐγοτάραχον, τὸ ὁποῖον
εἶναι ἰδίως τεταρχημένα φάρια κεφάλων (μπί-
φες), ἐξάγεται κυρίως ἐκ Μεσολογίου καὶ ἐκ Λο-
γαρούς τῆς Πρεβέζης.

(1) Πρὸ τῶν χρόνων συνεστάθη ἡ Ἀθήνας ἡ ἐπαρξία
Φιλιπποῦ μοιναία σκοποῦσα τὴν βελτίωσιν τῶν ἱππῶν τῆς
χώρας, ὅπως καταστῶσι κατάλληλοι διὰ τὸν στρατὸν καὶ τὴν
γεωργίαν, δι' ἱπποδρομιῶν, ἱππικῶν ἐκθέσεων κλπ. ἐν ταῖς
ἱπποδρομίαις ἰδίᾳ ἐπαρχίας (ἱπποδαί. Γενταῖον).

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

*Αν και τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἔνεκα τοῦ κλίματος εἶναι καταλλήλοτατον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δένδρων, φυτῶν καὶ ζῶων τῶν εὐκρατίων ζωνῶν, ἐν τοῖτοις ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι παρημελημένα, διότι οἱ γεωργικοὶ πληθυσμοὶ ἀπορροφούμενοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν πόλεων, παραμελοῦσι τοῦ φυσικοῦ παραγωγικοῦ πλούτου.

*Ὡς ἐλπίζομεν ὅτι διὰ συντόνου καλλιέργειας καὶ ἀναπτύξεως τῶν ὄρων τῆς κτηνοτροφίας, ἰδίᾳ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Λυκ. Θράκῃ, μετ' οὐ πολλὴ ἢ χώρα ἡμῶν θέλει καταστῆ ἀνάγκης.

*Ἡ γλυκεῖα πατρὶς ἡμῶν θὰ ἦτο πολὺ πλουσιωτέρα καὶ θὰ ἔξωμεν μὲ μεγαλύτεραν ἄνεσιν, ἂν οἱ πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν ἠπεδωθῆμεθα εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πλουτοπαραγωγοῦ ἐδάφους τῆς χώρας ἡμῶν καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Δυστυχῶς δὲ ἔνεκα τούτου ἀφθονοὶ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πλεῖστα ζῶα, ὡς εἴπομεν, εἰσάγονται εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Τὰ φυσικὰ καὶ φυσικοτεχνικὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὰ ἑξῆς: δημητριακοὶ καρποὶ, σταφίς, κριθὰς, σῖκος, βιάνοι, μέταξα, ἔλαια, ἔλαιον, πορτοκάλια, λεμόνια κλπ., οἰκογεννητικὴ ποτὰ ἐφαμίλλα τῶν γαλικῶν καὶ ἑλλανδικῶν, δασικὰ προϊόντα, ξυλεία πρὸς ναυπηγίαν καὶ καθισν, ἴτην καὶ δεσμικὰ οὐσία, ἔσπεριδοειδῆ, κάρναβις, βάρβαρις, μαλλία, δέρματα, δαστὰ καὶ ἄλλα.

Καλλιεργούμενον ἔδαφος.—Ἡ Ἑλλάς ἔχει ἔκτασιν 135000 τετραγ. χιλιομ., ἀλλ' ἐξ ὧν τῆς ἐπιφανείας ταύτης μόνον τὸ ἐν τρίτῳ περιόχῳ εἶναι καλλιεργημένον καὶ δασωμένον· ἐξ ὧν δὲ τῶν φυτῶν οἱ ἀμπελώνες, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ, οἱ ἔλαιωνες οἱ συκεῶνες καὶ αἱ κηποφυτὰ κατέχουσι τὴν μεγαλύτεραν ἔκτασιν, οἱ γονιμώτεροι δὲ καὶ μάλιστα εὐφοροὶ τόποι τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ *Θεσσαλία*, ἡ *Μεσσηνία* καὶ ἡ *Πελοπόννησος* ἢ ἑλλ. Μακεδονία καὶ ἡ δυτικὴ *Θράκη*.

Βιομηχανία.—Ἡ βιομηχανία ἐν Ἑλλάδι εἶναι μικρὰ, ἂν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται σημαντικὴ τις ἀνάπτυξις αὐτῆς εἰς τινὰς κλάδους. Τὰ κυριώτερα αὐτῆς εἶδη εἶναι νήματα, μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, μεταξοτὰ ἐφαμίλλα τῶν γαλικῶν, τάπητες ἄριστοι, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας προσελθόντων προσφύγων, εἰς τὴν Καστορίαν, καὶ ἐν γένει τῆς Δ. Μακεδονίας, ἐπιπλα κομψότατα, ἐνδύματα καὶ υποδήματα ἀμύλλοιμα πρὸς τὰ ἄριστα εὐρωπαϊκὰ, ἀγγεῖα, σάπων, χάρτης, ὕαλινά, καθέκλια, κάτοπρα, βύρσαι, ζαχαροπλαστικὰ εἶδη, στεατοκρήμα, ζυμαρικά, μεταλλουργικὰ εἶδη (μυχαναλῖα, ἐργαλεῖα, σχονίδια, ἀμαξία, ἀλεξήλια, ἀε-

ξιβρόνια, χειρόκτια, λαμιοδέτια πλοῖοι, κόφινοι, σάφωρα καὶ ἄλλα.

Ἐμπόριον.—Τὸ ἔμπόριον τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον, διότι κινεῖται ζοηρῶς οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἑλλάς ἔξαιε ἰδίως σταφίδα, ἔλαιον, μέταλλα διάφορα, κηπὸν εἰς μργάλας ποσότητας καὶ ἄριστας ποιότη. οἶνον, οἰνοπνευματικὴ ποτὰ, μέταξαν, ἔσπεριδοειδῆ, βαλάνδια, κάστανα καὶ ἄλλα. Εἰσάγει δὲ δημοτὰ ακουδὸς καρπούς, ξυλείαν, ὑφάσματα, λιθάνθρακας καὶ ἄλλα. Τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ Πειραιεὺς, αἱ Πάτρας, ὁ Βόλος, ἡ Σπύρος, αἱ Καλάμαι, ἡ Κέρκυρα, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Καβάλλα καὶ ἡ Ἀλεξανδρούπολις (Λευκαγίτη).

Εισαγωγὴ καὶ ἔξαγωγή.—Ἡ μεν ἐτησίᾳ εἰσαγωγὴ τῶν διαφόρων προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων ἀνῆρχετο κατὰ μὲν τὸ 1923 εἰς 6035345777 δρχ. κατὰ δὲ τὸ 1924 εἰς 8053783295 δρχ., ἡ δὲ ἔξαγωγή κατὰ μὲν τὸ 1923 εἰς 2545110111 δρχ. κατὰ δὲ τὸ 1924 εἰς 3276971604 δρχ.

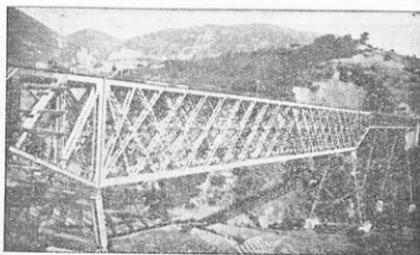
Ναυτιλία.—Ὡς ἐκ τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς σχηματισμοῦ ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν ναυτικὴ, ἡ ναυτιλία δὲ αὐτῆς εἶναι σπουδασιότατη, ἀριθμοῦσα 1200 ἱστοφόρα καὶ ὑπερτριakovσία ἀτμόπλοια ἐμπορικὰ, ἅτινα ἐπαδεικνύουσι τὴν ἐνδοξον *σημαίαν* τῆς πατρίδος ἡμῶν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου. Μετὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων ἠλαττώθη κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου συνεκεία τοῦ ὑποβρυχίου πολέμου, ἠρξάτο ὅμως ἡ ταχέια ἀναπλήρωσις τῶν καταστραφέντων πλοίων διὰ νέου πολὺ μεγαλυτέρας χωρητικότητος.

Ἡμέρα τῆς ἡμέρας ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων αὐξάνεται ἀντικαθιστώντων τὰ ἱστοφόρα, ἅτινα ἠρξάντο νὰ ἐκλείψωσι.

Σύστημα φάρων, φανῶν καὶ σημαντήρων, ἰδρυμένοι εἰς τὰς σπουδαιοτέρας ἄκρας καὶ τὰς νήσους, βελτιούμενον καὶ αὐξανόμενον ὁσημέραι, ὑποβοηθεῖ μεγάλως τοὺς ναυτιλλομένους.

Συγκοινωνία.—Ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἱστοφόρων εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰς νήσους. Ἐνεὰ δὲ ἀτμόπλοια καὶ πολλὰ ἑλληνικὰ θέτουσι τὴν Ἑλλάδα εἰς συγκοινωνίαν μετ' ὧν τῶν λιμένων τοῦ κόσμου.

Ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία γίνεται δι' ἀμαξῶν, τροχιοδρόμων καὶ σιδηροδρόμων, αὐτοκινήτων ἐπιβατικῶν καὶ φορητῶν καὶ μετ' ὀλίγων καὶ διὰ ἀεροπλοίων. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, ἀνερχόμενα εἰς 2354 χιλιόμετρα, συνδέουσι τὸν Πειραιᾶ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ταῦτα μετὰ τῆς Κορινθίου, Πατρῶν, Πύργου, Ὀλυμπίας, Κατακόλου, Κυπαρισσίας, Μεγίλας, ἔπειτα Ἄργους, Ναυπλίου, Τριπόλεως καὶ Καλαμῶν. Τὸ Μεσολόγγιον μετὰ τοῦ Ἄργονιου καὶ

Ἡ μετὰ τὴν σήραγγα γέφυρα τοῦ Μπεράλλου.

Κρουνηρίου καὶ μετ' αὐτὸ τῆς Ἀρτις, τὸν Βόλον μετὰ τὸν Φερῶν, Λαρίσης, Φαρσαίου, Καρδίτσας, Τρικιάων καὶ Καλαμπάκας, μετ' ὀλίγον ὑπὸ κατασκευῆν καὶ ἐκείθεν εἰς Μέτσοβον, Δρίσκον καὶ Ἰωάννινα, ἑτέρα δὲ γραμμὴ συνδέει τὰς Ἀθήνας μετὰ τὸν περιχώρον καὶ τοῦ Λαυρείου. Ἐτι δὲ ὁ ὀδοντοτὸς Διακοφτοῦ-Καλαβρυτίων καὶ ὁ τελευταῖον περατωθεὶς Βόλου-Λεωνίων. Λιὰ τῆς περατωθείσης δὲ πρὸ πολλοῦ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πειραιῶς-Λαρίσης-Θεσσαλονίκης-σερβικῶν συνόρων, οὐ ἢ ἐκμεταλλευσίς ἤρξατο ἤδη ἐκ τῶν ἀπ' Ἀθηνῶν, Θηβῶν, Λαμίας, Λαμίας, Λαρίσης, Θεσσαλονίκης σερβικῶν συνόρων μετὰ διακλαδώσεως ἀπὸ Σχηματαρίου (Ταναγρας) εἰς Χαλκίδα, καὶ ἀπὸ Λιανοκλαδίου Λαμίας εἰς Στυλίδα, ἀπὸ τῆν ἢ χώρα ἐτέθη εἰς ὀριστικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Εὐρώπης, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἀφερτρίαν ἔχουσαι τὴν πόλιν Θεσσαλονίκης σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ α') Κωνσταντινουπόλεως· Ἀλεξανδρουπόλεως-Λαμίας-Σερβῶν-Λοιρῶν-Θεσσαλονίκης, β') Θεσσαλονίκης-Βεροίας-Σόροβιτς-Φλωρίνης-Μοναστηρίου, γ') Οἱ στενοὶ (πολεμικοὶ) σιδηροδ. Θεσσαλονίκης Σερμῆνος καὶ σιδηρ. σταθμοῦ Φλωρίνης μετὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν.

Μέγιστα δὲ καταβάλλονται ἤδη προσπάθειαι, ἀπ' ἐνὸς μὲν ὅπως ἐπεκταθῶσι αἱ ὑπάρχουσαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, ἀπ' ἑτέρου δὲ ὅπως κατασκευασθῶσι νέα τοιαῦτα πρὸς σύνδεσιν τῆς Ἡπείρου μετὰ τῆς δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τὸν νομῶν Αἰτωλ. Ἡ Ἀχαρνανίας-Ἀρτις. Ἀπασαν δὲ τάντην τὴν συγκοινωνίαν εὐθρανετικῶς ἐπίσης ὑπηρετεῖ καὶ συμπληγεῖται τηλεγράφων, τηλεφῶνων, ὡς καὶ πλεῖστα ταχυδρομικὰ γραφεῖα.

ΠΕΡΙ ΔΙΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Πάντες οἱ κάτοικοι τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους εἶναι Ἕλληνες καὶ ἀνήρουνται εἰς 5043091 προστιθεμένων δὲ εἰς τούτους καὶ 1500000 περίπου ὁμογενῶν προσφύγων, καταφυγόντων εἰς

τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα μετὰ τὴν γενομένην κατὰ τὸ 1922 καταστροφὴν τοῦ ἐν Ἀσίᾳ ἑλλ. στρατιωτικοῦ μετώπου, ἀναβιβάζεται ἐν ὄλῳ εἰς 6543091. Μεταξὺ δὲ τοῦ ἀνωτέρου πληθυσμοῦ ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ Ἑλληνοαἷανοὶ καὶ σημαντικοὶ ἀριθμοὶ, καὶ μάλιστα ἐν Θεσσαλονίκῃ, Ἰωραηλιτῶν.

Πολίτευμα.—τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι δημοκρατικὸν καὶ λειτουργεῖ διὰ δύο νομοθετικῶν σωμάτων, τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Βουλῆς. Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἐξ ἑκατὸν Γερουσιαστῶν, ἐκλεγμένων διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας παρὰ τῶν πολιτῶν τῶν ἀγόντων ἡλικίας 35 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ἡ ὑπηρεσία τῶν γερουσιαστῶν εἶναι ἑναετής, τὸ δὲ τρίτον ἐξ αὐτῶν ἀνανεοῦται διὰ κληρώσεως ἀνὰ τριετίαν, ἐκλεγόμενον νέων γερουσιαστῶν ἀντὶ τῶν ἐξερχομένων.

Ἡ Βουλὴ ἐκλέγεται ἐπίσης διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν τῶν ἔχόντων τὴν κατὰ νόμον ἡλικίαν, ἤτοι τὴν τοῦ 21 ἔτους.

ΣΗΜ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν καὶ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ δι' ἑκάστην ἐκλογικὴν περιφέρειαν, προσδιορίζεται ἑκάστοτε διὰ νόμον ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς, πλὴν τῶν τριῶν προνομιούχων περιφερειῶν, ἐξ ὧν ἐκλέγονται τρεῖς ἐκ τῆς νήσου Ὑδρας καὶ ἀνὰ δύο ἐκ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ψαδῶν.

Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐκλέγεται διὰ μίαν πενταετίαν ὑπὸ τῶν δύο νομοθετικῶν σωμάτων, συνερχομένων ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ προσδεδειγμένων ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς μετὰ γνώμην τῆς Γερουσίας. Τὰ δύο σώματα συνερχόμενα ὁμοῦ ἔχουν καὶ ἀναθεωρητικὴν ἐξουσίαν διὰ τὰς μὴ θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ συντάγματος.

Νόμος ψηφιστέος ὑπὸ τῆς Βουλῆς δὲν ἔχει ἰσχύν, ἂν δὲν ἐπιψηφισθῇ καὶ ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἐντὸς ὁρισμένου χρονικοῦ ὁρίου.

Νομοσχέδιον μὴ ἐγκριθὲν ὑπὸ τῆς Γερουσίας καὶ ψηφισθὲν ἐκ νέου ὑπὸ τῆς Βουλῆς καθίσταται νόμος τοῦ Κράτους.

Ἀμφότερα τὰ νομοθετικὰ σώματα, ἢ τε Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία, ψηφίζουναι τοὺς νόμους, οὓς ἐπικυροῖ ἢ ἀπορρίπτει ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας.

Ἡ κυβερνήσις ἀποτελεῖται ἐξ ἑνδεκα ὑπουργῶν, οἱ ὅποιοι ἀραρμόζουσι τοὺς νόμους, οὓς ἐψηφισεν ἡ Βουλὴ, ἐνέκρινεν ἡ Γερουσία καὶ ἐπεκρίρωσαν ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Ἐκ τῶν 11 ὑπουργῶν ὁ εἰς εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἄλλων καὶ λέγεται πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως ἢ πρωθυπουργός. Οἱ ὑπουργοὶ διορίζονται καὶ παύονται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας.

Οἱ Ὑπουργοὶ οὗτοι εἶναι οἱ ἑξῆς·

1) Ο επί της **Δικαιοσύνης**, ὅστις ἔχει τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν φυλακῶν τοῦ κράτους.

Τὰ δικαστήρια, διὰ τῶν ὁποίων ἀπονέμεται ἐξ ἴσου ἡ δικαιοσύνη εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς πολίτας, εἶναι πολλῶν εἰδῶν (περὶ τούτων ἴδὲ κατωτέρω ἐν σελ. 219).

2) Ο ἐπὶ τῶν **Ἐσωτερικῶν**, ὅστις φροντίζει διὰ τῶν νομαρχῶν, οἵτινες ἐδρεύουσιν εἰς τὰς πρωτ. τῶν νομῶν, καὶ δασυνομικῶν ἀρχῶν νὰ διοικῆται καλῶς ὁ τόπος, νὰ ἀσφαλίζεται ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν πολιτῶν καὶ νὰ προάγεται ἡ εὐημερία αὐτῶν.

3) Ο ἐπὶ τῶν **Ἐξωτερικῶν**, ὅστις προστατεύει διὰ τῶν πρεσβέων καὶ τῶν προξένων, οὓς ἔχομεν ὡς ἀντιπροσώπους εἰς τὰ ξένα κράτη, τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος καὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

4) Ο ἐπὶ τῶν **Ἐκκλησιαστικῶν** καὶ τῆς **Δημοσίας Ἐκπαίδευσως** εἶναι ὁ ἀνώτερος ἐπόπτης τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ζητημάτων καὶ τῆς ἐκπαίδευσως. Ἐν Ἑλλάδι πᾶσα θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ συμφώνως πρὸς τὸν **καταστατικὸν νόμον** (Σύνταγμα). Ἡ ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους εἶναι ἡ **χριστιανικὴ** τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

5) Ο ἐπὶ τῶν **Οἰκονομικῶν**, ὅστις ἐπιβλέπει εἰς

τὸ νὰ εἰσπράττονται κανονικῶς οἱ ἄμμοσοι καὶ ἔμμοσοι φόροι οὓς ἀναγράφει ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους, διὰ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ (ἐφόρων, ταμιῶν) καὶ ἐν γένει τὰ δημόσια οἰκονομικά.

6) Ο ἐπὶ τῶν **Στρατιωτικῶν**, ὅστις μεριμνᾷ περὶ τῆς διοικήσεως, τοῦ ὀργανισμοῦ, τῆς ἐκπαίδευσως καὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν συναφῶν πρὸς ταῦτα προμηθειῶν ὑλικῶ τοῦ στρατοῦ καὶ πυρομαχικῶν.

7) Ο ἐπὶ τῶν **Ναυτικῶν**, ὅστις φροντίζει διὰ τὴν διοίκησιν, τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, τὴν κατασκευὴν πολεμικῶν πλοίων ὑποβρυχίων καὶ ὑδροπλάνων κλπ. ἔχει δὲ καὶ τὴν ἀνωτέραν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ.

8) Ο ἐπὶ τῆς **Ἐθνικῆς Οἰκονομίας**, ὅστις μεριμνᾷ περὶ τῶν μεταλλείων, ἄλλων καὶ τοῦ ἐμπορίου ἐν γένει καὶ τῶν ἀνὰ τὸ κράτος ἐμπορικῶν σχολῶν. Εἰς τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον ὑπάγεται καὶ ἡ **διεύθυνσις** τῆς **γενικῆς στατιστικῆς τοῦ κράτους**.

ΣΗΜ. Λόγω τῆς ἀνάγκης τοῦ καταμερισμοῦ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας πρὸς συντομωτέραν ἐνέργειαν αὐτῆς ἰδριθήσαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ **νέα ὑπουργεῖα**, τὰ ἑξῆς:

9) Τὸ ὑπουργεῖον τῆς **Συγκοινωνίας**, ἀποτελεσθὲν ἐκ τῶν ἀποσπασθέντων ἐκ τοῦ ὑπουργεῖου

τῶν Ἐσωτερικῶν τμημάτων τῶν ταχυδρομείων, τηλεγράφων, ἐνσωμαίτου καὶ ἀσωμαίτου, καὶ τηλεφώνων, τῶν σιδηροδρόμων, τροχιοδρόμων καὶ πάσης ἄλλης κινήσεως, τῆς ὁδοποιίας ἐν γένει (δημοσίων ἔργων) τοῦ Πολυτεχνείου κλπ.

10) Τὸ ὑπουργεῖον τῆς *Γεωργίας*, ἀποτελεθὲν ἐκ τῶν ἀποσπασθέντων ἄχρι τοῦδε τμημάτων τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας 1) *γεωργίας*, 2) *γεωργ. οἰκονομίας*, 3) *δασῶν*, 4) *ἀλιείας*, 5) *ζωοτεχνικῆς* καὶ *κηριατρικῆς* ὑπηρεσίας, 6) ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν δημοσίων *κημάτων*, ἀποσπασθείσης ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ 7) ἐκ τοῦ τμήματος τοῦ ἐσωτερικοῦ *ἐλευθισμού*.

11) Τὸ Ὑπουργεῖον *Υγιεινῆς, προνοίας καὶ ἀντιλήψεως*, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ μέριμνα τῆς περιθάλψεως τῶν προσφύγων, τῆς κανονικῆς καταβολῆς τοῦ ἐπιδόματος εἰς τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἐπιτρατευομένων καὶ ἄλλης παντοδαποῦς ὑποστηρίξεως τῶν ἰδίων οἰκογενειῶν, πρὸς τοὺς δὲ καὶ ἡ μέριμνα πρὸς προσέλευσιν ἐδελομένων.

Οἱ *νομοί*, τῶν ὁποίων προΐστανται οἱ νομάρχαι εἶναι ἐν ὄλῳ 35, οὗτοι διαιροῦνται εἰς 140 *ἐπαρχίας* ἢ *ἐποδιοικήσεις*, αὐτὰ δὲ πάλιν εἰς 41 δήμους καὶ 4757 κοινότητες. Ἐκαστος δήμος ἀποτελεῖ ἴδιαν περιφέρειαν, διοικουμένην ὑπὸ δημάρχου καὶ δημοτικοῦ συμβουλίου. Ὁ δήμαρχος καὶ οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι ἐκλέγονται καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνὰ τετραετίαν καὶ φροντίζουν περὶ τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν καὶ περὶ τῆς καλῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ δήμου.

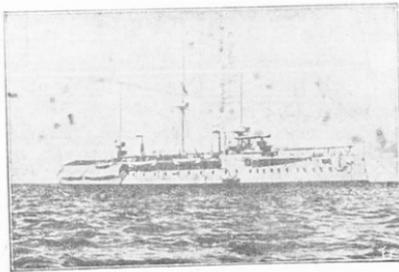
Ἐπίσης συμφώνως μὲ τὸν ἴδιον νόμον, διοικουῦνται καὶ ἐκλέγονται τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου ἐκάστης κοινότητος, ἐν δὲ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου καθ' ἕκαστον ἔτος ἐκλέγεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συμβουλίου ὡς πρόεδρος.

Οἱ πολῖται εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἀπὸ τοῦ 21 ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν νὰ ἐκλέγουσι τὰς δημοτικὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς βουλευτάς, νὰ ἐκλέγουνται καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὑπερβῶσι τὸ 30ον ἔτος.

Πολεμικαὶ δυνάμεις τοῦ κράτους.—Αἱ στρατιωτικαὶ πολεμικαὶ δυνάμεις τῆς χώρας δύνανται νὰ διαφερόσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας, α') εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν δυνάμεις (*στρατὸς τῆς ξηρᾶς*), β') εἰς τὰς κατὰ θάλασσαν τωανύτας (*πολεμικὸς στόλος*) καὶ γ') εἰς τὴν ἀεροπλοῖαν (*ἀεροπλάνα, ὑδροπλάνα*).

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἀριστετέρα καὶ τελειότερα συγκρότησις τῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων τῆς χώρας εἰς μελλοντικὸν πόλεμον μέλλει νὰ διαδοματίσῃ τὸν *σπουδαιότερον ῥόλον* εἰς τὴν *ἐθνικὴν ἄμυναν*.

Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖται ἐκτός τῶν διαφορῶν προμηθειῶν καὶ τῶν ὀλικῶν ἐκ μέρους τοῦ κράτους, ἦτοι *μεγάλου ἀριθμοῦ τελείων ἀεροπλάνων* καὶ

ΤΟ ΘΩΡΗΚΤΟΝ ΨΑΡΑ

ὑδροπλάνων, καὶ *εὐρευτάτη αὐτοπεποιθῆσις* καὶ *ἐνθουσιασμός τῶν νέων* πρὸς κατάταξιν καὶ ἀσκήσιν εἰς τὸ νέον καὶ εὐγενὲς ὄπλιον τοῦ *ἀέρος*, ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον μέλλει ἦδη νὰ δώσῃ ὀριστικῶς τὴν νίκην εἰς ἓνα στρατὸν καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν τελεσφόρον ἄμυναν τῆς φιλιτάτης πατρίδος.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες πολῖται θεωροῦνται στρατεύσιμοι ἀπὸ τοῦ 20ου ἔτους τῆς ἡλικίας ἕνω. Διαμένονσι δὲ 2 μόνον ἔτη ἐν τῇ ἐνεργῷ ὑπηρεσίᾳ μεταβαίνοντες εἰς τὴν ἀφροδρασίαν. Ἐὰν δὲ ἡ πατρὶς ἔξη ἀνάγκην αὐτῶν, προσκαλοῦνται καὶ πάλιν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, διότι κατὰ νόμον θεωροῦνται στρατεύσιμοι ἀπὸ τοῦ 20ου μέχρι τοῦ 50ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν. Καὶ ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἀνέρχεται εἰς 60 χιλ. περίπου ἀνδρῶν, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 500 χιλιάδας.

Αἱ δὲ κατὰ θάλασσαν δυνάμεις ἀποτελοῦνται ἕξ 8000 ἀξιοματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ναυτῶν καὶ ἐκ 56 περίπου πολεμικῶν πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων. Εἰς τὸν ἀνα ἀριθμὸν τῶν πλοίων δὲν ὑπολογίζεται καὶ ὁ *ἀεροπορικὸς στόλος* (ὑδροπλάνα), ὃν ὁ ἀριθμὸς καθημερινῶς αὐξάνεται. Μεταξὺ τῶν ἐν λόγῳ πολεμικῶν πλοίων περιλαμβάνονται τὰ θωρηκτὰ *Ἀλέξανδρ. Κιλίκι, Λήμνος*, τὸ *εὐδρόμον Ἑλλή* καὶ τὰ παλαιὰ θωρηκτὰ *Σπέτσι*, *Υδρα* καὶ *Ψαρά*, παροπλισθέντα ἦδη καὶ χρησιμοποιούμενα ὡς ναυτικὰ σχολαί.

Ἐκκλησία.—Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, εἶναι αὐτοκράτωρ καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἀποτελεῖται ἕξ 7 ἀρχιερέων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κατὰ πρεσβεία καὶ ἀριστινὴν ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἀρχιερέων τοῦ κράτους. Διαρκῆς δὲ πρόεδρος τῆς ἱερᾶς Συνόδου εἶναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἑλλὰς ἐκκλησιαστικῶς διαίρεται εἰς 77 μητροπόλεις καὶ μίαν ἀρχιεπισκοπὴν, τὴν τῶν Ἀθη-

νών (*). Καί τῆς μὲν παλαιᾶς Ἑλλάδος εἶναι 33, αἱ ἐξῆς: Ἀθηνῶν (Ἀθῆναι), Θηβῶν καὶ Λαβδαείας (Δεβαδαίαι), Φθιώτιδος (Λαμία), Φωκίδος (*Ἀμφισσα), Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας (Μεσολόγγιον), Ναυπακτίας καὶ Ἐβρυτανίας (Ναύπακτος), Λαρίσης καὶ Πλαταιῶνος (Λάρισα), Δημητριάδος (Βόλος), Φαναρίου καὶ Θεσσαλιώτιδος (Καρδίτσα), Τριχίνης καὶ Σταγῶν (Τρίκαλα), Ἄρτης (*Ἄρα), Πατρῶν (Πάτρα), Ἡλείας (Πύργος), Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας (Καλάβρυτα), Μεσσηνίας (Καλάμα), Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας (Κυπαρισσία), Μονεμβασίας καὶ Λακεδαιμονίας (Σπάρτη), Γυθείου καὶ Οἰτύλου (Γύθειον) Μαντινείας καὶ Κυνουρίας (Τρίπολις), Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως (Δημητσάνα), Ἀργολίδος (Ναύπλιον), Κορινθίας (Κόρινθος), Κερυράς (Κέρκυρα), Λευκάδος καὶ Ἰθάκης (Λευκάς), Κεφαλληνίας (Ἀργοστόλιον), Ζακύνθου (Ζάκυνθος), Κυθῆρων (Κύθηρα), Ὑδρας καὶ Σπετσῶν (*Ὑδρα), Χαλκίδος (Χαλκίς), Καρυστίας (Κύμη), Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου κλπ. (Ἐρμιόπολις), Παρονάσας (*Νάξος) καὶ Θήρας (Θήρα), τῶν δὲ νέων χορῶν 45, αἱ ἐξῆς:

Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη), Κασσανδρείας (Πολύγυρος), Βεροίας (Βέροια), Βοδενῶν (*Ἔδεσσα), Μογλενῶν καὶ Φλώρινης (Φλώρινα), Καστορίας (Καστοριά), Σισανίου καὶ Σιατίσης (Σιάτιστα), Σερβίων καὶ Κοζάνης (Κοζάνη), Γρεβενῶν (Γρεβενά), Λαγκαδῶν (Λαγκαδῆς), νέας Πελαγονίας (Καϊάφαια), Ἐλασσόνας (*Ελασσών), Μελενίου (Σιδηρόκαστρον), Σερρῶν (Σέρραι), Δράμας (Δράμα), Ἐλευθεροπόλεως (*Ἐλευθερά), Νευροκοπίου (Ζίρνοβον), Ξάνθης καὶ Κοβαλλας (Κοβάλλο), Κίτρους (Κατερίνη), Πολιανῆς (Κιλκίς), Ἀρδαμερίου (Γαλάτιστα), Καμπανίας (Κοριακιά), Ἰερισσοῦ καὶ ἁγίου ὄρους (Λιαογκόβη - Ἰερισσός), Μαρωνείας (Κομοτινή), Ἀλεξανδρουπόλεως (*Ἀλεξανδρούπολις), Λιδυμοτείχου (Λιδυμοτείχον), Ἰωαννίνων (Ἰωάννινα), Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης (Πρεβέζαι), Παραμυθίας (Παραμυθία), Φιλιατῶν (Φιλιάται), Βελιάς καὶ Κονίστης (Κόνιστα), Μετσόβου (Μέτσοβον), Μυτιλήνης (Μυτιλήνη), Μηθύμνης (Μήθυμνα), Λήμνου (Κάστρον), Χίου (Κάστρον), Σάμου καὶ Ἰκαρίας (ἁμὴν Βαθός), Κρήτης (Ἡράκλειον), Ἀρκαδίου (*ἄγιοι Λέκα), Ῥεθύμνης καὶ Ἀδελφοπόλεως (*Ῥεθύμνα), Κυθωνίας καὶ Ἀποκορώνου (Χανία), Λάμπης καὶ Σφακίων (*ἄγιοι Πνεύμα), Ἰεροσητείας (*Ἰεράπετρα), Κισάμου καὶ Σελίνου (Καστέλιον) καὶ Πέτρας (Νεάπολις).

Ἐκπαίδευσις.—Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι παρέχεται δωρεάν, διαμερίζεται δὲ αὐτὴ εἰς *κατωτάτην* (στοι-

χειώδη), *μέσην* καὶ *ἀνωτάτην* ἐκπαίδευσιν, καὶ διὰ μὲν τὴν κατωτάτην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουσι 4700 πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρέοντα καὶ 2300 περίπου θηλέων εἰς τὰ ὁποῖα φοιτῶσι 350000 μαθηταὶ καὶ 160000 μαθήτριά, ἤτοι ὑπὲρ τὰς 500000 ἐν ὅλῳ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, μῆποσ καταρτισθεὶς εἰσὶ εἰρηφοῦς καταγραφῆς τῶν μαθητευομένων ἐν τοῖς ἐπιρήμενοις σχολείοις τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσος.

Εἰς πάντα δὲ τὰ ἀνωτέρω σχολεῖα διδάσκουσι 6500 περίπου δημοδιδάκαλοι καὶ 2300 διδασκάλισσαι.

Διὰ τὴν *μέσην ἐκπαίδευσιν* ὑπάρχουσι 13 ἱερὰτικὰ σχολεῖα, 126 γυμνάσια ἀρρέοντα, 6 θηλέων, 60 ἡμιγυμνάσια, 17 ἀσκητικὰ σχολεῖα θηλέων, 12 *πρακτικὰ λύκεια* καὶ 423 *ἐλληνικὰ* σχολεῖα, διδάσκουσι δὲ 739 καθηγηταὶ Α' τάξεως, 1158 Β' τάξεως, 282 διευθυνταὶ, γυμναστικοὶ καὶ διδασκαλοὶ.

Διὰ τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχει ἐν Πανεπιστήμιον, τὸ Ἀθῆναιον Ἐθνικὸν καὶ Κατοδικιστριακόν, εἰς ὃ σπουδάζουσι διαφόρων ἐπιστημῶν 10—11000 φοιτηταί. Περιλαμβάνει δὲ πέντε σχολεῖα 1) τὴν *θεολογικὴν*, 2) τὴν *νομικὴν*, 3) τὴν *ιατρικὴν*, 4) τὴν *φιλοσοφικὴν* καὶ 5) τὴν *τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν* διδάσκουσι δὲ σήμερον ἐν μὲν τῇ θεολογικῇ σχολῇ 8 τακτικοὶ καθηγηταί, 2 ἔκτακτοι καὶ 2 ὕψιγγηταί, ἐν δὲ τῇ νομικῇ 12 τακτικοὶ καθηγηταί, 3 ἔκτακτοι καὶ 2 ὕψιγγηταί, ἐν τῇ ἱατρικῇ, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ ὁδοντιατρικόν σχολεῖον, 24 τακτικοὶ καθηγηταί, 5 ἔκτακτοι καὶ 3 ὕψιγγηταί, ἐν τῇ φιλοσοφικῇ 15 τακτικοὶ καθηγηταί καὶ εἰς ἔκτακτος καὶ ἐν τῇ σχολῇ τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ τὸ φαρμακευτικόν σχολεῖον, 15 τακτικοὶ καθηγηταί καὶ 2 ἔκτακτοι.

Φόροι.—Τὸ κράτος διὰ τὴν συντηρῆσιν τῶν στρατῶν καὶ τὸ ναυτικόν, διὰ τὴν μισθοδοτῆσιν τακτικῶς τοὺς ὑπαλλήλους του καὶ τὸν ἀνώτατον αὐτοῦ ἄρχοντα, τὸν *πρόεδρον τῆς δημοκρατίας* καὶ διὰ τὴν θεοκρατικὴν ἀπόσας τὰς οικονομικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, ἔχει ἀνάγκην χρημάτων, ταῦτα δὲ λαμβάνονται ἐκ τῶν ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων, τοὺς ὁποῖους πληρῶνουν κατ' ἔτος οἱ πολῖται.

Προϋπολογισμός.—Τὸ κράτος εἰσπράττει κατ' ἔτος ἐκ τῶν φόρων καὶ ἄλλων πόρων 7020400868 δραχμῶν, δαπανᾷ δὲ ἴσον ποσὸν διὰ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς δημοσίας υπηρεσίας. Τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα ταῦτα καλοῦνται *προϋπολογισμός*, λέγομεν δὲ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει προϋπολογισμὸν πλέον τῶν 7000000000 δραχμῶν. Εἰδικῶς δὲ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τὸ κράτος δαπανᾷ 397790071 δραχ.

Ἐπίσης ὑπάρχουσι ἐν *Πολυτεχνεῖον* ἐν Ἀθῆναις, ἰσότιμον πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον, εἰς τὸ ὁποῖον σπουδάζουσι οἱ μηχανικοὶ, οἱ μηχανουργοὶ, οἱ ἀρχιτέκτονες, οἱ γεωμέτραι, οἱ ἐργοδηγοὶ, οἱ τηλεγρα-

(*) Ἡ τῶς μητροπόλεως Ἀθηνῶν μετανομοθετῆσιν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν, ὃ δὲ ἀρχιεπίσκοπος, ὃ καὶ διαρκῆς πρόεδρος τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἐπιφορεῖται ἀρχιεπισκοπικὸς Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

φρηταί, οί ξηλογράφοι κλπ. Ἐν τῷ ἔθνικῳ Μεταβίῳ Πολυτεχνεῖῳ λειτουργεῖ καὶ τὸ σχολεῖον τῶν Καλῶν τεχνῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἑποιοῦ τῆς παιδείας, εἰς ὃ σπουδάζουσι εἰς μὲν τὸ α' τμήμα τὴν ἰστογραφίαν καὶ κοσμητογραφίαν, εἰς δὲ τὸ β' τὴν γραφικὴν (ζωγραφικὴν) καὶ εἰς τὸ γ' τμήμα τὴν πλαστικὴν.

Ἐπίσης δὲ εἰς διαφόρους πόλεις τοῦ κράτους **διδασκαλεῖα** ἀρρένων **μονοτάξια** 7 **πολυτάξια** 15 εἰς τὰ ὅποια σπουδάζουσιν οἱ δημοδιδάσκαλοι καὶ **διδασκαλεῖα** θηλέων 6 ἐν Ἀθήναις, Πειραιῶν, Πάτραις, Κερκίρας, Λαρίσσι, Ἡρακλείῳ καὶ Θεσσαλονίκῃ... ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξέρχονται αἱ διδασκαλίσσαι.

Πρὸς ἐκπαίδευσιν δὲ καὶ μόρφωσιν ἐμποροπόλεων ἰδρύθησαν ἀπαταγοὺ σκεδῶν τοῦ Κράτους 25 ἐμπορικαὶ σχολαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεικταὶ (ἀρρένων καὶ θηλέων) καὶ μία ἀνωτάτη τοιαύτη, καὶ πολλὰ εἰσὶ ἰδιωτικά. Ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν ἐγγραφεύτων κατὰ τὸ ἐνεστίχθον ἔτος 1925-1926 ἀνέρχεται εἰς 3825 ἐν ὅλῳ.

Πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὑπάρχουσι πρὸς τελειοποίησιν καὶ αὔξησιν τῶν γεωποικικῶν προϊόντων τὰ ἐξῆς γεωργικὰ σχολεῖα.

α') Μία ἀνωτέρα γεωποικικὴ σχολὴ ἐν Ἀθήναις ἰδιωτικῆς πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὰς ἐν Ἐσπερίῳ ἀνωτέρας γεωποικικῆς σχολῆς, εἰτε αὐτοτελεῖς αὐτὴ εἴητε προσηρηγμένα εἰς ἄλλα Πανεπιστήμια.

β') Τρεῖς μίση γεωργικὰ σχολαὶ ἐν Λαρίσσι, Πάτραις καὶ Θεσσαλονίκῃ (Καλιμαριῶν) καὶ ἐν κατώτερον τυροκομικῶν σχολεῖον ἐν Ἰωαννίνοις καὶ δύο κατώτερα πρακτικὰ γεωργικὰ σχολεῖα αὐτοσυντήρητα ἐν *Μεσσαρῇ Κρήτης* καὶ *Λοκροῦν Ἰωαννίνων*.

γ') Πέντε ἀγροκήμια, ἐν Καλαμίαις, Μηλείαις (Βόλου), Συκιῶν (Κορινθίας), Μεσολογγίῳ καὶ Κερκίρας.

δ') Μία ἀνωτέρα δασολογικὴ σχολὴ ἐν Ἀθήναις καὶ δύο δασοκομικὰ σχολεῖα ἐν Ἀγρινίῳ καὶ Βυτίγγῃ.

ε') Μία *μεισοκομικὴ* σχολὴ τῆς ἑλληνικῆς γεωργικῆς Ἐταιρείας ἐν *Καλανδρίῳ* καὶ ἀρκετοὶ περιοδεύοντες *μελισσοκόμοι*.

ς) Εἰς σταθμῶς καλλιτερέψεως φυτῶν ἐν Λαρίσσι.

ζ') Τρεῖς φυτοπαθολογικὰ σταθμοὶ ἐν Πάτραις, Ἡρακλείῳ (Κρήτης) καὶ Βόλῳ.

η') Καὶ ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ, παρὰ τὴν κομποπολιν *Σέδες, ἀμερικανικῆς γεωργικῆς σχολῆς*, ὁρῶσα ἐπισημῶς εἰς τοὺς πέρει αὐτῆς γεωργικοὺς πληθυσμοὺς.

Δικαστήρια.—Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν 342 ἐν ὅλῳ *εἰρηνοδίκαια* ἤτοι 55 ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἑφετείου Ἀθηνῶν, 69 ἐν τῇ τοῦ Ναυπλίου, 45 ἐν τῇ τοῦ τῶν Πατρῶν, 22 ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἑφετείου Κερκίρας, 38 ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἑφετείου Λαρίσσι, 32 τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ, 24 τοῦ ἐν Κρήτῃ, 41 ἐν τῇ τοῦ Αἰγαίου (Σύρου), 16 τοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἐφετείου Θυρίνης, 47 ἐν ὅλῳ *πταιματοδικαῖς*, 49 *πρωτοδικαῖς*, ἀπὸ ἐν ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν *ρομῶν* τοῦ κράτους καὶ ἀπὸ ἐν εἰς τὰς ἐξῆς:

πόλεις Πειραιῶν, Λεβάντων, Παρυσσίδας (Ἀμφισσιαν), Ἐννεπιανίαν (Καρπενίσσιον), Λευκάδα, Καρδίτσαν, Βόλον, Γρεβενά, Βέροιαν, Κατολίαν, Κόρινθον, Πύργον, Κυπαρισσίαν, καὶ Γύθειον.—9 *ἐφετεῖα*, Ἀθηνῶν, Ναυπλίου, Πατρῶν, Κερκίρας, Λαρίσσι, Θεσσαλονίκης, Κρήτης, Αἰγαίου (Ερμούπολις) καὶ Θυρίνης.

Καὶ τὸ ἀνώτατον δικαστήριον ὃ Ἄρειος πάγος συγκείμενος ἐκ 17 μελῶν, ἐξ ὧν ὃ εἰς ἐκ τούτων εἶναι πρόεδρος καὶ ὃ ἕτερος ἀντιπρόεδρος, προστιθεμένων εἰς ταῦτα ἐνὸς εἰσαγγελέως καὶ ἐνὸς ἀντισαγγελέως.

Πλὴν τούτων εἶναι καὶ τὰ δικαστήρια τῶν ἐνόρκων, τὰ λεγόμενα *κακουργιοδικαῖα*, ἅτινα διακρίθονται τὰ μεγάλᾳ ἐγκλήματα, περιοδικῶς καταριζόμενα ἐν ταῖς περιφερείαις τῶν πρωτοδικεῖων τακτικῶς τῶν 45 τοιούτων, πλὴν τῶν περιφερειῶν τῶν ἐξῆς πρωτοδικεῶν Πειραιῶς, Γρεβενῶν, Ἐδρυτανίας καὶ Γυθείου ὅπου πολὺ σπανίως συγκροτοῦνται κακουργιοδικαῖα. Καὶ 10 στρατοδικαῖα τακτικὰ καὶ ἐξ ἑκτατα δικάζοντα τοὺς στρατιωτικοὺς ἐγκλήματας καὶ ἐν ναυτοδικεῖον διὰ τοὺς ναυτικοὺς τοιούτους.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἡμῶν, κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὁσάκις ὑπὸ τὴν πείσιν ὅτε μὲν τῶν Τούρκων, ὅτε δὲ καὶ τῶν λοιπῶν Κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς οἱ ὑπὸ ζυγὸν ἀκόμη ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐζήτουν προστασίαν εἰς τὴν ἐλευθέρην Πατρίδα, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠσχολεῖτο ἢ εἰς τὸ νὰ περιθάλλῃ μόνον πρόσφυγας ἢ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀποκαθιστᾷ αὐτοὺς, ὡς ἐγένετο διὰ τοὺς ἐξ Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας πρόσφυγας πολὺ πρὸ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων.

Σημαντικὸν ὅμως προσφυγικὸν ὄχημα ἔχουσαν συνέπειάν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, οὔτινας ἐσημείωσαν μεγάλην Ἑλληνικὴν μετοικεσίαν ἐκ τῶν ὁμόρων ἐπικρατειῶν.

Τὸ πρῶτον ὄχημα ἔσχεν ὡς ἀφετηρίαν τὰς ἐπαρχίας ἐκεῖνας, αἵτινες δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου περιήλθον εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἐκκενοθεσίαις ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1913. Ἡ Ἀλεξανδρούπολις (Λεδαγαίς), ἡ Ξάνθη, ἡ Στρώμνιτσα, ἡ Κομοτινὴ (Γκιουμουτλίτζινα), τὸ Σουφλίον, τὸ Μελένικον, ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖα, ἐξεκονώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, οὔτινες ὡς πρόσφυγες καὶ οὐκ ὡς μετανάσται ἐγκαταλιπόντες τὴν τε κλητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τὴν προσφευγῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Τὴν πρώτην αὐτὴν ἐκ Βουλγαρίας μετανά-

στευσιν ύπερχειροισπειντασιζιλίων ήρωδων, ήρο-
λούθησε βραδυτερον και δευτερα των εν τη
Βουλγαρικη Θρακη έναπομειναντων Έλλη-
νων και τινων εκ των κατοικουντων την πα-
λαιαν Βουλγαριαν, εις τροπον ωστε ο αριθμος
των ζητησαντων την άρωγην του Κρατους
ανήλθεν εις ύπερξηκοντασιζιλίους, μη συμπε-
ριλαμβανομένων των ύποεδήποτε **εύπορούν-
των**, οτινες ανήλθον επίσης εις ικανάς χι-
λιάδας.

Το εκ Βουλγαρίας προσφυγικόν θεμα επη-
κολούθησε κατά τας άρχάς του 1914 το εκ
Τουρκικης Θρακης, όπερ ώθησεν εις Μακεδο-
νίαν πολλάς χιλιάδας όμογενών και τοϋτο ήρο-
λούθησε το κατά Μάϊον του 1914 προσφυ-
γικόν θεμα εκ Μικρας Άσίας, εις τροπον
ώστε κατά το 1914 εΐχονεν εν Μακεδονία
πλειόνας των 150000 προσφύγων πλην των
εν τοις Νήσοις του Αιγαίου εδρισκομένων.

Οι πληθυσμοί οϋτοι έγκατεστάθησαν κυρίως
εις τας πόλεις της Κεντρικης και Ανατολικης
Μακεδονίας, οι δε γεωργιοι εις το βόρειον
ιδίως μέρος της Κεντρικης Μακεδονίας πλη-
ρόσπαντες τα κενά, άτινα έδημιουργήθησαν διά
της μεταναστεύσεως Τουρκικών τινων χωριών
των περιφερειών Κιλίκις, Λαγκαδάς ως και των
βουλγαριζόντων κατοίκων της περιφερείας **Κιλ-
κίς** και των ύπαιρειών του **Μπέλες**.

Εις τούς ως άνω πρόσφυγας δέον να προσ-
θέσωμεν και τούς **Έλληνας** της **Σερβοκρα-
τουμένης Μακεδονίας** και ιδίως των περιφε-
ρειών Μοναστηρίου, Γευγελής και Λοϊράνης.
Οι έχοντες Έλληνικην συνειδησιν κάτοικοι των
μερών τούτων έπροτίμησαν την εις Έλλάδα
μετανάστευσιν παρὰ να άπολέσουν την έθνη-
κήν των ύπόστασιν, ως ασφαλώς θα συνέβαι-
νε, ως εκ του μη δυνατου της αναγνωρίσεως
Έλληνικόν Κοινοτήτων εντός της Σερβίας.

Σχεδόν ταυτοχρόνος έσημειώθη και σχετι-
κώς μικρόν θεμα των Έλλήνων του Καυκά-
σου ανερχόμενον περί τας 5000, θεμα όπερ
άργότερον κατά το 1920 εγένετο έντατικώ-
τερον, παρὰ τας δυσχερείας του έγκληματισμού
των άφιχθέντων περί τας 50000 Καυκασίων.

Την ένίσχυσιν αυτήν εις Έλληνικόν πλη-
θυσμόν της Μακεδονίας ήλθε να μεταβάλη ή
άπελευθέρωσις της Αντιχης και Ανατολικης
Θρακης ως και των παραλίων της Μικρας
Άσίας, διότι ήρχισε σχεδόν ταυτοχρόνος ή
παλιννόστησις των προσφύγων.

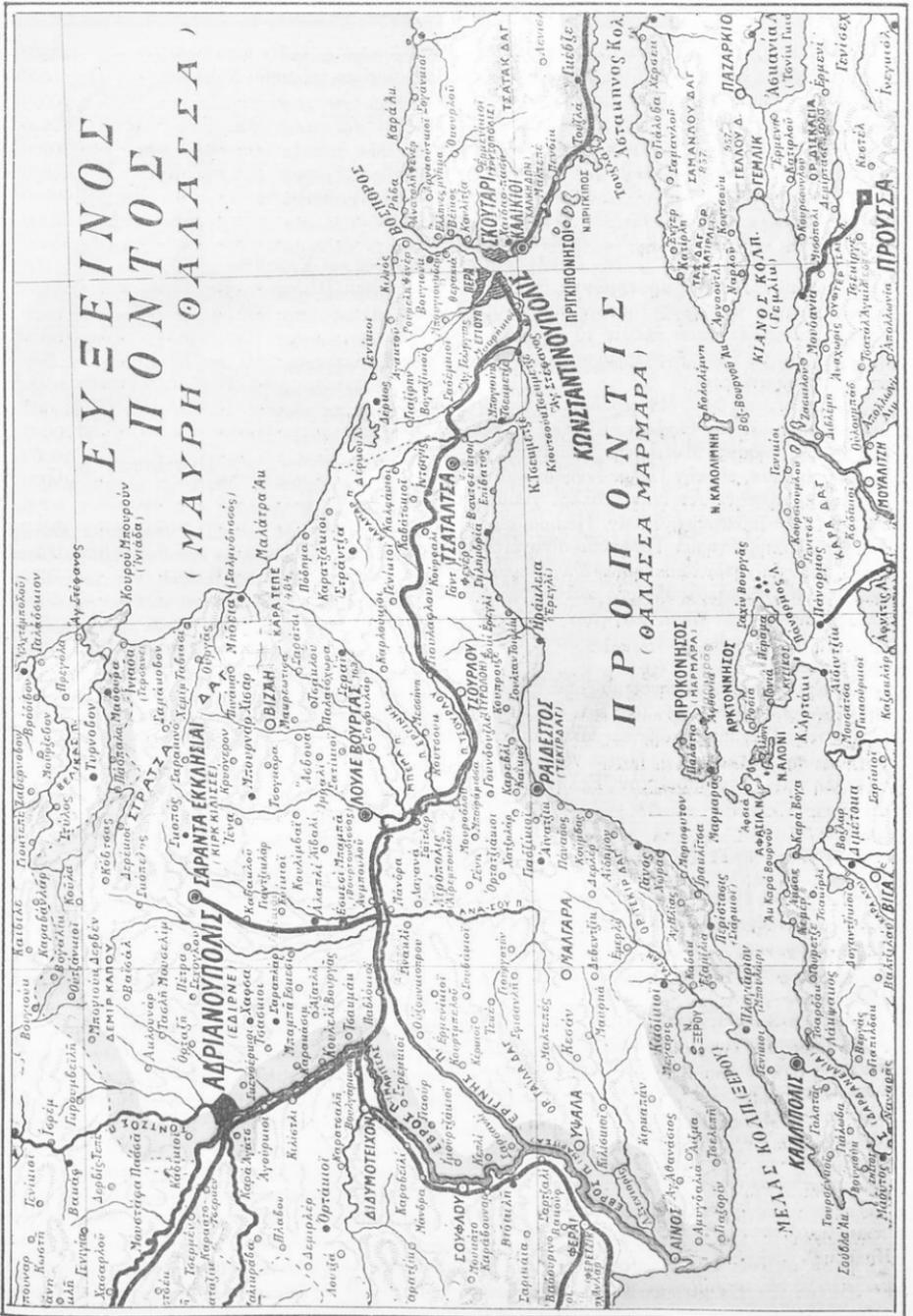
Δυστυχώς ή κατάστροφεις του Μικρασιατι-
κού μετώπου του Έλλην. στρατου επανέρι-
ψεν εις την συντετριμμένην πατρίδα όχι πλέον

χιλιάδας, όχι δεκάδας χιλιάδων, αλλά πολλάς
εκατοντάδας χιλιάδων αδελφών, έστερημένων
των πλειστον όχι μόνο της κινητης και άκινή-
των περιουσίας των, αλλά και αυτών των ένδυ-
μάτων των, διότι άν εξαίρέσωμεν τούς Θρακας,
οτινες απέξωμισαν μικρόν μέρος της κινη-
της των περιουσίας, αι πλειστα των Μικρα-
σιατικών οικογενειών έφθισαν και άνευ των
άοχηγών αυτών, οτινες ή εσφάγησαν ή έκρα-
τήθησαν αιχμάλωτοι.

Εϋτυχώς κατορθώσαντες να αναδιοργανώ-
σωμεν ταξέως **ισχυρόν στρατόν** παρὰ τον
Έβρον, άπερφόρμεν οικονομικην καταστρο-
φήν, διά πληρωμής κολοσσιαίας άποξημιώ-
σεως, την όποιαν εξήτει ή Τουρκία, και οϋτος
άπερφόρμεν μεγάλους κοινωνικούς έσωτερι-
κούς περιπαισμούς και κατορθώνομεν να έγκα-
ταστήσωμεν μέχρι σήμερον κατά τα 1/3 τον
άγροτικόν πληθυσμόν, ιδίως εν Μακεδονία,
και οϋτω να άποκτήσωμεν **ένα μέγιστον κα-
λόν**, την **πύκνωσιν** του **Έλληνικού πλη-
θυσμού** της **Μακεδονίας**, βάσιν μελλοντικης
προόδου της χώρας ήμών από πάσης έπόψεως,
και δι' ήν πύκνωσιν εν έπίσημω και πανηγυ-
ρικη συνεδρία της Κοινωνίας των Έθνών εν
Γενεύη, εξητήθη να αναγραφη **έπίσημος δή-
λωσις** εν τοις πρακτικοις αυτής υπό του προ-
έδρου της διεθνούς έπιτροπής άποκαταστά-
σεως προσφύγων κ. **Χάουλανδ**, ότι τα 90%
των κατοίκων της Έλληνικης Μακεδονίας άπο-
τελοϋνται ήδη από άκραφνεϊς και άμυγες Έλ-
ληνας. Η πρόστασις αυτή εγένετο μετ' έλευ-
ρημίδου **δεκτη** έπιτροπηείσα και έπιδιομιμα-
σθείσα δημοσίω υπό των παρισταμένων αντι-
προσώπων Αγγλίας και Γαλλίας κ.κ. Τσό-
μπερλιαν και Μπριάν (πλειότερα βλέπε εν σε-
λίδι 128).

Αι τας έγκαταστάσεως των προσφύγων
ένισχύθησαν πρώτον σημαντικώς τα άστικό
κέντρα. Η **Θεσσαλονίκη**, ή **Δράμα**, ή **Κα-
βάλλα**, ειδόν τον πληθυσμόν των υπερδιπλα-
σιάζομενον. Το αυτό συμβαίνει και δι' άλλας
μικροτέρας Μακεδονιάς πόλεις. Το έμπόριον
και ή βιομηχανία εν αυταις αυξάνεται σημα-
τικώς. Νέαι βιομηχανία εισάγονται, ως λ.χ. ή
βιομηχανία των ταπήτων άνευ σχεδόν ένισχύ-
σεως κρατικης.

Ίδιος όμοος σημαντικός αριθμός νέων άγρο-
τικων συνουκισμών ιδρύεται. Εις 1350 άνε-
ρχονται μέχρι Δεκεμβρίου 1924 τα εν Μακε-
δονία προσφυγικά χωρία και εις 350 τα εν
Λυτ. Θρακη. Εις 40000 δε περίπου τα άνε-
γεθέντα γεωργικά οικήματα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς 104000 ὑπολογίζονται αἱ γεωργικῶς ἐγκατασταθεῖσαι οἰκογένειαι ἢτοι 400000 ἄτομα περίπου εἰς Μακεδονίαν καὶ 75000 ἄτομα εἰς Λυτ. Θράκην. Τοῦ γεωργικῶς ἐγκατασταθέντος μέχρι σήμερον πληθυσμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ 33,5% εἶναι *Μικρασιάται*, 29% εἶναι *Θρᾶκες* 27,5% εἶναι *Πόντιοι* καὶ 8% εἶναι *Κωνσταντινοῦ* καὶ 2% ἐκ Βουλγαρίας, τοῦ δὲ ἐν Λυτ. Θράκῃ 74,5% *Θρᾶκες* 12,5% *Μικρασιάται* 10,5% *Πόντιοι* καὶ 2,5% ἐκ Βουλγαρίας. Πλεῖστα τῶν 100000 *ἀροτριῶντα* ἐχορηγήθησαν εἰς τοὺς γεωργοὺς τούτους καὶ 50000 *ἄροτρα σιδηρᾶ* ἐκεῖ πού ἄλλοτε τὸ Ἡσιόδειον ἄροτρον μόνον ἐλαφρῶς ἠδύλακονε τὴν γῆν ἐπὶ τουροκορίας.

Ὁ Ἑποικισμὸς ὅμως δὲν περιορίσθη εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην. Εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς τὰς νήσους Μυτιλήνην, Λήμνον, εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Ἀττικίην, πολλαὶ χιλιάδες οἰκογενεῶν ἀποκατεστάθησαν. Περισσότερον ἐκεῖ ὅπου ἀνηλλάγησαν Τουρκικαὶ οἰκογένειαι καὶ ἄφησαν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν ὀλιγώτεροι δὲ ἐκεῖ ὅπου δι' ἀπαλλοτριώσεων καὶ ἐπιτάξεων πλεοναζουσῶν καὶ ἀκαλλιεργήτων ἐκτάσεων, ἐζητήθη ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀναγκαιουσῶν πρὸς τούτο γαιῶν.

Εἰς τὴν ἐπ' αἰσίσις οἰωνοῖς ἀρξαμένην ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων μας ἐφαρμόζεται τὸ ῥητὸν ὅτε οὐδὲν κακὸν ἀμύγες καλοῦ διότι ἐκ τῆς μεγάλης καταστροφῆς ἤρχισε νὰ ἀνατέλλῃ, νέα ζωὴ καὶ δύναμις διὰ τὸν Ἑλληνισμόν.

Π Η Ξ Α Ξ

Ἐμφαίνων τοὺς κατὰ νομοὺς κατανεμημένους καὶ ἐγκατασταθέντας ἤδη ἐν Ἑλλάδι ὁμογενεῖς πρόσφυγας μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1924.

Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας μετὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Περιουσιῇ ἐγκατασταθέντας, μὴ ὑπολογιζομένους τῶν εὐπόρων, οἵτινες δὲν λαμβάνουν περίθαλψιν . . .	365000
Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος	6000
Εὐβοίας	15000
Αἰτωλίας καὶ Ἀκρινανίας	6000
Ἄρτης	3500
Τρικυκλῶν	3000
Λαρίσης	25000
Ἰωαννίνων	4000
Παρέζης	6000

Εἰς μεταφορὰν 433500

Ἐκ μεταφορᾶς	433500
Θεσσαλονίκης καὶ νομοῦ Χαλκιδικῆς	260000
Πέλλης	70000
Κοζάνης	80000
Φλώρινης	20000
Σερρῶν	66000
Δράμας καὶ Καβάλλας	160000
Ῥοδόπης	60000
Ἐβρου	55000
Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας	7500
Ἀχαΐας καὶ Ἠλιδος	15000
Ἀρκαδίας	1000
Μεσσηνίας	5000
Λακωνίας	2500
Κυκλάδων	6500
Λέσβου	45000
Χίου	20000
Σάμου	10000
Χανίων	10000
Ρεθύμνης	9000
Ἡρακλείου	15500
Λασιθίου	5000
Κεφάλης	7000
Κεφαλληνίας	2000
Ζακύνθου	1500

Σύνολον 1367000

ΣΗΜ. Ὁ ἄνω ἀριθμὸς ἐν τούτοις δὲν σημειεῖ τὸν ἀκριβῆ τοιοῦτον, καθ' ὅσον οἱ εἰς Ἑλλάδα κατελθόντες ὁμογενεῖς πρόσφυγες ἀπὸ τοῦ 1921 μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1924 ἀναβιβάζονται μίλλον εἰς 1450000, εἰς τοὺς δὲν ὑπολογίζονται οἱ μὴ λαμβάνοντες περίθαλψιν, καθὸ εὐστορία.

ΣΗΜ. Ὁ ἀνωτατοῦ πίναξ ἐχορηγήθη ἡμῖν ἐπὶ ἐπιπέδῳ φρονιμῆς τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας (διεσθηναις ἑποικισμοῦ).

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

ΚΑΙ ΕΔΑΦΙΚΑΙ ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1830 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Τὸ νέον Ἑλληνικὸν Κράτος ἰδρυθῆ ὀριστικῶς διὰ τοῦ ἐν Λονδίῳ συνταχθέντος πρωτοκόλλου τῷ 1830, περιέλαβε δὲ τότε μόνον τὴν Πελοπόννησον, τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐγκατεσπαρμένους νήσους *Εἰβουαν*, *Β. Σποράδας* καὶ τὰς μικρὰς νήσους *Κυκλάδας*· ὅλος ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἀνήγγετο εἰς 650000 κατοίκων περίπου.

Ἀυστηρῶς, ἐν ᾧ ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας τῶν καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν, τόσον ὀλίγοι μόνον ἠδύτησαν νὰ ἐφορτίσωσι τὰ *ἐλευθέρια* καὶ ἡ ἰδρυθεῖσα Ἑλλην. Πολιτεία τόσον στενὰ ἀπέκλιθε τὰ γεωγραφικὰ ἀπέτης ὄρια· εἰς ἐπίμερον δὲ ὁ ἕλερ τῆς ἀεμαρ-

ΙΩ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
Α' Κυβερνήτης της Ελλάδος.

ορίσκειτο κατάστασιν ή Ελλάς, οτε την 12ην Ιανουαρίου 1828 έφθασεν εις Αίγιναν ο Ιωάννης Καποδιστριας, τον οποίον εξέλεξαν οι Έλληνες να κυβερνήσει επί μίαν επταετίαν την αϊμσσουσαν και παρασσομένην άκρόμη Ελλάδα.

Αυστυχώς όμως αι μεγάλοι προσπάθειαι τοδ μεγαλοφουδός και φιλοπάτριδος εκείνου άνδρός προς εξέλιφουσιν των εκ του μακροδ πολέμου εξαγρωθέντων κατοίκων και αι πολλαπλαϊ αύτου φροντίδες προς άνέγερσιν δημοσίων κτιρίων και οφρανοτροφείων προς στέγασιν των άρχων και των οφρων επί των καπνίζόντων εισέτι έρειπίων, άνεκόπησαν προσκαίρως ένεκα της επισυμβάσης εν Ναυπλίω τη 27 Σηβρίου 1831 δολοφονίας αύτου και ούτως έπεκράτησε και πάλιν άναρχία μέχρι της άφίξεως του πρίγκιπος της Βαυαρίας Όθωνος τον οποίον οι Έλληνες εξέλεξαν τότε ως βασιλέα των.

Ο πρώτος βασιλεύς της Ελλάδος Όθων ήτο υιός του άρκαρινούς φιλέλληνος βασιλέως της Βαυαρίας Λουδοβίκου.

Ούτος έλθων εις την Ελλάδα την 25 Ιανουαρίου 1833 άπεβίβασθη εις το Ναύτιλιον, ένθα οι Έλληνες υπεδέχθησαν τοντον εξαλλοι εκ χαράς και ίερας συγκινήσεως. Ο βασιλεύς Όθων παρέμεινεν εν Ναυπλίω μέχρι του 1835, όποτε μετήγγεκε την πρωτεύουσαν αύτου εις Αθήνας και το άμέσως έπόμενον έτος ενιμφευθή την ήγεμονία Αμαλιας.

Ο Όθων ένυβέρησεν ως άπόλυτος μονάρχης μέχρι του 1843, οτε ήνάγκασαν αυτών να ορκισθί ότι θα φυλάττη τους θεμελιώδεις νόμους, τουτέστι το Σύνταγμα, το όποιον ό τότε αντιπρόσωπος του Έθνους συντάξαν, και οτι εις το εξής ήθελε κυβερνά συμφώνως προς αυτό.

τηοίας προηγηθείς κατά του Κυριόρχου, της κραταιοχου, τότε Όθωμανικής Αυτοκρατορίας, μακρός,πεισματώδης και έξοντωτικός άγων είχεν ξρημώσει εξ ολοκλήρου την χώραν, ειχε μεταβάλει τας πόλεις εις έρειπια, χιλιάδας δε άνθρώπων είχεν άποστείλη εις τον Αδην, τους δε επίζησαντας γυμνοδς και των πάντων έστερημένους είχεν άφήσ.ι.

Εις τουάντην ευ-

Μετά παρέλευσιν πολλών έτών οι Έλληνες, δυσαρεστηθέντες έναντιον του φιλοπάτριδος ΰεκεινου βασιλέως, τον εξεθρόνισαν τφ 1862 και άντ' αύτου ή Β' Έθνική Συνέλευσις, ή εν Αθήνας, συνελθοσα, όμοφώνως και δι' άναστάσεω; τη 18η Μαρτίου 1863 άνηγόρευσε βασιλέα των Έλλήνων τον δευτερότοκον υιον του άεμινήσου βασιλέως της Δανίας Χριστιανου, πρίγκιπα Χριστιανου Γουλιέλμου υπό το όνομα Γεώργιου Α' βασιλέα των Έλλήνων, άποφασισθέντος συζυγώνω; να άποσταλίη μετά ταυτα τριμείλ; επιτροπεία εις Κοπεγχάγην, ίνα προσφέρη εις τον λαοφιλή βασιλέα Γεώργιον το ελληνικόν στέμμα.

ΟΘΩΝ
Α' Βασιλεύς της Ελλάδος.

Τη 17η Οκτωβριου του αύτου έτους (1863) άφίκετο ο βασιλεύς Γεώργιος εις Αθήνας. Η άφιξις αύτου έπανηγυρίσθη διά τριμήμερον τελετών, φωταγώνων και στρατιωτικων παρατάξεων. Τη 19η έδωκε τον νενομισμένον ύρκον ένόλιον της Έθνοσυνελεύσεως.

Μηνιάς τινας (τφ 1864) μετά την άνάληψιν του Έλληνικου Θρόνου υπό του βασιλέως Γεωργίου, ή Μεγάλη Βρετανία τη έπινεύσει και των δύο άλλων προστατιδων Ανάμειων (Ρωσίας και Γαλλίας), έξεχώρησε την Έπνάντησιν εις την Ελλάδα.

Μετά παρέλευσιν τεσσάρων έτών ο βασιλεύς Γεώργιος τη 15 Οκτωβριου 1867 ενιμφευθή εν Πιερρουπόλει την Μεγάλην Λουκιανωσ Όλγαν, άνεψίαν του τότε αυτοκράτορος της Ρωσίας Αλεξάνδρου του Β'. Τη 21η Ιουλίου 1868 το βασιλικόν ζευγον απέκτησε διάδοχον όνομασθέντα Κωνσταντινον.

Κατά Μάρτιον δε του 1881 παρεχωρήθη δυνάμει της Βερολινοιου συνθήκης εις την Ελλάδα όλόκληρος σχεδόν ή Θεσσαλία και μικρόν τι μέρος της Ηπειρου. Η κατάληψις και προσάρτησις των νέων τούτων επαρχιών υπό του Έλληνικου στρατου έγένετο άποδεκτη μετά μεγάλον ένθουσιασμόν και ίερας συγκινήσεω; υπό τον άπελευθερωθέντων Έλλήνων. Τφ 1884 ο τότε Διάδοχος του Οθωνου Κωνσταντινος ενιμφευθή την Πριγκίπισσαν Σοφίαν του Αυτοκρατορικου Οίκου της Γερμανίας; Χοχεντςόλερν.

Κατά το διαρρευσαν μακρόν χρονικόν διάστημα

ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Καποδιστριαίου μέχρι τοῦ 1909 τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἐπορεύσατο γιγαντιαίας προόδου· αἱ καταστραφείσαι πόλεις ἀνηγέρθησαν μεγαλύτερα καὶ ὠραιότερα, οἱ ἀγροὶ ἐκαλλιέργηθησαν καὶ ἐφρυτεύθησαν, ἡ χώρα ἐστρώθη διὰ σιδηροδρόμων καὶ συνεδέθη διὰ ταχυδρομείων, τηλεγράφων καὶ παντὸς μέσου συγκοινωνίας, ἡ δὲ θάλασσα ἐκαλύφθη ὑπὸ πλοίων καὶ ἀεροπλοίων· ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ τὸ κράτος ἐπεξετάθη, ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ σχεδὸν ἑξαπλασιάσθη, ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία ἀπέκτησε στρα-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄
Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

τὸν καὶ στόλον, οἱ δὲ κάτοικοι διὰ τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου ἀπέκτησαν νέας πρивοσιίας πολὺν μεγάλυτρας ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔχασαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Ἡ πνευματικὴ ἐξ ἄλλων μόρφωσις, τῆς ὁποίας ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε οὐδὲ κατ' αὐτοῦ τοὺς χαλεποὺς καὶ σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἐστεροθή, ἐχώρησε παραλλήλως καὶ ἔτι μακρότερον τῆς εἰς τὰ ἄλλα ἐπιδόσεως αὐτῆς· ἡ Στοιχειώδης καὶ Μέση ἐκπαίδευσις ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Κυβερνήτου, ὡς καὶ ἡ Ἄνωτίζη τοιαύτη, ἀπὸ τὰ πρῶτα ἐπι τῆς πρώτης βασιλείας μετ' ἐξαρετικῆς ἐπιμελείας ἐθεραπεύθησαν καὶ κατὰ σταθερὰ καὶ ἀρίστην ἐξελέσθησαν ἐχόμενον· ἂν δὲ ἀκόμη δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν ἐφικτὴν τελειότητα καὶ τὴν ἀνταξίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος μορφῆν, πάντως ὅμως ἀναλόγως τῶν πόρων, τοὺς ὁποίους ἐκείντοι διέθετεν ἡ πολιτεία ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων πολλαπλῶν αὐτῆς ὑποχρεώσεων καὶ ἀναγκῶν, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, μετ' ἰγαντιαία βήματα ἐπορεύθησαν καὶ πορεύονται τὴν ὁδὸν τῆς προόδου.

Τέλος τὸ λεπτὸν καὶ ὑψηλὸν ἀπὸ φύσεως ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἀφοῦ εἰς τε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν γένει εἰς πᾶν εἶδος Ἐπιστημῶν διέδραμε κανονικῶς καὶ κατὰ φύσιν τὴν ἀναρᾶν πῶς ὁδὸν τῆς προπαρασκευῆς, ἦδη—κατ' ἀσφαλή ἤμων ἐκτίμησαν—εἰσελθὸν εἰς τοὺς κόσμους τῆς παραγωγικῆς ζωῆς τοῦ Πνεύματος, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος, καθ' ὃν θαυμαστά καὶ πάλιν τὰ δημιουργήματα τοῦ θὰ παρουσιάσῃ καὶ ἀθάνατα, ὅσον εἰς ἄλλας ἐποχὰς τοῦ παρελθόντος, καὶ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν παγκόσμιον εὐγενῆ ἀμιλλαν πρωταγωνιστήν καὶ πάλιν θὰ ἀποδώσῃ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐξυψώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ἄλλὰ ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐπιδόσεις—εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν—καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας ὡς τε-

μάχια ἄνευ συνοχῆς, ἔστω καὶ πολύτιμα, οὐδὲν τὸ γενναῖον ἀποτέλεσμα θὰ εἶχον ἄνευ συμμετροῦ πολιτικῆς πρόδου.

Ἐχούσης τῆς Ἑλλάδος πολιτεία φιλελεύθερον καὶ προσαφῶς τῆ ἑλληνικῆ ψυχῆ δημοκρατικόν, ἐξ ἄλλου δὲ λαὸν ὀξύν, θερμομαῖον καὶ ἀτόβυλον, ἦιστα πρόθυμον εἰς ὑποταγὴν καὶ οὐδόλωσ ἐνδοτικὸν εἰς τὴν βίαν, ἦτο ἀναγκαῖον διὰ πείρας μακρᾶς ἔστω καὶ περιπετειώδους, νὰ προσεκτιθῆ, ὡς προσεκτιθῆ, ἡ πολιτικὴ χηραφῆσις, διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνον τοιοῦτον πολιτεία ἀγαθὴν θὰ ἐποικεῖτο χρῶσιν τῶν ἐλευθεριῶν αὐτοῦ καὶ πλησίους εἰς εἰς τὴν πρόδου δὴ ἐχώρει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ΄
Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

Τῆς τοιαύτης πολιτικῆς χηραφῆσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποτέλεσμα φυσικὸν ὑπέρηξεν ἡ κατὰ τὴν 14ην Ἀγούστου 1906 ὑπὸ στρατοῦ ἐπανάστασις, τὴν ὁποίαν διὰ πανδήμου Συλλληθηρίου ἐν τῷ πιδῷ τοῦ Ἄρσως τὴν 14 Σεπτεμβρίου ἰδίου ἔτους ὁ λαὸς τῆς πρωτεύουσῆς ἐπεδοκίμασεν.

Ἐπὶ τὴν πνοὴν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐπανάστασις ταύτης δὲν ἐψηφίσθησαν μόνον Νόμοι εὐεργετικοί, δὲν συνεληφῆθη μόνον ἡ ἀτελής στρατιωτικὴ προπαρασκευὴ τῆς χώρας, ἀλλ', ὡς ἦτο φυσικόν, οἱ πρότερον δυνατοὶ ἔξέπεσαν, τῆς δυνάμεως αὐτῶν τοὺς παλαιοὺς ἀρχηγούς· τῶν πολιτικῶν διμάδων, ἀπολέσαντας τὸ κῆρυξ αὐτῶν, ὅπως δήποτε ἤρχισεν νὰ ἀποδοκιμάζῃ ἡ κοινὴ συνείδησις καὶ νὰ μὴ θέλῃ αὐτοὺς πλέον εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας.

Ἐπὶ τοιαύτην πολιτεϊακὴν κατάστασιν νέος πολιτικὸς ἀνὴρ ἀρεστοῦ εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς ἐπανάστασις μετεκλήθη τὸς ῥύθμισιν αὐτῆς, ὁ τότε πρόεδρος τῆς Κρητικῆς πολιτείας καὶ τέως πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος Ἐλευθέριος Βενιζέλιος.

Ῥυθμίσεις οὕτως καλῶς τῆν στρατιωτικὴν ἐπανάστασιν καὶ διὰ δύο ἀναθεωρητικῶν Βουλῶν ἐπιτυχῶν τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἑλλάδος περιεβλήθη ὑπὸ ἀπεριορίστου ἐμπιστοσύνης Στρατοῦ καὶ Λαοῦ. Ὡς τοιοῦτος Κυβερτῶν ἐπι μακρῶν χρόνων μετὰ τόλμης, ἡ ὁποία φθάνει πέραν ἴσως τῆς προσηκούσης πολιτικῆς περινοίας, ἦνῳσε τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν Κρατῶν εἰς κοινὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἐθῆς μετὰ τὸ πέρασ τούτου, νέος πόλεμος μετὰ τῶν Συμμάχων, ἀγριώτερος καὶ ἀκορεστότερος εἰς αἴμα ἐξεραράγη· ὁ εἰς τῶν Συμμάχων, ἡ Βουλ-

γαρία, θέλουσα όλα διὰ τὸν ἑαυτὸν της, χωρὶς νὰ ἀποκητήσῃ ὅλα μόνη της, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Συμμάχων της, κατέστησε τοῦτον ἀναπόδραστον.

Ἐδυνάως καὶ ἀπὸ τοὺς δύο τούτους πολέμους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐξέλαμψαν τὰ σπάνια χαρίσματα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἡ Ἑλλάς, χάρις εἰς τὴν σταγάν στρατηγικὴν ἱκανότητά του ἔδηγούντος τότε τὸ στράτευμα καὶ εἰς τὴν ἀσύγκριτον ἀνδρείαν καὶ τὰς ὑψίστας θυσίας τῶν τέκνων της, τῶν ὁποίων θυσῶν τὸ ἐκλεκτότερον ἀκροβόλιον (!) ὑπῆρξεν ὁ ἔθνομάρτυς Βασιλεὺς αὐτῆς Γεώργιος, δὲν ἐξῆλθεν μόνον νικητρία καὶ θαυμαστή εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου· δὲν ἀπέδωκε μόνον τὴν ἑλευθερίαν εἰς δύο ἡμῖς περὶτο ἐκατομμύρια ὑποδούλων τέκνων της· δὲν ἀπέβη μόνον διπλάσια εἰς ἑδαφικὴν ἔκτασιν καὶ πληθυσμόν, ἐκταθεῖσα τότε μέχρι τοῦ Νέστου καὶ τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης καὶ πρὸς Ἀσιασὶς μέχρι τῶν Ἀκροκεραυνίων καὶ ἄνωθεν τῆς Μοσχοπόλεως· δὲν ἠδυνάωσε μόνον νὰ δεχθῆι εἰς τὴν ἀγκυλίην της ἑλευθερίαν ἐπὶ τέλους τὴν πολυπαθὴ ὄσον καὶ ἠρωτοκόκον Κρητὴν της καὶ νὰ στολισθῆ μὲ τὸ ὡς ἄλλο ἐκ μαργαριτῶν περιδέραιον τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου· ὑπεράνω ὅλων τούτων ἠδυνάωσε ἀπὸ τοὺς δύο τούτους ἐπαύλιλους πολέμους της νὰ ἐξέλθῃ γιλιπλάσια εἰς ψυχικὴν ἄξιαν καὶ μὲ εὐρυτάτην αὐτοπεποιθῆσαν διὰ τὸ μέλλον της.

Μὲ τοιαῦτα τὰ ἐφόδια ἡ Ἑλλάς ἀσφαλῶς, πλησιέστως χωροῦσα εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν πρόοδον, πολὺ ταχέως θὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελευτατικὴν αὐτῆς ἀποκατάστασιν καὶ εἰς τὰ ὄρια ἐκείνα, τὰ ὁποῖα εἰς μὲν τὴν Γῆν διέγραψεν ἡ Χάρτα τοῦ Ρήγα, εἰς δὲ τὸν Οὐρανὸν ἀτέμονα (?) διεξέτεινε τὸ φροσβόλιον πνεύμα ἀναρτοβήτων τέκνων της, εἴτε Τιτάνες⁽¹⁾, εἴτε Ὀλύμπιοι, εἴτε Ῥωμαῖοι Καισαρεῖς ἐν τῇ Ἀνθούσῃ⁽²⁾ τοῦ Βοσπόρου ἐκράτουν τὸ σκήπτρον τῆς Χώρας της καὶ τὸν Λαὸν της.

(1) Ἀκροβόλιον ἐλέγαντο τὰ ἐκλεκτότερα τῶν προϊόντων— ἡ κορφή—τὰ ὁποῖα ἔδωκεν τοῖς θεοῖς.

(2) Ἄνευ τέρματος = τέλους.

(3) Ἀπὸ τῶν τῶν διαείξων εἶτε Τιτάνες, εἴτε Ῥωμαῖοι Καισαρεῖς . . . ἐκείνοιτοι ἐπὶ τὸ παροστατικότερον αἱ τρεῖς Περίοδοι, κατὰ τὰς ὁποῖας τὸ Ἑλληνικὸν Πνεῦμα ἐκρωμάχθησε τοῦ Ἐπισητεῦ ἐν τῷ Κόσμῳ· κατὰ τὴν πρώτην ὁ Προμηθεὺς (Τιτάν) κλέψας τὸ πῦρ ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἐφόρτισεν τὸν ἐνθρώπινον βίον, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, τὴν τῶν Ὀκμητιῶν Θεῶν, τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἀθάνατον ἀπετοπόθη εἰς τὴν ἑκατομύρια δημοκρατικὰ τέχνη· καὶ λόγῳ, ὡν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· ἡ δὲ τρίτη εἶται ἡ καθ' ἣν ὁ χριστιανισμὸς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου προσαυθεῖς καὶ ἐκικεράρας τῆς Ἐθνικῆς ἑσπέριας Ἰσοκράτους διὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ παναρχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰβίς τῆς Ἀνατολῆς τοῦ γένου καὶ ἀνίσταρον φῶς τοῦ Ναζωραίου καὶ τῆς θείας Αἰδοῦ διδασκαλίας· εἶται δὲ ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς, ὃν μὴ ἐφίμωτος τοῦ τῆς Κλασσικῆς Ἑλλάδος, οὐδέτις ὄμιος ἄλλο κατὰ μέρος.

Πρὸς ἀκριβοτέραν τέλος διασφύρασην τοῦ πῶς οἱ Ὀλύμπιοι ἐκράτουν τὸ σκήπτρον τῆς Ἑλλάδος προσθέτομεν τοῦτο μὲ-

ὣτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε κατὰ κακὴν τύχην τῆς ἀνθρωπότητος ἐξερόλην τὸν Ἰουλίον τὸν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α'
Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

1914 ὁ πρὸ πολλοῦ ἀναμενόμενος πανευρωπαϊκὸς πόλεμος.

Τὴν πρώτην ἀερομὴν τοῦτον ἔδωκε τὸ δρᾶμα τοῦ Σαραγέβου ἐνῷ ὑπὸ Σέρβων ἐθνοφρόνων ἐδολοφονήθη τὸ διαδοχικὸν ζετιγογος τῆς Αὐστρίας· κατὰ δευτέρον λόγον βαθύτερα αἷται τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν, πρῶτον μὲν ἡ νέα διαρροήμισις τῆς

Βαλκανικῆς χερσονήσου, ἥτις διὰ τῆς διανομῆς αὐτῆς μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν ἐματαιώσε τὰ ὄνειρα τῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον καθόδου τῆς Αὐστρίας καὶ διὰ τῆς μεγεθύνσεως τῆς Σερβίας ἔθεσαν ἐν κινδύνῳ τὴν ὑπόστασιν τῆς διαδικτῆς μοναρχίας εἰς τὰς παρ' αὐτῆς κατεχομένης νοτιοσλαβικῆς χώρας, ἐξ οὗ καὶ οἱ σκληρότατοι ὄρη, τοὺς ὁποίους ἡ αὐστριακὴ διπλωματικὰ διετύπωσεν ἐν τῷ πρὸς τὴν Σερβίαν τοῦτον συγγραφοῦ αὐτῆς μετὰ τὸ δρᾶμα τοῦ Σαραγέβου.

Εἶτα δὲ ἡ ὁσημέρα αὖξουσα δύναμις τοῦ στρατοῦ τῆς Ῥωσίας καὶ αἱ τελεσιποιούμενα διὰ τῆς κατασκευῆς πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν συγκοινωνίας ἐν τῇ Ῥωσικῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ αἱ ὁποῖα ἐκείναιον εἰς αὐτὴν ἡμέραν τινά, οὐκ μακράν, νὰ κατακλείσῃ τὴν μέσην Εὐρώπην διὰ τῶν στρατιῶν αὐτῆς ὑπὲρ τῶν δυτικῶν συμμάχων της.

Ἐξ ἄλλων δὲ διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἡ ὁσημέρα αὖξουσα δύναμις τοῦ ἐμπορικῶ καὶ πολεμικῶ γερμανικῶ στόλου, ἡ ὁποῖα, ἐὰν συνεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν πρόγραμμα τῆς Γερμανίας καὶ ἐπεβραδύνετο ὀλίγα ἀκόμη ἔτη ὁ πόλεμος, θὰ καθίγητα ἰσθμιαλοὺς πρὸς τὸν ἀγγλικόν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν προόδων, ἃς ἀλματωδῶς ἐπετέλει ἡ πολεμικὴ τέχνη ἐν Γερμανίᾳ. Ἐτι δὲ ἡ Γερμανία διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Βαγδάτης καὶ τῶν πολλῶν ἄλλων παραχωρήσεων, ἃς ἐπετύγχανεν ἐν εὐχῶς παρὰ τῆς Τουρκίας εἰσερχομένη ὁσημέρα βαθύτατα εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐκινδύνευε νὰ ἀπειλήσῃ αὐτὰς ταύτας τὰς ἀγγλικὰς κτήσεις (ἀνατ. Ἰνδίας) ἐν αὐτῇ.

Ἐν ὅτι κατὰ τὴν ἠροσικὴν ἐποχὴν, δηλ. τὴν τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος ἐκαλοῦντο δῖοι, διογενεῖς, διοσφρεεῖς, διφιλοὶ κ.λ.π., δῖοι, καθὼς καὶ ὁ Θεοκωδὸς ἐν τῷ προομίῳ τῆς Ἱστορίας του παραδίδει εἰς ἡμᾶς, οὗτοι τὸ σκήπτρον κατὰ τὴν τότε παρθένου καὶ πῖσιν ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Λὸς, τοῦ ὑπερεταῦ τοῦ Ὀλύμπου καὶ πατρὸς πάντων—ἀνδρῶν τε θεῶν τε.—

(4) Ἀνθούσα εἶται μία ἀπὸ τὰς ὀνομασίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

“Όλα τὰ ἀνοίξεω αἷτα ἐπέσπευσαν ἐκατέρωθεν τὴν κήρυξιν τοῦ φρικώδους παγκοσμίου πολέμου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β' Βασίλειος τῶν Ἑλλήνων.

Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἐτάχθησαν Γερμανία, Ἀδστρια, Βουλγαρία καὶ Τουρκία. Ἀπὸ τὸ ἄλλο Γαλλία, Ἀγγλία καὶ Ῥωσία καὶ βραδύτερον ἡ Ἰταλία ἐγκαταλιποῦσα τοὺς ἔως τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συμμάχους τῆς Γερμανίας καὶ Ἀδστριαν. Δὲν παρήλθε δὲ πολλὸς χρόνος καθ' ὃν ἠτήθη ἡ Ῥωσία συντρεξάντων εἰς τοῦτο

μεγάλων ἐμφυλίων παραγῶν, εἰς αἷς ἐπεκρίθησαν οἱ Μπολοβεῖκοι ἀνατρέφοντας τὸν θρόνον τοῦ Τσαίρου καὶ συνάφιντες συνήλθον ἐν **Μπρεστ-Λιτόφσκ** μετὰ τῆς Γερμανίας. Δὲν ἐβραδύναν ὅμως νὰ προστεθῶσιν εἰς τὰς δυνάμεις τῆς Ἀντάντ (Ἀγγλογάλλους) αἱ Ἡνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἡ Περτογαλία καὶ ἡ Ῥουμανία.

Ἡ Ἑλλάς παρὰ τὴν μεγάλην ἐπιμονὴν τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ τῆς Ἐλευθ. Βενιζέλου κηρυχθέντος ὑπὲρ τῆς ἐξόδου εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλεονὸν τῶν Δυτικῶν συμμάχων ἐτήρησεν **οὐδετερότητα**, ἐπικρατήσας τότε τῆς γνώμης τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ὑστερον ὅμως ὁ Ἐλευθ. Βενιζέλος ἀναγκασθεὶς εἰς παραίτησιν ἤλλαξε κατεύθυνσιν πολιτικῆς καὶ προσέβη εἰς δημοκρατικὴν ἐπαναστατικὴν κινήματός ἐν Θεσσαλονίῃ, ἐνθα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἀποβιβασθῆ καὶ σημαντικὸς ἀριθμὸς συμμαχικῶν στρατευμάτων. Μετ' ὀλίγον αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις, ὑποβοηθοῦσαι τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, ἀπέστειλαν εἰς Ἀθήνας μετὰ στόλον καὶ στρατοῦ ἕπατον ὁμοσπῆγν αὐτῶν τὸν Ζοσιφ, ὅστις ἀποβιβασθεὶς μετὰ συμμαχικῶν ἀγμάτων εἰς Πειραιᾶ, ἠνάγκασε τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον νὰ ἀπομακρυνθῆ τοῦ θρόνου καὶ νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐνάσκησιν τῶν βασιλικῶν καθήκόντων του κατ' ἀπαίτησιν τῶν δυνάμεων εἰς τὸν δευτερότοκον υἱόν του Ἀλέξανδρον.

Ἐπανεληθόντος δὲ τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου εἰς Ἀθήνας καὶ ἀναλαβόντος τὴν διακυβέρνησιν τῆς Χώρας, ἡ Ἑλλάς συμμετέσχε τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστα νὰ ἀποβῆ οὗτος κηρυχθῶς ἐν τῷ ἀνατολικῷ μετώπῳ, ὅσον αἱ Ἡνωμένα Πολιτεῖαι ἐν τῷ δυτικῷ τοιοῦτοφ. γράψασα διὰ τοῦ αἵματος τῶν ἀνδρείων καὶ ἐγγενῶν τέκνων τῆς ἐν τῆ Μακεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ Μ. Ἀσίᾳ **νέους θράμβους**.

Ἠτύχησε δὲ νὰ λάβῃ ὡς **ἐπαθλον** τῶν πολεμικῶν τῆς ὑπηρεσιῶν, διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ **Νεϊγῶ** τὴν δυτικὴν Θράκην ἐκ τῆς Βουλγαρίας τοῦ **Σ' α' ν**

Ρεμὸ καὶ τῶν **Σεβρῶν** ὀλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν Θράκην μέχρι τῆς Τσατάλτζας μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ ἀποβιβῶσῃ καὶ καταλάβῃ διὰ κοινοῦ, ὀλόκληρον τὴν **Ἰωνίαν** μετὰ τῆς ἑλληνικοτάτης πόλεως **Σμύρνης**, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὁποίου θὰ ἀπετέλει αὐτόνομον χώραν.

Οὕτω δὲ ἡ Ἑλλάς ἐβλεπε συμπληρουμένην τὴν Ἑθνικὴν ἀποκατάστασίν της, ὅπουτ' ἀποδύνησκει ὁ διαδεχθεὶς τὸν Κωνσταντῖνον δευτερότοκος υἱὸς τοῦ **Ἀλεξάνδρου**, προκηρύσσονται ὑπὸ τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου βουλευτικαὶ ἐκλογαί, εἰς αἷς ὁ λαὸς κατεψήφισεν αὐτὸν ὡς αἴτιον τοῦ υπερδεκαετοῦς πολέμου καὶ ἐπανάφερεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον.

Τὸ τοιοῦτον ἀπήρσεν εἰς τοὺς συμμάχους, οἱ ὁποῖοι ἐκήρυξαν τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ **οἰκονομικὸν ἀποκλεισμόν**, διαφερόμενοι ἐν τῇ πολιτικῇ των τῆς μὲν Γαλλίας ἐνδοούσης καὶ ἐφοδιαζούσης τὴν **ἐποχὴν ἐκείνην** τὸν Κεραλικὸν στρατόν, τῆς δὲ Ἀγγλίας ἐνδοούσης διὰ τοῦ **Λούδ Τζῶρτζ** τὸν ἑλληνικὸν ἄγρον, ἀλλὰ μὴ ὑποβοηθούσης ὅμως αὐτὸν ὕλικῶς καὶ προσπαθοῦσης μᾶλλον νὰ λύσῃ τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ.

Ἡ ἐπακούθησασα κατόπιν κατάρρσεως τοῦ Μικρασιατικοῦ μετώπου καὶ ἡ ἐξαργεσία στρατιωτικῆ ἐπανάστασις ἐν Μυτιλήνῃ καὶ Χίῳ ἠνάγκασε τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον νὰ παραιτηθῆ.

Ἐπιτευχθείσης δὲ ἐν σπουδῇ τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ στρατοῦ, οἱ σύμμαχοι ἐπέβαλλον εἰς ἀμφοτέρα τὰ διαμαχόμενα μέρη τὴν ἀνακοχὴν, συγκληθείσης εἰτα διασκέψεως ἐν Λωζάνῃ (Ἐλβετίας) ὑπεγράφη μετ' ὀλίγον συνθήκη μεταδὲ ὅλων τῶν συμμάχων, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας, κατορθωθέντος νὰ περιορισθοῦν αἱ ἐθνικαὶ ζημίαι εἰς τὴν ἀπόλειαν τῆς Ἀνατολ. Θράκης καὶ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ εἰς τὴν ἐκρίζωσιν παντὸς τοῦ ἐν αὐτῇ ἑλληνικοῦ.

Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ **Γεώργιος**. Ἄλλ' ἡ μετ' ἐκλογὰς συνεληθῶσα Ἀ' Ἑθνικὴ συνέλευσις ἐκήρυξεν ἑκπρωτον τὴν βασιλεύουσαν δυναστείαν καὶ ἀνεκήρυξε τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1924 τὴν **Δημοκρατίαν**. Τὴν ἀπόφασιν τῆς συνέλευσεως ἐπεκίρωσε διὰ δημοψηφίσματος καὶ ὁ λαὸς.

Μετ' ὀλίγον ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνε-

ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Προσωπικὸς ποδῶδος τῆς Ἑλλήν. Δημοκρατίας.

λεύσεως ὡς προσωρινὸς *πρόεδρος τῆς δημοκρατίας* ὁ ἔνδοξος ναύαρχος *Παῦλος Κουντουριώτης*.

Θ' ΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

ΝΟΤΙΑΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ Η ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ (1)

Θέσις.—Αἱ νῆσοι αὐταὶ κενταὶ νοτιώτερον τῆς Σάμου καὶ τελευτῶσι, ὡς θά ἴδωμεν, εἰς τὴν Μεσογείον θάλασσαν παρὰ τὴν Κρήτην. Εἶναι δὲ ὄρειναί, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως εὐφοροί.

Πολιτικὴ κατάστασις.—Κατὰ τὸν ἐπισυμβάντα μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Τουρκίας πόλεμον, προσηγήθηνα ὀλίγον τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ, αἱ νῆσοι αὐταὶ εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, οὗτω δὲ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσωσι τὴν ἑλευθερίαν των. Οἱ γενναῖοι ὅμως καὶ φιλοπάτριδες αὐτῶν κάτοικοι διαμαρτυρήθησαν ἐντόπως πρὸς τὰς μεγάλας Δυνάμεις καὶ ἐπέτυχον διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλῶν νὰ ἀποφασισθῇ ἡ ἔνωσις αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, πλὴν τῶν νήσων Ῥόδου καὶ Καστελλορίζου, αἷτινες παρέμειναν ὑπὸ τὴν ἰταλικὴν κυριαρχίαν μὲ ποῖν τινὰ αὐτονομίαν.

Δυστυχῶς ὅμως μέχρι τοῦδε, ὡς θά ἴδωμεν, οὔτε ἡ ἔνωσις τῶν λοιπῶν νήσων ἐξεπληρώθη.

Σύντομος ἱστορία τῶν δωδεκανήσων.—*Αἱ ἑξὲκα νῆσοι*, αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἑλληνοϊταλικῆς συμβάσεως *Τιτόνι-Βενιζέλου*, περιήχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ ὅποια συμφωνία διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ἠτόνησε δυστυχῶς, εἶναι αἱ νοτιώταται τῶν Σποράδων καὶ αἱ ἀνατολικώτεραι τοῦ νησιωτικοῦ συμπλέγματος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων κατοικοῦντο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων. Δωδεκανήσιοι μετέσχον τοῦ τρωικοῦ πολέμου, τῆς πρώτης πολεμικῆς ἐνεργείας, εἰς τὴν ὅποιαν ἔλαβον μέρος πάντες ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς Ἑλληνας.

(1) Πρώτην φοράν τὸ ὄνομα «Δωδεκάνησα» ἀνοσφραγίται τῷ 730 μ. Χ. ἀπὸ τῶν αἰ νήσων αὐταὶ ἀπετέλουν τότε ἐν τῶν πλουσιωτέρων τμημάτων τοῦ βενζαντινοῦ κράτους, οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἦσαν ἑμποροὶ καὶ λίαν ἐπαιρητοί, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῶν ἀνήγγετο εἰς ἑκατομμύριον περίπου. Ἡ πειραιεὶα ὅμως τὰς κατώτερους καὶ ἐπικρατεὶς σπουδαίαν ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ των, διὰν δὲ οἱ λαοὶ τῶν ἄλλων Ἰωνίων κατέλαβον καὶ τὴν Ῥόδον καὶ τὰς πέριξ νήσους, αὗται εἶχον χάσει τὴν πρώτην λαμπροτάτη των. Κατόπιν ἐπήλθεν ἡ στυγρὴ καὶ σκληρὰ δουλεία.

Ἐθεωροῦσαμεν χρήσιμον καὶ σκόπιμον μετὰ τὴν γεωγραφικὴν καὶ ἱστορικὴν περιγραφήν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, νὰ παραθέσωμεν ἐν συνεχείᾳ τὴν γεωγραφικὴν περιγραφήν τῆς νοτιώτου τῶν δωδεκανήσων καὶ τῆς νοτιώτερον τοῦτων καί μάλιστα μεγαλυτέρας τῶν ἑλλ. νήσων Κόζου, αἷτινες δέ, οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶναι Ἑλληνας ἀκαταφραγεῖς, ἐλλάττωμεν οὖν διὰ τὴν θά βραδύτην ἡ ἔνωσις αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, παρ' ὅλα τὰ φαινομενικὰ ἔμπόδια τῶν ἰσχυρῶν.

Ο ΚΟΛΟΣΣΟΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

[Ἐφεσὶανὸν ἄγαλμα τοῦ Ἡλίου]

Περὶ τῆς Ῥόδου ἰδίᾳ.—Ἡ Ῥόδος, ἡ μεγαλυτέρα τῶν δωδεκανήσων, ἀναμειχθὴ πάντοτε ἐνεργῶς εἰς τὰς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων διαφορὰς, ὑπὴρξεν ἐποχῇ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ νῆσος κατέστη μία τῶν τῶν κυριωτέρων ἐστιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ὁ Ἀπολλώνιος, ὁ συγγραφεὺς τῶν «*Αἰρηνοικτιῶν*», ἦτο Ῥόδιος, εἰς τὴν Ῥόδον ἐδίδαξεν Ἀπολλώνιος ὁ Μόλιων, ὅστις καὶ πρῶτος ἐστάλη ὑπὸ τῶν Ῥοδίων εἰς Ῥώμην. Ἐπίσης Ῥόδιος ἦτο ὁ γλυπτὴς Χάρης, ὁ ἐργασθεὶς τὸν περίφημον ἐξ ὀρεινῶν κολοσσῶν, ὅσας ἐποποθεῖται παρὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος, κατὰ τινὰς δὲ διεσκέλιζε τὴν εἰσοδὸν του. Εἰς τὴν γλυπτικὴν τέχνην ἄλλως τε διέπρεψαν οἱ Ῥόδιοι, οἷτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἶχον νὰ παιδείωσιν ἑκατὸν κολοσσούς, ἐκ τῶν ὁποίων, ἐκτὸς τοῦ μεγάλου, διεκρίνετο ὁ τοῦ Λυσίππου. Πάντες οἱ κολοσσοὶ οὗτοι παρίστανον τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν προστάτην τῆς νήσου. Πλεῖστα δὲ ἄλλα ἔργα Ῥοδίων γλυπτῶν κατεκόσμου τὰς πόλεις τῆς νήσου. Ἐν ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Φαρνείσιος ταῦρος, θαυμάσιον ἔργον τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ τοῦ Ταίριου, ἄλλο δὲ εἰσις γνωστότατον ἄγαλμα ἦτο τὸ σύνπλεγμα τοῦ Λαοκόωντος, ἔργον τοῦ Ἡγησάνδρου, τοῦ Πολυδώρου καὶ τοῦ Ἀθηνοδώρου. Τόσα ἦσαν τὰ ἐν Ῥόδῳ ἀγάλματα, ὥστε Ἄριστιδεὺς σοφιστὴς ἔγραψεν ὅτι αὐτὴ ἡτο κατάκοσμος ὡς βασιλικὸς οἶκος, ὁ δὲ καταλαβὸν τὴν Ῥόδον τῷ 38 π. Χ. Κάσσιος ἀπεκόμισεν εἰς Ῥώμην τρισχίλια περίπου ἀγάλματα.

Περὶ τῶν δωδεκανήσων γενικῶς.—Τὰ δωδεκά-
νησα, μετασχόντα ἐνεργῶς εἰς τὴν ἑρῶν ἐπανό-
στασιν τοῦ 1821, ἂν καὶ παρέμειναν ἔξω τοῦ ἑλλη-
νικοῦ κράτους, διετήρησαν ἐν τούτοις τὰ προνό-
μια τῶν. Ὅπως δὴποτε οἱ κάτοικοι ἐσκέφθησαν
πρὸς σιγήν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς πατρίδας των
καὶ νὰ μεταναστεύουν εἰς τὴν ἐλευθέρω Ἑλλάδα·
ἀλλ' ὁ ἀείμνητος Καποδίστριας τοὺς ἠμπόδιε πα-
ρουστίας εἰς αὐτούς, ὅτι προσφέρουν μεγαλυτέραν
ἕπηρεσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μένοντες εἰς τὰς νήσους
των ἢ ἐγκαταλείποντες αὐτάς, διὰ νὰ καταληφθοῦν
τὶς οὐδὲν ὑπὸ τίνων.

Αἱ περιεχόμεναι εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος διὰ τῆς
ἀτονησάσης συμβίβασως Ἐνδεκα νῆσοι ἔχουσιν ἐμβα-
δὸν 1168 τετραγ. χιλιομέτρων.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 115000 κα-
τοίκους.

Αἱ δώδεκα νῆσοι κατὰ σειράν, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς
νότον, εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Ἡ **Πάτμος** ἔχουσα ἐμβαδὸν 35 τετραγ. χιλιομ.
καὶ πληθυσμὸν 6000 κατ. εἶναι νῆσος περσῶδης καὶ
εὐλίμενος, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς μεγάλην
μοιρὴν τοῦ *εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου* τοῦ *θεολόγου* καὶ
τὴν ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκην πολυτίμων ἀρχαίων ἐκκλη-
σιαστικῶν χειρογράφων, οἰκοδομηθεῖσαν ἐπὶ Ἀλε-
ξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὡς καὶ δ.τὸ στήλιον, ἔνθα
ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὴν θείαν ἀποκάλυψιν.

2) Ἡ **Λέρος** ἔχουσα ἐμβαδὸν 45 τετραγ. χιλιομ.
καὶ πληθυσμὸν 7000 κατ. εἶναι νῆσος περσῶδης,
μὲν, ἀλλ' εὐφορὸς καὶ κολπώδης καὶ εὐλίμενος μὲ
ὀμώνυμον πορτ. μετὰ π'ήρους δημοτικῶν σχολείων,
σχολαρχεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον.

Ἡ νῆσος Λέρος τελευταῖον ὀχυρωθῆ καὶ ἔξω-
πλίθη ὡς νεώτερον Γιβραλτᾶ (ναυτικὴ βίσις).

3) Ἡ **Κάλυμνος** ἔχει ἐμβαδὸν 101 τετραγωνικῶν
χιλιομ. (ἴση μὲ τὴν Σαλαμίνα) καὶ πληθυσμὸν 20000
κατοίκων. Πορτ. *Χόρα* μὲν ἀσφαλεστάτου ὄρου.
Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν
ἐμπορίαν, τὴν γεωργίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν σπογγα-
λίαν, πολλοὶ δὲ τούτων εἶναι ἐπιτηδεύοντες δύται.

4) Ἡ **Κῶς** ἔχουσα ἐμβαδὸν 280 τετραγ. χιλιομ.
(ἴση μὲ τὰ Κύθηρα) καὶ πληθυσμὸν 28000 κατοί-
κων, ἐκ τῶν ὁποίων 3000 εἶναι Τοῦρκοι. Εἶναι
νῆσος εὐφορὸς, κατάρτυρος ἔξ ἀμπελώνων καὶ ἐσπερι-
δοειδῶν, πατρίς τοῦ μεγίστου τῆς ἀνθρωπότητος
λατροῦ Ἰπποκράτους· πορτ. ἢ ὀμώνυμος πόλις Κῶς.

5) Ἡ **Νίσυρος** ἔχουσα ἐμβαδὸν 170 τετραγ. χιλιομ.
καὶ πληθυσμὸν 5500 κατ. εἶναι νῆσος μικρὰ πρὸς
Ν. τῆς Κῶ καὶ παρὰ τὴν Κνίδαν χερσόνησον κει-
μένη, ἔχει ἐνεργὸν ἠφαίστειον, ἰατρικὰ ὕδατα καὶ
θεωριεῖται λιμὴν αὐτῆς εἶναι ἡ *Μαδράκη*.

6) Ἡ **Σύμη** ἔχουσα ἐμβαδὸν 100 τετραγ. χιλιομ.
καὶ πληθυσμὸν 25000 κατοίκων. Εἶναι νῆσος βρα-

ΤΟ ΕΝ ΡΩΔΩ ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

χώδης καὶ ἄγονος. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου εἶναι λίαν
φιλοπόροδοι καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλίαν
καὶ τὸ ἐμπόριον.

7) Ἡ **Τῆλος** ἔχουσα ἐμβαδὸν 60 τετραγ. χιλιομ.
καὶ πληθυσμὸν 5000 κατοίκων εἶναι νῆσος βραχώ-
δης μὲ ἀποτόμους ἁλτᾶς.

8) Ἡ **Χάλκη** πρὸ τῆς Ἐόδου ἔχει ἐμβαδὸν 32
τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 5000 κατοίκων. Εἶναι
ἐπίσης νῆσος τραχεῖα μὲ βραχώδεις καὶ ἀποτόμους
ἁλτᾶς.

9) Ἡ **Κάρπαθος** ἔχουσα ἐμβαδὸν 200 τετραγ.
χιλιομ. (ἴση τῇ Λευκάδι) καὶ πληθυσμὸν 9000 κατ.

10) Ἡ **Κάσος** ἔχουσα ἐμβαδὸν 99 τετραγ. χιλιομ.
καὶ πληθυσμὸν 8000 κατ. κατεστράφη τῇ 1824 ὑπὸ
τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου. Ὅτι κάτοικοι ἀμφοτέρων
τῶν τελευταίων νήσων εἶναι περίφημοι ναυτικοὶ
καὶ ἰδίᾳ ἐπιτηδεύοντες πλοιογῶν (πρωρεῖς), ἀσχο-
λοῦνται δὲ πολὺ εἰς τὴν σπογγαλίαν. Εἶναι δὲ
ἀμφοτέρω αἱ τελευταῖαι νῆσοι ἐξηπλωμένα ὡς τερά-
στια νῆες, χρησιμεύουσαι ἀνοεῖ ὡς σύνδεσμος με-
ταξὺ Ῥόδου καὶ Κρήτης.

11) Ἡ **Ἀσυνάλα** κειμένη μετὰξὺ Ἀμοργοῦ
καὶ Κῶ, ἔχει ἐμβαδὸν 45 τετραγ. χιλιομ. καὶ πλη-
θυσμὸν 3000 κατ. Εἶναι νῆσος μικρὰ καὶ ἄγονος.
Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγα-
λίαν καὶ τὴν ἄλιαν, κέρχεται δὲ δύο εὐρυχωρο-
τάτους καὶ ἀσφαλεστάτους ὄρους.

Ἡ **Ῥόδος**, δυστυχῶς παραμένει ὑπὸ τὴν ἰταλι-
κὴν κατοχὴν καὶ θὰ παραμείνῃ ἴσως ἐπὶ δεκαπεν-
ταετίαν μέρους ὅπου οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσφα-
νόσω διὰ δημιουργήματος ὑπὸ τίνων θέλουσι νὰ
κυβερῶνται, ἐκτὸς ἂν ἐνωριότερον ἦθ.λεν ἐγκριθῆ
ὑπὸ τῆς μεγάλῃς καὶ φιλελευθέρου συμμάχου μας
καὶ προστατίδου Ἀγγλίας ἢ ἐκχώρησις ἐπὶ ἑλλη-
νικῆς μεγαλονήσου *Κόρκου* εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅποτε
κατὰ ἠθὴν διάταξιν τῆς ἐν λόγῳ συμφωνίας ἀπο-
χρεοῦται ἡ Ἰταλία νὰ ἐκχωρήσῃ καὶ αὐτὴ τὴν ἑλλη-
νικωτάτην Ῥόδον.

Ἡ Ῥόδος εἶναι ἡ μεγαλύτερα καὶ πολυανθρο-
ποτέρα τῶν δώδεκα νήσων, ἔχουσα ἐμβαδὸν 1319
τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 45000 κατοίκων, ἐκ
τῶν ὁποίων 7500 εἶναι Τοῦρκοι καὶ 3000 Ἑβραῖοι,
οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες.

Ἡ νῆσος Ῥόδος εἶναι ἀληθινὸν ὄριον κατὰ τε
τὸ κλίμα καὶ τὴν διατηρῆσιν ὁρίζονται, κεῖται πρὸς Ν.
τῆς ἀπέναντι ἀσιατικῆς παραλίας, ὀνομαζομένης
Κυρὸς σήματος (Ἄλοῦπον), χωριζομένη ἀπὸ ταύτης
διὰ στενοῦ 12 χιλιομέτρων.

Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς νήσου Ἄταβύριον
(Ἀτάβυρις), ὕψους 1240 μέτρ. ἐκτείνει τοὺς κλά-
δους αὐτοῦ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τῆς νήσου.
Ἡ νῆσος ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἱερὰ τοῦ
Ἥλιου, ἐπίσημος δὲ τὴν ἱερὰδα τῶν πόλεων αὐτῆς
Λίνδον, *Ἰάλισσον* καὶ *Κάμειρον*, εἶναι πατρίς τοῦ
Κλεισβοῦλου ἐνδὲ τῶν ἐπὶ τῶν πόλεων ἀρχαιότητος.
Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι λίαν γόνιμον, εἶναι γεμάτον
ἀπὸ ὄσπυροφόρα δένδρα, ἀμπελώνας, φοίνικας, συκο-
μορέας, ἐλαίας, ἂν καὶ δὲν γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή
οἴνου καὶ ἐλαίου. Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου εἶναι
διεσπαρμένους εἰς 47 ἐν ὅλῳ κόμας. Πρωτεύουσα
τῆς νήσου εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις Ῥόδος μὲ 15
χιλ. κατ. καὶ μὲ λιμένα εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ. Ἐνταῦθα
ἔδρα νῦν ἰταλοῦ γεν. διοικητοῦ, μητροπολίτου καὶ
γυμνασίου (Βενετοκλείου) λαμπρῶς λειτουργούντος.
Λίνδος (10 χιλ. κατ.) πολίχνη ὄρηαία νεμμένη ἐπὶ
τῆς ΝΑ. παραλίας.

Ἀτυγῶς ἐν τῇ ἐλληνικότητι καὶ ὄραία ταύτη
νήσος ἡ ἐλληνικὴ ἐκπαίδευσις ὑστερεῖ πολὺ, σχετικῶς
πρὸς τὴν τῶν ἄλλων νήσων, ἐν ᾧ τὸν ἄνθρωπον αἰ
ἔξανα προπαγανδιστικαὶ σχολαὶ μεγάλας, ὡς μὴ
ᾠφελεῖ, πηροῦνται καθημερινῶς προόδους.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω δώδεκα νήσων, εἰς τὴν συ-
στάδα αὐτῶν ὑπάγονται νησιδεσ τινές, ἄλλα ὀλι-
γάριθμοι καὶ ἄλλα ὅλας ἀκατοίκητοι. Ἐξ αὐτῶν
αἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ Σάρος, ἡ Ἀρκα, ἡ Τέλενος,
ἡ Παντελεῦσσα, ἡ Λέβινθος καὶ ἡ Λεψία, ἔχουσα
πληθυσμὸν ἐν ὅλῳ 500 κατοίκων καὶ ἐμβαδὸν 115
τετραγ. χιλιομέτρων.

Καστελλόριζον (πᾶν. Μεγίστη, 12 χιλ. κατ.) ἀνα-
τολικώτατα κειμένη καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς **Λυ-
κίας** (Μ. Ἀσία). Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, διατηροῦντες
ἀμυαῖον καὶ ἀναλλοίωτον τὸ *ἐθνικὸν φρόνημα*, ἐκή-
ρυξαν ἀδυσχερῶς τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀπὸ τῆς
ἐνάρξεως ἐχθρῶν τοῦ ἐλληνοτουρκικοῦ πολέμου καὶ
τὴν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

ΚΥΠΡΟΣ

Κύπρος. — Ἡ μεγίστη τῶν ἐλληνικῶν νήσων
ἔχουσα ἐμβαδὸν 9610 τετραγ. χιλιομέτρων (τὸ 1/2
τῆς Πελοποννήσου) καὶ πληθυσμὸν 312000 περίπου

κατοίκων, ἔξ ὧν 250000 Ἕλληνες ἀκραιφνεῖς, 56000
μοαμεθιανοὶ καὶ 3000 περίπου *Μαρονίται* δυτικοί.

Ἡ Κύπρος μετὰ τὸν ὄσπυροτουρκικὸν πόλεμον
(1875) διὰ συνθήκης συναφθεῖσας μεταξὺ Τουρκίας
καὶ μεγ. Βρετανίας κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν
ἀντὶ ἐτησίως πληρωμῆς 90 χιλιάδων λιρῶν, κατα-
βαλλομένης τῷ Σουλτάνῳ.

Κατ' ἀκολουθίαν ὄμως τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέ-
μου (1914) καὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς Τουρκίας εἰς
τοῦτον ὑπὲρ τῶν *κεντρικῶν Δυνάμεων*, ἡ μεγ. Βρε-
τανία, ἐκδικουμένη τὴν Τουρκίαν, προσήγαγε τὴν
Κύπρον δι' αὐτοχρ. διατάγματος τῆς 5 Νοεμβρίου
1914 εἰς τὰς κτήσεις της. Ἀπὸ δὲ τῆς 1ης Μαΐου
1925 διὰ νέου διατάγματος θεωρεῖται πλέον ὡς
ἀποικία τῆς Μ. Βρετανίας.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους.—Κόλλοι ὁ τῆς Ἄμ-
μοχώστου, ὁ τῆς Λάρακος, ὁ τῆς Λεμεσοῦ καὶ ὁ
τῆς Πενταρίας.

Ἀκρωτήρια.—Τὸ *Λεπάρθρον* (κ. Ἄγιος Ἄν-
δρέας) ἀντικρὺ τοῦ Ἰσσοῦ κόλπου, τὸ *Πηρόλιον*,
(κ. Γκρακού), ἀμφοτέρω πρὸς Α. ἡ *Κορυαὶ ὄρη*,
πρὸς Ν. ὁ *Ἀκάμας* καὶ ἡ *ἄκρα Κρόμμινον* πρὸς
Δυσμάς.

ὄρη.—Ἄξια λόγου ὄρη εἶναι πρὸς Δ. μὲν ὁ
Ἄσως (2000 μ. κ. Τρόδος), πρὸς Α. δὲ ὁ *Ὀλίμπος*
καὶ ἡ (βόρεια ὄρεσις) τῆς Κυπριαίας, τὸ *Πεντα-
δάκτυλον*, ἐκτείνοντα μέχρι τοῦ ἀερ. Λευαυήτου.

Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶναι εὐκρατον, ἀλλ' ἐνίοτε
ἐπικρατεῖ ἀνομβρία ἐνεκα τῆς ἀποψιλοσώσεως τῶν
ἄλλοτε λαμβάνων αὐτῆς δασῶν. Καταβάλλονται δὲ
ἀπὸ τίνος χρόνου λίαν ἐπιτυχεῖς προσπάθειαι πρὸς
τελείαν ἀναδάσωσιν τῆς χώρας.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου
εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν ἀλλ' εὐφορον καὶ
παράγει οἶνον ἐξαιρετικὸν (κομματιαν), βάμβακα
μέταξαν, ξηαρέτα (ζαχαρώδη) ξυλοκίρα καὶ ὀλί-
γους δημητριακοὺς καρπούς. Ἔχει δὲ καὶ μικρὰν
βιομηχανίαν καλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων
καὶ χρυσοποιικίων κεντημάτων.

Συγκοινωνία.—Ὀλόκληρος ἡ νῆσος συνδέεται
δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν, Σιδηροδρόμος περὶ τὰ 100 χι-
λιόμετρα συνδέει τὰ διάφορα κέντρα τῆς νήσου ἀπὸ
Ἄμμοχώστου εἰς *Λευκωσίαν*, *Μόρφον*, *Εἰσέχων*
(Σολέαν), πλὴν τῆς διὰ θαλάσσης τοιαύτης, ἡ ὁποία
ἀπὸ τίνος χρόνου θεωρεῖται ἐπαρχίης.

Πολίτευμα.—Ἡ νῆσος κατέχεται, ὡς εἶπομεν,
ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἀγγλοῦ
ἀρμοστοῦ, ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου καὶ Βουλῆς ἀπο-
τελουμένης ἐκ 18 μελῶν (9 Ἕλληνων, 3 Τοῦρκων
καὶ τῶν ὑπολοίπων Ἀγγλῶν). Ὁ διακίης ὄμιος
πόθος τῶν Κυπρίων εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ
τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Διοικητικῶς.—Ἡ Κύπρος διαρεῖται εἰς ἔξ *ἐπαρ-*

ζίας α') Λευκωσίας, β') Ἀμμοχώστου, γ') Κερη-
νείας, δ') Λάρινακος, ε') Λεμεσού καὶ ζ') Πάρου.

Ἐκκλησία.—Ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου εἶναι αὐτοκράτωρ, διοικουμένη ὑπὸ Συνόδου ἀποτελου-
μένης ἐκ 4 μητροπολιτῶν, ἡς πρόεδρος εἶναι ὁ μα-
καριώτατος μητροπολίτης πάσης Κύπρου καὶ Ἰου-
στινιανῆς, ἐδρεῖων ἐν Λευκωσίᾳ.

Παιδεία.—Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ νήσῳ εἶναι ἀρ-
κούτως ἀνεπτυγμένη, διότι οἱ ἐν αὐτῇ Ἕλληνες
συγγροῦσιν ἰδίαις δαδίαις πλεῖστα ἀνώτερα καὶ
κατώτερα ἑλληνικὰ σχολεῖα, παρθεναγωγεῖα καὶ τρία
καλῶς κατηριεμένα καὶ ἀνεγνωρισμένα γυμνάσια
ἐν Λευκωσίᾳ, Λεμεσῷ καὶ Ἀμμοχώστῳ.

Πόλεις.—Ἡ Λευκωσία (25000 κ.) παρὰ τὸν Πε-
διαῖον ποταμὸν, ἔδρα τοῦ μακαριωτάτου καὶ τοῦ
Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ, ἐκτισμένη ἐν μέσῳ εὐφύρου
πεδιδιός. Ἔχει τὸ λαμπρῶς λειτουργοῦν Παγκόστιον
γυμνάσιον καὶ πολλὰ κατώτερα σχολεῖα. Παρὰ τὰς
ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ ἔκειτο πάλαι ἡ «Σαλαμίς».
Λάραξ (10000 κ.) ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κιτίου,
παρὰ τὸ ἀρχαῖον Κίτιον, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Κίμων
πολιορκῶν αὐτὸ (449 π. Χ.). Ἀμμόχωστος (15000
κ. κοιν. Φαμαγούστα), κειμένη νοτιότερον τῆς Λευ-
κωσίας μετὰ ὄρατον καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος. Λεμεσός
(13000 κ.) πόλις παραλία καὶ ἐμπορικὴ ἐπὶ ὥρας
τοποθεσίας. Νέα Πάφος (8000 κ.) πρὸς Δ. τῆς
νήσου, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πάρου καὶ Κερη-
νείας. Παρὰ ταύτην ἔκειτο ἡ ἀρχαία καὶ μεγάλη
Πάφος, ἐν ἣ ἦτο ὁ ἐπίσκοπος ναὸς τῆς Παφίας Ἀφ-
ροδίτης, τῆς ὁποίας ἡ λατρεία ἵτα διαδεδομένη
καθ' ἅπασαν τὴν νήσον ἕτεραι κομπολόεις εἶναι ἡ
Μόρρον (6000 κ.), ἡ Κερύνεια (5000 κ.) πρὸς Β. ἔδρα
ὑποδιοικητοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα.

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

Ἄρια-θέαις.—Ἡ Θράκη ὑπῆρξεν χώρα ἑλληνικὴ
ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, συνορεύει πρὸς Δ.
μετὰ τῆς Μακεδονίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ
τοῦ ὄρους τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστον
πρὸς Β. ὁρίζεται ὑπὸ τῶν ὄρων Αἴμου, ὅπου χωρί-
ζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς κυρίως Βουλγαρίας, βρέχεται δὲ
πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου (Μαίρης θαλάσ-
σης) καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντιδός (κ. Θάλασ-
σα τοῦ Μαμαρά). τοῦ Ἑλλησπόντου (κ. Λαρδαπέλ-
λια) καὶ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους. Ἡ Θράκη κατέχει
τὸ ἀνατολικώτατον μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

Ἐμβαδόν.—25000 τετραγ. χιλ.

Πληθυσμός.—2000000 κάτοικοι περίπου· οἱ πλε-
στοι ἄλλοτε Ἕλληνες, ἦδη δὲ πολλοὶ ἠναγκάσθησαν
νὰ μεταναστεύσῃ βιαίως εἰς τὴν δυτικὴν Θράκην
καὶ Μακεδονίαν. Οἱ λοιποὶ Τούρκοι, Ἀρμένιοι,
Ἰσραηλίται καὶ Εὐρωπαῖοι

Κλίμα.—Εὐχράτον καὶ ὕγιανόν, εἰς τὰ ὄρεα ἴ-
σως ψυχρόν (ἡπειρωτικόν).

Ὅρειόντιος διαμελισμός.—Χερσόνησοι. Ἡ Θρα-
κικὴ (Καλλιπόλεως) καὶ ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Πορθμοί.—Ὁ Ἑλλησπόντος καὶ ὁ Θρακικὸς Βό-
σπορος.

Κόλποι.—Ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει εἶναι ὁ τοῦ
πύρρο-Λάγου, ὁ τῆς Αἴνου καὶ ὁ Μέλας ἢ τοῦ Ση-
ροῦ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου εἶναι ὁ περι-
καλλῆς Κεράτιος καὶ ἐν τῷ Εὐξείνῳ ὁ τοῦ Πύργου
τῆς Βουλγαρίας.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους.—Ἀκρατήγια. Ἡ
Μαστοσσία (Σεντίλ Μπαγιά) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ
Ἑλλησπόντου καὶ ἡ Γεντίης ἄκρα εἰς τὸν Εὐξείνιον.

Ὅρη.—Ὁ Αἶμος (Βαλκάνια), τὸ Σκόμιον, ἡ Ῥο-
δόπη, ὁ Ἰσμορος, τὸ Ἰερὸν ὄρος παράκτιον τῆς Προ-
ποντιδός, καὶ ἡ χθμαλὴ ὄροστοχία τῆς Στράτζας.

Πεδιὰς σημαντικώτερα ὑπάρχουσιν εἰς μὲν τὴν
νότιον Θράκην ἢ τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἰς δὲ τὴν
βόρειον (ἀνατολικὴν Ῥουμλίαν) ἢ τῆς Ὑαμπόλεως
καὶ ἡ τῆς Φιλιππουπόλεως εὐφροσύνεται ὅλα.

Ποταμοί.—Ὁ Ἐβρος, ὅστις κατ' ἀρχὰς ὄρει
παρὰ τῆς τοῦ Αἴμου ἐν τῇ βουλγαρικῇ χώρῃ, εἶτα
διευθυνόμενος πρὸς Ν. ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικόν
πελάγος, δέχεται δὲ κατὰ τὸν ὄρον αὐτοῦ πολλοὺς
παραποτάμους, ὧν σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Τόντζος,
πηγάζων ἐκ τοῦ Αἴμου, ὁ Ἄρδας ἐκ τῆς Ῥοδόπης
καὶ ὁ Ἐργίνης ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὄρεινης Θράκης.

Προσόνα.—Ἀφθονία διμητριακῶν καρπῶν, οἴ-
νος, βίβακος, καπνός, τρέφονται δὲ πρὸς τοῦτοις με-
γάλα ποίμανα αἰγοπροβάτων καὶ ἀγέλια βοῶν καὶ
βουβῶλων.

Διοικητικὴ διάταξις.—Ἡ τουρκικὴ Θράκη διαι-
ρεῖται εἰς δύο νομοὺς α') εἰς τὸν τῆς Ἀδριανουπό-
λεως καὶ β') εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Σύντομος ἱστορικὴ ἐποπεία. Ἡ βόρειος Θράκη,
ἡ ὁποία λέγεται καὶ ἀνατολικὴ Ῥουμλία, ἐπῆρξεν ἐκ-
παλαι χώρα ἑλληνικωτάτη κατελήφθη δὲ αἰφνιδίως
ὑπὸ τὸν Βουλγάρων τῷ 1885· τὸ δὲ ἄλλο τμήμα,
ἦτοι ἡ νότιος Θράκη, πρὸ τῶν ἐνδόξων πολέμων τοῦ
1912—13 ἀνήκεν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ κατὰ μὲν
τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, τὸ πλεῖστον μέρος
αὐτῆς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν
συμμαχικόν (Ἑλλάδος καὶ Σερβίας κατὰ Βουλγα-
ρίας) τῷ 1913, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρα-
τοῦ, ὅστις ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς Βουλγάρους. Λιὰ
τῆς συναφθείσης ὁμοῦ συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου
τῷ 1913 ὅλη ἡ δυτικὴ Θράκη παρεχωρήθη εἰς τὴν
Βουλγαρίαν ὑπὸ τῆς ὁποίας κατεῖχετο μέχρι τῆς συν-
θήκης τοῦ Νεϊγῦ (1920), δυνάμει τῆς ὁποίας ὑπε-
χωρέθη ἡ Βουλγαρία νὰ ἐκκενώσῃ ταύτην, καταλή-
φθεισαν ἀμέσως ὑπὸ γαλλικοῦ καὶ ἑλλην. στρατοῦ, τὸ
δὲ λοιπὸν μέρος, ἡ κ. ἡ νατολικὴ Θράκη ἀπέθη

εις την Τουρκίαν. Ούτως ή Θράκη διηρέθη εις νοτιο-ανατολικήν, κατεχομένην υπό τῆς Τουρκίας, καί εις δυτικήν, κατεχομένην υπό τῆς Βουλγαρίας. Διὰ τῶν τελευταίων δὲ συναφθεῖσάν συνήθησαν *Σαν-Ρεμό* καὶ *Σεβρών* προσεκυρώθη ὁλόκληρος ἡ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Θράκη εις τὴν Ἑλλάδα, ἢ: οἱ κάτοικοι, ἀνερχόμενοι ὑπὲρ τὸ ἑν ἑκατομμύριον, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Ἕλληνες ἰσοστάτους σκληροτάτους καὶ ἀπηνεστάτους διωγμοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέχρις ἔξοντώσεως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ἡ Τουρκία παρέμενε τότε ἐν Εὐρώπῃ μόνον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καί εἰς τὸ δυτικῶς αὐτῆς; ἐκτεινόμενον μικρὸν διαμερίσμα τῶν *Μετρῶν* (τῆς *Τσατάιζας*).

Δυστυχῶς ἡ κατάρρευσις τελευταίων τοῦ Ἀσιατικοῦ μετώπου τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ εὐμένεια τινῶν ἐκ τῶν συμμάχων ὑπὲρ τῆς κεραλικῆς Τουρκίας, ὑπεχρέωσαν ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης; νὰ ἐκχωρήσωμεν ὁλόκληρον τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην εἰς τὴν Τουρκίαν.

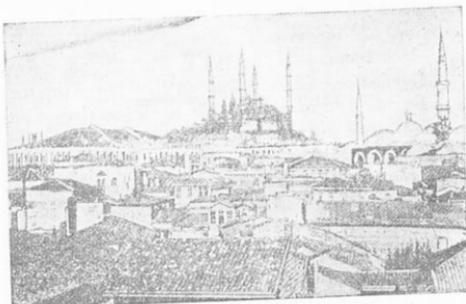
ΝΟΜΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ὁ νομὸς Ἀδριανουπόλεως περιλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς τουρκικῆς Θράκης; καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς *τέσσαρας διοικήσεις*.

α) Ἡ *διοίκησις Ἀδριανουπόλεως*. — Πόλις. — Ἀδριανουπόλις πρωτ. τῆς διοικήσεως (55000 κ.) κτισθεῖσα κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Τόντρου καὶ Ἀρδα μετὰ τοῦ Ἐβρου ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων Ἀδριανοῦ, ἐρημιάσις πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινούπολεως; πρωτ. τῶν σουλτάνων, σφύζονται δὲ ἐν αὐτῇ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ ἀρχαῖα ἀνάκτορα. Ἔχει βιομηχανικὰ ἐργοστάσια βμβακίων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων, εἶχε δὲ ἄλλοτε γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἑλ. σχολεῖα. Κατὰ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον ἡ πόλις ἐπολιορκεῖτο ἐπὶ 5 μῆνας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐνφ' ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατελήφθη τὸ 1920 εἰς 4 ἡμέρας; πρὸς δυσμάς καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν εὐρίσκειται τὸ ὄρειον προσίτιον αὐτῆς; Καραγάτς (Ὀρεστιάς) θερινὴ διαμονὴ τῶν πλουσίων Ἀδριανουπολιτῶν.

β) Ἡ *διοίκησις Σαράντα ἐκκλησιῶν* κατέχει τὸ ΒΑ. μέρος τοῦ νομοῦ. Πόλις καὶ κόμης ἔχει τὰς *Σαράντα ἐκκλησίας* (17 χιλ. κ.), τὴν *Ἀρκαδιοῦπολιν* (6 χιλ. κ. κοινῶς Λουλέ Βουργάς) παρὰ τὸν Ἐργίνην; ἐνταῦθα κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1912 οἱ Βούλγαροι ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους. Βιζύη (4 χιλ. κ.) ἐν αὐτῇ εὑρίηται πολλὰ ἀρχαῖα εἶρηλια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ κυκλόπειτα τεῖχη. *Μήδεια* (1500 κ. πάλ. Σαλμυδισός), *Ἀγαθόπολις* (4 χιλ. κ.), *Θυρνιάς* καὶ ἄλλαι παρὰ τὸν Εὐξεινον.

γ) Ἡ *διοίκησις Ραιδεστού* ἐκτείνεται παρὰ τὴν Προπονίδα. — Πόλις καὶ κόμης ἔχει τὴν *Ραιδε-*

Η ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

στόν (20 χιλ. κ. κοινῶς Ῥοδοστον, πάλ. Βισάνθην) πρωτ. πόλιν παραλίαν καὶ ἐμπορικὴν, τὴν *Πρόκλειαν* (2 χιλ. κ. πάλ. Πέρινθον) κειμένην ἀνατολικώτερον τῆς προηγουμένης, *Στουροῦ* ἢ *Τυρολόη* (10 χιλ. κ.) παρὰ τὸν ὁμώνυμον παραπόταμον τοῦ Ἐργίνου, *Μυρῶντον* (3 χιλ. κ.), *Μάλαρα* (4500 κ.) κείμενα πρὸς δυσμάς καὶ ἄλλαι.

δ) Ἡ *διοίκησις Καλλιπέλεως* κατέχει τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς θρηκτικῆς χερσονήσου. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ ἐν τῇ χερσονήσῳ πρὸς τὸ βόρειον ἀτόμιον κειμένη *Καλλιπόλις* (9 χιλ. κ.), πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ. Πρὸς νότον αὐτῆς; ἔκκεντο οἱ *Αἰγρὸς ποταμοί*, ἔνθα οἱ Σαραϋταῖται κατεναμάχησαν τοὺς Ἀθιναίους τῷ 404 π. Χ. Ὀλίγον νοτιώτερον ταύτης; ἔκειτο ἡ Σηρὸς; ἀπέναντι τῆς Ἀβύδου, παρ' αὐτῆς; ἔξέρξη; ἐγαυρούσε τὸν Ἑλλήστονον. *Μάδιτος* ἀρχ. ἑλληνικὴ πόλις ἡ νοτιώτερον. *Αἶνος* (6 χιλ. κ.) παρὰ τὰς νοσώδεις ἐκβολὰς (δέλτα) τοῦ Ἐβρου, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς τεταραχθέντους ἰχθύς.

ΝΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ὁ *πληθυσμὸς* τοῦ νομοῦ Κωνσταντινούπολεως ἀνέρχεται εἰς 1000000 κ. περίπου, ἡ δὲ *ἐκτασις* αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ 5800, τετραγών. χιλιομέτρων.

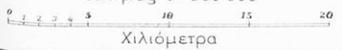
Πόλις. — Ἡ *Κωνσταντινούπολις* μετὰ τῶν προαστίων καὶ τῶν ἐν τῇ ἀπέναντι Ἀσιατικῇ ἀκτῇ περιχώρων αὐτῆς; ἔχει 943 χιλ. κ. ἔξ ὧν 400 χιλ. εἶναι Ἕλληνες καὶ 300 χιλ. Τούρκοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ἀρμένιοι. Ἰσραηλίται, διάφοροι Εὐρωπαῖοι καὶ ἄλλοι λαοί, Ἦτο μέχρι τοῦδε ἡ πρωτεύουσα τῆς *ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας*; ἂς βασιλεῖς; καὶ ἡ μεγαλύτερη πασὺν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 330 μ. Χ. ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου, ὅπερ ἦτο ἀποικία τῶν Μεγαρέων.

Ἐκ τῶν προαστίων τῆς Κωνσταντινούπολεως ἄλλα μὲν, καθὼς; ἡ *Χρυσόπολις* (τουρκ. Σκούταρι) καὶ ἡ *Χαϊρηδών*, κείνται ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας, ἄλλα δὲ ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΤΕΝΑ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΚΑΛΛΙΠΟΛΕΩΣ (ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ)

Κλίμαξ 1 : 300 000

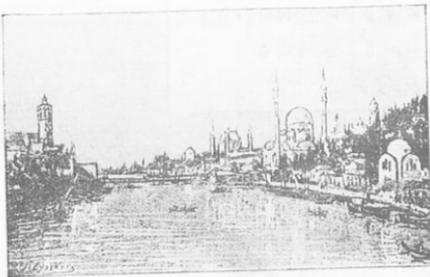
Ὡς προόστια αὐτῆς θεωροῦνται προσεῖτι καὶ αἱ χαριέσταται νῆσοι, αἱ κείμενα ἐν τῇ Προποντίδι παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου καὶ καλούμενα *Περικλιώνησοι*, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μεγαλύτεραι εἶναι ἡ *Πρώτη*, ἡ *Ἀντιγόνη*, ἡ *Χάλκη* καὶ ἡ *Παργικιοί* χρησιμοποιοῦσαι ὡς θερινὰ διαμονὰ τῶν πλουσίων Κωνσταντινουπόλεων.

Ὁ περικαλλὲς *Κεράτιος κόλπος* (11 χιλιόμετρον μήκους καὶ 550 μέτρων πλάτους) ἀποτελεῖ ἓνα τῶν λαμπροτέρων λιμένων τοῦ κόσμου, εἰσχωρῶν δὲ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν διαφεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς δύο μέρη, τὴν κυρίως Κωνσταντινούπολιν, ἣτις καὶ *Πόλις* (Σταμποῦλ) ἀπὸς ὀνομαζέται, κειμένην εἰς τὴν νοτίαν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου πρὸς Ν. τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ τρυφονικῆς χερσονήσου, ἐκτιμημένη δὲ ἐπὶ ἑπτὰ λόφον, ἣτις διὰ τοῦτο καὶ *ἐπτάλοφος* λέγεται, καὶ τὰς συνεικίας *Γαλατὰ* καὶ *Πέραν* πρὸς Β. τοῦ Κερατίου κόλπου.

Ἐπὶ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ τούτων λόφον ὑφίσταται ὁ περικαλλὲς ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ *Σοφίας*, μέγιστον καλλιτέχνημα τοῦ νικηφόρου χριστιανισμοῦ, μεγάλη ἐκκλησία καὶ συνάμα μήτηρ τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους. Ὁ ἀνοικοδομηθεὶς ἐπὶ Ἰουστινιανῷ τῷ 537 μ. Χ. τὸν ὁποῖον οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετέβησαν εἰς τζαμίον, καὶ ὁ περιβήματος ἱερόδομος ὀνομαστὸς διὰ τὴν στέαν τῶν *Βενετῶν* καὶ *Περσῶν* ἐπὶ Ἰουστινιανῷ, ὅστις ἦτο κεκοσμημένος διὰ πολλῶν ἀνδριάντων καὶ ἄλλων ἀριστουργημάτων καλλιτεχνίας, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα κατεστράφησαν, ἀλλὰ δὲ πάλιν διεφάγησαν ἐλάχιστα δὲ μόνον διεσώθησαν. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα τῶν σουλτάνων (Σεράϊ-Μπουρνού) καὶ τὸ μέγαρον τῆς *ὕψηλῆς πόλεως*, δηλ. τὰ ὑπουργεῖα.

Παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον εἶναι ἡ συνοικία τοῦ *Φαναρίου*, ἐν ἣ κείτται ὁ *οικουμενικὸν πατριαρχεῖον*, εἰς τὴν μεγάλην πύλιν τοῦ ὁποίου (διαμένουσιν ἐκτοτε κλειστήν) ἀπηγγονίσθη τῷ 1821 ὁ πατριάρχης *Γρηγόριος ὁ Ε΄* καὶ ἔνθα πρότερον κατοῦνον, οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ λεγόμενοι *Φαναριῶται*, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ σουλτάνου οἱ μεγάλοι διερχόμενοι καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας.

Αἱ συνοικίαι τοῦ Γαλατὰ καὶ τοῦ Σταυροδρομίου ἢ Πέραν εἶναι πολὺ ὀρασιώτεροι τῆς κυρίως πόλεως (Σταμποῦλ) καὶ συνδέονται μετ' αὐτῆς διὰ δύο γειφυρών. Ἐν αὐταῖς κατοικοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Εὐρωπαίων. Ὅλη ἡ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου ἐπέκεινα τοῦ Γαλατὰ κατέχεται ὑπὸ ὀρασιώτων προαστίων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐν *Αιπιοκωνίῳ* (Βεσικτὰ) νεώτερα ἀνάκτορα τοῦ σουλτάνου, *Γιλιζὴ Κίσις*, ἐνῶ κείτται τὰ περικαλλῆ ἀνάκτορα τοῦ πρῶτου Σουλτάνου Ἀβδούλ Χαμίτ τοῦ Β΄, τὸ Ὄρθεαῖον, τὰ *Θεραπεῖα*, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Δέρκων,

Ἡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ὁ *Βαθυράξ* (Μπουγιούξ Δερέ), τὸ *Ροῦμὲι Χισαὸ*, ἔνθα ἀπαντῶσιν ἀρχαῖα φρούρια, ἡ *Ροβέρτειος* σχολὴ καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ ὁ πρὸς Ν. τῆς Προποντίδος ἄγιος *Στέφανος*, ἔνθα συναμολογήθη τῷ 1878 ἡ μεταξὺ Ῥωσίας καὶ Τουρκίας συνθήκη.

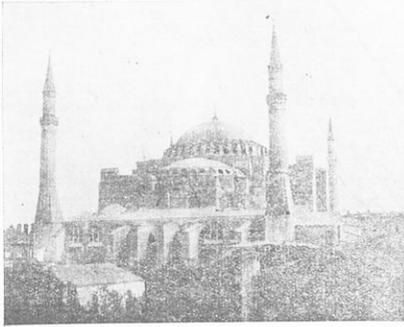
Ἡ Κωνσταντινούπολις, θεωμένη ἀπὸ τῆς θαλάσσης, παρουσιάζει λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπέστατον θέαμα ὅσον οὐδεμία πόλις τοῦ κόσμου ἔχει δὲ πολλὰ ἐλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, καθὼς τὴν *μεγάλην* τοῦ *Γέρου* σχολὴν, τὸ διασημώτατον τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, τὴν *θεολογικὴν* καὶ *ἐμπορολογικὴν* σχολὴν ἐπὶ τῆς *Χάλκης*, τὸ *Ζάκλειον παιθναρχεῖον* καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα διὰ κληροδοτημάτων καὶ δωρεῶν συντηρούμενα.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο πρωτεύουσα τοῦ *ἐλληνικοῦ βυζαντινοῦ κράτους* μέχρι τοῦ 1453, ἣτοι ἐπέκεινα τῶν χιλιῶν ἐτῶν, ὅτε κατὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν τῆς *29ης Μαΐου*, καθ' ἣν ἔπασεν ἡρωικῶς μαχόμενος ὁ τελευταῖος αυτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων *Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος*, ἐλευρεθῆν ὑπὸ τῶν Τούρκων, διατέλεσε δὲ πρωτεύουσα τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους μέχρι τοῦ 1919.

Ἐἰ πόλις τοῦ Μ. Κωνσταντινίου ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας, ὁ προμαχὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ πολιτισμοῦ ἀπέναντι ὅλου τοῦ βαρβαρικοῦ κόσμου.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως εἶναι μία τῶν πλουσιωτέρων καὶ στρατηγικωτέρων πόλεων τοῦ κόσμου, διότι θεωρεῖται ὡς κλεῖς τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Εἶναι τὸ *Παλιδίον* τῶν ἐθνικῶν ἐλληνικῶν βλέψεων, τὸ κέντρον τῶν παλαιῶν πάσης ἐλληνικῆς καρδίας, τὸ γινεῖα καὶ φαινὸν εἰδωλον τῶν ἐλπίδων τοῦ ἔθνους.

Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αυτοκρατόρων, διὰ τῆς ἡρωικῆς καὶ ἀληθοῦς βασιλικῆς αὐτοῦ θυσίας ἐνετειλάτο εἰς ἅπαν τὸ ἐλληνικὸν γένος, ὅτι μόνον αὐτὸ κέκεται ἀπαράγαρτα δικαιώματα ἐπὶ τῆς βασιλείδος ταύτης τῶν

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸς τῆς τοῦ ΘΕΟΥ ΣΟΦΙΑΣ

πόλεως καὶ οὗ ταῦτα πρέπει νὰ ἀποτελῶσι τὴν ἑσπερὰν παρκαταθήκην παντὸς Ἑλλήνου.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΜΕΤΡΩΝ (ΤΣΑΤΑΤΖΑΣ).

Εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ νομοῦ Κωνσταντινουπόλεως δὲκάζεται ἀμέσως ἡ διοικήσις *Μετρῶν*, κατέχουσα τὸ δικτικὸν μέρος τῆς χερσονήσου Κωνσταντινουπόλεως.

Πληθυσμὸς 70 χιλ. κατ.

Πόλεις. Πρωτεύουσα *Μέτροι* (Τσατάτζα, 7 χιλ. κ.), κομμόπολις μεσόγειος ἔδρα μητροπολίτου. Πρὸ τῆς Τσατάτζας ἀνεστάλη ἡ πρὸς τὴν Κωνσταντινουπόλιν προέλασις τῶν Βουλγάρων τῷ 1912. *Ἀέρχοι* παρὰ τὴν πορταλίαν τοῦ Εὐξείνου καὶ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, *Σηλυμβρία* (4 χιλ. κ.) ἀρχαία κομμόπολις καὶ *Ἐπιβάται* (6 χιλ. κ.) ἔδρα μητροπολίτου, παρὰ τὴν πόλιν τῆς Προποντίδος.

Α Λ Β Α Ν Ι Α

Ἡ Ἀλβανία τὸ πάλαι ὀνομάζετο *Ἰλλυρία*, ἐκτείνεται πρὸς Β. τῆς Ἱπείρου χωριζομένη πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν ὄρων Σκάρδου καὶ Κανδουσίων, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μαυροβουνιακῆς χώρας.

Πληθυσμὸς.—Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλβανίας ἀνέρχονται περίπου εἰς 800000.

ΣΗΜ.Οἱ ὁμιλοῦντες τὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν ὑπερβαίνουν τοὺς 1900000, ἐκ τούτων 790 χιλ. εἶναι *Μουσουλμανοὶ*, 86 χιλ. *καθολικοὶ*, 240 χιλ. *ορθόδοξοι*. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλβανίας μὲ τοὺς ἐν τῇ Σερβικῇ Ἀλβανίᾳ οἰκοῦντας ὑπερβαίνουν τοὺς 1115000.

Πλείστοι ἐκ τούτων συνεχωνεύθησαν ὡς εἴπομεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τὴν μεσημβριανὴν ἤδη Σερβίαν.

Περιπέτεια τῶν ἄλβανικῶν πληθυσμῶν.—Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα πλείστοι Ἀλβανοὶ μετηνάστευσαν εἰς χώρας τῆς Αὐστρίας ἐγκατασταθέντες πολλοὶ ἐκ τούτων εἰς τὰς πέριξ τῆς *Μητροπόλεως*, τῆς Σλαβονίας καὶ παρὰ τὴν *Ζάραν*, ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ὠραίαν ἑπαρχίαν τῆς *Ἰστρίας*, πάντες ὅμως οὗτοι ταχέως ἐξεολοθίσθησαν.

Κατὰ τὸν 15ον, 16ον καὶ τελευταίον κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα μετηνάστευσαν πολλοὶ εἰς τὴν *Νότιον Ἰταλίαν* (βασιλεῖον τῶν δύο Σικελιῶν Νεάπολιν κ.τ.λ.) περὶ τὰς 100 χιλ. περίπου. Ἐπίσης δὲ μετηνάστευσαν κατὰ τὸν 14ον καὶ 15ον αἰῶνα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τινὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πλείστοι Ἀλβανοὶ τελείως ἐξελημισθέντες.

Ἐμβαδὸν 20000 τετραγ. χιλιομέτρων περίπου.

Κλίμα.—Εἰς τὰ ὄρεινά εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, εἰς τὰ πεδινὰ καὶ ἄξυνα παρὰ τὴν θερμὸν καὶ ἐνιαχοῦ νοσῶδες.

Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας εἶναι ὀρεινὸν καὶ πρόσφορον ἰδίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ὀλίγον καλλιεργημένον.

Προϊόντα.—Ὀλίγοι δημητριακοὶ καρποὶ, βάμβαξ, ἔλαιον, καννὸς, μέταξα καὶ κτηνοτροφικά.

Ὄρη.—Ἡ Ἀλβανία διαχωρίζεται ὑπὸ πολλῶν ὄρων, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ ὄροστοχία τῶν *Κανδαυίων* ἀπὸ Β. εἰς Ν. διήκουσα, ὑψηλὰ καὶ κατάφυτα, συμπλεκόμενα πρὸς Β. μετὰ τῶν *Ἀλβανικῶν Ἀλπεων* καὶ μὲ τὸν *Τοπόρ* πρὸς Ν.

Ποταμοί.—Ὁ *Αἰλιῶν*, ὁ μέγιστος πάντων, ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, σχηματιζόμενος παρὰ τοῦ λευκοῦ Ἀρβίλωνος, πηγάζοντος ἐκ τοῦ Σκάρδου, καὶ τοῦ μέλανος Ἀρβίλωνος, πηγάζοντος ἐκ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, ὁ *Γεροσόος* (Σκούμπι), πηγάζων ἐκ τῶν Κανδαυίων χύνεται εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος, ὁ *Βογιάνας*, ὅστις διαρρεῖ τὴν Λεβεάτιδα λίμνην καὶ χύνεται εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος παρὰ τὸ Δουλοσίον, ὁ *Μάτις*, ὅστις διερχόμενος τὴν Μιρδιτίαν χύνεται ἐπίσης εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος καὶ ὁ *Ἄγρος* (Λιούμης=ποταμὸς) διαρρεῖ τὴν ἐκτεταμένην πεδιάδα τῆς Μουζακιάς· ἐκβάλλει εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος.

ἄνθραξ.—Ἡ *Λεβεάτις* (τῆς Σκόδρας), ἥτις ἀνήκει ἐν μέρει εἰς τὸ Μαυροβούνιον, τρέφει καλοὺς ἰχθύς καὶ εἶναι ἡ μεγαλύντερα λίμνη τῆς ἑλλ. χερσονήσου καὶ ἡ *Τεσροβήη*, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς ἰχθύς τῆς

Συγκοινωνία.—Ἡ Ἀλβανία εἶναι, ὡς εἴπομεν, κατ' ἐξοχὴν χώρα ὀρεινὴ, ἡ δὲ συγκοινωνία αὐτῆς δὲ εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη, ἀμαρτυροῦσά οὐδὲς ἔχει ὀλιγίστας.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων.—Οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ὀρεσβίτοι καὶ γενναῖοι ἀπόγονοι τῶν Πελαγῶν καὶ τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν συγγενεὶς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν. Κατ' ἀπόουθίαν εἶναι

ἀδελφοί (ομάιμοι) τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχουσι γραπτὴν γλῶσσαν, μεταχειρίζονται τὴν ἐλληνικὴν οἱ πλείστοι αὐτῶν ὡς ἀναγνώσαν. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν Ἀλβανῶν κατώρθωσαν νὰ διατηρήσῃσι τὴν θρησκείαν τὸν συνήθησαν ἀνάσθεν μετὰ Ἑλλήνων καὶ πάντοτε συνπολέμου μετ' αὐτῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Λυσιστῆς ὅμοι οἱ πλείστοι τῶν Ἀλβανῶν ἐγένοντο μομαεθανοὶ ὡς εἶδομεν καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν Τούρκων προεβήσαν κατὰ διαφόρους καιροὺς μεγάλας καταστροφάς εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἄλλοι δὲ πάλιν ἐξ αὐτῶν ἀποσπασθέντες ἐκ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐγένοντο καθολικοὶ (Μιρδιτῆαι).

Οἱ Ἀλβανοὶ διαγορῶνται εἰς τέσσαρα φύλα, τοὺς *Γκέγκηδες*, κατοικοῦνται; πρὸς Β. τοὺς *Τσάμηδες* καὶ *Τσάκωδες* καὶ πρὸς Ν. τοὺς *Λαίπτες* κατοικοῦνται περὶ τὰ Κεραυνία ὄρη, τὴν Παρμενθίαν καὶ τὰς Φιλιάτας τῆς Ἠπείρου.

Πολύτευμα δημοκρατικόν. — Ἰστορικῆ ἐξέλιξις αὐτοῦ. Ἡ ἀριγενὴς δημοκρατία τῆς Ἀλβανίας μετὰ τὴν συγκαρτηθεῖσαν τὴν 28ην Νοεμβρίου 1912 ἔθνητικὴ συνέλευσις ἐν Ἀλλῶν ἀπεσπασθῆ ὀριστικῶς τῆς Τουρκίας, διὰ δὲ τῆς ἐν Ἀνδίνῳ γενομένης πρεσβυτευτικῆς διασκέψεως τῆς 20ῆς Δεβρίου 1912 ἀνεγνωρίσθη ὡς βασιλείου. Ἀμέσως τότε ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τοῦ Ἀλλῶνος διώρισεν προσωρινὴν κυβέρνησιν. Τὴν 21ην δὲ Φεβρουαρίου 1914 ὁ πρίγκιψ Γουλιέλμος τοῦ Βῆθ' ἀποσχεθὴς τὸ στέμμα τῆς Ἀλβανίας ἀνήλθε τὸν ὄρθον τὴν 7ην Μαρτίου 1914, τὸν ὅποιον ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον τὴν 4ην Τεβρίου 1914 νὰ ἐγκαταλείψῃ, ἐπιφοιτῆσαι παντὸς ἐπ' αὐτοῦ δικαωματικῶς του. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τοῦ πνευματικῶν πολέμου ἡ Ἀλβανία εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Ἀυτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν.

Μετὰ τὴν ἐπιβουδαν ὅμως κατὰ Δεκεμβρίου τοῦ 1918 ἀνακαχθῆν τὸ ἐθνικὸν συνέδριον τῶν Ἀλβανῶν συνελθόν ἐν Δυρραχίῳ ὄρισεν νέαν προσωρινὴν κυβέρνησιν. Μετ' ἐπειτα δὲ ἡ συγκαρτηθεῖσα μεγάλῃ συνέλευσις ἐν Λοῦβνῳ τῆ 20ῇ Ἰανουαρίου 1920 ἔστω τὰς πρώτας ββάσεις τοῦ Ἀλβανικοῦ συντάγματος καὶ διώρισεν μόνιμον καὶ υπεύθυνον κυβέρνησιν.

Τὸ ἐν Λοῦβνῳ καταρτισθὲν σύνταγμα ἐβέβαιον τὰς ἐξῆς διατάξεις: Ἰον Ἑβρῶν ἀνωτάτων συμβουλίου ἀποτελομένου ἐκ τεσσάρων μελῶν ἰσοδυναμούντος πρὸς *Γενικὸν Λειτουργικόν* 2ον) Ὑπεύθυνον κυβέρνησιν 3ον) Βουλὴν ἀποτιθεμένην ἐξ ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, ἀναρχῶν συνάμα διατάξιν περιλαμβανόντων ὅτι πάντες οἱ πολῖται οἱ ἄνωγες ἡλικίας ἀπὸ 20 ἐτῶν καὶ ἄνω θεωροῦνται ἐκλογεῖς, ἀνὰ πεντακάσιοι δὲ τοιοῦτοι ἐκλογεῖς κτάνει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃσιν ἕνα ἀντιπρόσωπον (ἐκλεκτορα), ὅστις δέον νὰ ἄγῃ ἡλικίας 25 ἐτῶν καὶ ἄνω.

Διὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν βουλευτῶν (δηλ. δευτέρου βραχέμου) ἀπαιτεῖται ὁ ἐκλεχθῆναις τοιοῦτος νὰ ἔχῃ συμπληρωμένον τὸ 30ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Οἱ διάφοροι ἐκλεκτοραὶ συνέρχονται ἐν τῇ πρωτ. ἐκάστου νομοῦ καὶ ἐκλέγουν τοὺς βουλευτὰς τῶν ἀνερχομένων εἰς 115;

Ἀπὸ τῆς 17 Δεκεμβρίου 1920 ἡ Ἀλβανία ἀνεγνωρίσθη μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τῆ δὲ ἐνάτη Νοεμβρίου 1921 ἡ ἐν Παρισίαις συνέλευσις πρεσβυτευτικῆ διασκέψεως ἐπεκέρωσεν ὀριστικῶς τὰ ὄρια τῆς Ἀλβανίας καὶ ἀνεγνώρισεν συμφωνῶν μετὰ τὸ δικαίωμα *de jure* τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Ἐθνικὰ χρώματα ἐρυθρὸν καὶ μέλαν. Νεωτικὴ σημεῖα ἐρυθρὰ μετὰ μεγάλου δικεφάλου ἀστέρος

ΣΗΜ. Δουλοῦσθαι αἱ κτήρηματων; ἀλληλοσυναρχουόμενα ἐπιρρακί τῶν ἰσχυρῶν περὶ ἐπικρατήσεως τῆς πολιτικῆς τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ, δημοκρατικῶν πολιτικῶν ἀνωμυλίας καὶ παρακωλύσιν τὴν κανονικὴν πρόσοδον τῆς χώρας.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Ἀλβανικὴ δημοκρατία διαιρεῖται διοικητικῶς εἰς 9 νομοῦς, 1) Δυρραχιάστρον (Δρυνοπόλιν), 2) Βερατίον, 3) Λίβης, 4) Δυραχίον, 5) Ἐξβασιάν, 6) Κορυνταῖς, 7) Κοσσόβας, 8) Σκουτάρεως καὶ 9) Ἀδελῶν.

Πόλεις. — Σκόδρα (τ. Σιούταρ, 30 χιλιάδες κατ.), τῶς πρωτ. τῆς Ἀλβανίας; παρὰ τὴν Λεβεδίαν ἀλμυρῆν. Ἀϊόνας πόλις ἐμπορικὴ, ἐνταῦθα ἐτίθη ὁ Γεώργιον; Καστριότις; ἔδρα διοικητοῦ καὶ μητροπολίτου, Δυραχίον (ἡ ἀρχαία Ἐπίδαμος, 6 χιλ. κ.) πρωτ. νῦν τῆς Ἀλβανίας, Τεράνα (τ. Ταϊράν, 15 χιλ. κ.) πρὸς Α. τοῦ Δυραχίου, κείμενα ἡ ὀρειώτερα πόλις τῆς Ἀλβανίας, Ἐξβασιάν (Ἀλβανόπολις, 13 χιλ. κ.) παρὰ τὸν Γενοῦσον ποταμὸν ἐν μέσῳ καταρτίου πιδυδίας, Κορίτα πατρις τοῦ Τουρκομάνου ἠρωσῶ τῶν Ἀλβανῶν Γεωργίου Καστριώτου (Σεφεδέμπερ), ἐκτισμένη ἐπὶ ἀποκρημνῶν βράχων, Βερατίον (10 χιλ. κατ.), πόλις ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ δύο λόφοι καὶ χωριζομένη ὑπὸ τοῦ Ἄψου ποταμοῦ εἰς δύο τμήματα ἐνοσφίμα διὰ γεφυρῶν, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Βελεγράδου. Αἰλῶν (8 χιλ. κ.), πόλις παραλία, με ἀσφαλῆ λιμένα, καθ' ὅσον τὸ στόμιον τοῦ λιμένος φράσσει ἡ μικρὰ νήσος Σάσων, ἣτις τελευταίον κακῶς ἐξεχωρήθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ κράτος τῆς Ἀλβανίας καθὸ θεωρομένη ὡς συνέχεια τῶν Ἰονίων νήσων, κατεῖχτο δὲ μέχρι τοῦδε στρατιωτικῶς ἡ πόλις αὐτὴ μετὰ τῆς Σάσωνος; καὶ τὸν περίε αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἰταλίας.

Σύντομος ἱστορικὴ ἀποψις. — Ἡ δημοκρατία τῆς Ἀλβανίας, συνεστάθη τελευταίον δυομίαι τῆς Λονδινίου συνθήκης τῷ 1913 ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, πράγματι δὲ τῆ ἐπιμῶν ἀξιώσων τότε τῆς Ἀυστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας, αἱ ὅποια διὰ πολεμικῶν καὶ διπλωματικῶν τεχνασμάτων κατώρθωσαν νὰ πε-

οιλήθη ἔν αὐτῇ δυστυχῶς καὶ δολοκλήρος σχεδὸν ἡ βορεία Ἡπειρος.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν σκληρὰν καὶ ἄδικον ἀπόφασιν τῶν ἰσχυρῶν ἡ Β. Ἡπειρος δὲν ἔπαυσε νὰ διαμαρτίζεται, κηρύττει ἐκτοτε τὴν αὐτονομίαν της, ἦν διὰ τοῦ πρωτονόλου της Κιρκύρας καὶ τῆς Φλωρεντίας ὑπεκρέθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἔν τέλει αἱ Δυνάμεις.

Τελευταίον δὲ αἱ αὐταὶ Δυνάμεις βλέπουσαι τὴν καθημερινὴν αἱματοχυσίαν καὶ τὸ μέγεθος τῶν καταστροφῶν, αἰτίνες ἐξηκολούθουν λόγῳ τῆς ἀβεβαίας εἰσέτι πολιτικῆς καταστάσεως τῆς χώρας συγκατέβησαν διὰ λόγους φιλανθρωπίας εἰς τὴν ἀνακατάληψιν ταύτης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, οἱ Ἴταλοι διὰ λόγους στρατιωτικῶν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου κατέλαβον στρατιωτικῶς δολοκλήρον τὴν βορείον Ἡπειρον, τὴν ὅποιαν παρὰ τὰς τελευταίας συναφθεῖσας συνθήκας, δυνάμει τῶν ὁποίων ἐπεδικάσθη ὀριστικῶς ἡ βορεία Ἡπειρος εἰς τὴν Ἑλλάδα οὗτοι ἐκκενώσαντες αὐτὴν ἐφρόντισαν νὰ παραδώσωσι τὴν χώραν εἰς τὰς Ἀλβανικὰς ἀρχάς, αἰτίνες ἐξακολουθοῦσι νὰ καταδυναστεύωσι τοὺς κατοίκους.

Ἄν ἐλπίσωμεν ἔν τούτοις ὅτι οἱ ἰσχυροὶ δὲν θὰ θελήσωσι νὰ στερήσωσι τὴν τόσον σκληρῶς δοκιμασθεῖσαν Β. Ἡπειρον τοῦ γλυκυτάτου φωτός τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία διὰ ποσῶν αἱμάτων ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῆς μόνον ἐπὶ τινα χρόνον. Τὴν γεωγραφικὴν περιγραφὴν τῆς Β. Ἡπείρου διηλ. τῶν διαμερισμάτων Ἀγροκοσάτρον καὶ Κορυτῶς περιφερειῶν ἀκραρῶς Ἑλληνικῶν, περιελάβομεν ἔν τῇ Ἡπείρῳ (βλέπε σελ. 120),

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας κατέχον τὸ κεντρικοανατολικὸν πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντον μέρος τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς κυρίως Βουλγαρίας καὶ ἐκ τῆς τῷ 1886 ἀδιαιρέτως προσαρτηθείσης Ἀ. Ρωμανίας, καὶ μέρους τῆς βορειοανατολικῆς Μακεδονίας.

Όρια. — Τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας διὰ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐθνοπατρικῆς Τουρκίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Σερβίας καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου.

Ἐμβαδόν. — 96345 τετραγ. χιλιόμετρα.

Πληθυσμός. — (4861000 κατ.) 50 κάτοικοι ἀνάλογον κατὰ τετραγ. χιλιόμετρον.

ΣΗΜ. Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγῦ τῆς συναφθεῖσας τῷ 1919, ἡ Βουλγαρία ὑπεκρέθη

νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς μὲν τὴν Σερβίαν τὰς περιφερείας τοῦ *Τιμόκ*, *Τσαριβρόδ*, *Βοσσιλεγράδ* καὶ *Στρομνίτσης*. Εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα τὰς περιφερείας *Κομοτινῆς* (Γκιουμουλτζίνας) καὶ *Ξάνθης*, ἦτοι ὁλοκλήρου τῆς Δυτ. Θράκης. Διὰ τῆς ἐκχωρήσεως τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν ἡ Βουλγαρία ἀπώλεσεν ἔδαφος 8840 τετραγ. χιλιομ. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἔλαβε ἡ μὲν Σερβία 2390 τετραγ. χιλμ. μετὰ 112500 κατ., ἡ δὲ Ἑλλὰς 6450 τετραγ. χιλμ. μετὰ 232500 κατοίκων.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, τὸν χειμῶνα ψυχρὸν (ἡπειρωτικόν).

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους: ἦτοι *ὄρη*, *ποταμοί*, *πεδιάδες* καὶ *περίοντα*. Ἡ Βουλγαρία χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ρουμανίας ὡς εἴπομεν διὰ τοῦ Δουνάβεως, εἰς τὸ μέρος δὲ αὐτῆς ὑψοῦται ἡ ὄροστοιχία τοῦ *Αἴμου* (Βαλκάνια) ἣτις χωρίζει τὴν κυρίως Βουλγαρίαν ἀπὸ τὴν Ἀν. Ρωμανίαν, καὶ ἡ ὁσοῦ ἔχει μῆκος 600 περίπου χιλμ. καὶ πλάτος 20-40 χιλμ. ἡ ὑψηλότερα δὲ κορυφὴ αὐτοῦ δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2375 μέτρα γαλαλῆγουσα δὲ διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Αἰμωνίου εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον. Ὑψηλὰς διόδους ἔχει δύο, τὴν τῆς *Ἐλενας* καὶ τῆς *Σίτκας* διασπῶντες γενομένης διὰ τὴν νικηρὸν διάβασιν τοῦ ὄροσικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν πόλεμον μετὰ τῆς Τουρκίας τῷ 1878. Ἡ βορείος πλευρὰ τοῦ Αἴμου εἶναι δασώδης ἀποτελουμένη ἐκ δρυῶν, ὄξυων καὶ πεύκων, ἡ μεσημβριὴ δὲ αὐτοῦ πλευρὰ εἶναι τελείως γυμνὴ (φολακρῶ).

Μεταξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τῶν νοτίως ὑψομενῶν ὄροστοικῶν *Σκορίων* καὶ *Ροδόπης* ἐκτείνεται ἀπέραντος κοιλίς λίαν γόνιμος παράγουσα ἐν ἀφθονίᾳ οἶνον, διαφόρους ὀπῶρας καὶ ὀσέλαιον, τὸ ὅποιον ἐπιμάτω 1000 γρυσῶ φράγκα τὸ χιλιόγραμμον, ἦτοι τὰ 312 1/2 δράμα, πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου.

Βορείως τοῦ Αἴμου διανοίγεται μέγα ὑψίπεδον ἐξικνομένον μέχρι τῶν μεσημβριῶν ὄχθων τοῦ Δουνάβεως διαρρεόμενον ὑπὸ πολλῶν παραποτάμων αὐτοῦ, τοῦ *Τιμάζου*, τοῦ *Όσκιου*, τοῦ *Ίαντρα* καὶ τινῶν ἄλλων μικροτέρων, οἷτινες καθιστοῦσι τοῦτο γονιμώτατον εἰς τὴν καλλιέργειαν αἰῶν, κριθῆς καὶ ἀραβοσίτου, διαφόρων ὀσπρίων καὶ ἐν γένει ὄλων τῶν δημητριακῶν καρπῶν.

Ἐσαυτῶς, μεταξὺ τοῦ Αἴμου, ἐξικνομένου μέχρι τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς ὄροστοιχίας τῆς *Ροδόπης*, ἐκτείνεται ἡ εὐφρορὸς πεδιάς τοῦ Ἐβρου (Μαρίτσας), ὅπου φθίνει ἐν ἀφθονίᾳ δημητριακοὶ καρποί, κριθῆς, ὄρυζα καὶ διάφοροι ὀπῶρα.

Βίος καὶ δάιατα τῶν κατοίκων. — Οἱ κάτοικοι εἶναι κυρίως Βούλγαροι, Τούρκοι, Ἑβραῖοι καὶ Ἑλληγες, ὧν ὑπὲρ τὰς 150 χιλ. Ἰδίᾳ κατοίουν ἄλλοτε ἐν Ἀνατ. Ρωμυλ. ἡ ἐκπαρισθέντων ἦδη τῶν περιουσιῶν, συνεπέει τῶν μίσεως, τὸ ὅποιον ἀνέπτυσαν οἱ Βούλγαροι κατὰ τὸ ἔτος 1906, ὅπου ὄλωσ ἀνατίως προέβησαν εἰς ἄγριον διωγμὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξ οὗ ἔπαθον οὗτοι τὰ πάνδενα. Πλεῖστοι δὲ

τούτων λόγω του φοβερού εκείνου διωγμού ήναγκα-
σθησαν να καταλίπουν την χώραν ταύτην και να
καταφύγουν εις την Έλλάδα.

Γενικός πάντες οι γάτοικοι είναι φιλόπονοι, εργα-
τικοί, δραστήριοι.

Οι Βούλγαροι, ως γεωρίζομεν, ανήκουν εις την
Σλαβικήν οικογένειαν. Είναι φύσει γεωργικός λαός
διακρινόμενος διά την φιλοπονίαν και δραστηριό-
τητά του. Άληθές είναι ότι οπουδήποτε και αν
διασχίστη τις την χώραν νυν δεν βλέπει παρά συντο-
νισμένην εργασίαν, άγρους μεθοδικώς καλλυργημέ-
νους, δάση ύπως ήδητες περιποιημένα, κήπους εκτε-
ταμένους και πολυδένδρους ένθα βομβοΰναι αι μέ-
λισσαι ένναποθέτουσαι έντός τελειοτάτων ευρωπαϊκών
κνυελών το πολύτιμον προϊόν των.

Έν αντιθέσει προς την Ρουμανίαν μεγαλοκτη-
ματία δεν ήπάρχουσι εις την Βουλγαρίαν παρά
μόνον μικροί ιδιοκτήσται. Παντοειδείς γεωργικαί
μηχαναί εισάγονται καθημερινώς εις την χώραν
αυξανόμεναι καταληκτικώς.

ΣΗΜ. α') Η γεωργία κάμνει ήδη καθημερινώς
προόδους. Όλοι οι άγροι της Βουλγαριής χώρας
συμποσούνται εις 2200000 εκτάρια εκ των οποίων
46 χιλ., εκτάρια κατέχουσιν οι κηποι 312 χιλ. εκτά-
ρια οι λιμνώνες, 5194 εκτάρια ή καλλιεργία του
καπνού, 17 65 εκτάρια ή καλλιεργία των τεύτλων,
5094 εκτάρια οι ροδόωνες, 111 χιλ. οι άμπλωνες.
Τα τριάνοντα δέ δύο έκαστου το ύδού εδάφους καλύ-
πτονται υπό δασών ήτοι 30411 τετραγ. χιλόμετρα.

Οδδ ήτοιμηγν δεν παραλείπει το κρείσσιν να χορη-
γή ή μέσα προς βελτίωσιν της καλλιεργίας και των
προϊόντων μηλέαι και δαμασκηνάει πληροΰσι τάς
μεγάλας λεωφόρους και τάς άγροτικάς άκόμη οδούς.

ΣΗΜ. β') Πρός καταμέτρηση των άγρων μεταχει-
ρίζονται το άροον = με 100 μ. και το πολλαπλάσιον
αυτού το έκάριον = με 10000 τετρ. μ. ήτοι Βασ.
στρέματα, ήτοι 100 άρο.

Παρολίως προς την καλλιεργίαν της γής, ή
κτηνοτροφία και ήδα ή ορνιθοτροφία είναι επαρκώς
άνπτυγμένη, χαρακτηριστικόν της άγάπης των προς
τά ζώα είναι ή επιδεικνυομένη προς τά άροτριώντα
κτηνή τον στοργή έξισουμένη με την προς τά ήδα
αυτών τέκνα.

ΣΗΜ. Το 1902 ήπρηχον έν Βουλγαρία 1680000
βόες και βοΰβαλοι, 7 εκατομμύρια πρόβωτα, 1 1/2
εκατομμύριον αίγες, 440000 χοίρια και 326 χιλ.
ΰπποι.

Ένδαιτώνται δέ άνά τά όρη και τάς κοιλάδας πολ-
λά άγρια ζώα, άρκτοι, λύκοι, θίδες (σακαλία), λύγξ,
άσφο, άγριόχοιροι, έλαφοι και λαγωί.

Άξιοσημείωτον είναι ότι ο Βούλγαρος χωρικός
οϰδέσποτε ήγκαταλείπει τον ώραϊον και καθαρόν
άγροτικόν του οίκον, διά να μεταβή και ήγκατα-

σταβή εις την πόλιν ή να μενασαστείη εις άλλην
χώραν. Γίνεται δέ πολδ ένωρις οίκογενειόρχης. Μό-
νον κατά το θέρος μεταβαίνουσι καθ' όμάδας εις
την γεωτοικίην 'Ριμανίαν, όπου άσχολούνται εις
την κτηνοργίην, έπανανακμύττουσι δέ τόν χειμώνα
εις την πατρίδα των, άποκοιμίζοντες σπουδαία κέρδη.

Η Βουλγαρία είναι ή μόνη χώρα, εις ήν ο άροην
πληθυσμός είναι ύπέρτερος του θήλειου, τή 1900 έκαι
πληθυσμό 3744282 ήσαν άρρενες 1909267, θήλειαι
δέ 1834716, πληθύνονται ταχέως.

ΣΗΜ. Πάντα τά άνωτέρω πλεονεκτήματα του βουλ-
γαρικού λαού όφείλονται κατά μέγιστον μέρος εις
τούδς διδασκάλους της στοιχειώδους εκπαίδεΰσεως,
οΰτως δεν παραλείπουν ενκαιρίαν κατά της διδα-
σκαλίαν των να ήμπίνωσιν ένθουσιασμόν και αυτο-
πεποιθήσιν εις την άγάπην και άμυναν της χώρας
των προπαιδευόντες συγχρόνως τούς μαθητάς των
και στρατιωτικώς.

Θρησκεία.—Οι Βούλγαροι ανήκουν εις την
ορθόδοξον εκκλησίαν, άλλ' έπειδη κατά τά τελευταία
έτη (1871) άπεσπάρσθησαν του Οικουμενικού πα-
τριαρχείου, έκηρύχθησαν *σχιματικοί*. Ο θρησκευτι-
κός αυτών άρχηγός καλεΐται *εξάρχος* και έχει την
έδραν του έν Κων/πόλει. Δέν παραλείπουν δέ ενκαι-
ρίαν να ενεργούσι προς άρον του σχίσματος.

Παιδα.—Η παιδεία έν Βουλγαρία ήρχισιν ήδη
να αναπτύσσεται. Οι Βούλγαροι προδ δλίγων έτών
άκμην ήσαν ελάχιστα μορφωμένοι.

Βιομηχανία, εμπόριον και γεωργία.—Η βιομη-
χανία είναι ύπος ήδητες επαρκώς άνπτυγμένη ιδίως
ή ύφαντουργία των μαλλίων ύφασμάτων, των τα-
πήτων, ή Βυροσδεψία. Κατά το 1910 ήπρηχον έν
Βουλγαρία 5 σαπυνοποιεία, 22 ύψοποιεία, 1 ζαχαρο-
ποιείον έν Σόφρει, 1 ήργοστάσιον πυρίον και 84
άλετροατμόμυλοι.

Το εμπόριον εις την Βουλγαρίαν εύρίσκειται κατά
το πλείστον εις χειρας των Έβραϊον, των Άρμενιων
και των Έλλήνων, οΰτινες μετδ τών φοβεροΰς
διωγμούς δεν άπέμιναν ή ελάχιστοι. Το εμπόριον
διευκολύνεται διά τιν ήμειναν του Δουναβίου και
του Εϰξεινιον Πόντου.

Όρυκτά.—Η Βουλγαρία κέκτηται πολλούς ύπο-
γειους θησαυρούς, γοιάνθρακας (Πέτρικ και άλλα-
χοΰ) σίδηρον, χαλκόν, μόλυβδον, μάγμαρα και λιθο-
γραφικάς πλάκας. Έπί της βάσει των άνωτέρω με-
ύσιον μεταλλορυγείων άνομένεται ταχεία και μεγάλη
ανάπτυξις τούτων.

Η **εΐσαγωγή** κατά το 1912 άνήλθεν εις 13' 150000
φράγ. Η δέ **εξαγωγή** εις 112357000 φράγκ. Εκ
τούτων 50 % προήρχοντο εκ δημητριακών καρπών
και 20 % εκ κτηνοτροφικών προϊόντων. Κατά δέ
το 1920 ή μιν εισαγωγή άνήλθεν εις 2213831000 λέ-
βια, ή δέ εξαγωγή εις 1642999000.

ΣΗΜ. Κατά τὸ ἔτος 1921 ἡ Βουλγαρία ἐξήγαγε 309 χιλ. τόννους αἶτον, 62 χιλ. τόννους σικάλικω, 57 χιλ. τόννους κριθῆς, 508 χιλ. τόννους ἀραβοσίτου. Καὶ τὸ προηγούμενον ἔτος 1920 ἡ ἔσοδος τῶν δημητρ. καρπῶν ὑπῆρξε λίαν ἱκανοποιητικῆ ὑπερβάσει τὸν μέσον ὄρον τῶν συνήθων ἐσοδεῶν.

Συγκοινωνία.—Αἱ σημαντικότερα σιδηροδρομικὰ γραμμὰ εἶναι ἡ τῆς Σόφιας-Φιλιππουπόλεως - Ἀδριανουπόλεως, ἡ τῆς Σόφιας-Βελιγραδίου-Βιέννης καὶ ἡ τοῦ Γουχσουλίου-Βέρνης. Πρὸς τοῦτους δὲ καὶ πολλὰ ἄμαίετοι ὁδοὶ ἐστολισμένα διὰ δεινδροστοιχιῶν ἐκ μηλῶν καὶ δαμσκινηδῶν διευκολύνουσι τὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας. Κατὰ τῷ 1916 εἶχε κρατικὰ σιδηροδρομικὰ γραμμὰς ἐκτάσεως 2703 χιλμ. καὶ ιδιωτικὰς 241 χιλμ. καὶ 84 χιλμ. ὑπὸ κατασκευῆν.

ΣΗΜ. Μιγάλη φροντίς καταβύλλεται πρὸς καλὴν συντήρησιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τῶν ὁδῶν ἀνὰ δέκα χιλιομέτρα λειτουργεῖ πρὸς τοῦτο συνεργεῖον. Ἡ δὲ ἀγροτικὴ ἀσφάλεια εἶναι ἀπαναχρὸς τῆς χώρας πλήρως, καὶδὲ ἄρρενες ἡ θήλειαι, ἡλικίας κάτω τῶν εἰκοσιν ἐτῶν ποιεῖν οὐσιν καὶ ὀδηγοῦσιν ἀγέλας βοῶν καὶ ποίμνια προβάτων κτλ. συνιστάμενα ἐκ χιλιῶν πολλὰς κτηνῶν.

Πολίτευμα.—Βασιλεῖον-Συνταγματικὴ Μοναρχία κληρονομικῆ τοῦ Οἴκου τοῦ ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐθνοσωλεῦσεως ἐκλεγέντος πρίγκιπος. Πολίτευμα τῆ 29 Ἀπριλίου 1879, ἀνεβύθησαν τῆ 27 Μαρτίου 1893 καὶ τῆ 21 Ἰουλίου 1911. Ἡ Ἐθνοσωλεῦσεως (Σοβράνεια) σὴνταγμα ἐκ 229 ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ κατ' ἀνάλογίαν 1 πρὸς 20000 κατοίκους ἐκλεγόμενον δι' ἄμεσον καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας διὰ 4 ἔτη.

ΒΟΡΙΣ
Τσάρος τῶν
Βουλγάρων

Ἡ μεγάλη Ἐθνοσωλεῦσεως ἀποτελεῖται ἐκ 458 βουλευτῶν, ἦτοι διπλασίον ἀριθμὸς τῶν τῆς Σοβράνειας, οἱ ἴσους οὖν ὑπέχουσι τὴν ἐπιθύνην τῶν πράξεων τῶν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἐθνοσωλεῦσεως.

Ὁ Πρίγκιψ Φερδινάνδος τοῦ Σάξ-Κοβούργου καὶ Γκότα, δούξ τῆς Σαξονίας ἐξελέγη πκμψηφί Πρίγκιψ τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τῆς Ἐθνοσωλεῦσεως τοῦ Τυρνόβου τῆ 25 Ἰουνίου (7 Ἰουλίου) 1887. Ἄν καὶ ἡ ἐκλογή αὐτῆν δὲν ἐπαυροῦθη ὑπὸ τῆς ὀψήλης-Πόλης ἐπικυριάρχου τότε τῆς Βουλγαρικῆς ἡγεμονίας σμφεῶν τῆ συνθήκῃ τοῦ Βερολίνου (1878) ὁ πρίγκιψ ἔδωκεν ἐν τούτοις τὸν νουνομαρμένον ὄρκον καὶ ἀνέλαθε, εἰς χειρὰς τοῦ τῆν διακυβερνήσαν τῆς χώρας ὑπὸ τὸ ὄνομα Φερδινάνδος Α' τῆ 2/14 Αὐγούστου 1887.

Τὸ φερμάνιον τῆς 14 Μαρτίου 1896 ἐπιδοθῆν τῆν 15 Μαρτίου ἀναγνωρίζει τὸν πρίγκιπα Φερδινάνδον ὡς ἡγεμόνα τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ μεταβιβάσει τὴν

διοίκησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμανίας ὡς γενικοῦ διοικητοῦ. Τὴν ἐπικύρωσιν ταύτην ἐπιπολεῖθη ἡ ἀναγνωρίσεως παθῶν τῶν ὑπογραφῶσιν τῆν συνθήκων τοῦ Βερολίνου Δουκῶσιν. Τῆ 22α Σεπτεμβρίου (5 Ὀκτωβρίου) 1908 ἐν Τυρνόβῳ ὁ πρίγκιψ Φερδινάνδος ἀνεκήρυξε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωμανίαν ἀνεξαρτήτους [καὶ συστήσας αὐτὰς εἰς βασιλεῖον ἀνεξαρτήτου βασιλέως (Τσάρος) τῶν Βουλγάρων.

Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Βουλγαρίας ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Τουρκίας τῆ 20 Ἀπριλίου 1909, ὑπὸ τῆς Ῥωσίας, Γαλλίας, Μ. Βρετανίας, τῆ 23 Ἀπριλίου, ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ Ἰταλίας τῆ 27 Ἀπριλίου 1909. Τῆ 3 Ὀκτωβρίου 1918 ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος [πρητήθη τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ πρωτότεκνου υἱοῦ τοῦ, ἀνεβύθητος εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τῆς ἐπωνυμίας Βόρις I'.

Σημια πολεμικῆ καὶ ἐμπορικῆ. Τρεῖς ὁρίζονται λωρῖδες λευκῆ, πρασίνῃ καὶ ἐρυθρῶν.

Ὁ στρατὸς ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἀνέρχεται εἰς 60000 ἄνδρας, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 450000 ἄνδρας, κέκτηται δὲ καὶ ἀσημαντὸν μικρὸν στολισκὸν ἀποτελούμενον ἐκ 12 μικρῶν πλοίων. Διὰ τῆς συνθήκης ὅμως τοῦ Νεϊγῦ περιουρίσθη μίσητος εἰς 15 χιλιάδας ἢ ἐν καιρῷ εἰρήνης δύναμις τοῦ στρατοῦ τῆς.

Προϋπολογισμὸς (1912).—Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνέρχονται εἰς 149515000 φράγκων, εἰς ἴσον ποσὸν δὲ καὶ τὰ ἔξοδα (νόμισμα λέβ=φράγκον). Κατὰ δὲ τὸ 1921—22 τὰ μὲν ἔσοδα ἀνήλθον εἰς 2829209751 λέβ a, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 2307510751.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου εἶναι ἡ Σόφια (154400 κ.), κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑπορείας τοῦ Αἴμου ἐπὶ ὄρειοι καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ σιδηροδρόμου, ὅστις συνδέεται μετὰ τῶν ἡνωμένων σιδηροδρόμων τῆς Εὐρώπης. Εἶναι πόλις μὲ κανονικὴν ὀρυμοτιάν καὶ μὲ πολλὰς καὶ ὠραίας οἰκοδομὰς, ἀνάκτορα, ὑπουργεῖα κτλ. μὲ Πολυτεχνικὸν Ἰνστιτούτον ἑρυθρὸν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἐν Βιέννῃ τοιοῦτου. Πρὸς Β. τοῦ Αἴμου καὶ ἐν τῷ μέσῳ περὶον τῆς χώρας εἶναι τὸ Τυρνόβον (13900 κ.), πόλις ὀρεινὰ καὶ ἐμπορικῆ, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας. Πρὸς Α. τοῦ Τυρνόβου κείται ἡ Σοφίμα (28000 κ.), πόλις ὀρεινὴ, συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Βιάννας (πάλαι Ὀησοῦ, 50800 κ.), τοῦ μεγαλύτερου λιμένος τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, καὶ ἐν ἡ πολλοὶ Ἕλληνες κατοικοῦσι διατηροῦντες καλῶς κατηριτωμένα σχολεῖα καὶ νοσοκομείον.

Ἡ Βουλγαρία ἔχει καὶ πολλὰς παραουναβίου πόλεις, ὧν πλείστοι εἶναι ὄρειαι καὶ ἔχουσι μέγα ἐμπορίον, ἰδίως δημητριακῶν καρπῶν· αἱ ἐπισημότεραι τούτων εἶναι τὸ Βιδίον (17700 κ.), ἡ Νικόπολις, τὸ Σίστοβον (12000 κ.), τὸ Γουχσουλίου

(41500 κ.) εἰς τὴν πόλιν ταύτην καταλήγει καὶ ὁ ἀπὸ Βάρνης σιδηροδρόμος.

Ἡ πόλις *Πιέδνα* (27700 κ.) εἶναι μεσόγειος καὶ ὄχυρά, ἐγένετο δὲ ὀνομασθῆ κατὰ τὸν Ῥοσσοιουρ-
νικὸν πόλεμον (1877—78) διὰ τὴν αὐτὴν πολιορκίαν
τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Ῥώσων. *Λούπτιτσα* (13500
κατ.), *Κισσοπέδη* (15000 κ.), *Σαμόκοβο* (12000 κ.)
παρὰ τὰ Μακεδονικὰ σύνορα.

Πόλεις ἐν τῇ Ἄν. Ῥωμανία εἶναι ἡ *Φιλιππού-
πολις* (63400 κ.), κτίσμα Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα,
ἐπιτιμὴν ἐπὶ τριῶν λόφων, διαρροεμένη δ' ὑπὸ τοῦ
Ἐβρου καὶ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς
Κοσταντινουπόλεως· ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον πρὸ ὀλίγων
ἔτων πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ τὰ *Ζαρί-
φεια Διδασκαλεῖα*. (1) *Στενίμαχος* (14000 κ.) κει-
μένη πρὸς Ν. τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ κατοικου-
μένη ὑπὸ Ἑλλήνων, διατηροῦντων ἀκμαῖον τὸ ἐθνι-
κὸν φρόνημα, *Σήλνμος* (28600 κατ.) ὑπὸ τὰς ὑπο-
ρρείας τοῦ Αἰμου, *Ἀγγαίος* (6 χιλ. κ.) ὄκον ἄλλοτε ἑλ-
λήνων παρ' αὐτῇ ἐφθιρταν ἄνεκα παρέρουσαι πλεόν
τῶν 28 ἑκατομμυρίων τόννων ἐτησίως ἄλατος. *Σφ-
ζόπολις* (Ἀπολλωνία, 4 χιλ. κ.), *Πέρογος* (15000 κ.),
ἔδρα μητροπολίτου μετὰ λαμπρῶν Ἑλλήν. σχολείων
καὶ *Μεσημβρία* (2500 κ.), κείμενα παρὰ τὸν Εἰζέτι-
νον πόντον καὶ οἰκούμενα κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ
Ἑλλήνων. Μεταξὺ τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν πό-
λεων ἀξιοσημειῶται εἶναι ἡ *Υάμπολις* (20000 κ.),
τὸ *Καζανλίκ* (20000 κ.), ὀνομαστὸν διὰ τὸ ἐκεῖ πα-
ραγόμενον ἐξαιρετικὸν ῥοδέλαιον, τὸ *Εσοκ Ζααρά*
(22000 κατ.), καὶ *Γ ἐν Ζααρά* (Παλαιὰ καὶ Νέα Ζα-
γορά), κομποπόλις ἐμπορικῆ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς
γραμμῆς, καὶ τὸ *Τατάρ Παζαργεζίκ* (19500 κ.).

Βουλγαρικὴ Μακεδονία.—Ἡ διὰ τῆς συνθήκης
τοῦ Βουκουρεστίου (1913) παραχωρηθεῖσα εἰς τὴν
Βουλγαρίαν *Βορειανατολικὴ Μακεδονία* κατέχει τὴν
περὶ τὸν Ὀρβήλον (Περὶ ὄρος μέχρι τοῦ Μάβης
Ἐσσάτιν) πρὸς Δ. καὶ πᾶσαν τὴν στενὴν βορείαν
ἐπικράτειαν τῶν ποταμῶν *Στριμόνος* καὶ *Νέστον*
χώραν.

Περιλαμβάνει τὰς τέως ὀθωμανικὰς ὑποδιοική-
σεις *Πετριτσίου*, *Μελνίκου* καὶ *Νευροκόπιου*.

Ὀλόκληρον τὸ ἀνωτέρω Μακεδονικὸν τοῦτο
τμήμα εἶχε καταλάβει ὁ ἀνδραγαθὸς Ἑλληνικὸς στρα-
τὸς τρέμας εἰς ἐπαύσητον φυγῆν τοὺς Βουλγαρίους
ὑπερβίως νικηφόρος τὰς κορυφὰς τοῦ Μάβης, τοῦ
Ὀρβήλου καὶ τῆς Ῥοδόπης καὶ ἐκπορθήσας τὰ ἀπρό-
σιτα στενὰ τῆς Κρένας μέχρι τῶν παλαιῶν Βουλ-
γαρικῶν συνόρων (Ἄνω Τζουμαγιάς).

Πόλεις.—Ἀξιόλογοι ἐνταῦθα εἶναι ἡ πόλις τῆς
Πετριτσίου (6000 κατ.), τὸ *Μελνίκον* (Μελνίκ, 8000
κατ.) ἐπιτιμὸν ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀρβήλου

καὶ ἐπὶ ἀποτόμων φαράγγων, πόλις ὄχυρά καὶ ἱστο-
ρικῆ, ἔδρα ποτὲ Μητροπολίτου, παρὶς τοῦ ἀειμνή-
στου Πολυζωΐδου, παρέρουσα ἐξαιρετικὸν οἶνον, καὶ
τὸ *Νευροκόπιον* (8000 κατ.) παρὰ τὸν ποταμὸν
Νέστον.

Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τῶν ἀνωτέρω πόλεων
καὶ πολλῶν ἄλλων κοινῶν φιλοπάτριδες Ἑλληνες
μὴ ἀνεχόμενοι νὰ παραμείνωσιν ὑπὸ τὴν κυριαρ-
χίαν τῶν Βουλγάρων ἔδρασαν πῦρ εἰς τὰς οἰκίας αὐ-
τῶν μετοικήσαντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν,
ὅπως ἀνεγείρωσι νέας πόλεις.

Ἱστορικὴ Ἐποψις.—Οἱ Βούλγαροι ἐν ἀρχῇ κα-
τόικουν τὰς περὶ τὸν ποταμὸν Βόλγαν χώρας, ἐξ οὗ
καὶ ὀνομασθήσαν *Βούλγαροι*. Ἐκείθεν δὲ ὁρμήμε-
νοι διέβησαν τὸν Δούναβιν περὶ τὸ 680 μ. Χ. καὶ
ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν σήμερον καλουμένην *Βουλ-
γαρίαν*, πάλαι Κέτω Μοισίαν, ἔθνα ἀναμειχθέντες
μετὰ Σλαβικῶν τινος λαοῦ παρέλαβον παρ' αὐτοῦ
τὴν γλῶσσαν καὶ ἔξεστανύθησαν, βραδύτερον δὲ
ἐδιδάχθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων, τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθο-
δίου, τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ ἔγιναν χριστιαν-
οὶ κατὰ τὴν 9ην μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα.

Καὶ τῶν ἀρχαῶν μὲν οἱ Βούλγαροι ἀπέβλεσαν κρά-
τος ἀνεξάρτητον, ἀλλ' ἐπειδὴ κατόπιν εἰσέβαλον εἰς
τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἐληλάτου ἀντὶς, ἐκατε-
πολεμήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔγιναν φρόνον
ὑποτελεῖς εἰς αὐτοὺς, ἀκολούθησεν δὲ καὶ ὑπετίρη-
σαν ὀλοσχερῶς, τὸ δὲ κράτος αὐτῶν κατελύθη.

Ἐπειτα ὅμως πάλιν κατώρθωσαν νὰ ἰδρῦσασιν
νέον Βουλγαρικὸν Κράτος, ὅπερ βλέταξιν οἱ Τούρ-
κοι τῷ 1386, ἔκτοτε δὲ οἱ Βούλγαροι διετέλεσαν ὑπὸ
τὴν ἔξουσίαν τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ ἀπηλευθέρω-
σαν αὐτοὺς ἡ Ῥωσία τῷ 1878.

Τελευταῖον οἱ Βούλγαροι συμμαχῆσαντες εἰς τὸν
κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον τῷ 1912 μετὰ τῶν Ἑλ-
λήνων, Σέρβων καὶ Μαυροβουνίων ἐπέτελεσαν κατ'
ἀρχὰς ἀξιόλογα κατορθώματα κυριεύσαντες τὴν
Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Θρά-
κης. Λευθέντες ὅμως κατόπιν ἄπλητοῦ καὶ δόλου
εἰς τοὺς συμμαχίους αὐτῶν προεβλέσαν τὸν κατ'
αὐτῶν πόλεμον τῶν συμμαχῶν. Ἡ Βουλγαρία ἤττη-
θεῖσα ὀλοσχερῶς κυρίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔλασε
τὰς περισσότερας αὐτῆς κτήσεις.

Ἡ διαγογγῆ ἦν ἐδαφικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Βουλ-
γαρικὸς λαὸς κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους
δεικνύει ὅτι ἐλάχιστα ἔχει ἐπιδοῦσαι εἰς τοὺς οὗτους ὁ
Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς καὶ ὅτι ἐξακολουθοῦσι νὰ
εἶναι οἱ αὐτοὶ ὡς χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν ἱστο-
ρικῶν κατὰ τὸν μεσaiώνα.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Ἡ Ρουμανία (*πίλα Δακία*) εἶναι ἓν ἐκ τῶν μεγαλύτερων κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, εἶναι προέκτασις τῶν *Καρπαθίων χωσῶν* καὶ χωρσιμενεῖα ὡς γέφυρα μεταδὺν Ῥωσίας, Οὐγγαρίας καὶ τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς.

Ὅρια.—Ὅριζοῦται δὲ πρὸς τὰ ΒΑ. ὑπὸ τῆς Ῥωσίας (Οὐκρανίας), πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Πολωνίας (Ανιστέρων ποταμοῦ) καὶ Τσεχοσλοβακίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Νοτιοσλαβίας, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, χωρίζουμένη ὑπὸ τοῦ Δουνάβειου, πλὴν τῆς χώρας τῆς Δοβρουτσᾶς.

Ἡ Ρουμανία διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σαιν Ζερμὰν ἔνεπλήρωσε τὸ ἀνότατον ὄριον τῶν ἔθνικῶν της δεικνόν, *ἑπεροδιαλισσισθία* κατέστη κράτος μετὰ ἐμβαδῶν 304244 τετραγ. χλμ. Ἐξ αὐτῶν δὲ 156341 τετραγ. χλμ. προσήρτησεν ἡ Ρουμανία μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀντιπροσωπεύει εἰς τετραγ. χλμ. τὴν ἑκτασίαν τῶν ἐσχ. ἐπαρχῶν α') Βεσσαραβία 44422, β') Βουκοβίνας 10442, γ') Τρανσυλβανίας 57819, δ') Μαραμουρέχης 8592, ε') Κουζάνας 17086 καὶ ς') Βαράντο 17980.

Πληθυσμός.—Διὰ τῆς προσηρτήσεως τῶν ἀνοτέρω ἐπαρχῶν ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρουμανίας ἠξήθη ἀπὸ 7897000 κατ. τοῦ παλαίου βασιλείου εἰς 16262177 κατ. ἔν οἷς ὑπὲρ τοῦ 60 χιλ. Ἕλληνας, ὡν πολλοὶ ἠρνήθησαν κατὰ τύπον τῆν ἑλλ. ἐθνότητα χροῖν συμφερόντων γενόμενοι Ῥουμᾶνοι, «52 κάτοικοι ἀναλογοῦσι κατὰ τετραγ. χλμ.».

ΣΗΜ. Τὰ ὑποταχθέντα εἰς τὴν Ῥουμανίαν ἀλλογενῆ στοιχεῖα δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσιν ὡς ἑξῆς: 1700000 Οὐγγροί, 1700000 Γερμανοί, 150000 Βούλγαροι καὶ 70000 Σέρβοι.

Ἔδαφος, Ποταμοί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Ρουμανίας ἀποτελεῖ μίαν ἀγανῆ πεδιάδα κεκαλυμμένην κατὰ τὸ 1/6 ὑπὸ ἀπεράντων δασῶν καὶ μόνον πρὸς τὸ ΒΑ. μέρος εἶναι ὄρεινόν, καθ' ὅσον ἐκτείνονται ἔν αὐτῷ αἱ δασώδεις ὄροστοιχίαι τῶν τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων, αἵτινες περιλήφθησαν ἤδη κατὰ τὸ πλείστον ἐν Ῥουμανίᾳ. Εἶναι δὲ 46% καλλιεργημένον πλὴν τοῦ 1/4, ὅπερ εἶναι ἔντελὸς ἀκαλλιέργητον. Τὸ πλείστον τῶν ἀγρῶν ἀνήκει εἰς μεγαλοκτηματίας (Βογλῆρους). Οἱ ἔξοι δὲν δύνανται νὰ γίνωσι (νὰ ἀποκτήσωσι) γεωκλήμονες.

Ἡ ἀγανῆς αὕτη πεδιάς διασρέεται ὑπὸ πολλῶν παραποτάμων τοῦ Δουνάβειου, ἐκ τῶν ὁποίων σημαντικώτεροι εἶναι ὁ Ἀλόνας χωρίζων τὴν Βλαχίαν εἰς μικρὰν τοιαύτην πρὸς Δ. καὶ εἰς μεγάλην πρὸς Α. Ὁ Δουμλοβίτσας, ὁ Ταιουίτσας, ὁ Βουζέος, ὁ Σαρέις, ὁ Προῦθος, πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων, καὶ ὁ Δούναβις ἀμφότεροι ἐξορίζων πρὸ τῆς προσαρτήσεως τῆς Βεσσαραβίας τὴν Ῥουμανίαν ἀπὸ

τῆς Ῥωσίας. Ἄπαντες οἱ ποταμοὶ οὗτοι πηγύννται τῶν ἑμιτόνων.

Κλίμα, Προϊόντα.—Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγιεινὸν τὸν χειμῶνα, καυκώτατον δὲ τὸ θέρος. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι λίαν εὐφορὸν παράγι εἰς μεγάλας ποσότητας δημητριακοῦς καρπούς, ἀροσάσιον, σῆμαμον, γαμήλια, τεύτλα, καπνόν, διαφόρους ὄπφωρας, ἔν ἀφθονία δομάσκηνα, ἔξ ὧν κατασκευάζεται τὸ ποτὸν τζουάικα.

ΣΗΜ. Οἱ Ῥουμᾶνοι χωρικοὶ τρέφονται κυρίως δι' ἀραβσίτου, ὄσπριων καὶ παστίων ἰχθύων.

Κτηνοτροφικὰ εἶδη εἰς σημαντικὸν ἀριθμὸν, καθ' ὅσον εἰς τὰς πλουσιωτάτας αὐτῆς βοσκάς (σημειώτερον, ὅτι τὸ 1/10 τῆς χώρας καλύπτεται ὑπὸ λιμῶνων) εἰς οὗς τρέφονται πολυάριθμοι ἀγέλαι βοῦν, ἵππων, χοίρων καὶ ὑπὲρ τὰ 7 ἑκατομύρια αἰγῶν καὶ προβάτων, ὁ ὀλιγαριθμὸς καὶ ἰσχυρὸς βούβουλος χρησιμοποιεῖται ὡς τὸ κίριον ἀροστῶν κτήνος.

Μεταδὺν τῶν μεγάλων θησαυρῶν τῆς Ῥουμανικῆς γῆς ὑπάρχουσι διάφοροι πηγαί, πετρελαίου, ὧν ἡ ἐκμετάλλεσις ἀνεργεῖται ουστηματικῶς. Τῷ 1914 ἔξηχθησαν 144000 μετρικαὶ τόννοι (τόννος=μετὰ 1000 κιλόγρ. γαλλικὰ περίπου, ἧτοι ἔν κυβικὸν μέτρον), ἐκ δὲ τῶν ἀπεράντων δασῶν ἐξάγουσι μεγάλας ποσότητας ξυλίας εὐλοκωμένης τῆς μεταφορᾶς τῶν διὰ τῶν ποταμῶν ὑδάτων.

Πλούσια δὲ κοιτάσματα ὄρυκτοῦ ἕλιτος εὐρίσκονται εἰς τὰς ὑπερῆας τῶν μεσημβρινῶν Καρπαθίων.

Χορογραφικὴ διαίρεσις.—Ἡ πρὸ τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου Ῥουμανία διαίρεται εἰς τρία μέρη, τὴν Βλαχίαν (μεγάλην καὶ μικράν), κειμένην μεταδὺν τοῦ Δουνάβειου καὶ τῶν τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων, τὴν Μολδαβίαν κειμένην μεταδὺν τοῦ Προῦθου καὶ τῶν Καρπαθίων καὶ τὴν Δοβρουτσάν, εἰς ἣν προσετέθη δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) ἅπανα ἡ τέως Βουλγαρικὴ χώρα, ἡ κειμένη μεταδὺν τοῦ Δουνάβειου, τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς παραδουναβίου πόλεως *Τουτράκ*ν μέχρι τῆς πρὸς τὸν Εὐξείνου μικρᾶς παραλίου πόλεως *Μπαϊτζί* περιλήψεις οὕτως ἔν αὐτῇ καὶ τῆς παρὰ τὸν Δούναβιν ὀχυρωτάτης πόλεως *Σιλιστρία*. Αἱ δὲ μετὰ τὸν πόλεμον προσαρτηθεῖσαι εἰς τὴν Ῥουμανίαν ἐπαρχία εἶναι, ὡς εἴπομεν, ἡ Βεσσαραβία πρὸς Α., ἡ Βουκοβίνα, ἡ Τρανσυλβανία, ἡ Μαραμουρέχη, ἡ Κουζάνα καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ Βαράντο πρὸς βορρᾶν.

Στρατιωτικὰ δυνάμεις.—Ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς κλίματις διοργανωμένους ἀνέρχεται ἔν εἰρήνῃ εἰς 215000 ἄνδρας, ἔν πολέμῳ δὲ εἰς 1200000. Ἡ Ρουμανία κένηται καὶ πολεμικὸν στολισμὸν ἀποτελούμενον ἐκ 34 μικρῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο μικρὰ θεωρητικά, μίαν ναυτικὴν σχολήν, 15 τορπιλικὰ, σημαντικὸν ἀριθμὸν ἀεροπλάνων καὶ ὑδροπλάνων. Κένηται δὲ ὁσάντως καὶ ἀξιόλογον ἔμπο-

οικόν ναυτικόν αποτελούμενον από ώραία και ταχίστα σκάφη, κινούμενα διά πετρελαιομηχανών και διοικούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ πληρωμάτων ἑλληνικῶν, περιπέλοντα τὴν ἀνατολικὴν μεσόγειον μέχρι τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς Ἀφρικής.

Προϋπολογισμός.—Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Ρουμανίας (τῷ 1912) ἐνέγραψεν ἔσοδα μὲν 416 ἑκατομ. λέι, ἔξοδα δὲ ἴσον ποσόν. Ἄλλ', ὁ μὲτὰ τὸν πόλεμον προϋπολογισμὸς (τῷ 1922—23) ἀνῆλθεν εἰς ἔσοδα 10498283482, εἰς ἔξοδα δὲ τὸ αὐτὸ ποσόν (νόμισμα λέι=φράγκον. (1)

Παιδεία.—Ἡ παιδεία ἐν Ρουμανίᾳ εἶναι ἀρκεύνητος ἀνεπτυγμένη καὶ μόνον ἢ στοιχειώδης ἐκπαιδευσις δευτερεῖ ὀλίγον. Ἡ λαλομένη δὲ γλῶσσα εἶναι κοινῆ λατινικῆς καὶ σλαβικῆς, περιέχουσα καὶ πληθὺν λέξεων ἑλληνικῶν καὶ ἰδίως ἐκκλησιαστικῶν.

Βιομηχανία καὶ ἐμπορίαι.—Ἐκ τῆς βιομηχανίας ἀκμάζει κυρίως ἡ ἀνεργοποίησις, τὸ ἔμποριον εὐρίσκειται ἐν ἀκμῇ εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν πολυαριθμοτέρων Ἰουδαίων, τῶν τελευταίων καταχορηγημένων δι' ἀσχοκηρδίας τῆς ὀλιγοκρατίας καὶ τῆς ἀγαθέτητος τῶν χωρικῶν εἰς τὰ σιτηρὰ, τὸν ἀραβόσπον καὶ ἐν γένει εἰς τὰ δημητριακὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, βοῦς, πρόβατα, χοίρους καὶ ἵππους. Πρὸς τοῦτους δὲ ἔδειξι ἀφθονον ξυλίων, πετρελίων καὶ οὐρετικῶν ἄλλας.

Συγκοινωνία.—Ἡ συγκοινωνία διαφόρων πόλεων καὶ κομῶν τῆς Ρουμανίας γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ ποῦδὸν διὰ τοῦ Λουναβίου καὶ τῶν παραποτάμιον αὐτοῦ, καὶ διὰ τῶν πολυαριθμῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἵτινες συνδέονται μετὰ τοῦ σιδηροδρομικοῦ συμπλέγματος τῆς Ἑυρώπης. Τὸ σύνολον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 11789 χιλμ. ἐκ τῶν ὁποίων 8501 χιλμ. ἀνήκουσιν εἰς τὸ κράτος (κρατικαί) καὶ 3288 χιλμ. διαφέρουν ἑταίρειῶν, διευθύνονται ὅμως ὑπὸ τοῦ κράτους ταχυδρομεία, τηλεγραφεία, ἠαδιοτηλεγραφικαὶ σταθμοὶ καὶ τηλεφωνεῖα εὐρίσκονται ἐν τελειότητι ἀπανταχοῦ τῆς χώρας.

Εἰσαγωγή καὶ ἐξαγωγή.—Ἡ εἰσαγωγή, κατὰ τὸ 1912 ἀνῆρχετο εἰς 4305690000 λέι=φράγκα, ἡ δὲ ἐξαγωγή εἰς 5540190000 λέι. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1920 ἡ μὲν εἰσαγωγή ὑπερέβη τὸ 6901940000, ἡ δὲ ἐξαγωγή ἀνῆλθεν εἰς 35338970000 λέι.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὴ μοναρχία καθιερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῆς 13 ἰουλίου 1866 καὶ ἀνήκουσα εἰς τοὺς ἄρνας ἀποτόνους Καρόλου τοῦ Α' ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Χοετζόλλερν, ἀναγνωρισθεῖσα ὑπὸ των Δυναμῶν τῆ 24 Ὀκτωβρίου 1866. Καὶ εἰς βασιλείαν τῆ 26 Μαρτίου 1881. Ὁ Πρίγκις Φερδινάνδος Χοετζόλλερν, γεννηθεὶς τῆ 24 Ἀγούστου

1865, ἀνεκρόρηθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἐπίδοξος διάδοχος τῆ 26 Μαρτίου 1889 καὶ διὰ ψηφίσματος τῆς

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ Α' Βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας ὁμῆσεν ἀναγκαστικῆς καθολικῆς ψήφουρίας. Οἱ ἐκλογεῖς πρέπει νὰ ἤχωνιν ἡλικίαν 21 ἔτους, οἱ δὲ ἐκλεγόμενοι 25. Διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Γερουσίας ὁ νόμος ἀξιοὶ οἱ τε ἐκλογεῖς καὶ οἱ ἐκλεγόμενοι νὰ ἔχωνιν ἡλικίαν 40 ἔτων. Σμῆμα: Τρεῖς κἄθετος χωρίδες, κομῆ, κροτῆν ἐρυθρά.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τοῦ 1710 μέχρι τοῦ 1821 πάντες σχεδὸν οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἦσαν Ἕλλητες Φαναριῶται (Μαυροκορδαῖτοι, Καλιμτζαί, Γαζίαι, Καρατζάδες, Ὑψηλάνται, Μουρούζαι, Σούτσοι).

Θρησκεία.—Οἱ Ρουμῆνοι κατόντοι ἐκ τῶν Δακῶν, οἵτινες ἀνεμειχθήσαν μετὰ τῶν Ρωμαίων, ἐξ ὧν παρέλαβον καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Ἡ ἐκκλησία δὲ αὐτῶν εἶναι αὐτοκέφαλος, διοικεῖται ὑπὸ ἱεράς συνόδου, ἡ ἀρχιεπίσκοπος εἶναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βουκουρεστίου, ὅστις πρὸ τινος χρόνου, ἀνεγκληθῆσεν ἱεράς συνόδου ἐν Βουκουρεστίῳ, εἰς ἣν συμμετέσχον καὶ πολλοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχείων καὶ ὀρθόδοξον ἐκκλησιῶν, ἀνηγορεύθη ἀρχιεπίσκοπος Βουκουρεστίου καὶ μακαριώτατος πατριάρχης πάσης Ρουμανίας.

ΣΗΜ. Οἱ κάτοικοι τῆς Ρουμανίας κατὰ θρησκευμάτα εἶναι 11803177 ὀρθόδοξοι, 1630000 ρωμαιοκαθολικοί, 1365000 οὐνταὶ 1204000 προτεστάνται, 610000 Ἐβραῖοι καὶ 250000 μουσουλμανοί. **Διοικητικὴ διαίρεσις.**—Διοικητικῶς διαίρεται ἡ Ρουμανία εἰς 70 νομοῦς.

Πόλεις.—Πρωτ. τῆς Βλαχίας καὶ ὅλου τοῦ κράτους εἶναι τὸ Βουκουρεστίον (=πόλις χαρὰς) κείμενον ἐν τῷ μέσῳ περὶ τὴν γλῶσσαν παρόχθιος τοῦ Δουμπροβίτσα μετὰ πολυαριθμῶν γεφυρῶν, ἔχει ὄχρῳ φρούρια, μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς μὲ ὀραίους κήπους, λαμπροὺς περιπατήσιμους, θέατρα, Πανεπιστήμιον, βιβλιοθηκὴν καὶ πολλὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Ἀπέχει 50 χιλμ. ἀπὸ τῶν ἑλῶδων ὄχθων τοῦ Δουναβίου. Πρὸς Ν. τοῦ Βουκουρεστίου εἶναι τὸ ἐπίνετον αὐτοῦ Γιορτζεβον (25000 κ.), κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερῆς ὄχθης τοῦ

(1) Ἀποκτικῶς λόγῳ τῶν οικονομικῶν ἀνομιῶν τῆς χώρας καὶ τῆς ἁγῶν νόμισμα λέι ὑπολείπεται κατὰ ποῦδὸν τῆς ἀξίας τοῦ φράγκου, ὅπως καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας αναβαίνει ταῦτον.

Δουνάβειος ἀπέναντι τοῦ Ρουχουσιζίου, πρὸς δυσμὰς τοῦ Βουκουρεστίου εἶναι ἡ *Κρασόβα* (52000 κ.) ἐπὶ παραποτάμιον τοῦ Δουνάβειου. Πρὸς Β. τῆς Κραϊόβης εἶναι ἡ μικρὰ κόμη *Δραγατσίνου* πρὸς τὸν ποταμὸν Ἄλουταν, ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐπαναστάσεως διὰ τὸν ἥρωικόν θάνατον τῶν τσερλοχτινῶν. Πρὸς Β. τοῦ Βουκουρεστίου εἶναι τὸ *Πλοστσι* (58000 κ.), ἀνατολικῶς τούτου εἶναι ἡ *Βραϊλά* 66000 κ.) διενεργούσα διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον δημοπρατικῶν κορπῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβειου, ἐν ἡ πλεῖστοι Ἕλληνες διατηροῦσιν ἀξιόλογα ἔλλην. ἐκπαιδευτήρια, γυμνάσιον, ἔλλ. καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Πρὸς Δ. εἶναι τὸ *Βουζέου* (30000 κ.), *Γαλάτσιον* (73000 κ.), ὧν πολλοὶ Ἕλληνες, κείμενον ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβειου πρὸς τὴν συμβολὴν τοῦ Προῦθου καὶ τοῦ Σερέτου, εἶναι ἡ ἐμπορικώτερος πόλις τῆς Ρουμανίας, ἔδρα τῆς ἐπὶ τοῦ Δουνάβειου διεθνoῦς ἐπιτροπείας, κέντρον διαμετακομιστικῆς ἐμπορίας δημοπρατικῶν κτλ. ἔχει γυμνάσιον καὶ κατώτερα ἑλληνικὰ σχολεῖα συντηρούμενα δὲ τῆς γενναιοδοσίας τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων.

Ἔρσοβα ἔνθα καὶ αἱ σιδηρᾶ πύλαι τοῦ Δουνάβειου, *Τορπνο-Σεβερίνον* (25000 κ.), *Καλαράτιον* (20000 κ.) ἀντικρὸ τῆς ὀρθρᾶς βουλγ. πόλεως Βκιδινίου καὶ *Τορνο Μαγυρέλι* ἄσασαι παραδουνάβιοι ἐμπορικὰ κομποπόλεις. **Ὄκνα** πρὸς τὰς μεσημβρινὰς ὑπορείας τῶν τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων ἔνθα καὶ αἱ σπουδαιότερα πηγαὶ πετρελαίου. *Φοζάνη* (30000 κ.) κειμένη ΒΑ. τῆς Βραϊλάς.

Τῆς *Μολδανθας* πρῶτ. εἶναι τὸ *Ίάσιον* (76000 κάτ. ἐξ ὧν οἱ ἡμίσεις Ἑβραῖοι) πρὸς τὸν ποταμὸν *Προῦθου*, ἔχει Πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια. Τὸ *Ίάσιον* εἶναι ἐπίσημον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, διότι ἐν αὐτῷ ἐκήρυξεν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης τὴν ἱερὰν ἐπαναστάσιν τῆ 22 Φεβρουαρίου 1821. Πρὸς Ν. τοῦ Ίασίου κεῖται ἡ *Βεαλίτ* (25000 κ.).

Τῆς δὲ *Λοβροντοῦς*, ἐπαρχίας νοσόδους καὶ θραυῶς κατοικημένης, ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ *Τοπλίσα* (22000 κ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβειου. Ἐπὶ δὲ τῆς πρὸς τὸν Εὐξείνου πόντον παραλάς εἶναι ὁ *Σουλνός*, κείμενος πρὸς τὸ μέσον στόμα τοῦ Δουνάβειου ἔνθα συνέχεται καὶ κανονίζει τοὺς διαφόρους ὄρους τῆς ποταμοπλοίας ἡ διεθνῆς ἐπιτροπὴ. Κατωτέρω τοῦ Σουλνὰ κεῖται ἡ *Κωσιάντσα* (35000 κ.), ἔχουσα ἀσφαλὴ λιμένα καὶ ναυτοστάθιον τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ρουμανίας, ἡ πόλις αὕτη βγαίνει ἀξαναμένῃ ἀπ' οὗτου σιδηροδρομικῆ γραμμῆ συνδέσας ταύτην διὰ τῆς πρὸς τὴν *Τοιμαράβου* κατασκευασθείσης πρὸ τινος μεγάλης γερφᾶς μετὰ τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ οὕτω διὰ τῶν ἑταυπλῶν Ρουμανικῶν πλοίων ἡ ὁδὸς Βουκουρεστίου-Κωνσταντι-

νουπόλεως ἐσυντομεῦθι περιορισεῖται εἰς 20 μόνον ὄρας. Αὐτ. καὶ μεσογειότερον τῆς Κωνσταντίας κεῖται ἡ *Λοβροντοῦ* (Δόβριτς, 20000 κ.) πόλις γεωργικῆ. Αἱ τελευταῖαι ἐκχωρηθεῖσαι, συνορᾶ τῇ συνθήκῃ τοῦ Βουκουρεστίου τοῦ 1913, σημαντικώτεραι πόλεις εἶναι ἡ παραδουνάβιος πόλις *Τοιμαράν*, ἡ *Σιλιτσια* (25000 κ.), πόλις στρατιωτικῆ, κειμένη εἰς τὸ σημειον ἔνθα ὁ Δουνάβειος στρεφόμενος πρὸς βορρᾶν εἰσέρχεται εἰς τὴν Ρουμανίαν, καὶ αἱ πρὸς τὴν παραλάιν τοῦ Εὐξείνου μικραὶ ἐμπορικὰ πόλεις *Μπαλτζικ* καὶ *Καβάρνα*, λιμένες ἐξαγωγῆς δημοπρατικῶν καρπῶν.

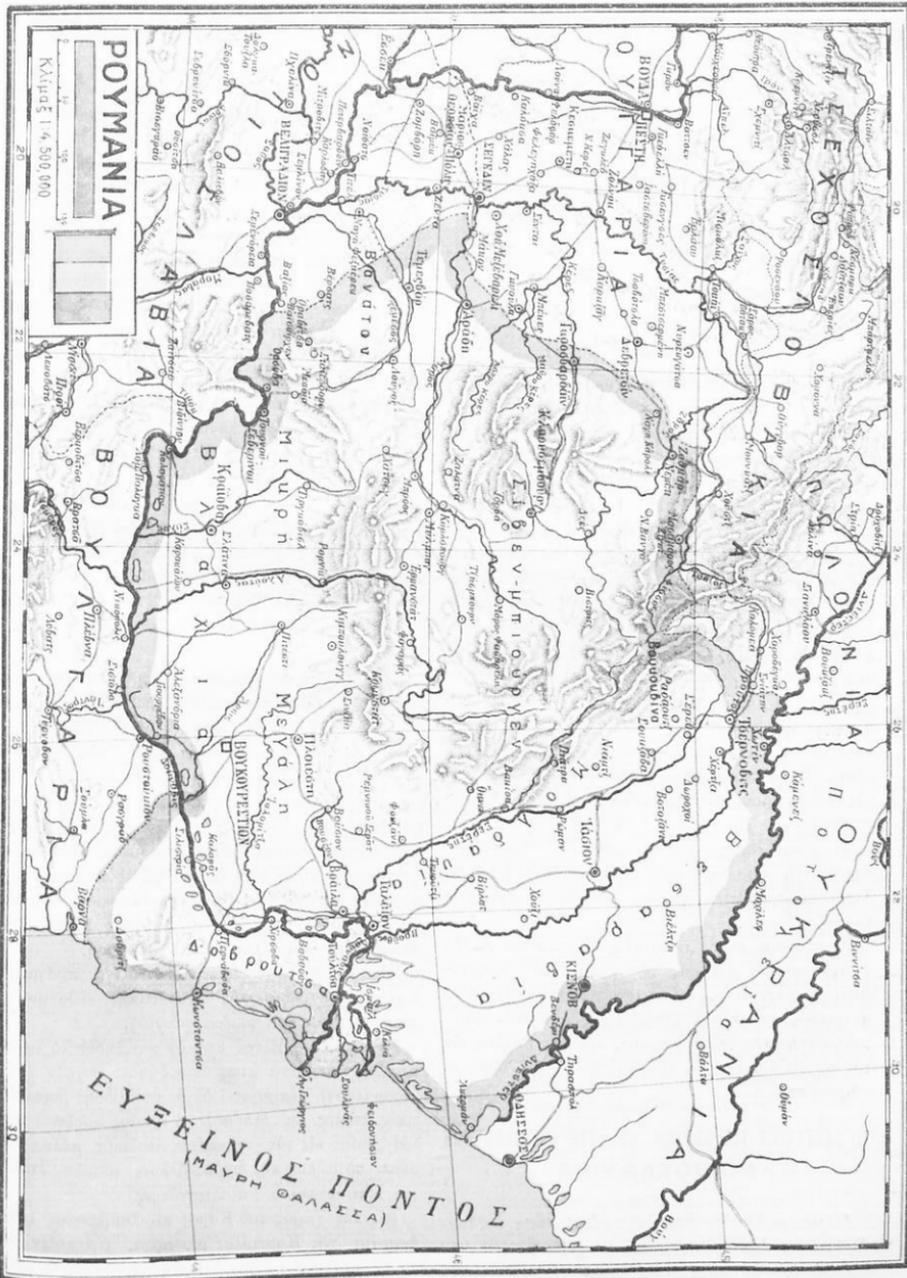
ΣΗΜ. Ἡ ἐπαρχία Λοβροντοῦς ἐδόθη εἰς τὴν Ρουμανίαν ὡς ἀντάλλαγμα τῆς Βεσσαραβίας, ἣτις ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Ἰωσάνην συμφώνως τῇ βερολινίῳ συνθήκῃ τοῦ 1878.

Πόλεις.— Ἐπισημότεραι εἰς τὰς προσαρτηθείσας νέας χώρας εἶναι ἐν τῇ ὀρεινῇ Τρανσυλβανίᾳ, ἣτις ἀνήκε πρῶτον εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ἡ *Κλαουσεμβούργ* πρῶτ. (60000 κ.), ἡ *Ἐρμανσάτη* (32000 κ.), ἡ *Κροστάντη* (41000 κ.), ἡ *Αραδ* (63000 κ.), ἡ *Τεμπεσίω* (73000 κ.) καὶ ἄλλαι. Ἐν τῇ β. ὀρεινῇ δὲ Βουκοβίνα (= Ὄξυνον δρυμὸς) εἶναι τὸ *Τορόρβιτς* (90000 κ.) πρῶτ. κατὰ τὸν Προῦθον ἐν αὐτῷ κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Γερμανοί. Ἐν δὲ τῇ Βεσσαραβίᾳ εἶναι τὸ *Κισνόμιον* (130000) πρῶτ., τὸ *Τομιλίον* καὶ ἡ *Κίλια* πρὸς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Δουνάβειου.

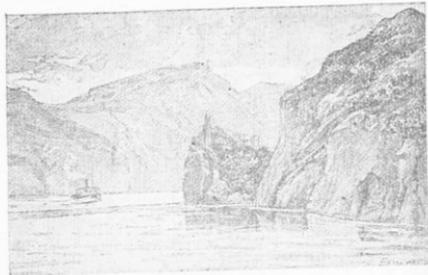
Σύντομος ἱστορικὴ ἔκποσις.— Οἱ Ῥομᾶνοι, ὡς εἴπομεν, εἶναι μείγμα Λακῶν καὶ Ῥωμαίων ἔτε ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων *Τραϊανός* ἐκέντησε τὴν πέραν τοῦ Δουνάβειου χώραν, τὴν ἀρχαίαν λεγομένην *Λαζίαν*, μετέφερεν ἐκεῖ ἐκ Ῥώμης πολλοὺς ἀποίτους.

Ἡ Ῥουμανία ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο δισημενία εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας καὶ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδανθας, αἰτίνας ἦσαν φόρον ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀκολούθως ὁμοῦ ἠνώθησαν τῷ 1866 καὶ ἀπέτελσαν μίαν ἡγεμονίαν, τὴν Μολδοβλαχίαν, ἣτις, πολεμήσασα γενναῖως κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1881, ἀνεκινήθη εἰς βασιλείον.

Συνμηλεμαθιακὰ γνώσεις. Μέταλλα καὶ μεταλλεύματα διάφορα.— Ὁ ὄγκος τῶν Ῥουμανικῶν Καρπαθίων παρουσιάζει ποικίλην γεωλογικὴν σύστασιν, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μεταλλευτικὸν τμήμα τῆς μέσης Εὐρώπης, ἂν ὅτι τῆς Εὐρώπης ὀλοκλήρου. Περιέχει ποικατρίτους φέβρας ἢ κοιτάσματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐρισκονται αἱ ἀρκετὴν ποσότητα χρυσοῦ, ἄργυρου, χαλκοῦ, μόλυβδου, ἀντιμόνιου, ἀρσενικοῦ, σιδήρου, μαγγανίου, θείου, ψευδάργυρου, ἀλουμίνιον κλπ. Πάντων τούτων γίνεται ἐκμετάλλωσις, πλὴν τοῦ χρυσοῦ, εὐρισκόμενη ἤδη εἰς τὰ πρῶτα

Η ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΜΕΓΑΛΥΝΘΕΙΣΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΙ ΣΙΔΗΡΑΙ ΠΥΛΑΙ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΒΕΩΣ

[Παρά τὴν πόλιν τῆς Ὀροσβας]

ρήματά της. Τὰ σπουδαιότερα χυσοφωρυχία καὶ ἄγρυφωρυχία εὐρίσκονται ἐν τῇ Τρανσυλβανίᾳ. Κατὰ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον ὑπέστησαν μεγάλην κρίσιν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ παραγωγή των ἀνέλεβεν ἔκτοτε. Ἐπίσης ἐξάγεται χυσοδὸς καὶ ἐκ τῆς ἄμμου τῶν μεγάλων ποταμῶν, ἀλλ' αἱ ἐξαγόμενα ποσότητες εἶναι ἀσημαντοί. Τὰ ἀποθέματα μεταλλεύματος σιδήρου, τὰ μέχρι σήμερον ἐν τῷ ρουμανικῷ ἐδάφει ἀναγνωρισθέντα, εἶναι λίαν περιορισμένα. Μετάλλευμα μεγάλου ἐνδιαφέροντος εἶναι καὶ ὁ βοξίτης. Ἐκ τοῦ μεταλλεύματος τούτου, ἀφοῦ διαλυθῇ καὶ ὑποστῇ τὴν ἠλεκτρολύσιν, παράγεται τὸ ἀλουμίνιον. Τὰ κοιτάσματα τοῦ βοξίτου εἶναι ἀναμφιβόλως τὰ σπανυτάτα ἐν Ἑυρώπῃ ὡς ἐκ τοῦ πλοῦτος αὐτῶν καὶ τῆς ἐνδοκίας μὲ τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐξευρεθῇ ἡ κινητήριος ἠλεκτρικὴ δύναμις. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀλουμινίου εἶναι μία ἀπὸ τὰς βιομηχανίας, αἵτινες ἐπιδέχονται μεγάλην ἀνάπτυξιν.

Ἡ Ρουμανία ἔχει καὶ λατομεῖα, ὧν τινὰ ἄρκετὰ σημαντικὰ, οἰκοδομησίμου λίθου, ἀσβεστολίθου, βασάλτου, γρανίτου, γύψου, μαρμάρου, ἀραγωνίτου κλπ.

Αἱ πλούσιαι πηγαὶ πετρελαίου εὐρίσκονται εἰς τὰς νοτιανατολικὰς πλευρὰς τῶν ρουμανικῶν Καρπαθίων παράγεται δὲ ἐκ τούτων πλεον τοῦ 1500000 μετρικῶν τόννων κατ' ἔτος. Ξέναι ἐταιρεῖαι ἐκμεταλλεύονται τὰς ἐν λόγῳ πηγὰς, καὶ ἰδίᾳ Γάλλοι, ὧν τὰς τέχνας καὶ τὰ ἥθη προσπαθοῦσιν οἱ Ρουμᾶνοι νὰ μιμῶνται.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΣΕΡΒΩΝ, ΚΡΟΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΛΟΒΕΝΩΝ

« ΝΟΤΙΟΣΛΑΥΪΑ »

Ὅρια. — Τὸ νεοειδρυθὲν κράτος τῶν Σερβῶν, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, ὁρίζεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας, πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς ἑλλην. Μακεδονίας, ἔξ ἀνατολῶν δὲ ὑπὸ τῆς Ρου-

μανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐκ δυτικῶν ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης.

Θέσις. — Οἱ Σέρβοι πρὸ τοῦ τελευταίου πανευρωπαϊκοῦ πολέμου μόνον ἀπέτελουν τὸ βασίλειον τῆς Σερβίας (πύλα ἄνω Μοισαία) ἐκτεινόμενον πρὸς βορρᾶν τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας μέχρι τοῦ Δουνάβεως· χώρα μεσότητος τότε οὐδεμίαν εἶχε διέξοδον ἰδικήν της πρὸς τὴν θάλασσαν, καθ' ὅσον πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἦτο τὸ μικρὸν Βασίλειον τοῦ Μανροβουνίου καὶ αἱ αὐστριακαὶ χῆραι τῆς Δαλματίας, τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τῆς Βοσνίας. Σήμερον ὅμως ἡ Νοτιοσλαβία περιλαμβάνει, πλὴν τῆς Σερβίας, ὁλόκληρον τὸ ΒΑ. τμήμα τῆς χερσονήσου, τὸ βρεχόμενον ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς καὶ πέραν ἀκόμῃ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Σαῦου. Ἐχει σήμερ ἐπιμέγεθες.

Ἐμβαδόν. — 260000 τετραγ. χλμ. καὶ πληθυνσίων 13 ἑκατομμύρια περίπου (τριπλασιασθέν κατ' ἕκαστον καὶ πληθυνσίων)· 52 κατ. ἀναλογοῦσι κατὰ χλμτρον.

ΣΗΜ. Καταμερισμὸς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νοτιοσλαβίας κατὰ γλώσσας. α') Σέρβοι ἢ Κροᾶται 8636931, β) Σλοβῆνοι 1023565 γ) ἄλλα σλαβικὰ διάλεκτοι 209972, δ') Ρουμᾶνοι 183073, ε') Ἰταλοὶ 9530, ς') Γερμανοὶ 512207, ζ') Οὐγγροὶ 472079, η') Ἀλβανοὶ 483871 καὶ διάφοροι ἄλλοι 200584.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. — Τὸ νεοειδρυθὲν κράτος, ὡς εἰπομεν, περιλαμβάνει, ἐκτός τοῦ παλαιοῦ βασίλειου τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μανροβουνίου, καὶ πολλὰ μέρη τῆς αὐστριακῆς χώρας τῶν Ἄλπεων τὸ Κάροτ, τὴν Κροατίαν καὶ τὴν Σλαβονίαν. Ἡ χώρα τοῦ Κάροτ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Σαῦου ποταμοῦ μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα ἀσβεστολιθικά στρώματα, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιφάνεια εἶναι λίαν ἀνώμαλος, διασχίζεται ὑπὸ μεγάλων καὶ βαθειῶν ὄρηγων, ὑπογίων ποταμῶν καὶ σπηλαίων, ἐν γένει αἱ ἐπιτάσεις αὐταὶ εἶναι πτωχαὶ ἀπὸ ὕδατα καὶ γυμναὶ ἀπὸ δίσου.

Ἡ γεωλογία ἀποφέρει πολὺ ὀλίγα πράγματα. Κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς εὐδοκίμει ἡ σκεκία, ἡ ἑλαία καὶ τὰ ἔσπεριδοιοῦθ.

Τὸ κλίμα. — Εἶναι θερμὸν καὶ ξηρὸν τὸ θέρος. Κατὰ τὸν χειμῶνα ὅμως ὀπωδιόποτε ψυχρὸν (συγκρασιμένον), ἐκίραται δὲ ὁ θυελλώδης βορειοδυτικὸς ἄνεμος (εἰς τὰς παραλίους ἰταλικὰς πόλεις Φιόσινε, τὸ μῆλον τῆς ξιφίδος ἄλλοτε μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Νοτιοσλαβίας, καὶ Τεργέστην).

Εἰς τὰς χώρας τοῦ Κάροτ περιλαμβάνεται 1ον) ἡ ἐπαρχία τῆς Καριόλης μὲ πρωτ. τὴν πόλιν Λαϊμιάζ, παρὰ τὴν θέαν Ἰντρία εὐρίσκεται τὸ δευτέρον ἐν Ἑυρώπῃ σημαντικὸν ὄρηγιον ἰδραργύρου

2ον) ή *Δαλματία*, ής ή *πολύπλοκος* αυτή μετά πολλών μικρών λιμένων, οίτινες δεσποζόμενοι υπό θραυπίων *ερχαίων* ή μεσαιωνικών πύργων, σχηματίζουν σαράν, είναι χώρα πολύ δόλιον γόνιμος, οι κάτοικοι ταύτης όμιλοσιν ός έπί τό πλείστον τήν 'Ιταλικήν καί άποσώδων από τήν ναυτιλίαν καί τήν άλιείαν.

Η πολίχμη *Ζάρα* καί τινες παράκτιοι νήσοι υπήχθησαν τελευταίον εις τήν 'Ιταλίαν. Οι λοιποί λιμένες, μεταξύ των οποίων ό μεγαλοπρεπής διπλοῦς λιμήν του *Κατάρου*, άνήκει εις τήν Νοτιοσλαβίαν, 3ον) ή *Έρζεγοβίνη*, χώρα διαφερομένη υπό του *Νάρογτος* ποταμού, είναι ός έπί τό πολύ άγονος καί δασώδης (έκ δρυών), έχει πρωτεύουσαν τήν *Μοστάργη*, 4ον) ή χώρα τής *Βοσνίας*, άρδευομένη υπό των ποταμών *Βόσνα* καί *Βερβή*, παραποτάμιον του *Σαίου*, έχει γονιμοτάτας κοιλάδας, ένεργοῦσα εις μεγάλας ποσότητας *έξαγωγών* δαμασκίφων, προβάτων καί χοίρων. Οι κάτοικοι άμφοτέρων των χωρών είναι *Σέρβοι*, πρωτ. τής Βοσνίας είναι ή πόλις *Σεράγεβο*.

Τό πρό του πανευρωπαϊκού πολέμου βασιλείον τής Σερβίας περιλαμβάνει τός πεδιάδας του κάτω *Μοράβα*, του *Σαίου*, αίτινες εύρίνονται πρό του *Δουναίου*, τό υπολειπόμενον μέρος είναι όρεινόν, ένθα διακλαδίζονται πολλά όρη (*Ροδόνικον* καί *Κοπαόνιον* ανήκει αυτών πρό Α. ό Αίμος).

Τό ύψος δέ των όρέων κυμαίνεται μεταξύ 2 — 3000 μ. καί μόνον ό *Σκάρδος* (*Σάρ - δάγ*) ύψοῦται ύπερνω του όριου τούτου.

Η Σερβία, όπως καί ή Βουλγαρία, είναι χώρα δαφυλώς προικισθείσα υπό τής φύσεως, αλλά τό έδαφος καλλιεργείται άκόμη έλλιπώς καί παράγει κατ' άκολουθίαν όλίγα, *έξαις* εις μεγάλας ποσότητας δαμάσκηνα, αί μεγάλας αὐτής δασώδεις έντάσεις εκ δρυών χορηγοῦσιν έν άφθονία βαλάνιδια πρὸς διατροφήν εις πολυπληθεῖς *άγέλας* χοίρων. "Αν καί οι εκ τής μέσης Εὐρώπης έχοντες άφθέρϊαν άνατολικῶν σιδηρόδρομοι διασχίζουσιν άπ' άνω εις άκρον τήν Σερβίαν μέ κατεύθυνσιν άπ' ένός μέν διά *Σόφιας* πρὸς τήν *Κωνηπολιν*, άπ' έτέρου δέ πρὸς τήν Θεσσαλονίκην, είναι όδοι διεθνούς σημασίας, έν τούτοις τό διεξαγόμενον έμπορίον έν Σερβίαι είναι όπως δήποτε άσημαντον.

Όρυχία χαλκοῦ ίδίως υπάχουσιν έν τή χώρα, ή *έκμετάλλεσις* όμως αὐτών ή *έξαγωγή* χαλκοῦ δέν ύπερβαίνει τά 15 — 20 εκατομμύρια φράγκων *έτησίως*.

Συγκοινωνία. — Η Σερβία συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετά τής Βουλγαρίας, Έλλάδος (Θεσσαλονίκης) καί μέσης Εὐρώπης, πλείστα δέ υπάρχουν έν τή χώρα άμαξιοι όδοί.

Υπό τήν πρό του πολέμου αὐστριακήν διοίκησιν πᾶσα αί *έξ* αὐτῆς *άποσπασθείσα* χώρα είχαν ήδη

ανάπτυξει τόν οικονομικόν αὐτῶν πλοῦτον καί *εφοδιασθή* διά πολλῶν *όδων*, σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καί παντός μέσου συγκοινωνίας.

Διοικητικῶς διαρρεिता εις 33 διαμερίσματα.

Ό στρατός έν ειρήνῃ μέν *άνέρχεται* ήδη εις 150000 άνδρας, έν πολέμῳ δέ εις έν *έκατομμύριον*.

Προϋπολογισμός. — Έσοδα 6 257 577 805 φράγκα (1822), Έξοδα δέ *έσον* ποσόν (νόμισμα *δινερό* = φράγγικον).

Η *εισαγωγή* (1920) *άνέρχεται* εις 3 488 000 000 φρ. ή δέ *έξαγωγή* εις 1 320 000 000 φράγκα (1922).

Πολίτευμα. — Μοναρχία συνταγματική μετά Βουλῆς (Σκουφίνας) καί κληρονομική εις τός *άρρενας* *άπογόνους* τού *οίκου Καραγεώργεβιτς*. Η Σερβική ήγεμονία *άνεγνωρίσθη* *ανεξάρτητος* από τής Τουρκίας, υπό τής Βερολινίου συνθήκης τῆ 13 'Ιουλίου 1878, *άνεκηρύχθη* δέ εις βασιλείον των Σέρβων τῆ 6 Μαρτίου 1882.

Τελευταίον μετά τήν διάλυσιν τής *άρχαιας* *δυνατικής* μοναρχίας τής Αὐστροουγγαρίας ή Κροατία, ή Σλαβονία καί *Δαλματία*, *άνακηρύχθησαν* τήν *ανεξαρτησίαν* των, ήνώθησαν μετά τής Σερβίας καί *άπετέλεσαν* τό βασιλείον των Σέρβων, Κροατῶν καί Σλοβηνῶν. Η συνέληθούσα δέ *προεδρευτική* διάσκεψις έν Παρισίσις τῆ 13 'Ιουλίου 1922 *άπεφάσισεν* *ότι* από του 1917 τό Μαυροβούνιον *άποτελεῖ* μέρος του βασιλείου των Σέρβων, Κροατῶν καί Σλοβηνῶν.

Έθνικά χρώματα. *κίνασον*, *λευκόν* καί *ερυθρόν*. Βασιλεύς αὐτῆς είναι ό *Αλέξανδρος* (ό *Καραγεώργεβιτς*).

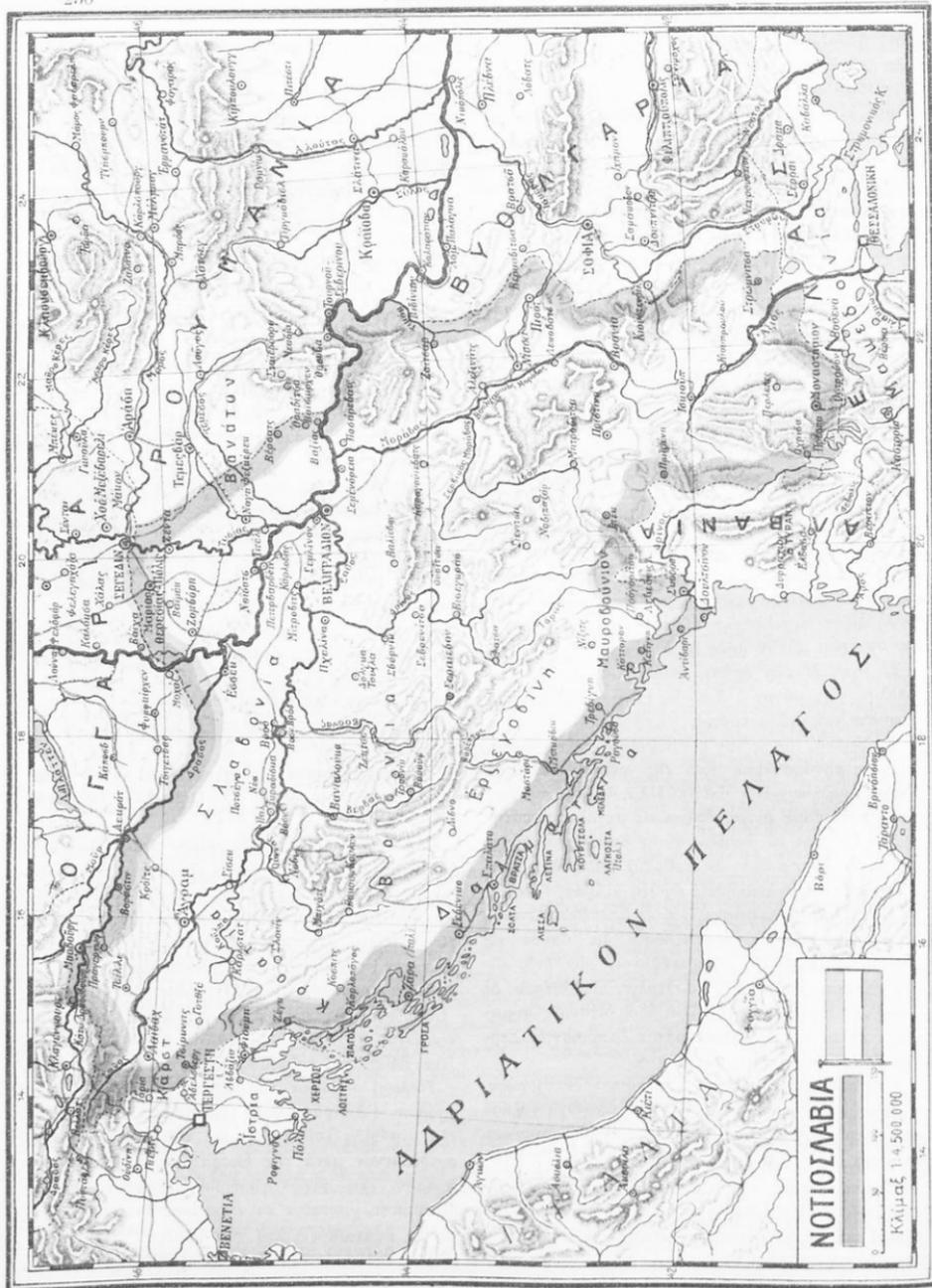
Θρησκεία. — Οι Σέρβοι είναι *λαός* *σλαβικός*, *άνήκουσιν* εις τήν *άνατολικήν* *χριστιανικήν* *ορθόδοξον* *αυτοκέφαλον* *έκκλησίαν* *διοικουμένην* υπό *ιερέως* *συνόδου*, ής *πρόεδρος* είναι ό *άρχιεπίσκοπος Βελιγράδιου*, *άνακηρυχθείς* *τελευταίον* *εις* *μακροεπίωτατον* *πατριάρχην* *πάσης* *Νοτιοσλαβίας*.

Κατά θρησκονύματα οι Σέρβοι *διαροῦνται* *ός* *έξ* *έξ*: *Όρθόδοξοι* 5529261, *Έλληνοκαθολικοι* 41668, *Προτεστάνται* 216769, *Μωαμεθανοί* 1379687, *Ίσραηλίται* 64098 καί *διάφοροι* (sans confession) 19551.

Πόλις. — Πρωτ. του κράτους είναι τό *Βελιγράδιον* (Άσπρόπυργος, 111740 κ.), *κέιμενον* *έπί* *τῆς* *συμβολῆς* *του* *Σαῦου* *καί* *του* *Δουναίου* *καί* *συνδεδόμενον* *μετά* *τῆς* *Θεσσαλονίκης* *διά* *σιδηροδρόμου*, *έχει* *όχυρόν* *φρούριον*, *πανεπιστήμιον*, *βιβλιοθήκην*, *μουσεῖον* *καί* *στρατιωτικὴν* *σχολήν*. *Ένταῦθα* *έθανάτωθη* *υπό* *τὸν* *Τούρκικον* *ό* *πρωτομάρτυς* *τῆς* *έλληνικῆς* *έλευθερίας* *Ρήγας* *ό* *Φραῦος*. Πρὸς Α. του Βελιγραδίου είναι ή *Σερμένδρια* (25000 κ.), *όχυρά* *πόλις* *κειμένη* *έπί* *του* *Δου-*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ Βασιλεύς τῆς Νοτιοσλαβίας.

νώθεος. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ περίου τῆς χώρας εἶναι τὸ *Κραγιούβετς* (25500 κ.), κατὰ ἀνωτάτω, ἔχον μέγα ὄπλοστάσιον μετὰ χυτηρίου πυροβόλων. Πρὸς Ν. δὲ ἡ *Νίσσα* (Ναϊσός, 25000 κ.), πόλις ὄχυρά, κεκμηὴ ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ *Μοράβα*, πατρὶς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Πρὸς Β. ταύτης κείται τὸ *Ἀλεξιάτς* (18000 κ.), *Βορίνα* 20000 κ.), *Πιρότ* (19000 κ.ατ.) ἔχουσα μεγάλα ὑφαντήρια ταπήτων παρὰ τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, *Ποσιάρβετς* (18000 κ.), πόλις ἐμπορικὴ, *Λέσκοβατς* (16000 κ.), γνωστὴ διὰ τὴν καλλιερσίαν τοῦ *καναβίου*.

Νέα Σερβία. — Οἱ Σέρβοι, μετασθόντες γενναῖος μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον καὶ εἰτα ὡς πιστοὶ σύμμαχοι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀπλήστων Βουλγάρων, προσήρτησαν εἰς τὸ κράτος των, δυνάμει τῶν συνθηκῶν *Λονδίνου* καὶ *Βουκουρεστίου*, ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ μεγάλῃς στρατηγικῆς ἀξίας διαμέρισμα τοῦ *Νόβι-Παζάρ*, τὴν ΒΑ. *Μακεδονίαν*, ὡς καὶ τινὰ διαμερίσματα τῆς Β. Ἀλβανίας, διανεμηθέντες ταῦτα μετὰ τῶν Μαυροβούνων.

Ἡ σερβικὴ Μακεδονία ἔχει ἕκαστον τριπλασίαν περίου τῆς βουλγαρικῆς, ἐκτείνεται καθ' ὅλην τὴν βορείαν ἐπικρατίαν τοῦ ποταμοῦ Ἀξιού (!) καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Ἐργίνας (κ. Τσέρνα), ὅστις διαρρεῖ τὸ εἰρύντατον καὶ εὐφοροτάτον ὄροσπεδον τοῦ Μοναστηρίου. Κατὰ τὰ ΝΑ. ἐξικνεῖται μέχρι τῶν λιμνῶν *Πρόσπας* καὶ *Λυχνίτιδος* (Ὁζριδος, Ἰση) κατὰ τὴν ἕκαστον τὴν νῆσον *Λευκάδα* περιλαμβάνουσα τὸ πλείστον μέρη τῶν λιμνῶν τούτων. Ἐκ τῆς Λυχνίτιδος ἐκρέει ὁ ποταμὸς *μέλις Λόντος*, ὅστις διενδυόμενος πρὸς Β. χρησιμεύει μέχρι τινὸς ὡς ὄριον Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας. Πρὸς Ν. συνωρεῖται μὲ ὅλην σχεδὸν τὴν βορείαν γραμμὴν τῆς ἑλλ. *Μακεδονίας* κατέχουσα ὡς διακεκριμένα σημεῖα τὴν πόλιν τοῦ *Μοναστηρίου*, τὸ ὄροσπεδιον *Μοριζόβου* καὶ τὰς πόλεις *Γενγελην* καὶ *Δοϊράνην*. Πρὸς Δ. δὲ ἐκτείνεται μέχρι τῆς βουλγαρικῆς Μακεδονίας.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Σερβικὴ Μακεδονία περιλαμβάνει ἦδη τὸν ἄλλοτε τουρκικὸν νομὸν *Κοσσυπολεδίον*, τὸ πλείστον καὶ ἴδια τὸ βόρειον μέρος τοῦ νομοῦ *Μοναστηρίου* ἢ *Βιτωλίων*, τὸ διαμέρισμα τοῦ *Νόβι-Παζάρ* καὶ μέρος τῆς βορειοανατολικῆς Ἀλβανίας.

Πόλεις ἐπισημότεραι ἐν τῇ μακεδονικῇ Σερβίᾳ εἶναι τὸ *Μοναστήριον* (Β.πόλις, 28418 (!) κ.ατ.),

(1) Περὶ τῆς μορφολογίας τοῦ ἀδάφους, τῶν ποταμῶν, λιμνῶν κλπ. τῆς σερβικῆς ἐν γένει Μακεδονίας βλ. ἐν σελ. 126 καὶ ἐφεξῆς πλείστερα.

(2) Ἡ πόλις Μοναστήριον πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου εἶχεν 85 χιλ. κ.ατ. μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἔχει περιορισθῆ εἰς 28 χιλ. μόνον κατοίκους, τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἔξωσθέντων ἐκεῖθεν.

πόλις ἐκτισμένη εἰς τὸ ἄερον ἐκτεταμένης καὶ εὐφοροτάτης κοιλάδος, διαρροεμένης ὑπὸ τοῦ Ἐργίνας παραποτάμου τοῦ Ἀξιού, ὅστις, διερχόμενος διὰ μέσου τῆς πόλεως, διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο μέρη συγκοινωνοῦντα διὰ πολλῶν γεφυρῶν. Ἦτο μέχρι τοῦδε ἔθρα τοῦ μητροπολίτου *Πελαγονίας*, εἶχε πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ πολλὰ ἀνώτερα καὶ κατώτερα ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, ἑλληνικὸν γυμνάσιον, ἀνώτερον παρνευαγωγεῖον κλπ., συγκοινωνοῖ δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Δυτικῶς τοῦ Μοναστηρίου κείται αἱ κομποπόλεις *Τίτροβον* καὶ *Μεγάροβον* ὑπὸ Ἑλλήνων βλαχοφόνων κατοικοῦμεναι, βορειότερον τούτων κείται ἡ κομποπόλις *Ρέσνα*, χρησιμοποιουμένη ὡς πρώτη ἀφετηρία τῆς ὁλοῦν χρησοφροσύνης τὴν ὁδομανικὴν αὐτοκρατορίαν πατρίας τῶν *Νεοτούρκων*. Ἀχρίς (Ὁχρὸς, 10000 κ.ατ.), πόλις ὄχυρὰ ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς ΒΑ. ὄχθης τῆς ἑχθροτρόφου λίμνης *Λυχνίτιδος* καὶ ἐπὶ τῶν ὑπορειῶν δύο ὄρασιον γηλόφων (*Βερίδιανί*), κομποπόλις πλησίον τῆς Ἀχρίδος, πατρὶς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. *Πρόσπα*, περιουχὴ χωρίων παρὰ τὴν ὁμόριον λίμνην. Πρὸς Β. τοῦ Μοναστηρίου κείται ἡ *Προίλατος* (Περλεπέ, 18000 κ.ατ.), τὸ *Κροῦσοβον* (10000 κ.ατ.), κομποπόλις καθαρῶς ἑλληνικὴ καταστραφείσα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πρὸ τῶν ἀγρίων βουλγαρικῶν ληστοσυμμοριῶν. Ἀνατολικῶς τοῦ Μοναστηρίου ἐκτείνεται τὸ λαμπρὸν ὄροσπεδιον τοῦ *Μοριζόβου* παρὰ τὸν Ἐργίνα, ἐν ᾧ εἶναι ἔγκατασπαρμένα διάφορα λαμπρὰ χωρία, ὅν οἱ κάτοικοι ἀνάκειν ὑπὲρξαν δεινοὶ καὶ ἔξοχοι μαχηταὶ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας.

Ἐν τῷ τέως νομῷ *Κοσσυπολεδίου* ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι τὰ *Σκόπια* (π. Σκοῦποι, τ.ορ. Οὐσκιούτ, 41066 κ.ατ.), πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔθρα μητροπολίτου, καμμένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀξιού καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Μητροβίτισης. ΒΑ. τῶν Σκοπίων κείται ἡ *Πρισρένη* (25000 κ.ατ.), πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ καὶ ΒΑ. ταύτης εἶναι ἡ *Πριστίνα* (18000 κ.ατ.) καὶ εἰς βορειότερον ἡ *Μητροβίτσα* (25000 κ.ατ.), τέτρατα τῆς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως Θεσσαλονίκης — Σκοπίων — Μητροβίτισης. Πρὸς Ν. τῆς Μητροβίτισης καὶ παρὰ τὰς ΒΑ. ὑπαρξίας τὸ Σάρδον ἀνήλθουσι ἡ ἱστορικὴ πεδιάς τοῦ Κοσσυπολεδίου, ἐν ᾗ τῷ 1389 συνεκροτήθη φονικωτάτη μάχη μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Σέρβων, ἡ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ὑποταγὴ τῶν Σέρβων εἰς τοὺς Τούρκους. Νοτιώτερον τῶν Σκοπίων καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κείται τὰ *Βελεσσά* (τ. Κιομπρούου, 15000 κ.ατ.), πολίχνη ἐμπορικὴ. Ἀνατολικώτερον ταύτης κείται τὸ *Ίστιπ* (12000 κ.ατ.), κομποπόλις παρὰ τὸν παραποτάμου τοῦ Ἀξιού *Βεργαλιτίαν*. *Καράτοβα* (10000 κ.ατ.), ἀμφοτέρω αἱ τελευταῖαι κομποπόλεις ὑπῆρξαν

τὸ θέατρον φονικωτάτων μαζῶν μεταξύ Σέρβων καὶ Βουλγάρων, τῷ 1913. Ἀνατολικῶς τῶν Σκοπίων καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα τούτων εἶναι ἡ ἱστορική καὶ ὄχιρρα κομπολις *Κομανόβορ* (12000 κάτ.), ἐν ἣ συνήθη ἡ μεγαλύτερα καὶ αἰματηροτέρα μάχη μεταξύ Τούρκων καὶ Σέρβων τῷ 1912 καὶ καθ' ἣν κατετροπώθη ὀλοσχερῶς ἡ πρὸς τὸ μέτρον τῶν Σέρβων τουρκική στρατιά. Ὀλίγον Β. τοῦ Ἰστίβ κείτα τὸ χωρίον *Κότσανα*, ἐν ᾧ τῷ 1912 οἱ Τούρκοι κατέσφαξαν τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων (Βουλγάρους) δόντες οὕτω τὴν πρώτην ἀφορμὴν πολέμου εἰς τὴν τότε πρὸ ὀλίγου χρόνου συντελεσθεῖσαν βαλκανικὴν συμμαχίαν.

Ἔτεραί πόλεις παρὰ τὴν ἑλληνοσερβικὴν μεθόριον εἶναι ἡ κομπολις *Γενγέη* (ἀρχ. Εἰδομένη, 5000 κάτ. Ἕλληνες) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄξιου καὶ ὀλίγον ἀποτέρω τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Σερβίας, σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου βομβικῶν καὶ μεταξίνων δρασμάτων ἔτι ἀνατολικώτερον εὐρίσκειται ἡ πόλις *Λοβράνη* (10000 κάτ.) ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τῆς ἰχθυοδρομικῆς λίμνης Πρασίδος, ἣτις κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ ὁ παρ' αὐτῇ κείμενος σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Σερῶν — Κονσταντινουπόλεως.

Ἡ πόλις *Λοβράνη* κατέστη ὀνομαστή κατὰ τὸν ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, διότι ἐν αὐτῇ οἱ Ἕλληνες κατήγαγον μεγάλην νίκην κατὰ τῶν Βουλγάρων κατόπιν πενθημέρου ἀδιαλείπτου μαζῶν, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν κατάληψιν μεγάλων ἀποθηκῶν ἀφθονῶν. Τελευταίον διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ ὀλόκληρος ἡ περιφέρεια τῆς Στρομόντης κατεκυρώθη μετὰ τῆς ὁμωνύμου πόλεως εἰς τὴν Νοτιοσλαβίαν.

Ἱστορικὴ ἀποψις. — Οἱ Σέρβοι ἀπὸ τοῦ 1389 ὑπέταξαν εἰς τοὺς Τούρκους, εἶτα δὲ ἐπανελημμένως πολεμήσαντες ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ κατόρθωσαν μετὰ τὸ 1815 νὰ ἀποκτήσωσι περιουσιμὴν ἡγεμονίαν ὑποτέλῃ εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι τοῦ 1878, ὅτε μετὰ τὸν ὄσοτουρκικὸν πόλεμον ἀνεκηρύχθησαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 ἀνεγνωρίσθησαν εἰς βασίλειον.

Ἀπὸ τῶν ἐτῶν βασιλεῖς τῆς Σερβίας ἀνεγνωρίσθη ὁ ἐν τῆς παλαιᾶς δυναστείας Καραγεώργεβιτς Πέτρος Α' ἀντὶ τοῦ δολοφονηθέντος βασιλέως Ἀλεξάνδρου τῆς δυναστείας τῶν Ὁβρνεβιτς. Ἦδη βασιλεὺς τῆς Σερβίας εἶναι ὁ δειροτόκος υἱὸς τοῦ Πέτρου Ἀλέξανδρου.

Ὄρια. — Τὸ συγχωνευθὲν μετὰ τῆς Νοτιοσλαβίας ἀπὸ τοῦ 1919 βασίλειον τοῦ Μαυροβούνου ἡ Τσερνογόρα κείτα μεταξύ Ἀλβανίας, Αἰθατίας καὶ

παλ. Σερβίας, προεκτείνεται δὲ μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Ἐμβαδὸν — 14180 τετραγ. χιλιόμετρα.

Πληθυσμός. — Πρὸ τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου 250000, μετὰ τὸν πόλεμον 435000 κ. Τὸ Μαυροβούνιον διασχίζεται ὑπὸ μεγάλων καὶ κρημνωδῶν ὄρεων (*Λορμίτους* 2700 μ. καὶ *Κώμον* 2850 μ.), κλάδων τῶν Δυναρικών Ἄλπεων, ἕνθα μακρόθεν ὄρώμενα φαίνονται σικερά, ὡς ἐκ τούτου δὲ ταῦτα ὀνομάσθησαν μαῦρα βουνὰ καὶ ἡ χώρα Μαυροβούνιον.

Ποταμοί, λίμναι. — Ὁ *Μοράιτας* καὶ ἡ ἰχθυοτροφὸς λίμνη *Λεβέτις*, εἰς ἣν οὗτος ἐκβάλλει καὶ ἣτις ἀνήκει, ὡς εἴπομεν, καὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Τὸ *κλίμα* τοῦ Μαυροβούνιον εἶναι πολὺ ψυχρὸν, οἱ δὲ κίτικοι αὐτοῦ ἀποζῶσι κυρίως ἐκ τῆς κτηνοτροφίας.

Θρησκεία. — Ὁρθόδοξοι χριστιανοί.

Πόλεις. Προσεήσουσα τὸ τέως βασιλείου τοῦ Μαυροβούνιον εἶναι ἡ *Κετίγνη* κομπολις μεσόγειος ἔχουσα (5000 κ.). ΒΑ. τῆς Κετίγνης κείτα ἡ *Ποδόγορίτσα* (10000 κάτ.) ἐπὶ τοῦ Μοράιτου, ἡ μεγαλύτερα κομπολις τοῦ Μαυροβούνιον. Πρὸς Β. τῆς Ποδόγορίτσας κείτα ἡ κομπολις *Ασλινοβογράδ*, (1200 κ.) ἐν ἣ συνήθως διέμενε ὁ ἡγεμὼν, *Νίτσις* (3800 κάτ.) πόλις ὄχιρρα. Ἐπὶ τῆς παραλίας δὲ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης κέκτητα δύο λιμένας τὸ *Αστράρι* (2500 κάτ.) καὶ τὸ πρὸς Ν. αὐτοῦ *Λοβιτσίνον* (5000 κάτ.) καὶ ἡ πλειστον αὐτοῦ κομπολις *Ρίεκα* (1700 κ.).

Σύντομος ἱστορικὴ ἀποψις. — Τὸ Μαυροβούνιον ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σερβικοῦ βασιλείου πρὸ τῆς ὑποταγῆς αὐτοῦ εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀφού δὲ ἐκεῖνο ὑπετάγη, οἱ Μαυροβούνιοι πολεμοῦντες ἀδιαλείπτως ἐναντίον τῶν Τούρκων κατόρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν.

Ἐπὶ τέλους δὲ διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ μεγαλοψυχίας αὐτῶν ἠνάγκασαν τὰς μεγάλας Δυνάμεις νὰ ἀνακηρύξωσι τὸ Μαυροβούνιον ἡγεμονίαν ἀνεξάρτητον τῷ 1878 καὶ τῷ 1910 βασίλειον. Ἀπὸ δὲ τῆς 13 Ἰουλίου 1922 ἡ ἐν Παρισίαις συνελθούσα προσηβτικὴ διάσκεψις ἀπεφάσισεν ὅτι ἀπὸ τοῦ 1919 τὸ Μαυροβούνιον θεωρεῖται ὡς ἀποτελοῦν μέρος τοῦ βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων.

Ἐν ταῖς νέαις χώραις, ταῖς ἀποσπασθεῖσαις ἐκ τῆς διαλυθείσης δυναδικῆς μοναρχίας τῆς Ἀυτοκρατορίας καὶ προσαρτηθείσαις εἰς τὴν *Νοτιοσλαβίαν*, ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἐν τῇ μέν τῃ ἐπαρχίᾳ Καρνιόλης ἡ *Ασπιλάχ* (Λούμπλιανη, 53306 κάτ.), πρωτ. αὐτῆς, ἡ *Αγρομ* (108338 κάτ.) πόλις ὀρειοτάτη καὶ βιομηχανοῦς, ἡ *Θηρεσάπολις* (101857 κάτ.), κέντρον μεγάλης κτηνοτροφίας, τὸ *Σερβίερον* (60087 κάτ.), πρωτ. τῆς Βοσνίας, ἔνθα πρὸ τινος χρόνου ἐδοξοφονήθη τὸ διαδοχικὸν ζεύγος τῆς Ἀυτοκρατο-

γαρίας, ἡ *Μοσάτορ* (20000 κάτ.), πρωτ. τῆς *Ἐρζε-ροβίτης*, ἡ *Ναϊτάτς* (30697 κάτ.), ἡ *Ἔσοεκ* (34412 κάτ.), παρὰ τὸν ποταμὸν *Λραῶν*, ἡ *Ζαμβόρ* (31332 κάτ.), ἡ *Ζέντα* (30697 κάτ.), κειμένη Α. τῆς Θηροσαπόδεως, ἡ *Μάρομπορ* (30641 κάτ.), παρόμοιος τοῦ *Λραῶν* παρὰ τὰ σύγγρακτα σύνορα, καὶ πολλαὶ ἄλλαι μικρότεραι.

ΙΤΑΛΙΑ

Ἡ Ἰταλία εἶνε χερσονήσος. Φυσικὰ ὄρια αὐτῆς εἶναι αἱ *Ἄλπεις*, ἡ *Ἀδριατικὴ θάλασσα*, τὸ *Ἴόνιον καὶ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος*. Αἱ νῆσοι *Σαρδονία*, *Σικελία*, ἧτες φαίνεται ὡς προέκτασις τῆς χερσονήσου *Καλαβρίας*, καὶ μικραὶ τινες ἄλλαι ἀνήκουσιν εἰς αὐτήν. Ἡ ἔκτασις τῆς Ἰταλίας ἰσοῦται πρὸς τὰ ⁵³/₁₀₀ τῆς ἔκτασεως τῆς Γαλλίας.

ΣΗΜ. Αἱ μικραὶ νῆσοι τῆς Ἰταλίας εἶναι αἱ ἑξῆς: ἡ συστάς τῶν *Λιπαραιῶν* ἢ νήσων τοῦ *Αἰόλου* λεγόμενον πρὸς Β. τῆς *Σικελίας*, αἱ νῆσοι *Αἰγροῦσαι* καὶ ἡ *Παντελαρία* πρὸς Α. τῆς *Σικελίας* κείμεναι, ἡ πρὸς Ν. ταύτης *Μελίτη* ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, αἱ ἐν τοῖς κόλποις *Γαέτας* καὶ *Νεαπόλεως* νῆσοι, ὧν σπουδαιότεραι ἡ *Κάπρη* καὶ ἡ *Ίσχία* (παλαι Πιθηκοῦσα) καὶ αἱ ἐν τῷ *Τοσανικῷ ἀρχιπελάγῳ* *Ἐλβα* καὶ *Κορσικῇ* ἀνήκουσα εἰς τὴν Γαλιαν· ἡ *Ἐλβα* εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἔξοριον τοῦ *Μεγάλου Ναυπολέοντος* καὶ διὰ τὰ ἀξιώλογα ἐκ σιδήρου μεταλλεῖα τῆς.

Ἔδαφος. — Ἡ τοποθεσία τῆς Ἰταλίας εἶναι καθαρῶς θαλασσία. Περιβρέχεται ὑπὸ θαλασσῶν κατὰ τὰ ⁵/₆ τῆς περιουσίας τῆς. Ἡ Ἰταλία ἔχει τὸ πλεονέκτημα να εὐρίσκειται εἰς τὸ κέντρον τῆς Μεσογείου, ἀλλ' ἔχει λίαν ἐπιμήκη σχῆμα, μειονέκτημα τὸ ὁποῖον ἐπεβράδυνε τὴν ἐνότητά αὐτῆς. Ἐν σχέσει μὲ τὴν φύσιν τοῦ ἔδαφους διακρινόμεν α') τὴν *Βόρειον Ἰταλίαν* ἀποτελουμένην ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ *Πάδου* (Λομβαρδίας), μεγάλην ἐπίπεδος ἔκτασις σχηματισθεῖσα ἐκ προσχώσεων, β') τὴν *μεσημβριανὴν Ἰταλίαν* σχηματισθεῖσαν ἐξ ἀσβεστολίθων καὶ ἠφραστεσιῶν ἑδαφῶν, διασχιστομένην ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὑπὸ τῆς σειράς τῶν *Ἀπεννίνων* ὄρεων ὡς καὶ τῶν *Ἀβρουζίων* καὶ περιλαμβάνουσιν ἠφραστεία, ὡς ὁ *Βεζούβιος*, καὶ μὴ ἔχουσιν παρὰ στενάς κοιλάδας κατὰ μῆκος τῆς θαλάσσης. Ἡ *Σαρδονία* καὶ ἡ *Σικελία* εἶναι ἐπίσης ὄρειναί. Ἡ *Σικελία* ἔχει μέγα ἠφραστεῖον τὴν *Αἴτην*, ἡ ὁποία, ὅπως καὶ ὁ *Βεζούβιος*, εἶναι ἠφραστεῖον ἐν ἐνεργείᾳ.

Παράλια. — Τὰ παράλια εἶναι βραχύδη καὶ διακεκομμένα βορειοδυτικῶς καὶ νοτιῶς (κόλπος τῆς *Γενοῦης*), προερχόμενα ἐκ προσχώσεων καὶ ἐπίπεδα κατὰ μῆκος τοῦ *Τυρρηνικοῦ πέλαγος* καὶ παρὰ τὸν μυχόν τῆς *Ἀδριατικῆς θαλάσσης*, εὐρίσκονται αἱ λιμνοθάλασσαι τῆς *Βενετίας* καὶ αἱ τῶν ἐκβολῶν τοῦ *Πάδου*.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα ποικίλλει ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον· καὶ πρὸς βορρᾶν μὲν τὸ θέρος εἶναι θερμοῦν, ἀλλ' ὁ χειμὼν πολὺ θρυμνός, πρὸς νότον δὲ τὸ κλίμα πολὺ ξηρὸν (μεσογειακόν), χαρακτηρισζόμενον ὑπὸ τῆς θερμῆς ξηρασίας.

Ποταμοί. — Οἱ ποταμοὶ εἶναι μεγάλοι, ὀγκώδεις καὶ κανονικοὶ πρὸς βορρᾶν.

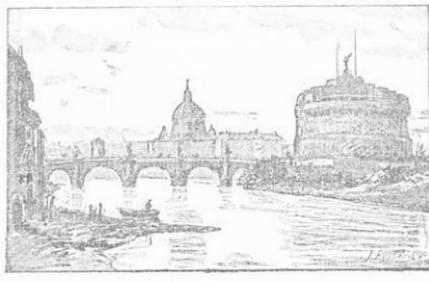
Οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ *Πάδος*, ὅστις δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, τὸν *Ἐσσαν*, τὸν *Ἀδδα* καὶ τὸν *Μίνιο*, πηγάζοντες ἅπαντες ἐκ τῶν Ἄλπεων ὡς καὶ ὁ ἱστορικὸς *Ρουβίκων* γνωστότατος διὰ τὸ πολυθρόνητον λόγιον τοῦ *Καίσαρος* «εὐρίφθον ὁ κίβρος», χυνόμενον εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Πρὸς νότον ὁ *Ἄρος*, ὁ *Τίβερς*, ὅστις διέχεται διὰ τῆς *Ρώμης* καὶ ὁ *Λεῖθις*, χειμαρρόδεις καὶ ἀκανόνιστοι, πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἀπεννίνων, ἐκβάλλουσιν εἰς τὸ *Τυρρηνικὸν πέλαγος*, ὁ *Μέταρος* καὶ ὁ *Φρέντο*, πηγάζοντες καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν Ἀπεννίνων, χυνοῦνται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Τὸ βορειοανατολικὸν πρὸ τῶν Ἄλπεων Ἰταλικὸν μέρος διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Πιάβε*, *Ταϊαμέντο* καὶ *Τζόντζε*, ὅστεροι δὲ τοῦτο ὅλες διήκοντες εἰς τὴν πρόσοδον.

Φυτικὰ προϊόντα. — Ταῦτα εἶναι ἄφθονα. Ἡ γονιμότης τοῦ ἔδαφους καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ὕδατων ἐπιτρέπουσι τὴν καλλιερῆσαν τοῦ σίτου, τὸ ἀραβοσίτου καὶ τῆς ὀρέξης εἰς μεγάλην κλίμακα. Πρὸς νότον καλλιερῶνται ὅλα τὰ μεσογειακὰ προϊόντα, ἦτοι εἰλαια, ἀμπέλωτες, διάφορα ἐσπεριδοειδῆ, ἔξιγει δὲ κατ' ἔτος καὶ ἄκλωστον μεταξάν ἀξίας 350 ἑκατομμυρίων λιγερῶν.

Ὄρυκτά. — Ὄρυκτὰ δὲν ὑπάρχουσιν ἢ ὀλίγος χαλκός, μόλυβδος καὶ ἄφθονον θειὸν ἐν *Σικελίᾳ* καὶ *Σίδηρος* καὶ τὰ λευκὰ καὶ μαλακὰ μέρηρα τῶν λατομείων τῆς *Καρρίας*. Γαιωνόμορφοι μάλιστα στερεῖται παντελῶς ἡ Ἰταλία, μεταφέρουσι δὲ τούτους ἐξ Ἀγγλίας διὰ μικροτέρων ἐξόδων, ἀλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι πάντοτε ἀκριβώτεροι. Οὕτω πρὸς ἀναπήρικον τούτων, γίνεται ἐκμετάλλευσις τοῦ *ἀνευκτοῦ ἀνθρακος* = δηλ. τῶν καταρρακτῶν, οὔτινες σχηματίζονται εἰς τοὺς ἐκ τῶν Ἄλπεων κατερχομένους ποταμοὺς.

Πληθυσμός. — Ἡ Ἰταλία ἔχει 37276738 κατ. ὁμοῦ δὲ μὲ τὸν πληθυσμὸν τῶν τελευταίων προσαρτηθεῖσων χωρῶν ἀνέρχεται εἰς 38835641 κατοίκους, ἦτοι 130 κατ. ἀνάλογοισι κατὰ τετραγ. χλμ. Ἀναλόγως δὲ τῶν πόρων τῆς ἔχει περισσώτερος κατοίκους ἢ ὅσους τὴν ἠδύνατα να διαθέρῃ. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ μετανάστευσις ἐνεργεῖται ἀθρόα. Τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ συγκεντρῶται εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν κειμένας πλουσίας χώρας, ἔνθα ἀφθονοῦσι τὰ μέσα τῆς ζωῆς. Ὁ Ἰταλικὸς πληθυσμὸς ἀνήκει εἰς τὴν λατινικὴν φυλὴν, εἶναι δὲ χριστιανοὶ τοῦ καθολικοῦ δόγματος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

Πολίτευμα. — Μοναρχία κληρονομικῆ εἰς τοὺς ἄρνας ἀπαγόρους τοῦ οἴκου τῆς *Σαρβοίας*, ἀναγνωρι-

Η ΡΩΜΗ

σβέσται από της 17 Μαρτίου 1861. Το σύνταγμα της 4ης Μαρτίου 1848 τοῦ παλαιῦ βασιλείου της Σαρδινίας ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς μετ' ἄλλων τότε προσωρινῶν βασιλικῶν ἀφαιρέσεων, οἵτινες ἔχον κατὰ νόμον δικαίωμα νὰ ἐδρεύωσιν ἐν τῇ Γερουσίᾳ ἀπὸ τοῦ 21 ἔτους τῆς ἡλικίας των, νὰ ψηφίζωσι δὲ καὶ αὐτοὶ ὅταν συμπληρώσωσιν ἡλικίαν 25 ἐτῶν καὶ β') ἐκ 390 μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐφ' ὅρου ζωῆς μετὰ εἰκοσι καὶ μίαις κτηρησίων προκρίτων (ἐπιτίμων πολιτῶν) ὠριζόμενων ὑποεργημάτων οἵτινες προσωρινῶν εἰς τὴν πατρίδα ὑπερόχους ὑπηρεσίας καὶ ἐκ τῶν καταλλόντων ὡς φόρον πρὸς τὸ δημόσιον ταμίον τρεῖς χιλιάδας λίρετας ἑτησίως, πρέπει δὲ οὗτοι πάντως νὰ ἤχων ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν τοῦλάχιστον.

Ἡ Γερουσία δύναται νὰ συγκροτηθῇ διὰ βασιλικῆς διατάξεως εἰς ἀνώτατον δικαστήριον, ἵνα διακρίνῃ τὰ ἐπὶ ἐσχάτῃ προσδοκίᾳ ἐγκλήματα ὡς καὶ τὰ περὶ ἀποπειρας κατὰ τῆς ἀκεραιότητος καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους καὶ τοὺς ὑπὸ τῆς Βουλῆς παραπεμπομένους εἰς δίχην ὑπουργοὺς δυνάμει τοῦ περὶ ἐθόντης ὑπουργῶν νόμου.

Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 531 μελῶν, ἐκλεγομένων ἀνὰ πενταετίαν, ἐνεργουμένη; ἀπ' ἐθῆτας τῆς ψηφοφορίας εἰς τεσσαράκοντα περιφερίας ἐπὶ τῇ βῆσει ἐκλογικῶν καταλόγων, ἐκλεγομένων τῶν ἀντιπροσώπων κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας. Πᾶς Ἴταλός, ἡλικίας 21 ἔτους, εἶναι ἐκλογὸς καὶ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν δύναται νὰ εἶναι καὶ ἐκλέξιμος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκκληλῶν τῆς Βουλῆς δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τοὺς τεσσαράκοντα μισθοδοτοῦνται δὲ ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμίου. Ἡ τε Γερουσία καὶ ἡ Βουλὴ συνέρχονται αὐτοδικτικῶς ὅπως τοῦ ἔτους.

Ἐθνικὴ σημαίᾳ Τρεῖς κίθαισι λευκίδες, πρασινὴ, λευκὰ, ἐρυθρὰ, τῆς μεσσίας φερύσσας θυρεὸν ἄνευ στέμματος.

Προϋπολογισμός. — Ἔσοδα 16305909130 λίρεται = φράγκα τοῦ (1922).

Ἔσοδα 26675805747 λίρεται = φράγκα τοῦ 1922.

Στρατὸς καὶ Στόλος. — Ὁ μὲν στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἐν εἰρήνῃ ἀνέρχεται εἰς 350000 ἄνδρας καὶ ἐν πολέμῳ εἰς 1800000. Ὁ δὲ στόλος ἀποτελεῖται ἐξ 850 πλοίων, ἐξ ὧν 70 θωρηκτὰ διαφόρων μεγεθῶν καὶ πολλῶν ὑποβρυχίων. Παρακολουθεῖται δὲ τῆς τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὁ στρατὸς ἐκ πληθῶς τελειοτάτων ἀεροπλάνων καὶ ὑδροπλάνων.

Παιδεία. — Ἡ παιδεία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, ὡς μαρτυροῦν τούτο τὰ πολλὰ ἐν τῇ χῶρᾳ πανεπιστήμια, τινὰ μάλιστα τούτων εἶναι καὶ τὰ ἀρχαιότερα ἐν Εὐρώπῃ καθὼς, καὶ διάφοροι πολυτεχνικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ σχολαί.

Συγκοινωνία. — Ἡ συγκοινωνία καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν εἶναι ἀρκούντως προηγμένη, ἔχει σιδηροδρομικὸν δίκτυον διεθνῶς σπουδαίωτος (διότι διὰ τῶν σιδηροδρόμων αὐτῆς μεταβαίνουσιν εἰς τὴν δυτικὴν καὶ μέσην Εὐρώπην) σιδηροδρομ. ὁδοὶ διὰ τοῦ ὄρου; Σερὶ καὶ τοῦ ἁγίου Γουθάφον; αἱ δὲ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ αὐτῆς ἔχουσιν ἴσην μῆκος 20737 χιλιομέτρων, αἱ δὲ γραμμαὶ τῶν τροχοδρόμων τῆς ὑπερβαίνουσι τὰ 5676 χιλιομέτρα.

Χῶραι καὶ πόλεις. — Ἡ Ἰταλία ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶρας διακρινομένης μεταξὺ των ὡς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ εδάφους, τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων τῆς.

Πρὸς βορρᾶν εἶναι α') τὸ *Πεδεμόντιον*, χῶρα καλῶς προφυλάσσομένη ὑπὸ τῶν Ἄλπεων, πλουσία εἰς ἀμπελώνας, μορέας καὶ ἀραβόσιτον. Ἡ βιομηχανία δὲν εὐδοκμεῖ ἐν αὐτῇ ἀρκούντως ἐλλείψει, ὡς εἴπομεν, γαιανθρότων, ἢ δὲ μεταλλουργία, ἂν καὶ ἀφθονοῦσι τὰ μέταλλα χαλκοῦ καὶ μολύβδου, δὲν εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη.

Ἡ κυριώτερα πόλις τοῦ Πεδεμόντιου εἶναι τὸ *Τουρίνο* (502274 κάτ.) παρὰ τὸν *Πάδον*, πρωτ. ἄλλοτε τοῦ βασιλείου τοῦ Πεδεμόντιου, πόλις ὀρειωτάτη μετὰ πανευρωπαϊκῶν, β') ἡ *Λομβαρδία*, μεγάλη καὶ εὐφορὸς κοιλὰς διασχισμένη ὑπὸ τῶν μεγάλων ἔμπορικῶν ὁδῶν, αἵτινες διερχόμεναι διὰ τῶν κεντρικῶν Ἄλπεων κυρ. πόλις εἶναι τὸ *Μιλᾶνον* (Μεδιόλανα, 178304 κάτ.), πόλις ὀρεαία ἔχουσα πλουσιώτατας βιβλιοθήκας, τὸν διὰ 2 χιλ. ἀγαμάτων κεκοσμημένον ναὸν τοῦ ἁγ. Ἀμβροσίου καὶ λαμπρὸν μελοδραματικὸν θέατρον, γ') ἡ εὐφορὸς ἀλλὰ νοσηρὰ χῶρα τῆς Ἑνετίας, κ. πόλις ἡ *Βενετία* (171665 κάτ.), λιμνὴ ἄλλοτε σημαντικῶς, σήμερον ὀλοὲν παρακίμαζον, εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ 117 νησίδων, συνδεδεμένη διὰ γερύφων καὶ διωρύχων, ὑπῆρξεν ἄλλοτε ἔδρα ἐπὶ αἰῶνας πανσθενῶς δημοκρατίας, ἵτας κατέκτησε πλείστας χῶρας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐπὶ μακρῶν ἐκνυφῆρξεν ὀλοκλήρου τῆς Μεσογείου, καταλυθεῖσα τῷ 1797 ὑπὸ τοῦ Μ. Ναπολέοντος, πό-

λις μετά μεγαλοπρεπών ναών, ὃν ἐπισημότερος ὁ τοῦ ἁγίου Μάρκου, δυνάμει ἀνακτόρων καὶ ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν τοιχογραφιῶν καὶ βιβλιοθήκων.⁽¹⁾ Ἄλλα πόλεις ἀνήκουσαι εἰς τὴν αὐτὴν περιχώρην εἶναι ἡ Βεροῦνα (100000 κ.), ἡ Πάδοβα (75000 κ.) μετ' ἀρχαιοτάτων πανεπιστημίων, ἡ Πάρεννα, πόλις ἄγχι, ἡ Πάρινα (75000 κάτ.), ὀνομαστὴ διὰ τὸν ἐξάστειρον τυρὸν τῆς, δ' ἡ τελευταῖον ποσορθηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἰταλίας χώρα τῆς Ἰστορίας μετ' ἐμπορικότεραν πόλιν τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης τὴν Τεργεστὴν (238655 κάτ.) καὶ τὴν ὥραϊαν καὶ ἐμπορικὴν πόλιν Φιοῦμε, ε') ἡ ὄρειον καὶ ἄγρον χώρα τῆς Ἀλποῦσιαι, ἀλλὰ πλουσία χάρις εἰς τὴν ναυτικὴν θέσιν τῆς καὶ εἰς τοὺς λιμένας τῆς, κυρ. πόλις ἡ Γένοια (300784 κάτ.), ὁ ἐμπορικώτατος καὶ πρῶτος πολεμικὸς λιμὴν τῆς Ἰταλίας προοδεύσας καταπληκτικῶς ἀπὸ τοῦ 1885 καὶ ἐνευθεν. Ἐπονομάζεται ὑπερήφανος διὰ τὴν θανασιάν αὐτοῦ θέσιν⁽²⁾ καὶ τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς (πανεπιστήμιον, ἀνάκτορον, μουσεῖα), ὀνομαστὸν νεκροταφεῖον κλπ. εἶναι καὶ πατρὶς τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, οὗ τὸ μνημεῖον ὑψοῦται πρὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδ. ὡς καὶ ἀρχαῖον ἀνάκτορον τοῦ δόλου Δόρια ε') ἡ χώρα τῆς Αἰμιλίας μετ' μεγαλυτέραν πόλιν τῆν Βολώνιαν (211000 κάτ.), κεκμηγὴν εἰς τὸ κέντρον περὶ τοῦ τῆς Ἰταλίας καὶ ἔχουσαν τὸ ἀρχαιοτάτων πανεπιστήμιον τῆς Εὐ-

ρώπης, ζ') ἡ χώρα τῆς Τοσκάνης μετ' σημαντικότεραν πόλιν τὴν Φλωρεντίαν (255565 κ.), πόλιν μεσογείων, παλαιὰ πρωτ. τῆς Ἰταλίας, μία τὸν ὄρασιότερον πόλειον τῆς Εὐρώπης, ἔχουσα παντοειδῆ καὶ πλούσια μουσεῖα καὶ καλλιτεχνικὰς βιβλιοθήκας, πατρὶς τοῦ διασημοῦ ζωγράφου Μιχ. Ἀγγέλου. Ἡ Φλωρεντία ἂν γένοιτο χροστοεὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς. Ἄλλῃ πόλις τῆς περιώχης τῆς εἶναι τὸ Λιβόρον (125000 κ.), πόλις παλαιὰ καὶ ἐμπορικὴ μετὰ ἑλληνικῆς παρουσίας⁽³⁾ πλησίον αὐτῆς κεῖνται τὰ εἰρεὰ λατομεῖα λευκῶν καὶ μαλακῶν μωροῦν τῆς Καρράρας, αὐτὰ παρέσχον πολὺ τιμὸν ἔργα δι' ἔργα τέχνης. Πίζα (62000 κάτ.) λαμπερὴ πόλις ἐπὶ μεσοσίῳ μετ' ἀρχαιοτάτων πανεπιστημίων, πατρὶς τοῦ Γαλιλαίου, Ἀρζον (60000 κ.), παλαιὸς καὶ ἐμπορικὴ πόλις, ἐνθα καὶ ὁ ναύσταθμος ὁ ἐπιβλέπων τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Σάπεια (90000 κάτ.), ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Γενούης, μέγιστος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἰταλίας.

η') Ἡ περιώχῃ τῆς Ρώμης (τοῦ ἀρχ. Λατίου) σημαντικὴν πόλιν ἔχει τὴν Ρώμην (691314 κάτ.), πρωτ. τοῦ ἰταλικῶν βασιλείων, τὴν ἄλλοτε κοσμοκράτειραν, φιλοδοξομένην ἑκατοστῶν τῶν ἀκτῶν τοῦ Τιβέρος καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀκριβῶς τῆς ἰταλικῆς χρονοσύνθεσης, ἔχει πλείστα ὅσα ἀρχαῖα μνημεῖα παλαιῆς δόξης καὶ ἐκτελείας, ἀξιόλογα μουσεῖα⁽⁴⁾ πολλοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς. Ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ Πέτρον, ὁ μέγιστος τῶν χριστιανικῶν ναῶν, μήκος 216 μ. καὶ ὕψους 156, ἐν αὐτῇ δὲ ὁ ναὸς ἑδρεῖται καὶ ὁ Πάπας, ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς Καθολικῶν. Ἐν Ρώμῃ ὑπάχει τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον Κυρκιάων καὶ τὸ ἀπέραντον Βατικῶν, ἀνάκτορον τῶν παπῶν, μετὰ πλουσιότατον βιβλιοθηκῶν. Ἡ χώρα τῆς Τοσκάνης καὶ ἐν ἡ γένοιτο ἱστορικῆς περιφραγεῖται εἶναι χωρὶς ποταμῶν, ἡ Ρώμῃ ὀρεῖται τὸ μεγαλιώδην τῆς εἰς τὴν κεντρικὴν θέσιν τῆς, ὡς εἴπομεν, καὶ εἰς τὰς ἱστορικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀναμνήσεις τῆς, διότι εἶναι πρωτ. τοῦ ἰταλικῶν βασιλείων καὶ τοῦ καθολικῶν κόσμου. Οὗτος ἡ «αἰωνία πόλις» Ρώμη, παρ' ὅλην τὴν παρὰ τὸν Τιβέριν θέσιν αὐτῆς, εἶναι τελειῶς μεσογειακὴ πόλις, ὁ ποταμὸς δίδει εἰς αὐτὴν γραμμὴν καλλομένην ἀλλ' οὐδεμίαν ὀφείλειαν εἰς τὴν συγχρονισμῶν. Τοῖσι Βένετσια ἐπέκεινον τῆς Ρώμης καὶ μέγας πολεμικὸς ναύσταθμος.

Πρὸς νότον ὑψίστατο μέρι τῆς ἰταλικῆς ἐνώσεως (1860) τὸ παλαιὸν βασίλειον τῆς Νεαπόλεως ἢ τῶν δύο Σικελιῶν, τοῦτο περιλαμβάνει χώρας ὀρενὰς καὶ ἀναλυεργήτους, ὡς τὴν χροσόνιον τῆς Καλαβρίας, καὶ χώρας πλουσίας, ὡς ἡ Καμπανία, ἐκτεινομένη παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Βεζουβίου. Ἀξιολογότεραι πόλεις ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ Νεάπολις (780200 κάτ.) ἡ πολυανθρωποτέρα πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐκτεταμένη

(1) Ἡ μοναδικὴ κατὰ τὴν θέσιν πόλις τῆς Ἐνείας ὀρεῖται κατὰ μέγα μέρος τὰ θεμέλια τῆς εἰς τὸ σπουδαῖον παρελθόν τῆς θαλασσίας αὐτῆς δυνάμειος. Ἀρχαῖα πολλὰ: ἔξινος ἐπισκοπία, εἶναι ἡ πόλις τῶν διαδύοντων τῶν μέγα τοῦ μιλίτου νεομήμων. Ἀλγομῶντος παραμένει ἡ ἐνέπωση, ὅταν τις ἐκ τῶν βαθυμένων τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ ἀντὶ ἀμυζῶν βλέπει ἀναμνήσας τοὺς ταξιδιώτας τὰς μελαίνιας κρονδύλλας, αἰνεῖς φέρονται εἰς τὴν ὑπὸ σποδῶν περιβαλλομένην πλεισταὶν τὸ ἁγιον Μάρκου, εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀπομακροσφύμενον τὸ ναοῦ κωδωνοστασίον καὶ ὑπὸ τὴν ὄρασιότατην τῶν γεφυρῶν «Ραλιαν». Ἐπὶ τοῦ πικροῦ τοῦ βενετιανικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Μάρκου εἶναι οἱ τέσσαρες χαλκοὶ ἔλατοι ἐκ χειρὸς τοῦ ἀθανάτου Ἀνδρόλοῦ, ὅστινες ἐλαρωλογώθησαν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ἐν εἴτει 1294 ἔλιπον ταῖτας ὑπὸ τῶν Λατίνων.

(2) Ὁ λιμὴν τῆς Γενούης τελευταῖον ἔχει πολυειδῶς ἐδρενθὴν διὰ νέον κρητικιστικῶν. Αἱ οὐδ' ἄρα κρητικὴ γραμμὰ καὶ αἱ ὀδοὶ κατὰ τὴν στενὴν παραλίαν δέχονται διὰ οὐραῖα ση- γράμμων τοὺς προβάλλοντας καὶ διακόπτοντας ταύτην ἰσχύον, ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ὀρειῶν φαίνονται αἱ χροσσοκεταῖς κορυφαὶ τῶν Ἄλπεων. Ὁ ἕως αὐτῆ, ὡς καὶ ἡ βόρειος, τὸ γινόμενὸν κλιματικὸν ἐλακτοῖται πρὸς ἀμφοτέρους τὰς παραλλήλους τῆς Γενούης πλευρῆς. Κῆποι διαδέχονται κήπους, ἐπαυλίδες ἐπαυλίδες, ζωγραφικὰ τοποθεῖα τοποθεσίας. Πλείστα ὅσα τῶν τοποθεσιῶν τούτων ἔχουσι περιβόητα δένδρα διὰ τοὺς δωρῶντας φρικτῶν καλλομένων περιηγητῶν καὶ πενήτων ἡλιακῶν ἀκτινῶν τοιαῦται εἶναι περισσώτεροι εἰς τὴν δικτὴν Ριβιέραν ἢ εἰς τὴν ἀνατολικήν. Πρὸς ὀνομαστὴ τῆς Γενούης ἀκολουθοῦσι τὸ Ρέγλα καὶ ὁ περίφημος διὰ τὴν τελευταίαν συναρθεῖσαν ἐξω- πακτικὴν συνθήκην Ἅγιος Ρέμος (San Remo), μετὰ ταῦτα δὲ προβάλλει ἡ φαινοκφόρος Βορδερέγα.

ἐπὶ τῶν Α. ὑποερῶν τοῦ ἡφαιστείουδου; Βεζουβίου, ἔχει μεγαλοπρεπὴ ἀνάκτορα καὶ περικαλλεῖς ναοὺς, θῆατρα, μεταξύ τῶν ὁποίων τὸ τοῦ *ἁγίου Καρόλου*, πανοπλισμῶν, ὀνομαστῶν μουσείων, ἀστεροσκοπεῖον κτλ. παρ' αὐτὴν ἔκειντο αἱ τρεῖς πόλεις *Πομπηία*, *Πρὸκίλιον* καὶ *Σταβία*, ἃς κατέχρυσεν ἡ κατὰ τὸ 79 π. Χ. γενομένη τροφή ἐκρηξίς τοῦ Βεζουβίου. Τοῦτον ἡ πρώτη ἀνασκαφὴ ἀποτελεῖ νῦν μνησὸν πόλεως ζώσης πρὸ διασχίλων ἐτῶν. *Βάρι* (πάλαι Βάριον, 100000 κατ.), λιμὴν ἑμπορικὴς πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. *Πρόντεϊ* (Βρεντήσιον, 28000), λιμὴν ἀσφαλεστάτος, ἀφιερωθὴς τῆς συντομοτέρως ὁδοῦ ἐξ Ἐνδρόπης εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τ' ἀνάπαιον. Νοτιώτερον δὲ παρὰ τὸν μυχθὸν τοῦ ὄμιονιμου κόλπου εὐρίσκεται ὁ *Τάρας* (60000 κ. ἀρχαῖα θωρηκὴ ἀποικία) μετὰ μεγάλου πολεμικοῦ ἰταλικοῦ ναυστάθμου τοῦ Ἴονιου.

Τῆς δὲ Σικελίας (πάλαι Τρινακρίας), νήσου πλουσίας εἰς δημοτικακοὺς καρποὺς καὶ λίαν οὐλοφόρου μὲ πλῆθος. 3800000 κατ. 140 κ. ἀναλογοῦσι κατὰ τετραγ. γλμ. ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ *Πάνορμος* (Παλιέριον 400448 κάτ.), ἡ *Μεσσήνη* (176794 κάτ.) καταστραφεῖσα τελευταῖον ὑπὸ σεισμοῦ. Ἡ *Κατάνη* (235394 κ.) πορὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ἡφαιστείου τῆς *Ἄιτης*, ἢ *Μαροῦλα* ἐπὶ τῆς Α. παραλίας, ἐξάγουσα ἐξαίρετον οἶνον. Τῆς Σαρδονίας, νήσου ὀρεινῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἡφαιστείουδου καὶ ἀπορρώγους ἄκτας, ἔως σφεδρὸν μὲ πλῆθος ἑλλήνων καὶ ἀραιῶς κατοικημένης, ἀριθμῶσθαι μὲν 800000 κ., μεγαλυτέραι πόλεις εἶναι τὸ *Κάλιαρι* (1400 κάτ.). Βλ. τῆς Σαρδονίας κεῖται ἡ *Κασόρα* (ἡσθεῖς τὸν Γαριβιάδην). Ἡ διαίκετος τῶν κατοίκων τῶν νήσων *Σαρδονίας*, *Κορσικῆς* καὶ *Ἐλβας* ὀνομάζει πολὺ μὲ τὴν ἀρχαίαν λατινικὴν, ὁ τρόπος τοῦ βίου τῶν ὀνομάζει πρὸς τὸν τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Μανιανῶν, διατηροῦντων ἀρχαῖα ἤθη (ὡς τὴν ἐκδιέξινον τοῦ φόνου κτλ.). Εἰς τὸ Ν. μέρος τῆς ἰταλικῆς γεωγραφίας, καθὼς καὶ ἐν τῇ νήσῳ *Σικελία*, ὑπῆρχον εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους πολλαὶ καὶ μεγάλα ἑλληνικαὶ πόλεις· αἱ *Συράκουσαι*, νῦν μικρὰ (35000 κάτ.), πατρις τοῦ Ἀρχιμήδους, ὁ *Ἀζοφύρας* καὶ ἄλλα καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἰταλία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὀνομάζετο *μεγάλῃ Ἑλλάδι* (λατινιστὶ magna Graecia).

Ἡ νήσος *Μελίτη* (Μάλτα, 200000 κ.), λίαν πυκνῶς κατοικημένη, κεῖται πρὸς Ν. τῆς Σικελίας, μετὰ ποικίλας τύχης εὐρίσκεται νῦν εἰς χεῖρας τῆς Ἀγγλίας, ἔχει πρωτ. τὴν ὀρυκτωεὶαν πόλιν *Λαβαλέττην* (75000 κ.), ἐν ἣ ὑπάρχει μέγας ἀγγλικὸς πολεμικὸς ναυστάθμος, σπουδαῖον στήριγμα τοῦ βρετανικοῦ στόλου, ἀπέχονσα τοσοῦτον ἀπὸ τῆς Κύπρου, ἥτις κατέχει τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς Μεσογείου, ὅσον καὶ ἀπὸ τοῦ Γιβραλτάρ, τῆς δυτικῆς κλειδοῦ τῆς Μεσογείου. Ἡ νοτιὰ ἀκτὴς θέσας ἐπιτρέπει πρῶτον παραγωγὴν λαζανίου, μεταφερο-

μένων κατὰ μεγάλης ποσότητος εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγοράς.

Ἡ Ἰταλία, ἡνωμένη μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ τὰς συμμάχους αὐτῆς κατὰ τὸν μέγαν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον, ἔλαβεν ὡς ἀποβὴν τὰς ἀπτεῖους χώρας τοῦ *Τρεβίνου* καὶ μέρος τῆς Βλ. κειμένης *Τορτίας* μετὰ τῶν ἑμπορικῶν τῶν πόλεων *Τεργεστής* καὶ *Φιοῦνε* καὶ πολλὰς ἐκ τῶν παλαιῶν *δαίματικῶν* νήσων ὡς καὶ τὴν πολὺν *Ζάραν*, ἀπῆσας κατεχομένης ἄλλοτε ὑπὸ τῆς Ἀυστροουγγαρίας.

Σύγχρονος ἱστορία τῆς Ἰταλίας. — Μὴ ἔχονσα φυσικὸν κέντρον ἡ Ἰταλία ἦτο ἐπὶ πολλὸν καιρὸν χωρισμένη εἰς μικρὰ κράτη. Μόνον ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἡ Ἰταλία συνεπίχθη εἰς ἓν καὶ μόνον κράτος· τῇ βοήθειᾳ τῆς Γαλλίας κατέκτησε τὴν Λομβαρδίαν, ἐλευθερώσασα ταύτην ἀπὸ τῆς Ἀυστρίας τῷ 1859, εἰτα προσήρτησε τὴν Βενετίαν τῷ 1866. Ἡ κατάληψις δὲ τῆς Ρώμης κατὰ τὸ 1870 ἐπαῖξεν ἡ τελευταία πράξις τῆς ἰταλικῆς ἐνότητος.

ΣΗΜ. Ἡ Ἰταλία, ἐποφελουμένη ἐκ τῶν συμβάντων τοῦ 1870 (γαλλογερμανικὸν πόλεμον), προσήρτησε καὶ τὰ λοιπὰ ὑπὸ τὸ πάνα διοικουμένα κράτη, ὁπότε ἡ Ρώμη, κενωθεῖσα τῶν κατεχόντων αὐτὴν γαλλικῶν στρατευμάτων, ἀπέτελε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ σημερινοῦ κράτους τῆς Ἰταλίας. Ἡ Ἰταλία καταστάσεται ἤδη μεταξὺ τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Ἐνδρόπης. Ἡ γεωγραφία εἶναι ἀρετὰ προωδουμένη. Ἡ βιομηχανία, λόγῳ ἑλλείψεως γαιανθράου, ὡς εἴπομεν, εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς ὀλίγα μέρη· εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν, εἰς τὴν Φλωρεντίαν, Ρώμην καὶ Νεάπολιν, ἥτις δὲν εἶναι μόνον ἡ μεγίστη (πολυανθοποτερά), ἀλλὰ καὶ ἡ μόνη βιομηχανικὴ πόλις ὀλοκλήρου τῆς *ποτιῶν* Ἰταλίας καὶ ὁ ζωηρότερος ταύτης λιμὴν. (1) Μεταξὺ τῶν ἰταλικῶν πόλεων Ἀγκῶνος καὶ Παβέννης κεῖται ἡ μικρὰ δημοκρατία τοῦ *ἁγίου Μαρίνου*, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Ἡ δημοκρατία αὕτη ἔχει ἔκτασιν 60 μόνων τετραγ. χιλιομ. καὶ 9950 κατ. καὶ πρωτ. τὴν ὀνομασίαν *πολλήνην* (1500 κ.).

Ἁγία ὀποστολικὴ ἔδρα. — Ἡ παλαιὰ, ἀπόλυτος, ἐκλεκτικὴ μοναρχία τῶν παλαιῶν κρατῶν κατελύθη ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1870 ὑπὸ τῆς Ἰταλίας. Μετὰ ψήφισμα δὲ τοῦ ὀμοσπουλάου, ἐνεργηθὲν τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1870, κατὰ τὸ ὅτιον ἀπεφάνθη ὀλοκλήρως ὁ πλῆθυσμός τῶν παλαιῶν κρατῶν ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως, ὀλοκλήρως τότε τὸ ἔδαφος τῆς ἐπικρατείας τοῦ πάπα ἡνώθη μετὰ ἰταλικὸν βασιλεῖον, συμφώνως τοῦ ἐκδοθέντι Β. διατάγματι τῆς 9ης Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ

(1) Ἐπὶ τοῖς ἐνδρόνοις καὶ εὐδρόνοις ἑδάφους τῆς Νεαπόλεως ἀναπτύσσεται πάσα βλάστησις τοῦ νότου, ἡ δὲ ὑπὸ τὸν ἡλιακὸν σπονδῶν ὀφθαλμὸν κινῶν θάλασσα τέλει πανταχὸν τὸν ὀφθαλμῶν.

δὲ τὸν νόμον τῶν ἔγγυθσεων τῆς 13 Μαΐου 1871, μῆλο εἰσέτι ἀναγνωρισθέντα ἐπὶ τοῦ πάπα, ψηφισθέντα ἐν τούτοις κατὰ πρότασιν τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, «τὸ πρόσποτον τοῦ πάπα θεωρεῖται ἀπαρβίαστον». Ἡ ἰταλικὴ κυβερνήσις ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδίδῃ εἰς αὐτὸν ἐντὸς τοῦ βασιλείου ἡγεμονικῆς τιμᾶς, χορηγεῖ δὲ εἰς τούτον ἐτήσιον εἰσόδημα 3225000 λιρετῶν. Ἐκτὸς τῆς δωρεᾶς ὅμως ταύτης ὁ πάπας ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχῃ τὰ ἀπέραντα ἀνάκτορα τοῦ Βατικανῶ καὶ Λατεραῶ ὡς καὶ τὴν ὄρειαν Ἐπαυλὶν Καστὴλ - Ιζαντόρφ.

Οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν ξένων κρατῶν παρὰ τοῦ πάπα ἀπολαμβάνουσι ἐντὸς τοῦ βασιλείου ὅλων τῶν προνομίων καὶ τῶν προστασιῶν, αἵτινες ἀνήκουσι εἰς τοὺς διπλωματικούς ἀπεσταλμένους ὅλων τῶν ξένων κρατῶν, συμφώνως μὲ τὸ διεθνὲς δίκαιον. Ὅμοιος πάντα τὰ συγκοινωνιακὰ μέσα, ταχυδρομεία, τηλεγραφεία, ῥαδιοσταθμοὶ, τηλέφωνα κτλ. εἶναι ἀπολύτως ἐλεύθερα.

Συμπληρωματικαὶ γνώσεις. — Ἡ Ἰταλία εἶνε πρὸς περισσώτερον ἐπιμήκης ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον παρὰ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολίας. Ἔχει περίπου 1200 χιλμ. μῆκος, ἐνῶ τὸ πλάτος αὐτῆς ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς εἶναι μόνον 500 χιλμ. εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου καὶ 100-150 εἰς τὴν χερσονησιακὴν χώραν.

Ἡ Ἰταλία ἀποτελεῖται ἐκ χωρῶν διαφερομένων κατὰ πολὺ μεταξὺ τῶν. Ἡ πεδιάς τῆς Λομβαρδίας εἶναι γόνιμος, εὐφορος, πυκνῶς κατοικημένη καὶ βιομηχανικὴ. Ἡ δὲ χερσονησιακὴ Ἰταλία πτωχὴ, μὲ πληθυσμὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄθλιον καὶ ἀνηρόν. Ὁ πληθυσμὸς τῶν διαφόρων αὐτῶν χωρῶν ἔχει ἐπίσης πολὺ ἰδιαίτερον μέγα ζῆσις καὶ συμφερόντων, ἅπανα ἀλληλοσυγκρούονται.

Ὁ μόνος ἀληθὴς κοινὸς δεσμός, ὅστις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν διαφόρων κατοίκων τῆς Ἰταλίας, εἶναι ἡ ἱστορία, ἡ γλῶσσα, ἡ κοινὴ φυλὴ καὶ αἱ ζῶσα ἀναμνήσεις τῶν ἀγώνων τῆς ἀποκτήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν.

Η ΚΟΙΛΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΔΟΥ

Ἡ κοιλάς αὕτη ἦτο πάντοτε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ πλουσιωτέρα καὶ εὐφορώτερα (ζωτικότερα) ὀλοκλήρου τῆς Ἰταλίας. Μολοντοὶ τὸ κλίμα αὐτῆς εἶναι μᾶλλον τραχὺ, ἡ κοιλάς τοῦ Πάδου εἶναι ἡ περισσώτερον κατοικημένη, λόγῳ τῆς εὐφορίας τῆς. Ἡ εὐφορία τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου εἶναι ἔργον τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Χάρης εἰς τὴν γειτνίασιν τῶν Ἄλπεων ἡ κοιλάς αὕτη δέχεται πολλοὺς ποταμούς, οἵτινες συγκεντρῶνται εἰς μέγαν ποταμὸν, τὴν καὶ κεντρικὴν ἀρτηρίαν τῆς χώρας. Ὁ ποταμὸς οὗτος κατέστησε διὰ προσχώσεων γόνιμον τὸ ἔδαφος τῆς ἀπείρατον κοιλάδος, οὕτως ὅστε ὁ ἀνθρώπος διὰ τῆς τέχνης του νὰ ἀποκομίζῃ πλουσίας

συγκομιδᾶς. Τὸ κλίμα τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου εἶναι πράγματι ξηρὸν. Διὰ νὰ καταστήσῃσι λοιπὸν παραγωγικὸν τὸ ἐξαίρετον αὐτὸ ἔδαφος, οἱ κάτοικοι διοχέτευσαν εἰς ὅλην τὴν χώραν τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ διὰ πολλῶν ἀρδευτικῶν διωρυγῶν.

Τὸ σύστημα τοῦτο εἶχον μεταχειρισθῆ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι, κατασκευάσαντες καὶ ὀλόκληρον δίκτυον διαρύνων διὰ τὴν διανομὴν τῶν ὕδατων τῶν προσοχομένων ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων καὶ τῶν παγετῶν τῶν Ἄλπεων.

Διὰ τοῦτο σήμερον ἡ κοιλάς τοῦ Πάδου περιέχει ὀρυζήνας καὶ ἄλλοις ἀραβοσίτου εἰς τὰς περισσώτερον ὑγρὰς περιφερείας καὶ καινοῦ, σιτηρῶν, μωρῶν κ.τ.λ.

Ἡ Πάδος ὅμως, ὅστις εἶναι μέγας εὐεργέτης τῆς χώρας, ἀποτελεῖ ἐπίσης καὶ κίνδυνον δι' αὐτήν. Φέρει τρομερὰς πλημμύρας. Διὰ νὰ προφυλαχθῶσι δὲ ἐξ αὐτῶν οἱ κάτοικοι κατασκευάσαν προχύματα σχηματίζοντα διπλὴν παράλληλον γραμμὴν κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ.

Ἡ Ἰταλικὴ μετανάστευσις.

Αἰτία τῆς ἀθρόας ἰταλικῆς μεταναστεύσεως εἶναι, ἀπ' ἑνὸς μὲν ὁ πολυἀριθμὸς πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας, ἀπ' ἑτέρου δὲ οἱ περιορισμένοι πόροι αὐτῆς. Ἡ μετανάστευσις ἀφαιρεῖ κατ' ἔτος ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν 500000 καὶ πλέον κατοίκων. Ἐκ τῶν μεταναστῶν ἄλλοι μὲν ἀναχωροῦν προσωρινῶς, ἄλλοι δὲ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐλπίδος ἐπιστροφῆς. Μεταξὺ τῶν πρώτων εἶναι οἱ ἐπιχωματιστὰ καὶ οἱ ἐργατὰ ἐργοστασιῶν, οἵτινες μεταναστεύουσι εἰς πλουσιωτέρας χώρας ἐνθά ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία πληρώνεται ἀκριβώτερα, καὶ οἱ ὑπάλληλοι ξενωδοχείων, οἵτινες ἐκπατρίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς Ἑλβετίαν.

Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μεταναστεύουσι διὰ νὰ μὴ ἐπιπλήθωσι ποτὲ πλέον, ἐγκαθίστανται εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἢ μᾶλλον εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ὑπάρχουσι πολυἀριθμοὶ ἰταλικοὶ κοινότητες εἰς τὰς κεντρικὰς πολιτείας τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν, πρὸς νότον τῆς Βραζιλίας καὶ εἰς τὰ γειτονικά κράτη τοῦ Rio de la Plata τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Οἱ Ἰταλοὶ, οἱ ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Βραζιλίαν, δὲν ὀλογοῖνται ὀλιγοῦτεροι τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου. Ἀντικατέστησαν δὲ εἰς αὐτὴν τὴν χώραν τοὺς μαύρους, οἵτινες δὲν ἐργάζονται πλέον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν εἰς τὰς φυτείας.

Αἱ ἰταλικαὶ ἐπιτοχίαι, αἱ προμηθεύουσαι τοὺς περισσότερους μετανάστας, εἶναι αἱ ὑπερκατοικημένα βόρεια ἑλασχία τὸ Πεδεμόντιον, ἡ Λομβαρδία, ἡ Λιγουρία, καὶ αἱ νότια πτωχὰ ἑλασχία, καὶ ἰδίως ἡ Καλαβρία. Ἡ Σικελία ἐπίσης στέλλει πολλοὺς μετανάστας κυρίως εἰς Τύνιδα.

Ἀποικίαι καὶ προτεκτοράτα.—Ἡ Ἰταλία κατέ-

χει ἦδη ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ τὰς χώρας τῆς *Τριπολιτίας*, τοῦ *Φεζάν* καὶ τῆς *Κυρηναϊκῆς* ἢ *Βίρζας* (ἰταλικὴ Λιβύη) ἐκτάσεως 150000 τετραγ. χιλιομέτρων μετὰ *πληθυσμῷ* ἐνὸς ἑκατομμυρίου κατοίκων, ἐξ ὧν ἰθαγενεῖς 623200 καὶ Μουσουλμᾶνοι 371800 καὶ 5000 Ἴταλοί. Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἀπετέλει ἀπερῆαντον *τοπογραφικὸν βλατέιον* καὶ διοικεῖτο ἀπ' εὐθείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ὀμιλουμένη γλῶσσα εἶναι ἡ ἀραβικὴ, διοικητικὴ δὲ γλῶσσα ἡ ἰταλική.

Κυριότεραι πόλεις. — *Τρίπολις* (64759 κάτ.) πρωτ. πόλις παράλιος καὶ κέντρον τῶν εἰς *Φεζάν* καὶ *Σουδάν* διευθυνομένων *καρραβανίων*, *Βεγγάζα* (35000 κ. πάλαι Βερονίκη) πρωτ. τῆς *Βίρζας* (ἀρχ. Κυρηναϊκῆς) πόλις παράλιος καὶ ἐμπορικὴ. Ἐνταῦθα μυθολογεῖται ὅτι ἔκειτο τὸ πάλαι ὁ κήπος τῶν Ἑσπερίδων.

Ἡ Ἰταλία κατέχει ἀπὸ τοῦ 1885 καὶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ α') τὴν *Ἐρυθραίαν* διὰ τῆς συναφθείσης συνθήκης ἐν Ἀδδῆς - Ἀμπάμπα τῆς Αἰθιοπίας μετὰ τῆς Ἰταλίας τῷ 1896, δι' ἑτέρας δὲ ἀγγλοαγυπτιακῆς συμφωνίας τοῦ 1901 καὶ 1902 καθορίσθησαν τὰ σύνορα τῆς ἰταλικῆς Ἐρυθραίας μετὰ τοῦ Σουδάν. Ἡ Ἐρυθραία ἔχει ἐκτασιν 145700 τετραγ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 402793 κατ., ἐκ τούτων εἶναι Εὐρωπαῖοι 2888, καὶ ἐκ τούτων πάλιν Ἴταλοὶ 2435.

Κυριότεραι πόλεις. — *Ασμάρα* (22045 κάτ.), ἐξ ὧν Εὐρωπαῖοι 2500 καὶ ἡ *Μασσαύα* (12645 κάτ.).

Προτεκτοράτων. — Μέρους τῆς χώρας τῶν Σομαλῶν (Σομαλία) κατέχεται ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, τῶν συνόρων τῆς χώρας ταύτης καθορισθέντων μεταξὺ Μ. Βρετανίας καὶ Ἰταλίας κατὰ τὰ ἔτη 1894 καὶ 1901 καὶ μετὰ τῆς Αἰθιοπίας τῷ 1896. Τὸ βόρειον μέρος τῆς Σομαλίας περιλαμβάνει τὰ δύο σουλτανάτα *Μεδτζερίν* καὶ Ὀτια καὶ τὸ Νογκάλ. Τὸ μεσημβρινὸν μέρος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀκτῆς τοῦ *Μπενδῶ* καὶ τῆς χώρας τοῦ *Τζουμαλαίντ*, ἣτις ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, διατελεῖ δὲ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἰταλοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως *Μογδισσοῦ*.

Ὅλη ἡ Ἰταλικὴ Σομαλία ἔχει ἐκτασιν 357000 τετραγ. χιλιομ. καὶ *πληθυσμὸν* 45000 κ. ἰθαγενῶν καὶ 1000 Ἴταλῶν, πρωτ. δὲ ἔχει τὴν μικρὰν πόλιν *Μογδισσοῦν* (13000 κάτ.).

Αἱ ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις. — *Ρόδος* καὶ *Δωδεκάνησα*(1). Αἱ δώδεκα νότιοι σποράδες καὶ ἡ νῆσος *Ρόδος* καταληφθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἰταλίας διαχωρῖντος τοῦ λιβυκοῦ πολέμου τῷ 1912 παρεχωρήθησαν ὑπὸ τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ τῆς μετ' αὐτῆς συναφθείσης εἰρήνης τοῦ Ὀδοῦ τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1912. Κατ' ἀκολουθίαν δὲ τῆς συνθήκης τῶν Σζβρῶν ἡ

Ἰταλία συγκατετέθη εἰς τὴν ἐκχώρησιν τῶν Δωδεκανήσων, πλὴν τῆς *Ρόδου*, εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς συμφωνίας τῆς 14 Μαΐου 1920, ἣτις συμφωνία δυστυχῶς ἠτόνησεν τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1922 συνεπέει δὲ τῆς κατορθώσεως τοῦ ἑλλ. στρατιωτικοῦ μετώπου ἐν *Μικρῇ Ἀσίᾳ*.

Ἱστορικὴ ἄποψις τῆς χώρας. — Ἡ Ἰταλία, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων διεδραμάτισε σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ καθόλου ἱστορίᾳ. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ ῥωμαϊκὸς πολιτισμὸς, ἀφοῦ διεδέχθη τὸν μέγαν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, διασκορπίσθη εἰς βλάς τὰς περὶ τὴν *Μεσόγειον χώραν*, ἐν Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ κτλ. Τῆς χώρας καθέδρα, ἦτο ἡ *Ρώμη*, βραδύτερον δὲ, γενομένη ἡ πόλις αὕτη καθέδρα τῶν παπῶν, σημαντικὴν ἐξέτισησεν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κόσμου. Ἐν Ἰταλίᾳ ἀρρισκεῖται τις ἀπίκολλα ἀρχαῖα μνημεῖα, ἐνθὴνα ἀρχαίας δόξης καὶ ευκλείας τῆς μεγάλης ἱστορίας τῆς χώρας.

ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Ἰβηρικὴ ἢ *Πυρηναϊκὴ* καινούμενη χερσονήσος κατέχει τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς Εὐρώπης, κείται δὲ μετὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ τῆς Μεσογείου θάλασσης σχηματίζουσα μετὰ τῆς Ἀφρικῆς τὸν πορθμὸν τοῦ *Ιβηριταῖου* (Ἡράκλειον στήλαι), ὅστις ἔχει μέσον πλάτος 13 - 18 χιλόμετρα καὶ διὰ τοῦ ὁποῦτο συγκοινωνεῖ ἡ Μεσόγειος μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Φυσικὰ ὄρια αὐτῆς πρὸς Β. εἶναι τὰ *Πυρηναῖα* καὶ ὁ τρικυμώδης καὶ πολυτάραχος *Ισπανικὸς κόλπος*.

Ἡ ἐκτασις τῆς χερσονήσου εἶναι 598618 τετραγ. χλμ. εἶναι διπλασία περίπου τῆς *Αἰθιοπικῆς* καὶ κατὰ τι μεγαλύτερα τῆς *Βαλκανικῆς*, εἰς αὐτὴν ἀνήκουναι καὶ αἱ πρὸς Α. κείμεναι νῆσοι *Βαλεαρίδες* (πάλαι Γυνήσιαι) *Μαύροκα* καὶ *Μινόροκα* καὶ αἱ πρὸς Δ. τούτων *Πηϊνοσοῖα*. Ἐχεῖ σχῆμα σχεδόν τετράγωνον καὶ περιλαμβάνει τὸ βασίλειον τῆς Ἰσπανίας, τὴν δημοκρατίαν τῆς Πορτογαλλίας καὶ τὴν παρὰ τὰ *Πυρηναῖα* μικρὰν δημοκρατίαν τῆς *Ἀνδόρρας*.

Ἔδαφος. — Ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος εἶναι καθαρῶς ναυτικὴ χώρα, ἀλλὰ τὸ ὄγκωδες αὐτῆς σχῆμα παρακλίνει τὴν ναυτικὴν της ἐπίδοσιν. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος, καὶ ἰδίᾳ ἡ Ἰσπανία, χαρακτηρίζεται διὰ τῶν μεγάλων ὄροσπέδιων, τῶν ἀποτελοῦντων τὸ βᾶθρον τῆς χερσονήσου* τὰ ὄροπέδια τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Καστίλλας κτλ.

Ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος διασχίζεται ὑπὸ μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ὄροστοιχῶν, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι τὰ *Πυρηναῖα* ὄρη (3404 μ.) πρὸς Β. καὶ ἡ *Σιέρρα Νεβιάδα* (3481 μ.) πρὸς Ν. Μεταξὺ τῶν δύο

(1) Περὶ τῶν Δωδεκανήσων λεπτομερῆς γεωγραφικὴν περιγραφὴν βλέπε ἐν τῷ *καρραβιῶ* Θ σελ. 229.

άνωτιέρω ὄροστοιγῶν, ἀποτελοῦσιν συνάμα καὶ τὰ φυσικὰ ὄρια τῆς χερσονήσου, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐνδοχώρα καὶ ἄλλα ὄρη ὀλιγότερον ψηφιά, ἄνευ δυσχεραίνουσι πολὺ τὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας· σημειωτέον ὅτι τὰ ὄρη πεδία καὶ τὰ ὄρη καταλαμβάνουσι τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς ὅλης χερσονήσου. Αἱ κοιλιάδες καὶ ἐν γένει τὰ βαθύπεδα ἀπαντῶσιν κυρίως πρὸς τὸν ὄρειον. Αἱ κοιλιάδες τοῦ Ἐβρου, τῆς Βαλεντίας, τῆς Μουργίας, τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ ἡ τῆς Πορτογαλίας.

Παράλια. — Τὰ παράλια τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραχώδη, ἀπότομα καὶ διακεκομμένα ἐνεὶ ὅπου τὰ ὄρη γειννίζονται πρὸς τὴν θάλασσαν· δηλ. ΒΑ κατὰ μῆκος τοῦ Γασκονικοῦ κόλπου καὶ ΝΑ. μέχρι τὸν βορῆιον τοῦ Γιβραλτάρ. Τοῦναντίον ὅπου ἡ θάλασσα περιβρέχει τὰς κοιλιάδας ἔχει τὰ παράλια εἶναι προσχωματικά καὶ ἐπίπεδα, πρὸς Δ., ΝΑ. καὶ ΒΑ.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς χερσονήσου εἶναι μεσογειακόν, σχεδὸν ἀφρικανικόν εἰς τὰς θυμαλάς ὅπως δῆποτε χώρας, ἡπειρωτικόν δέ, δηλ. πολὺ θερμὸν ἢ πολὺ ψυχρὸν, ἐπὶ τὸν ὄρειον καὶ ὄρη πεδίων. Τὸ κλίμα τῆς Μαδρίτης, εὐρισκομένης εἰς ἀπόλυτον ὕψος 650 μ. εἶναι ξηρὸν καὶ τραχύ. (1) Ἐν συνόψει δυνάμεθα δὲ εἰπωμεν ὅτι ἅπασα ἡ χερσονήσος, πλην τὴν παραλίω τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἔχει ξηρὸν κλίμα προσμοιῶζον πρὸς τὸ τῆς βορείου Ἀφρικῆς.

Ποταμοί. — Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι ὄρητικοὶ καὶ μὴ ἀκανόνιστον καὶ λιαν ἀπότομον ὄντων. Εἰς δὲ μόνον ἕξ αὐτῶν, ὁ *Γουαδαικιβίρ*, εἶναι πλωτός, καθ' ὅσον, διαφρέων τὴν εὐρείαν καὶ γόνυμον κοιλάδα τῆς Ἀνδαλουσίας, δέχεται τὰ ὕδατα τὰ προσερχόμενα ἐκ τῆς τῆσεως τῶν γιγνῶν τῆς Σιέρα Νεβιάδας. Καὶ τῶν λοιπῶν ποταμῶν τὰ ὕδατα χρησιμοποιοῦνται καταλήλους ὑπὸ τῶν κατοίκων πρὸς ἀρδεύσειν. Οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ *Λούρος*, ὁ *Τάγος*, ὁ *Γουαδιάνας*, ὁ *Μίρα*, ἐκβάλλοντες πάντες εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, πλην τοῦ Ἐβρου, τοῦ *Γουαδαλαβιά*, τοῦ *Ζούκα*, τοῦ *Σερούρα* καὶ τινῶν ἄλλων, οἵτινες χύνονται εἰς τὴν Μεσόγειον.

Φυτικὰ προϊόντα. — Ἡ παραγωγή τῶν διαφόρων φυτικῶν προϊόντων εἶναι ὅπως δῆποτε μετρία λόγῳ τοῦ κλίματος καὶ τῆς φέσεως τοῦ ἐδάφους. Αἱ κοιλιάδες ὅμως, ἀρδύζομενα ἐπαρκῶς καὶ ἀπολαμβάνουσα θερμότερον κλίματος, καλλιεργοῦνται ἐντατικῶς παράγουσα εἰς μεγάλην κλίμακα καὶ εἰς σημερινὰς ποσότητας ζαχαροκακάων, ἐσπεριδοειδῶν, σταφυλάς καὶ σταφυλάς. Ἡ κυριώτερον ὅμως πλουτοπαραγωγὸς πηγὴ τῆς Ἰσπανίας εἶναι οἱ οἶνοι αὐτῆς

(1) *Περὶ τοῦ κλίματος τῆς Μαδρίτης λέγεται ἡ Ἰσπανικὴ παροιμία ὅτι ὁμοίᾳ μετ' αἰσθητῶν 3 μηνῶν χειμῶνος καὶ τριῶν μηνῶν καλοκαιῶς.*

(οἶνος Μαλάγας Εὐρωπαϊκῆς φήμης). Διατρέρει πρὸς τοῦτους καὶ μεγάλας ἀγέλας βοῶν καὶ ἵππων.

Ὄρυζα. Ἀπὸ ὄρυζα ἀπθονεὶ ἡ χώρα. Ταῦτα συνίστανται εἰς γαϊάνθρακας, χαλκόν, σίδηρον, μόλυβδον καὶ ἄργυρον. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὑπάρχουσιν ἐπὶ πλέον καὶ κοιτάσματα ἰδραργύρου, μετὰλλου σπανίου διὰ τὴν Εὐρώπην.

Πληθυσμός, θρησκεία. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι πυκνότερος εἰς τὰ πέριξ τῶν ὄρειον εὐρισκομένας πεδιάδας ἢ εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς χώρας. Μαστιχομένη ἄπθονε ὑπὸ συνεχῶν ἐπιδρομῶν, ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος, κατοικήθη ὑπὸ ἀντιπροσώπων φυλῶν ἐξαιρετικῶς ἀνομοίων, Ἰβήρων, Κελτῶν, Ῥωμαίων, Βαρδάλων, Ἀράβων κλπ. Ἐκ τῆς μείξεως τῶν διαφόρων αὐτῶν φυλῶν ἐγεννήθη ὁ Ἰσπανικὸς λαός, ὅστις καθ' ὀλοκληρίαν ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν ἀνήκει εἰς τὸ χριστιανικὸν καθολικὸν δόγμα. Εἶναι λαὸς ἐγκρατῆς, σοβαρός, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὑπερήφανος.

Ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος διαιρεῖται εἰς δύο κράτη, τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Ἡ Ἰσπανία, πολὺ μεγαλύτερα τῆς Πορτογαλίας, κατέχει τὰ $\frac{5}{6}$ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, δηλ. 503670 τετραγ. χλμ. — Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται μετὰ τῶν ἀποικίων εἰς 22349000 κατ. ἀνάλογ 42 κατ. κατὰ τετραγ. χλμ. Ἐντικῶς ἡ Ἰσπανικὴ χώρα εἶναι ὀρεινὴ, περικεῖται ἐν τούτοις καὶ χώρας διαφερούσας πολὺ μεταξύ των.

Συγκοινωνία. — Ἡ ἐν Ἰσπανίᾳ συγκοινωνία ἐσπληροῦται ὅπως δῆποτε ἀτέλως, μῆψα συμπληρωθέντος τοῦ δικτύου τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τῶν ὁδῶν· ἐπίσης δὲ καὶ ἡ διὰ θαλάσσης ἐπικοινωνία δὲν εἶναι ὅσον χρειάζεται πυκνὴ. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἔχουσι μῆκος 15250 χλμ. ἐξ ὧν στενοὶ σιδηρ. 3385 χιλιομ. καὶ τροχιόδρομοι 897 χλμ.

Πολίτευμα. — Συναγματικὴ μοναρχία, κληρονομικὴ εἰς ἄρρενας καὶ θήλειες τοῦ οἴκου τῶν Βουρβόνων. Ὁ βασιλεὺς ἐνηλικιόσεται εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν. Σύνταγμα τῆς 30ῆς Ἰουνίου 1876.

Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται κατ' ἀνάστατον ὄριον ἐξ 180 μελῶν de droit καὶ ἐφ' ὅρου ζωῆς. Τὰ μέλη αὐτὰ ἐκλέγονται μεταξύ τῶν ἐξ αἵματος πριγκίπων, τῶν ἐχόντων ἐτήσιον ἀποθεθεγμένον εισόδημα 600000 φράγκων τιμολόγῳ τῆς Ἰσπανίας, τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους καὶ τῶν ὑπὸ τὸ βασιλεῦς διορισθέντων Γερουσιαστῶν. Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἀκόμη καὶ ἐξ 180 ἄλλων μελῶν, ἐκλεγμένων ὑπὸ τῶν συμπαισιῶν τοῦ κράτους καὶ τῶν μάλλον φορολο-

γυρομένων πολιτών, των οποίων ἡ ἐπιλογή κατὰ τὸ ἤμισυ ἀνανεύθεται ἀπὸ πενταστίας.

Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 404 μελῶν (1 ἐπὶ 50000 κατοίκων) ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἐκλογικῶν συνελθόντων διὰ μίαν πενταστίαν.

Οἱ πολῖται πρέπει νὰ ἄγουν ἡλικίας 25 ἔτων διὰ νὰ κείνηται τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου καὶ τῆς ἐκλεξιμότητος. Αἱ Βουλαὶ συνέρχονται κατ' ἔτος.

Σημκία πολέμου, τρεῖς ὀρίζονται λωρίδες, ἐρυθρὰ, κίτρινη καὶ ἐρυθρὰ. Ἡ κίτρινη ταῖα, ὀλίγον πλατυτέρα τῶν ἄλλων, φέρει θυρεὸν μὲν τῶν ἐθνιστῶν τῆς Ἰσπανίας.

Σημκία ἐμπορίου, πέντε ὀρίζονται ἀλληλοδιαδόχως κίτρινα καὶ ἐρυθρὰ λωρίδες. Ἡ μεσοκία κίτρινη λωρίς εἶναι διπλασία τῶν ἄλλων εἰς μήκος.

Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Ἰσπανίας ἀνέρχεται εἰς ἔσοδα μὲν 7455674360 πεσέτας = φράγκα, εἰς ἔξοδα δὲ ἴσον ποσόν.

Στρατὸς καὶ στόλος — Ὁ μὲν στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἐν εἰρήνῃ ἀνέρχεται εἰς 140000 ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 800000. Ὁ στόλος αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐκ 36 πολεμικῶν πλοίων, ἔξ ὧν 10 θωρηκτῆ. Ἀλλοτε ἐπιθεορεῖτο ἀήτητος, σήμερον ὅμως ἔχει μικρὰν σημασίαν. Ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς Ἰσπανίας Καρόλου τοῦ Ε' καὶ Φιλίππου τοῦ Β' κατὰ τὸν δέκατον ἔκτον αἰῶνα ἡ Ἰσπανία ἐφάρσεν εἰς ὕψιστον σημεῖον δόξης, ἀλλ' ἔκοιτε ἤρχισεν νὰ παρακμάσῃ καὶ ὑπεβιβάσθη εἰς δευτερευούσαν δυνάμιν.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Ἰσπανία διαίρεται, συμπεριλαμβανομένων τῶν Βιλαερίδων καὶ τῶν Καναρίων νήσων, εἰς 49 ἐπαρχίας. 1) Εἰς τὸ κέντρον ἐκτείνονται τὰ ὄροσπεδια τῶν δύο Καστιλιῶν, παλαιᾶς καὶ νέας. Τὰ ὄροσπεδια αὐτὰ κείνται εἰς μέγα ὕψος, ἔχουσι ξηρὸν κλίμα, εἶναι ὀλίγον γόνιμα καὶ ἀραιῶς κατοικημένα. Ἡ πρωτ. τῆς Ἰσπανίας Μαδρίτης εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ ὄροσπεδίου τῆς νέας Καστίλης καὶ ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Τάγου. Ἔχει 751000 κατ. (ἀπογραφή 1920), ὀφείλει δὲ τῆς σπουδαιότητά τῆς εἰς τὴν κεντρικὴν ὄθειν τῆς, ἔχει πανεπιστήμιον, λαμπρὰ μουσεῖα καὶ μεγάλην βιομηχανίαν. Ἄλλαι πόλεις εἶναι τὸ Τολεδόν (25251 κατ.), παλαιὰ πρωτ. τῆς Ἰσπανίας, καὶ τὸ Μποργὸς (32301 κατ.), ἀμφότεραι μὲ πολλὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις. Ἄλλοτε ἐπήρξαν ὀνομασταὶ πόλεις σήμερον ὅμως δὲν ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα. 2) Πρὸς βορρᾶν ἐκτείνονται αἱ ὀρεινὰ ἠώρηαι τῆς Γαλικίας καὶ τῆς Ἀστορίας, αἰτίνας γεντιλιζούσαι μετὰ τῆς θαλάσσης, ἀρδευόνται ἐπαρκῶς καὶ κατὰ συνέπειαν βλέπει τις καταπρασίνους καὶ γλοεράς ἐκτάσεις, ἔχουσι δὲ καὶ ἀσφαλεῖς λιμένας, ὡς τὸ Φερόλ (30350 κατ.) καὶ τὸ Σανταδὲρ (72469 κατ.), ἀνατολικότερον αὐτῶν εὐρίσκειται ἡ ἐπαρχία τῆς Βισκαίας μὲ πόλιν τὸ Βιβάγιον (123819 κατ.) ἐπὶ τοῦ Γασκονικοῦ κόλπου καὶ ἡ

Νοβάρρα μετὰ τῆς πόλεως Παμπλοῦνας (32635 κ.), ἀμφότεραι αἱ προαναφερόμεναι ἐπαρχαίαι ἔχουσι γόνιμον ἔδαφος καὶ καλῶς ἀρδευόμενον.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀραγοῦνας εἶναι ὀλιγότερον ὀρεινὴ τῶν προηγουμένων, περικλείει περισσότερον ξηρὸν ἔδαφος, πλὴν τοῦ κατὰ μήκος τῶν ποταμῶν Ἐβρὸν καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Ἰβήρου, ἐνθα ὁ πληθυσμὸς πυκνοῦται καὶ ὅπου εὐρίσκονται καὶ αἱ πόλεις, ὡς ἡ Σαραγῶσα (141350 κ.), παρόχθιος τοῦ Ἐβρὸν μετὰ πανεπιστήμιον καὶ διάφορα ἱνστιτοῦτα.

Τέλος ἡ χώρα τῆς Καταλανίας, ἥτις εἶναι ἡ μάλλον πάσης ἄλλης ἐπαρχίας ἀγροτικῆ, βιομηχανικῆ καὶ ἐμπορικῆ. Εἶναι ἡ πλουσιώτερα ἐπαρχία ὀλοκλήρου τοῦ βασιλείου. Κυριώτερα πόλεις ἐν τῇ ἐν λόγῳ περιορῇ εἶναι ἡ Βαρκελώνη (710355 κατ.) παρὰ τὴν Μεσόγειον, ἡ ἐμπορικωτικὴ καὶ βιομηχανικωτικὴ πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἔχουσα πανεπιστήμιον, ὀνομαστὴν ἡρωπόλιν καὶ ἀκμασιώτην βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὕφασμάτων.

3) Πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς νότον ἐξαπλοῦνται αἱ ἐπαρχαίαι τῆς Βαλεντίας καὶ Μουρκίας, χώρηαι πλούσιαι εἰς μεσογειακά προϊόντα (πλήρεις πορτοκαλιῶνων, ἀμπέλων κτλ.) ἀξιολογώτερα πόλεις εἶναι ἡ Βαλεντία (251486 κ.), ἐκτιομένη ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος, μετὰ πανεπιστημίου, Μουρκία, (141175 κ.) παρὰ τὸν Σερόνιον. Ἡ Ἀδολανία εἶναι ἡ ὀρειωτέρα χώρα τῆς Ἰσπανίας, αἱ κυριώτερα πόλεις ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ Γρενάδα (103368 κ.), ἔχουσα τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἀραβικὸν ἀνάκτορον Ἀλάμπραν, ἡ Σεβίλλη (205529 κατ.), μέγας λιμὴν παρὰ τὸν Γουαδαλκιβίρ ποταμῶν, ἔχει πανεπιστήμιον, τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀραβικὸν ἀνάκτορον Ἀλκαζάρ καὶ τὸ μέγιστον ταυρομακικὸν ἀμφιθέατρον τῆς Ἰσπανίας, ἀμφότεραι, ἡ τε Γρενάδα καὶ ἡ Σεβίλλη, ἤκμασαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀραβοκρατίας. Κόρδοβα (73710 κ.), Ἰάδερρα (Κάδιξ 76718 κ.) παλαιὰ ὀπικαί τῶν Φοινίκων, ἔκτιομένη ἐπὶ νησιδος ἐνθα ὁ πρῶτος πολυμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἰσπανίας. Πάλος, λιμὴν, ἔξ οὗ ἐξέπλευσεν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, Μαλάγα (150584 κατ.) ἐπὶ τοῦ ὀμωνύμου κόλπου, ἔξάγουσα σταφίδα καὶ ἐξαιρετογ καὶ ὀνομαστὸν οἶνον.

Ἡ χώρα τῆς Ἀνδαλουσίας ὑπέρησε τὸ κυριώτερον κέντρον τῆς ἀραβικῆς ἐπικρατείας ἐν Ἰσπανίᾳ τὰ ὀνομαστὰ καὶ περιφημα ἀραβικὰ ἀνάκτορα εἰς Σεβίλλη καὶ Γρενάδαν ὑπομνησκούσι τὴν παλαιὰν ἀραβικὴν κατοχήν.

Ἐὰν ἐξαίρεση τις τὰς ἐπὶ τῶν ὀρεῶν κοιλάδας, ἡ Ἰσπανία πάσης ἔξ ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν μέσων μετὰ τῆς Ἐυρώπης. Μόνον αἱ κυριώτεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἱ ἐνοῦσαι τὴν Μαδρίτην μετὰ τῶν παραλιακῶν πόλεων, εἰσὶ κατασκευασμέναι. Τὸ τε ἡπὸριον καὶ ἡ γεωργία, λόγῳ τῶν δυσχερειῶν

τῆς συγκοινωνίας, ὑστεροῦσιν, ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἑλιπδες ὅτι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου θέλουν καταστρωθῆ ἔναι ἀδιοδρομικὰ γραμμὰ. Ἡ βιομηχανία μόνον πρὸς τὰς πόλεις τὰς κειμένας πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος τῆς Ἰσπανίας προοδεύει.

Ἡ Ἰσπανία κατέχει ἄλλοτε ἀπέραντον ἀποικιακὸν κράτος. Ἄφ' ἧς ὅμως αἰ δημοκρατία τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἤρχισαν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην νὰ ἀνακτώσιν τὴν ἀνεξαρτησίαν τὸν, ἡ Ἰσπανία ἀπώλεσεν ὅλας σχεδὸν τὰς ἀποικίας τῆς.

Τὸ ἀρωχέριον *Γιβραλτῖο* (37000 κάτ.) μετὰ τῆς μικρᾶς πόλεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰσχυροτάτου φρουρίου ἀνῆκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐκ τῶν συμπλεγμάτων τῶν *Βαlearίδων* νήσων ἐπισημότερα εἶναι ἡ *Μαγιόρκα*, ἔχουσα πόλιν τὴν *Πάλμαν* (77418 κάτ.) καὶ ἡ *Μινόρκα* ἔχουσα πόλιν τὴν *Μαγιό μετ'* ἀσφοδιστάτου λιμένος· ἡ πρώτη παράγει τὰ ὀρειώτερα πορτοκάλια τοῦ κόσμου.

Ἀποικία. — Ἡ Ἰσπανία ἔχει ἀποικίας τινὰς ἐν Ἀφρικῇ· εἰς τὸ Μαρόκκον τὴν πόλιν *Κέσταν* (35000 κάτ.), λιμένα πρὸς τὴν Μεσόγειον, κατέχεται δὲ αὕτη ἀπὸ τοῦ 1840, μὲ ὀλίγην ἐνδοχώραν, ἥτις πιθανώτατα θέλει εὐρυνθῆ διὰ τοῦ διεξαγομένου ἡδὴ πολέμου ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας κατὰ τὸν *Ριφιντῶν* τὸ Μαρόκκου, ἑτέραν πόλιν ἔχει τὴν *Μελίλαν* (50170 κάτ.).

ΣΜ. Αἱ ἐν Μαρόκῳ Ἰσπανικαὶ κτήσεις μέχρι σήμερον ἔχουν ἔκτασιν 213 χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 86427 κατοίκων.

Εἰς τὰ Ἀντ. παράλια τῆς ἐρήμου Σαχάρας κέκτηται τὴν παραλίαν *Ρίο ντε Ὀρο* μὲ ὁμόνυμον πόλιν, ἐκτεινομένη μετὰ τῶν ἀρωχέριων *Μποραδό* καὶ *Λενκοῦ*, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας τῷ 1884 ὅρην προσασίας τῆς ἀλίας μετὰ τινῶν ἄλλων χωρῶν.

Σύνολον ἐμβαδοῦ 285200 τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸς ἐν ὅλῳ 50 χιλ. κάτ.

Τὰς ἐν τῷ κόλῳ τῆς Γουινέας νήσους τοῦ *Φερδινάνδου Πῶ* καὶ *Ανομπο*, αἵτινες ἔξεχωρήθησαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὑπὸ τῆς Πορτογαλλίας τῷ 1778 διοικουμένης ἀπὸ τῆς Ἰσπανικῆς Γουινέας, ἥτις μετὰ τῶν δύο νήσων ἔχουν ἐμβαδοῦν 26600 τετραγ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 64077 κάτ.

ΣΜ. Ἡ Ἀγγλία κατέσχευ ἀπὸ τοῦ 1827 μέχρι τοῦ 1845 τὰς ἐν τῷ κόλῳ τῆς Γουινέας προαναφερθεύσας νήσους χάριν τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περιἀπαγορεύσεως τῆς σωματεμπορίας νόμου.

Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ ἡ Ἰσπανία ἐξουσιάζει ἀπὸ τοῦ 1344 τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν *Καναρίων* νήσων, ἐν αἷ καὶ ἡ νήσος *Φέρος*, δι' ἣν διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινός. (1) αἵτινες ἔκτοτε ἀποτελοῦσιν

Ἰσπανικὴν ἐπαρχίαν, πόλεις ἔχει ἐν τῇ μεγάλυτέρῳ τῶν *Καναρίων* τὴν *Πάλμαν* (66461 κάτ.) καὶ τὴν *Σάντα Κροδὲ* ἐν τῇ νήσῳ *Τενερίφ* (52413 κάτ.). Τὸ σύνολον ἐμβαδοῦ τῶν ἀνωτέρω νήσων εἶναι 7273 τετραγ. χιλιομ. καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν 457663 κάτοικοι.

ΣΜ. Ἄπασαι αἱ Ἰσπανικαὶ ἀποικίαι μέχρι σήμερον, ἔχουσιν ἐν συνόλῳ ἔκτασιν 3100 χιλ. τετραγ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 1140000.

Ἡ Ἰσπανία εἶχεν ἄλλοτε καὶ πολλὰς ἄλλας ἀποικίας, καὶ εἰς μὲν τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν τὰς μεγάλας καὶ πλουσίας νήσους *Κούβαν* καὶ *Πορτορίκον*, εἰς δὲ τὴν μεσημβρινὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν τὰς πλουσιωτάτας *Φιλιππίνας* νήσους, τὰς ὁποίας ἀπώλεσε κατόπιν τοῦ πρὸς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς πολέμου τῷ 1898, μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων.

Ἱστορικὴ καὶ ἐθνογραφικὴ ἀποψις.—Οἱ Ἰσπανοὶ εἶναι εὐραία διαφόρων λαῶν (*Ἰβήρων*, *Λοίτων* καὶ *Μαυριτανῶν*). Οἱ Ἰσπανοὶ εἶναι λαὸς ὑπερήφανος, πατριωτικὸς καὶ ἐπιχειρηματικὸς, ἀγαπῶν πολὺ τὴν καλλιτεχνίαν.

Οἱ θησαυροὶ ὅμως καὶ ὁ μέγας πλοῦτος ἐν γένει, ὅστις εἰσήχθη ἐκ τῶν πολλῶν καὶ πλουσιῶν αὐτῶν ἀποικίων πρὸ δύο περὶ τοῦ ἑκατονταετηρίδου, καθ' ὅς ἡ Ἰσπανία διεκρίθη ὡς πρώτη ναυτικὴ δύναμις, κατέστησεν αὐτοὺς ἡδὴ νοθεροὺς καὶ χωχεῖς, φηγοπόνοους καὶ ἀμελεῖς.

Συμπληρωματικαὶ γνώσεις.—Τὰ ἴχνη τῶν διαφόρων φυλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων παρήχθη ὁ Ἰσπανικὸς λαὸς ἐπὶ πολλὴν διεκρίνοντο χρόνον. Μόνον κατὰ τοὺς ἐναντίον τῶν Ἀράβων ἀγῶνας του, οἵτινες διέμειναν εἰς Ἰσπανίαν ἐπὶ ὀκτὼ ὀλοκλήρους αἰῶνας, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ὀγδόου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ἀνέλαβεν ὁ Ἰσπανικὸς λαὸς πραγματικὴν συναισθήσιν ἑαυτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ ἐκ τῶν ἀγῶνων τούτων διαμορφωθείς αὐτός λαὸς ἐγένετο μεγαλόψυχος καὶ ἀνδρείος, ὥστε νὰ τρέφῃ φιλογερὰν καὶ ἀσβεστον ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα του, τὰς παραδόσεις καὶ τὰς δοξασίας του. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀληθές ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ ἀπορροῦσα δύναμις συνοδεύεται ἐνίοτε καὶ ὑπὸ τινος τραχύτητος. Ὑπάρχουσιν δὲ ἀφ' ἑτέρου αἰσθητὰ διαφορὰ μετὰ τῶν Ἰσπανῶν τῶν *Βορρᾶ* καὶ τοῦ *Νότου*. Οἱ *Βορειοἰσπανοὶ*, τῶν ἐπαρχῶν Γαλικίας, Βισκαίας, Καταλανίας εἶναι περισσότερο *ὡμαλοὶ*, δραστήριοι ἀλλὰ καὶ περισσότερο στρεφνοὶ καὶ πείσιμονες τὸν χαρακτῆρα. Ἰσπανικὴ τις παροιμία λέγει «εἶτι ἕνας Ἀραγονικός» δύναται νὰ ἐμπήγῃ εἰς τὸν τοῖχον καρφιά μὲ τὸ κεφάλι του». Οἱ Νοτιοἰσπανοὶ, ἰδίως οἱ Ἀνδαλουσίται, εἶναι ὀκνηροὶ, ἀπαθεῖς, προληπτικοὶ

μὲν τοὺς Ἀγγλοὺς σημειοῦνται δὲ διαρχόμενος διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖον Γουινέας (*Λουδίνου*), οἱ δὲ ἰσπανικοὶ σημειοῦνται τὸν διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖον τῶν *Παρισιῶν* διαρχόμενον τοιοῦτον.

(1) Εἰς τοὺς παλαιότερους γεωγρ. χάρτας σημειοῦται ὡς α' μεσημβρινός δὲ διαρχόμενος διὰ τῆς νήσου *Φέρος*, ἥδη ὅμως εἰς

ἀλλὰ καὶ περισσότερον πρόθυμοι καὶ καλλιτέχναι.

Ἡ χώρα τῆς Ἀνδαλουσίας εἶναι ἐκεῖνη ἧτις ἔδωκεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν τοὺς περισσότερους συγγραφεῖς, ποιητὰς καὶ ζωγράφους.

Η ΧΟΥΕΡΤΑ ΙΣΠΑΝΙΣΤΙ = ΚΗΠΟΣ ΤΗΣ ΒΑΛΕΝΤΙΑΣ

Αἱ διάφοροι πεδιάδες τῆς Ἰσπανίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχουσι πλοῖσιον καὶ γόνιμον ἔδαφος. Λυστηγῶς ὅμως μαστίζονται ὑπὸ ἀνδριάς (καθ' ὅσον σπανίζουσι ἐν αὐταῖς αἱ βροχαί). Οἱ ἕκαστοιοὶ κάτοικοι ὑπερεσώθησαν νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν ἑλλειψιν ταύτην διὰ πολλαπλῶν ὑδραυλικῶν καὶ εἰδικῶν ἀρδευτικῶν ἔργων. Εἰς κανὲν ἄλλο μέρος δὲν ἐπιχειρήσαν ταῦτο μετὰ τοσαύτης δραστηριότητος καὶ ἐπιτυχίας ὅσον εἰς τὴν ὀλοπρασίνην πεδιάδα τῆς Βαλεντίας.

Τὰ μέσα, ἅτινα μετεχειρήθησαν διὰ νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν, τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν ἐνδοτέρων ὄροσείων, εἶναι πολλατὰ καὶ διάφορα. Διὰ νὰ συγκρατήσῃ δὲ τὰ ὕδατα ταῦτα ἀπὸ τοῦ νὰ χύνωνται εἰς τὴν θάλασσαν ἐναποληθῆναι ταῦτα διὰ μέσου δικτύων ἀρδευτικῶν διωρῶν ἐντὸς μεγάλων δεξαμενῶν μέχρι τῶν ἐποχῶν τῆς ξηρασίας. Ἐκάστη διωρῆ ἀνήκει εἰς τὸν κτήτορα τῶν γαιῶν διὰ μέσου τῶν ὁποίων διέχεται, καθ' ὅσον αὐτὴ ἀποτελεῖ ἰδιοκτησίαν τῶσον πολῦτιμον ὅσον καὶ αὐτὰ αἱ γαῖαι. Ἐν τοῖσιν τὸ κρῶτος δὲν παύει νὰ μεριμᾷ διὰ τὴν καλὴν συντήρησιν ὑπὸ τοῦ γαιοκτῆμονος τῆς εἰς αὐτὸν ἀνηκούσης διωρῆος. Χάρης δὲ εἰς τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς ἀρδεύσεως ἐποπλασιασθήσαν οἱ κῆποι, ὥστε σήμερον νὰ καλύπτουσι ἕκτασις ὑπὲρ τὰ 100 τετραγ. χιλίόμετρα παρὰ τὴν ἀδυσώπητον ξηρασίαν τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ ὄρυζα, ὁ ἀραβόσιτος, ὁ σίτος, τὰ διάφορα λαχανικά, τὸ λίνον, ἡ κάνναβις εἶναι προϊόντα τῶν ἀρδευομένων γαιῶν. Ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία καλλιεργοῦνται ἐπὶ τῶν γηλόφων ἐνθα τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς ἀρδεύσεως δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν ὑψηλώτων.

Διὰ τῆς εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Ἑβρώπης τοποθεσίας τῆς ἡ Ἰσπανία, ὡς εἶπομεν, προσεγγίζει πολὺ τὴν Ἀφρικὴν (καὶ ἰδίᾳ τὴν Μαροκκινὴν χώραν). Χωρίζεται δὲ ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτᾶρ 12—13 χιλ. πλάτους, ὀνομαζομένου εἰς τὴν ἀρχαίαν τὴν «Ἱερὰκείνην στήλην». Ὁ πορθμὸς οὗτος ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν μετὰ τῆς Μεσογείου, ἧτις ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἦτο μία κλειστὴ θάλασσα.

Ἡ πόλις Γιβραλτᾶρ ἐκποικισμένη ὀλίγον ἀνατολικῶς τοῦ πορθμοῦ φυλάττει τὴν ἰδιότητα. Ἡ πόλις αὕτη ὑψοῦται ἐπὶ βράχου σχεδὸν ἀπροσίτου, εὐρισκομένου ἐπὶ τῆς Νοτιοδυτικῆς ἄκρας τῆς Ἑβρώπης.

Οἱ Ἀγγλοὶ κατέχον τὸ Γιβραλτᾶρ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Κατεσκέασαν δὲ ἐπ' αὐτοῦ φοβερὸν φρούριον ἐποπτεῖον ὀλόκληρον τὸν πορθμῶν.

ΤΟ ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ

ΣΗΜ. Μεταξὺ τοῦ Ἰσπανικοῦ ἐδαφους καὶ τῆς περιφέρειας τοῦ Γιβραλτᾶρ ὑπάρχει οὐδετέρα ζώνη, πλάτους 500 μέτρων ἀκατοίκητος ὀνομαζομένη *Λισία*.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ

Ἡ δημοκρατία τῆς Πορτογαλίας κατέχει τὸ λοιπὸν μέρος τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, τὸ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Εἰς τὴν Πορτογαλίαν ἀνήκουσι αἱ Ἀζόραι καὶ αἱ Μαδέρα νῆσοι τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Κατὰ τὴν ἕκτασις εἶναι ὀλίγον μεγαλύτερα τῆς Παλ. Ἑλλάδος (92000 τετραγων. χιλόμετ.)

Πληθυσμὸς.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πορτογαλίας ἀνέρχεται εἰς 5960000 π. (65 π. κατὰ τετραγ. χιλμ.) καθολικὸς δὲ **Ἐθρῶκευμα**.

Κλίμα.—Ἐθρῶκευον καὶ ὕγιον.

Κόσμοι.—Ὁ τῆς Σετουβιάδος καὶ ὁ ἀσφαλέσματος καὶ θαυμασίας ἀπόψεως τῆς Λισσαβώδος ὅμοιος περίπου μὲ τὸν τοῦ Κερατίου κόλπου.

Ἀκρωτήρια τοῦ Ἁγίου Ρόζου καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου κτλ.

ἔδαφος εὐφορρότερον καὶ ἀραιότερον κατοικημένον τοῦ τῆς Ἰσπανίας ὡς δεχόμενον περισσότερας βροχάς· ἐσοταρμένη δὲ ἡ Πορτογαλία πρὸς τὸν ὠκεανὸν δεικνύεται ἡ θέσις αὐτῆς ἐξαιρετος διὰ τὴν ὑπεροικάνειον θαλασσίων ὁδῶν.

Ὅρη.—Ἡ Πορτογαλία διασχίζεται ὑπὸ τῆς ὀροστοιχίας *Σέροα Ἰστρούλλας*, ἧτις εἶναι συνέχεια τῶν Ἰσπανικῶν ὀρέων.

Ποταμοί.—Ἡ Πορτογαλία διαβρέζεται ὡς καὶ ἡ Ἰσπανία ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Λουρίου, Τάγου* καὶ *Γουαδουάνα* ἐν μέρει.

Πολίτευμα.—Δημοκρατία. Μετὰ τὴν κατάληξιν

της συνταγματικής και κληρονομικής εις Άρρενας: και θήλειε τῶν οἴκων τῶν Σχῆ Κοδοόρων και Γκότι Μπραγκάν μοναρχίας, ἀνεκχώρηθη ἡ Δημοκρατία τῆ 5 Ὀκτωβρίου 1910 και ἐπεκωρόθη τῆ 21 Ἀγροῦστου 1911 ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως. Σύνταγμα τῆς 21 Ἀγροῦστου 1911. Ἡ Νομοθετικὴ ἐξουσία ἐξαρκεῖται ὑπὸ Ἐθνικοῦ συνεδρίου ἀποτελουμένου ἐκ δύο Βουλῶν. Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐξ 164 μελῶν ἡλικίας 25 ἐτῶν ἐκλεγομένων δι' 3 ἔτη δι' ἀμέσου καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἐξ 71 μελῶν ἡλικίας 35 ἐτῶν ἐκλεγομένων διὰ 6 ἔτη. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκλέγεται διὰ 4 ἔτη ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ συνεδρίου.

Ἐθνικὴ Σημαία: (ἀπὸ τῆς; 19ης Ἰουνίου 1911) πράσινη και ἐρυθρά. Τὸ πρᾶσινον πλησίον τοῦ κοντοῦ και τοῦ ἰδίου μήκους μετὰ τοῦ ἐρυθροῦ. Εἰς τὸ κέντρον ὄψεως φέρων τὰ ἐνδόσημα τῆς Πορτογαλλίας.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Πορτογαλία διαίρεται εἰς 19 ἐπαρχίας.

Ὁ προῦπολογισμὸς τοῦ Κράτους ἀνέρχεται εἰς ἔσοδα 119615314 μιλ. ῥέις (νόμισμα *μιλλῆρις*, σκουδὸν ἀξίας 4 1/2 φράγκων), ἔξοδα 226420717

Στρατὸς και στόλος. — Ὁ στρατὸς τῆς ἡμετέρας ἐν εἰρήνῃ ἀνέρχεται εἰς 33000 ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 250000.

Ὁ στόλος ἀποτελεῖται ἐκ 40 μεγάλων και μικρῶν πολεμικῶν πλοίων.

Ἡ παιδεία εἶναι προηγμένη ἐπαρκῶς.

Προϊόντα γεωργικὰ και βιομηχανικά. — Ἡ γεωργία δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, ἡ καλλιέργεια δὲ τῆς ἐλαίας και τῆς ἀμπέλου, ὀπωρῶν, φελιῶν, (φελιδροῦν) λαχανικῶν και ἕρπων ἀποτελοῦσι τὰς πλουτοφόρους πηγὰς τῆς χώρας. Ἡ ἐκμετάλλεσις τῶν διαφόρων ὀρυκτῶν τῆς χώρας γίνεται ἀτελῶς, ἡ δὲ ἐνεργουμένη βιομηχανία μαλλίνων και βαμβακερῶν ὑφανμάτων ἐξαρτεῖται στενωδῶς ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ἀγορῶν.

Τὸ **εἰσαγωγικὸν και ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον** ἀνέρχεται εἰς 800 ἑκατομμύρια φρ. περίπου.

Αἱ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ νήσοι Ἀζόροι, ὧς και ἡ νήσος *Μαδέρα*, ἀποτελοῦσιν ἰδίους νομοῦς Πορτογαλικούς: και αἱ ἐν Ἀζόροις ἔχουσιν ἐμβαδὸν 3800 τετραγ. χλμ. και πληθυσμὸν 420 χιλ. κατ., ἡ δὲ νήσος *Μαδέρα* ἔχει ἐμβαδὸν 815 τετρ. χλμ. και πλῆν τὴν *Φουγκάλην* μετ' 29000 κατ.

Ἡ **συγκοινωνία** ἐνεργεῖται ἑλληπῶς, διίγων ὑπαρχουσῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένας τῆς χώρας συνδέονται σιδηροδρομικῶς, ταχέως δὲ ἀμαρσοστογία ἀπὸ Λισσαβῶνος διὰ Μαδρίτης εἰς Παρισίους.

Πόλεις. — Πρωτ. τῆς Πορτογαλλίας εἶναι ἡ *Λισσαβὸν* πορτ. *Λισβόα*, (435400 κ.), κειμένη ἐπὶ γραφικῆς τοποθεσίας, πόλις ὀρειοτατὴ ἐπὶ τῶν ἐξβολῶν τοῦ Τάγου ἐνθα οὗτος εὐρίνεται ὡς κόλπος.

ἔχει θαλάσιον λιμένα, εὐθείας ὁδοῦς και μεγάλας πλατείας, ἀκμαῖον ἐμπόριον και βιομηχανίαν ἡ πόλις αὕτη καταστρόφη ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 1756. Ὀλόροτον (πρότερον Πόρτο-Γάλλο, ἐξ οὗ και τὸ ὄνομα τῆς χώρας, 194000 κ.), παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λουριου, παρῶν ἐξαιρέτων οἶνων. *Κοϊμβρα* (20581 κ.), ἔχουσα τὸ μόνον ἐν τῇ χώρᾳ πανεπιστήμιον. *Βράγα* (24000 κ.).

Ἀποικίαι. (1) — Ἡ Πορτογαλία κατέχει ἐν τῇ Ἀφρικῇ τὰς νήσους τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, τῆς Ἀγκόλαν και τὴν *Βεγγουέλαν*, τὴν νήσον τοῦ Ἀγίου *Θωμᾶ* και ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς χώρας τινὰς κειμένας εἰς τὰ παράλια τῆς Γουϊνέας και τὴν *Μοζαμβίκην* ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας. Κατέχει ὁσαύτως πόλεις τινὰς εἰς τὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Κίναν και ἐν Ὠκεανίᾳ μέρος τῆς *Τιμόρ*, νήσου τῆς Σούνδης. Ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς ἐν ὅλῳ ἀνέρχεται εἰς 8 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Ἰστορικὴ και ἐθνολογικὴ ἀποψις. — Οἱ Πορτογάλλοι διαφέρουσι πολὺ τῶν γειτόνων αὐτῶν Ἰσπανῶν. Τὸ μόνον κοινὸν γνώρισμα εἶναι ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὁμοίει πρὸς τὴν Καστιλιανὴν διάλεκτον, εἶναι ὅμως φιλοπονοῦσιν τῶν Ἰσπανῶν.

Ἄλλοτε δὲ ποτε ὑπῆρξαν ἀτρόμητοι θαλασσοπόροι περιπλεῦσαντες ποικίλας τὴν γῆν και πολλὰς ἐξερευνήσαντες ἀγνώστους μέχρι τότε χώρας.

Ἰ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ (2)

Γ Α Λ Λ Ι Α

Τὸ ὄνομα τῆς Γαλλίας (France) ἐδόθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν φυλὴν τῶν Φράγκων, ἵτις ἐγκατεστάθη, μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Κλωβίου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα πρὸ 1400 ἐτῶν.

Ἡ Γαλλία ἐκτείνεται ἐντὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἀπέχουσα ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ὅσον και ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Τὰ ὅρια αὐτῆς εἶναι: Πρὸς τὸ Β.Α. μέρος αὐτῆς ἡ θάλασσα τῆς *Μάγχης*, πρὸς Ἀ. ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς, πρὸς Ν. τὰ *Πυρηναία* και ἡ *Μεσόγειος* θάλασσα, πρὸς Ἀ. αἱ Ἄλπεις, τὸ ὄρος *Τούρας* και ὁ ποταμὸς *Ῥῆνος*, πρὸς τὸ Β.Α. μέρος αὐτῆς συμβατικὴ γραμμὴ φέρουσα ἀπὸ τοῦ *Ῥῆνον* και τοῦ παραποταμίου αὐτοῦ *Ἀλούτερ* εἰς τὴν *Βόρειον* θάλασσαν και πρὸς Β. ἡ *Βόρειος* ἢ *Γερμανικὴ* λεγομένη θάλασσα.

Διὰ τῶν ἡπειρωτικῶν αὐτῆς συνόρων ἡ Γαλλία ἐφάπτεται τῆς Ἰσπανίας ΝΑ., τῆς Ἰταλίας ΝΑ., τῆς Ἑλβετίας Ἀ., τῆς Γερμανίας και Βελγίου ΒΑ. Γα-

(1) Τὴν λεπτομεροῦς γεωγ. περιγραφοῦν τῶν κατὰ χώρας ἀποικιῶν ἀναγράφουσι ἐν τῷ οἰκείῳ αὐτῶν τόμῳ.

τινίζει δὲ μετὰ τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μάγχης.

Ἐδαφος. Ὁρη καὶ πεδιάδες. — Τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας, ὡς φαίνεται, συνεπλήθη κατὰ δύο γεωλογικὰς περιόδους: τὸ Βόρειον μέρος ὡς καὶ τὸ κέντρον αὐτῆς συνεπλήθησαν κατὰ τὴν *πρωτογενῆ* περίοδον, ἐνῶ τὸ Νότιον κατὰ τὴν *τριτογενῆ*. Ἐκ τῶν συμπυκνῶσεων αὐτῶν ἐσχηματίσθησαν ὄρη καὶ πεδιάδες. Ἡ Γαλλία περιλαμβάνει πέντε μεγάλας ὄροστοχίας. Τὰ *Κεντρικὰ ὄρη* εἰς τὸ κέντρον καὶ τὰ *Βόρεια* Βορειο-ἀνατολικῶς χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς *πρωτογενεῖς* περιόδου. Ὁ *Ἰούρας* ἀνατολικῶς, αἱ δυτικαὶ *Ἀλπεις* ὑψηλότερα κορυφῇ τὸ *Λευκὸν ὄρος* (4810 μ.), αἱ *Κηβένναι* καὶ τὰ *Πυρηναία* πρὸς Νότον χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς *τριτογενεῖς* περιόδου. Ἐκ τῶν ὁρέων αὐτῶν μόνον αἱ *Ἀλπεις* καὶ τὰ *Πυρηναία* εἶναι ἀρκούντως ὑψηλά, ὥστε νὰ ἐφίστανται καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐπὶ τῶν κορυφῶν αὐτῶν παγετώεις. Ἐν Γαλλίᾳ εὐρίσκονται ἐπίσης τέσσαρες δευτερεύουσαι ὄροστοχίαι. Τοιαῦτα εἶναι: τὰ ὄρη τῆς *Βρετάνης*, οἱ λόφοι τῆς *Μάνς*, *Νορμανδίας* καὶ *Πέγγης*, τὰ ὄρη Ἐλδὸνα καὶ τὸ ὄρος *Μορβῶν* ἀνεκατολόμενον συνήθως εἰς τὴν κεντρικὴν ὄροστοχίαν. Αἱ κυριώτερα *Γαλλικὰ πεδιάδες* εἶναι: πρὸς Β. καὶ ΒΔ. τὸ *λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων*, πρὸς Δ καὶ ΝΑ. ἡ *πεδιάς τοῦ Πουατού* καὶ ἡ τοῦ Γαρούνα, πρὸς Α. καὶ ΝΑ. ἡ *πεδιάς* τῆς *Σὸν* καὶ τοῦ *Ροδανού* προεκτεινομένη διὰ τῆς πεδιάδος τοῦ *Κάτω Λαγκέδῶν*.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἰς μὲν τὰ Βόρεια καὶ ὑψηλά αὐτῆς μέρη εἶναι ψυχρὸν, εἰς δὲ τὰ Νότια εὐκραεὲς καὶ γλυκί, ὑγρὸν δὲ εἰς τὰ παράλια τοῦ Ὀκεανοῦ.

Παράλια. — Τὰ παράλια τῆς Γαλλίας εἶναι ἐν μέρει βραχώδη ἢ ἀμμόδη, ὑψηλά ἢ χαμηλά, διακεκομμένα, ἢ εὐθέα ἢ ἐστειρωμένα φυσικῶν λιμένων. Ταῦτα χωρίζονται εἰς τέσσαρα μέρη ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θαλασσῶν, αἵτινες περιβρέχουσιν αὐτά.

Τὰ ὑπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης περιβρέχόμενα παράλια πορέρχονται ἐκ προσχώσεων καὶ εἶναι ἐπίπεδα, σχηματίζοντα εὐθεῖαν γραμμὴν ἄνευ οὐδενὸς φυσικοῦ λιμένος. Οἱ ἤδη ὑπερχοντες εἶναι τεχνητοὶ ἢ συντήρησις τῶν ὁποίων εἶναι δύσκολοι καὶ διαπληροῦσι τοιαύτην λιμὴν εἶναι ὁ τῆς *Λουγκρέκης*.

Τὰ παράλια τῆς Μάγχης διαίρουσιν εἰς τέσσαρα μέρη: 1ον *Τὰ περὶ τοῦ Καλαί* παράλια εἶναι βραχώδη καὶ διακεκομμένα. 2α ὑψώματα τοῦ Μπουλωναί καὶ τοῦ Ἀρτουῖ καταλήγουσιν εἰς ἀποκρημνοὺς βράχους σχηματίζοντα τὰ ἀκρωτήρια: Γκρι - Νέ καὶ

Μπλάν Νέ. Ἐνταῦθα ἐπάρχουσι δύο ἀσφαλεῖς λιμένες: ὁ τοῦ *Καλαί* καὶ ὁ τῆς *Βουλόνης*. 3ον *Τὰ παράλια τῆς Πικαδίας*, ἢ ὁποῖα ὀνομάζονται πρὸς τὰ τῆς Βορείου θαλάσσης, περιλαμβάνοντα μόνον μικροὺς τινὰς λιμένας ἄλιαις καὶ ἀμμόδους παραλίας. 3ον *Τὰ τῆς Ἄνω Νορμανδίας* εἶναι ἀρκετὰ ὑψηλά σχηματίζοντα εἴτε ὑπὸ εὐθυγράμμων βράχων κρητῖδος, εἴτε ὑπὸ ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, ὀλίγον διακεκομμένον. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος εὐρίσκονται οἱ λιμένες: *Διέπης*, Ἐτροτά καὶ *Χάβρης*. Τὸ δεῦτερον μέρος ἐπιβράσκειται διαρκῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Μεθ' ἐκδοτὴν θαλασσοταραχῆν ὀγκώδεις βράχοι καταρριμνίζονται ὑπὸ τὰ ὕδατα. Εἰς τὰ μέρη ἔνθα διακόπεται ἡ βραχώδης παραλία, οἱ λιμένες ἀφθονοῦν (*Τρομβίλλ, Καμπόου*).

Τὰ παράλια τῆς Κάτω Νορμανδίας καὶ τῆς Βρετάνης σχηματίζονται ἐκ πετρωμάτων ὕψης κρυσταλλικῆς, πλασισόμενα ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ διακεκομμένων βράχων. Ἐνταῦθα εὐρίσκονται ἐπίσης ἀσφαλεῖς λιμένες (*Γκρανβίλλ, Σὸν Μαυὸ καὶ Μορλαίξ*). Ὁ λιμὴν τοῦ *Χερβούργου* πρὸς Βορρᾶν τῆς χερσονήσου καὶ τοῦ *Κοταντὲν* εἶναι τεχνητοί.

Τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὀκεανοῦ διαίρουσιν καὶ αὐτὰ εἰς τρία μέρη:

1ον *Τὰ Βρετανικὰ παράλια* ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἄγιου Ματθαίου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ *Λίγγρος* ποταμοῦ ἔχουσι τὰς αὐτὰς ιδιότητας μετὰ τὴν τῆς Μάγχης, καὶ περ' λαμβάνουσι τοὺς λιμένας: *Βρέστην, Λοριάν*, πολεμικοὺς λιμένας, καὶ *Σαιν Ναζαίρ* εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ *Λίγγρος*.

2ον *Τὰ παράλια τῆς Βανδίας καὶ Χαράνης* ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ *Λίγγρος* ποταμοῦ μέχρι τῶν τοῦ Γαρούνα, ἀποτελοῦνται ἀλλαχοῦ μὲν ὑπὸ ἀποκρημνῶν βράχων, ἀλλαχοῦ δὲ ὑπὸ ἀμμόδους παραλίας. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀκτῆς ἐπάρχουσι ἄλιαις καὶ ὀστεοτροφεῖα παράγοντα ὀνομαστὰ ὄστρακα (στρεΐδια Μαρρένης). Κυριώτεροι λιμένες: *Λά Παλλίς* καὶ ἡ *Ροζέλλη*, λιμένες ἐμπορικοὶ καὶ *Ροζφόρ*, πολεμικοὶ καὶ ἐμπορικοὶ λιμῆν.

3ον *Τὰ ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαρούνα μέχρι τῶν Πυρηναίων* παράλια εἶναι σχεδὸν εὐθύγραμμα, ἀμμόδη, σχηματίζοντα σημαντικὸν ἀριθμὸν λιμῶν. Ἡ ἀκτὴ αὐτῆς εἶναι ἢ πλὴν ἀφιλόδοτος (ἀλιμένους) ὅλων τῶν Γαλλικῶν ἀκτῶν.

Τὰ παράλια τῆς Μεσογείου διαίρουσιν καὶ ταῦτα εἰς δύο διαφορετικὰ μέρη: 1ον *Τὰ ἀπὸ τὰ Ἰσπανικὰ ὄστροα* καὶ τοῦ *Κερβέρου* ἀκρωτηρίου παράλια μέχρι τοῦ δέλτα τοῦ *Ροδανού* εἶναι βραχώδη εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Πυρηναίων μεταμορφωμένα βαθμηδὸν εἰς προσχωματικὰ καὶ ἐπίπεδα. Οἱ λιμένες Ἰσπανίζουσι. Ὁ κυριώτερος ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ τεχνητὸς λιμὴν τῆς *Σέτης*.

2ον *Τὰ ἀπὸ τοῦ Ἄλβτα* τοῦ *Ροδανού* μέχρι τῶν

(1) Ὑπὸ τὸ ὄνομα δυτικῆ Ἐδρῶπης νοοῦνται αἱ Βρετανικαὶ ἢ ἤσσοι, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὀλλανδία, ἅπασαι κείμεναι ἐν μεγάλῳ βαθμῷ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ὀκεανίου κλίματος.

Γαλικῶν συνόρων παρόμοια είναι βραχώδη και διακεκομμένα. Ἐνταῦθα εὐρίσκονται οἱ λίμνες: *Μασσαλίας, Τουλόζ, Λιμὴν πολεμικῶς, και Νικαίας*, κλιματολογικῶς σταθμῶς.

Νῆσοι. — Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ αἰ *Νορμανδικαί*, ἀνήκουσα πολιτικῶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἢ *Κορσική* (Κύρον) καὶ τινες ἄλλαι μικροτεραι ἐν τῇ Μεσογείῳ ἀνήκουσαι εἰς τὴν Γαλίαν.

Ποταμοί. — Ἡ Γαλλία διαρρέεται ὑπὸ τεσσάρων μεγάλων ποταμῶν, διαφόρων μικρῶν καὶ ὑπὸ τεσσάρων ἄλλων ἀρεκτῶ σημαντικῶν, τῶν ὁποίων ὁμοῦ μόνον μέρος τῆς ῥοῆς τῶν ἀνίκει εἰς αὐτήν. Οἱ τέσσαρες κυριώτεροι εἶναι πλωτοὶ καὶ συνδέονται πρὸς ἀλλήλους διὰ πολλῶν διωρομῶν ποταμοὶ τῆς Γαλλίας εἶναι οἱ ἑξῆς: Ὁ *Σηκούνας*, ὅστις πηγαίει ἐκ τοῦ ὄροσίου τῆς Ἀλγκρίας (Λιγγονίας), διαρρεῖ τὴν πεδιάδα τῆς Καμπανίας, τὸ κέντρον τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων δεχόμενος ἐν τῇ μεταξὺ πολλοὺς παραποτάμους ἐκβάλλει εἰς τὴν Μάγνην, ἀφοῦ σχηματιστῆ πλείστους *μαϊάνδρους*, ἰδίως πλησίον τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ῥουέν. Ὁ *Λίγηρ* πηγαίει ἐκ τοῦ Κεντρικῶν ὄρων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Οὗτος εἶναι ὁ ἐπιμακρότερος πάντων, ἀλλὰ ὁ πλέον ἀκανόνιστος, ὑποκείμενος εἰς μεγάλας πλημύρας. Ὁ *Γιρόνας*, ὄρεον ἐκ τῶν κεντρικῶν Πυρηνῶν εἰς ἐκβάλλει ἐπίσης εἰς τὴν Μ. ὄγειον σχηματίζων μέγα δέλτα. Οἱ τέσσαρες ἄλλοι ποταμοί, οἱ ἀνιχνύοντες ἐν μέρει εἰς τὴν Γαλίαν εἶναι: ὁ *Ῥήνος*, ὁ *Σαλόνας (Εσάντ)*, ὁ *Μένης* καὶ ὁ *Μόζελ*.

Λίμναι. — Ἐάν ἐξαίρετομεν τὴν λίμνην τῆς Γενεύης ἢ Γαλλία ἔχει μικρὰς καὶ ὀλίγας λίμνας.

Φινικά, ὀρυκτὰ καὶ βιομηχανικά προϊόντα. — Ἡ Γαλλία παρᾶγει πλείστα ὅσα προϊόντα οἷον δημητριακοὺς καρπούς, τεύτλα, ὄλιον, λίνον, κάνναβιν, γεωμίγλα καὶ ἄλλα. Πάντα τὰ εἶδη τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων καὶ ὀρυκτὰ, λιθάνθρακας, σίδηρον, ψευδάργυρον, χαλκόν, μόλυβδον, κελίον κλπ. Πλὴν τῶν λιθανθρακῶν ὁμοῦς, ἢ παραγωγῆς τῶν ὁποίων ἀνέγκεται εἰς 39 ἑκατομ. τόνους ἐτησίως, πάντα τὰ ἄλλα εὐρίσκονται εἰς πολὺ μικρὰς ποσότητας. Τὰ σημαντικότερα κέντρα λιθανθρακῶν ἐν Γαλίᾳ εἶναι τέσσαρα: Τὸ περίεξ τῶ *Καλαί κέντρον*, τὸ μεγαλύτερον καὶ σημαντικώτερον πάντων, προεκτεινόμενον μέχρι τοῦ *Βελγίου* διὰ τοῦ *Μπορνιάζ*. Τὸ περίεξ τοῦ *Λείγερως* ποταμοῦ, τὸ τῆς *Βορρογουνίας* καὶ *Νιβεργίας* καὶ τὸ τοῦ *Γκάο* παραποτάμου τοῦ Ῥοδανῶ. Ἀπὸ δὲ τοῦ τελευταίου πολέμου ἢ Γαλλία ἐκμεταλλεύεται τὰ ἀνθρακωρυχτὰ τοῦ *Σάαρ* (†) (Γερμανικά). Πλὴν τῶν πλουσιῶν κοιτα-

σμάτων ποτάσης τῶν εὐρισκόμενων ἐν Ἀλσατία, ἢ Γαλλία ἐξάγει ἄλας εἴτε ἀπὸ τὰς κατὰ μήκος τοῦ Ἀτλαντικῆ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης πλουσίας ἄλυκας αὐτῆς, εἴτε ἀπὸ τὰ ἐν Λορραίνῃ καὶ Φραγκομητρία εὐρισκόμενα ἄλατρωγιάς τῆς. Ἐν Γαλίᾳ εὐρίσκονται ἐπίσης πλείστα ὅσα μεταλλικά καὶ λαματικά πηγαὶ ἀπορροοῦσαι σημαντικὸν πλοῦτον εἰς τὴν χώραν. Αὐταί εἶναι ἀλλοκαίκα, θειοῦχοι ἢ σιδηροῦχοι καὶ εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὰς θρεινὰς χώρας, ἥτοι τὰ Πυρηνάτα, τὰς Ἀλπας, τὸν Ἰούραν, τὰ Βόσγα καὶ εἰς τὸ Κεντρικὸν ὄρος.

Ἡ Γαλλία ἐκτὸς τῆς γεωργίας, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κράτος τῆς Εὐρώπης, καθ' ὅσον τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, ἔχει καὶ λαμπρὰν βιομηχανίαν, ἥτις προήγαγεν εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἔμποριον τῆς χώρας. Τὰ κυριώτερα τῶν ἐξαγομμένων προϊόντων εἶναι ὑφάσματα μετὰξινα, μύλινα καὶ βαμβάκερά, διάφορα τεχνουργήματα (εἶδη πολυτελείας) καὶ ὁ ἐξαισιος οἶνος τῆς Καμπανίας καὶ Βορρογουνίας. Τὰ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ἐν γένει διαδεδομένα εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἐμβαδὸν καὶ πληθυσμός. — Ἡ Γαλλία κατοικεῖται ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς. Τὰ ἐν Βρετανίῃ, Ὠβέρνῃ, κλπ. εὐρεθέντα μεγαλιθικά μνημεῖα εἶναι ἔργα τῶν κατοίκων τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἢ Γαλλία κατοικήθη ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Κελτῶν, Γαλιτῶν, Λατίνων καὶ Γερμανῶν. Ὁ κυριαρχῶν ἐν Γαλίᾳ φωνικὸς τύπος εἶναι ὁ τοῦ *Κέλτων* καὶ τοῦ *Γαλιτῶν* καὶ ὁ πανταχοῦ διαδοθεὶς πολιτισμὸς ὁ τῶν Λατίνων: ἢ δὲ Γαλικὴ γλῶσσα εἶναι λατινογενής.

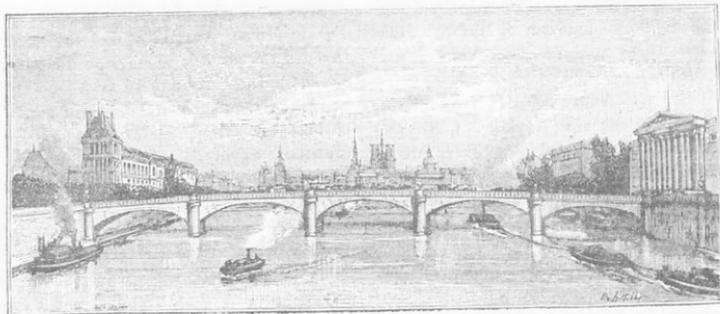
Σήμερον τὸ ἔμβαδὸν τῆς Γαλλίας εἶναι 550986 τετρ. χλμ., τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶναι σχεδὸν ἑξαγωνικόν, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνάγκεται εἰς 41595600 κατ. ἥτοι 75 κατ. κατὰ τετρ. χλμ. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος δὲν εἶναι εἶς ἴσους διεσκορπισμένος ἐφ' ὅλου τοῦ Γαλικικοῦ ἐδάφους. Ἡ Γαλλία περιλαμβάνει χώρας πυκνῶς κατοικημένας καὶ ἄλλας σχετικῶς λίαν ἀραιῶς. Αἱ πυκνῶς κατοικημέναι χώραι εἶναι:

1ον Αἰ πρὸς Β' ἑκταμόνομα ἀνθρακοῦχοι καὶ βιομηχανικά χωρία, τὰ περίεξ τῆς Λυὸν καὶ τοῦ ἀγίου Στεφάνου, ἢ Λορραίνῃ καὶ ἢ περιμετρικῆ τῆς Ῥουέν, 2ον Αἰ φιλόξενοι παραλία Βρετανίας, Προβηγκίας, ὡς καὶ αἱ ἐκβολαὶ τῶν ποταμῶν Σηκουάνα, καὶ Λίγερως καὶ 3ον οἱ Παριῖοι μετὰ τῶν προσστίων αὐτῶν.

Αἱ πολὺ ὀλίγον κατοικημένα χωρία εἶναι: αἱ ὄρειναι καὶ μερικαὶ ποταμῶν, ἐλώδεις ἢ τοῦναντίον λίαν ξηραὶ πεδιάδες.

Συγκοινωνία. — Ἐν Γαλίᾳ ὑπάρχει σιδηροδρομικὸν δίκτυον πολὺπλοκον ἐξηπλωμένον καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, προσεὶ δὲ ἀπ' ἐνὸς μὲν οἱ πλωτοὶ ποταμοὶ καὶ αἱ πολυπληθεῖς διώρυχες αἱ μεταξὺ αὐ-

(†) Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς τοῦ Σάαρ πρόκειται, οὐμρῶνως τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων, νὰ ἀπορροοῦσιν διὰ δημογραφίματος μετὰ δεκαετησίαν ὑπὸ τῶν ἑλλόνων νὰ κυβερνοῦνται (Γαλλία ἢ Γερμανία).

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

των υπόλοιπων, ἀπ' ἐτέρου δὲ αἱ πυκνότεαι ἀεροπλοϊκαὶ γραμμαὶ ἀπὸ τὴν παραλίαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου καθιστῶσιν εὐχερεστέτην καὶ ἄνετον τὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας, ἣς ἦδη ὁλοὲν τελειοποιεῖται διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσως διαφόρων εἰδῶν αὐτοκινήτων καὶ ἐπιβατικῶν ἀεροπλάνων.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Διοικητικῶς ἡ Γαλλία διαίρεται εἰς νομοῦς, ἕκαστος νομὸς εἰς ἐπαρχίας, ἑκάστη ἐπαρχία εἰς δήμους καὶ ἕκαστος δήμος εἰς κοινότητα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ Γαλλία ἀριθμεῖ 89 νομοὺς καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ Μπελφῶρ, 360 ἐπαρχίας, 3000 περίπου δήμους καὶ 36000 κοινότητας.

Πολίτευμα. — Δημοκρατία ἀνακηρυχθεῖσα τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1870. Σύνταγμα τῆς 24ῆς Φεβρουαρίου 1875. Τροποποιήσεις μετὰ προσήκων γενόμεναι κατὰ τὴν 2αν Ἀγοστίου καὶ τὴν 30ην Νοεμβρίου 1875, τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1884 καὶ τὴν 16ην Ἰουνίου 1885.

Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο Βουλῶν συναρχομένων κατ' ἔτος. Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἐκ 314 μελῶν ἡλικίας τοῦλάχιστον 4) ἐτῶν ἕκαστον, οἵτινες πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀρπυρηθεῖσαι ἐκ τοῦ στρατοῦ. Οἱ Γερουσιασταὶ ἐκλέγονται δι' ἑννέα ἔτη ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιτροπῶν νομῶν καὶ ἀποικίων, ἀνανευόμενοι ἀνά τριετία κατὰ τὸ τρίτον. Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐξ 626 μελῶν (1 ἐπὶ 70000 κατοίκους) ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν διὰ μίαν τετραετίαν δι' ἁμέσου καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας. Οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ μέλος τοῦ Κοινοβουλίου ἐὰν δὲν ἔχει προηγουμένως ἐκπληρώσει τὴν στρατιωτικὴν του ὑποχρέωσιν (τὰ παραγγέλματα τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου τοῦ ἀφωρῶντος τὴν ἐν ἐνεργείᾳ ὑπηρεσίαν).

Ὅλοι οἱ πολῖται ἡλικίας 21 ἔτους εἶνε ἀπολογεῖται, ἐκλέξιμοι δὲ ἀπὸ ἡλικίας 25 ἐτῶν. Τὰ μέλη τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ στρατοῦ δὲν δύναται νὰ εἶνε οὔτε ἐκλέξιμοι, οὔτε ἀπολογεῖται. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκλέγεται διὰ μίαν ἐπταετίαν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως δι' ἀπὸλύτου πλειοψηφίας.

Σημεῖα πολέμου καὶ ἐμπόριον: Τρεῖς λωρίδες, κλαυθρῶν, λευκῶν, ἐρυθρῶν, κητέως τοποθετημένα.

Προῦπολογισμός. — Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνέρχονται εἰς 24,702,051,912, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 24,687,958,948 φράγκα (1922).

Τὸ μὲν εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον (1921) ἀνέρχεται εἰς 23,548,000,000, τὸ δὲ ἐξαγωγικὸν εἰς 21,553,000,000.

Στρατὸς καὶ στόλος. — Ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἀνέρχεται εἰς 700000 ἄνδρας, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 3 καὶ πλέον ἑκατομμύρια ἄνδρων, εἶνα λαμπρῶς διοργανωμένους καὶ θεωρεῖται ἦδη ὡς ὁ καλλίτερος, ὁ πολυπληθέστερος καὶ ὁ μᾶλλον ἀξιόμαχος στρατὸς τοῦ κόσμου, ἐφωδιασμένους μὲ τὰ τελειότερα πολεμικὰ μέσα (τάνκς, ἀεροπλάνα,) ῥαδιοτηλεγραφικῶς σταθμοὺς κτλ.).

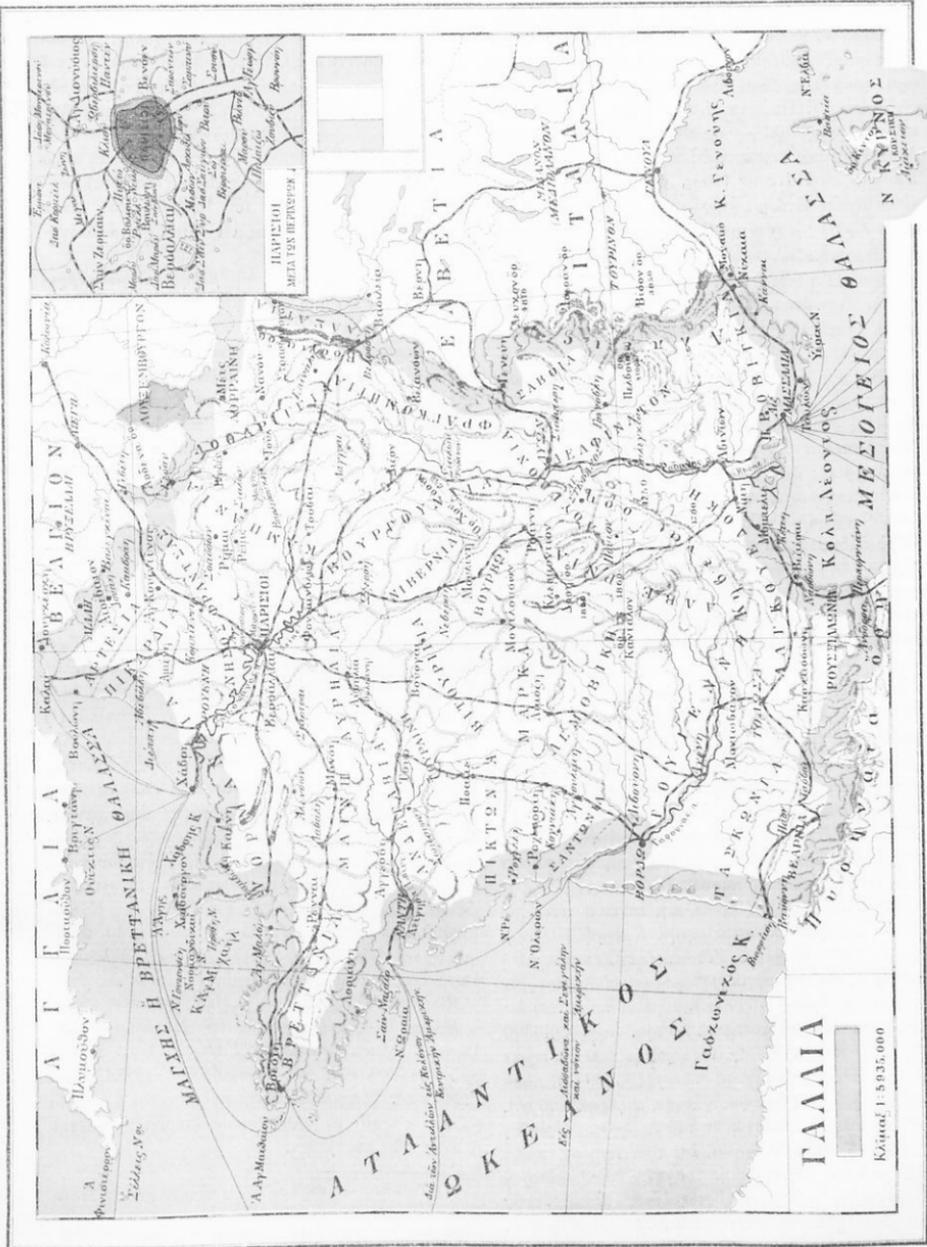
Ὁ στόλος ἀποτελεῖται ἐξ 700 περίπου πλοίων, ὧν ὑπερὸ τὰ 100 θωρηκτὰ (παλαιὰ καὶ νέα), πλείστα ἀντιτορπιλλικά, ὑποβρύχια, ὑδροπλάνα κτλ.

ΣΗΜ. Μὲ πλείστους ὅσους ναυοτάμους καὶ τέλειαν ναυπηγίαν ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ καὶ τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ. Ἐν γένει δὲ ἐν τῷ στρατῷ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης συγκεντρωτὰς τελευταίας πολεμικὰς ἐφευρέσεις καὶ τὸν τελευταῖον σχετικῶν περὶ τούτων λόγον ἐπιτόμημας τῆς καὶ τέχνης.

Παιδεία. — Ἡ παιδεία ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1870 ἐπετέλεσε μεγίστας προόδους, ἀναπτυχθεῖσα εἰς μέγιστον βαθμὸν, ὥστε σήμερον μετὰ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον νὰ θεωρεῖται ὡς τὸ μεγαλύτερον κέντρον τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

ΣΗΜ. Εἶναι ἀξιοθαύμαστος σήμερον ἡ ἀπογῆ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐν γένει τῶν διανοουμένων ἀσχέτως πρὸς τὴν προκεχωρημένην ἡλικίαν αὐτῶν, ὡς πρὸς τὰς καταβαλλόμενας μερίμνας καὶ προσπάθειας πρὸς ἐξακρίβωσιν, τελειοποίησιν καὶ πρὸδον ὧν τὸν ἐπιστημῶν.

Κυριότερα πόλεις. — Πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας

είναι οι Παρίσιοι (2906000 κ.), η όρασιότερα πόλις του κόσμου, κειμένη επί των όχθων του Σηκουάνα, όστις χωρίζει αυτήν εις δύο άνισα μέρη σχηματίζων τρεις μικρούς νησίδας, συνδεομένας δι' 25 μεγάλων γεφυρών. Οι Παρίσιοι έχουν θαυμασιάζας δενδροστοχίας, περικαλλή δημόσια κτίρια, μεταξύ των όποιων ό περίφημος ναός της Παναγίας (Notre Dame) το Πά-θρον (ναός, εις όν έναποτίθενται τά όστα των μεγάλων άνδρών της Γαλλίας), το Λουβρον, αξιολογώτατον μουσειόν, τό Κεραμεικόν κλπ.

Οι Παρίσιοι είναι πρός τούτους κεντρική έστία επιστημών (Πανπιστήμιον, Ακαδημία, Πολυτεχνική σχολή, Αστεροσκοπειόν, λαμπρόν βοτανικόν κήπος κλπ.), κέντρον μεγάλου έμποριου και άκμαϊστάτης βιομηχανίας, περιβάλλεται δέ υπό συνεχούς διαζώματος και διπλής οειράς τειχός, όν τό έσωτερικόν τείχος περιμετρον 120 χιλιομέτρον. Πληθιον των Παρισίων κείται αι Βερσαλλίαι (64700 κ.) άλλοτε καθέδρα των βασιλέων της Γαλλίας, έχουναι μεγαλοπρεπές άνάκτορον του Λουδωφίκου ΙΑ' και στρατιωτική σχολήν. Άγιος Δονούσος (76300 κ.), ένθα οι τάφου των βασιλέων. Βουλιώνη (68000 κ.), Νεγόν (51500 κ.), Άγιος Γεωργάνος (20000 κ.) άπαντα μεγαλοπρεπή προσίατα των Παρισίων. Έτιραι πόλιεις εν τη Β. Γαλλία είναι ή Αίλλη παρά τό Βέλγιον (209900 κ.), κέντρον έμποριου βίββακος και λινών ύφασμάτων, ζαχαρώσος, ζύθου, μετάλλων και μηχανών. Ρουμπαί (113000 κ.), παρά τά βελγικά σύνορα, πόλις έν ή άμαρζει ή βιομηχανία των μαλλίνων ύφασμάτων. Λουζάρρη (34700 κ.), λιμνή πολεμικός και έμπορικός. Καλαί (73000 κάτ.), κέντρον έμπορικόν παρά τόν όμόμιον πορθμόν άπέναντι της άγγλικής άκτής Δόβρη. Διέπη (24400 κ.), έμπορικός και άλιευτικός λιμνή επί της Μάγχης. Ρουέν (123700 κ.), παρά τόν Σηκουάνα ποταμόν, έν ή έκάτη ζόσα υπό τόν Άγγλον ή σόσασα την Γαλλίαν Αδρηλιανή παρθένος Ιωάννα Δ' Άρχ (1431 μ. Χ.). Χάρρη (163000 κ.), έπίνειον των Παρισίων και έμπορικώτατος λιμνή. Καένη (53700 κ.), έχουναι Πανεπιστήμιον. Ρέννα (82200 κάτ.), κέντρον προϊόντων γεωργικής βιομηχανίας. Χερβόδρον (48200 κ.), Βρόστη (73900 κ.), μεγάλοι πολεμικοί λιμένες και ναυτικά πολεμικά κέντρα. Λοριών (46300 κ.), λιμνή πολεμικός. Άρ. Νασάτος (41600 κ.), λιμνή έχουν αξιόλογα ναυπηγεία. Νάντη (193700 κ.), παρά τόν Αίγρη μέγας έμπορικός λιμνή. Άγγέρη (86200κ.), επί συμβολής παραποτάμων του Αίγρης. Ουαλένη (69000 κ.), πάια Αδρηλία, επί του Αίγρης, πόλις έμπορικη και βιομηχανική. Τοδβ (75000 κ.), κέντρον έργοστασιών μεταξίνων ύφασμάτων. Μάρς (71700 κάτ.), έν ή πλειστα έργοστάσια λινών ύφασμάτων. Ρέιμς (76600 κάτ.), βιομηχανική πόλις ίδίως μαλλίνων ύφασμάτων και καμπανίτου οίνου. Ναπό

(113200 κ.), έχουναι λαμπράν βιομηχανίαν κεντημάτων και αξιόλογον δασονομικήν σχολήν. Στρασβούρον (166700 κάτ.), όχυρά θέσις πλησίον του Ρήνου, έχουναι θαυμασίαν μητρόπολιν. Κολλώ (42200 κ.), Μολούζ (49200 κ.), έχουναι νηματουργεία και ύφαντήρια βαμβακερών και μαλλίνων ύφασμάτων. Μπερόν (39300 κ.), πόλις όχυρωτάτη παρά τά Γαλλογερμανικά σύνορα. Διζόν (78500 κ.), πόλις όχυρά και κέντρον του Βουργουνδιου οίνου Βεζαντόν (55600 κ.), πόλις μετ' αξιολόγων όρολογιοποιείον.

Έπισημότεραι πόλιεις της μέσης και μεσημβρινης Γαλλίας είναι ή Ανόν (561600 κάτοικοι) παρά την συμβολήν του Ροδανού και του Σόνου έχουναι μεγαλοπρεπείς προκυμαίας και λαμπράν άποψιν προς τούς ποταμούς· είναι πόλις όχυρά και μέγα βιομηχανικόν κέντρον μεταξίνων ύφασμάτων, και μεταλλουργικών και χημικών προϊόντων. Άγιος Στέφανος (168000 κ.), κέντρον βιομηχανικόν και μεταλλουργικόν, έχουν λαμπρά έργοστάσια ύπλων. Γουάβλη (77400 κ.), πόλις όχυρά έχουναι μέγα έργοστάσια χειροκτίων. Λιμώζ (90000 κάτ.), πόλις βιομηγάνος, παράγουσα πολύτιμα άγεία (γαργετανιά όνομαζόμενα). Ροζέλη (39800 κάτ.), και Ροχερρό (29400 κ.), λιμένες πολεμικοί προς τόν Άτλαντικόν. Βορθόν (267000 κάτ.), παρόχθιος του Γαρούνα, πόλις όνομαστή διά τούς οίνους αυτής. Τουλόζ (175400 κάτ.), επί του Γαρούνα. Μομπελιέ (81500 κ.), έχουναι διάσημον ιατρικήν σχολήν, έν ή έσπούδασε και ό άειμνηστος Κοραής. Μασαλλία (1) (586900 κ.), πόλις κτισθείσα υπό τών αρχαίων Έλληνών (άποικία Φωκαίων) πολλά έτη πρό Χριστού, είναι δέ ό έμπορικώτατος λιμνή της Γαλλίας παρά την Μεσόγειον, έχουναι άκμαϊστήν βιομηχανίαν, έλαιουργεία, σαπωνοποιεία, βυρσοδεφεία, ζαχαροποιεία κτλ. Νίκαια (155800 κ.), πόλις όνομαστή διά τό εύχρατον αυτής κλίμα, ίδίως κατα τόν χειμόνα, ως και ή πλησιέστατα αυτής κειμένη πόλις Κάννα (30900 κ.). Τουλιών (106500 κ.), πόλις όχυρά, ό μέγιστος και άσφαλέστερος φρούσι και τέχνη πολεμικός λιμνή της Γαλλίας έν τη Μεσογεία.

Είς την Γαλλίαν άνήκει εκ των Ιταλικών νήσων ή Κόρσις (Κορσική), πατρίς του Μεγάλου Ναπολέοντος, έχουναι έκτασιν 8722 τετραγ. χιλμ., πληθυσμόν 282000 κάτ. και πρωτεύουσάν του Αλιέιον (22600 κ.). Έτιραι έπ' αυτής πόλιεις είναι ή Βαστία (33000 κ.) και τό Βονιφάτιον, διάσημον διά την άλιείαν των κοραλλίων.

(1) Το όνομα της πόλεως δόλον γίνεται εκ της εξής έννομολογίας των αρχαίων. ΕΤιμαός φησιν ότι προσέκλειον ό κυβερνήτης και ίδών άλεια έκέλευσε μάσσαι τό απόγειον οχοπίον· μάσσαι γάρ τό δρσάι φησιν οι Αλολείς· από γόνν του άλιέως και τό μάσσαι όνόμασται.

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΑΣΤΙΑ ΑΥΤΩΝ

Ἡ πόλις Παρίσιος εὐρίσκειται εἰς τὸ κέντρον τοῦ εὐρυχώρου λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων. Ἐἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ προσχώσεων ὑπὸ τοῦ Σηκουάνα προεκθυσσούσας, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὅμως ὀρθοῦνται μερικά ὑψώματα, ὡς π.χ. τὰ ὑψώματα *Σομρῆ, Μοιγιάστρης* καὶ *Ἄγια Γενεβέβης*. Τὸ πάλαι, ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι ἔφθασαν εἰς Γαλιανίαν, οἱ Παρίσιοι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λυτεσε* ἦσαν μία πολὺ μικρὰ πόλις· αἱ ἐντὸς τοῦ Σηκουάνα νησιδῆς *Σιτέ* (ἄστρι) καὶ Ἄγιος Λουδοβίκου ἐπὶ ἤρξαν αἱ κοιτίδες αὐτῆς. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ πόλις αὕτη ἐπεξετάθη ταχέως, μὴ παύσασα ἔκτοτε νὰ ἐκτείνῃ κατὰ πλάτους ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ζώνην τῶν διπλῶν τεγῶν αὐτῆς. Ἡ ἤδη ὑφιστάμενη ζώνη χρονολογεῖται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος. Πάντως δὲν ἀρκεῖ αὕτη νὰ περιλάβῃ τὴν πρωτεύουσαν, ἥτις εὐθύνεται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις εἰς ἄπειρα προάστια σχηματίζοντα μετ' αὐτῆς μίαν καὶ μόνην μεγάλην πόλιν. Τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: *Βουλὼνη, Νεῖγρ, Λεβαίνου, Περέ, Κλιού* καὶ *Ἄνιερ* πρὸς Δυσμιάς, *Σαιντ Οὐάν, Ἄγιος Λιορσίος* καὶ *Ἐμπρεβιλλέ* πρὸς Βορρᾶν, *Μοιγρέ, Βεσσέν* καὶ *Σαραντῶν* πρὸς Ἀνατολάς, *Μοιτ' Ροῦζ', Σὼ* καὶ *Φοιτέ* πρὸς Νότον. Ἐκτὸς τῶν ἁμέσεων αὐτῶν προαστίων, ἡ πόλις Παρίσιος ἔχει καὶ ἄλλα μεγαλύτερα, χωριζομένη ἀπ' αὐτὰν διὰ δασῶν, λαχανοκήπων καὶ ἐργοστασίων, ἀλλὰ καὶ συνδεομένη ταυτοχρόνως δι' ἐνὸς τελειοτάτου σιδηροδρομικοῦ δικτύου. Οἱ Παρίσιοι, οἵτινες ἔχουσι 2906000 κατοίκους ἐντὸς τῶν τοιχοματῶν αὐτῶν, ὑπερβαίνουσι τὰ 4 ἑκατ. κατοίκ. μετὰ τῶν περιχώρων τῶν.

ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Ἡ βιομηχανία ἦτο ἄλλοτε διεσκορπισμένη, ἐκάστη δὲ πόλις παρήγαγε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εἰς αὐτὴν ἀναγκασιούτων προϊόντων. Ἦδη τὰ ἐργοστάσια συναθροίζονται εἰς τὰς χώρας τὰς ἰδιαίτερας εὐνοουμένας ὑπὸ φυσικῶν πλεονεκτημάτων. Τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα δὲν ἔχουσι ἐγκατασταθῆ τυγαίως. Ταῦτα συναθροίζονται:

κατὰ ἴον εἰς τὰς *Ἀνθρακωχεῖας χώρας* ἐνθα εὐρίσκειται ἄνευ οὐδενὸς ἐξόδου μεταφορᾶς ἡ ἀναγκαῖσα καύσιμος ὕλη διὰ τὴν κίνησιν τῶν μηχανῶν, καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ πρὸς Βορρᾶν τῆς Γαλλίας κειμένη χώρα.

Ἐν εἰς τὰς *χώρας ἐνθα εὐρίσκονται αἱ πρῶται ὕλαι* ὡς μεταλλεύματα, ὑφαντουργικαὶ ὕλαι κτλ. Τοιαῦτα χώρα εἶναι: ἡ Λορραίνη πλουσία εἰς μεταλλεύματα, ἡ περὶ τῆς Λυὸν χώρα, γείτον τῶν βουβικτοροφικῶν κέντρων καὶ ἡ κοιλάς τοῦ Λύς, παραποτίμου τοῦ Σόμμου, παράγουσα λίθινον.

Ἐν εἰς τὰ *περίχωρα πλατῶν ὁδῶν*, ἅτινα δύνανται νὰ εἰσαγάγουν μετ' ὀλίγα σχετικῶς ἔξοδα τὰς

ἀναγκασιούσας εἰς αὐτὰς καινίμους καὶ πρῶτας ὕλας: τοιαῦτα εἶναι τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων.

Ἐν εἰς τὰ *περίχωρα τῶν μεγάλων λιμένων*, οἵτινες εἰσαγούν ἔξωθεν πρῶτας ὕλας: ὡς βάρβακα, ἔριον. Π.χ. τὰ περίχωρα τῆς Χάρβρης καὶ τῆς Ῥουέν, ἐνθα κατεργάζονται τὸν βάρβακα καὶ ἡ βόρειος τῆς Γαλλίας χώρα περὶ τῆς Δουγκέρκης, ἐνθα κατεργάζονται τὰ ἔρινα.

Φυσικὸν εἶναι ἡ βιομηχανία νὰ εὐδοκίμη ἰδιαίτερος εἰς τὰς χώρας, αἵτινες ἀπολαμβάνουσι ταυτοχρόνως πολλῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω πλεονεκτημάτων. Ἐὰν ἡ πρὸς Β. τῆς Γαλλίας χώρα εἶναι ἡ σημαντικώτερα παῶν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αὕτη εἶναι ἔξωχος ὑπὸ τῆς φύσεως περριοικαμένη, διότι ἴον περιέχει γαιάνθρακα, ἔον παράγει λίθινον, ἔον ἀρδεύεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν καὶ διωχρῶν καὶ 4ον γεινιάται μετὰ τῆς θαλάσσης περιλαμβάνουσα τὸν λιμένα τῆς Δουγκέρκης, κέντρον εἰσαγωγῆς ἔριον ἐκ τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας. (Ν. Ἀμερικῆς).

Ἡ *δημοκρατία τῆς Ἀνδόρρας* ἐκτείνεται εἰς τὰς ἐπὶ τῶν Πυρηναίων κοιλάδας τῆς *Βαίλας*, ἔχει ἔκτασιν 452 χλμ. καὶ πληθυσμὸν 5231 κατ. (18α νοῦς) καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μικρῶν χωρίων, εἶναι χώρα πλουσία εἰς δάση καὶ εἰς μεταλλεῖα σιδήρου, διατελεῖ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς *Γαλλίας* καὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς *Ουζεῖλης*.

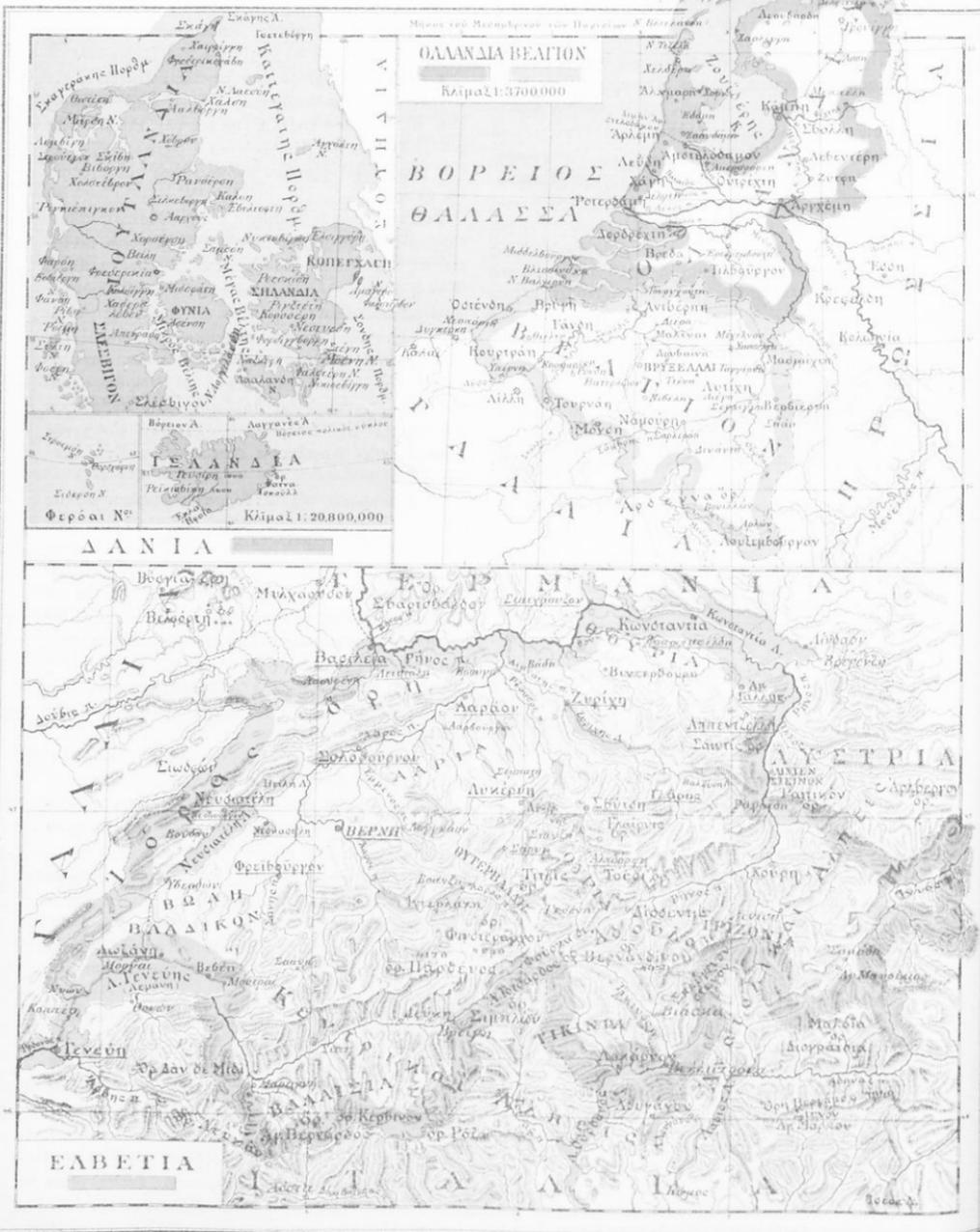
ΣΗΜ. Ἡ δημοκρατία τῆς Ἀνδόρρας πληροῦται ἐτήσιον φόρον εἰς μὲν τὴν Γαλιαν 960 φράγκα εἰς δὲ τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως Ουζεῖλης 460 φράγκα. Τρεῖς δὲ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς μεταβαίνουσι κατ' ἔτος νὰ πληροῦσιν τὸν πατροπαράδοτον φόρον καὶ νὰ ὀρκισθῶν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν νομίμωχον τῆς Γαλλικῆς ἐπαρχίας τῶν ἀνατολικῶν Πυρηναίων, διαρκῆ ἀντιπρόσωπον τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας.

Ἡ *ἡγεμονία τοῦ Μονακό*, τὸ μικρότατον τοῦτο κράτος τῆς Εὐρώπης, τὸ γοιτευκὸν καὶ εἰδωλλιακόν, κείται εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Νικαίας καὶ Ἰταλικῶν συνόρων, ἔχει ἔκτασιν 1500 τετραγ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν (ἀπογρ. 1922) 23418 κατοίκων.

Πολίτευμα. — Πριγκιπεον. Μοναρχία συνταγματικὴ καὶ κληρονομικὴ εἰς τοὺς ἄρνας ἀπογόνους τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου· ἐν περιπτώσει ἀποσβέσεως τοῦ ἄρνης κλάδου, ὁ θρόνος περιέρχεται εἰς τοὺς θήλας ἀπογόνους. — Σύνταγμα τῆς 5ης Ἰανουαρίου 1911. Σημεῖα λευκὴ φέροντα τὸ ἐθνόσημον τοῦ Μονακό.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα ὅπου ἐξάγει εἶναι ἔλαιον, ἐσπεριδοειδῆ, ἀρώματα, διάφορα ποτῆ, καλλιτεχνικὰ πηλινὰ σκευῆ, ζυμαρικά, ζῆθον, σοκολάταν κ. ἄ.

Πόλις ἔχει τὴν *Κοιναίτην* (10554 κάτ.) καὶ τὸ *Μόντε Κάρλο* (10827 κ.), καταστὰν περιβόητον διὰ

τό εκεί ἕδραμα τυχερῶν παιγνιδίων. Εἰς τοὺς παρα-
δεισίους δὲ κήπους τῆς πόλεως ταύτης ἐμφωλευται
πᾶσα ἀνθρωπίνη ἡδυστάθεια.

ΓΑΛΛΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ, ΚΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΙ

Εὐρώπη

Δημοκρατία τῆς Ἀνδρρας (προστα.)..... 6000 κ.
Ἰαμαρική Μοναχία (προστα.)..... 23400 κ.

Ἀφρική

	Ἐκτ. εἰς τ. χλμ.	πληθυσμ.
Ἀλγερία.....	575289	5806000
Τόνις (προστα.).....	156400	2091050

Γαλλικὴν Μαρρόκκον (προστα.) τὰ πρὸς νέτον ἐρχι λόγῳ τοῦ
διεξαχθέντος πολέμου μεταθῆ Γαλλικὴν καὶ Ἰσπανικὴν ἀφ'
ἐνὸς καὶ Ῥιζανῶν (φωλιὰ Μαρροκινὰ) ἀφ' ἑτέρου ζέν
ἔχουν εἰσὶν καθορισθῆ.

Γαλλικὴ Ἀστικὴ Ἀφρική (Σενεγάλη, γαλλ. Σουδάν, Σενεγαμ-
βία, χώρα Νίγηρος, 2631109 τ. χλμ. γαλλ. Γουίνεα, πα-
ραλία Ἑλκαρανδόντος, Δαχομήν) 4721100 τετραγ. χλμ.
12937000 κ. (ἔξ ὧν λευκοὶ 9860).

Σφαίρα ἑπερροῆς ἐπὶ τῆς Σαχάρας.. 4143700 467000
Γαλλικὴν Κόγγον..... 1762000 3692000

Ἡ Γαλλικὴ Ἀφρική τῆς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ περιλαμβά-
νουσα τὰς χώρας τοῦ Γκαμπόν, μέσου Κόγγου, Τζάντε,
Καμερόν ἔχει ἔκτασιν 2637000 τετραγ. χλμ. 5860000
πληθυσμόν.

Μαδαγασκάρη..... 587700 3388000
Ἡ νήσος τῆς Ἐνδύσεως..... 2500 173000
Μέρος τῆς τῶν Σομαλῶν χώρας κτλ. 22000 64794

Ἀσία

Ποντικῆ, Καρικῆ, Σανερναγάρ, Ὑζνάνον, Μιχὲ ἐν
1518 ἑμπορικὸν σταθμὸν..... 513 265200
Ἰνδοκίνα (Κορινθίνα, Καρθέδρη, Ἀννάμ, Λίος καὶ Τσιγκι-
νον)..... 711000 18983203

Ἀμερική

Ἄγ. Πέτρος καὶ Μικελόν (ἐπὶ τῆς νήσου Νέξς γῆς) 91248
τετραγ. χλμ. 522687 πληθυσμός.

Γουϊνή, γαλλ. Ἄγ. Βερβολοματός, Ἄγ. Μιρτὸς κ.τ.λ.
22449 πληθυσμόν.

Νότιος Θάλασσα.—Ὀκεανία, Νέα Καλιθονία 22449 τετε-
χιλόμε. 78932 κ. Συμπλεγμάτια νήσου τῆς Χρηστοπέρας, τῶν
Πέικων, Νέα Ἐβροίδες, Ταχίτι καὶ Μπουά, Μαρταίτι, Του
βουί, Τομοτοβ, Φουτοῦνα, Ἀλοφι κτλ.
Αἱ ἀποικίαι τῆς Γαλλίας ἔχουσιν ἐν συνόλῳ ἔκτασιν ὑπὲρ
τὰ 12 ἑκατομμύρια τετραγ. χιλιόμε. καὶ πληθυσμόν ὑπὲρ τὰ
47516000.

Ἱστορικὴ καὶ ἐθνογραφικὴ Ἔποσις τῆς Γαλλίας.—Φοί-
νικες, Ἰβήρες, Λιγούροι. Τὰ πρῶτα διασπασθέντα ἔργαμα,
ἀνετα σφάζονται περὶ τῶν ἀρχαίων λαῶν τῆς Γαλλικῆς χώρας
ἀνιόντα περὶ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν
ταύτην παροῦσι οἱ Φοίνικες κατοικῶσαν τὰ παρὰ τὴν Μεσο-
γειον παράλια τῆς Γαλλίας, εἰς οἱ Ἰβήρες, προελθόντες ἐκ Ν.
καὶ καταλαμβάνοντες τὰς παρὰ τὸν Γαροῦσαν χώρας καὶ οἱ Λιγού-
ροι, οἵτινες κατέλαβον τὰς παρὰ τὸς Ἀλπικῆς χώρας. Μετὰ
τοῦτους οἱ Κέλται, λαὸς ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἀσίων, δημηθῆ-
τες ἐξ Ἀσίας διὰ τοῦ Δουναίβου ἀπέβησαν ἀποικίαι ἐν τῇ
χώρῳ, ἀναβάνοντες πρὸς Ν. τὸς πρῶτους αὐτῆς κατοίκους.
Μεταθῆ τοῦτον οἱ Γαλάται κατέλαβον τὴν μετέξ τῶν Γα-
ροῦσιν καὶ Σηκονάνα χώραν. Οἱ δύοφοροι δὲ οὗτοι λαοὶ, ἀπετα-

λέοντες κρήνι ἀνεξάρτητα, συνεχωσάνθησαν βραδύτερον καὶ ὠ-
νομασάνθησαν Γαλάται.

Οἱ Ἕλληνας ἀπέφρασαν ἐπίσης εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσο-
γειον ἰδρυόντες πλείους ἀποικίας. Τὸν 2ον π. Χ. αἰῶνα οἱ
Ῥωμαῖοι κατέλαβον τὴν περὶ τῶν Ῥοδανῶν χώραν καταστή-
σαντες αὐτὴν Ῥωμαϊκὴν ἀπαρχίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Προβηρικήν·
τῷ 50 π. Χ. ὁ Κάτωρ κατέκτησε τὴν Γαλιανὴν προσάγειρας
αὐτὴν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Ἡ προσάγειρας αὐτὴ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐξ ἐν ἔδων
σήμερον πάντων τῶν λαῶν τῆς Γαλιτίας, οἵτινες ἕχιστα νιο-
θῆσαν τῶν γλώσσων τῶν νικητῶν, τὴν Λατινικὴν, ἐξ ἧς καὶ
προήλθεν ἡ σημερινὴ λαλομένη γαλλικὴ γλῶσσα. Κατὰ τὸν
5ον μ. Χ. αἰῶνα τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος διεμελλόθη· βάρβαροι
Γερμανοὶ, ἕτερος κλάδος, τῆς φυλῆς τῶν Ἀσίων, Φράγκοι,
Βουγογυνοὶ, Βηγογυνοὶ κλπ., εἰσέβησαν εἰς τὴν Γαλιανὴν
καὶ κατέκτησαν αὐτήν. Καίτοι δὲ νικηταί, παρέλαβον τὴν γλῶ-
σσαν τοῦ ἠγενηθέντος λαοῦ ἀντίφροντος τούτου κατὰ τὸν πολιτισμόν.

Οἱ Φράγκοι ἔδωκαν τὸ ὄνομα αὐτῶν εἰς τὴν κατακτηθεῖ-
σαν χώραν καὶ ἔσχετο ἡ Γαλιτία ὀνομασθῆ Φραγκία, ἧτις σή-
μερον λέγεται Γαλλία.

Ἡ Γαλλία διὰ μέσον τῶν αἰῶνων βραδύτερον διεδοραμίαιος
σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίῳ καὶ ἐφθασεν εἰς
τὸ ἀπώτερον τῆς θόδης αὐτῆς ἐπὶ Λουδοβίκου 13, καὶ ἴσως
ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Ἦδη δὲ ἡ Γαλλία κείνηται ὡς
ὁ μέγιστος παράγων τοῦ κόσμου ἐν τῷ πολιτισμῷ.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Ἡ Ἑλβετία κείται ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἰταλίας, Γαλ-
τίας, Αὐστρίας καὶ Γερμανίας, εἶναι δὲ ἡ μόνη χώρα
τῆς Εὐρώπης, ἧτις δὲν βρέχεται ὑπὸ θαλάσσης. Τὰ
ὄρια τῆς Ἑλβετίας παρουσιάζουσι σχῆμα μακύνδρου
καὶ σχετικῶς τὸ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν συνόρων
εἶναι λίαν δυσανάλογον πρὸς τὸ κυρίως ἐμβαδὸν
τῆς χώρας.

Ἐμβαδόν.—41298 τετραγ. χιλιόμε. μικροτέρα τῆς
παλαιῆς Ἑλλάδος.

Πληθυσμός, θρησκεία.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλ-
βετίας ἀνέρχεται εἰς 3380320 κατ. (ἀναλογ. 95 κατὰ
τετραγ. χλμ.) φιλελευθέρους, ἀνδρείους, λιτούς καὶ
χρηστοθῆτες, πάντας δὲ γνώσοντας γράμματα.
Κατὰ τὸ θρησκευτικὸν οἱ πλείστοι τούτων εἶναι δια-
μαρτυρούμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ καθολικοί.

Ἐδαφος.—Τὸ Ἑλβετικὸν ἔδαφος συνίσταται
ἀπὸ τὴν κυρίως χώραν τῶν Ἄλπεων τὴν ΝΑ. κει-
μένην καὶ περιλαμβανούσαν τὰ ὑψηλὰ ὄρηπέδια, τὰς
διαφόρους κοιλάδας καὶ τὴν μακρὰν ὄρησειραν τοῦ
Ἰούρα.

Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἡ ὑψηλότερα χώρα τῆς Εὐρώ-
πης, διότι ἐν αὐτῇ ὑψοῦται ὁ κορυμὸς τῶν Ἄλπεων,
αἵτινες διαροῦνται εἰς δυτικὰς, κεντρικὰς καὶ ἀνα-
τολικὰς, ἡ ὑψηλότερα δὲ κορυφὴ αὐτῶν εἶναι τὸ
Λευκὸν Ὄρος, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται εἰς τὰς δυτικὰς
Ἄλπεις καὶ ὑπερβαίνει εἰς ὕψος 4800 μέτρο. Τὰ
ὑψηλὰ δὲ ὄρηπέδια τῶν Ἄλπεων καὶ αἱ ὑψηλὰ κοι-
λάδες καλύπτονται πᾶσαι ὑπὸ μεγάλων καὶ ὄγκωδῶν

παρετώνων, οΐτινες κατά τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀποτελοῦσι θέαμα ἐξαισιον, μεγολοπρεπῆς καὶ μαγευτικόν.

ΣΗΜ. Αἱ κοιλιάδες τῶν Ἄλπεων παρέχουσι μεγάλην ποικιλίαν ἀπόψεως, ὅτε μὲν κλεισώρας ἀγρίας, περιβαλλομένης ὑπὸ ἀπορρώγων καὶ κρημῶν φοβερῶν, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁπίσθιν παραφρίζουσι ὕδατα ὀρηκτικὰ, ὅτε δὲ λειμώνες ἐλαφρῶς κυματούμενους καὶ ποτιζομένους ὑπὸ διανῶν ὕδατων, ὅτε δὲ καὶ πεδιάδας γονίμους.

Πανταχοῦ μέγιστα ἀντιθέσεις, δάση καὶ βοσχοὶ μετὰ καταροακτῶν, λειμώνες καὶ πεδία καλλιεργημένα ἀπάνται παρετώνων καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας χιονοσκεπῶν ἄκρορειῶν. Ταῦτα προσδίδουσιν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἄλπεων κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν ἔπλαλλον, ἐνῶ ἄνευ αὐτῶν θῆ ἦσαν ἀγρία καὶ φεβραῖα.

Ὑδατὶ καὶ ποταμοί. — Τὰ ὕδατα, αἵτινα διαρρέουσι τὰ ὕψηλά ὄρητῆρα τῶν Ἄλπεων κατέρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τὴν κατεῦθυνσιν τοῦ Ῥήνου καὶ μόνον τὰ κατερχόμενα νοτιοδυτικῶς κυλοῦνται πρὸς τὴν κατεῦθυνσιν τοῦ Ῥοδανῶ ὡς καὶ τὰ ἐκ τῆς ὀρειοῦς τοῦ Ἰούρα προερχόμενα, ἃν καὶ μέρος αὐτῶν χύνεται καὶ πρὸς τὸν Ῥήνον. Τὰ δὲ ἐκ τῶν ἀνατολικῶν καὶ μεσημβριῶν Ἄλπεων προερχόμενα, ἅλλα μὲν διὰ τοῦ Ἰννου παραποτάμου τοῦ Δουναβίου μεταστρέφονται εἰς αὐτόν, ἅλλα δὲ διὰ τοῦ Τέσσιν (Γίννος) καὶ Ἀδδα ἐνοῦνται μετὰ τὰ ὕδατα τοῦ Πάδου.

Ὁ Ῥήνος ἔχει μῆκος 1320 χλμ. πηγάζει ἀπὸ τῶν Ἀδούλων Ἄλπεων ἐκ τριῶν πηγῶν καὶ διερχόμενος τὴν λίμνην Κωνσταντῖαν ὀλίγον κατωτέρω τῆς πόλεως Σαρζάουζεν σχηματίζει καταροκτικὴν ὕψους 24 μ. καὶ πλάτους 100 μ. Ἀπὸ τῆς λίμνης δὲ Κωνσταντίας μέχρι τῆς πόλεως Βασιλείας εὐρίσκονται ἐκτιομένα ἐπὶ τῶν ὄχθων αὐτοῦ ἐπὶ μεγάλα ἐργαστάσια παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς κινήτηριον δυνάμειος, ἧς εἰς διοχετεύεται μέχρι τῶν πόλεως τῆς Ζυρίχης καὶ τοῦ Στρασβούργου. Παραπόταμοι τοῦ Ῥήνου εἶναι ὁ Θοδός, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Σαντίς, καὶ ὁ Ἄαρ ἐκ τῶν κατερχομένων ὕδατων τοῦ ἄγ. Γοτθάρδου σχηματίζει τὴν λίμνην τοῦ Ῥόης-Ζούγκερ-Αίγκερι κτλ. Ἐτερος μεγάλος ποταμὸς, πλὴν τῶν προαναφερθέντων εἶναι καὶ ὁ Ῥοδανός, ὅστις διαρρεῖ τὴν λίμνην τῆς Γενεύης πρὶν εἰσελθῆ εἰς τὴν Γαλιάν. Ἡ Ἑλβετία ἔχει πολλὰς λίμνας, ὧν μεγίστη εἶναι ἡ τῆς Γενεύης, ἔχουσα σχῆμα ἡμισελήνου καὶ βάθος 350 μ., διαπλέεται εὐχερῶς ὑπὸ ἀετοπλοίων καὶ δι' ἣς ὡς εὐπορικῶν, διέρχεται καὶ ὁ Ῥοδανός, ἡ Κωνσταντία, ἡ ὁποία σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ Ῥήνου, καὶ αἱ λίμναι τῆς Ζυρίχης, τοῦ Νεσσατέλ, τῆς Λουκέρνης καὶ ἄλλα.

Κλίμα, προλόντα. — Τὸ κλίμα τῆς Ἑλβετίας εἶναι πολὺ ψυχρὸν εἰς τὰ ὄρητὰ μέρη, δομῶ ἐπὶ τῶν ὀ-

πεδίων, γινώσκ δὲ εἰς τὰς κοιλιάδας ἦτοι αἰώνιος χεῖμὼν ἐπικρατεῖ εἰς τὰς στυλινὰς καὶ στυλοῦσας κορυφὰς τῶν Ἄλπεων, ἐνῶ πρὸς τὴν μεσημβριανὴν χώραν ἐπικρατεῖ ἀπὸ μεσογειακῶς. Γενικῶς τὸ κλίμα ὡς ἐκ τῆς διαγραφῆς τῆς ἀτμοσφαιρῆς εἶναι πολὺ ὕγρ-εἰνὸν καὶ ἐπιὸρῶ λίαν ἐνεργητικῶς ἐπὶ τῆς ζῆθης· κατ' ἀκολουθίαν τούτου ὁ ἄνθρωπος ἐν Ἑλβετία εἶναι ἰσχυρὸς εἰς τὸ σῆμα καὶ ὕγιος, ἐξαιρέσει τῶν ἐν τοῖς ἐργαστασίοις διαμενόντων ὑπὸ οἰουσιδήποτε ἀνθυγι-εἰνοῦς ὄρους.

Ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας τοῦ ἔτους ἐν ὄρη χεῖμῶ-νος τὸ ἔσωτερικὸν τῆς χώρας καλύπτεται ὑπὸ πικνῆς ὀμίχλης, διὰ μέσου τῆς ὁποίας αἱ ὑψηλὰ κορυφαὶ τῶν ὄρων φρενιζοῦνται ὡς τῆς ἀναγωγῆς τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος ἐξέρχουσιν ὡς νῆσοι ἐν τῷ πελάγει. Τοιαῦται κορυφαὶ εἶναι τὸ Νεαβός (1566 μ. ὕψους), τὸ Ἀρόδα· 1720 ἑξ. (1850 μ. ὕψος) ἐνθα ὑπάρχουσιν ἄνομαστὶ σιναιτῶνα (φθισιατρεῖα).

Περίξ τῶν τοπίων τῶν λιμνῶν εὐδοκίμει ἡ ἀμπε-λος, ἧς μετὰ τῶν ῥοδαίνων καὶ καρυδῶν προσ-δίδουσι λίαν δελτικὴν ὄσιν εἰς τὴν ἐνδόχουσαν.

Ποῖος ὁ βίος τοῦ Ἑλβετικοῦ λαοῦ. — 25 0/0 τὸ ἔδαφος εἶναι ἀνεμετάλλευτον, 20 0/0 καλύπτεται ὑπὸ δασῶν, τὸ δὲ ὑπολειπόμενον εἶναι ἐπιμελῶς καλλιερ-γημένον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κλιτύες τῶν ὄρων εἶναι κατ' ἀλλήλοι μόνον πρὸς παραγωγὴν χόρτου καὶ καλλι-εργίας δημιουργικῶν καρπῶν, ἡ χώρα εἶναι ἀνεταρ-κῆς πρὸς διατροφὴν τῶν κατοίκων τῆς, ἃν καὶ πολὺ συντελοῦσι τὰ παντοειῆ αὐτῆς ὀποροφόρα δένδρα, αἵτινα χρησιμοποιοῦνται ὄχι μόνον πρὸς διατροφὴν τῶν κατοίκων τῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παρασκευὴν οἰ-νοπνεύματος καὶ ἰδίου κερασσένου. Ἐπίσης παρα-σκευάζεται ἐκ τῆς ἀμπέλου ἄριστος οἶνος ἐν τοῖς καντονίοις τῆς Ζυρίχης, τοῦ Βαυδικῶ (Βιό), εἰς τὸ Νοϊεγμολόζ, εἰς τὸ Βάατλανδ καὶ ἄλλαχοῦ. Πρὸ παντός ἄλλου ὅμως προσχρῆ ἡ κτηνοτροφία, ἧς εὐ-ρίσκειται εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνεπτυκμένη καὶ καὶ συνέπειαν ἡ γυροκομία καὶ ἡ γαλακτοκομία. Ἀλλὰ καὶ ἡ βιομηχανία τῆς ὄρολογιοποιίας καὶ τῶν μετα-ἔστων υφασμάτων εἶναι σπουδαιότατα προωδευμένη.

ΣΗΜ. α') Οἱ εὐγενέστεροι διαβιόντες ἔτι τῶν κατοίκων εἶναι οἱ λόγος τῆς ὀμυρακίας, τῆ λιτότητος καὶ τῆς φρακῆς τῶν ζῶης ἐπιβλήσοντας τὰ κλιτεῖς καὶ κλιτέες κατὰ τὴν ἐκτέλει-σιν τῶν κτηνοτροφικῶν τῶν ὀρησιῶν :

ΣΗΜ. β') Καὶ ἦμος παρὰ τὴν μεγάλην κτηνοτροφικὴν ἀνάπτωσιν ἡ χώρα εἶναι ἀνεπαρκῆς εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀναγκασιότουσ κατὰ τὸν ὅσον τῶν 1911 εἰσελθῶσαν ἐν τῇ χώρῃ ἔφα ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν φέρειν ἄξιας 75 ἑκατομμ. φράγκων καὶ κοῖας 50 ἑκατομμ. Μῖνον τυροσ καὶ σιμπεκνοκαμῖνον γά-λακτος γίνεται ἔξαγωγή εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἀπέδον ὄμοι· καὶ βοῦτερον καὶ φᾶ εἰσάγουται.

ΣΗΜ. γ') Εἰς τὰς θερμοῖς ὄρησ τῶν ἔσων τὴν Ἑλβε-τίαν εὐκαίπτεται πολυάριθμοι περιεργαί, τῶ θανυσιώσοι τὰς φρακῆς καλλόντα· τῆς ζῆθης.

Πόλιτευμα. — Δημοκρατικὴ Ὀμοσπονδία ἀποτε-

λομένης εἰς 25 καντονίων καὶ ἡμικαντονίων. Σύνταγμα τῆς 29 Μαΐου 1874. Ἡ δημοσποδειακὴ συνέλευσις ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἐξ 189 μελῶν ἀναλογησθέντος εἰς ἀνά 20000 κατ. ἐκλεγόμενων διὰ τρία ἔτη δι' ἀμέσου καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ ἐκ τοῦ συμβουλίου τῶν κρατῶν (conseil des Etats), ἀπαρτιζόμενον ἐκ 44 μελῶν (δύο ἀνά ἕκαστον καντόνιον καὶ εἰς ἀνά ἕκαστον ἡμικαντόνιον) ἐκλεγόμενων δι' ἕν, δύο ἢ τρία ἔτη εἰς τινὰ μὲν καντόνια δι' ἀμέσου καθολικῆς ψηφοφορίας, εἰς ἄλλα δὲ ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν ἀρχῶν.

Τὰ δύο ἀπὸ τὰ νομοθετικὰ σώματα ὡς ἐκτελεστικὴ ἢ ἐξουσία, ἐπίσης διὰ 3 ἔτη τὸ Ὁμοσποδειακὸν συνέδριον. — Ἐν ὅλῳ ἐπὶ μὲλη — τὸν Πρέσβηρον τοῦ Ὁμοσποδειακοῦ δικαστηρίου καθὼς καὶ τὰ ἐννέα ἀναπληρωματικὰ μέλη δι' εἰς ἔτη. Πᾶς Ἑλβετὸς πολίτης ἡλικίας ἄνω τῶν 20 ἔτων εἶναι ἐκλογεὺς καὶ ἐκλέξιμος. Ἐξαρθροῦνται μόνον οἱ κληρικοὶ, οἵτινες θὰ εἶναι ἐκλέξιμοι. Ἐθνικὰ χρώματα ἐρυθρὸν, λευκόν.

Συγκοινωνία. — Ἡ συγκοινωνία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, καθ' ὅσον τὸ πλεῖστον αὐτῆς σιδηροδρομικὸν δίκτυον ὑπερβαίνει τὸ μήκος τῶν 5772 χμ. σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

ΣΗΜ Χάος εἰς τὴν κοινοποιαν τῆς Ἡ Ἑλβετία διασίζεται ὑπὸ γραμμῆς ἐθνότητος διὰ μίσην τῶν πάλαιον Βασιλείας καὶ Ζυρίχης τὴν δικταίην Εὐρώπην μετὰ τῆς Βιέννης καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ βορρᾶ πρὸς ἀνατολὰς χωρίζεται διὰ δύο μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἵτινες διασχίζονται διὰ σιδηροδρόμων καὶ σπουδαιωτάτων ἔργων μηχανικῆς· τὰ ὄρη Ἁγ. Γεωργίου καὶ Σαμπλόν. Ἐνοδοὶ τοιοῦτο γότος τὴν κοινοποιαν Εὐρώπην μετὰ τῆς Μεσογείου. Τίσις ἡ Ἑλβετικὴ πεδιάς (1) διατείνεται ὑπὸ πολλοῦ ἀπὸ ἐσωτερικῶν γραμμῶν. Ἀδία προσφορῶν μεγίστης ὑψηροῦς εἰς τὴν εἰσαγωγήν τοῦ Γερμανικοῦ ἢ Βελγικοῦ γαϊνθουόου, εἰς τὴν βιομηχανικὴν κωπείρουν τῆς Ζυρίχης, καθὼς καὶ διὰ τὴν εἰσαγωγήν τοῦ βῆμαθου καὶ τῆς μετῆρας, μεταφωρῶμενον ἀφορτίων τῶν εἰδῶν διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ὁ προϋπολογισμὸς (1922) ἀνέρχεται εἰς ἔσοδα 423115900 φράγκα Ἑλβετικά καὶ ἔσοδα 529297058 φράγκα.

Ἡ εἰσαγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 3934412000 φράγκα, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 3489133000.

Στρατός. — Ἐν εἰρήνῃ ἑλάττωτος, ὡς ἐκ τοῦ διοργανισμοῦ του, ἐν πολέμῳ δὲ ἀνέρχεται εἰς 500000 ἄνδρας, καθ' ὅσον ἅπαντες οἱ δυνάμενοι νὰ φέροσιν ὅπλα Ἑλβετοὶ εἶναι στρατιῶται.

Ἡ παιδεία εἶναι εἰς ὑψητόν βαθμὸν ἀνεπτυγμένη.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Ἑλβετία διαιρεῖται εἰς 25 καντόνια (τοπασχεῖα) ἀνεξάρτητα, αἵτινα ἀποτελοῦσιν ἰσαριθμῶς μικρὰς δημοκρατίας.

(1) Βαροσποδειακῆς τῆς χώρας ἐκτείνεται τοξοειδὸς μακρὰ καὶ στενὴ πεδιάς, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Γενεύης καὶ κατὰ τὴν ὄρειαν εἰς τὴν λίμνην τῆς Κοσιταντίας, ἡ καλομένη Ἑλβετικὴ πεδιάς.

ΕΛΒΕΤΙΚΑΙ ΑΛΠΕΙΣ

Γερμανικὰ καντόνια. — 1) Τὸ τῆς Βιέννης τὸ καὶ πολυανθρωπώτατον, οὐτινος πρωτεύουσα ὡς καὶ τῆς δημοσποδίου δημοκρατίας εἶναι ἡ Βιέννη (104626 κ.), πόλις βιομηχανία, ἰδίως ὄρολογίων, ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον καὶ ἔδρα τοῦ κεντρικοῦ γραφείου τῆς παρχοσμίου ταχυδρομικῆς καὶ τηλεγραφικῆς ἐνώσεως.

3) Τὸ τοῦ Σολθοῦργου παρὰ τὸν Ἄαα, παραπόταμον τοῦ Ῥήνου, μεθ' ὁμωνύμου πρωτεύουσῆς.

Τὸ τῆς Βασιλείας, οὐτινος πρωτεύουσα Βασιλεία (129000 κ.), ἡ ἑμπορικώτερα πόλις τῆς Ἑλβετίας.

4) Τὸ τῆς Ἀργοβίας, οὐτινος πρωτεύουσα ἡ Ἀαρόν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄαα.

5) Τὸ τῆς Ζυρίχης, οὐτινος πρωτεύουσα Ζυρίχη (μετὰ τῶν κρασῶν 207160 κάτοικον), ἡ μεγίστη πόλις τῆς Ἑλβετίας, καμένη παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, ἔχουσα λαμπρὸν πανεπιστήμιον καὶ ὅσα τὸ πνευματικὸν κέντρον τῆς Γερμανικῆς Ἑλβετίας.

6) Τὸ τῆς Σχαφούζης μεθ' ὁμωνύμου πρωτεύουσῆς (200664 κ.), πρὸς Β. τῆς χώρας, ἔνθα ὁ διάσημος καταρράκτης τοῦ Ῥήνου κατερχόμενος ἀπὸ ὕψους 12 μέτρων.

7) Τὸ τῆς Θουργοβίας, (135933 κ.) οὐτινος πρωτεύουσα Φραουμπελδη.

8) Τὸ τοῦ Ἀγίου Γάλλου μεθ' ὁμωνύμου πρωτ. (70437 κ.). Ἐνταῦθα ὑπῆρχε μέχρι τοῦ 1803 ἡ μονὴ τοῦ Ἀγ. Γάλλου, ἔδρα ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀιμαιωτάτης ἐπιστήμης.

9) Τὸ τῆς Ἀππενσέλλης μετὰ τῶν κομῶν Ἀππενσέλλης καὶ Χερσιόου πυκνότητα κατοικήμενον καὶ ἀπλούστατα κοινωνικῶς βιοῦντων τῶν κατοίκων.

10) Τὸ τοῦ Γλαξί μεθ' ὁμωνύμου πρωτεύουσῆς.

11) Τὸ τοῦ Γριξόν, τὸ καὶ μεγίστον πάντων κατὰ τὴν ἕκτασιν ἀραιῶς κατοικήμενον, οὐτινος πρωτεύουσα Χοϊσῆ (15600 κ.) παρὰ τὸν Ῥήνον.

12) Τὸ τῆς Ζύγγης, (31569 κ.) τὸ καὶ μικρότατον κατὰ τὴν ἕκτασιν, με ὁμώνυμον πρωτεύουσαν.

13) Τὸ τῆς Οὐρίας, οὐτινος πρωτ. ἡ κόμη Ἀλδούρη. Ἀπὸ τοῦ χωρίου Γοισαεν, ὅπου κείται ἐν

τῆ περιφέρειά τούτου καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἄγ. Γοτθάρδου ἀναβάσει ἄγει ὑπὸ τὸ ὄρος ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Γοτθάρδου διὰ σήραγος 15 χιλιομέτρων εἰς τὸ Ἄρδολον, κείμενον ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Τεσσίν, συνδέον τὴν Γερμανίαν μετὰ τῆς Ἰταλίας.

14) Τὸ τοῦ **Οὐντενβάλδεν**, ὑποδιακρινόμενον εἰς δύο μικρότερα καντόνια. 1) Ὀρδενβάλδην, πρωτ. Σάονη, 2) Νιδδεμβάλδην, πρωτ. Σάόνη.

15) Τὸ τοῦ **Σχουίβζ**, μεθ' ὁμονύμου πρωτεύουσος.

16) Τὸ τῆς **Λουκέρνης**, οὐτινος πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Λουκέρνη** (44020 κ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, μετὰ λαμπροῦ κλίματος καὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας.

Γαλλικὰ καντόνια. 17) Τὸ τῆς **Βαλαισίας**, οὐτινος πρωτ. εἶναι ἡ Σιὼν ἢ Σίτεν, παρὰ τὸν Ῥοδανόν ἢ πέριξ φύσις εἶναι θαυμασία. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τούτου καὶ παρὰ τὰς ὑποφείας τοῦ Γεμί εὐρίθνηται περίφημα θερμὰ λουτρά.

18) Τὸ τοῦ **Βώ**, οὐτινος πρωτ. εἶναι ἡ **Λωζάννη** (68000 κάτ.), παρὰ τὴν Βορείαν ὕψην τῆς λίμνης Γενεύης, ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον καὶ οὕσα ἢ προσφιλέστερα διαμονὴ τῶν ξένων ἐν Ἑλβετίᾳ.

19) Τὸ τῆς **Γενεύης**, οὐτινος πρωτ. εἶναι ἡ **Λενεύη** (135059 κ.), ἐπὶ τῆς ὁμονύμου λίμνης, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ ἀκραιολάτην βιομηχανίαν μεταξωτῶν ὑφασμάτων καὶ ὄρολογοποιίας· ἐν αὐτῇ ῥηθῶται ὁ ἀνδριάς τοῦ φιλέλληρος Εὐνιάδου.

20) Τὸ τοῦ **Φριβούργου**, οὐτινος πρωτ. εἶναι ἡ **Φρεϊβούργη** (20649 κάτ.), κειμένη ἐπὶ στανίας τοποθεσίας παρὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν Σάινην.

21) Τὸ τοῦ **Νευσατέλ**, οὐτινος πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Νευσατέλ** (23152 κ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, μία τῶν χαριστάτων τοποθεσιῶν τῆς Ἑλβετίας ἐν μέσῳ ἀμπελώνων καὶ ὄρειων ἐπαύσεων.

22) Τὸ τοῦ **Τεσσίν** (Ἰταλικὸν καντόνιον), οὐτινος πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλις **Λουγγάνον**. Ὁ οὐρανὸς ἐπεδαφίλευσεν ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ ἐπὶ τοῦ καντονίου τούτου. Ἐνταῦθα καὶ ἡ μικρὰ πόλις Ἄρδολον παρὰ τὸ ἄνω Τικίνο, ἔνθα τὸ μεσημβρινὸν στόμιον τῆς σήραγος τοῦ Ἄγ. Γοτθάρδου.

Ἐθνογραφικὴ ἄποψις. — Τὴν ὑψηλὴν Ἑλβετικὴν χώραν κατοικοῦσι διάφοροι φυλαί. Τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν κατοίκων ὁμιλοῦσι τὴν Γερμανικὴν, τὸ $\frac{1}{4}$ τὴν Γαλλικὴν καὶ οἱ ὀλίγοι τὴν Ἰταλικὴν.

ΒΕΛΓΙΟΝ

Τὸ Βέλγιον ἐκτείνεται μετὰ τῆς Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ὀλλανδίας καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης. Εἶναι ἐκ τῶν μικροτέρων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Παρὰ τὴν ὀμικρότητά του ὅμως κατέχει ἑξαιρετικῶς σημαντικὴν θέσιν, διότι ἐκτείνεται μετὰ πλουσίων καὶ ἐργατικῶν χορῶν καὶ θαλάσσης Μίανζινοχίας-

μένης, εἶναι δ' ἐπὶ πλεόν ἐφοδιασμένον τὸ ἔδαφος αὐτοῦ διὰ πολυειδοῦς φυσικοῦ πλοῦτου.

Τὸ **ἔδαφος** τοῦ Βελγίου διακρίνεται εἰς δύο κατηγορίας, α') εἰς τὸ ΝΑ. μέρος, ἐφ' οὗ ἀπλότεια σχιστώδες ὀροπέδιον, ὕψους 500 - 800 μέτρων, διαχιζόμενον ὑπὸ βαθέων κοιλιάδων, αἵτινες ἔχουσι ἠπειροτικὸν κλίμα. Τοιούτων ὀροπέδιον εἶναι τὸ τῶν Ἀρδεννῶν, τῶν ὁποίων τὸ μεσημβρινὸν μέρος περιλαμβάνεται ἐν τῇ Γαλλικῇ χώρῳ, β') εἰς τὸ ΒΑ. μέρος, ἐφ' οὗ ἐκτείνεται μεγάλη πεδιάς ταπεινούμενη μικρὸν κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν θάλασσαν. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ γόνιμου ἱλύος, πλὴν τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρους, τὸ ὅποιον εἶναι ἀμώδης.

Τὸ **κλίμα** αὐτῆς καὶ τῆς ὅλης Βελγικῆς χώρας εἶναι ὑγρὸν καὶ ὀμιχλώδες, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Ὅρη ἔχει μόνον τὴν ὀροστοίαν τῶν Ἀρδεννῶν, τὴν βορείαν μόνον πρόσσυν αὐτῶν.

Τὰ **παράλια** τῆς Βελγικῆς χώρας εἶναι ταπεινά, ἐπίπεδα καὶ ἀμώδη, ὀλίγον φιλόξενα, καθὸ ἀλλεμένα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀντικρυζούσαι δὲ πρὸς τὰ ΝΑ. παράλια τῆς Μεγ. Βρετανίας.

Ποταμοί. — Τὸ Βέλγιον εἶναι, ὡς εἴπομεν, χώρα πεδινή, διαρρομένη κυρίως ὑπὸ δύο ποταμῶν, τοῦ **Μώσα**, παραποτάμου τοῦ Ῥήνου, πηγάζοντος ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους, ὅστις, ἀρδεύων τὴν Βελγικὴν πεδιάδα τῶν Ἀρδεννῶν καὶ δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ **Σάμβρη**, ἐκβάλλει εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν, καὶ τοῦ **Σκαλδίου**, ὅστις, πηγάζων καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους, διαρρεῖ τὴν πεδιάδα τοῦ Βελγίου, δεχόμενος πρὸ τῶν ἐκβολῶν του τὰ ὕδατα τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ **Λίς**. Ἐπὶ μιᾷ δὲ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Σκαλδίου εὐρίσκειται ὁ πρῶτος τοῦ κράτους ἐμπορικὸς λιμὴν, ὁ τῆς **Ἀμβέρσας**.

Προϊόντα γεωργικὰ καὶ βιομηχανικὰ. — Ἡ γεωργία τῆς χώρας ἔχει φθάσει εἰς τὸ τέλειον· εἰς τὸ ὀροπέδιον τῶν Ἀρδεννῶν τὰ φυτικὰ προϊόντα εἶναι πενιχρά, διότι τοῦτο περιέχει μόνον ἐκτεταμένη δάση καὶ λιμνώδεις, ἐνθ' οὐναντίον εἰς τὴν Βελγικὴν πεδιάδα ταῦτα ἀφθονοῦσιν. Τὸ κέντριον μέρος τῆς πεδιάδος μετὰ τὴν λιαν γόνιμον ἱλὸν τὸν εἶναι πολὺ κατάλληλον διὰ τὴν καλλιεργίαν σιτηρῶν, τεύτλων, γεωμήλων κτλ. Τὸ γεωγνῶστον δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρος, ἐπειδὴ εἶναι μᾶλλον ὑγρὸν, εἶναι καταλλήλοτερον εἰς παντὸς εἶδους κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ἡ **βιομηχανία** καὶ ἡ **μεταλλοργία** ἐν Βελγίῳ ἔχει λάβει τεραστίαν ἀνάπτυξιν, ἡ δὲ θησαυρογία εὐρίσκειται ἐν πλήρει ἀκμῇ. Τὰ ἐν ἀφθονίᾳ ὄρυκτα τῆς χώρας ἀποτελοῦσι τὸν κυριώτερον πλοῦτον τοῦ Βελγίου. Κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν **Σάμβρη** καὶ **Μώσα** ἐπάρχουσι γαιανθρακοφόρα στρώματα, ἅτινα συγκιτάγονται μετὰ τῶν πλουσιω-

τέρων του κόσμου. Το σημαντικότερον όλων αυτών είναι το καλούμενον *Μπορμιζ*. Τα ἐν ἀρθροῖσι δορυκτὰ τῆς χώρας συνετέλεσαν τὰ μέγιστα, ὡς εἴπομεν, εἰς τὴν σημαντικὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεταλλουργίας· ἐμπεριέχει δὲ πρὸς τοὺς τοὺς ἑδαφους σίδηρον, χαλκόν, φροσφόρον, μόλυβδον, ἅπαντα εἰς μεγάλας ποσότητας.

Ἐμβαδὸν καὶ πληθυσμὸς. — Τὸ ἔμβαδὸν τοῦ Βελγίου εἶναι 29500 τετρ. χλμ. ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 7500000 κατ. ἤτοι 251 κατὰ τετραγ. χλμ. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη βλοκλήρου τῆς Εὐρώπης· Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἐκ δύο φυλῶν, ἐκ τῶν *Βαλῶν*, κατοικοῦντων πρὸς τὸ ἀνατολ. μέρος, καὶ ἐκ τῶν *Φλαμανδῶν*, οὐκόντων πρὸς δυτικὰ. Οἱ *Βαῖων*, καταγωγῆς γαλλικῆς, ὁμιλοῦσι τὴν Γαλλικὴν, οἱ *Φλαμανδοὶ*, καταγωγῆς Γερμανικῆς, ὁμιλοῦσι τὴν φλαμανδικὴν διάλεκτον ὁμοίωσαν πολὺ μὲν τὴν Γερμανικὴν. Ἐμφότερα αἱ φυλαὶ αὗται εἶναι ἐπίσης σημαντικαί.

Θρησκεία. — Οἱ Βέλγοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι καθολικοί.

Πολίτευμα. — Σύνταγματικὴ μοναρχία, κληρονομικὴ εἰς τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους τοῦ οἴκου Σάξ Κοβούργου καὶ Γκόττα. Ἐλλάττει ἄρρενος ἀπογόνου δύνανται ὁ βασιλεὺς, τῇ συναινέσει τῶν Βουλῶν διὰ πλειοψηφίας τῶν $\frac{2}{3}$, νὰ προσδιορίσῃ τοιοῦτον. Σύνταγμα τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1831, ἀναθεωρηθὲν τῇ 7ῃ Σεπτεμβρίου 1893. Τὸ Βέλγιον δύνανται νὰ προστάται ἀποικίας, ὑπερβαλλούσης κτήσεως καὶ προστακτορῆτα. Τὰ μέλη τῶν δύο Βουλῶν ἐκλέγονται διὰ καθολικῆς ρωτικῆς ψηφοφορίας κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀντικλιμῆς τριακτίας. Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἐξ 120 μελῶν, ἐκλεγμένων δι' ὅλιου ἔτη καὶ ἀνανεουμένων κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνὰ τετραετία. Τὰ μέλη τῆς Γερουσίας πρέπει νὰ εἶναι ἡλικίας 40 ἐτῶν. Ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς 27 ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἐπαρχικῶν συνεβρίων, ἀνεαρτήτως τοῦ φορολογουμένου κεφαλαίου, τὰ ἑξ ἄλλα ἐκλέγονται ἀπ' εὐθείας μεταξύ ἐκείνων, οἵτινες καταβάλλουσι εἰς τὸ κράτος 1200 φράγκα ἐξ ἄμεσων φόρων ἢ εἶναι κήρυοι καὶ κάτοχοι ἀκινήτου περιουσίας, ἧς τὸ εἰσόδημα ἀνέρχεται τοὐλάχιστον εἰς 12000 φράγκα ἑτησίως. Ἡ Βουλὴ τῶν ἀνεπρωσώπων ἀποτελεῖται ἐξ ἀριθμῶ μελῶν προσδιοριζομένου ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ (εἰς βουλευτῆς ἀνὰ 40.000 κατοίκους). Τὰ μέλη αὐτῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι 186, ἐκλέγονται διὰ τέσσαρα ἔτη καὶ ἀνανεοῦνται κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνὰ διετία. Ἐκαστὸν μέλος τῆς Βουλῆς τῶν ἀνεπρωσώπων ἀπολαμβάνει ἑτησίως ἀποζημιώσεως ἐκ 12000 φράγκων. Αἱ Βουλαὶ συνέρχονται κατ' ἔτος. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐκλογεῖς, οὗτοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἀπὸ ἡλικίας 21 ἔτους μετ' ἔγγραφην πρὸ ἔτους εἰς τὴν ἰδίαν κοινότητα. Ἐξαιροῦνται τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου οὗτοι εὐρίσκονται εἰς τὴν περιπτῶσιν ἀπο-

μακρῶσσεως ἢ ἀναβολῆς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ νόμου. Αἱ χῆραι πολέμου ἢ ἀντὶ αὐτῶν αἰ μητέρες, αἰ ὅσοι ἀπόλωσαν ἕνα υἱόν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, κέκτανται τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου.

Σημὰτα πολέμου καὶ ἐμπορίου, τρεῖς κἀθετο κωρίδες· μέλιαντα, κίτρινον καὶ ἐρυθρὸν.

Δικαιτικὴ διαίρεσις. — Τὸ Βέλγιον διαίρεται εἰς 9 διαμερίσματα (νομοῖς).

Ὁ **προϋπολογισμὸς** τοῦ Βελγίου ἀνήχεται (τῷ 1922) εἰς ἔσοδα τακτικά, ἔκτακτα κτλ. εἰς 2571928913 Βελγ. φράγκων καὶ εἰς ἔσοδα τακτικὰ 2593463253 Βελγ. φράγ. καὶ εἰς ἔκτακτα 852806657 φράγ. καλυφθησόμενα, συνεισέει τῶν ὄρων τῆς συνθήκης τῶν *Βερσαλλῶν*, ἐκ τῆς λαμβανομένης ἐν μέρει πολεμικῆς ἀποζημιώσεως, τῆς ὑπολογισθείσης εἰς 2956109942 φρ.

Τὸ **εἰσάγαγον** ἐπιτόριον ἀνήχεται (τῷ 1921) εἰς 10054600000, τὸ δὲ **ἐξαγαγον** (1921), εὐνοούμενον ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἑδάφους καὶ τῆς λαμπρῆς βιομηχανίας τῆς χώρας, εἰς 7147300000 Βελγ. φρ.

Ἡ **συγκοινωνία** τοῦ Βελγίου εἶναι ἡ τελειότερα ὅλου τοῦ κόσμου· ἔχει πυκνότητα σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μήκους 4736 χιλιομ., ἐκ τῶν ὁποίων 4358 ἐκμεταλλεῖται τὸ κράτος, καὶ ἐκτὸς τῶν συνόρων τὸν ἀκόμη 200 χλμ.

Χώρα καὶ πόλις. — Ἡ χώρα τῶν Ἀρδεννῶν εἶναι ποτὴ καὶ μεταγωγικὴ, ἄραιως κατοικημένη· ἐξαίρεσις τῶν κοιλάδων, ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων διαβῶσι εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ *Μόσα*. Ἐκεῖ εὐρίσκονται αἱ πόλις *Ναμβούρ* (30900 κ.) μετὰ ὀρυκτῶν λιθανθράκων, ἡ *Λιέγη*, (163000 κάτοικοι) καὶ μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῆς 253000 κάτοικοι, ἔχουσα ὀνομαστὰ σιδηροφυεῖα, χαλυβουργεῖα καὶ ὀλοποιεῖα. Πρὸς νότον τῆς *Λιέγης* εὐρίσκειται τὸ *Σπᾶ*, ἔχον περιήμια λιματικὰ λουτρά. *Βρυξέλλαι* (42400 κ.). Ἡ στενὴ καὶ ἀνθρακοφόρος χώρα ἐκτείνεται πρὸς δυσμᾶς, εἶναι πυκνότητα κατοικημένη μὲ πολὺ φιλοπόνητος κατοίκους, καὶ περιλαμβάνει τὰς δύο μικροὰς πόλεις *Μόνς* (26900 κ.) καὶ *Σαργιερόα* (27800 κ.).

Τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς Βελγικῆς πεδιάδος ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν ἄρρωτικῶν καὶ πλουσίων ἐπαρχιῶν· ἐν αὐτῇ κείνται αἱ *Βρυξέλλαι* (154800 κάτ. καὶ μετὰ τῶν προαστίων 802500 κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου, πόλις ὀρασιότατη, βιομηχανικὴ μετὰ λαμπρᾶς Ἀκαδημίας τῶν ὀραίων τεχνῶν καὶ πανεπιστημίου, χωριζομένη ἐπὶ δύο ὀρυκτος. Οὐδὲν μέρος τῆς Εὐρώπης περιέχει τόσα πεδία μαχῶν ὅσα ἡ πρὸς νότον τῶν Βρυξέλλων χώρα ἔνθα εὐρίσκονται μεταξύ ἄλλων τὰ πεδία τῶν μαχῶν τῆς Φιλερῆς καὶ τοῦ Βατερλό, κόμης ὀνομαστῆς διὰ τὴν ἐκεῖ φοβερῶν ἤταν τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος τῷ 1815.

Ἡ παραλία τῆς Βελγικῆς πεδιάδος ὀνομάζεται *Φλαμανδία*, χώρα ἐν ἡ ἀκμάσει ἡ κτηνοτροφία, ἡ

ύφαντουργική και τὸ ἐμπόριον. Κυριώτερα πόλεις ἐν αὐτῇ εἶναι ὁ μέγας λιμὴν τῆς Ἀμβέρσας (302000 κάτ. καὶ μετὰ τῶν προαστίων 400000), ἐκτισμένης ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σκαλδίου, ὁ ἐμπορικώτατος τοῦ Βελγίου, ἡ πλήρης ἐργοστασίων πόλις Γάνδη (167000 κάτ.), ἔχουσα λαμπρὸν πανεπιστήμιον καὶ πολυτεχνικὴν σχολήν, ὁ ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ὀστανδῆς (45000 κάτ.), εὐχάριστος διαμονή.

Τὸ Βέλγιον, παρὰ τὴν σμικρότητά του, κατέχει διαφόρους πόρους, ἀποτελεῖ δὲ οὕτω κράτος εὐημεροῦν. Ἡ γεωργία του ἀκαίριζε, ἡ βιομηχανία του ἐν μεγίστῃ ἐντατικῇ ἀναπτύξει τελειοποιεῖται ὁλοῦν περισσότερο. Τὸ Βέλγιον ἐν τέλει μετέσχεν ἡρωϊκώτατα τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου.

Ἀποικίαι. — Τὸ Βέλγιον κατέχει τὸ Βελγικὸν Κόγγον, περιοχὴν πλουσίαν, ἐκτάσεως πλεόν τῶν δύο ἑκατομμυρίων τετραγ. χιλιομ. μὲ πληθυσμὸν 17000000 κάτ. Ἀπὸ τοῦ 1885 τὸ Κόγγον ἦτο προσωπικὴ ἰδιοκτησία τοῦ βασιλέως τοῦ Βελγίου. Ἡδη ὅμως ἀνήκει εἰς τὸ Βέλγιον, δωρηθὲν εἰς αὐτὸ διὰ διαθήκης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλβέρτου τοῦ Α'.

Συμπληρωματικαὶ γνώσεις. Ἡ Φλαμανδία ἀπλοῦται πρὸς τὸ δυτικοπαραλιακὸν πεδινὸν μέρος τῆς χώρας, ἀλλ' ἐνθὺ τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τῆς μεγάλης αὐτῆς πεδιάδος ἔχει ἔδαφος καταλλήλοτον διὰ τὴν γεωργίαν, τὸ τῆς Φλαμανδίας συνίστατο ἄλλοτε ἀπὸ ἄμμιον, ἄργιλον καὶ τέλματα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, λαὸς πολυμηχανοῦ καὶ ἐργατικὸς, κατόρθωσαν, κατόπιν πολλῶν αἰῶνων ἐργασίας, νὰ βελτίωσιν καὶ νὰ ἐξυγιάνουν τὸ ἔδαφος τῆς Φλαμανδίας. Διοχεύευσαν διὰ διωρυχῶν τὰ ὕδατα τῶν διαφόρων τελευμάτων πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐκαλλιέργησαν κίναβιν καὶ λίνον εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν καὶ ἀπέκτησαν κτηνοτροφικὰς πεδιάδας μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὸ ἔδαφος τῆς Φλαμανδίας ἀπεξηραμμένον καὶ ἐλιπαρομένον ἔκτοτε εἶναι σήμερον λιαν γόνιμον. Ἡδη οἱ Φλαμανδοὶ ἐπιχειροῦν νὰ καταστήσουν ὡσαύτως εὐφορον καὶ τὸ ἔδαφος τῆς Καμπανίας, χώρας ἐκτετατομένης πρὸς βορρᾶν καὶ πηλίσιον τῶν Ὀλλανδικῶν συνόρων.

Τὸ Βέλγιον ἦτο ἄλλοτε ἠνωμένον μετὰ τῆς Ὀλλανδίας, ἀπεσπᾶσθη δὲ ταύτης τῷ 1830 καὶ ἀπέτελεσε βασιλεῖον ἀνεξάρτητον.

Κ Α Τ Ω Χ Ω Ρ Α Ι

Οὕτως ὀνομάζετο ἄλλοτε ἡ δυτικὴ ἄκρη τῆς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἐδόθη εἰς αὐτὴν, διότι τὰ παράλια αὐτῆς εἰς τινὰ μέρη κατακλιζόνται ἐνίοτε ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καθ' ὅσον μέρος τοῦ ἐδάφους τῆς εἶναι χθαμαλώτερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης κατὰ τὰς ὥρας τῆς παλιγορίας, προφιλισσόμενον ἀπὸ ταύτης διὰ πολλῶν

καὶ κολοσσαίων προχωμάτων ὕψους 10 μέτρων καὶ πλάτους 60 καὶ πλείστον διωρυχῶν, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ ἡ τοῦ Ἀμιστροδάμ.

Σήμερον τὸ ὄνομα αὐτὸ δίδεται μόνον εἰς τὴν Ὀλλανδίαν.

Ο Λ Λ Α Ν Δ Ι Α

Ἡ Ὀλλανδία ἐκτείνεται μεταξὺ Βελγίου, Γερμανίας καὶ Βορείου θαλάσσης, καὶ εἶναι κατὰ τι μεγαλύτερα τοῦ Βελγίου.

Ἔδαφος, ποταμοί. — Τὸ ἔδαφος τῆς Ὀλλανδίας ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν χθαμαλὴν πεδιάδα συνισταμένην ἐκ τῶν προσχώσεων (τῆς ἰλῶς) τῶν μεταφερομένων ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μόσσα, Βάαλ, Σκαλδίου καὶ Ρήνον. Μέρη τοῦ εὐδραστάτου αὐτοῦ ἐδάφους ἐχωρίσθησαν τῆς λοιπῆς ἡπείρου ὑπὸ τῆς θαλάσσης σχηματίζοντα τὰ ἀρχιπελάγη τῆς Ζηλανδίας καὶ τῆς Φριζίας. Ὡς ἐκ τούτου πολλὰκις ἡ θάλασσα καταστρέφουσα τὰ προχώματα πλημμυρίζει τὴν χώραν ἐπιφέρουσα μεγάλας καταστροφάς. Τῷ 1287 συνέβη ἡ μεγαλύτερα καταστροφή, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ὁ σχηματισμὸς τοῦ κόλπου τῆς Ζονδερσπύης.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς Ὀλλανδίας εἶναι ὡς τὸ τοῦ Βελγίου λιαν ὑγρὸν καὶ οὐμιγλῶδες, ἀλλ' ἐν τούτοις εὐκράτον καὶ ὑγιεινόν. Ἡ φύσις ἠνθώσκει πολὺ ὀλίγον τὴν Ὀλλανδίαν, ἀπειλομένην διαρκῶς ὑπὸ τῶν πλημμυρῶν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν, ἀποτελουμένην δ' ἐκ πηλῶδους ἐδάφους καὶ ἐστερηνῆς ὀρυκτῶν καὶ ἀκατάλληλον διὰ καλλιέργειαν, ὑπῆρξεν ὅμως τὸ ἀντικείμενον σοφῆς διευθετήσεως τοῦ ἐδάφους ἀπὸ μέρους τοῦ ἐν αὐτῇ ἐγκατεσταμένου πληθυσμοῦ.

Ἐμβαδόν, πληθυσμὸς, θρησκεία. — Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Ὀλλανδίας εἶναι 34186 τετραγ. χιλ. ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 6976972 κάτ. (ἀπογρ. 1921) 205 κάτ. ἀναλογοῦσι κατὰ τετραγ. χιλ.

Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι καταγωγῆς γερμανικῆς, κατὰ τὸ θρησκεία δὲ διαμαρτυρόμενοι. Ὁ Ὀλλανδικὸς λαὸς εἶναι πρᾶγματι ἐκείνος, ὅστις μετεποίησε τὸ πάτριον ἔδαφος, φκοδόμησεν, ὡς εἶπομεν, φραγμοὺς, προφυλάττοντας τὸ ἔδαφος ἐναντίον τῶν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν πλημμυρῶν, διωξέτευσεν διὰ πλείστον διωρυχῶν τὰ λιμναζόντα ὕδατα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατέστησε γόνιμον τοῦτο διὰ διαφόρων λιπασιμάτων. Τὰ εὐφορα, πλούσια καὶ κατάλληλα πρὸς καλλιέργειαν ἐδάφη τὰ προσκτηθέντα ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν κατὰ τῶν ἀγῶνας τῶν ἐναντίον τῆς θαλάσσης, ὀνομάζονται ὀλλανδιστὶ ἀπόλιδες.

Προϊόντα φυσικὰ καὶ τεχνητὰ. — Οἱ κάτοικοι ἔχουσι μεγίστην ἐπίδοσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀνθῶν. Ἡ κτηνοτροφία, ἐνεκα τῶν ἀπεράντων ἐν

τῆ χώρα λιβαδίων (βοσκησίμων γαιῶν), εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη. Ἐν Ὀλλανδίᾳ κατασκευάζεται ὁ περίφημος ὀλλανδικὸς τυρὸς καὶ ἡ ἀρίστη ποιότητος ζάχαρις, ἀσχοιοῦνται δὲ πολὺ εἰς τὴν ἀλίαν τῶν ἀργύρων. Ἡ βιομηχανία εὐρίσκειται ἐν ἀκμῇ. Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον ἀνέρχεται εἰς 2261503000 φιορίνια, τὸ δὲ εἰσαγωγικὸν (1920) εἰς 1301134000 φιορίνια=2,12 τοῦ φερόμενου.

Ἡ **συνκοινωνία** εἶναι λίαν πυκνὴ, διότι, πλὴν τῶν πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, διευκολύνουσι ταύτην καὶ ἀναριθμητὰ διώρυγες.

Πολίτευμα — Βασιλείον. Μοναρχία συνταγματικὴ καὶ κληρονομικὴ εἰς τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους τοῦ οἴκου Ὁράντζης-Νασσῶ. Ἐν περιπτώσει μὴ υπάρξεως ἄρρενος ἀπογόνου ὁ θρόνος περιέρχεται εἰς θῆλυ.

Σύνταγμα τῆς 29ης Μαρτίου 1814, συμπληρωθέν τῆ 24ῃ Αὐγούστου 1815, τῆ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1848, τῆ 5ῃ Δεκεμβρίου 1884, τῆ 3ῃ Νοεμβρίου 1887 καὶ τῆ 12ῃ Δεκεμβρίου 1917. Ἡ πρώτη Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 50 μελῶν, ἡλικίας τοσάχριστον 30 ἐτῶν, ἐκλεγμένων δι' ἑνῆα ἔτη ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπαρχιακῶν περιφερειῶν.

Ἡ δευτέρα Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 100 μελῶν, ἐκλεγμένων διὰ τέσσαρα ἔτη διὰ καθολικῆς, ἀμέσου καὶ μυστικῆς ψήφοφορίας τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν κανόνα τῆς ἀνολοκτικῆς ψήφοφορίας.

Διὰ τὰ ἔτη τις τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου πρέπει νὰ εἶναι ἡλικίας 25 ἐτῶν, τὸ τῆς ἐκλεκτικότητος δὲ 30 ἐτῶν.

Σημεῖα πολέμου καὶ ἐμπορίου: τρεῖς ὁρίζονται λιωρίδες, ἐρυθρὰ, λευκὴ, κωνή.

Προϋπολογισμὸς (1922). — Ἐσοδα 717979069 φιορίνια, ἔσοδα 904113990 φιορίνια.

Στρατὸς καὶ στόλος. — Ὁ στρατὸς ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἀνέρχεται εἰς 40000 ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 300000 ἐξοπλισμένους τελείως. Ὁ στόλος ἀποτελεῖται ἐκ 100 πολεμικῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων 30 θωρηκτὰ μικρὰ καὶ μεγάλα, καὶ ἀπὸ σημαντικῶν ἀρτιμῶν υποβρυχίων καὶ ὑδροπλάνων.

Παιδεία. — Ἐν Ὀλλανδίᾳ ἡ παιδεία εἶναι τὰ μέγιστα διαδεδομένη. Οἱ Ὀλλανδοὶ διακρίνονται ἐν τε τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμασι. Ἡ χώρα κέντηται 4 Πανεπιστήμια καὶ πολλὰς εἰδικὰς σχολὰς, λειτουργοῦσας ἄριστα διὰ τὴν πρακτικώτεραν παιδείαν τοῦ λαοῦ.

Πόλεις. — Ἡ Ὀλλανδία εἶναι πυκνότερα κατοικημένη μᾶλλον ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Ἐκεῖ εὐρίσκονται αἱ κυριώτεραι πόλεις. Ἡ *Χάγη* (355000 κατ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου, πόλις κεκμηνη οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὡραία, πλουσία καὶ μετ' ἀξιολόγων μουσείων, ἔχει τὸν *διεθνῶς δικαστηρίον*. Ἡ *Αμστερδαν* (Ἡ *Αμστελδαν*, 647000 κάτοικοι), ἡ πολυπληθέστερα καὶ μέγρη τοῦδε ἐμπορικώτερα πόλις τῆς

Ὀλλανδίας, διασηζομένη ὑπὸ πολλῶν διωρῶν καὶ ὑποδομημένη ἐπὶ 95 μικρῶν νησίδων ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Ζουϊδερέσης, ἐπ' ἧ καὶ *Βενετία* τοῦ Βορρὰ καλεῖται· μία ἐκ τῶν πολλῶν διωρῶν συνδέει τὴν πόλιν μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης. Ἡ *Ρότερδαμ* (516000 κάτοικοι) ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν ἐνὸς τῶν βραχιόνων τοῦ Ρίνου, ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς χώρας παραγκωνίσας τὸ Ἄμστερδαμ λόφῳ τῆς καταλληλοτέρας αὐτοῦ τοποθεσίας καὶ τῶν συγκοινωνικῶν μέσων τοῦ μετὰ τῆς μέσης Εὐρώπης. Ἡ *Οὐτρέχτη* (140309 κάτοικοι) κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τοῦ κράτους, ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον καὶ ἀστεροσκοπεῖον. Ἡ *Γροῦγγη* (90778 κάτ.) καὶ *Λούδοντορ* (70390 κάτοικοι), πόλεις ἀμφότεραι ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανοὶ μετὰ πανεπιστημίου.

Συμπληρωματικὰ γνῶσεις. — Ἐλλείπει μεταλλευμάτων καὶ γαιανθράκων ἢ βιομηχανία τῆς Ὀλλανδίας εἶναι ὀλίγον ἀνεπτυγμένη, ἐνὸς τούναντιον ἡ γεωργία εὐρίσκειται ἐν πλήρει ἀκμῇ· λαχανικά, διάφορα ὀπωρικά, μοναδικὰ ἄνθη καὶ παντὸς εἴδους κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Τὸ ἐμπόριον τῆς Ὀλλανδίας εἶναι σημαντικώτατον, ἰσοδυναμεῖ σχεδὸν μετὰ τοῦ τῆς Γαλλίας, ἢ ὁποία εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς.

Ο ΑΓΩΝ ΤΩΝ ΟΛΛΑΝΔΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Τὸ ὕδωρ ἀπειλεῖ διαρκῶς διὰ διπλοῦ κινδύνου τὴν Ὀλλανδίαν.

- 1) Ἡ θάλασσα, ὑψηλότερα τοῦ ἐδάφους κατὰ τὰς ὥρας τῆς παλιυρίας, ἀπειλεῖ νὰ καταλύσῃ αὐτήν.
- 2) Οἱ ποταμοὶ ἀπειλοῦσι τὰς διαφορὰς κοιλάδας διὰ φοβρῶν πλημμυρῶν.

Ἐναντίον λοιπὸν τοῦ διπλοῦ τούτου κινδύνου ἐσκέφθησαν οἱ Ὀλλανδοὶ νὰ ὑψώσωσι σειρὰν φραγμῶν, παραθαλασσίως μὲν σχηματίζοντες τεῖχος ἐναντίον τῆς θαλάσσης, ἑσωτερικῶς δὲ κατὰ μίκρος τῶν ποταμῶν, τῶν παραποτάμων καὶ τῶν μικροτέρων ἀκόμη διωρῶν. Αἱ ἐκβολαὶ αὐτὰ τῶν ποταμῶν, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐισέλθῃ ἡ θάλασσα εἰς τὴν χώραν, εἶναι φραγμέναι δι' ἰσχυρῶν ὕδροφρακτῶν, ἀνοιγομένων μόνον κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀμπώτιδος.

Παλαιὸν ὀλλανδικὸν ἔθρον ἔλεγε «Ὁ Θεὸς ἔκαμε τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ὁ Ὀλλανδὸς τὰ παράλια».

Πράγματι, ἄνευ τῶν Ὀλλανδῶν ἢ Ὀλλανδία θὰ ἦτο πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τὰ κύματα.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν συγκοινωνιῶν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἐκτελεῖται διὰ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρῶν, οἵτινες διαρροῦσι τὴν χώραν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅταν οἱ ποταμοὶ πληγνυται, μεταγέρζονται αὐτοὺς ὡς συγκοινωνιακὰ ὁδοὺς, οἱ δὲ κάτοικοι ἄρῶσκονται νὰ παροδρομῶσιν ἐπ' αὐτῶν.

Ἀποικίαι. — Ἡ Ὀλλανδία, ὡς εἶπομεν, εἶναι χώρα ἔμπορικώτατη καὶ κατέχει σπουδατικώτατας ἀποικίας, αἵτινες ἔχουσιν ἑξατάς 2000000 τετραγ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 49 ἑκατομμυρίων κατ. Αἱ κυριώτεραι αὐτῶν εὐρίσκονται εἰς τὴν Ὑδασιαν ὡς ἡ *Σουμάτρα*, ἡ πλουσία καὶ πυκνοκατοικημένη *Τίβρα*, ἡ *Βόρνεο*, ἡ *Τιμόρ* μεγάλα νήσῳ, καὶ πολλὰ ἄλλα. Οἱ Ὀλλανδοὶ κατέχουσιν ὁσαύτως εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὴν Ὀλλανδικὴν *Γουιάνην* καὶ τινὰς μικρὰς νήσους τῶν *Μικρῶν Ἀντιλλῶν*.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

Τὸ *μέγα δουκάτον τοῦ Λουξεμβούργου* ἀποτελεῖ κράτος μικρὸν καὶ ἀνεξάρτητον καὶ κείται μεταξὺ Βελγίου, Γαλλίας καὶ Γερμανίας.

Πολίτευμα. — *Μοναρχία συνταγματικὴ καὶ κληρονομικὴ* εἰς τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους τοῦ οἴκου *Ναζάρου*. Ἐν περιπτώσει ἀποδιώσεως τοῦ ἄρρενος κλάδου μεταδίδεται αὕτη εἰς τοὺς θήλειος ἀπογόνους (νόμος τῆς 10ης Ἰουλίου 1907). Σύνταγμα τῆς 9ης Ἰουλίου 1848, τροποποιηθὲν τῇ 27ῃ Νοεμβρίου 1856, τῇ 17ῃ Ὀκτωβρίου 1868 καὶ τῇ 15ῃ Μαΐου 1919.

Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 48 μελών (1 ἀνὰ 5000 κατ.) ἐλεγχομένων δι' ἑξ ἑστ' δι' ἄμεινον ψηφοφορίας τῶν 4 ἐκλογικῶν περιφερειῶν καὶ ἀνανευσιμῶν ἀνά τριετία κατὰ τὸ ἥμισυ. Ἡ Βουλὴ συνέρχεται κατ' ἔτος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου. Διὰ τὸ ἔχει τὸ δικαίωμα ψήφου πρὸς τὴν ἐξουσίαν 21 ἔτους καὶ τὸ τῆς ἐκλεκτικότητος 25 ἐτῶν. Αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὰ ἴδια μετὰ τῶν ἀνδρῶν δικαίωματα προκειμένου περὶ ψηφοφορίας καὶ ἐκλογῆς. Διοικεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐκπτώτου δούκῳ τῆς *Ναζαρίας Ἀδόλφου*.

Ἐθνικὰ χρώματα· ἐρυθρὸν, λευκόν, κίανον.

Πληθυσμὸς (ἀπογραφὴ 1916)—263824 κάτοικοι, καθολικοὶ τὸ θρησκευμα, 102 κατὰ τετραγ. χλμ.

Πόλις. — *Λουξεμβούργον* (ἀπογρ. 1920) 45896 κάτοικοι, πρωτ. τοῦ δουκάτου.

M. ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΚΑΙ ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Τὸ ἑνωμένον βασιλεῖον τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας ἀποτελεῖται:

1) ἐκ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας (*Ἀγγλίας*, *Ουαλίας*, *Σκωτίας* καὶ τινῶν παραλιακῶν νήσων *Οὐάιντ*, *Ἀγγλορωμανδικῶν*, *Σίγγλν*, *Ἀγγλεσίας*, *Μάν*, τῆς συστάδος τῶν *Ἐβροίδων*, *Ὀρκαδίων* καὶ τῆς *Σχετλάνδης*) καὶ

2) ἐκ τῆς πρὸς δυσμὰς κεκμηνῆς νήσου *Ἰρλανδίας*. Τὸ ὁλοκληρωτικὸν ἔμβραδόν τοῦ ἀρχιπελάγους τούτου εἶναι 314339 τετραγ. χλμ. ἴσον πρὸς τὰ $\frac{3}{5}$ τῆς Γαλλίας.

Ἔδαφος. — Μεταξὺ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας ὑπάρχουν ἑδαφικαὶ τινες διαφοραί.

1) **Μεγ. Βρετανία.** — Ἡ νησιωτικὴ τοποθεσία τῆς Μ. Βρετανίας ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν νὰ ἀφιερῶσθαι ὅλους τοὺς πόρους τῆς εἰς τὸ ἔμποριον καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Ἡ φύσις τοῦ ἑδάφους αὐτῆς ποικίλλει ἀναλόγως τῶν χωρῶν. Πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς δυσμὰς ἀποτελεῖται ἐκ παλίνων ἑδαφῶν (γρανίτων, σχιστολίθου κτλ.) μὴ εὐνοούτων ἢ ὀλίγων τὴν γεωργίαν, τοῦναντίον ὅμως πλουσίον εἰς μεταλλεύματα. Πρὸς Α. τὸ ἔδαφος σχηματίζεται ἐκ νεωτέρων ἑδαφῶν (ἀσβεστοῦ, ἀργίλου, κορηίδος), ἅτινα στερούνται μὲν μεταλλευμάτων, εἶναι ὅμως κατέλληλα πρὸς καλλιέργειαν. Τὸ ἔδαφος τῆς Μ. Βρετανίας εἶναι ἀνώμαλον πρὸς Β. καὶ πρὸς Α. ἔνθα ὑφίστανται τὰ ὄρη τῆς *Σκωτίας* (Γουαϊτιανῶν, ὕψ. 1330 μ.), τὰ *Σιρίστ*, τὰ *Πένινα*, τὰ *Καμβριανά*, τὰ *Ουαλιὰ* καὶ τὰ *Κορνοουαλιὰ* (740 μ. ὕψ.). Ἄπαντα τὰ ὄρη ταῦτα ἐγκλείουσι πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου καὶ τὰ μεγαλύτερα ἀνθρακωρεῖα τῆς Ἑυρώπης.

Πεδιάδες. — Ἡ Μ. Βρετανία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινή, αἱ κυριώτεραι αὐτῆς πεδιάδες εἶναι ἡ *Σκωτικὴ* ἢ τῆς *Γλασκώβης* καλυμένη, πολὺ στενὴ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν *Σκωτικῶν* ὄρεων ἐκτεταμένη, καὶ τὸ *λεκανοπέδιον* τοῦ *Λονδίνου*, μεγάλη καὶ εὐφορος πεδία πρὸς Ν. τῆς Μ. Βρετανίας. Ὑπάρχουσι δὲ πρὸς αὐτὰ δύο μικρότερα πεδιάδες, ἡ τῆς *Υόρκης* καὶ ἡ τῆς *Λίβερπουλ*.

Παράλια. — Τὰ παράλια κατὰ μῆκος τῆς νοτιοανατολικῆς πεδιάδος διαμελίζονται ελαφρῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ μόνον τὰ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ *Ταμεῦσος* εὐρισκόμενα παρουσιάζουν λίαν πολυσχιδῆ παραλία. Εἰς τὸ λοιπὸν μέρος τῆς περιφερείας τῆς Μ. Βρετανίας ἀφθονοῦσιν οἱ κόλποι καὶ οἱ ὄρμοι, ἰδιαίτερα δὲ τὰ *παράλια* τῆς *Σκωτίας* δύναται νὰ εἰπῆ τις ὅτι εἶναι τὸσον πολυσχιδῆ, ὅσον καὶ τὰ τῆς *Νορβηγίας*.

Κόλποι. — Οἱ σχηματίζομενοι ὑπὸ τῆς Βορείου ἢ Γερμανικῆς θαλάσσης κόλποι, πλὴν τῶν *Ταμεῦσος*, εἶναι οἱ τῆς *Μουραίν*, καὶ οἱ τῆς *Φόρδης*. Ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ δὲ οἱ τῆς *Λόργης*, οἱ τῆς *Κλώδης*, οἱ τῆς *Σολβάης*, οἱ τῆς *Μορεκάμης*, οἱ τῆς *Αἰβερπουλ* καὶ οἱ τῆς *Βριστόλ*.

Ἀκροτήτια. — Ἡ Μ. Βρετανία ἔχει πρὸς Β. τὸ *Βράδον* καὶ τὴν *Λυγκάδην*, πρὸς τὸ ΝΑ. τὸ *Λανδόνον* καὶ πρὸς τὰ ΝΑ. τὴν *Φορτλάνδην*.

Ποταμοί. — Οἱ ἐν τῇ Βρετανίᾳ ποταμοὶ εἶναι πολυαριθμοὶ καὶ κανονικοὶ, βραχεῖς ὅμως τὸν ὄρον. Οἱ κυριώτεροι εἶναι οἱ *Τάμεισ*, οἱ *Λονταῖος*, οἱ *Φόρδης*, οἱ *Ὀβέρους*, χυρόμενοι οἱ εἰς τὰς εἰς τὴν Βόρειον θαλάσσαν, οἱ *Σαβέρους* ἐν τῇ κυρίῳ Ἀγγλίᾳ, οἱ *Μέρους* καὶ οἱ *Κλώδης*, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν ὑπάρχουσι ἀξία λόγου *λίμνες*.
Διώρυγες. — Αἱ κυριώτεραι ἐν τῇ Σκωτίᾳ εἶναι ἡ *Καίηδονική* διόρυξ, συνδέουσα τὸν κόλπον τῆς *Μονσαίη* μετὰ τοῦ τῆς *Λόρνης*, καὶ αἱ διώρυγες τῆς *Κλέδης* καὶ τῆς *Φρόδης* καὶ πλείεστα ἄλλα, αἷτινες διαρρέουσαι τὴν χώραν συνδέουσι πάντας σχεδὸν τοὺς μικροὺς ποταμοὺς.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς Μ. Βρετανίας εἶναι ὠκεανίον. Ἐν Ἀγγλίᾳ βρέχει τρεῖς ἡμέρας τὸ πενθήμερον. Ὁ οὐρανὸς εἶναι σχεδὸν πάντοτε ὀμιχλώδης, ἰδίως κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ. Ἡ θερμοκρασία μετρία ἔαρ δροσερῶν, χειμῶν μᾶλλον εὐκρατος.

Φυτικά προϊόντα. — Τὰ φυτικά προϊόντα ποικίλλουν. Οἱ ἀπέραντοι τῆς χώρας λευκῶνες, καθὼς καὶ τὰ ὄρη, ἀφοδύμενα κατὰ μικρὰ διαλείμματα ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, εἶναι καταπράσινα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διατρέφουσι πλῆθῶν (ἰδίως ἱσπῶν καὶ βοῶν) ἐξαίρετων γενῶν καὶ φυλῶν. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου εὐνοεῖ συγχρόνως τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν καλλιέργιαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Τὰ παράλια τῆς Κορνουαλίας θερμότερα τῶν ἄλλων, χάρις εἰς τὸ θερμὸν θεῖμα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου (*Gulf Stream*), παράγουσι ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ ἄνθη καὶ λαχανικά. Τέλος αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι παράγουσι σημαντικὴν ποσότητα δημητριακῶν καρπῶν ὀλιγότερον σίτον, περισσοτέραν κριθήν, βρόμην καὶ γαώμηλα, μὴ ἐπαρκοῦσαν ὅμως πρὸς διατροφήν τῶν κατοίκων.

Τὰ ὄρευκὰ ἐν τῇ Μ. Βρετανίᾳ εἶναι σημαντικώτατα. Ὁ γαϊάνθραξ ἀφθονεῖ, τὸ δὲ μέγα πλεονέκτημα τῶν ἀνθρακωρυχείων τούτων εἶναι ὅτι εὐρισκόμενα ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης διευκολύνουσι σπουδαίως τὴν ἐξαγωγήν. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχει ἐπὶ πλεόν σίδηρος, μὲλιμβδος, χαλκός καὶ κασσίτερος εἰς τὰ ὅσα ἰδίως μέρη.

2) **Ἰρλανδία.** — Ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις ἡ Ἰρλανδία ἔχει πολὺ ὀλιγότερον εὐνοηθῆ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπὸ τῆς Μ. Βρετανίας. α') λόγῳ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς, καθ' ὅσον εὐρίσκειται πολὺ ἀπομακρυσμένη τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, β') λόγῳ τῶν παλιῶν καὶ πτωχῶν ἐδαφῶν τῆς, ἐν οἷς εὐρίσκονται μόνον ποικυθρακωρυξίαι, γ') διὰ τὴν ἐν γένει διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους αὐτῆς. Ὅλαι αἱ ἐδαφικαὶ ἀνωμαλίαι (ὕψομα τῶν γεινιόμενων μετὰ τὴν θάλασσαν) παρακλύουσι τὴν κανονικὴν ἐκροήν τῶν ὑδάτων πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ δ') λόγῳ τοῦ κλίματος αὐτῆς, ὅπως περισσότερο ὕγρου τοῦ τῆς Ἀγγλίας.

Ὄρη. — Εἰς τὴν Ἰρλανδίαν διακρίνονται δύο χθαμαλαὶ ὄροστοιχίαι, ἡ μὲν πρὸς Β. ἐκτεινομένη, ἡ δὲ πρὸς τὰ ΒΑ. παράλια τῆς νήσου, ὧν ἡ ἡψηλότερα κορυφὴ δὲν ὑπερβαίνει τὰ 800 μ., πρὸς Ν. δὲ ἡ τοῦ *Καραντόν* (1041 μ.).

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Πεδιάδες. — Μία μόνον ὑπάρχει μικρὰ πεδιάς ἐν Ἰρλανδίᾳ, ἥτις ἐξαπλοῦται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου καὶ ὀνομάζεται *Ἰρλανδικὴ πεδιάς*.

Κόλποι. — Οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ σχηματιζόμενοι κυριώτεροι κόλποι εἶναι ὁ τῆς *Δουβλίνης* καὶ ὁ τῆς *Γαλιούβης* καὶ τινες ἄλλοι μικρότεροι.

Ἀκρωτήρια. — Ταῦτα εἶναι δύο τὸ *Μαϊνόν* πρὸς βορρᾶν καὶ τὸ *Κάρροσον* πρὸς νότον.

Ποταμοί. — Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Ἰρλανδίας εἶναι ὁ *Σχίνον* καὶ ὁ τοῦ *Λουβλίον* ὁ μὲν πρῶτος ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ὁ δὲ δευτέρος εἰς τὴν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν.

Λίμνες. — Ἐν Ἰρλανδίᾳ ὑπάρχουσι πολυάριθμοι μικροὶ λίμνες.

Τὰ **φυτικά προϊόντα** συνίστανται εἰς τινες λευκῶνας καὶ εἰς ἀγροὺς παραγωγίας λίνων καὶ γαώμηλα. Ἡ Ἰρλανδία δὲν ἔχει οὐδένα μεταλλικὸν πλοῦτον.

Πληθυσμοὶ καὶ πολιτικὴ κατάστασις. — Ἡ τοποθεσία τῆς Μ. Βρετανίας προσήλκυεν εἰς τὸ Βρετανικὸν ἀρχιπέλαγος πολυάριθμους καὶ ποικίλους φυλάς. Οἱ πληθυσμοὶ οὗτοι κυρίως ἀνήκουσι εἰς δύο φυλάς.

α') Οἱ *Κέλται* πρῶτοι κάτοχοι τῆς χώρας, ἐκδιωχθέντες ἄλλοτε ἐκ ταύτης ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, κατέβησαν εἰς τὴν ὀλιγότερον πλουσίαν χώραν καὶ τὰ πλεόν ὅπως δῆποτε ἀπομακρυσμένας τῆς Ἑβρώπης (Κορνουαλίαν, Οὐαλλίαν, Σκωτίαν, Ἰρλανδίαν).

β') Οἱ Ἀγγλοσάξονες, οἵτινες κατέβησαν εἰς τὴν πλουσίαν χώραν τῆς Μεγ. Βρετανίας, δηλαδὴ εἰς τὴν κυρίως Ἀγγλίαν.

Ὁ **πληθυσμὸς** οὗτος ἀνέρχεται εἰς 45900000 κατ. 144 κατ. ἀναλογ. κατὰ τετραγ. χιλμ. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν *Θρησκείαν* ἀνήκει εἰς τὸ δόγμα τῶν *διαμαρτυρομένων*, Ἀγγλικανῶν μὲν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, *πρεσβυτεριανῶν* δὲ εἰς τὴν Σκωτίαν. Μόνον οἱ Ἰρλανδοὶ εἶναι *καθολικοῦ* δόγματος.

Τὸ ἡνωμένον βασίλειον ἀποτελεῖ πρὸ πολλοῦ ἐν καὶ μόνον κράτος, διοικούμενον ὑπὸ ἐνὸς βασιλέως καὶ ἐνὸς κοινοβουλίου. Ἡ παράδοσις διακρίνει πάν-

τως τρεις χώρες την *Αγγλίαν*, την *Σκωτίαν* και την *Ιρλανδίαν*. Η πρώτη μόνη κατέχει τὰ 2/3 του όλου πληθυσμού.

Πολίτευμα. — Αύτοκρατορία, αποτελούμενη εκ του ήνωμενου βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας μετά των κήσεων αυτής και της αύτοκρατορίας των *Ινδιών*, *Μοναρχία συνταγματική* και *κληρονομική* εις τους απογόνους του *Αγγλικού* οίκου του *Σάτ Κοβούργου* και *Γάλλετ* (ἀπὸ τῆς 17ης *Ιουλίου* 1917 οίκος του *Βιντόρ*). Μεικτὴ διαδοχὴ εἰς τὸν θρόνον, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἄρρενες ἀπόγονοι προτιμῶνται ἄπαντες τὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ καθὼς καὶ οἱ ἀβύγονοι τὸν προτιμῶνται ἄπαντες τὸν πλῆκτιον συγγενῶν.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν *μονάρχην*, ὅστις καὶ ὑπεύθυνος εἶναι καὶ περιφύεται εἰς τὰ δικαιοκράτα τοῦ ὅπου τοῦ κοινοβουλίου, οἱ ὅποιοι τοῦ ὅπου εἶναι ὑπεύθυνοι. Ἡ *Βουλὴ* ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ *κοινοβουλίου* καὶ τῆς *Βουλῆς* τῶν *Λόρδων*. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ *Βουλὴ* τῶν *Λόρδων* ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν πριγκίπων βασιλικῶ ἀφρατος, δύο *Αγγλων* ἀρχιεπισκόπων, τῶν ἐπισκόπων *Λονδίνου*, *Δούργου*, *Βίνστερ* καὶ ἐξ 21 ἄλλων ἐπισκόπων ἐκ τῶν πλείων ἡλικιωμένων, ἐξ ὅλων τῶν πριγκιῶν τοῦ ἡνωμένου βασιλείου, ἡλικίας πλείον τοῦ 21 ἔτους (512), ἐκ 16 *Σκωτῶν* πριγκιῶν, ἐκλεγμένων διὰ τὴν κοινοβουλευτικὴν περίοδον καὶ ἐξ 28 *Ἑλλήνων* πριγκιῶν ἐκλεγόμενων ἐφ' ὅρου ζωῆς ἐν ὅλῳ 615 μελών. — Οἱ δικασταὶ τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων, οἱ γένικοι ἐισαγγελεῖς τῆς *Αγγλίας* καὶ τῆς *Ουαλτίας* attorney general καὶ solicitor general καὶ οἱ ἄλλοι ὄντες *Λόρδοι*, ἀπέρχονται ἄνευ φήφου εἰς τὴν *Βουλὴν* τῶν *Λόρδων*.

Τὸ *κοινοβούλιον* ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν 670, ἐκλεγμένων δι' ἄμεσον φηροφωρίαν διὰ 5 ἔτη.

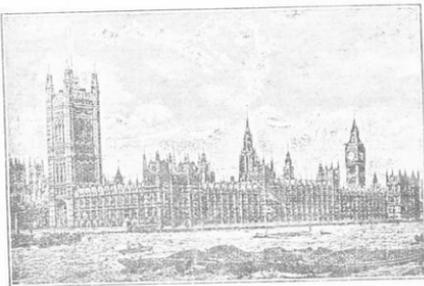
Διὰ τὸ ἔχει τις τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι πρέπει νὰ εἶναι ἡλικίας 21 ἔτους καὶ ἰδιοκτητὴς τῶνλάχιστον μιᾶς οὐκίας ἢ μερῶς γῆς ἢ τὸ ἀκρίτους νὰ πληρώνη ἐτήσιον ἐνοίκιον 10 λίρων στερλίνων. Οἱ δικασταὶ καὶ οἱ περισσότεροι τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους δὲν εἶναι ἐκλέξιμοι.

Σημεία *πολεμικοῦ ναυτικοῦ* λευκῆ, φέρουσα εἰς τὸ μέσον διπλοὺν ἐρυθρὸν σταυρὸν πλαισιωμένον ὑπὸ λευκοῦ καὶ κίανου.

Σημεία *ἁεροποροῦ ἐρυθρά*. Εἰς τὴν ἐπάνω γωνίαν πλησίον τοῦ κεντοῦ φέρει τοὺς ἰδίους σταυρούς, ὡς ἡ *πολεμικῆ*.

Ὅμιλον πρό τινας χρόνους εἰς *Μπρίττον* ὁ *λόρδος* *Μπίρκενχελδ*, ὑπουργὸς τῶν *Ἰνδιῶν*, ἐδήλωσεν, ὅτι τὸ *Βρετανικὸν πολιτικὸν σύστημα* τῆς *Αγγλικῆς κυβερνήσεως* ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ εἶναι τὸ τελευταίον, πληρέστερον καὶ καταλληλότερον ἐξ ὅλων τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῷ κόσμῳ πολιτευμάτων.

Προϋπολογισμός. (1921-1923) — *Εσοδα λίραι στερλίνας 1216650000 καὶ *ἔξοδα* 1039728000.

ΤΟ ΑΓΓΑΙΚΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ

Εισαγωγή (1921) 755595000 λίραι στερλίνας καὶ *ἔξαγωγή* 498436000.

Στρατός. — Ἐν καιρῷ μὲν πόλεμῳς ὁ στρατός ἀνέρχεται εἰς 350000 ἄνδρας, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 2000000 συμφώνως μετὰ τὸ ἐφαρμοσθῆν νέον σύστημα στρατολογίας.

Στόλος. — Ὁ στόλος τῆς *Μ. Βρετανίας* εἶναι ὁ κραταιότερος τῶν στόλων τοῦ κόσμου, ἀποτελούμενος ἐκ 400 μεγάλων πολεμικῶν πλοίων νέων καὶ 225 παλαιῶν, ἐξ ὧν τὰ 140 εἶναι θεωρητὰ διαφρόνου μυσθίου, ἀδιαιτέτου· δὲ κατασκευάζονται νέα μέγιστα καὶ ισχυρότατα· στρατός καὶ στόλος διοργανοῦνται ὁσημέραι ἐπὶ τὸ τελευταίον. Σημαντικώτατος ἀριθμὸς ὑποβρυχίων νεωτέτου τύπου τάνκς, ὑδροπλάνων κλπ. Ἐν γένει στρατός καὶ στόλος ἐφοδίζονται καὶ πλουτίζονται δι' ὅλων τῶν ἐνδεδυκομένων καὶ τελειοποιουμένων ὑπὸ τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης· πολεμικῶν μέσων.

Παιδεία. — Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι πανταχοῦ διαδεδομένη ἐν τῇ χώρῃ ἡ στοιχειώδης εἶναι ὑποχρεωτικὴ, παρέχεται δὲ δωρεάν μόνον εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἢ δὲ φυσικῆ καλουμένη ἀγωγή (!) εἶναι τελειοτάτα ὀργανωμένη. Ἡ μέση καὶ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις ἔχει ὡς κύρια αὐτῆς κέντρα τὰ δύομιση πανεπιστήμια τῆς *Ὀξφόρδης* καὶ τῆς *Καναβουρίας* καὶ τὰ λοιπὰ σχολεῖα καὶ πανεπιστήμια τῆς χώρας, ἅπαντα εἶναι πλουσιώτατα περικοιμημένα.

Συγκοινωνία. — Δίκτυον τελειοτάτου καὶ πολυπλοκώτατου σιδηροδρόμων (μήκους 36190 χιλιομέτρων) καὶ σημαντικὸς ἀριθμὸς διαφόρων καθιστὰ πλέον ἢ εὐχερεστάτην τὴν ἐν τῇ ἑσπορικῇ χώρῃ συγκοινωνίαν. Κυρίως ὅμως διὰ τοῦ ἑμπορικοῦ αὐτῆς *ναυτικοῦ*, ἀποτελουμένου ἐξ 240 0 ἁεροπλοίων

(!) *Φυσικὴ ἢ σωματικὴ ἀγωγή ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ψυχικὴν ἢ πνευματικὴν ἀγωγήν, λέγεται ἡ ἐνέργεια ἢ ἀναφερομένη εἰς τὸ σῶμα καὶ σκοποῦσα τὴν βαθμίαν καὶ ὄσον τὸ διεταῖν τελειοτέρην προαγωγήν αὐτοῦ (Ἐσθρῆ, ἀγέ, καθαρότης, ἀνάσκασις καὶ κίνησις, ἐνδουμασία).*

και πλείστον ιστοφόρον διευκολύνει τὰ μέγιστα τὴν συγκοινωνίαν ὅλου τοῦ κόσμου. (1)

Χῶραι καὶ πόλεις.— Ἐν τῇ κυρίῳ Ἑγγλίῃ ἐπισημώτεραι πόλεις εἶναι τὸ Λονδῖον (4483000 κάτ. μετὰ τῶν προαστίων αὐτοῦ 7476000 κάτ.) ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Εὐρώπης, ἡ μεγαλύτερη, ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικωτέρα πόλις τοῦ κόσμου, κειμένη κυρίως ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ταμέσως, ἔνθα καὶ τὸ *Θέσμιοντορ* (κατοικία βασιλικῆς οἰκογενείας), ἔχουσα περιζαλλὴ κτίρια, τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου, τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον, τὸ καὶ πλουσιώτατον τοῦ κόσμου, τὸ ἐν Γρήγοιτις (προαστιῶ τοῦ Λονδίνου) λαμπρὸν ἀστεροσκοπεῖον, δι' οὐ διέχεται ὁ κατὰ τοὺς Ἕλληνας πρῶτος μεσημβρινὸς καὶ πολλὰ ἄλλα προάστια, ὧν τὰ μεγαλύτερα ἡ *Βεστχάμ* (300000 κ.) καὶ ἡ *Κροϋδὸνη* παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ταμέσως.

Ὁὐχὶ μακρὰν τοῦ Λονδίνου κεῖται τὸ προάστιον *Οὐδάλις* ἔχον ναυπηγία καὶ τηλεβολοποιεῖα. Ἡ *Ἐξφόρδη* (57000 κ.) ΒΑ. τοῦ Λονδίνου ἐπὶ μαγευτικῆς θέσεως, ἔχουσα ἀρχαῖον διάσημον πανεπιστήμιον. Ἡ *Βιουίγγαμ* (910438 κάτ.) πόλις τοῦ σιδηροῦ, πρῶτιστῆ βιομηχανικῆ πόλιν τῆς Ἑγγλίας, ἔχουσα διάσημη σιδηρουργικὰ ἰδίως ἐργοστάσια, ἐν οἷς κατεργάζονται τὸν χάλυβα καὶ τὸν χαλκόν. *Στρεσίλδ* (490000 κ.) πόλις τοῦ χάλυβος. *Νιουκάστλ* (275000 κ.) πόλις τοῦ *ραϊνάνθρακος*, ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τοῦ κόσμου, ἐν ᾧ γίνεται ἕξαγωγή λιθάνθρακος. Ἡ *Βριστὸλ* (377000 κ.) πησίον τοῦ ὀρεινοῦ κόλπου, πόλις ἐμπορικῆ. Ἡ *Νότιγγαμ* (262000 κ.), πόλις ἔχουσα ὀνομαστὰ ἐργοστάσια πλεκτικῆς, ἰδίως περικνημίδων. Ἡ *Κανταναρία* (59000 κ.) ΝΑ. τοῦ Λονδίνου, καθέδρα τοῦ πρωθυεράρχου τῆς Ἑγγλίας. *Βρότον* (142427 κ.) πρὸς Ν. τοῦ Λονδίνου. *Πόρτσμωθ* (247343 κάτ.) μέγας πολεμικὸς λιμὴν ἐν τῇ Μάγγη. *Σούθαμpton* (161000 κάτ.) καὶ *Πλήμουθ* (209857 κ.) παράλιον πόλεις παρὰ τὴν Μάγγην. *Λίβερπουλ* (803000 κ.), εἰς τῶν μεγαλύτερων λιμένων τῆς Ἑγγλίας, δευτέρη ἐμπορικῆ αὐτῆς πόλις παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Μέρση, εἶναι μέγα κέντρον ἐμπορίου τοῦ βίμβρακος. *Μάντσεστερ* (Σαλφόρδ 730551 κ.), ἡ πρῶτῆ βιομηχανία τοῦ βίμβρακος πόλις τοῦ κόσμου. *Αἰδον* (458420 κάτ.), πόλις ἔχουσα πολλὰ ἐργοστάσια μαλλίνων ὑφασμάτων. *Χολδ* (287000 κ.), λιμὴν ἐμπορικὸς καὶ μέγας σταθμὸς ἁλίων.

Ἐν τῇ Οὐαλλίᾳ πόλεις ἄξια λόγου εἶναι τὸ *Κάρδιφ* (200000 κ.), λιμὴν ὀνομαστός, ἔχον ὄρυχεα λιθανθράκων καὶ σιδηροῦ. Πρὸς Β. τῆς Οὐαλλίας κεῖται ἡ μεταλλοφόρος νῆσος Ἑγγλεσία· ἐπὶ τοῦ

μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας τῆς Οὐαλλίας στενοῦ ἐπάρχει παρμηγιστὴ γέφυρα, δι' ἧς διέρχεται σιδηροδρόμος.

Δι' ἐν Σκωτίᾳ πόλεις.— Τὸ *Ἐδιμβούρογ* (420481 κάτ.), πρωτ. τῆς Σκωτίας πόλις, ἔχουσα λαμπρὸν πανεπιστήμιον. Ἡ *Γλασκῶβη* (1024660 κ.), ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ *Κλόδη*, πόλις βιομηχανικωτέτη καὶ ἐμπορικωτέτη, ἔχουσα μέγιστα ναυπηγία. Ἡ *Ἀβερδῆη* (159000 κάτ.), λιμὴν ἐμπορικὸς. Ἡ *Λόνδη* (168000 κάτ.), ἐμπορικὸς λιμὴν, ἔχουσα λαμπρὰ ἐργοστάσια λιπῶν ὑφασμάτων.

Εἰς τὴν Σκωτίαν ὑπάρχουσι αἱ πρὸς Β. καὶ ΒΑ. αὐτῆς κείμεναι νῆσοι.

Ἡ *Ἰρλανδία* ἔχει *εμβადόν*, ὡς εἶπομεν, 82827 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 4410219 κατ.

Ἐπισημώτεραι πόλεις εἶναι τὸ *Δουβλίνον* (403000 κάτ.), πρωτ. τῆς νήσου, ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον. Ἡ *Βελφάστη* (385500 κ.), λιμὴν ἐμπορικὸς ἐπὶ τοῦ Σχάινονος ποταμοῦ. Ἡ *Βατερφόρδ*, πόλις παράλιος παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἐνταῦθα ἐνεργεῖται μέγα ἐμπόριον ὀρυγγῶν καὶ σαρδελλῶν. *Κόρκη* (76673 κ.) καὶ *Λιμερίη* (38250 κάτ.), λιμένες ὁ μὲν πολεμικὸς, ὁ δὲ ἐμπορικὸς.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τὸ ἡνωμένον βασίλειον τῆς Μ. Βρετανίας ἀποτελεῖ τὴν μεγαλύτεραν *οικονομικὴν δύναμιν* τοῦ κόσμου.

1) Διὰ τῆς *γεωργίας*, τῆς ὁποίας οἱ κυριώτεροι πόροι εἶναι ἡ *κρηνοτροφία*, ἀναρίθμητοι ἀγέλια βοῶν, ἔπτον καὶ ποίμνια προβάτων.

2) Διὰ τῆς *βιομηχανίας*, τῆς *μεταλλουργίας*, τοῦ ἔριου καὶ τοῦ *βίμβρακος*.

3) Διὰ τοῦ *ἐμπορίου*. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἐνδολογεῖται ὑπὸ τὸν τελειότατον δικτύον τῶν σιδηροδρόμων, ὅπου εἶναι τὸ τελειότερον τοῦ κόσμου.

Τὸ ἕξαγωγικὸν ἐμπόριον ὑπερβαίνει τὸ τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας ὄμοῦ. Ἡ Ἑγγλία κατέχει ἐμπορικὸν στέλον ἀριθμῶντα ὑπὲρ τὰς 24000 ἐμπορικὰ ἀτιμόπλοια· δύο δὲ τῶν μεγαλύτερων λιμένων τοῦ κόσμου εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἑδάφους τῆς.

4) Διὰ τῆς *ἀποικιακῆς ἀποικιοκρατίας* ἡ Ἑγγλία κατέχει ἀφ' ἑαυτῆς καὶ πλουσίαν χώρας, ὡς τὰς Ἄνατ. Ἰνδίας, τὴν *Βερμανίαν*, *Ἀντερπαλιαν*, τὴν *Νότ. Ἀφρικὴν*, τὴν *Αἰγυπτὸν* καὶ τὸν *Καναδῶν* (Β. Ἀμερικῆς). Ἐπίσης στρατηγικῶς καὶ ἐμπορικῶς σταθμοὺς (βάσεις) ἐπ' ὅλον τῶν θαλασσίων ἐμπορικῶν ὁδῶν τοῦ κόσμου, ὡς π. χ. τὸ *Γιβραλτάρ*, τὴν *Μάλταν* καὶ τὴν *Κύπρον* ἐν τῇ Μεσογείῳ, τὸ *Ἄδον* κατὰ τὴν ἕξοδον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὸ *Χόγκκονγκ* ἐν τῇ Σινικῇ θαλάσσει ὡς καὶ πολυαριθμοὺς νῆσους ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ.

Συμπληρωματικαὶ γνώσεις.— Ἐν Ἑγγλίᾳ δια-

(1) Διαρκῆς τὸ πᾶν παροικιακὸν πόλεμον ὁ ἀποδοῦν τῶν ἡμιποικῶν ἀποικιστῶν ἡμετέρη σημερινὸς ὑπὸ τῶν ἑθνικῶν ὑποθησίων, ἅπανα κατεβύθησαν πολλὰ τοῖσιν.

κρίνονται σαφώς δύο διάφοροι χῶροι, ἡ μὲν γεωργική, ἡ δὲ ἄλλη βιομηχανική. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου εἶναι χώρα γεωργική, πεδῖς ὅπως δῆποτε κνιματοειδῆς περιλαμβάνουσα πλούσιον καὶ καλῶς ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ Ταμέσως ἕδαφος, περιέχει πλούσιον λειμῶνα· καὶ εἶναι πολὺ κατάλληλον, πρὸς ὅλην τὴν παρατηρούμενην ὑγρασίαν, εἰς τὴν καλλιεργίαν παντὸς εἶδους δημοτικῶν καρπῶν. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου ὑπέρξε, μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἡ πυκνότερον κατοικήμενη χώρα ὀλοκλήρου τῆς Ἀγγλίας, καθ' ὅσον οἱ γαϊάνθρακες δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ συνεπὸς ἡ κρατοῦσα δύναμις ἐν τῇ χώρῃ ἦτο γεωργική. Τὸ δὲ Λονδίνον ἦτο ἡ μόνη μεγάλη πόλις τοῦ βασιλείου.

Κατὰ τὸν δέκατον ἕνατον αἰῶνα ἤρχισε τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου νὰ ἐξημουταῖ ἐν μέρει, τῶν περισσότερων ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ἐγκατασταθέντων εἰς τὰς γαϊάνθρακοπαραγωγὰς χώρας. Μεθ' ὅλα ταῦτα καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ χώρα αὕτη εἶναι πλουσιωτάτη.

Ἡ καλλιεργία τῶν δημοτικῶν ὅπως δῆποτε σχεδὸν ἐγκατελείφθη, οἱ δὲ κάτοικοι ἐπεδόθησαν ὅλας δυνάμεις εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἥτις εὐνοεῖται διὰ μέγιστα ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ κλίματος τῆς χώρας. Ἐκεῖ ἀνευρίσκονται ὀνομαστὰ γένη καὶ φυλάς ζώων, ὡς λ.χ. τὰς τῶν βοῶν τοῦ *Lougarum* καὶ τῶν ἵππων τῆς *Υόρκης*. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ βελτίωσις πρὸς τελεοποίησιν τοῦ εἶδους τῶν προβάτων (προβατοκομίας) ἐλλοξοκμεῖ πολὺ εἰς τοὺς ὀλιγώτερον πλουσίους λειμῶνας τῆς Σκωτίας καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν ὄρεων αὐτῆς *Σερβότ*.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πόλιν τοῦ Λονδίνου, αὕτη ἀνεπτύχθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον χάρις εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ταμέσως ἔξαιρετικὴν τοποθεσίαν της. Εἶναι δὲ καὶ ἡ μόνη ἐκ τῶν μεγάλων Ἀγγλικῶν πόλεων τῶν ἐπιτιμίων ἐπὶ τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Λονδίνου.

Βιομηχανία. — Πρὶν γενικευθῆ εἰς τὴν βιομηχανίαν ἡ χρῆσις τοῦ γαϊάνθρακος, τὸ δυτικὸν ὄρειον μέρος τῆς Ἀγγλίας, ἦτο σχεδὸν ἐρημον. Ὁ Ἀγγλικὸς γαϊάνθραξ ἐξωρούσσετο τότε *μόνον* ἐκ τῆς πέραξ τῆς Νιουκάστλ χώρας, μετεφέρετο δὲ εἰς Λονδίον διὰ θαλάσσης χρησιμοποιοῦμενος μόνον πρὸς θέρμανσιν. Ἐνεκα δὲ τούτου οἱ κάτοικοι τῶν ὀνόμαζον «θαλάσσιον ἄνθρακα». Ὅταν ὅμως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος ἤρχισε νὰ χρησιμοποιητῆ ὁ γαϊάνθραξ πρὸς παραγωγὴν αἰμοῦ, ἡ δὲ βιομηχανία μετεβλήθη ὀξείως διὰ τῆς χρῆσεως καὶ κατασκευῆς μηχανῶν, τὰ πέραξ τῶν γαϊάνθρακοφόρων χωρῶν ἤρχισαν νὰ προσελκύουν καθημερινῶς ἐργοστασιστάς καὶ ἐργάτας. Σήμερον ἡ Ἀγγλία εἶναι τὸ πρῶτον βιομηχανικὸν ἔθνος τοῦ κόσμου ἕνεκα τῆς κραστίας παραγωγῆς τῶν γαϊάνθρακων καὶ τοῦ αἰθέρου. Πλὴν ὅμως τῶν πολυτίμων τούτων

καὶ ἀπαραμύθητον διὰ πάντα τὰ εἶδη τῆς βιομηχανίας ὕλων, τὸ ἕδαφος τῆς χώρας εἶναι πλουσιώτατον εἰς χαλκόν, ἄργυρον, μόλυβρον, κασίτερον, ψευδάργυρον καὶ ὀρυκτὸν ὕλας.

Ἡ τῶν μετῶλων βιομηχανία, ἡ παράγουσα τὰ διάφορα εἶδη τῶν μηχανῶν, ἐργαλείων, σιδηρῶν ἐν γένει ἀντικειμένων, εἶναι εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη, ἡ δὲ *πανηγυρὴ* πολεμικῶν καὶ ἡμπορικῶν πλοίων κατέχει τὴν πρῶτην θέσιν μεταξὺ πάντων τῶν κρατῶν τῆς γῆς.

Σπουδαιότητα εἶναι καὶ ἡ ὑφαντουργικὴ βιομηχανία τοῦ βέλβακος, τροφοδοτοῦσα ἰσάως τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου. Ἐπίσης εἰς μεγίστην ποσότητα κατασκευάζονται ἐν Ἀγγλίᾳ λινὰ καὶ μεταξιστὰ ὑφάσματα. Ἐν γένει δὲ πάντες οἱ κλάδοι τῆς βιομηχανίας εἶναι εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένοι, ἡ *βαυνορία*, ἡ *χαρτοποιία*, ἡ *ζυθοποιία*, ἡ *βυροοδεγία*, ἡ κατασκευὴ κομφοτεχνημάτων κλπ.

Τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω κρατεῖ δικαίως τὰ σκήπτρα τῆς βιομηχανίας ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐπὶ πλέον δὲ πάντα τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς μεγάλης Βρετανίας διακρίνονται ἐπὶ μοναδικῇ στερεότητι.

Οἱ Ἀγγλοσάξονες. — Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Ἀγγλικοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἀγγλοσάξονας. Τούτους χαρακτηρίζει ἡ ὑπομονή, ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ ἐφευρετικότητα, ἀρέσκονται δὲ οὕτω ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς βίον περιτεθειδὴ καὶ ἐνεργητικόν. Οἱ Ἀγγλοσάξονες χαρακτηρίζονται ἐπίσης διὰ τὸν ἐγωισμὸν καὶ τὴν πλεονεξίαν τῶν. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ὅτι εἰς ὁδὲν ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία εἶναι τόσοσιν *σεβαστῇ*, ὅσον ἐν Ἀγγλίᾳ.

Αὐτὸς ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἀγγλοσάξονος συνετέλεσεν πολὺ εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Βρετανικοῦ ἔθνους, εἰς τὴν μεγάλην εὐθυμίαν τῆς βιομηχανίας του καὶ εἰς τὴν δυνάμιν τῆς ἀπειράτου καὶ ἀχανοῦς ἀποικιακῆς τῶν ἐπικρατείας. Οἱ Ἀγγλοσάξονες οὐδένα διαταγμῶν αἰσθάνονται πρὸς ἐκπαιρισμὸν, φαντάζονται ὅτι φέρουν μαζί τὸν τὴν πατρίδα τῶν καὶ τὰς συνηθείας τῶν, κατορθύντες νὰ ἐπιβάλλουν ταύτας εἰς ὅλας τὰς ἐπ' αὐτῶν κατακτηθείσας χώρας. Ἀχανεῖς χώρας, ὡς ἡ *Βόρειος Ἀμερικὴ* καὶ ἡ *Αἰθιοπία*, ἐξηγγλισθασαν. Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν ἐξαγγλίζετα καὶ ἡ *Νότιος Ἀφρική*.

Ἡ Ἀγγλικὴ ἀποικιακὴ αὐτοκρατορία ἐν περιλήψει ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κάτωθι χωρῶν.

ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ, ΚΤΗΣΕΙΣ, ΠΡΟΤΑΣΙΑΙ ΚΑΠ.
(ΑΙ ΚΥΡ.ΩΤΕΡΑΙ)

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ	εἰσαγ. χιλιάμ.	πληθυσμὸς
Γιβραλτάρ	5	2265
Μάλτα (Μελίτα)	316	212800
Κόκος	9282	319709
	9603	545604

ΑΣΙΑ

	τετραγ. χιλόμερ.	πληθυσμός	Έκταση χιλόμερ.	πληθυσμός
Παλαιστήνη και Έντολην της ΚΤΕ.	23000	761000	Έκ απογραφή:	619671
Πέραν του Γουρκανόζοβου (Τουρδανία)	42000	330000		130500
		1110000		39230
Μεσοποταμία (Ιρράκ=μεσάν)	371000	2819282		715000
Λιτόρατορία Ίνδων	4711	319337000		10910
Σοκότρω νήσος κατά την Ήξονον				1135000
της Έρυθρης Θαλάσσης	3579	12000		
Άποσία Άδεν και νήσος Περσών	191	51923		835100
Άδεν πρωτεύουσαν	23300	100000		1863
Νήσοι Βαχράν ποσού	550	110000		103182
» Άνταμάν	5833	26833		915000
» Νεζοβάρ	16159	9260		315000
» Αουζοβάρ	1927	1000		1660
» Μ. Αϊδάρ	300	70000		280
» Κεϊλάνη	65607	1191605		(με ζωντανόμορον πληθυσμόν 50000)
				611400
				285700
				491
				17600
				11184745

Βρετανική Μαλάκκα

Σεγκαπούρη, Ρενάινε και νήσοι Κη-
λίγκ (Ile de Keeling), των Χρισ-
τουγέννων (Christmas), νήσοι
Αυθουάν 4110

Ηρωσποσία Μαλακασίων

Παράγγ, Ζοχόα κιλ.	132000	2347000
Βάσιον Βόγγον (Βρετανία)	80552	
Σουάταταν Βασιόν ποσού	10400	25451
» Σιράβελ	130000	600000
Νήσοι Χόργ-Κόργ, έξιμισθούσι,		
και νήσοι Κασόλων	10113	625000
Χόρα Βεϊ-ζάι-Βεϊ, έξιμισθούσι	740	154450
Νήσοι Καμαράν	130	10100
	925185	331132676

ΣΗΜ Έκ των κατοίκων της Παλαιστήνης 81000 είναι
Έβραίοι, 88000 χριστιανοί και 585 00 μουσουλμανοί.

ΣΗΜ Η Μεσοποταμία αποτελείται εκ τριών βιλαετιών
1) της Βαγδάτης, 2) της Βασόρας (Μοσούλη) και 3) της
Μοσούλης, εις ό περιλαμβάνεται και μέρος της χώρας των
Καυκάσιον κατοικούμενον εκ 155 χιλιάδων ψυχών. Κατά την
άνανρον της συνθήκης της Λοζάνης τή 1923 ή Τουρκία
επέζητησε σθεναρώς την απόδοσιν δια διαφοράς λόγους ό-
λοκληρίου του βιλαετιου της Μοσούλης δέν έληφθη δέ τότε
αδελφία περί τούτων απόψεως.

ΑΦΡΙΚΗ

	τετραγ. χιλόμερ.	πληθυσμός
Γαβρία	10701	152000
Σάρα Λεόνε	69700	1450000
Όλο ή ό (παραλία χερσού), Άζαντί,		
χώρα βροφά και δού. Τόγο	235000	2266000
Αλάγ και Νιγερία, νότιος		
» βόρειος και Κο- μεριον έντ. ΚΤΕ τήσ γεωμ.	957000	16900000
Άγια Έλένη (νήσος)	122	3747
Άσενσών (Άναλήφρως)	88	250
Άποσία Κέιλ (άιρ. και ής Έκπιδος)	117313	2782712
Νατόλ	91100	1427706
Τράνσβαλ	236950	2087772
Άνα ζάτω Αίγυπτος μετά της Νουβίας	998000	13387000
Σοδάιν άγγλοαριπτικόν	2618600	5860000
Σομάλη άγγλίση	176000	330000
Είς μεταφοράν	6160871	46653189

ΩΚΕΑΝΙΑ

	τετραγ. χιλόμερ.	πληθυσμός
Αυστραλία (ήνωμένα πολιτεία της		
Αυστράλιαν)	8178800	6189000
Νέα Γουινέα (Ηνωμένα)	234500	251000
Νέα Ζηλανδία	263251	1218913
Νήσοι Φεϊλ κιλ.	20837	130000
» Τόγγα (αυστραλία)	1137	21000
» Φίνιξ	390	400
» της Έσέρος	24	1050
» Γιλβόν και Έλλε	520	32000
» Σολομόνας	33900	170000
» Σάντα Κρουζ	938	75000
» Τουβαλού	63	150
» Πιτσιάν	5	174
	8736681	8097687

ΣΗΜ Η Άγγλική αποικιακή αυτοδιοίκηση αποτελείται
εκ πληθυσμού έν συνόλου 415863918 κατοίκων.

ΙΑ΄ ΜΕΣΗ Ἡ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἦρια.—Ἡ Γερμανία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς βορείου θάλασσης καὶ τῆς Βαλτικῆς, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν Ἀλπίων καὶ τῶν βορειῶν ὄρεων. Πρὸς Α. συνορεύει μετὰ τῆς ἀνασταυδαίσης; ἡδὴ Πολωνίας. Πρὸς Δ. γειννιάζει μετὰ τῆς Ὀλλανδίας, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Γαλλίας, διὰ τῆς ὁποίας χωρίζεται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Ῥήνου. Εἰς τὴν Γερμανίαν περιλαμβάνονται ἡ ἐν τῇ Βαλτικῇ θάλασσῃ νήσος Ῥιγόνη καὶ τινες μικρότεροι καὶ ἡ ἐν τῇ Γερμανικῇ θάλασσῃ μικρὰ ἄλλ' ὀχυρωμένη ἄλλοτε νήσος Ἐλζολάνδη.

Ἔδαφος.—Διὰ τῆς τοποθεσίας τῆς ἡ Γερμανίας κατέχει τὸ κέντρον τῆς Ἐυρώπης, συνδέεται δὲ μὲ τὰς κεντροκότερας καὶ ἐμπορικότερας εὐρωπαϊκὰς ὁδοὺς.

Ὡς πρὸς τὴν διάστασιν τοῦ ἔδαφους διακρίνομεν ἐν Γερμανίᾳ δύο πολλὰ διαφόρους χώρας· πρὸς Ν. τὸ ἔδαφος εἶναι ἀνώμαλον, ἐνθ' πρὸς Β. εἶναι ἐπίπεδον.

Ἡ νότιος Γερμανία κυκλοῦται ὑπὸ διαφόρων ὄρεων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σημαντικότερα εἶναι πρὸς Ν. αἱ *βαναϊκαὶ Ἀλπεις* (2900 μ.), πρὸς Δ. τὰ ὄρη τοῦ *Μέλανος ὄρους* καὶ τοῦ *Αἰγελ*, πρὸς Β. τὸ *Χάρτσο* (1145 μ.) μετὰ *ἐλλειροειδοῦς* βάσεως, μμνομημένον καὶ ἐγκλειον μεταλλεῖα χαλκοῦ, ὁ ὄρειος καὶ κατάφυτος *Θουριγγίος ὄρους* καὶ ἡ ὄροσος (Γιγάντεια - Σουδητία) τῶν πλαισιούντων τὸ εὐφρονον ὄροπέδιον τῆς Βοεμίας. Μεταξὺ τῶν ὄρεων τούτων ἐκτείνονται τὰ ὄροπέδια τῆς *Βαυαρίας*, τῆς *Βυρτεμβέργης*, τῆς *Φραγκονίας*, τῆς *Θουριγγίας* καὶ τῆς Ἑσσης.

Ἡ βορείος Γερμανία εἶναι τούναντιον μίᾳ ἀτέραντος πεδιάδος, σχηματιθεῖσα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐκ προσχώσεων. Μερικαὶ ἐκτάσεις τῆς ἀπεράντου αὐτῆς πεδιάδος εἶναι λιάν εὐφρονα, ὡς ἡ τῆς *Σαξονίας*, ἡ τῆς τοῦ *Ανοβέρου* καὶ ἡ τῆς *Βεστφαλίας*, ἐνθ' ἄλλα πάλιν εἶναι ἀμμόδεις καὶ ἐνιαχοῦ τεματωδεις. Τοιαῦτα εἶναι ἡ τοῦ *Βρανδεβούργου*, ἡ τῆς *Πομερανίας* καὶ τὰ παράλια τῆς *Πρωσίας*.

Παράλια.—Γενικῶς τὰ παράλια εἶναι τεματωδῆ, χθμαλιὰ καὶ ἀκαθόριστα. Ἡ Γερμανικὴ πεδιάδος εἰσχωρεῖ (ἐλαφρῶς) εἰς τὴν θάλασσαν. Αἱ σχισμαὶ αὐτῆς εἶναι σπάνια, σχηματίζουσαι εὐρεῖς λιμένας (γεωμινιστὶ χάρην), χωρίζόμενα ὑπὸ τῆς θάλασσης διὰ στενῶν γλωσσῶν ἄμμου. Οἱ σημαντικότεροι λιμένες εὐρίσκονται πλησίον τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα ποικίλλει ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς. Ὅσον ἀπομακρυνόμεθα ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὸ κλίμα γίνεται ἡπειρωτικόν, δηλαδὴ ἕξηρον, καὶ ὑποκειμενον εἰς ἀποτόμους μεταβολὰς θερμοκρασίας. Πρὸς Δ. τὸ κλίμα ὁμοιάζει μὲ τὸ τῆς Γαλλίας καὶ πρὸς Α. μὲ τὸ τῆς Ῥωσίας.

Ποταμοί.—Οἱ ποταμοὶ τῆς Γερμανίας εἶναι πολυάριθμοι καὶ σημαντικοί. Ἐὰν ἑξαερόσωμεν τὸν Λούναβιν, τὸν ἐμπικρῆστονον πόντον, ὅστις πηγάζει ἐκ τοῦ Μέλανος ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον, ὅλοι οἱ ἄλλοι κατευθύνονται πρὸς τὸ βορείον καὶ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς Γερμανίας. Οἱ σημαντικότεροι τούτων εἶναι ὁ Ῥήνος, ὅστις πηγάζει ἐκ τοῦ ἁγίου Γοτθόδου χύνεται εἰς τὴν βορείου ἡ τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν. Ὁ *Βίσουριος*, πηγάζων ἐκ τοῦ Θουριγγίου ὄρους, χύνεται πλησίον τῆς Βρέμης, ὁ *Ἄλβις*, πηγάζων ἐκ τῶν *Γιγαντίων ὄρων* χύνεται πλησίον τοῦ Ἀμβούργου καὶ ὁ *Ὀδερος* ἐκβάλλει εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι διὰ τῆς προσθήκης πολλῶν διυρῶν ἀποτελοῦν μέγα πρᾶγματικὸν δίκτυον ἐσωτερικῆς ναυσιπλοίας.

Λίμνη.—Ἡ *Κωνσταντία*, ἀνήκουσα ἐκ μέρει εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ αἱ μικραὶ λίμναι τῆς Βαυαρίας.

Φυτικά προϊόντα.—Γενικῶς τὰ φυτικά προϊόντα τῆς Γερμανίας εἶναι ἀφθονώτατα. Τὰ ὄρη καὶ τὰ ὄροπέδια τοῦ νότου καλύπτονται ὑπὸ δασῶν καὶ λιμῶνων.

Τὸ βορείον καὶ ἀμμόδες μέρος τῆς γερμανικῆς πεδιάδος περιλαμβάνει μᾶλλον χέρσους γαίας καὶ ἔλη, ἐξ ὧν ἐξάγεται ὁ ποάνθηρος. Μόνον ἡ παχτεία λιθὸς τοῦ ἔδαφους τῆς *Σαξονίας*, τοῦ *Ανοβέρου* καὶ τῆς *Βεστφαλίας* εἶναι κατάλληλος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημοτικῶν καρπῶν καὶ τῶν τεύτων, ἐξ ὧν ἐξάγεται τὸ σάκχαρον. Εἰς ἄλλας τὰς ἄλλας χώρας τὸ ἔδαφος κατέστη εὐφρονον διὰ τῆς φιλοπόνου ἐργασίας τῶν κατοίκων.

Ὄρυκα.—Τὰ ὄρυκα ἀφθονοῦν εἰς τὴν κεντρικὴν Γερμανίαν. Ἐκεῖ εὐρίσκονται τὰ ὄρυκα τῆς *Βεστφαλίας*, *Σαξονίας* καὶ *Σιλεσίας*. Τὰ τρία αὐτὰ διάφορα ὄρυκα παράγονται ἐν ἀφθονίᾳ γαιάνθηρας καὶ σιδήρου, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ὄλων εἶναι γαιάνθηρας εἶναι τὸ τῆς *Βεστφαλίας*.

Ἐμβαδὸν καὶ πληθυσμὸς.—Τὸ ἔμβαδὸν τῆς Γερμανίας εἶναι 472082 τετραγ. χιλμ., (!) ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 60000000, περίπου κατ. μετὰ τὸν προσφύγων, ἧτοι 138 κάτοικοι ἀναλογοῦσι κατὰ τετραγ. χιλμ. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς, ὡς πρὸς τὴν *θηρσικίαν* δὲ ὁ μὲν πληθυσμὸς τῆς βορείου Γερμανίας εἶναι τὸ δόγματος τῶν *διαμαρτυρουμένων*, ὁ δὲ τῆς νοτίου κυρίως καθολικοῦ δόγματος.

Αἱ πυκνότερον κατοικημένα χωρία εἶναι αἱ ἐγκλειστοὶ μεταλλουρχεῖα, ἔνθα ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς σημαντικῶν πόσεων, αἵτινες εἰς πολλὰ σημεῖα ἐνοῦνται μεταξὺ τῶν. Αἱ ἀραιότερον κατοικημένα

(!) Εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν ἔμβαδὸν δὲν περιλαμβάνονται αἱ λιμνοθάλασαι τῆς Βαλτικῆς καὶ βορείου θάλασσης· οὗτοι τὸ γερμανικὸν μέρος τῆς *Λίμνης Κωνσταντίας* (309 τετραγ. χιλμ.)

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Κλίμα: 1:4.5000000

Σχολιότητα

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΡΕΣΙΣ

Βασίλεια

- 1 Βιρμανία
- 2 Βιρμανία
- 3 Σαξωνία
- 4 Βυρτεμβέργη
- 5 Βαυηρία
- 6 Μεγάλη Δουκάδα
- 7 Βαυηρία
- 8 Βαυηρία
- 9 Βαυηρία
- 10 Μεγάλη Σαξωνία
- 11 Βιρμανία
- 12 Σαξωνία
- 13 Βαυηρία
- 14 Βαυηρία
- 15 Σαξωνία
- 16 Βαυηρία
- 17 Βαυηρία
- 18 Βαυηρία
- 19 Βαυηρία
- 20 Βαυηρία
- 21 Βαυηρία
- 22 Βαυηρία
- 23 Βαυηρία
- 24 Βαυηρία
- 25 Βαυηρία
- 26 Βαυηρία
- 27 Βαυηρία
- 28 Βαυηρία
- 29 Βαυηρία
- 30 Βαυηρία
- 31 Βαυηρία
- 32 Βαυηρία
- 33 Βαυηρία

χώρα είναι τὰ ἐπίπεδα καὶ τελματώδη παρὰ τῆς Βαλτικῆς.

Παιδεία. — Ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη· ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν *εἰκοσι* πανεπιστήμια (ὅσα εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν) καὶ πολλὰ ἀνώτατα κλασσικῆς καὶ πραγματικῆς (τεχνικῆς) ἐκπαιδευσεὺς ἐκπαιδευτήρια (Λύκεια, Ἰνστιτούτα, Πολυτεχνεῖα). Ἡ Γερμανία θεωρεῖται μέγα κέντρον πνευματικῆς κινήσεως καὶ ἡ πρώτη χώρα ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἐν Ἑυρώπῃ.

Συγκοινωνία. — Ἡ τελειότερα τὸν κόσμον μήκωσιν 61000 χιλίωμ. σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἵτινες εἶναι κτήμα τῶ κράτους. Τὸ σιδηροδρομικὸν τῆς δίκτυον εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ θεωρῆται τὸ πρῶτον ἐν τῷ κόσμῳ. Ἔνεκα τοῦ πυκνοτάτου σιδηροδρομικοῦ δικτύου τῆς κατὰ τὸν λήξαντα πανευρωπαϊκὸν πόλεμον μετέφερε στρατιώται ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Ῥωσίαν ἀνατολικῆν μετώπου πρὸς τὸ δυτικὸν μέτωπον, πρὸς τὴν Γαίλιαν καὶ τὰνάπαλιν μετὰ μερίσθους εὐχερείας καὶ ταχύτητος, ὃ δὲ στρατὸς τῆς ἐθεωρεῖτο καὶ ἀπεδείχθη κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ὡς ὁ τελειότερος στρατὸς τοῦ κόσμου, ἀπὸ ἀπόψεως διοργανωτικῆς καὶ ὁ στόλος τῆς ἐθεωρεῖτο πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ὀπίστερον μετὰ τὸν Ἀγγλικόν, ὅστις εἶναι, ὡς εἴπομεν, ὁ πολυπληθέστερος καὶ ὁ ἰσχυρότατος στόλος τοῦ κόσμου. Πλὴν τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τῶν ἀναριθμητῶν συγκοινωνιακῶν ὁδῶν ἔχουσι κατασκευασθῆ καὶ πολυάριθμοι **διώρυχοι**, καθιστώσαι τὴν ἐσωτερικὴν τῆς χώρας συγκοινωνίαν πυκνοτάτην.

Τὸ ἔμπορικόν οὗτης ναυτικὸν κατεῖχε πρὸ τοῦ πολέμου πρωτεύουσαν θέσιν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑυρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ἐξυπηρετεῖ μίαν ἐπιτυχῆς τῆς μεγάλης γραμμῆς τῆς ὑπερωκεανίου συγκοινωνίας.

Πολίτευμα. — **Ἱμοκρατία.** Σύνταγμα τῆς 11ης Ἀυγούστου 1919. Τὸ γερμανικὸν κράτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑδαφῶν τῶν 18 γερμανικῶν χωρῶν. Ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία ἀπορρεῖ ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐξασκτεῖται, προκειμένου μὲν περὶ ὑποθέσεων τοῦ κράτους, ὑπὸ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, ὀνδμει τοῦ συντάγματος, προκειμένου δὲ περὶ τῶν γερμανικῶν χωρῶν, ὑπὸ τῶν ὀργάνων αὐτῶν, ἀλλὰ συμφώνως μὲ τὰ τοπικὰ αὐτῶν πολιτεύματα. Τὸ γερμανικὸν κοινοβόλιον (*Ραϊχστάγ*) ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἐκλεγμένων ἀνὰ τετραετίαν διὰ μυστικῆς καὶ ἀμέσους ψηφοφορίας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐχόντων συμπληρωμένον τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας.

Ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἄνω των 25 ἐτῶν, εἶναι ἐκλέξιμοι. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας πρέπει νὰ ἔχη συμπληρωμένον τὸ 35 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐκλέγεται δὲ πρὸ ὅλοκληρου τοῦ λαοῦ διὰ μίαν πετατίαν.

Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἀντιπροσωπεύει ταύτην εἰς τὰς διεθνέας σχέσεις αὐτῆς, διορίζει καὶ ἀπολύει τὸν ἀρχικαγκελλάριον τοῦ κράτους, τοὺς ἀποργούς καὶ λοιποὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ἀξιωματικούς καὶ ἔχει τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ κράτους. Τὰ δικτάγματα καὶ πάντα ἐν γένει αἱ διαταγαὶ θεῶν νὰ προσυπογράφωνται ὑπὸ τοῦ ἀρχικαγκελλάριου ἢ τοῦ προεδρίου υπορηγοῦ τοῦ κράτους, ὅστις ὑπέχει καὶ τὴν εὐθύνην.

Ἡ καθένης ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἀρχικαγκελλάριου καὶ τῶν ὑπουργῶν τοῦ κράτους. Τὸ συμβόλιον τοῦ κράτους ἀντιπροσωπεύει τὰς γερμανικὰς χώρας εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῶν μελῶν τῶν τοπικῶν κυβερνήσεων. Ἐκάστη χώρα ἔχει τοδὸλάχιστον 1 ψῆφον. Αἱ μεγάλας γερμανικαὶ χώραι ἔχουν περισσοτέρας (ἐνα ἐπὶ 70000 κατοίκων). Ἐπὶ τοῦ πρῶτου ἔχουν ἡ *Πρωσσία* 26, ἡ *Βαυαρία* 10, ἡ *Σαξονία* 7, ἡ *Βυρτεμβέργη* 4, ἡ *Βάδν* 3, ἡ *Θουριγγία* 2, ἡ *Ἑσσα* 2 καὶ τὸ *Ἀμβούργον* 2 ψῆφους. Αἱ ἄλλαι χώραι ἀνὰ 1 ψῆφον.

Ἐθνικὰ χρώματα. Μέλαν, ἐρυθρόν, χρυσοῦν. Σημαῖα ἔμπορίων. *Μίλαν*, *λευκόν*, ἐρυθρόν μετὰ τῶν ἔθνικων χρωμάτων εἰς τὴν ἐπάνω γωνίαν πλησίον τοῦ κοντοῦ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Μέχρι τοῦ 1871 ἡ Γερμανία ἀπετελεῖτο ἐξ ὁμοσπονδῶν ἀνεξαρτήτων κρατῶν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην συνεστάθη ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία.

Εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν αὐτὴν ἕκαστον κράτος ἐφρόντιζε διὰ τὰ ἴδια τὸ συμφέροντα, προκειμένου ὅμως περὶ γενικῶν συμφερόντων ἡ περὶ ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ὑπέτασσοτο τοῦτο εἰς ἓνα αὐτοκράτορα καὶ εἰς ἓν κοινοβόλιον. Ὁ ἰσχυρότερος καὶ πλέον φιλοπόλεμος ἀρχηγὸς τῶν γερμανικῶν κρατῶν, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ἐξέλεγει αὐτοκράτορα.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1914, ὁ αὐτοκράτορ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος Β' ἐκήρυξε τὸν πόλεμον τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσίας, κατέλαβε δὲ τὸ Βέλγιον, τοῦ ὁποῖου πράγματι ἡ Πρωσσία εἶχεν ἐγγυηθῆ τὴν οὐδετερότητα. Τούτου ἔνεκεν εἰσέβληεν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἡ Ἀγγλία ἐναντίον τῆς Γερμανίας· τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ παγκοσμίου πολέμου.

Κατὰ τὸ 1918, ἡ Γερμανία, ἡττηθεῖσα ὑπὸ μιᾶς συμμαχίας, εἰς ἣν διαδοχικῶς εἰσέβληον ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ῥουμανία, αἱ Ἠνωμένα πολιτεῖα καὶ πολλὰ ἄλλα κράτη, ἀντικατέστησεν τὸν ἐν φρενῇ αὐτοκράτορα τῆς ὑπὸ μιᾶς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἀνήκον εἰς τὰς ἑτασπονδίας τῶν κυριωτέρων χωρῶν, τῶν ἀποτελούντων ἄλλοτε τὴν αὐτοκρατορίαν,

Τὰ ἴδια αὐτὰ κράτη ἐκηρύχθησαν μόνον των εἰς

όμοσπόνδους δημοκρατίας. Σήμερα τον γερμανίδων κρατός η 'Ράιχ αποτελείται εκ 15 όμοσπόνδων δημοκρατιών και τριών ελευθέρων πόλεων.

Αί κυριώτεροι εξ αυτών είναι ή *Πρωσία*, ήτις κατέχει περισσότερον του ήμισους του διοικηρωτικού έμβιαδου και του πληθυσμού της Γερμανίας. Πρωτεύουσα αυτής είναι το *Βερολίνον* (3803770 κ.), εκτισμένον εις τὸ κέντρον της βορείου πεδιάδος του Βρανδεμβούργου και επ' άμφοτέρων των όχθων του ποταμού Σπρέα. Είναι ή μερίστη πόλις του κράτους' εν αυτή άκμάζουσιν αι έπιστήμια (πανεπιστήμια, ακαδημία έπιστημών και τεχνών), ή καλλιτεχνία, ή βιομηχανία και τὸ έμποριον. Έτεροι κυριότεροι πόλεις της Πρωσίας είναι ή *Κολωνία* (633000 κάτ.), πόλις άρχαιά επί του 'Ρήνου, περίφημος διά τὸ όμώνυμον ευώδες και καλλυνικόν αυτής ύδωρ. *Μίσελδορφ* (407000 κάτ.), παρά τὸν 'Ρήνον μετά πολυτεχνείου και όνομαστού σχολείου Ξυχαρτικής. *Έσεν* (κάτ. 439000), ού μακράν του 'Ρήνου, διάσημος καταστάσα διά τὸ εν αυτή μεγαλοπρεπέστατα και ευρύτατα τηλεβολοχητήρια Κρούτ.

Άάχιν (Aix la Chapelle, 145000 κ.), πρωτεύουσα της παλαιάς αυτοκρατορίας του Καρολιάννου, εις ήν και απέθανον εν έτει 814 μ. Χ.

Έλβεργκεν (157000 κ.), *Μπάρμεν* (156000 κ.). Αί πόλεις αύται εφίστανται προς δυτικά και έγγυς του 'Ρήνου, άποτελοῦν δέ την μεγαλυτέραν βιομηχανικήν συγκέντρωσιν της Γερμανίας. *Άλιόρντα* (168000 κ.), παρά τὰς έκβολάς του 'Αλβιος. *Άννόβερου* (392000 κ.), *Φραγκφούρτη* (433000 κ.), παρά τὸν ποταμόν *Μάιν*, μία τὸν έμπορικωτέρων και χρηματιστικῶν πόλεων της Εύρώπης. Ένταῦθα υπεγράφη ή μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας συνθήκη τῷ 1871. Ο λιμὴν του *Κιέλου* (205000 κ.) επί του όμώνυμου κόλπου και της διάρους της Βαλτικής, ό μεγαλυτέρος πολεμικός λιμὴν της Γερμανίας. *Βρεολάνον* (528000 κ.), επί του 'Οδέρου, ή δευτερεύουσα πόλις της Πρωσίας, βιομηχανος και έμπορικὴ μετά πανεπιστημίου. *Στέτιν* (232000 κ.), παρά τὰς έκβολάς του 'Οδέρου, επίνειον του Βερολίνου, έμπορικὴ και βιομηχανικὴ πόλις. *Καίτζεργκε* (260000 κ.), επί του Πρεγέλου ποταμού μετά πανεπιστημίου.

Έν αυτή έστέφοντο άλλοτε οι βασιλείς της Πρωσίας. Η επαρχία, εις την όποιαν εφίσταται ή πόλις *Καίτζεργκε*, χωρίζεται ήδη άπό την Δ. Πρωσίαν διά του περιφήμου διαδρόμου υπό της Πολονίας και της οιδετέρας ζώνης του *Αάντεν*.

Η Βαυαρία, κατέχουσα τὸ νότιον μέρος της Γερμανίας, αποτελείται κυρίως εξ όρίων και όροπεδίων, διαχωριζόμενον υπό του Δουνάβειου' εξ αυτής κατήγετο ό πρώτος βασιλεύς της Έλλάδος Όθων. Αί κυριώτεροι πόλεις αυτής είναι τὸ *Μόναχον* (630000 κ.), πρωτεύουσα της Βαυαρίας, επί του όροπεδίου

παρά τὸν *Ίσαρον* ποταμόν, πόλις ώραία μετά πλείστον επιστημονικῶν και καλλιτεχνικῶν ιδρυμάτων, οία πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκη, ακαδημία, πινακοθήκη, περιφημένον μουσειον, πολυτεχνειον, ριθειον, όνομαστή επίσης' διά την εν αυτή κατασκευήν του όμώνυμου ζύθου. *Νόρμπεργκε* (353000 κάτ.), πόλις βιομηχανικωτάτη. *Άφφολστα* (155000 κάτ.), πόλις άρχαία, κτισθεΐσα υπό του 'Ρωμαίου αυτοκράτορος Αύγουστου.

Η **Σαξονία** είναι ή πλουσιώτερα και αναλόγως του έμβιαδου της ή πυκνωτέρον κατοικημένη χώρα της Γερμανίας (300 κάτοιχο αναλογούσι κατά τετοχλίμ.). Έπιστημότεροι πόλεις είναι ή *Άφσάδη* (587000 κ.), πρωτεύουσα της Σαξονίας επί του 'Αλβιος, πόλις ώραία, έχουσα διάσημον πολυτεχνειον και πλουσίαν πινακοθήκη. *Αιψία* (636486 κάτ.) έχει διάσημον πανεπιστήμιον, έμπορικὴν σχολήν και τὰ πρώτα τυπογραφεία και βιβλιοποιεία της Γερμανίας, είναι δέ και μέγα κέντρον έμπορίας γουναρικῶν. *Κέμνιτς* (303000 κάτ.), πόλις βιομηχανικωτάτη. *Φραϊβουργ* (350000 κ.), διάσημος διά τὰ μεταλλουργεία και την μεταλλευτικὴν αυτής ακαδημίαν.

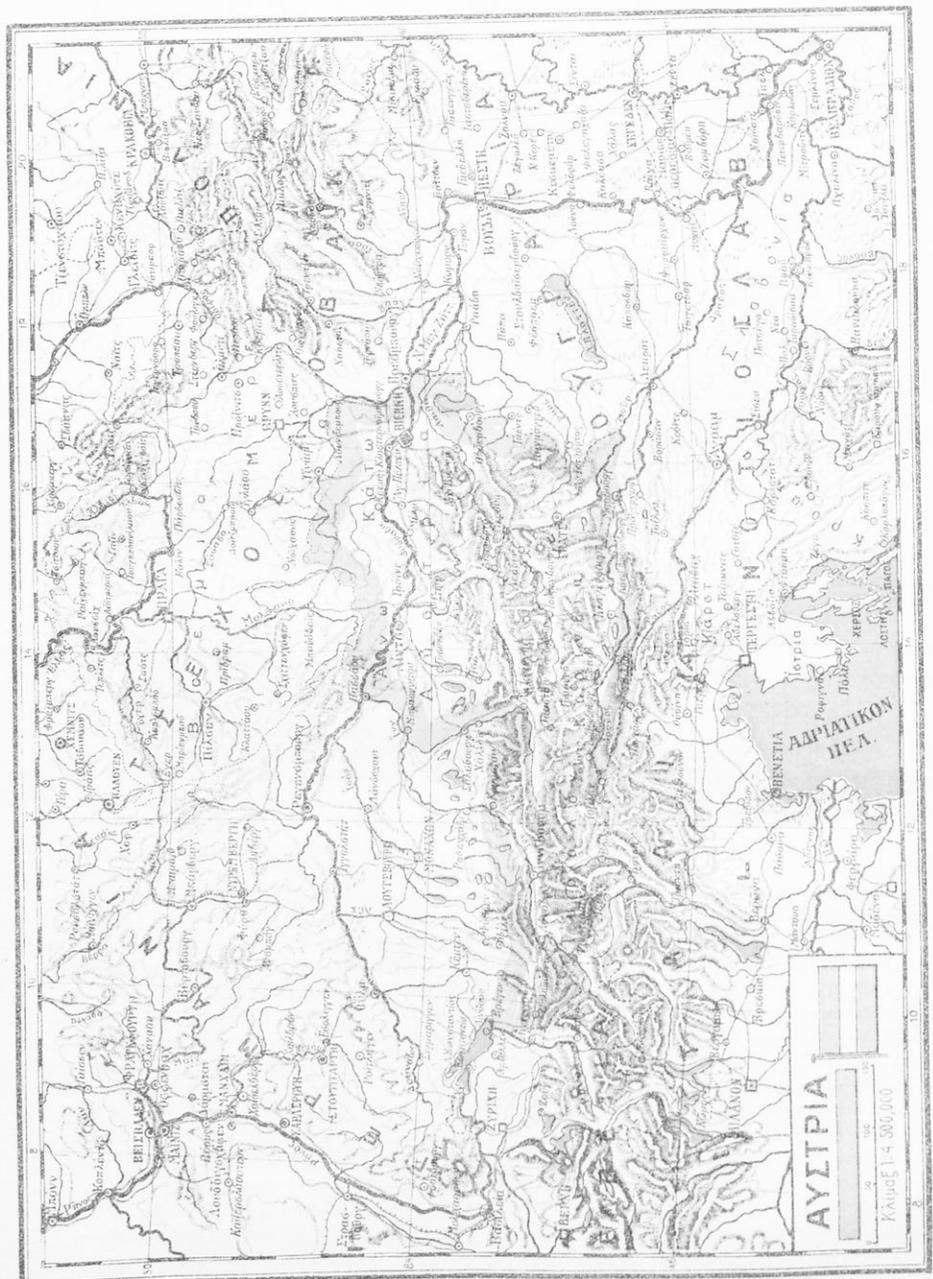
Η **Βυρτεμβέργη**, χώρα άνόμοιος και κατάφωτος, διασχίζομένη υπό της κοιλάδος του *Νεκκάρ*, παραποτάμου του 'Ρήνου, ένθα εφίσταται ή πρωτεύουσα αυτής *Στουτγαρτ* (309000 κ.).

Τὰ τέως εξ μεγάλα δουκάτα τὰ ανακηρυχθέντα εις όμοσπόνδους δημοκρατίας είναι τὰ εξής: 1) Τὸ παλαιόν τέως μέγα δουκάτον της *Βαίης* άποτελούμενον εκ της μίας πλευρᾶς του Μέλανος δρυμού και της ανατολικῆς πεδιάδος του 'Ρήνου. Κυριώτεροι πόλεις είναι ή *Καρλσρούη* (135000 κ.), πρωτεύουσα αυτού παρά τὸν 'Ρήνον μετ' άξιολόγου πολυτεχνείου. *Μαγγάμ* (229000 κ.), λιμὴν επί του 'Ρήνου.

2) Τὸ μέγα δουκάτον της *Έσσης* έχει έμβιαδόν 7681 τετραγων. χιλιόμετρον και πληθυσμόν 1310000 κάτ. πρωτεύουσαν δέ την *Λαυμπατήν* (93000 κάτ.), μετ' όνομαστού μουσειού και άξιολόγου πολυτεχνείου *Μαγιετία* (100 χιλ. κ.), επί σηβολῆς του *Μάιν* και του 'Ρήνου, πόλις έμπορικὴ και πατρις του επινωθέντος την τυπογραφίαν *Ίντεμπεργίου*. *Βορματία* (50 χιλ. κάτ.), εν ή Ίσταται τὸ έξογον μνημειον του άναμορφωτοῦ *Λουθήρου*, όνομαστή διά τὰς γενομένας εν αυτή πολιτικάς και θρησκευτικάς διατάξ.

3-4) τὰ τέως μεγάλα δουκάτα του *Μεκλεμβούργου Σβέριν* και *Μεκλεμβούργου Στρέλιτς* έχουσαν άμφότερα έμβιαδόν 16000 τετραγ. χιλιμ. και πληθυσμόν 800 χιλ. κατ., πρωτεύουσας δέ τὸ μὲν την *Σβέριν*, τὸ δέ την *Στρέλιτς*.

5) Τὸ τέως μέγα δουκάτον της *σαξονίας Βαϊμάρης* έχει έμβιαδόν 3317 τετραγ. χιλμ. και πληθυσμόν 450 χιλ. κατ., πρωτ. ή *Βαϊμάρη* (40 χιλ. κατ.), *Ίένα*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(35 χιλ. κιά.), άνομαστή διὰ τὸ πανεπιστήμιόν της καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἦταν τὸν Πρόσωπον διὰ τοῦ μεγ. Ναπολέοντος, (1803).

6) Τὸ τέως μέγα δουκάτον τοῦ Ὀδενμבורγον ἔχει ἑμβαδὸν 6400 τετρα. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 490 χιλ. κατ., ἀπαρτίζεται δὲ ἐκ τριῶν χειρισμένων ἀπ' ἀλλήλων τμημάτων, ἦτοι ἐκ τοῦ τέως δουκάτου τοῦ Ὀδενμבורγον μετ' ὅμων, πρωτ. (35 χιλ. κιά.), πατρῷος τῆς κροθίης βασιλείσης τῆς Ἑλλάδος ἀναήστου Ἀμαλίας καὶ ἐκ τῶν τέως δουκάτων τῆς Ἀνδρείου καὶ Βαρεμυρέιδης.

Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ ἐκ πάρις εἰσὶν τέως μικρῶν δουκάτων καὶ νῦν ὁμοσπόνδιον δημοκρατικόν, α) τῆς Βουνοβίτης ἑμβαδὸν 3670 τετραγ. χιλιοι, καὶ πληθυσμὸν 510 χιλ. κ., μεθ' ὁμοσπονίᾳ πρωτ. (159 χιλ. κιά.) β) τῆς σαξωνικῆς Μαίνιγγης, ἔχοντος ἑμβαδὸν 2468 τετραγ. χιλιοι, πληθυσμὸν 290500 κ. καὶ πρωτ. τὴν Μαίνιγγην γ) τοῦ σαξωνικοῦ Αἰκτεμβούργου ἔχοντος ἑμβαδὸν 1320 τετραγ.χιλιοι, πληθυσμὸν 240 χιλ. κ., καὶ πρωτ. Ἀικτεμβούργον (52 χιλ.κ.) δ) τοῦ σαξωνικοῦ Κοθούργου ἰκότα ἔχοντος ἑμβαδὸν 1978 τετραγ.χιλιμ. καὶ πληθυσμὸν 270 χιλ. κ., πρωτ. αὐτοῦθινα ἢ Γκότα (4900 κ.), ε) τῆς Ἀγγάλτης, ἔχοντος ἑμβαδὸν 3000 τετραγ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 358 χιλ. κατ. πρωτ. δ' αὐτοῦ εἶναι τὸ Λεσάον (65 χιλ. κ.).

Εἰς τὴν τέως Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἐπέγροντο καὶ ἐπὶ εἰσὶν ἡγεμονία (πρυγκιπιά), κυβερνόμενα ὑπὸ συνταγματικῶν ἡγεμόνων. Ἡδὴ δὲ μετὰ τὸν πόλεμον ἀνεκηρύχθησαν εἰς μικρὰς ὁμοσπονδίας δημοκρατίας. Ἐμβαδὸν ὅλαι ὁμοῦ ἔχουσι 5700 τετραγ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν περὶ τὰς 670 χιλ. κατοίκους.

Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

- 1) Σβαρτσβούργον Σονδερχάουζεν. πληθ. 90 χιλ. κατ. μεθ' ὁμοσπονίᾳ πρωτευούσης.
- 2) Σβαρτσβούργον Ρουδολατάη ἔχουσα πληθυσμὸν 105 χιλ. κ. καὶ πρωτ. τὴν μικρὰν πόλιν Ρουδολατάην.
- 3) Βαϊδέην καὶ Σαρμόντη' πρωτ. ἢ κορυπόλις Ἀρολάην.
- 4) Ἡ παλαιὰ Ρεούση πρωτ. ἢ Γρόιτε (30000 κάτοικοι).
- 5) Ἡ Νέα Ρεούση πρωτ. ἢ Ἑζρα (55 χιλ. κάτ.).
- 6) Σουμβούργον Αἰπίης ἔχοντος πληθυσμὸν 55 χιλ. κατ. καὶ πρωτ. τὴν κορυπόλιν Βαρεμβούργον.
- 7) Αἰπίην Δελιμύδην ἔχουσα πληθ. 155 χιλ. κατ. καὶ πρωτ. τὴν Δελιμύδην (20 χιλ. κ.).

Αἱ τρεῖς ἐλ. ἄδαρκα πόλεις, αἱ κεντρικόμεναι δημοκρατικῶς εἶναι αἱ ἑξῆς: Τὸ Ἀμβούργον (95000 κ.), πόλις παρὰ τὴν ἐμπορικωτάτην καὶ βιομηχανικωτάτην, καμμένη παρὰ τὰς ἐκβάσεις τοῦ Ἀλβίου ποταμοῦ, διατελοῦσα δὲ εἰς διαρκή συγκοινωνίαν μεθ' ὅλων

τῶν λιμένων τοῦ κόσμου καὶ ἰδίως τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ Βρέμη (260000 κ.), πόλις ἐμπορικωτάτη, καμμένη πλησίον τοῦ ὁμοσπονίου κόλπου καὶ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Βεσούργιδος. Ἡ Ἀνδρέη (113000 κ.), καμμένη παρὰ τὸν ὁμοσπονίου τῆς Βαλτικῆς κόλπου.

ΣΗΜ. Ἐλευθεροὶ λιμένες. — Ἐλευθεροὶ λιμένες εἶναι οἱ ἰδιωτικοὶ ἐκτὸς τῶν τελωνιακῶν γραμμῶν τοῦ κράτους καὶ ἀνοικτοὶ εἰς ὅλας τὰς σημαίας καὶ εἰς ὅλα τὰ πλοία πάσης προελεύσεως. Εἰς τοὺς λιμένας τοῦτοις οὐδὲν διορισὸς καταβάλλεται οὔτε τελωνιακὸς οὔτε λιμενικὸς. Αἱ συναλλαγαι εἶναι ἐλευθεραὶ καὶ μόνον ὅταν τὰ ἐν αὐτοῖς ἀποβιβάζοντα ἐμπορεύματα ἢ αἱ ἐν αὐτοῖς καταργεζόμεναι βιομηχανικῶς πρῶται ὅλαι ἐξέλθωσι τῶν τελωνιακῶν γραμμῶν ἀποβάλλονται εἰς τὴν. Οὔτοις ἐν Γερμανίᾳ αἱ ἀρχαῖαι ἐλευθεραὶ πόλεις Βρέμη, Ἀμβούργον καὶ Ἀνδρέη (Lübeck) διετήρησαν τοὺς ἐλευθεροὺς λιμένας των. Ἐλευθεροὶ λιμένες: ἐπίσης εἶναι ἡ Μάλτα καὶ ἡ Σαρραγοῦρη.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΠΩΛΕΙΑΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Μετὰ τὴν ἡττάν της ἡ Γερμανία ἀπώλεσε διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων τῷ 1919 τὰ ἐπάμενα ἑδάφη:

Τὴν Ἀλσατίαν καὶ Ἀρρραίνην, παραχωρηθείσας εἰς τὴν Γαλίαν.

Τὸ βόρειον Σλέσβιγ, ἐκχωρηθὲν εἰς τὴν Δανίαν συντεταγῆς δημογραφίματος.

Τὴν Πουστανίαν (Πόζεν) καὶ τὴν δεκτὴν Πρωσίαν, παραχωρηθείσας εἰς τὴν Πολονίαν.

Τὴν ἄνω Σιλεσίαν, παραχωρηθείσαν ἐπίσης εἰς τὴν Πολονίαν.

Τὸ εὐφορον ἑδάφος τοῦ Οὐλταίν, δοθὲν εἰς τὴν Τσεχοσλοβαζίαν.

Τὰς μικρὰς περιφερείας Ἐθπεν καὶ Μαϊμενὸν καθὼς καὶ μέρος τοῦ Μοντζονά, παραχωρηθέντα εἰς τὸ Βέλγιον.

Τὸ Δάντζιγ, ἀνακηρυχθὲν ἐλευθερον.

Τὸ Μέμελ ἐπίσης ἐλευθερον ἑδάφος.

Καὶ τέλος τὸ ἑδάφος τῆς εὐρασίας καὶ ἀνθρωποφύρου κοιλίδος τοῦ Σιάου, ἀνήκον προσωρινῶς εἰς τὴν Γαλίαν, διότι οἱ κάτοικοι τοῦ τελευταίου τούτου ἑδάφους θὰ ἀπορασίουν διὰ δημοψηφίσματος περὶ τῆς κυριότητος τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Γερμανίας μετὰ 15ετίαν ἐπ' αὐτῶν. Διὰ τῶν παραχωρηθέντων αὐτῶν ἑδαφῶν ἡ Γερμανία ἀπώλεσεν ἑμβαδὸν 12465 τετραγ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 6146500 κατοίκους.

Πλὴν τῶν ἑδαφικῶν τούτων ἀπωλειῶν, συμμαχικὰ στρατεύματα κατεῖχον μέχρι τοῦδε διάφορα γερμανικὰ ἑδάφη, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἐξεκένωσαν

(1) Συγκαταλέγεται δὲ μετὰ τῶν τριῶν μεγίστων λιπορικῶν λιμῶν τοῦ κόσμου (Λοδίνου, τῆς Ἰόρκης).

μετά 5, άλλα δε θά ἐκκενωθοῦν μετά 10 καὶ ἄλλα μετά 15 ἔτη (πάντα ἦδη ἐξεκνωθῆσαν πλὴν τοῦ Σάαρ). Παρ' ὅλην τὴν ἡτάν τῆς ἡ Γερμανίας ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας δυνάμεις τῆς Εὐρώπης. Ἡ πειθαρχία, ἡ τάξις καὶ ἡ καρτερία, τὰ χαρακτηριστικά αὐτὰ προτερήματα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, δὲν ἔπαυσαν νὰ ὑφίστανται· διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γερμανία δὲν θά ἀργήσῃ νὰ καταλάβῃ τὴν προτέραν θέσιν τῆς εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ γεωργία τῆς, ἣτις δὲν εὐημερεῖ παρὰ εἰς ὀρισμένους χώρους τῆς Γερμανικῆς πεδιάδος, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ διαθροῆνῃ τὸν ὅλοον αὐξάνοντα πληθυσμὸν τῆς· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἔωξις εἰς μερικὰς ἐπαρχίας ἦτο δύσκολος, κυρίως πρὸς ἀνατολὰς, ὅταν ἡ συγκομιδὴ τῶν γεωμήλων ἦτο ἀνεπαρκής. Ἡδὴ ἡ γεωργία ἀναπτύσσεται εἰς μέγιστον βαθμὸν διὰ τὸν χημικὸν λιπασμάτων (καίμι ἐκ τῆς περιοχῆς τῶν ὀρυχείων Στάσφουρτ ἀπ' ἐνὸς καὶ διὰ τῆς ἐκ τοῦ ἀέρος εἰς ἐδικὰ ἀπέραντα ἐργαστήσια κατασκευαζομένης θετικῆς ἄμμωνίας (ἴζωτον) ἀπ' ἑτέρου, ἐλπίζεται ὅτι μετὰ τινα ἔτη γενήσονται αὐτάρκεις ἡ χώρα εἰς δημοθητικούς καρπούς.

Ἡ βιομηχανία τῆς τοῦναντίον ἐτέλεσε τρασίας προόδους, κυρίως ἐνεκα τῶν μεγάλων σιδηροδρόμων τῶν λιθανθράκων καὶ τῶν πλουσίων μεταλλείων τοῦ σιδήρου, ὧν ἀρθροῖται ἡ χώρα. Ἡ βιομηχανία τῶν ὑφασμάτων καὶ τῆς σακχαρώσεως συναντᾷ κυρίως εἰς τὰς γεωργικὰς χώρας (Σιλεσίαν, Σαξονίαν, Ἀνόρδερν καὶ Βαυαρλίαν), τὰ δὲ χημικὰ αὐτῆς προϊόντα εἶναι σημαντικώτατα (φάρμακα, χρώματα ἀνιλίνης κτλ.).

Ἡ μεταλλουργικὴ βιομηχανία ἐκτείνεται περίεως τῶν ἀνθρακωρυχείων, τῶν ὁποίων ὅμως μερικὰ, τὰ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, θά κατέχονται ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐπ' ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα. Τὸ ἔμποριον τῆς Γερμανίας ἀνήρχετο πρὸ τοῦ πολέμου εἰς 22 δισεκατ. φράγκα. Ἡτὸ ἀνώτερον τῆς Γαλλίας ἀν.οχρόμενον μόνον εἰς 14 δισεκατ. Ἡ μετανάστευσις τῶν Γερμανῶν ὑπῆρξεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον σπουδαία. Σήμερον ἡ Γερμανία κατέχει διάφορα ἔθνογεωγραφικὰ πρικορτεία εἰς ὅλας τὰς παραγωγὰς χώρας τῆς ἐπὶ τῆς ἡλίου. Αἱ ἀποικίαι τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν (Καμερόν, νοτιοδυτικὴ γερμανικὴ Ἀφρική) καὶ εἰς τὴν Ὀκεανίαν (τμήμα τῆς νέας Γουινέας, τὰ ἀρχιπελάγη Βισμαρκ καὶ Σολομόνως, αἱ Καρολίνας καὶ Μαριάννας νήσοι) διοικουῦνται ἀπὸ τὰς κυριώτερας νικητριας συμμάχους Δυνάμεις, ἐντολή τῆς ΚΤΕ.

Ὁ λιμὴν τοῦ Ἀμβούργου.—Ἡ σπουδαιότης τοῦ λιμένους τοῦ Ἀμβούργου ὀφείλεται ἀπ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν τοποθεσίαν του, ἐντὸς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλβίος, τοῦ ὁποίου ἡ κοίτη σχηματίζει εἰς τὸ μέρος αὐτὸ πλάγας δεξαμενάς, ἀπ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν βιομηχανίαν

τῆς περίεως χώρας, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται, συγκαταλεγμένης μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων βιομηχανικῶν χωρῶν τοῦ κόσμου.

Ὁ λιμὴν οὗτος εὐρίσκεται προσεὶ εἰς τσην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Σαξονίας καὶ τῶν παραρρηθῶν χωρῶν, αἰτινες πολλὴ κατοικημένη καὶ πλοῦσιαι, ἔχουσι περισσεύτας ἀνάγκας, εἶναι δὲ σημαντικὰ κέντρα γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

Τέλος ὁ λιμὴν τοῦ Ἀμβούργου ἔχει ἐπὶ τῶν ἄλλων λιμένων, ὡς τῶν τῆς Ανδρέκης, τοῦ Λάντγου καὶ τοῦ Στέτιν, τὸ πλεονέκτημα νὰ εὐρίσκηται ἐπὶ τῆς ἀνοικτῆς Βορείου θαλάσσης καὶ ἄχι εἰς κλειστὴν θάλασσαν, ὡς τὴν τῆς Βαλτικῆς. Τὸ πλεονέκτημα τοῦτο εἶναι σπουδαιώτατον, διότι καὶ τὰ προϊόντα τῆς Σιλεσίας ἀκόμη ἐξάγονται κατὰ προτίμησιν ἐκ τοῦ λιμένους αὐτοῦ, ἔνθα μεταφέρονται διὰ τοῦ θαυμασιῶν δικτίου διωρύγων, ἑνοῦσάν μεταξὺ τῶν τοῦς γερμανικῶς ποταμῶς. Ἐκ τοῦ Ἀμβούργου ἐξάγονται κυρίως μηχανήματα, διάφορα χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα κτλ., εἰσάγονται δὲ τρόφιμα καὶ αἱ πρώται διὰ τὴν βιομηχανίαν ἀναγκαῖαι ὕλαι.

Ο ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

Παρ' ὅλην τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας τῆς, τοῦ ἔμποριου τῆς καὶ τῆς γεωργίας τῆς ἀκόμη ἡ Γερμανία δὲν δύναται νὰ διαθροῆνῃ τὸν μέγαν αὐτῆς πληθυσμὸν, αὐξάνοντα κατὰ 800000 περίπου κατ' ἔτος. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ μετανάστευσις τῶν Γερμανῶν εἶναι ἀρκετὰ σημαντικὴ. Ἄλλοτε οἱ Γερμανοὶ μετανάστευον πολλὸ ὀλίγον εἰς τὰς ἰδίας τῶν ἀποικίας, διότι αὐταὶ καὶ μικραὶ τὸν ἀριθμὸν ἦσαν καὶ γενικῶς πτωχαί. Προσέτιμον οὗτοι τὴν ἐγκαθίδουσαν ἔθνοεμπορικῶν πρακτορείων εἰς τὴν Ἀφρικήν, Ὀκεανίαν καὶ τὴν ἄνω Ἀνατολήν. Ἀλλὰ τὰ κυριώτερα κέντρα μετανάστεύσεως ὑπῆρξαν καὶ θά ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ. Εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ Γερμανοὶ μετανάστευον α) εἰς τὰς μεταλλεοφόρους κοιλάδας τῶν Ἄλπεων, ἔνθα ἐγκαθιδούουν βιομηχανίας, β) εἰς τὰς βαλτικὰς ἐπαρχίας τῆς Ρωσίας, γ) εἰς τὴν μεταλλεοφόρον χώραν τῆς Τρανσυλβανίας ἐν Ρουμανίᾳ καὶ δ) εἰς τὴν Βοσνίαν. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ Γερμανοὶ μετανάστευον, α) εἰς τὰς Ἰνδοκίνας πολιτείας καὶ εἰς τὰς κεντρικὰς ἐπαρχίας τοῦ Μισσισιππὶ, κυρίως πρὸς τὸν ἄγιον Λουδοβίκον, β) εἰς τὴν Γουατεμάλαν, τῆς ὁποίας πλείστα ἔμπορικὰ πρακτορεία τοῦ καφε εὐρίσκονται εἰς χειρὸς τῶν, καὶ τέλος εἰς τὴν Βραζιλίαν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σάν Πάολο, πρὸς νότον τοῦ Ρίου Ἰανείρου.

ΔΑΝΤΖΙΓ

Δυνάμει τοῦ ἀρθρου 102 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων, ἡ πόλις τοῦ Λάντγου μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐλευθέρη πόλις ὑπὸ τὴν προ-

Ελευθέρα περιοχή του Δάνιτσι.

στασίαν της κοινωνίας των Εθνών, ήτις και εγγυάται τὸ πολίτευμά της. Ἡ οἰκονομική αὐτῆς ἐπόστasis ἐξηγητήρη ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ πολεμικοῦ τελωνείου· κατὰ τὸ σύνταγμα δὲ τῆς 11 Ἀυγούστου 1920 ἡ πόλις μετὰ τῆς περιοχῆς της ἀπέτελες δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Ελευθέρα πόλις τοῦ Δάνιτσι*. Ἡ *Λίμια* ἀποτελεῖται ἀπὸ 120 βουλευτὰς ἐκλεγέντας διὰ μίαν τετραετίαν διὰ καθολικῆς μυστικῆς ψηφοφορίας ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐκλογεῖς εἶναι ἄνδρες καὶ γυναῖκες (πολίται), οἱ ἔχοντες ἡλικίαν 20 ἐτῶν καὶ οἱ ἐκλέξιμοι 25 ἐτῶν συμπληρωμένον. Ἡ Γερουσία εἶναι ἡ ὑπεράτιθη ἀρχή, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ προέδρου, ἀντιπροέδρου καὶ 20 γερουσιαστῶν. Ἡ περιοχή τοῦ Δάνιτσι ἔχει ἐμβαδὸν 1911 τετρ. χιλιομ. καὶ 356740 κατ., ἐξ ὧν 6% εἶναι *Πολοσοὶ* ἢ πόλις *Δάνιτσι* ἔχει 194953 κάτοικ. Εἶναι ἐπίγειον τῆς Πολωνίας, συνδεόμενῃ μετ' αὐτῆς διὰ τοῦ ὄνομαστοῦ διαδρόμου, βαίνοντος παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ *Βιστοῦλα* καὶ τῆς παραπλεύρουσ παρὰ τὸν ποταμὸν σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΜΕΛ

Αὐνάμει τοῦ άρθρου 99 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων, ἡ Γερμανία παρητήρη τῶν δικαιωμάτων καὶ τίτλων αὐτῆς ἐπὶ τῆς πόλεως *Μέμμελ* καὶ τῆς περιοχῆς της ὑπὲρ τῶν κεραιτέρων συμμάχων Αὐνάμειον. Αἱ προηρημένα Αὐνάμει θα ἀποφασίσουν περὶ τῆς ἐθνικότητος τῶν κατοίκων.

Τὸ συνέδριον τῶν πρεσβευτῶν ἀπεφάσισε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1923 νὰ μεταβιβῆσθ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς περιοχῆς τοῦ *Μέμμελ* εἰς τὴν Λιθουανίαν μετὰ τοῦ ἀπονομίον τῆς αὐτονομίου δικησεως. Ἡ γερμανικὴ καθὼς καὶ ἡ λιθουανικὴ γλώσσα ἔχουσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα.

Ἐθνικὴ σημαία. — Κιτρινή, ἐρυθρά, φέρουσα εἰς τὴν ἐπάνω γωνίαν τὸ ἐθνόσημον τῆς πόλεως *Μέμμελ*.

Ἐμβαδόν. — 2447 τετραγ. χιλίόμετρα.

Πληθυσμὸς (ἀπογραφή 1920) 141450 κάτοικοι, 58 κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χιλμ.

Πόλις. — *Μέμμελ* 41500 κάτοικοι.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Ἡ Αὐστρουγγορία ἀπέτελε πρό τοῦ πολέμου αὐτοκρατορίαν μεγάλων μὲν διαστάσεων ἀλλὰ συνισταμένη ἐξ ἄνομίον χωρῶν, ἀποτέλεσμα τῆς φιλοδοξίας τῶν βασιλέων καὶ οὐχὶ τῆς θελήσεως τῶν λαῶν.

Μετὰ τὸν πόλεμον διελύθη ἡ αὐστρουγγικὴ αὐτοκρατορία καὶ ἐκ τῶν διαφόρων αὐτῆς χωρῶν ἄλλα μὲν ἠνώθησαν μετ' ἄλλα κράτη, ἄλλα δὲ ἀνεκηρύχθησαν ἐλευθερία.

Ἔδαφος. — Ἡ Αὐστρία ἀποτελεῖ σήμερον μικρὸν κράτος 83985 τετρ. χιλμ. κατέχουσα τὸ δυτικὸν μέρος τῶν Ἄλπεων καὶ τὰς κοιλάδας, αὐτὴν διεσπένονται πρὸς τὸν Δούναβιν, εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ ποταμὸς οὗτος ἐξέρχεται τῶν γερμανικῶν συνόρων.

Τὸ *κλίμα* αὐτῆς εἶναι ψυχρότερον ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ θερμότερον εἰς τὰς πεδιάδας, ἀλλὰ πανταχοῦ ἡπειρωτικόν, δομὰ καὶ ξηρόν.

Πολίτευμα. — Ἀβασίλευτος δημοκρατία. Ὁμοσπονδία ἐκτὸς αὐτονομῶν χωρῶν καὶ τῆς ὁμοσπονδιακῆς πρωτεύουστος Βιέννης. Σύνταγμα δυνάμει τοῦ ἀπὸ 17 Ὀκτωβρίου 1920 νόμου. Ἡ ὁμοσπονδιακὴ συνέλευσις ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου. Τὸ ἐθνικὸν συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐξ 175 μελῶν, ἐκλεγμένων διὰ καθολικῆς, μυστικῆς καὶ ἀμέσου ψηφοφορίας κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας. Τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον, ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῆς Διαίτης τῶν ὁμοσπόνδων χωρῶν, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων των, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ των. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ Βιέννη ἔχει 12 μέλη, ἡ κάτω Αὐστρία 10, ἡ Στυρία 6, ἡ ἄνω Αὐστρία 5, τὸ Τυρόλον 3, ἡ Καραντία 3, ἡ Σάλτσμπουργ 3, ἡ Φόραλμπεργ 3, τοῦ Μπόρνεγκενλαῦ ἀπροσδιόριστος παραμένει εἰσέτι 6 ἀριθμῶς.

Ὁ πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας ἐκλέγεται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τῆς ὁμοσπονδιακῆς συνέλευσεως. Ἡ ὁμοσπονδιακὴ κυβέρνησις (ὁμοσπονδιακὸς καγκελλάριος, ἀνικαγκελλάριος καὶ οἱ ἄλλοι), ἐκλεγόνται ἐπὶ φωνηρῶν καὶ δημοσίας ψηφοφορίας τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου. Ὅλοι οἱ Αὐστριακοὶ, ἡλικίας 20 ἐτῶν (καὶ τῶν δύο φύλων), εἶνε ἐκλογεῖς, ἐκλέξιμοι δὲ εἰς ἡλικίαν 30 ἐτῶν.

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Ἡ Τσεχοσλοβακία (παλαιά Βοημία) χωρίζεται ἀπὸ τῆς Γερμανίας δι' ὑψηλῶν ὄρεων (Έρτσον), ἅτινα προστατεύουσι τὴν χώραν ἀπὸ τῶν βροχείων ἀνέμων. Ἐκ τῆς χώρας ταύτης περλάει ὁ Ἄλβις (Elbe), ὅστις ἐκρέλλεται παρὰ τὸ Ἄμφτσοργον καὶ ὅστις διασχίζει τὴν Γερμανίαν. Τὸ ρεῖμα τοῦ ποταμοῦ τούτου ἔχει οὐδὲτεροποιήσῃ μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἐν γένει ἡ Τσεχοσλοβακία ἀποτελεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον ὑψηλὸν ὄροπέδιον διασφραζόμενον ὑπὸ τῶν μικρῶν ἀλλὰ πλείων ποταμῶν Μολνιάνου, Ἄλβιος καὶ Ἐγνερ. Οἱ ποταμοὶ αὗτοι μετὰ τῶν πυκνῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν διευκολύνουσι σπουδαίως τὴν μεταφορὰν ἐμπορευμάτων.

Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Τσεχοσλοβακίας εἶναι 140 χιλ. τετραγ. χιλμ., ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 13500000 κατοίκους. Ἐκ τούτων 3750000 εἰσὶν Γερμανοί, 6300000 Τσέχοι (Βοημοὶ) καὶ 200000 Σλοβάκοι, πρὸς τούτους δὲ ὑπάρχει καὶ μέγας ἀριθμὸς Οἰγγῶρον, Ρουθίνων καὶ Πολωνῶν.

Πολίτευμα. — Ἀβιβασιλευτὸς δημοκρατία. Τὸ πρωτοφρονὸν Σύνταγμα τῆς 13ης Νοεμβρίου 1918 (πρόσωτος νόμος τῆ 23ῃ Μαΐου 1919) ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ ἱστορικοῦ Συντάγματος τῆς 29 Φεβρουαρίου 1920. Ἡ πρώτη ἐθνοσυνέλευσις ὑπῆρξε διεργαστικῆς ἐπιχειρηματικῆς, ἀποτελομένη ἐκ 200 μελῶν ὄλων τῶν πολιτικῶν τσεχοσλοβακικῶν ἀποχρώσεων, μετέπειτα ἀντικατεστάθη διὰ τῆς τακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἐκλεγείσης τῆ 19ῃ καὶ 20ῃ Ἀπριλίου 1920 καὶ ἀποτελεσθείσης ἐκ τῆς Βουλῆς (300 μέλη, ἐκλεγόμενα δι' ἑξῆς ἔτη) καὶ τῆς Γερουσίας (150 μέλη δι' ἄκτου ἔτη).

Ἀρχηγὸς τοῦ κράτους εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως δι' ἑπτά ἔτη. Ὁ πρόεδρος εἶναι ἀνεσθνος. Τὰ δικαιοῦματά του ἀναγράφονται ἐν τῷ συντάγματι· εἶναι ἐν μέρει ἀντιπροσωπευτικὸν χαρακτήρος, ἐν μέρει δὲ ἀντιπροσωπετικὸν πραγματικῶς τὴν κυβέρνησιν. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὴν κυβέρνησιν (συμβούλιον τῶν ὑπουργῶν, τοῦ ὁποῖου ὁ πρόεδρος καὶ τὰ μέλη διορίζονται καὶ ἀπολύονται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας). Ἡ κυβέρνησις εἶναι υπεύθυνος ἀπέναντι τῆς ἐθνοσυνελεύσεως.

Ἐθνικῶν σημαίᾳ χρώματα, λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν μὲ κανόνως εἰς τὴν ἄνω γωνίαν πλησίον τοῦ κοιντοῦ.

Αἱ σημαντικώτερα πόλεις τῆς Τσεχοσλοβακίας εἶναι ἡ ὀραία πόλις Πράγα, πρωτεύουσα ὅλης τῆς δημοκρατίας, ἔχουσα 676000 κατ. Τὸ ὀραϊότερον διαμεῖρισμα αὐτῆς εἶναι τὸ Χράδλιν, κείμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μολνιάνου, ἐστολισμένον μὲ λαμπρὰ ἀνάκτορα, θαυμασίαις ἐκκλησίαις, μὲ ἐργοστάσια χαρτοποιίας περριμαμένα. Ἐτεραὶ πόλεις εἶναι τὸ Ἐγγερ, (27500 κατ.), μέγα κέντρον

σιδηροδρομῶν, τὸ Πίλερ (88000 κατ.), ὀνομαστὸν διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ περριμαμένου ξανθοῦ ξύθου καὶ διὰ τὰ τελεῖατά τελεβολομητρία ἐφευρέσεως Σκόντα. Ἐνταῦθα εὐρίσκονται αἱ ὀραὶα λινοτροπόμεναι Κάροσμακ, Μοριεραὶ καὶ Φράντζενσπαδ, παγκόσμια θεραπευτήρια. Αἱ πόλεις Τέπλις (29000 κατ.) καὶ Ἄουσαγ (40000 κατ.), ἔχουσαι μεγάλας βιομηχανίας ἐγκαταστάσεις. Τὸ Ράιχμπεργ (35000 κατ.), ὀνομαστὸν διὰ τὴν βιομηχανίαν ἐριούχων καὶ βαμβακίων ὑφασμάτων.

Μπρὸν (220758 κατ.), μέγα κέντρον βιομηχανίας μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

Ἡ νέα αὕτη δημοκρατία εἶναι πολὺ πυκνῶς κατοικημένη, τυγχάνει δὲ μία τῶν μᾶλλον εὐρώστον δημοκρατιῶν, αἵτινες παρήχθησαν ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ τῆς διυδακτῆς μοναρχίας τῶν Ἀψβούργων τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνεκα τῆς ἐξαιρετικῶς ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας τῆς, τῆς γεωργίας καὶ τῶν μεταλλείων σιδήρου, μολύβδου καὶ ἀργύρου, τοῦ γαιάνθρακος, τῆς μεγάλης παραγωγῆς χαλκῶσεως, συνεπειᾶ τῆς ἐντατικῆς καλλιέργειας τῶν τεύτων, ὡς καὶ τοῦ λυκίσκου, τοῦ λαμπροῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ξύθου, τῆς υπάξεως πολλῶν μεταλλικῶν πηγῶν, αἵτινες προσελκύουσι κατὰ χιλιάδας τοὺς ξένους, καὶ πολλῶν ἄλλων πηγῶν πλοῦτου (βιοτοργίας, πορσελένης κλπ.).

Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν κατοικῶν παρατηροῦμεν, παρὰ τὴν καταβαλλομένην προσπάθειαν ὅπως διοικηθῶσιν ἐν ἰότητι, ὅτι εἶναι πολὺ ἀπίθανον ὅτι τὰ ἀλλογενῆ ταῦτα στοιχεῖα θὰ στέρξωσι γὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν νέαν τῶν κατῶστασι.

ΣΗΜ. Ὡς γεωστον τὰ 3/4 τῶν μεγάλων ἐργοστασίων καὶ καταστημάτων ἀνήκουσιν εἰς Γερμανούς. Εἰς γερμανικὰς δὲ ἀνοίην χεῖρας εἶναι συγκαντρομένα τὰ παντοειδῆ οἰκονομικὰ κεφάλαια τῆς χώρας.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ἡ Οὐγγαρία, ἡνωμένη μετὰ τῆς Αὐστρίας μετ' τοῦ παγκοσμίου πολέμου, εἶχε μὲν τὸν ἴδιον μετ' αὐτῆς μονάρχην (διαδικὴ μοναρχία τῶν Ἀψβούργων) διετήρει ἐν τούτοις πλήρη αὐτονομίαν. Ὁ πόλεμος, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἄγιου Γεοργίου, κατέστησεν αὐτὴν ἰδίᾳ ἐλευθέραν δημοκρατίαν. Ἡ Οὐγγαρία ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν μέγ, εὐρῶ καὶ εὐφορον βαθύπεδον, τὸ κυκλοῦμενον ὑπὸ τῶν ἀνατολ. Καρπαθίων ὄρεων. Τὸ βόρειον μέρος τοῦ βαθυπέδου τούτου διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Δουναβέως, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου σχηματίζονται νῆσοι, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς μεγάλοι λαχανόκηποι, ἐφοδιάζοντες διὰ παντοῖον λαχανικῶν τὴν πόλιν Βιέννην, εὐρίσκονται δὲ κυρίως μετὰ τῶν πόλεων

Προβόρυ και *Κοιτών* έχουν ὄρειους ποταμιολιμένας. Τὸ ἀνωτέρω βαθύτερον, παράγον ἐν ἀφθονία δημοκρατικῶς καροπῶν, ἀποβαίνει μέγος αυτοβολῶν τῆς μέσης Εὐρώπης. Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ βαυαρικοῦ, διαφροσόμενον ὑπὸ τοῦ Δουναβίου καὶ τοῦ παραποτόμου αὐτοῦ *Θάις*, ὅστις εἶναι ἐπιμικτέτερος τοῦ Ῥήνου καὶ ὁ ὅποτος δέχεται ἐν τῷ μεταξύ πολλοὺς παροποτίμους, ἀρδαίνει θαυμασίως τὴν χώραν. Τὸ θέρος κρατεῖ πολλάκις καίσιον ἀφρόρητος, οὐχὶ δὲ σπανίως καταστρέφει τὴν φυτείαν. Ἡ Οὐγγαρία εἶναι, ὡς εἴπομεν, ὁ αυτοβολῶν τῆς μέσης Εὐρώπης παράγουσα οἶνον καὶ ἀρβόσκιον ἐν ἀφθονία, ἐπίσης διαφόρους ὀπώρας καὶ οἶνον. Εἰς τὰς οὐγγρικὰς δὲ στέππας (Πούστα)¹, ἔνθα τὸ χότον ἀφθονεῖ, τρέφονται πλείστα ἀγέλαι ἕλκων. Ἡ ὀρνιθοκμία παράγει αἰγὰ ὄξια πολλῶν ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐξδοκμεῖ ὡσαύτως καὶ ἡ χοιροτροφία, ἧς τίς παρασκευάζονται ἐλεκτικὰ χοιροφῆρα καὶ ἄλλαντες. Ἄφθονος εἰσθεῖ ἐξάγεται ξυλεῖα ἐκ τῶν ἀνὰ τὰ ὄρη αὐτῆς εὐρισκομένων δασῶν.

Ἐμβαδόν, πληθυσμὸς καὶ κυριώτεραι πόλεις. — Τὸ ὁλοκλήρικόν ἐμβαδὸν τῆς παλαιᾶς Οὐγγαρίας ἴσο 325000 τετρ.χλμ. Ἐξ αὐτῶν τὰ 232000 τετρ.χλμ. διαιροῦσθῆσαν μεταξὺ Τσεχοσλοβακίας, Ρουμανίας, Νοτιοσλαβίας, Αἰθρίας, Πολωνίας, Ἰταλίας (Φιουμ), Κροατίας καὶ Σλαβονίας. Τὰ ἐναπομείναντα 92720 τετραγ. χλμ. ἀντιστοιχοῦσιν ἤδη εἰς τὸ ἐμβαδὸν τῆς σημερινῆς δημοκρατίας τῆς Οὐγγαρίας. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 7945000 κατ. ἴησι 86 κάτοικοι ἀναλόγουσι κατὰ τετραγ. χιλίωμ. (Μαγυάροι). Πρωτ. τῆς Οὐγγαρίας εἶναι ἡ *Βουδαπέστη* (900000 κάτ.), ἐκτισμένη ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων τοῦ Δουναβίου. Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο πόλεων *Βούδας* καὶ *Πέστης*, ἐνομύμενων εἰς διάφορα σημεῖα διὰ γερφῶν, ἔχει δὲ ἀξιόλογον ἐμπόριον καὶ λαμπρὰν βιομηχανίαν. Ἄτεροι πόλεις εἶναι τὸ *Σεγεδίν* (118000 κάτ.) καὶ ἄλλα.

Πολίτευμα. — Συνταγματικὸν βασιλεῖον. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκει ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἣ ὅποια ἐξέλεξε ἕνα ἀντιπασίδα διὰ τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἡ ἐλεγκτὴ βασιλείως ἀνεβλήθη ἔπως γίνῃ βραδύτερον.

Ἐθνικὰ χροῖματα Ἐρβέρων, λευκῶν καὶ πράσινων. Ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας, τὸ ὅποτον εὐθεορεῖτο ὡς τὸ ἔτερον ἡμισυ τῆς καταλυθείσης μοναρχίας τῶν Ἀψβούργων συμφώνως μετὰ τὸν ἐπειθόντα ἀπὸ τοῦ 1867 ἱστορικὸν συμβιβασμὸν, ὅστις ὥριξε τὸν ἀντοκράτορα τῆς Αἰθρίας ὡς βασιλεῖα τῆς Οὐγγαρίας, ἀπεπαύθησαν, ὡς εἶδομεν, ὑπὲρ τὰ 12 ἑκατομμύρια ἐκ τῶν κατοίκων του⁽¹⁾ καὶ τὰ $\frac{3}{4}$ περίπου ἐκ τοῦ ἐδάφους του.

(1) Ἐκτασις ἔσμος πλήρης στεππῶν.

(1) Σημειώσθων δὲ ὅτι οἱ ἀποσπασθέντες πληθυσμοὶ ἐκ τοῦ

Περὶ τῆς δημιουργηθείσης ἤδη δημοκρατίας τῆς Οὐγγαρίας ὑπάρχουν οἱ φρονιόντες ὅτι οὐδὲν καὶ ἂν εἶναι ἡ διαμόρφωσις αὐτῆς ὡς κράτους, δὲν θὰ δυνήθῃ αὕτη νὰ ζήσῃ ὡς τοιοῦτον αὐτοτελές, καθ' ὅσον, στερηθεῖσα τῶν μεγάλων αὐτῆς ἐπαρχιῶν, Τρανσυλβανίας, Βουκοβίνας, Βανάτου καὶ ἀνατολ. Γαλιτίας, διακηρύττει ὅτι στερεῖται τῶν ἀπαραίτητων στοιχείων τῆς ζωῆς.

ΙΒ'. ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΓΙΚΑ ΚΡΑΤΗ

Ἡ βόρειος Εὐρώπη περιλαμβάνει τὰ τρία Σκανδιναυικά κράτη Ἰανίαν, Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν. Πάντα ταῦτα κατοικοῦνται ὑπὸ τῆς ἰδίας φυλῆς, ἀπετέλουν δὲ ἄλλοτε ἐν καὶ μόνον κράτος.

ΔΑΝΙΑ

Τὸ βασίλειον τῆς Δανίας ἢ Δανιμαρκίας κείται πρὸς Β. τῆς Γερμανίας, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς γεωσυνήσου τῆς *Τουτλάνδης* καὶ ἐκ τῶν νήσων *Σηλανδίας*, *Φιορίας*, *Λαλαϊάνδης*, *Φαιστόρης*, *Μοέν*, *Βυρσινχόλμης*, *Αγγελλάνδης*, Ἀρόρης καὶ τῶν ἡφαιστειογενῶν νήσων *Φαρόων*. Δημοφίλημα δὲ ἐνεργηθὲν μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἔδωκεν εἰς τὴν Δανίαν τὸ ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἄλλοτε προσαρτηθὲν βόρειον *Σέλαβερν*.

Ἐμβαδόν, πληθυσμὸς καὶ θρησκεία. — Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Δανίας εἶναι 44416 τετραγ. χλμ. ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς 3290000 κάτ. ἴησι 74 κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χλμ. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἀνήκει εἰς τὸ δόγμα τῶν *διαμαρτυρομένων* (λουθηρανισμῶ), ἀσχολούμενος κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἐδαφος. — Τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας εἶναι χθαμαλὸν καὶ ἐπίπεδον, τὰ δὲ παρὰ αὐτῆς ἀμμόδη.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι γλυκῶ ὑγρὸν καὶ ὀμιχλώδες, σχεδὸν ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς Ἀγγλίας, εἰνούσῃ τὰ μᾶλλον τὴν κτηνοτροφίαν.

Ἀκρωτήριον. — Τὸ *Σκάργενν* ἐν τῇ *Τουτλάνδη*. **Λίμναι.** — Ἡ *Λιμνὴ ὄδη* ἐν τῇ *Τουτλάνδη*, ἦτις μετὰ πολλῶν ἄλλων σχηματίζει ἐκατέρωθεν ἀσθενεῖς βραχίονας, δι' ὧν συγκοινωνεῖ ὁ *Κατεγάτης* μετὰ τῆς *Βορείου Θαλάσσης*.

Πορθμῶι. — Πλὴν τῶν μεγάλων πορθμῶν *Σκαγερόκη* καὶ *Κατεγάτη*, εἶναι καὶ ὁ τῆς *Σούνης* καὶ ὁ *Μέγας* καὶ *Μικρὸς Βέλιος*. Εἰς τὴν τοποθεσίαν ἐπὶ τῶν πορθμῶν τούτων, κειμένον εἰς τὴν εἰσοδον

εἰς τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας κατὰ πλειοσύτητα δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν μαγναυικὴν ἐθνότητα (ουγγρικήν), ἀλλὰ εἰς τὴν βλαχικήν καὶ διαφόρους ἕλλας.

της Βαλτικής θαλάσσης, όφειλε η Δανία την σπουδαιότητα αυτής.

Φυσιοτεχνικά προϊόντα. — Η Δανία δεν έχει όρυκτον πλούτον· η γεωργία όμως και η κτηνοτροφία είναι λίαν άνεπτυγμένα, ή δὲ ζωηρῶς διευρηγουμενή ύλεια προσπορίζει σημαντικόν πλούτον εἰς τὴν χώραν.

Προϋπολογισμός (1923). — Έσοδα 32.908.235, έξοδα 35.837.142 νόμισμα κορώνα = 1,39 τοῦ φράγγκου.

Στρατός και Στόλος. — Ο στρατός ἐν εἰρήνῃ ἀνέχεται εἰς 15 χιλιάδας ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 150 χιλιάδας. Ο δὲ στόλος ἀποτελεῖται ἐξ 70 πλοίων, ὧν 14 ποικηλά, *παύλα* καὶ *νέα*, διαφόρου μεγέθους, μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν ὑποβρυγίων καὶ ὁδωπλάνων.

Παιδεία. — Η ἐκπαίδευσις εὐρίσκειται ἐν ἀρίστῃ καταστάσει, *πάντες* δὲ ἀνεξαρτήτως οἱ ἄνθρωποι γνωρίζουσιν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.

Τὸ *ἐξαγωγικόν* αὐτῆς ἐμπορίου ἀνέχεται (1919-1920) εἰς 17.942.460.000 κορώνας, τὸ δὲ *εἰσαγωγικόν* εἰς 31.299.940.000.

Συγκοινωνία. — Τὸ δίκτυον τῶν ὁδῶν καὶ τῶν σιδηροδρόμων εἶναι ἀρκούντως τέλειον, αἱ σιδηραὶ γραμμαὶ ἔχουσι μῆκος 3000 περίπου χιλιόμετρον. Καὶ ἡ κατὰ θάλασσαν συγκοινωνία εἶναι ἐπίσης ζωηρὰ καὶ ἐπαρκής, τοῦ ἐμπορικοῦ τῆς χώρας ναυτικοῦ ἀποτελουμένου ἐκ 4000 πλοίων, ὧν τὰ 600 ἀμιόπλοια.

Σημαντικότεραι πόλεις. — Η Κοπεγχάγη (71000 κάτ. μετὰ τὸν προαστικόν αὐτῆς) ἐν τῇ νήσῳ Σηλανδία εἶναι τὸν πορθμόν τῆς Σουήδης, προτιουσα τῆς χώρας μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν, ἔχουσα τὸ μόνον πανεπιστήμιον τοῦ κράτους, ἀκαδημία καὶ ὀνομαστον μουσεῖον. Ὀδένση (62000 κάτ. μετὰ τὸν προαστικόν αὐτῆς) ἐπὶ τῆς νήσου Φινίας. Ἐν τῇ Γιουτλάνδῃ ἡ Ἀρόουδς (81000 κάτ. ἐπίσης μετὰ τῶν προαστικόν αὐτῆς), ἡ Ρανδέρση (31000 κάτ.) ἔχουσα περίφημα ἰσογυστία χειροκτάν.

Πολίτευμα. — Βασιλείον. Συνταγματικὴ καὶ κληρονομικὴ μοναρχία εἰς τοὺς ἄρνας τοῦ οἴκου Ὀλντεμπούργ, κλάδου τοῦ Σάξουργ-Ὀλσάν, Ζοντεριμούργ, Γλνξμπούργ. Συνταγμα τῆς 5ης Ἰουλίου 1915, τροποποιηθὲν τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1920. Τὸ *Λίντεργκ* (Γερουσία) ἀποτελεῖται ἐξ 76 μελῶν, ἐξ ὧν 19 ἐκλέγονται κατ' ἀναλογικὴν φηροφραν ὑπὸ τοῦ ἰδίου Λάντεσινα καὶ οἱ ἄλλοι δι' ἐμμέσου φηροφρίας ἐκλεγόμενοι διὰ μίαν ὀκταετίαν, ἐξ ὧν οἱ ἥμιστοι ἀναγοῦνται ἀπὸ τέσσαρα ἔτη. Ἐκ τῶν τελευταίων, δέκα ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς πόλεως Κοπεγχάργης καὶ 47 ὑπὸ τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, εἰς ὅπ τῆς νήσου Μπῶν Ὀλλυ καὶ εἰς ὅπ τῶν νήσων Φαρόον. Τὰ τοῦ *Φόλκεντεργκ* (149 βουλευτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος) ἐκλέγονται διὰ μίαν τετραετίαν

18 ἐν τῇ πρωτεύουσῃ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀναλογικῆς φηροφρίας, 100 ἐκ τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν τῶν ἐπαρχιῶν μὲ τὸ σύστημα τοῦ ἐνίκτου τῆς φήρου, οἱ δὲ ἄλλοι 31 ἐντολοδῶχοι ἔδραν διανεμονται μεταξὺ τῶν διαφόρων κομμάτων, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μὴ αντιπροσωπευομένων.

Διὰ τὴν γίνῃ τις ἐκλογῆς καὶ ἐκλέξιμος εἰς τὸ Φόλκεντεργκ πρέπει νὰ εἶναι ἡλικίας 25 ἐτῶν, εἰς δὲ τὸ Λίντεντεργκ 35 ἐτῶν.

Αἱ Βουλὴ συνέρχονται κατ' ἔτος. Η Ἰσλανδία, ἂν καὶ ἠνωμένη μετὰ τῆς Δανίας ἀπὸ τοῦ 1830, ἐν τοῦτοις ἀνεκπρόχθῃ τῇ 30 Νοεμβρίου 1918 ἀνεξάρτητος ὑπὸ τὸ σαχηρον τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας.

Ἐθνικὴ γλῶσσά. — *Πολεμικὴ σημάτι* ἑρρηρά, διαχρισζομένη διὰ λευκοῦ σακροῦ καὶ τῆ, ὅποιας τὸ ἔχρον διαχωρίζεται εἰς δύο γλωσσίδας. *Σημάτι ἐμποριόν* ἡ ἴδια ἔνευ γλωσσίδων.

Δανικαὶ ἀποικίαι. — Ἐν τῇ Ἐδρόπῃ ἡ Αανία ἔχει κτήσεις α') τὰς πρὸς Β. τῆς Μ. Βρετανίας καὶ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὀκεανῷ 21 μικρὰς νήσους Φαρόας. Τὸ *ἐμβαδόν* τῶν νήσων τούτων εἶναι 1399 τετραγ. χιλμ., ὁ δὲ *πληθυσμὸς* αὐτῶν 21350 κάτοικοι, ἤτοι 15 κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χιλμ. Ἐκ τῶν 21 τούτων νήσων αἱ 18 μόνον κατοικοῦνται, τῶν κατοίκων ἀσχολομένων εἰς τὴν προβατοκομίαν κριός, τὴν ἀίλειαν καὶ τὴν θήραν θαλασσίων πτηνῶν (χάριν τῶν περῶν καὶ πτελῶν). Αἱ νήσοι Φαρόα ὑπῆρξαν κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα Νορρηγικὴ ἀποικία, ἀλλὰ μετὰ τὸν χωρισμόν τῆς Νορρηγίας ἀπὸ τῆς Δανίας διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λυβέκ (1814) περιήλθον εἰς τὴν κυριότητα τῆς Δανίας, β') εἰς τὴν κατάρχηρον καὶ γέμουσαν ἠφαιστειῶν ἐνεργῶν καὶ ἐσβεσμένων (Ἐκλα) νήσον Ἰσλανδίαν, ἐν ἣ τὸ πῦρ καὶ ὁ πάγος εὐρηται ἐν ὄλλῃ τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐτῶν ἀντιθέσει. Ἐἰς τὰ νότια παράλια τῆς Ἰσλανδίας, ἔνεκα τῶν θαλασσίων θειμαίων, ἐπικρατεῖ καὶ κατὰ τὸν γεμῶνα κλίμα ὀπωσθήποτε γλυκί. Η Ἰσλανδία ἔχει ἐμβαδόν 102846 τετραγ. χιλμ., ἐκ τῶν ὁποίων μόνον 43355 εἶναι κατοικήσιμα.

Ο *πληθυσμὸς* αὐτῆς εἶναι 94690 κάτ. ἤτοι 1,9 κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χιλμ. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰσλανδίας ἀσρολῶνται εἰς τὴν ἀίλειαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Τὰ κυριότερα εἶδη ἐξαγωγῆς εἶναι ἰχθυίς, κρέατα καὶ λίπη, ἔρινα, ἔτσι, δέρματα, ἔλαιον ἐκ τῶν ἰχθύων. Πρωτεύουσα τῆς Ἰσλανδίας εἶναι ἡ πόλις *Ρεῦγκιαβίλιν*, 17674 κατοίκων.

Ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ ἡ Δανία ἐξουσιάζει τὴν Γροιλανδίαν καὶ τὰς τρεῖς μικρὰς Ἀντίλλας Ἀγιον Θεομῶν, Ἀγιον Ἰωάννη καὶ Τιμον Σταυρόν (ἐν τῇ θαλάσσει τῶν Ἀντιλλῶν).

Η Γροιλανδία ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Ἰσλανδικὸς

(1) Βλέπε σελ. 32 περὶ τῆς νήσου Ἰσλανδίας καὶ ἐν σελίδι 288 γλῶσσιν Δανίας.

ἀποικισμός κατά τὸ 980. Ἀπὸ τοῦ ΙΑ' ὄμοι, αἰῶνος διακόπησαν αἱ σχέσεις μετὰ τῆς Εὐρώπης. Ὅταν δὲ ἀργότερον, κατὰ τὸ 1605, ἀνεκαλύφθη ἐκ νέου ἡ Γροινλανδία, δὲν ὑπῆρχον πλέον ἀπόγονοι τῶν πρῶτων αὐτῆς ἀποίκων Ἰσλανδῶν. Ἄν καὶ Νορβηγὸς Ἰεράς, ὁ Jean Bgele, ἀνέλαβε κατὰ τὸ 1721 τὴν νέαν ἀποικίαν τῆς Γροινλανδίας, αὐτὴ περιήλθεν εἰς τὴν Λανίαν μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν δύο τούτων κρατῶν κατὰ τὸ 1814. Τὸ ἔμβλημα τῆς Γροινλανδίας εἶναι 2170000 τετραγ. χιλμ. ἐκ τῶν ὁποίων ὄμοις μόνον 88100 τετραγ. χιλμ. εἶναι ἄνεν παγετόνων. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 14355 κατ. Ἐξ αὐτῶν οἱ 274 μόνον εἶναι Εὐρωπαῖοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ἐσκιμῶσι καὶ Métis.

Ἰστορικὴ ἀποικία. — Οἱ Λανοὶ ἀνήκοντι πάντες εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσθένειαν, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀπέβητο ἰσχυρὴν δύναμιν, κυριαρχήσασα καὶ αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας καὶ κρατήσασα ἐπὶ πόλιν χρόνον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σκανδιναυκῆς χερσονήσου, μόλις δὲ τῷ 1815 ἀπεχωρίσθη τῆς Νορβηγίας. Βαθυμῆδὸν ὄμοις καὶ κατ' ὄλλιον ὑπέκειτο μεγάλῃς ἀπολείας καὶ ἴδιως μετὰ τὸν τελευταῖον αὐτῆς πρὸς τὴν Γερμανίαν πόλεμον, καθ' ὃν ἠρωϊκῶν ἐπέδειξεν ἀντίστασιν καὶ περιορίσθη εἰς τὴν σημερινήν αὐτῆς ἔκτασιν ἀπολείσασα τὰ σημαντικὰ διακῆτα τοῦ Σλέσβιργ καὶ Ὀλοάντ. Ἐντῆχῳς διὰ τὴν Λανίαν ὁ τελευταῖος πανευρωπαϊκὸς πόλεμος ἐξεχώρησε διὰ δημοφιλοῦςματος τὸ βόρειον Σλέσβιργ πάντων εἰς τὴν Λανίαν.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Σκανδιναυκὴ χερσονήσος κεῖται μεταξὺ τοῦ βορείου παγομένου ὠκεανοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Βορείου ἢ Γερμανικῆς θαλάσσης, ἡγεῖ ἐνδοτικὰ διὰ τῶν πορθμῶν Σκαρρερκίην καὶ Κατεγάτην καὶ μικρῶν τινων ἄλλων μετὰ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερα χερσονήσος τῆς Εὐρώπης καὶ κατέχει τὸ ΒΑ. μέρος αὐτῆς, ἀποτελεῖ δὲ τὰ μέχρι πρὸ τινος χρόνου ἡνωμένα βασίλεια τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Νορβηγίας.

Ἐδαφος. — Ἡ Σκανδιναυκὴ χερσονήσος διασχιζεται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ναυτικῶν Ἄλπεων (ὕψους 2500 μ.), κατὰ τὸ πλεῖστον κεκαλυμμένον ὑπὸ χιόνων καὶ ὄγκωδιστάτων παγετόνων. Αὐταὶ σχηματίζουσι πρὸς βορρᾶν τὰ Λαπωνικὰ ὄρη (2090 μ.) καὶ πρὸς Ν. τὰς Φιέλλας (2560 μ.). Τὸ Α. μέρος τῶν σκανδιναυκῶν ὄρων καταφέρεται ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπιτρέπον εἰς τὸν ὠκεανὸν νὰ εἰσχωρῇ πολυσχιδῶς καὶ βαθέως, ἐνῶ τούναντιον τὸ Α. μέρος τῆς χερσονήσου καταπεινοῦται βαθυμῆδὸν διὰ πεδιάδων καὶ ὀροπεδίων ἡρώμα πρὸς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς χερσονήσου ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εἶναι ἠρωστικόν, ἄρδον καὶ σχετικῶς γλυκὸ ἐπὶ τῆς δυτικῆς κατωφερῆς ἕνεκα τοῦ μεγάλου θαλασσίου ὀμήματος τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου (Gulf Stream), ἐνῶ ἐπὶ τῆς ανατολικῆς πλευρᾶς εἶναι ἠπειρωτικόν, κρύον καὶ ἄρδον.

Παράλια. — Τὰ παράλια τῆς Σκανδιναυκῆς χερσονήσου πλασινοῦνται ὑπὸ νήσων καὶ ποσειδῶν, σχηματίζοντων πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀτλαντικοῦ στεναῖς καὶ βαθεῖς κόλπους, ὀνομαζομένους *γιάσοι*. Τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης εἶναι τούναντιον χρομακῶ καὶ ἐπίπεδα.

Ἀκρωτήρια. — Ἔχει τὸ Βόρειον, τὸ *Ανδρεάτην* ἐν Νορβηγίᾳ, παρὰ τὸν πορθμὸν Σκαρρερκίην καὶ ἐν Σουηδίᾳ τὸ *Φίλιπερ*.

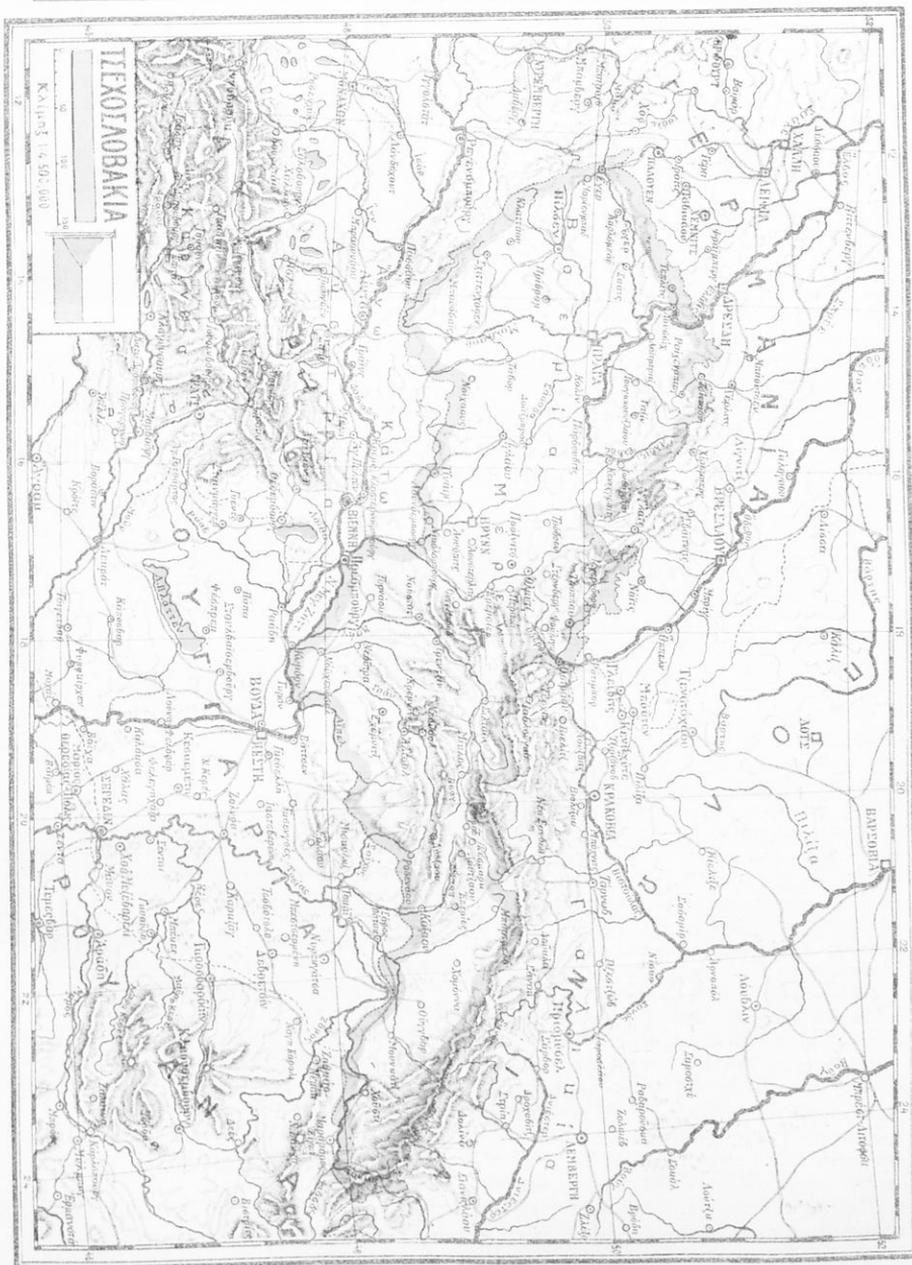
Νῆσοι. — Αἱ σπουδαιότεραι νῆσοι τῆς Σκανδιναυκῆς χερσονήσου εἶναι αἱ *Λορδῶται*, ἔνθα συμβαίνει καὶ ἡ φοβερὴ θαλασσία δίνη πέρας τῆς νήσου *Μίλεστορην* καὶ αἱ *Βαστιρῶται* ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ, ἡ *Ὀλοάντ*, ἡ *Ἀλόδη* καὶ ἡ *Γοϊλόδη* ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσει.

Ποταμοί. — Ἀξιολογότεροι εἶναι ὁ *Τόρνιος* καὶ ὁ *Λοβὴ* ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Βορτικὸν κόλπον (Βαλτικῆς), ὁ *Γαϊάτηρ* εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Κατεγάτην καὶ ὁ *Γλώμετος* εἰς τὸν Σκαρρερκίην. Ἀπαντεῖ, ἕνεκα τῆς κατωφερῆς διαπλάσεως τοῦ ἔδαφους, εἶναι ὀρηκτικὸι χονδρῆμοι πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς χερσονήσου.

Λίμναι. — Πληθὺς λιμνῶν παρατρέχεται ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ, σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Βέροντ*, ἡ *Βέτερον*, ἡ *Λεϊμάρη* καὶ ἡ *Μαϊάρη*, συνδεδεμένα καὶ αἱ τέσσαρες διὰ μεγάλων διαρῶν, ἀροχόμενον ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κατεγάτην καὶ καταλήγουσιν εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Αἱ δύο πρῶται λίμναι, *Βέροντ* καὶ *Βέτερον*, συγκρατεῖνται μεταξὺ τῶν μεγαλύτερων λιμνῶν τῆς Εὐρώπης.

Φυτικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα. — Ταῦτα εἶναι σπάνια εἰς τὴν χώραν αὐτήν, καθ' ὅσον ἀποτελεῖται ἔξ ἀρχαίονος ἔδαφους καὶ παρεχόμενης κλίματος, ἐπιμειλῶς ἐν τούτοις καλλιεργημένην. Αἱ σημαντικότεραι πλουτοφόροι κτήναι αὐτῆς εἶναι τὰ δάση, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ἄφθονος ξυλεία, καὶ οἱ ἀπέραντοι λιμῶνες, ἔνθα διατρέφονται πολλὰ καὶ διάφορα κτήνη. Οἱ δημοκρατικοὶ κερσοὶ δὲν ὀρμίζουσιν, παρὰ εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς χερσονήσου. Ἀκμάζει πρὸς τούτους καὶ ἡ αἰκία τῶν φαλλαντῶν, ἀργύρων καὶ γάδων. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων παρασκευάζεται τὸ ἔλαιον τοῦ ἰνέ-σσιον, χρησιμεῖον ὡς φάρμακον τοιστικόν, διὰ δὲ τοῦς *Λάπωνας* καὶ τοὺς τὰ βορειώτατα ἐν γένει τῆς Εὐρώπης οἰκοῦντας ὡς τροφὴ θερμαντικῆ.

Τὸ *ὄρνικον* εὐρίσκονται ἐν ἄρδονίᾳ, κυρίως ὁ σίδηρος, ὁ χαλκὸς καὶ ὁ ἄργυρος, πάντα ἀρίστης ποιότητος.

Ἐμβρόδον και πληθυσμός. — Ἐν καί ἡ Σκανδιναυική χερσονήσος εἶναι $1\frac{1}{2}$ φορές μεγαλύτερα τῆς Γαλλίας (772071 τετραγ. χιλόμε.) αὕτη δὲν ἔχει παρὰ μόνον 8604000 κατ. διότι ὁ πληθυσμὸς σπανίζει ἢ ἐλλείπει ἐντελῶς εἰς τὰ δάση καὶ τὰς παγωμένας χώρας τοῦ βορρᾶ. Οἱ κάτοικοι ἀνήκουν σχεδὸν πάντες εἰς τὸ δόγμα τῶν διαμαρτυρομένων. Ἐξ αὐτῶν μόνον οἱ Λάπωνες καὶ οἱ Φίννοι, οἰκοῦντες τὸ βόρειον μέρος, ἀποτελοῦν ἐξαιρέσει. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος διαίρεται εἰς δύο κράτη, τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Νορβηγίαν.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Ἡ Σουηδία ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν σκανδιναυικῶν Ἄλπεων, περιλαμβάνουσα τὴν κάτω χώραν ἡπειρωτικοῦ κλίματος, τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ἐπιτρέποντος τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν πρὸς τὸ νότιον μέρος, εἶναι δὲ σχετικῶς πυκνότερον κατοικημένη τῆς Νορβηγίας.

Τὸ ἔμβροδον τῆς Σουηδίας εἶναι 448278 τετραγ. χιλμ. ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 5954300 κατοίκους ἤτοι 15 κάτ. ἀναλογῶν κατὰ τετρ. χιλμ.

Πρῶτολογισμὸς (1923). — Ἔσοδα 360822200. Ἔξοδα 360922200 κορῶν, 1 = 1,39 φράγκου.

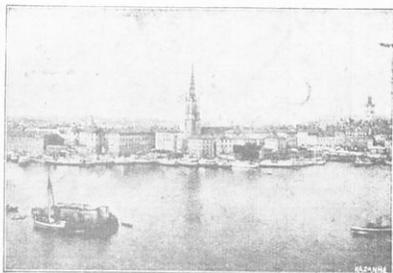
Εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπορίον (1920). — Εἰσαγωγικὸν μὲν 331411000, ἐξαγωγικὸν δὲ 2278295000.

Παιδεία. — Ἡ παιδεία εἶναι λίαν διαδεδομένη, μεγάλῃ δὲ παρατρεφείη ἐπίδοσις εἰς τε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἐν τῇ γυμναστικῇ μάλιστα οἱ κάτοικοι θεωροῦνται ὡς ὑπερέχοντες πάντων τῶν ἔθνων. Ἐπίσημος γλῶσσα εἶναι ἡ σουηδική.

Στρατὸς καὶ στόλος. — Ἐν εἰρήνῃ μὲν ἀνέχεται εἰς ὀλίγας χιλιάδας ἀνδρῶν μετὰ εἰδικοῦ σώματος δεσπορίας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 5'0000. Ὁ δὲ στόλος εἰς ἑβδομηκοντα πολεμικῶν πλοίων, ὧν τὰ ἐκκομισαί εἰσι θεωρητὰ παλαιὰ καὶ νέα διαφόρου τύπου καὶ μεγέθους. Ὁ στόλος πρὸς τοῦτους ἐφοδιάζεται ἤδη δι' ἀναλόγου ἀριθμοῦ ὑποβρυχίων καὶ ὑδροπλάνων.

Συγκοινωνία. — Ἡ συγκοινωνία, ἐνεργουμένη διὰ πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ πληθῶς διωρυχίων, εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη.

Πολίτευμα. — Βασιλείον. Συνταγματικὴ καὶ κληρονομικὴ μοναρχία εἰς τοὺς ἄρνας ἀποτόνος τοῦ ὀκτου Βεραβότου. Σύνταγμα τῆς 6ης Ἰουνίου 1809. Τροποποιηθὲν τῇ 22ῃ Ἰουνίου 1866. Ἡ πρώτη Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐξ 150 μελῶν, ἐλεγερομένων δι' ἑξ ἑτη ὑπὸ τῶν ἐπαρχικῶν ἀρχῶν, εἰς δὲ τὰς μεγάλαις πόλεσι ὑπὸ τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν τῶν μάλλον φορολογουμένων καὶ ἔχοντων ἡλικίαν ἄνω τῶν 35 ἐτῶν. Ἡ δευτέρα Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 230 μελῶν, ἐλεγο-

ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΣΤΟΚΚΟΛΜΗΣ

μένων διὰ μίαν τριετίαν. Διὰ τὴν ἀποκτήσῃ τις δικίωμα ψήφου καὶ ἐκλεκτικότητος πρέπει μεταξὺ τῶν ἄλλων αὐτοῦ προσόντων νὰ εἶναι ἡλικίας 24 ἐτῶν. Αἱ ἐκλογαὶ τῶν δύο Βουλῶν γίνονται διὰ τὸ συστήματος τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας.

Σημεῖα πολέμου. Κοινὴ μετὰ κεντρικῶν σταυροῦ. Ἡ σημαία καταλήγει εἰς τρεῖς σχισμὰς ἐπὶ τῶν ἄκρων, ἐξ ὧν αἱ δύο κοκκίαι, ἡ δὲ μεσοκία κεντρινή.

Σημεῖα ἐμπορίου ἡ ἴδια ἄνευ σχισμῶν.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Σουηδία διαίρεται εἰς τρία μεγάλα διαμερίσματα ὑποδιαιρωμένα εἰς 25 νομοῖς.

Κυριότερα πόλεις. — Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Στοκχόλμη (422000 κ.) πρωτ. τοῦ βασιλείου, κειμένη ἐπὶ ὄρειαν τήσ τοποθεσίας καὶ ἐκτισμένη ἐν μέρει ἐπὶ πολλῶν νησίδων καὶ τῆς λίμνης Μαίλαρης. Εἶναι ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν, ἔχει ἀκαδημαίαν τῶν ὁραίων τεχνῶν καὶ πολλὰς πρακτικὰς σχολὰς.

Οὐψάλα (29000 κατ.), πρὸς Β. τῆς Στοκχόλμης, ἔχουσα ὀνομαστὴν πανεπιστήμιον. **Γετεμπούρ** (205 χιλ. κατ.), ἐμπορικὸς λιμὴν παρὰ τὸν πορθμὸν Κατεγάτην, κέντρον χαρτεμπορίου. **Καϊμάρη** (17900 κατ.) καὶ **Καϊσκόρη** (27000 κ.), λιμένες ὄχιου καὶ πολυμικροί. **Μαϊμαία** (113000 κ.), πόλις ἐμπορικὴ ἔναντι τῆς Κολεγγίτης (3 ὄρας ἀπέχουσα ταύτης). **Νορκεπύγη** (58000 κατ.), πόλις παλαιῶς ΝΑ. τῆς Οὐψάλας, ἔχουσα πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ. **Γκέρφ** (37000 κατ.) ἐν τῇ Νορμανδία, λιμὴν ἐμπορικὸς. **Λοϊν** (23400 κατ.), ἔχουσα λαμπρὸν πανεπιστήμιον καὶ **Χαπαράνδα**, βορειότατος λιμὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τορνέου, ἔχουσα λαμπρὸν ναυπηγεῖον καὶ σπουδαιότατον μετεωρολογικὸν σταθμὸν.

ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ἡ Νορβηγία ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν σκανδιναυικῶν Ἄλπεων κατέχουσα τὸ ὄρειον νησιωτικὸν μέρος τῆς χερσονήσου. Τὸ βραχώδες

έδαφος αυτής δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλλιργίαν, διὰ τοῦτο καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Νορβηγίας ἐπιδίδονται κυρίως εἰς τὴν ἀλιείαν.

Τὸ **ἐμβαδόν** τῆς Νορβηγίας εἶναι 323793 τετραγ. χιλιόμετρα, ὃ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 2649775 κατ., ἤτοι 8 κατ. ἀνάλογον κατὰ τετραγ. χιλιόμετρον. Κατὰ τὸ 1919 αἱ μεγάλοι σύμμαχοι Δυνάμεις παρεχώρησαν εἰς τὴν Νορβηγίαν τὴν κτῆσον τῶν νήσων *Σπίτσματρε* (39500 τετρ. χιλμ. μετὰ 1000 περίπου κατοίκων), τῆ δὲ 1920 αὐτὴ κατέλαβε καὶ τὴν νήσον *Jan Mayen* ἐν τῷ βορείῳ ὠκεανῷ (370 τετραγ. χιλμ. ἀλλ' ἄνευ κατοίκων).

Προϋπολογισμὸς (1921). — Ἔσοδα 820229181 κορώναι καὶ ἔσοδα 893993005 κορώναι.

Ἐμπόριον. — Τὸ μὲν *εἰσαγωγικόν* (1921) ἀνέρχεται εἰς 1463550000 κορώνας, τὸ δὲ *ἐξαγωγικόν* εἰς 637966000. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς χώρας εἶναι ἀξιματώτατον ὑπὲρ τὰ 7500 ἐμπορικὰ πλοία ἔχει ἤδη ἡ Νορβηγία, ἐξ ὧν τὰ 1500 εἶναι ἀτιμολοία, δηλ. κατέχει τὴν τρίτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐρχομένη μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸς Ἡνωμένους Πολιτείας.

Ἡ **συγκοινωνία** μόνον εἰς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα εἶναι ὅπως δῆποτε ἐπαρκής. Ἐν τῇ ἐκτεταμένῃ αὐτῇ χώρῃ τὸ μήκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2500 χιλιόμετρα.

Ἡ **γεωργία**, ὡς εἶπομεν, ἔνεκα τοῦ ὄρειοῦ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ψυχροῦ κλίματος τῆς χώρας, δὲν εἶναι πολὺ προωδημένη (δημητριακὰ, γαμήλια), ἀν καὶ οἱ κάτοικοι εἶναι λίαν ἐργατικοὶ καὶ φιλόπονοι.

Πολίτευμα. — Βασιλείον. Μοναρχία συνταγματικὴ καὶ κληρονομικὴ εἰς τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους τοῦ νορβηγικοῦ κλάδου τοῦ οἴκου Σλέβιν-Όσταίν-Ζόντερμποργκ-Γλόξμποργκ. Ἀπόσχισις ἐκ τῆς Σουηδίας τῇ 1ῃ Ἰουνίου 1905. Σύνταγμα τῆς 17ης Μαΐου 1914. Τὸ *Storting* (Βουλὴ) ἀποτελεῖται ἐξ 150 ἀντιπροσώπων, 50 τῶν πάλαι καὶ 100 τῶν ἄρρετων κοινοτήτων, ἐκλεγομένων ἐπὶ μίαν τριετίαν διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας.

Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἀνήκει εἰς ὅλους τοὺς πολίτας ἀφ' ὧν τῶν πάλαι ἡλικίας 23 ἐτῶν καὶ ἐκ τῶν διαμενόντων ἐπὶ πενταετίαν τοὐλάχιστον εἰς τὴν χώραν. Διὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλεκτικότητος πρέπει νὰ εἶναι τῆς ἡλικίας 30 ἐτῶν καὶ νὰ διαρκῆ τοὐλάχιστον ἐπὶ 10 ἐτη εἰς τὴν χώραν. Τὸ *Storting* συνέρχεται κατ' ἔτος κατὰ Ἰανουάριον ἔμνηνα καὶ ἐκλέγει τὸ 1/3 τῶν μελῶν αὐτοῦ διὰ τὸ *Lagting*. Τὰ 2/3 αὐτοῦ ἀποτελοῦν τὸ *Odelsting*.

Σημεία πολέμου. Ἐρῶθρὰ μετὰ κρᾶνον σταυροῦ πλατισομένου ὑπὸ λευκοῦ τοιούτου. Ἡ σημεῖα καταλήγει εἰς τρεῖς σχημαξ, αἱ δύο ἐρῶθρῆ, ἡ δὲ μεσσίξ κρᾶνῆ.

Σημεῖα ἐμπορίου ἡ ἰδίξ, ἀλλ' ἄνευ σχημάων.

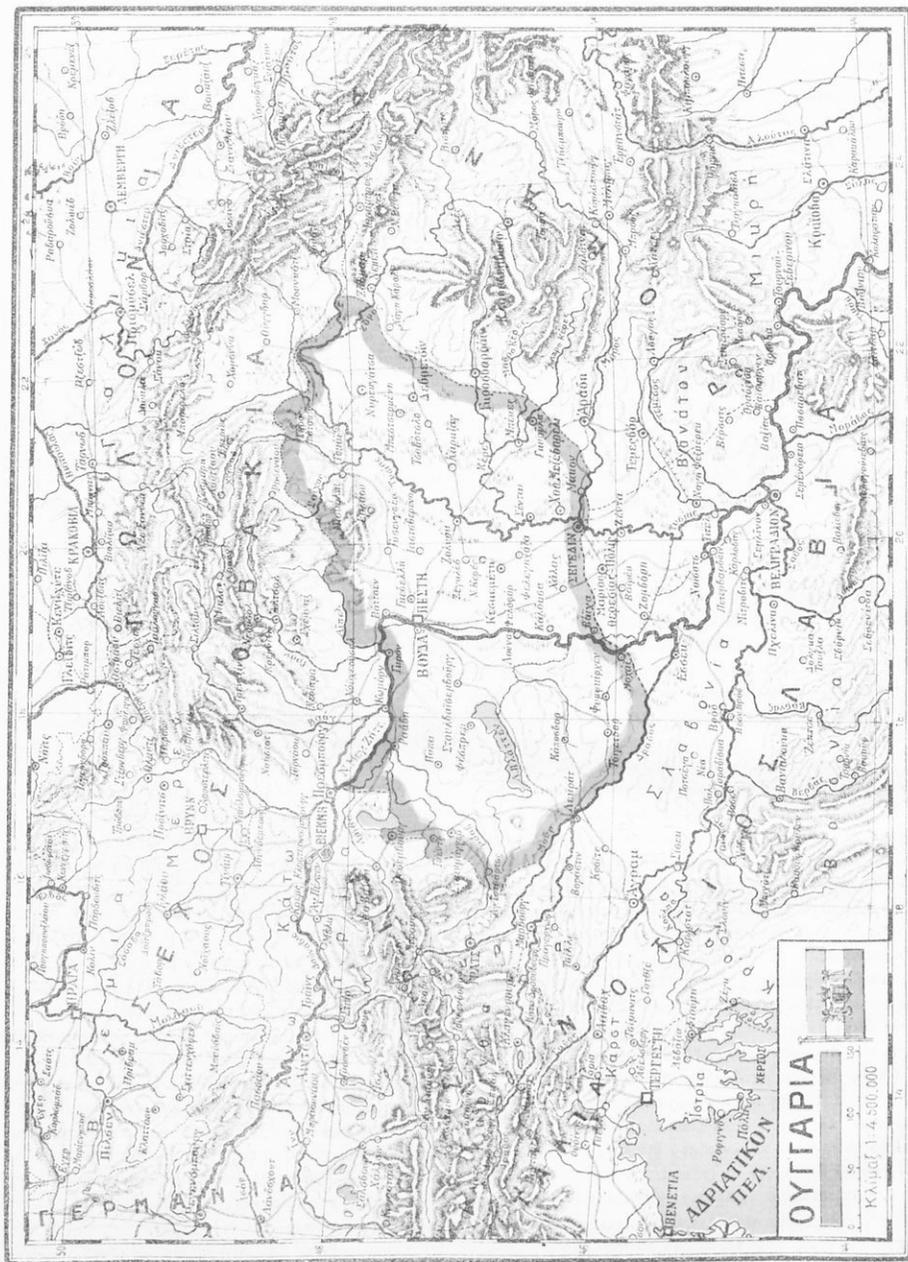
Κυριώτεροι πόλεις. — Πρωτεύουσα τῆς Νορβηγίας ἡ *Χριστιανία* (258000 κατ.), πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα λαμπρὸν λιμένα, πανεπιστήμιον, ἀστεροσκοπεῖον, βιομηχανίαν βυρσοδεφίας, χαρτοποιίας καὶ μέγα ἐμπορίον οἰκοδομικῆς ξυλείας. *Βέγγερ* (91000 κ.), ἐξαγωγικὸν κέντρον τῶν προϊόντων τῆς ἀλιείας.

Ἰροτγδέμη (55000 κατ.), παλαιὰ πρωτεύουσα, ἐνθα ἐστέφοντο οἱ βασιλεῖς. *Στάργκερ* (43778 κ.), *Ντράμμεν* (26000 κ.) καὶ *Χριστιανσάνδη* (16500 κ.), λιμῆνι πολεμικὸς εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Σκαγερρόκκ.

Συμπληρωματικὰ γνώσεις. — Τὰ **φιόδρ καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν**. Φιόδρ καλοῦνται ἐκτεταμένον, στενοὶ καὶ βαθεῖς κόλποι, οἵτινες δὲν ἐσκάφησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὰς προγενεστέρως γεωλογικὰς ἐποχάς. Αἱ χῶραι ἐνθα εὐρίσκονται τὰ φιόδρ ἐξείχον ὑπεράνω τῶν κυμάτων, ὡς δὲ οἱαι αἱ ἀνακύντουσαι γαῖαι, καὶ αὐταὶ ὑπέστησαν διαβρωτικὴν ἐνέργειαν, ὥστε νὰ σχηματισθῶσι κοιλιάδες ἐν αὐταῖς. Αἱ χῶραι αὐτοὶ ἐκαλύφθησαν βραδύτερον ὑπὸ παγετῶνων κατὰ τὴν κρυστάλλωσιν τοῦ ἐποχῆν. Οἱ παγετῶνες οὗτοι εἰσέδυσαν εἰς τὰς κοιλάδας, προστριβόμενοι δὲ ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων αὐτῶν ἐφθειρον καὶ ἐνεβάθυνον αὐτάς, ἔτι δὲ βραδύτερον, τακέντων τῶν παγετῶνων, τὸ ἔδαφος ἐταθε καθίζησιν. Τὰ φιόδρ λοιπὸν δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ παλαιὰ κοιλάδες, καλυφθεῖσαι ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Γενικῶς ταῦτα εἶναι ὃ τρώμος τῶν ξένων ναυτικῶν, παριστώων ὅμως τὴν καλλονὴν τῆς ἀγρίας φύσεως. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ τῆς *Σάννης* καὶ *Ἀρθαγγέρος*. Τὰ φιόδρ ἀποτελοῦν ἐπίσης βαθεῖς καὶ ἀρίστως λιμένας, καλῶς προφυλαττομένους. Ἀρκετὸς ἀριθμὸς μικρῶν πλέμων, ναυτικῶν καὶ ἀλιείων, ἔχει ἰδρυθῆ παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν φιόδρ ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀλιείαν τῶν φαλλανῶν καὶ τῶν γάδων, τοὺς ὁποῖους ἀλιεύουν εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ βορρᾶ. Οἱ κυριώτεροι λιμένες ἀλιείας εἶναι ἡ Χάμμερφεροτ καὶ ἡ Τρομξέ (10000 κάτοικοι).

Ἰστορικὴ ἀποψις τῆς Σκανδιναυκῆς χερσονήσου. — Πιλὴν ὀλίγων Φίννων καὶ Λαπώνων, οἵτινες κατοικοῦσι τὰ βόρεια τῆς χώρας, ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου ἀνήκουν εἰς τὴν γεωμικτικὴν φυλὴν. Οἱ Σκανδιναβοὶ καὶ ἰδίως οἱ Σουηδοὶ μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος διεδραμάτισαν σημαντικὸν πρόσωπον, κατορθώσαντες νὰ κατακτήσωσι κατὰ κυρίως χώρας τινὸς τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἐκτοτε ὅμως ὑπέστησαν σοβαρὰ ἀπολείας καὶ ἀπέβησαν μία ἐκ τῶν δευτερευουσῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Σκανδιναυκὴ χερσονήσος, ὡς εἶπομεν, ἀποτελεῖται νῦν ἐκ δύο βασιλείων ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀ-

λήλων, ἐχόντων ἴδιαι κυβερνήσεις καὶ βουλὰς, ἐνῶ μέχρι τοῦ 1905 διετέλουν ὑπὸ τὸν αὐτὸν βασιλεῦ (τῆς Σουηδίας *Όσκά Β'*).

Τελευταῖον ὅμως διὰ δημογραφίματος οἱ Νορβηγοὶ ἐξήγησαν τὸν τέλειον αὐτὸν χωρισμὸν ἀπὸ τῆς Σουηδίας καὶ οὕτω κατὰ τὸ 1905 ἡ Βουλὴ τῆς Νορβηγίας ἐξελέξατο βασιλεῦ αὐτὴν πρίγκιπα τῆς Λανγκμαρκίας καὶ ἀδελφὸν τοῦ ἀσπινήστου βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου *Κάρολος*, ὅστις ἀνέβη τὸν νορβηγικὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νάινος Ζ'*.

ΙΓ' ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

ΚΡΑΤΗ ΑΠΟΣΠΑΣΘΕΝΤΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Ἡ Φινλανδία ὑπέρεξεν ἄλλοτε παλαιὸν δουκάτον, προσαρτηθὲν ὑπὸ τῆς Ρωσίας καὶ ἤδη ἀπελευθερωθὲν καὶ διαμορφωθὲν κατόπιν τοῦ μεγάλου πανευρωπαϊκοῦ πολέμου εἰς δημοκρατίαν ἀναγνωρισθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τῶν μεγάλων συμμάχων.

Ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινοανατολικῆς παραλίας τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης (Βοθνικὸς κόλπος) καὶ ἔχει γήμεν ἀπὸ πληθῶν νήσων. Ἡ Φινλανδία χρησιμεύει ὡς γέφυρα μεταξὺ τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν καὶ τῆς Ρωσίας. Ἐδαφικῶς εἶναι τῆς αὐτῆς διαπλάσεως μὲ τὴν ἀνατολικὴν Σουηδίαν. Γενικῶς ἡ Φινλανδία εἶναι χώρα θερμῆν, καλλιεργηθὲν ὑπὸ ἀπερὶτον δασῶν, διατεταγμένων ποῦ καὶ ποῦ ὑπὸ μεγάλων λιμνῶν, συνδεομένων κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς ἀλλήλας, κατ' ἀκολουθίαν αὐτῆ θεωρεῖται ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τῶν ὑδάτων.

Τὸ ἔμβαδόν αὐτῆς, ἂν καὶ τὰ ὄρια τῆς δὲν ἔχουσιν εἰσέτι ὀριστικῶς κανονισθῆ, ἐν τούτοις ὑπολογίζεται εἰς 387546 τετραγ. χλμ. περίπου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν 4046 τετραγ. χλμ. ἅτινα κατέχουσιν αἱ περιφέρειαι τῶν λιμνῶν, τῶν ὁποίων τὰ περίε εἶναι κατὰ μῆκος ἐκ πενθῶν καὶ ἑξατῶν καὶ ἐν οἷς διατώπωνται πολυάριθμοι ἀγέλαι ἄρκτων, ἀλοπέκων καὶ λύκων. Συνεπείθ ὅμως τοῦ ἀκατάληπτου (ὄχρου καὶ παγετόδου) κλίματος καὶ τοῦ ἀγόνου τοῦ ἐδάφους, παρ' ὅλην τὴν ἄκραν φιλοπονήαν καὶ φιλεργίαν τῶν κατοίκων, ἡ γεωργία ὕστερον τῆς κτηνοτροφίας καὶ δασοκομίας, παράγασαν ὅπως δῆποτε ἐν ἀφθονίᾳ βελζαν, κριθῆν, γεώμηλα καὶ λίνον.

Οἱ κάτοικοι τῆς Φινλανδίας, ἀνερχόμενοι εἰς 3402593 περίπου (ἀναλογ. 10 κάτ. κατὰ τετραγ. χιλιόμετρον), ἀσχολοῦνται οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν ὕλοτομίαν, εἰς τὴν χαρτοποιίαν, εἰς τὴν παραγωγὴν πίσης, εἰς τὴν βυροσδεμίαν, εἰς τὴν καταρυσίαν τῶν δερμάτων, εἰς τὴν βαμβακοκλωστικὴν καὶ τὴν καταρυσίαν τοῦ καπνοῦ.

ΣΗΜ. Τὸ ὠραιότερον καὶ μεγαλύτερον καπνεργοστάσιον ἐν Φινλανδίᾳ εἶναι τὸ ἐν *Ἐλογκφορδ* λειτουργοῦν τοιοῦτον τὸ *Ἐλλνοβος* Χρησίδου.

Οἱ κάτοικοι 86 % εἶναι Φίννοι καὶ Σουηδοί. Κατὰ τὸ θρησκεῦμα πολλοὶ τούτων εἶναι ὀρθόδοξοι καὶ τινες διαμαρτυρούμενοι, Ἑβραῖοι καὶ τινες καθολικοὶ δόγματος. Τὸ σπουδαιότερον δὲ πάντων ἐν Φινλανδίᾳ εἶναι ὅτι ἡ παιδεία εἶναι διαδομένη πολὺ περισσύτερον, παρὰ εἰς οἰονδήποτε ἄλλο μέρος τῆς βορειοανατολικῆς Ἑυρώπης.

Ἐρατοὶ καὶ ἀσφαλεῖς λιμένες καὶ μεσημβρινὰ παράλια κείμενοι εὐνοοῦσι τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐν γένει θαλασσοπολίαν.

Προϋπολογισμός (1922). — Ἔσοδα 2176657985, ἔξοδα 2176658795 φιννικὰ μάρκα, 1 = 1 φρ.

Ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον 2926000000 φινν. μάρκα, εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον 3583000000.

Πολίτευμα. — Δημοκρατία. Σύνταγμα τῆς 17ης Ἰουλίου 1919. Ἡ Δίαιτα ἀποτελεῖται ἐκ 200 μελῶν ἐκλεγομένων διὰ 3 ἔτη διὰ καθολικῆς, ἡμίσεος καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας. Ὅλοι οἱ πολῖται, ἡλικίας 24 ἔτων ἡμικέρτων τῶν φύλων, εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξεμοι. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐκλέγεται δι' ἑξ ἔτη, δι' ἡμίσεος ψηφοφορίας τοῦ λαοῦ.

Τὸ ἀρχιεπίσκοπος τῆς *Ἀλάνδ* (*Aland*) ἀφωπλίσθη καὶ ὀδδοτεροποιήθη κατὰ τὴν συμβάνειν τῆς 20ης Ὀκτωβρίου 1921 μεταξὺ τῆς Γερμανίας, Ἀγγλίας, Δανίας, Ἑσθονίας, Φινλανδίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Δανίας, Πολωνίας καὶ Σουηδίας.

Ἐθνικὴ σημεῖα Ἀσκήν ὀρθογώνιον μετὰ κυανοῦ πτεροῦ, ψέροντος τὰ οὐκίσματα τῆς Φινλανδίας.

Κυριότερα πόλεις εἶναι τὸ *Ἐλογκφορδ* (188920 κάτοικοι) πρωτ. τῆς δημοκρατίας. *Ἄμπο* (58370 κάτ.) καὶ *Ὀϊλεμποργ* (21330 κ.), ἀμφότεροι ἑβραῖοι καὶ ἀσφαλεῖς λιμένες. *Κούπιο* (18725 κάτ.), ὠραία πόλιν ἡ καμμένη μεταξὺ λιμνῶν. *Βίμποργ* (30000 κάτοικοι) καὶ *Τάμπερο* (47830 κάτ.).

ΠΟΛΟΝΙΑ

Ἡ παλαιὰ Πολωνία περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος διαλύθησα διενεμηθῆ μεταξὺ Ρωσίας, Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ τελευταίου πανευρωπαϊκοῦ πολέμου ἡ ὀσσηκὴ κυβερνήσις εἶχε δώσει εἰς τὴν Πολωνίαν ὀριστοὺς ὑποσχέσεις περὶ ἀπελευθερώσεώς της. Καταλυθεῖσις ὅμως μετὰ τινὰ χρόνον τῆς τῆς ὀσσηκῆς κυβερνήσεως ἡ Πολωνία διὰ τῶν συνθηκῶν τῶν Βερσαλλίων καὶ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ συνεστάθη εἰς δημοκρατίαν.

Ἡ ἄρι ἰδρυθεῖσα δημοκρατία τῆς Πολωνίας ἀπετελέσθη 1) ἀπὸ τὰς πολωνικὰς ἐπαρχίας, αἵτινες ἄνῃον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰς τὴν ὀσσηκὴν αυτοκρατορίαν, 2) ἀπὸ τοῦ μεγαλύτερον καὶ σημαντικότερον

ρον μέρος της αυστριακής Γαλιτίας και 3) από του ανατολικού μέρους της μεγάλης γερμανικής επαρχίας Πόζεν και τινών επαρχιών της ανατολικής Πρωσίας.

Ἡ Πολωνία ἔχει ἔμβαδὸν 385000 τετραγ. χίλιον. καὶ πληθυσμὸν περὶ τὰ 28 1/2 ἑκατομμύρια κατοίκων.

ΣΗΜ. Ἐκ τούτων 3 1/2 ἑκατομμ. εἶναι Γερμανοί, 3 1/2 ἑκατομμ. Ρουθήνοι, 750 χιλ. Ρωσολιθουνοὶ καὶ σημαντικὸς ἀριθμὸς Ἑβραῖοι. Πάντως οἱ γνήσιοι Πολωνοὶ δὲν ὑπερβαίνουναι τὰ 18 1/2 ἑκατομμύρια.

Ἔδαφος. Σύντομος τοπογραφικὴ ἀπογίς. — Τὸ βόρειον μέρος της Πολωνίας εἶναι χθαμαλὸν βαθύπεδον, σχηματίζον πλείστα ἔλη καὶ καλυπτόμενον ὑπὸ ἀπεραντῶν δασῶν καὶ ἀμυδῶν λόφων. Ὀλίγον νοτιότερον ἀπαντᾷ τὴ σχινογενὴ ἀπεραντὸν πεδιάδα πολὺ σπανίως διακοπτομένην ὑπὸ λόφων τινός. Εἰς τὴν περιοχὴν της επαρχίας Πόζεν, μεταξὺ τῶν πόλεων Βαρσοβίας καὶ Κάλλις καὶ τῶν πέριξ τοῦ Λουβλίνου, τὸ ἔδαφος εἶναι ἀργιλλώδες καὶ γόνιμον, τοῦ ὑπολοίπου ὄντος ἀμυδῶδους. Παρὰ τὸν ποταμὸν Μπούγι καὶ τὸν ἄνω Βασιούλαν σχηματίζονται πολυἀριθμοὶ δινες. Πρὸς τὸ νοτιότερον μέρος συναντᾷ τὴς πεδιάδας καὶ πολλοὺς λόφους οὔτινες ἐνιαχοῦ διακόπτουσι τὰς πεδιάδας ἀνερχόμενοι εἰς ὕψος μέχρις 600 μέτρων. Ἐνταῦθα εὐρίσκονται τὰ πλούσια πολωνικὰ ἀνθρακωρυχτεία, ἔτι ἀνατολικότερον συναντᾷ τὴς ἐλάδι παρθένα δάση, ἅτινα εἶναι τόσον πυκνὰ, ὥστε δυσκόλως εἰσδύουσι ἐν αὐτοῖς καὶ αἰτὰ ἀκόμη αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ ὅποια ἐκτείνονται μέχρις ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων τῶν ἑλῶν τοῦ Πριπέτ. Ἐντὸς τῶν δασῶν τούτων φύονται δένδρα, ἅτινα ἀνέρχονται εἰς ὕψος 20-30 μέτρων, εὐθέα κατὰ τὸν κορμὸν ὡς λαμπάδες, καὶ περὶ τὰ 100 ἄλλα εἶδη δένδρων, παραγόντων ἄφθονον οἰκοδομήσιμον ξυλείαν. Ἐντὸς τῶν δασῶν τούτων διατιῶνται καὶ πληθῆς ἐλάφων.

Μέρος τῶν ἑλῶν τοῦ πολωνικοῦ τούτου ἔδαφους μετεβλήθη δι' ὑδραυλικῶν ἔργων εἰς γόνιμον ἔδαφος· δηλ. εἰς καλλιεργήσιμον ἔδαφος καὶ εἰς λιβάδια.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα της Πολωνίας εἶναι ψυχρὸν, ἀλλ' ὑμεῖον.

Ποταμοί. — Ὁ Βιστούλας καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Πίλιζας, Ναρεβ καὶ Μπούγι χρησιμεύον ὡς μέσα συγκοινωνίας μετὰ της ἀνατολικῆς Βαλτικῆς θαλάσσης.

Διὰ τὸν ὕψων καὶ ὀλιγοδαπάνων τούτων ὁδῶν ὡς καὶ διὰ τῶν εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἐκβαλλόντων ποταμῶν Δνιπέρου, Δνιστέρου καὶ Προῦθου μεταφέρονται κυρίως μεγάλα ποσότητες ξυλείας.

Φυτικὰ, ὀρυκτὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα. — Ἡ περὶ τὰ ἀνατολικά Κορπάθια πολωνικὴ χώρα εἶναι λιαν γόνιμος, ἀπέχει δὲ ἄλλοτε τὸν αὐθιγὸν ὄμιον της χώρας καὶ διὰ της μεγάλης κτηνοτροφίας αὐτῆς τὸν μεγαλύτερον προμηθευτὴν κοβάιτος εἰς τὴν πόλιν της Βιέννης. Ἡ Πολωνία εἶναι χώρα αὐτάρκης εἰς δημοφιλικοὺς καρπούς, ἂν καὶ εἰς πλείστα μέρη της ἀνατολικῆς Πολωνίας ἡ γεωργία εὐρίσκειται εἰς πρωτόγονον κατάστασιν, τὰ δὲ χημικὰ λιπάσματα εἶναι πάντῃ ἀγνωστα. Αὐτὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἡ καλλιεργήσιμος γῆ ὑπόκειται εἰς τοιαύτῃ σχεδὸν ἀγρηνάκειαν. Τὸ νότιον μέρος της Πολωνίας διευτέρει πολλοὺς ἔκπους καὶ διάφορα ἄλλα κτήνη, διὰ δὲ της ἀνεπτυγμένης ὀρυθοτροφίας της ἐξέγει πολλά φά, ἂν καὶ συνεπεία τοῦ πολυετοῦς πολέμου ἡ κτηνοτροφία ἐπείσθη σημαντικὴν μείωσιν. Τὸ ἔδαφος της Πολωνίας κρύπτει πολλοὺς θησαυρούς, οἱ ὅποιοι ὑπερηθῶν τὴν βιομηχανίαν της. Συνέχεια τῶν Σιλεσιανῶν ἀνθρακωρυχσιων εἶναι τὰ πολωνικὰ τοιαῦτα της Νιου-πρόβας, ἐξικνούμενα μέχρι της Κρακοβίας, ἔτιθα ὑπάρχουσι 300 ἔργοστασία ἀπαγορεύοντα 150000 ἔργατάς. Τὰ σιδηρορυχτεία της ἐκμεταλλεῖονται ἐπίσθεν μετὰ ἧλίου. Τὰ ἀπεραντὰ ἀκτωρυχτεία της Βιλιτζας καὶ της Μλόχνας παράγουσιν ἄφθονον ἄιας, αἱ δὲ πετρελακοπηγαὶ τοῦ Μπόρι-λιβ καὶ της Σόδνας ἀποτελοῦσι τὴν τρίτην πηγὴν πετρελαίου τῆς Εὐρώπης.

Σάξονες, Σιλεσιανοὶ καὶ Γερμανοθηεοὶ ὑφαντουργοὶ ἐδημοούργησαν αὐτὸν μεγάλην βιββικοβιομηχανίαν εἰς τὴν πόλιν Λόδς καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς με κέντρον τὸ Λόβιτς. Τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν ἀνωτέρω ἔργοστασιῶν καταναλίσκονται ἐν Ρωσίᾳ. Ἡ Βαρσοβία καὶ τὰ περὶχωρα αὐτῆς εἶναι κέντρον βιομηχανίας χημικῶν προϊόντων, διαφόρων μηχανημάτων καὶ σακχαροποιίας.

Συγκοινωνία, βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων, κοινωνικαὶ συνθήκαι. — Ἐκτὸς τῶν ἄλλοτε προσωσικῶν ἐπαρχιῶν ἐλάχιστα ὑπάρχον ἐν Πολωνίᾳ σιδηροδρομικὰ γραμμὰ. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ὑπάρχουσι τρεῖς κυρίως σιδηροδρομικὰ γραμμὰ, ἄγουσαι πρὸς τὴν Πετρούπολιν καὶ τὴν Μόσχαν. Ὅδοί, ἐκτὸς τῶν ἄλλοτε ἐπαρχιῶν της Πρωσίας, ὀλίγιστα ὑπάρχον, ἐλλείπει καταλήξον ὄλικῶς πρὸς στρωθῶν, διακοπτόμενα οὐχὶ σπανίως καὶ ὑπὸ ἑλῶν.

ΣΗΜ. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1920 τὸ μήκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν της Πολωνίας ἀνήρχετο εἰς 15683 χιλιόμετρα.

Προκειμένου περὶ της ζωῆς τῶν κατοίκων εἰς τὴν ὑπαίθριον χώραν, οἱτοὶ διάγουσιν ἐντὸς ξυλίνων οἰκῶν με στέγας ἐξ ἄχουρου, συνθεομένων μετ' ἄχυρῶνων καὶ στάβλων. Αὐταί εἶναι ἐκτι-

ομένοι ἀμφότεροισιν ἐπὶ τῆς μόνης ὁδοῦ τοῦ χωρίου, συνήθως μὲν ἐν μίῳ μὲγα δωμάτιον σκοτεινόν, ἐν ᾧ διατίθεται ἀνθυγιεινὸς δολιχόστρος οἰκογένεια. Τὸ ἔδαφος τῶν κατοικιῶν τούτων εἶναι ἀκαθαίρων, ἵ δὲ ἐνοικιοὶ σανατορλιζοῦνται μετὰ τῶν ζώων!

Προϋπολογισμός (1921). — *Εσοδα 135166702306 μάρκα, ἔσοδα 208961184895 μάρκα.

Ἐμπορίον εισαγωγικόν (1920) 3529711000 καὶ ἔμπορίον εξαγωγικόν 620315000 μάρκα.

Στρατός καὶ στόλος. — *Ὁ ἐν ἐνεργείᾳ στρατός ἀνέρχεται εἰς 250000 ἄνδρας, ἐξ ὧν 17000 ἄξιωματικοί. Ἡ διοργάνωσις αὐτοῦ γίνεται κατὰ τὸ σύστημα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ.

*Ὁ στόλος αἰχμαῖται ἐκ δύο κανωνιοφόρων, 6 τορπίλων (ἄλλοτε γερμανικῶν), 10 πλοίων ἱστοφόρων, γρησίμων εἰς ἐξέσκαψαν εἰδικῶν ναυτῶν, καὶ ποταμίον πλοίων, ἀποτελούμενον ἐκ 4 τεθωρακισμένων μονιθῶν καὶ ἐκ 30 μικρῶν ἀεροπλοίων.

Πῶς ἔχει διανεμηθῆ ὁ πληθυσμός. — Παρὰ τὸ Σίβειρε καὶ τὸ Λοβλίτον κατοικοῦν 420000 *Ρωσθῶν. Εἰς τὴν προσηνὴ τῆς Σουβάλ κατοικοῦν 350 χιλ. Λεττονοί, παρὰ τὸν ἴνω Βιστούαν καὶ τὸ Λότε καὶ πρὸς αὐτοῦ, ὡς καὶ εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Χόλυ, κατοικοῦν 1750000 Γερμανοί. *Ὁ μεγαλύτερος ἔθνος ποθιθὸς τῶν κατοίκων τῆς χώρας εἶναι Πολωνοί. Οἱ *Ἐβραῖοι ἀποτελοῦν τὰ 15% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, ὁμοίῳ δὲ ἰδιόζῳσαν γερμανικὴν διάλεκτον. Εἰς 73 ἐκ τῶν 116 πολωνικῶν πόλεων οἱ *Ἐβραῖοι ἔχον τὴν πλειονοψηφίαν, εἰς τὴν Βαρσοβίαν εἶναι 40% καὶ εἰς τὸ Λότε 25%. Τὸ ἔμπορίον εὐροίωμα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς γεωθεῶς τῶν, ἡ ἡμιονική ἔθνη εἰς τὴν βλαθρον χώραν, εἰς τὰς ἄγροτικὰς ἐν γένει κώμας ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοῦς.

Πολίτευμα. — Δημοκρατία. Ἀναρχοῦς τῆς ἀνεξαρτησίας (ἀπὸ τῆν *Ρωσίαν) τῆ 5 Νοεμβρίου 1916 καὶ τῶν προκηρῆσεων τῶν αὐτοκρατόρων Γερμανίας καὶ Ἀυτοκρατορίας. Ἀναγνώσις τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς ὑπὸ τῶν σομαχίων τῆ 28ῃ Ἰουνίου 1919. Σύνταγμα τῆς 17ης Μαρτίου 1921 ἰσχύον ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουνίου 1921 καὶ loi de transition τῆς 18ης Μάϊου 1921. *Ὁ ἐκλογικὸς νόμος τῆς 28ης Ἰουλίου 1922 ὀρίζει 444 βουλευτὰς καὶ 111 γερουσιαστὰς. Ἡ Πιάσα ἐκλέγεται ἐπὶ μίαν πενταετίαν, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας διὰ καθολικῆς, ἡμῆρας καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἔχοντων συμπληρωμένον τὸ 21ον ἔτος τῆς ηλικίας τῶν (ἡλικία διὰ τὸ ἄξιωμα τῶν βουλευτῶν τὸ 25ον ἔτος συμπληρωμένον). Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν ἡλικίας τοὐλάχιστον 40 ἐτῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ὁσίων ὁ ἀριθμὸς δὲν θῶνεται νὰ ὑπερῶ τὸ τέταρτον τῶν μελῶν τῆς Διαιτέης. *Ὁ ἐκλογεὺς πρέπει νὰ εἶναι ἡλικίας 30 ἐτῶν.

*Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκλέγεται δι' ἐπὶ ἔτη ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῆς ἐθνικῆς συνέλευσεως (Γερουσία καὶ Διαιτα). Οὗτος ἐπιρρίζει καὶ ἀπολθεῖ τὸν πρόεδρον τοῦ συνεδρίου τῶν ὑπουργῶν καὶ τοὺς ὑπουργούς, τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ τοὺς ἄξιωματικούς. Ἐν καιρῷ πολέμου ἔχει τὴν γενικὴν ἀρχὴν τοῦ στρατοῦ. *Ὅλα τὰ διατάγματα προσωπογράφοντο ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συνεδρίου ἢ ὑπὸ τῶν ministres respectifs, οἱ ὅποιοι ὑπέχον καὶ τὴν εὐθύνην. *Ὁ πρόεδρος ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Διαιτέης.

Ἐθνικὴ σημαία δύο ταινία λευκαὶ καὶ ἐρυθραί, ἐναλλὰξ τοποθετημέναι ὄριζοντίως. Σημαία ἔμπορίου καὶ πολέμου ἡ ἴδια, μὲ τὴν διαφοράν ὅτι ἡ λευκὴ ταινία καλύπτεται ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν οἰκοσῶμων.

*Ἐπισημότερα πόλεις. — Εἰς τὸ κέντρον τῶν περὶ τὸν ποταμὸν Βιστούαν χωρῶν, ὡς καὶ περὶ τὴν διασταύρωσιν τῶν κυριωτέρων σιδηροδρομικῶν ἄστειρων, κεῖται ἡ Βαρσοβία (931 χιλ. κίτοικοι), πρωτ. τῆς δημοκρατίας τῆς Πολωνίας. Λότες (452 χιλ. κίτ.), κείμενον ΝΑ. τῆς Βαρσοβίας, εἶναι ἡ κυριωτέρα βιομηχανικὴ πόλις τῆς χώρας συνιστάμενη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ γερμανικῶν ἐργοστασίων. Εἰς τὴν νέως γερμανικὴν ἐπαρχίαν Πόζεν κεῖται ἡ ἑθνομικὴ πόλις Πόζεν (181 χιλ. κίτ.), κέντρον σπουδαιότητος βιομηχανίας, ἔμπορίας καὶ συγκοινωνίας. Μπρόμπερ (62 χιλ. κίτ.), πόλις ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ὁμοιότητι διώρυγος καὶ τοῦ ποταμοῦ Νόε, ἔμπορικὸν κέντρον ἐυλείας κυρίως καὶ δημοτικῶν. Ἡ ἀρχαία πόλις Γρέζεν (28 χιλ. κίτ.) ἐνθα ἐστέοντο ἄλλοτε οἱ βασιλεῖς τῆς Πολωνίας. Ἐν τῇ πολωνικῇ χώρᾳ ὑπῆρχον ἄλλοτε ἰσχυρά φροῦρα, τὸ Μπρόστ Λιτόβα (56 χιλ. κίτ.), ἐνθα συνομολογήθη τελευταίως ἡ γνοστή μεταξὺ τῶν νικητῶν Γερμανῶν καὶ τῶν ἡττηθέντων *Ρώσων συνθήκη. Ἄλλα φροῦρα εἶναι τὸ Νόβο Γεωργέσκη, τὸ Ποντόσκη, τὸ Λόμα καὶ τὸ Γροῦνδον. Εἰς τὴν Πολωνίαν παρεχορήθη, δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων, διάδρομος, δι' οὗ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ ἐλευθέρου λιμένος Λάντση. *Ὁ διάδρομος οὗτος ἀκολουθεῖ τὸν ὄσον τοῦ Βιστούα, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν παραλήλως τοῦ ὄσου τούτου σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, χωρίζον οὕτω τὴν ἀνατολικὴν Πρωσίαν ἀπὸ τῆς δυτικῆς.

Σύντομος ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς Πολωνίας μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. — Τὸ βασίλειον τῆς Πολωνίας Ἰδρύθη τὸν 9ον αἰῶνα. Ἡ πρώτη δυναστεία, ἡ τῶν Πιάστ (Piast), ἀντικατεστάθη κατὰ τὸ 1382 ὑπὸ τῆς Γιαγκελλόν (Jagellons), κατὰ τὸ δίδστημα τῆς ὁποίας τὰ πολωνικὰ σῶνα ὑπερέβησαν τοὺς ποταμοὺς Δουίαν καὶ Λίππερον. Ἄλλ' ἡ δυναστεία αὕτη ἐξέλιπε κατὰ τὸ 1572 εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Σιγισμόνδου ἡ Αὔ-

γούτου Α'. Ἐκτοτε τὸ στέμμα ἔγινεν ἐκλεκτικόν, διότι ὁ τελευταῖος οὗτος μονάρχης, ἀποθάνων, δὲν ἀφῆκεν ἀπογόνους, ὁ δὲ Ἐρζόκις τοῦ Βαυλοῦ, μέλλων βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἐξελέγη τότε μονάρχης.

Ὁ Σοβιέσκυ, ὁ νικητὴς τῶν Τούρκων, προσέδωκε σημαντικὴν λάμπην εἰς τὴν Πολονίαν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, βραδύτερον ὅμως, μετὰ 100 περίπου ἔτη, ἤρριξεν ἀπροσδοκίτης καὶ ἀθεραπεύτως ἡ καταστροφὴ τῆς χώρας ταύτης.

Ἡ στάσις τοῦ Βάρ (1768) ἐναντίον τῶν Ῥώσων κατέληξε κατὰ τὸ 1772 εἰς τὸν πρῶτον διαιετισμὸν τῆς Πολονίας μεταξὺ Ῥωσίας, Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας.

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος τοῦ 1792 ἔδωκεν ἀρομὴν εἰς τὴν Ῥωσίαν νέας ἐπεμβάσεις. Προδοθεῖσα ὑπὸ τῆς Πρωσσίας ἡ Πολωνία, ὑπέστη καὶ δευτέρου διαιετισμὸν (1793) παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τοῦ γενναίου Κισκιουτσκο. Διηγουνται μάλιστα, ὅτι ὁ, ἐνδόξος οὗτος πατριώτης, ἠγηθεὶς ὀριστικῶς κατὰ τὴν μάχην τῆς Μασιεγκόβιτς (4 Ὀκτωβρίου 1794) ἠκούσθη προσφέρειν τὴν ἀπενομιζομένη ταύτην γρῦν-γῆν «*Piis Poloniae!*», ἔκφρασις χρησιμοποιουμένη ἔκτοτε εἰς ὅλας τὰς γλώσσας εἰς ἔνδειξιν ὑπεράτης ἀπελπισίας. Ὁ ἥρωϊκὸς ὄμιος Κισκιουτσκο κληθήτην ἐν ἔκφρασι ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς βλασφημίαν.

Τρίτος καὶ τελευταῖος διαιετισμὸς μεταξὺ Αὐστρίας, Ῥωσίας καὶ Πρωσσίας διέγραψε τὴν Πολωνίαν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐθνῶν.

Κατὰ τὸ 1807 ἡ συνθήκη τοῦ Τιλσίτ ἔδωκε τὴν ἀνεξαρτησίαν εἰς μικρὸν τμήμα τῆς Πολονίας, ὅπερ ἀπεσπασθῆ ἐκ τῆς Πρωσσίας καὶ μετεβλήθη εἰς δουκάτον τῆς Βαρσοβίας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Φρειδερίκου Αὐγούστου, βασιλέως τῆς Σαξονίας. Ἄλλ' αἱ συνθήκαι τοῦ 1815 ἤρυσαν τὸ δουκάτον τοῦτο μετὰ τῆς Ῥωσίας, χορηγησάσης ταύτης ἐλευθερίας τινάς εἰς τοὺς Πολωνούς.

Ἄμα τῇ εἰδήσει τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830, ἐξερράγη ἔθνικὴ ἐπανάστασις ἐν Πολονίᾳ. Ἡ ἐξέγερσις αὕτη κατεστάλη σκληρῶς, οὐκᾶντα δὲ (ῥωσικαὶ αὐτοκρατορικὰ ἐγκύκλιαι) ἀφῆρσαν ἀπὸ τὴν χώραν ταύτην ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ὑπενδμῆξῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Κατὰ τὸ 1863 ἐξερράγη νέα ἐπανάστασις· ὁ ἥρωϊσμός τῶν Πολωνῶν στρατιωτῶν (Pancbeurs) δὲν κατώρθωσε νὰ φέρῃ τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα καὶ εἰς μικρότερον διάστημα τοῦ ἔτους ἡ ἐπανάστασις εἶχε κατασταλῆ.

ΕΣΘΟΝΙΑ, ΛΕΤΤΟΝΙΑ, ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

Τὰ τρία ταῦτα νέα κράτη κείνται παρὰ τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς, καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα συνεκροτήθησαν ἀπὸ τὰς ἄλλοτε τρεῖς ῥωσι-

κὰς ἐπαρχίας *Κουρλανδίαν, Λιβονίαν* καὶ *Ἐσθονίαν*, ἡ δὲ Λιβονία περιέλαβεν ἄκαιαν σφεδρὴν τὴν χώραν τὴν κειμένην μεταξὺ τῆς *ἀνατολικῆς Πρωσσίας* καὶ τῆς πόλεως *Βίλνας*. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς ἀνοήτους χώρας ἀποκρίσθησαν κατὰ καιροὺς πολλοὶ Γερμανοί, ἐνομιζέτο ὅτι οὗτοι κατέκρινον βασιμῆδον τὰς χώρας ταύτας. Ἦδη ὅμως αὐτὰ ἀπετέλεσαν τρεῖς ἀνεξαρτήτους δημοκρατίας, εἰς αἷς περιελήφθησαν μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν δύο πρώτων χωρῶν ὑπὲρ τὰς διακοσίας χιλιάδας Γερμανῶν. Τὰ ὅρια τῶν ἀνοήτερον τρεῶν δημοκρατιῶν ὡς καὶ τῆς Φινλανδίας, ἂν καὶ δὲν ἔχουν εἰσεῖτι ἐπακριβῶς καθορισθῆ, ἐν τοῖσι τὸ *ἐμβαδὸν* καὶ ὁ *πληθυσμὸς* αὐτῶν δύναται νὰ ὑπολογισθῶσιν ὡς ἑξῆς:

ΕΣΘΟΝΙΑ

Τὸ *ἐμβαδὸν* τῆς Ἐσθονίας ἀνέρχεται εἰς 47550 τετραγ. χιλίωρ. ὁ δὲ *πληθυσμὸς* αὐτῆς εἰς 1190000 κατ. ἧτοι 23 *κάτ.* ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χιλίωμτρον. Πρῶτ. τῆς Ἐσθονίας εἶναι ἡ παράλιος πόλις *Ρεβιά* (12' 000 κ.), ἕτεραί πόλεις εἶναι τὸ *Λορπά* (50000 κ.), τὸ *Νάρβω* (27000 κ.) καὶ τινες ἄλλαι.

Πολίτευμα. — Δημοκρατία. Σύνταγμα τῆς 15ης Ἰουνίου 1920. Ἡ συνέλευσις ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς Βουλῆς, *συνερχομένης* κατ' ἔτος καὶ ἀποτελομένης ἐξ 100 μελῶν, ἐκλεγομένων ἀπὸ τριετίαν δι' ἄμεσον, ρωσικῆς καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἔχοντων συμπειλημένον τὸ 20ῦν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἐθνικὰ χρώματα Κρανῶν, μέλαν, λευκόν.

ΛΕΤΤΟΝΙΑ

Ἐμβαδὸν 65790 τετραγ. χιλίωρ. — *Πληθυσμὸς* (ἀπογρ. 1922) 2500000 κατ. ἧτοι 28 *κάτ.* ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χιλμ. Κατὰ τὴν θρησκείαν εἶναι 57,9% *διαμαρτυρόμενοι*, 23,5% *καθολικοί*, 8,7% *ὀρθόδοξοι*, 5% Ἰσραηλιταὶ καὶ 4,9% ἄλλων δογμάτων.

Ἐπισημότεραι πόλεις. — *Ρίγα* (270 χιλ. κάτ.), πόλις βιομηχανος, ἐκτιμῆται ἐντὸς τοῦ μυζοῦ τοῦ κόλπου τῆς Λιβονίας καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ *Λόνα*. *Λιμπίον* (70 χιλ. κάτ.) καὶ *Βινδιάου*, πόλεις ἀμφοτέραι παράλιαι ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς. *Αἰνταμπου* (40 χιλ. κάτ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Δύνα καὶ τὴν οὐδροδρομικὴν γραμμὴν τὴν ἀγρῶσαν εἰς Πετρογράδ (Πετρούπολιν).

Πολίτευμα. — Ἀβασίλευτος δημοκρατία ἀνακηρυχθεῖσα τῇ 18ῃ Νοεμβρίου 1918. Σύνταγμα τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1922 ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 7ης Νοεμβρίου 1922. Ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία τοῦ κράτους ἀνήκει εἰς τὸν λεττονικὸν λαόν. Ἀντιπρόσωπος τῆς ἐξουσίας εἶναι τὸ *κοινοβούλιον*, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἐξ 100 μελῶν, ἐκλεγομένων ἀπὸ τριετίαν διὰ καθολικῆς, ἀμέσου καὶ ρωσικῆς ψηφοφορίας. Ἐκλογεῖς καὶ ἐκλεξι-

Κριώτερες πόλεις. — Κόβνο (90300 κάτ.), πρωτεύουσα, παρά τὸν ποταμὸν Μέντ. Γρόδο (61600 κάτοικοι), Σουβάλι (31600 κ.) καὶ Σζίβιλ (31300 κάτοικοι).

Πολίτευμα. — Δημοκρατία. Ἀνακήρυξις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆ 16ῃ Φεβρουαρίου 1922. Ἀνεγνωρισμένη «de jure» ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῶν πρεσβυτέρων τῆ 200 Δεκεμβρίου 1922. Ἡ ὑπεράτιξ ἐξουσία τοῦ κράτους ἀνήκει εἰς τὴν Διάιτην, ἐκλεγείσαν τῆ 11ῃ Ὀκτωβρίου 1922 διὰ μίαν τριετίαν (73 μέλη ἐν ὅλῳ, ἐκ τῶν ὁποίων 38 δημοκρατικοί, 19 σοσιαλδημοκρατικοί, 11 σοσιαλισταί, ὁ κομμουνισταί). Ἡ κυβέρνησις ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, ὅπως ταυτοχρόνως καὶ γενικὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ. Ὁ πρόεδρος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς Διαίτης καὶ τῆς προκηρύξεως νέων ἐκλογῶν. Τὸ σύνταγμα δύναται νὰ τροποποιηθῆ, ἐὰν τῆσδε πρостаθῆ ὑπὸ 50000 ἐκλογῶν. Ἡ Διάιτη ἀποφασιζέται περὶ τοῦτου.

Ἔθνικα χρώματα. Κίτρινον, πράσινον, ἐρυθρὸν. Σμῖα τῶν κράτους. Τὸ αἰκόνημον ἐν μέτρῳ τῶν ἐθνικῶν χρωμάτων.

ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Ὄρια. — Ἡ Οὐκρανία ἐκτείνεται ἀνατολικῶς τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ῥουμανίας. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Οὐκρανίας εἶναι 4643000 τετραγ. χλμ. καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς 25800000 κάτ. ἴηται 56 κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χλμ.

Προϋπολογισμός. — Ἐσοδα 453914425 ῥούβλια, ἔξοδα 408160682 ῥούβλια.

Κριώτερες πόλεις τῆς Οὐκρανίας εἶναι τὸ Κίεβον πρωτ. (365500 κάτ.), ἱερὰ τῶν Ῥώσων πόλις παρά τὸν Ἀνίπερον ποταμὸν. Χαρκὸβ (284 χιλ. κ.), ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον. ΝΑ. τῆς Χαρκὸβ κεῖται ἡ Πολτάβα (71 χιλ. κ.), ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν ἔτει 1709 νίκην τοῦ μεγάλου Πέτρου ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Καρόλου τοῦ ΙΒ'. Ὀδησοῦς (434800 κάτ.), κεμένη ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξεινίου πόντου, πόλις ἡμπορικότητι, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἐγκατεστημένοι πολλοὶ Ἕλληνες. Ἐν αὐτῇ ἰδρύθη ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ἡ ὁποία παρεσκεύασε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἐπίσης ἐν αὐτῇ ἐτάθη ὁ πατριωτικὸς Ῥηγητικός ὁ Ε', τοῦ τοῦ ὁποίου τὰ ὄσα κατόπιαν μετεμοιοθήσαν εἰς Ἀθήνας. Αικατερινοσλάβ (164 χιλ. κ.), Νικολάεφ (108 χιλ. κ.), ἡμπορικὸς καὶ πολεμικὸς ναυστάθμος ἐν τῷ Εὐξεινῷ πόντῳ. Ἐλισαβετγράδ (77 χιλ. κ.), Χερσὸν (74 χιλ. κατ.), παρὰ τὰς ἐπιβολὰς τοῦ Ἀνίπερου ποταμοῦ. Ταϊγάνον (72 χιλ. κατ.), παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀζοφικῆς, μέγα κέντρον ἔξαγωγῆς σιτηῶν. Ῥοστόβ (130 χιλ. κατ.), παρὰ τὰς ἐκβολὰς εἰς τὸν Δόν (π. Ταυαίος). Εἰς τὰς δύο τελευταίας πόλεις κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες. Ἐν τῇ Κομαίικῃ

χερσονήσῳ κυριώτεροι πόλεις εἶναι ἡ Συμφερόπολις (75 χιλ. κατ.), καὶ ἡ Σεραιοπόλις (70 χιλ. κατ.), ὀχυρὸς λιμὴν μετὰ πολεμικοῦ ναυστάθμου. Κατὰ τὸ 1854 κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἀγγλοῦσων διαρκούντος τοῦ κομμαικοῦ πολέμου. (Χερσὸν τῶν Βεζουαντῶν χορών). Καὶ ἡ κατὰ τὴν ΝΑ. ἀκτὴν καὶ ἐν τῷ θαλασσίῳ κλίματι τῆς χερσονήσου κεμένη Ἀρβάτι.

Πολίτευμα. — Ἡ συνέλιξις τῆς Μόσχας τῆς 28ῃς Ὀκτωβρίου 1920, ἐπισημαίνει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Οὐκρανίας καὶ τῆς σοβιετικῆς Ῥωσίας συνένεστις ταυτοχρόνως οἰκονομικῆν καὶ πολεμικῆν ταμικαίαν μεταξὺ τῶν δύο δημοκρατιῶν, ἴηται ἡνωμένως ἐπιμελητεῖς πολέμου, ναυτικοῦ, ἐξωτερικοῦ ἡμπορίου, ἐθνικῆς οἰκονομίας, οἰκονομικῶν, δημοσίων ἔργων, ὁδῶν, ταχυδρομείων καὶ τηλεγραφεῖων μὲ ἔδραν τὴν Μόσχην καὶ ἀντιπροσωπίας εἰς τὸ οὐκρανικὸν συνέδριον τῶν ἐπιτερόρων τῶν λαῶν. Οἱ ἄλλοι κλάδοι διοικήσειον συμπαραλαβανόμενον καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, εἶναι κοινωμιμένοι.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος δύο κόμματα ἀμφισβητοῦν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν ἐξουσίαν, ἡ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία τῆς Οὐκρανίας καὶ ἡ ἐλευθέρη δημοκρατία républicaine démocratique.

Ἡ ἀνωτέρα νομοθετικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ προτρογὴ εἶναι τὸ συνέδριον τῶν πνευοκρατικῶν συμβούλων, ἀντικαθιστάμενον κατὰ τὸ διάστημα τῆς διακοπῆς τῶν συνεδριάσεων του ὑπὸ τῆς πνευοκρατικῆς κεντρικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας ὁ πρόεδρος εἶναι καὶ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Ἡ ἀνωτάτη διοικητικὴ ἐξουσία εἶναι τὸ συνέδριον τῶν ἐπιτερόρων τοῦ λαοῦ, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀνεξαρτήτων οὐκρανικῶν ἐπιμελητεῶν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐντολοδόχων τῶν κοινῶν ἐπιμελητεῶν (εἰς τὴν Μόσχην). Οἱ πρόεδροι τῶν 12 ἐκτελεστικῶν κυβερνητικῶν κομιταῶν ὑποτάσσονται εἰς τὴν χεσσον διεθύνουσαν τῆς πανουκρατικῆς κεντρικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ κεντρικὴ κυβερνητικὴ διοίκησις εἶναι μία πολιτικὴ ἀτινομία, ἀιανερμημένη καθ' ἕνα τῆν χώραν.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΕΔΙΑΣ

Κατόπιαν τοῦ τελευταίου πανευρωπαϊκοῦ πολέμου ἡ ἀνατολικὴ εὐρωπαϊκὴ πεδιάς διηρέθη εἰς τὰ ἐπόμενα κράτη Ἐυρωπαϊκῶν Ῥωσίαν, Πολωνίαν, Φινλανδίαν, Οὐκρανίαν καὶ εἰς τὰ Βαλτικὰ κράτη Ἐσθονίαν, Λεττονίαν καὶ Λιθουανίαν.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΡΩΣΙΑ

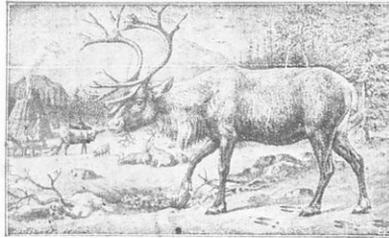
Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ῥωσία ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ βορείου παγομένου ὠκεανοῦ, τῆς Φινλανδίας, τῶν νέων βαλτικῶν χορῶν, τῆς Πολωνίας, τῆς Ῥουμανίας, τοῦ Εὐξεινίου πόντου, τοῦ Καυκάσιου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης. Πρὸς ἀνατολὰς ἐκτείνεται αὐτὴ διὰ τῆς ἀσιατικῆς Ῥωσίας μεταξὺ Περσίας,

Ἀφγανιστάν, Κίνας, Εἰρηρικοῦ ὠκεανοῦ] καὶ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ.

Ἐδαφος. — Ἡ τοποθεσία τῆς Ῥωσίας δὲν εἶναι δυστυχῶς τόσο γεωγραφικῶς διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν. Τὰ μικρὰς σχετικῶς ἐκτάσεως παράλια αὐτῆς εἶναι λίαν δυσανάλογα πρὸς τὴν ἀπεράντου ἐπιφανείαν τῆς, περιβρέχονται δὲ ὑπὸ ὠκεανῶν, ὅστις ἐπὶ ὀκτὼ ὁλοκληροῦς μῆνας τοῦ ἔτους εἶναι παγωμένος, ἔξ ἄλλου δὲ ὑπὸ κλειστῶν θαλασσῶν. Ἡ Ῥωσία εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν πεδινή.

Ὅρη ἔχει τὰ πρὸς τὰ ἀνατολικά ἄκρα αὐτῆς Ὀυράλια (κορυφὴ Ἰοσιέλ 1700 μ. ὑψ.) πρὸς Ν. τὸν Καύκασον, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Εὐδῆϊνου μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης, οὐ ὑψηλότερα κορυφὴ τὸ ὄρος Ἐλβρουζ (5646 μ.) καὶ τὰ ὄρη τῆς ταυρικῆς γεροσ-γνήσου (Κρμαίας). Τὸ ὑπολειπόμενον ἔδαφος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀπεράντου πεδίου, ὀλίγον κυματοειδούς, τῆς ὁποίας τὸ ὑψηλότερον σημεῖον εἶναι τὸ ὄροσπεδον τῶν Βαλδαίων, ἡ κυριώτερα ὑδρογραφικὴ πηγὴ τῆς χώρας, δὲν ὑπερβαίνει δὲ κατ' ὕψος τὰ 350 μέτρα. Ἐδρεῖται πεδιάδες σίτου, καννάβου, λίνου, πλοῖσαι νομαί, ἀπέραντα δάση, διατέμνονται ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν, λίμνῶν, ἐλῶν καὶ στεππῶν, τὸ δὲ βορειώτατον ἄξιον ἀκτῆ, ἄγρια, ἀκαλλίεργητος καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐναντιοῦ παγοσκέπη.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς Ῥωσίας εἶναι πολὺ ψυχρὸν καὶ μάλιστα πρὸς Β. ὅσον δηλονότι προχωροῦμεν πρὸς τὸν βόρειον πόλον, ὁ ἥλιος ἔπιπτει τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ περισσώτερον πλαγίως καὶ ἐπομένως ὁ χειμὼν γίνεται δομιότερος καὶ διαρκέστερος. Κατὰ τὸ θέρους ὁμοίαι ἡμέραι εἶναι πολὺ μεγάλαι, ἡ θερμότης ἐνίοτε ἀφόρητος ἕνεκα τῶν πνεύτων ἀνατολικῶν ἀνέμων καὶ αἱ νύκτες ἐλάχισται, τὸν δὲ χειμῶνα συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Ῥωσίας, καθὼς π.χ. εἰς τὴν Λαπωνίαν ὁ χειμὼν διαρκεῖ περὶ τοὺς 9 μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους καὶ οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι καὶ ἡ περὶ αὐτὴν θάλασσα εἶναι παγωμένοι καὶ ὅλη ἡ φύσις νεκρά. Ἐνταῦθα ὀλίγα μόνον φυτὰ δύναται νὰ ζήσσοι καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κατοικηθῶν ζῴων ἐλλείπουναι, ἀναπληροῦσι δὲ αὐτὰ οἱ τάρανδοι.⁽¹⁾ Τοῦναντίον ἐν τῇ ἀξέφῳ ἐκείνῃ χώρα ζῶσι κατὰ πολυαριθμὸν ἀγέλας λύκοι, λευκαὶ ἄρκτοι, ἀλώπεκες, λιτίδες καὶ ἄλλα ἄγρια ζῶα, ἔχοντα δέξμα πυκνόμαλλον καὶ ἐπομένως δυνάμενα νὰ ἀντέξωσι εἰς τὸ ψυχρὸν, εἰς δὲ τὰς θαλάσσιους αὐτῆς, αἰτῖνες σχηματίζονται ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, διατιθῶνται πολυαριθμοὶ φώκαι καὶ φάλλανα. Εἰς τὰ βόρεια τῆς Λαπωνίας, κατὰ τοὺς μῆνας Μάϊου,

Τάρανδοι τὸ 1/32 τοῦ φυσικοῦ μεγέθους.

Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον ὁ ἥλιος εἶναι διαρκῶς ὑπὲρ τὸν ὄριζοντα, ἀποκρύπτεται δὲ ὀλοσχερῶς κατὰ τοὺς μῆνας Νοέμβριον, Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο αἱ χώρα αὐτα φωτίζονται ἀμυδρῶς ὑπὸ τοῦ λυκόφωτος, διαρκούντος ἐνταῦθα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὑπὸ τῆς σελήνης καὶ ὑπὸ τινος ἄλλου φωτός, τὸ ὅποῖον ἐμφανίζεται εἰς τὰς βορείους ἐκεῖνας χώρας καὶ ὀνομάζεται **βόρειον σέλας**.

Παράλια. — Τὰ παράλια τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ εἶναι ἐπιπεδα, φρασσόμενα ὑπὸ παγετόνων. Τὰ τῆς Βαλτικῆς, πλεόν διακεκομμένα πρὸς βορρᾶν, φράττονται καὶ αὐτὰ ὑπὸ παγετόνων κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ ἔτους. Τὰ παράλια τοῦ Εὐδῆϊνου πόντου, διακεκομμένα πρὸς τὸ μέρος τῆς Κρμαίας, περιλαμβάνουσι τοὺς καλλιτέρους λιμένας. Τὰ τῆς Κασπίας θαλάσσης εἶναι ἐπιπεδα, ἀμμόδη, καλυπτόμενα ὑπὸ καλίμων, πλὴν τῆς πέριξ τοῦ Καυκάσου χώρας.

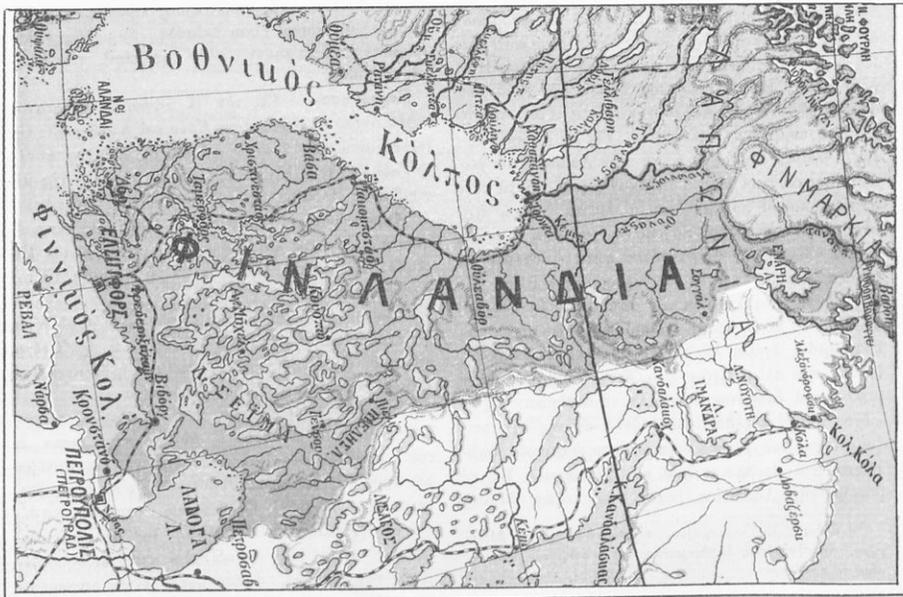
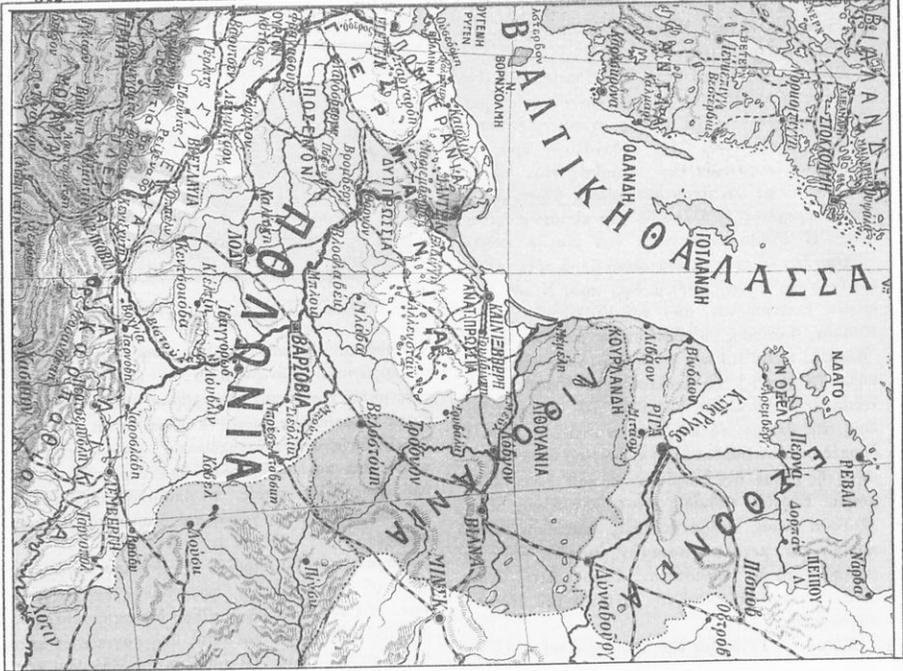
Χερσόνησοι. — Εἰς τὸν Β. παγωμένον ὠκεανὸν εὐρίσκονται αἱ χερσόνησοι *Κόλια* καὶ *Καρίνη*. Εἰς τὴν Βαλτικὴν ἢ τῆς *Φιννίας* καὶ ἐν τῷ Εὐδῆϊνῳ πόντῳ ἡ *Ταυρική* (τῆς Κρμαίας), ἐνομένη μετὰ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσίας διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Περσεκόα.

Ἀκρωτήρια καὶ πορθμοί. — Πρὸς Β. εἶναι ὁ πορθμὸς *Κάννος* καὶ ἀκρωτήριο τὸ *Ρούγιον Ταβαρόν*. Εἰς δὲ τὸν Εὐδῆϊνον ἐν τῇ Κρμαίᾳ τὸ τοῦ *Κροῦδ* μέτωπον.

Λίμναι. — Ἐπισημότερα αὐτῶν εἶναι ἡ *Λαδὸγα*, ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῆς Ἐδρεψίας, καὶ ἡ *Ὀνέγα*, κείμενη εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Ῥωσίας, ἡ *Ἰλιμενος*, ἡ *Πεῖλος* καὶ πλεῖστα ἄλλα μικρότερα.

Ποταμοί. — Οἱ ποταμοὶ τῆς Ῥωσίας εἶναι πολυαριθμοί. Οἱ πλεῖστοι ἔξ αὐτῶν πηγάζουσι ἐκ τοῦ ὄροσπεδίου τῶν Βαλδαίων ὄρεων κατευθυνόμενοι πρὸς τὰς τέσσαρας θαλάσσας, αἰτῖνες περιβρέχουσι τὴν Ῥωσίαν. Οἱ ὄψικοι ποταμοί, καθὼς καὶ οἱ τῆς Σιβηρίας, ἐπιμήκεις καὶ με ἀφθονίαν ὕδατων, εἶναι λίαν κατάλληλοι διὰ ναυσιπλοΐαν. Κατὰ τὸν χειμῶνα, ὁπότε οὗτοι εἶναι παγωμένοι,

⁽¹⁾ Εἶδος ζῴων κερασφόρου, εὐρωκομένου εἰς τὰ βόρεια μέρη, ἀναπληροῦντος δὲ διαμασίως τὸν ἔκρον, τὸν βοῦν καὶ αὐτὸ τὸ πρόβατον.

χορημαίον εις τὰς δι' ἑλκυσθῶν μεταφορὰς, Αυσταλὸς ὄμιος οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν διεκθύνονται εἴτε πρὸς κλειστὰς θαλάσσας, καθὼς εἶναι ἡ Βαλτικῆ, ὁ Εὐξείνιος πόντος καὶ ἡ Κασπία, εἴτε πρὸς τὸν Βόρειον παρανόμιον κατὰ τὸ μεγαλύτερον διάστημα τοῦ ἔτους ὀκεανῶν. Οἱ κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ *Πετοζήριος* καὶ ὁ *Λούτιας*, περιγίζοντες ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τῶν Οὐραλίων ὄρεων, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τοῦ ὄρηπεδίου τῶν Βαλδαίων, ἐκβιάζοντων ἀμυρῶτεροι εἰς τὸν Β. παγομένον ὀκεανόν, ὁ *Νεϊας*, ὅστις, περιγίζων ἐκ τῆς λίανης Ὀνέγιας, διαρρεῖ τὴν πόλιν *Πετρογράδ* (ἄλλοτε Πητρούπολιν) καὶ ἐκβιάζει εἰς τὴν Βαλτικὴν, ὁ *Λόμιας* καὶ ὁ *Νέμιος*, περιγίζοντες ἐκ τοῦ ὄρηπεδίου τῶν Βαλδαίων καὶ διορχήμενοι ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τῆς Λετονίας, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τοῦ ἀνεξαρτήτου ἐδάφους τοῦ Μέμελ, ἐκβιάζοντων ὁμαίως εἰς τὴν Πολιτικὴν θάλασσαν, ὁ *Αντίπερος*, ὁ *Αντίπερος* καὶ ὁ *Λόβ* (Τάναϊς), ἐκβιάζοντες οἱ μὲν δύο πρῶτοι εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον, ὁ δὲ δεύτερος εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν ἢ Μαυροῦδα λεγομένην λίμνην, ἥτις πηγνυται τὸν γεμῶνα, ὁ *Βόλγας*, ὅστις ἔχει μῆκος 3500 χιλιομέτρων καὶ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης, περιγίζων ἐκ τοῦ ὄρηπεδίου τῶν Βαλδαίων, χύεται εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν, σχηματίζων μέγα δέλτα, καὶ τέλος ὁ *Οὐράλτης*, ὅστις περιγίζει ἐκ τῶν Οὐραλίων ὄρεων καὶ ἐκβιάζει ἐπίσης εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Φυτικὰ προϊόντα. — Ταῦτα παραλλήλοισιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ χωρίζονται εἰς τέσσαρας ζώνας:

1) εἰς τὴν *ζώνην τῶν τοινδρῶν* (ἐλάδες παραμέναι ἐκτάσεις) πρὸς βορρᾶν καὶ εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορείου παραγόμενον ὀκεανῶς, χώραν ἐκδοὴ μετὰ παραγόμενον καὶ ἀγόνου ἐδάφους,

2) τὴν *ζώνην τῶν δασῶν* πρὸς νότον τῆς ζώνης τῶν τοινδρῶν καὶ πρὸς τὸ κέντρον τῆς μεγάλης πεδιάδος, ἥτις περιλαμβάνει δάση πεύκων, σημειῶν, φηγῶν καὶ ἄλλων δένδρων,

3) τὴν *γεωργικὴν ζώνην* νοτιώτερον, ἀποτελουμένην, ὡς καὶ ἐν Σιβηρίᾳ, ἀπὸ εἰδῶν σαπρᾶς κόνεως, χρυσώσεως μέλανος, πλουσίας εἰς γονιμοποιᾶς συστατικὰ καὶ ὀνομαζομένην Τσεροζόμ. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς γεωργικῆς ζώνης εἶναι οἱ δημητριακοὶ καρποὶ, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ῥωσία κάμνει μεγάλην ἐξαγωγήν, τὸ λίνον, ἡ κάνναβις καὶ τὰ τεύτλα,

4) τὴν *ζώνην τῶν στεπιῶν* νοτιοανατολικῶς, εἰς τὴν χώραν τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἐνθα ἡ βλάστησις δὲν εἶναι διαρκής, λόφῳ τῆς ὀλίγης ὑγρασίας. Ἐν Ῥωσίᾳ τρέφονται ἐπίσης πολυάνθημα ποίμνια αἰγῶν, προβάτων καὶ μεγάλα ἀγέλια βοῶν αὐτῆ δὲ ἐξάγει ἐπίσης καὶ ἀψιθονοὺς χερβάριον, τὸ ὅποιον παρασκευάζεται ἐκ τῶν ἀψιθινῶν τῶν ἰχθυῶν, οἷτινες ὑπάρχουσιν ἐν ἀφθονίᾳ ἐντοῖς τῶν ποταμῶν

καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν ἢ θήρα δὲ τῶν λευκῶν ἄρκτων, ἐξ ὧν λαμβάνονται πολυτίμοι διρθέροι, ὡς καὶ πάντα τὰ ἀνωτέρω, προσπορίζουσι σημαντικὸν πλοῦτον εἰς τὴν χώραν.

Ὄρυκτά. — Τὰ ἐν Ῥωσίᾳ εἰρσιζόμενα ὄρυκτά εἶναι ἀρζούντος πολυτίμα. Τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἀνθρακωρυχθία τοῦ Δόννετς πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης, τὰ πετρέλαια τοῦ Κανκάνσου, χρυσός, λευκόχρυσος, (πλατίνια) χαλκός καὶ νικέλιον τῶν Οὐραλίων ὄρεων. Ἡ Ῥωσία εἶναι ἐκ τῶν πλουσιωτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης εἰς ὄρυκτά.

Πολιτικὴ ὀργάνωσις τῆς Ῥωσίας. — Ἡ εὐρωπαϊκὴ Ῥωσία ἀπέτελε τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἄλλοτε ἀπερᾶντου βουσιχῆς αυτοκρατορίας, ἡ ἕκτασις τῆς ὁποίας ἀνήρχετο πρὸ τοῦ πολέμου εἰς 22558520 τετραγ. χλμ. με πληθυσμὸν 17300000 κατοίκων. Αὕτη ἴητο μετὰ τὴν Κίνα τὸ μεγαλύτερον κράτος τῆς ἡπείλου καὶ τὸ μόνον ἐν Εὐρώπῃ, τὸ ἕμιονον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἀκόμη εἰς τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς ἀπολύτου μοναρχίας. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς ἴητο εἰς αὐτοκράτωρ ἢ Τσάρος, ἀπόλυτος κύριος καὶ κτήτωρ τῆς ὅλης αυτοκρατορίας. Ἐν τοῖτοις τὸ φιλελεύθερον κόμμα, ὁσημέραι ἀεξανόμενον, εἶλεν ἐπιτιγίη τὴν ἀποκρίσιν συντάγματος καὶ ἐθνικῆς ἀντιπροσοτίας. Ἄλλ' ἡ Βουλὴ, ἡ λεγομένη Δούμα, συσταθεῖσα ὑπὸ τοῦ συνταγματος, ὑφίστατο ἀενώτως ἀντιρροσείας παρὰ τοῦ ἀνωθέου κόμματος. Ἐκ τῆς πύλης δὲ ταύτης προέκυψεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1917, ἥτις ἀνέτρεψεν ἐν Ῥωσίᾳ ὅλην τὴν ἐθνικὴν διοργάνωσιν. Παντελῶς δὲ χαλαρωθεῖσα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἡ Ῥωσία, εὐρίζεται ἀκόμη εἰς χαοδὴ κατάστασιν, ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ προῖδη τις τί μέλλει νὰ προκύψη. Μετὰ τὸν πόλεμον, διὰ σχηματισμῶ νέων κρατῶν, αὐτονόμου χωρῶν, ἀνεξαρτήτων σοσιαλιστικῶν δημοσπονδιῶν καὶ διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐδαφῶν ἡ Ῥωσία ὑπέστη τὰς ἐξῆς ἀπολείας:

Νέα κράτη καὶ παραχωρηθέντα ἐδάγη

	τετραγ. χιλιομ.	πληθυσμὸς
Φινλανδία καὶ δυτικὴ Κορελία	326000	3408000
Ἑσθονία	41000	1750000
Λεττονία	69000	2500000
Λιθουανία	58900	2246000
Πολωνία ἐν τῷ συνόλῳ	238600	28500000
Βεσσαραβία (εἰς τὴν Ῥουμανίαν)	44400	2213000
Πασσαλικιον τοῦ Κάρς (εἰς τὴν Τουρκίαν)	19900	492000
σύνολον	797800	41109000

Ἀὐτόνομοι χῶροι

Δημοκρατία καὶ αὐτόνομοι χῶροι 678600 τετρ. χλμ. καὶ πληθ. 6322072 κατ.

Ἀνεξάρτητοι σοσιαλιστικοὶ
ὀμοσπονδία.

Σοσιαλιστικὴ δημοκρατία

	τετραγ. χίλιοι.	πληθυσμός
Τῶν σοβιέτ τῆς Κριμαίας	38557	761600
Τοῦ βορείου Καναδίου καὶ τῆς χώρας Λὼν	296385	6850846
Τῆς Σιβηρίας	10780971	9257825
Τῆς Κιργησίας	2160184	5058553
Τοῦ Τουρκεστάν	1478480	7201551
Τοῦ Λαγγεστάν (παρὰ Κ. Κασιίας)	35167	798181
Τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν	86997	2096973
Τῆς Ἀρμενίας	39029	1214391
Τῆς Γεωργίας	65957	2372403
Τῆς λευκῆς Ῥωσίας	59630	1634223
Τῆς Οὐκρανίας	446838	26001802
Τῆς ἅπ. Ἀνατολῆς	1671356	1711725
σύνολον	17159550	64960073

Πολίτευμα. — Ὁμοσπονδία σοσιαλιστικῶν δημοκρατιῶν.

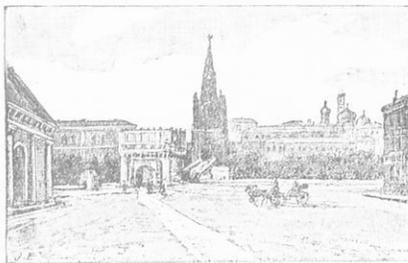
Ἐομοσπονδιακὸν κράτος, ἀποτελούμενον ἀπὸ τῆς ὀμοσπονδιακῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας τῆς Οὐκρανίας, τῆς ὀμοσπονδίας τῶν τριῶν ὑπερκαυκασικῶν σοβιετικῶν δημοκρατιῶν, Γεωργίας, Ἀρμενίας, Ἀζερμπαϊτζάν, καὶ τῆς σοσιαλιστικῆς λευκῆς Ῥωσίας, συμφώνως τῷ διατάγματι τοῦ πρώτου συγκροτηθέντος ὀμοσπονδιακοῦ συνέδριου ἐν Μόσχῃ τῇ 30ῇ Δεκεμβρίου 1922.

Ἐθνικὰ σημεῖα: Ἐρυθρὰ, εἰς τὴν ἐπάνω ἄριστέραν γωνίαν τὰ ψήφια S.S.S.R.

Ἐθνόσημον: Δράπανον καὶ σφύριον διαστρωμένα, λευκὰ ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐπιπέδου.

Σήμερον τὸ **ἐμβαδόν** τῆς εὐρωπαϊκῆς ὤμοσπονδίας δημοκρατίας εἶναι 3083486 τετραγ. χιλίωι. καὶ ὁ **πληθυσμός** αὐτῆς 60164000, ἴσῃ 19 κάτ. ἀναλογοῦσι κατὰ τετραγ. χιλμ.

Κυριώτεραι πόλεις. — *Μόσχα*, ἐν θέσει κεντρικωτάτῃ (1028200 κάτοικ.), πρωτεύουσα προσφιλεῆς τῶν Ῥώσων, ἔχουσα μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, ἀνάκτορα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὴν ὀγκρᾶν συνοικίαν τοῦ Κρεμλίνου, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶναι ἡ μητρόπολις, ἡ χρησιμοποιοῦσα ἄλλοτε πρὸς στέφην τῶν αὐτοκρατορῶν. *Πετρογράδ* (Πετρούπολις) (706 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ πλοιαία, κτισθεῖσα ὑπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου τῷ 1703 παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νεῦα, ἔχουσα μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς καὶ ἀνάκτορα. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὸ 1914 εἶχε πληθυσμὸν 1900000 κ. Παρὰ τὴν Πετρούπολιν καὶ ἐπὶ μικρῶν νησιδῶν εἶναι ἐκτισμένη ἡ *Κροστιάδη* (59 χιλ. κ.), ὁ πρῶτος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ῥωσίας. *Αρχάγγελος*, (360941 κ.), παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον ἐν τῇ Λευκῇ Θαλάσσει. Πρὸς

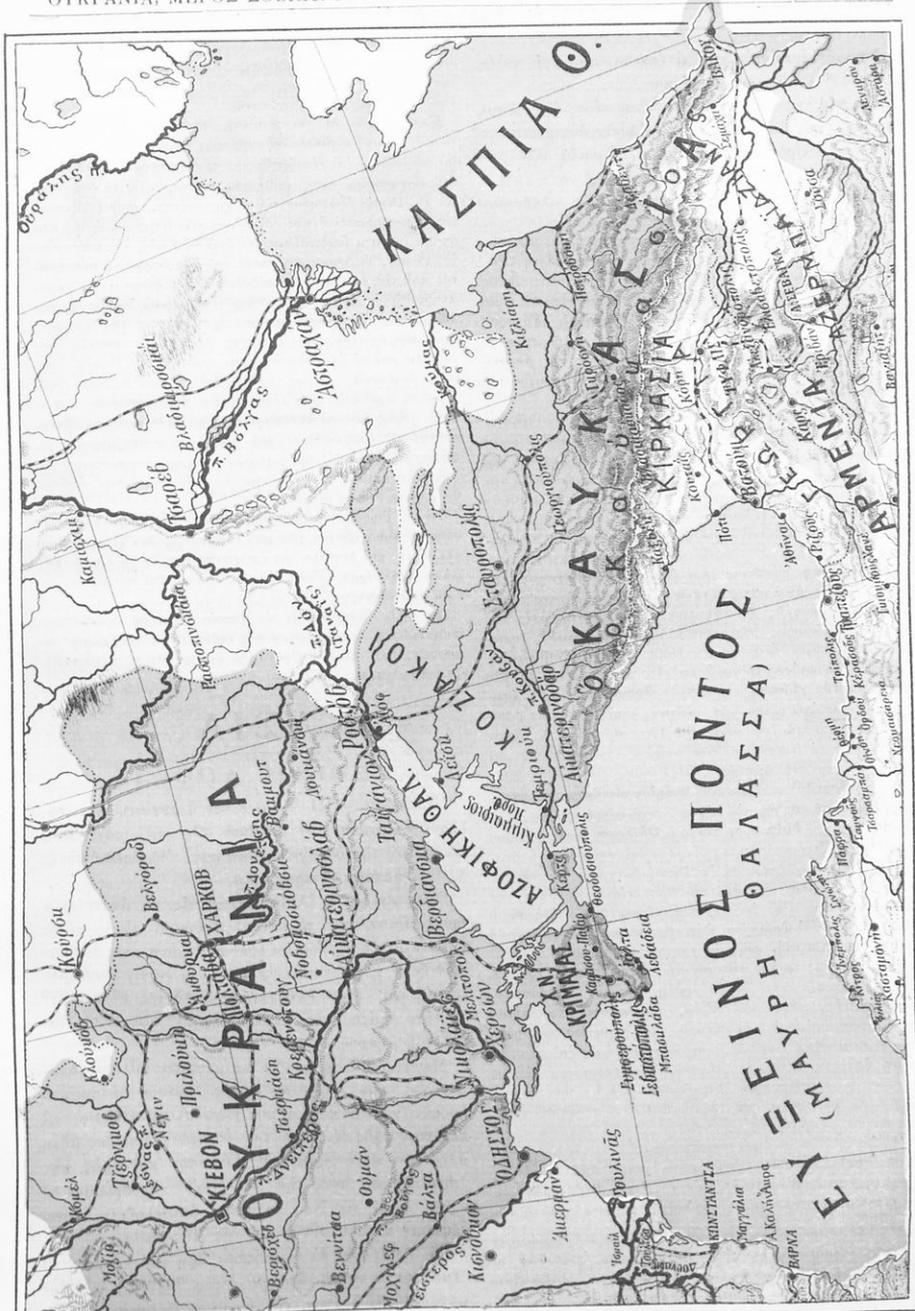
Ἡ ἐν Μόσχῃ συνοικία τοῦ Κρεμλίνου.

Ἀ. τῆς Μόσχας κείται τὸ *Νισκὶ Νοβογορόδ* (70406 κ.), πόλις ἐμπορικὴ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βόλγα, διάσημος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τελεωμένην κατ' ἐμπορικὴν κανήγορον, ὡς καὶ τὸ *Σαράτοβοβ* 210000 κάτ.). *Καζάν* (146495 κατ.), ἐπὶ τοῦ Βόλγα. *Πέου* (74104 κάτ.), ἔχουσα μεταλλεῖα χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ οὐσα κέντρον τῶν διὰ τὴν Σιβηρίαν σιδηροδρόμων. *Ἀστραχάν* (128648 κάτοικοι), παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βόλγα, ὀνομαστὸν κέντρον διὰ τὴν ἀλείψαν τῶν ἰχθύων, ἔξ ὧν ἐξάγεται τὸ μαῦρον χαβιάριον, 50 χιλ. ἐργάται ἀσχολοῦνται εἰς τὴν παρασκευὴν τούτου, προσέτι δὲ κέντρον ἐξαγωγῆς καπνῶν, οὐρέης, οἴνου, δερμάτων καὶ ἐκλεκτῶν γουναριῶν. ἐπιλεγομένη *Ἀστραχάν*. *Ροστόβ* (176 χιλ. κάτ.), ἐπὶ τοῦ Δόν, πόλις ἐμπορικὴ. *Αλικατεροσλάβ* (164 χιλ. κ.). *Ἐλισαβετγράδ* (77 χιλ. κ.) καὶ ἄλλαι.

Ὀικονομικὴ Ῥωσία.

Συμπληρωματικὰ γνώσεις. — Ὀπιθοδρομικὴ καὶ ἀδρανὴς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ Ῥωσία, εἶχε κίμει ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ τελευταίου αἰῶνος μεγάλας πρὸδοις. Πρὸ πενήκοντα ἐτῶν εἶχεν ἀδύλας ὁδοὺς, εἰς τὰς ὁποίας ἐκυκλοφόρουσαν κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα ἑλκνυθρα, κατὰ δὲ τὸ θέρος ταραντὺς ἢ τροικὰ (tarantass καὶ troïka), εἶδη ἄμαξων, ἐν οἷς ἐπιβάται καὶ ἐπισκευὰ ἐτοποθετοῦντο εἰς ἡ καὶ ὡς ἔβην. Σήμερον ἡ Ῥωσία κατέχει 61000 χιλμ. σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

Ἡ γεωργία ἤκμαζεν εἰς τὴν ζώνην τῶν Τσερογοζιῶν. Ἄλλοτε ἡ Ῥωσία ἐξήγαγεν ἀπὸ τῆς Ὀδησσὸν καὶ τὸ Τατάνιον ἰδίως μεγάλας ποσότητας σίτου. Προσετι ἤκμαζε καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν τεύτλων, τοῦ λίνου καὶ τῆς καννάβης. Ἡ Ῥωσία ἴτο ἡ πρώτη χώρα διὰ τὴν παραγωγήν τοῦ λίνου, ἡ δὲ κτηνοτροφία ἴτο εὐρέως διαδεδομένη. Αἱ μεταλλουργικαί, ὑφαντικαὶ καὶ σαχαροποιητικαὶ βιομηχανία, ἀκόμη ἐν τῇ ἀρχῇ των κατὰ τὸ 1914, ὑπέστησαν, συνεχεῖα τοῦ πολέμου, σοβαρὰς ζημίας, λόφῳ διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν των. Τέλος τὸ ἄλλοτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μυθαιμένων εμπόριόν της άνηχετο πρό τοῦ πολέμου εἰς 6¹/₂ δισεκατ. φράγκων.

Ἐν περιλήψει ἡ Ῥωσία, κρείσσον τέον, εξακολουθεῖ νά εἶναι, παρ' ὅλην τήν σκληρῶν δοκιμασιακῆν περιόδον, τήν ὁσίαν διέρχεται, ὡς μία τῶν μεγάλων δυνάμεων τοῦ μέλλοντος.

Ἱστορικῆ ἑποχῆς. Τα 2/3 καί πλέον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ῥωσίας εἶναι Σλαβοί, ὑποδιχοῦνται δέ ὅσοι εἰς τοὺς λευκοὺς Ῥώσιον, οἰκούντας πρὸς δυσίαν, εἰς τοὺς μικροὺς Ῥώσσους, πρὸς τὸ νοτιοδυτικῶν καί εἰς τοὺς μεγάλους Ῥώσσους, κατοικοῦντας εἰς τὸ μέσον καί πρὸς ἀνατολῆς, ὅπως δέ τοῖσις ἑτέροις 60 ἑκατομμύτοις. Υἰάζονται δέ πρὸς τοῦτοις ἐν Ῥωσίᾳ πολλοὶ Πολωνοί, Γερμανοί, Τάταροι, Καλμῦκοι κλπ. ἂν καί τὸν δύο πρώτων φυλῶν ἡμετέροθι ὁ ἀριθμὸς κατὰ πολὺ, λόγω τῆς ἀναστροφῆς τῆς πολωνικῆς δημοκρατίας καί τῶν τριῶν μικρῶν ἐπὶ δημοκρατιῶν Ἑσθονίας, Λιθωνίας καί Λιθωνίας.

Οἱ μεγάλοι Ῥώσοι εἶναι ἐπίγονοι, οἵτινες συντέλεσαν πλείστορον ἐν διαστήματι ὀλίγου σχετικῶς χρόνου εἰς τήν ἀνίδρυσιν καί ἀνάθησιν τοῦ μεγαλειῶν καί τῆς ἰσχύος τῆς ἡμετέρας Ῥωσικῆς αυτοκρατορίας. Ἦδη ὁμως, μετὰ τήν ἦσαν αὐτῆς ἐν τῷ πανευρωπαϊκῷ πολέμῳ καί τήν φοβερῶν ἀνατροπῶν τοῦ πολιτεύματος καί τοῦ ἐθνικῶν στοιχείου, ἡ δυνάμις καί ἐν γένει ἡ Ῥωσικὴ ἰσχύς καθίσταται προβληματικῆ.

Ἐθνολογικῆ σύνθεσις καί ἡ νῦν διακυβέρνησις τῆς χώρας.—Ἡ ἔθνολογικὴ σύνθεσις τῆς πῶς ὁμιλοῦν καί ἀπειρῶτον Ῥωσικῆς δημοκρατίας, ἐκτιμημένη ἀπὸ τῆς Βασιλικῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ Εἰρηναίου ὄκεανου (Παπυρικῆς θαλάσσης), ἦτο ὡς τῆς Βαβυλωνίας ἐπὶ Ναρζοχοδοπόρου. Τὸ πρώτος τοῦτο ἀπελείπει περίου ἀπὸ ἑκατὸν ἰανός, ἑκατὸν γλώσσας καί ἑκατὸν θρησκείας, οἱ δὲ ἰσοδυναμοῦντες ἀνά μέσον τῶν αἰώνων λαοὶ μετὰ τὸν βασιλεῶν τῶν ἀπὸ τοῦ τοῦ μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος μ. Χ. ἦσαν τοσοῦτοι, ὅσοι οἱ ἑσασιοὶ τῶν τοῦμων, ἦσαν βασιλεῖς καί παρετίσσαντο κατὰ διαστήματα.

Αὐτῆς συνθέσεως ὅπως τὸ Μπερὶ Ἀντόφοκ, ἐφηρόθη ἀπὸ τοῦ Λεβιν τὸ δόγμα «παρὶ ἀντοδιαθέσεως τῶν λαῶν», ἀπὴν ἡ διατελοῦν τοῦτο ὁ Οὐδύλων, ἐπὶ τῆ βίαιου τοῦ ὁποῖου ἐπιερωπήθη ὁ πόλιμος καί ἐπεγραφή ἡ ἀνεκασχῆ, ἔδημογραφηθήσαν δὲ ἐν Ῥωσίᾳ διάφοροι ἀνεξάρτητοι ἐπαρχίαι, ἀλλὰ μὲν βίαιον τήν θρησκείαν καί ἄλλα τῆν ἠθικῶν (ὅπως π.χ. ἐν Ἀζιανῶν, ὅπου βίαιος ἐλήθη ἡ γλώσσα, ἂν καί ἐπάρχον δύο θρησκείαι, ἡ χριστιανικὴ καί ἡ ποικεθανικῆ, καί τρία χριστιανικά δόγματα).

Ἐξ τῆς νέας ταύτης καταστάσεως, ἐφ' ὅσον ἡ Γερμανία καί ἡ Τουρκία ἦσαν ὅμοια κράτη πρὸς τήν Ῥωσίαν καί εἶχον ὑποδοχῆν ὑπὸ ταύτης, πληθυσμῶν τινες αὐτῶν προέβησαν πρὸς μὲν τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας τὰ κράτη τῶν ἀνατολικῶν (!) χωρῶν, κατοικοῦμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὑπὸ γερμανικῶν πληθυσμῶν, διατηροῦμενον δὲ καί γερμανικὰ πανεπιστήμια (Κοπελνδία κ. λ.), πρὸς δὲ τὴν Τουρκίαν τὰ κράτη τοῦ Ἀξερταϊστῆν, περιλαμβάνοντα τουρκικῶς πληθυσμῶς.

Ἡ δὲ ἐν Ῥωσίᾳ σημερινὴ διώρισις δὲν εἶναι τι νέον, καθ' ὅσον τὰ ἀρχαία αὐτῆς κράτη μέχρι τοῦ τοῦ αἰῶνος ἐναβέβαιον δημοκρατικῶς, ὡς τὸ Νισοὶ Νοβοροδόδ καί τὸ Ποκοβ, καταλήθεισις τῆς λαϊκῆς συμφωνίας μετὰ τῆν

(!) Ἀνατολικὰ χωρὰ καί πόλεις Ἡ λέξις αὕτη προέκυψε ἐκ τῆς γερμανικῆς hansen = συνταξίκομαι, καθ' ὅσον αἱ διάφοροι πόλεις καί χωρὰ κατὰ τὸν μεσαῖον συντηζοῦτο πρὸς ἀπόκοσμον τὸν περὶ αὐτῶν τῆς Βασιλικῆς.

ἐπιζήτησαν τὸν Σκανδιναῶν τριῶν ἀδελφῶν Ῥωσικῆ, προσελθόντων ἀρχαίως ἐπ' αὐτοῦν τὸν Ῥώσον κατὰ τὸν μ. Χ. αἶονα ὡς ὄργανοι.

Κατὰ πόσον δὲ θὰ καταστῆ βρώσιμον καί ὀφέλιμον τὸ ἐν Ῥωσίᾳ σοβιετικὸν καθεστὸς, ὅπου ἐπαγγέλλεται ὅτι θὰ ἐστῆριετο ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδυναμίας τοῦ λαοῦ, ἦτις ἀρχὴ ὄντως εἶναι ὀρθὴ καί δικαία, ἀλλ' οἱ διοικοῦντες ἐν Ῥωσίᾳ ἐξώθησαν τὴν ἀρχὴν ταύτην, παραγοισάμενος τὴν πραγματικότητα καί πᾶσαν τὴν ἀφρον ἀσπί. Καί ἂν μὲν δύνανται ὅπως ἴδμεται νὰ δικαιολογηθῆ ἡ ἐπιεικτικότητα ἐν Ῥωσίᾳ, ὡς ἀπαρτίζου κατὰ τὸ φρεσθαιζικὸν ἀναγίγνωσκαι καί τῆς ὀλιγαρχίας, οὐδὲως ὅπως δύνανται νὰ χωροστηριεθῆ ὡς ἔργον φρονήσεως ἡ ἀντιροπὴ πῶς ἦτοιας τάσεως καί ἀξίας καί συνέπειαι ἡ παρόμοιας τῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐντέθεν δὲ καί τὰ ποικίλα ἀποτέμματα καί ἀ ἐπιπολοῦμενα φηρατὰ ἐν Ῥωσίᾳ γνωσταί συνέπειαι, αἵτινες φηρατίζου ἐκ τῶν ὁσίων τῶς Ῥωσικῆς ἀρχῆς τῶν νέων τούτων ἀναρτικτικῶν ἀγῶν κατὰ πάσης ἐνεοῖς συντηρητικῆς καί λελογομένως ἐξελικτικῆς εἰς ἰσοχρησίας καί ποικίλους συμβιβασμοὺς εἰς βάθος πάντου τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ καί τοῦ πολιτεύματος, προσηγοῦντας νὰ ἠθάσσηον ἐκεῖ ὅσπτεν θὰ ἔπρεπε καί νὰ ἀρξίσσεται.

Τὰ ἐν Ῥωσίᾳ σήμερον κρατοῦντα, παρ' ὅλην τὴν διαστήριαν προσελθόντων τῶν ἐκεί ὄντων, δὲν εἶναι ὄρθον, ἀλλ' ὅτε καί δύνανται νὰ ἐπισημασθῶν ἐν τῇ λαϊκῇ Ἐθνοφίᾳ ἡ ἀλλαγῶν, ἔνθα ἄλλοια κοινωνικὰ συνθήκαι καί ὅροι κρατοῦνται.

Ἐν ἐτέροις λέγομεν ὅτι ἐν Ῥωσίᾳ σήμερον δοκιμαῖται σοσιαλιστικὴ πολιτικὴ, ἐπὶ τῆν ἐπιεικτικῆς αὐτῆς ἐνεοῖς καί μορφῆν, καθ' ἣν ἡ ἀνθρωπότης θὰ διευθῆ νὰ ἀντιληφθῆ, ἂν αὕτη εἶναι εἰς χροῖαν τινὰ ὀφέλιμος ἡ οὐ.

ΑΣΙΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ

Ἐμβαδόν.—Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγίστη καί πολυανθρωποατικὴ τῶν ἡμερῶν τῆς γῆς, κατέχουσα τὸ τρίτον τῆς ὕδρουσιν σφαιρας. Ἐμβαδὸν αὐτῆς 44¹/₂ ἑκατομμ. τετραγ. χλμ.

Ὅλη σχεδὸν ἡ Ἀσία κεῖται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον, καί τὸ μὲν μεγαλύτερον αὐτῆς μέρος ἐκτείνεται ἐν τῇ βορειῷ ἐκιστόφῳ ζώνῃ, τὸ δὲ λοιπὸν ἐν τῇ βορειῷ κατεψυγμένη καί ἐν τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ ἤτοι ἐκτείνεται μετὰ τῆς 1⁰ καί 77⁰ βορειῶν πλατῶν καί μετὰ τῆς 24⁰ καί 172⁰ ἀνατολικῶν μέρους.

Μεγάλαι θαλάσσαι καί παρμείστοι κόλποι κατατέμνουσι τὴν περσικὴν αὐτῆς, μετὰ δὲ τούτων προεκτείνονται πολλὰ καί μεγάλα χερσόνησοι, αἱ πλείστα πρὸς Ν., διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἡπειρος αὕτη πλησιάζει πολὺ πρὸς τὴν Ἐρυθρῶν καί πρὸς τὴν Ἀφρικῆν καί πρὸς τὴν Ἀμερικῆν πολυσφίθμοι δὲ νῆσοι πρὸς τὰ ΝΑ. κείμενα ἀποτελοῦσιν οἰκίαν γέφυραν μετὰ τῆς αὐτῆς καί τῆς Ἀυστραλίας.

Ἡ Ἀσία ἔχει τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῶν κόσμου, τὰ Ἰμαλία (κορυφὴ Κασουζαγκὰ 8840 μ.) καί τῆν μεγαλύτεραν λίμνην, τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Οι κάτοικοι αυτής ἀνέχονται εἰς 950000000 περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλείστοι ἀνήκουν εἰς τὴν *μογγολικὴν φυλὴν*, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὴν *καυκασίαν* καὶ τὴν *μαλαϊκὴν*, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν κα-

Μογγολικὴ φυλὴ.

Μαλαϊκὴ φυλὴ.

τοίκων ὁλοκλήρου τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς Μαλασίας.

Περὶ τῆς ἀνάσσει κατὰ τόπους διανομῆς τῶν κατοίκων βλέπε γάρητρην περὶ κενωτέρως πληθυσμοῦ ἑθνογενέων σφαιρας (σελ. 55).

Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς Ἀσίας εἶναι εὐδολοκίτριαι, ἕτερο τὰ 100 ἑκατομ. περίπου εἶναι *Μοσαριμαθαὶ* καὶ μόνον ὑπερὶ τὰ 15 ἑκατομ. *Χριστιανοὶ*. Ἡ Ἀσία περιφράσσεται πολλὰ κατὰ τῶν ὁρίων τὸ μέγιστον εἶναι ἡ αἰνεσθὶ δημοκρατία. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἡπείρου κατέχεται ὑπὸ τῆς *Ρωσίας*, τῆς *Αγγλίας*, τῆς *Γαλλίας* καὶ τῆς *Τουρκίας*.

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Ἦρια. — Ἡ Ἀσία εἶναι τετραεὶς μεγάλτερον τῆς Ἑυρώπης, καὶ περιβάλλεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ *Βορείου παγοπέδου*, ὁκεανοῦ, πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ *Ἰνδικοῦ* πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ *Εἰσηρικκοῦ* ὁκεανοῦ, ἐν ᾧ ἡ δυτικὴ αὐτῆς πλευρὰ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἑυρώπης διὰ τῶν *Ὀρεινῶν* καὶ ὁρίων, τῆς *Κασπίης θαλάσσης*, καὶ τῆς *Εὐξείνου πόντου* καὶ τῆς *ἀνατολικῆς Μεσογείου*, καὶ τέλος ἀπὸ τῆς *Αφρικῆς* διὰ τῆς διώρυγος τοῦ *Σουέζ* καὶ τῆς *Ερυθρῆς θαλάσσης*.

Θάλασσα. — Ὁ *Βόρειος παγοπέδου ὁκεανὸς* περιφράσσει τὰ Β. παράλια τῆς Ἀσίας καὶ σχηματίζει τὴν *θάλασσαν τοῦ Καρὰ* καὶ τὸν *κόλπον τοῦ Ὄβος*.

Τὰς μεσημβρινὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας περιλείπει ὁ *Ἰνδικὸς ὁκεανὸς*, λαμβάνων διάφορα ὀνόματα, ἴητοι *Ερυθρὰ θάλασσα*, *Περσικὸς κόλπος*, *Ὄμανικὴ θάλασσα*, *Βεγγαλικὸς κόλπος*.

Ὁ *Εἰσηρικὸς ὁκεανὸς*, περιφράσσει τὴν Α. Ἀσίαν ἀπὸ τοῦ *Βεργγελίου πορθμοῦ*, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται ὀλίγον κατωτέρω τοῦ *ποικίλου κόλπου*, λαμβάνει ἑπίσης διάφορα ὀνόματα, ἴητοι *Βεργγελίος θάλασσα*, *Ὄχθητικὴ θάλασσα*, *Ἰαπωνικὴ θάλασσα*, *Σινικὴ ἢ Κίτρινη θάλασσα*, *Σινικὴ μεσημβρινὴ θάλασσα*, ἥτις εἰσχωροῦσα βαθύως σχηματίζει τὸν *κόλπον τοῦ Τορκάνου* καὶ τὸν *κόλπον τοῦ Σιάμ*.

Ἡ *Ερυθρὰ θάλασσα* συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς *Μεσογείου* διὰ τῆς διώρυγος τοῦ *Σουέζ* καὶ μετὰ τοῦ *Ἰνδικοῦ ὁκεανοῦ* διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Ἄδεν*.

Ὁ *Ἰνδικὸς ὁκεανὸς* συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ *Εἰσηρικκοῦ* διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς *Μαλάκκας*.

Ὁ *Εἰσηρικὸς ὁκεανὸς* συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ *βορείου παγοπέδου* διὰ τοῦ *Βεργγελίου πορθμοῦ*.

Ἡ *Μεσογείος θάλασσα* διὰ τοῦ *Αἰγαίου* καὶ τοῦ *Εὐξείνου περὶφράσει τὰ Α. παράλια τῆς Ἀσίας*.

Ἠῆσοι. — Κυριώτερα νῆσοι τῆς Ἀσίας εἶναι πρὸς Ν. ἡ νῆσος *Κεϊνάνη* καὶ αἱ κοραλλιογενεῖς νῆσοι *Μαϊδίβαι* καὶ *Αακεδίβαι*. Πρὸς Α. ἡ *Φορμώζα*, αἱ πολυάριθμοι *Ἰαπωνικαὶ* μεγάλαι καὶ μικραὶ νῆσοι καὶ ἡ *Σακαίση*, πρὸς τὰ ΝΑ. αἱ νῆσοι τῆς *Σούδης*, αἱ *Φιλιππῆται*, ἡ *Χαϊνάνη* καὶ αἱ πρὸς τὸ *Αἰγαῖον Σποράδες* (*Χίος, Λέσβος, Σάμος, Ρόδος, Κέπος κλπ.*)

Χερσόνησοι. — Αἱ κυριώτερα χερσόνησοι εἶναι πρὸς Α. ἡ *μικρὰ Ἀσία*, πρὸς Ν. ἡ *Αραβία*, ἡ *Ἰνδική*, ἡ *Ἰνδοκίνα* καὶ πρὸς Α. ἡ *Κορέα* καὶ ἡ *Καυκάσιος*.

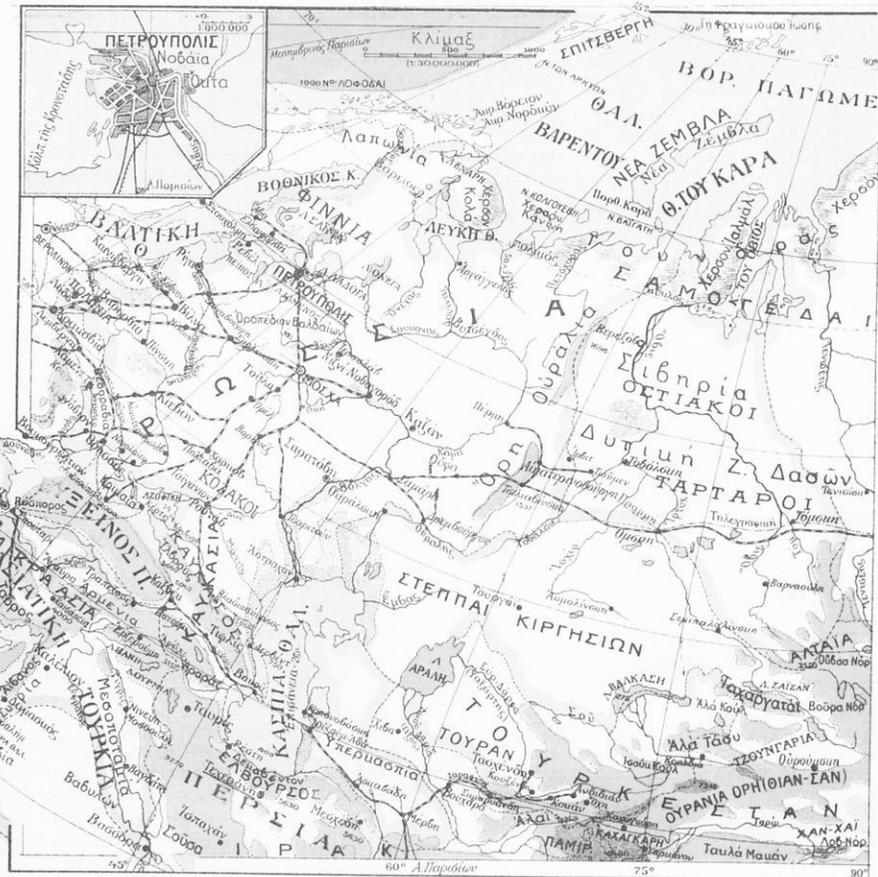
Πορθμοὶ. — Κυριώτεροι εἶναι ὁ τῆς *Μαλάκκας* ἐν τῇ ἑθονόμῳ χερσονήσῳ, ὁ *Ὄχθησιος* ἐν τῷ *Περσικῷ κόλπῳ*, ὁ τοῦ *Βαβὴλ Μαρτίβ* ἐν τῇ *Ερυθρῇ* καὶ οἱ τοῦ *Ἑλλησπόντου* καὶ *Βοσπόρου*.

Ἰσθμοί. — Ὁ τμηθεὶς διὰ τῆς διώρυγος τοῦ *Γάλλου Ἀισῶν* ἰσθμὸς τοῦ *Σουέζ*, ὅστις, ὡς εἶπομεν, χωρίζει ἡδὴ τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς *Αφρικῆς*, ἔχει μῆκος 160 χιλιομέτρων (βάθος 8 μετρο. καὶ πλάτος 50 ἔως 80 μ.) καὶ ὁ τῆς *Μαλάκκας* (*Σούδης*).

Ἀκροτήτεια. — Τὰ κυριώτερα ἀκροτήτεια τῆς Ἀσίας εἶναι πρὸς Β. τὸ *Τσεκλινοσιόν* (ἀρκτικῶς), πρὸς Α. τὸ *Ανατολὸν* καὶ τὸ *Λοπότκα* (ἐν *Κιμισταΐτι*) καὶ πρὸς Ν. ἡ *Ρωμαία* καὶ τὸ *Κομορῖον*.

Ἐδαφος, ὄρη καὶ ὄροπέδια. — Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας εὑρίσκεται τὸ μέγα ὄροπέδιον τοῦ *Παμῖ* (καλούμενον ὑπὸ τῶν Ἰθαγενῶν *Βάμιοι* *δογγιά* = στέγη τοῦ κόσμου). Τὸ μέγα τοῦτο ὄροπέδιον ἔχει ὕψος 4 χιλιάδων μέτρων, πολλὰ δὲ κορυφαὶ αὐτοῦ ὑπερβαίνουσι καὶ τὰς 6 χιλ. μέτρων.

Τρεῖς μεγάλα ὄροστοχίμα ἐνοῦνται μετ' αὐτοῦ, πρὸς τὰ ΒΑ. τὰ *Ὀδράνια* (*Ὑάν Σάν* 7340 μ.), συνεχεῖται τῶν ὁποίων εἶναι τὰ *Αλιτία* (3350 μέτρα), ἄνευ διὰ τῶν ὄροστοχιῶν *Σαϊτανικῶν* (5190 μ.), *Ἰαβλοροβότων* καὶ *Σταροβοτόων* δὴκονται μέχρι τοῦ *Βεργγελίου πορθμοῦ*, πρὸς τὰ ΝΑ. τὰ *Ἰμαλία*, τὰ ἐμφυλότερα ὄρη τῆς γῆς μετὰ τὰς καταφύτους αὐτῶν ὕψους καὶ τὰς χιονοσειπέτας καὶ τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν κλιτύς καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων εὑρίσκεται τὸ *Καουριζαγκά* ἢ *Ἐβρεστον*, ἡ ὑψίστη κορυφὴ τῆς γῆς (8840 μετρο. ὑπερδιαστάσιον τοῦ ἐν Ἑυρώπῃ *Ανακοῦ ὄρους*), τὰ ὄρη *Κακαζόρου* καὶ *Κοϊν Λούν*, γυναικὰ καὶ ὑψηλὰ ὅσον σχεδὸν τὰ *Ἰμαλία* μεταξὺ τῶν ὄρων τούτων ἐκτείνεται τὸ ψυχρὸν ὄροπέδιον τοῦ *Θιβέτ*, ὅπερ ἔχει ὕψος ὑπὲρ τὰς 4 χιλ. μέτρων ὑπερῶν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τὰ ΝΑ. τὸ *Ἰνδοκοχόν* (τὸν *Παρατάμιον* τῶν ἀρ-

χαιών) εις γιγαντιαία ύψη αιρόμενον (Τιράς - Μία 7750 μ.) και υπό βραδείων φαριγγων διαμελζόμενον (5 χιλ. μέτρα), τὸ Ἐλβρούτις (νοσηρὴ Δεμαβένδον, 5630 μ.), τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ἰνῶν και ἡ μεγάλη τοῦ Καυκάσου ὄροστοιχία (νοσηρὴ Ἐλβρούτις, 5560 μ.)¹. Βλ. τοῦ Καυκάσου, χωρίζομενον διὰ τῆς πεδιάδος και τοῦ ποταμοῦ Κόρου, ἐκτείνεται τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀρμενίας, ἔνθα τὸ ὄρος Ἀραράτ (5170 μέτρα), ἐφ' οὗ προσήραξεν ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν.

Μνημονιόμενα δὲ ὄροστοιχία και ὄροπέδια εἶναι τὸ τῆς Ἀραβίας, (3020 μέτρα), προεκτεινόμενον πρὸς Β. διὰ τοῦ ὄρους Σινᾶ (2060 μ.) και τῶν

ὄροστοιχιῶν Λιβάνου και Ἀντιλίβανου, τὸ πρὸς Ν. τοῦ Ἰνδοστᾶν ὄροπέδιον τοῦ Λεγκάν (2680 μ.), αἱ δύο παραλλήλοι ὄροστοιχίαι ἐν Ἰνδοκίτῃ, διήκουσαι ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ὑψος 2700 μέτρα) και αἱ ὑψηλαί και ἡφαιστειώδεις ὄροστοίαι τῆς χερσονήσου Καμουταίας.

Ἠφραστεια. — Πλεῖστα ἡφραστεια ἐνεργὰ και ἐσβεσμένα εὐρίσκονται κατὰ μῆκος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ὠκεανοῦ ἐπὶ τῆς χερσονήσου Καμουταίας, ἐπὶ τῶν νήσων Κορυκίων και ἐπὶ τοῦ ὄρους κλεινῆς τῆς Ταπωσίας. Πολλοὶ δ' ἐπὶ τῆς μεγάλης κρατῆρος ἡφραστειῶν, αὐτα ἐκασταν πρὸ πολλοῦ νᾶ ἐνεργῶσαι, παρατηροῦνται ἐν Μογγολίᾳ, ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀραράτ και ἐπὶ τῆς κορυφῆς Δεμαβένδον τοῦ Ἐλβρούτις τοῦ Καυκάσου παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Πεδιάδες. — Ἐν Ἀσίᾳ ὑπάρχουσι πέντε μεγάλα

⁽¹⁾ Περὶ τῶν σημαντικωτέρων ὄρων τῆς Ἀσίας και τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν αὐτῶν βλέπε χάριτην και διάγραμμα ἐν σελ. 47.

ΖΩΑ ΚΑΙ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Ιμαλαίων, σχηματιζόντων τῶν δύο τελευταίων ἀπεραντον δάκτυα ἐλπίδες καὶ νοσηρὸν (280 χιλιόμετρον), ἐκβάλλουσι εἰς τὸν *Βεγγαλικὸν κόλπον* ὁ Ἰνδὸς, πηγάζων καὶ οὗτος ἐκ τῶν Ἰμαλαίων, χύνεται εἰς τὴν Ὀμανικὴν θάλασσαν, ὁ *Τίγρης* καὶ ὁ *Εὐφράτης*, καθιστάντες λίαν εὐφορον τὴν μεταξύ αὐτῶν χώραν (*Μεσοποταμίαν*), ἐκδύνουσι κατόπι καὶ ἐκβάλλουσι εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

Ἐν τῷ κέντρῳ ὁ *Ἀμὸρ Δάρια* (᾽Ωξος) καὶ ὁ *Σὺρ Δάρια* (Ἰαξάρτης), ἐκβάλλοντες ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν *Ἀράβην* λίμνην. Ἐν δὲ τῇ Κασπίῃ ἐκβάλλει ὁ *Κύρος*, οὗ παρακόπιος εἶναι ὁ *Ἀράξης*.

ΣΗΜ. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας χωροῦσι κατὰ ζεύγη, *Γάγγης* καὶ *Βραهماπούρας*, *Τίγρης* καὶ *Εὐφράτης*, σχηματίζουσι δὲ οἱ πλείστοι τοῦτον μέγιστον δάκτυα.

Λίμναι. — Σημαντικώτεροι εἶναι ἡ *Ἀσφαλίτις* λίμνη ἢ *Νεκρὰ θάλασσα*, εἰς ἣν ἐκβάλλει ὁ *Υορδάνης* ποταμὸς καὶ ἥτις εἶναι πολὺ ταπεινότερα τῆς εὐκρανεῖας τῆς Μεσογείου θαλάσσης (394 μ.) καὶ ἡ *Τιβεριὰς* ἢ *Ιερηνσαῶν* ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἡ *Βαϊκάκη* ἐν Σιβηρίᾳ, ἅπασαι περιέχουσι γλυκέα ὕδατα, ἡ *Κασπία* (439000 τετραγ. χιλιόμετρα), ἡ μέγιστη λίμνη τῆς ὑψηλοῦ, ὡς ἐκ τούτου καὶ θάλασσα καλουμένη, ἡ *Ἀράβη*, ἡ *Βαϊκάκη* καὶ ἡ *Ἀδβ Νόρ*, περιέχουσι πᾶσαι ἄμυρὰ ὕδατα.

Κλίμα. — Πανταχόθεν τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας ἀπαντᾷ, ἕνεκα τῶν θαλάσσιων, κλίμα ὀρεινῶν, γενικῶς δὲ ἀλλαγὸν ἐπικρατεῖ ἡπειρωτικὸν κλίμα. Ἐν γένει δὲ ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγαλύτερα εἰς τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Ἀσίας ἢ ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ *Εἰσπρητικῶ*. Ἡ Σιβηρία, ὡς κειμένη ἐπὶ τὸν πολικὸν κύκλον, εἶναι χώρα κατὰμνηρος.

Τὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἔχουσι κλίμα τῆς διακεκαμμένης ζώνης, καὶ τέλος ἐν τῇ θερμοτάτῃ Ἰνδικῇ χώρᾳ δὲν παρατηρεῖται χειμῶν. Διὰ τοῦτο ἡ ἡπειρος αὕτη παράγει ὅλων τῶν κλιμάτων τὰ προϊόντα καὶ τρέφει τὰ ζῷα ὅλων τῶν ζωνῶν τῆς γῆς.

Ἄνεμοι. — Κατὰ τὸ θέρος τὰ ὑψηλὰ τῆς Ἀσίας ὀροπέδια θερμινόμενα προκαλοῦσιν ἀνέμους ξηρούς εἰς τὸ μεσημβρινὸν μόνον τμήμα αὐτῶν πνεεὶ ὁ ἕρως μουσσὼν καὶ οἱ ΝΑ. ἀληγεῖς ἄνεμοι. Τὸν

χειμῶνα ἄνεμοι ξηροὶ ἡπειρωτικοὶ ἐπικρατοῦσι σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν Ἀσίαν.

Βροχαί. — Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι ἄφθονοι ἐν τῇ Σιβηρίᾳ. Ἡ ἔρημος *Ἀραβία*, τὸ *Ἰράν* καὶ ἡ *Μογγολία* ἐλαχίστην ποσότητα, κατ' ἔτος, δέχονται βροχῆς. Ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων τούτων ὁ ἀπὸ τοσοῦτον εἶναι ἐξῆρος, ὥστε, παρὰ τὴν εἰς αὐτὰ διεμύηται τοῦ χειμῶνος, μόνον εἰς ὕψος 5 χιλ. μέτρων παρατηροῦνται χιόνες διαρκεῖς. Πρὸς Ν. τὰ *Ἰμαλία*, ἡ *Ἰνδική* καὶ ἡ μεσημβρινὴ *Σινική* δέχονται ποσὰ μέγιστα ποσά ὕδατων. Αἱ βροχαὶ αὐταί πίπτουσι ἀπὸ τοῦ *Σεπτεμβρίου* μέχρι τοῦ *Μαΐου*.

Χωρογραφικὴ τῆς Ἀσίας διαίρεσις. — Ἡ Ἀσία χωρογραφικῶς διαίρεται εἰς πέντε φυσικὰς ζώνας:

1) τὴν *Β. Ἀσίαν*, περιλαμβανούσαν τὰς πεδιάδας καὶ τὰς ἐκτεταμένας στέππας τῆς Σιβηρίας καὶ τοῦ *Τουρκεστάν* μετὰ κλίματος ψυχροῦ,

2) τὴν *Α. Ἀσίαν*, χώραν ὀρεινῶτος ὑψηλῆς, θερμῆς, ξηρᾶς, ἐνιαχοῦ ἔχουσαν ὄψιν ὀλίμην, μετὰ εὐφόρον τινῶν πεδιάδων (*Αραβία*, μικρὰ Ἀσία, Ἰράν),

3) τὸ μέγα κεντρικὸν ὀροπέδιον, ἔχον ἀπεραντον ἔκτασιν, ὑψηλῆς, ξηρᾶς καὶ ἔρημον μετὰ κλίματος ψυχροῦ,

4) τὸ *Α. τμήμα*, ὕψους μεριῶν, μετὰ κλίματος σχετικῶς εὐκαίτου καὶ μετ' εὐφοροτάτου ἐδάφους (*Σινική*, *Ἰαπωνία*) καὶ

5) τὴν *Ν. Ἀσίαν*, μετὰ κλίματος τροπικοῦ, ἀφθόνου ὀρθευομένην, λίαν καρποφόρον, μετὰ μέγιστον δασὸν καὶ ἀπεραντῶν λεμιόνων (*Ἰνδική*, *Ἰνδοκίνα*).

Ὄρνικα. — Ἐν τῇ *Σινικῇ* καρῷ τὸ *Τορκίνον* καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχουσι πλουσιώτατα καὶ παχέα στῶμα *λιθανθράκων* καὶ *σιδήρων*, εἰς τὴν *Μαλάκκαν* *κασσίτερος* καὶ εἰς τὴν *Σιβηρίαν* ἄργυρος καὶ *χρυσός*.

Φυτὰ. — Ἡ Ἀσία ἔχει ποικιλοτάτην *χωροδία. κοκοφοίνικας*, *βαμβοὺ* (*ἰνδοκάλαμος*), *βανανία* (*ἰνδικὴ συκὴ*). Ἐν Σιβηρίᾳ ἐκτείνεται ἡ ζώνη τῶν μεγάλων δασῶν (βλέπε χάρτην σελ. 50) ἐν τῇ μεσημβρινῇ καὶ ἀνατολικῇ Ἀσίᾳ, τῇ κατ' ἐξοχὴν

χώρᾳ τῆς γεωργίας, καλλιεργεῖται πρὸ πάντων ἡ ἄρουα, ὁ σίτος, ὁ ἀραβόσιτος, τὸ τέιον, ὁ βιάμβας, τὰ ἀρωματικά κινάμωμον, πέπερι, *μοσχοκάρων* ἐπίσης ὄπιον, πολὺτιμος ἔλαια, τέκων (εἶδος δρυός),

οὐ τὸ ξύλον ἄφθατον σκεδόν, *σάνταλον* (ερυθρό-ξυλον), *παύσανθος* κτλ., ἔξ ὧν καταργάζονται ποικίλα *κομποτηρία* (κινεζικὰ, ἰαπωνικὰ), σακχαροκάμιον, ὑψητὰ, κόμμι, ἄλοη, καμφορά.

Ἡ Δ. Ἀσία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τῶν *εὐπεριδοσίων* καὶ παντοειδῶν καρποφόρων δένδρων.

Ζῶα. — Ἡ Ἀσία εἶναι ἐπίσης ἡπειρος πλουσιωτάτη εἰς ζῶα. Πανταχοῦ αὐτῆς ὑπάρχουσι κατοικίδια ζῶα, πρὸς δὲ καὶ *κίρκιοι* καὶ εἰς τὰ κεντρικὰ αὐτῆς τμήματα *αἴγες λεπτότριχες* καὶ *μακρότριχες* (Ἀργάρας), *ἐλέφαντες* ἐν τῇ Ἰνδοίᾳ, ζῶντες ὡς κατοικίδια ζῶα, καὶ *τέλος* ἐντὸς τῶν περὶθνήων δασῶν τῆς Ἰνδοίης διαβίουσι *τίγρεις*, *ἰλινοκίρκοι*, διάφοροι *πίθηκοι*, δηλητηριώδες *θρίξ* καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν χώραις *λέοντες*. Πρὸς Β. ἐπίσης θηρεύονται ζῶα μετὰ πολυτέμνον διαφθερῶν, *ἄρτοι*, *ἀλώεστες*. Οἱ *τάρανδοι*, ζῶα γρηγομάτα εἰς τοὺς βορείους λαοὺς, οὕτως μεταγερρίζονται αὐτοὺς ὡς ὑποζῦγια καὶ τρέφονται ἐκ τοῦ γάλακτος καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῶν κλπ. ἐπὶ μεγάλῃ δὲ κλίμακα καλλιεργεῖται πρὸς Α. ὁ *μετασοκολῆς*.

Τέλος τὰ ὕδατα τῶν μεγάλων τῆς Σινικῆς κοιτῶν βοῖδισιαν ἰχθύων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Πληθυσμὸς. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀσίας ἀνέρχεται εἰς 950 περίπου ἑκατομμ. κατοίκων, δηλ. εἰς τὸ ἕμισι τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς γῆνης σφαιρας. Οἱ κυριώτεροι δὲ λαοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς.

Πρὸς Α. καὶ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ *Τοῦρκοι*, *Ἀραβες*, *Πέρσαι*, *Τουρκομάνοι*, *Ἀργάροι*, ἀναγόμενοι εἰς τὴν λευκὴν φυλὴν καὶ προσβεβόντες τὸν *Μουαμεθανισμόν*, μὴ ὑπερβαίνοντες δὲ τὰ 250 ἑκατομμύρια.

Πρὸς Ν. οἱ Ἰνδοί, ἀναγόμενοι εἰς διαφόρους φυλὰς καὶ ἔχοντες ὡς θρησκείαν τὸν *Μουαμεθανισμόν* ἢ τὸν *Βουδδισμόν*.

Πρὸς Α. καὶ πρὸς ΝΑ. οἱ Σῖται, οἱ Θιβητιανοί, οἱ Ἰνδοσίται (Ἀναμίται καὶ Σαμαίται), οἱ *Μαντζουροὶ* καὶ οἱ Ἰάπωνες, ἀναγόμενοι εἰς τὴν κίτρινην φυλὴν καὶ προσβεβόντες κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν *Βουδδισμόν* καὶ τὰ δόγματα τοῦ *Κομμουνισμοῦ*. Εἰς τὴν χερσόνησον τῆς *Μαλάκκας* κατοικοῦσιν ἐπεὶ τὰ 30 ἑκατομμ., ἀνήκοντες εἰς τὴν *μαυαίτην* φυλὴν.

Πρὸς Β. οἱ *Μογγόλοι*, ἀνήκοντες εἰς τὴν *κιτρινην* φυλὴν.

Εἰς τὰ βορειότατα μέρη κατοικοῦσι διάφορα φύλα, *Σαμογέδοι*, *Όσιάκοι* κλπ.

Θρησκείαι. — Ὁπαδοὶ τοῦ *Βουδδα* καὶ τοῦ *Κομμουνισμοῦ* περὶ τὰ 550 ἑκατομμύρια, *Βουδδισμοὶ* καὶ Ἰνδοὶ περὶ τὰ 250 ἑκατ. Πολλοὶ *Μουαμεθανοὶ* κατοικοῦντες κυρίως τὴν Α. Ἀσίαν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, 8 — 10 ἑκατομμ. *Χριστιανοί*, ἔξ ὧν 3 ἑκατομμ. κα-

θολικοὶ καὶ 600 χιλ. *Τορδαῖοι* καὶ διάφοροι ἄλλοι.

Αἱ σπουδαιότεραι λαλοῦμενα γλώσσαι εἶναι ἡ *σινικῆ*, ἡ *ιαπωνικῆ* καὶ αἱ διάλεκτοι *αραβικῆ*, *ἰαπωνικῆ* καὶ *Ἰνδοίη*, καθημερινῶς δὲ κατακτῶσιν ἑδαφος ἡ *ῥωσικῆ*, ἡ *αγγλικῆ* καὶ ἡ *γαλλικῆ*.

Πολιτικὸς. — Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς Β. Ἀσίας καὶ τῶν ἀπεράντων στεπιῶν τῆς *Μογγολίας*, τοῦ *Θιβέτι* καὶ τοῦ *Τουρκεστάν* ζῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βίον ποιμενικόν καὶ νομαδικόν. Ἐν δὲ ταῖς μεσημβριναῖς χώραις καὶ ἰδίως ἐν Ἰνδοίᾳ καὶ Σινικῇ ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων ἀεμίξει ἡ γεωργία. Ἐν τῇ Α. Ἀσίᾳ, πλὴν τῆς ὥραιας καὶ εὐφορῶν χώρας τῆς *μικρῆς Ἀσίας*, διὰ τοὺς λοιποὺς τόπους, ἐπειδὴ αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι δὲν εἶναι τόσον εὐνοϊκαὶ καὶ ἐπειδὴ οἱ κίτικοι εἶναι ἠναγκασιμένοι νὰ παλαίωσιν ἀδιακόπως κατὰ τῆς ἄμμου τῶν ἐρήμων, εὐρίζονται τὰ πάντα ἤδη ἐν παρακμῇ, καίτοι διάφοροι φάσεις εὐεξίας καὶ δυστυχίας κατὰ τὸν ὄρον τῶν αἰώνων διεδέχθησαν ἀλλήλους. Τὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν τούτων ἔκτισε ἐγχευτέρευσεν ἡ ἐπιδρομὴ τῶν *μουαμεθανικῶν* ὁρδῶν.

Ἐν Ἀσίᾳ ὑπάρχουσιν ἔξ *μεγάλων κρατίων*.

1) Ἡ *ῥωσικῆ σοβιετικῆ δημοκρατία*, τῆς ὁποίας αἱ ἄσιατικαὶ κτήσεις εἶναι ἡ *Σιβηρία*, τὸ *Τουρκεστάν* (*χατάτα Βουχάρας καὶ Χίβας*) καὶ ἡ *Κανασαία* καὶ ὑπερχανασίως *Ρωσία*.

2) Ἡ *ὀθωμανικῆ δημοκρατία*, τῆς ὁποίας αἱ ἄσιατικαὶ κτήσεις, αἱ ἀποτελοῦσιν τὴν *ἄσιατικὴν* λεγομένην *Τουκίαν*, ἴσων ἡ *μικρὰ Ἀσία*, ἡ *Συρία* καὶ τὰ Α. καὶ Μ. παράλια τῆς *Ἀραβίας*. Ἡδὴ περιορίσθη εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν μέχρι τῶν *Κανασαίων ὁστικῶν* συνόρων ἐνδοχώραν.

3) Τὸ ἀπεράντον *Ἰνδικὸν κράτος*, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἡ *Βιρμανία*, ἣτις εἶναι ἐξάρτημα αὐτοῦ.

4) Ἡ *ἀγανῆς σινικῆ δημοκρατία*,

α) Ἡ *Θιβητία* καὶ β) Ἡ *Μογγολία* εἶναι κράτη ποτεῖλ ἑἰς τὴν Σινικὴν.

5) Ἡ *ιαπωνικῆ αυτοκρατορία*, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων νήσων, καὶ τῆς ἀπέναντι χερσονήσου Κορέας.

Τὰ δευτερεύοντα κράτη τῆς Ἀσίας εἶναι

1) τὸ βασίλειον τῆς *Περσίας*,

2) τὸ *Ἀφγανιστάν*,

3) τὸ βασίλειον τοῦ *Σιάμ*,

4) τὸ μέχρι πρό τινας χρόνων βασίλειον τῆς *Κορέας* καὶ

5) τὰ ἀνεξάρτητα κράτη τῆς Ἀραβίας (*Όμάν* κλπ.).

Οἱ Ἄγγλοι κατέχουσι σημαντικότητας σταθμοὺς ἐπὶ τῶν ἄσιατικῶν παραλίων τὸ *Ἄδεν* εἰς τὴν ἔξοδον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὴν *Σιγκαπούνην* εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ πορθμοῦ τῆς *Μαλάκκας*, τὴν νήσον *Χόγκ Κόγκ* ἔναντι τῆς κινεζικῆς πόλεως *Καντόν*, καὶ τὸ *Βέι Χα Βέι* ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Πεσιλιῆ.

Οι ἄλλοι κατέχουσιν ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰνδοκίης τὴν χώραν τῆς *Κοχχίνας*, τὸ βασίλειον τῆς *Καμβόδης* καὶ τὸ *Τογκάιν*. Ὑπὸ τὴν προστασίαν δὲ αὐτῶν διατελεῖ καὶ τὸ βασίλειον τοῦ *Ἀνάμ*. Ἐπίσης δὲ κατέχουσι καὶ τὸν ἀντικρὺ τῆς νήσου *Χαϊνάνης* λιμένα *Κοὰν Τσίον*.

Οἱ Γερμανοὶ κατέχον μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Κιτρίνης θαλάσσης τὸ *Κιὰν Τσίον*, ἐκχωρηθῆν ἤδη διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Οἱ Πορτογάλιοι κατέχουσι σημεῖα τινα ἐπὶ τῶν Ἰνδικῶν παραλίων καὶ τὸ *Μακάο* ἔναντι τῆς Χόγκ Κόγκ.

Α' ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΣΙΑ

Ἡ βόρειος Ἀσία ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς χωρῶν: 1) τῆς *Σιβηρίας* (ἀσιατικῆς Ρωσίας), 2) τοῦ Ἄ. *Τουρκεστάν* μετὰ τῶν *Χίβας* καὶ *Βουχάρως* καὶ 3) τῆς *Κανακίας Ρωσίας*. Ἐχει δὲ ἔμβαδὸν 17 ἑκατομ. καὶ 226 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρον καὶ *πληθυσμὸν* 25 ἑκατομ. κατοίκων.

ΣΙΒΗΡΙΑ

Ἐχει ἔμβαδὸν 10780970 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ *πληθυσμὸν* 9257815 κατοίκων.

Τὸ κλίμα εἶναι ψυχρότατον.

Κόλιποι. — Ὁ Ὄριος, εἰς τὴν Καρικὴν θάλασσαν, ὁ *Ἀναδουρὸς* εἰς τὴν Βερίγγειον καὶ ὁ *Πενζίνκος* εἰς τὴν Ὀχοτοκικὴν θάλασσαν.

Ἀκρωτήρια. — Τὸ *Τσεκλινοσίον* (ἀρκτικόν), τὸ *Ταϊρά* καὶ τὸ *Ἀντολιόν* ἐν τῷ Β. παραμένω ὁκεανῶ καὶ ἡ *Λοσιάνκα* ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Καμτσάτσκας.

Νῆσοι. — Ἡ *νέα Σιβηρία* καὶ ἡ τοῦ *Βούργελ* ἐν τῷ Βορείῳ παραμένω ὁκεανῶ καὶ ἡ *Σακαλίη* ἐν τῇ Ὀχοτοκικῇ θαλάσῃ ἀνήκουσα κατὰ τὸ ἡμῶς εἰς τὴν Ἰαπωνίαν μέχρι τῆς 50°.

Ὄρη. — Τὰ *Ἀλάια*, τὰ *Σαϊτανικά*, τὰ *Λαυρικά*, τὰ *Ταβλοβορία*, τὰ *Στανοβορία* καὶ τὰ ὄρη τῆς *Καμτσάτσκας*, ἔθνα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐσβεσμένα καὶ ἐνεργῶ ἠφαιστεια.

Ποταμοί. — Ὁ Ὄρις, ὁ *Ιενισίης*, ὁ *Λένας*, ὁ *Ἰνδρίκος* καὶ ὁ *Κολίμυς*, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Βόρειον παραμένω ὁκεανόν, ὁ *Ἀμούρ*, ἐκβάλλων εἰς τὴν Ὀχοτοκικὴν θάλασσαν πάντες οὗτοι εἶναι ἠδυστροφοί. *Λίμνη* δὲ ἡ *Βαϊκάλη*.

Τὸ ἔδαφος τῆς Σιβηρίας ἀποτελεῖται ἔξ ἀπεράντων καὶ ὁμαλῆς ἐκτάσεως, κεκμένης μετὰ τῶν ποταμῶν Ὁριος καὶ Ἰενισίη πρὸς Ἄ., καὶ ἐκ χώρας ὀρεινῆς, διασπομένης ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Λένα* καὶ *Ἀμούρ* πρὸς Ἄ. Τὸ βορειότατον μέρος τῆς Σιβηρίας εἶναι ἔρημος κατάφυτος (ἐλώδες παραμέναι ἐκτάσεις, toundras), πρὸς Ν. ὁμοῦ αὐτοῦ ἐκτε-

νεται ἡ ζώνη τῶν ἀπεράντων δασῶν, τὰ ὁποῖα διαδέχονται σέλιαι καὶ πολλαὶ πεδιάδες.

Τὰ *προϊόντα* τῆς Σιβηρίας εἶναι ἀφθονος ξυλῆια, ὀρυκτὰ σίδηρου (ὑδροφόρος, μαγνητικὸς σίδηρος ἐκ τῶν *Ταβλοβορίων* ὀρέων), χαλκός, λιθάνθρακες, χρυσός, ἄργυρος, πολύτιμοι λίθοι καὶ ἀφθονοὶ διφθέραι (γυναρκαῖο).

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Σιβηρία διαίρεται εἰς 14 μεγάλας *διοικήσεις* ὁ πληθυσμὸς τῶν διοικήσεων τῶν εἰναι λίαν ἀραιός. Εἰς αὐτάς ἀπέστελλεν ἄλλοτε ἡ Ρωσία τοὺς πολιτικούς ἐγκληματίας, τοὺς βαρυντικούς καταδικούς καὶ τοὺς ἐλευθέρους ἀποίκους.

Κυριώτεροι *πόλεις* εἶναι ἡ *Τοβόλοη* (30 χιλ. κ.), ἀρχαία πρωτεύουσα. Ἡ *Τόμοη* (60 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ὄριν. Ἡ *Βαροουάη* κέντρον μεταλλοργικόν. Ἡ *Ἰρκοῦτοη* (58 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορικῆ. *Ἰακούτοη*, παρὰ τὸν Λέναν, κέντρον ἐμπορίου διφθερῶν καὶ ὀρυκτοῦ ἐλεφαντόδοντος προερχομένου ἔξ ἐλεφάντων (μαμούθ), οἷτινες εἰς παλαιότατους χρόνους κατεχόσθησαν ἐντὸς τοῦ παραμένω ἐδάφους τῆς χώρας καὶ διατηροῦνται εἰσέτι μετὰ τοῦ τριζώματος αὐτῶν. *Πετροπανλόροη* (25 χιλ. κατ.), παρὰ τὸν πόλις τῆς χερσονήσου *Καμτσάτσκας*, ὁδὸς εἰς Ἀμερικὴν. *Νικολαῖροη*, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀμούρ καὶ *Βλαδιβοστόκ* (18 χιλ. κ.), ἐν τῇ Ἰαπωνικῇ θαλάσῃ, σπουδαῖοτατον πολεμικὸν καὶ ἐμπορικὸν λιμὲν τῆς Ρωσίας, καὶ ἰδίως ὁ τοῦ *Βλαδιβοστόκ*.

Ὁ μέγας ἑσπεριφιλικὸς σιδηρόδρομος, ἔργον τεράστιον, συνδέας τὴν *Μόσχαν* μετὰ τοῦ *Βλαδιβοστόκ*, μετὰ διακλαδώσεως ἀπὸ τῆς πόλεως *Χαμνίτιν* εἰς *Μουκδεν*, *Λιάο Ἰάγκ*, *Πόρτ Ἀρθουρ* καὶ *Λάιντ*, λειτουργεῖ ἤδη ἀπὸ εἰκοσαστίας πέρσιον, διευκολύνων σπουδαίως τὴν συγκοινωνίαν τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας καὶ τῆς Εὐρώπης μετὰ τῶν βορείων παραλίων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὁκεανοῦ.

ΤΟ ΔΥΤΙΚΟΝ ΤΟΥΡΚΕΣΤΑΝ ἔχει ἔμβαδὸν 3550500 τετραγων. χιλιόμετρον καὶ *πληθυσμὸν* 7720000 κατοίκων.

Ὄρη. — Πρὸς Β. τὸ ὄρειον καὶ αἰθριακὸν βαθυπέδον, πρὸς Ν. ὁ Ἰνδοκοῦχος, οἷτινες συνέχεια εἶναι τὰ ὄρη τοῦ *Κανακίου* πρὸς Ἄ. ἡ *Κασπία* θάλασσα καὶ πρὸς Ἄ. τὸ μέγα ὄρειδιον τοῦ *Παμίρ*, τὰ *Οὐράνια* ὄρη καὶ τὰ ὄρη τῆς *Τσουγγαρίας*.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. — Ὁ Ὄριος καὶ ὁ *Ἰαζάουτης*, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν μεγάλην λίμνην *Αράλην*, καὶ ὁ *Ἰις*, ἐκβάλλων εἰς τὴν λίμνην *Βαϊκάλην*.

Ἐδαφος. — Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι χημαλόν, τὸ δὲ ἔρημος αὐτοῦ καὶ τῶν διαφόρων ὀρεπεδίων εἶναι μικρόν.

Ἐρημοί. — Ἡ χώρα αὕτη εἶναι κατ' ἐξοχὴν

στεπλόδης καὶ ἔρμιος· παρὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ποταμῶν διαρροεμένας κοιλάδας τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατον.

Τὸ *κλίμα* τοῦ Τουρκεστάν εἶναι ἡπειρωτικὸν (χειμῶν σιθρηκός 30° καὶθὼι τοῦ μηδενικοῦ καὶ θέρους θερμότητων 37° ἀνωθεν τοῦ μηδενός), ἔξαιρουμένης τῆς ὑπὸ τῶν ὀρέων περιβαλλομένης χώρας, ἔνθα ἄφροντα καταπίπτουσι βροχαί. Ἐν τῷ κεντρικῷ τμήματι τοῦ Τουρκεστάν ἔξαιρετικῆ ἐπικρατεῖ ξηρασία.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Τὸ Τουρκεστάν ἀποτελεῖται ἐξ 11 ἐπαρχιῶν, ἀνάμει δὲ εἰς τὴν Ῥωσίαν καὶ κατοικεῖται ὑπὸ Κιρκασίων, Τατάρων, Περσῶν καὶ Τουρκομάνων, Μωαμεθανῶν τὸ θρησκειῶμα.

Πόλεις. — Ἡ *Τασκένδη* (156 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικῆ, οὐ μακρὰν τοῦ Ἰαζόβτου. *Σαμαρκάνδη* (54 χιλ. κ.), πόλις ἀρχαιότατη, ἐμπορικῆ, ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, ἔχουσα ὄρατα μνημεῖα καὶ θεωρουμένη ὡς ἱερὰ τῶν μουσουλμάνων πόλις· ἀρχαία πρωτεύουσα αὐλοτε τοῦ ὑπὸ τοῦ *Τιμολο* ἰδρυθέντος μεγάλου μογγολικοῦ κράτους, διασφῆζει καὶ νῦν πολλὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς τῶν Μογγόλων ἀκμῆς. *Νοκάσδη* (90 χιλ. κ.άτ.), παρὰ τὸν ἄνω Ἰαζόβτην, ἐν μέσῳ εὐφορώτατης πεδιάδος, κέντρον ἐμπορίου, βάμβακος, δερμάτων καὶ μετῆξης.

ΤΑ ΧΑΝΑΤΑ ΒΟΥΧΑΡΑΣ ΚΑΙ ΧΙΒΑΣ. — Ἡ *Βουγάρια* ἔχει *ἐμβαδὸν* 205 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ *πληθυσμὸν* 1 ἑκατομ. 250 χιλ. κατ.

Προϊόντα ἔχει ὑποὺς ὀνομαστούς, ὄρατα ὑφάσματα μετὰξίνα, μάλλινα καὶ βαμβάκινα, πολιτυμένης λίθου (σοφρίνα, σαφειρῶνος, κιάις, σιδηρίτην).

Ἡ *Βουγάρια* κεῖται πρὸς Ἀ. τὸν Παμίρ, συνδέεται διὰ τοῦ ὑπερκασιίου σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Σαμαρκάνδης, Τασκένδης καὶ τῆς Κασπίας θάλασσης.

Πόλιν ἔχει τὴν *Βουγάραν* (80 χιλ. κ.), κειμένην ἐν τῷ μέσῳ εὐφόρου ὀάσεως καὶ κέντρον τῶν ἐξ Ἰνδιῶν καραβανίων.

Ἡ *Χίβα* ἔχει *ἐμβαδὸν* 60 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ *πληθυσμὸν* 900 χιλ. κατοίκων.

Ἡ μικρὰ χώρα Χίβα, κειμένη μετὰξὺ Βουγάρας καὶ Ἀρῆλης λίμνης ἐπὶ ὄρατις δάσεως τοῦ Ὠξίου ποταμοῦ, ἔχει πρωτεύουσαν τὴν ὀμόνημον πόλιν *Χίβαν* (40 χιλ. κ.), κειμένην ἐπὶ διώρυχος, ἧτις ἐκβάλλει εἰς τὸν ποταμὸν Ὠξον.

Ἡ *ὕπερκανακίους* χώρα ἔξαπλοῦται μετὰξὺ τῶν Ἀ. παραλίων τῆς Κασπίας καὶ τῶν χανάτων τῆς Βουγάρας καὶ τῆς Χίβας, ἀποτελεῖ δ' ἐπαρχίαν τῆς ἀσιατικῆς Ῥωσίας καὶ ἔχει *πληθυσμὸν* 400 χιλ. κ., ἀποτελούμενον ἐκ Τουρκομάνων, φυλῆς λίαν πολεμικῆς.

Πόλεις ἔχει τὴν *Κρασνοπόδοσσην*, παρὰ τὴν Κασπίαν καὶ τὸ Ὀξόζην Ἀδὰ, ἐπὶ τῆς Κασπίας, ἔνθα ἡ ἀρχὴ τοῦ ὑπερκασιίου σιδηροδρόμου.

Ἡ ΚΑΥΚΑΣΙΑ ῬΩΣΙΑ ἔχει *ἐμβαδὸν* 473026 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ *πληθυσμὸν* 10908000.

Ἡ καυκάσια Ῥωσία κεῖται μετὰξὺ τῆς Κασπίας θάλασσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, διασχίζεται δὲ ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ. *Βασιρῶνος* ὑπὸ τοῦ ὀρους Κανκασίου.

Ποταμοί. — Πρὸς Β. μὲν τὸ Κανκασίον εἶναι ὁ *Κουβάν*, ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον, καὶ ὁ *Τερίκως* εἰς τὴν Κασπίαν, πρὸς Ν. δὲ ὁ *Κῦρος*, ἐκβάλλων εἰς τὴν Κασπίαν καὶ δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ. *Αἰμυγν* δὲ ἔχει τὴν *Σερβίγγην*, κειμένην μετὰξὺ τοῦ Κῦρου καὶ τοῦ Ἀράξου.

Κάτοικοι. — Ἡ χώρα αὕτη, περιλαμβάνουσα μέρος τῆς ἀρχαίας *Σκυθίας*, τῆς *Κολχίδος* καὶ τῆς *Αἰθιοπίας*, (1) κατοικεῖται σήμερον ὑπὸ διαφόρων ταταρικών καὶ τουρκικών φυλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τῶν *Γεωργιανῶν* εἶναι ὁ *τελειώτερος* τύπος τῆς καυκάσιας φυλῆς.

Θρησκεία. — Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ ὀρθόδοξος χριστιανική.

Κλίμα, ἔδαφος, προϊόντα. — Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐκρατικὸν καὶ ὀρεινὸν καὶ τὸ ἔδαφος εὐφορώτατον· τὰ δὲ κυριώτατα τῶν προϊόντων εἶναι βάμβαξ, ἔρινα, μετὰξυ καὶ πετρέλαιον, ἀναβλύζον ἐπὶ τῆς κασιατικῆς χερσονήσου *Αφρον*. Ἐνταῦθα καὶ τὸ παράδοξον φαινόμενον τῶν ἀναφλεγόμενων ἀερίων.

Λυνάμει τῆς συνδύξεως τῶν Βεροσάλων ἐν ταῖς χώραις τοῦ Κανκασίου (Κανκασία) ἰδρῦθησαν τρεῖς νέα δημοκρατία, 1) ἡ τῆς *Γεωργίας*, 2) ἡ τῆς *Αρμενίας* καὶ 3) ἡ τῆς τοῦ *Αζερμπαϊτζάν*, ἔξαιρώμενα ἐμμέσως ἀπὸ τῆς σοβιετικῆς Ῥωσίας.

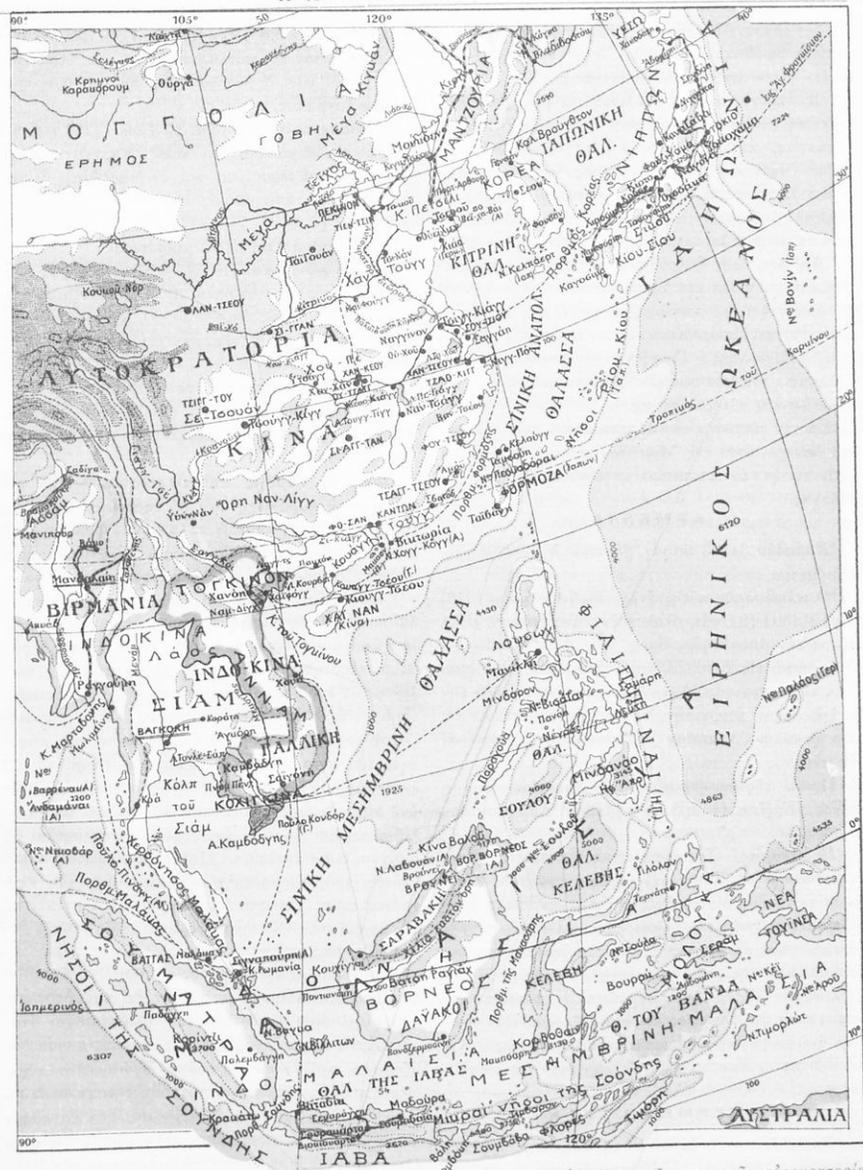
ΓΕΩΡΓΙΑ

Τὸ *ἐμβαδὸν* τῆς Γεωργίας εἶναι 57967 τετραγ. βέρστα *ή* 65957 τετραγ. χλμ. ἐκτεινομένη κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν ἀπόκλιμα καὶ τοῖς προβοήσεως τοῦ μέσου Κανκασίου. Ὁ *πληθυσμὸς* αὐτῆς ἀνέχεται εἰς 2372403 χιλ. ἧτοι 36 κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγωνικὸν χιλιομέτρον. Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι τὸ *θρησκειῶμα*.

ΣΗΜ. Κατὰ τὰς παραλίους πεδιάδας τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ κατὰ μήκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κατοικῶν πολλοὶ Ἕλληνας μεταφορβήτες κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους οἱ πλεῖστοι εἰς τὰς νέας χώρας τῆς Ἑλλάδος. Ὅσαυτὸς περὶ τῆς περιφερείας τῆς πόλεως Τυφλίδος κείνται πολλὰ χωρία ὑπὸ Γερμανῶν οἰκούμενα. Οἱ Γεωργιανοὶ καὶ οἱ Τσερκέζοι (Κιρκασιοὶ) θεωροῦνται ὡς οἱ ὀραϊώτατοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, εἶναι δὲ ἀνδρεῖοι καὶ ἱπποτικοί.

(1) Χώρα ἐν Ἀσίᾳ ἔχουσα πρὸς Β. τὸν Κανκασίον, πρὸς Ν. τοὺς ποταμοὺς Κῦρον καὶ Ἀραξόν, πρὸς Α. τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ πρὸς ἄ. τὴν Ἰβρίαν, σιτοφόρος καὶ πλοναία εἰς ἀμπέλους καὶ βοσκὰς.

εξαγωγικών 257599090.

Πολίτευμα. — Σοσιαλιστική δημοκρατία. Ως ανεξάρτητον ἄλλοτε βασιλείον εἶχεν ὀπαχθῆ διὰ τῆς συνθήκης τῆς 24ῆς Ἰουλίου 1783 ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥωσίας, ἀλλὰ τὸ 1801 ἀνεχωρήθη μετ' αὐτῆς.

Μετὰ τὴν ἐκρίζωσιν τῆς παρικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ Γεωργία ἐπανάκτησε τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐφ' ἑνὸς ἔθνικου συμβουλίου (τῆ 22ῃ Νοεμβρίου 1917) καὶ ἔδρασε μετὰ τῶν ἄλλων ὑπερκαυκασίων κρατῶν τὴν ἀνεξάρτητον ὑπερκαυκασίαν ὀμοσπονδιακὴν δημοκρατίαν.

Ἡ ὁμοσπονδία αὐτὴ διελύθη τῇ 26 Μαΐου 1918 ὅπταν τὸ ἔθνικόν συμβούλιον τῆς Γεωργίας ἀνεκήρυξεν αὐτὴν ανεξάρτητον δημοκρατίαν.

Ἡ ἐκλεχθεῖσα ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Γεωργίας συντακτικὴ συνέλευσις ἐπεκρίθη τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Γεωργίας, κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν τῆς 12ης Μαρτίου 1919 καὶ διώρισεν κυβερνήσιν, ἀναγνωρισθεῖσα κατόπιν ἐν Μόσχῃ ὑπὸ τῆς ῥωσικῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας τῇ 7η Ἀυγούστου 1920 καὶ ὅτε τὼν συμμάχων Δυνάμεων τῇ 27ῃ Ἰανουαρίου 1921.

Ἀπὸ τῆς 25ης Φεβρουαρίου 1921 ἡ Γεωργία ἀποτελεῖ σοσιαλιστικὴν δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν διεθνοῦσιν ἐπαναστατικῶν συνεδρίων ἐξ αἰτίας τῶν ἐπιδημιῶν τῶν Ῥώσων Μπολσεβίκων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς ἡ Γεωργία εἶναι ἀνεξάρτητος, ὑποβαλλομένη εἰς τὸν ῥωσικὸν ἔλεγχον μόνον διὰ τὰς στρατιωτικὰς αὐτῆς δυνάμεις.

Διὰ τὴν ἐξαγωγήν τῶν ἐμπορευμάτων τῆς ἡ Γεωργία διατηρεῖ μετὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν κοινὴν ἀντιπροσωπίαν μὴ ἐξαρτωμένην ἀπὸ τῆς Μόσχας.

ARMENIA

Ἐμβαδὸν 34288 τετραγ. βέρσσια ἢ 39020 τετρ. χιλόμετρα.

Ἡ **πληθυσμὸς** αὐτῆς ἀνέρχεται (ἀπογραφ. 1916) εἰς 1214391 (31 κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χλμ.). Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν ὅμως τοῦ 1922 οἱ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς 2096973, καὶ τοῦτο, διότι οἱ Ἀρμένιοι τῆς τουρκικῆς Ἀρμενίας, φεύγοντες ὁλοῦν τὴν σκληροτάτην τουρκικὴν δίωξιν, καταφεύγουσιν εἰς τὴν ῥωσικὴν Ἀρμενίαν ἐγκαθιστάμενοι ὁσημέραι ἐν αὐτῇ.

Πρῶτ. τῆς δημοκρατίας τῆς Ἀρμενίας εἶναι ἡ πόλις *Εριβάν* (45 χιλ. κάτ.) ἔδρα Ἀρμενίου πατριάρχου.

Πολίτευμα. — Σοσιαλιστικὴ δημοκρατία. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ὑπερκαυκασίας ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας τῇ 26ῃ Μαΐου 1918 ἡ Ἀρμενία ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος σοβιετικὴ δημοκρατία. Ἀναγνώρισεν τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς ὑπὸ τῆς ῥωσικῆς δημοκρατίας τῶν Σοβιετ καὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀγκύρας τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1921. Διὰ τὸ ἔμπροσιν ἡ Ἀρμενία διατηρεῖ μετὰ τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν κοινὴν ἀντιπροσωπίαν μὴ ἐξαρτωμένην ἐκ Μόσχας.

Ἐθνικὰ χρώματα· ἐρυθρόν, κίανον, πορτοκαλίχρουν.

AZERBAI DZAN

Ἐμβαδὸν. — Τὸ ἔμβαδὸν τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν εἶναι 85349 τετρ. βέρσσια ἢ 97129 τετραγ. χλμ. Ἐκ τούτων δὲ πάλιν 35000 περίπου βέρσσια ἢ 40800 τετραγ. χιλόμε. εἶναι ἀγροὶ χέρσοι (ἀκαλλιέργητοι).

Ἡ **πληθυσμὸς** ἀνέρχεται εἰς 2861000 κατ. (29

κάτ. ἀναλογοῦν κατὰ τετραγ. χλμ.), ἐκ τῶν ὁποίων 1952000 εἶναι Μουσουλμάνοι, 622 χιλ. Ἀρμένιοι, 214 χιλ. Ῥώσοι ὀρθόδοξοι καὶ 59 χιλ. διαφόρων ἄλλων δογματῶν.

Κυριώτεραι πόλεις εἶναι τὸ Βακού (230 χιλ. κ.), πρῶτ. τῆς δημοκρατίας, πόλις βιομηχανικότητι, ἀναπτυχθεῖσα τεραστίως καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων δεκαετηρίδων ἀπὸ μικρᾶς πόλιχνης. Ἐλισαβετοπόλις (60 χιλ. κ.), Νούβα (40 χιλ. κ.), Σούβα (40 χιλ. κάτ. καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα.

Φυτικὰ προϊόντα. (1917). — Σίτος 800 χιλ. πούτια, (1) διάφορα λαχανικὰ 100000, ὄρυζα 85 χιλ. πούτια, βίμβαξ εἰς δέματα 35000, διάφοροι καρποὶ 85000, καπνὸς 6000, γλυκύριζα (διάμπολι), 15000 μέλι 2000 τόννοι, οἶνος 3700000 sebiles (μαζονόμοι), οἶνοπνευματώδη ποτὰ 6000000.

Κτηνοτροφικὰ προϊόντα (1917) 2,5 ἑκατομμ. πρόβατα, 1,3 ἑκατομμ. καμήλους καὶ 5000 ὄνουσ καὶ ἡμίονουσ.

Προϊόντα νάφθης καὶ πετρελαίου. — Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ παραγωγὴ ἦτο 35 ἑκατομμύρια πούτια (ποῦτον)· ἔκαστον πούτιον = 16,4 χιλιογράμμου κατὰ μῆνα, ἤδη ὅμως περιορίσθη εἰς 15 ἑκατομμ. πούτια.

ΣΗΜ. Ἡ νάφθα εἶναι τὸ σπουδαιότατον προϊόν τῆς Καυκασίας. Καὶ ὑπάρχουσ μὲν πηγαῖ πετρελαίου εἰς διάφορα μέρη τοῦ ὄρους Καυκάσου, ἀλλ' αἱ πηγαὶ αὗται εἶναι ἀσήμαντοι ἀπέναντι τῆς τεραστίας ποσότητος τοῦ Βακού. Αἱ πηγαὶ τοῦ πετρελαίου τῆς περὶ τὴν Κασπίαν χερσονήσου Ἀμφερόν, εἶναι αἱ ἀφθονώταται τοῦ κόσμου καὶ συναγώγιζονται πρὸς τὴν ἑτησίαν ἐκμεταλλευομένην ποσότητα τῶν πετρελαίων τῆς Ἀμερικῆς (περὶ τὰ 12 ἑκατομμύρια τόννων). Ἐν τῇ χερσονήσῳ Ἀμφερόν ὑπὸ στεροδὸν καὶ ἀδιαπέραστον στρώμα ἀφθεστολίθου κείνται ἀμιμῶδη κοιτάσματα, πεπιοσιμένα ὡς σπύγγου διὰ πετρελαίου. Πολυκίβεις διυλίσεις ἀπαιτοῦνται πρὸς παρασκευὴν τοῦ πετρελαίου καὶ συγχρόνως πρὸς ἐξαγωγήν τῆς βενζίνης, τῆς γαζολίνης, τῆς λιγροίνης. Οἱ Ῥώσοι πηροῦν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ταύτης.

Κατὰ πολὺ προγενεστέρας χρόνους, οἱ ἐνταῦθα Τάταροι καὶ Πέρσαι καθύρουν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τούτου πλοῦτον ἀπαθείς μόνον τὰ ἐκσταζοῦ ἀναφλεγόμενα ἀέρια ἐπυροξένουσι εἰς τούτους παράδοξον αἰσθησιν καὶ ἐλιτρεύουσι ταῦτα ὡς αἰώνιον πῦρ. Ἐκτοτε ὅμως ταῦτα πρὸ πολλοῦ ἔπαυσαν ἀναδιδόμενα, ἐπειδὴ τὸ ἔλαιον δὲν ὑφίσταται ἤδη ἀρχοῦσαν πίεσιν, ἀπ' οὗτο εἰς πλείστα ἄλλα σημεῖα ἐγένοντο ἐπιστημονικὰ διατηρήσεις. Τὸ πετρελαίον τῆς Καυκασίας χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ χώρᾳ πρὸς ἴσθμιν διαφόρων μηχανισμῶν, τῶν ἀδιοδρομῶν, τῶν ἀεροπλοίων τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Βόλγα ὡς καὶ τῶν

(1) Πούτιον, μέτρον ἴσον μὲν 12 ὀκάδας.

πλείστον εργοστασίων τῆς Ῥωσίας. Πολλὰ ἀτμόπλοια μεταφέρουσι πετρέλαιον εἰς μεγάλας ποσότητας διὰ τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Βόλγα εἰς τὸ κέντρον τῆς Ῥωσίας, ἡμάξοστοιχία μεταφέρουσι εἰς τοὺς πλησιεστέρους λιμένας τοῦ Εὐρᾶσιου (Βατούμ, Πότι), ὁπόθεν παραλαμβάνονται τοῦτο ἀτμόπλοια δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Πολίτευμα. — Σοσιαλιστικὴ δημοκρατία. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ὑπερκαυκασίας ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας τῆ 24ῃ Μαΐου 1918, τὸ Ἀζερμπαϊτζάν ἀνεκρίθη ἀνεξάρτητος δημοκρατία καὶ συνέστησεν ἐθνικὴν κυβέρνησιν ἀνεκκαταταθῆσιν κατ' Ἀπρίλιον 1920 ὑπὸ σοβιετικῆς τοῦτικτις. Ἡ συνθήκη τῆς Μόσχας τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου 1920 μετὰ τὸ αὐτὸ καὶ τῆς Ῥωσίας εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν κοινὴν διοίκτην καθῆσθαι ἀφορὰ ὑποθέσεις στρατιωτικῆς φύσεως, πολιτικῆς οἰκονομίας, ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων, προμηθειῶν, τροχαίας κινήσεως, ταχυδρομείων τηλεγραφεῖων καὶ οἰκονομικῶν. Ὡς πρὸς τὸ ἔμπροσθεν τὸ Ἀζερμπαϊτζάν εἶνε ἐλεύθερον μετὰ τῶν ὑπερκαυκασίων χωρῶν Περσίας καὶ Τουρκίας (ἐξαίρεται τῆς νάβης). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξαγωγὴν ἐμπορευμάτων τὸ Ἀζερμπαϊτζάν διατηρεῖ μετὰ τῆς Γεωργίας καὶ τῆς Ἀρμενίας κοινὴν ἀντιπροσωπίαν μὴ ἐξαρτωμένην ἐκ Μόσχας.

Β' ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον τμήμα τῆς ὄλης Ἀσίας, περιλαμβάνει δὲ τὰς ἑξῆς χώρας: 1) τὴν *σινικὴν δημοκρατίαν*, 2) τὴν *Κορέαν* καὶ 3) τὴν *Ἰαπωνίαν*.

ΣΙΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἡ σινικὴ δημοκρατία ἔχει ἔμβαδὸν 11 ἑκατομ. 665 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ *πληθυσμὸν* 430 ἑκατομ. κατοίκων.

Διαιρεῖται δὲ εἰς τὰς ἑξῆς χώρας: 1) τὴν *Κίναν*, 2) τὴν *Μαντζουρίαν*, 3) τὴν *Μογγολίαν* καὶ *Τσουνγυαίαν*, 4) τὸ *ἀνατολικὸν Τουρκεστάν* καὶ 5) τὸ *Θιβέτ*.

Τὸ *κλίμα* τῆς σινικῆς δημοκρατίας ἕνεκα τῆς ἀγανοῦς αὐτῆς ἐκτάσεως εἶναι ποικίλον.

Εἰς τὸ Θιβέτ π. χ. τὸ κλίμα εἶναι σχεδὸν εὐκρατον, πανταχοῦ δὲ ἀλλαγῶν τῶν ὁροπέδιον ὑπάρχουσι στέππα καὶ ἔρημοι, ὡς αἱ τῆς Γόρνης καὶ τῆς Μογγολίας, καθιστώσαι τὸ κλίμα ξηρότατον.

Πρὸς τὰ Β. μέρη τῆς Κίνας τὸ κλίμα εἶναι καθαρῶς ἡπειρωτικόν, δηλ. τὸ μὲν θέρος θερμότατον, τὸν δὲ χειμῶνα ψυχρότατον.

Ἐν τῇ ἀνατολικῇ Κίνῃ, ἕνεκα τῆς γεινιάσεως τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἐπικρατούντων θαλασσιῶν ἀνέμων, τὸ κλίμα εἶναι τροπικόν, δηλ. τὴν ἐποχὴν τῆς ἡρασίας διαδέχεται ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν, ἕνεκα

τῶν ὁποίων ἐπερεχειλίζουσιν οἱ μεγάλοι ποταμοί.

Ὄρη. — Ἐν τῷ ἀνατολικῷ ὁροπέδιῳ καὶ τῇ Κίνῃ πρὸς Β. εἶναι τὰ *Σαϊταναί* καὶ τὰ *Ταβλιονοβία*. Πρὸς τὰ ΒΑ. Ἀλιάν, τὰ ὄρη τῆς *Ισουργαίας*, τὰ *Ὀυάνια* (κορυφαὶ *Κίονφμαν* 7000 μ. ὕψος καὶ *Φάν Σεγκοί* 7840 μ.) καὶ τὸ ὄρος *Ἰνδοκοῦζον*. Μεταξὺ τῶν Ὀρειῶν καὶ τοῦ Ἰνδοκοῦζον εἶναι τὸ μέγα, ὡς εἶπαμεν, ὁροπέδιον τοῦ *Παμῖρ*, ἐφ' οὗ ἡ λίμνη *Καρά κούλ*. Πρὸς Ν. καὶ ΝΑ. τὰ *Ἡμαλία* (κορυφαὶ *Καουζιζαγκο* 8840 μ., *Κετζι-τζίκα* 8478 μέτρα, βλέπε χάρτην ἐν σελ. 50). Πρὸς Α. εἶναι τὰ ὄρη τοῦ *Κουνοῦ* ποταμοῦ, τὰ τοῦ *Κιτρίνου* καὶ τὰ ὄρη τῆς *Μαντζουρίας*. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δὲ εἰσρηται τὰ ὄρη *Καρακόδουμ* (κορυφαὶ *Λαγσίγκη* 8040 μ.), *Κοπὴ Λοὺν* καὶ τὰ τοῦ *Θιβέτ*.

Ποταμοί. — Ὁ *Μεκόγγος* καὶ ὁ *Κουνοῦς*, ἐκβιλλοντες εἰς τὴν Σινικὴν θάλασσαν, ὁ *Κίτρονος*, ἐκβάλλων εἰς τὴν Κιτρίνην θάλασσαν, ὁ *Ἰνδός*, ἐκβάλλων εἰς τὴν Ὀρεινὴν θάλασσαν, καὶ ὁ *Βεμαπούτρας*, ἐκβάλλων εἰς τὸν Βεγγαλικὸν κόλπον.

Οἱ ποταμοὶ *Κουνοῦς* καὶ *Κίτρονος* συνδέονται διὰ διώρυγον, ὀνομαζομένης *αὐτοκρατορικῆς* καὶ προσκετινομένης μέχρι τοῦ Πεκίνου.

Προϊόντα. — Τὰ προϊόντα εἶναι τέον, σιτηρὰ, βάμβαξ, ὄρυζα ἰδίως, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τροφήν τῶν λαῶν τῆς ἄπο Ἀνατολῆς, σακχαροκάλαμον, μεταξὺ, μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ ἀπέραντα στρώματα λιθανθράκων, ἰδίως ἐν τῷ νοτίῳ τμήματι τῆς χώρας εὐρισκομένον.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιστάτης ἐποχῆς ἡ Σινικὴ ἔχει ἰδίαν βιομηχανίαν μετᾶξῆς, βίβαβας, πορφύρας ἐκ πορσελίνης ἄγγειων κλπ. Πολλὰ δὲ ἐφευρέσεις, κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς τελευταίους ἰδίως αἰῶνας γενόμεναι ἐν Εὐρώπῃ, οἷα εἶναι ἡ τῆς πυρίτιδος, τῆς τυπογραφίας, τῆς ναυτικῆς πυξίδος, τοῦ χάρτου κλπ., ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ ἀρχαιστάτων χρόνων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Τὸ *ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον* ὑπερβαίνει τὰ 1500 ἑκατομμ. φράγκων διὰ τῆς ἐξαγωγῆς ἰδίως τέτων, μετᾶξῆς, διαφόρων ὑφασμάτων, ἄγγειων (κινεζικῶν) κλπ., τὸ δὲ *εἰσαγωγικὸν* ἀνέρχεται εἰς 1220 ἑκατομμ. φράγκων.

Ἡ *σοικονομία* ἰδίως ἐν Σινικῇ ἐνεργεῖται διὰ μεγάλων ὁδῶν καὶ πλείστον διωρῶν ἐσωτερικῶν· σιδηρᾶς γραμμᾶς ἔχει ὀλίγας. Ἐπίσης ἡ ναυτιλία ἐπὶ τῶν παραλίων καὶ τῶν μεγάλων αὐτῆς ποταμῶν εἶναι ἐπαρκής.

Ἐθνογραφικὴ ἄποψις. — Οἱ κάτοικοι τῆς σινικῆς δημοκρατίας εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς καὶ ἀποτελοῦσι λαὸν εὐφυῆ, ἐπιμελῆ καὶ δύσπιστον, ὅστις ἐπὶ πολλοῖς αἰῶνας εἰς οὐδεμίαν συνήθειαν ἤλθε πρὸς ἄλλους ξένους λαοὺς καὶ διὰ τοῦτο διετήρησε τὸν ἀρχαῖκόν αὐτοῦ πολιτισμὸν.

Κατά τὸν τελευταῖον μόνον αἰῶνα ἦνοιξεν ὀλίγους λιμένας (Καντών κλπ.) καὶ οὕτω κατορθώθη νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τῶν Εὐρωπαίων.

Θρησκεία. — Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ τοῦ Κομφουκιῶν. Πλὴν ὅμως ταύτης εἶναι πολλοὶ Βουδδισταὶ καὶ Μωσαμεθανοὶ καὶ ὑπὲρ τοῦ 1 ἑκατομμύριον Χριστιανοί.

Πολίτευμα. — Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας ἦτο μοναρχία ἀπόλυτος, ἄν ὅμως εἶναι δημοκρατικόν.

ΚΙΝΑ

Ἡ Κίνα, κατέχουσα τὴν ΝΑ. γωνίαν τῆς σινηκῆς δημοκρατίας, εἶναι ἡ πολυανθρωποπτερά καὶ εὐφοροτέρα χώρα αὐτῆς.

Ἔχει **ἐμβαδὸν** 4305000 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ **πληθυσμὸν** 350 ἑκατομ. κατοίκων.

Ἐπισημότεραι **πόλεις** εἶναι τὸ Πεκίνον (1600000 κάτοικοι), πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας, ἐκτιμημένη εἰς τὰς ὄχθας τῆς ποταμίου διώρυχος Πειγῶ, ἣτις ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πετσιλῆ. Πρὸς Β. τοῦ Πεκίνου ἐκτείνεται τὸ μέγα *σινηκὸν* τείχος, τὸ ὅποιον χωρίζει τὴν Κίναν ἀπὸ τῆς Μογγολίας καὶ ἔχει μήκος 3 χιλιάδων χιλιόμετρον. Τὸ τείχος τοῦτο

Ἀποξήρανσις φύλλων τειῶν ἐν Κίνα.

ἀνηγέρθη ἵνα ἐμποδίσῃ τὰς ἐκ βορρᾶ ἐπιδρομὰς τῶν Μογγόλων ἐπὶ τῆς χώρας. *Τὴν Τσὶν* (1000000 κάτ.), ἐπίνοον τοῦ Πεκίνου ἐπὶ τοῦ Πειγῶ καὶ παρὰ τὴν διώρυγα αὐτοῦ, ὕπερ διατελεῖ ὑπὸ τὴν κατοχὴν εὐρωπαϊκῶν στρατευμάτων, λιμὴν ἀνοικτὸς εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον. *Τσεφού* (50 χιλ. κάτ.), λιμὴν παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ κόλπου Πετσιλῆ. *Ναγκίον* (500 χιλ. κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κνανοῦ ποταμοῦ· πόλις ὀνομασθῆναι διὰ τὰ ἐκεῖ κατασκευαζόμενα ὄραια μεταξίνα καὶ βαμβάκινα ὑφάσματα. *Σαγκάη* (1500000 κ.), ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Χοάγγ Πού, τὸ κυριώτερον κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπορίου. *Σου Τσέου* (500 χιλ. κάτ.), πόλις ἐμπο-

ρικὴ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς διώρυχος. *Νάγγ Τσέου* (1466800 κατ.), οὐ μακρὰν τοῦ ὁμώνυμου κόλπου.

Κινέζος πολεμιστής.

ΜΑΝΤΖΟΥΡΙΑ. — Ἡ Μαντζουρία κατέχει τὸ ΒΑ. μέρος τῆς σινηκῆς δημοκρατίας.

Ἔχει **ἐμβαδὸν** 940000 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ **πληθυσμὸν** 6 ἑκατομμ. κατοίκων.

Ἀπὸ τοῦ 1900 κατέχεται στρατιωτικῶς ὑπὸ τῆς Ῥωσίας, νῦν δὲ ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας. (†)

Πόλεις ἐν αὐτῇ ἄξια λόγου εἶναι τὸ *Μοῦκδετ* πρωτ. (200 χιλ. κ.), ἱερὰ τῶν Κινέζων πόλις, ὀνομασθῆναι διὰ τὴν μεγάλην ἦταν τοῦ ὕψους τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰαπωνικοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1904, ἔξ αὐτῆς κατήγετο ἡ ἐκπεσοῦσα δυναστεία τῆς Κίνας· ἡ *Κιὼν* πρὸς Β. ἐν τῷ μέσῳ δὲ σχεδὸν τῆς χώρας εὐρίσκειται ἡ πόλις *Λιόο Γιάγκ*, ὀνομασθῆναι καὶ αὕτη διὰ τὴν ἦταν τοῦ ὕψους τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰαπωνικοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καὶ ὁ ἐν τῷ κόλφῳ Πετσιλῆ ὀχυρώτατος λιμὴν *Ἄρθου*, ὀνομαστὸς κατεστάς διὰ τὴν τρομερὰν πολιορκίαν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἰαπῶνων καὶ τὴν ἠρωικὴν ἀμυναν τῆς ἐν αὐτῷ ὕψους τῆς φρουρᾶς. Αἱ ἀνωτέρω πόλεις συνδέονται διὰ τῆς ἀπὸ Χαρμίν διακλαδώσεως τοῦ υπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου.

ΜΟΓΓΟΛΙΑ ΚΑΙ ΤΣΟΥΓΓΑΡΙΑ.—Αἱ δύο αὐτὰ χῶραι κατέχουσι τὸ Β. μέρος τῆς δημοκρατίας.

Ἔχουσι **ἐμβαδὸν** 2790000 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ **πληθυσμὸν** 2500000 κατ.

Οὗτοι, νομαδῆς οἱ πλείστοι, διαροῦνται εἰς τρεῖς ὀρδᾶς, τοὺς *Κάλγας* πρὸς Α., τοὺς *Καλμούτζους* πρὸς Α. καὶ τοὺς *Ὀρδους* πρὸς τὴν Β. καμτὴν τοῦ Χοάγγου. Πλοῦτος αὐτῶν εἶναι τὰ ποίμνια. Κατασκευάζουσι τὸ πέλμα τῶν σκηνῶν των, δι' ὧν ἐγείρουσι χωρία ἐφήμερα μεταφερόμενα 10κας καὶ

(†) Διὰ τῆς συνασπίσεως τελευταίου συνθήκης μετὰ Ῥωσίας καὶ Ἰαπωνίας ἀπεδόθη πάλιν εἰς τὴν Κίναν ἡ Μαντζουρία, πληρὸν τοῦ Πούτ· Ἄρθου.

15κις τοῦ ἔτους ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμόν, τὰ δὲ ποταμῖνά των σύγκεινται οὐ μόνον ἐκ προβάτων καὶ αἰγῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἴππων, καμίων καὶ βοῶν. Μὴ ἔχοντες ξύλα, διότι ἡ χώρα αὐτῶν εἶναι στεπώδης, ὡς καύσιμον ἔλην μεταχειρίζονται τὴν κόπρον. Ὑπακοῦσιν εἰς ἰδίους ἀρχηγούς·

Κλίμα ψυχρὸν καὶ τραχύ, **προϊόντα** δημοτριακὰ τῶν ψυχρῶν κλιμάτων.

Πόλεις. — Ἡ *Οἶθρα* ἐν Μογγολίᾳ (40 χιλ. κίτ.), ἐν δὲ τῇ Τσουγγαρίᾳ ἡ *Κοδιτζα*, παρὰ τὸν ποταμὸν Πιν. *Κιάττα*, παρὰ τὸ σύνορον Μογγολίας καὶ Σιβηρίας, σπουδαῖος ἐμπορικὸς σταθμὸς μεταξὺ Σινῶν καὶ Ῥώσων.

ΘΙΒΕΤ. — Ἡ ὑψηλὴ αὕτη χώρα κατέχει τὸ Ν. τμήμα τῆς ἀπεράντου σινηκῆς δημοκρατίας, κατελήφθη δὲ νῦν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν.

Ἔχει **ἐμβαδὸν** 2109000 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ **πληθυσμὸν** 2 1/2 ἑκατομ. κατοίκων.

Ὁ κύριος πλοῦτος τῶν κατοίκων (*Θιβέτιοι*, *Μογγόλοι*, *Σίνοι*, *Ἰνδοί*, *Τοῦρκοι*) συνίσταται ἐκ ποιμνίων (μεταξὺ τῶν ἄλλων αἱ ὀνομασαι αἶγες καὶ τὰ πρόβατα τοῦ Θιβέτ). Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἐπίσης εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἔμποριον καί, ὅπου ἡ τραχύτης τοῦ κλίματος δὲν ἐμποδίζει, εἰς τὴν γεωργίαν.

Προϊόντα, χρυσός, ἄλας, βίραξ, μόσχος.

Πόλεις. — *Λάσα* (25 χιλ. κίτ.), ἱερὰ πόλις τῶν ὀπαδῶν τοῦ Βουδδα, ἔνθα κατ' ἔτος συρρέουσι χιλιάδες προσκυνητῶν. Αἴτιη εἶναι καθέδρα τοῦ πατριάρχου τῶν Βουδδιστῶν *Λαλά Λάμα*, ὅστις κατοικεῖ ἐν ἀνακτορῷ, ἔχοντι 10 χιλιάδας αἰθούσας κεκοσμημένας διὰ τοικίλων εἰδώλων.

ΣΗΜ. Οἱ γεωγράφοι τὸ Θιβέτ κατὰ τὰς φυσικὰς καλλονας παραβάλλουσιν πρὸς τὴν Ἑλβετίαν. Τὸ πλεῖστον τοῦ Θιβέτ ἀνεγνώρισεν εσχάτως τὴν ἀγγλικὴν ἐπικυριαρχίαν, ἣν φεύγων ὁ Λαλά Λάμας ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Λάσαν καὶ μεταφέρει τὴν ἔδραν του εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΤΟΥΡΚΕΣΤΑΝ. — Ἡ μεγάλη καὶ ἀπεράντος αὕτη χώρα κατὰ τὸ ἐμβαδὸν εἶναι ἀραιότατα κατοικημένη, κατέχει δὲ τὸ Δ. μέρος τῆς σινηκῆς δημοκρατίας.

Ἔχει **ἐμβαδὸν** 1421000 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ **πληθυσμὸν** 1 ἑκατομ. κ., οἵτινες εἶναι Μωαμεθανοί, διάγοντες βίον νομαδικόν.

Τὸ **ἔδαφος** αὐτῆς εἶναι ἀγονον καὶ μόνον ἡ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Ταρίμ* διαρροεμένη κοιλίς εἶναι εὐφορος. Τὸ **ἀνατολ.** *Τουρκεστάν* εἶναι σινηκὴ ἐπαρχία.

Πόλεις. Ἡ *Κασάχη* (80000 κ.), πρωτ. Ὑαρκάνδη (40 χιλ. κ.) καὶ ἡ *Ουρνούμπε* ἐπὶ τῶν Οὐρτανίων ὄρεων.

Κτήσεις εὐρωπαϊκαὶ ἐν τῇ σινηκῇ παραλίᾳ. — 1) *Βέι-Χά-Βέι*, ἀνήκον εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, παρὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ κόλπου τοῦ Πετσιλή.

2) Τὸ *Κιάο Τάουν*, ἐμπορικὸς λιμὴν ἀνήκον πρὸ τοῦ πανευρωπαϊκοῦ κόλπου εἰς τοὺς *Γερμανοὺς*, ἥδη δὲ ἀποτελεῖ ἰαπωνικὴν κτῆσιν.

3) Τὸ *Μακόν*, παρὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος τῆς Καντόν, ἀνήκον εἰς τοὺς *Πορτογάλλους*.

4) Ἡ νῆσος *Χόγκ Κόγκ*, ἐπ' ἧς ὁ λιμὴν τῆς *Βικτωρίας*, εἰς τὸν ἐμπορικώτερον λιμένα τοῦ κόλπου, ἀνήκον εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, καί

5) Τὸ *Κοάν Τάουν*, ἀνήκον εἰς τοὺς *Γάλλους*.

ΣΙΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

Συμπληρωματικαὶ γνώσεις. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς κυρίως Κίνας συγκροτεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς πόλεις πολὺ διαφροεῦσας τῶν Εὐρωπαϊκῶν.

Αὗται ἀποτελοῦνται ἀπὸ πλήθους χαμηλῶν καὶ εὐθραστῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς συνοικίζονται εἰς διαρκῶς κινούμενος θορυβώδης πληθυσμὸς. Ὅταν πάλιν ἡ πόλις συμπέσῃ καὶ κείται παρὰ τὰς ὄχθας ποταμοῦ νινος δὲν εἶναι δύσκολον νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι μέρος τοῦ πληθυσμοῦ διαμένει ἐντὸς πλωτῶν οἰκιῶν *bateaux maisons*.

Αἱ ὁδοὶ τῶν πόλεων εἶναι στεναί, ἐλικωσιδεῖς καὶ κακῶς συντηρούμεναι. Ἡ διαφορά μεταξὺ τῶν κινεζικῶν πόλεων, καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἢ ἀμερικανικῶν, μὲ τὰς εὐθείας καὶ πλατείας ὁδοὺς των, τὴ ἐργοστασίαν των, τὰς ἀνέσεις τῶν οἰκιῶν των καὶ τὸν διαφόρον μέσον τῆς συγκοινωνίας, εἶναι μεγίστη.

Ἡ δυστυχία κινεζικῶν τινῶν συνοικιῶν, ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὸ ὅτι δυναταί τις νὰ ἴδῃ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ποιοτέρας συνοικίας τῶν πόλεων τῆς Ἑλρώπης. Αἰτία δὲ τῆς δυστυχίας των ταύτης εἶναι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ὑπέμετρος αἰξίσεις τοῦ πληθυσμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀργία, εἰς τὴν ὅποιαν καταδικάζεται οὗτος λόγῳ τῆς ἐλλείψεως διαφόρων κλάδων βιομηχανίας.

Μετανάστευσις Κινέζων. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κίνας αὐθαῖα κατ' ἔτος καταπληκτικῶς, ἐνῶ τούταντιον συμβαίνει ἐν σχίσμα μὲ τοὺς πόρους αὐτῆς. Ἡ αἰτία αὕτη ἐξηγεῖ τὸν ὄλοον αὐξανόμενον ἀριθμὸν τῶν μεταναστῶν.

Ὁ Κινέζος εἶναι λιαν ὀλιγαρκής. Ὀλίγη ὄρεζα καὶ ἐν τεμαίῳν ξηροῦ ἰχθύος ὑπερρακοῦν αὐτὸν ὡς καθημερινὴ τροφή. Διὰ τοῦτο καὶ ἀρκεῖται οὗτος εἰς εὐτελεῖς ἡμερομίσθιον, παντελὸς ἀνεπαρκῆς εἰς τὴν συντήρησιν ἐνὸς λευκῆς φυλῆς ἑργάτου. Εἰς τὰ μέρη ἔνθα οἱ κινέζοι μεταναστεύουσιν, οἱ λευκοὶ ἀδικοῦνται πολὺ.

Ἄλλοτε εἰς ἄγιον Φραγκισκόν ἡ συνεχὴς ἀφίξις Κινέζων μεταναστῶν, σηματοδοτήσαν μετὰ παρέλευσαν ὀλίγον χρόνον δόλοκρηνον συνοικίαν τῆς πόλεως, προῦξένθησε τοιαύτην ἀνησυχίαν εἰς τοὺς Ἀμερικανοὺς ἑργάτας, ὥστε ἠναγκάσθη ἡ ἀμερι-

κανική κυβέρνησις νά ψηφίσῃ νόμους ἀπαγορεύοντας τὴν μετανάστευσιν.

Σήμερον ἡ μετανάστευσις αὐτῶν στρέφεται κυρίως εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους καὶ τὴν Ὠκεανίαν, ἐνδὲ ἀρχίζει ἤδη νά προκαλῆ καὶ ἐκεῖ τὰς αὐτὰς διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τῶν ἰθαγενῶν ἐργατῶν.

Κινεζικὰ προϊόντα, μέταξα, τέλον. — Κινεζικὰ προϊόντα, ἅτινα εἰσάγονται κυρίως εἰς τὴν Εὐρώπην, εἶναι ἡ μέταξα καὶ τὸ τέλον. Ἡ Κίνα παράγει σχεδὸν ὅλην τὴν ἀναγκαζοῦσαν καὶ χρησιμοποιουμένην εἰς διόκληρον τὸν κόσμον μέταξαν. Μέρους τῆς παραγωγῆς αὐτῆς χρησιμεῖται διὰ τὴν ἴδιαν βιομηχανίαν τῆς, μέρος δέ, τὸ καὶ μεγαλύτερον, ἀποστέλλεται εἰς τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κέντρα μεταβουζίας· Ἄνωθ τῆς Γαλλίας, Ζυρίχην τῆς Ἑλβετίας καὶ Μιλάνον τῆς Ἰταλίας διὰ τῶν λιμένων τῆς Σαρκίας καὶ τῆς Καντῶν.

Τὸ τέλον, τὸ ὁποῖον καταναλίσκεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, *προέρχεται καὶ αὐτὸ ἐκ Κίνας, Ἰαπωνίας, Ἰνδῶν, Κεϊλάνης καὶ Ἰάβας.* Ἄλλ' ἡ Κίνα, ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τούτων παράγει τὴν μεγαλύτεραν ποσότητα. Ἄλλοτε ἡ μεταφορὰ τοῦ τέλου ἐκ Κίνας εἰς Εὐρώπην ἐγένετο ἀποκλειστικῶς διὰ ξηρᾶς. Καρβαβῖνα καμύλων μετέφερον αὐτὸ μέχρι τῶν μεσημβριῶν συνόρων τῆς Σιβηρίας (*Κιάχτα, Οἶογα*). Σήμερον μέρος αὐτοῦ μεταφέρεται διὰ θαλάσσης ἢ διὰ τοῦ ὑπερσφαιρικοῦ σιδηροδρόμου. Τὸ κινεζικὸν τέλον εἶναι τὸ πλέον διαδεδομένον εἰς τὸν κόσμον, ἂν καὶ οἱ Ἄγγλοι προτιμοῦν τὸ τέλον τῆς Κεϊλάνης, προσέχοντες εἰς τὴν διασκευὴν πρὸς μεταφορὰν τούτου, ἵνα μὴ ἀπόλλυται τὸ ἄρωμα, οἱ δὲ Ἀμερικανοὶ ἀγοράζουσι ἰαπωνικὸν τέλον ἂν καὶ εἶναι τοῦτο περισσότερο στυφὸν τοῦ κινεζικοῦ.

ΙΑΠΩΝΙΑ

Ἡ ἰαπωνικὴ αὐτοκρατορία ἔχει ἐμβαδὸν 671572 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ **πληθυσμὸν** 83000000 μεθ' ὅλων τῶν προσαρτηθεισῶν χωρῶν τελευταίων, καθ' ὅσον ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀξάνει κατὰ 400000 ἑτησίως. (1) Ὁλόκληρος ἡ ἰαπωνικὴ αὐτοκρατορία ἀποτελεῖται ἐκ τῶν **μεγάλων νήσων**, σχηματιζόντων λίαν ἐκτεταμένον ἀρχιπέλαγον μερῆς τῶν ἐστραμμένων πρὸς τὴν Κίναν, Ἰεσῶ, Χονδῶ ἢ *Νιπῶν*, Σικὸν καὶ *Κίου Σίου*, τῶν πρὸς Β. κειμένων *Κουριλῶν*, πολλῶν νήσων κειμένων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ θαλάσῃ, αἵτινες ἀριθμοῦνται εἰς 3850, τῆς νήσου *Φορμάξης*, ἡ ὁποία κατόπιν συνθήκης μετὰ τῆς σιωνικῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1894 παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, τοῦ ἡμίσεος τῆς ὅ-

(1) Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ δύο φυλῶν, 1) τῶν *Αἰνῶν* παλαιῶ Ἰθαγενῶν φυλῆς, διακρονημένης εἰς αἰγίαια καὶ ἀπαθηθῆσις εἰς τὰς νήσους Ἰεσῶ καὶ *Κουρίλας*, καὶ 2) ἐκ τῶν Ἰαπωνῶν κεντρικῆς φυλῆς.

Τὸ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἠφραστειὸν Φουτσιγιάμα.

σινης νήσου Σακαλίνης, τῆς μαντζουρικῆς χερσο- νήσου *Λιάω* *Τούγκ* μετὰ τοῦ ἰσχυροτάτου λιμένος *Ἄρθουρ*, παραχωρηθέντων αὐτῇ διὰ τῆς ἐν Πόρτσμουθ (Ἦνωμ. πολιτεία) συνθήκης συνεπέε τοῦ κατὰ τὸ 1904 πολέμου ἐναντίον τῆς Ρωσίας, καὶ ἀπὸ τοῦ 1910 διολκλήρου τοῦ τέως *βασιλείου τῆς Κορέας*. Καὶ οὕτω ἀπὸ καθαρῶς νησιωτικῆς δυνάμεως ἡ Ἰαπωνία μετετρέπη εἰς ἠπειρωτικὴν καὶ νησιωτικὴν.

Τὸ *ἔδαφος* τῆς χώρας εἶναι λίαν ἀνώμαλον γέμον ἠφραστειῶν, εἶναι δὲ εὐφορτώταον εἰς τὰς πολυαριθμῶς ἀλλὰ μικρὰς κοιλάδας. Λίαν δὲ εὐφορτώταον.

Τὸ *κλίμα* τῆς χώρας εἶναι ὁκεανικὸν καὶ ἱερινόν, δροσερὸν πρὸς βορρᾶν, θερμὸν δὲ πρὸς νότον ὡς τὸ ἐν τῇ ἐπιάνῃ ἠπειρῷ, θερμότερον δὲ τοῦ ἐν ταῖς πρὸς τὸν ἰσημερινὸν πλησιέστερον καίμεναις χώραις, ἀπανταχοῦ ὅμως ὑγρὸν.

Ὄρη.—Αἱ νήσοι πᾶσαι σχεδὸν καλύπτονται ὑπὸ πολλῶν ὄρηων, ἀποτόμων, χιονοσκεπῶν καὶ ἠφραστειῶδων ὄρεων, ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐπὶ τῆς *Νιπῶν* ἠφραστειογενὲς *Φουτσιγιάμα* (3750 μ.). Ἐπικρατοῦσα *θερησκεία* εἶναι ὁ Βουδδισμὸς, ὑπάρχουσι καὶ πολυάριθμοι ἰαδοδοὶ τοῦ Κομφουκίου.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ Βουλῆς καὶ Γερουσίας. Ἡ ἐν ἔτει 1868 γενομένη ἐπαναστασις ἐπήνεγκεν ἐν τῇ χώρᾳ πολλὰς πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς μεταρρυθμίσεις, ἀποτελέσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν τὸ σημερινὸν μοναρχικὸν συνταγματικὸν πολιτεύμα αὐτῆς.

Παιδεία.—Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη. Οἱ Ἰάπωνες τίχιστα εἰσῆγγον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ ἰδρυσαν διαφόρους σχολὰς, πανεπιστήμια, ἀστεροσκοπεῖα κλπ.

Ἡ ἢ βιομηχανία μεταξίνων, μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων ἀναπτύσσεται ταχέως, ἡ γεωργία ἀμύξει, καὶ ἡ ἐμπορικὸν καὶ ἡ ναυτιλία εἶναι λίαν προσηγμένα ἐν τῇ χώρᾳ.

Οἱ Ἰάπωνες εἶναι λαὸς εὐφυῆς, δραστήριος, ἐργα-

τικός, έπιμελής, φιλομαθής και διανοητικής ανάπτυξεως πολύ μεγαλύτερας τών όμοφύλων αυτού Σινών, κεκτημένος δέ εις μέγιστον βαθμόν τό αύσθημα τής φιλοπατρίας· οί Ιάπωνες ανέπτυξαν τάχιστα έν τή χώρα αυτών πάντα τά είδη τής βιοηχανίας και σήμεραν τά ποικίλα αυτής προϊόντα άμιλλώνται πρός τά ευρωπαϊκά.

Όρυκτά. — Το Ιαπωνικόν έδαφος περιέχει άφθονα όρυκτά, χρυσόν, μόλυβδον, σίδηρον, ιδίως ύμνος γαιάνθρακας και χαλκόν.

Οί φυτικοί αυτού πόσοι είναι πρώτης τάξεως. Η Ιαπωνία, λίαν εκτεταμένη εις γεωγραφικόν πλάτος, παράγει ταυτοχρόνως άπαντα τά προϊόντα των εδαφών και τροπικών χωρών· δημητριακούς καρπούς, έσπεριδοειδή, καπνόν, μερούας, βίμβακα, σακχαροκάλαμον, όρταν έν άφθονία, πολύτιμα ξύλα. Και μόνον ή κηροποιία είναι πολύ όλιγον άνεπτυγμένη.

Βιομηχανικά ός ειπυμεν διάφορα ύφάσματα μεταξωτά, μάλλινα και βαμβακερά, ποικίλα άντικείμενα τέχνης, μηχανάς, όπλα, διάφορα πολύτιμα άγγεια, χόρτης εκλεκτός, βερνίκιον, εκλεκτή πορσελίαν.

Συγκοινωνία. — Τέλειον δίκτυον σιδηροδρομικών γραμμών, έντάσεως πλέον τών 15 χιλιάδων χιλιόμετρων, ών τά 3/4 άνήκουσαν εις τό κράτος, τά δέ λοιπά εις διαφόρους έταρείας και κοινότητας, συνδέουσι τάς πόλεις του έσωτερικού τής χώρας μετά τών παραλιακών τοιούτων. Έπί πλέον πυκνοτήτ ή άεροπλοία και θαλασσοπολία έξηνηροετοια τελεσφόρος τής συγκοινωνιακής ανάγκης τής Ιαπωνίας.

Οικονομική ανάπτυξις τής Ιαπωνίας. — Έπί πολύν χρόνον ήτο κεκλεισμένη εις τούς ξένους. Η Ιαπωνία μόλις άπό του 1868 όργανώθη κατά τό εθνοπαϊκόν σύστημα.

Τό εξαγαγμύν άπόρουσιν αυτής ήμέρα τή ήμέρα αύξάνει καταληκτικώς. Η Ιαπωνία έξάγει ιδίως άκατέργαστον μετάξιν, τέιον και διάφορα όρυκτά. Εισάγει δέ και έξάγει διάφορα μηχανήματα, βίμβακα και όριον. Προμηθεύεται δέ εξ Άγγλίας, εκ τών Ηνωμένων πολιτειών και τής Κίνας, ένθ ταυτοχρόνως πωλεί εις τήν Γαλλίαν ιδίως, τίς Ηνωμένες πολιτείας και τήν Κίναν.

Στρατός και στόλος. — Ο στρατός έν ειρήνη ένέροχεται εις 400000 άνδρας, έν πολέμω δέ εις 2000000 άνδρας και πλέον κάλλιστα διοργανωμένος και έφοδιασμένος με πάντα τά χρειώδη όσα άπαιτεί έν τή προσθήκ ήτε πολεμική έπιστήμη και ή τέχνη. Ο δέ στόλος άποτείται εκ 250 πλοίων μεγάλων και μικρών, πλείστοι δέ εκ ταύτων είναι ισχυροτάτα θωρητά, έφοδιασμένος με σημαντικόν αριθμόν ύποβρυχίων και ύδροπλάνων. Ο Ιαπωνικός στόλος θεωρείται ός εις τών ισχυροτάτων στόλων του κόσμου μετά τών άγγλικών. Προς τούτους δέ ή Ιαπωνία κέκτηται μεγάλα και λιμπαρά ναυπηγεία.

Τό έν Καμυκούρη κολοσσαϊόν άγαλμα του Βοόδδι.

Προϋπολογισμός. Έσοδα (1922) 1584750485 γέν (121 yeus) και έξοδα 1584224790 τό νόμισμα yeu = 5 φράγκα (τῷ 1908 τό γέν έτιμώτο 2 φρ. και 58 λεπτά).

Η Ιαπωνία είναι χώρα πυκνώς κατοικημένη, ένεργητική και παραγωγική, είναι φυσικός υποχρωμένη και ζητη έξοδοσιν εκτός του έδάφους τής, ιδίως επί τής ασιατικής ήπειρου συνένεια τούτου υπήρξεν ή πρόσκτησις τής Κορέας και ή εγκατάστασις αυτής έν Μαντζουρία και άλλαχορ.

Τό τέως βασίλειον τής Κορέας είναι χώρα όρεινή, ίση κατά τήν έκτασιν περίουον με τήν Ιταλίαν. Η Κορέα έχει τραχύ κλίμα και είναι όλιγον κολλιεργημένη, άλλ' άφθονή εις μέταλλα, ιδιαιτατα δέ εις χρυσόν. Έχει άπέφρατα δίση χρησίμου εις ναυπήγησιν πλοίων, παράγει δέ όλα τά φυτικά προϊόντα, τά όποια πωλείει ή Ιαπωνία. Η Κορέα περιλαμβάνει περί τό 17400000 κατ. έχει δέ προτεύουσαν τήν πόλιν Σουόι (278000 κ.) και κυριώτερον λιμάνη τό Σερούιλπον, έπίκειον τής Σουόι. Έτεροι λιμένες επί μέρ τής ανατολικής παραλιας είναι τό Γεσιόαν, επί δέ μεσημβρινής τό Φουσαν άφιότεροι προσιτοί εις τήν ξενην ήμισοίαν.

Η Κορέα υπήρξεν άλλοτε ύποτέλης εις τήν Κίναν, άπό του 1895 όμως έγένετο άνεξάρτητος. Ότε μετά τόν ύποσώλωνικόν πόλεμον του 1905 άπετέλεσαν Ιαπωνικόν προεκτοράτον, κατά δέ τό 1910 προσηρητήθ ήριστικώς εις τήν Ιαπωνίαν. Τήν προσήρησιν τής Κορέας άνήγγειλεν ή Ιαπωνία εις τίς εθρωπαϊκάς δυνάμεις ός τετελεσμένον γεγονός, ύκα-

αεσιμένη τότε εις τὸ σχετικὸν αὐτῆς ἔγγραφον πρὸς δικαιολογίαν τῆς τὴν ὑπὸ τῆς Γαλλίας προσάρτησιν τῆς μεγάλης ἀφρικανικῆς νήσου Μαδαγασκάρης καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας προσάρτησιν τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης.

Εἰς τὸν τέως δὲ τότε αὐτοκράτορα τῆς Κορέας *Γι Σιέκ* ἡ ἰαπωνικὴ κυβέρνησις ἐχορήγησεν ἀγροίαν ἐπιχορήγησιν 3750000 φράγκα.

Ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι τὸ *Τόκιο* (2173200 κίτ. τὸ πάλαι *Ἰεδώ*) ἐπὶ τῆς νήσου *Νιπών*. Ἐχοροχία (422000 κ.), ἐπίκειον τοῦ *Τόκιο* καὶ ὁ σημαντικώτερος καὶ ἐμπορικώτερος λιμὴν τῆς Ἰαπωνίας. Ὁροσάκι (1252500 κ.), πόλις παράλιος καὶ ἐμπορικὴ ἐπὶ τῆς νήσου *Νιπών*. *Κίτο* (591323 κ.), παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας, ἔχουσα ἀξιμίαν βιομηχανίαν. *Ναγόια* (430000 κ.), *Ναγκαζάκι* (1176500 κ.), πόλις παράλιος ἐπὶ τῆς νήσου *Κίου Σίου* ἐν αὐτῇ εὐρίσκεται ὁ πρῶτος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς

Ἰαπωνίας. *Καγούμα* (103180 κ.), ἐπὶ τῆς αὐτῆς νήσου. *Τοκουσίμα* (68500 κίτ.), ἐπὶ τῆς νήσου *Σιμό*. *Χαζοδάκι* (144749 κ.), ἐπὶ τῆς νήσου *Ἰεσώ* μετ' ἀσφαλτατώου λιμένος.

Ἡ νήσος *Φορμόσα*, ἔναντι τῆς Κίνας, ἀνήκει ἀπὸ τοῦ 1895 εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, ἔχει πληθυσμὸν περὶ τὰ 3232000 κατ. καὶ ἐπισημότεραν πόλιν τὴν *Ταϊουκίη* (40000 κίτ.).

ΠΟΣ Ἡ ΙΑΠΩΝΙΑ ΑΠΕΔΕΧΘΗ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ

Ὅπως ἡ Κίνα, οὕτω καὶ ἡ Ἰαπωνία ἔμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τοὺς ἔθλους ἀποσταθῆ. Ἀπὸ τοῦ 1854 μῆχρι τοῦ 1862 ἔτιζεν ἀνοίξει ἕως ἀποσταθῆς τινὲς ἐκ τῶν λιμένων τῆς εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἔθνος. Ἡ πολιτικὴ ἀστάσις τῆς Ἰαπωνίας ἐνεθάρτυε τὴν ἀνάστασιν τῶν κοινοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν ἐπιχρὴ τῶ *φουτσιζιμού* ἡ γῆ καὶ ἡ ἔθνοσι ἀνήσθη εἰς ὁρασίμους ἀγαθὸν μεγάλων ἀρχιόντων ἡ *σαμουράι* καλοῦσιν, καὶ ὄφελος τῶν ὁπίσθων ἐτιμώζοντο ἐν δουλείᾳ αἰ μεγάλοι μάχι το ἰαπωνικοῦ λαοῦ. Ἐπειότι

Χρυσάνθεμα εν πλήρει άνθησει.

των άρχόντων ίσπου ή αυτοκρατορ (καζάρο), όστις όμοιος δέν ήτο παρά έν είδος όσκαροφ (βασιλεύς (roi faineant) άνευ οδμήσεως πραγματικής έξουσίας. Από τούτου και οι αυτοκρατορ έθνοσων αφέρνον τον την διατήρησιν της χώρας έντός των ορίων ανηθιόντων και προσεπίθοντο διά παντός τρόπου επί παρασελίον την εξουσίαν των Έθνοκρατών και των νεοτέρων έμερσοσων. Ότι έξαίρετος τώ 1868 έξαράγη έν Ίαπωνία επανόστασις, τότε πρώτη πράξις του αυτοκρατορος Μουτασο Χίτο ήτο ή ένδοσις των αυτοκρατορ, όστινας των ανεφελοσων, και ή απόφασις αύτου να ενθιτήρη επί κυβερνητικίς ανηθιόσι των χωρών της δύσεως. Από να προσόδοση δέ εις την χειρονομίαν ταύτην μεγαλειόδη σημασίαν μετέφερε την προετίθειαν αύτου από την πόλιν Κιότο εις Τόκιο. Έκείτο ή Ίαπωνία είναι διασφραγισμένη κατά εθνοκρατικών ορίων.

Η γή ένέχει τεταμέν των ορίων δούλων. Το έδαφος διαρρίθη εις κάρ (νομούς), ή έξουσία δέ διανεμήθη μεταξύ του αυτοκρατορος και ενός κοινοβουλίου, αποτελουμένου εκ 461 μελών, ηλικίας άνω των 30 έτων, έλεγχομένου άπ' αρίστια από του λαού.

Ο κοδός της Ίαπωνίας είναι αυτοεργασμένος εκ του νεολογιστικού κοδίκου, ή δέ άριστεία αύτη, τώ νεωτέρω και άπ' αρχαίαις τας εθνοκρατίας διαδοσάσων και ζωηρηγιάς. Άνάη δέ και τώ έντιμόν αύθον ένδομη άντηλάγη διά του εθνοκρατικού από μέρους του όσπουό πληθυσμού των ούλων.

Τοιοστροτόσος ή Ίαπωνία άπέχει μία των μεγάλων δευτέρων του κόσμου. Σήμερον άπέχει μάλισιν βοιωχίαν (αυταύτονηρία, αυτοδουραία, υφιστάται μεταλλάξι, βύλλαν και βασιβαροφά).

Τό έθνοκρατικό έπίστανό της είναι σημαντικώτατον.

Έπίστων των ούλων των εθνοκρατών εις τώ έστωκρατικό, ός τώ Κίταο, αύτινας διατήρησαν την όνη εν μέρη των ούλων αυτοκρατών ούλων, ή Ίαπωνία έχει μάλισιν νεοτέρω ούλεσι, ός τώ Τόκιο, την Ύοκοχάμαν, την Όχοσάσαν και την Ναγκασάκι.

Ίσχυρό και πλούσιό ή Ίαπωνία ένέχει τώδοσος. Κεμήνη ός απός την Άσία, καθώς ή Άμερικη έν οχέσι απός την Έυρώπη. Έχει την άείσιαν να έπιση ή ναυτική εμπορηγή εις τας άνωταλάσας θαλάσσας. Έξουσα δέ ή Ίαπωνία πληθυσίον ανήανοντα ταχώς (100000 κατ' έτος) και μή ενδοσόνται εις τώ άρχηλατοσ έθνοκρατικέ πόρος και χώρα να έξελθώη, προσπαθεί να δημοσφρηγή εις την άπάνται ήπαρον έμπορικά έπιμελήτηρια, προσεκοράται και άποισία.

Κατορθοσ δέ κατά τώ έτος 1894-1895 να θραμβησώη έν τή σινική αυτοκρατορία' κατά δέ τώ έτος 1900 ανε-

τίλασι τώ μέρησι μετά των εθνοκρατικών δυνάμειον εις την άποκατάστασιν της δικαιοσύνησ τότε τάσων υπό λητόν' όνομαζόμενον Μπόόσο. Έπαισος άνάλγη από τινος χρόνου έναντίον της άπειρίτου και άγαρούς όσασής δημοκρατίας ασάροτότου άγίου, εκ του όποιου έξέλιθε αναήρη και όστις τής άπέδοσαν όνομα ή την παρασηρήσιν εις Κορόα. Την απόκτηση της χειρονομίας Λιάο Τούγκ, του ίσχυροτάτου λιμενος Πόρτ Άρθουρ, μέρους της Μονχουρίας και του ήμισού της νήσου Σαοχάισης μόρη της 500.

Έπίστων μετά των πανευρωπαϊκών πόλεμων, εις έν οση μετόσων όπό των δυτικών ομήμων και κατά της Γερμανίας, έάρθεν ός έπαύθη την χειρομηγή έν τή Σινική αυτοκρατία Κιάο Τάίου.

Γ' ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΑΣΙΑ

Η μεσημβρινή Άσία περιλαμβάνει τας χώρας της Ύνδικής, της Ύνδοκίνας και τας νήσους Κεϊλάνη, τας Μαϊδίβας, τας Λακεδίβας και τινας άλλας μικροτέρας.

ΙΝΔΙΚΗ

Ύνδικη ή άνωτολικά Ύνδία καλούνται άπ' απός Ν. των Ίμαλιών όρών κείμενα άπάρνται χώρα πρός δικάριον των δυτικών λεγομένων Ύνδιων, άτινες κείνται έν τώ Άτλαντικώ όκεανώ (έν τώ Μεξικανικώ κόλπω).

Η Ύνδικη έχει έμβαδόν 4741000 τετραγ. χιλιομ. και πληθυσμόν 319537000.

Όρη έχει απός Β. τας Ίμαλία, τας άνωτολικά Γαταία (1350 μ), τας δυτικά Γαταία (2600 μ), τας Άκαβάλια και τώ έν τή Κεϊλάνη άξιοσημείωτον όρος του Άδάμ ορθόπαγον (2250 μ).

Όροπέδια δέ τώ του Άεκκάν, τώ της Μαϊούης, τώ της Βαγγαλόρης και τινα άλλα μικρότερα.

Ποταμούς έχει τον Ύνδόν, όστις δεχόμενος πολλούς παραποτάμους χύνεται εις τον Όμανικόν κόλπον, τον Γάγγη, τον Βραμαπούτραν, έκβλήνοντας εις τον Βαγγαλικόν κόλπον και οι τρεις όυτοι ποταμοί παρήλθουσι εκ των Ίμαλιών όρών.

Αί νήσοι Κεϊλάνη, Μαϊδίβαι και Λακεδίβαι υπάγονται εις την Ύνδικήν.

Άκροτήριον έχει τώ Κοροσίνον.

Η Ύνδικη διαφεύται πολιτικώς 1) εις τας άγγλικάς Ύδιαις, 2) εις τας υπό την προστασίαν της Άγγλικής ίθαγενή κράτη, διοικώμενα υπό Άγγλικόν τοποτηρητόν, 3) εις τας ανεξάρτητα Βουτιάν και Νεπαλ και 4) εις γαλλικάς και πορτογαλλικάς τινας κτήσεις, κειμένας κατά τώ Λ. και Α. παρίαι των χώρας.

Α' ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΙΝΔΙΑΙ. — Αί άγγλικαί Ύνδίαί άπετελούνται από τας έξής χώρας.

1) Τας άμέσους άγγλικάς κτήσεις και τας υπό την προστασίαν της Άγγλικής έν τώ Ύνδοσίαν ίθαγενή κράτη.

2) Τήν νήσον Κεϊλάνη και 3) εκ των συμπλεγ-

ημάτων τῶν μικρῶν νήσων *Λακεδιδῶν*, *Μαλδιβῶν*, *Ἀνδραμανῶν* καὶ *Νικοβάρειον*.

Ἄρασι αἱ ἀπέραντοι αὐτὰ χωρὰ διοικουῦνται ὑπὸ Ἄγγλου ἀντιβασιλέως μετὰ συμβουλίου.

Θρησκεία.—Ἐπικρατούσα θρησκεία εἶναι ὁ *Βουδδισμὸς*, τὸν ὁποῖον προεβέβησαν περὶ τὰ 200 ἑκατομμύρια. Ὑπάρχουσι προεὶτι περὶ τὰ 60 ἑκατομμύρια. Ἐυρωπαῖοι δὲ ἄποικοι περὶ τὰς 400 χιλιάδας, ὧν 300 χιλιάδες Ἄγγλοι.

Στρατός.—Αἱ ἀγγλικαὶ κτήσεις ἔχουσι ἴδιον στρατὸν (στρατὸς τῶν ἀποικίων), ἀποτελούμενον ἐξ 100 χιλιάδων περίπου Ἐυρωπαίων καὶ 270 χιλιάδων ἰθαγενῶν. Ἔχουσι πρὸς τοὺς αὐτοὺς καὶ ἴδιον στόλον.

Προϊόντα.—Τὰ κρισιώτερα τῆς ἀπεικόντου ἀγγλικῆς ταύτης κτήσεως προϊόντα εἶναι βάμβαξ, ἀφθονώτατος οὗτος, ὅπιον, ἀφθονωτάτη ὄρυζα, τέον *σάγχαρον*, *ἀποικιακά*, *καννὸς*, *ινδικόν*, *βαμβού* (ινδοκίλωμος), *βανάνη* (ινδικὴ σικὴ), *μέταξοι*, *μαργαρίται*. Ἔχει πρὸς τοὺτους ἡ γῶρα αὐτὴ καὶ πλούσια στρώματα λιθανθράκων, πρὸ πάντων ἐν τῷ Ἰνδοστῶν, *χρυσόν*, *σίδηρον*, *χαλκόν*, *ἀδάμαντας* καὶ λοιποὺς πολυτίμους λίθους.

Ζῶσι δὲ τρέφει ἔλέφαντας, τίγρεις, λέοντας, βοῦς, αἰθήκους, κροκοδείλους, χελώνας, φητικαίους, φασιανούς κ.λ.π.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Ἰνδοὶ διακρίνονται ἐν τῇ κατοργασίᾳ τῶν βάμβακος, τοῦ ἔριου, τῆς μεταξῆς, κυρίως δὲ φημιζονται τὰ διάφορα διανθῆ ὑφάσματα (ινδικά), τὰ πολυτίμα ἔριουχα (λοζόρια, κασιμερία), τὰ μεταξίνα χρυσοπάσια, ἀργυροῦσφῃ κ.λ.π.

Τὸ *ἐμπόριον* εἰς τὴν χώραν ταύτην εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένον καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ *συγκοινωνία* διαρκῶς ἐπεκτείνεται. Ἐστωμέναι σιδηρεῖα γραμμὰ ὑπάρχουσι μήκους 45000 χιλιομ.

Ἐπισημότεραι *πόλεις* εἶναι ἡ *Καλκούττα* (1263292 κ.), καθέδρα τοῦ ἀντιβασιλέως, πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανοῦ ἐπὶ τοῦ *Χοϊνῆν*, βραχίονος τοῦ Γάγγου. *Βομβάη* (1172953 κ.), μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν, κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπορίου, συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς *Κολκούττας*. *Μαδράσῃ* (522951 κ.), μέγας λιμὴν, κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν μαργαριτῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων. *Χαϊδεραβιδῆ* (404225 κατ.), πρωτεύουσα τοῦ ὑποτελοῦς κράτους τοῦ *Νιζάμ* πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς *Καλκούττας*. *Βενγάρις* (199493 κ.), ἐπὶ τοῦ Γάγγου, ἱερὰ καὶ ἐπιστημονικὴ πόλις τῶν Ἰνδῶν (χιλιάς παροδῶν, ναῶν καὶ τζαμίον. πανεπιστήμιον πολυτελεθές), ἐξάγουσα ἀδάμαντας καὶ ἔχουσα ἀνυμῖαν βιομηχανίαν μεταξίνων ὑφασμάτων. Τόπος προεκνήματος πολλῶν εἶναι καὶ ἡ *Ζαγγινάη* ἐπὶ τοῦ Βεγγαλικοῦ κόλπου, ὅπου ἡ περιφέρημος παγόδα τοῦ *Βισοῦ*. *Λελχῆ* (303148 κ.). *Λαχόρη* (279558 κ.), πόλις ὀνομαστὴ

διὰ τὰ περίφημα λαγόρια ὑφάσματα αὐτῆς. Πρὸς Β. ταύτης κεῖται ἡ *Κασμίρη* ἢ *Σουναάρ* (141 χιλ. κ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ κασιμῖρια ὑφάσματα αὐτῆς. *Σουρστὶρη* (162 χιλ. κ.), πρὸς Δ. τῆς *Λαχόρης*. Αἱ δύο τελευταῖα αὐτὰ πόλεις χρησιμοποιεῖται ὡς ἐμπορικὰ κέντρα μετὰ τοῦ Ἀφγανιστάν, τοῦ Τουρκουστάν καὶ τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου ὀροπεδίου. *Ἀλαχαβάνδ* (155270 κ.), πρὸς Δ. τῆς *Βενάρες* ἐπὶ τοῦ Γάγγου. *Βαγγαρόλη* (238 χιλ. κατ.), πρὸς Δ. τῆς *Μαδράσῃς*, *Παϊώα* (260 χιλ. κ.). *Λοῦρενβος* (244 χιλ. κ.), *Σουράτη* (129 χιλ. κ.).

Β' ΑΝΘΕΑΡΤΗΤΑ ΚΡΑΤΗ ΠΑΡΑ ΤΑ ΙΜΑΛΑΙΑ.—Παρὰ τὰς Ν. κλιτύς τῶν Ἰμαλαίων ὀρέων ἐκτείνονται τὰ κάτωθι δὴ ἀνεξάρτητα κράτη.

1) Ἡ *ἐπικράτεια Νεπάλ*, ἔχουσα *ἐμβαδὸν* 154 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ *πληθυσμὸν* 3 ἑκατομ. κατοίκων, πρὸς τὴν *Καροανδού* (50 χιλ. κ.).

2) *Τὸ Βουτιάν*, ἔχον *ἐμβαδὸν* 46600 τετρ. χιλιομέτρων, *πληθυσμὸν* 350 χιλ. κ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Ταισοουλόη*, χώραν ἀγρίαν καὶ δασώδη.

Γ' ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΙΝΔΟΣΤΑΝ.—Ἡ *Κεϋλάνη* ἔχουσα *ἐμβαδὸν* 66000 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ *πληθυσμὸν* 4 1/2 ἑκατομ. κατοίκων,

Ἡ νῆσος αὕτη ἔχει ἔδαφος εὐφορον, πλήρες φυτῶν λίθων καὶ χορρίζεται τοῦ Ἰνδοστάν διὰ τοῦ Παλκίου πορθμοῦ καὶ τοῦ κόλπου *Μαναάρ*. Παρὰ τὸν κόλπον τούτων ἀνιέονται ὄστρακα μαργαριτοφόρα.

Πόλεις ἔχει τὸ *Κολόμβον* (248797 κ.), τὴν *Ποανδράλλην* καὶ νῆας ἄλλας μικροτέρας.

Μαδύβαι.—Νησιδες, πρὸς Δ. τῆς *Κεϋλάνης* κείμεναι πάσαι, εἶναι χθαρμαὶ καὶ κοραλλογενεῖς, κατοικοῦμεναι ὑπὸ 80 χιλ. κ. καὶ ἀποτελοῦσαι μικρὸν σουλιανῶτον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

Λακεδίδβαι.—Μικραὶ καὶ ἀσημαντοὶ νῆσοι, κείμεναι πρὸς Β. τῶν *Μαλδιβῶν* καὶ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν Ἀγγλίαν (1000 κ.).

Ἀνδράμανα (26833 κ.) καὶ *Νικοβάρειοι* (9260 κ.) νῆσοι, ἀποτελοῦσαι μικρὰ ἀρχιπελάγη, κείμεναι δὲ μετὰ τὸν Ἰνδοστάν καὶ τῆς Ἰνδοκίνας ἐν τῷ κόλπῳ τῆς *Βεγγάλης* καὶ τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ. Εἶναι κτήσεις ἀγγλικαὶ καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς τόπος ξηρορίας τῶν Ἀγγλων καταδίκων.

Δ' ΓΑΛΛΙΚΑΙ ΚΤΗΣΕΙΣ.—Αἱ γαλλικαὶ κτήσεις εἶναι εἰς μὲν τὰ Δ. παράλια τῆς χώρας (παράλια *Μαλαβάρης*) ἢ πόλις *Μαχέ*, εἰς δὲ τὰ ἀνατολικά παράλια (*Κορομανδέλης*) ἢ *Πονδικηρῆ* (50 χιλ. κ.), πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἰνδικῇ γαλλικῶν κτήσεω.

Ἐν συνόλῳ τὸ *ἐμβαδὸν* αὐτῶν δὲν υπερβαίνει τὰ 509 τετραγ. χιλιομέτρα καὶ ὁ *πληθυσμὸς* αὐτῶν τὰς 300 χιλ. κατ.

Ε' ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΚΑΙ ΚΤΗΣΕΙΣ. — Αί πορτογαλλικαί κτήσεις, κείμεναι ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίω τῆς Ἰνδίας, εἶναι ἡ *Σίος* καὶ ἡ *Λάμα*, ἐκατέρωθεν τοῦ κόλπου Κομφίη, καὶ ἡ *Γόα* παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Μαλαβάρης.

Τὸ *ἐμβαδὸν* τῶν κτήσεων τούτων εἶναι 3658 τετρ. χιλιομέτρα, *πληθυσμὸν* δὲ ἔχουσι 565 χιλ. κ. καὶ πρωτ. τὴν *Γόαν* (25 χιλ. κ.)

ΠΩΣ ΔΙΑΝΕΜΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΛΟΥΤΗ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

Συμπληρωματικαὶ γνώσεις. — Αἱ Ἰνδίαὶ ἢ Ἰνδοστῆν εἶναι μία ἄπικροντος καὶ ἀγνήης χερσονήσος, περιλαμβάνουσα χώρας διαφερούσας πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὴν ὑδρογραφίαν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ φύσις τῶν προϊόντων διαφέρει ἀναλόγως τῆς παραγωγῆς τῶν χωρῶν. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ἡ ὄρυζα, ὁ σίτος καὶ ὁ κέγγρος, τὸ σακχαροκάλυμον, τὰ πολύτμημα ξύλα, ὁ βιάμβξ, ὁ καφέξ, τὸ τέον καὶ τὰ διάφορα ἀρωματικὰ καρυκεύματα τῶν φαγητῶν (μπαχαρικά).

Ἡ *καλλιέργεια τῆς ὄρυζης*, ἔχουσα ἀνάγκην θερμότητος καὶ ἰδίως ὑγροῦ ἐδάφους, φέται κυρίως ἐν τῷ *δέλτα* τοῦ σχηματιζομένου ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Γάγγου* καὶ *Βραμπούτρα*.

Ὁ *σίτος* καὶ ὁ *κέγγρος* εὐδοκιμοῦσιν ἀμφότεροι εἰς ἔδαφος ὀλιγότερον ὑγρὸν καὶ κλίμα ὀλιγότερον θερμὸν, φύονται κυρίως εἰς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς *Ἰνδογαγγικῆς* πεδιάδος καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἰμαλαίων.

Ἡ βλάστησις τοῦ *σακχαροκάλυμου* εὐνοεῖται ἰδίως εἰς τὴν πρὸς νότον τῆς περιφερείας τοῦ σίτου ἐκτεινομένην χώραν ἔνθα τὸ ἔδαφος εἶναι ὑγρότερον καὶ θερμότερον.

Τὰ *πολύτμημα ξύλα* εὐρίσκονται εἰς τὰ τροπικὰ δάση τὰ ἐκτεινόμενα μεταξὺ τοῦ *δέλτα* τοῦ *Γάγγου* καὶ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ *Λεκκάν*.

Βορειοδυτικῶς τοῦ ὄροπέδιου τούτου ἐκτείνεται ἡ χώρα τοῦ *βιάμβξ*, διότι τὸ ἔδαφος αὐτῆς περιέχει ἰδικὴν οὐσίαν, *regur* ὀνομαζομένην, εὐνοοῦσαν τὰ μέγιστα τὴν βλάστησιν αὐτοῦ καὶ διότι ὁ βιάμβξ ἔχει ἀνάγκην ὑγρασίας κατὰ τὴν βλάστησιν αὐτοῦ καὶ ἠερσίας κατὰ τὴν ὄρμησιν αὐτοῦ. Ὅθεν αἱ βροχαὶ τοῦ μουσσοῦνος εἶναι λίαν κανονικαὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ *Λεκκάν*.

Τέλος ὁ *καφέξ*, τὸ *τέον* καὶ τὰ *ἀρωματικὰ προϊόντα* πέπερι, μοσχοκάρυον, ἔν εἶδος ἀρωματώδους φυτοῦ, τὸ ὅποιον μασσοῖν οἱ Ἰνδοί, *besel* ὀνομαζόμενον, καὶ ἄλλα, ὡς καὶ τὸ *ἔπιον*, φύονται εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας. Τὸ *τέον* παράγεται κυρίως ἐπὶ τῆς νήσου *Κεϋλάνης*.

Μία μόνον χώρα τῶν Ἰνδιῶν δὲν παράγει τίποτε, ἢ ἔθνος *Τάο*, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ *Ἰνδοῦ*.

Ἐξ ὧν αὐτῶν τῶν προϊόντων, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἐμπόριον κερδίζει ἀρετὴ, δύο μόνον δύνανται νὰ χρησιμεύουσιν ὡς τροφή, ἡ ὄρυζα καὶ ὁ σίτος. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὄρυζαν αὕτη ἐξάγεται διὰ καρυβανίων, ὡς καὶ τὸ τέον τὴν *Κίαν*, διότι ὁ Ἰνδὸς τρώγει πολὺ ὀλίγην ἐκ ταύτης, τρεφόμενος κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ σίτου καὶ κέγγρου ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸν σίτον οὗτος δὲν ἐπαρκεῖ, παρ' ὅλην τὴν μεγάλην παραγωγὴν, πρὸς διατροφὴν 300000000 περίπου ἀνθρώπων. Ἐξ οὗ καὶ πολλὰς συμβαίνεισι μεγάλας σιτοδείαι αἱ γινόμεναι εἰς τὰς Ἰνδίας κατὰ καιροὺς καὶ μάλιστα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς κακῆς συγκομιδῆς (ἀφορίας) καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1900.

Οἱ ΑΓΓΛΟΙ Εἰς ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ

Οἱ Ἄγγλοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς Ἰνδίας κατὰ τὸν δέκατον ἄγθρον αἰῶνα, ἀλλ' ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν των εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς χερσονήσου καὶ μάλιστα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς κακῆς συγκομιδῆς (ἀφορίας) καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1900.

Λιὰ τοὺς Ἄγγλους αἱ Ἰνδίαὶ δὲν ἀποτελοῦν ἀποικίαν «πολιπλασιασμοῦ τῶν κατοίκων», διότι τὸ κλίμα αὐτῶν, ὑγρὸν καὶ θερμὸν, δὲν προσορμίζεται εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν Ἄγγλων, οἵτινες δὲν ἀριθμοῦσι πλέον τῶν 8 000 ἐν ἔλλῳ ἐν αὐταῖς, ἀλλὰ μίαν θνημοσίαν ἀποίκων ἐκμεταλλεύσεως, ἣτις προσπορίζεται εἰς αὐτὰς σημαντικὰς πρῶτας ὕλας, ἐπὶ πλέον δὲ ἀποτελεῖ ἀπέραντον τόπον ἔξαγωγῆς τῶν διαφόρων αὐτῶν βιομηχανικῶν προϊόντων.

Οἱ Ἄγγλοι μετέστρεψαν τὰς Ἰνδίας. Οὗτοι ἐξημέρωσαν τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, ἐξήλειψαν βαρβάρους τινὰς συνηθείας, ὡς π.χ. ἐκείνην ἣτις ἠνάγκαζε τὰς χήρας νὰ καίωται ζωνταναὶ ταχυρόσους μὲ τὸ σῶμα τῶν συζύγων των, συνέστησαν σχολεῖα, κατεσκεύασαν ὁδοὺς καὶ σιδηροδρομικὰς γραμμὰς, ἐβλῆσαν τοὺς ποταμοὺς διὰ μεγάλων ἀντιπλημμυρῶν καὶ ἀρδευτικῶν ἔργων, κατεσκεύασαν ἀρδευτικὰς σήραγγας πρὸς αὔξησιν τῆς ἐκτάσεως τῆς καλλιέργειας καὶ πρὸς ἀρόληψιν τῶν σιτοδειῶν.

Μεθ' ὅλα ταῦτα δὲν εἶναι πολὺ ἀγαπῶντι εἰς τὰς Ἰνδίας. Ὑπάρχει ἐθνικὴ τις παρὰ διεκδικούσα διὰ τὰς Ἰνδίας τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἐφημερίδες ἐξεδόθησαν πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν διεκδικήσεων αὐτῶν. Οἱ Ἰνδοὶ μέμψονται τοὺς Ἄγγλους, διότι, ὅταν οὔτοι κίμνωσι μεταρρυθμίσεις, σκέπτονται μᾶλλον τὰ ἰδικὰ των συμφέροντα, ὅπως λέγουσιν, παρὰ τὰ τῶν Ἰνδῶν, παρομοιοῦντες αὐτοὺς ὡς τὰς κάμπας τὰς ἀπομυζούσας τὸν χυμὸν τῶν δένδρων, ἐφ' ὧν ζοῦσι.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον στερεώνει τὴν

δύναμιν τῆς βρετανικῆς κυριαρχίας ἐν ταῖς Ἰνδίας, εἶναι ἡ ἑλληενὴ ἐνότητις καὶ συνοχῆς μεταξὺ τῶν Ἰθαγενῶν. Οἱ Ἰνδοὶ βραμμανιστὰὶ καὶ βουδδιστὰὶ μισοῦσι περισσοτέρως τοὺς Ἰνδοὺς Μουσουλμάνους παρὰ τοὺς Ἄγγλους, ὑπάρχοντες δὲ μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν ἀντιζηλῆαι φυλῶν, αἰτῆνες παροκλινοῦσι τὴν ἔνωσιν αὐτῶν ἐναντίον τῶν ξένων.

ΙΝΔΟΚΙΝΑ

Ἡ *χώρα* Ἰνδοκίνα, ἐξαπλωμένη πρὸς Ν. τῆς Κίνας, κατέχει τὴν νοτιοανατολικήν γωνίαν τῆς Ἀσίας, καταλήγει δὲ εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Μαλάκκας διασχισμένη πολλὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ σχηματίζουσα πολλοὺς μεγάλους κόλπους· εὐροσκετα δὲ ἐγγύτερον πρὸς τὸν ἰσημερινὸν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοστίαν (150 χιλιομέτρων).

Ἀκρωτήρια. — Ἐν μὲν τῇ Σινικῇ θαλάσῃ ἔχει τὴν *Καμβόδωρον*, ἐν δὲ τῇ χερσονήσῳ τῆς Μαλάκκας τὴν *Γουμανιαν* καὶ ἐν τῷ Βεγγαλικῷ κόλπῳ τὸ *Νεγρές*.

Κόλποι. — Ὁ τοῦ *Τογκίνου*, ὁ τοῦ *Σιάμ* καὶ ἐν τῷ Βεγγαλικῷ ὁ *Ματαβάνης*.

Πορτοὶ καὶ ἰσθμοί. — Ὁ τῆς *Μαλάκκας* καὶ ὁ τῆς *Σιγκαπούρης*, ἰσθμὸς δὲ ὁ τοῦ *Κοῤ*.

Ὄρη. — Ἡ *χώρα* αὕτη διασχίζεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ὑπὸ πέντε παραλλήλων σχεδὸν ὄροστοιχῶν, τῶν ὁποίων σημαντικώτερα εἶναι ἡ ὄροστοιχία τοῦ *Ἀρακάν*, ἡ τοῦ *Χάν Ὑόμα* (3190 μ.) ἐν Βιρμανίᾳ, τὸ *Σιαμικὸν* ὄροπέδιον καὶ τὰ ὄρη τῆς *Μαλάκκας*.

Ποταμοί. — Ὁ *Ἰστανόνης* καὶ ὁ *Σαλονένης*, πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἰμαλαίων καὶ ἐκβάλλοντες διὰ πολλῶν στομάτων εἰς τὸν κόλπον Ματαβάνη, ὁ *Μενίμ*, πηγάζων ἐκ τῶν ὄρων τῆς Βιρμανίας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σιάμ, ὁ *Μεκούργος*, πηγάζων ἐκ τῶν Α. Ἰμαλαίων καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Σινικὴν θάλασσαν.

Τὸ *κλίμα* τῆς ζώνης τοῦ ἰσημερινοῦ εἶναι τροπικόν· τὴν ξηρὰν ἐποχὴν διαδέχεται ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν, αἰτῆνες καταπίπτουσιν ἐν ἀφθονίᾳ ἐπὶ τῆς χώρας.

Τὸ *ἔδαφος*, διασχισμένον, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ πολλῶν ὄροστοιχῶν, σχηματίζει ἐκτεταμένας κοιλάδας, διαρροεμένας ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν, εἶναι δὲ εὐφοροτάται καὶ ἢ ἐν αὐτῷ βλάστησις γιγαντιαία καὶ πλουσιωτάτη.

Φυλαὶ, θρησκεία. — Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰνδοκίνας ἀνήκουσιν εἰς τὴν *μογγολικὴν* φυλὴν, οἱ δὲ τῆς Μαλάκκας εἰς τὴν *μαλαϊκὴν*, εἶναι ἅπαντες σχεδὸν Βουδδιστὰί, πλὴν ὀλίγων ὀπαδῶν τοῦ Κομμουνίου.

Προϊόντα. — Ἀφθονα καὶ ποικίλα εἶναι τὰ προϊόντα τῆς χώρας, ὄρυζα, βιάμβραξ, κιννάμωμον, σάκχαρον, διάφορα μεταλλοφόρα ὄρυκα καὶ πολύτιμοι λίθοι.

Ζῶα ἄγρια ὑπάρχουσιν ἐν Ἰνδοκίνα πέμπτολα, τίγρεις, λέοντες, ἐλέφαντες, πύθιοι καὶ ὄφεις.

Πολιτεία καὶ διαίτησις. — Ἡ Ἰνδοκίνα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀποτελεῖ ἀμέσους ἡ ἡμέτερος κτήσεις τῶν Εὐρωπαίων· ὑπάρχει ὅμως ἐν αὐτῇ καὶ τὸ *ἀνεξάρτητον βασιλεῖον τοῦ Σιάμ*.

Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀγγλίαν ἀνήκει ἡ *Βιρμανία* (ἄνω καὶ κάτω), τὸ *Ἀσάμ* καὶ αἱ παρὰ τὸν πορθμὸν καὶ ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς *Μαλάκκας* ἀποικίαι· εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν ἀνήκει ἡ ἀποικία τῆς *Κοχχίνας*, τὸ βασιλεῖον τῆς *Κομβόδωρος*, διατελοῦν ὑπὸ τῆν προστασίαν τῆς Γαλλίας, τὸ *Ἀνάμ*, διατελοῦν καὶ τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, καὶ τὸ *Τογκίνον*, τὸ πλουσιώτερον μέρος τῆς Ἰνδοκίνας, ἄμεσος δὲ γαλλικῆς κτήσεως.

Ἀ ΓΑΛΛΙΚΗ ΙΝΔΟΚΙΝΑ ἢ ἡ ἐκτὸς τοῦ Γάγγου βρετανικῆ Ἰνδικῆ (ἄνω καὶ κάτω *Βιρμανία* καὶ *Ἀσάμ*) ἔχει ἐμβαδὸν 650000 τετραγων. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 10 ἑκατομμ. κατοίκων. Εἰς τὰ ΒΑ. ὑπάρχουσι πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων (ἀδάμαντες, σάπφειροι, ὄψιθνια, ὀπάλλιοι, ἀμέθυστοι).

Ἐπισημότεραι *πόλεις* εἶναι ἡ *Ραγκούνη* (190 χιλ. κάτ.), πόλις ἐμπορικῆ παρὰ τὸς ἐκβολὰς τοῦ Ἰστανόνη, διεξάγουσα μέγα ἐμπορὸν ὄρυξης. Ἡ *Μανδάλαιη* (190 χιλ. κάτ.), πόλις μεσόγειος, παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ ἀλλοτε βασιλείου τῆς Βιρμανίας, ἐκ τοῦ Ἰστανόνη, *Μολιένη* (60 χιλ. κ.), παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σαλονένης.

Ἡ *χερσόνησος Μαλάκκα* περιλαμβάνει διάφορα κράτη Ἰθαγενῶν πληθυσμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ Σιάμ, ἄλλα δὲ εἶναι ἐνεξάρτητα καὶ ἄλλα διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

Ἀποικίαι τοῦ πορθμοῦ καλοῦνται αἱ ἀγγλικαὶ κτήσεις, αἱ καίμηναι ἐπὶ τὸ πορθμῷ καὶ τῆς χερσονήσου Μαλάκκας, εἶναι δὲ αὐταὶ ἡ νήσος *Ποῦλο Πινάγγη*, ἡ *Σιγκαπούρη* καὶ αἱ παροχαὶ τῆς *Ὀδοσιέλης*, τῆς *Τουλό* *Σαργιά* καὶ τῆς *Μαλάκκας*.

ἔχουσιν ἔκτασιν 90000 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 1500000 κατοίκων. **Πόλεις** δὲ τῆν *Σιγκαπούρη* (= πόλιν λέοντων, 195 χιλ. κάτ.), ἐπὶ τῆς ὁμονύμου νήσου, λιμένα ἀξιολογώτατον, ἐνθα σταθμεῖουσι τὰ πλοῖα τῶν τῆν Σινικῆν καὶ Ἰαπωνίαν μεταβαίνοντα, τὴν *Μαλάκκαν* (25 χιλ. κ.) ΒΑ. τῆς Σιγκαπούρης καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Ποῦλο Πινάγγης, τὴν *Γεωργετόβην* (65 χιλ. κ.).

Β' ΓΑΛΛΙΚΗ ΙΝΔΟΚΙΝΑ. — Ἐχει ἐμβαδὸν 700000 τετραγων. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 23 ἑκατομμ. κατοίκων διανεμομένων ὡς ἑξῆς· εἰς τὴν γαλλικὴν Κοχχίαν 2 ἑκατ., εἰς τὸ Τογκίνον 14 ἑκατομμ., εἰς τὸ Ἀνάμ 6 ἑκατομμ. καὶ εἰς τὴν Καμβόδωρον 1 ἑκατομμύριον.

ΑΠΩΛΕΙΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΕΔΑΦΩΝ

Διά της συναφθείσης ειρήνης των Σεβρών της 10ης Αυγούστου 1920, μίσητο έπικυρωθείσης, ως είπομεν, υπό των μεγάλων συμμάχων Δυνάμεων, ή Τουρκία άπόλεσε τάς κάτωθι χώρας.

τ. χιλίαι. πληθυνθείς

την άνατολικήν Θράκην (ήν και έποικίσαμεν διά της συνθήκης της Λοζάνης) μεταξύ της γαλλοσύ. Καλλιπόλεως...	22200	682000
την ανατολικήν Θράκην (ήν και έποικίσαμεν διά της συνθήκης της Λοζάνης) μεταξύ της γαλλοσύ. Καλλιπόλεως...	78800	1191000
την Κιλικίαν (προσηρμήθειον εις την Τραπεζούναν, την Μαρσοποταμίαν κ. έτασόν της Κ.Τ.Ε. έπιχωρηθείσαν εις την Μ. Βραταννίαν...	126700	3120000
την Κιλικίαν (προσηρμήθειον εις την Τραπεζούναν, την Μαρσοποταμίαν κ. έτασόν της Κ.Τ.Ε. έπιχωρηθείσαν εις την Μ. Βραταννίαν...	371000	17329000
την Συρίαν (έπιχωρηθείσαν έντός της Κ.Τ.Ε. εις την Παλαιάν...	168000	2882000
την Παλαιάν έντός της Κ.Τ.Ε. έπιχωρηθείσαν εις την Μ. Βραταννίαν...	168000	1110000
την έπί της Αραβίας κορυφαίαν την έπί του ακυλιού της Χαζβήζης, Ασίη και Γερμανία...	111000	1050000
την έλλα, μαγαζιάνον Κύπρον έπιχωρηθείσαν εις την Μ. Βραταννίαν έθνησικώς και άναγνωρισθείσαν τέλειαισιν ως έπ' όσον...	9280	311000
την έπί της Αλβανίας κορυφαίαν της Τουρκίας μαγαζιάνον την εις την Μ. Βραταννίαν...	991300	13387000
	2127280	25897000

ΣΗΜ. Πλην της άν. Θράκης μετά της χειροσύνησ της Καλλιπόλεως, των περιοχών Αιδινίου (Σμύρνης) και Προσής, άς ελανίκτησαν ένεκα της εν Μ. Ασίη έλλην. καταστροφής και της Τουρκικής Αρμενίας, χάρης εις την άδιαφορίαν των έπιγραμμένων την συνθήκην των Σεβρών Δυνάμεων, άπασα αί έλλα χώρα άπολειθήσαν όριστικώς διά την Τουρκίαν.

Προπόπολιτισμός τής εν Αγκύρην κυβερνήσεως (1921) — Έσοδα 79333440 λίραι Τουρκίας, Έξοδα 86519650 λίραι Τουρκίας.

Εισαγωγικόν εμπόριον (1920) 169396267 λίραι Τουρκίας, **έξαγωγικόν** 47625882. τφ δέ 1921 δι' έννεα μόνον μήνας *είσαφ.* 73237169, *έξαφ.* 19756524.

Συνγκωνιστά. — Σιδηροδρομοί (1921) 5375 χιλμ. εκ των όποιων εν τη Ενωστικη Τουρκία 414 χιλμ. και εν τη Μ. Ασία 4961 χιλμ. Μακρά σιδηροδρομική γραμμή συνδέει την Σμύρνην μετά του προσοτίου της Κωνσταντινουπόλεως **Σκουτάρειος** διερχομένη διά της Φιλαδέλφειας, Άριών Κοραχισιά, Κοτωασιόν (Κιουτάγιας), Δουρλαιών (Εοκί Σελίχ), Αδι Παζάρ. Έκ του Άριών Κοραχισιά μακρά σιδηροδρομική γραμμή διερχεται τό Ύκόσιον, τόν Ταύρον, τό Αδανα και χορεί περαιτέρω προς την Συρίαν και την Μесоποταμίαν. Η εκ του Δουρλαιού διακλάδιος τής γραμμής φθάει μέχρις **Αγκύρας.** Άνευ σιδηροδρόμου μένουσαι ή εν Καπαδοκία Καισάρεια και αί προς Β. χώρα του Πόντου.

Πολίτευμα. — Δημοκρατία διοικουμένη υπό της μεγάλης τουρκικής έθνοσυνελύσεως. Τά μέλη της κο-

Κυριότερα **πόλεις** είναι ή Χανού (150 χιλ. κ.), πρωτ. του Γογκιάν, ή Σαίγγόν (51 χιλ. κάτ.), έπί του όδεται του Μεζόγγου, πρωτ. τής Κοζογκίας, Χουή (50 χιλ. κ.), πρωτ. του Άνδη και ή Πόου Πέν (50 χιλ. κ.), πρωτ. τής Καμψόργης.

Εις την γαλλικήν Ύνδοκίαν περιλαμβάνεται και ή χώρα **Ασίας** με πρωτεύουσαν τό Δουίγγ Γραβάνγ (50 χιλ. κάτ.).

Η γαλλική Ύνδοκία **διοικείται** όφ' ένός γενικού διοικητού, έδρωθέντος εν Σαίγγόν, ένός υποδιοικητού και τεσσάρων άνωτέρων τοποτηρών.

Προϊόντα. — Τά κυριότερα προϊόντα τής γαλλικής Ύνδοκίας είναι όρυζα, βίμβαξ, καπνός, μέταξα, κόμμα και διάφορα άρωματικά φυτά. Τά δέ πλουσιώτατα αύτης δάση παρέχουσι άφθονον ξυλείαν (πολύτιμον έβενον). Έχει έπίσης ή χώρα πλουσιώτατα μεταλλεία σιδήρου, χαλκού, μολύβδου και **παχιά** στρώματα λιθάνθρακων.

Γ' ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΙΝΔΟΚΙΝΑ (βασιλείον του Σιάμ) Μοναρχία άπόλυτος. — Έχει **έμβαδόν** 635000 τετραγ. χιλιομέτρων και **πληθυσμόν** 9121000 κατ.

Πόλεις. — Η Βαγκόη (931171 κ.), έξ όν 200000 Κινέζοι, πρωτεύουσα του βασιλείου παρά τάς έκβολάς του Μεγάμ, πόλις έμπορική, έξάρουσα άφθονον όρυζαν, σίκαχριν, πέπερι και σίσημον. Πολλά οικία αύτης πλέουσι ενά του ποταμού.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Πώς διεμορφώθη έδαφικώς ή Τουρκία μετά την λήξιν του πανευρωπαϊκού πολέμου και την σύναψιν των διαφόρων συνθηκών και ίδια της συνθήκης των Σεβρών, και ήτοι δάν έπικυρωθή ύστατως υπό των μεγάλων συμμάχων, προς τούτοις δέ και μετά την κατάρροσιν του έλληνικού στρατιωτικού μετώπου τής μικράς Ασίας, καθ' ήν ή Έλλάς υπεχρωθή διά τής άνακοχής των Μονασιών και τής μετέπειτα συναφθείσης συνθήκης της Λοζάνης να έκχωρήσει την Τουρκίαν την άνατολικήν Θράκην και τά άποδεχθή τόν οικληροτάον όρον της άνταλλαγής των πληθυσμών, δι' ού έξερωζώθησαν οι έλληνικοί πληθυσμοί εκ της άνατολής της Θράκης και τής Μ. Ασίας. Αί χώρα, έπί των όποιων παρέμεινε μέχρι σήμερα ή Τουρκία είναι αί έξής: 1) Έν Εύρώπη ή άν. Θράκη μετά της περιοχής τής Κωνσταντινουπόλεως και τής χειροσύνησ της Καλλιπόλεως, 2) όλόκληρος ή Μ. Ασία, 3) ή Τουρκική Αρμενία, ήτις άπεφασίσθη και άνεγράφη εν τή συνθήκη των Σεβρών ως **ένελεύσα** δημοκρατία τής Αρμενίας, έξακολουθεί εν τούτοις να παραμένη υπό την Τουρκίαν με τόν κίνδυνον να έξοντωθή ό άρμενικός αύτης πληθυσμός και 4) τό διά της συνθήκης του Μπρέστ Λιτόφσκ έκχωρηθέν υπό της Ρωσίας προς την Τουρκίαν πασαλίον του Κάς.

Νικολάον Μεταξά. Νέα Γεωγραφία Άτλας

βερνήτρεως ἐκλέγονται, περιστάσεως τυχοῦσης, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἔθνοσυνελεύσεως.

Ἡ ἔθνοσυνέλευσις εὐθύνεται διὰ τὰς νομοθετικὰς καὶ ἐκτελεστικὰς πράξεις τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Ἡ κατάρτησις τοῦ σουλτανάτου καὶ ἡ ἐνάτης τοῦ κράτους ἐκπορεύθησαν ἀποφάσει τῆς ἔθνοσυνελεύσεως τῆ 29 Νοεμβρίου 1922.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἔπαισεν ἠρισταμένη καὶ ἠερῶθησαν τὰ ἀπὸ 16 Μαρτίου 1920 διατάγματα αὐτῆς: Ὁ σουλτάνος Μεχμέτ ὁ ΣΤ' ἐγκατέλειψε τὴν χώραν τῆ 17 Νοεμβρίου 1922, ἡ δὲ ἔθνοσυνέλευσις ἀνεκὴ ρυθί χυλίῳν τὸν πρῶτον διάδοχον τοῦ θρόνου Ἀβδὺλ Μετζίτ ἐπέστην.

Σήματα πολεμικῆ καὶ ἐμπορικῆ Ἐρονθῶ, φέρουσα εἰς τὸ κέντρον ἡμισφαιρίου καὶ ἀπ' αὐτῆρα χρώματος λευκοῦ, Ἐθνικὰ χρώματα Ἐρονθῶν, λευκῶν, πράσινων.

Δ' ΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

Ἡ δυτικὴ Ἀσία περιλαμβάνει τὰς χώρας τῆς μικρῆς Ἀσίας, τῆς τουρκικῆς Ἀρμενίας, τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Μεσοποταμίας (Ἰράκ), τῆς Ἀραβίας, τῆς Περούσις, τοῦ Ἀφγανιστῶν καὶ τοῦ Βελουτχιστῶν.

ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Ὅλαι αἱ χώραι, τὰς ὁποίας νατεῖχεν ἡ Τουρκία ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀπετέλουσιν τὴν Ἀσιατικὴν Τουρκίαν, ἡ ὁποία ἴτο πολὺ μεγαλύτερα τῆς εὐρωπαϊκῆς κατὰ τὸ ἐμβαδὸν (1750000 τετρ. χιλόμετρα), πληθυσμὸν δὲ εἶχε περὶ τὰ 16750000 κατ.

Ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία διημεῖτο τοπογραφικῶς εἰς 5 μεγάλα διαμεροσμάτα, 1) εἰς τὴν μικρὴν ἢ ἑλάσσονα Ἀσίαν, 2) εἰς τὴν Συρίαν, 3) εἰς τὴν Παλαιστίνην, 4) εἰς τὴν τουρκικὴν Ἀρμενίαν, 5) εἰς τὴν Μεσοποταμίαν καὶ 6) εἰς τὴν ἄλλοτε τουρκικὴν Ἀραβίαν.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

Ἡ σπουδαιότερα καὶ ὀρασιότερα χώρα τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας εἶναι ἡ μικρὰ Ἀσία, ἡ ὁποία λέγεται καὶ Ἀνατολή καὶ κεῖται πρὸς Α. τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος.

Ὅρια, σχῆμα. — Ἡ μικρὰ Ἀσία εἶναι χερσονήσος ἐκτεινομένη μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου πόντου, τῆς Προποντιδῆς, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πλησιάζει δὲ πολὺ πρὸς τὴν Θράκην καὶ σχηματίζει μετ' αὐτῆς δύο στενωτάτους πορθμούς, τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Ὅμοιάζει δὲ πολὺ τὸ σχῆμα αὐτῆς ὀροπεδίῳ παραλληλογράμμῳ ὕψους 1300 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Παρὰ τὴν ΝΑ. παραλίαν τῆς μικρῆς Ἀσίας εἶναι ἐγκατεσπαρμένα πολλὰ καὶ χαριέστατα νῆσοι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μεγαλύτεραι εἶναι ἡ Λέσβος, ἡ Χίος,

ἡ Σάμος, ἀπελευθερωθεῖσαι, ἡ Τῶδος παραμένουσα εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἡ Κύπρος ἀποικία Ἰθῆ ἀγγλικῆ.

Ἡ μικρὰ Ἀσία ἔχει ἐμβαδὸν 503600 τετραγ. χιλιομέτρων, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 9240000, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τὰ 21/3, ἑκατομμύρια ἴσαν πρὸ τῆς ἑλλ. καταστροφῆς Ἑλλήνες.

Κόδοι. — Ἐν μὲν τῇ Προποντιδίᾳ εἶναι ὁ Ἀστακρὸς καὶ ὁ Κίανος, ἐν δὲ τῷ Αἰγαίῳ ὁ Ἀδριατικὸς καὶ ὁ Ἑρμαῖος (τῆς Σμῶνης) καὶ ὁ Κεραμικὸς, ἐν δὲ τῇ Μεσογείῳ ὁ τῆς Ἀταλκίας καὶ ὁ Ἰωνικὸς.

Ἀκρωτήρια. — Τὸ Ἰασόνιον, ἡ Κάραβις καὶ τὸ Ἡράκλειον ἐν τῷ Εὐξείνῳ καὶ τὸ Σίριον παρὰ τὴν ἴσθον τοῦ Ἑλλήσποντου. Τὸ Λεκιὸν (κ. Μπαμπῆ), ἡ Μέλινα ἄκρα καὶ ἡ Μενάλιη ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἡ Ἴερά ἄκρα, ἡ Σαργηδὸν καὶ τὸ Ἀιμιμόριον ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Πορθμοὶ εἶναι ὁ θρηακικὸς Βόσπορος καὶ ὁ Ἑλλήσποντος.

Χερσονήσοι εἶναι ἡ Θυνιάς (ἀκτὴ) μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου, τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντιδῆς, εἰς ἣν τελευτῶσι οἱ κλιδοὶ τοῦ Μυσιῶν Ὀλύμπον, ἡ Ἀστακρῆ ἀπολήγουσα εἰς τὸ Ποσειδῶν ἄκρον, ἡ Κυζικηρῆ, ἡ Ἐρονθραία, ἡ Ἀλακαρνασία καὶ ἡ Κνιδία.

Ὅρη. — Ἡ Μ. Ἀσία διατέμνεται κατὰ μῆκος ἀπὸ Α. πρὸς Α. ὑπὸ μεγάλῃ ὀροστοιχίᾳ (3500 μ.), τῆς ὁποίας τὸ μὲν δυτικὸν μέρος λέγεται Ταύρος, τὸ δὲ ἀνατολικὸν Ἀντίταυρος. Ἡ ὀροστοιχία αὕτη ἀποτελεῖ μίαν ἀλυσιν, καταλήγουσαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἐν τῷ μισῷ δὲ τῆς Καππαδοκίας καὶ πρὸς Β. τοῦ Ταύρου ὑψοῦται ὁ Ἀγραῖος (4000 μ.), τὸ ὕψιστον τῶν ὄρεων τῆς Μ. Ἀσίας, ἔχον κορυφὰς ἀείστεο χιονοστρεφῶν καὶ κρατῆρα ἐσβεσμένον ἠφαιστείου.

Ἐτέρα ὀροστοιχία εἶναι πρὸς τὸν Εὐξείνου πόντον ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰ ὄρη Κολίτ δαγ (3400 μ.), πρὸς Ν. τῆς Τραπεζοῦντος, τὸν Ὀλύμπον (Πικὰς δαγ 3400 μ.) πρὸς Ν. τῆς Σινώπης καὶ τὸν Βιθυνὸν λεγόμενον Ὀλύμπον. Τὴν τρίτην ὀροστοιχίαν ἀποτελοῦσι τὰ ὄρη Ὀλυμπος τῆς Μυσίας (2531 μ.), Ἴδη, Σπῆλιον, Αἰνδιμον, Μεσορτζι, Τιμῶλις (1850 μ.), καὶ Κάδος (2200 μ.).

Ποταμοί. — Ὁ Ἴρις, σχηματίζων εἰς τὰς ἐκβολὰς του πεντάστομον δέλτα, ὁ Ἄλις, (Κιζιλ Ἰρμάκ = ἐρυθρὸς), ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ ὁ Σαργάριος, ὀνομαστὸς διὰ τὴν νίκην τοῦ ἑλλ. στρατοῦ, οὗ τὰ ὕδατα κατέχονται ἐκ πληρῶν ὕψους 1100 μ., δεχόμενος ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τὸν μικρὸν Σαργάριον, ὁ Θερωδῶν, σημαντικὸς διὰ τὸν περὶ τῶν Ἀμαζόνων μύθον, ἐκβάλλοντας ἄπαντας εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον, ὁ Γράνικος, περιήρμος διὰ τὴν παρ' αὐτὸν νίκην τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου (334

π. Χ.), ὁ Μάκιστος καὶ ὁ Αἰσκιος, γυμνοίτοι εἰς τὴν Προποντίδα, ὁ Σάμανθος εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, ὁ Κάκιος εἰς τὸν Ἐλαιατικὸν κόλπον καὶ ὁ Ἔρμος εἰς τὸν ἠμιόνικον κόλπον· παραπίνατος αὐτοῦ εἶναι ὁ Παστωλός, ὀνομαστός κατὰ τὴν ἀρχαίότητα διὰ τὰ ἐν τῇ ἁίμῳ αὐτοῦ ψήγματα χρυσοῦ. Ὁ Μαΐανθος (τοῦρα· Μεντερές) εἰς τὸ Λιγαῖον, ὁ Εὐνοῦδων, εἰς ὃν τὰς ἐπιβολὰς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐνέχυρον ὁ Κίμων κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν τοὺς Πέρσας τῷ 465 π. Χ., εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ Κόβρος ἐκβάλλων εἰς τὸ πέλαγος τῆς Κιλικίας (ἐν αὐτῷ ἐλουόμενος καὶ ἡσθάνων ἐκ τούτου ὁ μέγας Ἀλέξανδρος). ὁ Σάρος ἢ Σάρδος καὶ ὁ Πίριμος, ἀμφότεροι ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἰστικὸν κόλπον, καὶ ἄλλοι.

ΣΗΜ. Ἀξιοταρατήρητον εἶναι ὅτι πάντες οἱ ποταμοὶ τῆς Μ. Ἀσίας πληρῶσιν ἐκ τοῦ κέντρου αὐτῆς ὡς ἀκτίνες κύκλου.

Λίμναι.—Εἰς τινὰ μέρη τοῦ ὄρητιδίου τὰ ὕδατα μὴ εὐρίσκοντα διέξοδον διαμενοῦσαν ὡς λίμναι, ὧν ἀξιολογώτεραι εἰσὶν ἡ Σαπάντζα (Βοϊδάν), 36 μ. βέβαιον μετὰ τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας καὶ τοῦ Σαγαριῶν ἢ Ἀσκανία (τῆς Νικαίας), ἡ Ἀρπύτις, ἡ Γαργία, ἡ Ἀπολλωνία, ἡ Καραίς καὶ ἡ ἀμυρὰ λίμνη Τάρτα (770 μ. βέβαιον)· αἱ πλεῖστα τούτων εἰσὶν ἰχθυοτρόφοι.

Ἔδαφος.—Ὁλόκληρος ἡ Μ. Ἀσία, ὡς εἴπομεν, ἀποτελεῖ ἐκτεταταμένον ὄρητιδον, ὑποδιαφορούμενον εἰς ἄλλα μικρότερα ὄρη καὶ ἠραμῶν, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τῆς Ἀρμάρας, τὸ τῆς Κασαρείας καὶ τὸ λιμνίδες κεντρικὸν ὄρητιδον. Τὸ ἔδαφος ἐν γένει τῶν ὄρητιδων τούτων εἶναι λίαν εὐφορον.

Κλίμα καὶ προϊόντα.—Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐκραές καὶ μάλιστα εἰς τὰ παράλια, τὰ δὲ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ὅσα καὶ τῆς ἑλευθέρας Ἑλλάδος, ἀλλὰ πολὺ ἀρθονώτερα καὶ ὀρειώτερα, δηλ. παντὸς εἶδους δημητριακοὶ καρποί, σῦκα, ξηαίρετα, σταφίς, ἔλαιον, ἡλιότροπον, δαμάσκηνα, ὄπιοι, κρόκος κλπ.

Ἡ **κτηνοτροφία** εὐρίσκειται ἐν ἀμυρῇ πρόβατα, αἴγες, ἐξ ὧν αἱ ὀνομασταὶ τῆς Ἀγκύρας διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὸ μήκος τῶν τοιχῶν, βόες, βοῦβαίτι, κμήλοι, ὄνοι, ἡμίονοι κλπ. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ὀρεινοτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ ἡ σποροτροφία προκόπτουσι μεγάλως.

Ἡ **συγκοινωνία** μόνον κατὰ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι ἐπαρκὴς ἀνεπτυγμένη, τοῦναντίον δὲ εἰς τὰ μεσόγεια μέρη εἶναι ἐλλιπής. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, ἀνερχόμενα εἰς μήκος 4961 χιλιομ. συνδέουσι τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα. Συντελεσθεῖσιν ἤδη τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς μεγάλῃς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντίας - Ἰκονίου - Ἀδάνον - Βαγδάτης, ἐβελτιώθη κατὰ πολὺ ἡ συγκοινωνία τῶν χωρῶν τούτων.

Γλῶσσα, ἐκπαίδευσις.—Καθ' ἵπτασφάντην μικρὴν Ἀσίαν ἐπίσημος γλῶσσα εἶναι ἡ τορκικὴ, λαλουμένη οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀρμενίων. Εἰς τὴν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἤρχισεν διὰ τῆς συστάσεως πολλῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας νὰ διαδίδηται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ ἐκτελοῦνται δὲ ἐκεῖ τρία ἑλληνικὰ γυμνάσια, Σμύρνης, Τραπεζοῦντος καὶ Κυδωνιῶν, μίᾳ ἱερατικῇ σχολῇ ἐν Κασαρείᾳ, ἑτέρα ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα σχολεῖα ἐν ταῖς διαφόραις πόλεσι καὶ χωρισπόλεσι. Ὑφίσταντο δὲ δυστυχῶς καὶ πολλὰ ξένα σχολεῖα ἐπιδιώκουσα ἐν τῇ ἑλληνικῷτατῇ ταύτῃ χώρᾳ προσηλυτικῶς σκοπούς. Ἀυστηρῶς ὅμως ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς καταστροφῆς καὶ τὴν παντελῆ ἐσχέρωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω σχολεῖα ἔπαυσαν νὰ λειτουργοῦσι.

Τὸ Ἰστορικὸν τῆς χώρας.—Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων ἀνέστησαν πολὺν ἴσμον ἀποικίας εἰς τὰ παράλια καὶ τὴν νήσον τῆς Μ. Ἀσίας, ἐνεκα τῶν ὁποίων περιήλθον πολλὰς εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας. Αἱ ἑλληνικαὶ αὐταὶ ἀποικίαι ἤρσαν εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχναις, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν πολιτισμόν, ἐν αἰσὶς δ' ἐγενεθήσαν ὁ πατὴρ τῆς ποιήσεως Ὅμηρος, ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος, ὁ πατὴρ τῆς τακτικῆς Πλοταρχῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς μικρῆς Ἀσίας ἐπὶ τῶν Τούρκων ὅσοι οἱ κίττοι αὐτῆς ἦσαν καὶ Ἕλληνες καὶ χριστιανοί, ὅταν ἴσως οἱ Τούρκοι ἐκείνοισιν αὐτῆν, τινὲς μὲν τῶν κατοίκων ἐγένονσαν, ἄλλοις δὲ ἠράσαντα νὰ ἀλλάξωσι θρησκείαν καὶ νὰ γίνωσι Μουσουλμανοὶ· πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν, οἱ ὅσοι ἐσθλότερον εὐρίσταντο ἐν τῷ μέρει τῶν Τούρκων καὶ συναρτεταμένον μετ' αὐτῶν, ἀπέλασαν τὴν γλῶσσάν των καὶ ἔχουσιν ἤδη μητρικὴν γλῶσσάν τὴν τορκικὴν.

Σημαντὸς μὲ τὴν ἐπιπέλευσιν τῆ 1922 Ἑλληνικῆς καταστροφῆς ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ καὶ πρὸς παρατήρησιν καὶ ἐγκάρτησιν τῶν ἐρηφάνων ἡμῶν προσήκων καταστρέφοντες κατωτέρω ἀπόπειρα ἐκ τῆς γενόμενης περὶ προσήκων διαλέξεως πρό τινος χρόνου ἐκ τῆ μεγάλης Ἀκαδημαϊκῆς αἰθούρας ἀπὸ τοῦ δικαπρεπτοῦ καθηγητοῦ τῆς γλωσσολογίας τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου καὶ ἡθ. Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γ. Ν. Κατρίδου ἐγένοντο ὡς ἑξῆς:

Φίλοι μου,

Παρότατα κινῶμεθα τοὺς πόθους καὶ τοὺς πόνονας Σας, διότι κατὰ τινὰ νεότερον ποιητὴν, τοὺς **δυστυχεῖς τὰ συμπαθῶ μ' ἔδιδαν τὰ πάθη**. Καὶ ἐγὼ, ἀγαπῶντι μου, ἠγαπήκαθ' ἡμᾶς καὶ τοῦτο σὺν ἄλλῃ, νὰ καλλίστῳ τῶντων προσφιλοτάτῳ γῆν ἠρημιωμένην καὶ κενεῖσταν. Καὶ ἐγὼ ἔσχον διακρίσειν τὸν μικρὸν ἄρτον τῆς ἑξορίας, τὸν ἄρτον τοῦ πρόπορος. Ἀλλὰ **θαροῦντο γοῆ**. Ὅπως ἐγὼ γρήγορα ἐγὼ μόνον τὸ **νόστιμον ἡμῶν** τοῦ Ὁμήρου νὰ ἔσῳ, νὰ κῆθῳ καὶ περιπαθῶς κατακλιθῶ τὸ διὰ τοσοῦτον Χριστιανικῶν ἀληθῶν ἐπὶ αἰῶνας ποιηθέντων ἱερῶν ἔθικας τῆς περιπαθῶν ἡμῶν μας, ἀλλὰ καὶ, ὅσοι τὸ μέγιστον, νὰ περῶμεθα μετ' ἀγαλλεσθῶς τὴν σημαίναν τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τῆς ἡμῶν ἐλευθερίας θρησκείαν ἐπὶ πόρῳ τὸν Ναόν, μέλλομεθα νὰ κληθῶμεθα καὶ προσεχῶς εἰς αἶψ τὴν πολυκαθ' ἡμᾶς ἐκείνην. Ὅσοι νὰ ἐκπενήσῃτε καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεως Σας, νὰ κατακλιθῶμεθ ἡμεῖς τὰ ἱερὰ αἰτῆς ἔδαφ' καὶ θεοῦ βοηθῶντες νὰ ἀποπειρῶμεθ ἐκέρχοντες εὐχὰς χάρις τῆν ἑλληνικῆν σημαίναν ἀναπεταμένην καὶ μέλλομεθα

νά σφύζει, τὸ λοιπὸν τὴν παρῆρα αὐτὸν τὸν ὄχιον πάλιν πάλιν καὶ ἀνθρώπων ὄχιον βιβλιοθήκην καὶ τῆς τῆς γεννήσεως Σαρ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον ὄχιον καὶ τὸν ἄλλον ὄχιον τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Λοιπὸν, προσεγγίζονται ἐξέριστοι τῆς σήμερον, πεπεσῆτες ἐπὶ τὴν ἴδιαν ἐκτετατομένην καρτερία. *Οὐδὲς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσις οὐκ ἀποταίσει.* Ἡ Δίκη εἶναι πάντοτε σύμφωνος τοῦ Διὸς καὶ ἐν ἡμῶν καὶ τῆς ἀντιθέτου τῆς προσηγορίας, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀδικίας καὶ τῆς. *Θαυροὶ χορῆ.*

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ μικρὰ Ἀσία διηγεῖτο τὸ πάλαι εἰς 15 ἐπιτοχίας, ἦτοι τὴν *Ἰωνίαν* τοῦ *Πόντου*, τῆς *Βιθυνίας*, τῆς *Τρωάδος*, τῆς *Παφλαγονίας*, τῆς *Καρίας*, τῆς *Μυσίας*, τῆς *Λυδίας*, τῆς *Λυκίας*, τῆς *Παμφυλίας*, τῆς *Κιλικίας*, τῆς *Λυκαονίας*, τῆς *Πισιδίας*, τῆς *Φρυγίας*, τῆς *Γαλατίας* καὶ τῆς *Καππαδοκίας*, σήμερον δὲ περιωρισθὴ *διοικητικῶς* εἰς 8 νομούς καὶ τρεῖς *διοικήσεις*.

1) Αἰδίνιον, 2) Προῦσης, 3) Κασταμονῆς, 4) Τραπεζούντος, 5) Σεβαστείας, 6) Ἀγκύρας, 7) Ἰκονίου καὶ 8) Ἀδάνων.

1) Ἡ τῆς Χρυσόπολεως, ὑπαγομένης εἰς τὸν νομὸν Κονσταντινουπόλεως, 2) τῆς Νικομηδείας καὶ 3) τοῦ Ἑλλησπόντου.

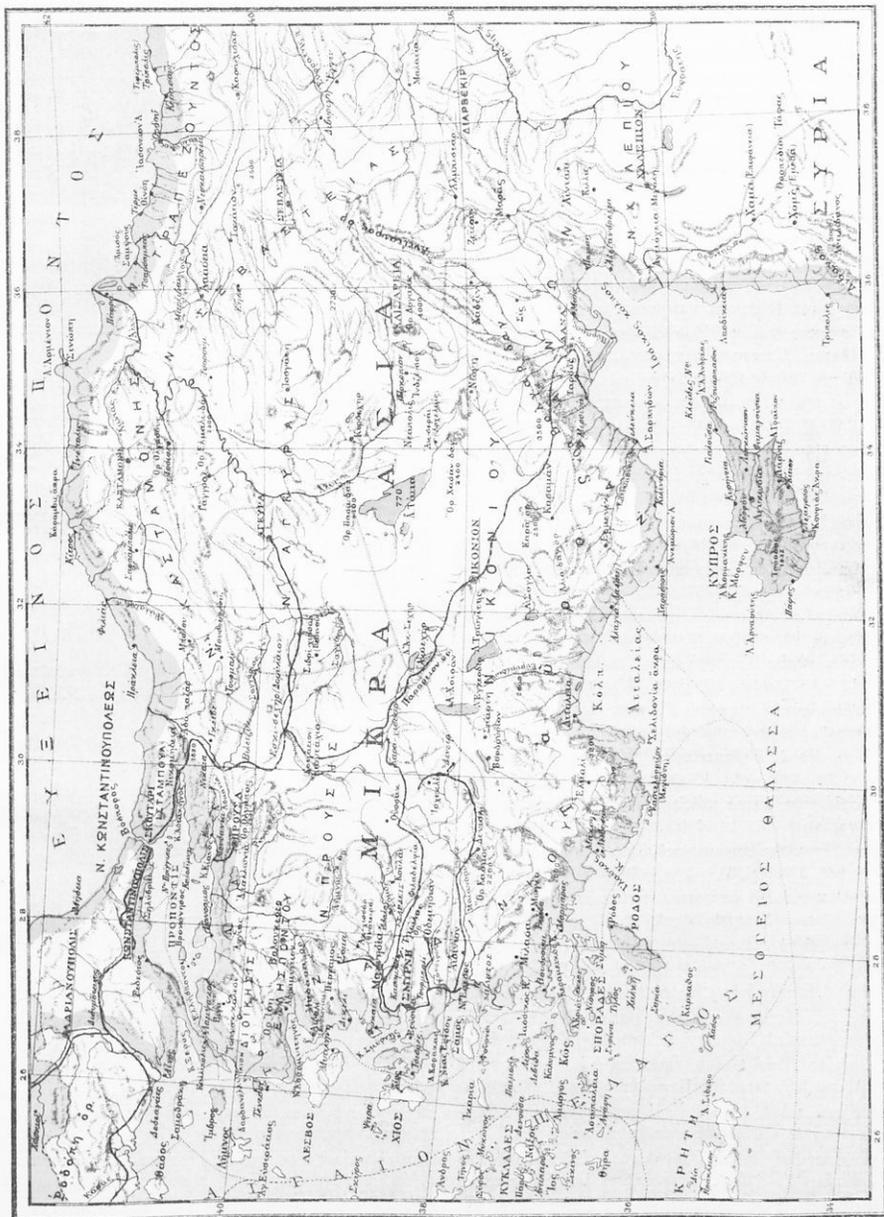
1) **Νομὸς Αἰδίνιον ὡς εἶχε πρὸ τῆς καταρρέσεως τοῦ ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἑλλ. στρατιωτικοῦ μετώπου.** **Πόλις.** — Ὁ νομὸς Αἰδίνιον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀρχαίων χωρῶν Λυδίας, Καρίας, Μυσίας καὶ ἐν μέρει τῆς Ἰωνίας, ἔχει δὲ *πληθυσμὸν* 1400000 κατοίκων. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Σμύρνη* (201000 κ.), κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἐρμαίου κόλπου, πόλις ἀρχαία, ἔχουσα ἀρχαίον ἐμπορίον καὶ βιομηχανίαν, ἀσφαλὴ ἰμμένα, ἐξαιρέτων ἀρκαμιαίων, εἶχεν ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, συντηρούμενα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος, ἦμεις ἀπετέλει τὸ πολυκληθέστατον στοιχεῖον τῶν κατοίκων τῆς πόλεως (ὑπερ τὰς 122000 κ.), νοσοκομείον καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Συνδέεται δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν κυριωτέρων πόλεων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας. *Παλαιὰ Φώκαια*, *Νέα Φώκαια* ΒΑ. τῆς Σμύρνης, *Κλαρομενά* (Βουρλί, 24000 κατ.), πατρὶς τοῦ φιλοσόφου Ἀναξαγόρου. *Κρήνη* (Τασμέ, 15000 κ.), ἀπέναντι τῆς Χίου, ἐν τῷ λιμένι τῆς ὁποίας οἱ Ῥῶσοι κατέκαιον τὸν τουρκικὸν στόλον δι' Ἑλλήνων κυρίως πυρπολητῶν τῷ 1770. *Ἀγιοσουλίου*, μικρὸν χωρίον ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἐφέσου, ὀνομαστικῆς διὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, ὃν ἐπυρπολήσεν ὁ Ἡρόστρατος, ἐπὶ τῶν ἑρειπίων δὲ τούτων ἀνεκοδοθήθη περικαλλὴς ναὸς τῆς αὐτῆς θεᾶς, ἐν τῶν ἐπὶ ταυμάτων τοῦ κόσμου. Ἐν αὐτῇ διέτριψεν ἐπὶ πολὺ ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ συγκεκοιμήθη ἡ Γ' οἰκουμένη συνόδος. *Νέα Ἐφεσος* (Κοῦς Ἀδασί, 9000 κ.). *Φιλαδέλφεια* (22000 κ.), ἔδρα μητροπολίτου συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης.

Ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Περγάμου.

Πέργαμος (23000 κ.), πρὸς Β. τῆς Σμύρνης, ὀνομαστικὴ τὸ πάλαι διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῆς καὶ τὸν ἐκ δερμάτος κατασκευαζόμενον χάρτην ἐν Περγάμῳ εὐρέθησαν μνημεῖα ἀξιολογώτατα, λείψανα τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος αὐτῆς. *Αἰδίνιον* (πάλαι Τροάδης, 35000 κ.) πρὸς τὸ Α. μέρος τοῦ κόλπου τῆς Ἐφέσου. *Μαγνησία* (Μάνησα, 38000 κ.), πόλις ἐμπορικὴ, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης καὶ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου. *Ἀικαονισσός* (Μπουδρούκι, 4000 κ.), πατρὶς τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Ἡροδότου. Ὁ μυχρὸν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαινάνδρου κείμενα τὰ ερείπια τῆς *Μιλῆτου*, νῦν μικρὸν χωρίον Παλιῖα καλούμενον, πατρίδος τοῦ φιλοσόφου Θαλῶ. Πρὸς Β. ταύτης κείμενα τὸ ὄρος *Μυκάλη*, ὅπερ καταλήγει εἰς τὸ ὀμόνημον ἀκροστήριον, πρὸ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες κατετρόπισαν (τῷ 479 π. Χ.) τοὺς Πέρσας, τὸν δὲ Ἀγρόστονον τὸν 1824 ὁ ἑλληνικὸς στόλος καταναυμαχίῃς τῶν τουρκικῶν μὴ ἐπαύρινας νὰ ἀποβιβάσῃσαν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν Σάμον. Ἀπέναντι τῆς νήσου Κῶ ἔκειτο ἡ *Κνίδος*, πόλις ἀρχαία, ἡς ὄψεσεν τὰ ερείπια, ἐπίσημος διὰ τὸν αὐτῆς ναὸν τῆς Κνιδίας Ἀφροδίτης. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ὁ Κόνων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ κορινθιακοῦ λεγομένου πολέμου (τῷ 374 π. Χ.) ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας στρατηγησόμενος ὑπὸ τοῦ Πεισάνδρου.

2) **Νομὸς Προῦσης** (163000 κατ.). Ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς ἀρχαίας Φρυγίας, Μυσίας καὶ Βιθυνίας. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Προῦσα* (75 χιλ. κατ.) ἐν μέσῳ ἐπιφόρου πεδιάδος κατὰ τὰς ὕψους τῶν ὄρων τῆς Μυσίας ἔχει βιομηχανίαν ταπήτων καὶ μετάξις καὶ ιαματικὰς πηγὰς (Προῦσης - Γαλιόβας). *Νίκαια* (Ἰωνί, 5 χιλ. κ.), παρὰ τὴν ἕλμην Ἀσκανία, ὀνομαστικὴ διὰ τὰς συγκεκοιμήσεις ἐν αὐτῇ Α' καὶ Ζ' οἰκουμένικας συνόδους (325 καὶ 787 μ. Χ.) ἡ πόλις αὕτη ὑπέβη προτεύουσα τῶν Βυζαντινῶν αυτοκρατόρων (1240 - 1261). *Κνιδία* (Ἀϊβαλί, 30 χιλ. κ.), πόλις παλαιὸς ἐμπορικὴ κατοικομένη τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων, οἵτινες διέτρουσαν ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ παρθενάγιον. *Κουτάχεια* (Κουτάειον, 33 χιλ. κατ.). *Μπαλονκκεσὺρ* (25 χιλ. κ.), ἐν μέσῳ ἐπιφόρου πεδιάδος, βιομηχανοῦ καὶ ἐμπορικῆς

πόλις. Ἀδραμύτιον (16 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον παρ' αὐτῆ ὑπάρχουσι πλούσια μεταλλεῖα μολύβδου. Κόζικος, παρὰ τὴν Προποντίδα, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην κατεναυμάχησαν τοὺς Σπαρτιάτας τῷ 410 π. Χ.

3) **Νομός Κασταμονής** (980 χιλ. κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀρχαίων χωρῶν Παφλαγονίας, Πόντου καὶ ἐν μέρει τῆς Βιθυνίας. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Κασταμονή (27 χιλ. κ.) ἐπὶ παραποτάμιον τοῦ Ἄλως καὶ παρὰ τὰς ἑπωρεῖας τοῦ ὄρους Ὀλύγισσους. Ἐπίγειον ταύτης παρὰ τῷ Εὐξείνῳ εἶναι ἡ Ἰνέπολις (7 χιλ. κ.), ἐξ ἧς γίνεται ἐξαγωγή ξυλείας οἰκοδομησίμου καὶ κρόκου. Σιρόπη (17 χιλ. κ.), πόλις παρὰ τὸν Εὐξείνιον, πατρίς τοῦ κνικιοῦ φιλοσόφου Λογέου καὶ καθέδρα ἄλλοτε τῶν βασιλέων τοῦ Πόντου. Ποινηθράκεια (12 χιλ. κάτ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτῆν ἀνθρακουργεῖα.

4) **Νομός Τραπεζούντος** (1030000 κάτ.). Κεῖται πρὸς Α. τοῦ νομοῦ Κασταμονῆς καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Πόντου. Πρωτ. εἶναι ἡ Τραπεζοῦς (41 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, εἶχον ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ κωμικεῖο τὸ πλείστον ὑπὸ Ἑλλήνων. Ἡ πόλις αὕτη ὑπέστη ἐπὶ 1/2 περίου αἰῶνα ἔδρα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τῆς ἰδρυθείσης μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204) καὶ καταλυθείσης τῷ 1267 μ. Χ. ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Σαμοχί (Ἀμισός, 19 χιλ. κ.), πόλις παράλιος, ἐμπορικὴ, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἀμασεῖας, ἐξ ἧς γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή ξειαρέτου κηπινοῦ. Κερασσοῦς (12 χιλ. κ.), πόλις παράλιος. Πάφρα (17 χιλ. κ.), παρὰ τὴν δ. ξιάν ὄχθην τοῦ Ἄλως, ὀνομαστὴ διὰ τὴν σπουδαίαν κατὰ ποῖον καὶ ποσὸν παραγωγὴν κηπινοῦ.

5) **Νομός Σεβαστείας** (1085000 κάτ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Καππαδοκίας. Πρωτ. τοῦ νομοῦ Σεβάστεια (45 χιλ. κάτ.), ἐπὶ τῶν ἄνω ὄρων τοῦ Ἄλως ποταμοῦ. Ἀμάσεια (35 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ἰριν, ἐν μέσῳ εὐφρόου πεδιάδος, πατρίς τοῦ Στραβόβου. Κοκίτη (31 χιλ. κ.), ἐν μέσῳ βαθείας κοιλάδος παρ' αὐτῆ ὑπάρχουσι μεταλλεῖα χαλκοῦ. Νεοκασάχεια (Νικησάη, 6 χιλ. κ.).

6) **Νομός Ἀγκύρας** (935 χιλ. κάτ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Καππαδοκίας καὶ τῆς Γαλιτίας, κεῖται δ' ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Μ. Ἀσίας. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς τοπικῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ Ἀγκυρα (65 χιλ. κάτ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰς αἰγῆς τῆς, ἐξ ὧν τὸ λεπτότατον καὶ μακρὸν ἔριον καὶ διὰ τὴν νίκην τοῦ Τιμωρλάνου κατὰ τοῦ Βαγιαζῆτ τῷ 1402. Καισάρεια (60 χιλ. κάτ.), παρὰ τοῦς Β. πρόποδας τοῦ Ἀργαίου, πατρίς τοῦ μεγ. Βασιλέου, συνετήρει γυμνάσιον ἀνεγνωρισμένον (Δορύμειον) παρ' αὐτῆ κεῖται ἡ κομῆσις Ζιντζίδερ, ὅπου ὑπῆρχε λαμπρὰ ἱερατικὴ σχολή πρὸς τὰ ΝΑ. αὐτῆς κεῖται ἡ Ναζιανζός, πατρίς τοῦ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου.

Γαλγὴ Ἀγκύρας.

Νομός Ἰονίου (1086000 κάτ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Λυκίας, Λυκαονίας, Πιερρίας καὶ Πισιδίας καὶ κεῖται πρὸς Ν. καὶ ΝΑ. τῶν νομῶν Ἀγκύρας καὶ Προύσης. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι τὸ Ἰκόνιον (50 χιλ. κάτ.), παράγον ἀφθόνους δημητριακούς καρυούς. Σάργη (25 χιλ. κάτ.) πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ Ἰκονίου ἐν μέσῳ εὐφρόου πεδιάδος κατωκτεῖο ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων, ὁμιλοῦντων τὴν τουρκικὴν καὶ εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πισιδίας. Ἀττάλεια (26 χιλ. κάτ.), πόλις ὄρη, εὐήμενος καὶ ἐμπορικὴ, ἐκτιμημένη ἐπὶ τοῦ ὁμώνυμου κόλπου, μετ' ἀξιολόγων ἄλλοτε ἑλληνικῶν σχολίων.

8) **Νομός Ἀδάων** (420 χιλ. κάτ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Κιλικίας, κεῖται δὲ πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Μ. Ἀσίας. Πρωτ. τὰ Ἀδανα (50 χιλ. κάτ.), πόλις ὄρη, παρὰ τὸν Σάρον ποταμὸν ἐν μέσῳ εὐφρόου πεδιάδος, οὕσα ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κιλικίας. Ταρσοῦς, παρὰ τὸν Κύνδον ποταμὸν (18 χιλ. κάτ.), πατρίς τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Μεροῖνα (20 χιλ. κάτ.), ἐπίγειον τῶν Ἀδάων καὶ τῆς Ταρσοῦ, μετ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Εἰς τρίωρον σχεδὸν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ἰσικιοῦ κόλπου κενεῖται τὰ ἔρειπια τῆς Ἰσοῦ, παρὰ τὴν ὅποιαν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὴν Πέρσας, αἰμαλωτίσας ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου τῷ 333 π. Χ.

9) **Αἱ νῆσοι τῆς Μ. Ἀσίας**.— Αἱ νῆσοι τῆς Μ. Ἀσίας ὑπέβαν ἑλληνικαὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς κατοικοῦνται ὑπὸ Ἑλλήνων.

Καὶ ἐν μὲν τῇ Προποντίδι εἶναι αἱ ἐξῆς 4 μικραὶ νῆσοι, ἡ Πρώτη, ἡ Ἀτιγρόνη, ἡ Χάλκη, ἐφ' ἧς εὐειτούργουσι κάλλιστα ἄλλοτε ἡ θεολογικὴ σχολὴ καὶ ἡ ἑλληνοεμπορικὴ σχολὴ (Χάλκης), ὡς καὶ ἡ ναυτικὴ σχολὴ τῆς Τενδαρίας, καὶ ἡ Πράγκειος, χρησιμοποιούσα ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν πλουσίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βλαὶ ὅπου καλοῦνται Πριγκυλόννησοι, ἔχουσι δὲ περὶ τὰς 10 χιλ. κατοίκων καὶ κενεῖται πλη-

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΡΜΕΝΙΑ

σίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, υπαγόμενα διοικητικῶς εἰς αὐτήν.

Ἡ *Προκόνησος*, καλλιμάραρος, ἔξ οὐ καὶ νῆσος τοῦ Μαμαρά κολουμένη, κειμένη ἀπέναντι τῆς γεροσονίης τῆς Κυζίκου καὶ ἔχουσα μετὰ τὸν παρ' αὐτὴν ἄλλον 9 νησιῶν 20 χιλ. κατ. Ὑπάγεται διοικητικῶς εἰς τὸν νομόν Προύσης.

Αἱ *νῆσοι τῆς Μ. Ἀσίας*, πλὴν τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ καὶ τῇ Προποντιδίᾳ ἐγκατασπαρμένον, ὡς καὶ τῆς *Τενέδου* καὶ *Ἰμβρου* αἰτίνας καὶ παραμένουσιν ἐτι ὑπὸ τὴν Τουρκίαν καὶ περὶ ὧν λέγουμεν ἄνωτέρω, πᾶσαι αἱ ἄλλαι, μικραὶ τε καὶ μεγάλαι, αἱ ὅποια ἀπέτελλον ἄλλοτε τὸν *τουρκικὸν νομόν τοῦ Αἰγαίου πελάγους*, αἱ μὲν πρὸς βορρᾶν κείμεναι ἀνεκτιθήσαν καὶ ἀπηλευθερώθησαν πᾶσαι ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου ἑλληνικοῦ στόλου, ὅστις κατεναυμάχησεν ἐπαλειμμένους τὸν ὀθωμανικὸν καὶ οὕτω κατορθώθη νὰ ἀνατεῖλῃ ἐπὶ τοῖς φιλοπατρίδας νησιώταις ὁ γλυκίαιος *ἥλιος* τῆς *ἐλευθερίας* καὶ *ἐνόμιας*.

Αἱ δὲ πρὸς νότον τῆς Σάμου *νότιοι Σποράδες* (δωδεκανήσα) ἔχουσα καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, διότι συνέλεως νὰ προηγηθῆ τοῦ βουλκανοτουρκικοῦ πολέμου ὁ μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Τουρκίας πόλεμος. Οὕτω δὲ ἐχον τὴν μεγάλην ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσωσιν ἐοεῖται τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ ὑπὸ ἀκραίφουδς ὅμως φιλοπατρίας ἐμφοροῦντο κἄτοιχοι αὐτῶν δὲν πάθουσα νὰ διαμαρτυρήνται ἐντόμως πρὸς τὸς *μεγάλας Δυνάμεις* καὶ νὰ ἐλπίζουσιν ὅτι ταχέως θὰ ἐπιτύχουσιν τὰς *δικαίας ἀξιώσεις* αὐτῶν, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῆς *μητρὸς Ἑλλάδος*.

10) *Διοικήσεις Ἑλλησπόντου* (130 χιλ. κατ.). Τὰ *Λαδοπέλλα* (Τσανίκ Καλεσί, 11 χιλ. κατ.), πόλις ὄχυρά ἐπὶ τοῦ ὀμονύμου πορθμοῦ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἄβυδον, παρ' ἣν ὁ Ξέρξης; ἐπεχείρησε νὰ γεφυρώσῃ τὸν Ἑλλήσποντον. *Λάμψακος* (10 χιλ. κ.), πόλις ἀρχαιοτάτη. *Βίρα*, παρὰ τὸν Γράνικον ποταμὸν, ὅπου ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὸ πρῶτον τοῦς Πέρσας (334 π. Χ.). Τὴν μικρὰν ταύτην χώραν, ἔξ ἣ; ἀποτελεῖται ἡ διοίκησις τοῦ Ἑλλησπόντου, διαρροῦσι 3 κυρίως ποταμοί, ὁ *Σκάμανδρος*, παρὰ τὸν ὁποῖον ἔκειτο ἡ ἀρχαία Τροία, ὀνομαστὴ διὰ τὸν τρωϊκὸν πόλεμον, ὁ *Σιμόεις* καὶ ὁ *Σαρπίδειας*.

11) *Διοικήσεις Νικομηδείας καὶ Χρυσοπόλεως*. (225 χιλ. κατ.). Κυριώτεροι πόλεις ἡ *Χαλκηδὼν* (20 χιλ. κ.), πόλις παρᾶλιος ἐν τῇ Προποντιδίᾳ, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ συγκροτηθεῖσαν Ἀ' οἰκουμενικὴν σύνοδον (451 μ. Χ.). *Νικομήδεια* (32 χιλ. κ.), πόλις παρᾶλιος εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὀμονύμου κόλπου, συνδεομένη μετὰ τῆς Χρυσοπόλεως σιδηροδρομικῶς εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐβαπτίσθη καὶ ἀπέθανεν ὁ μέγας Κωνσταντίνος. *Χρυσοπόλις* (Σκούταρι, 100 χιλ. κ.), χωρισμένη ταύτης διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Βοσπόρου. Μόνη ἡ πόλις αὕτη ἀποτελεῖ ὀμονύμου διοίκησιν, ὑπαγόμενην εἰς τὸν νομόν Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ Ἀρμενία κατέχεται ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ῥωσίας, Περσίας καὶ Τουρκίας, ἔχει δ' ἐμβαδὸν 400000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 4 περίπου ἑκατομμ. κατοίκων.

Τῆς κυρίως ὅμως τουρκικῆς Ἀρμενίας ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 2490000 κατοίκους.

Ἔρη.—Τὸ Ἄραράτ, ἡράσιστον ἐοφρασιμένον, γνωστότατον καὶ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας τῆς παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὸ μικρὸν Ἄραράτ.

Ποταμοί.—Οἱ ὀνομαστοὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ, *Τίγρης* καὶ ἰχθυοτρόφος *Εὐφράτης*, πηγάζοντες ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τοῦ ἀρμενικοῦ Ἄντιταύρου, ὁ δὲ δευτέρως ἐκ τοῦ ὄρουςτοῦ τῆς Ἐρζερούμ καὶ διαρρέοντες διόκληθρον τὴν Μεσοποταμίαν, ἐνοῦνται περὶ τὴν Βαβυλῶνα καὶ σχηματίζουσιν οὕτω τὸν μέγαν πλωτὸν ποταμὸν *Πασιτύγρητα*, εὐρὸν μέγρι 500 μ., γυνόμενον εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

Ἡ τουρκικὴ Ἀρμενία διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 5 νομοῦς.

1) Ἐρζερούμ, 2) Βαρίς, 3) Βιτίλις, 4) Μαμουρέτ καὶ 5) τῆς Διαρβεκίε, περιλαμβανομένου τούτου κατὰ τὸ πλεῖστον χωρογραφικῶς εἰς τὴν χώραν τῆς Μεσοποταμίας.

1) *Νομὸς Ἐρζερούμ* (650000 κ.). Πρωτ. Ἐρζερούμ (45000 κ. πάλαι Θεοδοσιούπολις), κειμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρουςτοῦ, κέντρον τῶν ἐμπορικῶν ὁδῶν, αἰτίνας ἄγουσιν ἐκ τοῦ Περσικοῦ κόλπου εἰς τὸν Εὐξείνου καὶ τὴν Μεσόγειον ὡς καὶ τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου Περσίας καὶ Εὐρώπης.

2) *Νομὸς Βαρίς* (390000 κ.) μετὰ πρωτ. τῆς ὀμονύμου πόλεως Βαρίς (32000 κ.), κειμένης πλησίον τῆς ὀμονύμου λίμνης.

3) *Νομὸς Βιτίλις* (400000 κατ.), μετὰ πρωτ. τῆς ὀμονύμου πόλεως Βιτίλις (40000 κατ.).

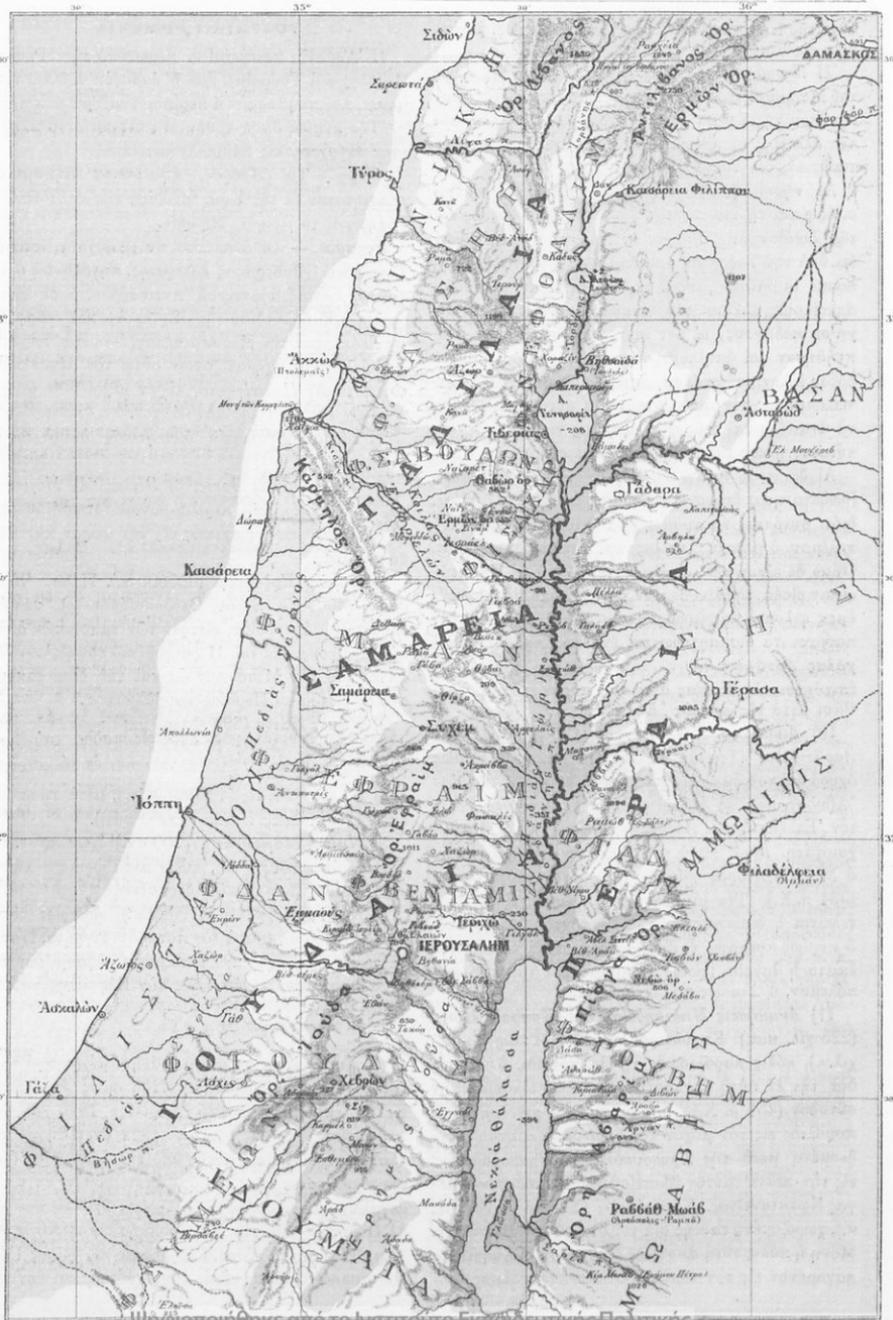
5) *Νομὸς Μαμουρέτ* (577000 κ.) ἔχον πρωτ. τὴν *Χαρμπατίρην* (24000 κ.), πόλιν μετὰ ὤρειων κήτων καὶ ἀκμαίας βιομηχανίας δερμάτων.

5) *Νομὸς Διαρβεκίε* (472000 κ.), οὐ πρωτ. τὴν *Διαρβεκίε* (35000 κ., παρὰ τὸν ποταμὸν Τίγρητα, ἔχουσα λαμπρὰν βιομηχανίαν μεταξίνουσαν ἐφασμάτων καὶ οὐσα διασταθώσεις τῶν πρὸς τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγρητα ὁδῶν.

ΣΥΡΙΑ

Ἡ *Συρία* εἶναι χώρα, ἥτις ἀνήκε μέχρι πρὸ τινος χρόνου εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἦδη ὅμως ἐντολῇ τῆς Κ.Τ.Ε. ἐκδοθείση τὴν 25 Ἀπριλίου 1920 καὶ ἐπικυρωθείση τὴν 24 Ἰουλίου 1922 ἀνετέθη εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ διοίκησις αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *ὀμόσπονδον κράτος τῆς Συρίας*, ἀποτελεσθέν ἐκ τριῶν μεγάλων διαμερισμάτων, 1) *Συρίας*, 2) *Χαλέπιον* καὶ 3) *Βυρσοῦ* καὶ τῶν δύο διοικήσεων *Αἰβρόν* καὶ *Ζόρ*. Ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία εὐρίσκειται εἰς χεῖρας Γάλλου ἀρμοστοῦ, ὅστις εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἀρχηγὸς

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

των στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας.

Τὸ ὀρειοπλυνιακὸν σιμῆ-ῶν συνέρχεται ἐναλί-
λιξ, ἄλλοτε μὲν εἰς Χαλεπίον, ἄλλοτε δὲ εἰς Λαμα-
σκόν. Τὰ ἀνωτέρω διωμορέματα χάριν εὐκολίας τῆς
διοικήσεως διηρέθησαν εἰς σιαντικά (δ' οὐκίσεις),
ταῦτα εἰς καζάδες (βιδοποιήσεις) καὶ οἱ καζάδες εἰς
παραφερεῖς μοιρίων. Τὰ πρὸς τὴν Ἀραβίαν ὄνομα
φυλάσσονται καὶ διοικουῦνται στρατιωτικῶς.

Θεῖαι, ὄρια. — Ἡ Συρία ὄριζεται πρὸς Β. ὑπὸ
τῆς Μ. Ἀσίας διὰ τοῦ ὄρους Ἀμασού, πρὸς Α. ὑπὸ
τοῦ Ἐνφράτου ποταμοῦ καὶ τῆς Ἀραβίας ἐρήμου,
πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Παλαιστίνης καὶ πρὸς Δ. βρέχεται
ὑπὸ τῆς Ἀρ. Μεσογείου θαλάσσης.

Ἐμβαδὸν 168000 τετραγ. χλμ. ἤτοι 17 κἀτ. ἀνα-
λογουῖται εἰς ἕκαστον χιλιόμετρον. Πληθυσμὸς ἐν ὅλῳ
2882000 κάτοικοι.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. — Τὸ ἔδαφος τῆς Συ-
ρίας ἀποτελεῖ μέγα ὄρειπῶν, συνιστάμενον ἐξ
ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων πρὸς τὴν Μεσόγειον
ὑψοῦνται ὑψηλὰ ὄρεισμοί, ὧν κυριώτεροι εἶναι
οἱ Λίβανος καὶ ὁ Ἀντιλίβανος. Ὁ Λίβανος (λευκὸν
ὄρος, κορυφὴ Τζιαροῦν 3360μ.) καταπίπτει ἀποτό-
μος ὅπως δῆλοτε πρὸς τὴν θάλασσαν ἐκ δὲ τῶν ἀρ-
χαίων αὐτοῦ κέδρων ἐλέγχεται νῦν διασφύζονται, καλ-
λεργεῖται ὅμως ἐπαρκῶς. Ὁ δὲ Ἀντιλίβανος χαμη-
λότερος (κορυφὴ Ἐρμών, 2900 μ.) εἶναι μᾶλλον δα-
σώδης τοῦ πρώτου, ἐκτείνεται δὲ παραλλήλως αὐ-
τοῦ. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὄρεων Λίβάνου καὶ Ἀντι-
λίβανου στενὴ κατ' ἀρχὰς κοιλία ἐνδυνάται βορειώτε-
ρον μεταξὺ τῶν δυτικῶν ὄρεων καὶ τοῦ ὄρειπῶ-
δίου.

Υδάτα, ποταμοί, λίμναι. — Διὰ τῆς εὐρείας κοι-
λάδος ὅρει οἱ ποταμοὶ Ὀρόντης (κ. Νάχ ἐλ ἄϊ) πη-
γάδων ἐκ τοῦ Λίβάνου ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον
θάλασσαν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ μεγάλου ὄρειπῶ-
δου σχηματίζονται ὄμβραι καὶ μικραὶ τινες λίμναι.

Κλίμα. — Πρὸς Α. (ἐν τοῖς μεσογείοις) εἶναι ξη-
ρότατον, εἰς δὲ τὰ παράλια εὐκρατον καὶ ὑγιανόν
καὶ ἀρκοῦντως βροχερόν.

Φύσις τοῦ ἐδάφους, προϊόντα. — Τὸ ἐσωτερικὸν
ὄρειπῶν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἔρημον ἢ στεσιπῶ-
δες, πρὸς τὰ παράλια ὅμως εἶναι ἐφόρον καὶ μά-
λιστα κατὰ τὸν Λίβανον, ἔνθα εὐδοκμοῦσιν ἐλαίαι,
φοίνικες, βανάναι, συκομορέαι καὶ σικαῖ.

Ἰστορικὴ ἵκσις. — Ἡ χώρα τῆς Συρίας ἐκαταίκα ἐξε-
ληνησθῆ διὰ τῆς ἰδιώσεως διαφόρων ἑλληνικῶν ἀποστό-
λων, ἀλλὰ κυρίως ἐπὶ Μακεδόνων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ.
Ἀλεξάνδρου ἐγένετο κέντρον τῆς μοναρχίας τῶν Σελευκι-
δῶν, διαδοχικῶς δὲ εἰς τὸν Ῥωμαίων καὶ τῶν Μωαμεθα-
νῶν

Κάτοικοι, θρησκεία. — Οἱ κάτοικοι εἶναι Ἀραβες, Τούρ-
κοι καὶ Ἕλληνες. Ἐν τῷ Λίβανῳ κατοικοῦσιν οἱ Δροσοί,
μὴ χριστιανοὶ (μονοθεῖσται) καὶ οἱ Μαωονίται, ὁρθόδοξοι
χριστιανοὶ ἀνεγνωρίζοντες τὸν πάπυ.

Πῶς πῶ ἡ ἀρχαία διαίτησις τῆς Συρίας. — Ἡ Συρία πά-
λαι διεκρίτο εἰς 3 μέρη, 1) εἰς τὴν βόρειον Συρίαν, 2) τὴν

κοίλην Συρίαν, ἀπὸ τοῦ Λίβάνου μέχρι τοῦ Ἐνφράτου, καὶ
3) εἰς τὴν νοτιώτην χώραν τῆς Φοινίκης.

Συγκοινωνία τῆς Συρίας. — Ἡ συγκοινωνία ἐν τῷ ἐσωτε-
ρικῷ τῆς Συρίας ἐκτελεῖται κυρίως διὰ ζωστήρων. Ὑψιτέρη
ὁμοῦ καὶ οὐδωδοσική ὁμοῦ εἶς Βυθητὸν πρὸς Δαμα-
σκὸν καὶ ἐπιτέροι διὰ τῆς Χόμας καὶ Χααῖ εἰς Χαλεπίον.
Οἱ ἐμπορικώτατοι λιμένες εἶναι ἡ Βυθητὸς, ἡ Τριπόλις καὶ
ἡ Ἀλεξανδρέττα.

Διοικητικῶς σήμερον ἡ Συρία διαιρεῖται εἰς 3 νομοί,
μὴ περικυβερτούμενος ἐξ ὁμοζήτων ἐν αὐτῇ τῷ ἐμήρῳ
καὶ δύο διοικήσεις· δυτικαὶ δὲ νῦν, ὡς εἴπαμεν, ἐπὶ τὴν
παλαιήν χωρισθῶν. Οἱ νομοὶ οὗτοι εἶναι τρεῖς ὁ τῆς Συ-
ρίας, ὁ τῆς Βυθητοῦ καὶ ὁ τοῦ Χαλεπίου. Ἡ προνομιχὸς
διοίκησις τοῦ Λίβανου καὶ ἡ διοίκησις Ζόρ ἐκτείνονται πρὸς
τὴν Μεσοποταμίαν.

1) **Νομὸς Συρίας** (605000 κάτ.), πρωτ. Δαμασκὸς
(250000 κάτ.), ἐν μέσῳ εὐφροσυνίτης πεδιάδος, ἔδρα
τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ ὄνομα τίθει διὰ τὴν
αὐτὴν κατασκευαζόμενα ὑφάρματα καὶ ἔξρη.

2) **Νομὸς Βυθητοῦ** (534000 κάτ.), πρωτ. Βυθητὸς
(150000 κάτ.), πόλις παλαιά, ἐμπορικὴ μετ' ἀξιολό-
γων ἐκπαιδευτικῶν κατασκευῶν (πολλὰ καθολικὰ
σχολεῖα), ἐπίτευον τῆς Δαμασκού. Λαοδίεα (16000
κ.) καὶ Τριπόλις (35000 κ.), λιμὴν τῆς μεσημβρινῆς
χώρας τοῦ Λίβανου.

3) **Νομὸς Χαλεπίου** (718000 κ.). — **Πόλις.** — Χα-
λεπίον (200000 κ.), ἔδρα διοικητοῦ, πόλις βιομηχα-
νος (σιρικὰ καὶ μεταξοτὰ ὑφάρματα) καὶ ἐμπορικὴ,
κέντρον τῆς μετὰ τὸ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας συγ-
κοινωνίας. Ἀντιόχεια (30000 κ.), παρὰ τὸν Ὀρόν-
την, πατρὶς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· πόλις τὸ
πάλαι λαμπρὰ καὶ πολυάνθρωπος, ἀριθμοῦσα περὶ
τὰς 700000 κάτ. σήμερον δὲ ἄσημος· ἐν αὐτῇ ἐκλή-
θησαν τὸ πρῶτον χριστιανῶν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ. Ἀλεξανδρέττα (20000 κ.), ἐν τῷ μυχῷ τοῦ
Ἰσσοῦ κόλπου, ἐπίτευον τοῦ Χαλεπίου διὰ τοῦ
ἐμπορικώτατου αὐτῆς λιμένος ἐξάγονται τὰ ποικίλα
προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, δημητριακὰ,
κόμμα, φοίνικες, φιστίγια, ὄπιον κλπ.

Σελεύχεια (25000 κάτ.), ἐπίτευον τῆς Ἀντιοχείας,
μικρὸς ἀλλ' ἐμπορικὸς λιμὴν. Χαμαῖ (πάλαι Ἐπιφά-
νεια, 60000 κ.), εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὀρόντου ποτα-
μοῦ. Ἄκρα (10000 κ.), Τύρος (8000 κ.) καὶ Σιδῶν
(10000 κ.), πόλις παράλια καὶ ὄνομασταὶ ἐν τῇ ἀρ-
χαίτην ἐπὶ τῆς ἐποχῆς κυρίως τοῦ μεγάλου Ἀλε-
ξάνδρου.

4) **Διοίκησις Λίβανου** (101000 κ.). Ἡ προνο-
μιχὸς αὐτῆς χώρα κατοικεῖται ὑπὸ Μαρωνίτων, λαοῦ
ὀρθοδόξου, Ἀροσίων μὴ χριστιανῶν, λαοῦ φιλοπο-
λέμιου, καὶ Ἀράβων. Οἱ πρῶτοι κυρίως λαοὶ οἱ οἰ-
κοῦντες περὶ τὸν Λίβανον εἶχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας
χριστιανῶν διοικήτην, διοριζόμενον κατὰ τετραετίαν
ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῆ συνανθεῖαι καὶ τῶν μεγάλων
Λυνάμεων. Πρωτ. ἡ Λέρι ἐλ Καμάρ.

5) **Διοίκησις Ζόρ.** — Ἡ διοικήσις Ζόρ ἐκτείνεται
κατὰ τὴν συριακὴν ἔρημον καὶ τὴν Μεσοποταμίαν.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ὑπερβαίνει τὰς 100 χιλ. κατοίκων. Πρωτ. τῆς διοικήσεως ἡ πολίτῃν *Αἰλί ἐλ Ζώρ* (20000 κάτ.). Ἀξία δὲ λόγου ἐνταῦθα εἶναι ἡ ὕσσις *Ταδμόρ* (Παλμύρα), ἡ ἐνδόξος πάλαι ἔδρα τῆς βασιλείας Ζηνοβίας, τὴν ὁποίαν κατέστρεψεν ὁ *Αἰρηλιανὸς* (273 μ. Χ). Σφύζονται ἐνταῦθα τὰ εἰρεπία τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἰλίου.

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Ἡ Παλαιστίνη ἀπεσπάρθη ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Σεβρών τῇ 10ῃ Αἰγυοῦστου 1920 μίσην εἰσέτι ἐπικυρωθείσης. Τὴν 25 Ἀπριλίου ἡ Βρετανία ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τὸ ἀνωτάτου συμβουλίου τῶν συμμάχων τῆς διοικήσεως τῆς χώρας (συγκατάθεσις τοῦ συμβουλίου τῆς κοινωρίας τῶν ἐθνῶν ἐδόθη τῇ 24 Ἰουλίου 1922). Ἡ ἐντολοδόχος δύναμις ἀσκέι τὴν νομοθετικὴν καὶ διοικητικὴν ἔξουσίαν, ὑπεβάλλει εἰς ἔλεγχον τὰς ἔξωτερικὰς σχέσεις τῆς Παλαιστίνης ἐγγυωμένη εἰς τὸ ἔβραϊκὸν ἔθνος τὸ δικαίωμα τῆς ἐκεῖ διαμονῆς. Ὡς ἐπίσημοι γλώσσαι, χαιρουνταὶ τὰ αὐτὰ διαβάρια, θεωροῦνται ἡ ἀγγλική, ἡ ἀραβικὴ καὶ ἡ ἔβραϊκή. Πολιτικὴ διοίκησις ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουλίου 1920. Ὁ γεν. διοικητὴς, διορισθεὶς ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας, ὑποβιβραίνεται ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1920 ἕρ' ἐνὸς γνημοδοτικῶν συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἐξ 20 μελῶν, ὧν 4 μουσμεθανοί, 3 χριστιανοὶ καὶ 3 ἔβραιοι, διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ γεν. διοικητοῦ, καὶ 10 δημοῦσιοι ἐπαλλήλοι. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν νέου συντάγματος θέλει ὁρισθῆ ἰσχυροὶ νομοθετικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἢ πλειοψηφία τῶν μελῶν του θὰ ἐκλέγηται δι' ἐλευθέρως ψηφοφορίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Θέσις, ὄρια, σχῆμα.—Ἡ Παλαιστίνη ἢ Χαναάν (γῆ τῆς ἐπαγγελίας) εἶναι μικρὸν ἄς παράρτημα τῆς Συρίας. Βόρῃται πρὸς Ἀ. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ὁρίζεται δὲ πρὸς Ἀ. ὑπὸ τῆς ἀραβικῆς ἐρήμου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς πετραίας Ἀραβίας.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους.—*Ὀρη, ποταμοί, λίμνη.* Ἡ Παλαιστίνη φυσικῶς εἶναι συνέχεια τοῦ Συριακοῦ ὄρηπεδίου. Πρὸς Β. ὑψοῦται ὁ ὄλιος ἰδῆς *Ἰερμόν*. Ὑπὸ τούτων ἀμέσως διήκει διὰ μέσου τοῦ ὄρηπεδίου καὶ κατὰ μεσημβρινὴν γραμμὴν βαθεῖα κοιλάς, καταπίπτουσα εἰς βαθύτατον ἕζημα τῆς γῆς, τὴν κοιλάδα «Γώρ». Ἐτεροὶ ὄρη εἶναι τὸ κωνοειδὲς *Θαβῶρ* ἔνθα μετεμορφώθη ὁ Κύριος ἱμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ *Κάμμος* καὶ τινὰ ἄλλα μικρότερα. Κύριος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ ἱερὸς *Ἰορδάνης*, πηγάζων ἐκ τινος κλάδου τοῦ Ἀντιλίβανου (ἴσως κατὰ τὸ μῆκος πρὸς τὸν Ἀχελῷον) ῥέων διὰ μέσου τῆς κοιλάδος Γώρ. Διέρχεται τὴν ὄρειαν καὶ ἰχθυοβριθῆ λίμνην *Γεννησαρέτ* ἢ θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος καὶ ἐμβαλλεῖ εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἢ Ἀσφαλίτιδα

Ὁ Ἰησοῦς διδάσκει παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς λίμνης Τιβεριάδος.

λίμνην. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς λίμνης ταύτης εἶναι ταπεινότερα κατὰ 394 μ. τῆς ἐπιφανείας τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Εἶναι δὲ τοσοῦτον ἄλυμνρὰ καὶ ἀσφαλτοῦχος, ὥστε οἱ ἐκ τοῦ Ἰορδάνου εἰσπλέοντες ἰχθύς θνήσκουσιν ἐν αὐτῇ, πιστεύεται δὲ ὅτι οὐδὲν θαλάσσιον ζῶον ἢ φυτὸν ζῆ ἐν αὐτῇ (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς λίμνης). Ἐν τούτοις κατὰ τὰς γενομένας τελευταίων παρατηρήσεις, καθ' ἃς πρότερον φορὰν διέσχισεν πρὸ τινος χρόνου ἀτμάτατος τὴν λίμνην, παρετήρηθησαν ἐπιπλέοντα διάφορα τιγνὰ καὶ λοιτὰ ζῶα.

Πολιτικὴ διαίρεσις.—Ἡ Παλαιστίνη σήμερον πολιτικῶς περιλαμβάνει τέσσαρας διοικήσεις, 1) τῆς Ἄκρας 2) τῆς *Νεαπόλεως* (Ναβλούς), 3) τὴν ἀμέσον διοίκησιν Ἰεροσαλήμ καὶ 4) τὴν διοίκησιν Κορὰκ καὶ Χουράν.

1) **Διοίκησις Ἄκρας.** Ἡ βορειώτερον κειμένη διοίκησις Ἄκρας περιλαμβάνει τὴν λοφώδη χώραν τῆς Γαλιλαίας. Μεταξὺ τῶν λόφων ταύτης διακρίνεται τὸ κωνοειδὲς ὄρος *Θαβῶρ* (526 μ.), ἐφ' οὗ μετεμορφώθη καὶ ἀνετήρηθη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ μικρὸς *Ἰερμόν*. Πρὸς Ἀ. ὑψοῦται ὁ *Κάμμος* μέχρι τῆς Μεσογείου ἐκτανωμένης, ἐρημηγῆριον πάλαι μὲν τῶν αἰῶν τοῦ Ἰσραήλ, νῦν δὲ μοναχῶν καθολικῶν.

Πρωτ. τῆς διοικήσεως εἶναι ἡ Ἄκρα ἢ Ἄσκα (8000 κ. κάλι Πτολεμαῖς), πόλις ἰσχυρὰ καὶ παραλίαι, πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τῶν σταυροφόρων καὶ τοῦ Ναπολέοντος. Ναζαρέτ (11000 κ.) οὐ μακρὰν τοῦ Θαβῶρ κειμένη. Ἡ *Κάμα* (34100 κ.) νοτιώτερον λιμνῆς, ἐξ οὗ ἀρχεται σιδηροδρομὸς πρὸς τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Λαμασκόν. Κατὰ ἄσμον τὴν χοριόν, ἔνθα ὁ Ἰησοῦς ἐξέτελεσε τὸ πρῶτον θαῦμα μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. *Τιβεριὰς* (8500 κ.) παρὰ τὴν ὁμόφυμον λίμνην τῆς Τιβεριάδος (Γεννησαρέτ) καὶ *Καπερναούμ* ἔνθα διέμενον ὁ Ἰησοῦς τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου. *Σαφὲδ* (14000 κάτ.) βορειώτατα τῆς διοικήσεως κειμένη.

2) **Διοίκησις Ναβλούς (Νεαπόλεως).**—Ἡ διοίκησις Ναβλούς, κειμένη πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης,

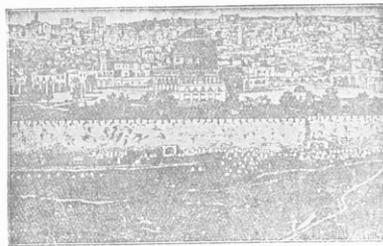
περιλαμβάνει την αρχαίαν Σαμαρείαν. Τὸ ἔδαφος καὶ ταῦτες εἶναι λοφώδες. Πρὸς τὴν παραλίαν τῆς διοικήσεως ἐκτείνεται ἡ ὄραια καὶ ὀνομαστὴ πεδιάς Σαρὼν, γέμουσα ἀνθῶν.

Πόλεις ἔχει τὴν *Νεάπολιν* (Ναβλύς 20638 κἀτ.) πρωτ. τῆς διοικήσεως, τὴν ἀρχαίαν «*Σιχέμ*» *Σαμάρειαν*, νῦν μικρὸν χωρίον, ἄλλοτε δὲ πρωτ. τοῦ κράτους τῶν 10 φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ, τὴν *Κασιόρειαν* (Παλαιστίνης) πολίτην παραθαλασσίαν, ἀρχαίαν ἔδραν τῶν Ῥωμαίων ἀνθυπαίων καὶ τοῦ βασιλέως Ἡρόδου.

3) Ἡ *ἄμεσος διοίκησης τῆς Ἱερουσαλήμ*.—Ἡ διοίκησης τῆς Ἱερουσαλήμ περιλαμβάνει τὴν ἀρχαίαν χώραν τῆς *Ἰουδαίας*, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Σαμαρείας. Ἐν αὐτῇ ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ ἁγία πόλις *Ἱερουσαλήμ* (64000 κ.) πρωτ. τῆς διοικήσεως καὶ ὅλης τῆς Παλαιστίνης κειμένη ἐπὶ ὄρειον εὐφορομένον εἰς ἀπόκλιον ὕψους 750 μ. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι σπουδαιότατη καὶ τιμιωτάτη ἐν τῇ θρησκείᾳ ἡμῶν, ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ παναγίου τάφου κτισθεὶς ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης καὶ ὅστις κατέχει τὸν τόπον τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος. Χιλιάδες προσκυνητῶν συρρέουσιν ἐνταῦθα (ἰδίως κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα), ὅπως προσκυνήσοσι τὸν πανάγον αὐτοῦ τάφον. Ἐνταῦθα ἐδοξε καὶ ὁ Ἕλλην πατριάρχης Ἱερουσολύμων ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρμένιοι κέκηγται ἐν Ἱερουσολύμοις πολλὰς καὶ μεγάλας μονάς. Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπῆρχον τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν (840 μ. ὑψ.), κατὰ τὰς ἀνατολικὰς δὲ κλιτῆς τούτου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Βηθαθανία. *Ώση* (Γιάρα 45000 κἀτ.) ἐπέκεινον τῆς Ἱερουσαλήμ, συνδεδεόμενον μετ' αὐτῆς διὰ σιδηροδρόμου ἀπέχουσα 60 χιλμ. Ἐτετραὶ πόλεις εἶναι ἡ *Βηθλέμ* (ὄκος ἄρτον 12000 κ.) ἀπέχουσα 7 χιλμ. πρὸς Ν. ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ. Πλησίον ταύτης δεκνύνται τὸ σπήλαιον, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ Κύριος. Νοτιώτερον κείται ἡ *Χεβρόν* (16332 κ.), ἡ *Ἰάφα* (20000 κ.) πρὸς Ν. τῆς Ἰόπης, ἡ πάλαι πρωτ. τῶν Φιλιππαιῶν, ΒΑ. τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Γῶφ κείται ἡ ἄλλοτε ὀχυρὰ πόλις *Ἰεριχὼ*, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἐκურύσεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, νῦν δὲ χωρίον ἄσημον.

4) Ἡ *διοίκησης Κοράκ*.—Ἡ διοίκησης Κοράκ κείται πρὸς Α. τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἐκτείνεται δὲ ἐκ τῆς χώρας τῆς ἀρχαίας Περσίας. Παρὰ τὸν εἰστρον τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὴν λέμνην Γεννησαρέτ ἔκειτο ἡ «Βηθσαϊδά», πατρὶς τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Ἀνδρέου καὶ Φιλίππου.

Πρωτ. τῆς διοικήσεως *Κοράκ* εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις (20000), κειμένη πρὸς Α. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. Σάιτ (15000 κ.) κειμένη Α. πέραν τοῦ Ἰορδάνου ὀλίγον ἀνατολικῶς τῶν ταύτης ἔκειτο ἡ ἀρχαία «Φιλαδέλφεια». Μακρὰ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ

Ἡ ἁγία πόλις Ἱερουσαλήμ.

διασχίζει νῦν τὴν διοίκησιν ταύτην ἀπὸ τῆς πόλεως Δαμασκοῦ κατευθυνομένη εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀραβίας Μεδίαν καὶ Μέκκαν.

Ἱστορικὴ διαίρεσις.—Ἡ Παλαιστίνη διοικητικῶς διηρεῖτο εἰς 4 ἐπαρχίας, *Ἰουδαίαν*, *Σαμαρείαν*, *Γαλιλαίαν* καὶ τὴν πρὸς Α. τοῦ ποταμοῦ *Περσίαν*, ἐξαρτωμένας ἄλλοτε ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Τουρκίας.

Ἱστορικὴ ἀπομνημόσυνη.—Αὕτη εἶναι ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του, εἶναι ἡ ἱερὰ γῆ, ἐν ἣ ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος, ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εὐλόγος θεωρεῖται ἡ Παλαιστίνη ὡς τὸ προσκύνημα ὅλων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος εὐλαβῶς συρρέουσιν χιλιάδες προσκυνητῶν, ὅπως ἀπασθῶσι τοὺς ἱεροὺς τόπους, ἐν οἷς ἐγεννήθη, ἔδιδασκεν, ἔπαθεν, ἐτάφη, ἀνέστη καὶ ἀνελήθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Οἱ ἀρχαιότεροι κίττοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἰουδαῖοι. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς διαδόσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐπιγόνων αὐτοῦ ἡ χώρα ἔλαβεν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, πρῶτοι δὲ οἱ Ἕλληνες ἐκ πάντων τῶν λαῶν ἐδέχθησαν καὶ διέδωσαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Μέχρις ἐσχάτου διετέλει ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, παρ' ὅλας τὰς προσπάθειας, ἃς κατέβλεπεν ἄλλοτε ἡ δυτικὴ Εὐρώπη διὰ τῶν σταυροφοριῶν, ὅπως ἀποσπᾷ ταύτην ἀπὸ τῶν Μωαμεθανῶν (1095—1270).

Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐκρατον, θερμὸν, μόνον κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Γῶφ. Τὸ δ' ἔδαφος εὐφοροτάτων καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Γραφή ὀνομάζει αὐτὴν γῆν ὀφύσας μέλι καὶ γάλα.

Προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ, ἐξαιρετικὸν ἔλαιον, ὄνος, βάμβαξ, διάφοροι ὄπωροι καὶ λαχανικά.

Οἱ κίττοικοι τῆς Παλαιστίνης, ἀνερχόμενοι εἰς 760000, εἶναι μίγμα διαφόρων λαῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ Ἕλληνες.

ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ (ΙΡΑΚ)

Κατόπιν της συνθήκης των Σεβρών της 10ης Αύγουστου 1920, μίσην έκτακτοσείσιν υπό των Ανταμών, η Μεσοποταμία ανέκηρύχθη ανεξάρτητον κράτος και ἐτέθη υπό την προστασίαν της Κοινωνίας των ἔθνων, ἣς ἀνέθηκεν εἰς τὴν μεγάλην Βρετανίαν τὴν διοίκησιν τῆς χώρας. Ἡ διοίκησις παρελήφθη εἰς ἀρμοσίων ἐπιβουλιῶν τοῦ κράτους ἀποτελεσθέντος ἐκ 17 μελῶν, τὸ ὅποιον ἐξέλεξε βασιλεῖα κατὰ τὸ ἔτος 1921 τὸν Φεῖζάλ, τριτοῦτον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Χαϊδάρης. Στραμακτικὴ συμφωνία μετὰ τῆς μεγάλης Βρετανίας ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν καὶ τελευταίον παραταθείσα εἰσέτι ἐπὶ πενταετίαν, ἐν ὧν ἐπὶ 25 ἔτη.

Ἡ Μεσοποταμία κείται μετὰξὺ τῶν δύο ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος, τὸ πάλαι δ' ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἔκειτο ἡ Ἀσσυρία ἢ Χαλδαία καὶ ἡ Βαβυλωνία.

Ἔχει ἔμβαδὸν 371000 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ πληθυσμὸν 2849282 κατοίκων.

Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ἐνφορώσατον, καθ' ὅσον κατακλιθεταὶ ὑπὸ τῶν ἀφρόνων ὑδάτων τῶν ποταμῶν Τίγρητος καὶ Εὐφράτου, τὸ δὲ λοιπὸν στεππῶδες.

Διοικητικῶς διηρεῖτο εἰς τρία βιλαέτια (νομοίς), 1) Βαγδαίον, 2) Μοσούλης, εἰς ὃ περιλαμβάνεται καὶ μέρος τῆς χώρας τῶν Κοόρδων κατοικοῦμενον ἐξ 155000 ψυχῶν, καὶ 3) Βασόρας.

1) **Νομός Βαγδαίον** (1360304 κάτ.). Πρωτ. Βαγδαίον (145000 κ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανος, ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος, πάλαι λαμπρὰ καθέδρα τῶν καλιφῶν. Πρὸς Ν. τοῦ Βαγδαίου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Βαβυλῶν (Μαββ-ἔλου=Θεοῦ πύλη), ἣς σφίζονται τὰ ἔρεσινα καὶ ἦτις ἦτο ἡ μεγαλύτερα τότε πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, λαμπροτάτη διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς καὶ διὰ τοὺς ὄψαιτους καὶ θαυμαστοὺς κρημαστοὺς κήπους, οὗτινες ἀπετέλουν ἐν τῶν ἐπὶ ταυμάσιον τοῦ κόσμου. Ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Βαβυλῶνος κείται ἡ πόλις Νιλλέ (30000 κ.), ἕτερα πόλις εἶναι τὰ Κέρμεια (65000 κ.), ἱερὰ τῶν Σχυτῶν πόλις, ἐν ἣ τὰ ἱερὰ αἰγῶν νεκροταφεῖα, εἰς ἃ μεταφέρονται πρὸς ταφὴν ἐκ Περσίας ἀποσυνηθεμιένα πτώματα, αὐτα οὐχὶ σπανίως ἀναπτύσσουσι τὴν φοβερὰν ἐπιδημίαν τῆς πανώλους.

2) **Νομός Μοσούλης** (703378 κάτ.). Πρωτ. Μοσούλη (60000 κάτ.), ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, πόλις βιομηχανος καὶ ἐμπορικῆ, διάσημος διὰ τὰ περίφημα λεπτὰ αὐτῆς μεταξωτὰ ὑφάσματα (μουσοουλινὰ) καὶ τοὺς ἐξαίρετους τάπητας. Εἰς τὴν ἐναντι ὄχθην τοῦ Τίγρητος, ὅπου ἡ κοιλίς *Κογγιονιζίε*, κείται τὰ ἔρεπια τῆς ἀρχαίας Νιρον (Νικηνῆς) πρωτ. τῆς Ἀσσυρίας, πλησίον δ' αὐτῆς κείται τὰ Ἀρβηία καὶ τὰ Ἰανγὰμλα, ὀνομαστὰ διὰ τὰς νίκας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Περσῶν.

Τὸ ἅγιον Κουβούκλιον τοῦ Παναγίου Τίφου.

3) **Νομός Βασόρας** (780600 κάτ.). Πρωτ. Βασόρα (30000 κ.), ἀπέχουσα τῶν ἐκβολῶν τοῦ Παισιτίγρητος πρὸς τὰ 90 χιλόμε. Κόρρα (20000 κ.), ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος. Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ὑπάγεται καὶ τὸ Β. μέρος τῆς Ἀραβίας.

ΣΗΜ. α) Ἐν τῷ νομῷ Βαγδαίου πόλις ἀκμάσασαι τὸ πάλαι ἦσαν πρὸς τὰς λεχθείσας καὶ τὰ Κούραζα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, ἐνθα τῷ 401 π. Χ. Ἀρταξέρξης ὁ μῆμιον ἐρόνευσε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κίρον τὸν νεότερον. Ἡ Κτημαρῶν ἀντικρὸ τῆς ἀρχαίας ἐπίσης πόλιος Σελευκίας, ἔδρας ποτὲ τῶν βασιλέων τῶν Πάρθων.

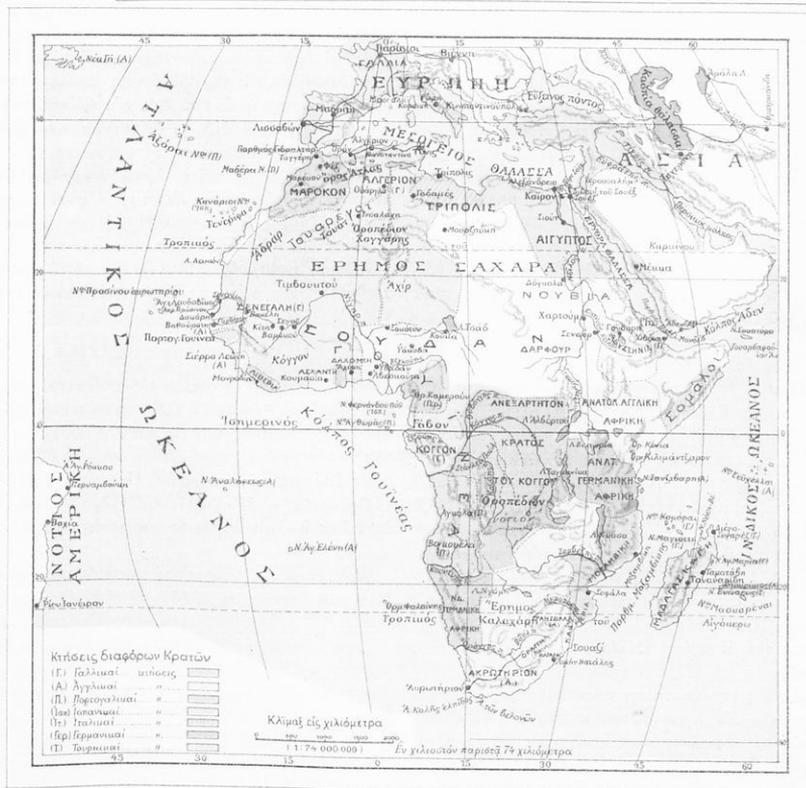
ΣΗΜ. β) Ἡ Μεσοποταμία ἤκηρξε κοίτης μεγαλῶν πολιτισμοῦ καὶ κέντρον κρατῶν ἰσχυρῶν, νῦν δὲ ἡ χώρα αὐτὴ κακίστηται ὑπὸ ἐρ ἰπίων, δημοσὶ δὲ ταύτην ληστοὶ Κοῦρδοι καὶ Τουρκομάνοι καὶ οἱ ἀρκαὶ σχεδὸν Ὑεζίδαι, λατρεύοντες τὸν διάβολον ἐν τοῖς ὄρεσι Σιτζάρ.

ΑΡΑΒΙΑ

Ἡ μεγάλην γεωσένηος τῆς Ἀραβίας κείται μετὰξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἔχει δ' ἔμβαδόν 3 ἑκατομ. 156 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρον καὶ πληθυσμὸν 5740000 κατοίκων Ἀράβων, ἀνηκόντων εἰς διαφόρους φυλάς.

Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶναι ἤρηστοτατον, θερμότατον δὲ κατὰ τὸ θέρος· ὁ οὐρανὸς σχεδὸν πάντοτε ἀνεφελος.

Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι ποικίλον καὶ ἀλλαχθ

μὲν ἀπαντᾷ τις ὄρεσά ἐστιν πετρώδη καὶ ἄνυδρα, ἀλλὰ οὐκ ἐν τοῖς μεσογείοις ἔρημοις ἀμώδεις, περικλειούσας διόσεις εὐφοροσιτάς.

Προϊόντα ἡ χώρα παράγει καφὲν ἑξαιρετόν (Υεμένης), καπνόν, φοινίκας, βάμβακα, κόλλι, σιμόναν, λίβανον, ἄλγιον καὶ πολύναια ἄφωτα, περιχει δὲ καὶ ὀρυκτὰ χαλκοῦ, μόλυβδου, σιδήρου καὶ λίθους πολυτίμους. ἔχει πρὸς τοὺς αἰ. καὶ πλουσίαν νομίσ, τρεφούσας ὄνομαστοὺς ἴππους (ἀραβικοὺς), δορκάδας καὶ καμήλους, καὶ προσέτι λέοντας, θιάνας, πάνθηρας, τίγρεις, ὄρεϊς κλπ.

Ὄρη ἔχει τὸ ὄνομαστον ἐν τῇ Π. Αἰαθίχῃ ὄρος Σινᾶ (2600 μ.), τὰ Ὄμαναί (3400 μ.), τὰ Κεντρικὰ χθμαλὰ καὶ τὰ ὄρη τοῦ Ἄδεν (2400 μ.).

Πορθμὸς ἔχει τὸν Βαβυλ. Μανδὺ καὶ τὸν Ὄρμουζιον, χωρίζεται δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τῆς διώρυχας τοῦ Σουέξ (Ἀραβίης).

Χωρογραφικῶς καὶ πολιτικῶς ἡ Ἀραβία διαίρεται 1) εἰς τὴν ἀνεξάρτητον Ἀραβίαν καὶ 2) εἰς τὰς ἐν Ἀραβίᾳ ἀγγλικὰς πτήσεις.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ὄρους χρόνους ἡ Ἀραβία διηρετο εἰς τὴν Περσικὴν Ἀραβίαν, τὴν ἔρημον Ἀραβίαν καὶ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν.

Αἱ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀκταὶ μέχρι τοῦ Ἄδεν ἀπὸ τοῦ 1917 ἀποσπασθεῖσαι τῆς Τουρκίας ἐκίρηξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τὸν καὶ ἀτήρησαν τὸ βρασιλεῖον τῆς Χεδζάζης διαιεθὲν διοικητικῶς εἰς δύο νομοὺς, Χεδζάζης καὶ Υεμένης.

Ἐμβαδὸν 450000 τετραγων. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατομμύριον κατοίκων.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ Χεδζάζ (πετραία Ἀραβία) εἶναι ἡ Μέκκα (60000 κ.), ἡ ἱερὰ πόλις τὸν Μωαμεθανῶν ἐνταῦθα ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ, ὁ προφήτης αὐτῶν. Ἐπίνεον αὐτῆς ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσει εἶναι ἡ Τζέδδα (30000 κ.). Ἐτέρα ἱερὰ πόλις τῶν Μωαμεθανῶν εἶναι ἡ Μεδίνα (48000 κάτ.), ἔνθα ἐντὸς μεγαλοπρεπεστάτου τζαμίου ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ.

Τὰς ἱερὰς ταύτας πόλεις ἐπισκέπτονται χιλιάδες προσκυνητῶν Μωαμεθανῶν κατὰ πᾶν ἔτος, ἐκ τῆς

συνωστισμού δὲ αὐτῶν καὶ τῆς προσφερομένης εἰς σφάγια θύσιας πολὺ συνήθως ἀναπτύσσεται ἡ ἀσιατική χολέρα, μεταφερομένη πολλὰκις καὶ εἰς τὴν Ἑβρώτην.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ τῆς *Υεμίτης* (εὐδαίμονος Ἀραβίας) εἶναι τὸ *Σαβά* (58000 κ.), πόλις ὥραια καὶ ἐπὶ εὐφύρου πεδιδίος, ἐπισημὴν παράγουσα ἐξαίρετον καφέην· ἐπίνεον αὐτῆς εἶναι ἡ *Χοδείδα* (20000 κάρ.), μέγα ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ καφέ· ἄλλη πόλις εἶναι πρὸς νότον ἡ *Μόκα* παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ὀνομαστὴ διὰ τὸν εὐδὴν καφέν αὐτῆς.

Ἐν τῷ νομῷ Βασούρας (Μεσοποταμίας) ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 1871, ὡς εἴπομεν, ἡ βόρεια πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον παράλια τῆς Ἀραβίας, ἡ *Ἐλ Νασά* καλομένη, ἔχουσα πρωτ. τὴν *Ἐλ Χαλίφ*.

Ἐντός τοῦ βασιλείου τῆς Κεδζάζης ἀνεξάρτητος Ἀραβία ἔχει ἔμβαδόν 250000 τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 4 ἑκατομ. κατοίκων.

Ἐν τῷ ἑσπερικῷ τῆς χώρας κείναι τὰ κράτη *Χαμόρα* μετὰ πρωτ. *Χαάλ* (15000 κ.)· τοὶ *Ουαζαβίται* (Νετζέδ) μετὰ πρωτ. ἡ *Ἐλ Ριάδ* (31000 κάρ.). Οἱ λαοὶ τῶν κρατῶν τούτων ζῶσιν ὡς νομάδες κατοικοῦντες εἰς τὰς εὐφοροτάτας ὄσασις τῶν ἐκτεταμένων ἐρημῶν *Αλάγας* καὶ *Νερόδ*.

Τὸ *σουλτανάτον* τοῦ Ὀμάν, ὑφροροτάτον, κατέχει τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ ἔχει πρωτ. τὴν *Μασκάτην* (20000 κ.), λιμένα ἐμπορικόν, δεσπόζοντα τοῦ Περσικοῦ κόλπου.

Ἡ πρὸς τὴν Ὀμανικὴν θάλασσαν ἀροβικὴ χώρα καλομένη *Χαρδμασίτις*, κατοικεῖται ὑπὸ ἀραβικῶν φυλῶν, αἵτινες ζῶσιν ἀνεξάρτητοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ διαγοῦσι νομαδικὸν βίον, ἔχουσι δὲ πόλεις τὴν *Μακάλλαν* (25000 κ.), τὴν *Τεζήν* καὶ τινὰς ἄλλας.

Ἡ μαργαριτοφόρος νήσος *Βαρόν*, κειμένη ἐντὸς τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ ἔχει ἀξιόλογον πόλιν τὴν *Μανράν* (40000 κ.).

3) *Αἱ ἐν Ἀραβίᾳ ἀγγλικαὶ κτήσεις*.—Αἱ ἀγγλικαὶ κτήσεις ἐπὶ τῆς Ἀραβίας ἔχουσι ἔμβαδόν 216 τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 345000 κατοίκων· ἀξιολογοτέρα δὲ πόλις αὐτῶν εἶναι τὸ Ἄδεν (45000 κ.), παρὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς τοὺς πλέοντας ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ (θλασσίας ὁδοῦ ἀγοῦσης εἰς Ἰνδία), πόλις ὄχυρὰ καὶ κέντρον ναυσιπλοίας καὶ ἐμπορίας· ἔξ' αὐτῆς κυρίως γίνεται ἡ ἐξαγωγή τοῦ καφέ τῆς Μόκας.

Ἡ μικρὰ καὶ ὄχυρὰ νήσος *Περίμ*, κειμένη ἐν τῷ πορθμῷ Βαβὴλ Μανδέβ, ἀποτελεῖ ἐξάρτημα τοῦ Ἄδεν.

ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΙΡΑΝ

Τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ἰράν περιλαμβάνει σήμερον τρία κράτη, τὴν *Περσίαν*, τὴν *Αρραγιστάν* καὶ τὸ *Βελουτζιστάν*, ἔχει δ' ἔμβαδόν 2256000 τετραγ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν περὶ τὰ 15 ἑκατομύρια κατοίκων.

Τὸ ὄροπέδιον τοῦτο περιλαμβάνει διαφόρους ἐρημους καὶ ἐκτεταμένα βαθύπεδα στεππῶν· ἔχει δὲ καί τινας κοιλάδας, αἵτινες ἀρδεύονται ὑπὸ παραποτάμιων τοῦ Τίγρητος· εἰς τὸ ΒΑ. αὐτοῦ ἐκτείνεται τὸ *Αρραγιστάν*, εἰς τὸ ΝΑ. τὸ *Βελουτζιστάν* καὶ ἡ ἀπέρογτος ἔρημος *Γεδροσσία*.

Ὄρη.—Τὸ μέγα τοῦτο ὄροπέδιον περιλείεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν ὄρεων Ἐλβούρδ (ισομφ. *Λεμαβένδορ*, 5628 μ.), *Κορασάν* (4000 μ.), τῶν ὄρεων τῆς *Χεράτης* καὶ τοῦ *Ἰνδοκούου*.

Λίμνα, ποταμοί.—Ποταμὸν ἔχ. τὸν *Χελμάνδην*, χυνόμενον εἰς τὴν λίμνην *Χαρμίν*, ἔστραν δὲ λίμνην τὴν *Ουρμίαν*.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

Ἡ Περσία ἔχει ἔμβαδόν 1650000 τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 9000000 περίπου κατοίκων. Πολλοὶ τῶν κατοίκων (ὑπὲρ τὰ 2000000) ζῶσι βίον νομαδικόν, (φυλαὶ τουρκικαὶ γέ οὐς). (1) Οἱ Πέρσαι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Περσῶν καὶ Μήδων.

Θρησκεία.—Μωσιθευατικὴ (τῆς αἰρέσεως τῶν Σχιτών)· ὑλιάρχουσιν ὁμῶς καὶ ὀπαδοὶ τοῦ Ζωροάστρου.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὴ μοναρχία περιορισμένη· Ἡ Βουλή ἀποτελεῖται ἐξ 136 μελῶν ἐκλεγομένων ἀνά διετίαν.

Σημεῖα λευκὰ μὲ περιθώριον πρὸς τὸ ἐπάνω ἄκρον πράσινον καὶ πρὸς τὰ κάτω ἐρυθρὸν· φέρει ἐν τῷ μέσῳ λέοντα καὶ ἀνιάνθη, καὶ ὑπεῖθ' ἐν τῷ ἴσῳ ἀνατέλλουσα. Ὁ βασίλευς αὐτῆς *Ριζῶ-Νίν* καλεῖται *σάιχη*.

Τὸ ἔμβαδόν ἐν Περσίᾳ εἶναι ὀπωσδήποτε ζωηρόν, εἰσαγωγικὸν ἔμποριον 482351000 ῥουμπίας, ἐξαγωγικὸν δὲ 371108000 ῥουμπίας (= ῥουμπία = 2 σελ. Ἀγγλίας).

Ἡ βιομηχανία μόνον τῶν ταπήτων ἀκμάζει.

Προϊόντα.—Ἡ Περσία παράγει δημοτικαὶς καρπούς, βίμβρακα, εἰδος καπνοῦ, *τομπεκί* καλονόμενον, (2) ἴππον, διαφόρους ὀπάριας, μεταξάν πλ.

Ζῶα.—Τοῦτο, κμήλιοι βαικτηριαὶ μὲ δύο ἔβρους, ζῶα χρήσιμα εἰς μεταφορὰν ἔμπορευμάτων.

Ὄρνικα.—Μόλυβδος, σίδηρος, χαλκός καὶ ἄργυρος, εἰς τὰ παράλια δὲ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἀλιεύονται καὶ μαργαριτοφόρα ὄστρακα.

Αἱ κυριώτερα πόλεις.—*Τεχεράνη* (220000 κάρ.), πρωτ. τῆς Περσίας, πόλις ἐμπορικὴ. Πρὸς Ν. τῆς *Τεχεράνης* κείναι ἡ πόλις *Ἰσπαχάν* (80000 κ.), ἀρχαία πρωτ. τῆς Περσίας, ἔνθα ἀκμάζει ἡ βιομηχανία τῶν ταπήτων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων. *Ταυρίς* (220000 κάρ.), παρὰ τὴν λίμνην *Ουρμίαν*, πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἡ μεγίστη τῆς Περσίας ἀγορὰ, τέμνη τῶν ἐκ Τραπεζοῦτος καρβατιῶν. *Μεσζέην* (70000

(1) Ἐθνοπαῖοι μόνον 1200, ἐξ ὧν 600 Ἀγγλοί.

(2) Καπνιστοῦμεν διὰ σάιγιος (ισραηλὶ τουρ. ὀνομαζομένου).

κ.), *Βουαζόνη* (50000 κ.), λιμνή εμπορικός, *Χαμαδάν* (30000 κάτ.), παρά τὰ θρῆψια τῶν ἀρχαίων Ἐκβατάνων, τῆς καθέρας τῶν βασιλέων τῆς ἀρχαίας Περσίας. παρὰ δὲ τὴν μικρὴν πόλιν *Διαροὺλ* κείνεται τὰ *Σούσα* (*Σχιράς* 50000 κάτ.), ἔνθα παράγεται ἡ καλύτερα ποιότητος τοῦ τοιμητικίου παρ' αὐτῆ ἔκριντο ἡ Περούσιος καὶ αἱ Παραγαδάι.

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.—Ἡ ἡγεμονία τοῦ Ἀφγανιστάν ἔχει ἑμβαδὸν 558000 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 6 ἑκατομ. κατοίκων.

Πολίτευμα.—Ἡγεμονία ὑπὸ ἡγεμόνα ἀπόλυτον, καλούμενον *ἐμίρην*.

Κυριώτεροι πόλεις εἶναι ἡ *Καροὺλ* (150000 κ.) μετὰ τῶν πέριξ, παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν, πρωτ. ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος, *Νεράιη* (20000 κ.), κλείς τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ἀφουσίως ὁδοῦ, δι' ἣς διέρχονται τὰ ἐκ τῶν Ἰνδῶν πρὸς τὴν Ἡοσίαν διευθυνώμενα ἐμπορικὰ καραβάνια καὶ τάνάπαιιν. *Καρδαζόνη* (31 χιλ. κ.), πόλις Ἀλεξάνδρεια Ἀραχωσίας, πόλις ὄχρῳ καὶ ἐμπορικῇ.

ΒΕΛΟΥΓΙΣΤΑΝ.—Ἡ ἡγεμονία τοῦ Βελουγιστάν ἔχει ἑμβαδὸν 365000 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 900000 κατοίκων.

Θρησκεία.—Πάντες Μωαμεθανοί.

Βίος καὶ πολιτευμα.—Οἱ κάτοικοι ζῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον βίον νομαδικὸν ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, ἀναγνωρίζοντας ὡς προϊστάμενον αὐτῶν τὸν ἑμίρη τῆς Κελάτης, ὅστις εἶναι ὑποταλὸς εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Προτεύουσα ἔχει τὴν *Κελάτην* (15000 κάτ.), ἐκτεταμένην ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους πεδίου.

ΑΦΡΙΚΗ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ

Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι μία ἐκ τῶν τριῶν ἡπείρων τοῦ παλαιοῦ κόσμου, περιβάλλεται δὲ πρὸς Ἀ. ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πρὸς Ν. δὲ καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς ἐλπίδος.

Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι τριπλασία τῆς Ἐυρώπης καὶ μικροτέρα τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἔχουσα ἑμβαδὸν 29800000 τετραγ. χιλιομέτρων, ἔκτείνεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων Β. καὶ Ν' δηλ. μεταξὺ τῆς 30' Β. καὶ τῆς 34' Ν. πλάτους.

Ὁ *πληθυσμὸς* αὐτῆς ποικίλλει ἀπὸ 140 ἕως 200 ἑκατομ. κατοίκ. ἔξ ὧν οἱ πλείστοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν *αἰθιοπικὴν* φυλὴν, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὴν *καυκασίαν*.

Ἡ Ἀφρικὴ διατέμεται ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τὸ μὲν μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς κείται ἐν τῇ διακεκαμένην ζώνῃ, μικρὸν δὲ μόνον μέρος πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. ἔκτείνεται εἰς τὰς δύο ἐκωρτίους ζώνας. Ἡ παραλία τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλὴν μονότονος, ἐκ δὲ τῶν νήσων, αἰτίνες περισσεύουσιν αὐτῇ, μεγαλυτέρα εἶναι ἡ *Μαδαγασκάρη*, ἡ ὁποία κείται ΝΑ. καὶ κατοικεῖται ὑπὸ λαοῦ, ἀνήκοντος εἰς τὴν *μαλαϊκὴν* φυλὴν.

Τὸ *ἔδαφος* τῆς Ἀφρικῆς ἀλλοχοῦ μὲν εἶναι εὐφορωτάτων καὶ κοσμείται ὑπὸ μεγαλοπρεπεστάτων δασῶν, ἀλλοχοῦ δὲ πάλιν, καθὼς ἐν τῇ *Σαχάρῃ*, εἶναι γυμνὸν καὶ καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου τὰ ἀμυδιῆ ταῦτα μέρη καλοῦνται, ὡς εἴπομεν, *ἔρημοι* οἱ δὲ ἐντὸς αὐτῶν σύνδενδρον καὶ χλοεροὶ τόποι λέγονται *δάσεις*. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀφρικῆς γεολογικῶς δὲν ἔχει μελετηθῆ εἰσὺ ἀρκούντως φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ὑπέστη μεγάλης μεταβολῆς. Γενικῶς δὲ παρατηρεῖται ὅτι διαφορὰ ὁροστοιχία ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῶν παραλίων αὐτῆς, αἰτίνες ἐμπορικεῖναι πολλὰ ὑψηλὰ ὄρους πεδία καὶ μάλιστα πρὸς Ν.

Τὸ *κλίμα* αὐτῆς εἶναι θερμὸν καὶ μάλιστα εἰς τὰς πεδιάδας χόρας, τὰς κειμέναις ἐν τῇ διακεκαμένην ζώνῃ, εἰς τὴν ὁποίαν, ὅταν ὁ ἥλιος μεσουρανή, ἔσπει τὰς ἀκτίνας αὐτοῦ κατακορυφῶς ἡλιόμακτα πλαγίως καὶ ἐπιπέδως κατακαίει αὐτήν. Καὶ εἰς μὲν τὸν ἰσημερινὸν ἡ *ἡμέρα* εἶναι πάντοτε ἴση μὲ τὴν νύκτα, ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ ἡ διαφορὰ τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν εἶναι ἐλαχίστη, τὸ δὲ *ἀκρωτός* τὴν ἑσπέραν, καὶ τὸ *ἀκρωγίως* τὴν πρωΐαν βραχυτάτα.

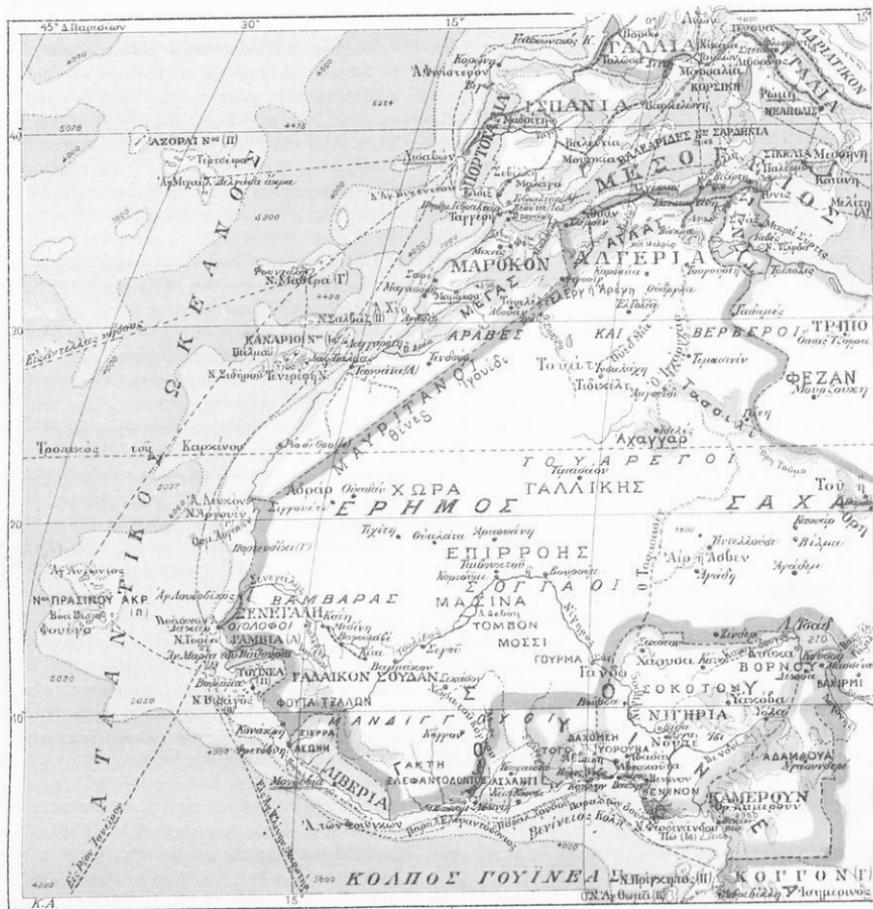
Εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν χόρας αἱ βροχαὶ εἶναι συχναὶ καὶ διαρκεῖς, ἀνωτέρω δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ διακρίνονται ὀρισμένα ἐποχὰ βροχῶν, αἰτίνες ἐναλλάσσονται μετὰ τῆς ἡρασίας αἱ βροχαὶ αὐταὶ εἶναι ὀυγαδαὶ καὶ διαρκεῖς καὶ λέγονται *βροχαὶ τῶν τροπικῶν* (πίπτουσι δηλ. κατ' Ἀπρίλιον καὶ Ὀκτώβριον).

Υπάρχουσιν ὅμως ἐν Ἀφρικῇ καὶ χῶραι, εἰς τὰς ὁποίας οὐδέποτε πίπτει σταγὼν ὕδατος. Αἱ χῶραι αἱ κείμεναι ἐν τῷ Β. καὶ Ν. τμήματι ἔχουσι κλίμα εὐκρατον καὶ γειννόν, ὡς περιλαμβανόμενα ἐν ταῖς Β. καὶ Ν. εὐκρωτίαις ζώνας.

Ἄνεμοι.—Ἐν τῇ Ἀφρικῇ πνέουσιν οἱ ἀλλήγεις ἄνεμοι, οἱ πνέοντες διαρκῶς ἐκ τῆς μεγάλης ἡρασίας καὶ διευθυνόμενοι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, καὶ οἱ ἀνατολικοὶ *μουσσῶνες*.

Προϊόντα.—Ἡ Ἀφρικὴ παράγει καφέν, σάκχαρον, ὄρυσιν, βανίλας, φοίνικας, ἰνδικόν, ἔρια, ἔλεφαντοστοῦν, πετρὰ στρουθοκαμήλων, μόσχον, ἀλόην καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ὄργανα.—Ἐν μὲν τῇ Β. Ἀφρικῇ, σίδηρος καὶ μόλυβδος (ἐν Ἀλγερῇ), ἐν δὲ τῇ Ν. πλουτοφόρα στρώματα γαιανθράκων, ἀδαμαντορυχία, χρυσορυχία, καὶ χρυσοῦς.

Ζωα.—Τρέφει πολλά άγρια ζώα, ήτοι λέοντας, λεοπαρδαλίες, δάινας, ελέφαντας, έκποσιτούμους και στρουθοκαμήλους. Πανταγύρ δέ της ήπειρου υπάρχουσι τά έν Εβρώτῃ εφορσούμενα οικιακά ζώα. Οί κροκοδείλιοι άρθροποσιν εις τούς περισσότερους της χώρας ποταμούς και λοβόλοι όφεις υπάρχουσι πολλοί έν τη ήπειρω.

Φυτά.—Βλάσθησις πλουσία και μεγαλοπρεπής. Άπέραντον και άγανές δάσος, άδιακέραιον σχεδόν υπό τών ήλιακών ακτίνων, καλύπτει τήν έκτασιν τού κεντρικού Κόγκου. Εις τά τροπικά κλίματα εφορσικονται ή άδασωνία (βαοβαβ), δένδρον πελώριον, φοίνικες, άρτίδενδρα, κοκκοφοίνικες, κομμώδενδρον, καφές και άφθονα άρωματικά δένδρα, έλαιοφοίνικες, βουτυρόδενδρα, ινδική συκή, σαχαροκά-

λαμον, χροστικά ξύλα, έβρος και σάντανου. Εις δέ τά τμήματα της ήπειρου, τά καίμενα έντός τών εύκρατων ζωνών, καλλιεργείται ή άμπελος, ή έλαία, οί δημητριακοί καρποί, ή όρυζα, ο βάμβαξ κλπ.

Θρησκεία.—Όλιγοί έν τών κατοίκων της Άφρικης είναι Χριστιανοί, οί δέ περισσότεροι είναι ειδωλολάτρες, λατρειούντες ως θεούς εύτελη τινά άντικείμενα, και Μωαμεθανοί. Μέγα μέρος της Άφρικης υπεγάγει υπό τών Εβρωπαίων (ή Αγγλος της μεγ. Βρετανίας, ή Γαλλοί της Γαλλίας τού Άλγερίου και τού Μαρόκου τή Γαλλία και τή Ίσπανία κ.λ.π.), πλείστα δέ άλλα έδάφη άνήκουσιν εις τά διάφορα εβρωπαικά κράτη, και όλιγα μόνον κράτη της ήπειρου ταύτης διατελοσιν εισεί ανεξάρτητα.

ΘΑΛΑΣΣΑΙ ΚΟΛΠΟΙ, ΠΟΡΘΟΜΙ

Ἡ Μεσόγειος, περιβέχουσα τὰ Β. τῆς Ἀφρικῆς παρὰ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτῶρ μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, σχηματίζει εὐρυτάτην λεκάνην περιλαμβίνουσαν τὸν κόλπον τοῦ Γκαρῆς, ἔνθα συμβαίνει καίριστα ἕως τριῶν μέτρων, καὶ τὸν κόλπον τῆς Σίδας ἢ τὴν μεγάλην λεγομένην σὺν. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ, ἡ ἕκαστη τῆς ὁποίας ἀφείλεται εἰς τὸν Γάλλον Φεοδότηνδον Λεοσφρ καὶ δι' ἣς συγκοινωνεῖ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα μετὰ τῆς Μεσογείου, ἔχει μῆκος 168 χιλιόμετρον μετὰ τῆς Πόρτ Σαῖδ καὶ Σουέζ, πλάτος δὲ 22 ἄς 45 μέτρον καὶ βάθος 11 μέτρον, χάριν τῶν ὑπερκοιτιῶν (!)

ΣΗΜ. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ, ἔργον γιγάντιον συντελεσθὲν τῷ 1869, συνέτεινε τὰ μέγιστα τὴν θαλασσίαν ὁδὸν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὰς Α. Ἰνδίας καὶ ἔν γένει εἰς τὴν ἄνω Ἀνατολήν. Π. χ. ἐνῶ ἀπὸ τῆν Μασσαλίαν εἰς τὴν Βομβάην ἢ τὸ Κολόμβον τῆς νήσου Κεϋλάνης διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς ἑλλάδος ἔχοντο ἀπέχουσι τὴν νῦν διαπλευσὴν 22500 χιλιόμετρα, σήμερον διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ ἡ ἀπόστασις αὐτὴ ἔβραχυνθὴ εἰς 9370 χιλιόμετρα μόνον κατ' ἀκολουθίαν προέκυψε συντομία ἀποστάσεως 13130 χιλιόμετρον.

Ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα, μετὰ κλίματος διακεκαυθῆ, ἔτινα τῇ 1874 ἦσαν 13 φρ. κατὰ τόννον καθάρην, σήμερον εἶναι 7,70 τὸν ἐπιβατικὸν ὄμιον κατὰ κεφαλὴν μένει πάντοτε 10 φρ.

(!) Ὁ πᾶσις τῆς διώρυγος ἀπικεῖ 17-18 φρας, τὰ εὐ-

ΖΩΑ ΚΑΙ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

μένου, χωρίζει την 'Αφρικήν ἀπὸ τῆς 'Ασίας· ἐνοῦται δὲ διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Baβελ Μαρδὸβ* καὶ τοῦ κόλπου τοῦ *Ἄδεν* μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ.

Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς διαμερίζει ἐλαφρῶς τὰ Α. ἀφρικανικὰ παράλια καὶ σχηματίζει τοὺς ἀνοικτοὺς κόλπους *Ἀιγρίας* καὶ *Δελγρίας* καὶ τὸν μέγαν πορθμὸν τῆς *Μοζαμβίκης*.

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς διασχίζει ἐπίσης ἐλαφρῶς τὰ δυτικὰ παράλια καὶ σχηματίζει ἀνοικτοὺς καὶ ἀναπεπταμένους κόλπους, ὡς ὁ ἀπέραντος τῆς *Γουϊνέας*.

ΝΗΣΟΙ, ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΙ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ, ΙΣΘΜΟΙ, ΠΑΡΑΛΙΑ

Νῆσοι τῆς Ἀφρικής ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ εἶναι τὸ νησίδιον *Περίν*, τὸ ὁποῖον φράσσει σχεδὸν τὸ στόμιον, διὰ τοῦ ὁποίου συγκοινωνεῖ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἡ *Σοκότρα* καὶ νοτιώτερον ἡ *Ζανζιβάρη* καὶ ἡ μεγάλη νῆσος *Μαδαγασκάρη* μετὰ τὴν περίεσ ἀντῆς εὐρισκόμενα ἀρχιπελάγη.

Νῆσοι ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ εἶναι αἱ *Ἀζόραι*, ἡ *Μαδέρα*, αἱ *Κανάρι* νῆσοι, αἱ τοῦ *Πρασίου* ἀκρωτηρίου, αἱ μικραὶ νῆσοι τῆς *Γουϊνέας*, τοῦ *Ἄρ. Θωμῆ*, τοῦ *Φερδινάνδου Πῶ* καὶ αἱ πολλὰ ἀπομακρυνόμενα τῆς παραλίας νῆσοι τῆς *Αναλίφρεας* καὶ τῆς *Ἄρ. Ἐλίτης*.

Χερσονήσοι, ἀκρωτήρια. — Ἡ χερσονήσος τῆς *Σομάλης* πρὸς Α. καταλήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Γουαδαρούον*, τὰ νοτιώτατα ἀκρωτήρια τῶν *Βελονῶν* καὶ τῆς *Καλιῆς ἐλλάδος*, τὰ ἀκρωτήρια *Λοπέξ* καὶ *Πάλμας* πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ τὸ *Πράσιον* καὶ τὸ *Λευκὸν* πρὸς Δ. καὶ ὁ ἰσθμὸς τοῦ *Σουέξ*.

Παράλια τῆς Μεσογείου. Ἡ παραλία, ἥτις βρέχεται ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Γιβραλτάρ* μέχρι τοῦ *Καλοῦ ἀκρωτηρίου* (*Γίνης*), εἶναι γενικῶς ὑψηλὴ, εἶτα δὲ ἄμεσος ταπεινουμένη, ἀμμώδης καὶ ἄξενος μέχρι τῆς *Συρίας*.

Παράλια τοῦ Ἰνδικοῦ. Μετὰ τὸν ἰσθμὸν τοῦ *Σουέξ* ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν ἐρήμων καὶ τῶν θερμωτάτων παραλίων πρὸς Α. τῆς ἀραβικῆς χερσονήσου καὶ πρὸς Δ. τῆς *Αἰγύπτου*, *Νουβίας* καὶ *Ἀβησσονίας*· ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα. Εἶτα ἡ παραλία τῆς Ἀφρικής μετὰ τὸ *Γουαδαρούον* ἀκρωτήριον

καμπυμένη πρὸς Ν. ταπεινοῦται καθισταμένη ἐνιαχοῦ ἐλώδης καὶ νοσώδης· οὐχὶ δὲ εἰς μεγάλην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν ὑπάρχουσι πολλὰ ὑψηλὰ ὄρη.

Παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ. — Τὰ παράλια τὰ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν εἶναι ἀρχούτως ὑψηλά, σχηματίζοντα τὰ νοτιώτατα κείμενα ἀκρωτήρια τῶν *Βελονῶν* καὶ τῆς *Καλιῆς ἐλλάδος*, καθόσον ὅμως προχωροῦμεν μέχρι τῆς ζώνης τοῦ ἰσημερινοῦ καθίστανται ἕηρά, πέραν δὲ τούτου πρὸς τὰ ἀκρωτήρια *Λοπέξ* καὶ *Πάλμας* γίνονται ἐλώδη καὶ χθαμαλά, ἐν δὲ τῷ ἀναπεπταμένῳ κόλπῳ τῆς *Γουϊνέας* καθίστανται ἡμιώδη σχηματίζοντα ἀπέραντα τέματα πρὸς τὰ ἐνδότερα. Εἶτα τὰ παράλια καμπτόμενα ὁμαλῶς πρὸς τὰ ΒΔ. σχηματίζουσι τὰ ἀκρωτήρια *Πράσιον* καὶ *Λευκὸν* τοῦ νότου.

ΟΡΗ, ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ, ΟΡΟΠΕΔΙΑ, ΠΕΔΙΑΔΑΣΣ

Ὄρη τῆς Ἀφρικής, βόρειος ὄρηστοιχία. — Ὁ Ἄτλας (4500 μ.) διεθυνόμενος ἐκ Α. πρὸς Δ. σχηματίζει ὄρηστοιχίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἄλλον παραλλήλους, αἵτινες ἐμπερικλειοῦσιν ὑψηλὰ ὄρηστοιχία.

Δυτικὴ ὄρηστοιχία. — Παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ὑψοῦνται διαδοχικῶς τὰ ὄρη τοῦ *Κόγκου*, τοῦ *Καμερόν* (4000 μ.), ὄρος ἡφαιστειογενές, καὶ τὰ ὄρη τῆς *μεσημβριῆς Γουϊνέας*.

Νότιον ὄρητόδιον. — Τὸ ἀπέραντον τοῦτο ὄρητόδιον ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς *Καλιῆς ἐλλάδος* καὶ ἔχει μέσον ὕψος 1000 μέτρων.

Ἀνατολικὴ ὄρηστοιχία. — Εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἐξαπλοῦνται ἡ *Λιβυκὴ* ἢ *Ἀραβικὴ* ὄρηστοιχία, τὸ ὄρητόδιον τῆς *Ἀβησσονίας* ἢ τῆς *Αἰθιοπίας* καὶ οὐόμενον μετὰ κλίματος συγκεκερασμένου (ὑψους 1700—4600 μ.) καὶ τέλος τὰ ὑψηλὰ ἡφαιστειογενῆ ὄρη *Κένια* (5500 μ.) καὶ *Κιλιμάντζαρον* (5700 μ.), ὄρος ἡφαιστειογενές κατὰ τὰς κορυφὰς ὑπὸ χιόνων, καίπερ εὐρισκόμενα ἐγγύτατα τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ἡραίστεια. — Ὡς εἶπομεν, εἰς τὰ ὄρη *Κένια* καὶ *Κιλιμάντζαρον* εὐρισκονται μέγιστοι παλαιοὶ κρατήρες, εἰς δὲ τὰς ἡφαιστειογενεῖς νήσους τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὀνομαστῆ καὶ ὑψηλοτέρᾳ ἡφαιστειοδῶδης κορυφῆ εἶναι ἡ τῆς *Τερεφίρης*, τὸ δὲ ὄρος *Καμερόν* θεωρεῖται ὡς συνέχεια τῶν νήσων τούτων.

Πεδιάδες τῆς Ἀφρικῆς.—Αἱ ἀκανόνιστοι πεδιάδες τῆς ἠπείρου, αἱ ἐκτεινόμεναι πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ, διαροῦνται εἰς δύο μεγάλα τμήματα διάφορα ἀπ' ἀλλήλων.

1) Εἰς τὴν *μεγάλην ἔρημον Σαχάραν*, ἔκτασι ἀγανῆ, στερουμένην σχεδὸν ὕδατος, μετ' ἀπεράντων ἀμμοδῶν ἐκτάσεων καὶ ποικίλων πετροδῶν ὄροπεδίων μεμονωμένων μετὰ ὄσσεων καὶ στυπῶν ἐγκαταστραμμένων εἰς διάφορα μέρη τῆς ἀπεράντου ταύτης ἐκτάσεως.

2) Τὸ *Σουδάν* καὶ τὸ *Κόγγον*, ἔχοντα ἐκτάσεις μεγάλας, καλῶς ἀρδευόμενας, γονιμῶς, κεκαλυμμένας ὑπὸ δασῶν καὶ κατοικουμένας ὑπὸ ἰθαγενῶν πληθυσμῶν, ἀλλὰ πολὺ δλίγον καταλήγουσιν πρὸς κατοικίαν Εὐρωπαίων.

ΠΟΤΑΜΟΙ, ΛΙΜΝΑΙ

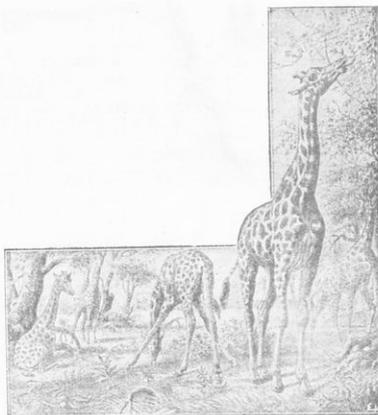
Κυριώτεροι ποταμοὶ καὶ λίμναι.—Εἰς τὴν Μεσόγειον ἐκβάλλουσιν ὁ *Νεῖλος*, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Βικτωρίας Νυάνξης (Ὀυέκερέβης) σχηματίζει τὴν λίμνην *Ἀλβέρτου Νυάνξων* καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα *λευκὸς Νεῖλος* μετ' αὐτοῦ δὲ ἐνοῦται ὁ *κραιπὸς Νεῖλος*, καταρχόμενος ἐκ τοῦ ὄροσπέδιου τῆς *Ἀβρυσσίνιας* καὶ ἐκ τῆς λίμνης *Τσάνης* καὶ ὅστις θεωρεῖται ὡς μία τῶν πολλῶν πηγῶν τοῦ Νεῖλου παρὰ ὧς παρατόμαρος, ὅτε ἀμφότεροι σχηματίζουν τὸν κύριον Νεῖλον, ὅστις κατὰ τὴν ῥοήν αὐτοῦ διακόπτεται ὑπὸ πολλῶν καταρακτῶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον σχηματίζων τὸ εὐφροτατόν *δέλτα*. Ὁ διάσπασμος οὗτος ποταμὸς κατὰ περιόδους πλημμυρεῖ ἔνεκα τῶν τροπικῶν βροχῶν καὶ διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὑδάτων αὐτοῦ καθιστᾷ γονιμώτατον τὸ ἔδαφος τῆς *καίτω Αἰγύπτου*.

Ἄλλοι ποταμοὶ ἀσημαιοὶ ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Μεσόγειον εἶναι ὁ *Μεξόπας* καὶ ὁ *Σελίβ*, πηγάζοντες ἀμφότεροι ἐκ τοῦ Ἄτλαντος.

Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὁκεανὸν ἐκβάλλουσιν ὁ *Σενεγάλης*, ὁ *Γαμβίας*, ὁ *Νιγηρ*, πλωτὸς ἐπὶ μακρὸν διάστημα, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Γουινέας, ἐνθα σχηματίζει ἐπιτεταμένον *δέλτα*. Ὁ *Κόγγος*, ὁ δευτέρου ἐν τῇ ὑψηλῷ κατὰ τὸν ὄρον ὀρηκτικὸς ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ νοτίου ὄροσπέδιου, πλωτὸς καὶ οὗτος μέχρι τίνος καταλήγων εἰς ἐπιτεταμένην ἀμμόδη παραλίαν καὶ ὁ *Ὁράγγης*, ὅστις δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ *Βαίλ*.

Εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὁκεανὸν ἐκβάλλουσιν ὁ *Αἰμποπος* (ἡ ποταμὸς τῶν κροκοδείλων) ἀρδεύων τὴν Καφφρινίαν καὶ χυνόμενος πρὸς Α. τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς Δελαγάας, ὁ *Ζαμβέζης* (δηλ. ποταμὸς ἰχθύων), πηγάζων ἐκ τοῦ νοτίου ὄροσπέδιου καὶ σχηματίζων τὸν μέγαν *καταρακτῆν* τῆς Βικτωρίας (1000 μ. ἢ ἄνω καὶ 120 μ. ὕψους) καὶ κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ (παραλίᾳ Μοζαμβίκης) μέγα *δέλτα*.

ΣΗΜ. Οἱ πλείστοι τῶν ποταμῶν τούτων εἶναι ἐν

Καμηλοπαράλας.

μέρει πλωτοῖ, διότι διακόπτονται πολλαχοῦ ὑπὸ βράχων καὶ καταρακτῶν.

Λίμναι.—Αἱ μέγισται τῶν λιμνῶν τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ *Τσάδα* (27000 τετραγ. χιλομ.), μεγάλη λίμνη γλυκέος ὕδατος ἐν τῷ Σουδάν, ἡ *Βικτωρία Νυάνξα* ἢ *Ὀυέκερέβη* (66000 τετραγ. χιλομ.), ἡ *Ταγκανίκα* (35000 τετραγ. χιλομ.) ἢ *Νυάνξα*, ἡ *Βαγκουόλα* καὶ πληθὸς μικρῶν ἄλλων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Ὁ *πληθυσμὸς* τῆς Ἀφρικῆς ἀνέρχεται εἰς 200 ἑκατομ. κατοίκους περὶπου.

Φυλά.—Ἡ Β. Ἀφρικὴ κατοικεῖται ὑπὸ πληθυσμῶν, ἀνηκόντων εἰς τὴν *κανασιῶν* φυλὴν (Ἄραβες, Βέρβεροι, Λιβύητιοι).

Ἡ *αἰθιοπικὴ φυλὴ* ἀποτελεῖ τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἠπείρου καὶ κατοικεῖ κυρίως εἰς τὰς παρὰ τὸν ἰσημερινὸν χώρας ὑποδιαφεύει δὲ 1) εἰς τοὺς *Νιγηρίτας* ἢ τοὺς κυρίως *Αἰθιοπίας*, κατοικοῦντας τὸ Σουδάν, καὶ 2) εἰς τοὺς *Κάφρους* ἢ *Βαντοῦ*, ἐν οἷς περιλαμβάνονται καὶ οἱ *Ζουλοῦ*, κατοικοῦντας πρὸς Ν.

Οἱ *Φελλάκται*, ὡς καὶ οἱ *Ἀβρυσσιννοὶ*, ἀποτελοῦσι μεσάζοντα τύπον μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρω φυλῶν. Οἱ Ὀυετινοὶ ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέραν φυλὴν καὶ μετὰ τῶν *Βοσχανίων* (πυγμαίων), οἵτινες εἰσι κεκρημμένοι ἐντὸς δύο κεντρικῶν δασῶν, εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι τῆς Ἀφρικῆς κίαιοικοι.

Οἱ δὲ τὴν Μαδαγασκάρην κατοικοῦντες *Χόβα* ἀνήκουσιν εἰς τὴν *μαλαϊκῆν* φυλὴν. Ἐν τέλει δὲ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἄποικοι κατοικοῦσιν εἰς τὰς δύο εὐκράτους ζώνας τῆς ἠπείρου.

Γλώσσα.—Πλὴν τῶν πολλῶν γλωσσῶν τῶν λαλομένων εἰς τὴν μέσην Ἀφρικὴν ὑπὸ τῶν ἰθαγε-

Α. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

ΤΟ ΣΟΥΛΤΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥ ΜΑΡΟΚΟΥ ἔχει ἐπιφάνειαν 800000 τετραγ. χιλόμε. Ἐκ τῆς ὀκτικῆς αὐτῆς ἐκτάσεως 250000 τετραγ. χιλόμε. περίπου εἶναι γαῖα καλλιεργήσιμοι, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι χώρα ἄρημος καὶ στεπλοδής. Τὸ κράτος τοῦτο εἶναι λειψανόν τῆς ἀρχαίας κατὰ τὴν Β. Ἀφρικὴν ἀραβικῆς κατακτητικῆς. Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 8 εκατομμύρια περίπου κατοίκων.

Τὸ Μαρόκον κατέχει τὸ ΒΔ. τριμῆμα τῆς Ἀφρικῆς καὶ χωρίζεται τῆς Εὐρώπης διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ.

Πολίτευμα.— Ἀπόλυτον δεσποτικὸν ἀπὸ τοῦ 790. Ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ λέγεται σουλτανός. Ὁ κατὰ καιρὸς βασιλεὺς σουλτανός ὑποδεικνύει μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκγενείας τοῦ τὸν διαδοχόν του, τούτου ἢ ἀνάσσει εἰς τὸν θρόνον κροῦσται διὰ γενικῆς ὑπ' αὐτοῦ προκηρξίσεως.

Δυνάμει τῆς συνομολογηθείσης τῆ 30 Μαρτίου 1912 συνθήκης μετὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Μαρόκον ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐγκατεστάθη ὑφ' ἐνὸς μονίμου διαμονῆς ἐν τῇ χώρῃ ἀντιπροσώπου τῆς Γαλλίας, μεσοκλιθεὶς μετὰ τὸν σουλτάνου καὶ τῶν ξένων ἀντιπροσώπων, ἡ γαλλικὴ ἐπ' αὐτοῦ προστασία.

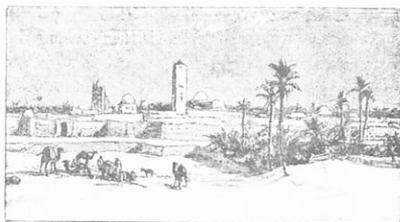
Γαλλοισπανικὴ συνθήκη, συναφθεῖσα τῆ 27ῃ Νοεμβρίου 1912, καθώρισεν τὰ ὅρια τῆς ζώνης τῆς ἰσπανικῆς ἐπιρροῆς καὶ δικαιοσύνης ὑπὸ τὸν ἑλεγχον ἐνὸς ἐπιτρόπου Ἰσπανοῦ.

Ἐν τέλει δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν τὰ ἀνωτέρω εἰς τὰ εἰξῆς·

Τὸ Μαρόκον διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1912 ὑπὸ γαλλικῆν προστασίαν, ἐξαίρεσις μικρὰς πρὸς ὄρειαν ζώνης, ἧς εὐρίσκειται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν καὶ προστασίαν τῆς Ἰσπανίας (Κέουτα, Τετουάν). Τὸ Μαρόκον, ἂν καὶ ταρῶσται μέχρι σήμερον ὑπὸ τινῶν ἀνοστοτάκων ἐν αὐτῷ φεῶν (Ἰτσανών), ἐν τούτοις ἡμέρῃ τῇ ἡμέρῃ τὸ Μαρόκον ἀνοίγει τὰς πόλεις του εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπιρροὴν καὶ ἀρχίζει νὰ θεωρεῖται ὡς ἀληθῆς ἐπέκτασις τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς χώρας τοῦ Ἀλγερίου.

Κυριώτεραι πόλεις εἶναι τὸ Φεξ (109000 κ.), πρωτ. καθέδρα τοῦ σουλτάνου, τὸ Μαρόκον (Μαροακὴ) 139874 κ.), παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ χιονοσεικτικῆς Ἀτλαντοῦ, Καζαμπλάγκα (101690 κ.) πόλις παραλία καὶ ἐμπορικὴ. Ἡ Ταγγέση (46270 κ.), οὐδέτερος λιμὴν τοῦ Μαρόκου εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν, παρὰ τὸ Γιβραλτάρ, (1) Μοραδόου (26000 κ.), ἐπίνειον τοῦ Μαρόκου ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ. Τετουάν 252119 κστ.) παραλίως παρὰ τὴν Μεσόγειον. Ἡ πόλις Κέουτα, κειμένη ἀκριβῶς ἐναντι τοῦ Γιβραλτάρ, ἀνήκει εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

(1) Ἡ πόλις Ταγγέση περιουρίζεται ὑπὸ διεθνῆς ζώνης 600 τετρ. χλμ. μετὰ 74000 κατοίκων.

Ἡ Ὅσις Τογκόουρ ἐν τῷ νομῷ Κωνσταντίνης (τῆς Ἀλγερίας).

Προϊόντα.— Ἡ χώρα παράγει ὀνομαστὰ δέρματα (Μαροκινά), ἐκ τῶν λεπτομύλων αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων τῆς χώρας, τάπητας, φοίνικας, ἐλαιὸς, λίνον καὶ ἄλλους μεσημερινοὺς καρπούς, ἔχει δόση φελδορῶν καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου.

ΤΟ ΑΛΓΕΡΙΟΝ ἔχει ἐπιφάνειαν 575280 τετραγ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 5805090 κατοίκων.

Προϊόντα.— Τὸ Ἀλγέριον, τὸ ἄλλοτε πειρατικὸν τοῦτο κράτος, ἀπὸ τοῦ 1830 ἀποτελεῖ μίαν τῶν πλουσιωτέρων γαλλικῶν ἀποικιῶν· τὰ κυριώτερα τούτου προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος, ἐλαιαί, ἐσπεριδοειδή, καννὸς, σπάρτον, βίμβαξ, φοίνικας, πολλὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἴπποι ἀραβικοὶ, μέταλλα σιδήρου καὶ μολύβδου, χαλκοῦ, μέγαλα ορυκτὸν ἄλας καὶ ἐρυθρὰ κοράλλια.

Πόλεις.— Τὸ Ἀλγέριον (206595 κ.), πρωτ. τῆς χώρας, πόλις παραλίως καὶ θυραῖ, ἐκτιομένη ἀμφιδευατρικῶς, τὸ Ὄρηρ (146156 κ.), πόλις εὐλίμενος καὶ βιομήχανος, ἡ Κωνσταντίνη (73117 κ.), πόλις θυραῖ ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρειοπέδιου, ἡ Φιλιππούπολις (Philippeville) 32489 κ.), λαμικρὸς λιμὴν, ἡ Βιὼν (41777 κ.), πάλαι Ἰπών, καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα.

ΣΗΜ. Διευκρινίζεις τὸ Ἀλγέριον διακρίνεται εἰς 3 νομούς. 1) τοῦ Ὄρηρ, 2) τοῦ Ἀλγερίου καὶ 3) τῆς Κωνσταντίνης.

Ἡ ΤΥΝΙΣ ἔχει ἐπιφάνειαν 167400 τετραγ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 2093939 κατ. μετὰ τῶν ὁσίων 920 Ἑλλήνων.

Προϊόντα.— Ἐλαιον, λίνον, φοίνικας, βόες, ἄλιπαστοι ἐχθρὸς, σπόγγος, ὑφάσματα καὶ ὄρια φέσια.

Θρησκεία.— Μωαμεθανισμός.

Πολίτευμα.— Ἡγεμονία κληρονομικὴ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας.

Κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ Τύνις (269000 κατ.), καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος ἢ βῆη, ἐκτιομένη πλησίον λιμνοθαλάσσης καὶ ἔχουσα λιμένα ὀχυρῶν, Γολέτα καλοῦμενον καὶ συνδεόμενον μετ' αὐτῆς σιδηροδρομικῶς· παρ' αὐτῆν κείνται τὰ ἔσφιπτα τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνας, ἡ Βιζέτα (20509 κ.), θέσις στρατιωτικῶς ὀχυρὰ παρὰ τὴν ὁμόνηιον λιμνῆν, τὸ Σράξ (28033 κατ.), λιμὴν ἐμπορικῶς πρὸς Β. τοῦ κόλπου Γκαδὲς

καί τῆς ὁμώνυμου μικρᾶς πόλεως Γκαβές (μικρὰ σύρ-
τις), ἐνθα συμβαίνει μεγάλῃ παλιόροια. Πρὸς τὸ ἑσω-
τερικὸν εὐρίσκεται ἡ ἑρὰ πόλις *Καιροῦν* (10389 κ.).

Ἡ **ΤΡΙΠΟΛΙΤΙΣ** ἔχει ἑμβαδὸν 1500000 τετραγ.
χιλιομ. μετὰ τοῦ *Φεζῶν* καί τῆς *Κυρηραϊκῆς* (*Βάσ-
κας*) καὶ πληθυσμὸν 1200000 κατοίκων.

Ἡ **Τριπολιτὶς** μετὰ τοῦ *Φεζῶν* καί τῆς *Κυρηραϊκῆς*
(*Βάσκας*) προσσητῆθη ἤδη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἰτα-
λίας· ἀπέτελει δὲ πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀπέραντον
τουρκικὸν νομὸν (βιλάετον) καὶ διφεῖτο ἀπ' εὐ-
θείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ *Τρίπολις* (64759 κ.),
πρωτ. πόλις παρσίλου, κέντρον δὲ τῶν δῶν τοῦ *Φεζῶν*
καὶ τοῦ *Σουδᾶν* διευθυνομένων *μαρσάβων*.

Πρὸς Ν. καὶ ἐν τῷ ἑσωτερικῷ ἔκτείνεται ἡ ἐρη-
μώδης καὶ πλήρης ἐφοροσιμῶν ὄσεων (φοίνικες,
πορτοκαλίαια ξηαίρετα, σίτος, ἀραβόσιτος, κόμμι κλπ.)
χώρα τοῦ *Φεζῶν*, ἔγουσα πόλιν τὴν *Μουζούσην* ἢ
Βάκα (ἀρχαία Κυρηναϊκὴ χώρα) πρωτεύουσα ἔχῃ
τὴν *Βεγγάζην* (35000 κ. παλαιὰν Βερονίκην), παρσί-
λιον πόλιν καὶ ἔμπορικὴν. Ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ πάλαι
ὁ κῆπος τῶν Ἑσπερίδων. Ὅσους δὲ σιμαντικαί
εἶναι οἱ τῆς *Κοφρας*, τῆς *Γαδαμῆς* καί τῆς Ὀξίλιας.

ΑἴΓΥΠΤΟΣ (1)

Ὅρια, θείας.—Ἡ Αἴγυπτος μετὰ τοῦ Ἀγγλοαι-
γυπτιακοῦ *Σουδᾶν* κατέχουν τὴν ΒΑ. γωνίαν τῆς
Ἀφρικῆς καὶ χωρίζονται ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς διώ-
ρυχου τοῦ *Σουέξ* καί τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἀπὸ
τοῦ ἰσημεριοῦ μέχρι τῆς 31^ο πλάτους καὶ μεταῦ
τῶν μεσημβρινῶν 29^ο καὶ 33^ο ἀνατολικοῦ μήκους
ἀπὸ Γρηνοῦιτις.

ΣΗΜ. Ἡ Αἴγυπτος καὶ τὸ ἀγγλοαιγυπτιακὸν *Σου-
δᾶν* ὀρίζονται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μεσογείου, πρὸς Α.
ὑπὸ *συμβατικῆς γραμμῆς* (ἡ γραμμὴ αὐτῆ ἀφίηται εἰς
τὴν Αἴγυπτον σημαντικὴν ἀσιατικὴν ἔκτασιν, περι-
λαμβάνουσαν ὀλόκληρον τὴν τριγωνικὴν χερσόνησον
τοῦ *Σινᾶ*) ἀπὸ Ἐλ Ἀρίς μέχρις Ἀκάματα μεθοριακῆς
γραμμῆς πρὸς τὴν *Παλαιστίνην*, ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θα-
λάσσης, ὡς εἶπομεν, καί τῆς ἰταλικῆς ἀποικίας Ἐρυ-
θραίας, ἀπὸ τῆς *Αἰθιοπίας* καὶ ἀπὸ τῆς βρετανικῆς
ἀποικίας τῆς γῆς (παρσίλιος) τῶν *Σομαλιῶν*. Πρὸς Ν.
ὀρίζονται ἀπὸ τῆς χώρας τῶν μεγάλων λιμνῶν, πρὸς
Δ. δὲ τέλος ἀπὸ τῆς *Κυρηραϊκῆς*, κτήσεως ἰταλικῆς, ἀπὸ

(1) Οἱ Ἑλληες τοῦ 127^ο π. Χ. αἰῶνος ἀνόμισαν τὴν χώραν
οὐτὴν Αἴγυπτον ἐκ τοῦ φαρακικοῦ Χα—χα—φθα, ὁμαίνοντες
ἰερὸν τοῦ θεοῦ Φθᾶ ὅπως ὀνομάζετο ἡ Μέμφις. Μεμνήται
πρῆγως τὴν πατρίδα τὸν μετρηάσαντα εἰς τὴν Ἑλλάδα γκα-
ταστῆθεις εἰς τὰς ἀκρασίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Θηβῶν,
τὴν Κερκοσιάν καὶ τὴν Καθμίαν. Καὶ τὸ ὄνομα τῶν Θηβῶν
εἶναι ἑλληνιστικὴ μεταγραφή τοῦ ΠΑΠΕ=πόλις τῶν Θηβῶν,
ὅπως ὀνομάζοντο αἱ Θηβαί (σημερον Λοθεῶς) τῆς ἄνω Αἴ-
γυπτου.

τῆς ἐρήμου *Σαχάρας*, τοῦ *Λαφροῦ*, τῆς χώρας τῶν
ποταμῶν καὶ τοῦ ἀνεξαρτήτου κρῆτους τοῦ *Κόγγου*.

Ἐμβαδόν.—Ἡ Αἴγυπτος ἔχει ὀλίγον ἑμβαδὸν
994300 τετραγ. χιλμ. τῶν ὁποίων μάλισ 32000 τετρ.
χιλμ. χάρις εἰς τὸν Νεῖλον εἶναι καλλιεργήσιμα καὶ
ἐπιδεκτικὰ οἰκισμῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀποτελοῦν
ἐρημοί, ὅπου διατιθῆναι ὅπως δῆποτε καλῶς νομα-
δικαί τινας φυλαί.

Τοπογραφικῶς.—Ἡ Αἴγυπτος διαιρεῖται κυρίως
εἰς τρία τμήματα· τὴν κυρίως Αἴγυπτον ἀπὸ τῆς Με-
σογείου μέχρις *Οἰάδι Κάλα* (21^ο πλ.), τὴν *Νουβίαν*
καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς 18^ο πλάτ. ἔνθα γίνεται ἡ συμ-
βολὴ δύο περιφώνων ποταμῶν *Νεῖλου* καὶ *Αἰτβάρα*,
καὶ τὸ ἀνατολικὸν *Σουδᾶν* (ἴδε χάρτην ἐν σελ. 361).

Ἐτέρα φυσικὴ διαίρεσις τῆς Αἴγυπτου εἶναι εἰς
ἄνω, μέσην καὶ κάτω Αἴγυπτον. *Μοιρητικῶς* δὲ ἡ
Αἴγυπτος διαιρεῖται εἰς 14 νομούς, λεγόμενα *μοιρι-
διοῖας*, καὶ 72 κυβερνητὰ, λεγόμενα *μοχάβζα*.

ΣΗΜ. Ἐκαστὴ μοιριδιὰ διοικεῖται ἀπὸ ἑνα *μοι-
ριστῆν* υπαγόμενον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἑσωτερι-
κῶν, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς πολλὰ *μάουζα*, ἤτοι ἐπαρ-
χίας, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων προΐσταται εἰς *μαμού-
σης*. Ἐκαστον κυβερνεῖται διοικεῖται ὑπὸ ἑνὸς *μοι-
χάβζ* υπαγόμενον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἑσωτερικῶν.
Ἐκτὸς τῶν κυβερνητῶν τῆς διώρυχου τοῦ *Σουέξ* καὶ
τῶν ὄσεων, αἱ τινες υπάγονται εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν
στρατιωτικῶν.

Πληθυσμός.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς ὅλης Αἴγυπτου
ἀνέρχεται (πογραφῆ 1921) εἰς 13387000 κατοίκους,
κατὰ θρησκείματα 11623753 εἶναι *Μουσουλμᾶνοι*,
1026107 *Χριστιανοί* ἐκ τῶν ὁποίων 856670 εἶναι
ὀρθόδοξοι, 107631 *ὁμοιοκαθολικοί*, 47465 *προτε-
στάνται*, 59681 *Ἰσραηλῆται* καὶ 14441 *διαφόρων θρη-
σκευμάτων*.

Κατ' ἐθνικότητα διαρροῦνται ὡς ἑξῆς 1251257
εἶναι Αἰγύπτιοι, 56735 Ἕλληες, 40198 Ἰταλοί,
30796 Γούρκοι, 24356 Ἀγγλοί, 21270 Γάλλοι, 157
Γερμανοί 28697 καὶ διάφοροι ἄλλοι.

ΣΗΜ. Ἐκ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ 99^ο/₁₀₀ κατοικοῦν
τὴν κοιλάδα τοῦ *Νεῖλου*, τὴν ὄσιν *Φαγιόμ* καὶ
τὴν ζώνην τῆς διώρυχου τοῦ *Σουέξ*, οἱ δὲ ὑπόλοιποι
80500 εἶναι διασκορμῆνοι εἰς τὰς ἐρήμους καὶ τὴν
χερσόνησον τοῦ *Σινᾶ*. Οὔτως ἡ ἀναλογία κατὰ τετρ.
χιλμ. ἀνέρχεται εἰς 417 κατ. Ἐκ τοῦ ἀγρυπτικῶν
πληθυσμοῦ, οἱ πλείστοι τούτων εἶναι Ἀραβες *Μου-
αμθναῖοι* (Βεβουῖνοι καὶ Φελλάχοι), τὴν μειονότητα
δὲ τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ ἀποτελοῦσιν οἱ χρι-
στιανοὶ *Κόπται*, ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων.
Ἐκτὸς ὅσων τούτων υπάρχουσι καὶ πολλοί, ὡς εἴ-
πομεν, Ἑλληες, Σύριοι καὶ Εὐρωπαῖοι.

Κλίμα, ἔδαφος, προϊόντα.—Τὸ κλίμα γενικῶς
εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρὸν, συντελοῦν σπουδαίως εἰς
τὴν μεγάλην γονιμότητα τῆς χώρας, ποικίλλει δὲ

τοῦτο ὄχι μόνον κατὰ τὰ πλάτη, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύστασιν τῶν διαφόρων μερῶν τῆς χώρας. Τὸ δέλλα καὶ ἰδίως τῆς παρῶλια, ἔνεκα τῆς γεινιάσεως τῆς θαλάσσης, τῆς ἐκτεταμένης φυτείας καὶ τῆς ἑλλείψεως γειτονικῶν ἐρήμων, εἶναι εὐκραεῖς καὶ ὑγιεινόν, ἂν καὶ ὑγρόν. Τὸ ἔδαφος ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ Νείλου εἶναι εὐφορώτατον, καὶ μάλιστα τῆς κάτω Αἰγύπτου ἔνθα σχηματίζεται τὸ πλήρες λευμῶνον δέλλα ὕπερ στείρεται δις καὶ τρις τοῦ ἔτους ἀποφῆρον πλεῖστα προϊόντα, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εἶναι ἄγονον. Προϊόντα, βόμβαξ ἄφθονος, δημητριακοὶ καρποί, ἄρτυρα, σακχαροκάλαιμον, φοίνικες, νίτρον, ἀφθονία λαχανικῶν, μεταφερομένους εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τῆς Μεσογείου, κλπ.

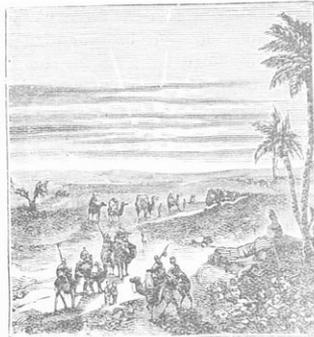
Ὄρυζά. — Ἡ ἀραβικὴ ἔρμησις εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα. Συχνότατα ἀπαντᾷ κανεῖς εἰς αὐτὴν λατομεῖα ἢ μεταλλεῖα ἐγκαταλειμμένα. Εἰς τοὺς γραιτουκίους βράχους τοῦ Ἀσσουάν οἱ Φαραῶ ἔκτισαν καὶ ἐλάευσαν τοὺς μονολίθους τῶν κολοσσῶν καὶ τοὺς ὀβελίσκους. Εἰς τὸ κέντρον τῆς κοιλάδος, ὅπου ἔκονει τὴν Κέναν καὶ τὸ Κοσίθ, εὐρίσκονται τὰ λατομεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐκόπητο τῆ *κρασίνη πέτρα* τῆς Αἰγύπτου, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ὀρασιότητά της.

Εἰς τὸ Μοζάιτιμ, μεταξὺ Καῖρον καὶ Χελωνάν, εὐρίσκονται λατομεῖα ἀδβεστολίθου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξορύχθησαν οἱ ὀγκόλιθοι τῶν μεγάλων πυραμίδων. Ἐκ δὲ τῆς παρακίτου ὄρεσσεως τῆς Ἐρυθρᾶς εἶναι λατομεῖα πορφυράτων, τὰ ὁποῖα ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες. Ἐκεῖθεν ἐξήχθη ὁ θαυμαστός κόκκινος πορφυρός, μὲ τὸν ὅποιον κατεσκευάσθησαν οἱ ναοὶ καὶ τὰ παλάτια τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπὸ τὴν Μεσόγειον ἠγεμόνων.

Εἰς τοὺς ἄμμους τῆς Οὐάδι Ἀλλιακι, νοτίως τοῦ Ἀσσουάν, ἀπαντᾷ χρυσός. Ἐπὶ τῶν φαραωνικῶν χρόνων ὑπῆρχον ἐκεῖ σπουδαῖα χρυσορυφαί, ὅπως μαρτυροῦν διάφοροι πάπυροι καὶ ἐπιγραφαί. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ Βεδουῖνοι τῆς φυλῆς Ἀμπαμπέχ, οἱ πλανώμενοι εἰς τὰ μέρη αὐτά, συλλέγουν ἀρεκτὴν ποσότητα κίρκου χρυσοῦ.

Τὸ Ἄζ, Ζαμπταράχ περιέχει εἰς τοὺς βράχους του σμαράγδους καὶ ἴουβνια. Εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς ἀκτῆς τῆς Ἐρυθρᾶς, καὶ ἰδίως πλῆστον τοῦ Σουέξ, εἰς Ἄζ, Ζέιτ, εὐρίσκονται στρώματα θείου, πηγαῖα πετρελαίου καὶ ἀποθέματα ἀσφάλτου. Σήμερον ἐνεργεῖται σπουδαῖα ἐκμεταλλεῖσις αὐτῶν. Ἡ χερσόνησος τοῦ Σινᾶ εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα σιδήρου, χαλκοῦ καὶ εἰς στρώματα τουρκουάζ, παραμένονσι ὅμως ἀνεκμεταλλεῖα δι' ἑλλείπειν μέσων μεταφορᾶς καὶ καυσίμου ἕλης.

Εἰς τὴν κοιλάδα Νίτρον ἐξορύσσεται ἄλας καὶ ἀνθρακικὴ πότισσα, χρήσιμος εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ ἰθαγενοῦς αἰώπου. Στρώματα φωσφορικᾶ ἀπαντᾶ-

Συγκομιδὴ βάμβακος ἐν Αἰγύπτῳ.

αῖν εἰς τὴν ἑσάν *Λάχλιαν*, στῆψις εἰς τὴν ἑσάν *Κίργαν* καὶ σιδήρος εἰς τὴν ἑσάν *Βαχαρίαν*. Αὐστρωχῶς ὅμως ἡ ἑλλείψις μέσων εὐόνου μεταφορᾶς δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐκμεταλλεῖσιν.

Κτηνοτροφία. — Ἐκ τῶν κατοικιδίων ζῴων ἐν Αἰγύπτῳ ἑξαίρετον μείναι εἶναι ἡ ἀγελᾶς καὶ ἡ κάμηλος. Ἡ *κάμηλος* δικαίως ὀνομάσθη τὸ πλοῖον τῆς ἐρήμου· ἀποτελεῖ δὲ ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ μοναδικὸν ὄχημα πρὸς διέλευσιν τῶν ἐρήμων. Δύναται νὰ βασιτέσῃ 400—500 χιλιόγραμμα καὶ νὰ διαγύῃ 10—12 χιλιόμετρα τὴν ἡμέραν, τρώγουσα ἄπαξ ὀλίγη σὺν τροφῇ καὶ ἀντέχουσα 3—4 ἡμέρας εἰς τὴν δίψαν. Ἡ μηχανικὴ οἰκονομία τῶν ποδῶν καὶ τοῦ πλατέος πέλιματός της τὴν βοηθοῦν πολὺ νὰ βαδίξῃ ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ὁ βόυς, ἡ ἀγελᾶς, ὁ ταύρος, ὁ μῦσχος, τὸ πρόβατον, ἡ αἰεὶ ἀναφέρονται εἰς τὰ πανάρχαια μνημεῖα καὶ εἰς τοὺς μύθους τῆς φαραωνικῆς θεογονίας. (1)

Ὁ βοῦβάλος δίδει γάλα, κρέας καὶ δέρμα, χρησιμεῖ δὲ ὡς ζωικὴ δύναμις εἰς ἀροτρίαν. Ὁ ὄνος ἐχρησίμευεν ἄρα γῆδες ὡς μοναδικὸν ὄχημα ἐντὸς τῶν μεγάλων πόλεων καὶ μεταξὺ τῶν χωρίων, ὁ λευκὸς μάλιστα ἦτο προσωριμῶς διὰ τοὺς βαθμιούχους καὶ τοὺς λατοῦς. Ὁ ἵππος ἀποτελεῖ εἶδος πολυτελείας καὶ χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς ἀμάξας. Ὁ κύνων καὶ ἡ γαλῆ ἐλατρεύθησαν εἰς πολλὰς ἐπαρχίας, δι' ἃ ἀνευρίσκονται συχνὰ μουμια τῶν ἐντὸς εἰδικῶν σαρκοφάγων.

Ἐκ τῶν μὴ κατοικιδίων καὶ ἀγρίων ζῴων ὑπάρχουσι ἡ *θαῖνα*, ὁ *θῶς*, ὁ *κάπρος*, ἡ *ἀλώπηξ*, ἡ *δορκάς*, ὁ *λύκος*, ὁ *λαγῶς*, ὁ *ἀκανθόχαιρος*, ἡ *ἰκτίς* (κοινῶς νυφτίνα), οἱ μῦς καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ὄφρων.

(1) Ἡ ἴσις ἦτις συμβολίζεται τὴν παρθένον, παρτιανὴν καὶ γόνιμον γῆν τὸ ποταμῶν, παρτιανὴν μὲ κέρματα ἀγελᾶδος Ἄξιος προσοχῆς ἦτις ὁ Ἄπτις, δίδει ἐντὸς τῆς *λοῦα Ζερα ἐλατρεύοντο κατὰ τόπους, ὁ ταύρος ὅστις ἀπῆλπε παναντιστατικῆς λατοῦς διατῶμος εἰς μεγαλοκρητὴν ναὸν ἐν Μερφιτά,*

Ἐκαστὸν τῶν ζῳῶν τούτων, ἕνεκα τῶν ἰδιότητων του συνεβόλισε καὶ μίαν θεοτήτα καὶ ἐλατρευθῆ δι' αὐτὸ εἰς ἅς πόλεις καὶ ἡ θεότης ἐξαίρετως ἐλατρευθῆ. Οἱ φοβεροὶ προκόδειλοι ἐλατρευθῆσαν εἰς τὴν προκοδειλοῦπολιν *Φαγιούμ*. Ἐκεῖ ὁ ἱερός προκόδειλος δηγματοῦ ἐντὸς λίμνης τεχνητῆς, φέρων φέλλα καὶ ἐνώτια χροσῶ, ἔνθα οἱ προσκυνηταὶ προσήρχοντο προσφέροντες εἰς αὐτὸν πλακουτῖνα.

Ἐμπορίον, βιομηχανία. — Τὸ ἔμπορίον εἶναι ἀκμαϊώτατον, ἡ δὲ βιομηχανία ὄλιγον ἀνεπτυγμένη διότι ἡ Αἴγυπτος εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργικῆ. Ἡ βιομηχανία μέχρις ἐσχάτων ἔμενε σχεδὸν ἄγνωστος, ὅπως εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, ὅχι ἕνεκεν ἐλλείψεως γαιανθρόσκων, ἀλλὰ ἐλλείψεως προνοητικῆς πρωτοβουλίας. Ὅπως δῆποτε ἡ φιλοπονία τῶν ἰθαγενῶν καὶ ὁ πεφωτισμένος πατριωτισμὸς κεφαλαιοῦχων Αἰγυπτίων εἶναι βεβαίον ὅτι ἐγκαταστάσαν μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον περίοδον βιομηχανικῆς δρασσεως ἐν τῇ χώρῃ, ἥτις προοιωνίζεται λαμπρὸν τὸ οἰκονομικὸν μέλλον τῆς Αἴγυπτου.

Εἰσαγωγικὸν ἔμπορίον 55508000 αἰγυπτιακῶν λιθῶν, **ἐξαγωγικὸν** δὲ 36356000 αἰγ. λιθῶν.

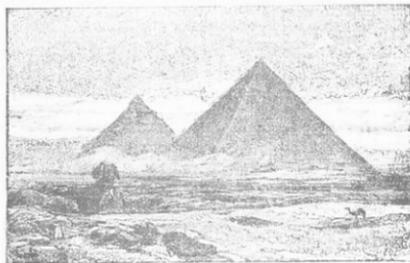
Πολίτευμα. — Ἡ Αἴγυπτος ἀνεκλήθη ὑπὸ τῆς μετ. Βρετανίας τῇ 28 Φεβρουαρίου 1922 εἰς ἀνεξάρτητον συνταγματικὸν βασιλείον. Μοναρχία κληρονομικῆ, περιελθούσα εἰς τὴν κατὰ τὸ 1811 ἰδρυθεῖσαν δυναστείαν ὑπὸ τοῦ *Μοχαμὲν Ἀλή*, πρώτου κληρονομικοῦ κωδερῆτος, καὶ ἡς ὁ ἀρχηγὸς φέρει ἡδὴ ἐπίσημος ἀπὸ τῆς 15 Μαρτίου 1922 τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, προσηγορευόμενος ἡ Ἀυτοῦ μεγαλειότης *Φουάτ ὁ Α΄*, βασιλεὺς τῆ: *Αἴγυπτου* καὶ τοῦ *Σουδάν* (βασιλεὺς φιλελεύθερος καὶ δημοκρατικός).

ΣΗΜ. Ἡ τῷ 1882 ἐκραγεῖσα στάσις τοῦ *Ἀραμλῆ* πασῶ, αἱ σφαγαὶ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ ἀνάγκη προστασίας τῆς τάξεως προδικάλεσαν τὸν κατάπλουν διεθνoῦς στόλου καὶ τὴν ἔκτοτε διατηρηθεῖσαν βρετανικὴν κατοχὴν.

Σημαία. — Ἡ Αἰγυπτιακὴ σημαία ἔχει χροῶμα πράσινον καὶ ἡ μὲν βασιλικὴ φέρει τὴν ἡμισέληνον ἐν μέσῳ μετὰ τῶν τριῶν ἀστέρων καὶ ἀριστερόθεν στέμματα, ἡ δὲ *ἐθνικὴ* καὶ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς ὁμοία μὲ τὴν βασιλικήν, φέρουσα ὅμως εἰς τὴν θέσιν τοῦ στέμματος δύο ἕξαι χασί. Ἡ ναυτικὴ σημαία εἶναι ὁμοία μὲ τὴν βασιλικήν, φέρει ὅμως ἀντὶ στέμματος μίαν ἄγκυραν.

Ἡ **συγκοινωνία** ἐπίσης ἐλάχιστα εἶναι ἀνεπτυγμένη· σιδηρὰ δὲ γραμμαὶ ὑπάρχουσι μόνον εἰς τὰς παρὰ τὸν Νεῖλον χώρας, καίτοι ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς τῆς χώρας πολλὰ καὶ μεγάλα συντελέσθησαν ἔργα συγκοινωνίας καὶ δρασσεως. Σιδηρόδρομοι τοῦ κράτους 3102 χλμ. σιδηρόδρομοι ἰδιωτικαὶ 1306 χιλόμετρα.

Προῦπολογισμὸς. — Ἐσοδα μὲν (1921 — 22)

Πυραμίδες Αἴγυπτου.

36882000, (1922 — 23) 33630000 αἰγυπτιακῶν λιθῶν, ἔσοδα δὲ ἴσον ποσόν. Τὸ δὲ δημοτικὸν χρέος ἀνέρχεται εἰς 92971740 λίρας στερελίας περίου.

Στρατός. — Ὁ μὲν ἰθαγενὴ στρατὸς ἀνέρχεται εἰς 30000 ἄνδρας, ὁ δὲ ἀγγλικὸς εἰς 3000 περίου.

Ἐπιστοιότερα πόλεις εἶναι, εἰς μὲν τὴν ἄνω Αἴγυπτον ἡ *Σιούτ* (51431 κ.), ἐπὶ τοῦ Νεῖλου, κέντρον καρβαβιῶν, τὸ *Ἀσσοῦν*, ἐπὶ τοῦ Νεῖλου· πρὸς Β. ταύτης κείνται τὰ θαυμαστά ἔρεψια τῶν ἑκατομυλίων Θηβῶν. Εἰς τὴν ἄνω Αἴγυπτον ἀνήκουσι καὶ αἱ διοικήσεις τῆς *Λογγάρας* καὶ τῆς *Σουαίμ*.

Εἰς τὴν μέσῃ Αἴγυπτον πόλεις εἶναι τὸ *Κάιρον* 790939 κ.), πρωτ. τῆς Αἴγυπτου, ἐπὶ τοῦ Νεῖλου, καθέδρα τοῦ κεδίβου καὶ τοῦ Ἀγγίλου ἄριστοῦ, πόλις ὀρεινοτάτη καὶ τὸ εὐρωπαϊκὸν τιμήμα ἰδίως, ἔχουσα παντοειδῆ λαμπρὰ μουσεῖα, ἀραβικὸν πανεπιστήμιον, πλουσιώτατον ζωολογικὸν κήπον καὶ λαμπρὰ ἀνάκτορα. Εἶναι τὸ κέντρον τῶν σιδηροδρόμων τῆς Αἴγυπτου. Ἐν Καίρῳ ὑπάρχουσι πολλοὶ καὶ μεγάλοι ναοὶ καὶ διάφορα ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἅτινα ὁσημέραι, χάρις εἰς τὴν γενναιοφροῖαν καὶ φιλομουσίαν καὶ τὸν ἔνθερον πατριωτισμὸν τῶν ἐκεῖ οἰκούντων Ἑλλήνων, ὀργανοῦνται ἐπὶ τὸ τελειότερον ἢ ἄσκειτὴ σχολὴ τῆς ἑλλ. κοινότητος προκοδοθηθεῖσα γενναίως τελευταίων ὑπὸ τοῦ *Εὐνάκη* καὶ *Συνλ. Μαυροσάκη* ἡ *Ἀρκετίου*, γυμνάσιον ἰδρυθέν ὑπὸ τῶν ἐκ Σύρου ἀδελφῶν Ἀθαν. καὶ Γεωργίου Ἀμπετ καὶ προκοδοθηθεῖσα ὑπ' αὐτῶν διὰ σημαντικῆς κτηματικῆς περιουσίας, τὸ *Ἀχιλλοπούλειον* παρθεναγωγεῖον, τὰ *Μελαγχροῖναια* καὶ πολλὰ ἰδιωτικά. Πρὸς τὰ ΝΑ. ταύτης κείνται τὰ ἔρημια τῶν αρχαίων πόλεων *Μέμφιδος* καὶ *Πιουσιόλεως*. Πλησίον δὲ τούτων ὑφύονται λαμπρὰ μνημεῖα, αἱ ὀνομασταὶ πυραμίδες, τῶν ὁποίων μεγαλυτέρα εἶναι ἡ τοῦ *Νέφτος* (ὑψους 150 μέτρων).

Εἰς δὲ τὴν κάτω Αἴγυπτον ἡ *Ἀλεξάνδρεια* (444617 κ.), ὁ μεγαλύτερος ἔμπορικὸς λιμὴν τῆς Αἴγυπτου, ἔχων πρὸ τῆς δυτικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς τὴν νήσον *Φάρον*, ἐφ' ἧς ἐγείρεται φάρος 65 μέτρων ὕψους

χορησιμότητας εις τούς ναυτιλομένους, πόλεις κτισθείσα υπό τού μεγάλου 'Αλεξάνδρου επί τών εκβυλίων τού Νείλου και τής Μαριαώτιδος λίμνης και άκμάσασα επί τών διαδόχων αυτού *Πτολεμαίων*, γενομένη δέ κατά τήν εποχήν εκείνην τό κέντρον τών επιστημών. 'Εν αὐτῇ ὑπῆρξεν ἡ ὀνομαστή *βιβλιοθήκη* τῆς 'Αλεξανδρείας· νῦν εἶναι καθέδρα τού ὀρθοδόξου πατριάρχου 'Αλεξανδρείας και πάσης Αἰγύπτου, ἔχουσα ἑλληνικόν γυμνάσιον και πολλά ἄλλα ἑλληνικά καθιδρύματα. Κατοικεῖται δέ ὑπό πολλῶν 'Ελλήνων και ἑνοῦται σιδηροδρομικῶς μετά τού Καίρου και τού Σουέξ. *Ροσέτη* (25000 κ.) και *Λαμύετη*, (30984) πόλεις παρὰ τὰ ἀνατολικά στόμα τού Νείλου, λιμένες ἑμπορικοί. *Τάντα* (41195 κ.), πόλις μεσόγειος, κέντρον τών σιδηροδρόμων. *Μανσούρα* (49238 κ.), ἐπὶ τού Νείλου. *Ζαγασίκιον* (41741 κ.), *Γομαήλια*, *πῶτε* Σαῖδ (91090 κ.), εἰς τήν Μεσόγειον θάλασσαν, ὁλόθεν ἔχει τήν ἀρχήν αὐτῆς ἡ μεγάλης διώρυξ τού Σουέξ. *Σουέξ* (31000 κ.), πόλις μετά λαμπροῦ λιμένος πρὸς τήν Ἐρυθράν θάλασσαν, ἐνθα καταλήγει ἡ διώρυξ.

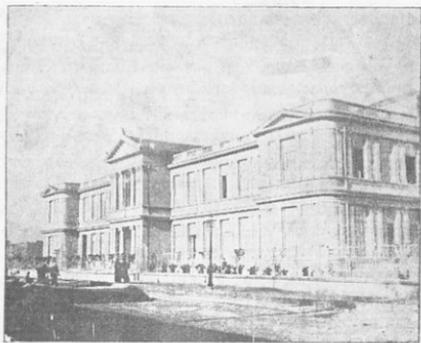
Ὄσσεις.—Ἡ Α. Αἴγυπτος γέμει ὄσσεων, ὡν ἀξιολογώτεραι εἶναι ἡ ὄσσις *Σινά*, ἐν ἡ κατὰ τήν ἀρχαιότητα εὐρίσκετο τό περιώνυμον μαυτίον τού *Ἀμμοῦτος Λιός*, τό ὅποιον ἐπισκέφθη ὁ Μ. 'Αλέξανδρος. Ἔτεροι ὄσσεις εἶναι ἡ *Βαχαρία*, ἡ *Φαροφρά*, ἡ *Αἰάκλια*, ἡ *Πάργα* και πολλά ἄλλα.

Εἰς τήν Αἴγυπτον ἀνήκει και ἡ χερσόνησος τού Σινά, ἐφ' ἡ: ὑπόκειται τό *Θεοβάσιον* ὄρος *Σινά*, ὑπό τούς πρόποδας τού ὁποίου ὑἄρχετο τό μοναστήριον τῆς *ἀγ. Αἰκατερίνης*, κτισθὲν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ και διοικουόμενον ὑπό ἀρχιεπισκόπου.

ΣΗΜ. Σύντορον ἱστορία τῆς ἑλλ. ἐκπαιδεύσεως ἐν Αἰγύπτῳ και ἰδίῃ ἐν 'Αλεξανδρείῃ. Ἡ πόλις 'Αλεξάνδρεια εὐμοίρει πολλῶν και καλῶν ἐκπαιδευτηρίων. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετητίδας, αἱ ἑκατοντάδες τῶν ἑλληνοταίων, ἀφορτῶν τῶν φύλων, ὅσοι ἀπεφοίτησαν ἀπ' αὐτῶν ἔχθι μόνον ἀπέκομιαν ἐγκυκλοπαιδικὰς γνώσεις ὄχι και ἐπιστήμης, ἀλλά και κατὰ τό πρόσημον και τό ῥῆος διεκρίθησαν. Πλείστοι ὄσοι ἠδωκόθησαν εἰς τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμης, τό ἐμπόριον, τὰς ὄψεις τέχνης, τὸν ἐγγενῆ ἀθλητισμὸν και ἐπεδείχθησαν εἰς πάσαν ἐκδήλωσιν τού ἀγαθοῦ, εἴτε κατὰ περιετταίεως ἑθνικῶς εἴτε εἰς ἀνάγκας κοινωνικῶς, ἑλληνοαρκεταίτοι.

Μῆ λησμονοῦντες τήν γαυλοῦσασαν αὐτοῦς κοινότητα, ἔξεδηλώσαν πάντοτε ἐθνώφωνα τήν μνήμην πρὸς τούς διδασκάλους τῶν, δειγμα τοῦτο εἰρηστίας τού και ψυχῆς.

Φαίνεται βέβαιον, ὅτι μέχρι τού 1840 τό μόνον ἑλληνικόν σχολεῖον ἐν 'Αλεξανδρείῃ ἦτο πενήτην ἱεραικῶν διδασκλήριον, λειτουργῶν ἀνάκλιθεν ἐνός τῆς μονῆς τού ἁγίου Σάββα ἐνφ εἰς τό Κάιον μακρὰ σχολή τῆς Ὑλαπινῆς.· Τότε δύο ἀδελφοί ἐξ Μετοβίου, ὁ Θεόδ. και ὁ Μιχαὴλ Τσιτσίκας, ἀπολαύοντες μεγάλῃς τιμῆς παρὰ τό Μοχαμέτ' Ἀλή, προσέστησαν τῆς ἐπιστημικῆς ἀναδιομορφώσεως. Τὸν Μιχαὴλ ἐξῆ- τῆσε δέ ἐπιστολῆς τῶν πρὸς τὸν Ὅθωνα ὡς πρῶτον γεννιὸν πρὸσέον ὁ Μοχαμέτ' Ἀλής. Ὑπὸ τήν προεδρίαν λοιπὸν τού πρῶτου ἡ ἑλληνικὴ κοινότης ἐπέβη ὑπὸ τό ὄνομα *ἀνεξαρτησίας τῶν συνδρομητῶν*,· τῆ δέ 1843 ὑπὸ τήν προ-

Δημοτικὴ σχολὴ Γ. Ζεβουδάκης
(φιλοξενούσα τὸ 'Αβερῶφρειον γυμνάσιον και τὸ ἀνώτερον 'Αβερῶφρειον παρθεναγωγεῖον).

δρίαν τού δευτέρου ἰδρυθῆ τὸ *εργολεῖον τῶν Γραικῶν*. Ἐξοίτοι ἡ ἱεραικὴ ἀκρονοία και ἡ παιδεία προήχθη, ὅστε τῆ 1851 λειτουργεῖ ἡ *Τσιτσικαία σχολή*. Κατόπιν ἐκείνου πολλοὶ ὁμοίως μὲ ποσὰ γενναία και ἔργον ἔργον ἐτόνησαν τήν ἐκπαιδευτικὴν και ἠλιόφρονον δράσιν τῆς κοινοτήτος. Ὅσοι τῆ 1889 ὁ Γεώργ. 'Αβέρῶφ ἴδρυσε τὰ μετρώφωνα αὐτοῦ *γυμνάσιον* και *παρθεναγωγεῖον*, κατόπιν διὸ ὁ Κωνστ. Σαββῆγιος τήν ἐν Σάτιον ἱεραικῶν *ἐπαγγελματικὴν σχολήν*, και ὁ Γ. Ζεβουδάκης τὰς δύο δημοτικάς. Ἐν Ἰερουσάλημ και Γαλιλίῳ λειτουργοῦσι *δημοτ. σχολαί*, ὡς τὸ *Κοκκινάγειον* παρθεναγωγεῖον και ἡ *Πρατικῶν* σχολῆ ἀφορτῶν ἐν Ἰερουσάλημ και παραρτήματα τῆς ἐν 'Αλεξανδρείῃ κοινοτήτος ἐν Γαλιλίῳ (σταθμὸς Τσαναζή).

Ὅσον τὸν κοινοτικὸν ἐκπαιδευτικὸν διευθυντῆς εἶναι ἀπὸ μακρῶν ἔτιος ὁ Παλαιόλογος Γεωργίου, ἐν δὲ ἀναμφισβήτητος ὀφείλεται πολὺ τῆς παντοίας ἐνταρπειῆς τού ἐκπαιδευτικοῦ θεσμοῦ ἐν 'Αλεξανδρείῃ.

Εἰς τήν λαμπράν αὐτὴν ἐκπαιδευτικὴν δράσιν πρῆπει μετά τιμῆς νά προστεθῶν αἱ δύο νυκτεριναὶ σχολαί και τό ἀστυλιον τῶν ὁφραῶν, ἴδρυμα τού ἑξαίρετου συλλόγου *«Ἰασιζῶν—Ἀριόνος»*, ἡ νυκτερινὴ σχολὴ τῆς *«ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν»*. Τὸ *Κυριακῶν* σχολεῖον τῶν *ἐργατιῶν* καθὼς και τὶνα ἰδιωτικὰ λίκια λὶαν ἀξιώλογα.

(Τὰ ἀνώτερον ἠρανίσθημεν ἐκ τῆς λαμπρῆς γεωγραφίας τῆς Αἰγύπτου τῆς συγγραφεύσεως ὑπὸ τού κ. Γ. Α. Ἀρβανταζή, ἐργατικὸν μέλος πολλῶν γεωγραφ. ἑταιρειῶν.)

Ἱστορικὴ ἀπομνησικὴς τῆς Αἰγύπτου—Ἡ Αἴγυπτος ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων ὑπὸ τούς ἀρχαιωτάτους αὐτῆς βασιλεῖς (Φαραῶν) ἦτο ἡ ἐστία τῶν φώτων και τού πολιτισμοῦ, ἀνευθὺν λείψανον τῶν ὁποίων εἶναι τὰ μέγιστον ὁμηρον σφῶμενα ἔρεπτα τῶν ἀρχαίων πόλεων, οἱ ναοὶ και αἱ πυραμίδες. Ἡ ἐποχὴ αὐτῆ διετηρήθη μέχρι τού 535 π.Χ., ὅτε ἡ χώρα περιήλθεν ὑπὸ τήν κυριαρχίαν τῶν Περσῶν, ἀφ' ὧν ἠλευθερώθη ὑπὸ τού μεγάλου 'Αλεξάνδρου διετελέσθη δέ ἐπὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν διαδόχων αὐτοῦ Πτολεμαίων μέχρι τού 30 π.Χ., ὅτε ἐγένετο ἐπαρχία ρωμαϊκῆ. Μετέπειτα τῆ 610 μ.Χ. κατεκτήθη διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων και τῶν Τούρκων και τῆ 1811 ἐπαρτήθη ἡγεμονία ἰσλαμικῆς ἐκ τῶν σουλτάνων διετελέσθη δέ τριακτὴ μέχρι τού 1882 ὅτε κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ἀγγλοὶ συνεπεί τῶν σφαγῶν τῆς 'Αλεξανδρείας και ὑπὸ τήν ἐπιβλήσαν αὐτῶν κυβερνῶν ὁ ἀντιπαιδείας αὐτῆς (καθιέρωθ), ὅσοι, ὡς εἴπομεν, ἀνεκνήρωθη τελευταίον βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Φουάδ ὁ Α'*.

Συμπληρωματικά γνώσεις.—Καθ' ἕκαστον θέρος ἀπὸ Μαΐου μέχρι Νοεμβρίου παρατηρεῖται ὅτι ὁ Νεῖλος ὑψίσταται ὀημαντικῶν ἀΐξεσιν (ὕψωσιν) τῶν ὑδάτων του. Οὗτος ἐκχαλίζει καὶ πλημμυρεῖ ὁλόκληρον τὴν κοιλάδα αὐτοῦ ἐπὶ ἐπιφανείας πολλῶν χιλιόμετρων, μεταφέρων οὕτως ἐπὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ κειμένων ἑδαφῶν ἰλὸν γονιμοποιῶσαν ἀφθόσως αὐτά. Ἄλλ' αἱ ἐπανειλημμένα μεγάλα αὐτὰ πλήμμυρα προξενοῦσιν ἐνίοτε καὶ σημαντικὰς ζημίας. Πλήν τούτου ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου τὰ ὕδατα τοῦ Νεῖλου κατέρχονται. Χάρην λοιπὸν περισυλλογῆς τῶν ὑδάτων κατεσκευασάν δεξαμενὰς ἢ ὑδατοφράκτας, οὗτινες συγκρατοῦσι τὰ ὕδατα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὑψώσεως αὐτῶν διὰ νὰ διοχετεύωσι ταῦτα ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὴν περιόδον τῆς ξηρασίας.

Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχον ἕκαστος ἔγκυατοῖσιν χάριν τοῦ σκοποῦ τούτου δεξαμενὴν κενανέζουσαν τὴν διανεμομένην ποσότητα τῶν ὑδάτων τοῦ Νεῖλου, καὶ ὡς τοιαυτὴ ἦτο ἡ περιφωρὸς λίμνη *Μέρις*. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν οἱ Ἄγγλοι κατεσκευάσαν εἰς Ἰσοσοῦν ἓνα ἀπέραντον ὑδατοφράκτην, ὅστις προσφέρει σπουδαιοτάτας ὀηρησίας εἰς τὴν γεωργίαν. Χάρης εἰς τοῦτον ἀρδεύονται τὰ ἐδάφη ἕκείνα, ἅτινα ἔχουσιν ἀνάγκην, αἱ πλήμμυρα δὲ αὐτὰ δὲν διαρκοῦσι παρά τὸν ἀναγκαζοῦντα εἰς τὴν καλλιέργειαν χρόνον. Ἐπίσης οἱ Ἄγγλοι ἐγκατέστησαν ἐντὸς τοῦ δέλτα μέγα δίκτυον ἀρδευτικῶν δωρῶν ἀποκαταστήσαντες αὐτὸ μίαν τῶν πλουσιωτέων χορῶν τοῦ κόμου εἰς δημογριακοῦς καρπούς, ὄρυζαν, βάμβακα καὶ σαχνοκάλαμον.

Η ΝΟΥΒΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΓΛΟΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΣΟΥΔΑΝ ἔχουσιν ἐμβαδὸν 1980000 τετρ. χιλιόμετρ. καὶ πληθυσμὸν 11 ἑκατομ. κατοίκων.

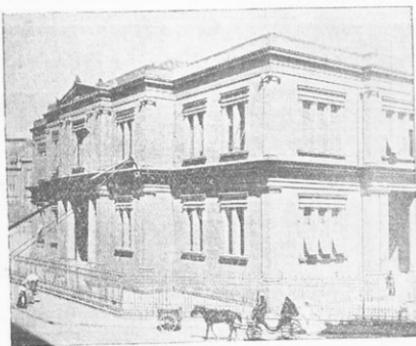
Κυριώτερα πόλεις εἶναι τὸ *Χαρὸυμ* (50000 κ.), ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ κνανοῦ καὶ τοῦ λευκοῦ Νεῖλου· ἐν αὐτῷ τὸ 1884 ἐφρονεῦθ' ὁ διάσημος Ἄγγλος στρατηγὸς Γόρδων. Ὀθαδὶ *Κάιφα* (112300 κ.), *Κασσάλα* (46000 κ.) καὶ *Σενάαδ*, πόλεις ἐπὶ τοῦ κνανοῦ Νεῖλου.

Ἰστορικὸν τῆς χώρας.— Αἱ δύο αὗται χώραι, κείμενα ἐκατέρωθεν τοῦ Νεῖλου, εἶναι ἀπεπλόδες καὶ ἐναεχοῦ ἐρημοί. Αἱ χώραι αὗται ἀπέπλυν ἄλλοτε τὸ κράτος τοῦ Μιθριδῆ, ἄρχηγου τῶν Ἰθαγενῶν πληθυσμῶν, καὶ κατεκτήθησαν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου κατὰ δὲ τὸ 1882 αὗται περιήλθον πάλιν εἰς κατοχὴν τῶν Ἰθαγενῶν καὶ κατὰ τὸ 1898 κατεκτήθησαν ἐπὶ τοῦ ἀγγλοαἰγυπτιακοῦ στρατοῦ καὶ ἠνώθησαν πάλιν μετὰ τῆς Αἰγύπτου.

Η ΕΡΥΘΡΑΙΑ.— Ἀποικία ἰταλικὴ ἀπὸ τοῦ 1885, διήκουσα κατὰ μῆκος τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἔχει ἐμβαδὸν 145700 τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 402793 κατοίκων.

Πόλεις ἔχει τὴν *Μασάραν* (12645 κ.), παράλιον, τὴν *Ἀσιμάραν* (22645 κ.) κλπ. (1)

(1) Ἡ Ἐρυθραία χρησιμοποιεῖται ὡς πολεμικὴ σκοπὴ τῆς τάλιας, ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσει ἂν καὶ ἡ εἰσὸς ἐν ἀπὸ

Ἀβερῶφρεια δημοτικὰ σχολαῖ· ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

(Πόρι—Σαῦδ καὶ Σουδῆ) ὡς καὶ ἡ πρὸς τὸν Ἰνδιὸν ἕξοδος φιλοδοξοῦνται δι' ἰσχυροῦσιν καὶ ἀκαταβλήτων ἀμεντιζῶν (Ἄδεν) Βρετανικοῦ κλιτοῦν βίαιου.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΤΗΣΕΙΣ.—Οἱ Γάλλοι κατέχουσι παρὰ τὸν πορθμὸν *Βασιλ Μανδὲρ* τὴν Ὀβόκηρ, πλόλιν παράλιον (Σομάλης) σταθμὸν καὶ γυανθῶρακα-ποθήκηρ τῶν ἐξ Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς πλεόντων ἀτμοπλοίων. Τὸ *Τομποντί* (14000 κ.), κείμενον εἰς τὸ μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Ἄδεν, ἔχει ἀσφαλιέστατον λιμένα καὶ εἶναι γαλλικὸς στρατιωτικὸς σταθμὸς καὶ ἀφετηρία τοῦ μεγάλου σιδηροδρόμου μῆκους 783 χιλμ. τοῦ κατευθυνομένου διὰ *Χαράρ* εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀβησσυνίας Ἄδδης Ἀματέμα—τὸ Νέον Ἄνθος ἐκ Τομποντί ἀναχωροῦσι τὰ παραβάνια διὰ τὴν Ἀβησσυνίαν καὶ τὸ ἑσωτερικὸν ἐν γέ-νει τῆς χώρας καὶ διὰ τὴν Σομάληρ.

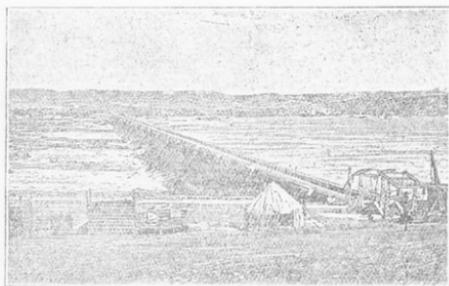
Οἱ Ἄγγλοι κατέχουσι τὴν *Ζέιλαν*, τὴν *Βερβέραν* καὶ ὅλην τὴν μέχρι σκεδὸν τοῦ *Γουαρδαφονίου* ἀκρωτηρίου παραλίαν.

Ἡ ΑΒΗΣΣΥΝΙΑ (*Αἰθιοπία*) ἔχει ἐμβαδὸν 1120400 τετραγ. χιλιόμετρ. καὶ πληθυσμὸν κναινόμενον ἀπὸ 8—12 ἑκατομ. κατοίκων.

Ἐδαφος καὶ προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι κατὰ τὸν πλεῖστον ὀρεινὸν, διαρρέεται δὲ ὑπὸ πολλῶν μεγάλων τοῦ Νεῖλου παραποτάμων, οὗτινες καθιστοῦσι τὸ ἔδαφος αὐτῆς εὐφρόνη καὶ κατάρτυον, εἰς δὲ τὰ ὀρεινὰ αὐτῆς μέρη εὐρίσκονται ἀπέραντοι λιμῶνες καὶ ἀμπελώνες, ἐξ ὧν ἔχει καὶ ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν. Παράγει δὲ καφῆν, κηρὸν, λίβανον ἑλεφαντοστοῦν, δέρματα, ἔβρον, σάνταλον, καουτσούκ, τέιον, μόσχον καὶ πτερά στρουθοκαμήλων, ἔχει δὲ καὶ πλοῖσιν μεταλλεῖα χρυσοῦ.

Διαφρεῖται δὲ διοικητικῶς εἰς τρία μεγάλα τμήματα, 1) τὴν *Τιγγητίαν*, 2) τὴν *Ἀχιμάραν* καὶ 3) τὴν *Χόαν ἢ Σόαν*.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία.—Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι χριστιανοὶ (μονοφυσίται), ἀνήκοιτες εἰς τὴν κωνκα-

ΤΟ ΜΕΓΑ ΔΙΑΦΡΑΜΑ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΑΣΣΟΓΑΝ

Διὰ τὰ κανόνιστον τὴν ποσότητα τῶν ὕδατων τοῦ Νείλου, δευρὶς ἄλλοις μὲν πλημμυρεῖ, ἄλλοτε δὲ ἐν ἑπαρκείᾳ εἰς τὴν ἔρδουσαν τὸν κελῶδον του, οἱ Ἄγγλοι κατασκευάσαν εἰς ΑΣΣΟΓΑΝ μέγαν λαθόκλιτον φράκτικον, δευρὶς φράσσει ἐπιπέδῳ τὸν βόθρον τοῦ Νείλου. Ὁ φράκτικὸς οὗτος ἐγκαποθεθεῖ (ἐπινοήθη) μεγίστην ποσότητα ὕδατος, ἥτις χρησιμεύει εἰς τὸν κελῶδον τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ Φεβρουαρίου—Μαΐου, ἐξελ. κατὰ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὅποιον ἀλλογεσταθῶν πολλὰ τὰ ὕδατα τοῦτου, σημαντικὴν ποσότητα ὕδατος. Πίνεται δὲ ἕνα σάββατον ἀπὸ ἐξήθη εἰσέει ἡ χρησιμότης τοῦ φράκτικου διὰ τῆς βεβαίωσης τῶν ταχυῶν αὐτοῦ κατὰ 22 μέτρα. Ἡ πρόθεσις ὅμοιος αὐτῆ, ἐργασίᾳ ὑπολογίζεται, ὅτι θέσ. στοιχεῖον ὑπὲρ τὰ ἑξ ἑκατομύρια φράκτικα, ἢ ἐξηπατάσει δὲ ἐν τούτοις ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν καλλιεργηθῆσαν γῆων τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου ἐκ τῆς ὑπὲρ παραγωγῆς ἄξιον τοῦλάχιστον ἐνὸς ἑκατομυρίου φράκτικων. Ἀνὰ ἄλλοις φράκτικα κατασκευάσθησαν εἰς τὸ Ἀσσογαν καὶ ἐπὶ τῆς κρηλῆς τοῦ δέλτα πλησίον τοῦ Κάιρου.

οἶαν φυλὴν καὶ ἔχουσι χροῶμα καστανόχρου. Οἱ Αἰθίοπες κατηγήθησαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν κατὰ τὴν 4ον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἐλλήμου *Φρομμοντιῶν*.

Πολίτευμα.—Τὸ πολίτευμα εἶναι μοναρχία ἀπόλυτος ὑπὸ αὐτοκράτορα (*γεροῖς*), (=βασιλεὺς τῶν βασιλείων) ὑφ' ὃν ὑπάγονται καὶ διάφοροι ἡγεμόνες καὶ ἀρχηγοὶ μικροτέρων γεγονικῶν κρατιδίων.

Πόλεις.—Ἀδδὲ *Ἀβάβα* 50000 κάτ.), πρωτ. καὶ καθέδρα τοῦ αὐτοκράτορος. *Χαρά* (50000 κάτοικοι), *Ἀββά* καὶ *Ἀζούμ*, παλαιὰ πρωτεύουσαι, ἔνθα σφραγίζονται οἱ αὐτοκράτορες τῆς Αἰθιοπίας. Ἀδδία καὶ *Ἀγγολβέρη* (15000 κ.), πόλεις μικραί.

Πρὸς Ν. τῆς Ἀβησσινίας ἐκτείνεται χώρα, κατοικουμένη ὑπὸ λαοῦ πολεμικοῦ, τῶν *Γαλαίων*.

Ἡ ΣΑΧΑΡΑ ἔχει ἐμβαδὸν 8130000 τετραγ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 4 ἑκατομ. κατ.

Τὸ *Κλίμα* τῆς Σαχάρας εἶναι ξηρότατον, ἡ δὲ θερμότης τὴν μὲν ἡμέραν ἀφόρητος, τὴν δὲ νύκτα ἐνίοτε τὸ ψυχρὸν υπερβολικόν. Ἡ ἀπέρουσι καὶ ἀγνήναι αὐτῆ ἔκτασις, ἀποτελοῦσα τὴν μεγαλυτέραν ἔρημον τῆς γῆς, ἐκτείνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. ἐν τῇ Β. Ἀφρικῇ καὶ δὲν εἶναι, ὡς ἄλλοτε ἐπιστεῦτο, *βυθὸς ἀποξηρανθείσης θαλάσσης*, διότι ἡ ἀμφοδὴς ἔκτασις αὐτῆς μόλις κατέχει τὸ $1/10$ τῆς ὀλικῆς αὐτῆς ἐπιφανείας. Αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς προπλίπτουσαι διάθεροι μοὶ ἡλιακοὶ ἀκτίνες, ἡ ὀρώσις καὶ ὁ ἔνεκα τῆς νυκτερινῆς ἀκτινοβολίας τῆς θερμότητος, τοῦ ἔδαφου,

παγετὸς ἀποσυνέθεσαν τὰ διάφορα πετρώματα καὶ μετέβαλλον ταῦτα εἰς λεπτὴν ἄμμον καὶ μικροὺς κροκάλας (*χαλίαις*) ὑπὸ ταύτας ὁμοῦς εὐκρεταῖς ἔδαφος στερεῖται.

Ἡ ἔρημος *Σαχάρα* δὲν στερεῖται παντελῶς βλαστήσεως. Ἔχει καὶ αὐτῆ, ὡς καὶ ἄλλη τῆς γῆς χώρα, τὰ ὀροπέδια, τὰς κοιλάδας καὶ τοὺς ποταμοὺς αὐτῆς τὸν ὅποιον ἡ κοίτη συνηθέστατα εἶναι ξηρά.

Ἡ *Σαχάρα* ἀποτελεῖ ἐν συνόλῳ ὀροπέδιον ὕψους 300 περίπου μέτρον ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, διασχίζεται δὲ *διαγωνίως* σχεδὸν ὑπὸ ἑπιπέδον τῶν *Βεοβερικῶν* ὀρέων, ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ *Μαρόκου* καὶ τῆς *Ἀλγερίας*. Τὸ κέντρον τοῦ ὀροπέδιου κατέχουσι τὰ γροικτικὰ ὄρη τῆς Ἀγαγγήσης *Ταῦμος* καὶ *Τάρος*, ἔχοντα κορυφὰς ἀπὸ 2000—3000 μ. καὶ καλιπτόμενα ἐνίοτε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος ὑπὸ χιόνου.

Τὸ ὄδον ἐν τῇ *Σαχάρα* εἶναι ἐλάχιστον. Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν, τὰ ὅποια φαίνεται δεῖ ἄλλοτε ἀφθονῶς ἔπιπτον ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐσχημάτιζον τοὺς ἦδη ἀποξηρανθέντας ποταμοὺς, σήμερον ἐξέλιπον μὴ κυκλοῦσας βροχίτις (ἐνίοτε ἐλαχίστης) ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης.

Κάτωθεν τῆς κοίτης τῶν ἀποξηρανθέντων ποταμῶν ὅσει ὑπογεῖται ὕδωρ, τὸ ὅποιον διὰ τεχνικῶν φρεατῶν ἐξάγεται καὶ διατηρεῖ τὰς ἐπὶ τῆς ἐρήμου ταύτης ἐγκατεσπαρμένας ὄσεις. Ἐν τῇ *Σαχάρα* ὑπάρχουσι καὶ βοσκήσιμοι γαῖαι, ἔνθα διατίθεται *πολίμη*, *κίμηλοι* καὶ ἄντιλόπαι.

Ὁ πνέων ὑπέρθεμος ἄνεμος εἰς τὴν ἔρημον ταύτην *σινδὸν* ἢ *χαμιν* ὑφ' ὃν νέφη ἄμμου πυκνότερα καὶ μετακινεῖ ταῦτα σχηματίζων παμμειγστους σωρούς, ἐνίοτε δὲ μεταφέρει τὰ ἀμμώδη ταῦτα νέφη μέχρι τῶν Δ. παραλίων τῶν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ σχηματίζει ἐκεῖ ἀκτὰς ὑψηλάς.

Οἱ κάτοικοι τῆς *Σαχάρας* ἀνέροχονται εἰς 3—4 ἑκατ., ἔξ ὧν ἄλλοι μὲν ἔχουσι νόμιμον κατοικίαν, ζῶντες εἰς τὰς ἐκτεταμένας ὄσεις καὶ καλλιεργούντες ταύτας, ἄλλοι δὲ εἶναι νομάδες, διάγοντες βίον ληστορικὸν καὶ ληστεύοντες τὰ διὰ τῆς ἐρήμου διερχόμενα καραβάνια.

Καὶ οἱ μὲν πρότεροι λέγονται *Μοζαβίται*, οἱ δὲ δεύροι *Τουαρόγοι*, ζῶντες εἰς τὴν ὁμόσημον ἔρημον.

Ὀάσεις.—Σημαντικώτεραι ὄσεις εἶναι ἡ *Τονία*, ἔχουσα πρωτεύουσαν τὴν *Ἰνσάλιην*, ἡ *Βίβια*, ἡ *Καουάση* καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότεροι (1).

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΣΟΥΔΑΝ ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν ὄρων τοῦ ποταμοῦ *Σενεγάλη* καὶ τοῦ ἄνω καὶ μέσου *Νίγηρος*.

(1) Τὸ $1/4$ τῆς ὀλικῆς ἐπιφανείας τῆς *Σαχάρας* κυρίως τὸ ΒΑ. διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Γαλλίας.

Παραλία Γαλλικής Γουινέας.

Κλίμα, κάτοικοι — Η χώρα του γαλλικού Σουδάν είναι θερμή και υψοσώδης και κατοικείται υπό Αιθίοπων, των πλειόνων όντων Μσομεθανών.

Πόλεις. — Το Τιμποκτουό, το Σεγού και η Καίη, επί του Σενεγάλη ποταμού ή τελευταία αυτή πόλις είναι το τέμα της επί του Σενεγάλη ποταμοπολίας.

Είς το γαλλικόν Σουδάν περιλαμβάνονται και μικρά τινα αθιοπικά βασίλεια, διατελούντα πάντα υπό την προστασίαν και την ισχύν της Γαλλίας. Τα σπουδαιότερα τούτων είναι το Τόμπο, του Μόσι, του Γούρμα και τινα άλλα μικρότερα.

Το κεντρικόν Σουδάν. — Εκτείνεται από του γαλλικού Σουδάν και του Νίγηρος ποταμού προς Α. μέχρι του ανατολικού ή αιγυπτιακού Σουδάν προς Α., διαρρέεται δέ υπό πολλών ποταμών, οίτινες καθίστασι εύφορον το έδαφος αυτού, και έχει πολλές λίμνας, σημαντικότερα τών οποίων είναι ή πλήρης νησιδών Τσάδα. Έπ' αυτούς πίπτουσι άνθρωποι αί περιοδικά βροχαί, αίτινες αυξάνουσι την εύφορίαν του εδάφους.

Διαίσεις. — Το κεντρικόν Σουδάν διαίρεται εις κρατίδια, κατοικούμενα υπό λαού μικρός εξ Αράβων και Νιγηριτών και διοικούμενα απολυταρχικώς. ΣΗΜ. Οί Σουδανοί είναι και δεξιοί χρυσοσχοί έχουσι την τέχνην να σύρωσι τόν χρυσόν εις σύματα λεπτότατα.

Τά σημαντικότερα τών κρατών είναι τά εξής:

1) Το Σοκότον (4 1/2 εκατομ. κάτ.) μετά τών υποτελών χωρών Νονπέ, Αδαμούα και Ταρδώ. Είναι ή πλουσιότερα χώρα του κεντρικού Σουδάν. Πόλεις δέ έχει την Σοκότον και την Γάρδον.

2) Το Βορνού 5 εκατ. κάτ.) μετά πολλών υποτελών χωρών, πρωτ. έχον την Κούκον (50000 κ.) παρά την λίμνην Τσάδα.

3) Το Βαδά (2500000 κ.) προς Α. της Τσάδας μετά πολλών υποτελών χωρών (Κανέμ, Βαγίμ κλπ.), έχον πόλιν την Αβέζερν.

4) Η Μασίνα, έχουσα 1 εκατομ. κατοίκ. και πόλιν την Βανδαράγαν.

Β' ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΚΤΗΣΕΙΣ. — Γαμβία 10701 τετραγ. χιλμ. με πληθυσμόν 152000 κάτ., πρωτ. δέ επί της νήσου Αγίας Μαρίας Βαθούστη (4000 κ.).

Σιέρα Λεόνε έμβαδόν 80300 τετρ. χιλμ. πληθυσμός 1450000 κ. πρωτ. Φοητόν (34090 κ.).

Παραλία χρυσοῦ και 'Ασοαντί. — Έμβαδόν 235900 τετραγων. χιλιομ. περιλαμβάνουσα τά εδάφη του 'Ασοαντί, τας προς Β. χώρας και το δυτ. Κόγγον, τώσ γεωριν. αποικίαν διανεμηθείσαν μεταξύ Μ. Βρετανίας και Γαλλίας έντολή της Κ.Τ.Ε. έμβαδόν 60000 τετρ. χιλ. και πληθυσμός 3500000 κ. πρωτ. δέ ή 'Ακρα (38408 κάτ.), ο πρώτος λιμήν της χώρας. Κοιμασσία (20268 κάτ.) πρωτ. του 'Ασοαντί, Κάκ Κόστ (11464 κ.).

Αγάς μετά του βασιλείου της 'Υορούβης. — Έμβαδόν 25 χιλ. τετραγ. χιλιομ., πληθυσμός 3000000 κάτ. και πρωτ. Αγάς (45 χιλ. κάτ.)

Νιγηρία (χώρα της έταιρείας του Νίγηρος) αποικία του στέματος και προτεκτοράτον. — Η χώρα αυτή, διαρροειμένη υπό του Νίγηρος και τών παραποτάμων αυτού, αποτελείται εκ πολλών ίθαγενών κρατών και έχει έμβαδόν 1300000 τετρ. χιλιομ., πληθυσμόν 16000900 κάτ. και πόλιν την 'Ακίωσαν, πασά τας εκβολάς του Νίγηρος.

Τύπος μαύρου πολεμιστού

ΓΑΛΛΙΚΑΙ ΚΤΗΣΕΙΣ. — Σενεγάμβια, πρωτ. Άγιος Λουδοβίκος (30000 κ.), καθέδρα του δε ικητού κέντρον έμπορίου άραβικού κόμμεος. Σακάρ (9000 κ.), ο πρώτος λιμήν της χώρας, άμφότερα συνδέουμαι σιδηροδρομικώς.

Γαλλική Γουινέα, πρωτεύουσα Κοράκρη, πόλις παραλία, τόπος θυμιατός διά τους Ευρωπαιούς και εύφορος.

Παραλία έλεφαντόδοντος, πρωτεύουσα Βιγκωβίλη. Μέγα Βασάμ, παλαιά πρωτ. 'Ασοαντί και Γκοριμφού, κέντρα έμπορίου καφέ.

Δαχομέη, πρωτ. 'Αβομέη, γέος λιμήν (35000 κάτ.), παλαιά πρωτ. και σταθμός έμπορικώς.

Έν τῷ συνόλω αί γαλλικάι κτήσεις μετά του γαλλικού Σουδάν έχουσι έμβαδόν 1500000 τετρ. χιλμ. και πληθυσμόν 3 1/2 εκατομ. κατοίκων.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΚΑΙ ΚΤΗΣΕΙΣ. — Πορτογαλλική Γουινέα, έμβαδόν 36125 τετραγ. χιλιομ. πληθυσμός

289000 κ., μετά τῶν παρακειμένων μικρῶν νήσων *Βισαόλας*. Πρωτ. *Βουλίμ* (4000 κ.).

Ἡ **δημοκρατία τῆς Λιβερίας** ἔχει ἐμβαδὸν 95400 τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 1 1/2 ἑκατομ. κατοίκων. Πρωτ. ἔχει τὴν πόλιν *Μορροβιάν* (6000 κ.).

Ἡ δημοκρατία αὕτη ἰδρύθη τὸ 1822 ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς συμπολιτείας καὶ κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἐλευθερωθέντων μαύρων δούλων.

ΣΗΜ. Οἱ Βορειοαμερικανικοὶ κατορθώσαν τὴν ἔβρυσον τῆς δημοκρατίας τῆς Λιβερίας, ὅπως μορφοῦσαν τοὺς Ἀφρικανούς καὶ ἐρηκώσαντο εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τὸν ἄξιον τοῦ χρονοκινήσου, ὃν ἐξέταξεν αὐτοὺς.

Ἡ πρόεδρος αὕτη ἐκλέγεται κατὰ τριετίαν. Παρεὶ καὶ ἀνεπὶ τέρῳ χώρῳ τῆς Δ. Ἀφρικῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰσο Γουίνεα* καλεῖται εἶναι ἕκ τῶν εὐφορτωμένων τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλ' ἔχεται ὀυσταχῆς κλίμα νοσηρότατον.

Γ' Ἡ ΕΠΙ ΤΟΥ ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΑΦΡΙΚΗ

Ἡ **ἀνατολικὴ ἀγγλικὴ Ἀφρική** (Κένια) ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ ὀκεανοῦ μέχρι τῶν μεγάλων λιμνῶν, ἔχει δ' ἐμβαδὸν 644400 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 2529133 κ. Πόλιν ἔχει τὴν *Μομβάσην* (30032 κ.) παράλιον, ὁπόθεν ἄρχεται σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, καταλήγουσα εἰς τὴν παρὰ τὴν λιμνὴν Οὐκερέβην πόλιν Ἀλίκην.

Τὸ **σουλτανάτον τῶν νήσων τῆς Ζανζιβάρης** ἔχει πληθυσμὸν 200000 κατοίκων, ὧν 8000 Ἰνδοί, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Ζανζιβάρης*, *Πεμπάς* καὶ τινῶν ἄλλων μικρῶν. Πόλιν ἔχει τὴν *Ζανζιβάρην* (35962 κ.).

Ουγάνδα, ΒΔ. τῆς λίμνης Οὐκερέβης. ἔχει ἐμβαδὸν 285700 τετρ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 3 ἑκατομ. κατοίκων, πόλιν δὲ τὴν *Μέγκο* ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς λίμνης Οὐκερέβης.

Ἡ **τέως γερμανικὴ ἀνατολικὴ Ἀφρική**, νῦν *Ταγκανίκα*, ἔχει ἐμβαδὸν 945000 τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 4106700 κατοίκων. Ἐντολὴ τῆς Κ.Τ.Ε. διοικεῖται νῦν ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας.

Πόλεις ἔχει τὸ *Λάο ἐς Σαλάμ* (20000 κ.) καὶ τὴν *Βαγαμπία* (13000 κ.), τὸν πρῶτον λιμένα τῆς χώρας ἀπέναντι τῆς νήσου Ζανζιβάρης.

ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΚΟΓΓΟΥ. Τὸ **τέως γερμανικὸν Καμερόν** ἔχει ἐμβαδὸν 495000 τετραγων. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 3500000 κ. προϊόντα δὲ καουτσούκ, ἐλεφαντόδοντα, φοινικέλιον καὶ πολῦ τιμον ξυλείαν.

Πόλιν ἔχει τὴν *Βιστοριάν*, ἐν ἣ ἔδρευε ὁ διοικητὴς τῆς χώρας. Ἐντολὴ τῆς Κ.Τ.Ε. ἀπορητήθη εἰς τὸ **γαλλικὸν Κόγγον** καὶ μέρος εἰς τὴν ΒΔ. κειμένην ἀγγλικὴν κτῆσιν Νιγηρίαν καὶ ἐπωνομάσθησαν ἀμφότεραι αἱ χώραι Γαλλικὴ Ἀφρική ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἔχει πληθυσμὸν 5 ἑκατομ. κατοίκων καὶ προϊόντα ὡς εἰπομεν καουτσούκ, ἐλεφαντόδοντα καὶ πολῦ τιμον ξυλείαν.

Πόλεις ἔχει τὴν *Ἐλευθεροπόλιν*, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γαβῶν, καὶ τὴν *Βραζαβίλλην*, λιμένα ἐπὶ τοῦ Κόγγου.

Τὸ **κράτος τοῦ Κόγγου** διατελεῖ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βελγίου, ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγγου μέχρι τῆς λίμνης Ταγκανίκας. Ἐξῆρσην ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Στάνλεϋ καὶ ἐκχευθῆ κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ὀδότερον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βελγίου, διοικουμένον ἐκ Βρυξελλῶν. ἔχει ἐμβαδὸν 2465000 τετρ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 15—20 ἑκ. κατ.

Προϊόντα.—Ἐλεφαντόδοντες, καουτσούκ, φοινικέλιον, καφῆς, πολῦ τιμος ξυλεία κλπ.

Στρατὸς καὶ σιόλος.—Εἰς τὸ Κόγγον ὑπάρχει στρατὸς ἀποτελούμενος ἐξ 6000 ἀνδρῶν μὲ ἀξιωματικούς Εὐρωπαίους, ἰδίως Βέλγους· ὁ δὲ ἐν τῷ ποταμῷ Κόγγῳ στολίσιος ἀποτελεῖται ἐξ 26 πλοίων.

Πόλεις καὶ σταθμοί.—Ἡ *Βόμα* πρωτ. ἐπὶ τοῦ Κόγγου, ἡ *Λεοπολδοῦπολις* ἐπὶ τοῦ Κόγγου, ἡ πόλις τοῦ Στάνλεϋ ἢ *Ἰσημερινοῦπολις*, κειμένη ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ.

Ἡ **πορτογαλικὴ κτήσις Ἀγγόλα**. Ἡ χώρα αὕτη ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ *Κουενέ* ποταμοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγγου ἔχει ἐμβαδὸν 1255775 καὶ πληθυσμὸν 2124400 κατ.

Πόλεις ἔχει τὸν ἄγιον *Παύλον* τῆς Λοάνδας (20000 κ.) καὶ τὸν ἄγιον *Φίλιππον* τῆς Βεγγουέλλας καὶ μικρὰς τινὰς ἄλλας.

Δ' ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

ΑἰΓΑΪΚΑΙ ΚΤΗΣΕΙΣ.—Ἡ **Καπλανδία ἢ ὀποκία τοῦ Ἀκραφτηρίου** ἔχει ἐμβαδὸν 755000 τετρ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 2782000 ἑκατομ. κατοίκων.

Πολίτευμα.—Ἡ χώρα αὕτη κυβερνεῖται ὑπὸ Ἀγγλοῦ νομοκλήτου μετὰ κυβερνήσεως καὶ δύο βουλῶν.

Ἡ **συγκοινωνία** καὶ τὸ ἐμπορίον εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένα. Σιδηραὶ γραμμαὶ ὑπάρχουσιν ἐπαρκεῖς (μῆκος 4500 χιλιομ.).

Κυριώτεροι **πόλεις** εἶναι τὸ *Κεϊπτάουν* (πόλις Ἀκραφτηρίου, 183319 κ.), πόλις παλαιὸς καὶ ἐμπορικῆ. Ἡ *Κιμβερλέν* (38695 κατ.), πόλις μεσόγειος, ἔχουσα πλούσια ἀδαμαντωρνεῖα, καὶ ὁ λιμὴν Ἐλισάβετ (36724 κ.).

Ἀπουκία Νατάλης μετὰ τῆς Ζουλουλάνδης.—Αὕτη ἔχει ἐμβαδὸν 91400 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 1290000 κατοίκων.

Προϊόντα.—Ἐρίον καὶ λιθάνθρακες.

Πόλεις εἶναι ἡ *Δουρβάν* (96624 κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς χώρας, *Πετρομαρισπόουζ* (38115 κ.), συνδεομένη μετὰ τῆς Δουρβάν σιδηροδρομικῶς.

Ἡ **Βασουτολάνδη** κατέχεται ὑπὸ Ἰθαγενῶν καὶ διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀγγλων. ἔχει πληθυσμὸν 500594 κατ.

Ἡ *Βεγοναναϊάνδη* καὶ ἡ *Ῥοδεσία* ἔχουσι πληθυσμὸν 1890483 ἑκατομ. κατ. πόλιν τὸ φρούριον *Σαλαβουοῦ*, ἐμβαδὸν δὲ 1851560 τετραγ. χιλμ.

Ἡ *Νουακαναλάδη* ἔχει ἐμβαδὸν 400000 χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 900000 κατ. Ἡ χώρα αὕτη ἐκτείνεται περίεξ τῆς Νυάνας λίμνης, *Πόλις* ἔχει τὴν *Βλαντίρη*.

ΑΙ ΤΕΩΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΙ ΤΩΝ ΒΘΕΡΣ

Ἡ *δημοκρατία τοῦ Τράνσβαάλ* ἔχει ἐμβαδὸν 300 χιλ. τετραγ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 2087772 κατοίκων.

Πόλεις.—Ἡ *Πραιτορία* πρῶτ. (61744 κ.), *Ἰωαννεσβούργ* (281658 κ.), πόλις ὀνομασθὴ διὰ τὰ πλούσια αὐτῆς χρυσορυγεία, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς πρωτεύουσῆς.

Ἡ *δημοκρατία τῆς Ὁράγγης* ἔχει ἐμβαδὸν 131 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 628802 κατοίκων.

Πρῶτ. ἡ πόλις *Μπλεμφορίαν* (36337 κ.), συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ τῆς *Ἰωάννεσβούργ*.

Αἱ δύο δημοκρατίαι τῶν Βθερς ἐκτείνονται πρὸς Δ. τῆς *Βεγοναναλάνης*, ἐβάρησαν δὲ τῇ 1821 ὑπὸ τὸν *Βθερς*, ἀποκομὴν Ὀλλανδῶν. Ἀργότεραι αἱ δημοκρατίαι διετέθησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτὴν μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν, ὅτε τῇ 1900 περιελαβήσαν εἰς ἐνοικίον καὶ ῥηθῆρον πάλιν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἐκκρίσαντα ὑπὲρ τὰ δύο ἐστῆ, καὶ ὅν ῥηθῆρικα ἐπολέμησαν μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς ἰσῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας.

Μετὰ πολλὰ ὅμως ἀνεπιτυχῆκα ὁπιστάθη εἰς τούτῳ ἔχουσι κατὸν ἀνεπιτυχὸν καὶ σήμερον ἀποσπῶνται μέρος τῶν βρετανικῶν ἀποικίων, ἐξαρτῶμενα ἀπὸ τοῦ δικαίου τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Ἡ *ἀνατολικὴ πορτογαλικὴ ἄφρικῆ, κηῖσος τῆς Μοζαμβίκης*, ἔχει ἐμβαδὸν 628000 τετραγ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 3120000 κατοίκων.

Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας εἶναι *Κάφροι* καὶ *Ζουλού*.

Κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ *Μοζαμβίκη* (7 χιλ. κ.), πόλις παράλιος, καὶ *Λορέντζο Μαρκέξ*, (13154 κ.) ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς χώρας, ἐξυπηρετοῦν καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ Τράνσβαάλ, οὗ ἡ πρῶτ. Πραιτορία συνδέεται μετ' αὐτοῦ σιδηροδρομικῶς. Ἐτεραι πόλεις παρόχθιοι τοῦ ποταμοῦ *Ζαμβέζη* εἶναι ἡ *Σοφάλα*, ἡ *Σένη* καὶ ἡ *Κελιμάνη*.

Αἱ *νοτιοδυτικαὶ τεῶς γερμανικαὶ ἄφρικανικαὶ κηῖσος* ἔχουσι ἐμβαδὸν 835100 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 237000 κ., πόλιν δὲ τὴν *Άγραν Πεκονάνα*, παράλιον καὶ κύριον γεωργικὸν σταθμὸν, διοικουμένη ἀνετολῇ τῆς Κ.Τ.Ε. ἐπὶ τῆς Μ. Βρετανίας.

Ε' ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΓΑΛΛΙΚΑΙ ΝΗΣΣ I. Ἡ νήσος *Μαδαγασκάρη* ἔχει ἐμβαδὸν 590000 τετρ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 3388000.

Ἡ νήσος αὕτη ἀπὸ τοῦ 1896 ἀποτελεῖ γαλλικὴν ἀποικίαν, διοικουμένην ὑπὸ Γάλλου διοικητοῦ, ἔχοντος ἀπερίοριστον ἐξουσίαν.

Πόλεις ἔχει τὴν *Ταμπαρίβαν* (67177 κ.), πρωτεύουσαν, πόλιν μεσόγειον καὶ ἐμπορικὴν τὴν *Ταμαντάραν* (17690 κάτ.), τὴν *Μαγιούρκαν* (13000 κ.),

ἀμφοτέρως ἐχούσας λιμένας ἐμπορικῶς κ. λ. π.

Ἡ *Ἐνωση* ἔχει ἐμβαδὸν 2500 τετρ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 173000 κ., πόλις δὲ τὸν *ἄγ. Λουδοβίον* (21538 κ.), *ἄγ. Πέτρον* (28000 κ.) καὶ *ἄγ. Παῦλον* (20000 κ.).

Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ὑπάρχει ἐνεργὸν ὑφαίσταιον, περιφερικὸς δὲ σιδηρόδρομος συνδέει τὰς κυριώτερας πόλεις αὐτῆς.

Μαγιότῃ καὶ **Καμόρη**, ἔχουσι κ πληθυσμὸν 60000. ΑἲΓΑΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ. *Σοκοτόρα*, ἔχουσα ἐμβαδὸν 36000 τ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 14000 κ. *Μωαμεθανῶν*.

Μαυρικίος μετὰ τῶν νήσων *Ῥοδρίου*, *Ἀμυραντῶν* καὶ *Σεϊχελῶν* ἔχουσι πληθυσμὸν 578000 κατοίκων καὶ πλῆν τὸν *λιμένα Λουδοβίκου* μετὰ 60000κ.

Ἅγία Ἐλένη, νήσος μικρὰ 122 τετρ. χιλμ. ἔχουσα πληθυσμὸν 4000 κ.

Ἡ Ἅγία Ἐλένη εἶναι ἠφαιστειογενὴς καὶ ὀνομασθὴ διὰ τὴν ἐκεῖ ἔξοριαν (1815—1821) τοῦ μεγάλου Νοπολέοντος.

Ἡ Ἀνάληψις, 88 τετρ. χιλμ. νήσος πολὺ μικρὰ καὶ ἠφαιστειογενής.

ΣΗΜ. Αἱ δύο τελευταῖαι νήσοι εἶναι λίαν ἀπομονωμέναι τῶν δυτικῶν παρῶν τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Ἀντλαντικῷ ὠκεανῷ.

Ἡ νήσος *Τριστάν* δὲ *Κούρα* κεῖται ΝΔ. τῆς Εὐδελίδος ἄρκου, ἔχει ἐμβαδὸν 116 τετρ. χιλμ. καὶ 140 χιλ. κάτ. καὶ ἔξαιρέτον λιμένα καὶ χρησιμοποιεῖ ὡς σταθμὸς τῶν πλοίων τὸν περιπελόντων τὴν Ν. Ἀφρικῆν.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ.—*Νήσοι τοῦ κόλπου τῆς Γουίνίας* εἶναι ὁ *ἄγ. Θωμᾶς* καὶ ἡ τοῦ *Πρίγκιπος*, νήσοι μικραὶ μετὰ πληθυσμὸν 21 χιλ. κατοίκων.

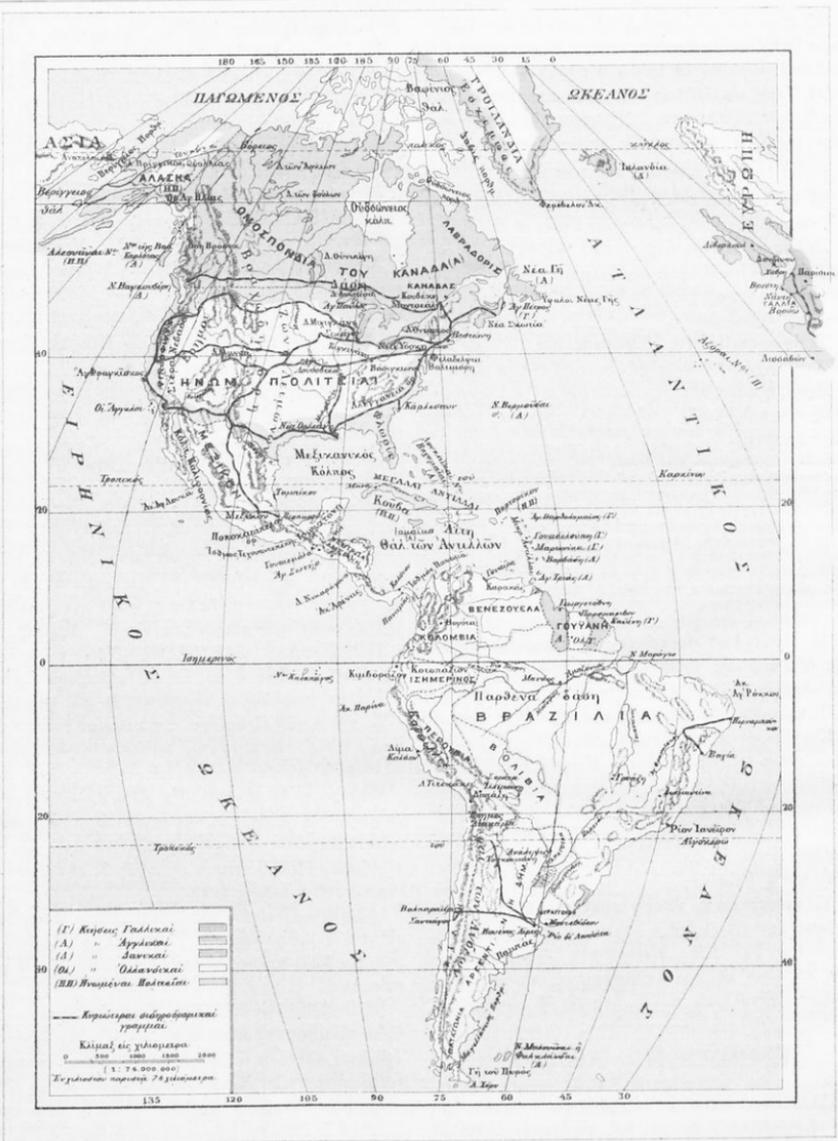
Αἱ *νήσοι τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου* ἔχουσι ἐμβαδὸν 39000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 114000 κ., εἶναι δὲ πάσαι εὐφορώταται.

Μαδέρα.—Ἡ Μαδέρα δὲν εἶναι ἀποικία πορτογαλικῆ, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἴδιον νομὸν τῆς δημοκρατίας τῆς Πορτογαλλίας. Ἐχει ἐμβαδὸν 815 τετρ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 115000 κατοίκων. πόλιν δὲ τὴν *Φοντζάλην*, ἔχουσαν 20900 κατ.

Ἀζόρας.—Αἱ νήσοι αὗται ἀποτελοῦσιν ἐπίσης νομὸν τῆς δημοκρατίας τῆς Πορτογαλλίας, ἔχουσι δ' ἐμβαδὸν 3300 τετραγ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 407 χιλ. κατοίκων.

ΙΣΠΑΝΙΚΑΙ ΚΗΤΗΣΕΙΣ. *Κανάριοι νήσοι*.—Αἱ νήσοι αὗται ἀποτελοῦσιν ἐπαρχίαν τοῦ βασιλείου τῆς Ἰσπανίας καὶ εἶναι αἱ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀναφερόμεναι νήσοι τῶν *Μακάρον*. Αἱ νήσοι αὗται εἶναι πατρίς τῶν καναρίων πτηνῶν. Ἐχουσιν ὄλαι ὄμοῦ ἐμβαδὸν 7270 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 330000 κατοίκων, πρῶτ. δὲ τὴν πόλιν *Πάλμαν*.

Νήσοι τοῦ κόλπου τῆς Γουίνίας.—Ἡ τοῦ *Φεδρινάνδου Πῶ* καὶ ἡ πρὸς Δ. τοῦ ἀκρωτηρίου *Λοπέξ Ἄννομπῶν*, ἔχουσι ἀμφοτέρω ἀπὸ πληθυσμὸν 30000 κατοίκων.

ΑΜΕΡΙΚΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ

“Θρια και θέσις τής Ἀμερικῆς ἐπὶ τής ὁδογειοῦ σφαίρας. — Ἡ Ἀμερικῆ, ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1492

ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, περιλαμβάνει τήν βόρειον καί τήν μέσην, ἴτις διὰ τοῦ ἰσμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἐξισφαμένως διὰ τῆς ὁμωνύμου διάρροχου, συνδέεται πρὸς τήν Ν. Ἀμερικῆν. Ἡ Ἀμερικῆ ἐκτείνεται κατὰ μήκος τῶν δύο ἡμισφαιρίων καί περιλαμβάνεται μεταξύ τῆς 71⁰ Β. καί 56⁰ Ν. πλάτους.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ

ΘΑΛΑΣΣΑΙ, ΚΟΛΠΟΙ, ΠΟΡΘΜΟΙ

Ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς σχηματίζει τὴν Βαφρίγειον θάλασσαν, τὸν πορθμὸν τοῦ Λαβίς, χωρίζοντα τὴν ἡπειρὸν ταύτην ἀπὸ τῆς Γροινλανδίας, καὶ τελευτῇ εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμὸν.

Ὁ Εἰθνηκὸς ὠκεανὸς σχηματίζει τὴν Βερίγγειον θάλασσαν, τὸν κόλπον τοῦ ἄγ. Φραγγίσκου καὶ τὸν τῆς Καλιφορνίας.

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς σχηματίζει τὸν Οὐδσά-
ρειον κόλπον, τὸν πορθμὸν τῆς Νέας γῆς, τὸν κόλπον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, τὸν κόλπον τοῦ Φαϊνὴν, ἔνθα ἡ πλημμυρὶς φθάνει εὖ ὕψος 20 μ., τὸν πορθμὸν τῆς Φλωρίδος καὶ τῆς Ὑουκατάνης καὶ τὸν μέγαν Μεξικανικὸν κόλπον, ἔνθα γεννᾶται τὸ ῥέμμα τοῦ κόλπου, τὴν πολυκύμαντον θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν ἢ τὸ Καραϊβικὸν λεγόμενον πέλαγος μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Ὀνδορῆς.

ΠΑΡΑΛΙΑ, ΝΗΣΟΙ, ΧΕΡΣΙΟΝΗΣΟΙ, ΙΣΘΜΟΙ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ

Παράλια τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ.— Ἡ ὀρυμνίτις τοῦ κλίματος καθιστᾷ ἀνοσφελὴ τὸν πλοῦσιον διαμελισμὸν τῶν βορείων τῆς Ἀμερικῆς παραλίον, τὰ ὅποια εἶναι ἔρημα καὶ πλήρη παγωμένων ἐλῶν (τονδράς). Ἀκρωτήρια δὲ σχηματίζονται τὰ τὸν Πρίγκιον τῆς Ὀυαλλίας, τὰ Βαρρόβιον εἰς τὰ ΒΑ. καὶ τὸ Φαρεβέλλ εἰς τὴν Γροινλανδίαν.

Παράλια τοῦ Εἰθνηκοῦ.— Ἐκ τῶν ὑψηλῶν τούτων παραλίον προσεχθίζονται διαδοχικῶς ἡ χερσόνησος Ἀλάσκα, καταλήγουσα εἰς τὰς ἡφαιστειογενεῖς νήσους Ἀλεούτας, τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς βασιλείας Καρόλινας, ἡ νήσος Βαγγουβέρ, ἡ ξηρὰ καὶ ἐπιμήκης χερσόνησος τῆς Καλιφορνίας, τελευτῶσα εἰς τὸ ἀπὸρτήριον τοῦ ἁγίου Λουκά.

Παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ.— Ὁ ὠκεανὸς οὗτος περιβρέχει τὴν Γροινλανδίαν, παμγεγίστην ὄρεινὴν νήσον κεκαλυμμένην ὑπὸ πάγων, εἶτα δ' ἐκτείνονται τὰ παράλια τῆς καταψύχου χερσονήσου Λαβραδόρ καὶ τῆς νέας Γῆς καὶ ἀμέσως τὰ τῆς νέας Σκωτίας. Ἐν ταῖς τροπικαῖς θαλάσσαις προβάλλεται ἡ χερσόνησος τῆς Φλωρίδος καὶ μετ' αὐτῆν ἡ τῆς Ὑουκατάνης, παρὰ τὰς ὁποίας κείνται αἱ νῆσοι Βαχαμαῖα καὶ αἱ μεγάλαι καὶ μικρᾶ Ἀντίλλαι.

Ἡ μέση Ἀμερικὴ σχηματίζει μετὰ τῶν δύο ὠκεανῶν σεῖρὰν ἰσθμῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἦτοον στενῶν, οἵτινες εἶναι ὁ τῆς Τεχουαντεπέκ, ὁ τῆς Νικαγραγῶας καὶ ὁ τοῦ Παναμά.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΑΦΟΥΣ

Ὄρη, ὄροσπέδια καὶ ἠφάσεις.— Ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ ἐκτείνονται πολλαὶ ὄροστοιχίαι πρὸς Λ., πολυλαχῶς δὲ καταπνιγμέναι σχηματίζουσι πολλὰ ὄροσπέ-

Ὁ Ἰσημερινὸς διαπερᾷ τὸ Β. τῆς Ν. Ἀμερικῆς. **Ἐμβυδόν.**— Ὀλόκληρος ἡ Ἀμερικὴ εἶναι ὀλίγον μικροτέρα τῆς Ἀσίας καὶ τετράκις περίπου μεγαλύτερα τῆς Εὐρώπης, ἔχει ἔμβυδον 39200000 τετραγλμ. Ἡ Β. Ἀμερικὴ εἶναι μεγαλύτερα τῆς νοτίου.

Θάλασσα.— Τρεῖς ὠκεανοὶ περιβάλλουσι τὴν ἄμερικανικὴν ἡπειρὸν, ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς πρὸς Β., ὁ Ἀτλαντικὸς πρὸς Α. καὶ ὁ Εἰθνηκὸς πρὸς Δ. Κάτιοι δὲ οἱ ὠκεανοὶ οὗτοι περιβάλλουσι πανταχόθεν τὴν ἡπειρὸν ταύτην, δὲν εἶναι ἀπομοιωνομένη τῶν λοιπῶν ἡτῆρων, ἀλλὰ διὰ μὲν τοῦ Βερίγγειον πορθμοῦ συνάπτεται σχεδὸν πρὸς τὴν Ἀσίαν, διὰ δὲ τῶν παρὰ τὸν Β. πόλον χωρῶν αὐτῆς πλησιάζει πρὸς τὴν Εὐρώπην.

Σχῆμα.— Ἡ Β. Ἀμερικὴ σχηματίζει ἀχανῆ τριγωνικὴν χερσονήσον, διαμελιζομένην πολλὰκις καὶ ἔξινομημένην μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμά ἢ δὲ Ν. σχηματίζει παμμέγιστον τρίγωνον, τοῦ ὀπίου ἡ ὀξυγώνη κορυφὴ χωρεῖ πρὸς Ν. καὶ, ὅπως αἱ ἄλλαι γῶραι τοῦ Ν. ἡμισφαιρίου, ἐλάχιστα διαμερίζεται ὑπὸ θαλάσσω. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἡτῆρων, τῆς Β. καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, εἰσχωρεῖ βαθύτατα ὁ Μεξικανικὸς κόλπος καὶ ἡ θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν, ἡτῆς περὶ ὄντων ὑπὸ συστάδος μεγάλων καὶ μικρῶν νήσων ἐν εἴδει ἄλύσεως.

Ἔδαφος καὶ ποταμοί.— Τὸ μέσον ὕψος τῆς ἄμερικανικῆς ἡπείρου εἶναι 600 μ. περίπου ὑπὲρ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐπιμηχρὴ ὄροστοιχία λίαν ὑψηλὴ ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν παραλίον τοῦ Εἰθνηκοῦ ὠκεανοῦ καὶ σχηματίζει ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ τὰ Βραχόχθῃ ὄρη καὶ ἐν τῇ Ν. τὰς κορδιλλέρας τῶν Ἀνδεων.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐκτείνονται τούναντιον ἀπέραντοι πεδιάδες, αἵτινες διαρροῦνται ὑπὸ παμγεγίστων πλοσῶν ποταμῶν. Ἡ Β. Ἀμερικὴ ἔχει τὸν ἐπιμηχρῆστον ποταμὸν τῆς γῆς τὸν Μισσισιππῆν, ἡ δὲ νότιος τὸν πολυυδρότερον, τὸν Ἀμαζόνιον.

Κλίμα τῆς Ἀμερικῆς.— Ἐνεκα τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἡ Ἀμερικὴ ἔχει κλίμα καταψυγμένον πρὸς τὰ βόρεια καὶ νότια αὐτῆς μέρη, ἐν τῇ μέσῳ διαπερᾷ αὐτὴν ὁ ἰσημερινὸς, πρὸς Β. δὲ καὶ Ν. τῆς διακεκαυμένης ζώνης επικρατεῖ κλίμα εὐκρατον.

ΣΗΜ. Ἐν συμπέρασματι δὲ λέγομεν ὅτι ὅλος ἀντιθέτως πρὸς τὰς παλαιὰς ἡτῆρας, αἵτινες ἐκτείνονται κατὰ τὸ πλείστον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἡ Ἀμερικὴ ἐκτείνουσαται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον.

Ἡ Β. Ἀμερικὴ ἐν τῇ συνόλῳ προσομοίει πολὺ πρὸς τὴν Εὐρώπην, χωροεπιρροὴ δὲ ταύτην οἱ αὐτοὶ σχεδὸν εἰσπίπτει ὅροι κλίματος, παραλίον καὶ ποταμῶν.

Ἡ Ν. Ἀμερικὴ ἀναπαριστᾷ κατὰ τὸ σχῆμα τὴν Ἀφρικάν, ὁμοίει ὅμως ταύτην, διότι κείνηται συμπλεγμένη μεγάλων πλοσῶν ποταμῶν.

δια και εφρυντάς πεδιάδας. Τοιαῦτα εἶναι αἱ παρὰ τὴν ὄροστοιχίαν τῆς Ἰλίου καὶ ἡ ἠφαιστειογενὴς ὄροστοιχία, ἐπιλότιστα κορυφαί τῆς ὁποίας εἶναι ὁ ἄγιος Πίλις (5900 μέτρ.), τὰ Καταράκτωδῃ ὄρη (4070 μ.), ἡ Σέσσα Νεβάδα (4540 μ.) καὶ ἡ Σέσσα Μάδρε (3200 μ.). Κατόπιν τῶν παραλίω τούτων ἐκτείνονται τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Οὐτάχης, τῶν ὁποίων τὸ μέσον κατέχει ἡ Ἄλιμνα λίμνη, τὸ ξηρὸν ὄροπέδιον τοῦ Κολοράδου καὶ μετὰ τοῦτο τὸ ὄροπέδιον τοῦ Μεξικοῦ μετὰ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ ἠφαιστειῶν.

Τὰ Βραχόδη ὄρη ἀποτελοῦσι παραλλήλους περὶ πῶν ὄροστοιχίας καὶ διήκουν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ἐνούμενα δὲ μετὰ τῶν προηγουμένων παραλίω ὄροσειρῶν σχηματίζουσι ἠφαιστεια, σημαντικώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Παποκατάπιτον (5400 μέτρ.) καὶ ἡ Ὁριζάρα (5450 μ.).

ΣΗΜ. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἠφαιστειοδύου μέρους τῶν Βραχῶδων ὄρων παρὰ τὴν Γιέλλοστον λίμνην ὑπάρχει ἕκαστι γῆς 9200 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων λίαν ἐνδιαφέροντα.

Ἐν αὐτῇ παρατηρεῖ τις ὅτι ἀναβλύουσι πλεόντων 150 θερμῶν πηγῶν, αἵτινες ἐκσφενδονίζουσι ἀπειροὺς δόσεις θερμῶ ὕδατος εἰς ὕψος πλεόντων 40 μέτρων. Τὴν ἕκαστι ταύτην ἡ κυβέρνησις τῶν Ἰνωμένων πολιτειῶν ἐκήρυξεν ἐθνικὸν κτήμα καὶ ἀπηγόρευσε τὴν καλλιερσίαν, ἵνα διατηρήσῃ δεῖγμα τῆς πρωτογενεῖς ἀμερικανικῆς γῆς καὶ ὅπως χρησιμεύῃ πρὸς θεραπείαν ἀσθενῶν καὶ ἀπάλλαισι τῶν θεαλήτων τῆς φύσεως.

Εἰς τὸ Α. μέρος τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐκτείνονται τὰ ὄρη Ἀλληγάνια παρὰ τὰ παραλία τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Πεδιάς.—Μεταξὺ τῶν Βραχῶδων καὶ Ἀλληγανίων ὄρων ἀπλοῦται ἡ ἀπέραντος τοῦ Μισοισιπῆ πεδιάς, καταλήγουσα εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον.

ΠΟΤΑΜΟΙ ΚΑΙ ΛΙΜΝΑΙ ΤΗΣ Β. ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἐν τῷ Β. παρομένῳ ἐκβάλλει ὁ Μακένζης, ὅστις δέχεται τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν Ἀθαβάσκας, τῆς τῶν Δούλων καὶ τῆς Ἄρκτου.

Οἱ ποταμοὶ Ὑουκὸν καὶ Ὁρεγὸν ἐκβάλλουσι εἰς τὸν Εἰρηρικὸν, ὃ δὲ Κολοράδος εἰς τὸν κόλπον τῆς Καλιφορνίας.

Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὁ ἄγιος Λαυρέντιος, ὅστις δεχόμενος τὰ ὕδατα τῶν πέντε λιμνῶν Ἀροῦτέρας (83627 τετραγ. χιλόμετρα), τῆς μεγίστης γλυκέως ὕδατος λίμνης τῆς γῆς, Μίσιγγαν, Ὁρόν, Ἐρῖος καὶ Ὀντάριο ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Μετὰ τῆς λίμνης Ἐρῖος καὶ τῆς Ὀντάριο ὁ ποταμὸς οὗτος σχηματίζει τὸν περιώνυμον καταράκτιν τοῦ Νιαγάρα ὕψους 46 μέτρ. καὶ πλάτους 1000 μ. (1) ὃ

Ἡ καταράκτης τοῦ Νιαγάρα.

Μισοισιπῆ, ὃ ἐπιμνηστικότερος τῶν ποταμῶν τῆς γῆς (7200 χιλιομέτρων), πηγάζει ἐκ τῶν βορείων λιμνῶν ὡρῶν καὶ δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ Μισσοῦρη, τοῦ Ὁγιο, τοῦ Ἀρακῶς καὶ ἄλλων μεγάλων παραποτάμων ἐκβάλλει εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον, σχηματίζων μέγα δέλτα, ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἀξαναόμενον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι ποταμοὶ, μετὰ τῶν ὁποίων ὁ Ὁβδων, ὁ Ρίο Κολοράδος καὶ ὁ μέγας ποταμὸς Ρίο Γρανάδος.

Μεμονωμένη δὲ λίμνη εἶναι ἡ ἐν τῷ ὄροπέδιῳ τῆς Οὐτάχης μεγάλη Ἀλιμνα λίμνη καὶ ἐν τῷ Μεξικῷ ἄλλαι τινὲς μικρότεραι.

Κλίμα.—Ἡ θερμοκρασία τῆς Β. Ἀμερικῆς εἶναι ποικίλη καὶ γενικῶς ψυχρότερα τῶν ἄλλων ἠπειρῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος. Πρὸ τῆς 60ῦ ἡ βλάστησις ἐξαφανίζεται. Τὸ Α. εἶναι ψυχρότερον τοῦ Δ. καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος παρατηροῦνται μέγιστα ἀντιθέσεις. Εἰς τὰ Β. παραλία τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ εἰς τὰ ἀντίστοιχα τοῦ Εἰρηρικοῦ ἡ θερμοκρασία εἶναι χαμηλότερα τῶν παραλίω τοῦ αὐτοῦ πλάτους τῆς Εὐρώπης, ἕνεκα τῶν πολικῶν θεσημάτων.

Εἰς τὰς παρὰ τὸν Β. παρομένον ὁκεανὸν χώρας ἐπικρατεῖ ἑξαιρετικὸν ψυχρὸν καὶ ἡ θερμοκρασία εἶναι λίαν ταπεινή. Τὸ κλίμα καθίσταται εὐκρατον εἰς τὸ κεντρικὸν τμήμα τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ τροπικὸν εἰς τὰ παραλία τοῦ Μεξικοῦ.

Ἄνεμοι.—Ἡ μεγάλη κεντρικὴ πεδιάς τοῦ Μισοισιπῆ δέχεται τὰ ἐκ τοῦ πόλου κατεφυγμένα ἀέρια θεσηματα θύελλα δὲ βιασάται ἐνίοτε ἐρημοῦσι τὰς περὶ τὸν τροπικὸν χώρας, πολλάκις δὲ συμβαίνουσι αὐτόθι καὶ σεισμοὶ φοβεροί.

Βροχαί.—Ὀλόκληρον τὸ πρῶτον τμήμα τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὡς καὶ στενὴ ἰσθμὸς παρὰ τὸν Εἰρηρικὸν, ποτίζονται ἀφ'ὀνότατος ὑπὸ τῶν βροχῶν. Εἰς δὲ τὴν τροπικὴν χώραν τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου ἐπικρατοῦσιν αἱ περιοδικαὶ τοῦ θέρος βροχαί.

Προβόνα, δρυκτά.—Τὸ ἕδαφος τῆς Β. Ἀμερι-

(1) Ὡς τὴν πρῶτον τῶν ὁράτων ἔχει λαχθῆθῃ ἐντὸς τῶν ἔργων, κατόπιν τῆς κόπης τοῦ ποταμοῦ μεγάλη αἰθροσα διακεκομμένη πολυτάλως ἔθνη ἀεραγόμενοι αἱ περιεργαὶ θεσηται

τὰ ἐπαχθῶν φρονικῶν φαινόμενον καὶ τὴν διάβησιν τῶν ἀνακαλυφθέντων ἠλιακῶν ἀκτίνων

κῆς ἐγκλείει ἀφθονώτατον ὄρυκτον πλοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, σίδηρον, χαλκόν, λιθάνθρακας, πετρέλαιον κλπ.

Φυτά.—Τὰ δάση τοῦ βορρᾶ παρέχουσι ἀφθονώτατην οἰκοδομικὴν ξυλείαν εἰς δὲ τὰς καλλιεργήσιμους γαῖας παράγειται ἀφθονός οἶτος, ρόδιον, κριθὴ καὶ καπνός, γεώμηλα αὐτοφυῆ σχεδόν. Αἱ δὲ θερμαὶ γῶραι παράγουσι βάμβακα, ὄρυζαν, σακχαροκύλαμον, καφέν. Λάση παρθένα ἀδιάβατα, χρωστικὰ ξύλα, ἴβρενος, φαρμακευτικὰ φυτὰ, βανίλλια, κακίον κλπ.

Ζῶα.—Ἐν Ἀμερικῇ εἰσιήχθησαν πάντα τὰ ἐν Ἑὐρώπῃ οἰκιακὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἐπολλαπλασιάσθησαν εἰς τοὺς ἀπεράντους αὐτῆς λευμῶνας. Ἄγρια δὲ ζῶα εἰσι πρὸς Β. ἢ λευκὰ ἄρκτοι, ἀλοεπτες κλπ. Χαρακτηριστικὰ δὲ ζῶα εἶναι ὁ βίσσων, ἡ φαῖα ἄντικτος καὶ ὁ κουνιούρος, πρὸς Δ. δὲ εὐρίσκονται εἰς τοὺς ποταμοὺς κροκόδειλοι (ἀλιγάτρος).

Πολιτικὴ ἄποψις τῆς

Ἀμερικῆς.

—Ὁ ὄλικος πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς ἀνέρχεται εἰς 220 ἑκατ. περίπου κατ., ἔξ ὧν περὶ τὸ 114 ἑκατομμ. οἰκοῦσιν ἐν τῇ Β. καὶ 56 ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ.

Φυλαί.—Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς κατοικήθη αὕτη ὑπὸ λαοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἑρυθρὰν ἢ ἀμερικανικὴν φυλὴν.

Πιθανὸν νὰ ἐγένετο μεταναστεύσεις ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἀμερικὴν διὰ τοῦ Βεργγειῶν πορθμοῦ ἢ τῶν Ἀλεουτῶν νήσων. Οἱ κάτοικοι τῶν πολιτικῶν χωρῶν, Ἑσκιμῶι, ἀλγισιάζουσι πρὸς τὴν μογγολικὴν φυλὴν.

Αἱ φυλαὶ τῶν ἑρυθροδέμων καὶ ἡ τῶν Ἑσκιμῶν ὁσημέραι ἐκλείπουσιν. Ἡ εὐρωπαϊκὴ (καυκασία) φυλὴ ὑπερβαίνει ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ καὶ ἀποτελεῖ τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς, καὶ ἴδιως οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ (Ἀγγλοσάξονες). Οἱ Γάλλοι ἀπέφικσαν μέγα μέρος τοῦ Καναδά, οἱ Πορτογάλλοι τὴν Βραζιλίαν, οἱ Ἰσπανοὶ τὸ Μεξικόν, τὰς Ἀντίλλας καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Τέλος οἱ μαυροὶ ἔξ Ἀφρικῆς μετενεχθέντες εἶναι πολυάριθμοι εἰς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας, εἰς τὰς νήσους τῶν Ἀντιλλῶν καὶ εἰς τὴν Βραζιλίαν.

Γλῶσσαι.—Ἐπικρατέστεραι γλῶσσαι εἶναι ἡ ἀγγλικὴ, ἡ γαλλικὴ, ἡ ἰσπανικὴ καὶ ἡ πορτογαλικὴ. Αἱ ἰθαγενεῖς γλῶσσαι καὶ διαλέκτοι ἐκλείπουσιν ὀσημέραι.

Θρησκεία.—Πλήν ἰθαγενῶν τινων φύλων προ-

σβενόντων τὸν φετιχισμόν, ὀλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς πρεσβεύει τὸν χριστιανισμόν. Ἡ τῶν Διαμορτυρομένων θρησκεία ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ (57 ἑκατομ.), ἡ τῶν Καθολικῶν ἐν τῇ γαλικῷ Καναδᾷ, τῇ Μεξικῷ καὶ ὀλοκλήρῳ σχεδὸν τῇ Ν. Ἀμερικῇ (83 ἑκατομύρια).

Κράτη.—Ἀπαντὰ τὰ ἀνεξέτητα κράτη τῆς Ἀμερικῆς εἶναι δημοκρατίαι, εἴτε ὀμοσπονδοὶ εἴτε αὐτοτελεῖς.

ΑΓΓΛΟΣΑΞΟΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΑΔΑ ἔχει ἐμβαδὸν 9206643 τετραγ. χιλιόμετρον καὶ πληθυσμὸν 8788483 κατ. 0,9 κἀτ. ἀνολογούσι κατὰ τετρο. γλμ.

Ἡ χώρα αὕτη, ἐκτισμένη εἰς τὴν Β. πολικὴν ζώνην, κατέχει ἀπεράντον ἔκτασιν τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἀνήκει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς Ἄγγλους, ἀποτελοῦσα αὐτόνομον συμπολιτεῖαν, διοικουμένην ὑπὸ Ἄγγλων διοικητῶν μετὰ βουλῆς καὶ Γερουσίας. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ Ἄγγλων καὶ Ἰρλανδῶν καὶ μόνον τὸ 1/3 ἐκ Γάλλων.

Διοικητικὰς διαίρεται εἰς 7 νομοῦς, οἷτινες ἔχουσιν ἴδιαν ἔκτατος Βουλὴν, καὶ εἰς 4 ἐπαρχίας.

Προϊόντα.—Παρὰ τὴν δριμύτητα τοῦ κλίματος, ἴδιως εἰς τὴν βρετανικὴν Κολομβίαν ὕπου ὁ πάγος φθαίνει εἰς ὕψος 2 1/2 μέτρον, τὸ δὲ οἰνόμενον πῆγνυται, ὁ Καναδὰς παράγει πολλοὺς δημητριακοὺς καρπούς, γεώμηλα, ρόδιον, κόνναβιν, ξυλείαν. Τὰ ἀπεράντα δάση (πίτυς, σημύδα), ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἄλλεα καὶ ἡ θήρα εἶναι ἐπίσης πλουτοφόροι πηγὴ τῆς χώρας. Μέγα διεξάγεται ἐμπορίον σιτηρῶν, διψυερῶν ἔξ ἐνυδρίων, λευκοκίτιδων, ναστόρων. Ἐν τῷ Α. αὐτοῦ τμήματι ἐξάγονται λιθάνθρακες ἐν δὲ τῇ βρετανικῇ Κολομβίᾳ καὶ τῷ Κιόνδικ πρὸς Β. ὑπάγουσι χρυσοσυργεία ἄργυρος, μόλιβδος καὶ γαιάνθρακες. Ὁ Καναδὰς ἐξάγει πρὸ πάντων ἄφθονον ξυλείαν, δημητριακοὺς καρπούς καὶ διαφόρους.

Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον ἀνέρχεται εἰς 1 1/2 δισεκατομμύριον φράγκων, διενεργούμενον κυρίως μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν.

Ἐπισιμότεραι πόλεις.—Ἡ Ὀτάβα (407137 κ.) πρωτ. καὶ ἔδρα τοῦ διοικητοῦ. Μοντεάλ (607143 κ.), πόλις ναυτοικουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Γάλλων εἶναι ἡ μεγίστη καὶ εὐαεστοτάτη πόλις τῆς Β. βρετανικῆς Ἀμερικῆς. Οὐδὲ μόνον εἶναι ἡ πρῶτη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἀλλὰ καὶ κέντρον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἔσπετι οὖν δὲ λιμὴν ἐξέδου σημασίας, ἂν καὶ κείτα 1600 γλμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, εἶναι ὅμως προσιτὸς εἰς πλοῖα παντὸς μεγέθους. Ἐκτίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1642 ὑπὸ Γάλλων ἐπὶ μακρᾷ νήσῳ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐπὶ ἀκροπόλεως ὕψους 238 μ. ἔξ ἧς ἀπολαμβάνει τὸ μαγευτικὸν θέαμα τῆς πόλεως. Κονσβέη (110500 κ.), πόλις παλαιὰ γαλλικὴ, παρὰ τὰς ἐσβολὰς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου παρ' αὐτῇ

Ἐρυθροδέμωνος πολέμιστής.

ΖΩΑ ΚΑΙ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ὑπάρχει γέφυρα σιδηρᾶ τεραστίου διαστάσεων, χαρακτηρίζεται δὲ ὡς ἑστία τοῦ καθολικοῦ Γαλλοκαναδισμοῦ. *Τορόντο* (519290 κ.), παρὰ τὴν λίμνην Ὀντάριο. *Αμιλτον* (113894 κ.), παρὰ τὴν αὐτὴν λίμνην. *Χαίρωθ* (57674 κ.), ἐν τῇ νέᾳ Σκωτίᾳ μέγας στρατιωτικὸς καὶ ἐμπορικὸς λιμὴν. *Ὀντάριε* (168364 κ.) παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην. *Άγιος Ἰωάννης* (47166 κ.) ἐν τῇ νέᾳ Βρουμβίκε. *Βαγκουβίε* (167000 κάρ.), ἐπὶ τῆς ὁμώνυμου νήσου, ἡ πολυληθεστάτη χώρα τῆς βρετανικῆς Κολομβίας καὶ ἡ ἀφειρήνια τῶν πλοίων διὰ τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Σινικήν. Ἡ ἔδρα ὅμως τῆς διοικήσεως εἶναι ἐν τῇ Βικτωρίᾳ (38775 κ.), ἧτις συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν ἄλλων πολιχνῶν καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ νέου *Ὀδεσμίοντε* δι' ἀεροπλοίων.

Ἀπεραντοὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ διασχίζουσι τὴν ἐπιχωρίαν ταύτην ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Ἰστορικὸν τῆς χώρας.—Μέχρι τοῦ 1763 ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐκαλεῖτο νέα Γαλλία ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως τοῦτο καταλήφθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, τὸν Γάλλων ἀποίκων περιουσιασθέντων εἰς μικρὰν ἐκτίσιν παρὰ τὸν ποταμὸν ἄγιον Λαυρέντιον.

Ἡ ΝΕΑ Γῆ ἔχει ἐμβαδὸν 110670 τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 210000 κατοίκων.

Ἡ νῆσος αὕτη, ὄψους τραχείας καὶ ἀγρίας, εἶναι ἀγγλικὴ ἀποικία. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου καὶ πλοῖα ἐξ Ἑυρώπης πολλὰ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν τῶν γάδων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει γένος κυνῶν ἀξιου λόγου.

Πόλιν ἔχει τὸν ἄγ. Ἰωάννην (30000 κ.).

ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΙ ΜΙΚΕΛΟΝ, νήσοι μικραὶ, ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Γάλλους, κείνται δὲ πρὸς Ν. τῆς νέας Γῆς (365 τὸν ἀριθμὸν).

Αἱ ΒΕΡΜΟΥΔΑΙ ΝΗΣΟΙ κείνται πρὸς ΝΑ. τοῦ Καναδά καὶ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, χρησιμεύουσι δὲ ὡς ἀποθῆκα λιθανθράκων. Ἡ μείζων ἄγ. *Γεώργιος* ἔχει μέγα νηολεῖον καὶ τὴν πόλιν Ἄμιλτον (113894 κ.) πρῶτ.

Ἡ ΓΡΟΙΝΑΝΔΙΑ ἔχει ἐμβαδὸν 2170000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 13000 κατοίκ. εἶναι ἡ μεγίστη καὶ βορειοτάτη νῆσος τῆς γῆς.

Ἡ μεγάλη καὶ κατάφυτος αὕτη χώρα εἶναι κτήσις δανικὴ καὶ μόνον τὰ Δ. καὶ ΝΑ. αὐτῆς παράλια κατοικοῦνται, τὰ ὁποῖα θερμαίνονται ὀλίγον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ θύματός τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, τοῦ

χωροῦντος πρὸς βορρᾶν, καθότι τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ παγετῶνων.

Ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς, πλὴν 300 Ἑυρωπαίων περίπου, οἱ λοιποὶ εἶναι Ἑσκιμῶι (μογγολικῆς φυλῆς) ζῶντες ἐκ τῆς ἀλιείας.

Συνοικισμοὶ ἀξιου λόγου ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ εἶναι ἡ *Χριστιανασάβη*, ἡ *Φρειδριχσάβη*, ἡ *Ἰουλιανασάβη*.

ἩΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

Ἔχουσιν ἐμβαδὸν 2170000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 105710620 κατοίκων τὸ ἡμῖς σφεδὸν τῆς ὕλης ἡπειρώς.

Ὅρια.—Αἱ Ἠνωμέναι πολιτεῖαι ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Α. μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ πρὸς Δ. καὶ ἀπὸ τοῦ Καναδά πρὸς Β. μέχρι τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου πρὸς Ν.

Πληθυσμός.—Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν εἶναι σύμμικτος, ἀποτελεῖται ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ Ἀγγλων. Κατ' ἔτος ἀξάνεται, προστιθεμένων πολλῶν μεταναστῶν Ἑυρωπαίων, ἀνερχομένων πολλακίς κατ' ἔτος εἰς 500000 ἀπὸ τινῶν ὄψεως ἐτῶν περιουσιῆς σημαντικῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν διακρίνεται διὰ τὴν μεγάλην διαφορὰν τῆς μεταξὺ τοῦ θέρους καὶ τοῦ χειμῶνος μέσης θερμοκρασίας τοῦ ἔτους, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἀντίστοιχα γεωγραφικὰ πλάτη τῆς Ἑυρώπης. Ἡ νέα Ὑόρκη π.χ. ἔχει μέσην θερμοκρασίαν 10, 9^η, δηλ. 6^η μικροτέραν τῆς εἰς τὸ αὐτὸ γεωγραφ. πλάτος κειμένων Θεσσαλονίκης, τὸν χειμῶνα εἶναι σημαντικῶς ψυχρότερον τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ γεωγραφ. πλάτος κειμένων χωρῶν τῆς Ἑυρώπης, τὸ δὲ θέρους σημαντικῶς θερμότερον. Ἡ γενικὴ αὕτη μεγάλῃ διαφορᾷ μεταξὺ θέρους καὶ χειμῶνος ἀξάνει ἐφ' ὅσον τὴν ἐκ νότου προχωρεῖ πρὸς βορρᾶν. Χαρακτηριστικῆς ἐπίσης εἶναι ἡ ταχέια κατάπτωσης καὶ ἀνύψωσης τῆς θερμοκρασίας. Οὐχὶ σπανίως συμβαίνει ἐν μῇ ἡμέρᾳ ἢ ἐν ὀλίγαις ὥραις νὰ ἀνέλθῃ αὕτη ἢ νὰ κατέλθῃ 20 καὶ πλέον βαθμοῦς. Ἡ πτώσις τῶν βροχῶν εἶναι μὲν ἄφθονος κατὰ τὴν ΒΑ. παραλίαν (176 ἑκατμ.), νοτιώτερον δὲ καὶ μεσογειώτερον ὀλιγωτέρα, ἀλλ' οὐχὶ χαμηλοτέρα τῶν 75 ἑκατομμυρίων, ἐπαρκεῖσα πανταχοῦ τῶν τῶν καλλιέργιαν. Πρὸς τοιαύτους παρατηρεῖται ἀκόμη τὸ σπάνιον τῶν βροχῶν

κατά τὸ θέρος καὶ ἡ ἐπὶ βραχὺν σχετικῶς χρόνον διαρκούσα περίοδος τῶν βροχῶν. Κατὰ τοῦτον ὁ ἕτερος εἶναι σφοδρὸς, συνοδευόμενος ὑπὸ καταγίδων καὶ δὴ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, ἡ δὲ χειμερινῆ γιῶν, πίπτουσα διὰ τὸ φροβερόν ἤριχον τῶν βορειοδυτικῶν ἀνέμων, στρέφεται εἰς ἀπαιτετέρου ὕψους καὶ προξενεῖ μεγάλας καταστρώφας.

Ἡ διὰ τῆς θερμότητος καὶ τῆς ἕγερσας εὐνοουμένη γενικῶς αὕτη χώρα δύναται νὰ διαιεθῆ κατὰ τὴν *κλιματὶκὰ* εἰς τρεῖς ζώνας, τὴν *βόρειον*, τὴν *βορειοανατολικὴν* καὶ τὴν *νότιον*.

Τὸ *πολίτευμα* εἶναι ἑμοσπονδιακὸν δημοκρατικὸν μετὰ Βουλῆς καὶ Γερουσίας. Ὁ ἀνώτατος ἀρχὴν, πρόεδρος τῆς ἑμοσπόδου συμπολιτείας, ἐδρεῖται, ὅπως καὶ ἡ Κοβέρνις τῆς ἑμοσπόδου, ἐν Βιάνγκτων, καμμένη ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Κολομβίας.

Διοικητικῶς ἡ χώρα ἀποτελεῖται ἐκ 48 δημοκρατικῶν πολιτειῶν, μίαις ἐλευθέρας πολιτείας καὶ δύο ἐξωτερικῶν διαμερισμάτων, τῆς Ἀλάσκας καὶ τῶν νήσων Χαβάι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὁκεανοῦ.

Προῦπολογισμὸς. Ἔσοδα 14912934103, ἔξοδα 14113978755 δολλάρια (1921).

Στρατὸς καὶ στόλος.—Ὁ στρατὸς ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀνέρχεται εἰς 350 χιλ. ἄνδρας καὶ ἐν πολέμῳ εἰς 8 ἑκατομύρια καὶ πλέον. Ὁ στόλος ἀνέρχεται εἰς 250 πλοῖα, ἐξ ὧν τὰ 50 θωρηκτὰ, ὅλον ἐν ὅμοις αἰξάνεται καὶ τελειοποιεῖται σημαντικῶς, ἐφοδιαζόμενος ὀχι μόνον ὁ στόλος, ἀλλὰ καὶ ὁ στρατὸς τῆς ἡπείρου διὰ πολυαριθμῶν ἀεροπλάνων, ὑδροπλάνων, ὑποβρυχίων καὶ παντὸς εἴδους πολεμικοῦ μέσου τῶν νέων ἐφευρέσεων καὶ μεθόδων.

Ὁ δὲ ἔμπορικὸς στόλος ἀνέρχεται εἰς 14 ἑκατομύρια τόνους (τὰ 26% τοῦ παγκοσμίου).

Ἐπικρατοῦσα *θρησκεία* ἐν τῇ χώρῃ εἶναι ἡ τῶν διαμαρτυρημένων, περὶ τὰ 10 δὲ ἑκατομ. εἶναι καθολοί.

Προϊόντα φυσικὰ καὶ τεχνητὰ.—Ἡ γεωργία, ὡς ἐκ τοῦ πλουσιῶς ἀρδευομένου εὐφοροτάτου αὐτῆς ἐδάφους, εἶναι εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη· τὰ δὲ κυριώτερα αὐτῆς προϊόντα εἶναι ἀφθονώτατος καπνός, δημοτικαὶ καρποὶ, βάμβαξ, ὄρυζα, σάκχαρον, καφές, ἀφθονοτάτη ἔλαια κλπ.

Ἡ *μητροπολις* ἐπίσης εἶναι λίαν προηγμένη, ἔνεκα τῶν ἀπεράτων λειμῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων τρέφονται πολυπληθεῖς ἀγέλαια διαφόρων χρησίμων ζώων (χοίροι, πρόβατα, βόες κλπ.).

Ἡ *βοιομηχανία*, ἔνεκα τοῦ ἀφθονούντος ἐν τῇ χώρῃ λιθάνθρακος, εἶναι εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη. Αἱ Ἠνωμέναι πολιτεία ὡς πρὸς τὴν ἐξαγωγήν τοῦ λιθάνθρακος εἶναι ἡ δευτέρα μετὰ τὴν Ἀγγλίαν χώρα τοῦ κόσμου. Ἀφθονοῦσιν ἐπίσης ἐν τῇ χώρῃ καὶ τὰς ὀρυκτὰ σιδήρου, ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ, πλουσιώταται δὲ πηγαὶ πετρελαίου ὑπάρ-

χουσιν ἐν τῇ χώρῃ, ἐξ ὧν προμηθεύεται ὀλόκληρος σχεδὸν ὁ πεπολιτισμένος κόσμος.

Τὸ ἐξωτερικὸν *ἐμπόριον* εὐρίσκεται ἐπίσης ἐν ἀκμαϊοτάτῃ καταστάσει, ἀνερχόμενον εἰς 42—43 δισεκατ. φράγκων, συναγίζνεται δ' ἐπιτυχῶς πρὸς τὰ πρῶτα εὐρωπαϊκὰ κράτη.

Ἡ *συγκοινωνία* εἰς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας εἶναι πλέον ἡ ἐπαρκής· ἐνεργεῖται διὰ τῶν πλωτῶν αὐτῆς ποταμῶν, τῶν ἀπειροσθίων διαορχῶν καὶ τῶν σιδηροδρόμων μήκους 338000 χιλιομ. διασχίζοντων τὴν χώραν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Τὸ *ἐμπορικὸν ναυτικόν*, ἀνερχόμενον εἰς 25 χιλιάδας πλοίων, ἐξ ὧν 8000 ἀμερικανία, κατέχει, μετὰ τὸ ἀγγλικόν, τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ.

ΣΗΜ.Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐξαποστέλλουσιν εἰς Εὐρώπην, πλὴν τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς χώρας των, καὶ πολλὰ ἀντικείμενα χειροτεχνίας, ἅτινα πρότερον ἠγόραζον ἐξ Εὐρώπης. Προστατεῦσαι γενικῶς τὴν βιομηχανίαν αὐτῶν ἐπιβάλλοντες μεγάλους τελωνικοὺς δασμοὺς εἰς τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενα εἶδη. Προσταθεῖσαι νὰ ἀπομονώσῃ τὴν Εὐρώπην ἀποκλειόντες αὐτὴν διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς των εἰς πᾶσαν ἔμπορικὴν καὶ πολιτικὴν ἐν Ἀμερικῇ κίνησιν, ἐφαρμύζοντες τὸ *δόγμα* «ἡ Ἀμερικῇ διὰ τοὺς Ἀμερικανούς».

Ἡ πολιτικὴ των ἐν γένει ταίνει νὰ περιλάβῃ πρὸς ὄφελος αὐτῶν ὀλόκληρον τὴν Ἀμερικῇ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τελωνικὴν ἔθωσιν, ὅπως οὕτως ἀποκλεισθῇ πάντα τὰ εὐρωπαϊκὰ προϊόντα.

Ἡ μεγάλη ἀνθρώπις τῶν οικονομικῶν ἐπέτρεψαν εἰς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας νὰ ἀποσβέσῃ καθ' ὀλοκλήρην τὸ δημοσίον αὐτῶν χρέος καὶ νὰ προσκομισθῶσιν ἀμύθητὰ πλοῦτη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου.

Ἐπισημότερα πόλεις.—Αἱ πόλεις τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν αὐξάνονται μετὰ καταληκτικῆς ταχύτητος. Αἱ Ἀμερικανικαὶ πόλεις εἶναι πλήρεις ζωῆς καὶ κινήσεως, ἵτις ἐμποτεῖ ὄντως ἐκαστῆρῃν. Εἰς τὰς εὐρεῖαις καὶ εὐθυγράμμοις αὐτῶν ὁδοῖς κυκλοφοροῦσιν ἠλεκτρικοὶ τροχιοδρόμοι, σιδηροδρομικοὶ σινοροί, ἄμαξαι, αὐτοκίνητα κλπ. Ἐδῶ μὲν βλέπει τις ὑπόφωνα πελώρια μνημεῖα, ἐκεῖ δὲ κολοσσιαῖαι οἰκίαι μὲ 12, 15 καὶ 20 ὀρόφους. Τὸ σύνολον τούτων ἀποτελεῖ τι τὸ ἀσύνηθες καὶ μεγαλοπρεπές.

Πρὸς μέν τὸν Ἀτλαντικὸν ἐν εἶναι ἡ *Βοστοῦν* (748060 κἀτ.), λιμὴν ἔμπορικώτατος, ἔχουσα διήσημον πανεπιστήμιον. *Νέα Ὑόρκη* ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὀυδίσων ποταμοῦ, ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἔμπορικότερα πόλις τῆς συμπολιτείας, ἔχουσα μετὰ τῶν προαστῶν αὐτῆς Ὀρόνις, Ἰεροσὺς καὶ Μπρονξίαν 5620000 κ. Μεγάλῃ γέφυρα κρεμαστῇ 1880 μ. μήκους καὶ 50 μέτρων ὕψους ὑπὲρ τὴν θάλασσαν συνενοῖ τὸ μέγα

πόλις νεωτάτη και πλουσιωτάτη, μέγα έμπορικόν κέντρον σιτηρών και χιρίων, έχουσα όνομαστά σφαγεία. Ντετρούα (1 έκατομ. κ.) Μιλβόκη 457147 κ.), έπί της Μιχίγγαν. *Λιός Παύλος (234698 κ.) Μιννεάπολις (380582 κ.) έπί της όχθης του Μισσισιπι, κέντρον έμπορίου ξυλείας και μ. ταλλικιών όρυκτών, άγρός Λουδοβίκος (772797 κ.), έπί του Μισσισιπι, άγρός την συμβολήν του Μισσουρι.

Πρός Ν. πόλις είναι ή *κεί Όριλέανη* (357219 κ.), μέγας έμπορικός λιμήν, κέντρον έμποριου βάμβακος, σακχάρου, και καφέ πλησίον των έκβολών του Μισσισιπι. *Δεμβέρη* (256491 κ.) πρωτ. της πολιτείας Κολοράδο, έχουσα άκμασιότατην μεταλλουργίαν.

Είς τή δυτικά παρθλία της χώρας πόλις μεγάλη είναι ό *άγιος Φραγκίσκος* (506676 κ.), έν τή Καλιφορνία, ό σημαντικώτερος λιμήν έν τώ Ειρηνικώ. *Σακραμέντον*, πόλις έχουσα μεταλλείον χρυσοῦ.

**Η χερσόνησος Άλάσκα*. - Είς τās 'Ηνωμένας πολιτείας άνήκει και ή κατάψυχρος χερσόνησος Άλάσκα, κατέχουσα τό Βλ. τμήμα της Β. Αμερικης και άποτελοῦσα ίδιον νομόν. Η Άλάσκα παρεχωρήθη έπό της Ρωσίας εις τās 'Ηνωμένας πολιτείας τή 1867 άντι του εὔτελοῦς ποσού των 7200000 δολλαρίων, είναι τριπλασία κατά τό έμβαδόν της έλλ. χερσονήσου, πληθυσμόν όμως έχει μόνον 65—70 χιλ. κ., και τούτον κατά τό θέρος, διότι τό δέκατον των κατοίκων μεταβαίνει άλλαχού κατά τās λοιπές εποχάς του έτους. Έν αυτή άνεκαλύφθησαν τή 1888 πλουσιώτατα όρυχέα χρυσοῦ, άφθονία άργύρου, χαλκού και μολύβδου, έκμεταλλεύσει όμως γίνεται μόνον όλίγου χαλκού. Τά σπουδαιότερα κοιλύματα εις πλουσιότεραν έκμεταλλεύσειν κυρίως, του χρυσοῦ, είναι τό όρυμν ψύχος και τά άνυπόφορα σμήνη των μυθόν, άντα μαστίζουσι τās χρυσοφόρους περιόχας.

Κτήσεις. — Αί 'Ηνωμέναι πολιτείαί από του 1988, κατόπιν του προς την Ισπανίαν πολέμου, προσήρτησαν έαυταίς τās νέουσις *Πόρτο Ρίκο* και τās *Φιλιππίναις*, κατέχον δέ και τās *Χαβάι* και τās *Σαμόαις* ήγγόρασαν δέ και την νήσον *Γουάμ*.

Τελευταίον αί 'Ηνωμέναι πολιτείαί, έκτός των άνωτέρω άναφερομένων κτήσεων, προσήρτησαν και τās έξης:

α) Τά μικράς νήσους των Παρθένων (*vierges*) *άγιον Θωμά*, *άγιον Γουάιν* και *Τίμιον* σταρών κυμέναις έν τώ Μεξικανικώ κόλπω και ΒΑ. του Πόρτο Ρίκο, άγοράσαντες αυτάς από της Δαυίας τον Ιανουάριον του 1917 άντι 25000000 δολλαρίων.

β) Τήν περίε της διώρυχης του Παναμά ζώνην, άποτελουμένην έξ όκτώ χιλιομ. πλατύσις έξ άμφοτέρων των όχθών της διώρυχης και των παραθαλασσιών γραμμών ως και των μικρών νήσων του κόλπου του Παναμά *Φλαμίγκο* κλπ. έκχωρηθεισών εις τās 'Ην. πολιτείας άντι 10 έκατομμ. δολλαρίων έφά-

καξ και 240 χιλ. δολλαρίων καταβαλλομένων καθ' έκαστον έτος μετά την παρέλευσιν της πρώτης δεκαετίας από της συμβίσεως.

γ) Έντολή της Κ.Τ.Ε. αί νήσοι *Κορολίται*, *Μαράνται* και *Παλόσις*, τώσι γεγραμν και άντικειαι διενεμήθησαν μεταξυ Ιαπωνίας και 'Ην. Πολιτειών,

δ) αί νήσοι *Τατοῦλα*, κείμεναι άνατ. των νήσων *Σαῦδων*, άνήκοναι και αύται από του Φεβρουάριου 1900 εις τās 'Ην. πολιτείας, άποτελοῦσι δέ μέγαν σταθμόν του άμερικανικού στόλου κατά τās θαλάσσους έκείνας: πρωτ. ή πόλις *Παρολάγο*, τέως *Λεονί*.

Περί ποσόν των κτήσεων των 'Η. πολιτειών έν τώ οικείω τόπω λέγομεν λεπτομερέστερον.

Αί κτήσεις αύται πλην της Αλάσκας και των νήσων Χαβάι έν συνόλω έχουσι έμβαδόν 309197 τετρ. χιλμ. και πληθυσμόν 12383323 κ.

Σύγκρισις του φυσικού και βιομηχανικού πλούτου των *Ηνωμένων πολιτειών* έν σχέσει προς την παγκόσμιον παραγωγήν. Η χώρα αυτή, άν και κατέχη τά έπί τά μόνον έκατοστά της όλης έκτασεως της γήινης ξηράς, πληθυσμόν δέ μόνον τά έξ έκατοστά, έν τούτοις παράγει

1) 20 %	της παγκοσμ. παραγ.	του χρυσοῦ
2) 23 %	»	των λιχθύων
3) 25 %	»	του σίτου
4) 40 %	»	του πετρελαίου
5) 40 %	»	σιδήρου και χάλυβος
6) 40 %	»	του μολύβδου
7) 40 %	»	του άργύρου
8) 50 %	»	του ψευδαργύρου
9) 52 %	»	του γαϊάνθρακος (1)
10) 56 %	»	του βάμβακος
11) 60 %	»	του χαλκού
12) 60 %	»	του άλουμινίου
13) 66 %	»	των φυτικιών ελαίων
14) 70 %	»	του άραβοσίτου
15) 85 %	»	των αυτοκινητών.

Είς τά άνωτέρω δέον τά προσέθεσμεν ότι αί 'Ηνωμέναι πολιτείαί κατέχουσι έν τήν προτήν θέσιν της έξαγωγής των κρεάτων και του λίπους, ή δέ έκτασις των σιδηροδρομικών γραμμών άποτελοῦσι τά 40 % της παγκοσμίου τούτου, τό ξεωτεικόν έμπορίον άνέχεσθαι, ως είπομεν, εις 45 διεσκατομύρια φράγκων περίπου, ό δέ έμπορικός στόλος άνέχεσθαι εις 14 1/2 έκατομμ. τόνων, δηλ. τά 26 % του παγκοσμίου.

*Έχον τις ύπ' όψει τό μέγεθος του φυσικού πλούτου πλούτου, όν διαθέτουσι αί 'Ηνωμέναι πολιτείαί, ως και την καθημερινήν πρόδον αυτών εις την έκ-

(1) Η έν Άγγλική παρατηρησμένη κατά τά τελευταία έν η μεγάλη κρίσις του γαϊάνθρακος και έν γένει των προϊόντων της βιομηχανίας διακείσεται την σημαντικόν αύξήσιν της άνακογίας τούτης ύπέρ των 'Ηνωμ. πολιτειών.

μετάλλειον των πλουτοπαραγωγικών δυνάμεων, εύκόλως έβγαιε τις την ύπερ των Λονάμεων της συνεννόησεως έκβασιον του πανευρωπαϊκού πολέμου, έφ' όσον παρά τώ πλεονόν αυτών έτάχθη τοιούτος οικονομικός κολοσός, άφειδώς παρασών πάντα τά μέσα της νίκης.

Ίστορική άποψις.—Αι Ήνωμένη πολιτεία, άποικοποιήσασι τώ πρώτον έτόν Άγγλον κατά τό έτος 1885, διέτελεσαν άποικία άσφαλου μέγεθός τώ 1771, ότε οι κατοικοί αυτής βιοπορεύοντο έπί της Γαλλίας έπινοηθέντων κατά της μητροπόλεως καί τώ 1783 έξήρθησαν την ανεξαρτησίαν άποικιοφροσθησάν διά της συνέθιξης των Βερσαλλιών, έτσιού διέ έπιτελούντο τοιαύταις προόδουσ, όστι σήμερον άποτελοΐσι έν τών προσηνώνων κριτηρίω της γής.

Συμπληρωματικά γνώσεις—Πολιτική όργάνωσις των Ήνωμένων πολιτειών.—Αι Ήνωμένα πολιτεία σύγκεινται έκ 48 όμοσπόνδων δημοκρατιών, μιάς έλευθεράς πολιτείας καί δύο έξωτερόν διαμερισμάτων, της *Άλάσκας* καί των νήσων *Χαράι* του Ειρηνικού όκεανού. Τό σύνολον των κρατιών τούτων άποτελει μίαν όμόσπόνδον δημοκρατίαν. Ή διαφορά μεταξύ μιάς όμοσπόνδου δημοκρατίας καί μιάς *ένωτικης* (unitaire) όπως των ευρωπαϊκών κρατιών, είναι ή έξής κατά τό πρώτον σύστημα, δηλ. έκάστη έπαρχία ή έκαστον διαμέρισμα, έχει ιδιαίτερα διοίκησιν, ένφ' κατά τό δεύτερον ύπάρχει μία καί μόνη διοίκησις δι' όλον τό κριτός. Πάντως εις τάς Ήνωμένας πολιτείας, έκτός της ιδιαίτερας διοικήσεως των διαφόρων πολιτειών, υπάρχει καί μία *κεντρική* τοιαύτη, ένασχολομένη με τάς γενικού ένδιαφέροντος ύποθέσεις των πολιτειών (πόλεμον, ειρήνην, έξαγωγικόν έμποριόν κλπ.).

Ή κεντρική ούτος ειπείν ανέρχεται άποτελείται έξ ένόσ προέδρου Γερουσίας καί Βουλής (κογκρέσσου) των αντιπροσώπων. Ό πρόεδρος εκλέγεται άνά τέσσαρα έτη ταυτοχρόνως μεθ' ένός αντιπροέδρου, άντικαθιστάτόντος αυτών έν περιπτώσει θανάτου πρό της λήξεως της τετραετίας. Ή καθολική ψηφοφορία γίνεται έπί τη βάσει της πολιτικής όργανώσεως των Ήνωμένων πολιτειών, ήτις είναι δημοκρατική.

Αι μεγάλαι πόλεις των Ήνωμένων πολιτειών. Αι μεγάλαι πόλεις των Ήνωμένων πολιτειών διαφέρουσι των ιδιων μας κατά τόν τρόπον της γενέσεως καί ύψους αυτών. Αι περισσότεραι έξ αυτών άνεπτυχθήσαν έντός μικρού χρονικού διαστήματος. Ούτως ή πόλις *Σικάγον*, αριθμοΐσα σήμερον 2 1/2 εκατομμύρια καί πλέον κατοίκων, δέν ήτο πρό έξηκονταετίας παρά μία άσημαντός πόλιν. Οά ήδύνατο τις δε νά αναφέρει καί άλλα παραδείγματα πόλεων, ός τών άγιον Λουδοβίκου καί τών άγιον Φραγκισκου.

Άρχει ή ανακάλυψις ένός όρυχείου ή ή έγκατάστασις μιάς βιομηχανίας εις ένα έρημον τόπον, διά νά συρρεύσῃ άμέσως πλήθος μεταναστών. Έμποροι ά-

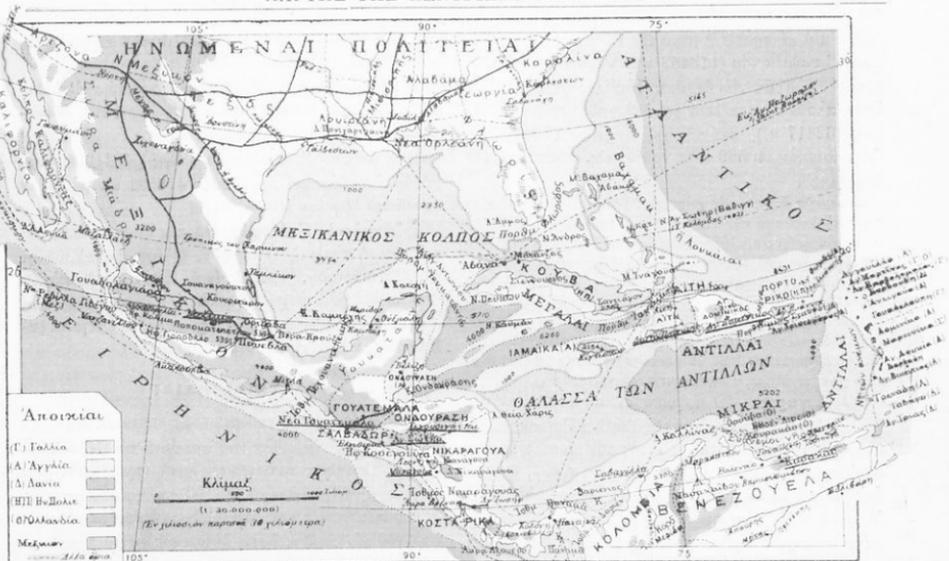
ποικιακών καί ποτών έγκαθίστανται άκολούθως, έν έργοστάσιον ήλεκτρικού ίδρύεται, μία σιδηροδρομική γραμμή κατασκευάζεται καί ή νέα πόλις είναι έτοιμή. Μετ' όλίγα δε έτη, άν μόν τό όρυχείον είναι άπόνοιον καί ή έγκαθιδρυθείσα βιομηχανία εδοκιμή, ή μικρά πόλιν γίνεται μεγάλη πόλις. Τά κυριότερα χαρακτηριστικά των τοιούτων έν όψη όφθαλμού μεγάλυνθεισών πόλεων, ατινες ξεφυρίζον ως *μαντάρια*, είναι αι όγκώδεις οικοδομαί καί ή ζσηρόςτης των δρόμων των. Τό *Σικάγον* έχει οίκιας με είκοσι καί πλέον όρόφους. Τά πολυάριθμα δε λεωφορεία, οι τραχιόδρομοι, οι ένάεροι σιδηρόδρομοι καί λοιπά συγκοινωνιακά μέσα προσένοϋσι την έντύπασιν μιάς δραστηριότητος έντελώς άγνώστου εις τάς ευρωπαϊκάς πόλεις. Από τάς άμερικανικός αιτάς πόλεις εκλείπουσι αι παλαιαι συνουκίαι με τή γραφικά έκείνη κτήριά των, τά όποια δηλοϋνται την ιστορίαν του παρελθόντος καί δίδουν εις τάς περισσότεράς των ευρωπαϊκών πόλεων θελακτικόν χαρακτήρα, εκπίουροντα την περιεργίαν. Αι άμερικανικαι πόλεις έχουν αι μίαν όμοίτητα μεταξύ των όλίγων μονότονον.

Αι κυριότεραι των πόλεων αυτών ζώσαν ιδίως έκ της βιομηχανίας, ήτις ύπήρξεν ή άφομή της γενέσεως των, πολλαί δε έξ αυτών φέρουσιν επώνυμον δεικνόν τοϋτο, ός π. γ. ή *Καναός* σίτυ είναι ή μεγάλη άγορά των κτηνοτρόφων, ή *Κιγκινιάτη* ή πόλις των χοίρων, επικομισθεΐσα ήδη υπό του *Σικάγον*, ή *Πίττσμπαργ*, ή πόλις του *χάλυβου*, καί άλλα.

Ή μεγάλη καλλιεργία καί ή μεγάλη κτηνοτροφία εις τάς Ήνωμένας πολιτείας.—Αι Ήνωμένα πολιτεία είναι ή χώρα, εις ήν εδοκιμή μεγάλος ή καλλιεργία. Οι κάτοικοι αυτών, όλγαράριθμοι όντες, άγοράζουσιν εις έξευτελιστικήν τιμήν άπεράντως εκτάσεις, αιτινες δέν άνικουσιαν εισέτι εις ούδέν.

Διά τοϋτο καί κτήματα πολλών εκατοντάδων μριομέτρων είναι πολυάριθμα, ιδίως έν ταίς περιφερείαις των έσωτερικών πεδιάδων των εξηλωμένων μεταξύ του *Μισοισσιπ* καί των *Βραχωνών* όρέων.

Τό έδαφος, νεον παρθένον, παράγει άρκουάντως άνευ ούδεμις βελτιώσεως αυτου καί άνευ λιπασμάτων. Ό σπόρος όπίπτει εις ήν καί ός έτιγεν έπί των άπεράντων αυτών εκτάσεων καί άνευ πολλών φροντίδων. Ύπάρχει διαφορά μεγάλη του είδους αυτου της μεγάλης καλλιεργίας από του της μικράς των ιδικων μας χωρών, ένθα ή γή πολεΐται εις μεγάλην τιμήν, τά δε κτήματα είναι μικρά καί ή καλλιεργία πρέπει νά εκτελήται έντατικώς καί επιμελώς, όστε ή παραγωγή νά άφίρη, άρκετών κέρδος εις τόν καλλιεργητήν. Έν αντιθέσει δε πρός τόν χωρικόν της Εϋρώπης, όστις αγαπά την γην, την όποιαν καλλιεργεί, προσπαθεί δε νά κερδίσῃ διά νά αδήσῃ την εκτασίον της, ό χωρικός των Ήνωμένων πολιτειών εκμεταλλεύεται, ούτως ειπείν, ατήν καί, όταν ατή

δεν δίδει πλέον αρκετά, την εγκαταλείπει διά να καλλιεργήσῃ ἄλλην μακρύτερα εύρισκομένην.

Καί ἡ κτηνοτροφία ἐνεργεῖται ἐπίσης εἰς μεγάλην κλίμακα. Εἰς τὰς πρὸς δυσμὰς ἀπερίαντους ἐκτάσεις, ἀγέλια 1000 βόων δὲν εἶναι σπάνια. Αὐταὶ βόσκουσι ἐλευθέρως ἐπιβλεπόμενα ὑπὸ ἐπιβλεπόν βοσκῶν, (cow-boys) ὀνομαζομένων μέχρις ἔτου ὀδηγηθῶσι πρὸς τὰς μεγάλας πόλεις σφαγίων καὶ ἐργοστασίων κοσερβῶν. Κανσὰς Σίτυ καὶ Σιάκφυ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1900 αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖα ἐξήγαγον 329 ἑκατομ. λίβρων γαστοῦ βοείου κρέατος, 55 ἐκ. λίβρων βοείου κρέατος διατηρημένου (conserved), 49 ἑκατομ. λίβρων βοείου παστοῦ κρέατος, ἦτοι ἐν ὄλῳ 433 ἑκατομ. λίβρων βοείου κρέατος ἀξίας 187 ἑκατομ. φράγκων. Ἐπίσης ἐξήγαγον 1530 ἐκ. λίβρων χοιρέου κρέατος ὑπὸ διαφόρους σκευασίας ἀντιπροσωπευόντων ἀξίαν 560 ἐκατ. φράγκων. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐξαγομένων κρεάτων προέρχεται ἐκ τῆς πόλεως Σιάκφυ, ἐπονομασθεῖσιν διὰ τοῦτο Percololis (πόλις τῶν χοίρων).

ΜΕΞΙΚΟΝ

Τὸ Μεξικὸν ἔχει ἐμβαδὸν 1989200 τετρατ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 14463481 κατοίκων, ἀποτελουμένων ἐξ Ἰσπανῶν ἀποίκων καὶ μαγδόν, ὀμιλούντων τὴν ἰσπανικὴν γλῶσσαν.

Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ Καθολικὴ.

Πολίτευμα. — Δημοκρατικὴ δημοκρατία μετὰ προέδρου, ἐκλεγομένου ἀνὰ τετραετίαν.

Στρατός. — Ὁ στρατός ἀνέρχεται εἰς 40 χιλιάδας ἄνδρας ἐν εἰρήνῃ καὶ 250000 ἐν πολέμῳ.

Προϊόντα. — Τὰ φηκὰ καὶ τεχνητὰ προϊόντα εἶναι ποικιλότατα καὶ ἀφθονὰ καπνός, σάκχαρον ὄρυζα, καφέ, βαμβάκι, ἑσπεριδοειδῆ, βιάμβας, καμπελιανόν, Ἰνδικόν, κεχνίλι, κλπ. Ἐπίσης δὲ καὶ τὰ κυριώτερα ζῆα τῆς Εὐρώπης. Ἡ χώρα ἔχει πρὸς τοῦτους καὶ πλοῖα μεταλλεῖα πολυτίμων μετάλλων, πρὸ πάντων δὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Βιομηχανία. — Καίτοι ἡ χώρα ἔχει στρώματα λιθανθράκων, δὲν εἶναι προηγμένη.

Τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον ἀνέρχεται εἰς 700 ἐκ. φράγκων.

Ἡ **συγκοινωνία** βαίνει διαρκῶς προαγομένη, ὑπαρχουσὶν σήμερον πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνερχομένων εἰς 26462 γλμ. καὶ ὑπὸ κατασκευὴν 1500 γλμ.

Προϋπολογισμός. — (1922) ἔσοδα 280662383 ἔξοδα 277143582 νόμισμ. πῆξος χρυσοῦν = 1/2 δολ. λαρίου.

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Τὸ Μεξικὸν διαίρεται εἰς 27 πολιτείας, ἐν ὁμοσπονδῶν διαίρεσιμα, ἐν ᾧ ἡ πρωτεύουσα, καὶ δύο νομοῖς.

Πόλεις. — Τὸ Μεξικὸν (471000 κ.), πόλις ὄραια, πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας, ἐπὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας. Πουέβλα (96121 κ.), πόλις ὄχυρά, βιομηχανο καὶ ἐμπορικὴ ἡ πρώτη ἰδρυθεῖσα πόλις ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἐν Μεξικῷ συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς πόλεως Μεξικῆ, εἶναι δὲ πόλις νοσηροτάτη. Βέρα Κρούς (48633 κ), ὁ σπουδαιότερος ἐμπορικὸς

λιμήν και κέντρον τῆς μετὰ τῆς Ἑδρώτης συγκοινωνίας, *Γουαδαλαγιά* (119468 κάτ.), ἔχουσα μεταλλεῖα χρυσοῦ. *Ἅγιος Λουδοβίκος Ποτόσης* (68000 κάτ.), ἔχων πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. *Μερίδα* (62417 κ.), ἐπὶ τῆς χειρσονήσου Ὑκουατάνης. *Ἀζαποῦλκον* (40569 κ.), ἑμπορικὸς λιμὴν ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Ἱστορικὴ ἀπομνηστὴς τῆς χώρας.—Τὸ Μεξικὸν ἀπέτελλε πρότερον τὸ βασίλειον τῶν Μεξικανῶν, ὃ Ἰσπανὸς ὄμοιος Φερδινάνδος Κορτέζος τῷ 1519 κατέκτησε καὶ αὐτάξεν αὐτὸ ὑπὸ τὴν Ἰσπανίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καὶ διετέλεσε μέχρι τοῦ 1822, ὅτε ἀνεκρούθη ἀνεξάρτητος δημοκρατία, ἣν κατὰ τὸ 1863 *Ναπολέον δ' Γ'* ἐξήγησε νὰ μεταβάλῃ εἰς βασιλείαν συνταγματικὴν ὑπὸ τὸν ἀρχιδούκα τῆς Ἀυστρίας *Μαξιμιλιανόν* ὑπεριαρχοῦντα ὅμοιος οἱ κατ' αὐτοῦ ἐπαναστήσαντες Μεξικανοὶ κατόρθωσαν τῷ 1867 νὰ φανεύσων αὐτὸν καὶ νὰ ἀνακηρύξουν τὸ Μεξικὸν *δημοκρατίαν ὀμόπονον*.

Ἡ ὄρυγρος.—Ἡ ὄρυγρος εἶναι πολύτιμον μέταλλον λευκὸν καὶ λάμπρον (brillant.) Γενικῶς οὗτος εὐρίσκεται ἀνεμιεγμένους ἐντὸς τῶν μεταλλεύματος σιδήρου, μολύβδου, ὕδραργύρου ἢ χρυσοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων χωρίζεται διὰ διαφόρων κατεργασιῶν. Ἡ Ἀμερικανικὴ Ἡπειρος εἶναι ἐκεῖνη ἣτις μόνη παράγει σήμερον σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν ἔξαγομένην ἐκ τῶν ὄρυγειῶν ποσότητά ἀργύρου. Αἱ κυριώτεροι παραγωγικαὶ χώραι εἶναι πράγματι τὸ Μεξικόν, αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι (χώρα τῶν Κολοράδο), ὁ Κονναδάς, ἡ Ἀστροαλία καὶ ἡ Περουβία.

Τὸ Μεξικὸν παράγει μόνον τὸν πλεόν τῶν 270 ἑκατομ. φράγκων ἀργύρου κατ' ἔτος. Τὰ ἀμερικανικὰ ὄρυγεῖα ἀργύρου εὐρίσκονται εἰς τὴν ὀροσειανὴν τὴν χωρίζουσαν τὴν Ἡπειρον πρὸς δυομῆς, ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, δηλαδὴ εἰς τὰ βοαχόδη ὄρη τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὰς Ἄνδιες τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

ΜΕΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ μέση ἢ κεντρικὴ Ἀμερικὴ βόρεια πρὸς Ἀ. ἐπὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου καὶ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν ἐκτείνεται δὲ μετὰ τῆς βορείου καὶ νοτίου Ἀμερικῆς. Μετὰ τῆς νοτίου συνδέεται διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἔνθα ἡ διώρυγ. εἶναι χώρα ὀρεινὴ παράγουσα κοκοκιννοῦς ζάχαρον, κακάον, ἰνδικόν, καπνόν, δέρματα καὶ μέταλλα.

Ἡ μέση Ἀμερικὴ ἀποτελεῖται ἐκ 5 μικρῶν δημοκρατιῶν ἀνεξαρτήτων καὶ μιᾶς ἀγγλικῆς κτήσεως, τῶν ἑξῆς:

1) *Γουατεμάλα*, ἔχει 113000 τετρ. χιλιόμε. ἐμβαδὸν καὶ πληθυσμὸν 1600555 κ. ἀναλ. 14 κ. τὸ χλμ. με πόλιν τὴν *Γουατεμάλαν* (91130 κ.), συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τὴν Εἰρηνικὴν.

2) *Ἅγιος Σατῆρ*, 34126 τετραγ. χιλιόμε. ἐμβαδὸν καὶ πληθυσμὸν 1707800 κ. με πόλιν ὁμώνυμον (65000 κ.), πολλὰκις ὑποστῆσαν καταταστροφὰς ἐκ σεισμῶν.

3) *Ὄνδουράς*, 114670 τετραγ. χιλιόμε. ἐμβαδὸν

καὶ πληθυσμὸν 600000 κ., με πόλιν τὴν *Τεγουσιγάλπαν* (45000 κ.).

4) *Νικαράγουα*, 128340 τετραγ. χιλιόμε. ἐμβαδὸν καὶ πληθυσμὸν 600000 κάτοικ., με πρωτ. τὴν *Μαγαροῖαν*.

5) *Κόστα Ῥίκα* (πλούσια ἀκτὴ) 48410 τετραγ. χιλιόμε. ἐμβαδὸν καὶ πληθυσμὸν 476581 κ., με πόλιν τὸν Ἅγιον Ἰωάνη (40000 κ.).

6) *Ἀγγλικὴ Ὄνδουράς*. ΒΑ. τῆς Γουατεμάλας ἐκτείνεται ἡ ἀγγλικὴ Ὄνδουράς, ἔχουσα ἐμβαδὸν περὶ τὰ 22270 τετραγ. χιλιόμε. (καὶ 45317 κ.) ἐξ αὐτῶν 600 λευκοὶ καὶ 2 χιλ. κρεολοὶ. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι κατὰφυγτος ὑπὸ βασίων, ἐξ ὧν ἀφθονοτάτη ἐξάγεται ξυλεία, πόλιν ἔχει τὴν *Βελίγγην* (12660 κ.).

ΔΥΤΙΚΑΙ ΙΝΔΙΑΙ

Ἀπὸ τοῦ στομίτου τοῦ μεγάλου Μεξικανικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τῆς Ν. Ἀμερικῆς Ὄρενκού ἐκτείνεται κατὰ τρεῖς στοίχους. σορεία νήσων, αἵτινες εἰναι πάσαι ἠφαιστειογενεῖς ἢ κοραλλιογενεῖς καὶ ὀνομασθήσαν *δυτικά Ἰνδία* ὑπὸ τοῦ *Κολόμβου*, ὅστις ἐπίστεισε κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῶν ὅτι ἀποτελοῦσι μέρος τῶν νήσων τῶν Ἰνδιῶν τῆς Ἀσίας.

ΣΗΜ. Πάσαι αὗται εἶναι τμήματα μεγάλου ὀρεινοῦ ὄγκου, ὅστις συνάπτεται μετὰ τῶν ὄρειων τῆς Βενεζουέλας καὶ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς προέκτασις τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς πρὸς Β. καὶ Ν. διαχωρίζεται δὲ τῶν δύο ἠπειρωτικῶν τμημάτων διὰ μεγάλης καταβυθίσεως τῆς θαλάσσης.

Αἱ νῆσοι αὗται κατοικοῦνται ὑπὸ μαύρων ἐξ Ἀφρικῆς μετεπεξεθέντων, μιγάδων καὶ ὀλίγων Εὐρωπαϊῶν ἀποίκων.

Αἱ νῆσοι εἶναι εὐφορτώταται καὶ παράγουσι κυρίως σάκχαρον, καπνὸν καὶ καφέ, ἀπετελοῦν ἄλλοτε πάσαι κτήσεως εὐρωπαϊκῆς, πλην τῆς *Αἴτης*.

Τοπογραφικῶς αἱ νῆσοι αὗται διαιροῦνται 1) εἰς τὰς *Βαχαμαῖας* ἢ *Λουκαῖας*, 2) τὰς *μεγάλας Ἀντίλλας* καὶ 3) τὰς *μικρὰς Ἀντίλλας*.

Ἡ μεγάλη νήσος *Κούβα* περιλαμβανομένη εἰς τὸ συμπλέγμα τῶν μεγάλων Ἀντιλλῶν καὶ ἀνήκουσα μέρους τοῦ 1898 εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἔχει ἐμβαδὸν 166122 τετραγ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 2045980 κάτ. (ἀναλογ. κατὰ τετραγ. χλμ. 17 κ.).

Πολίτευμα.—Ἀπὸ τοῦ 1909 ἀποκ.λεῖ ἴδιαν δημοκρατίαν μετὰ γερούσιας, συνισταμένης ἐξ 24 μελῶν καὶ βουλῆς ἀντιπροσώπων ἀπαριεξιμένης ἐξ 83 μελῶν (εἰς ἀνά 25000 κ.) ἀνανομιμένου τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν κατὰ διετίαν. Ὁ πρόεδρος καὶ ἀντιπρόεδρος ἐκλέγονται ὑπὸ συμβουλίου ἐκλεκτόρων συνερχομένων ἐπὶ ταῦτα.

Ἔδαφος, προϊόντα. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι εὐφορτώτατον—(ἐνιαχοῦ τρεῖς τοῦ ἔτους συγκομιδαί),

παράγον ἐν ἀφθονίᾳ σάκχαρον, καπνὸν ἐλεγκτὸν καὶ ἀρωματικὸν καὶ ἐν γένει πάντα τὰ προϊόντα τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ὅμοια δὲ ἔχει χαλκόν, σίδηρον καὶ φουσίον μαγνητήν.

Πόλεις.—*Αἱβάνα* (363506 κ.) πρωτ. ἔχουσα ἀξιόλογον λιμένα καὶ ἐξάγουσα περηναιωμένα σιγάρα (πούρα). *Σαντιάγο* (70232 κ.) πρὸς Ν. τῆς νήσου μετ' εὐρυτάτου καὶ ἀσφαλτείου λιμένος. *Στεφανούρος* (95865 κ.), *Καμαγκουέβη* (98193 κ.) καὶ τινες ἄλλαι μικρότεραι.

Ἡ νήσος *πότο Ρίκο* (=πλούσιος λιμὴν) ἀνήκει καὶ αὐτῇ εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν μεγάλων Ἀντιλλῶν. Ἀπὸ τοῦ 1898 ἐξεχωρήθη μετὰ νικηφόρον κατὰ τῆς Ἰσπανίας πόλεμον εἰς τὰς Ἡνωμ. πολιτείας διὰ τῆς μεταξὺ τούτων συνομιλογηθείσης συνθήκης.

Ἐμβαδόν ἔχει 8896 χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 1327897 κ. (1921 ἀπογρ.), ἥτοι ἀναλογοῦν 140 κ. κατὰ τετρ. χλμ. πυκνότητα κατοικημένην.

Ἐδαφος καὶ προϊόντα.—Παρόμοια ὡς τῆς νήσου Κούβας, πλὴν τοῦ ἀρωματικοῦ καπνοῦ. Τὸ σάκχαρον κατέχει τὸ 60% οἰ τῆς ὅλης ἐξαγωγῆς.

Ἡ νήσος *πότο Ρίκο* πολιτικῶς ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἡν. πολιτικῶν κογκρέσων, ἀλλ' ἄνευ ψήφου.

Πόλεις ἔχει τὸν ἅγιον *Ἰωάννην* (71443 κ.) τὴν *Πόννην* (41962 κ.) καὶ τινες ἄλλαι.

Νῆσοι.—*Αγγλικαὶ Ἀντίλλαι.* Ἡ Ἀγγλία κατέχει τὴν *Ἰαμαϊκὴν*, τὰς *Βαχαμαῖας* νήσους, μέγαν ἀριθμὸν νήσων τῶν μικρῶν Ἀντιλλῶν, οἷαι εἶναι ὁ ἅγιος Χριστόφορος, ἡ Ἀγγουίλα, ἡ Νέβη, ἡ Στρογγύλη, ἡ Δομινίκα, αἱ Γρεναδίναι καὶ πολλαὶ ἄλλαι. Ἐν συνόλῳ ὁ *πληθυσμὸς* αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 1600000 κατοικοῦς.

Ἡ νήσος *Ἰαμαϊκὴ*, ἀποικία τοῦ στέμματος, ἐμβαδὸν ἔχει 12193 τετρ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* (868983 κ.) πυκνῶς κατοικημένην· παράγει σάκχαρον, οὐ ἡ παραγωγή ἀνῆλθεν τελευταίον εἰς 4 ἐκατ. τόνους, βανίλια, καφέν, βάμβακα, ἐλεγκτοὺς καρπούς, ὀνομαστὸν ῥοῦμιον παρασκευαζόμενον ὑπὸ τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ σακχαροκαλάμου καὶ χαλκόν. **Πόλεις.**—Ἡ *Κίγγστον* 62707 κ. πρωτ., λιμὴν μεγαλοπρεπῆς.

Βαχαμαῖαι ἢ Δουναβιαὶ νῆσοι 600 ἐν ὅλῳ καὶ μόνον 21 κατοικημένα ἐμβαδὸν 11405 τετρ. χλμ. *πληθυσμὸς* (53031 κ.) πρωτ. *Νασσάου* ἐπὶ τῆς νήσου νέας *Προνοίας*.—Πᾶσαι αἱ νῆσοι αὐταὶ εἶναι κοραλλογενεῖς καὶ ἐκτείνονται πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Κούβας. Εἰς μίαν τῶν πολλῶν αὐτῶν νήσων ἀπεβίβασθη τὸ πρῶτον ὁ Κολόμβος κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς (12 Ὀκτωβρίου 1492 ὀνομάσας αὐτὴν Σούηρα.

Προϊόντα.—Ὅπωρα καὶ σπόγγος.

Αγγλικαὶ μικραὶ Ἀντίλλαι.—Ἡ τὸν ἀριθμὸν ἔχον ἐμβαδὸν 1860 τετραγων. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν*

131964 κάτ.). **Προϊόντα.** Κυριώτερα προϊόντα τῶν ἡφαιστειογενῶν τούτων νήσων εἶναι σάκχαρον, καπνὸς καὶ ἀσφαλτος. Κυριώτερα πόλεις εἶναι ὁ ἅγιος *Ἰωάννης* ἐπὶ τῆς νήσου *Ἀντίγκουα* (9262 κ.).

Γαλλικαὶ Ἀντίλλαι.—Αἱ γαλλικαὶ Ἀντίλλαι περιλαμβάνουσι τὴν *Γουαδελοῦπα* μετὰ τὸν ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένον νήσον, τὴν σεασμοαθῆ *Μαρτινικαν*, τὸν ἅγ. *Βαρθολομαῖον* καὶ τὸ Β. ἡμισυ τοῦ ἅγ. *Μαρτίου*. Ἡ *Γουαδελοῦπα* ἔχει ἐμβαδὸν 1409 τετρ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 183000 κ. Θέλλαι καὶ σεασμοὶ πολὺ αἰσθητοὶ ἐκεῖ. Προϊόντα δ' ἔχει σάκχαρον, καφέν, κλπ. **Πόλεις** *Μπας Τερό* (χαμηλὴ γῆ, 19000 κ.), καὶ *Ποάν πύρε*. (17000 κ.).

Ἡ *Μαρτινικὴ* ἔχει ἐμβαδὸν 987 τετρ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 244439 κατοίκων πρὸ τῆς καταστροφῆς.

Ἡ ἡφαιστειώδης, πλουσιωτάτη καὶ γόνιμος αὐτῆς νήσος κατὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ τὸν Μάτιον τοῦ 1902 ὑπέστη φοβερὰς καταστροφὰς ἐξ ἡφαιστειῶν ἐκρήξων τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἡφαιστείου *Πελέ*, καθ' ἃς ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς ἅγιος *Πέτρος* (26000 κάτ.) κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ σεισμοῦ· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ κάτοικοι ἐπίφησαν ὑπὸ τὰ ἐρετρία καὶ ἐκίχθησαν ὑπὸ τὰς λάβας τοῦ ἡφαιστείου. Καὶ ἡ ἕτέρα πόλις αὐτῆς *Φώρ δὲ Φράνς* (27000 κ.), λαμπρὸς λιμὴν, κατεστράφη ἐπίσης ὑπὸ τῶν ἡφαιστειῶν τούτων ἐκρήξων.

Αἱ *δλλανδικαὶ Ἀντίλλαι* (ὑπὴνεμοὶ νῆσοι) ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν νήσων Ὁροῦβας, *Κουρασάου*, ἅγ. *Εἰδοθαθίου*, μέρους τῆς νήσου τοῦ ἁγίου *Μαρτίου*. Σάβης καὶ *Γόγκρης*. Ἐμβαδὸν 1130 τετρ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 53702 κάτ.

Πόλεις ἐν τῇ νήσῳ *Κουρασάου* εἶναι ἡ *Βίλλεμσταδ*.

Ἡ *νήσος Αἰτή* ἔχει ἐμβαδὸν 28676 τετρ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 1631250 κ. ὃν οἱ πλείστοι μαῦροι μιγάδες καὶ πολλοὶ Ἴσπανοί. Ἡ νήσος αὕτη, κληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κολόμβου *Ἰσπανόλα*, περιλαμβάνει δύο κράτη ἀλλήλων κεχωρισμένα 1) τὴν δημοκρατίαν τῆς *Αἰτῆς* πρὸς Δ., ἀρχαίαν γαλλικὴν ἀποικίαν, καὶ 2) τὴν δημοκρατίαν τοῦ ἅγ. *Δομίνγου* πρὸς Δ. ἥτις ἔχει ἐμβαδὸν 48577 τετρ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 897405 κ.

Πόλεις.—Ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ τῆς *Αἰτῆς* Δ. τῆμα εἶναι ὁ *λιμὴν τοῦ παρίγγο*ς (120000 κάτ.), ἐν δὲ τῷ ἁγίῳ *Δομίνγου* ἡ ὀμώνυμος πόλις (45021 κ.).

Αἱ δυτικαὶ Ἰνδία (μικραὶ Ἀντίλλαι) περατοῦνται διὰ τῆς ἀνατολικώταταις κευμένης νήσου ἁγίας *Τριῖδος* (Trinité), αὐτῆ γεωλογικῶς ἀνήκει εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν καὶ φαίνεται ὡς προέκτασις τῶν βενεζουελικῶν παρακτίων ὄρεων. Ὑπὸ οἰκονομικῆν ἔποψιν εἶναι μικρὰς σημασίας ἀν καὶ τὸ ἔδαφος τῶν πεδιάδων αὐτῆς εἶναι λίαν γόνιμον. Εἶναι κτήσις Ἀγγλικῆ, ἔχουσα ἐμβαδὸν 4822 τετρ. χλμ. καὶ *πληθυσμὸν* 365000 κάτ. καὶ ἀρχαίον ἐμπόριον. Ἄγιος *Φερδινάνδος* λιμὴν πολεμικῶς.

ΝΟΤΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ

ΘΑΛΑΣΣΑΙ, ΚΟΛΠΟΙ ΚΑΙ ΠΟΡΟΜΟΙ

Ἡ νότιος Ἀμερικὴ ἔχει σχῆμα μεγίστης τριγωνικῆς χερσονήσου, ἐνοῦται δὲ μετὰ τῆς μέσης Ἀμερικῆς διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἀνορθθέντος πρὸ τινος εἰς διώρυγα περὶ τὰ 80 χιλμ. μήκους.

Ἡ Ἐιρηνικὸς ὠκεανὸς σχηματίζει πρὸς Β. τὸν κόλπον τοῦ Παναμᾶ καὶ τὸν τοῦ Γουϊναϊκῶν, περιβρέχει δὲ πρὸς Ν. ἀπειραρίθμους νήσους, κεκλιμένας ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον παρὰ τὸν Μαγελλάνειον πορθμόν.

Ἡ δὲ Ἀτλαντικὸς σχηματίζει πρὸς Β. τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ κόλποι Λαριέντος καὶ Μαρακάιβου ἢ τῆς Βενεζουέλας, πρὸς Α. δὲ τοὺς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀμαζονίου καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λα-Πλάτα διαιφύρους κόλπους.

ΠΑΡΑΛΙΑ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ ΝΗΣΟΙ

Παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανῶ.—Τὰ ὄρη ὑψοῦνται ἀκόμη ἀμέσως ἀπὸ τῆς παραλίας, ἥτις εἶναι πανταχοῦ ξηρά, χωροῦντα δὲ πρὸς Μ. κατὰ μήκος καὶ εἰς τὰ νοτιώτατα αὐτῆς ἄκρα σχηματίζουσι φιάρας (δηλ. μικροὺς καὶ βαθεῖς κολπίσκους) καὶ φηδάνουσι μέχρι τῆς Γῆς τοῦ πυρὸς.

Ἀκρωτήρια.—Εἶναι ἡ Παρίνα πρὸς Δ. ἐν τῷ Εἰρηνικῷ καὶ τὸν Χόρν ἐν τῇ Γῆ τοῦ πυρὸς.

Παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ.—Τὰ Β. παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι πανταχοῦ χαμηλά, ἐλώδη καὶ νοσηρὰ, καταλήγουσαι δὲ πρὸς Α. εἰς τὸ πρὸς Β. τῆς πόλεως Περναμπόουκου ἀκρωτήριο τοῦ ἁγίου Ρόκου.

Τὰ Α. αὐτοῦ παράλια εἶναι χαμηλά ἐπίσης καὶ ἐλώδη, πρὸς Ν. δὲ περικλείουσιν ἐκτεταμένας λιμνοθάλασσας.

ΣΗΜ. Γενικῶς τὰ παράλια τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἔχουσι μεγάλην ὁμοιότητα κατὰ τὴν διάπλασιν πρὸς τὰ τῆς Ἀφρικῆς· εἶναι ἀμώδη καὶ τεναγῶδη, ἐκτεταμένα εἰς θεομάτων ἤλιον καὶ κίτρινον πυρετὸν.

Νῆσοι ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ εἶναι αἱ τῶν Χελωνῶν, αἱ ἐν τῷ ὄρει Πίσοφ τρεῖς κοραλλιογενεῖς νῆσοι, ἔξ ὧν ἐξορύσσεται τὸ γυάνιον, αἱ Χιλδάι, αἱ τοῦ Πάσχα καὶ ἡ νῆσος τοῦ Ἰωάννου Φερδινάνδου.

Πρὸς Α. δὲ τῆς Γῆς τοῦ πυρὸς ἐκτείνονται αἱ νῆσοι Μαλουῖναι ἢ Φαλιγιάναι.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Ὀρη.—Αἱ κορυφαίαι τῶν Ἀνδῶν διήκουσι κατὰ μήκος τῆς Δ. παραλίας τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. διαρροῦσεναι εἰς δυτικὰς, κεντρικὰς καὶ ἀνατολικὰς. Πρὸς τὰ ΒΑ. σχηματίζουσι πελώριους ἠφαιστειογενεῖς ὄγκους, ὧν κυριώτεροι εἶναι τὸ ἠφαιστειὸν Τολίμα (5584 μ.), ἢ Μερίδα (4580 κ.) καὶ τὸ ὄρειόν τῆς Βογῶτας.

Συγκομιδὴ ζαχαροκαλάμου ἐν Ἀμερικῇ.

Αἱ κεντρικαὶ Ἀνδεῖς σχηματίζουσι παράλληλους ὄροστοχίας ἐγκλειούσας βαθυτάτας κοιλάδας καὶ εὐρύτατα καὶ ὑψηλὰ ὄρηπέδια, ὡς τὸ τῆς Βολιβίας. Τὰς ὑψηλότερας κορυφὰς τοῦτον ἀποτελοῦσι τὰ γιγαντώδη ἠφαιστεια Κοκοπάξι (5943 μ.), Χιμβοράζο, (6530 μ.), Σοράτα (6550 μ.) καὶ Τελιμάνι (6410 μ.). Αἱ δὲ μεσημβριναὶ Ἀνδεῖς σχηματίζουσι τὰ ἠφαιστεια Ἀκογγάβου (6970 μ.) καὶ Βιλλαρίαν (4875 μ.).

Πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ Α. τῆς Ν. Ἀμερικῆς ὑπάρχουσι μεμονωμένα τινὲς ὄροστοχία, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ Παρίμα πρὸς Β. ἐν τῷ ὄρειπέδι τῆς Γουϊνάρες καὶ τὰ Βραζιλιανὰ ὄρη.

Πεδιάδες.—Ἡ Ν. Ἀμερικὴ ἐγκλείει τρεῖς ἀπειράντους πεδιάδας λίαν διαφόρους κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν μορφήν. 1) Καὶ πρὸς Β. μὲν τοῦ ὄρεινόκου ἐκτείνεται ἡ ἐπ' αὐτοῦ περιοριζομένη στενωπώδεις χώρα (λίανος), πλημμυροῦσα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τροπικῶν βροχῶν, 2) ἐν τῷ κέντρῳ δὲ ἐκτείνεται ἡ ἀχανὴς πεδιάς τοῦ Ἀμαζονίου κεκαλιμμένη ὑπὸ παρθένων δασῶν ἀδιαπεράστων (σελβάς), ὅπου πλουσιωτάτη χλωρίς καὶ ποικιλία καὶ ἀπειροπληθὴ ζῶα ἀναπτύσσονται ὑπὸ τὸν τροπικὸν ἥλιον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν θερινῶν βροχῶν τὰ ὕδατα τοῦ Ἀμαζονίου πλημμυροῦντα καλύπτουσι ἔκτασιν κατάφυτον καὶ χλοερὰν, μεγαλύτηραν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, 3) εἶτα δὲ πρὸς Ν. ἐκτείνεται ἡ ἀπέραντος χώρα τῶν λευκόνων (παμπάς), ἢ ὁποῖα στερεῖται μὲν δασῶν, καλύπτεται δὲ ὑπὸ ὑψηλῶν χόρτων· ἐν ἀντοῖς δὲ νέμονται ἀπειράριθμοι ἀγέλαι ἵππων, βοῶν καὶ προβάτων.

Καὶ τέλος πρὸς τὸ νοτιώτατον μέρος ἐκτείνεται ἡ χώρα τῆς Παταγονίας χαμηλή, κατάφυτος καὶ ἄγονος.

Ποταμοί.—Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτῶν ἔχουσι τὰς πηγὰς τῶν

ἐκ τῶν Ἄνδεον, ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Βραζιλίας καὶ τῶν ἐλῶν τῶν τριῶν ἀπεράντων π. διάδοι.

Ἐν μὲν τῷ Ἀτλαντικῷ ἐκβιβάζονται οἱ *Λοσιτίος* καὶ ἡ *Μαγδαληνῆς*, ἐν μέρει πλοιοί. Ὁ Ὅρενόσιος, ὁ Ἄμαζόνιος, ὁ ὄγκωδότερος, καὶ πολυυδροτότερος τῶν ποταμῶν τῆς γῆς, πηγάζει ἐκ τῶν Ἄνδεον τὸ πλάτος αὐτοῦ φθάνει ἀπὸ 16 μέχρι 50 χιλιομέτρων, τὸ δὲ μέσον αὐτοῦ βῆθος εἶναι 100 μέτρων, εἶναι δὲ προσεῖς καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα σκίαρη. Λέχεται τὰ ὕδατα 200 περίπου παραποτάμιον, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι εἶναι μεγαλύτεροι τοῦ Δουναβῆος (*Μαδρίσας*, *Εἰγκοῦ* κλπ.). Ὁ *Λα-Πιάτας* δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ *Παρανά*, τοῦ *Ὀθρογονίου*, τοῦ *Παραγοιανά* καὶ ἄλλων μεγάλων παραποταμῶν χύνεται εἰς τὸν ὁμόνυμον κόλπον. Ὁ ἅγιος *Φραγγίσιος*, πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Βραζιλίας, χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν σχηματίζων τὸ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ καταρράκτην ὕψους 70 μέτρων. Ὁ *Ῥίο Κολοκάδος* πρός Ν. καὶ ἄλλοι μικρότεροι.

Λίμναι.—Ἡ *Τιτακάσα*, λίμνη ὑψηλὴ (3⁵54 μ.), τῆς ὁποίας τὰς ὕδατα χύνονται εἰς ἄλλην λίμνην χαμηλοτέραν, ὁπόθεν καὶ ἐξαιμίζονται. Πρός τούτους δὲ ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρω ἐκτεταμέναις πεδιάδας ἀπέρανται *τέλματα* κατακλιζόμενα κανονικῶς ὑπὸ ὕδατος.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Ν. Ἀμερικῆς εἶναι ὁσαύτως ποικίλον. Αἱ μεγάλαι *θερμοκρασίαι* τῆς διακεκαυμένης ζώνης ἐλαττοῦνται ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὰ ὄρη τῶν Ἄνδεον τὸ Α. τμήμα ἔχει θερμοκρασίαν ὑψηλὴν καὶ ὑγρασίαν μεγίστην. Ἐν τῇ ἐκκράτῳ ζώνῃ, ἔνθα ἐκτείνονται οἱ λευκῶνες, ἡ θερμοκρασία εἶναι μετρία, ἐν ᾧ τούταντιον τὸ Ν. τῆς χώρας τμήμα, ἔνθα ἡ Παταγονία, εἶναι ψυχρὸν ἔνεκα τῶν πολικῶν θευμάτων.

Ἄνεμοι.—Οἱ ΒΑ. *ἀλλήγεις* ἄνεμοι εἰσερχόμενοι ἐλευθέρως ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ διὰ τῶν χαμηλῶν πρὸς Β. αὐτῆς παραλίαν ἐπανέχουσι τὴν θερμοκρασίαν, ἐν τῷ τούταντιον οἱ δυτικαὶ χώραι εὐθροίζονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Δ. ψυχρῶν ἀνέμων.

Βροχαί. Αἱ ἰσημεριναὶ καὶ τροπικαὶ χώραι δέχονται ἀφθονοτάτας βροχῆς ὀθωμένας ὑπὸ τῶν ἀληθῶν ἀνέμων· ἐπὶ τῶν Ἄνδεον ὅμως, πλὴν τοῦ Ν. μέρους αὐτῶν, ἔνθα πνέουσι οἱ ἐκ τοῦ Εἰρηγικοῦ ὕψους ἄνεμοι, εὐλίχεται πίπτουσι βροχαί.

Προϊόντα. Ὅρεκτά.—Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος ἀφθονοῦ ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ εἶναι δὲ χρυσοῦς, ἀργυρος, χαλκός, ἀδάμαντες καὶ ὄλλοις σιδήρος καὶ λιθάνθρακες.

Φυτά.—Καπνός, βάμβαξ, ἐλαστικὸν κόμμι, ἰνδικόν, καφέ, βανίλλη, κακάο σακχαροκόκκωμον, χρωστικὰ ξύλα καὶ ὄλλοις δημητριακοὶ καρποί.

Ζῷα.—Ἀπειράριθμοι ἀγέλαι ἵππων, βοῶν καὶ προβάτων· χαρακτηριστικὰ δὲ ζῷα εἶναι ἡ *λίμα*, εἰ-

δος κομήλων ἄνευ ὕβου, ὁ *λαγονόρος*, ὁ *τάπιρος*, ὁ *ροζοδάτιλος* τοῦ Ἄμαζονίου, ὁ *βόας* καὶ ὁ *κόκκωτος* (μέγαια κτηνόν).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΛΑΟΙ, ΚΡΑΤΗ

Ἡ Ν. Ἀμερικὴ κατοικεῖται ὑπὸ *πληθυσμοῦ* 54 ἑκατομ. κατοίκων *ισπανικῆς* καὶ *πορτογαλικῆς* καταγωγῆς. Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι μιγάδες, ὀλίγοι δὲ ἰθαγενεῖς, ἐν ἀγρία διατελοῦντες καταστάσει, διασπαρμένοι εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἄμαζόνιον καὶ τὸν Ὅρενον χώρας· ἀξέστανται δὲ ὀσημέραι καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐξ Εὐρώπης μετανάστες.

Ἐπικρατοῦσα *θρησκεία* εἶναι ἡ καθολικῆ.

Ἡ Ν. Ἀμερικὴ διαφεύεται *πολιτικῶς* εἰς *τρεις* εὐρωπαϊκὰς κτήσεις καὶ *ἐνδεκα* δημοκρατίας.

Ἡ *BENEZOYELLA* δηλ. μικρὰ *Βενετία* ἔχει *ἐμβαδὸν* 1020400 τετραγ. χιλίωμ. καὶ *πληθυσμὸν* 2591000 κατ. διατεταμένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ὅρενονίου.

Πολιτικὴ διαίρεσις.—Ἡ χώρα διαφεύεται πολιτικῶς εἰς 20 μικρὰ κράτη, μίαν ὁμοσπονδὸν ἑπαιχίαν καὶ δύο διαμερίσματα.

Πόλεις εἶναι ἡ *Καρακάς* (92212 κ.), πρωτ. Ἡ *Γουαίρα* (25000 κ.), ἐπίτευον τῆς *Καρακάς*. *Βαλεντία* (29466 κ.), κέντρον ἑμπορίου καφέ. *Πόρτο Καβέλλο*, ἐπίτευον τῆς *Βαλεντίας*, λιμὴν ἑμπορικῶν, καὶ *Μαρακάιβον* (46706 κ.) παρὰ τὸ στόμιον τῆς ὁμοσπονδίου λιμνοθαλάσσης.

Ἡ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΑΜΑ ἀποσπασθεῖσα τῆς Κολομβίας, ἰδρυθεῖσα πρὸ τινῶν ἐτῶν ἔχει *ἐμβαδὸν* 86250 τετρ. χιλίωμ. καὶ *πληθυσμὸν* 401428 κατ. *πόλεις* πρωτ. *Παναμάς* (61369 κατ.) λιμὴν πρὸς τὸν Εἰρηγικὸν ὁκεανόν, Ἄσπινβάλ (Κολόνον ἀπέναντι τοῦ Παναμά (26076 κ.) εἰς τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν συνδεόμεναι σιδηροδρομικῶς.

ΛΟΓΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΜΑ.

Μεταξὺ τῶν δύο πόλεων Ἄσπινβάλ (Κολόνον) πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ Παναμά πρὸς τὸν μέγαν Εἰρηγικὸν ὁκεανὸν ἔθετο ἡ *ἑθροῦσις* τῆς ζωήρου τοῦ Παναμά ἄρχικος πρὸ τινῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ περιγίμου γάλλου ἀρχιμαρκητοῦ Ἀσοσφί. (1) Ἄλλὰ λόγων τῶν ἐνσωμαρῆλθτων προχωρημάτων, τὰ ὅποια παράγοντά γραμματικῶν περὶ τὸν ἔργον τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ ἔμειναν ἡμιτελεῖς, μέγας ἔτσι ἀνάγκη τῶν ἐπιχειρησῶν ταῦτων αἰ' Ἠνωμένας πολιτείας, αὐτῶν κατοῦν *μακοῦσι* *οὐκίμωσι* κατὰ τὸ ἔτος 1904 ἀπεράσαν τὴν κατασκευὴν τῆς ζωήρου εἰς ὕψος αὐο τῆς *λαυραίας* τῆς *θαλάσσης*, τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου ἐγκαταλείποντες, λόγῳ ὑπερβολῆς (καλοσπουίας) δαπάνης, ἣτις ἤθελε στοιχίσει ἀπ' ἐνός καὶ τῆς οὐκείας ἀπολείπει μακροῦ χρόνου ἀπ' ἐτέρου, ὅστις ἤθελε ἀπαιτηθῆ πρὸς κατασκευὴν ταύτης, ὀικαιτικῆς πράξεως καὶ ὑποδείξει ἐπὶ μὴ διαθερῆ ἀνταλλάξ ἀνευ ὕβων ἢ ἐπὶ καὶ πάντοτε θέλει εἶναι ἀκατάρτητος ἔνεκα τῆς ἑθροῦσινης διακοπῆς μεταξὺ τῶ ὕψους καὶ τῆς πτώσεως τῶν παλαιοῦν τῶν δύο ὁκεανῶν, ἔτσι 21, πῶδας ἐν τῇ Ἀτλαντικῇ ἐν συγχεύσει μετ' 21 πῶδας ἐν τῇ Εἰρηγικῇ.

(1) Ὁ Ἀσοσφί εἶναι ἡ ἀνωτέρω τῆς ζωήρου τοῦ Σουέζ.

Μήκος, πλάτος και βάθος.—Όσον τὸ μήκος τῆς διώρυγας ἀπὸ τῆν εἰσοδὸν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἕως τῆν ἐξοδὸν τοῦ Εἰρηνικοῦ εἶναι ἀκριβῶς 13,81 ναυτ. ὄμιλλ. μίλιον. Πλάτος εἰσαγωγῆς εἶναι τὸ Ἀτλαντικὸν πελάγηθεν τὴν διώρυγα ἀπὸ τὸν κόλπον Limón, ἔκ ποσῶν τοῦ ἑποικοῦ ἕως πλάτος 500 ποσσῶν καὶ ἐκχέουσαν ῥοήθρα 30 ποσσῶν καὶ ὅσως κάποιος ἀεικταίνας μέχρι τῆς λίμνης Gatun, ἤτοι εἰς ἀπόστασιν 5,77 ναυτ. μίλιον. Ἐνταῦθα καὶ μέσῳ τῶν τετραμῶν (κακάνων) εἰς διηλοδὸν ὄρη γίνονται τὰ πλοία καὶ ὑφίστανται περὶ τοῦ 85 πόδας εἰς ἐπίπεδον μὲ τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς καὶ κατασκευασμένην λίμνην Gatun. συνολογῶμεν τῆς διαμέτρως τῶν καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν δεξαμενῶν.

Ῥυθμίσεις καὶ μέσῳ τῶν δεξαμενῶν.—Εἰς ὅλῃν ἀπόστασιν ἢ διόδου διὰ μέσῳ τῶν δεξαμενῶν διὰ τῆς ἕκαστῆς κινήσεως ἐπιφέρει ἄλλ᾽ ἕνα καὶ τὰ πλοία ῥυθμιζομένη ἐπὶ ἡλεκτροκίνητων σιδηροδρομικῶν μηχανῶν, μετακινουμένων ἐπὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐπ' ἐκαστῆς πλευρῆς. Τὸ σύστημα τῆς ῥυθμιζομένης προσέρει μέσῳ πρὸς εἶσοδον τῶν πλοίων μὲ ταχυδρατὴ δύο μίλιον καὶ ἄνω, καὶ ἔξωθεν τῶν σιδηροδρομικῶν μηχανῶν παύεται ἀναλόγως τῆς χωρητικότητος τοῦ πλοίου. Ὁ συνῆθες ἀπαιτούμενος ὀρμηθὴς εἶναι 4, δύο ἡμέρας, ἤτοι μὴ ἐπ' ἐκαστῆς πλευρῆς τῆς δεξαμενῆς εἶσοδος τῶν κινήσων εἰς τὸ πλοῖον, καὶ δύο ἡμέρας πρὸς ἐξοδὸν ἀνακρουμένων τοῦ πλοίου.

Χρόνος ἀπαιτούμενος πρὸς διέλευσιν τῆς διώρυγας.—Ὁ μέσῳ χρόνος πρὸς πλήρωσιν καὶ ἐκκένωσιν ἐκαστῆς δεξαμενῆς εἶναι 17 ἡμέρας τῆς ὄρας. Ὁ χρόνος πρὸς διέλευσιν ἐκαστοῦ πλοίου διὰ μέσῳ τῶν 13 δεξαμενῶν εἶναι 6 ὄρας καὶ ἡ εἰσοδὸς ἐκαστοῦ τῆς διώρυγας ἀπαιτεῖ 10 ἕως 12 ὄρας, ἀναλόγως τῆς χωρητικότητος καὶ τῆς συστάσεως ταχυδρατῶν τοῦ διαρρηθμένου πλοίου. Ἐπαρκεῖ ὅμως βέβαια εἰς τὴν λίμνην Gatun, ὅσως ὅσως νὰ καθίσταται ἄνευ τῆς ἡμερησίας ἢ διελουσῆς 41 πλοίων, μεταχειριζομένων ἐξολοκλήρου τὸ μήκος τῶν δεξαμενῶν καὶ 58 πλοίων ἐταν ῥηταίαι χροῖας τῶν δεξαμενῶν ἑωσῶν. (1)

Κριματογραφία.—Γενικῶς κορυφαίνονται τόσον ἐπὶ τῆς εἰσοδῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἕως καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ὁ κορυφαίνοντος ἐν τῇ κόλπῳ Limón ἢ λίμνῃ καὶ τοῦ Κολόνου εἶναι ΒΑ. προέκτανται μίχρον 10500 ποσσῶν ἀποκαταθέν τὸν κόλπον εἰς ἀσφαλῆς ἀγκυροβόλιον τῶν πλοίων, ὃ δὲ κορυφαίνοντος ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ Εἰρηνικοῦ εἰσοδῶν προεκτείνεται ἀπὸ Balboa ἕως εἰς τὴν νήσον Niés, ἤτοι πλοῖον τῶν τριῶν μίλιον.

Διόδια.—Τὰ διαρρηθμένα ἐκ τῆς διώρυγας πλοία πληθύνουν τὰ ἐξῆς ὁδοῖα.

Ἦν Ἐμπορικὰ πλοία μεταφέρουσα ἀποτάξας ἢ φορτίον 1,20 ὄλλων. (παρὶς 5 ὄμιλλ. ὀλλῶν) ἐπ' ἐκαστον καθῆρὸν κούσων. Τὸν Πλοία διαρρηθμένα κινῶ, ἀνευ φορτίου ἢ ἐπιβατῶν 0,72 τὸ ὄλλων ἐπ' ἐκαστον καθῆρὸν κούσων.

ΣΗΜ. Κόρος εἶναι μονὰς μέτρον, ἐπ' οὗ ὑπολογίζεται τὸ βάρος τῶν ἰδίων πλοίων καὶ τῆς χωρητικότητος αὐτοῦ.

Αἱ ἠθρομένα πολιτεία ἐξασκῶνται ἐπικυριαρχῶν ἐκ τοῦ κυδερῶτος τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ, ἐπὶ περιφραστὰς πλάτους ὀκτὼ χιλιόμετρον ἐξ ἑπιτερότερον τῶν ὄρθων τῆς διώρυγας καὶ ἐπὶ τῶν μικρῶν νήσων τοῦ κόλπου τοῦ Παναμᾶ (βλέπε σ. 375). ἀλλ' αἱ πόλεις Κολόνου καὶ Παναμᾶς καὶ αἱ πρὸς αὐτάς κείμεναι πληροτέροις λιμένας, ἀπαρτίζονται καὶ ὑπάγουσιν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς δημοκρατίας τοῦ Παναμᾶ. Ἐν τούτοις ἢ πόλεις τοῦ Christobal διατεταί ἄνευ τῆν ἐπιρροῶν τῶν ἠθρομένων.

Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμᾶ δὲν διαπερᾶ τὸν ἰσθμὸν, ὅς γενικῶς πιστεύεται, ἐξ ἀνατολῶν πρὸς βορρᾶς, ἀλλ' ἢ γενικῶς αὐτῆς κα-

(1) Ὁ ὀρμηθὴς τῶν ἐκ τῆς διώρυγας τοῦ Σουῆς διαρρηθμένων πλοίων ἀναλόγως κατὰ μέσῳ τῶν 12 πλοία ἡμερησίας. Αἱ ὄρας εἶναι κατασκευασμένα ἐκ γαλλοῦ πάχους 7 ποσσῶν καὶ ἕξρος κορυφαίνοντος μεταξὺ 300—730 τόνων ἐκαστῆς.

τεθῆναι εἶναι ἀπὸ τὸ βοραιοδυτικὸν πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν μέρους, ὅσως ὅσως ἢ ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ εἰσοδος καὶτοι 23 μίλια ἀνατολικῶς τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰσοδῶν.

Ἡ ἐκ μέσῳ τῶν ἠθρομένων γενόμενη ἐπιρροὴ εἶναι τὴν κατακινήσιν τῆς διώρυγας ἀποτάξας πλάτος τῶν 70—80 ἐκατομ. ἄλλων Ἀγγλῶν. Ἠνεῖσθη δὲ αὐτῆ εἰς τὸ ἡμέρονον τῶν 15 Ἀγγλοῦτων τοῦ ἔτους 1914. Πρᾶγματι ὅμως ἡ πρόσις διώρυγας τῆς διώρυγας ἐγένετο τὴν 18ην Μαῖου 1918, ὅσως τρεῖς ἑταίρηται μὲ φορτίον ἀσφαλῶδες ἀναχέουσαν ῥοηολοκούμενη ἐκ τῆς Balboa ἐκ Christobal.

Παῖα ἢ γαρυμύσις τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ. Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμᾶ ἀνεῖται ἐπιταρῶσιν αἰμαρῶν καὶ τὰ σιδηροδρομικὰ μέσῳ ἀπὸ τῆν διώρυγα τοῦ Σουῆς. Συνέπειαι: Ἐπιτερομένη, συντομία τῶν διαρρηθμένων ἡμερῶν τῶν λιμένων τῆς ΒΑ. Ἀμερικῆς καὶ συγγένους ἀπασταλῆς τῆς βοικῆς παραγωγῆς τῶν ἠθρομένων ἀπὸ τὸ μονοπόλιον τῶν σιδηροδρομῶν. Πρᾶξι δὲ νὰ τοσούτῃ εἰς ἐλάττωσιν ἢ ἐπι. ἀκτῆ τῶσιν τῆς βοραιοῦ ὄσον καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, ἀπαρτίζου τοῦ νοτιοανατολίου ἀκροῦ τῆς Χιλιῆς, ἐκαὶ αἱ νήσοι τοῦ Εἰρηνικοῦ αἰκίμηναι ἀνατολικῶς τοῦ πλάτους 170° Α. συνεπαραβληθῶσιν καὶ τῆς νῆος Ζολανθῶς, ἢ ἐξίσωσιν εἰς πληροτέρας ἀποστάσεις πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐν γένει τῆς ἐπὶ. Ἐβόρρησις. Ἐν τούτοις μὲν ἕνα ταῦτα αἱ ἀγγλικαὶ ἡμεροκαὶ εἶσι δὲν φαίνεται εἰς θέλωσιν ἀπορροσθῆ ἢ ἐπ' ἐλάττωσιν.

Ἡ ΚΟΛΟΜΒΙΑ (παῖα νέα Γρενάδα) ἔχει ἐμβαδὸν 1148550 τετραγων. χιλιόμετρον καὶ πληθύνου 6300000 κατοίκων. Περιβρέχεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὄκεανῶν.

Πολιτικὴ διαίρεσις.—Ἡ Κολομβία διαίρεται εἰς 14 νομοῦς καὶ 9 περιοχάς.

Πόλεις.—Ἡ Βογοτᾶ (143994 κ.), πρωτ. ἐπὶ ὑψηλοῦ (2600 μ.) καὶ εὐφορῶτατου ὄροσειδοῦ. Καρθηδὸν (51382 κ.), σὺ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Μαγδαληνῆ, Μαγδαληνῆ (71946 κ.) καὶ τινες ἄλλαι.

Ἡ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ἔχει ἐμβαδὸν 299600 τετραγων. χιλιόμετρ. καὶ πληθύνου 2500000 φημιτάται δὲ διὰ τὸ γλυκὸ αὐτῆς κλίμα καὶ τοὺς φοβεροὺς σεισμοῦς.

Πόλεις.—Τὸ Κονίτο (100000 κ.), ἐπὶ ὑψηλοτάτου ὄροσειδοῦ, μετὰ πανεπιστημίου περιβαλλομένου ὑπὸ τῶν ἡφαιστειῶν Κοσολῆς καὶ Χιμβοράδων. Γουονιαυίλλη (93891 κ.), πόλις εὐχόμενος ἐν τῇ Εἰρητικῇ καὶ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὀρεινοῦ κόλπου.

Εἰς τὴν δημοκρατίαν ταυτῶν ἀνήκουσιν αἱ ἡφαιστειογενεῖς νήσοι τῶν Χελωνῶν, ἐν αἷς εἶσι πληθῆς θαλασσιῶν χελωνῶν.

Τὸ ΠΕΡΟΥ ἢ ΠΕΡΟΥΒΙΑ ἔχει ἐμβαδὸν 1434296 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθύνου 7300000 κατοί.

Πόλεις.—Ἡ Λίμα (170000 κ.), πρωτ. πόλις ἐμπορικῆς ἔχουσα πανεπιστήμιον συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Καϊάο (50284 κ.). Πίσκο πρὸς Ν. τοῦ Καϊάο καὶ παρὰ τὸν ὀρεινὸν κόλπον, ἐνθα κείνται τρεῖς κοραλλιογενεῖς νήσοι, ἐξ ὧν ἐξορῶσεται ἡ πρὸς λίπανον χρησιμεύουσα κόπρος θαλασσοβίων πτηνῶν γουάνου καλουμένην

σφραγίσια εκάει εἰς ὄρη ἀπ' αἰῶνων. *Κοῦζκο* (30000 κ.), ἐπὶ λαμπρᾷ τοποθεσίᾳ, ἀρχαία πρωτ. τῶν Ἰθαγενῶν *Ἰνδιάνων*, ἐνθα σφύρονται ἐρείτια ἀρχαίων ναῶν τοῦ *Ἥλιου* καὶ ἀνακτόρων. *Ἀρεκονία* (50000 κ.), οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης.

Προϊόντα κίνα, ἕξ ἤς ἡ κνήνη, νίτρον, σάχηρον, βράμβιξ κλπ.

Ἡ **ΒΟΛΙΒΙΑ** ἔχει ἐμβαδὸν 1590000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 2889970 κατ. ἕξ ὧν περὶ τὰς 250 χιλ. εἰσὶν ἄγριοι *Ἰνδιάνοι*.

Πόλεις.—Ἡ *Σούκρα* (Χουκισάκα, 17970 κ.), πρωτ. λα-Πάζ (115252 κ.), ἐπὶ ψηλοτάτου ὄρουπεδου, πόλις ἐμπορικῆ ἔχουσα πανεπιστήμιον, καὶ ἡ *Ποτό* (29765 κ.), ἔχουσα περίφημα ἀσφραγισία.

Λάσση πικνότητα, μέταλλα πολυτίμητα καὶ καρποὺς τροπικοῦς παράγει ἡ χώρα.

Ἡ **ΧΙΑΗ** ἔχει ἐμβαδὸν 750526 κ.), τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 3754723 κατ.

Πόλεις.—Τὸ *Σαντιάγο* (507206 κ.), πρωτ. τὸ *Βαϊπασαίον* (182422 κ.), ἐπίνειον τοῦ *Σαντιάγου*, μεθ' οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς, μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν. Εἰς τὴν *Χιλήν* ἀνήκουσιν αἱ νῆσοι *Χιλόε*, τοῦ *Πάσχα*, ὃ *Ἰωάννης Φερδινάνδος* καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς *Παταγονίας*.

Ἡ **ΑΡΓΕΤΙΝΗ ἢ ὉΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΟΥ ΔΕ ΛΑ ΠΑΑΤΑ** ἔχει ἐμβαδὸν 2978590 τετρ. χιλμ. περιλαμβάνει δὲ καὶ ὀλόκληρον τὴν τριγωνικὴν χερσονήσον τῆς *Παταγονίας* καὶ πληθυσμὸν 8798516 κατ. (ἀναλ. 3 9/10 κατὰ τετραχ. χιλιομ.), ἐγκλείει ἀπεραντῶν ἀγανείας καὶ εὐφοροτάτας πεδιάδας ἐνθα ἐνδιαίτωνται ἀπειρία βοῶν, προβάτων καὶ ἵππων ἐν καταστάσει ἡμιαγρίας.

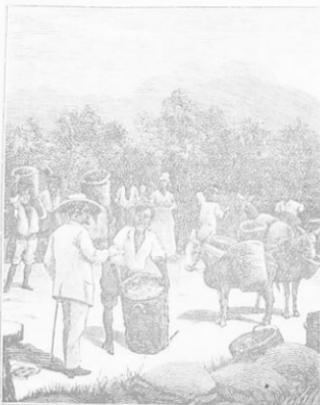
Διοικητικῶς διαίρεται εἰς 14 μικρὰ κράτη καὶ 10 ἐπαρχίας (περιοχάς).

Ἡ **συγκοινωνία** ἐν τῇ ἕκτεταμένῃ ταύτῃ χώρᾳ εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη. Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐστρωμέναι καὶ ἐν ἐκμεταλλεύσει υπερβαίνουν τὰ 36350 χιλμ. (1920) ἕξ ὧν 6150 ἀνήκουσι εἰς τὸ κράτος.

Προσπολογομῶς.—Ἔσοδα 483068473 πῆζο χρυσῶ καὶ ἔσοδα 512912076 πῆζο χρυσῶ ἕκαστον χρυσοῦν πῆζο ἰσοῦται πρὸς 5,06 φράγκα, τὸ δὲ χάρινον πῆζο=2,25 φράγκα.

Εἰσαγωγή καὶ ἐξαγωγή (ἀπογρ. 1921)—*Εἰσαγωγή* 934968000, *ἐξαγωγή* 1044085000 πῆζο χρυσῶ.

Κυριώτεραι πόλεις.—*Βουένος Ἄνρες* (=ἑυάνρος, 1674333 κατ.), μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν κατὰ τὴν πλατεῖαν ἐκβολὴν καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾷς ὄχθησ τοῦ *Ῥίο δε λα-Πλάτα*, ἡ ἀκμαϊοτάτη καὶ μεγίστη πόλις τῆς Ν. Ἀμερικῆς κεκτιμένη καὶ λαμπρὸν πανεπιστήμιον. *Ροζάριο* (222592 κατ.) παρόχθιος τοῦ ποταμοῦ *Ῥίο δε λα-Πλάτα*, *Κόρδοβα* (104894 κ.), *Τουκουμπίνο* (91216 κ.) ἀμφότεραι κέντρον ἀγορᾶς ἀρροτικῶν προϊόντων. *Λα Πλάτα* (90436 κ.) πόλις νεο-

Συγκομιδὴ τοῦ καφέ ἐν Ἰάβη.

τάτη κειμένη ΝΑ. τῆς πρωτευούσης Ἰδρυθεῖσα τῷ 1883 καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα.

Ἡ **ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ** ἔχει ἐμβαδὸν 187000 τετραχ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 1494950 κατ.

Πόλιν.—Τὸ *Μοντεβιδεόν* (385000 κ.), πόλις παρθένος καὶ ἄγροια.

Ἡ **ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ** ἔχει ἐμβαδὸν 253100 τετραχ. χιλιομ., πληθυσμὸν 1000000 καὶ πρωτ. τὴν *Ἀνίλη-ων* (100000 κ.), παρὰ τὸν ποταμὸν *Παραγουανήν*.

Ἡ **ΠΑΤΑΓΟΝΙΑ** κειμένη πρὸς Ν. τῆς Ἀργεντινῆς εἶναι χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον ἔσθμιος καὶ κατοικεῖται ὑπὸ λαοῦ ἡμιαγρίου, ἀσχολουμένου τὸ πλεῖστον εἰς τὴν θήραν.

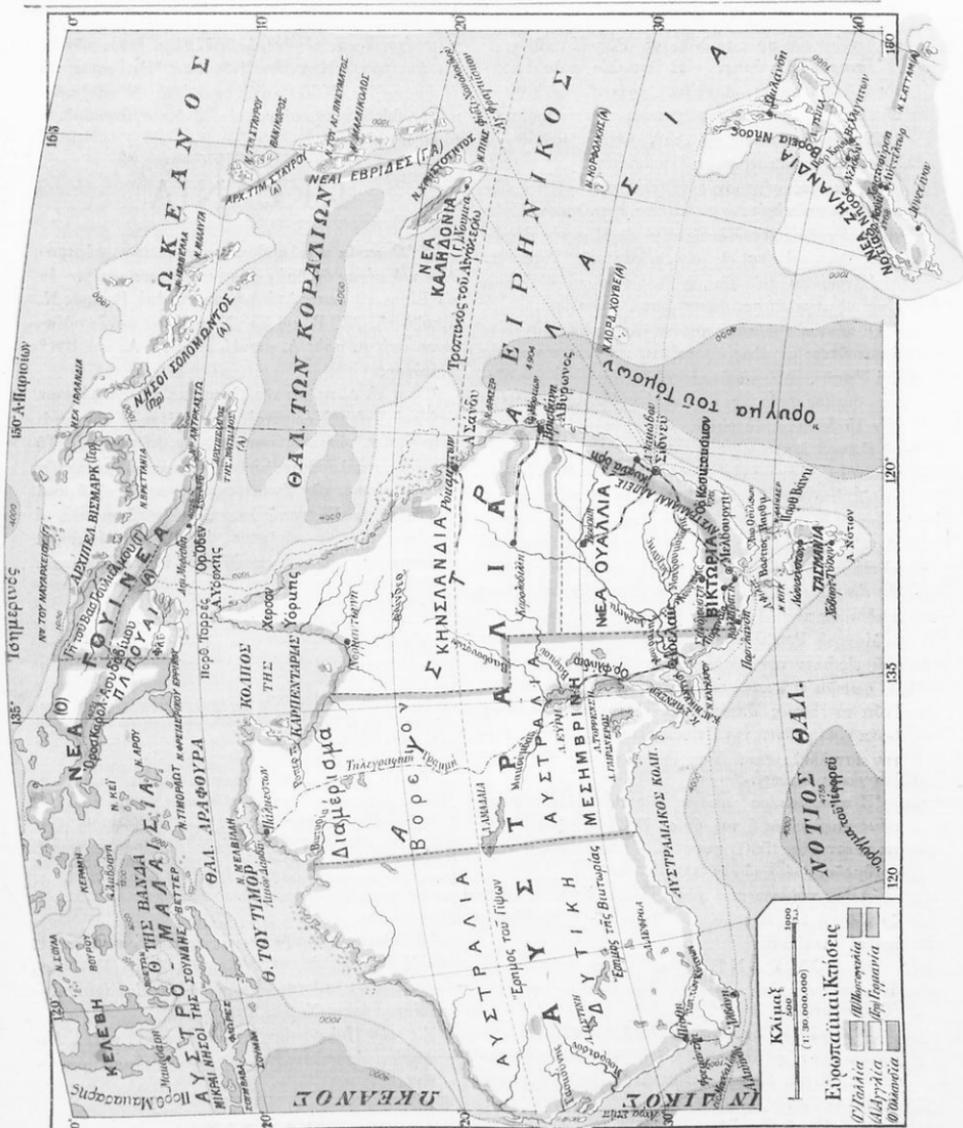
Πρὸς Ν. τῆς *Παταγονίας* κείται ἡ *Γῆ τοῦ πυρός*, νήσος χωριζομένη τῆς *Παταγονίας* διὰ τοῦ *Μαγελλανείου πορθμοῦ* καὶ κατοικομένη ὑπὸ φίλων ἀγρίων Ἰθαγενῶν, αἵνα διατελοῦσιν ἐν ἡμιαγρία καταστάσει ἀποζῶντα ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἀλείας.

Πρὸς Α. τῆς *Παταγονίας* καὶ τῆς *Γῆς τοῦ πυρός* κείται αἱ *Φακλάνδοι* (*Μαλουίνα*) νῆσοι, ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς.

ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Ἡ *Βραζιλία* ἔχει ἐμβαδὸν 8 1/2 ἑκατομ. τετραχ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 30635605 κατοίκων.

Τὸ πλεῖστον ἔδαφος τῆς χώρας ἀποτελεῖ εὐρύτατον ὄρουπέδιον, 600—1500 μέτρον ὕψους, πλουσιώτατον εἰς ἕδατα καὶ εὐφοροτάτων ἔχει ἀπέραντα δάση παρθένα (σελβάς) ἀδιάβητα μετ' πλουσιωτέην χλωρίδα καὶ ποικίλα ζῶα καὶ φυλὰς Ἰνδιάνων ἀγρίας, *προϊόντα* δὲ πάντα τὰ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἰδίως ἀδάμαντας καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους, ζιγγίβεριν, ἀνανάς, ἰνδικόν, χροστικὰ ξύλα (φενοματικῶς ἀκαζού) κλπ.

Οι κάτοικοι τῶν πόλεων εἶναι πορτογαλικῆς καταγωγῆς, τὸ *θρησκευμα* καθολικόν, λαλοῦσι δὲ τὴν πορτογαλικὴν γλῶσσαν.

Πολιτικὴ διαίρεσις. — Πολιτικῶς διαίρεται εἰς 20 πολιτείας (ἀρχαῖαι ἐπαρχίας) καὶ εἰς ἓν ὁμόσπονδον διαμέρισμα, ἐφ' οὗ ἡ πρωτεύουσα.

Νικολῶν Μεταξῶ, *Νέα Γεωγραφία Ἄγλας*

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Πόλεις. — *Ίλιον Ἰανέρον* (1157873 κάτ.), μέγας ἀσφαλτοστάτος λιμὴν, κέντρον ἐμπορίου καφῆ καὶ ἀδαμάντων. *Βαχία* (ἄγ. Σαλβαδόρ, 283422 κ.), πόλις παρόλιος, κέντρον ἐμπορίου σαχάρου καὶ καπνοῦ. *Ρεσίρνη* (Περναμπουκόν, 238843 κ.), πόλις παρόλιος. *Ἅγιος Παῦλος* (579033 κ.), πόλις ἐμπο-

ρική του καφέ προς το ΝΑ. του 'Ρίου 'Γανείρου.

Ίστορία της χώρας. — Η Βραζιλία, παλαιά πορτογαλική αποικία, απέκτησε κράτος ανεξάρτητον τῷ 1808 καὶ ἐγένετο συνταγματικὴ αὐτοκρατορία τῷ 1822, ἣς κατελύθη τῷ 1889, ἀνακηρύσσουσα ἑκτοτε εἰς δημοσπονδιακὴν δημοκρατίαν.

Ὁ καφές σήμερον συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν προϊόντων τῶν ἐχόντων μεγίστην κατανάλωσιν. Πράγματι ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐπεξετάθη εἰς ὅλην τὴν Ἑυρώπην, Ἀμερικὴν καὶ εἰς μέγα μέρος τῆς Ἀφρικῆς. Αἱ Ἠνωμέναι πολιτεῖαι, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία εἶναι οἱ μεγαλύτεροι καταναλωταὶ τοῦ καφέ.

Οἱ κόκκοι τοῦ καφέ παράγονται ὑπὸ δενδρυλλίου ἀπαιτουμένου μεγάλης φροντίδας καὶ εἰδικῶν κλίμα καὶ ἔδαφος. Λιὰ νὰ ἀναπτυχθῶσι δὲ οὗτοι χρειαζέται θερμοκρασία μετρία, ἀλλ' οὐδέποτε κατωτέρα τῶν 15 βαθμῶν, ὕγρασία οὔτε πολλή οὔτε ὀλίγη, γῆ ἐλαφρὰ λεπτοσπογγωμένη (λειανισμένη ἐκ τοῦ ὀργώματος), πλούσια εἰς ἄργιλον καὶ προστατευομένη καλῶς ἀπὸ τῶν ἀνέμων. Λιὰ τοῦτο αἱ παραγωγικαὶ χῶραι τοῦ καφέ εἶναι ἀρκετὰ ράγια. Ἄλλοτε ἡ Ἀραβία (Μόκκα) παρήγεν ἰδίως καφέν. Σήμερον αἱ πλουσιώτεραι χῶραι παραγωγῆς καφέ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ὀκεανίαν (νήσους τῆς Σούνηδος) καὶ ἰδίως σκεδόν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐφ' ὅλης τῆς ἡπείρου.

Μόνη ἡ Βραζιλία παράγει πλέον τῶν δύο τρίτων τοῦ εἰς ὅλον τὸν κόσμον καταναλωμένου καφέ. Αἱ φρεταὶ τοῦ καφέ εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ὄρουπέδιου, ἐνθα τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἐξ ἐρυθροῦ χώματος, terra rossa, ὅπως τὴν ἀποκαλοῦσιν οἱ κάτοικοι, τοῦτο καταλληλοτάτον ὄλων ἰδιαιτέρως εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ καφέ.

Ἡ πλουσιώτερα ἐπαρχία τῆς Βραζιλίας εἰς φρεταῖς καφέ εἶναι ἡ τοῦ ἁγίου Παύλου, ἣτις περιέχει πλέον τῶν 15000 φρετιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἀριθμοῦσι πλέον τῶν 50000 δένδρων.

Ἄλλα παραγωγικαὶ χῶραι καφέ εἶναι ἡ Βενεζουέλα, ἡ Γουατεμάλα, τὸ Μεξικόν, ἡ Ὀνδουράς καὶ ἡ Ἀντίλλαι.

Ἡ ΓΟΥ·Υ·ΑΝΗ εἶναι κτησις εὐρωπαϊκῆ, ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ὀλλανδίαν.

1) Ἀγγλικὴ Γουῶάνη. — Ἐμβαδὸν 231700 τετρ. χιλιόμε. καὶ πληθυσμὸν 297691 κ., τὸ πλείστον ἰθαγενῶν. Πρωτ. Γεωργεττόβνη (53422 κάτ.). Προϊόντα σακχαροκλάμον, βάμβαξ, καφέ.

2) Γαλλικὴ Γουῶάνη. — Ἐμβαδὸν 88240 τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 44200 κάτοικοι. Πρωτ. ἡ Καϊέτη (10146 κ.), λιμνί. Ἡ Γουῶάνη εἶναι τόπος ἐξορίας τῶν Γάλλων καταδικῶν, οἱ κάτοικοι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἰθαγενεῖς. Προϊόντα σακχαροκλάμον, καφέ, βάμβαξ, πέπερι ἐρυθρόν, μοσχοκάρνα καὶ κιννάμωμον (κανέλλα).

3) Ὀλλανδικὴ Γουῶάνη. — Ἐμβαδὸν 129100 τετ.

χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 107723 κ. ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ Νιγηρικῶν Ἰνδιάνων. ἔχει πρωτ. τὸ Παρμαρίβαν (50560 κάτ.), προϊόντα δὲ σάκχαριν, καφέν, βάμβαξ, κακόν, παλαιοσάνδρον, ἀνακάρδιον (ἀκαζού) κλπ.

ΩΚΕΑΝΙΑ

Ἡ Ὀκεανία περιλαμβάνει τὴν ἡπείρου Ἀυστραλίαν καὶ μέγαν θρῆνδὸν νήσον ἐγκατεσπαρμένον ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ὀκεανῷ· ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. μεταξὺ τῆς 23° Β. καὶ 55° Ν. πλάτους καὶ ἐκτενίσσεται ἀπὸ Α. πρὸς Λ. μεταξὺ τῆς 91° Α. καὶ 108° Α. μήκους.

Ὅλον τὸ Α. τμήμα τῆς Ὀκεανίας, περιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ ὀκεανοῦ, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μεγάλων νήσων, τῶν κειμένων περὶ τὴν Ἀυστραλίαν. Τὸ Α. μέρος περιλαμβάνει τὰ διάφορα συμπλέγματα τῶν μικρῶν νήσων, τῶν ἐγκατεσπαρμένων ἐν τῷ ἀχανεῖ καὶ ἀτέρμονι Εἰρηρικῷ ὀκεανῷ. Ἐν τῷ συνόλῳ αἱ ὀκεάνιοι αὐτὰ ξηρὰ ἔχουσιν, ἐμβαδὸν 12 ἑκατομμ. τετραγχιλίων, δηλαδὴ μεγαλύτερον τοῦ τῆς Ἑυρώπης.

ΣΗΜ. Ὁ νησιωτικὸς οὗτος κόσμος ὀνομάζεται Ὀκεανία καὶ σχετίζεται μετὰ τῆς Ἀυστραλίας, καθ' ὅσον αἱ μεγαλύτεραι καὶ ἐν σχήματι τεραστίον τῶν παρασημίαν εἰς τὴν ἡπείρου νήσος ἀνεβῆσαν ὀλίστε μετὰ ταῦτα· καὶ ἀπέλιον μίαν ἡπείρου. Τοῦτο ἄλλως τε καταναίνεται ἐκ τῆς γεωλογικῆς αἰτῆς συστάσεως, τοῦ ὄρους καὶ τῆς διατάξεως τῶν ὄρων, ὡς καὶ τῆς πλούσιας σχετικῆς ἀναπτύξεως τοῦ κρηκοῦ καὶ ζῴου τοῦ αὐτῶν κόσμου. Εἰς ἀρχαιότητα ἐπιέλογον φάνεται εἶναι ἡ μεγάλη αἰτὴ ἡπείρου Ἀυστραλίας ἀνεβῆσαν διὰ τῶν Ἰνδικῶν νήσων καὶ μετὰ τῶν Ἰνδιῶν.

Ἡ πρὸς τὸν Εἰρηρικόν ἐστραμμένη πλευρὰ τῆς Ἀυστραλίας μετὰ τῆς Τασιμανίας ὡς καὶ ἡ μεγάλη νήσος νῆα Γουινέα, αἱ μελανησιαὶ νήσοι καὶ ἡ νῆα Ζηλανδία ἀπετέλουν τὸν κόσμον σκελετῶν τῆς ἄλλοτε ἡπείρου, καθ' ὃν ἐλάβριαν χῶραν ἡ νήσος καὶ ἡ κελκοσφία τῆς ζῴης. Πολλοὶ ἐν τοῖσις γενικοῖς χωματῆσι, παρ' ὅλην τὴν μεγάλην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν καὶ τὸν ῥιζικῶν ἀντιστοίχων, διετηρήθησαν.

Ἡ Ὀκεανία διαίρεται εἰς τρία ἀθροίσματα· 1) τὴν Μαλαισίαν, 2) τὴν Μελανησίαν (νέαν Γουινέα, Ἀυστραλίαν κλπ.) καὶ 3) τὴν Πολυνησίαν (νέαν Ζηλανδία, νήσους Χαβά, Ταϊτήν κλπ.).

Εἰς τὴν Πολυνησίαν ἀνήκει ὁσαύτως καὶ ἡ Μικρονησία, ἀποτελουμένη ἐξ ἀπειραρίθμων μικρῶν νήσων.

ΜΑΛΑΙΣΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΗΣ

Ἡ νῆσοι. — Ἡ Μαλαισία καλεῖται καὶ Ἰνδοσινικὸν ἀρχπέλαγος, περιλαμβάνον τὰς νήσους τὰς κειμένας μεταξὺ Κίνας, Ἰνδοκίνας Ἀυστραλίας καὶ τὰς νήσους Φιλιππίνας.

Ἡ Ἰνδονησία ἢ Ἰνδοσινικὸν ἀρχπέλαγος ἀπο-

τελείται ἐκ νήσων εὐφορωτάτων καὶ πυκνῶς κατοικημένων, διαίρεται δὲ εἰς δύο ἀθροίσματα, 1) τὸ Ἰνδομαλαϊκόν, περιλαμβάνον τὰς νήσους τῆς Σούνδης (Σουμάτραν, Ίαβαν), τὴν νήσον Βόργον καὶ τινὰς μικρὰς νήσους, 2) τὸ ἀνατολικομαλαϊκόν, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν νήσων *Κελέβης*, τῶν *Μολούκκων*, τῶν μικρῶν νήσων τῆς Σούνδης καὶ τοῦ *Τιμόρ*. Πάσαι τὰς νήσους ταύτας περιβάλλουσι θάλασσαι βαθύταται, αἰτίνες ἀπομονοῦσι ταύτας τοῦ τε ἀθροίσματος τῶν Ἰνδομαλαϊκῶν νήσων καὶ τῆς Ἀδελφείας.

Αἱ **Φιλιππῖναι** εἶναι νῆσοι πολυάριθμοι, ὧν κυριώτεραι ἡ *Λουσὸν* καὶ ἡ *Μινδανῖο*.

ΘΑΛΑΣΣΑΙ, ΠΑΡΑΛΙΑ, ΠΟΡΘΟΜΟΙ

Μεταξὺ τῶν νήσων τούτων σχηματίζονται αἱ θάλασσαι τῆς *Ίάβας*, τῆς *Κελέβης* κλπ. καὶ πλείστοι πορθμοί, ὧν σπουδαιότεροι εἶναι ὁ τῆς *Μαλόκκας* ὁ τῆς *Σούνδης* καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Τὰ παράλια τῶν νήσων τούτων διαμελίζονται πολλαχῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Τὰ δὲ παράλια σχηματίζουσι πολλακιςπέριξ τῶν νήσων τούτων ὑψάλους ὄρους.

Ἐν γένει αἱ νῆσοι τῆς Μαλαισίας εἶναι ὄρειναι καὶ ἠφρασειώδεις, ὑποκειμένα ἐἰς φοβεροὺς σεισμούς. ἠφρασειὰ πολυάριθμα ἔκτεινόνται ἐπὶ τῶν διαφόρων νήσων καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς *Ίάβας*. Ἡ ἀγκώδης *Βόργος* στερεῖται τοιούτων. Κατὰ τὸ 1883 ἡ *Ίαβα* ὑπῆρξε τὸ θέατρον φοβερωτάτης ἐκρήξεως τοῦ ἠφρασειῶν *Κρακίτου*, ὑπὸ τὴν *λάβαν* τοῦ ὁποῦτον ἐτάρασαν καὶ καταστράφησαν 30000 ἀνθρώπων.

Ποταμοί.—Εἰς τὰς νήσους ταύτας ὑπάρχουσι πολλοὶ χειμαρρῶδεις ποταμοί, πλὴν τῆς Βορνέου, ἥτις ἔχει πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμούς, ὧν σπουδαιότερος εἶναι ὁ *Κατακάν*.

Κλίμα.—Οἱ μουσῶνες (ἔνεμοι φοβεροὶ) ἐπικρατοῦσιν ἐπὶ τῶν νήσων τῆς Μαλαισίας, προκαλοῦντες φοβερὰς βιβαιότητος λαίλαπας, τὸ δὲ κλίμα ἐν γένει εἶναι τὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ὕγρον καὶ νοσώδες διὰ τοὺς Ἐθνοπαθεῖς ἀποίκους. Ἡ θερμοκρασία εἶναι ἡ αὐτὴ σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ αἱ ῥοχαὶ πίπτουσι ἐν ἀφθονίᾳ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς εἰς τὰς νήσους ταύτας. Αἱ δυτικαὶ νῆσοι εἶναι ὑψηλότεραι τῶν ἀνατολικῶν.

Φυτά.—Ἡ βλάστησις τῶν νήσων τούτων εἶναι

πλουσιωτάτη, φοίνικες δέ, σακχαροκλάμον, καφέα, ἰνδικὸς κάλαμος, καφουρόδενδρον, ξβενος καὶ ἀρωματικὰ φυτὰ ἀποτελοῦσι τὴν πλουσιωτάτην χλωρίδα τῶν νήσων τούτων.

Ζῷα.—Εἰς τὴν *Σουμάτραν* καὶ τὴν *Βόργον* εἰσπίπτονται ἱνδοκίρφοτες, ἐλέφαντες, τίγρεις καὶ ἀργουτάγγιοι. Ἡ *Ίαβα* ἔχει τὰ αὐτὰ ζῷα, πλὴν τῶν ἐλεφάντων καὶ τῶν ἀργουτάγγων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΜΑΛΑΙΣΙΑΣ

Ὁ **πληθυσμὸς** τῶν νήσων τῆς Μαλαισίας ἀνέρχεται εἰς 50 περίπου ἑκατομμ. κατοίκων. Οἱ πλείστοι τούτων ἀνήκουσιν εἰς τὴν μαλαϊκὴν φυλὴν. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν αὐταῖς καὶ Νιγρίται διατείνοντες εἰς τὰ δόση καὶ ὀλίγοι Σῖναι καὶ Εὐρωπαῖοι. Οἱ Μαλάιοι εἶναι σχεδὸν πάντες μουσουλμάνοι, οἱ δὲ ἄγριοι λαοὶ εἶναι φητικισταί. Οἱ Ἰθαγενεῖς τῶν Φιλιππίνων νήσων ἠσπάζθησαν τὸν καθολικισμὸν πρὸ πολλοῦ.

Ὀλλανδικαὶ κτήσεις.—Οἱ Ὀλλανδοὶ κατέχουσι α') τὴν μεγάλην νήσον **Σουμάτραν** μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων ὡς καὶ τὰς μικρὰς νήσους τοῦ κασιτέρου πρὸς *Α. Βαγκὰς* καὶ *Βιλλινόν*, ἔχουσας πάσας ἐμβαδὸν ἐν ὅλῳ 478000 τετραγ. χλμ. καὶ πληθ. 4 1/2 ἑκατομ. κατ. ὁ ἀριθμὸς τῆς πυκνοτήτος εἶναι μόνον 8. Μέγα μέρος τῆς νήσου εἶναι ἀκατοίκητον, πολλὰ δὲ φυλαὶ ἴστανται ἐν κατοικήτῃ βαθμίδι πολιτισμοῦ.

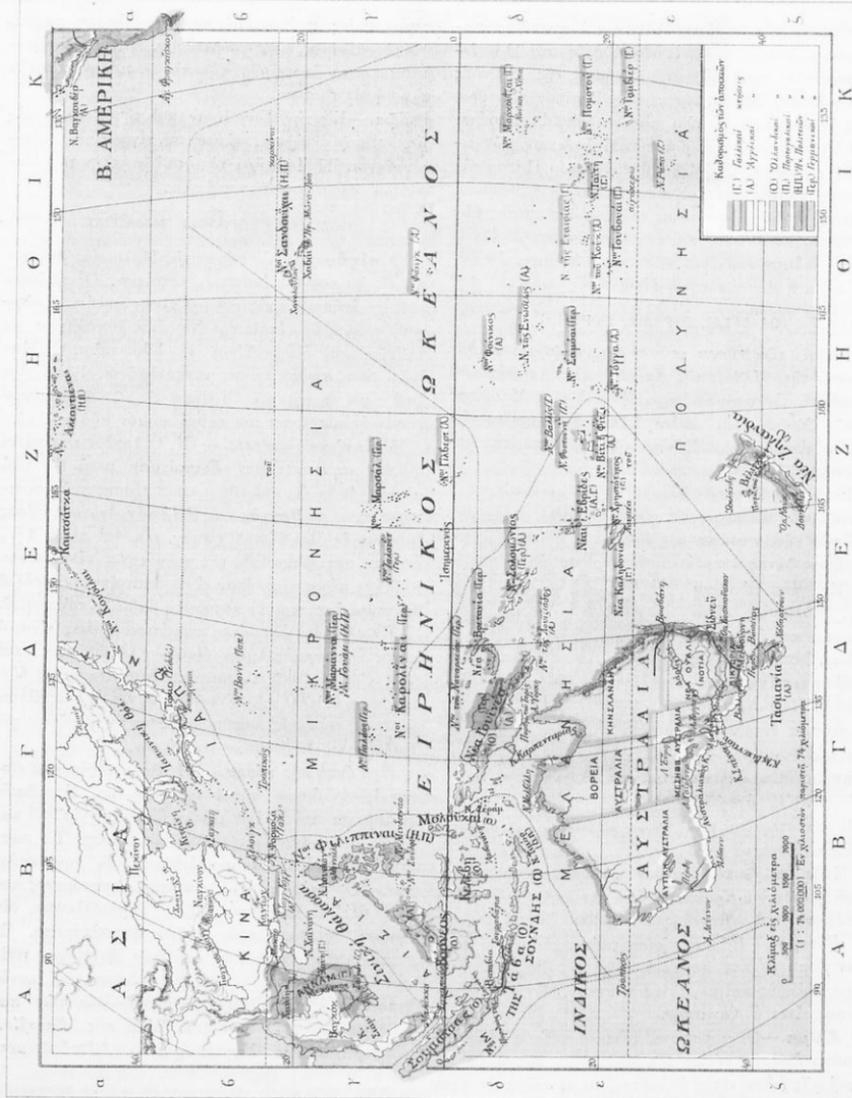
Ἐν τῇ νήσῳ *Σουμάτρα* κυριώτεροι πόλεις εἶναι ὁ μέγας ἔξαγοικὸς λιμὴν *Παδάγγη* (47606 κατ.) καὶ ἡ ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρῇ σπουδαιωτάτη πόλις *Παλεμβάγγη* (61000 κ.). Ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις κέντρους τροπικῆς ἐμπυτεύσεως συγκεντροῦνται χιλιάδες τινὲς Εὐρωπαίων καὶ Σινῶν.

Προϊόντα τῆς νήσου.—Ἡ νήσος εὐρίσκειται εἰσέτι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναπτύξεώς της. Σπουδαιώτητα μέχρι τοῦδε ἔχει μόνον ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ, ὅστις ἀποφέρει πολλὰς προσόδους. Τὰ δόση παραθῶνον Ἰσπανικοῦ καλλίου καὶ γουταπέρικαν. Ὄργανοι πλοῦτος φαίνεται κρητιζόμενος πολὺς, ἀλλ' αἱ ἀπόπειραι πρὸς ἐκμετάλλευσιν δὲν ἔφερον ὀριστικὰ πρὸς τοῦτο ἀποτελέσματα. Ἡ συγκοινωνία ἐνεργεῖται διὰ τῶν ποταμῶν, τινὲς τῶν ὁποίων εἶναι πλατοὶ διὰ πλοίων ἐφ' ἱκανὸν διάστημα. Ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία τῶν παρακτίων πόλεων συνδέεται μετὰ τῆς *Βαταβίας*, *Σουραβάγιας* καὶ *Σιγγαποῦρης* καὶ δι' αὐτῆς μετὰ τῆς Εὐρώπης.

ΣΗΜ. Ἡ *Σουμάτρα* γενικῶς εἶχε μέχρι τοῦδε παραμυληθῆ, ἤδη εὐρακομένη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ οικονομικοῦ αὐτῆς πλοῦτος παρέχει μεγάλαν ἐπιτίθει διὰ τὸ μέλλον. Ἡ κῆρα οικονομικῆ βίας καίτοι κατὰ τὴν γήμονον ἡμέραν ἔσται ἀπείρη, ἐγγυητικὰ τῆς ἐποχῆς εὐρακομένη τὰ πλῆρη γένουσι τὸν κατὰ διάφορα ὄρασητα. Καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν μακροχρόνον καλλιεργεῖται αὐτὴ καὶ ἔσται, τὰ κῆρα προϊόντα τῆς νήσου. Κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον ἀναπτύξει ἡ καλλιέργεια τοῦ πετρεῶος καὶ τῆς βαμβύλης, πανταχοῦ ἐμπυτεύονται ἐξέτρα

Τύπος Μαλαισίου πολεμιστοῦ.

πρός παραγωγή **καουτσούκ**. Έκ των όρεισμών σπουδαιότερα είναι οι λιθάνθρακες και το πετρέλαιον. Ο καριότιρος δέν έχει την σπουδαιότητα του της Μαλάκκας.

β) Τύς νήσους **Ίάβαν** και τήν μικράν **Μαδούβαν**. Ἡ Ίάβα ἀπό δυσημῶν ἀνατ. ἔχει μήκος 1000 γλμ. περίπου, φέρει δὲ 120 ἠφαίστεια.

ΣΗΜ. Ἡ μακρὰ αὕτη νήσος εἶναι προῖον τῶν ἠφαιστειῶν, ἄλλοτε κατὰ μακρὰς νήσους ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης ὄφθιμινον. Διά τῶν ἐπιχώσεων, αὗται σὺν τῷ χρόνῳ ἠνώθησαν, πρὸς βορρὰν δὲ καὶ νότον τῆς θραϊνῆς χώρας οἱ πολλοὶ κρημνοὶ μικροὶ ποταμοὶ διαμόρφωσαν μετὰ ταῦτα στενάς προχωρηθησάντες πεδιάδας. Οὕτως ἡ Ίάβα μετὰ τῆς μακρᾶς Μαδούβας κατέλαβον ἐπιφανείαν 131680 τετρ. γλμ. Ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν τὰ ἠφαίστεια κει-

ΖΩΑ ΚΑΙ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ

ται κατά δύο ή και περισσότερες παράλληλες γραμμές. Άλλα πάλιν εδρηνται καθ' ἑρέδρας ή και ὅλεως μεμονωμένα. Οἱ κρατῆρες τῶν ἡμερικανῶν τοῦτων ἔχουσι τεσσάραις δακτύλοις, 8 ή και 20 χλμ. Πολλά τοῦτων μέγρι τῶν κορυφῶν καλύπτουσι ὑπό πυκνοτάτων ἕλεων και φινιστῶν ἐνταῦθα ἐδρηνμένα. Διούσθ αἰγνῆδια ἔκρηβας ἀποδοκνῶσι τὸ ἔναυστον. Δεκάδες κορυφῶν ὑπερβαίνουσι τὰ 2000 μ., τὸ δὲ ἤμιστον, ή Σμυρόθ, φθάνει μέγρι 3670 μ. και εἶναι νῦν ἔτι ἐνεργῶν. Πᾶσαι δὲ αἱ πρό αὐτῶν καίμεται παυδάδες, αἰτνας εὐφρονουσι πρὸς βορρᾶν, εἶναι πανταχοῦ καλῶς καλλιεργημένα και μόνον εἰς ὄληρα μέρη ἐλάσεις και ἄγρηστοι.

Ἐπιπλοῦς τῆς Ἰσθμῶς και τῆς μικρῆς Μαδούρας ἀνέρχεται εἰς 34984171 κατ. ἦτοι ἀναλογουσι 266 κατ. κατὰ τετρ. χλμ., ἔξ ὧν Εὐρωπαιοὶ 135288. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ὀλλανδικῆς κατοχῆς.

ΣΗΜ. Οἱ κορυφαὶ Μαλαῖοι κατοικοῦσι συνηθῶς κατὰ χωρία, εὐεδοκονῶντες οὐκᾶν στρεβλομέναι ἐπὶ παροῦσιν και κακοκρημέναι ἐπὶ ὄρασιον ἀποτομήτων. Ἡ κορυφαὶ αὐτῶν τροφὴ εἶναι ή ἔρως και οἱ ἔλγῃες. Εἶναι ἐξηραμένην εἰς τὴν θαλασσοπλασαν, ή δὲ παρακάτω, ἦτοι ἐξηραστο κατὰ τὰς καλῶσας τοῦτας, ἐξηρασμένη ἦδη μέγρι κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ πολιτισμὸς ἐπιβόρασε πολὺ ἐπὶ τοῦ χαρακτηρῶς τοῦ λαοῦ τοῦτου, ἀλλ' οὐχί εἰς ἅπαντα τῶν πληθυσμῶν. Οὐσὶν σήμερον οὐσὸς παρουσιάζεται ὑπὸ διακρούς ἀνωτάτας. Ἐνθ' ἂν χ. τὰ ἐν τοῖς ὄρεισι πολυμετὰ φύλα διατηρηθῶνται ὡς ἄγρια και ἀμωσῆρα, τὸ πλεῖστον ἐν τοῖσιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀρχολογεῖται εἰς τὴν εἰρηρικήν γεωργίαν, σὴ ή ἦσῃα, ή ἐπιμυλία, ή τᾶξ και ή εὐγένεια προκαλεῖ τὸν θαυμασμῶν. Ἐξ ἄλλου δὲ κατηγοροῦνται διὰ τὴν παρ' αὐτοῖς ἐλλείψιν ἐπιμοσούσης, διότι πολλοὶς ἀναρᾶνται ή κῆλοσμοικῆ αὐτῶν ἀγροῦσῃ.

Οἱ ἰθαγενεῖς καίτοις διακροῦνται εἰς τρεῖς φύλα. Πρὸς βορρᾶς κατοκοῦν οἱ ὄληροι μελανόχρους Σουμᾶνῶσι, οἱ ἀρκουῖτες μελανόχρους καίτοις τῆς Μαδούρας, οὐσιν διακροῦνται διὰ τὴν ἐπιδαμῆσῃ τῶν εἰς τὴν ἔρηρκασι, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος τῆς νήσου καίτοις οἱ βραχίλοσμοι και χαρῖνῆτες Ἰαβῆτιοι. Οὐσὶν παρουσιάζουσι τὸν ἰθακόντα τύπον τῶν κατοίκων εἶναι ἐπιμυλῆται και ἐπιδαμῆσι, ἀλλὰ προσῆτι ἀμωσῆται και ἐπισποσι, ἐπιμοσυνόμενοι εὐκόλως εἰς τοῖς Ἀράβας και Σινᾶς τοκορῆσῃ, οὐσιν διαμεταλλοῦσιν τοῦσιν, δι' ἃ ή πολιταία ἀναλῆσῃται εἰς προσοτασιν αὐτῶν. Εἶναι φέρῃσι και φιλόφρονες, ὑπακούοντες τῶσιν εἰς τοῖς αὐτῶν ἡγεμόνας, ὅσιν και εἰς τὴν ἔρηρ διακοῦν (ἐλλαντικῶν). Οὐσιν ὁ χαρακτηρ συντελεῖ εἰς ἰσοδύ ἀσφάλειαν και κανονικῶν διαπλοκῶν ἀποταίας, ή ὄληρι, δ' ἐνταῦθα στρατιωτικῆς δύναμει εἶναι ἀρκετῆ ὅσως ή Ὀλλανδία διατηρῆ ἐν πᾶσιν ἀσφαλίᾃ τὴν κορυρκασι τῆς.

Τὸ κλίμα ἐν τῇ ὀμαλῇ παραλίᾃ τῆς Ἰσθμῶς εἶναι ροσῆρον, ἐστία πυρετῶν, ἀροσχομένον ἐκ τῶν πολλῶν ἔλῶν, εἰς ἃ ἐμφωλεύουσι σμῆνη ἀνωφελῶν και

νώπων. Τοῦταντίον δὲ ὄλεως ή ὀρεινῆ ὄρα εἶναι ὑγεστατή, πράγμα τὸ ὀποῖον παρόρησε τοῖς ἐν ταῖς βορετανικῆς Ἰνδίας Εὐρωπαιοῖς νὰ ἰδρῶσιν ἐνταῦθα χάριν ἀναφυγῆς πολυαῖριθμοσ σταθμοῖς. Ἐν τοῖς ὄρεισι καλύπτουσι ἀκόμη ἀπερῶντες ἐντάσας ἀδιάβατα δάση, ἐνθα φιλοξενουῖται ή τίγρις, ὁ μονόκερος ἰνδοκέρως και οἱ μεγάλοι γίββωνες. Ὁ αἰλοτε ὀραγοῦτάγγος, ὁ τάτυρος και ὁ ἐλέφας ἐξέλιπον ἦδη ἐνταῦθα καθ' ὀλοκληρίαν και μόνον ἐν Σουμάτρα ἔτι εὐρίσκονται, ὁ ὀραγοῦτάγγος δὲ και ὁ ἐλέφας και ἐν τῇ Βορνέῳ.

Τὸ εἰσαγωγικῶν ἐπιμοῖον ἀνέρχεται εἰς φοσιρία χρυσᾶ 1301134000, τὸ δὲ ἐξαγωγικῶν εἰς 2261553000 φοσιρία.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα ἐξαγωγῆς εἶναι ή σάχαρις, τὸ πετρέλαιον, τὸ καουτσούκ, ὁ καπνός, τὸ ἔλαιον, ὁ κασσίτερος, ὁ καφές, τὸ τέπιον, ή κινήνη, τὸ κακάον, ή πατιόκα, τὸ πέπερι, τὰ δέρματα, ή γόμα, ή γουτταπέκκα, τὰ μοσχοκάρνα και ἄλλα, βίσις ὀμως τοῦ οἰκονομοῦ πλοῦτου τῆς νήσου εἶναι ή καλλιοργία τῆς ὀρόσῃς.

Διὰ ταῦτας τρέφονται κυριῶς τὰ 35 ἑκατομμ. τῆς νήσου. Παρ' ὄλας δὲ τὸς ἀφθόνους βροχῆς εἰς πλεῖστα μέρη πᾶσιταται ἔτι ἀνάγκη ἰσοδύνουσι, πρὸς τοῦτο δὲ χρῆσιμοποιοῦνται οἱ πολυαῖριθμοὶ ἰσάκες και ποταμοὶ.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι ὀπως δῆποτε ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη και κατὰ ἔρηρ και κατὰ θάλασσαν αἰθηροδρομικῆ γραμμαῖ εἶναι ἐσορῶμεναι (1920 ἀπογο.) ἐν μὲν τῇ Ἰσθμῶ 4745 τετρ. χλμ. ἐν δὲ τῇ Σουμάτρα 1472 τετρ. χλμ.

Κυριώτερα πόλεις ἐν Ἰσθμῶ εἶναι ή Βατάρβια (138551 κατ.), ὁ πρῶτος και σπουδαῖοτατος λιμῆν ἐξαγωγῆς, ἐκτιμῆται κατὰ μήκος ποταμοῦ και διατεμνομένη ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ διορῶν ἐπὶ νοσᾶνδους τοποθεσίας· εὐρίσκειται εἰς διαρκῆ συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Σιγγαπούρης και δι' αὐτῆς μετὰ τῆς Εδρῶσῃς. Ὁ λιμῆν αὐτῆς δὲν εἶναι τῶσιν εὐνοϊκός, δι' ἃ ἐκτελοῦνται νῦν νέα μεγάλα λιμενικᾶ ἔργα. Εἶναι καθέδρα τοῦ διοικητοῦ, ἐνταῦθα ἐδρῆται ἀπὸ ἐπῶν διεθνῆς πολυμελῆς λατρικῶν ἰσπιτοῦν τῇ μερμην και ἐποταίᾃ τῆς ὀλλανδικῆς κυβερνήσῃς χάριν ἐπι-

στημονικών έρευνών και ειδικώς διά την εξεύρεσιν των μέσων της αποτελεσματικής θεραπείας των νόσων του Ισημερινού. (1) *Σουβαράκι* (145141 κ.), πόλις μετά εξαιρετόν λιμένος, κέντρον έμπορικόν του ανατολικού μέρους της νήσου, ό πληθ. αυτής είναι πλέον μαλαικός ή της Βατοβίας. *Σαμαράγγη* (96660 κ.) αξιόλογος έμπορικός λιμήν εκ των προς την βόρειον άντην ειρισμένων λιμένων. *Σουρακάρα* (118378 κ.) ή μεγαλύτερα εκ των μεσογειικών πόλεων, έδρα Μαλαιού ήγμενος.

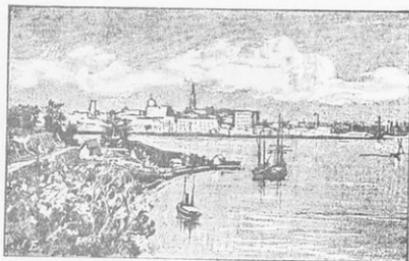
γ) Μεταξύ των Ίνδικών (έν Μαλαισία) νήσων διακρίνεται εξαιρετικώς ή *Βόνηος* διά τό μέγεθος αυτής και τό ερημώδες σχήμα της έν τη βοιωτική είναι άλλων εξερευνημένη, οι άλλους των όρών της καλύπτονται υπό πυκνάς αμασών, άνθηον δέ τούτων ήρώται ή γρανιτικός όγκος του *Κινβαίου* (4170 μ.) ύπερ τά όρια της θαλάσσης βλαστήσεως. Αι διάφοροι έρροστραφώνται ως γνήσια έν τού κέντρον και άκτινωτής άνωθεν ώθημα της άντολικής και νότιον άντην. Μεταξύ τούτων διακρίνονται εύρειται πεδιάδες, και έρ σπουδαία ποταμεία βέσων άκτινωτής προς την ήλιαν άκρη άναστίζοντες ειώδη *όάλα*. Τό έσωτερικόν της χώρας διακρίνεται υπό πολλών βηγγμάτων, μικρός δέ άρήμες ήρασιτών εδρα εις την χώραν γεωγραφικώς μορφήν. Πανταχού άπικραται τό τροπικόν κλίμα, τά τροπικά δέντρα, έν ταίς πεδιάσι παχυσί γλήν, οι δέ έρημοι παραλίαι, ως και κατά τάς κοιλιάς Ίνδικής νήσου, περιβάλλονται συνήθως υπό μακκροβών (είδος άγριας μελιάνης σταφυλής) έλών.

Η νήσος και ή γήβον έν ύπάρχεισι πλέον έν τη Βορνέο, ούς ήτον έθνος ζώνον έν αϊτή άνάγκη ή έλλάσης, ή βουόνηος και ή έραγγινάγγος. Η έπιφάνεια της Βορνέο ύπολογίζεται εις 553810 τετρ. χλμ. ή δέ μαλαική φύλη πληθυσμός της νήσου άνέρχεται εις 1625501 κατοίκους.

Η νήσος επί πολλόν χρόνον ειχε παρακλιθή υπό των Όλλανδών, περιερισμένον και νόν έτι κατά τάς άκτάς. Προτεινούσαν θέον κατέχει ή γραφική πόλις *Βαθουοαν* (20000 κά.) έκτεταμένη επί παραλλήλου παρά τάς έκβολάς του ποταμού Βαρίτος. Έτέρα πόλις έν είναι ή *Ποντανάκ* (20984 κ.) σπουδαιότερος λιμήν επί της δυτικής άκτής.

Τό πλείστον μέρος της Βορνέο κατοικούμενον υπό 1200000 κατ. άνήκει εις τους Όλλανδούς.

δ) Την νήσον *Κελέβη* νουσιταμένην εκ δύο γεωλογικών τμημάτων, έξ ου και τό άλλόκοτον σχήμα της νήσου. Η *έπιφάνεια* αυτής υπερβαίνει τά 114855 τετρ. χλμ. ή δέ πληθυσμός αυτής άνέρχεται εις 2347645 κατ. αναλ. 20 κάτ. κατ. τετρ. χλμ. Τά όρη αυτής είναι κατάφυτα, αι εκσταχού μεγάλα λιμένα προσοδίδουσαν άσυνήθεις γεωρικάς καλλόνες. Ηφάστεια ύπάρχουσι πολλά, έξ ών τό ήμισιον είναι τό νοτιότατον Λαμπίρ Πατάγγ, ύπερ τά 3000 μ. ύψους. Αι φυλαί του έσωτερικού είναι άνεξάρτητοι, μόνον δέ οι Μινάισαο, ών αι φυλαί άποφέρουσι τόν έξαιρετον καφέν του Μενάδο, και τό νότιον τμήμα μετά του σπουδαίου λιμένος *Μακασαίω* (26145 κάτ.) ύπόκεινται εις την *όλλανδικήν διοίκην*

Σίνεδυ πρωτεύουσα της Αυστραλίας.

οις τά μέρη ταύτα είναι τά πολυτιμώτατα της νήσου διά την εξάιρετον καλλιεργίαν,

Είς την *Κελέβη*, πόλις αξία λόγος ως είπεμεν είναι ή *Μακασαόρ*.

ε) τας μεταξύ της νέας Γουινέας και της Κελέβης νήσους *Μολούκας*, ών αι βορειότεραι, κατά την συνέχεια της διευθύνσεως της ανατολικής όροστοιχίας των Φιλιππίνων κίμεναι, φέρονται σειράς ύψηλών ήφραστειών. Αι νήσοι αύται είναι ή πατρις των άρωματών αι φυταί δηλ. των καρυοφύλλων (γαρυφάλλων) και των μοσχοκαυών έγένοντο περιζήτητοι κατά τόν 16ον και 17ον αιώνα και ύπηρέσαν άφορμή μακρών πολέμων μεταξύ των Ίσπανών, Πορτογάλων και Όλλανδών, και νίν ύμως έχουσι μεγάλην σπουδαιότητα διά τό παγκόσμιον έμπόριον. Η *έπιφάνεια* όλων των Μολούκων είναι 57900 τετρ. χλμ. και ό πληθυσμός αυτών άνέρχεται εις 277966 κατ. έξ ών 2635 Εύρωπαίοι. Κυριώτερα πόλις έν αύταις είναι ή *Αμبوάμ* (9 χλμ. κάτ.) λιμήν σπουδαιότατος.

Είς τό σύμπλεγμα των νήσων τούτων δύνανται να περιλήφθουσι και αι μικρά *Βανδαία*, ένθα είναι αι κύρια φυτεία των μοσχοκαυών και ών ό αριθμός των κατοίκων είναι λίαν πυκνός.

ς) Την προς δυσμάς των Βανδαίων νήσον *Τιμόρ*, ήτις είναι ή σπουδαιότερή των μικρών Σουναίων νήσων. Η πίπτουσα έν αύταις βροχή έξαρκει μόνον διά θαμνινόδη φυτά, ένιαχούδ έν προβάλλουσι και δένδρα άυστραλιακών ειδών, δηλ. άκανία, ενκάλυπτοι, καζουαρίνα, άίνα προσοδίδουσι όψιν άυστραλιακήν. Η όλική *έπιφάνεια* της νήσου Τιμόρ είναι 59670 τετρ. χλμ. και ό πληθυσμός αυτής άνέρχεται εις 1146600 κατ. έξ ών 761 Εύρωπαίοι 149 κάτ. κατά τετρ. χλμ. Τό βορειοανατολικόν ήμισυ της νήσου, ως θα ύδωμον κατώτερον, είναι πορτογαλικής κατοχής, τό τελευταίον κείμενον εις τάς θαλάσσας ταύτας του υπερηφάνου άλλουτε άποικιακού τούτου κράτους.

Νέα Γουινία ή Παπούα Μελανία. Η μεγάλη νήσος νέα Γουινία κείται πλησιέστατα προς τό ΒΑ. της ήπειρου Αυστραλίας και χωρίζεται μόνον άπ' αυτής διά τό άβαθές και πλήρους νησιδών πορθμού

(1) Τού Ίνδοκίτου προσεδραεί από τινον έτών ή διακρηγής "Έλλην Ιατρός Πλούταρχος Χ. Παπαμάργου.

του *Τορόξ*. Κατά τὸ μέγεθος εἶναι ἡ *δευτέρα* νήσος τῆς γῆς (διπλασία περίπου τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου). Τὸ *εμβαδόν* τῆς ὅλης νήσου ἀνέρχεται εἰς 388740 τετρ. χλμ. καὶ ὁ *πληθυσμὸς* αὐτῆς εἰς 1195460 κατ. Εἶναι Παπούα καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν φυλὴν τῶν Μελανησίων 20 κατ. ἀναλογίῳν κατὰ τετρ. χλμ. ἀνήκει δὲ κατὰ τὸ ἕμισυ δυτικὸν μέρος εἰς τὴν Ὀλλανδῖαν καὶ κατὰ τὸ ἕτερον μεσημβρινὸν ἕμισυ εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν καὶ τὸ ΒΑ. εἰ. τὴν Γερμανία· ἄλλοτε καὶ νῦν διοικεῖται ἐντολῇ τῆς Κ. Τ. Ε. διὰ τῆς Μ. Βρεταννίας ὡς συνορισμῶν μετ' αὐτῆς· Τὸ ἀπρόσιτον τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅπερ ἐπὶ δεκαετηρίδας ἦτο παρομιώδης (ἀνεξερεύνητον), κατενεκρήθη τελευταῖον δι' ἐπιανελημμένον ἐπιμύθηθον προδῶν τῶν διαφθῶν ἐξερευνητῶν καὶ ἤρθη ὁ πέλοψ, ὁ ὅποιος ἐκάλυπτε τὴν γιγαντιαίαν καὶ μυστηριώδη τύτην νήσον. Τὸ ὕψος τῶν ὄρεων (αἱ κορυφαὶ τῶν φθάνουν εἰς ὕψος 4000 μ.), ἡ ἰδιόζουσα χλωρίς, τὰ ἰδιόζοντα ζῷα ἐξεταζόμενα ἐπιμελῶς προδίδουσιν ὅτι ἄλλοτε καὶ ἡ μεγαλόνησος αὕτη ἦτο συνδεδεμένη μετὰ τῆς τροπικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας.

ΣΗΜ. Οἱ Παπούα μεταξερποντα ἐπὶ πικροτέρῃ (τέσσα καὶ βέλγ), πλὴν δὲ τοῦ κεντρικοῦ καὶ τῆς ἀλλεῖας ἀφροδῶνται καὶ ὄλιγον εἰς τὴν χειρῶν (γεωγραφικῶν, βροχῶν, ἔρως, σακχαροκαλλῶν, τρέπονται εἰς χέρους καὶ δεκαετηρίδας ἀνάκα· Ἡ κορυφαὶ τῆς τροπῆς κίττων ἀνὰ τὴν κεντρικὴν ἔχει κατὰ χιλιά καὶ κατὰ κεντροκάτω τρέπονται. Αἱ οἰκίαι αὐτῶν συστάς ἰστανικαὶ ὑπερ τὸ ἄνωγ τῆς ἐκδομένης καὶ τῶν ἐνὸν στερεώματα· ἐπὶ πικροτέρῃ, κωμικαὶ ἐπὶ φθάν καὶ ὡς ἐνδοκτικῶν τρέπονται ζῶντα ἐξερποντα.

Αἱ πλουσιώταται αὗται νήσοι (ὀλλανδικαὶ κτήσεις)

1) *Σουμάτρα*, 2) *Ίαβα*, καὶ *Μαδούρα*, 3) ἡ ὀγκώδης *Βόρνεος*, 4) ἡ παραδόξου σχήματος *Κελέβη*, 5) τὸ συμπλέγμα τῶν ἀρωματικῶν *Μολούκων*, 6) τὸ ἕμισυ τῆς νήσου *Τιμόρ* καὶ 7) τὸ ἕμισυ τῆς δευτέρας κατὰ τὸ μέγεθος νήσου τῆς γῆς *νέας Γουίνεας* ἡ Παπούας ἔχουσιν ἐν συνόλῳ ἐμβαδὸν 1896537 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 49140385 κατ. ἔξ ὧν Εὐρωπαϊοὶ 169708 ἀναλογεῖν δὲ 26 κατ. κατὰ τετρ. χιλόμετρον.

Κτήσεις τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν.—Οἱ Ἀμερικανοὶ κατέλαβον κατὰ τὸ 1898 (κατὰ τὸν ἰσπανοαμερικανικὸν πόλεμον) τὰς νήσους *Φιλιππίνας* καὶ ἐξέβαλον τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐπὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν, οἵτινες ἐπὶ μακρὸν ἐπλάτυνασαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν. Ἴδε πλείωτερα ἐν σελ.

Ἡ ὠραία αὕτη ἀποικία ἔχει ἐμβαδὸν 298000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 10779359 κατοίκων τὸ πλεῖστον μείγμα ἰθαγενῶν καὶ Ἰσπανῶν. Ἄπασαι αἱ νήσοι αὗται μετὰ τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων τοῦ *Σουλῶ* ἔχουσιν εὐφοροτάτων ἔδαφος.

Ἐκ τῶν νήσων τούτων μεγαλυτέρα εἶναι ἡ *Λουαῶν*, ἐφ' ἧς ἡ πρωτεύουσα *Μανίλα*, (283613 κ.), λαμπρὸς λιμὴν, καὶ ἡ νήσος *Μινδανάο*. (1)

(1) Τὸ ἄρχειλόπος τῶν Φιλιππίνων ἀποσταθεῖται ἐξ 7583 νήσων, τῶν ἐπισημῶν μόνον 2441 φέρουσιν ἄνθρωποι.

Προϊόντα ὄρυζα, καπνὸς, σάκχαρον, κίναβρις· ἐξαγωγικῶν ἐμπορίων ὑπερ τὰ 250 ἑκατομ.

Ἀγγλικαὶ κτήσεις.—Οἱ Ἀγγλοὶ ἠγόρασαν παρὰ τῶν Ὀλλανδῶν τὴν μικρὰν καὶ πλουσίαν νήσον *Λαβουάν*, καμμένη ΒΝ. τῆς Βορνέου, ἐνθα ὑπάρχουσιν ἀνθρακορυχεία· προσήφθησαν δὲ ἐντοῖς καὶ τὸ ΒΑ. τμήμα τῆς νήσου Βορνέου. ἔχον ἐμβαδὸν 73000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν πρὸς τὰς 200 χιλ. κατοίκων.

Ἐπὶ τῆς νήσου Βορνέου ὑπάρχουσι τὸ βασιλεῖον *Σαομβὰ* καὶ τὸ σουλτανάτον *Βορούει*, ἔχοντα ὁμοῦ ἐμβαδὸν 134000 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 370000 κατ., δ' ἀπὸ τῶν δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

Πορτογαλλικαὶ κτήσεις.—Οἱ Πορτογάλλοι κατέχουσι πλεόν τὸ ἕμισυ τῆς νήσου *Τιμόρ* (ἀνατολικῶν), τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος (δυτικῶν) ἀνήκοντος εἰς τοὺς Ὀλλανδοὺς. Τὸ ἕμισυ τοῦτο ἔχει πληθυσμὸν περὶ τὰς 300000 κατοίκων.

ΜΕΛΑΝΗΣΙΑ

Ἡ *Μελανησία* περιλαμβάνει τὴν *Αὐστραλίαν*, τὴν *νέαν Γουίνεαν* καὶ πολλὰς ἄλλας μικρὰς νήσους.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑΣΜΑΝΙΑ

Ἐμβαδόν, παράλια, θάλασσα.—Ἡ Αὐστραλία ἔχει ἐμβαδὸν 8178800 τετρ. χιλ. εἶναι ὀλίγον μικροτέρα τῆς Εὐρώπης καὶ διαμελλέεται ελαφρῶς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔχουσα παράλια χθοναλά, πλὴν τῶν πρὸς τὸν Ειρηνικὸν ὠκεανόν.

Περιπλέουσιν τὴν ἥπειρον ταύτην, ἀπαντῶμεν διαδοχικῶς τὴν νήσον *Μελβίλλην* πρὸς Β., τὸν ἀβαθὴ κόλπον τῆς *Καρνταρίας*, τὴν χερσονήσον καὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς *Ἰόρκης*, τὸν πορθμὸν τοῦ *Τορέξ*, τὰ τεναγώδη καὶ πλήρη ὑφάλων ἐκ κοραλλίων ΒΑ. παράλια καὶ τὸν *βάσιον* πορθμὸν πρὸς Ν. χωρίζουσα τὴν Αὐστραλίαν ἀπὸ τῆς Τασμανίας, τοὺς μεγάλους καὶ ἀνοιχτοὺς λιμένας τῆς *Βρισβάνης*, τοῦ *Σίδνεϋ*, τῆς *Μελβούρνης*, τοὺς κόλπους τοῦ *Ἁγίου Βικεντίου*, τοῦ *Σπένσερ*, τὸν μέγαν *Αὐστραλιανὸν* κόλπον καὶ τὸ ἀκρωτήριον *Λέινρον*.

Ἔδαφος καὶ ὄρη.—Τὸ ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας ἀποτελεῖ μέγα καὶ ἀπέραντον ὄροπέδιον ὕψους 150 μ. ἀμυδρῶς, περιοριζόμενον ὑπὸ ὄρεον μετρίου ὕψους. Τὰ κυριώτερα τῶν ὄρεων τούτων εἶναι αἱ *Αὐστραλικαὶ Ἄλπεις* καὶ τὸ *Κινάθ* καὶ τινὰ ἄλλα μικρότερα, ὑψοῦμενα εἰς τὸ κεντρικὸν καὶ τὸ δυτικὸν τμήμα αὐτῆς· οὐδέποτε ἐπὶ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἡ χιὼν διατηρεῖται διαρκῶς.

Μέγα μέρος τῆς γῆς εἶναι ἔρημον, ἐκτενόμενον ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὸ δυτικὸν τμήμα.

Ποταμοὶ ἔχει πολλοὺς, ἀλλ' οἱ πλείστοι τούτων εἶναι χειμαρρῶδεις, τὰ δὲ ὕδατα αὐτῶν καταπίνονται

πό τῆς ἄμμου τῆς ἐρήμου καὶ τῶν τεματίων. Ποταμοὶ κυρίως εἶναι ὁ *Μουράγγος*, ὁ ποταπότημος αὐτοῦ *Λάγγιγγος*, ὁ *Φλίνδερ* πλατὺς, γινόμενος εἰς τὸν κόλπον τῆς Καρπενταρίας, καὶ ὁ *Μορουμβίδγης*, ἐν μέρει πλατὺς.

Λίμνες ἔχει τὴν *Τοσόνς*, τὴν *Εῖορν* καὶ τὴν *Γαϊρόνδε*, κειμένης πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τμήμα αὐτῆς· εἶναι δὲ πᾶσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τεματιώδεις καὶ ἀβαθεῖς.

Τὸ κλίμα τῆς Αὐστραλίας εἶναι ποικίλον. 1) Εἰς τὸ βόρειον ἐπικρατεῖ κλίμα τροπικόν, δηλ. ἔαρ μετ' ἀφθόνων βροχῶν κατ' ἀκολουθίαν τῶν πνεύτων μουσώνων ἀνέμων· 2) εἰς τὸ ἀνατολικὸν καὶ μεσημβρινὸν τμήμα κρατεῖ εὐκρατον κλίμα καὶ 3) εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἔρημον τμήμα ἐπικρατεῖ ποικιλοτάτην θερμοκρασίαν καὶ σπανίως πίπτουσι βροχαί· ὁμοιάζει δὲ πολὺ πρὸς τὴν Σαχάραν τῆς Ἀφρικῆς.

Φυτά.—Ἐν Αὐστραλίᾳ ἀφθονοῦσι αἱ ἀκακίαι, αἱ δενδροειδεῖς πετρίδες, ὁ εὐκάλυπτος (ὑπὲρ τὰ 150 διάφορα εἶδη) κλπ., εἰς δὲ τὸ Α. μέρος αὐτῆς, τὸ καὶ μᾶλλον ὀρεινόν, ἐπάρχουσιν ξηαίφροτι λευμόνες.

Ζῷα.—Εἰς τὴν Αὐστραλίαν ὑπάρχουσι κυρίως ζῷα μαρσιποφόρα *καγγοῦν* καὶ *λοιτά*, περιέρχουσι *δρηθόρουχοι* καὶ ἡ *λίρα*, ἣτις εἶναι τὸ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον ἐν τῶν πτηνῶν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Αὐστραλίας, ἀνερχόμενοι εἰς 6189000, εἶναι πάντες ἀγγλικῆς καταγωγῆς. Οἱ Ἰθαγενεῖς, *μέλαινα φυλή* ἐλαχίστη ἀναπτύσσεται, σχεδὸν ἐξέλειπεν. Ἐν Τασμανίᾳ μάλιστα καταδιωχθέντες ἀπηνόσθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων τελείως ἐξηφανίσθησαν.

Ἐπικρατοῦσα *θρησκεία* εἶναι ὁ προτεσταντισμὸς (2/3), ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινες καθολικοὶ (1/4). Μόλις πρὸ 130 ἐτῶν ἤρξατο τὸ πρῶτον ἡ Αὐστραλία κατοικουμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ αὐτῆς ἀκτῇ ὑπὸ λευκῶν καὶ διή, ὑπὸ Ἀγγλων.

Προϊόντα.—Ἡ μεγαλύτερα πλουτοφόρος πηγή ἐν Αὐστραλίᾳ εἶναι ἡ τιγροτροφία· ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ ἀγέλια βοῶν καὶ προβάτων ἀναριθμητοί. Μεταξὺ τῶν ἐξαγομένων σπουδαιότητα θέσιν κατέχει καὶ τὸ ἔλαιον τὰ 2/5 τῆς ἐξαγωγῆς περίπου. Ἡ ποσότης τοῦ οἴτου, ὀφίσταται πολλὰς διακυμάνσεις.

Ἐπίσης δὲ ἡ χώρα περιέχει καὶ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, χαλκοῦ, κασιτέρου ψευδαργύρου ἀργύρου καὶ λιθανθράκων.

Ἡ *βιομηχανία* νῦν ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἐπαισθητῶς ἐν αὐτῇ. Ἄν καὶ κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἡ Αὐστραλία ἐξάγει κυρίως ἀκατέργαστον ὕλην βιομηχανικὴν εἰσάγει δὲ βιομηχανικά πάμπόσια εἶδη.

Τὸ *ἐξαγωγικόν* ἐμπορίον, ἐξαίρεσι τῶν ὀρυκτῶν, ἀνέρχεται εἰς 13202380 λίρας στερλίας. Τὰ κυρίως ἐξαγομένα εἶναι κρέας καὶ σίτος.

Ἡ Αὐστραλία *πολιτικῶς* διαίρεται εἰς ἑξ κράτη, ἕκαστον δ' ἔξ αὐτῶν ἔχει ἴδιαν βουλήν καὶ κυβέρνη-

σιν. Ἄπαντα τὰ κράτη ταῦτα ἀπετέλεσαν ὁμόσπονδον συμπολιτείαν ἀπὸ τοῦ 1901 ὑπαγομένη εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας. Διοικεῖται δὲ ἡ συμπολιτεία αὐτῇ ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ ἐδρευόντος ἐν *Σίδνεϊ* μετὰ *βουλῆς* καὶ *γεροντίας*.

ΣΗΜ. Ἀρχὴ ἐλήφθη ἐν Αὐστραλίᾳ τὸ πλεῖμα τῆς ἐνδοτικῆς καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀρχαιότερου τῆς ἡμεροπολείας τῆς χωριστῆς καὶ κακῆς ἀνευρόμενα συμφέροντα ἕκαστου κράτους ἔρχονται νὰ περιορίζονται πρὸ τῶν γενικῶν. Ὅπως ἕπος καταπέτῃ ἡ δύναμις τῆς ἐπιρροῆς τῶν μεγάλων πόλεων τῆς *Σίδνεϊ* ἢ τῆς *Μελβούρνης* ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς ἡμεροπολείας χάριν τῶν ἰδίων αὐτῶν συμφερότων ἐξελίξει τελευταίον ἑτέρα θέσις· ὡς ἔδρα τῆς ἡμεροπολείας κυβερνήσεως. Εἶναι ὅμως εἴληγμα ἂν ἡ ἀπόπειρα αὐτῆς μὴλαί νὰ ἐπιτύχῃ, διότι ἡ νέα αὕτη θέσις συναντῆ δυσκολίας τὸ μόνον πρὸ τῶν τρικλῶν ἔθρων ἄλλα καὶ πρὸ τῶν ἔθρων τῆς Ἰνδίας τοῦ μέλλοντος πληθυσμοῦ. Ἡ νέα αὕτη θέσις, ἣτις κατεῖται ἐν τῇ ἐπιπέτῃ γῆρα τῆς *Νοτίου Οὐθαλλίας* ἐκλήθη *Καυκάρα*, εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ συνάβῃ μετὰ νέου ἡμέρον τῆς νοτίου ἀκτῆς.

Ἡ Αὐστραλία ἐπιφέρει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐν τὸν ὅλον καὶ αὐτετέλες κράτος, ἐν καὶ ἡ ὄχιση συνειδήσεως ἀνερχομένης κατὰ ὡς μέλος τῆς Βρεταντικῆς κοσμοκρατορίας. Ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν νέῃ *Ζηλανδίᾳ* ἀνεπρωσομακται καὶ παραποικίζεται ἡ Βρετανικὴ σημαία. Συμπαύσαντες δὲ ἐπὶ τῆ ἀρχαίου ἀποικίας, ἣτις ὑποσχεθῆται τὴν ἰδίαν τῆς καθυπόθεσιν τοῦ Βρετανικοῦ πληθυσμοῦ ἔχουσι νῦν εἰς ἀνεπείρασ τῆς βουλῆς τῆς ἡμεροπολείας.

Τὰ *ποικιλοποικικῆ* καὶ *ἀνευρόμενη* ἐπιπέτη ἡ Αὐστραλία εἶναι ἀνεπίθετος τῆς Ἀμερικῆς. Ἐνῶ ἡ Ἀμερικὴ δὲ ὀδύνας περιοριζομένη κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν αἰσθητικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιπέτης δ' ἐλευθέρων γαλῶν ἔσονται κατὰ τὴν ἐν κακίστην καὶ νὰ ἀπορῶν, ἡ Αὐστραλία εἶναι γὰρ πρὸς τὸ μικρὸν ἀνέδρα, ὅστις δὲ ἀνευρόμενον νόμον προκαταίτηται ἀπὸ τοῦ κατελείπει καὶ τῆς ὀδύνης τῶν κατελείπει. Ἐνῶ ἐν τῇ Ἀμερικῇ ἕκαστος ἔθνος τὸ πλεῖστον μεταναστεύον, καρποῦται ἐλευθέρως τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως, ἡ βιομηχανία ἐν τῇ Αὐστραλίᾳ περιορίζεται ἀπὸ τῆς εἰς τὰ διατηρούμενα ὀδύνα τοῦ ἔργατον, ἀνευρόμενην πᾶσι ἰδιαιτέρως ἐπιχειρήσεως. Ὁ ἡμέτερος βίος τῶν Αὐστραλικῶν βραβεύεται πρὸς τελευταίον ἐπιχειρήσιν τῆς βουλῆς τοῦ συλλογισμοῦ.

Ἐπισημότερα *πόλεις* εἶναι 1) εἰς τὸ κράτος τῆς *Κηρολάνης* ἢ *Βροσβάν* (112000 κ.), πρωτ. πόλις εὐλίμενος, *Ρόκχαμπα* (24082 κ.) *Τουναβίλλη* καὶ αἱ τρεῖς αὐταὶ πόλεις εἶναι παρὰ τὴν καὶ συνδεδεμένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας,

2) εἰς τὸ κράτος τῆς *νέας Οὐθαλλίας* τὸ *Σίδνεϊ* (440000 κ.), πόλις εὐλίμενος, ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικός, συνδεδεμένη σιδηροδρομικῶς μετὰ πολλῶν πόλεων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἔδρα, ὡς εἴπομεν, τοῦ Ἀγγλο γενικοῦ διοικητοῦ,

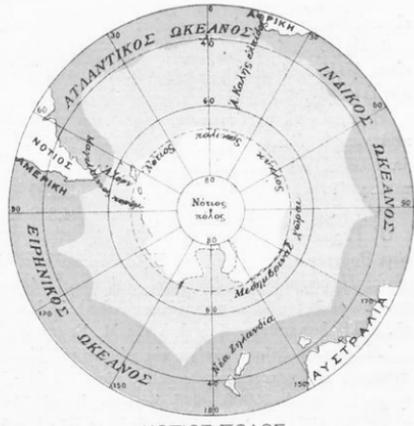
3) εἰς τὸ κράτος τῆς *Βικτωρίας* ἢ *Μελβούρνη* (480000 κ.), πρωτ., μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν, πόλις ὄραιοτάτη, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ συνδεδεμένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Αὐστραλίας. *Βαλαράτη*, (38593 κ.) ἔχει ἡ ὑπάρχουσιν ὀρυκτεῖα χρυσοῦ,

4) εἰς τὸ κράτος τῆς *μεσημβρινῆς Αὐστραλίας* ἢ *Ἀδείας* (165000 κ.), πρωτ. λιμὴν ἐμπορικὸς εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἁγίου Βικεντίου,

5) εἰς τὸ κράτος τῆς βόρειον *Αὐστραλίας* πρωτ.

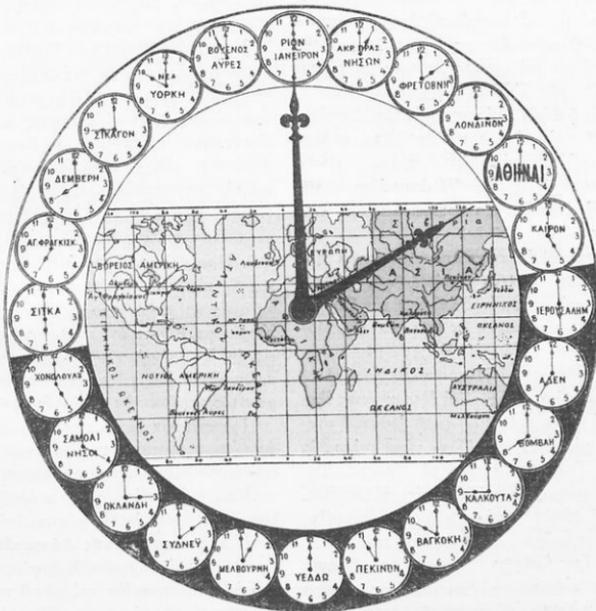

ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΟΛΟΣ

ΝΟΤΙΟΣ ΠΟΛΟΣ

Παρατηρήσεις. — Το άνωιόν κινούν γούνα δείχνει τὸ μέρος τῶν Ὑκεανῶν, ὅπου ἐπιόκονται ἐπιπέδοντες πάροι.

Ὁ κύκλος δείχνει τὸν χρόνον τῶν διαφόρων τόπων, ὅταν ἐν Ἀθήναις ἡ ὥρα εἶναι τετάρτη μ. μ. Τὸ μέλαν ἡμικύκλιον δείχνει τὸ μέρος τοῦ χρόνου τῆς γῆς ἀπὸ τῆς ἡρας μ. μ. ἐν Ἱερουσαλήμ, μέχρι τῆς ἡρας π. μ. ἐν Σίγκα (τῆσον παρὰ τὰ παράλια τῆς Ἀσίας).

Αἱ ἀπὸ τοῦ Ῥίου Ἰαντίρον μέχρι τῆς Ὑεδδοῦ (Τόκιο) σημεϊοῦμεναι ὅσαι εἶναι μεταμορφημενῶναι, κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν δεικτῶν τοῦ ὡρολογίου, αἱ δὲ τοῦ ἐπιόκοντος ἡμικυκλίου προσηνῶν ὥρα.

είναι η *Πάλμερστον*, εις τὸν λιμένα τοῦ Λαρβίνου καὶ θ) εἰς τὸ κράτος τῆς *δυτικῆς Αὐστραλίας* πρωτ. εἶναι ἡ *Πέροθ* (64175 κ.), παρόμοιος πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν, καὶ ἡ *Ἀλβάνη*, λιμνὴ ἐμπορικὸς.

Ἡ μεγάλη νῆσος *Τασμανία*, κειμένη ἀπέναντι τοῦ κράτους τῆς *Βικτωρίας*, ἔχει πληθυσμὸν 213877 κ., ἀποτελεῖ δὲ αὐτόνομοι ἀποικίαν τῆς μεγάλης Βρετανίας. Πόλεις ἔχει τὴν *Χόβαρτ Τάουν* (45000 κ.), καὶ τὴν *Γεοργετόβην* τὴν *Λαούγκενστον* (24,318 κ.).

Οἱ *Γερμανοὶ* κατεῖχον μέχρι τοῦδε τὰς νήσους τῆς νέας Βρετανίας, παρὰ τῇ νῆᾳ *Ζηλανδία*, καλοῦσι δὲ αὐτὰς *Πολνησίαν τοῦ Βίλαμακ*, καὶ τινὰς νήσους τοῦ *Σολομώντος* (οἱ κάτοικοι *Καννίβαλοι*), ἃς ἐντολῇ τῆς ΚΤΕ διοικοῦνται ἡδὴ ἐπὶ τῆς Μ. Βρετανίας.

Ἡ *Ἀγγλία* ἐπίσης κατέχει τὰς νήσους τοῦ *Τιμόου* σταυροῦ. Αἱ ἡφαιστειογενεῖς νῆσοι *νέαι Ἑβρίδες* ἔχουσι πληθυσμὸν 70000 καὶ ἀνήκουσι εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ Γάλλους, διοικούμενα ὑπὸ μεικτῆς ἐξ αὐτῶν ἐπιτροπῆς. Πολλοὶ τῶν κατοίκων εἶναι ἄγριοι ἀνθρωποφάγοι.

Ἡ *νέα Καληδονία* μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων τῆς *Χορσότητος* εἶναι γαλλικὴ ἀποικία ἔχουσα πληθυσμὸν 52000 κ., τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι πλουσιώτατον εἰς χαλκὸν καὶ νικέλιον, χρησιμεῖ δὲ καὶ ὡς τόπος ἔξορίας τῶν Γάλλων καταδικῶν.

Αἱ νῆσοι Βιει ἢ Φίτζι ἀνήκουσι εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἔχουσι πληθυσμὸν 155000 κ., προϊόντα τούτων εἶναι κάρου, κοκκὰ καὶ σάκχαρον.

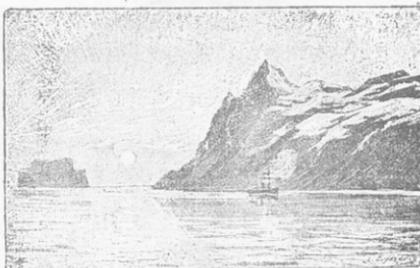
Συμπληρωτικὰ γινώσκεις.—Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ὀκεανίας.—Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ὀκεανίας δὲν εἶναι προγενεστέρη τοῦ 16ου αἰῶνος.

Πρῶτοι οἱ Ἰσπανοὶ ἐνερανίσθησαν μετὰ τὸν Μαγγελάνου, ὅστις κατὰ τὸ 1521, διελθὼν τὸν ὀμόνυμον (Μαγγελάνιου) πορθμῶν, διέπλευσε τὸν Εἰρηρικὸν ὠκεανὸν καὶ προσήραξεν ἐν τέλει εἰς τὰς Μαριανὰς νήσους.

Ὀλίγα ἔτη ἀργότερον οἱ Πορτογάλλοι ἀνεκάλυψαν τὴν νῆαν Γουϊνέαν. Ἐκτοτε αἱ ἐξερευνησείς ἐξηκολούθησαν· αἱ χῶραι τοῦ Εἰρηρικοῦ ὠκεανοῦ ἀνεκαλύφθησαν ἢ μίᾳ μετὰ τὴν ἄλλην ὑπὸ τοιμηρῶν θαλασσοπόρων. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ Τορρές, Τασμά, Κούκ, Μπουανβίλλ καὶ Ντουμόν γτ' Ὀυρβίλλ. Ἐκαστος δὲ ἐξ αὐτῶν κατελάμβανε τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν χώραν ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος του.

Ἡ Ἰσπανία, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐν Ὀκεανίᾳ ἐγκατασταθεῖσα εὐρωπαϊκὴ δύναμις, δὲν κατέχει πλέον καμμίαν χώραν, ἀρ' ἣς ἐποχῆς παρεχώρησεν ἀκουσίως τὰς Φιλιππίνας εἰς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας καὶ ἐπώλησεν εἰς τὴν Γερμανίαν τὰς Καρολίνας νήσους.

Αἱ ἄλλαι δυνάμεις κατέχουν εἰσὶ τὰς κτήσεις των, πλὴν τῶν τῆς Γερμανίας αἰτίνες διακυβερνῶνται ὑπὸ τῶν συμμάχων τῇ ἐντολῇ τῆς Κ.Τ.Ε.

Πολιτὴ ἡμέρα.

Πῶς κατεφθῆ ἡ Αὐστραλία.—Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος μόλις χιλιάδες τινὲς Εὐρωπαῖοι ἐβρίσκοντο ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις εἶχε καθορίσει τὴν ἀποικίαν αὐτὴν ὡς τόπον ἔξορίας τῶν καταδικῶν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μέλιστα βελτιωθέντες προέμεναν μετέπειτα ὡς ἀποικοί. Σήμερον ἡ Αὐστραλία δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς τόπος ἔξορίας.

Ἡ μετανάστευσις τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων ὑπῆρξε σημαντικὴ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος. Οἱ μετανάσται προσελεύοντο ὑπὸ τῶν ἀπερτηνῶν ἐκτάσεως γαιῶν, τὰς ὁποίας ἡ Βρετανικὴ κυβέρνησις ἐχορήγει δωρεάν εἰς τοὺς ἀποίκους, οἵτινες ὑπερχροῦντο εἰς τὴν καλλιεργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν αὐτῶν. Ἡ μετανάστευσις ἐγένετο ἔτι σημαντικότερα, ὅταν εἶς τὴν ἀνατολικὴν Αὐστραλίαν ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὸ 1850 ὄρυγεῖα χρυσοῦ. Προσφάτως, ἡ ἀνακάλυψις νέων χρυσορυχείων καὶ εἰς τὴν δυτικὴν Αὐστραλίαν προσεῖλκυσε νέους μετανάστας, ὡς δέλεαρ εἰς τὸν πνερτὸν τοῦ χρυσοῦ. Χωρία καὶ πόλεις ἀνηγέρθησαν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου εἰς τὴν ἔρημον. Διὰ τὴν διατροφὴν δὲ τῶν συνουσιμῶν αὐτῶν ἐνεργεῖται σημαντικὸν ἐμπόριον τροφίμων εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν διὰ τοῦ *Πέγρ*.

Προσπαθοῦν δὲ νὰ κατορθώσουν διὰ τῆς συγχῆς ἀρδεύσεως νὰ κώμουν τὸ ἄγονον αὐτὸ ἔδαφος παραγωγικὸν εἰδὼν τινον δημητριακῶν καρπῶν.

Οὕτω ἡ ἀνακάλυψις τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ μετάλλου μετέτρεψε πολὺ τὴν χώραν αὐτὴν τῆς Αὐστραλίας.

Ἡ κτηνοτροφία τῆς Αὐστραλίας. Ὀνομάζουσι squatters τοὺς ἐκμισθοθεῖς ἀγρῶν, τοὺς ἐπιδηδομένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἐκτάσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἡπείρου. Ἐπειδὴ ἡ γῆ εἶναι λίαν ξηρὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ χόρτον λιχνόν, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς squatters ἡ κτηνοτροφία μεγάλων κτηνῶν, ὡς βοῶν καὶ ἀγελάδων, διατρεφομένων μόνον εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Αὐστραλίαν, ἀλλὰ μόνον προβάτων. Ἡ Αὐστραλία εἶναι ἡ πλουσιωτέρα χώρα τοῦ κόσμου εἰς πρόβατα, ἀνὰ ἀνέροντα εἰς

80 εκατομμ. περίπου. Ἐκ τῶν προϊόντων τῆς κτηνοτροφίας ἐνεργεῖται σημαντικὴ βιομηχανία· δηλ. τυροῦ συμπυκνωμένου γάλακτος καὶ χερθῆς ψυκτικῶν μηχανημάτων διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων αὐτῶν καὶ τοῦ κρέατος εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Πλέον τῶν 100 ὑπερωκεανίων πλοίων, διεσκευασμένων εἰς ψυγεῖα ἐκτελοῦν τὴν μεταφορὰν τῶν κρέατων ἀπὸ τῆς Αὐστραλίας εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὸ κρέας τοποθετεῖται ἐντὸς ἐιδικῶν συσκευῶν, ὑποβαλλόμενον εἰς ἔντονον ψῦχος ἐπιτρέπον εἰς αὐτὸ νὰ φθῶσθαι ἐντελῶς ναπὸν εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Λονδίνου.

ΠΟΛΥΝΗΣΙΑ

Ἡ *Πολυνησία* περιλαμβάνει τὴν νέαν *Ζηλανδίαν*, τὰς νήσους *Σαμόας*, *Τόγγα*, τῆς *Ἑστώου*, τὴν *Ταϊτήν* ἢ τῆς τῆς *Ἑταιρείας*, τὰς *Μαρκουζίας*, τὸ τοῦ *Φοίνικος*, τὰς *Σανδουχίας* ἢ *Χαβῆ* καὶ λοιπὰ συμπλέγματα μικρῶν νήσων, τὴν *Μικρονησίαν*, περιλαμβάνουσιν τὰς νήσους *Βονί*, τὰς *Μαριάννας*, τὰς *Παλόας*, τὰς *Καρολίνας* καὶ πολλὰς ἄλλας. Ἐναι δὲ αἱ νῆσοι αὗται ἐγκατεσπαρμέναι ἐν τῷ Εἰρηρικῷ κατὰ στοιχοῦς διήκουσιν ἀπὸ τῆ ΒΑ. πρὸς τὴ ΝΑ.

ΣΗΜ. Αἱ ἑστικαὶ συστάδες τῆς *Μικρονησίας* καὶ *Μαριάννας* καὶ *Καρολίνας* ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Αἱ *Χαβῆ* καὶ τὰ διάφορα συμπλέγματα τῶν νήσων τοῦ *Βορῆα* καὶ *Σεβο* μῶντος ἀνήκουν εἰς τὰς ἡνωμένας Πολιτείας καὶ *Σαμόας* καὶ αἱ *Ταίτη* εἰναι γαλλικαί, ἔλαι δὲ αἱ ἄλλαι ἀγγλικαί. Ἀπακαὶ αἱ μέγροι τοῦδε γερμανικαὶ ἀποικία κυβερνήσεως ἤδη ἐντελῶς τῆς ΚΤΕ ὑπὸ τῶν πλησιέστερων κερμέων πρὸς αὐτὰς κινεῖται σιμῶν.

Αἱ νῆσοι τῆς Πολυνησίας ὡς πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῶν παρουσιάζουσι δύο διακεκρυμένους τύπους· 1) τὰς ἡφαιστειογενεῖς, σχηματισθεῖσας ἐξ ἡφαιστειῶν ἐνεργῶν, 2) τὰς κοραλλιογενεῖς χθαμαλὰς νήσους, σχηματισθεῖσας διὰ τῆς ἐργασίας τῶν κοραλλίων. Τινὲς τῶν νήσων τούτων εἰναι δακτυλοειδεῖς ἐγκατεσπαρμέναι θάλασσαν γαλινηαίαν, συγκοινονοῦσιν διὰ πόρον μετὰ τοῦ λοιποῦ ὄκεανοῦ, καλοῦνται δὲ *Ατόλα*.

Αἱ δύο νῆσοι τῆς νέας *Ζηλανδίας*, ἔχουσαι ἐμβαδὸν 266000 τετρ. χλμ. καὶ χωρὶζόμεναι διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Κούκ*, ἀποτελοῦσι πλουσιωτάτην ἀγγλικῆν ἀποικίαν, ἔχουσαν πληθυσμὸν 1000000 κατ. ταχῶς ἀξανάμενον.

Τὸ κλίμα τῶν νήσων τούτων, κεκείμενον εἰς τὴν διάθερμον ζώνην, ἔπρεπε νὰ εἶναι θερμώτατον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχουσι μικρὰν ἐκτασιν, ἢ θερμότης συγκινεῖται διὰ τῶν θαλασσίων ἀνέμων καὶ τὸ κλίμα εἶναι εὐάεστον καὶ ὑγμένον.

Οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς καὶ διαμαρτυροῦντο τὸ θρησκευμα. *Πόλεις* ἐν αὐτῇ εἰναι ἡ *Βέλιγκτον* (38000 κ.), ἡ *Ὠκλάνδη* (39000 κ.), ἔχουσα ἀσφαλῆστατον λιμένα.

Ἡ νέα *Ζηλανδία* εἶναι πλουσιωτάτη εἰς ἀγέλας προβάτων καὶ βοῶν, ἀξιοσημειωτος εἶναι ἡ ἐξαγωγή

Ἀτμόπλοιοι ἐντὸς πάγων.

τοῦ ἔριου, τοῦ κρέατος καὶ τῶν προϊόντων τῆς γαλακτοκομίας, περιέχει δὲ ὄρυζα, χρυσοῦ καὶ λιθανθράκων· πρὸς τούτους ἔχει καὶ βιομηχανίαν ὀσμῆται αὐξανομένην. Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπορίον ἐνέχεται εἰς 700 εκατομμ. φράγκων· πανταχοῦ δὲ σιδηροδρομοὶ διατρέχουσι τὰς δύο ταύτας νήσους.

Ἔτερα συμπλέγματα νήσων. — Αἱ ἄλλαι νῆσοι τῆς Πολυνησίας εἰναι μικραὶ, ἔχουσι δὲ κλίμα γενικῶς θερπνὸν καὶ ὑγμένον, ἂν καὶ κείναι εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Οἱ ἰθαγενεῖς *Κανάκι* ἀνήκουσιν εἰς τὴν χαλκόχρουν φυλὴν, εἰναι δὲ γενικῶς λαὸς πρῶτος καὶ εὐφυῆς καὶ ἠεπάσθησαν τὸν χριστιανισμόν.

Αἱ νῆσοι αὗται εἰναι κεκαλυμμένα ὑπὸ ὄρωσι τῆς βλαστίσσεως καὶ παράγουσι βανίνας, κάρνα, κοκὰ καὶ ἐσπεριδοειδῆ.

Ἡ Ἀγγλία κατέχει καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος *Κούκ* καὶ τὰς νήσους *Τόγγα* ἢ *Φιλιάς*.

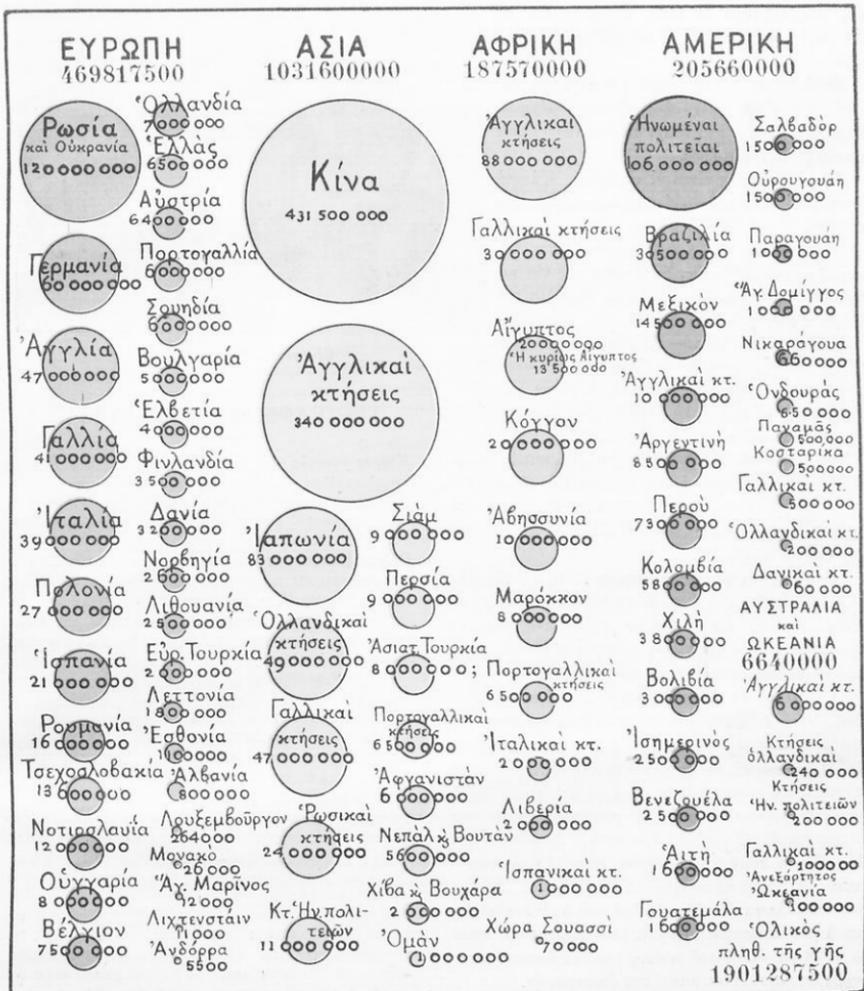
Ἡ Γερμανία ἠγόρασε τῷ 1899 ἔκ τῆς Ἰσπανίας τὰς νήσους *Μαριάννας* ἢ *Λαδρόνας*, τὰς *Καρολίνας* καὶ τὰς *Παλόας* ἤδη Ἰαπωνικὰς τὴν δὲ νῆσον *Νονάμ*, σημαντικὸν ναυτικὸν σταθμὸν, παρεχώρησεν εἰς τὰς Ἡν. πολιτείας τῷ 1898 λαβοῦσα ἐξ αὐτῶν ὡς ἀντὶ-λαγμια τὰς νήσους *Σαμόας* αἵτινες ἤδη κυβερνοῦνται ὑπὸ τῆς Γαλλίας.

Ἡ Γαλλία κατέχει τὸ συμπέλαγμα τῶν νήσων τῆς *Ταίτη*ς ἢ τῆς *Ἑταιρείας*, τὰς *Τουβοῦ* καὶ τὰς *Τουαμοῦ*, τὰς *Μαρκουζίας* καὶ τινὰς ἄλλας.

Αἱ τῆς Ἑταιρείας φημίζονται διὰ τὸ κίλλος, τὴν εὐφορίαν καὶ τὸ ὑγμένον τοῦ κλίματος· οἱ κάτοικοι εἰναι ἡμεροι καὶ φιλόξενοι καὶ πάντες χριστιανοί, γνωρίζουσι ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. Ἡ *Ταίτη*, ἡ μέζων τούτων καὶ ὄρωσιτέρα, παρίετι ἀριστον σακχαροκάλαμον.

Σανδουχία ἢ *Χαβῆ* (νήσοι τοῦ πρῶτος). — Αἱ νῆσοι αὗται εἰναι πάσαι ἡφαιστειογενεῖς, ἔχουσιν ὄρωσιον κλίμα καὶ ἔδαφος ὄρωσιν, ἀλλ' εὐφορον καὶ πληθυσμὸν 174000 κ. *Μαλαίαν* τὴν καταγωγὴν καὶ διαμαρτυροῦσιν τὸ θρησκευμα· εἰναι δὲ οἱ μέλλον πεπολιτισμένοι τῶν Πολυνησίων ὡς καὶ ἀριστοὶ κολυμβηταὶ καὶ δούται. Αἱ νῆσοι αὗται ἀποτολοῦσι δημοκρατίαν προσαρτηθεῖσαν εἰς τὰς Ἠνωμένας πολι-

φυσικά εμπόδια ήσαν τοιαύτα, ώστε απέτυχαν εν πολλοίς η επιμονή και οι προσπάθειαι αὐτῶν νὰ φθάσωσι μέχρι αὐτοῦ. Ὁ πᾶντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐξερευνητῶν εὐτυχέστερος ἐπὶ ῥῆξεν ὁ Νορβηγὸς *Νάνσεν*, ὅστις κατὰ τὸ 1895 ἐφθάσεν εἰς ἀπόστασιν 418 χιλίωμ. ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου.

Κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος 1926 μικρὸν πρὸ τοῦ θέρους δύο τολμηροὶ ἐξερευνηταὶ ὁ νορβηγὸς *Άμουνδσεν*, ὁ γνωστὸς ἔρευνητὴς τοῦ Ν. Πόλου μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ ἀξιωματικοῦ *Νόμπιλε* ἀφ' ἐνὸς καὶ ὁ γενναῖος Ἀμερικανὸς ἀξιωματικὸς *Μπιρδ* ἀφ' ἑτέρου,

ἐπιχείρησαν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Β. πόλου δι' ὕδροπλάνων τελευταίου συστήματος. Καὶ πρῶτος μὲν κατὰ τὴν διαδρομὴν ἀφίκετο εἰς τὸν Β. πόλον ὁ Ἀμερικανὸς *Μπιρδ*, εἶπας ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀμερικανικὴν σημαίαν δεχθὲς συγχρόνως καὶ τὴν εὐκρανικὴν συγκατηγέρηα τοῦ Ἀμουνδσεν, ὅστις μετ' ὀλίγον φθάσας ἐπὶ τοῦ Β. πόλου (90°) ἔρριψεν καὶ αὐτὸς τὰς σημαίας *Νορβηγικὴν*, *Ἀγγλικὴν* καὶ *Ἰταλικὴν*. Οὕτω ἐπετεύθη καὶ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Β. πόλου.

Ἡ *θερμοκρασία* των καταψύχοντων τούτων χωρῶν σπανίως εἶναι 0° καὶ ὑπερτέρα τούτου κατὰ τὸ θέ-

ρος' συνηθέστατα δὲ τὸν χειμῶνα φθάνει εἰς 30°, 50° καὶ ἐνίοτε 70° ἢ 80° βαθμοῦς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Φυτά. — Ἡ βλάστησις εἰς τὰς περὶ τὸν πόλον χώρας εἶναι πτωχότατη, ἀποτελουμένη ἐκ λειχίνων, βρύων καὶ ἐλαχίστων φανεροτάμων φυτῶν (δ. συνομοταξία).

Ζῷα δὲ συνήθῃ εἶναι οἱ *τάρανδοι*, ἡ *λευκὴ ἄρκτος*, αἱ *φῶκαι*, ὁ *θαλάσσιος ἐλέφας* εἰς μέγα πλῆθος.

Οἱ *κάτοικοι* τῶν χωρῶν τούτων εἶναι *Ἑσκιμῶες*, καὶ *Λάπωνες*, ἀνήκοντες εἰς τὴν κεντρικὴν φυλὴν καὶ ζῶντες εἰς τὰ παράλια τοῦ βορείου παγομένου ὠκεανοῦ.

ΝΟΤΙΟΣ ΠΟΛΟΣ. — Αἱ χώραι αἱ περὶ τὸν νότιον πόλον εὐρισκόμεναι εἶναι καθ' ὅλοκλήραν σχεδὸν ἀνεξερευνητοί, διότι οἱ πάγοι κατεχουσι ἐν αὐταῖς πολὺ μεγαλύτερας ἐκτάσεις ἢ εἰς τὸν βορείον πόλον.

Ἐπιτίθειοι καὶ τοιμηροὶ ἐξερευνηταὶ κατόρθωσαν ἐν τούτοις τὰ ἐξερευνησάτω τὰ παράλια τῶν χωρῶν τῆς *Βικτωρίας γῆς*, τοῦ *Λουδοβίκου Φιλίππου*, τῆς *Ἀδελφίας*, τοῦ *Βίλκες* τοῦ *Ἀλεξάνδρου Α'* καὶ τῆς γῆς τοῦ *Έντρεβί* (1).

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐν τῇ γῇ τῆς Βικτωρίας ὑπάρχουσι δύο πελορίου μεγέθους ἠφαιστεια, *Τρόμιος* καὶ *Ἐρριβος* κλυόμενα, ἔχοντα ὕψος 3000 μ. καὶ κρατήρας διαρκῶς πυρρίνουσι, ἐπὶ χιόνος δὲ κεκαλυμμένα ὀλόκληρα.

Ὁ Γάλλος ναύαρχος *Λυμὸν Λουβίλ* καὶ ὁ Ἄγγλος *Ἰω. Ρῶς* κατόρθωσαν νὰ προσεγγίσωσι τὸν νότιον πόλον εἰς ἀπόστασιν 1300 χιλιομέτρων. (78° 9'30" νοτίου πλάτους). Ἐπι πλησιέστερον προσήγγισε τὸν νότιον πόλον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ καὶ ἐν τῷ βορείῳ πόλῳ πολλὰς ποιήσας ἀνακαλύψεις τοιμηροτάτους Σουηδοὶ ἐρευνηταὶ *Νορδενσκιάδ*. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πλοιάριμμοι ἀποστολαὶ διενθύνθησαν ὑπὸ τοὺς πλοιάρχους *Σκόττ*, *Σαρκότ*, *Σάκleton* καὶ ἄλλους. Ὁ *Ἀμούνσεν* καὶ ὁ *Σκόττ* ἐφθάσαν ὁ μὲν πρῶτος κατὰ τῷ 1911 ὁ δὲ δεύτερος κατὰ τῷ 1912 ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πόλου, τὸν τελευταῖον δυστυχῶς ἀπολωσθέντος κατὰ τὴν ἐπιστροφήν.

Ζῷα καὶ φυτά. — Συνήθῃ ζῷα εἰς τὰς θαλάσσιους τῶν χωρῶν τούτων εἶναι *φῶκαι* καὶ μεγάλα κητοειδῆ ἐκ τῶν πτηνῶν δὲ εἰδὸς τῆ *χιρρῶν* καὶ *ηρσοῶν χοιροπετρῶν*. Ἀτελέστατα δὲ τίνα φυτὰ φέρονται μόνον ἐκεῖ. Αἱ κατεφυρμένα αὐτὰ χῶρα τοῦ νότιου πόλου ἔχουσι ἐμβαδὸν πολὺ μεγαλύτερον τῆς *Εὐρώπης*, εἶναι δὲ παντελῶς ἐρημὴ καὶ οὐδεμία ἀνθρωπίνῃ ὑπαρξίς ταράσσει τὴν ἀπόδοτον αὐτῶν ἐρημίας.

(1) Σήμερον εἰσῆλθε βάβαισι ἐπὶ ἀπέραντος χώρα περιχλωμένη τὸν νότιον πόλον δὲν γνωρίζωμεν ὅμως κίττης κατὰ τινὰ σημεῖα, νήσους ἢ ἀποσπαστικά νηπίοντα.

Οἰκογένεια Ἑσκιμῶν.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ

Κόσμος γνωστός παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. — Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς μόνον αἰ παραλλοίᾳ χώρα τῆς Μασσορίας ἦσαν γνωσταί. Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἴδαν ὁριζήσαντες εἰς τὰς περὶ τὸν πρὸς Α. καὶ πρὸς Ν. κεντρικῶν χωρῶν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γῆς ἀγνώστου ἦτο εἰς αὐτοὺς ἀγνωστόν.

Οἱ μεγάλοι ἐξερευνηταί. Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ 13ου αἰῶνος (κατὰ τὴν ταλαιφάνη ἀποκροφίαν τοῦ ἁγίου Λου. Βαβόκου) ὁ Βενετὸς *Μάρκος Πόλο* ἀπεγύρισεν ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐπισκοπῆς τὴν *Περσίαν*, τὴν *Μέσην Ἀσίαν*, τὴν *Κίνα*, μετὰ ταῦτα τὴν *Σουμάτρα*, τὰς *Ἰνδίας*, τὴν *Κεϋλάνη* κ.λπ. ἀπέστρεψε δὲ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ μετ' ἀποστάσιν 26 ἐτῶν, ὅπου μετ' ἄλλων ἐξέδοκα λίαν ἀντικατάστατον ἐξήγγησε τὸν ταξίδιον αὐτό.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνος ἡ *Ἀμερικῆ* ἀνεκαλύθη ὑπὸ τοῦ *Χριστοφόρου Κολόμβου*. Ὁ μεγαλύτερος οὗτος ἄνηρ κεναιφιάνος περὶ τὸν κεντρικὸν σχηματὸς τῆς γῆς ἔσχε τὴν φαντασίαν εἶδαν νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν διασηθόμενος πρὸς ὄριμας ἐθλ. διὰ τὸν Ἀτλαντικόν.

Πρὸς πραγματικότητα ὅμως τὸ σχεδίου τοῦ προσήνεκε κατὰ πρόνοιον τῆς διακρίσεως τὸ εἶναι τὴν *Γίναν*, τὴν ἐκτοῦ κατὰ, μετὰ ταῦτα εἰς τὴν *Πορτογαλίαν*, αὐτὴς ἠρηθίσαν εἰς αὐτὸν πᾶσαν συνδρομήν, τέλος δὲ μετὰ πολλὰς προσπάθειαι κατορθώσα νὰ βωθῆσαι εἰς αὐτὸν κατὰ τῆς Ἰσπανίας τρία μικρὰ πλοία. Τὴν 3 ἡμερῶν Ἀπριλοῦ τοῦ 1492 ἀναχώρησεν εἰς τὸν ἰσπανικὸν κληρὸν *Πάλο* κατασηθόμενος πρὸς ὄριμας διὰ θαλάσσης πάλιν ἀγνώστου.

Μετὰ πλοῦν 79 ἡμερῶν ἡμερῶν ὁ Κολόμβος παρατήρησεν νήσον τινα, εἰς ἣν καὶ ἀπέβηθη τῇ 12 Ὀκτωβρίου ὀνομάσας ταύτην ὄντων *Σαντὴρα* (San Salvador) ἀνήκουσαν εἰς τὴν συστάδα τῶν *Λουκαίων νήσων* (μικρὰ Ἀντίλλαι). Μετὰ ταῦτα ἀνακαλύθησεν καὶ τὰς μεγάλας *Ἀντίλλας* ἀπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἐνθα ἔτυχε ἀνθρωπίνους ὑποδοχῆς. Ὁ Κολόμβος ἀπεγύρισεν ἀκόμη καὶ τρία ἄλλα ταξίδια, πληρώσας πολὺ τὴν νότιον Ἀμερικὴν ἄλλα ἢ τὴν μετὰ εὖ καταγεγραμμένην ἀδικίαν ἐπισκέψαντες εἰς τὴν *Κυβαντὴν*, ἐνθα καὶ ἀπέθανε ποιεῖς, κατατρυφήσας ὑπὸ τῆς λύπης καὶ ὄνεια γένεσιμος τῆς μεγάλης ἀμνηστίας τῶν Ἰσπανικῶν.

Ὁ Κολόμβος ποιήσας τὰς ἀνεπίρριστα ἀνακαλύψεις ὑπέθετεν εἰς αὐτὰ ἀποστολῆσι μέρος τῆς Ἰαίας, οὗδὲν κἀν ὑπέθετοσαν τὴν διακρίσιν τῆς μεγάλης *ἀμερικανικῆς ἡπείρου* καὶ τοῦ *Ἐιρηνικοῦ ὠκεανοῦ*.

Μετά ταύτα πολυάριθμοι εξερευνηταὶ ἐστράφησαν πρὸς τὰς ἄκρας τοῦ Κολομβίου ἀνακαλύψασθαι θησαυρὰς χρυσοῦ. Οἱ ἐπισημνοτάροι τούτων εἰσὶν ὁ Γκ. Φερνάνδης **Λιμίγους Βεσπούκιος** (τὸ ἔπαιον τὸ ἄνομα εἶχεν ἀρχαίωτον εἰς τὸν νότον κέστρον), οἱ **Γουόννης καὶ καὶ Σερβατιανὸς Καμπού**, οἵτινες εἰρηρῶντα τὴν Β. Ἀμερικὴν καὶ ὁ **Βαϊβό**, ὅστις περιέπλανησαν ὅλον τρεῖς τὸν Εἰρηνικὸν ὁκεανόν.

Ὁ Πορτογάλος **Βάσκο δε Γάμα** ἀνακάλυψε ἐκ Ἀνατόλης τῆ 1497 καὶ περιπέσειας τὸ ἀνοικτήριον τῆς **Καίτης ἐπιπέδος** (τὸ τότε ἐξηρανομένην ὑπὸ τοῦ **Βαυθολογαίου Ἰάξ**), εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὁκεανὸν καὶ ἐξερευνήσθη τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, ἐκτελεθὼν οὕτως τὸ πρῶτον θαλάσσιον ταξίδιον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἄκρην Ἀνατολῆς.

Ἐταρς Πορτογάλους, ὁ **Μαγγελάνος**, ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσῃ τὸν περιπέσιον τοῦ κόσμου. Ἀναχώρημα λαβὼν μετὰ πέντε πλοίων καταπλεθίσθη πρὸς νότον τοῦ Ἀρκτικού καὶ ἀνακαλύψας τῆ 1520 τὸν ἕρποντον πορθῆν (Ν. Ἀμερικῆ) διέβη κατόπιν τὸν Εἰρηνικὸν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸς νότιους Φιλιππίνας μετὰ τὸν 5 πλοίων του, ἵνα δὲ κατὰ τὸν μῆλλον ἐπυλοθῆ. Τρεῖς δὲ ἔτι μετὰ ταῦτα ἐπιστράφη διὰ τὸν νότον αὐτοῦ πλοίου.

Αἱ πολυαὶ χῆραι τοῦ βορρᾶ ἐξερευνηθήσαν ὑπὸ τὸν Ἀγγλον **Σαβί** (1585), **Οὐδωον** (1610), **Βαρρίνον** (1617), οἵτινες καὶ ἐπισήμαντο ἐπισηματικᾶ ἀνακαλύψαι.

Κατὰ τὸν 16ον καὶ 17ον αἰῶνα ἐξερευνηθήσαν ὑπὸ πολυάριθμον περιηγητῶν ἡ **Ἀμερικῆ** καὶ ἡ **Μεσαρία**. Ἡ Ἀυστραλὴ ἀνακαλύθη ὑπὸ Ὀλλανδῶν τῆ 1686.

Κατὰ δὲ τὸν 18ον αἰῶνα ἡ περιήγησις Ἀγγλῶν πλοιοκράτης **Κούβ** ἀπεκρίθη τρεῖς μεγάλους πλοῖα ἀπὸ τῆς Μεσητοῦν. Ἐπιστήθη τὸ πρῶτον τὴν **Ταϊτήν**, τὴν **ὄκρην Ζηλανθίαν**, τὴν **Αὐστραλίαν** καὶ τὴν **Ἰάβον** ἐξερευνήσας κατόπις τὰς ἀνατολικὰς θαλάσσας, ἔνθα περιεκυκλώθη ὑπὸ πύξον. Ἐταρς εἰσῆλθον ἄκρις τὸν Εἰρηνικόν, ἀνακάλυψε τὰς **Σανουίτσας ἢ Λαρία** νήσους, ὅπου καὶ ἐπυλοθῆ ὑπὸ τὸν Βυζανθῶν τῆ 1779.

Ἡ **Ὀκεανία** ἐξερευνηθῆ ἔτιος ἐπὶ ὄνο Γάλλων· τὸ **Μπουαβίλ** (Bouaiville) καὶ τὸ **λα Περούς** (La Peruse), τὸ τελευταῖον ἀπολεσθέντος μὴ ὄλον τὸν σπυρῶνον του ἐπὶ ἠβράσιον πλησίον τὸν νότον νότον ἑβρίων (nouvelles Hébrides).

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος ἐπιστήθησαν τὰ ταξίδια τοῦ Γερμανοῦ **δε Οὐμβόλδ** (De Humboldt) εἰς Ἀφρικὴν καὶ Ἄσιν.

Ὁ Γάλλος ναυκράτης **Ιουμόν δ' Οὐβίλλ** (Dumont d'Urville) ἐπισκεπήθη τὴν Μεσητοῦν καὶ ἀνακάλυψε τὰς δυτικὰς χῆρας ἐν

μέσῃ τὸν πύξον τοῦ ἀνατολικοῦ ὁκεανοῦ (1840). Ὁ Ἀγγλῶς **Ρόβ** ἠδυνῆθη νὰ προσεγγίσῃ ἐπὶ περισσοτέρον εἰς τὸν νότον πύξον.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ βορείου πλοίου καὶ ἐξερευνηθῆς ἐγένοντο πολυάριθμοι ταρς. Ὁ Ἀγγλῶς **Παρρὺ** (Parry) ἀπεκρίθη τρεῖς πλοῖα πρὸς Β. τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸ 1821 ἐξετάει τὸν τέταρτον πρὸς Α. τῆς **Γουιλιάμοῦς** καὶ μετ' ἀνοικτήσιον μόνονν προεχώρησαν ἐπὶ τὸν πύξον μὴ ἐκώλησαν μῆκος 800 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ πλοίου.

Ὁ Ἀγγλῶς **Φραγκλίνος** ἀποκίθη ἐπὶ τὸν πύξον κατὰ τὸ 1845. Ὁ Ἀγγλῶς **ὕποπλακίος Βελιόξ** (Beltoze) ἐξέβη ὁμοίως εἰς ἀποσταλὴν πρὸς ἀνοκλήσιν τοῦ Φραγκλίνου. Ὁ Ἀγγλῶς **Ναῦ** (Nares) προσήρως τὸν πλοῖον ἐπὶ περισσοτέρον τοῦ Παρρὺ (1876). Κατὰ τὸ 1878—79 ὁ Σουηδὸς **Νορδενσκιὰδ** διέτρησε τὸν παρῶνον ὁκεανόν κατὰ μῆκος τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ ἀνοκλήθη παραλίαν κατόπις διὰ τὸν νότον τὸν Βαρρῶνον πορθῆν ἐπιστράφη εἰς Σουηθίαν διὰ τοῦ Σουάξ, περιπέσιως οὕτως ἐκτελεθῆ τὴν Εἰρηνικὴν καὶ τὴν Ἄσιν.

Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὁ Γάλλος **Ρενὲ Καυί**, μόνος καὶ ἄνευ πύξον, ἀναχώρησαν ἐκ τῆς Σαναγλίκα καὶ ἐπυλοθῆ εἰς Τριβουκτοῦ, τὴν μεσηροπὴ πύξον τοῦ Σουάξ, διελθὼν δὲ τὴν Σαχάραν, ἐπιστράφη εἰς Γαλλίαν διὰ τοῦ Μαρόκου (1828). Ὁ Γερμανὸς **Βάρθ** (Barth) ἐξερευνήσας τὴν Σαχάραν καὶ τὸ Σουάξ καὶ ὁ Ἀγγλῶς **Σπᾶκ** τὰς πηγὰς τοῦ Ναιλον. Ὁ Σκωτὸς ἐφημέριος **Λίβινστον** (Livingstone) ἐξερευνήσας ἀπακαυ τὴν νότον Ἀφρικὴν, ἀνακάλυψε τὴν λίμνην **Γκαμί**, τὸν καταρράκτην τοῦ Ζαμβέζι, τὴν λίμνην Νυάσεν καὶ τὸ ἔσος μέρος τοῦ ποταμοῦ Κόγγου. Ἀπέθανε δὲ εἰς τὰς χῆρας ταύτας τῆ 1873, ἀπὸ ἐπισκεπήθη αὐτὸν ὁ Ἀφρικανὸς **Στάνλεϊ**. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπεκρίθησαν ἔταρον πλοῖον τῆ 1875, διὰ νὰ διέλθῃ τὴν Ἀφρικὴν ἐκ ἀνατολὸν πρὸς δυτικὰ, ἐξερευνήσας τὰς λίμνας **Βικτωρία** καὶ **Γαργαίαν** καὶ τὸν ποταμὸν Κόγγου.

Μετὰ τὸν ἐξερευνητῶν τῆς Ἀφρικῆς ἔβον νὰ μονιμοποιηθῆν ἄκρις τὸν Ἀγγλόν **Καυερόν**, τοῦ Γάλλου **Μάξ** (Maze) **Φλατυ** (Flatters), **Σοφορνὰν δε Μπαζὸ**, **Γαλλιενί** καὶ **Ζιζὸ**, τοῦς Γερμανοῦς **Ναχιγκάλ** καὶ **Αἰντ** καὶ τὸν Πορτογάλον **Σέρο 16ετο**.

Ἡ μετὰ Ἀσία καὶ ἡ Κίνα ἐξερευνηθήσαν ὑπὸ τοῦ Ρώσου **Πριβιάσκ** καὶ τὸν Γερμανόν **Σλακεντβίντ**, **Γιχτορεν**, τὸν Γάλλον **Εὐάριστον Οὐκ** (Huë 1816) καὶ **Λομπίον** (1874).

Τὴν Ἰνδοκίον ἀπεκρίθησαν οἱ Γάλλοι **Δουπουί** καὶ **Αρμάν**. Εἰς δὲ τὴν νότον Ἀφρικὴν ὁ Γάλλος **Κρεβὸ** ἐξερευνήσας τὸν Ὀρανόσκον, ἔνθα καὶ ἐβλοκρονήθη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Α' ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Α' ΦΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Περί τῶν πρὸς τροφήν χρησίμων.

Ὁ σίτος. Ὁ σίτος εἶναι ὁ πρῶτος δημητριακὸς καρπὸς τῶν εὐκρατῶν ζωνῶν, καλλιεργούμενος καὶ ἐν αὐταῖς καὶ ἀρκούντος ψυχραῖς χώραις. Ἡ ὅλη παραγωγή τοῦ σίτου εἶναι 600 ἑκατομμυρίων περίπου ἑκατολλίτρων (600000000 ἑκατολλίτρα—60000000000 λίτρ. = 46875000000 ὄκ.).

$$1 \text{ ἑκατολλίτρον} = \frac{2500}{32} \text{ ὄκλι, ἤτοι } 78 \text{ ὄκ. } \frac{1}{8}$$

$$1 \text{ χιλιόγραμμον} = \frac{100}{128} \text{ ὄκλι, ἤτοι } \frac{25}{32} \text{ ὄκλι}$$

Χῶραι αἰσιφόροι. Αἱ Ἠνωμένοι πολιτείαί, ἡ Καναδάς ἢ Ἀργεντινὴ, ἡ Αὐστραλία ἢ Ῥωσία, αἱ πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδίαί, ἡ Γαλλία, ἡ Οὐγγαρία ἢ Νοτιο-σλαβία καὶ ἡ Ῥουμανία.

ΣΙΤΟΣ.—ΜΕΤΑΞΥ 1909—1913 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
1 100 000 000 ΚΟΙΛΙΑ

1. ΑΓΓΛΙΑ, 2. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, 3. ΑΛΓΕΡΙΑ, 4. ΑΛΛΑΙ ΧΩΡΑΙ

Μεγάλοι ἀγοραί. Τὸ Σικάγον, ἡ Νέα Ὦρκυ, ἡ Ὁδυσσός, τὸ Ταϊβάνιον, ἡ Πίζα, ἡ Τερνέστη, ἡ Μασσαλία κλπ.

Χῶραι καταναλώσεως. Ὅλα τὰ πεπολιτισμένα εὐρωπαϊκά κράτη.

Ἐν Ἑλλάδι, ὁ σίτος καλλιεργεῖται καὶ παράγεται ἀπανά-
χου καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ θρασιώτερα μέρη. Ἡ παραγωγή
ἑμὸς αὐτῆ περιορίζεται εἰς μόναν τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπιπέτου

καταναλώσεως. Κῶρος δὲ αὐτοπαραγωγῆς τόπος ἡ Ἑλλάς
ἔχει τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀ. Θράκην τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Φθι-
ώτιδα, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν
Ἠλείαν, ἐν οἷς παράγεται σίτος εἰς ποσότητας ἰκανὰς διὰ τὰ
τὴν ἐπιπέτου καταναλωσιν καὶ δι' ἀξαγωγῆν. Ἐν τούτοις, ἡ
ἐτήσια παραγωγή σίτου ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐπαρκεῖ, ὥς εἶναι
ἐπιμένον, διὰ τὴν διατροφὴν ἐλλοχίρου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς
Χώρας. Ὅσον εἰσάγονται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς μεγάλα ποσότη-
τας σίτου. Ἡ παραγωγή ὑπολογίζεται ἐτήσιως εἰς 2275900
μετρικοῦς στατήρας ἐπὶ καλλιεργουμένης ἐκτάσεως 3946000
στρεμμάτων. Κατὰ μέσον ὄρον εἰσάγεται ἐτήσιως σίτος
400000000 χιλιόγραμμων ἄξιας 1500000000 ὄρυ. Αἱ μεγαλύτε-
ραι δὲ ποσότητες τοῦ σίτου εἰσάγονται ἐξ Ἀμερικῆς, ὅσα δὲ ἐκ
Καναδά, ἐν ᾧ πρὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ποσῆρου αἱ μεγαλύτεραι
ποσότητες εἰσάγονται ἐκ Ῥωσίας.

Ὁ ὄρυζα. Ἡ ὄρυζα εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν δημητρια-
κὸς καρπὸς τῶν τροπικῶν χωρίων, καλλιεργουμένη εἰς
τὰ μεσημεριὰ μέρη τῶν εὐκρατῶν ζωνῶν. Ἡ ὄρυζα
ἀπαιτεῖ κλίμα θερμὸν καὶ ὑγρὸν. Οἱ ὄρυζῶνες δέον νὰ
κατακλιθῶνται ἐπὶ τινά χρόνον ὑπὸ ὕδατιν.

Χῶραι ὄρυζοφόροι. Αἱ ἀνατολικαὶ Ἰνδίαί, ἡ νο-
τιοανατολικὴ Κίνα (αἱ πρῶται ὄρυζοφόροι χῶραι), ἡ
Ἰαπωνία, ἡ Μαλαισία, ἡ Ἰνδουσία, ἡ Αἴγυπτος, ἡ ἐπὶ
τοῦ ἰσημερινοῦ Ἀφρική, αἱ Ἠνωμένοι πολιτείαί, ἡ Βρα-
ζιλία καὶ ἡ μεσημεριανὴ Εὐρώπη (Ἰταλία καὶ Ἰσπανία).

Ἡ ὄρυζα καλλιεργεῖται ἐν Ἑλλάδι λίαν περιωρισμένως. Ἡ
καλλιεργουμένη ἐκτασὶς ὑπολογίζεται κατὰ τὸ ἔτος 1914 εἰς
6100 περίπου στρέμματα, παράγουσα 500000 περίπου ὀκάδας
ὄρυζος. Αἱ κορυφαῖα περιφέρειαι εἰς αὐτὰ καλλιεργεῖται ἡ ὄρυζα
εἰς τὴ Θεσσαλίαν, ἢ τῆς Θεσσαλονικῆς καὶ ἡ Ἠπειρος (παθίας
Λοῖρου). Εἰσάγονται δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐτήσιως ἐκ τῆς ἀλλο-
δαπῆς ὄρυζα κατὰ μέσον ὄρον χιλιόγραμμων 24000000 ἄξιας
ὄρυ. 120000000. Αἱ μεγαλύτεραι δὲ ποσότητες εἰσάγονται ἐκ
τῆς Ἰταλίας.

Χῶραι καταναλώσεως τῆς ὄρυζος. Αἱ αὐταὶ αἱ
καὶ ὄρυζοφόροι, ἀλλὰ καὶ ἡ Εὐρώπη. Πολλὰ Σινικαὶ
ἐπαρχίαι εἰσάχουσι μεγάλας ποσότητας ὄρυζος.

Μεγάλοι ἀγοραί. Ἡ Σαϊγγόν (γαλλικὴ Ἰνδο-
κίνα), ἡ Ραγγόν (αγγλικὴ Ἰνδουσία) κλπ.

Ἀραβόσιτος. Ὁ ἀραβόσιτος καλλιεργεῖται εἰς τὰ
μεταξὺ τῶν τροπικῶν χωρίων μέρη, ἀλλ' ἐπιτυχάνει,
ἐνθα ἡ θερμοκρασία εἶναι ἀπὸ 16° μέχρις 20° ἐπὶ
πέντε μῆνας. Ὁ ἀραβόσιτος χρησιμοποιεῖται πρὸ πάντων
διὰ τὰ κτήνη. Ἐν Ἑλλάδι, δὲ παράγόμενος ἀραβόσιτος
ἀνέρχεται εἰς μετρικοῦς στατήρας περὶ τοὺς 2000000,
τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως ὑπολογιζομένης εἰς
4000000 στρέμματα.

Χῶραι παράγουσαι ἀραβόσιτον. Αἱ μεσημερι-
ναὶ Ἠνωμένοι πολιτείαί, τὸ Μεξικόν, ἡ μέση Ἀμε-

ροχή, κί Αντίλλα, ή Βραζιλία, ή Ανατολική Άσία, ή Τουρκία, ή Αργεντινή, ή Αυστραλία, ή Νουβελκάλια κλπ.

Χώρα καταναλώσεως του άραβοσίτου. Αι πόται, αλλά και ή Εύρώπη.

Κέγχρος. Ο κέγχρος πρό πάντων καλλιεργείται εις τας Ινδίας και εις τήν κατά τόν Ισημερινόν Αφρικην.

Σόργον. (1) Τό σόργον, χρησιμεύον ως τροφή του τατήκτου των κατοίκων τής γής, καλλιεργείται εις τας τροπικάς ζώνας.

Χώρα παράγουσα σόργον. Η Κίνα, ή Ινδονήσια, κί Ινδία, ή Αφρική, κί Αντίλλα, κί Ηνωμέναι: πολιτεία.

Γεώμηλα. Τό πρώτον ανεβάνησαν έν τή παρή των Ισημερινόν Αμερικην μετάπειτα δέ ή βορειοειδή αυτή, ρίξα διεσθήη καί' έβλην τήν εύκρατον ζώνην. Έν Εύρώπη ή Ιρλανδία και ή Γερμανία παράγουσι μεγάλας ποσότητας γεωμήλων.

Γεώμηλα. Τα γεώμηλα καλλιεργούνται και παράγονται άπανταχού τής Ελλάδος εις ποσότητας έφαρκούσας έπιστή- ποτε διά τήν έν τή χώρα καταναλώσιν. Η καλλιεργουμένη έκτασι υπολογίζεται εις 150000 στρέμματα, τής παραγωγής άναρρημένης εις 600000 μετρικούς στατήρας περίου. Η είσπραγή γεωμήλων εις τήν Ελλάδα έν τής άλλοδαχής άναρτασι εις 10000000 χιλιάγραμμα.

Όσπρια, καρποί. Καί πήραν του τόπου, έβηη παράγονται τά όσπρια και οι καρποί, όταν είναι πρώτοι (προφαντά), άποτελοοσι σπουδαίον έμπόριον.

Καρποί. Τό κλήμα τής Ελλάδος είναι προσφορότατον εις τήν καλλιεργήν και τήν παραγωγήν φρουρτάκτων και εχυρω- τάκτων όσπων. Παράγονται δέ αυτά άφθονοί άπανταχού τής Χώρας. Μεγάλα δ' έξαγωγή αιτών άναρρηταί κατ' έτος εις τήν άλλοδαπήν, είως έν τών ειδών των έσπεριδοειδών λευ- κόνιον, πορτοκαλίον, μανδραρίον, κίτρον, λεμονίον, έν αι μεγάλας ποσότητας έξάγονται εις Τουρκίαν, Αμερικην, Ρωσικάν Ρουσία και άλλας χώρας. Όπως ή έξαγωγή υπο- λογίζεται έτησίως ως έξής:

πορτοκαλίνα	}	χιλιάγραμμα	2100000
λεμόνια			
μανδραρίνα			
κίτρα			
νοσηά σταφύλαί			3200000
όσπρια έν γένει			1500000
χερσίπια			5000000
όσκα			16000000
Η έτησία παραγωγή των έσπεριδοειδών, έσπεροειδών και άλλων δένδρων έν Ελλάδα υπολογίζεται κατ' μέσον όρον ούτω:			
γαμήνια	τερήνια	10000000	
κίτρα		7000000	
πορτοκαλίνα		170000000	
μανδραρίνα		160000000	
μήλα	μετρικοί στατήρας	25000	
άγλάδια		60000	
όσκα έν είδη		170010	
κίτρον		55000	
άμυγδαλίνα		45000	
καρότα		30000	
χερσίπια		2500000	
μυκισίδια		45000	

(1) Τό σόργον είναι είδος κέγχρου σιταήτου, προς τροφήν άπινηθέν.

N. Μενσιό, Σημειώσεις έν τής Οικονομικής Γεωγραφίας,

Όιτος. Η άμπελος καλλιεργείται εις χώρας άρ- κούτως περιωρισμένης μεταξύ των εύκρατων ζώνων. Έχει μόν άναγκην ίσχυής θερμότητας, άλλ' ουχί και υπερβολικήν.

Η Ελλάδα είναι τόπος κατ' έπαγγελν εύκαρος. Η έν τή πόση καλλιεργουμένη έκτασις άμπελων είναι άκωθόρως είσθη, ή δέ παραγωγή γλεύκος υπολογίζεται έτησίως εις 2000000 περίου μετρικούς στατήρας. Αι στατιστικά πληροφορία του βασιτευ προέβουσι τής άμπελος διά τήν Ελλάδα είναι αι έξής:

Έτος 1923

Εισήχθη γλεύκος χιλιάγγ.	είδος όγγ.	—
Εξήχθη	153381	191963
Εισήχθη οίνος	10621	1092715
Εξήχθη	33516203	100183685

Έτος 1924

Εισήχθη γλεύκος χιλιάγγ.	είδος όγγ.	—
Εξήχθη	483225	1467831
Εισήχθη οίνος	112101	2380738
Εξήχθη	33811825	130130867

ΟΙΝΟΣ.—ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 130 000 000 ΛΙΤΡΑΙ

Τα κυριώτατα μέρη, έξών εισάγονται οίνος εις τήν Ελλάδα, είναι ή Γαλλία, ή Ιταλία, ή Γερμανία. Έξαγωγή δέ οίνων έξ Ελλάδος γίνεται κυρίως εις Γαλλίαν, Ιταλίαν, Αυστριαν, Αί- γυπτον, Ρωσικάν, Τουρκίαν και άλλων.

Κατά μέσον όρον όλική παραγωγή 150 έκατομ- μίρια έκατολλήτρων.

Χώρα εισοφόρου. Η Γαλλία, ή Ισπανία, ή Ιταλία, ή Ελλάς κλπ.

Χώρα καταναλώσεως αι αύται. Προς δέ γίνε- ται έξαγωγή έξάριτον οίνων δ' άλλας τας πεποιτη- σμένης χώρας (Κρήτη, Κερυστία, Πάρου κυρίως διά χροματισμόν και Ηήρα).

Έλληνική σταφί. Η σταφί, ή υπό τό όνομα κορινθιακή σταφί, είναι ή πρώτιστη πλέοντατός παγή τής Χώρας, του άριστου ταμήν εισπράκτουτος έξ αυτής περί τά είκοσι έκα- τομμύρια δραχμών κατ' έτος. Τά έν τής σταφίος έσοδα του προηολογησίου του κράτους διά τό έτος 1925 υπολογίσθησαν εις 22801000 δραχμάς. Η μέση έτησία παραγωγή ή σταφίος κατ' έτος άνάγκηται εις 2200000 μετρικούς στατήρας. Η δέ καλλιεργουμένη έκτασι τής Χώρας εις σταφίκαρπείους άναδι-

βάζεται εις 420 γιλ., περιττωμα περίπου. Έκ τούτο έπισημον στατιστικόν ποσόν άρραίνεται, ότι κατά τό έτος 1924 έδη γήθηον κορονηϊκά μίαν εκατόν χιλιάδην. 72673905 άξιαι δρ. 117411012, άραρο δέ είδους εκατόν χιλιάδην. 15802211 άξιαι δρ. 11880882.

Ψόθος. Ο Ψόθος κατασκευάζεται από πάντων έν Γερμανίαι, έν Αγγλίαι, έν ταις Ηνωμέναις Πολιτείαις κλπ.

'Ολική παραγωγή 200 έκατομμ. εκατολλάιτ.

'Ελληνικός Ψόθος. Έν Αίθιοπαι έχονταν 600 μαζάκια έπι 90 στάκια Ψόθος. Τον Τό τής άταραίας - Κάρολος Φίφ - κέρτηνον έπι τής λαμπόρου Συγγρού, και έπερ μαζακλήθη έν διά διάφορον προσηϊκόν και μάλαστα διά μαζιότων παγοποιότων, ύπερβεί πάντων έν Ελλάδα έργοστασίον τού είδους του κατά τήν παραγωγήν και ποσότητα. Ημεραίται δέ ήδη τό πρώτον και έπισημον έν Βαλκανικήν και έγγιστ' Ακκατολήν. Τον Τό έργοστασίον παραγωγής Ψόθος τών αδελφών Κλωναρίδου εις τήν θήον Καλάμα τών Πατρών. Τον Τό έν Πατραις έργοστασίον Πέτρον Μάρου και έν έν Μακεδονίαι τό έργοστασίον Νικόλαου. Η έπισημα παραγωγή τού Ψόθος έν Ελλάδα μόνος τής άταραίας - Κάρολος Φίφ - άνάγεται εις 55000000—6 έκατομμ. λίτρας κωνιακω-λιχοκρινών κατά τό ή έν τή έσωτερική τής χώρας, κατά δέ τό ύπόλοιπον έξαγορμένη εις τήν άλλοδαπην. Ίθως εις τή μέρα τής Τουρκίας και εις Αίθιοπαι. Η παραγωγή γίναι αζώνομένη έτησίως.

Η κορία ήδη, έδ ήρ παραγάται έ Ψόθος, είναι ή παραγομένη κρηθή (βόννη), είσαγορμένη έν τού έσωτερικού ή παραγομένη έν τή έσωτερική. Τούτον έργοστασίον γυνοποιήσαι κινουομένη έν Νικόλαου. Παραγομένηκρηθή είσαγεται και έτος περί τά 118724 χιλιάδες γράμ. Ο άταρο, έ ύποτος έπιβάλλεται έπι τής είσαγορμένης παραγομένης κρηθή, είναι θρακική ματαλλική 50 έλάχι-στος άταρος, 60 μέμητος άταρος ανά 100 χιλιάδες γράμ βόννης εις 25 είναι προσθετός και έ τόρος κατακαλώσεως κατά χιλιάδην. Βόννη είναι έρ. 9,000 άπαγορμένης διά του νόμου ή κατασκευή Ψόθος μέ ποσότητα παραγομένης κρηθή έλάσσονος τών 300 γράμ. έί έκατομμ χιλιάδην Ψόθος. Ο άπαροτιμώμενος ύποτος τόρος είτα καθορισθή ως τόρος τού καταρρηθέντος ταμίου τής έπισημας βόννης.

Σάκχαρις. Τό σακχαροκάλαμον καλλιεργείται εις τας τροπικάς χώρας τό δέ τεύτλον είναι τό σακχαρογόρον φυτόν τών εύκρατών χωρών. Ο άκόλουθος πίναξ δείκνυσι τήν κατά μέσον όρον ποσότητα τής εις τας κυριώτερας χώρας παραγομένης σακχαρώς.

Σάκχαρις σακχαροκάλαμου	Σάκχαρις τεύτλου		
τόνοις	τόνοις		
Γαβία (έξαγωγή)	700000	Γερμανία	1700000
Κούβα	500000	Τσαρλοβοδικία	1120000
Ηνωμ. πολιτείας		Ελλάς	920000
ματά τής Χιωνάης	200000	Ρωσία	900000
Βραζιλία	200000	Βέλγιον	300000
Αυστραλία	100000	Ηνωμ. πολιτείας	220000
Άγιος Μαρτίριος	100000	Όλλανδία	180000
Περσία (έξαγωγή)	100000	Άλλαι χώραι	300000
Αίθιοπαι	100000	τόνοις	5800000
Άλλαι χώραι	600000	σακχαροκάλαμον	2700000
τόνοις	2700000	τό έλον τόνοις	8500000

Χώραι καταναλώσεως. Πάσαι αι πεπολιτισμέ- ναι χώραι.

Μεγάλαι άγοραι. Λονδίον, Αϊδερπαύ, Βριστόλ, Νάντη, Μασσαλία, διά τήν έν σακχαροκάλαμον σακ-

χαριν. Παρίσι, Βαλεντιέν, Αμστέρα, Λονδίον, Πράγα, Τερζέστη, Μαγδεβούργον, Αμσούργον διά τήν έν τεύτλον σάκχαριν.

Η είσαγωγή σακχαρώς έν τής άλλοδαπης άπό 700 εκατ μέν τό 1923 εις χιλιάδην. 32211223 άξιαι δρ. 297306856, κατά δέ τό 1924 εις χιλ. 56507821, άξιαι δρ. 430923269. Αι μαγαζώται ποσότητες σακχαρώς είσαγομένη εις τήν Ελλάδα έν τής Τουρκοβοδικίας.

Καφές. Ο Καφές, όστις γίνεταί καταγομένος έν τής ανατολικής Αφρικής, καλλιεργείται εις τήν τροπικήν ζώνην. Εύδοκείται, όπου ή μέν ύγρασία δέν είναι ύπερβολική, ή δέ θερμοκρασία είναι 25° περίπου.

Παραγωγή καφέ

Βραζιλία	350000000 χιλιάδες γράμ
Καβόν	60000000 "
Γαβία	4500000 "
Βαναζουβία (Ρουάνδα)	1100000 "
Κούβα και Πέρτα-Πίκου	1000000 "
Άσία	32000000 "
Μόκα	2030000 "
Αιθιοπία	5000000 "
Άλλαι χώραι, περίπου	3000000 "
έν όλω	625000000 "

Ο καφές καταναλισκείται εις όλας τας πεπολιτισ- μεναις χώρας, αλλά πρό πάντων έν Βολανδία, Βελ- γίη, Ηνωμέναις πολιτείαις, Ελβετία, Γερμανία, Γαλ- λία, Τουρκία, Ελλάδα κλπ.

Μεγάλαι άγοραι. Αμσούργον, Λονδίον, Αμ- δερσα, Νάργη, Μασσαλία κλπ.

Καφές έν καφέται εις τήν Ελλάδα. Ο κατακαλώσιμος ε έν τή Χώρα καφές είσαγεται έν τής άλλοδαπης, κυρίως έν τής Βραζιλίας. Είσαγεται κατά μέν τό 1923 χιλιάδην. 39595419 άξιαι δρ. 801001418, κατά δέ τό 1924 χιλιάδην. 5643429 άξιαι δρ. 127492870.

Τέτον. Τό τέτον, όπερ άπαται ματρίαν θερμοκρα- σίαν, καλλιεργείται έπιτυχώς έν Κίνα (έν τή μεταξέ του Κουνο τοπαίου και τού τροπικού περιλαμβανό- μενη χώρα), έν Ιαπωνία, έν ταις Ινδίας (πρός τά με- σημόρινα μέρη τών Ιμαλαίων όρέων), έν Καβόν κλπ.

Αι χώραι, έν αις γίνεταί καταναλώσις τού τέτου, είναι ή Κίνα, ή Ιαπωνία, ή μέση Άσία, τό βωσικόν κράτος. Η έν ταις Ηνωμέναις πολιτείαις και έν Εύ- ρώπη γινόμενη καταναλώσις είναι πολύ έλάσσων τής έν τή Άσι γινόμενης (έν Αγγλία γίνεταί καταναλώ- σις 70 εκατομμυρίων χιλιάδων γράμ).

Μεγάλαι άγοραι. Νάν Κίεου, Φού Τσέου, Καν- τόν, Κιάτχ (παρά τό σύνορον Σιθήςριας, Μογγολίας), Ναν Νούργουδ (Ρωσία), Λονδίον κλπ.

Τέτον έν καφέται ή Ελλάδα. Πρό τινον έπιον απανωτικάς χώρας τού άφεικτικώς τού τέτου έγένετο έν τή Χώρα. Ηδη έσημέρι δείκνυται ή γρήσις αύτου ως ποσού λίαν θερμαντι- κού κατά τήν χειμερινήν έποχην. Είσαγεται έ άταροτος τέτον εις τήν Ελλάδα έί Αγγλία και Όλλανδίας έίως, περί τό 3000000 χιλιάδην, άξιαι δρ. 17000000.

Κακάο. Τό κακαοφόρον δένδρον άπαται έδαφώς ύγρον και θερμοκρασίαν ούδέποτε κατωτέρην τών 20°.

Χώραι κακαοφόροι. Η περί τούς τροπικούς Αμερική (έ Ίσημεριος 7000000 χιλιάδην), αι Αντίλια.

Χώρα καταναλώσεως. Εξώπη (Ισπανία), κί Ηνωμένα πολιτεία κλπ. Κι εν Ελλάδα γίνεται ήδη κατακόλιος της εισαγωγής ποσότητας υπολογιζομένης κατά μέσον όρον εις χιλιάρας 200.000 αξίας 8ρ. 45000000.

Φοίνικες. Τέ φοινικόδενδρον καλλιεργείται εις τας άσας της άουτικής 'Ασίας κί της 'Αφρικής.

Βανάνα. Οι κομάδας λακι της περί των τροπικών χώρας τρέφονται εν μέσει δια βανανών.

Άρτυματα άρωματικά. Ικ άρωματικά άρτυματα (πέπερι, έρθροπέπερι, κανέλλα κλπ.) είναι προϊόντα των διακεκομμένων χωρών.

Βιομηχανικά προϊόντα.

Βάμβαξ. Αι βρεβακορτίαι εύδοκίμουσιν εις τας τροπικάς ζώνας των δύο ημίσφαιρον κί εν ταις θερμαίς χώρας, των έπειδων ή θερμικρασία δεν κατέρχεται κάτω των 16° ή 17°.

Αι κυριότεραι βρεβακορτίαι χώραι είναι κί εξής:

έθνη	έθνη	έθνη
Ηνωμένα πολιτεία	2900000	2070000
'Αγγλική 'Ινδία	1500000	351000
Αίγυπτος	1230000	277000
Βραζιλία	250000	56000
άλλα χώραι	2760000	621300
έν όλη έθνη	1500000	3375000

ΒΑΜΒΑΣ (ΕΠΕΞΕΙΡΓΑΣΜΕΝΟΣ)

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 129 000 000 ΔΕΜΑΤΑ

Χώρα καταναλώσεως του βάμβακος. 'Αγγλία (735500 τόνων), ημαιορτική Εξώπη (1080000 τόνων), Ηνωμένα πολιτεία. Εξαγωγή βρεβακορτίων ύφαντικών πανταχού του κόσμου.

Μεγάλοι αγοραί. Νέα Δόρηλία, Βορείη, Λίβερπουλ, Άρβέρτα, Νάργη κί Αλεξάνδρεια.

Εν Ελλάδα βρεβαξ παράγεται όμοσ εν Βουτιώ, άλλ' όχι εις μεγάλη ποσότητα. Είς των άλλα μέρη της Ελλάδος, εν Σπάρτη, Αιτωλία, Θεσσαλία κλπ. παράγεται βρεβαξ εις μ-

κρότερη ποσ. Η καλλιέργειήν άουτικη υποδορίζεται εις 25000 περίπου στρεβμάτων, παράγουσ περί των 30000 μετρικών στερώνων. Αι εις των έγγιστων βρεβακορτίων οικονομικα ποσότητες βρεβακος εισάγονται εις τας άλλουλακας χώρας εκ Τουρκίας, 'Αγγλίας, 'Αφρικής, 'Ινδίας κί Αίγυπτου. Η εισαγωγή του βρεβακος αυξήθη κατά μέν το 1923 εις χιλιάτρας 1913323 άνοκοκίμενος βρεβακος κί εις 68729 άνοκοκίμενος, κατά δέ το 1924 εις χιλιάτρας 1063166 άνοκοκίμενος βρεβακος κί εις 21604 άνοκοκίμενος.

Λίνον, κάνναβις. Τέ λίνον κί ή κάνναβις είναι έννοθη φυτά, καλλιεργούμενα εις τας μεσημερινάς ζώνας των εύκρατών ζωνών εν κλίματι άλλων έθνων.

Γίνεται χρήση κί των έλαιωδών κόκκων του λίνου.

Χώρα παραγωγής. Η Ρωσία, ή Τσεχοσλοβακία, κί Ηνωμένα πολιτεία, κί άγγλική 'Ινδία.

Η όλική παραγωγή του λίνου είναι 7000000000 χιλιάγραμμα εις ίνας κί 24000000 εις κόκκους.

Χώρα καταναλώσεως. Η 'Αγγλία, ή Γαλλία κί κί Ηνωμένα πολιτεία.

Ζουτον. Αι 'Ινδία (Βεγγάλη) κί ή Βερμανία παράγουσ το έννοθη τουτο φυτόν, όπερ εξαγωγήσιν εις την Εξώπην (Σικωία, Γαλλία).

'Όλική παραγωγή 320000 τόνων.

Κουτσούκ. Τέ κουτσούκ εξαγεται εν τω χωματώ πολλων φυτών τον έπί του ίσημεριου χωρών (του φύκου, της κλιματίδος κλπ.). Αι κυριότεραι χώραι κί παράγουσ το κουτσούκ είναι κί εξής:

Βραζιλία (Πάρα) κί Παρό	27000000	χιλιότρ.
άλλα χώραι της 'Αμερικής	5800000	
'Αφρική	22500000	
Μαλαισία κλπ.	1000000	
έν όλη	56200000	χιλιότρ.

Χώρα καταναλώσεως. Ηνωμένα πολιτεία (20000000 χιλιάγραμμα), 'Αγγλία κί άουκία (22200000) ή Εξώπη (19000000).

Έλαιώδη. Μεταξύ των έλαιωδών των τροπικών χωρών δέον νά κατατάξωμεν των έλαιωφόρον φρούκων (Γουένια), τέ κοκκίχων (Κουλάνη), την άραχίδων (Σανεγάλη κλπ.), τέ σύσταρον (Ινδία), τον βρεβακος (Ηνωμένα πολιτεία).

Εν τή εύκρατη θερμή ζώνη καλλιεργούσ την έλαιον (έν ταις χώρας της Μεσογείου). Εν ταις άρκτικαίς χώρας εξαγωγήσ τέ έλαιον της Κόλλιτος (Γαλλία, Ρωσία), του άγριογερτυλίου (σορευανκτολική Εξώπη), της κηπαίας μήκωνος (έγλυματιζομένης εν πάσαι σχεδόν ταις χώρας), του χημικίνου κλπ. Τέ λίνον παράγει έλαιώδες κόκκους.

Μεγάλοι αγοραί. Λίβερπουλ, Άρβέρτον, Μασσαλία κλπ.

Είς μεγάλης άπόσεις, σχεδόν άπανταχού της Ελλάδος, καλλιεργείται ή έλαιον, ήτις είναι μία εκ των πλουτοφόρον φυτών της χώρας κί της όποιος το προϊόν εξαγεται εις την άλλουλακην κατά μεγάλη ποσότητα. Η έλική παραγωγή υπολογίζεται εις 5000000 περίπου μετρικών στερώνων εις έλαιον, κί 240000 εις έλικας άνωμας. Η εξαγωγή έλαιου κί έλαιον άνωμα κατά τέ έτη 1923 κί 1924 ως εξής:

1923

Έλλ. κιν.	χιλόφρ.	3747800	άμεσ. έργ.	51571728
έξοδα		12510829		76223931

1924

Έλλ. κιν.	χιλόφρ.	7500600	άμεσ. έργ.	131437550
έξοδα		11088151		85118021

Τα ποσά ταύτα πρέπει να θεωρηθώσι παρορισμένα, λόγω των άπικροτήτων εξαγωγής κατά τα τελευταία έτη, ένα παρορισμό το έλατον εις την έπιπέσουν καταναλώσεων.

Ξύλα. Τα ξύλα των βορείων μερών εξαγωγίζονται πρό πάντων εκ του Καναδά, της Σουηδίας, της Νορβηγίας, της Ρωσίας (έλλάτι, πεύκη, σιλβέστρον).

Καί ή μέση Εύρώπη έχει ποσάτα διά ξυλικήν δάση (έλλάτι, όρος).

Αί περί των τροπικών χώραι παρέχουσι πολύτιμα ξύλα (τό άναξού, τό παλαιόανδριον κλπ.) και οικόδομήσιον ή ναυπηγήσιμον ύλην (τέκ κλπ.). Η καταβάσιον των ξύλων εν τή κούρτη είναι ανώτερη της συνήθους παραγωγής των προσιτών εις τούς ύλοτόμους δασών.

Η έλλειψις άναπληρουται περιοδικώς διά των καταστροφών των δασών. Έν τούτοις έγιναι μέγα οικονομικόν πρόβλημα, τωθένον εν μέλλοντι δάγρον άνομιμαγωγισμώ. Ανάγκη να άναπτυχθή ή άσσοφυία και να έπιδοχηθή ή προστασία των δασών διά παντός μέσου. Άλογήσι άδύνατον είναι να έχη τις αποβίησεν εις τήν ύλοτομίαν των περί των ίσημερινών δασών, ή δέ άνασώτασι των ήμμετέρων δασών άτυχώς άπαντες περιόδους αιώων.

Η Έλλάς καλύπτεται από ποσάτα και ποικίλα δάση. Άτυχώς όμως από ήμέρας εις ήμέρας έπαρχεται ή αποφύκσις της χώρας εκ των ποσίων και εξαγωγισμών αύτής, δασών διά των καταστροφών αύτων, έπαρχόμενων εξ ήμερησίων και άλλων γλετών, προζυνομένων πολλάκις εκ μέρους των κατοίκων της χώρας. Αι τοιαύται καταστροφαι έπιφέρουσι σημαντικές ζημίας εις τόν τόπον, άποστεροήμενον των δασών του, άτινα και υπό τήν έποψιν των όρεινήν και υπό τήν έποψιν τήν οικονομολογικήν και υπό τήν έποψιν τήν φιλοπηγικήν είναι άνεκμητόν χρησιμοφόρος διά τήν χώραν και τό κράτος. Διά τούτου πρέπει διά παντός τρόπον να προστατεύσμεν τό δάση, και έπιμεληθώμεθα τόσον της συντηρήσεως των ύπαρχόντων, όσον και της ελίθου και άλλων άναπτύξεως και χωρητικότητος νέων δασών διά της άναδάσωσης της χώρας. Τούτο δέ καταστραφεί των δασών πρέπει να θεωρηθώσι μεγάλους έγκληματα και να καταγγελλώμεθα, παραβιάζοντας αύτους εις τας άρροδίας άρχας τού τόπου, ένα τιμηθέντα.

Εκ της άλλουπαχής εισαγωγής εις τήν Έλλάδα έτησίως έξοδα μέν κασώμεθα περί τό 5000000 χιλοτόρημον, ενδόθηρακις δέ περί τό 25000000 χιλόφρ. Η εισαγωγή έναρχεται κυρίως εκ Τουρκίας.

Κανός (νικουανή). Ο κανός, τό πρώτον έν Άμερικη άναρχαίει, καλλιεργείται εις τας θερμάς ή εύκρατους χώρας. Είναι χρήσιμος παχυσώμιον. Έπισημίζεται ότι γίνεται κατανάλωσις αύτου περί τό 2 διακατομύρια χιλιούρημον. Οί έπί τό κανών φόροι άποτελοΰσιν έν ταις διαφόροις χώραις σπουδαίω- ταν στοιχείον των του προϋπολογισμού προσόδων.

Καινοφόροι χόραι. Ήνομήναι πολιτεία, Κούβα, Τέξας, Φιλιππίναι κίνας, Εύρώπη κλπ.

Παρακαταθήκαι. Έν Λονδίνω, Άμβούργω, Βρέμη κλπ.

Έλληνικός κανός. Άποκατάχθη πλεόν της Έλλάδος καλλιεργείται ο κανός. Μεγάλη όρος καποκαταχρήσι τόποι είναι ή Μακεδονία, ή Θράκη και εκ των πελαγον χώρων αι έπαρχίαι Τρικαλλών, Καρύστου, Λαρίσης, Δροσκου, Φαρσάλων, Τυναβών, Άγιορού, Φθιώτιδος, Λοκρίδος, Παρνασσίδος, Ναυπλίας, Άργους, Μεσσηνίου, Τριφυλίας, Βοιωτίας, Βάλτου, Άργου και Βόλου.

Η δάση έτησίως παραγωγή εις τό κράτος ανέρχεται εις 38464590 χιλόφρ. περίπου επί καλλιεργούμενης έκτασεως 300000 περίπου στρεμμάτων.

Ο παραχόμενος εν Έλλάδι κανός διατελεί υπό τήν έπιπέρσιν της πολιτείας πρός άποφυγήν της λαθραίας καταναλώσεως αύτου, καθ' όσον ή κοπή και ή φυσική αύτου εις κοτιά (κακία) ή σαργάτια έπιτρέπεται εις όρισμένα έργασία άνημέρια, όσοκλήμενα πρό υπαλλήλων της κυβέρνησεως και πέριοντα τό όνομα **καποκαταθήκαι**, εις τας όποις εισάγεται και κόπεται διά έργασιών των καπηλειών όλος ο κανός ο παραβόμενος εις κατανάλωσιν εν τή κούρτη ή ο εξαγόμενος εις τήν άλλουπαχή, είτε εις κοτιά είτε εις σαργάτια. Η κοπή γίνεται άπό προζυνομένης καταβλήθη ο εις τό Δημόσιον άξιόν ποσό διά τόν κανόν τόν έντός της χώρας καταναλωθέντων, καθορίζόμενος κατά ποσότητα και είδος συσκευασίας. Έτησίως κόπεται εις τό Δημόσιον καπηλειώστικα κανός 6000000 περίπου.

Η εκ της άλλουπαχής εισαγωγή κανού εις τήν Έλλάδα είναι άνάκις λόγος. Τώναντιον μεγάλοι ποσότητες ελληνικού κανού εις φύλλα εξαγωγίζονται εις τήν άλλουπαχή. Όσοις εξαγωγή έτησίως κανός εις φύλλα κατά μέσον όρον χιλοτόρημα 70000000 άξιος έστ. ύπαρξικαποχρηστέον. Άλλα δέ τινες μικρά ποσότητες κανού εξαγωγίζονται εις σαργάτια. Α χόραι, εις άς άποστέλλονται αι μεγαλύτεραι ποσότητες ελληνικού κανού είναι ή Άμερικη, ή Άγγλία, ή Ολλανδία, ή Αυστρία, ή Γερμανία κλπ.

Όιων. Τό όιον, εξαγόμενον εκ μήνομος (καπαρούνας), παραχόμενη πρό πάντων έν τή Ύδοστάν, άποστέλλεται εις τήν Κίνα από τού έτους 1840.

Η Άγγλία έχούρη τό πόλεμον κατά της Κίνας κατά τό έτος έκαίνε, ένα ύποχρεώσχη αύτήν εις τήν εισαγωγήν του έπιβλαβούς τούτου ναρκωτικού, 300 εκατομύρια φράγκων έτησίως άποσφέροντα.

Παρακαταθήκαι. Έν Νόγγ Κόγγ, Σαίντ κλπ.

Οινόπνευμα. Τό οινόπνευμα καταναυάσσεται διά της άποστάξεως του οίνου και πρό πάντων διά της άποστάξεως διαφόρων ζυμοθήτων ύγρών των κόκων, π. χ. τεύλων κλπ.

Τό οινόπνευμα χρησιμοποιεί εις διαφόρους βιομηχανίας έργασίας, είναι δέ ή βάση των ήδυστών οινόπνευματων.

Τό ζήτημα του οινόπνευματος είναι έν των μάλλον διαφερόντων υπό διαφόρους έπόψεις, είτε ως πηγή προσόδων ένεκα των βαρέων φόρων, δι' ών τό οινόπνευμα έπιβαρύνεται εις τό διάφορα κράτη (μονοπόλιον), είτε ένεκα της καταστραφικής ιδιότητος τήν όποιαν ή κατάχρησις αύτου έξασκεί επί του οργανισμού ήμυν.

Η *οινολογία* (ἀλκοολισμός) είναι ἀληθής μάστιγ, τὴν ἔπαιαν ἡ νοσητεία ἐν τοῦτοις ἡδονήϊκῃ νὰ περι-
ρίσῃ εἰς διαφόρους χώρους, εἰς ἡ Σουηδία ἢ Νορβηγία
καὶ εἰς τὴν πολιτεία τελευταίου, ἀλλ' ἤτις ληθαί-
νεται ὅπως τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον,
τὴν Ὀλλανδίαν, τὴν Γαλλίαν (ὅπου κινδύνεται κατὰ
φθορὰς ἀναλόγως).

Κατανάλωσις καθαρῶ ὀινοπνεύματος κατὰ κατοικόν

Δανία	10	λίτρας	7,25
Ὀλλανδία	6	πρὸς 5 λίτρας	4,60
Γαλλία	2,82	λίτρας	4,54
Γερμανία	9,00	"	1,40
Ρωσία	5,00	"	3,20
Σουηδία, Νορβηγία	6	πρὸς 4 λίτρας	3,00
Ἀγγλία	3,34	λίτρας	2,20
Ἰταλία, Ἰσπανία	1,50	"	1,30

Ἐπιδημιὸν ὀινόπνευμα. Ἐκ τῶν ἐξῆς ἤδη ὑπερπίπτει
ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν νόρον ἡ παραγωγὴ ὀινόπνευματος ἐκ στα-
γαθῶν, σταγῶν, σταγυρίων, οἴνου, ὑπολειμματῶν οἴνου, οἴκου,
οἴκου, κεραιῶν, μύρων, βασιφόρων, κορυφῶν καὶ μύλων.
Ἀπαγορεύεται ἡ εἰς ἄλλων ὄλων παραγωγὴ ὀινόπνευματος.

Μεγάλα οἰνοπνευματοποιεῖα. Ἐλαγχρῆς ἑταιρεία οἴνου
καὶ οἰνοπνευματῶν ἐν Μόσχῃ Ἀθηνῶν, ἐν Ν. Φαλίερῳ, ἐν
Ἐλευσίῃ, ἐν Πόρτῳ, ἐν Καλιφόρνια, Ἀ. Καρπὴ ἐν Κάντζερ
Κρομπί, Οἰνοπνευματοποιεῖα Παισιῶν καὶ ἄλλα μικρότερα οἰνο-
πνευματοποιεῖα ἐν Παρισίῳ, Ἀθῆναις καὶ ἄλλοις τοῦ κράτους.
Τὸ κατὰ τὸν μεγάλου οἰνοπνευματῶν, τὰ ἔσπια εἶναι καὶ ἔργα-
στακία οἰνοπνευματῶν, χρησιμοποιεῖται εἰς ἀναρτίδας μὲτὰ γλυ-
κόσῃ ἢ οἴνου, τοῦς ὅπουτοις εἰσάγονται εἰς τὰ διαφόρα μέρη τῆς
ἀλλοδαπῆς.

Ἐπὶ τοῦ οἰνοπνευματῶν τοῦ κράτους ἐπιβάλλεται φέρρον, ὅπως
φέρει τὸ ὄνομα φέρρον ἐπὶ τοῦ οἰνοπνευματῶν καὶ τοῦ ὅπουτου
σποδῶν εἶναι α') οἰκονομικῶς, ὡς πητὴ προσέβη διὰ τὸ δι-
μύριον ταμῶν καὶ β') οικονομικῶς καὶ δημοτικῶς ὄψεως, πρὸς
περιστολήν τῆς οἰνολογίας. Κατανοήματα δὲ τὸ δικαίωμα τοῦτο
εἰς καταναλωτῶν ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματῶν ἡρώων καὶ ποτῶν
εἰς τοῦς ἐξῆς τρεῖς παραγράφους: α') τοῦς οἰνοπνευματοποιεῖς
α' κεντρικῶς, β') τοῦς οἰνοπνευματοποιεῖς β' κεντρικῶς,
γ') τοῦς ποσοποιεῖς. Τὸ εἰς τοῦ δικαίωμα τῶν πνευματωδῶν
ποτῶν ἔσπια προσδοκῆσθαι ἐν μέρει ὡς μέρος τοῦ κεντρικῶν,
ἢ ὡς τῆς ἐπιμετῆς τῆς **ἑθνικῆς ἀμύνης**.

Ἐργαστακία ποσοποιεῖα, κατασκευάζονται οἰνοπνευματῶν
ποτῶν, ἔσπια ἐν Βορῆϊ ἐπὶ πλατείας πόλεως τῆς Ἑλλάδος. Αἱ
σημαντικαὶ ἐργαστακίαι τῶν ἑργαστακῶν ποτῶν εἶναι ἡ κατα-
σκευὴ ἀποστακίματος οἴνου (ουίσκι), ὅπου μεγάλου ἔσπια
ἔχει ἀποστακτῶν τοῦ κόμρου. Τὰ πραγματικῶν ἀποστακίμα οἴ-
νου, ἐν Ἑλλάδι κατασκευάζονται, προτιμῶν εἰς πολλὰς γῶ-
νας, εἰς ἄλλοδαπῆς, ὡς προσηρότερον ἐκ σταγυρίων. Ἐξάγονται
εἰς ἑταίρας νομικῶς παρὶ τὰς 2000000 γιλ. ἀνάτος ἄλλας ἑταί-
ρας, 15000000.

Β' ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ ΖΩΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Προϊόντα θρεπτικῶν.

Κτήνη. Ἡ κτηνοτροφία ἀναπτύσσεται κατὰ δια-
φόρους τράπους. Τὰ ὠραιότερα γέννη τῶν κτηνῶν εὐ-
ρίσκονται ἐν Βορῆϊ, πρὸ πάντων ἐν Ἀγγλίῃ.

Εἰς τὰς εὐκρατέους καὶ ψυχρὰς χώρας καταναλί-
σκονται περισσότερον κρέας ἢ εἰς τὰς παρὶ τὸν τροπικῶν.
Ἐισάγονται εἰς τὴν Βορῆϊαν νοτιὰ κρέατα εἰς Ἀμερι-

κῆς καὶ Αὐστραλίας τῆ βορῆϊκῆς ψυχρατικῶν συσκευῶν
(παγοτηρητῶν). Κατασκευάζονται δὲ διαφόρα ταμῶντικῶν
(ουίσκι) καὶ ἐκχυρίσματα ἐκ κρέατος.

Πανταχῶς σχεδὸν εὐρίσκονται ὀρνιθοτροφεία.

Ἡ κτηνοτροφία ἐν Ἑλλάδι ἔν ἔχει εὐδαί ἀποκατῆρξῆς με-
γάλλου, ἐν καὶ ἡ χώρα εἶναι προσηρότερη εἰς τὴν ἀνοικτοῦν
τῆς κτηνοτροφίας, ὡσημῆν ἐκ παλαιότητος ἐν τῆς πόσι ὄρεται
γὰρ κτηνῶν. Ἐπὶ δὲ τοῦτον ἔνα κατασκευῶν σημαντικῶν πητῆ
πλοῦτος τῆς χώρας.

Ἄλλα ζῷικα εἰσάγονται εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς ἔσπια τῶν εὐδῶν.
Ἀπορροῦται εἰσάγονται ἑταίρας παρὶ τὰς 10000 κεφαλάς ἄλλας
ἑταίρας, 82000000, ρουβίκου, μύσους, ἀγελῶν καὶ βοῶν ἐν γένει
παρὶ τὰς 500000 κεφαλάς ἄλλας ὑπερκοινῶν καὶ 1000000 ἑταί-
ρων. Ἡ εἰσάγωγὴ τῶν μὲν ζῶικῶν κτηνῶν καὶ νοσητῶν κρέα-
τῶν ἐνεργετικῶς κωλύει εἰς Τουρκία, Σερβία, Βουλγαρία καὶ
Ρωσία, τῶν δὲ κρεῶν εἰς Αὐστρία, Ἰταλία καὶ Ἀγγλία.

Ἡ ὀρνιθοτροφία εἰς τὸν πελοποννησιακῶν τῶν εὐδῶν εὐκα-
χίστην ἔχει ἔσπια ἐν Ἑλλάδι. Οἱ κάτοικοι συνηθίσαντες
τὸ φέρρον κατὰ τὸ πλοῦτος ἐν μόνον εὐδῶν ὄρεται διὰ τὸ φῶ
καὶ τὸ κρέας αἰτῶν.

Ἡ ἀμύνη τῶν ζῶικῶν ὑπολογίζεται εἰς βοῶν 100000, ἀγελῶν
200000, ρουβίκου 10000, πρόβατα 600000, κίνας
3700000, χοίρους 115000, ἴππους 140000, βοῶν 240000 καὶ
ἡμῶν 120000.

Ἄλιεα. Ἡ ἄλιεα, ἡ ἐν ποταμοῖς ἢ θαλάσσις ἐ-
νεργουμένη, παρέχει εἰς ἡμᾶς σπουδαῖον πῶρον τροφῆς.

Μετὰ τὸν μεγάλου ἠαλακτικῶν ψαρεμῶν ζῶικῶν
νὰ κατατάξομεν τὸ τῆς ἀρίστης (ῥόβου) Ἀτλαντικῶν,
Θάλασσης τῆς Ἰαπωνίας, τὸ ἀνακῶν (μεσορῶν),
ἰσπανικῶν παρῶν, νῆα Γ' κλπ.), ἀρίστης τῆς σαρ-
δηνῆς (σαρδέλλας) καὶ τοῦ ὀνῶν (ὄνῶν, Ἀτλαντι-
κῆς, Μεσογέου) κλπ.

Ὁ ἀνακῶν (σαλμῆς) ἀλιεῖται ἐν Νορβηγίῃ, ἐν
Καναδῇ κλπ. Εἰς τὰς παρῶνθα ἠαλακτικῶν ἀλιεῖσονται
τὴν γάλλου καὶ τὴν γάλλου, αἰτῶν παρῶνθα
ἔσπια καὶ λίπος.

Εἰς τὰς ἑλληνας θαλάσσις ἐνεργετικῶν κατὰ τὸ πλοῦτος
ἄλιεα μέρων ἡθῶν, κατ' ὅσον μεγάλου ποσῶν τῶν ζῶικῶν εἰς
αἰτῶν. Οἱ ἀλιεῖσονται ἡθῶν καταναλίσκονται ἐν τῆς πόσι, ἀνάτος
εἰς ἄλλοις ποσῶν εἰς αἰτῶν παρασκευάζονται, ἔνα ἐκχυρίσματα τῶν
ἀλλοδαπῆς, ὄπως ἐκ τῶν παρὶ τὸ Μεσογέου καὶ Αὐστρίας
πρὸς τῆς ἀλιεῖσονται ἡθῶν, κατῶν καλοῖσονται, οἴσται
ἀλιεῖσονται παρασκευάζονται καὶ ἐξάγονται κωλύει εἰς τὴν Ἀμε-
ρικῆν. Ἐκ τῶν κατῶν τῶν εὐδῶν εἰσάγονται τὸ χαλῶν, ἀρῶν
καρκαλοῖσονται, ὅπου ἀποκατῆρξῆς ἔχει μετῶν εὐδῶν. Τὸ
μεγαλῶν καὶ πλοῦτος ὄρεται, ὅπου ἐκ τῶν ἑλλητικῶν
θαλάσσις εἰσάγονται καὶ πητῶν εἰς τὰς διαφόρους χώρας τοῦ
κόμρου, εἶναι οἱ πῶν. Σημῶν εἰσάγονται εἰς τῆς Ἑλλάδος
ἑταίρας κατὰ μέσον ὄρον παρὶ τὰς 20000 χιλογράμμου, ἄλλας
ἑταίρας, 25000000. Ἐξάγονται δὲ κωλύει εἰς Αὐστρία, Ἀγγλία,
Γαλλία, Ἀμερικῆν κλπ.

Εἰσάγονται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡθῶν μὲν νοσητῶν παρὶ τὰς 50000000
χιλογρ. ἑταίρας κατὰ μέσον ὄρον ἄλλας ἑταίρας, 80000000. Πέ-
γα εἰσάγονται ἑταίρας παρὶ τὰς 2000000 χιλογράμμου ἄλλας ἑταί-
ρας, 220000000. Ἡ εἰσάγωγὴ ἐνεργετικῶς κωλύει εἰς Ἀγγλία, Αὐ-
στρία κλπ. Βασικῶν εἰσάγονται ἑταίρας παρὶ τὰς 8000000 χι-
λογρ. ἄλλας ἑταίρας, 70000000. Εἰσάγονται δὲ κωλύει εἰς Ἀγγλία,
Γαλλία, Ἀμερικῆν κλπ. Κατῶν ἐν γένει εἰσάγονται ἑταίρας,
κωλύει εἰς Ρωσία, παρὶ τὰς 7000000 χιλογρ. ἄλλας ἑταίρας,
22000000.

Προϊόντα βιομηχανικά.

Έρτα (κάλυξ). Αί κυριότεροι χώροι, αί τά έρτα χερσινωσά, είναι ή Ρωσία, ή Ίσπανία, ή Γαλλία, ή μέση Εύρωπη, ή έγγως 'Ανατολή, αί 'Ηνωμένα πολιτεία, αί 'Ινδία. Ένεκα τών άπεράντων αΐτων νομίον αί εύκρατοι χώροι τού νοτίου ήμισφαιρίου παράνομοι τά πλείστα έρτα, ή Αυστραλία, ή νότιος 'Αμερική και τή άκρωτήριον τής Καλιφόρ. έλπίδες.

Χώρα καταναλώσεως. 'Αγγλία, 'Ηνωμένα πολιτεία, Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιον.

Μεγάλα άγοραί. Λονδίνον, 'Αμδέρσα, Χάρβη, Μασσαλία.

Έν 'Ελλάδι εισάγονται έρτα κατά μέσον όρον έτησίως χιλίωρ. 500000 άξια δρα. 10000000. 'Η εισαγωγή άναρτάται κυρίως έν Τουρκία, 'Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία. Εύάγονται έκ τής 'Ελλάδος εις τήν άλλοδαπήν έρτα χιλίωρ. 500000 κατά μέσον όρον έτησίως άξια δρα. 800000. 'Η εισαγωγή γίνεται εις τήν Αυστραλίαν, 'Αγγλίαν, Γαλλίαν.

Μεταξα. 'Ο άκλίνοτος πινάξ δεικνύει τήν παραγωγή τής άκτεργότατου μεταξής έν τή κόσμω.

Γαλλία	500000	χιλιόγραμμα
Ίταλία	3330000	"
Τσεχολοβακία και Ουγγαρία	500000	"
Κόκκ (έξαγωγή)	11000000	"
'Ινδία	360000	"
άλλαι χώραι	1080000	"
έν όλω	17240000	"

Πρός τούτας δε και ή 'Ιαπωνία άπεράσκα τά 50 % τής παγκοσμίου παραγωγής.

Έν 'Ελλάδι άλλοτε παρήγατο σημαντική ποσότη μεταξή, τής σημερινής μεγάλης έπιβιώσεως, όσα περί τά 1850 έν μόνω τή Σπάρτη 'Ελλάδι και τή Πελοποννήσω παρήγατο περί τά 282000 χιλίωρ. κοκκοάλλων, μεταξύ τών όποιων προήγον τά τής Μεσσηνίας και Λακωνίας, παράγοντα μετάξων άριστης ποιότητος. Ένεκα όμως άναγκάσεως έπιβιώσεως εις τόν μεταξοσκευαχά έπικρασεν ή αχτεργασία έν 'Ελλάδι. 'Ηδη κατά τά τέλειναίκα έτη, ήρθεσαν πανταχού τής χώρας οί κάτοικοι, και έλε εις τήν 'Ελλάδα άγκαταστάθηντες όργανισμοί, νά έπιβήθουνται εις τήν άκτεργήν τού μεταξοσκευαχου. Τόσο δε παράγεται μεταξή έν Θεσσαλίαι (Τριανάς, 'Αργαί, Ηλιόων), έν Καλάμαρ, Σπάρτη, 'Αχαΐα, Πάισ, έν Έβίσω κλπ. Καί όργανισμοί τά μεταξοσκευαχής ήρθεσαν άπό τινον άπόκλισησ άναρτάσμενα και παράγοντα μεταξών άναρτάσμενα έπιβιώσων τών ευρωπαϊκών έν τής καλλιεργίας και τού πολλαπλασιασμού τών νομίον έξαρτάται ή άφθονος παραγωγή μεταξής, ή όποία δύναται νά όσωγ εις τόν τόπον μέγαν πλεόνον. Διά τούτο εις πλείστα μέρη τής 'Ελλάδος ήρθεσαν νά φουδώνον οί κάτοικοι μέρηκα.

Χώρα καταναλώσεως. Γαλλία, 'Αγγλία, Γερμανία, Έλβετία, Αυστρία, Τσεχολοβακία.

Μεγάλα άγοραί. Λονδ., Λονδίνον, Βιάννη.

Αιφθέρα (γουαρικιά). Αί χώραι, έν αίς γίνονται μεγάλα ήθρα, είναι τά δάση τής Σιβηρίας, και τά τής βορείου 'Αμερικής.

Χώρα παραγωγής. 'Η Ρωσία, ή Καναδάς, ή Νορβηγία.

Χώρα καταναλώσεως. 'Η 'Αγγλία, ή Ρωσία, ή Ηαρίσιοι (πολυτελείαι).

Μεγάλα άγοραί. Λονδίνον, Κουβέξη (Κανζά), Λιψία, πρής κιατεργασίαν και άπαράμειλον χροματισμόν, Νίζνι Νόβγορροδ ('Ρωσία).

Βύσσαι και δέματα. Εκτός τής Εύρώπης, και τών 'Ηνωμένων πολιτειών, αί μεγάλα παραγωγικά τών βορείων και τών δευτέρων χώροι είναι ή Ακ-Πλάτα, τή 'Ακρωτήριον (Ν. 'Αφρική), αί 'Ινδία, ή Αυστραλία.

Χώρα καταναλώσεως. Όλοι αί πεπολιτισμέναί χώροι.

Λιμένες εξαγωγής. Βομβάη, Βουένος 'Αυρες, Μοντεβιδέον, άκρωτήριον Καλιφόρ. έλπίδες, Σίδνεϋ, Μελβούρν κλπ.

Έλεφαντόδοντον (φίλις). Θηρεύουσι τόν έλέφαντα εις τής 'Ινδίας, και εις τήν παρά τών Ισημερινών 'Αφρικών. Έν δε τή Σιβηρία εύρίσκονται όρνκτόν έλεφαντόδοντων, προσερχόμενον έν τών μαμυθόων (πών πρδ τού καταστροφού θηρώων), τών έν τού πάρος ταθμημένων.

'Η έτήσια παραγωγή τού έλεφαντόδοντος είναι περίπου 700 τόννοι.

Λιμένες εξαγωγής. Βομβάη, Ζανζιβάρη, 'Αλεξάνδρεια.

Μαργαρίται. 'Οστρεα μαργαριτωφάρα εύρίσκονται έν ταις περι τών τροπικών θαλάσσης (νότιος τής Σύνδεσης, Κεβλάνη κλπ.)

Κοράλλια. Τά *κοράλλια κοράλλιον* άλιεύεται εις τάς άκτάς τής 'Αλγερίας, Τυνίς και Σαρδηνίας.

Αι έλληνικάί θαλάσσαι περιέχουσι μεγάλας ποσότητας κοράλλιον, βίος έν τή Τυφίη παλάμη. Συστηματική άλιεία τών κοράλλιον έν ήρχισαν είσαι άκμήσως τών κτισίμων τής χώρας. Πρδ τινον είναι άφθονος δορυμιά άλιείας κοράλλιον εις τας έλληνικάς θαλάσσαι, προσκληθέντων Ιταλικών άλιείων τή έπιβίβη και κωδερνήσει.

Χώρα καταναλώσεως. 'Ασία, μέση 'Αφρική, Γουάνον, λίπασμα προσερχόμενον έν κόπρω πτηνών, εύρισκόμενον έν ταις νήσοις τής νοτίου θαλάσσης νήσοι Πίτσου. 'Η κόπρω αΐτη έκμεταλλεύεται εις τή Παρού, εις τήν Βολιβία, εις τήν Νιζή, εις τήν Αυστραλίαν.

Γ' ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΟΡΥΚΤΑ

Προϊόντα τροφής.

Άλας. Τό άλας (χλωριούχον νάτριον) είναι άρτιμα άπαραίτητον. Έν ταις άπομεταλλωσμενίαις τής θαλάσσης χώραις ή τών άλατοπηγών τού άλας είναι τά άνακτεργότατα σημαντικώ άρτιοτάτα.

Εξήχεται τού άλας ή εξ άλατοπηγών ή εξ άλατοπηγών (άλικών).

Άλατωρυχία άπάρχουσι εις πλείσταίς χώραις. Τά σπουδαιότερα είναι τά τής μέσης Εύρώπης (Βελγίον, Ουρεμβούργον) και τά τών δύο 'Αμερικιών, βορείου και νοτίου (κυρίως τής Νιζής).

'Αλατωρυχία λίμνη εύρίσκονται εις τάς μεγάλας πεδιάδας τής Εύρώπης, τής 'Ασίας, τής 'Αφρικής, κλπ. Τό ύδωρ τής θαλάσσης περιέχει εις διάλυση διά-

φορά έλατα. Άλλὰ τὸ χλωροφύλον κέρτριον ἀποτελεῖ πλεόν των³, τῆς ὁλοῦς ἀμύρνης.

Ἀναλογία τῶν στερεῶν ὕλων τῶν διακλειόμενων ἐν τῷ θαλάσσιῳ ὕδατι:

Χλωροφύλον κέρτριον	77,7%
Χλωροφύλον μαργαρίτιον	10,8
Ψευδὴ μαργαρίτιον	4,7
Ψευδὴν πικρίον	3,6
Ψευδὴ πύκτωκα	2,5
Ἀνθρακικὸν πύκτωκα καὶ διαφόρα	0,7

Ἡ ποσότης τῶν στερεῶν τούτων ὕλων εἶναι κατὰ μέσον ὄρον 3,4% τοῦ βάρους τοῦ ὕδατος.

Τὸ περιεχόμενον θαλάσσιον ἔλας ἐν ταῖς διαφόροις θαλάσσαις εἶναι τὸ ἀκόλουθον: Μεσογείου 2,94%⁴, Μάγνηξ 2,6, Ἀτλαντικῆς 2,5, Εὐρῆιου πόντου 1,4, Νεκράς Θαλάσσης 0,5.

Δι' ἐν Ἑλλάδι ὑπόλοιποι αἰμακίαι εἶναι, πολλῶν χωρῶν, Ἀνατόλιον, Βόρειον, Κορινθίαν, Δορυμεινὴν, Καρφαίην, Ζακύνθον, Λευκάριον, Παργαίαν, Νάξον, Μήλον, Ἀλιβάνηρον (Ανακαῖον), πόλιν Λευκάδος, Λαγκαθῶν, Τροβαίον (Μεσολογγίου), Ἀσπρας (Μεσολογγίου). Νέων χωρῶν Κίερρον, Καρμυσηνὸν, Πολυγύτον, Σάρον, Ἐλευσίαν, Σαργάδον, Κελλεῖνην. Ἡ δ' ἐτησίαν παραγωγή κατὰ μέσον ὄρον ἀνάγεται εἰς 80000 τόνους.

Καύσιμος ὕλη.

Γαϊάνθραξ (λιθάνθραξ). Αἱ σπουδαιότεραι τῆς παραγωγῆς χωραὶ εἶναι ἡ Ἀγγλία, καὶ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι, ἢ Γερμανία.

Τὸ κατωτέρω διάγραμμα δεικνύει τὴν αἰξίαν τῆς παραγωγῆς τῶν γαιανθράκων ἐν τῷ κόσμῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830, ὡς καὶ τὰς ποσότητας, ἃς παρέχουσιν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία. Ἡ ἐπιστηνὴ αἰξίαν τῶν τελευταίων ἐτῶν παρέχεται ἰδίως ἐν τῇ διαρκῶς αἰξανομένη παραγωγῇ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν, ἣτις ἀπερέθη τὴν τῆς Ἀγγλίας. Οἱ ἄσχατοι δημοσιονόμητες ἀρτίημι εἶναι οἱ ἐξῆς:

ΓΑΙΑΝΘΡΑΚΕΣ 1913. ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΟΓΗ 1340 000 000 ΤΟΝΝΟΙ

1. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ, 2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΑΔΡ

Ἡνωμέναι πολιτεῖαι	243000000 τόννοι
Ἀγγλία	228000000 "
Γερμανία	148000000 "

Παραγωγή ὁλοκῆ τῆς γῆς 1340000000 τόννοι. Ὁ Καναδάς, ἡ Αὐστραλία, ἡ Ἰαπωνία (6%) εκατομμύρια τόννοι) ἤρξαντο παράγειν πολλοὺς γαιανθράκας.

Ἐν Ἑλλάδι εἰσάγονται γαιανθράκες παρὰ τὰ 250000000 χιλιόγραμμα ἐτησίως εἰς τὴν ἑρ.π. 900000000. Αἱ μεγάλαί ποσότητες εἰσάγονται ἐκ τῆς Ἀγγλίας.

ΓΑΙΑΝΘΡΑΚΕΣ 1922.—ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΟΓΗ 1 300 000 000 ΤΟΝΝΟΙ (ΕΛΑΤΤΟΝ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗΣ)

1. ΣΑΔΡ, 2. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ, 3. ΒΕΛΓΙΟΝ, 4. ΠΟΛΩΝΙΑ, 5. ΙΣΠΑΝΙΑ, 6. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Τὸ **πετρέλαιον** παράγεται ἐν Ῥωσίᾳ, Ῥουμανίᾳ καὶ ἄλλαις χώραι, πρὸ πάντων δ' ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις (Πενσυλβανίᾳ, Ὅχιω κλπ.), τοῦ ὁποῦο ἡ ἐτησίαν παραγωγή ἀνάγεται εἰς 15 ἑκατομμ. τόννους. Τὸ πετρέλαιον ἐν Ἑλλάδι εἶναι μονοπόλιον τοῦ κράτους καὶ τὰς παλαιὰς χώρας, ἐν ᾗ εἰς τὰς νέας χώρας ἡ εἰσαγωγή καὶ ἡ πώλησις ἔχει ἀπερὶ ελευθέρου εἰς τὸ ἕρπυλλον.

Ἡ **νάφθα** ἀφθίνει ἐν τῇ παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν χώρα καὶ ταῖς πέριξ τοῦ Βαυκάλου καὶ παρ' ἡμῶν ἐν Ζακύνθῳ.

ΣΗΜ. Πρὸ εὐρίσκονται αἱ μεγάλαι γαιανθρακωφόροι χωραὶ: Τὰ περισσότερα τῶν γαιανθρακωφόρων στρωμάτων εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀτλαντικὴν Ἑυρώπην, εἰς τὴν χώραν τῶν παλαιῶν ἀρχαίων ἑσχυρῶν, συμπέζουσιν, τὰ κυριώτερα εἰς αὐτὴν εἶναι ἡ ἠμάς τῶν ἀγγλικῶν γαιανθρακωφόρων στρωμάτων, τῶν γαλλο-βελγικῶν καὶ τῶν γερμανικῶν. Αἱ δὲ δύο πρότεροι ἠμάδες εὐρίσκονται εἰς τὴν γαιαντικὴν τῆς ἡλλάσσης, καὶ εἰς δύο θαλάσσια πελάγησι πλεονῶν καὶ πολυονομαζομένων ποταμῶν. Ἐκ αἰς εἰς τὰς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Β. Ἀμερικῆς (Παναούτανικαὶ καὶ Μείκκα δυτικαὶ χωραί).

Παραγωγή τῆς Ῥωσίας 90000000 τόνν. κατ' ἔτος.

Αἱ ρωσταὶ αὐταὶ καθόσει ὕλαι ἐν ταῖς τόποις, ἐν αἷς παράγονται, χηρμεύουσιν εἰς τὴν θέρμανσιν τῶν λεθῆτων. Καθαρίζομεναι ἐξάγονται πανταχοῦ τοῦ κόσμου καὶ χηρμεύουσι πρὸς φωτισμὸν.

Μεγάλα ἀγορά. Λονδίον, Ἀμβέρσα κλπ.

Μέταλλα.

Σίδηρος, χυτός σίδηρος, χάλυψ. Τα μεγάλα κέντρα της σιδηρουργίας άγονται θρόντα παρά τα άνθρακουργεα μάλλον ή παρά τα μεταλλουργεα. Τα κυριότερα είναι ή Σάφφελντ (Άγγλία), Έσσαν (Γερμανία), Κρεϋζτ (Γαλλία), τα εργοστάσια της Σουηδίας κλπ.

Μετά τών μεγάλων σιδηρουργείων συνδέονται βιομηχανικά μηχανήματα, μηχαναί, όπλα και εις τα παρόμοια κωπήγους πλοίων.

Χώρα παραγωγής. Άγγλία, Ήνωμένα πολιτεία, Γερμανία, Γαλλία, Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Βέλγιον.

Χώρα καταναλώσεως. Αι κατά και αι άποικιαί ατόν. Αι άλλα χώρα της Ερώπης. Έξαγωγή εις Κίνα, εις νότιον Αμερικήν κλπ.

Χαλκός. Μεταλλεα του χαλκού εύρισκονται εις πλείστα μέρη.

Ο άκόλουθος πίναξ δεικνύει τήν έν τή κόσμω παραγωγήν του χαλκού.

Ήνωμένα πολιτεία	265000	τόννοι
Ιαπωνία και Πορτογαλία	51000	"
Ιαπωνία	28000	"
Χίλη	25000	"
Γερμανία	21000	"
Πολωνία	20000	"
Καναδάς	7000	"
Άκρωτήριον	6000	"
Ρωσία	6000	"
άλλα χώρα	10000	"
έν όλω	475000	"

Χώρα καταναλώσεως. Αι μεγάλα βιομηχανικά χώρα.

Μεγάλα άγοραί. Σάνσεη (Άγγλία).

Κασσίτερος. Μεταλλεα κασσίτερου εύρισκονται πρό πάντων εις τήν περιφέρειαν τών Μαλακίων νήσων.

Παραγωγή του μετάλλου

Κατακτήματα του πρώτου Μαλάκκας	52000	τόννοι
Βαγκάς και Βελόν	21000	"
Αυστραλία (έξαγωγή)	5000	"
Βολυτία (έξαγωγή)	4000	"
Κοριουάλλια (Άγγλία)	4000	"
έν όλω	86000	"

Χώρα καταναλώσεως. Άγγλία και Ήνωμένα πολιτεία. Έξαγωγή εις τας μεγάλας βιομηχανικάς χώρας.

Μόλυβδος. Η μολυβδόχος γη, ένίοτε άργυρούχος, είναι σπανιότερα της κασιτερούχου.

Παραγωγή του μολύβδου.

Ήνωμένα πολιτεία	193000	τόννοι
Ιαπωνία	162000	"
Γερμανία	130000	"
Μεξικό	85000	"
Αυστραλία	70000	"
Άγγλία	41000	"
Ελλάς	19000	"
Ιταλία	18000	"
άλλα χώρα	52000	"
έν όλω	770000	"

Χώρα καταναλώσεως. Όλα αι βιομηχανικά χώρα.

Ψευδάργυρος. Η παραγωγή του ψευδαργύρου κατανέμεται ως εξής:

Πολωνία και Γερμανία (Σιλεσία)	155000	τόννοι
Βέλγιον και Όλλανδία	138000	"
Ήνωμένα πολιτεία	123000	"
Άγγλία	32000	"
Ιαπωνία	30000	"
άλλα χώρα	17000	"
έν όλω	495000	"

Νικέλιον. Η νικελούχος γη είναι σπανία. Η παραγωγή του μετάλλου τούτου είναι:

Ήνωμένα πολιτεία	26000	"
Νέα Καλιφόρνια	25000	"
Γερμανία	12000	"
έν όλω	73000	"

Άργύριον (άλυμνιον). Η παραγωγή του μετάλλου τούτου είναι ή εξής:

Ήνωμένα πολιτεία	4000	τόννοι
Ελλάς	1000	"
Ραλία	1500	"
Άγγλία	1000	"
έν όλω	5800	"

Υδράργυρος. Ο υδράργυρος άλλοτε πολύτιμον μέταλλον εύρίσκειται είτε άμεγής είτε ως υδραργυρούχος γη.

Πα παραγωγή

Ιαπωνία (έργοστα Αλμάντιν)	1400	τόννοι
Ήνωμένα πολιτεία (νέα Αλμάντιν)	1000	"
Νορσελοκία	700	"
Ρωσία	400	"
Ιταλία (Γορέα)	200	"
έν όλω	3500	"

Μέταλλα πολύτιμα.

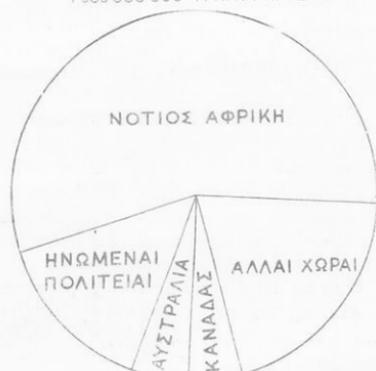
Χρυσός. Ο χρυσός εφόσον είναι εις φύμακα επί άμμοδών προσχώσεων είτε εις μεταλλικές φλέβας.

Αι μεγάλα χρυσοφόρα χωρά είναι σήμερα η Αφρική (η νότιος), η Αυστραλία, αι Ήνωμένα πολιτεία (Αλάσκα, Κλονάδα).

Ο ακόλουθος πίναξ δείκνυσι τήν ποσότητα του χρυσού, τήν εξαγόμενην έτησίως έν τών κυριωτέρων χωρών.

Γράνουακάλ	185000	χιλιόγραμμα
Αυστραλία	150000	"
Ήνωμένα πολιτεία	150000	"
Ρωσία	36000	"
Καναδάς	45000	"
Άλλα χωρά, περίπου	25500	"
έν όλω	310000	"

ΧΡΥΣΟΣ. — ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
1 603 000 000 ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ

Άξια της ολικής ετησιαίου παραγωγής δύο διακοσμητικών και ήμισυ περίπου φράγκων.

Χώραι καταναλώσεως. Ήνωμένα πολιτεία, Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ρωσία, Έλβετία κλπ.

Μεγάλα άγοραί. Λονδίον, Λίβερπουλ, νέα Υόρκη, Παρίσι κλπ.

Άργυρος. Ο άργυρος εφόσον είναι η άμειγής η συχναίς ως άργυρούχος γη και μολυβδόχος.

Η παραγωγή του άργύρου ηξήση κατά πολύ πρό τριακοσάπενταετίας και ή είδηξη άξια αυτού έπαύθη- τως κατέπεσε.

Πα παραγωγή

Ήνωμένα πολιτεία	1700000	χιλιόγραμμα
Μεξικό	1500000	"
Γερμανία	480000	"
Ρωσία	350000	"
Νιζή	180000	"
Ισπανία	76000	"
Άλλα χωρά	219000	"
έν όλω	4450000	"

Κατά τήν καθέρεσιν του μετρικού συστήματος έγένετο δεκτόν, καθ' όσον άφορά εις τή νόμισμα, ότι έ χρυσός είχαν άξια 15,5 περισσότεραν ίσου βάρος άργύρου. Σήμερα η σχέση αυτή είναι περίπου 49. Ο άργυρος τιμάται σήμερα περίπου 80 φράγκα τή χιλιόγραμμον εις μέταλλον καθάρων, εις 72 φράγκα έν βάσει καθαρότητος 0,900, αντί των 200 φράγκων, ως είχαν έκτιμηθη άλλοτε.

Χώραι καταναλώσεως. Αι αυτά αι τήν χρυσόν καταναλώουσαι.

Μεγάλα άγοραί. Αι αυτά.

Λευκόχρυσος. Ο λευκόχρυσος (πλατίνη) εφόσον είναι η άμειγής η εις κατάστασιν συνήξεως. Έκμεταλλεύονται αυτόν εις τή Ουράλια όρη (Ρωσία, 6000 χιλιόγραμμια), έν Κολορέα, Βραζιλία, Μεξικό, Ισπανία κλπ. Ο λευκόχρυσος τιμάται περίπου 3000 φράγκα τή χιλιόγραμμον.

Ο άξιας προΐον άλλοτε τής Βραζιλίας εξαγεται άποκλειστικώς εις τήν Νότιον Αφρικήν (Κιμπούλεν και Πρετόρια).

Τά έν Έλλάδι φυσικά μεταλλεύματα (στατιστική 1923).

	Μέση παραγωγή εις τόνους	άξια εις φράγκα
Σίδηρος	111330	9815666
Σιδηρομαγνήσιο	—	—
Μολύβδος	52	31128
Φειδαργύρος	1118	300780
Μαγγάνιος	—	—
Νικέλιον	—	—
Ήμιόλγα μικτά	—	—
Χρυσόν	13350	6298567
Ασημένιον	23556	8144717
Γαϊοφράσιον	114028	22978706
Σφρίδρις	21519	45047680
Σιδηροσίριον	59681	9014150
Στασίτιον	82	51250
Θειομεταλλεύματα	—	—
Προσφραγίτες	—	—
Άνθράκον	—	—
Άσφαλτόλιθος	1275	418750
Σύνολον	345094	91562652

Σιδηρόλιθος, Λαύριον, Λοκρί, Σάμοσ, Κόννος, Σόρος, Σκόρος, Σίφνος, Κίξ, Κυνουρία, Κασσάνδρα. **Φειδαργύρος,** Λαύριον, Άντιπαρον Σίφνον, Θήσον. **Ένδερνος μολύβδος,** Λαύριον, Γαλιχτή, Μίκονος, Καπιά καρίον, Λαύριον. **Μαγγανίτης,** Μήλος και Λαύριον. **Χρυσίτης,** Φάραλος. **Θείον, Μήλος, Μαγγανίτης,** Κύμη, Θήβαι. **Γαϊοφράσιος,** Κύμη. **Μάμορα διαφόρων ειδών,** Άσκια, Ταβάντος, Πάρος (λευκή), Άδρια, Σόρος, Έγνος (χρωματιστά). **Σμυρίς, Νάξος, Μυλόπετρα και γυψίς,** Μήλος, Θηραϊκή γη, Θήρα.

Έξάγονται εις τήν άλλοδαπήν

Άργυρούχος μολύβδος περί τούς 15000 τόνους έτησίως άξιας έρ. χρ. 8490000.

Μαγγανύδος σίδηρος περί τούς 230000 τόνους έτησίως άξιας έρ. χρ. 3680000.

Ασημένιος σιδηρόλιθος περί τούς 80000 τόνους έτησίως άξιας έρ. χρ. 12800000.

Φειδαργύρος περί τούς 12000 τόνους έτησίως άξιας έρ. χρ. 2640000.

Έθωσις φειδαργύρος περί τούς 10000 τόνους έτησίως άξιας έρ. χρ. 1500000.

Θηραϊκή γῆ (πορσελιάνη) περί τὰς 500000 κάρας ἄξιαι ἀργ., χρ. 100000.

Μάρμαρα ἀκατέργαστα περί τὰ 1500 κούβ. μέτρα ἄξιαι ἀργ. χρ. 195000.

Μολύβδαροι περί τὰ 250 τάρταχα ἄξιαι ἀργ. χρ. 8750.

Σιδηρὸν περί τοὺς 100000 στατήρας ἄξιαι ἀργ. χρ. 630000 περίπου.

Δ' ΚΙΝΗΤΗΡΙΑ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Δυνάμεις ὁδραυλικαί. Τὰ δυνατόν τῆς δι' ἠλεκτροτισμοῦ εἰς ἀπόστασιν τινα μεταφοράς τῆς δυνάμεως, τῆς ὑπὸ τῶν διαφόρων καταρρακτικῶν παρεχομένης, πρὸς δὲ καὶ τῆς μεταβολῆς τῆς δυνάμεως ταύτης, εἰς ψῆς ἢ εἰς θερμότητα παρέχει· σπουδαίαν ὠφέλειαν εἰς τὰς θραναίς χώρας, τὰς ἀφηνούσας ὕδατος. Εἰς τὰ πεδινὰ μέρη θέσεις τινας κατάλληλοι καὶ κατοφερεϊαὶ τῶν ὁδῶν ἐπιτρέπουνσι ὡσαύτως τὴν ὕδραυν ἠλεκτρικῶν ἐργαστασίων.

Ἡ νέα αὕτη ἐφαρμογὴ τῶν φυσικῶν δυνάμεων δύναται νὰ μεταβάλῃ ἄλοσχερῶς τὰς οικονομικὰς συνθήκας τῶν διαφόρων χωρῶν. Ἐνασχολοῦνται νῦν εἰς τὴν μεθοδικὴν διοργάνωσιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ὕδατος, καλομένου προσφῶς «λευκοῦ γαιάνηρακος».

Ἐν Εὐρώπῃ ἢ τὰ μέγιστα εἰσοσμένη ὡς πρὸς τοῦτο χώρα εἶναι ἡ Ἑλβετία. Ἡ Γαλλία ὡσαύτως εὐρίσκειται ὑπὸ ἐξαιρέτους ὡς πρὸς τοῦτο θροῦς (ὕπολοι γέζουσι τὴν χρησιμοποιομένην ὁδραυλικὴν αὐτῆς δύναμιν ἄνωτεραν τῶν 5000000 ἵππων δυνάμεως). Αἱ Ἠνωμέναί πολιτεῖαι διαθέτουνσι ὁμοίως σημαντικὰς δυνάμεις.

Ἡ δύναμις τῶν ἐν Ἑδέσση τῆς Μακεδονίας διαφόρων καταρρακτικῶν ὑπολογίζεται εἰς 20.000 ἵππων δυνάμεις περίπου.

Ἡ κινητήριος δύναμις, ἣν θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιήσων αἱ παλιέρραι, δὲν ἐφημερόσημῃ εἰστέ δεινῶτος.

Ἡ δι' ἀνέμου κινητήριος δύναμις. Ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ξηρᾷ τῇ βοήθειᾳ τῶν ἀνεμομύλων, οἷτινας χρησιμεύουσι πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀνάβωσιν τοῦ ὕδατος ἢ πρὸς ἀρδύανσιν ἢ πρὸς ἀνελκυσιν (Ὀλλανδία). Ἡ τελεία γνῶσις τῶν τῶ ἀναέρια φέματα διευθυνόντων νόμιον παρέσχε μεγάλας ὑπερρείας· εἰς τὰ Ἰσπανίερα.

Στερεαὶ ἀτμομηχαναί. Τὴν πρώτην ἀτμομηχανὴν μεταχειρίθησαν πρὸς ἀνελκυσιν ἐν τοῖς μεταλλείοις ἀπὸ τοῦ 1705. Παγκόσμιον κίνητρον κατέστη αὕτη μόνον ἐπὶ 1769. Κατόπιν δὲ τῆς τελειοποιήσεως αὐτῆς ἐπηγήθησαν πολλὰ μεταβολαὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν. Αἱ χώρας ὅθεν, αἱ τὰς καυσίμων ἄρυκτὰς ὕλας παράγουσαι, εἶναι ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην προνομούου.

Ἐπολιτίζουσι οὗτοι ἢ ὑπὸ τοῦ συνέλου τῶν στερεῶν ἀτμομηχανῶν τοῦ κόσμου ἀναπτυσσομένη δύναμις ὑπερέβαινε τὰ 19 εκατομμύρια ἵππων δυνάμεις (Γαλλία 1530000, Ἠνωμ. πολιτεῖαι ὁ ἑκατομμ. καὶ 600 χιλιάδες κλπ.).

Β' ΜΕΣΑ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Μεταφορὰ διὰ ξηρᾶς.

Αἱ μεγάλαι ὁδοὶ δὲν ἔχουσι σήμερον τὴν αὐτὴν σπουδαίτητα, ἣν εἶχον ἄλλοτε ὡς μέσα μεταφορᾶς. Οἱ σιδηροδρόμοι καὶ τὰ αὐτοκίνητα ἀντικατέστησαν αὐτὰς διὰ τὰς μακρὰς ἀποστάσεις. Σήμερον αἱ ἀμαζινοὶ ὁδοὶ χρησιμεύουσι πρὸ πάντων εἰς τὴν μεταφορὰν ἀποσκευῶν δι' αὐτοκινήτων. Ἐνια δὲν ὑπάρχει δίκτυον σιδηροδρόμων.

Αἱ μεταφοραὶ γίνονται διὰ τῶν ὁδῶν τῇ βοήθειᾳ διαφόρων ὄχημάτων, συρμένων ὑπὸ ζῶων καὶ αὐτοκινήτων.

Τὰ αὐτοκίνητα, ὁδροπλάνα καὶ ἀεροπλάνα συντόμως θέλουσι διεκδικεῖν τὴν μεταφορὰν ταχυρῶ μείων, ἐπιτακτικῶν κλπ.

Τὰ *Ἐκρηθρα* (εἶδος ἀμαζῶν, συρμένων εὐχερῶς ἐπὶ τῶν χιόνων καὶ τῶν πάχων) μεταχειρίζονται κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὰς ψυχρὰς χώρας.

Αἱ γῆραι, αἱ ἔχουσι τὰς καλλιτέρας ὁδοὺς, εἶναι αἱ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἢ Ἀγγλία, ἢ Ὀλλανδία, ἢ Γαλλία καὶ ἢ Γερμανία.

Αἱ Ἠνωμέναί πολιτεῖαι ἔχουσι διακλαδίστας ἐνοσῶσας τοὺς ὁμωκνοὺς Ἀτλαντικῶν καὶ Εἰρηρικῶν ὁδοῶν τελειοποιουμένας.

Χρησιμοποίησις τῶν ζῶων. Τὰ κατοικίδια ζῆα χρησιμεύουσι ὡς μεταφορικὰ εἰς τὰς εὐκρατοὺς χώρας. Διαφέρει νὰ σημεύωσιν τὴν εἰδικὴν ὑπερρείαν τῶν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς διαφόρους χώρας.

Ὁ ἄλος καὶ ἡ κάμηλος εἶναι χρήσιμα διὰ τὰ *καραβάνια* τῆς Σαχάραι, τῆς ἐρήμου Γόης, τοῦ Τουρκεστάν, καὶ μέγιστα τῶν ὑψηλῶν ὀρεινῶν ὁδῶν τῆς μέσης Ἀσίας. Τὸν ὄνον καὶ τὴν *ἡμίονον* χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὰς Ἀνατολ. Μεξικῶν κλπ. Εἰς τὰς Ἰνδίας, Ἰνδοκίτων κλπ. μεταχειρίζονται τὸν *ζέβρον* (βούν ἔχοντα ὄδον) καὶ τὸν *βοῦβαλον*. Ὁ *βοῦς* εἶναι τὸ φορητῶν ζῶων τῆς νοτίου Ἀφρικῆς· μεταξὺ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ τοῦ Καζιρέζῃ ποταμοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἄρκτον τοῦτου τὸ θανάσιμον δῆγμα τῆς μίαις *τοσά* περιορίζει τὴν χρῆσιν τοῦ βοῦς.

Ὁ *ἐλέφας* χρησιμεύει ὡς μεταφορικῶν ζῶων εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὰ Ἀφγανιστάν κλπ.

Ὁ *ἀφρικανικὸς ἐλέφας*, κατοικίδιον ζῶον ἐν τῇ ἀρχαϊκῆτι, σήμερον εὐρίσκειται εἰς ἀγρία κατὰστασιν εἰς τὰς βορείους χώρας τὸν κίνα καὶ τὸν *ταϊβαν* μεταχειρίζονται εἰς τὰ ἔκρηθρα.

Τὸν ὄνον, βούν μακρομύλλον, χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὰ *καραβάνια* τῶν ὑψηλῶν ὀρειπέδιων τοῦ Τιβέτ.

Ἡ *λάμα* εἶναι τὸ φορητῶν ζῶων τῶν Ἀράβων.

Κομισαί. Εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσχυρῶν χώρας τῆς Ἀφρικῆς μεταχειρίζονται συχνάκις τοὺς μαύρους ὡς κομιστὰς. (Ὅλα τὰ ἔμπορεύματα εἰς δέματα (25 μέτρα 30 χιλιοστάκιων) μεταφέρονται ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ

της κεφαλής. Είς τήν Ἰνδοκίνα, τήν Κίνα καί τήν Ἰαπωνίαν κυκλοφοροῦσιν εὐαφρακί ἀμαξαί: συρόμεναι ὅπως ὁροῦμαι.

Λεωφόροι ἢ ὁδοὶ παραβατίων (συνδοεῖσιν ὁδοπόρων). Ἐκτὸς τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν λεωφόροι τινὲς ἔχρουσι σημαντικὴν ἔμπορικὴν σπουδαιότητα. Αἱ κυριώτεραι αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ἐν Ἀσίᾳ αἱ ἀπὸ Κίνας εἰς Σιδηρίαν, ἀπὸ Πακίμου εἰς Οὐργαν ἢ εἰς Κιόχταν, αἱ ἀπὸ Κίνας εἰς Θιβετί, αἱ ἀπὸ Τακινδής εἰς Καχαγκάρ διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Τερέκ, ἀπὸ τῆς ῥωσικῆς Ἀσίας εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ Ἀφγανιστάν καὶ τοῦ στενοῦ τοῦ Βακιάν.

Ἐν Ἀφρικῇ αἱ ὁδοὶ τοῦ Σουδάν, αἱ ἐκ τῆς Μεσογείου εἰς τὴν Τσάδαν, ἢ ἐκ τοῦ Μαρόκου εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἢ ἐκ τοῦ ἄνω Νείλου εἰς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν (ὁδὸς τῶν προσκυνητῶν τῆς Μέκκας), ἢ ἀπὸ Ζανζιβάρης εἰς τὰς μεγάλαις λίμναις.

Σιδηροδρόμοι. Οἱ σιδηροδρόμοι μετέβαλλον ἐντελῶς τοὺς ἔθρους τῆς μεταφοράς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1830 ἐνεκαίνισθη ἡ γραμμὴ ἢ ἀπὸ Λίβερπουλ εἰς Μάντσεστερ, ἢ δ' ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ἐδημοδόγησεν ἀπεριορίστους σιδηροδρομικὰς γραμμάς ἐν τῇ ἑπιφανείᾳ τῆς Ἑυρώπῃ καὶ ταῖς ἠνωμέναις πολιτείαις. Σήμερον τὸ μήκος τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κόσμου εἶναι 1200000 χιλιόμετρον περίπου, ἧτοι εἰκοσιπλάσιον αἰ πάλιν μήκος τῆς περιφέρειαις τῆς γῆς. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶναι πολυάριθμοι ἐν Ἑυρώπῃ καὶ ἐν ταῖς ἠνωμέναις πολιτείαις.

Μεγάλα σιδηροδρομικὰ γραμμὰ.

Εὐρώπη. Αἱ μεγάλα γραμμὰ ἀκολουθοῦσι συγχρόνως τὰς φυσικὰς ὁδοὺς, ὧν ἡ τοποθεσία εὐνοεῖ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν μετακίνησιν τῶν στρατῶν. Ὅσαι αἱ μεγάλα ἱστορικαὶ ὁδοί, ἐν Ἑυρώπῃ τοῦλάχιστον, ἐγένοντο σιδηροδρομικαὶ γραμμὰ.

Αἱ κυριώτεραι διεσθεῖς γραμμὰ εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Αἱ γραμμαὶ αἱ ἀπὸ Λισσαβώνας εἰς Μαδρίτην, Παρισίους, Βρυξέλλας, Βερολίνον καὶ Πετροῦπολιν.

2) Ἀπὸ Λονδίνου εἰς Καλιᾶ (ἐν ταχυπέδῳ πλοίῳ) εἰς Παρισίους καὶ Βρεντήριον.

3) Ἀπὸ Λονδίνου καὶ Παρισίων εἰς Βιέννην καὶ Κοπενσταγονόπολιν ἢ Θεσσαλονίκην.

4) Ἀπὸ Λονδίνου καὶ Παρισίων εἰς Λυόν, Μιλάνον, Τεργέστην, Ἀθήνας (Ἀκρόπολιν).

5) Αἱ μεγάλα πλάγια γραμμὰ Καλιᾶ-Παρισίων Λυόν-Μασσαλίας, Ἀμείστρας-ἄνω Γουτιέρδου-Γενεύης.

Ἀσία. Αἱ μεγάλα γραμμὰ εἶναι:

1) Ἡ ὑπερκάσιος ἐν τῆς Κασπίας: εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παμίρ διὰ τῆς Σαμκενάνδης μετὰ διακλαδώσεως ἐκ τοῦ Μερβὺ πρὸς τὸ Ἀφγανιστάν.

2) Ἡ γραμμὴ τοῦ Ὀρειδοῦργου εἰς Τακινδην, ἢ συνδέουσα κατ' εὐθείαν τὴν ῥωσικὴν διακλάδωσιν πρὸς τὴν ὑπερκάσιον.

3) Ὁ ὑπερσιδηρικὸς σιδηροδρόμος, ὁ ἀπὸ Μόσχας εἰς Ἰρκούτσκιον καὶ εἰς τὰς Βλαδιβοστόν, διακλαδόμενος ἀπὸ Χαρμπίν εἰς Μουκδέν, Λιόο Γιαγκ καὶ καταλήγων εἰς τοὺς λιμένας Ἀρθούρ καὶ Δανλιὺ (κόλπος Πετσάιλ).

4) Ἡ ὄχι κατασκευασθεῖσα Σινικὴ γραμμὴ ἀπὸ Πακίμου εἰς Χάν Κέου. Διατελεῖ δὲ εἰσέτι: ὑπὸ κατασκευῆν ἢ ἐπέκτασις αὐτῆς μέχρι Καντόν.

5) Ἡ γραμμὴ ἢ ἀπὸ Βομβάνης εἰς Καλικούτταν καὶ ἢ ἐπέκτασις αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Πετασάθρ (Ἀφγαν. ὄριον) πρὸ τινος χρόνου παρατεθεῖσθα.

6) Αἱ κατασκευασθεῖσαι ἤδη γραμμὰ ἀπὸ Βοσπόρου (ὄσάουτος ἀπὸ Σμύρνης εἰς Φιλαδέλφειαν, Ἀλεξανδρέτταν) εἰς τὴν Περισκίον κόλπον διὰ τοῦ Χαλεπίου, τῆς Βαγδάτης καὶ τῆς Βασιόρας.

Τὸ Μικρασιατικὸν τοῦτο σύμπλεγμα θὰ κατασκηθῆ μετ' ὀλίγου ἢ κατ' εὐθείαν ὁδὸς τῶν Ἰνδίων.

Ἐν κατασκευῇ εὐρίσκειται ὄσάουτος καὶ ἄλλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ πρὸς τὴν Περσίαν καὶ τὰς Ἰνδίας διὰ τῆς Νεράτ.

Ἀφρικῇ. Τὸ σιδηροδρομικὸν σύμπλεγμα τῆς Ἀφρικῆς ἀρχετακτῶν ὅλον σχηματίζόμενον. Λέον τὰ συμπεύσμενα:

1) Τὴν γραμμὴν τοῦ Ὀράν, Ἀλγερίου, Τύνισης.

2) Τὰς ἀπὸ τῆς Ἀλγερίας μέχρι τῆς λίμνης Τσάδακ καὶ τοῦ Νίγηρος ποταμοῦ γραμμάς.

3) Τὸν ὑπὸ κατασκευῆν σιδηροδρόμον ἀπὸ Κάιρας εἰς Βακισκίον μέλλοντα νὰ συνδέσῃ τὴν Σαενεγάλην μετὰ τοῦ Νίγηρος.

4) Τὸν σιδηροδρόμον τοῦ βελγικοῦ Κόγγου.

5) Τὸν σιδηροδρόμον τῆς Οὐγάνδης, συνδέοντα τὴν πόλιν Μομβάζην μετὰ τῆς λίμνης Βικτωρίας.

6) Τὴν ὑπὸ τῶν Ἀγγλων σχεδιασθεῖσαν μεγάλην γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Ἀκρωτηρίου εἰς Κάιρον, ἐκτελουμένην ἐν μέρει, μέλλουσαν νὰ ἐνώσῃ ἐντὸς ὀλίγου δύο σπουδαιότητας χώρας, τὴν νότιον Ἀφρικὴν καὶ τὴν Αἴγυπτον.

Ἀμερικῇ. Πολλὰ μεγάλα γραμμὰ διασχίζουσι τὴν βόρειον Ἀμερικὴν, ἂν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ Καναδά αἱ συγκοινωνίαι εἶναι διαγάρηται ἂν καὶ πληθύνοντι συντόνως. Αἱ κυριώτεραι εἶναι:

1) Ἡ καναδοειρηρικὴ (Καναδιαν-Πάσιφικ) ἀπὸ Χαλιφάξ εἰς Βαγκουβέρην, διπλασιασθεῖσα ἤδη, ἐνόησι τὰς δύο ἀπὸ καὶ συντελεῖ κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἀγορικὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἀγανθὸς κεντρικῆς πεδιάδος.

2) Ἡ βορειοειρηρικὴ (νόρθ-Πάσιφικ) ἀπὸ Νέας Γόρνης εἰς Σιάγκον, Ἄγιον Παῦλον, Βισμάρκην καὶ Ἄγιον Φραγκίσκον (5000 χιλίωμ., 5 ἔτος 6 ἡμέρας).

3) Ἡ κεντροειρηρικὴ (Σεντράλ-Πάσιφικ) ἀπὸ Σιάγκου εἰς Ὀυμάχον καὶ εἰς Ἄγιον Φραγκίσκον.

4) Ἡ νοτιοειρηρικὴ (Σάουθ-Πάσιφικ) ἀπὸ Νέας Ἀθρηλίας εἰς Λές Ἀντζέλες. Ὀλοκλήρων τὸ μήκος τῶν σιδηροδρόμων τούτων ὑπερβαίνει: τὰ 45000 χιλμ.

Ἐν τῇ μέσῃ Ἀμερικῇ πολλὰί γραμμὰί διακρίζονται τὸν ἰσημερινόν ἢ κυριώτερα εἶναι ἢ τὸ Παναμᾶ.

Ἐν τῇ νοτίῃ Ἀμερικῇ δέον νὰ σημειώσωμεν τὴν γραμμὴν ἀπὸ Βουένος Ἀγρες εἰς Βαλπαράϊσὸν διακεκομμένην ἐν τῷ στενῷ τῆς Κούμπερς (3000 μ.).

Ῥωκεανία. Ἀξιοσημείωτοι αἱ ἀυστραλιτικαὶ γραμμαί. Διάφοροι ποταμοὶ γραμμῶν συνδέουσι τὰς πόλεις Σίδνεϊ, Κνιμπεράν, Μαϊδούρου, Ἀδελάϊδα καὶ πᾶσιν διὰ μακροτάτης γραμμῆς μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς Ἀ. ἀκτῆς κειμένης πόλεως Πέρθ.

Πρὸ πολλοῦ ἔμολες ὑπάρχει σχέδιον ὑπὲρ μεγάλου ἀυστραλιτικοῦ ποταμοῦ μέλλοντος νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἡπείρου οὗτος μέχρι σήμερον ἔχει συντελεσθῆ ἑξολόγηρον τὸ νότιον τμήμα αὐτοῦ.

Σιδηρόδρομοι. Ἐν Ἑλλάδι κατασκευάσθησαν μέχρι τοῦδε διάφοροι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ἡμέτεροι δ' αὐτὸν εἰς συγκοινωνίαν διαφόρων τόπων τῆς χώρας μετὰ τὸν, μὴ ὄν ἢ συγκοινωνία μέχρι τοῦδε ἀπέσταν διαχερσατοὶ ἢ ἀπ᾽ αὐτῶν χρονοπορῆν πολλὰν ἡμερᾶν. Σήμερον ἀντὶ μᾶλλον θύναται ἡ κατασκευὴ τῆς Σπάρτης Ἑλλάδος νὰ ἐφύθῃ εἰς τὸ ἔσωρον ἄκρον τῆς Πελοποννήσου, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἰωνίας. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῆς Ἑλλάδος ἔχει ὡς ἐξῆς: **Σιδηρόδρομος Πειραιῶς - Ἀθηνῶν - Πελοποννήσου** ἢ γραμμὴ αὕτη διέρχεται ἐξ ἑξῆς τὸν κορυφὸν σημεῖον τῆς Πελοποννήσου, κεντρικῶς διακρίθεται αὕτην: Κόρινθος, Ναύπλιον, Τρίπολις, Καλαμάκι, Κόρινθος, Αἴγιον, Πάτρας, Πύργος, εἶναι αἱ πόλεις σημεῖα τῆς γραμμῆς ταύτης. **Σιδηρόδρομοι βορειοδυτικῆς ἡμετέρας** ἢ γραμμὴ αὕτη ἐξορτάται τὴν συγκοινωνίαν ἑξολόγηρον τοῦ νοτίου Ἀκκρωτηρίου καὶ Αἰτωλίας. **Σιδηρόδρομος Θεσσαλίας** ἢ γραμμὴ αὕτη ἀπὸ Ἠλίου εἰς Λάρισα καὶ ἐκείθεν εἰς Καρδίτσαν, Τρίκαλα καὶ Καλαμπάκι, ἐξορτάται τὴν συγκοινωνίαν τῆς Θεσσαλίας. **Σιδηρόδρομος Πειραιῶς Ἀθηνῶν - Λαρίσης - Θεσσαλονίκης** ἢ γραμμὴ αὕτη, ἔτερα ἔχουσα τὴν Θεσσαλονίκην, οὐ μόνον ἐξορτάται τοῖς ἀρρακτικῶς σκοποῖς τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ παγκόσμιον σημεῖον ἔχει, καθ' ὅσον συντελεσθῆ ἢ θύναται τοῦ σιδηροδρομικοῦ τοῦτο μετὰ τὸν σιδηροδρομικὸν γραμμῶν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὴν διεσπῆν γραμμῆν, προσημειωθὴν χάριν τῆς συντορίας αὐτῆς εἰς τὴν μετὰ τὸν ἀνατολικὸν Ἰσημερινόν, Αἰγύπτου καὶ τὸν λοιπὸν γῆραιον συγκοινωνίαν ἑξοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Ἐτεραὶ μικρότεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι: **Ἀθηνῶν - Πειραιῶς**, **Ἀθηνῶν - Λαυρίου**, **Ἀθηνῶν - Κηφισίας, Καλαβρύτων - Διακοπτοῦ** (ἐξολογιστῆς), **Ἀθηνῶν - Χαλκίδος, Πύργου - Κυπαρισσίας - Μεγαρίδας**, **Ἐβρου - Λαγονίου** καὶ τινες ἄλλαι ἐν Μακεδονίᾳ ἑξολογιστῶν ἐξορταστικῶς τοπικῶς ἀνάγκης.

Ἡ κινητήριος τοῦ ἡλεκτρικοῦ δυναμικοῦ, ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀντικαταστάσασκα τὰς ἀπαιτητικὰς τὸν σιδηροδρομικὸν εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Ἑλλάδι πρᾶκτο ἤδη χρυσοποιουμένη. Τὰ ηλεκτρονίμια τῆς κινητήριος ταύτης δυναμικῆς ταύτης θὰ συντελεσθῶσι, ὅπου ἅπαντες οἱ σιδηροδρομοὶ νὰ κατασταθῶσι ἡλεκτροκίνητοι.

Ποταμοπολιὰ καὶ λίμνα.

Κατάπλους. Εἰς ἑξολόγηρον τὸν κόσμον οἱ ποταμοί, καὶ αὐτοὶ οἱ χειμαρρῶδες, χρησιμοποιοῦνται ὡς πλωτικὰ ὅδοι.

Ῥοδοὶ πλωταί. Τὰ πλωτὰ *ἄρματα* εἶναι ἀπειράριθμα. Αἱ φυσικαὶ αὐτὰ ὅδοι συμπληροῦνται ὑπὸ πλωτῶν διαρῶχων. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες, ἐν εἰς πλέουσι φορτηγὰ πλωτὰ καὶ ἀτμόπλοια, εἶναι οἱ ἐξῆς:

Εὐρώπη. Ἐκτὸς τοῦ πλωτοῦ ἀγγλικοῦ συμπλέγματος, τοῦ ἐπίου ἢ χωρητικῆς εἶναι σπουδαιότητι, δέον νὰ σημειώσωμεν τρία συστήματα πλωτῶν διεσπῆν ὁδῶν:

1) Τὸ δυτικὸν ἢ γαλλοδευτικὸν σύστημα, ὅπου συνδέει τὴν Μεσόγειον μετὰ τῆς Μάγχης καὶ τῆς Ἀρκαδικῆς ἢ Βορείου θαλάσσης.

2) Τὸ ἀνατολικὸν ἢ βορειοανατολικὸν σύστημα, δι' οὗ συγκοινωνοῖ ἢ Βαλτικῇ μετὰ τοῦ Εὐρῆϊνου πόντου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης. Ὁ Βόλγας εἶναι ἡ πρώτη ἀρτηρία τοῦ μεγάλου ποταμοῦ τοῦτο συμπλέγματος.

Οἱ μεγάλοι σιδηρικοί ποταμοί, ὁ Ὄβις, ὁ Πενσίλβαν, ὁ Ἀμούρ καὶ ἡ λίμνη Βαϊκάλη διαπλέονται ὑπὸ ἀτμόπλοίων μόνον κατὰ τὸ ἔσωρον.

Μέγας πλοῦς ὁμοίως διανοεῖται ἐν Κίνῃ διὰ τοῦ Κουανὸ ποταμοῦ. Ἐν τὰ πλοῖα διαπλέουσι μέχρι τῆς Νῆν Κέου. Ὁ ποταμὸς οὗτος συνδέεται μετὰ τοῦ Πεκίνου διὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς λεγόμενης διώρυχης.

Ὁδερμὰ ἀτμόπλοια συγκοινωνία γίνεται ἐν τῷ Κιτρίνῳ ποταμῷ.

Οἱ Ἰνδοσινικὸι ποταμοὶ Ἐρυθρῶς, Μεκόνγγος καὶ Ἰραουδίας, δὲν διαπλέονται ἐντέλως. Ἐσκότως ὁ Γάγγης, ὁ Βραχμοπούτας, ὁ Ἰνδὸς καὶ ὁ Τίγγης. Ἐν τῇ μέσῃ Ἀσίᾳ ὑπάρχουσι ἀτμόπλοια εἰς τὸν Ἀμού Δάρι.

Ἀφρική. Ὅμοι οἱ ἀφρικανικοὶ ποταμοὶ διακρίνονται κατὰ βεβαιότητα ἢ ὑπὸ καταρρακτῶν. Τὸ πλεῖστον αὐτὸν διαπλέεται κατὰ τὰς παλιβορίας.

Ὁ Νείλος εἶναι πλωτικῶς κανονικῶς μέχρι τοῦ δευτέρου καταρρακτοῦ.

Ὁ Σαγγαρίης καὶ ὁ Νίγηρ μετὰ τοῦ παραποταμίου Βενουὸς σχηματίζουσι μετρίως πλωτικὰς ὁδοὺς. Τὸν κεντικὸν μέχρι τὸν πηγῶν τῶν καταρρακτῶν αὐτοῦ ὁ Κόγγος καὶ οἱ μεγάλοι αὐτοῦ παραπόταμοι παρουσιάζουσι ὄρακτικὸν σὺμπλεγμα, διαπλέομενον καθ' ἕκαστὰς ἐποχὰς ὑπὸ μικρῶν ἀτμόπλοίων.

Ἐπάρχουσι ἀτμόπλοια καὶ εἰς τὴν λίμνην Βικτωρίας. Πλωτικῶς ὁμοίως εἶναι καὶ ὁ Σιρέ καὶ ἡ λίμνη Νυάνζα.

Ἀμερικῇ. Ὁ πλοῦς εἶναι εὐκολώτερος κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, ἰδίως τῶν ἐκβαλλόντων εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὁκεανόν, οἷοι ὁ Ὄβερσον, ὁ Ποταμὸς κλπ.

Ἀλλὰ τὸ ὄρακτικόν πλεῖστον σὺμπλεγμα, συμπληρωμένον ὑπὸ διαρῶχων, σχηματίζεται ὁ Μισσισιπή, ὁ Μισσουρις καὶ ὁ Ὄχις.

Πρὸς ἄκρον αἱ μεγάλαί λίμναι, ἀλληθεὶς θάλασσα γλυκίνου ὕδατος, διακρίνονται ὑπὸ ἀτμόπλοίων. Ἡ λίμνη Ὀντάριο συννοεῖται μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ διὰ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου.

Ἐν τῇ νοτίῃ Ἀμερικῇ εὐρίσκονται δύο μεγάλα συμπλέγματα, ἐν εἰς ὁ πλοῦς εἶναι λίαν εὐκόλος: 1) ὁ Ἀμαζόνιος καὶ οἱ δύο μεγάλοι αὐτοῦ παραπόταμοι, 2) οἱ ποταμοὶ τῶν *σιμπίς* (εὐρείων πεδίων μεγάλης βλαστῆσεως τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς περί τῆς Βουένος Ἀγρες), Παράγουας, Παραγούας καὶ Ὀρουγουάης.

Ὁ Ὄρενός εἶναι πλωτικῶς. Ὁ Ἀστράτος καὶ ὁ Μαγδαληνῆς διαπλέονται ὑπὸ ἀτμόπλοίων.

Ῥωκεανία. Ἐν Ἀυστραλίᾳ ὑπάρχουσι πλωτὰ πο-

ταμοί οι εξής: Ὁ Μουράγος, ὁ Δαυλίγγος καὶ ὁ Μορομυδιόγγος.

Ποταμοπολιὰ Ἡ Ἑλλάς ἐν ἔχει μεγάλους ποταμούς καλλιέργειας, ἕνα πλέον ἐν κεντρικῇ πλείον. Ποταμοὶ τούτοις, ὡς ὁ Πηνειὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ Ἀγαθῆος ἐν Αἰτωλίᾳ, ὁ Ἀλφειὸς ἐν Πηλοῖ, ὁ Εὐρώπης ἐν Λακωνίᾳ, ὁ Λαύρος καὶ ὁ Θώκος ἐν Ἠπειρῷ, ὁ Αἰολαῖος ἐν Αἰτωλίᾳ, ὁ Ἰσθμίου ἐν Πελοπόννησῳ, ὁ Ἀἰεὶς, πλείους εἰς μικρὰ πλείονα, ὡς καὶ ὁ Σαρμῶν καὶ ὁ Νέστος, εἶναι πλείονα μόνον δι' ἄκτιστον.

Θαλασσοπολιὰ.

Γενικαὶ παρατηρήσεις. Ἡ ὁλκάκη ἀνεύχθη ἐν γήινος τὰς σχέσεις τῶν λαῶν. Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἐπιχειρήσεις ἐπιτακτημένους πλοῦς. Σήμερον εἶναι μέλλον γινώσκει αἱ παράλιαι χῆραι ἢ τὸ ἔνδον τῶν ἡπειρῶν.

Ἡ πρόοδος τῆς ναυσιπλοΐας καὶ τῆς ναυτικῆς τέχνης ἐπέτρεψαν μακροῦς πλοῦς πρὸς ἀνακαλύψεις περὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, τοῦ δεκάτου ἔκτου καὶ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου. Ἡ ναυσιπλοΐα χρησιμεῖται ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον διὰ τὰς μεταφοράς.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος ἐπιχείρησαν τὸ πρῶτον τὴν ἀποικίαν ἐν τῆς ποταμοῖς, εἰτα δὲ καὶ κατὰ ὁλκάκταν.

Ἡ ἐκ Λονδίνου εἰς Νάβερν διέδοξαι ἀγίνετο τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1816.

Κατὰ τὸ 1819 ἀμερικανικὴν ἀτμόπλοιν διέπλευσε τὸ πρῶτον τὸν Ἀτλαντικόν, τὸ μὲν δι' ἰστίον, τὸ δὲ δι' ἀτμοῦ (ἐντὸς 25 ἡμερῶν). Τῷ 1833 δύο ἀγγλικὰ ἀτμόπλοια διέπλευσαν τὸν Ἀτλαντικόν, μεταχειρισθέντα ἀποκλειστικῶς τὰς μηχανὰς τῶν (ἐντὸς 17 ἡμερῶν). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ ἀτμοπλοΐα ἀνεπτέχθη τεραστίως μεταμορφώσασα ἐντελὸς τὴν κατὰ ὁλκάκταν μεταφορὰν. Τὰ ἀτμόπλοια τελειοποιήθη, παρηχρόνως τὰ ἱστιοφόρα.

Ἡ χωρητικότης τῶν ἑμπορικῶν πλοίων ἀξιάναται κατ' ἔτος, διότι ἡ ἀξίωσις τῆς χωρητικότητος τῶν ἀτμοπλοίων ἀντισταθμίζει τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἱστιοφόρων. Ὁ κάτωθι πίναξ δεκτικὸς τὸ σύνολον τῆς ναυτικῆς τοῦ κόσμου, πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου.

ἔτος	ἱστιοφόρα	Ἀτμόπλοια	Σύνολον
	χωρητικῆς καθαρῆς	χωρητικῆς καθαρῆς πραγματικῆς	
	τόνοις (*)	τόνοις	τόνοις
1873	11000000	3100000	14,1
1880	13100000	4500000	18,0
1885	12500000	6300000	18,8
1890	10500000	8700000	19,2
1895	9300000	10100000	19,7
1900	7800000	13200000	21,1
1905	5100000	14500000	18,3
1910	3500000	16350000	19,8

(*) Ἐκαστος τόνοσ — χιλιῶν χιλιγράμματα, χιλιῶν χιλιγράμματα = 180 ἕκτα.

Τὸ μέγεθος τῆς ἑμπορικῆς ναυτικῆς χῆρας τούτης ὑπολογίζεται συνήθως, ὡς εἴπαμεν, ὡς κατ' ἀριθμὸν τῶν πλοίων ἀλλὰ κατὰ τὴν χωρητικότητα. Τὸ ἕμισον σχεδὸν τῆς ἑμπορικῆς ναυτικῆς τοῦ κόσμου κατέχει ἡ Μεγάλη Βρετανικία. Μετὰ ταύτην ἔπονται αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι, ἡ Γερμανία, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἄλλα. Ἡ τάξις τῶν ναυτικῶν κρατῶν κατὰ τὴν χωρητικότητα τῶν πλοίων μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἔχει ὡς εξής:

Μ. Βρετανικία	τόνοις	19500000
Ἀγγλικαὶ ἀποικίαι	»	20000000
Ἡνωμέναι πολιτεῖαι	»	14500000
Γερμανία	»	33000000
(ἀλματωδῶς χωροῦσα εἰς τὴν ναυπηγησὴν ἑμπορικῶν πλοίων)		
Ἰαπωνία	»	2500000
Γαλλία	»	2300000
Νορβηγία	»	1800000
Ἰταλία	»	1250000
Σουηδία	»	1000000
Ἑλλάς (μέχρι τῆς 31 Μαρτίου 1926 ἀτμόπλοια καὶ ἱστιοφόρα 1923).	»	974837
Ἰσπανία	»	890000

Ἰστιοπολιὰ. Ἀνεξαρτήτως τῶν παρακτίων πλοίων τὰ ἱστιοφόρα ἐντελῶς μακροῦς πλοῦς ἀναλόγως τῶν ἀτμοπλοικῶν ἐπιδόρουσι. Ἡ γεωγραφικὴ καὶ ἡ ὑδρογραφικὴ γῆσις τῶν ὠκεανῶν ἢ ἀνακάλυψις καὶ μελέτη τῶν μετεωρολογικῶν νόμων ἐβαλίσσαν ἐπιστήμησις δύο ὄρους τῶν μεγάλων τούτων πλοίων.

Ἦσαν, ἕνα πλοῖον τις δι' ἱστιοφόρου ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, δύο καὶ ἑτήρησιν τὴν ζώνην τῶν ἐπιρῶν ἀνέμῶν.

Δύο τούτων τῶν δι' ἐπέτη τις τὴν ζώνην ταύτην (λοξοπλοῖον), ἐὰν ἤλλῃ καὶ πλοῖον ἀντιθέτως. Ἡ εὐρή τῆ ὄντι ἐν τῆς νοτίαις ἠαλάσσαις ζώνῃ δυτικῶν ἀνέμων, σχεδὸν τακτικῶν. Διὰ τῶν νοτίων ἠαλασσῶν τὰ ἱστιοφόρα πλείονα πλεύουσιν ἐκ τοῦ Ἀρκτικοῦ εἰς τὴν Ἀυστραλίαν.

Προσπαθεῖται κυρίως καὶ ἀποφεύγεται τὰς περὶ τὸν ἱστιοφόρον νηρημίας.

Ἐἰς τινὰς περιπτώσεις χρησιμοποιοῦσι τὴν ταχύτητα τῶν βρομέτων (οἷα τοῦ γαλλοῦ στρίμ, βρομα τοῦ κέλυτος), ὅταν πλεύουσιν εἰς Ἀμερικὴν εἰς Εὐρώπην, καὶ ἀποφεύγεται τὰ βρομάτα ἐκεῖνα, ὅταν πλεύουσιν ἀντιθέτως.

Ἦσαν ὁ πλοῖον ἱστιοφόρου δὲν εἶναι ἡ βραχυτέρα ἀπόστασις μεταξὺ δύο λιμένων, ἀλλ' ἡ γραμμὴ ἢ ὁφείλουσα καὶ συνενώσῃ τὸ σύνολον τῶν εὐνοϊωτέρων περιπτώσεων.

Τὰ ἱστιοφόρα ἀκόμη, σήμερον ἔχουσιν ἀρκετὰ τακτικὰ βρομολόγια με' ὠρισμένας ἡμέρας ἀναχωρήσεων ἀλλ' ἡ διεύρεσις τῶν πλοίων τούτων εἶναι πάντοτε ἀδέλκως. Μεταξὺ τῶν γραμμῶν τούτων δύναμει καὶ σημειώσθημεν.

Πλοία δι' Ἰστιοφόρον.

Ἀπὸ Νάυερκ μέχρι Νέας Ἷόρκης εἰς 20 ἢ 25 ἡμέρας.
 εἰς Ἄγιον Φραγκίσκον δι' ακαμὴ Νέρον.
 εἰς Πόρον Ἰσθμίου εἰς δύο ἡμέρας περίπου.
 Ἐκ Γκαλαπῶγος, Ἀλάσκας καὶ Ἀντόνιου.
 εἰς Ἄκρωτι, τῆς Καλιφόρνιας εἰς 2 ἡμέρας.
 εἰς Καλιφόρνιαν 100 ἕως 120 ἡμέρας.
 εἰς Μεξικόνον ἢ ἤμερας.

Ἄριστοπλοία. Χάρη εἰς τὴν κινήθησιν δύνανται τὰ ἀριστοπλοία δὲν ὑποκίνοιν πλέον ἀποικιαστικῶς, ὅπως τὸ ἰστιοφόρον, εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς μεταβολάς. Ἰδὲν μὴ διαφεύγει ἐπιτοῦς τὴν ἐπιδοράν του, δύνανται τοὺλάχιστον νὰ παύσῃ ἐναντίον τῶν ἀνέμων καὶ τῶν βρομιῶν καὶ νὰ παραγγίῃ ὑπηρεσίας πολὺ τακτικὰς. Αἱ ὅπῃ τῶν ἀριστοπλοίων λαμβανόμενα σήμερον διευθύνονται πλησιάζουσι πρὸς τὴν βραχυτάτην γεωμετρικὴν καμπύλην ἀπὸ τοῦ ἐνὸς λιμένος εἰς τὸν ἄλλον. Αἱ σημαντικαὶ μέθοδοι τῆς ναυτικῆς ἐπιτρέπουσι νὰ προσγγίξῃ τις εἰς τὴν ἐπιάν κατὰ βολάνον.

Μεγάλαι Θάλασσαι Διώρυγες. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ, παραποθέτω κατὰ τὸ 1869, ἐπινοήθησαν ἐπιτοῦς τῆς θαλασσοπολείας τῆς Ἰππο Ἀνατολῆς. Ἐξήσκησε σημαντικὴν ἐπιδοράν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῶν μεγάλων κρατῶν, θέτω εἰς ταχέαν συγκοινωνίαν χάρις εἰς τὴν ἀριστοπλοίαν τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, μετὰ τῶν ἀπειραρχίμων ἀνθρωπίμων γεωγραφικῶν τῶν Ἰνδίων, τῆς Κίνας, τῆς Ἰαπωνίας, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικής.

Ἡδῶ σχεδιάζεται ὑπὸ Ἀγγλίων κεφαλαιούχων καὶ ἑτέρα διώρυξ παράλληλος τῆς ὑπαρχούσης, ἧς δὲν ἔα βραχύτερη ἢ ἀνυφύει.

Ἡ γαλλικὴ ἐπιχείρησις, ἧς διευτυχῶς ἀνακήρυξεν ἐν Παναμῶ, ἐπανελήφθη ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τῶν Ἑνωμένων πολιτειῶν, μετ' ὅλας τῆς περὶ τῆς ἐπιτοῦς ταχέως δυσκολίας, ἧς ἔκριναν ὡς ἀνυπερβλήτους καὶ ἤδη τὸ ἔργον ἐπικρατοῦν.

Ἡ διώρυξις τῆς ὑπερωκεανίου διώρυχος διαφέρει πρὸ πάντων τῶν Ἀμερικανῶν καὶ τῶν μεγάλων λιμένων τῆς δυτ. Ἑυρώπης. Ἡ οικονομικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτῆς ἐπιδοράσις, καίπερ ἀσφαλῶς σπουδαιότατη, σὺδέποτε δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν τοῦ Σουέζ (βλέπε σελ. 353).

Δίον νὰ ἀναφέρωμεν ἔτι δύο διώρυγας προσεγγίζουσας εἰς τὰ μεγάλα κῆρυ, αἵτινες παρέχουσι γενικωτέρων ὑπηρεσιῶν τὴν διώρυγα τοῦ Κίλιον εἰς Βρουμπότλ, δι' ἧς ἀποφεύγει τις τὴν ὑπερβόρην νὰ παρακλήψῃ τὰ Σκανδιναβικὰ στενὰ μεταξὺ τῆς Β. Ουλάστης καὶ τῆς Βαϊκτικής, καὶ τὴν διώρυγα τῆς Κορὸνθου.

Ἐσχεδιάσαν ὡσαύτως νὰ διακρήσωναι τὸν ἰσθμὸν τοῦ Κουά, ἔνα ἀποφεύγει τὸν περιπέλον τῆς χειρονήσου Μαλλάκκας διὰ τῆς Σαρραπούρης.

Μελετοῦν ἤδη νέον σχέδιον τῆς διώρυχος τῶν δύο θαλάσσοδον μεταξὺ τοῦ Γαλκονικοῦ κόλπου καὶ τοῦ τῆς Ἀνδρῶν διὰ τῆς μεσημερινῆς Γαλλίας. Ἡ διώρυξ αὕτη ἔα εἶναι προσεγγίζουσα εἰς πλοία μέσης χωρητικότητος.

Γραμμαὶ ναυσιπλοίας. Ἐδείξανεν ἤδη τὰς πρώ-

τας γραμμὰς τῆς ναυσιπλοίας, αἵτινες ἐξυπηρετοῦσι τοὺς γαλλικοὺς λιμένας. Ἐπὶ γενικωτέρων ἐπιτοῦν εἶναι ἐπιπέλον νὰ δηλώσωμεν τὴν σπουδαιότητα τῶν τακτικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κόσμου.

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Ἀτλαντικός. Ὁ βόρειος Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς συνήθως λίαν κλιθεύεται ἢ ἐπιπέλον ἐξοπλοῦται συνήθως εἰς τὴς παραλίας τῆς νήσου Νέας Γῆς, ἔνθα ἐπὶ πλέον τὸ πλοίων ῥεῦμα συσσωρεύει ἐρη χιόνος. Ἐνταῦθα εἰ πλοία εἶναι κατὰ τὴν χειμῶνα ἐπιπνέουσι ἔνθα τῶν ἐν εἰδει ὄρεον ἐπιπνέουσαν παρετόνω.

Καθ' ὅσον πλησιάζει τις εἰς τὰς Ἀζόρας νήσους, αἱ προσβολαὶ τοῦ ἀνέμου εἶναι συχνόταται.

Ὁ ὠκεανὸς εἶναι συνήθως γαλήνιος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γουβίνιας. Οἱ κυκλώνας παύονται συνήθως εἰς τὰς Ἀντίλλας νήσους (βλέπε σελ. 48).

Ἡ κίνησις τῶν πλοίων εἶναι ἰδιαίτερος δραστηριὰ εἰς τὰς γραμμὰς, τὰς συνδεούσας τὴν Νέαν Ἷόρκην μετὰ τῶν μεγάλων λιμένων τῆς δυτικῆς Ἑυρώπης. Αἱ γραμμὰὶ αὗται διακρίνουσι ὑπὸ τῶν ἀμερικανικῶν ἀριστοπλοίων, γερμανικῶν, ἀμερικανικῶν καὶ γαλλικῶν ἐταιρειῶν. Ἀριστοπλοία ταχυπλοία ἐπιπέλου τοὺς πλοία αὐτῶν εἰς 5 ἢ 6 ἡμέρας.

Ἐτερον μέγα ἐμπορικὸν ῥεῦμα διακρίνεται ἐξ Ἀγγλίας εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν καὶ διεκροῦμενον προχωρεῖ ἐπιπέλον σπουδαίας ὑπηρεσίας, πρὸς τὰς Ἀντίλλας, τὴν Γιβραλτῆρ καὶ τὸ Ἀκρωτήριον.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ**1. Γραμμαὶ τοῦ Καναδά.**

Ἐκ Ἀδέρπου, Γλασκώγος εἰς Κουεβέκην.
 εἰς Χάλιφαξ (8 ἡμέρας).

2. Γραμμαὶ τῶν Ἑνωμένων πολιτειῶν.

Ἐκ Νάυερκ εἰς Νέαν Ἷόρκην (5815 χιλιόμετρα εἰς 5 ἢ 6 ἡμέρας).

Ἐκ Ἀδέρπου εἰς Νέαν Ἷόρκην (4 ἢ 5 ἡμέρας).

Ἐκ Ἀδέρπου εἰς Βαστονήην, Φιλαδέλφειαν, Νέαν Ἀγγλίαν.

Ἐξ Ἀριστοπλοίου καὶ ἐξ Ἀμείρως εἰς Νέαν Ἷόρκην (8 ἕως 10 ἡμέρας).

Ἐξ Ἀριστοπλοίου καὶ ἐκ Βρέιγης εἰς Νέαν Ἷόρκην (7 ἡμέρας).

3. Γραμμαὶ τῶν Ἀντιλλῶν, τοῦ Μεξικῶ καὶ Κολόνου (Ἀσιμβάλ).

Ἐκ Νάυερκ εἰς Κολόνον (Ἀσιμβάλ) τοῦ Παναμῶ.

Ἐξ Ἀγίου Νικαίου εἰς Βερακρούξ, διὰ τῆς Ἀλάκας (18 ἡμέρας).

Ἐκ Σαθόμαπτον εἰς Ἀντίλλας κλπ.

Ἐκ Ἀδέρπου εἰς Ἀντίλλας κλπ.

Ἐξ Ἀριστοπλοίου καὶ ἐκ Βρέιγης εἰς Ἄγιον Θωμάην καὶ Κολόνον.

Ἐκ Νέας Ἷόρκης εἰς Κολόνον (Ἀσιμβάλ).

4. Γραμμὴ Βραζιλίας καὶ Λα-Πλάτας.

Ἐκ Βαρδευγέλλων (εἰς Αὐσταθόνα, εἰς Δακάρ Σε-νεγάλης) εἰς Ῥίου Γκαϊέρον καὶ Βουένος Ἄγρας (21 ἡμέρας).

Ἐκ Αἰθερπούλ εἰς τοὺς αὐτοὺς ἡμέρας διὰ Πά-μας (πρωτεύουσα τῶν Κανερών ἠψόου).

Ἐκ Σούθαμπτον εἰς τοὺς αὐτοὺς ἡμέρας.

Ἐκ Μασσαλίας εἰς Μοντεβιδέου καὶ Βουένος Ἄγρας.

Ἐκ Γενούης εἰς Βουένος Ἄγρας.

Ἐς Ἀρθούργου εἰς Ῥίου Γκαϊέρον καὶ Βουένος Ἄγρας.

5. Γραμμὴ

τῆς δυτικῆς ἀφρικανικῆς παραλίας.

Ἐκ Νάρορς εἰς Δακάρ καὶ εἰς Λαγγόν.

Ἐκ Μασσαλίας εἰς Δακάρ, παραλίαν τῆς Γουίνίας καὶ τοῦ Κόγγου.

Ἐκ Αἰθερπούλ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Γουίνίας.

Ἐς Ἀρθούργου εἰς τὴν παραλίαν τῆς Γουίνίας καὶ τοῦ Κόγγου.

Ἐκ Λονδίνου καὶ Σούθαμπτον εἰς τὸ Ἀκρωτήριον (19 ἡμέρας).

Ἐς Ἀρθούργου εἰς Λαγγόν καὶ εἰς Βανάνη.

6. Γραμμὴ τῆς Μάγης καὶ τῆς Βαλτικῆς.

Αἱ γραμμὴ τῆς μάγης ἀποπέλας εἶναι πόλο-ροίμοι, πρὸ πάντων μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ τῆς ἡπειρω-τικῆς Εὐρώπης. Ἐκ Δόβερ εἰς Καλαί (1½ ὥραν) κλπ. Ἐκ Λονδίνου εἰς Νάρορ, εἰς Ἀρθούργου (37 ὥρας), εἰς Περσγράδ (Περσπούλου) κλπ.

Μεγάλοι λιμένες. Λονδίνου, Αἰθερπούλ, Γλασκώδη, Νουκάστελ, Κάρδιφ. — Ἀρθούργου, Βρέμη, Ἀμστελδάμου, Ρότερδαμ, Ἀμβέρσκη, Νάρορς Αὐσταθόνας. — Νέας Γόρνης, Φιλαδελφείας, Βαστώνης, Νέας Ἀθρήλιας, Ἀβάνας, Κολόνου. Ῥίου Γκαϊέρου, Μοντεβιδέου, Βουένος Ἄγρας. — Πόρμας, Ἀκρωτη-ρίου.

Μεσόγειος. Ἡ ναυτιλία ἐνεργεῖται δραστηρίως ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ. Μεταξὺ τῶν γραμμῶν τῆς Μεσογείου δεῖν νὰ διακρίνωμεν 1) εἰς τοιαύτας ἐπιφορὰς, 2) εἰς μακροπλάτους ἐπιφορὰς τὰς γενόμεναι εἴτε ἐκ τῶν μεσογείων ἡμῶν εἴτε ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν διὰ μέσου τοῦ Γιβραλτάρ καὶ τῆς διώρυγας τοῦ Σουέζ.

Ἄς ἀναμνησθῶμεν οὖν ἡ Ἀγγλία κατέχει τὰς δύο διόδους, εἰς ὧν συγκοινωνοὶ ἡ Μεσόγειος πρὸς τοὺς ὠκεανούς.

Αἱ κυριώτεραι γραμμὴ εἶναι:

ΓΡΑΜΜΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

1. Γραμμὴ Ἀλγερίας.

Ἐκ Μασσαλίας εἰς Ἀλγέρον (772 χιλιόμετρα, εἰς 25 ὥρας).

2. Γραμμὴ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου.

Ἐκ Μασσαλίας Πειραιῶ (5 ἡμέρας), εἰς Κωνσταντι-νούπολιν (7 ἡμέρας), εἰς Ὀδησσόν, Βατούρ.

Ἐκ Μασσαλίας εἰς Ἀλεξάνδρειαν (5 ἡμέρας).

Ἐκ Τερζίστης εἰς Βραντήριον, Κωνσπόλιν κλπ.

Ἐκ Βραντήριου εἰς Ἀλεξάνδρειαν (2½ ἡμέρας).

Ἐκ Γενούης εἰς Ἀλεξάνδρειαν κλπ.

Ἐκ Βατούρ εἰς Ὀδησσόν κλπ.

3. Γραμμὴ ἐπέκεινα τοῦ Γιβραλτάρ καὶ τοῦ Σουέζ.

Εἶθερον ἦδη τὰς ἐπέκεινα τοῦ Γιβραλτάρ κυριώ-τερας γραμμὰς τῆς Βραζιλίας, Λα-Πλάτας καὶ δυτικῆς παραλίας τῆς Ἀφρικῆς.

Αἱ ἐπέκεινα τοῦ Σουέζ γραμμὴ δηλοῦνται εἰς τὸν ἀκόλουθον ἀρθρῶν (Γουίλια, Κίνα, Αὐστραλία, ἀνα-τολικὴ παραλία τῆς Ἀφρικῆς).

Μεγάλοι λιμένες. Μασσαλία, Γένουα, Νεάπολις, Τερζίστη, Βραντήριον, Κωνσταντινούπολις, Ὀδησσός, Πόρς Σάιτ, Ἀλεξάνδρειαν, Μελίτη, Ἀλγέρον, Πειραιεύς καὶ Θεσσαλονίκη.

Ἰνδικὸς ὠκεανὸς καὶ Σινικαὶ θάλασσαί. Ὁ διά-πλους τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης, συνήθως γαλιήνας κα-θίσταται ἐπίπλους ἐνεκα τῆς ἐκεἰ ἐπικρατοῦσης ὑπερ-βολικῆς θερμότητος.

Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς κλιμαθίζεται πάντοτε κατὰ τοὺς ἡμερῶν θερμοῦς ἀνέμους (μουσσόνες), ὅπου ἐμ-ποδίζει τὴν ταχύτητα τῶν πλοίων. Οἱ διάπλοι εἶναι ἀρτιότεροι κατὰ τοὺς περιοδικῶς ἀνέμους (μουσσόνες) τοῦ χειμῶνος (ἀνεμὸς νοτιοανατολικῶς καὶ ἀνατολικῶς). Οἱ ἐπίπλους ΝΔ. ἀνεμὸς (ἀληγεία) ἐπικρατοῦσι μεταξὺ Μαδαγασκάρης καὶ Αὐστραλίας. Τερπόμεν συνταράσ-σονται πλοῖα τὰς σινικὰς θαλάσσης.

Ἀπὸ τοῦ Ἄδην τὰ ἀπρόπλου πλοῖα κυρίως εἰς τὸ Κολόμβου (Κεϋλάνη), ὅθεν διεσπώνονται εἴτε εἰς τὴν Κίνα καὶ τὴν Ἰαπωνίαν εἴτε εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἄλλα γραμμὴ σπουδαία ἐνεργεῖται εἰς Νεοζηλάνδη, Μαδαγασκάρην καὶ εἰς τὴν Καλιφόρ.

ΓΡΑΜΜΑΙ ΤΟΥ ΙΝΔΙΚΟΥ ΘΚΕΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΙΝΙΚΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ

1. Γραμμὴ τῶν Ἰνδιῶν.

Ἐκ Λονδίνου εἰς Βομβάην.

Ἐκ Αἰθερπούλ εἰς Καϊκωβίτου, Περσέου κλπ.

Ἐκ Σούθαμπτον εἰς Καϊκωβίτου.

Ἐκ Τερζίστης εἰς Βομβάην.

Ἐκ Γενούης εἰς Καϊκωβίτου.

2. Γραμμὴ Κίνας.

Ἐκ Μασσαλίας εἰς Γουαγγάν (35 ἡμέρας) διὰ τοῦ Ταμπουτί, Κολόμβου (Κεϋλάνης), Σαγγαπούρης, Σαϊράν, Νόρτ Κόγγ, Σαγγάης.

Ἐκ Λίβερπουλ εἰς Κίναν καὶ Ἰαπωνίαν.

Ἐξ Ἀμβούργου εἰς Κίναν καὶ Ἰαπωνίαν.

Γραμμὴ πρόσθετοι ἐκ Σαργάζης εἰς Τὴν Τσὶν κλπ.

3. Γραμμαὶ τῶν ὀλλανδικῶν Ἰνδιῶν.

Ἐξ Ἀμστελδάμης καὶ Ρόττερδαμ εἰς Βαταβίαν.

Ἐκ Σούβαμπτον εἰς Βαταβίαν (διαφορὴ πρόσθετοι γραμμῆ).

4. Γραμμαὶ Αὐστραλίας.

Ἐκ Μασσαλίας εἰς Καλμόρν (Καϊλάνης) καὶ εἰς διὰ μεταβάσεως εἰς Ἀλβάνην, Μελβούρνην (35 ἡμέρας), Σίδνεϋ καὶ Νουμέαν (43 ἡμέρας).

Ἐκ Λονδίνου εἰς Αὐστραλίαν καὶ Νέαν Ζηλανδίαν.

Ἐκ Σούβαμπτον εἰς Καλμόρν καὶ Αὐστραλίαν.

Ἐξ Ἀμβούργου εἰς Αὐστραλίαν.

5. Γραμμαὶ

τῆς ἀνατολικῆς ἀφρικανικῆς παραλίας.

Ἐκ Μασσαλίας εἰς Τσιμπούτι, Ζανζιβάρην, Τζαματάζην καὶ Ἔνωσην.

Ἐκ Λονδίνου εἰς Ζανζιβάρην καὶ λιμένα Νατάλης.

Πρόσθετοι ἐκ Μαχίς καὶ Ἔνωσην, ἄγ. Μαυρίτιον κλπ.

Μεγάλοι λιμένες. Σουΐζ, Ἄδην, Βομβέη, Καλμόρν, Μαδράς, Καϊκούττα, Ῥαγκούλ, Σιγγαπούρη, Σαϊγκόν, Νόγγ Κόγγ, Γουαγκύμα, Βαταβία, Μαυίλλια, Μελβούρνη, Σίδνεϋ, Ὀκλάνδη, Ζανζιβάρη, λιμὴν Νατάλης, Τζαματάζην.

Ὁ Εἰρημικὸς ὠκεανός. Ὁ ἄπειρος καὶ ἀπέριμος οὗτος ὠκεανός, ὃ κατέχουν σχεδὸν ἐλόκληρον ἡμισφαίριον, παρουσιάζει ὑπὸ ἐποφὴν καινιτίας ἄρους πολὺ πικρῆς. Ἡλιθίως ταραττόμενος ὑπὸ τρικυμῶν παρὰ τὰς ἀκτῆς τῆς Κίνας εἶναι τοῦκαιντίου πλήρης γαλήνης καὶ νηριμίας ἐν τῇ εὐρωπαικῇ ἐκτάσει, ἧτις χωρίζει τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τοῦ νέου κόσμου. Εἶναι λίαν ἐμυγλώδης εἰς τὰς ἀκτῆς τῶν Ἀμερικῶν νήσων, ἔθνη ὑπάρχει ἢ βραχυτάτη ἀπόστασις μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Καλιφορνίας.

Τὸ νέον μέρος αὐτοῦ, ἔθνη αἱ δυτικαὶ ἀμερικανὶ πύουσι τακτικῶς, παράστασι διαρκῶς ὑπὸ μακρῶν κλυδωνῶν.

Ἡ ἡμερικὴ σπουδατικὴ τοῦ Εἰρημικοῦ ὠκεανοῦ εἶναι βρεθάνος πολὺ ἐλάσσων τῆς τῶν δύο ἄλλων ὠκεανῶν.

ΑΤΜΟΠΛΟΪΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ ὌΚΕΑΝΟΥ

1. Γραμμαὶ ἐκ τῆς Ἰαπωνίας εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν.

Ἐκ Γουαγκύμας εἰς Βαγκουβέρην (10—12 ἡμέρας).

Ἐκ Γουαγκύμας εἰς Ἅγιον Φραγκίσκου (8800 χιλιόμετρα 12—14 ἡμέρας).

2. Γραμμαὶ ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Πολωνησίαν.

Ἐξ Ἅγιου Φραγκίσκου εἰς Νουβόσκωτ, Ὀκλάνδην, Σίδνεϋ (21 ἡμέρας).

Ἐξ Ἅγιου Φραγκίσκου εἰς Τσάιτην (31 ἡμέρας) καὶ Ὀκλάνδην.

3. Γραμμαὶ παράκτιοι τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐξ Ἅγιου Φραγκίσκου εἰς Παναμάν καὶ εἰς Βαλπαράϊζον, ὀηρηστικὴ προερχόμενα ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, διὰ τοῦ Μαγαλιανέσιου περηνήου, εἰς Βαλπαράϊζον, Καϊλλάν καὶ Παναμάν.

Μεγάλοι λιμένες. Οἱ λιμένες τῶν δυτικῶν ἀκτῶν Κίνας, Αὐστραλίας κλπ. ἐσημειώθησαν προηγουμένως.

Οἱ ἄλλοι μεγάλοι λιμένες εἶναι: Βαγκουβέρη, Ἅγιος Φραγκίσκος, Παναμάς, Καϊλλάν, Βαλπαράϊζον, Νουβόσκωτ, Ὀκλάνδη.

Τῆν θαλασσοπλοίαν καὶ ἐν γένει τὴν συγκοινωνίαν τοῦ κόσμου, ὡς καὶ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, σπουδαίως μέλει: διὰ τὴν καινημερῶν προόδων καὶ ἐξοπληρητῆν **ἡ ἀεροπλοία** (ἀερόπλανα, ὑδρόπλανα).

Θαλασσοπλοία. Ἡ Ἑλλάς εἶναι κατ' ἐξοχὴν χώρα ναυτική. Ἀπὸ ἀρχαιότατον χρόνον ἡ Ἑλλάς ἦτο κεντρικὴ τῆς θαλάσσης. Ἡ γραμματικὴ αὐτῆς ἔπειτα, τὸ πολυσημῆδες τοῦ λόγου, τὸν ἐπιτοὺν ἢ θαλάσσιον παντοῦν περιέλατο, αἱ ἄπειροι νῆσοι, αἱ ἀποσταθεῖαι τῆν χώραν, κηλοστόμα τῆν Ἑλλάδα κοινὰς τῆς ἄν. Μεσαίτου θαλάσσης. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον εἰς τὸ ἡμερικῶν ναυτικὸν ἡ Ἑλλάς προσέτι, τῶν ναυτικῶν αὐτῆς πάντοτε διακρονομένη, κατέχουσα σημαντικὸν μέρος ἡμερικῶν πλοίων. Κατὰ τινὰ στατιστικῶν γινόμεθα κατὰ τὸ ἔτος 1901 εἰς τὰς Ἑλληνικὰς λιμένας ἦσαν νηλοσημῆται τῆ 31 Μαΐου 1901 ἐκκοτὸν ἑτάμα φορητὰ ἀερόπλοια πραγματικῆς χωρητικότητος 366114 τόνων, ἄλλα ὅρ. γρ. 49886118.

Ἐξ ἐξήχθηται ἐκ τῶν πλοίων τῆν ναυτικήν στατιστικῆν τῆ 31 Δεκεμβρίου 1925 ὃ ἐλλ. ἡμερικῶν στόλου ἀποτελεῖτο ὡς ἀκόλουθος.

ἀερόπλοια 167	ἐπιπέδη χωρητικότητος 912609	τόνων
Ιστοφόρα 811		67796

ἀπὸ ἔτους εἰς εἰς ἔτος ἡ ἀριθμὸς τῶν φορητῶν αὐτόντων, καὶ καταναζόμενων νέων τούτων μαζικῶς χωρητικότητος.

Ἡ εἰς ἀριθμὸς τῶν ἐλληνικῶν ἀερόπλοίων ὑπερβαίνει, ὡς εἴρηκεν, τὰ 167. Ἡ εἰς τῶν ναυοκατασκευαστικῶν πλοίων εἶναι, προκείμενον περὶ ἐπιπέδων, εἰς ἔκοτον τόνων 10 ἕτερα Ἀγγλίας, προκείμενον δὲ περὶ φορητῶν 10 ἕτερα κατὰ τόνων μέγεθος 8 χιλ. τόνων καθόσον εἰς καταβύθηται (ἐλαττωτικὴ ἢ χωρητικότης ἀνέρχεται ἢ εἰς τὴν κατασκευῆν).

Ἡ κίνησις τῆς ἡμερικῆς ναυτικῆς εἰς τὰς ἐλλογιμὰς λιμένας ἐπιπέδων κινδύνεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Κατὰ σημερινὴν ἢ τῆς τῶν καταπλοίων ἀερόπλοίων εἶναι ἢ εἴρηξ. ἐπὶ μὲν τῆς ἀερίωνος ναυτικῆς ἐλλογιμῆς, Ἑταιρική, ἄγγλική, γουακί, γαλλικὴ, γερμανικὴ, βρετικὴ κλπ' ἐπὶ δὲ τῶν Ιστοφόρων ἐλλογιμῆς, γουακί, Ἑταιρική, Ἑταιρική κλπ. Κατὰ λιμένας Παρισίως, Μασσαλίας, Σπύρος, Καϊλλάν, Ἀλεξανδρουπόλεως, Κέρκυρας, Πάτρων, Βαρκελωνίας, Ζακύνθος, Μουσιόνη, Νιός, Σπύρος, Βόλος, Καϊλλάν κλπ.

Ἐν Ἑλλάδι ἔχοντες 16 μικρὰ καὶ μεγάλας ἐλλ. ἀερόπλοια καὶ ἑταιρικός, αὐτῶν ἐναρμόδιον ναυτικῶν γραμμῶν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ καὶ ἐλλ. ἐταιρικός ἐναρμόδιος ναυτικῶν γραμμῶν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ καὶ πολλὰς ἄλλας ἔθους.

Αί ἐν τῇ ἀμερικῇ ἄλλ. ἑκπαιδεία καὶ ἀκαδημαϊκὸν διακρίνον πλοῦς ἐστὶν καὶ ἔξω· Α') ἀμερικανικὸν Σάουθ-πούντ Δ. Τυλέντιν, Β') ἀμερικανικὸν ἀνατολῶν Ν. Ποντικόν, Γ') ἀμερικανικὸν Φ. Βαν-βουρὸν, Δ') ἀμρ. Α. Ρόουτ, Ε') ἀμρ. Ε. Πονταρικόου, Στ') Θεσσαλικὴ ἀμερικ. Ζ') ἀλλοτρικὴ ἑταιρεία Θεσσαλῶν ἀποζημιώσεων (Παλιῶν) Η') ἀμερικανικὸν ἀνατολῶν Μακκοσβόρνο, Θ') ἀμερικανικὸν ἀνατολῶν Βανκάλου, Ι') ἀμερικ. Θεσσαλ. Κ') ἀμερικ. Παντοπόλιτον, ΠΒ') ἀμρ. Σπαρτάνο ἑταιρεία, ΠΓ') ἀμρ. Ε. Δοματίου, ΠΔ') ἀμρ. Μάρκ. Δακωθί, ΠΕ') ἀμρ. Κ. Τόμα, ΠΣ') ἀμρ. Παντοπόλιτον.

Α' μετὰ τοῦ ἑξωτερικοῦ παρασκευαστικῆ ἄλλ. ἀμερικανικὴ ἐστὶν καὶ ἔξω· Α') ἀλλοτρικὴ ἑταιρεία Θεσσαλῶν ἀποζημιώσεων, Β') ἑθνοκ. ἀμερικ. τῆς Καλιφόρ. Γ') ἀμρ. ἑταιρ. ἀνατολῶν Βανκάλου, Δ') ἀμερικ. Ν. Κοριναθῶν.

TACHYDROMEIA

Ταχυδρομεία. Ἡ τοπικὴ μεταφορά τῶν παραγωγῶν διεργάζεται ἀνάγκη. Τὰ μέσα ταῦτα τῆς συγκοινωνίας, μᾶλλον ἢ ἕτερον ταχέως, μεταβιβάθησαν διὰ μέσου τῶν κινήσεων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ταχυδρόμια διαμορφώθησαν καὶ ταχυδρομικὰ ἱερῶθησαν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19^{ου} αἰῶνος τὰ ταχυδρομικὰ τέλη ἐπιστολῶν ἦσαν διάφορα, ἀναλόγως τῶν ἀποστάσεων. Κατὰ τὸ 1827 ἐγένετο ἡ μεγάλη ταχυδρομικὴ ἀναμόρφωσις, ἣτι κατέστησαν ἡμετέρας τὴν διαταξίαν τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐφηγερέθη καὶ ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1848.

Ταχυδρομικὴ ἑνωσις. Σουηδικὰ ταχυδρομικὰ ἐκανεύθησαν ἀλλοτριουδέχως μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν. Κατὰ τὸ 1897 διαμορφώθη ἡ παγκόσμιος ταχυδρομικὴ ἑνωσις, εἰς ἣν 51 κράτη προσηχώρησαν, ἦδη δὲ αὐτὴ περιλαμβάνει ὅλησαν τὴν πελοποννησιακὴν κίονον ἔδρα τῆς ἑνώσεως εὐρίσκεται ἐν Βέρνῃ.

Ταχυδρομικὴ κυκλοφορία. Ἡ ταχυδρομικὴ κίνησις ἀξιώνεται διαρκῶς. Αἱ κυβερνήσεις καταβάλλουσι προσπάθειαι πολλὰς, ὅπως διευκολύνουσι τὴν μεταβίβασιν τῶν ἀναποκρίσεων διὰ τῶν συντομωτέρων ὁδῶν. Ἦδη δὲ δοκιμάζεται ἐπιτυχῶς ἡ διὰ τῶν ἀεροπλάνων καὶ ὑδροπλάνων μεταφορά.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΑ

Ἐναέριος τηλεγράφος. Ἡ μετέδοσις εἰδήσεων διὰ σημεῖων ἐφηγερέθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. (1) Μόνον τῷ 1794 διαμορφώθη ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον ὁ ἑναέριος τηλεγράφος.

Ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος. Ὁ ἑναέριος τηλεγράφος ἀντικειταστάθῃ μετ' ὀλίγον διὰ τοῦ ἡλεκτρικοῦ τηλεγράφου. Ὁ τηλεγράφος παρεβιβάθη πρὸς χρῆσιν τοῦ δημοσίου ἐν ταῖς ἠνωμίαις πολιτείαις τῷ 1845 καὶ ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1851.

Καλώδια ὑποθαλάσσια. Τὸ πρῶτον καλώδιον ἐβιβάθη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας τῷ 1850, ἐλευθεροῦντι δὲ μόνον ἕνδεκα λεπτὰ τῆς ὁδοῦ. Ἡ γραμμὴ Καλιφ. - Ἰσθμὸς ἱερῶθη πάλιν καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐγένετο διαρκῆς τῷ 1851.

(1) Ἡ πλοῦσις τοῦ Παλιῶν διὰ τὸ Στάϊον ἐγένετο γρηγορὰ κατ' ὀλίγον τὴν Πελοπόννησον ἐνὸς ὁλίγου ὁρόου εἰς πρῶτον ἀνομιμένον ἀπὸ ὑψοῦτος εἰς ὄψηρος.

Τῷ 1858 ἐπέτυχον τὴν τοποθέτησιν ὑπερωκεανῶν καλώδιου, ὑπερ ὅμως διήρξατο μόνον τρεῖς ἐβδομάδας. Μόνον δὲ τῷ 1860 κατέφθησαν πρὸς ῥοήσιν καλώδιον νέον, ἐξαρτηθέν τὰς τακτικὰς μεταβολὰς τῶν τηλεγραφημάτων. Ἐκτετε τὸ ὑποθαλάσσιον τηλεγραφικὸν συμπληρικὴ ἀνεπιτήρησις πολὺ.

Ἐν ταύταις ἡ ὁδὸς τῆς σφαιρᾶς δὲν περιλαμβάνεται εἰσὶ ἐπὶ γραμμῆς συνεχοῦς. Μόλις πρὸς τινος χρόνου ἐτοπιθετήθησαν καλώδια ἐν τῇ εἰρηκτικῇ συνδέστικα πόλεις τινὰς τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Σινικῆς μετὰ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ σηματικὴ τῶν ἄλλοτε διὰ τὰ μεγάλα ἀποικιακὰ κράτη ἡλεκτρονικὴ ἐπιτυχῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς προόδου τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου καὶ ἀσυρμάτου τηλεφώνου.

Συμπληρικὴ τηλεγραφικῶν. Τὸ τηλεγραφικὸν συμπληρικὴ τῆς γῆνης σφαιρᾶς εἶναι σήμερον λίαν ἐκτεταμένον καὶ παρουσιάζει ὀλίγη ἀνεπιτήρησις ὑπερβαίνουσα τὰ ὄσα καὶ ἦμισυ ἑκατομμ. χιλιομέτρων.

Αἱ τηλεγραφικαὶ ἑταιρεῖαι δὲν εἶναι ὅσαι μονοπῶλον τοῦ κράτους. Ὑπάρχουσι καὶ ἰδιωτικαὶ ἑταιρεῖαι, ἀλλοτρικὰ ἴδιος ἐπιμακκαυμέναι γραμμὰς ὑποθαλάσσιου καὶ κατὰ ξηρᾶν.

Τηλέφωνον. Τὸ τηλεφώνον, ἐφευρέθη τῷ 1876, ὑπερήρθη κατ' ἀρχὰς τὰς μεγάλας πόλεις. Σήμερον τὸ τηλεφωνικὸν σύστημα ἐπιτρέπει νὰ μεταβιβάσῃ τις τὴν φωνὴν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, οἷα ἐκ Παρισίου εἰς Λονδίον, ἐκ Παρισίου εἰς Μασσαλίαν ἐν Ἑλλάδι δὲ μεταξὺ Ἀθηνῶν-Πατρῶν, Πατρῶν-Καλαμῶν, Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης κλπ.

Σηματικὸς τηλεγράφος (εἶδος τηλεγράφου ἐπὶ αὐτῶν). Διαμείνουσι τηλεγραφημάτων μεταξὺ πλείων ἢ μεταξὺ πλείου καὶ παρακλιῶν θέσεων, τῇ βοήθειᾳ ἡμισυμοσκόου ὁμοῦ, τὰ ποῖα εἶναι εἶδος ἑναερίου τηλεγράφου.

Ὀπτικὸς τηλεγράφος. Ἡ ἀποστολὴ φωτεινῶν σημεῖων ἐφαρμοσθεῖσθαι πρὸς μετέδοσιν ἀναποκρίσεων ἐξ ἀποστάσεων, ὅταν ἡ ἐγκατάστασις σύρματος εἶναι λίαν δυσχερῆς, ἢ ὅταν ἡ γραμμὴ διατρέχῃ κίνδυνον νὰ κοπῇ. Ὅσοι τὰ μικρὰ γαλλικὰ φρούρα τῆς ἀλγερινῆς Σαχάρας συνεβλήθησαν μετὰ τοῦ τηλεγραφικοῦ σύρματος διὰ συνεχῶν ὁπτικῶν σταθμῶν.

Ἀσύρματος τηλεγράφος. Κατορθώθη τῷ 1895 νὰ μεταβιβάσθαι σημεἶα ἡλεκτρικὰ ἄνευ μεσοβιβάσεως ἀγωγῶ (σύρματος). Ἐπὶ ἐπιφάνειαν ἡ ἄνευ σύρματος τηλεγραφικὴ παρουσιάζει ἀναλογίαν πλήρη πρὸς τὴν ὀπτικὴν τηλεγραφικὴν. Ἠδυνήθησαν νὰ ἀποσταλείωσι σημεἶα εἰς ἀπόστασιν 1200 χιλιομέτρων. Ἡ ἀρτι γενομένη ἐφεύρεσις αὕτη ἤρχεις χρῆσιμοποιουμένη τακτικῶς ἐν τῷ πολέμῳ (1904) μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ρωσίας.

Ἦδη δὲ ἐγενεκαθῆ ἀναποκρῶσις ἡ χρῆσις τοῦ ἀσυρμάτου (Μαρκονίου) τηλεγράφου καὶ εἰς τὰς μεγαλύτερας τῶν ἀποστάσεων. Ἐν Ἀθῆναις συνεβιβάθησαν καὶ λειτουργοῦσι τοιοῦτοι σταθμοὶ παρὰ τῇ ἀστεροσκοπεῖῳ καὶ παρὰ τῇ βοτανικῇ κήπῳ.

ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ, ΕΥΡΩΠΗ

Μέση και δυτική Ευρώπη. Ἡ Ἀγγλία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν βιομηχανὸς καὶ ἐμπορικὴ χώρα τοῦ κόσμου, διαθέτουσα τὰ μέγιστα τὸν κεφαλαῖον.

Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία εἶναι λίαν βιομηχανοὶ, ἐμπορικώταται καὶ πλουσιώταται μεγάλας χώρας. Ὡς ἡ Ἀγγλία, οὕτω καὶ αὐταὶ ἐξάγουσι πλείστα ἀντικειμὲνα βιομηχανίας.

Ἡ Ὀλλανδία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ἑλβετία εἶναι τὰ τρία μικρὰ κράτη, τὰ ὅποια κέντρικαι σημαντικῆν σπουδαιότητα, βιομηχανικῆν καὶ ἐμπορικῆν εἶναι δὲ ὡσαύτως καὶ πολὺ πλούσιαι χώρας.

Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι χώρα βιομηχανοῦ, ἀλλὰ δευτερευούσης σημασίας, σχετικῶς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς.

Τὰ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν γεωγραφικὴν καὶ βιομηχανικὴν παραγωγὴν, τελευταίου-μένην συντόμως ἑστημέρας.

Ανατολική Ευρώπη. Ἡ Ρωσία ἀρχεται νῦν ἀναπτύσσουσα τὴν τε βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς ἐμπόριον. Παράγει κυρίως πρώτας ὕλας. Τὰ εἰσέτι ἀπελθὺν ἐργαλεία θέτουσιν αὐτὴν ἐν τάξει σχετικῆς δευτερευούσης, ἀλλ' ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς δύναμις ἐξ ἄπαντος θὰ ἀυξήσῃ εἰς τὸ μέλλον παρ' ὅλην τὴν κρίσιν, ἥτις παρεμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Συνεπείθ' ὅμως τῆς ἡττῆς τῆς Ρωσίας ἐν τῷ παγκοσμίῳ πολέμῳ, ἡ ἐπιβλοσὰ βίβλικῆ πολιτικῆ ἀνατροπῆ καὶ αὐ προκύψασαι ἐν τούτῳ ἀνομιάλῃ καὶ αὐ ἐπισωρευθεῖσαι καταστροφαὶ καὶ παντοειδέεζ ζημίαι ἀνέστησαν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν πρόδον τῆς χώρας.

Ἄλλα κράτη. Μεταξὺ τῶν ἄλλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, δεῖν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Νορβηγία ἔχουσι σημαντικώτατον ναυτικόν, ἡ δὲ Ἰσπανία κέντρικαι πλούσιαι ὀρυκτά. Ἐπίσης καὶ ἡ Ἑλλάς κέντρικαι, ἀναλόγως τῶν πληθυσμῶν καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, ἀξιώσεως ἐμπορικῶν ναυτικῶν καὶ ὀρυκτῶν πλούτων οὐχὶ εὐκαταφρόνητον.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Αἱ **Ἠνωμέναι πολιτεῖαι** ἀνεπτυχθησαν τεραστίως ἐμπορικῶς καὶ βιομηχανικῶς. Ἄλλὰ δεῖν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἶναι χώρα νέα, σχεδὸν τοσοῦτον εὐρεία, ὅσον καὶ ἡ Εὐρώπη, καὶ τῆς ὅπως δὲ πληθυσμῶς εἶναι σημαντικῶς, ἀξιανόμενος σκληρώως. Ἡ μεγίστη βιομηχανία τῶν Ἠνωμ. πολιτειῶν ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν παραλλήλων πλάσεων μέχρι τῶν μεγάλων λεμιῶν (Καναδάς).

Ἄλλα κράτη. Τὰ ἄλλα κράτη τῆς Ἀμερικῆς ἐξάγουσι πρὸ πάντων φυσικὰ προϊόντα. Ἡ βιομηχανία

αὐτῶν εἶναι εἰσὶν ἥμισυ ἀνεπτυγμένη, ἀλλὰ βελούσις εἰς τὸ μέλλον ταχέως θὰ ἀνεπτυχθῇ.

ΑΣΙΑ

Ἰνδία. Τὸ ἀπειράριθμον ἀνθρώπων ἀθροισμα τῶν ἀγγλικῶν Ἰνδῶν εἰσάγει ἐξ Εὐρώπης ἀντικειμὲνα βιομηχανίας καὶ χειροτεχνήματα. Ἰδίως δὲ ἐκ τῆς μεγάλης Βρετανίας. Ἡ τοπικὴ βιομηχανία εἶναι δευτερευούσης σημασίας.

Κίνα. Τὸ μέγα κράτος τῆς μέσης Ἀσίας, ὅπερ πάντοτε δυσμενῶς διακρίεται κατὰ πάσης ἐξ Εὐρώπης εἰσαγωγῆς, κατοικεῖται ὑπὸ ἀναρρήτου πληθυσμοῦ. Ἡ βιομηχανία αὐτοῦ, ἀρχαϊκῆ κατὰ τὴν καταγωγὴν, ἔχει σπουδαίωτα ἀνεκτῆριον. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον εἶναι ὡσαύτως λίαν σημαντικόν, πολὺ σημαντικώτερον τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τροφοδοτεῖται ὑπὸ σικκῶν κεφαλαίων, ὧν ἡ ἀριθμὸς εἶναι μέγιστος.

Τελευταίον ἤρξατο νὰ ἀναρρήσῃται τάσις πρὸς φιλελευθέρων πολιτικῶν διοργανώσεων τῆς ἀχανοῦς ταύτης χώρας. Ἄν καὶ κατὰ τελευταία ἐτῆ ἡ ἀρχαία χώρα καταρῶσται ὑπὸ σοβαρῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

Ἰαπωνία. Ἡ ἡπειρωτικὴ ἤδη Ἰαπωνία κατέστη κράτος δυτικῶ πολιτισμοῦ, ὡς τῶν ἡ ἐμπορικῆ καὶ βιομηχανικῆ σπουδαιότης ὀσμῆρας ἀξιάναται, ἀξιοσημείων τεραστίως συγχρόνως καὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων αὐτῆς. Αἱ τάσεις καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῆς κατέστησαν αὐτὴν παράγοντα πρώτης δυνάμεως ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς ἀπὸ Ἀνατολῆς.

ΣΗΜ. Ἡ δὲ νῦν ἀπεφρασθεῖς εἰς τὸς ἔθνος ἀπὸ τοῦ νὰ κέντρικαι ἀνομιλίαι ἀπαιτοῦν (κοινωνικῆ) περιουσίαν ὑποβίβασαι πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῆς χώρας.

ΟΚΕΑΝΙΑ

Αυστραλία. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Αὐστραλίας εἶναι σπουδαῖον καὶ ὀσμῆρας ἀξιάναται. Ὁ δὲ δημόσιος πλοῦς φαίνεται ὀσμῆρας πρὸς τελείαν ἐφαρμογὴν τοῦ σοσιαλισμοῦ (ἴδε σελ. 312).

ΑΦΡΙΚΗ

Ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν κρατῶν ἡ χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς εἶναι σχετικῶς δευτερευούσης σημασίας. Ἀλλὰ τὸ ἐμπόριον φαίνεται ἀξιανόμενον ταχέως. Αἱ κυριώταται ἐμπορικαὶ καὶ γεωγραφικαὶ χώρας εἶναι αἱ ἐξῆς: ἡ Αἴγυπτος, τὸ Μοζάμβικ, αἱ προσαρτηθεῖσαι εἰς τὴν Ἰταλίαν χώρας τῆς Τριπολιτῆδος καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς, τὸ Μαρόκον ἤδη, ὅπερ, τεθῆν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας θέλει ἀνοίξει διάπλατα τὰς πόλεις τῆς χώρας εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον καὶ αἱ χώρας τῶν Ἀκρωτηρίων.

Ἀνάπτυξις συγκεκριμένη τῶν πληθυσμῶν τῶν μεγάλων κρατῶν. Ὁ ἀπόλυτος ἀριθμὸς τῶν κατοικῶν χωρῶν τῶν δὲν εἶναι πάντοτε ἐνδείξις ἀσφαλῆς τῆς δυνάμεως καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ. Ἄλλ' ἡ ἀξία τῆς ἀξίσεως τῶν πληθυσμῶν παρέχει σπουδαιώτατην ἐνδειξιν περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν γενεῶν.

Πάντα ταύτα τὰ δεδομένα καθίστανται ιδιαίτερος διακρίνοντα, όταν αναφέρονται εἰς λαούς διαφορετικούς ὑποσέχοντες νὰ παραλληλισθῶσι πρὸς ἀλλήλους.

Ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὴν κανονικὴν αἰχμὴν, τὴν γενεαμένην μέχρι τοῦ 1850, παρατηρήθη χαλαρώσει ἐπισταθετὴ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισίον τοῦ αἵματος.

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία δεκνομένης τοῦναντίον αἰχμῆν σιμεντικῆν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, τοσοῦτον μάλλον, καθ' ὅσον αἱ χώραι αὗται παρέσχον μὲγα μέρος τῶν ἐκποτῶν κατοίκων εἰς μεταναστεύσεις, αἰτίνας ἤδησαν σπουδαίως τὸν πληθυσμὸν τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Τὰ ἐκ τῆς διαλύσεως τῆς Ἀυστροουγγαρικῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς καὶ ἡ Ἰταλία διατελούσων ὁμοσπουδῶν ἐπέτυχον πολλοὺς μεταναστεύτας εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν ἤδη δὲ πάντως ὁ ρόσος τῶν μεταναστεύσεων τούτων ἔλαβε τροπὴν εἰς τὰς ἀρτί κειμήσιαις χώρας τῆς Τριπολιτικῆς καὶ τῆς Κυρηναικῆς καὶ τῆς Ἰταλικῆς Συρίας, ἐπειταθεῖσιν, ἤδη, διαφύλαξι.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρωσίας ἤδηθη, καταπολεμητικῶς κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισίον τοῦ παρελθόντος αἵματος, ἀνακρίσει συνεπῆς τῆς ἤττης, αὐτῆς καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἐπαλλοθῶσιν πολιτικῶν ἀνατροπῶν καὶ ἐμφυλίου σπαρραχθῶν.

Ὡς πρὸς τὰς Ἰσπανικὰς πολιτείας, ἡ μιστὴ αἰχμὴ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν ἀφαιλεται πρὸ πάντων εἰς τὸς ἐξ Ἐβρώπης μεταναστεύτας.

Ἡ ἐπισταθμὴν μελέτη τῶν δεδομένων συσχεῖται ὅσοι τῆς στατιστικῆς τοῦ πληθυσμοῦ ἐγγίσει ἂν μέρει τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τὴν μερικὴν ἰσότητων καὶ τὰς οἰκονομικὰς αὐτῶν τάσεις.

Τὰ ποικίλα καὶ πολλαπλὰ μέρη τῆς συγκροτήσεως τῶν διακρίνον λαῶν τῆς ὀρογραφίαι σφαιρας, τὰ ἐξ ὅσων τελειοποιούμενα, μὲ βεβαίη ἀκτανότατος ταχύτητος καὶ ἐπιπορευόμενοι τῶν ἀποστάσεων (ὄροσπλανα, ἀερόπλανα) καὶ, ταῦσιν εἰς τὴν ἀδελφοποίησιν καὶ ἐξημέρωσιν τῶν λαῶν τῆς γῆς.

Δεῖται, εἰ ἄλλο ἀποδεικνύσονται αἱ διακρίσει διεθνῆς συμβάσεις, ἡ τὸν γενικὸν πόθον τῆς συνατελέφωσιν τῶν λαῶν; Τούτστιν ἡ διεθνῆς ἔνωσις πρὸς προστασίαν τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, τῆς βιομηχ. ἰδιοκτησίας, εἰς ἣν περιλαμβάνονται, πλῆθι παθῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, αἱ Ἦν. πολιτεία, ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία, ἡ γαλλοαποικικὴ συμβάσει τοῦ 1903, ἡ διεθνῆς τηλεγραφικὴ καὶ τηλεφωνικὴ ἔνωσις, ἡ διεθνῆς ἔνωσις διὰ τὴν αἰθιροδρομικὴν μεταφορὰν τῶν ἔμπορευμάτων, τὸ συνέδριον τοῦ ναυτικῶν δικαίων, αἱ ἐργατικαὶ διεθνῆς ἔνωσις, τὸ διεθνῆς γεωργικῶν ἐπιποσῶν τῆς Ῥώμης διὰ τὴν βελτιώσιν τῆς παραγωγῆς γεωργίας, τὸ διεθνῆς συνέδριον τῆς Χάγης καὶ τόσαι ἄλλα μεγάλαι διεθνῶς ἀφελιμῶστες συμφωνίαι καὶ συμβάσεις.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Ὅσοις ἔδειξαν τὰ πράγματα, ὅσοι οἷος κεραιῶσι ἐξερρήγη τὸ 1913 ὁ Βαλκανιστικῶν πόλεμος: Ἐλλάδος, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας κατὰ τῆς Τουρκίας, Μόδας συνήθη ἡ συνήθη, τὸ Ἀσυνθὸν νέος πόλεμος ἀκροσπότερος εἰς αἶμα ἤρξατο μετὰ τὸν συμμαχικὸν ἀρ' ἐνὸς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας κατὰ τῆς τῆσι συμμάχου τῶν Βουλγαρίας λόγῳ τῆς μεγάλαις αὐτῆς ἀπλοστίας. Συνεπῆς δὲ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων νέος φεβερῆς καὶ τρομερῆς πόλεμος ἐπέσχεψε καθ' ἕλαθ τὴν Ἐβρώπην τὸν 1914 γενικωθεῖσι μετ' ἄλλων εἰς παγκόσμιον, διαρκέσαι πλέον τῶν 4 ἐποῶν καὶ ἀρῶν ἐκατομμύρια ὑπάρξουν ἤρξαντο καὶ παρατίσαι καὶ μισθῶσι οὐκ αἰς ἔγκαιρα ἐπὶγεννηται. Ἠλίην ἡ συνήθη τῆς συνήθη, τῶν Βερσαλλίων, ἤτις ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν αἰματοχυσίαν καὶ τὰς οὐκ αἰματοχυσίας. Καὶ ἐξέλαμψεν ἐξ αὐτῆς ὁ εὐραγωγικῶτατος καὶ προληπτικῶτατος σκοπὸς τῆς γενικῆς εἰρήνης. Ἡ ἔδρασι τῆς Κ. Τ. Ε. (εὐραγωγικῶς διαργανωμένης).

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἰβρίθη διὰ τῆς Συνήθη, τῶν Βερσαλλίων γενεομένης δεκατῆ ὑπὸ τῶν ἐν Βερσαλλίαις συνελευθῶσιν 32 Συμμαχικῶν Συνάμειον τῆ 28ῃ Ἰουλίου 1919. Ἡ Συνήθη αὕτη ἀποτελεῖται πρῶταται ἐκ τῶν 26 πρώτων ἄλλων τῆς Συνήθη, τῶν Βερσαλλίων καθῶς καὶ τῶν Συμμαχικῶν τοῦ Ἀγίου-Γερμανοῦ, τοῦ Νεῖφῶ, τοῦ Τραπεζοῦ καὶ τῶν Σερβῶν.

Αἱ 32 Συμμαχικῶν Συνάμειον ἡ ἐξ ὅσων συμφορῶσι πρὸς τὰς διατάξεις τῆς Συνήθη, (ἀρ. 1) τὰ ἀρχικὰ μέλη τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἀλλ' αἱ Ἰσπανικὰ καὶ ἡ Κίνα καὶ ἡ δημοκρατία τοῦ Ἰσημερινοῦ ἤρῶνθησαν νὰ ἐπιχωροῦσιν τὴν Συνήθη, τῶν Βερσαλλίων. Μετὰ τὴν ἐπιχωροῦσιν ἡμῶς τῆς Συνήθη, ὑπὸ τῆς Κίνας, εἰσῆλθε καὶ αὕτη ἀργότερον εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Τὰ ἀρχικὰ λοιπὸν μέλη τῆς Κ. Τ. Ε. εἶναι τὰ ἑξῆς:

Βέλγιον, Βουλγία, Βραζιλία, Βρασιλικὴ Ἀδιοκρατορία, Καναδάς, Ἀυστραλία, Νότιος Ἀφρική, Νέα Ζηλανδία, Ἰνδία, Κίνα, Κορέα, Γαλλία, Ἑλλάς, Γιουγκοσλαβία, Αἴτι, Χατζῆζῆ, Ὄστροῦρ, Ἰταλία, Ἰαπωνία, Λιβερία, Νικαράγουα, Πακιστάν, Περὸ, Πολωνία, Πορτογαλλία, Ῥουμανία, Γιουγκοσλαβία, Σιὰμ, Τσεχοσλοβακία καὶ Ὀυκρανία.

Τὰ ἀποσῶν Κράτη, προσελήθοντα ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἰσῆλθον ἀργότερα εἰς αὐτὴν: Ἀργεντινὴ, Νεὴ, Κολομβία, Δανία, Ἰσπανία, Νορβηγία, Παραγουάη, Κάτω Χώρα, Περσία, Σαλοκτόρ, Σουηδία, Ἑλβετία καὶ Βενεζουέλα. Ἡ μὲν πρώτη Συνέλευσις τῆς Κ. Τ. Ε. συνελευθῶσα κατὰ τὸν Νοεμβρίον καὶ Δεκέμβριον τοῦ 1920, παρεβίβη τὰ ἑξῆς ὁ νῆα Κράτη: Ἀλβανία, Ἀδριατικὴ, Βουλγαρία, Κόστα-Ρίκα, Φινλανδία καὶ Λουξεμβούργον, ἡ δὲ δεύτερα κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1921: Ἑσθονία, Λεττονία καὶ Λιθουανία. Κατὰ δὲ τὸ 1922 προσεχώρησε καὶ ἡ Ὀυγκρία.

Ἡ Κ. Τ. Ε. ἀποτελεῖται πρὸς τὸ παρὸν ἐκ 56 μελῶν. Πάντα τὰ Κράτη, Κτήσεις ἢ Ἀποικία μετὰ πληθῶσι ἀποσῶνίσεως, δύναται νὰ γίνωσι μέλη τῆς Κ. Τ. Ε. ἐάν πάντως γίνωσιν δεκατῆ εἰς τὸν ἡ τῶν ἄλλων τῆς Συνέλευσεως. (Ἀρ. 1 τῆς Συνήθη).

Ἡ Κ. Τ. Ε. ἤρξατο νὰ ὑφίσταται ἐπισημοῦς ἀπὸ τῆς 1ῆς Ἰανουαρίου 1920, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ κατάθεσις

των επικυρώσεων της Συνθήκης των Βαρσαλλίων, αίνωνοι μέλη του από τεσσάρων των διαπραγματευτών Συνθήκης.

Η Κ. Τ. Ε. προσέθετο ως κύριον σκοπόν τήν εκπλήξιν της συνεργασίας μεταξύ των Έθνων και τήν εγγύησιν της παγκοσμίου ειρήνης και ασφαλείας.

Τα Ήθηλά Σοβιετλήν Μέρη (Hautes Parties Contractantes) έθηκαν επί τούτων αναγκάων, να δέχονται ώριμμένας υποχρεώσεις, να μη προβάλλωσιν εις πόλεμον, να διατηρώσιν εν πλήρει δημοκρατία τας διεθνείς των σχέσεις, βασιζομένης επί της δικαιοσύνης και τής τιμής, να τηρώσιν αυστηρώς τας διατάξεις του διεθνούς δικαίου, αιτίνας αναγνωρίζοντες του λοιπού ως κανών δικ τήν στέα των Κυβερνήσεων, να φροντίσωσι να βασιλεύη η δικαιοσύνη και τέλος να σέβωνται να βασιλεύη η δικαιοσύνη τας άπαρρεούσας έκ των Συνθηκών κατά τας ήρωισμένας σχέσεις των ήρωισμένων λαών (προσφών τής Συνθήκης). Η έβουσα τής Κ. Τ. Ε. άσκειται υπό μιας Συνελεύσεως τής Κοινωνίας και ένος Συμβουλίου, βαλθουσών υπό μιας μόνιμου Γραμματείας.

Η Συνέλευσις τής Κοινωνίας αποτελείται έκ τριών τών πολλών αντιπροσώπων των μελών τής Κοινωνίας. Συνεδριάζει δέ εις ήρωισμένας έποχές και όταν κι περιστασίαι τού άπεισούν εις τήν έβραν τής Κοινωνίας ή εις αινούθηστα άλλων προσδιορισθησών τόπων.

Η συνέλευσις τής Κοινωνίας άποφαιναται περί παντός ζητήματος άπαρμένου εις τήν δικαιοσύνην τής Κοινωνίας ή ήρωιστος τήν παγκόσμιον ειρήνην.

Έκαστον μέλος τής Κ. Τ. Ε. δέν δύναται να έχη περισσότερους τών τριών αντιπροσώπων. Δέν διατίθει δέ παρά μίαν μόνην ψήφον (Άρθ. III).

Η πρώτη συνεδρίασις τής Συνελεύσεως τής Κοινωνίας άγένετο τή 16η Νοεμβρίου 1920 εις Γενεύην, έβραν τής Κοινωνίας, ή δέ δεύτερα και τρίτη, έπίσης εις Γενεύην τή 16η Σεπτεμβρίου 1921 και 4 Σεπτεμβρίου 1922.

Η Συνέλευσις άπαρτάς να συνέρχηται εις τού έβρη τήν πρώτην και δεύτεραν του Σεπτεμβρίου έκάστου έτους.

Τό Συμβούλιον αποτελείται έκ των αντιπροσώπων τής Βρετανικής Αυτοκρατορίας, Γαλλίας, Γαλιίας και Ιαπωνίας καθώς και των αντιπροσώπων 6 άλλων μελών τής Κοινωνίας. Τα 6 αυτά μέλη, προσδιορίζονται έλευθέρως υπό τής Συνελεύσεως και εις αινούθηστα έπισην άστη ήλιαι. Επί του παρόντος οι αντιπροσώποι Βελγίου, Βραβύλλας, Κίνας, Ιαπωνίας, Σουηδίας και Ουαργουίνης, είναι μέλη του Συμβουλίου.

Τό συμβούλιον άποφαιναται περί παντός ζητήματος άπαρμένου εις τήν δικαιοσύνην τής Κοινωνίας τών Έθνων και ήρωιστος τήν παγκόσμιον ειρήνην.

Έκαστον μέλος τής Κ. Τ. Ε. αντιπροσώπομενον εις τού Συμβούλιον δέν διατίθει παρά μίαν μόνον ψήφον και δέν έχει παρά μόνον ένα αντιπροσώπων (Άρθ. IV).

Τό Συμβούλιον συνήλθε μέχρι τής στιγμής (μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1923) 20 εν όλοις φορές. Αι πρώται συνεδριάσεις έλαδον χώραν εις Παρίσιον, Λονδίνον, Ρώμην, Άγρον - Σαατσβαύην και Βραβύλλας. Από τού 1921 κι συνεδριάσεις γίνονται συνήθως εις Γενεύην, έβραν τής Κοινωνίας τών Έθνων.

Η μόνιμος Γραμματεία έργασιολήγη εις Γενεύην, Αύτη αποτελείται έκ ένος γενικού Γραμματέως, και

τιμών άλλων Γραμματέων και τού έν τίνε αναχωρούντες προσωπικοί. Τα έβρη τής Γραμματείας καλλύονται υπό των μελών τής Κοινωνίας κατά τήν υπό τής Συνελεύσεως τής Κοινωνίας ήρωιστικά άνακρίσει. Η Γραμματεία συνεστήθη κατ' αρχάς εις τού Λονδίνον τών Μάϊου του 1919. Έλευσώργησεν αινούθι μέχρι τής 27ης Οκτωβρίου 1920, όποτε μεταεβρή εις Γενεύην. Αι έργασίαι τής Κ. Τ. Ε. καταχωρίζονται εις τήν επίσημον έφημερίδα τής Κοινωνίας (Journal Officiel), ήτις έκδοταί γαλλικά και άγγλικά, όλοι εις τας δύο επίσημους γλώσσας τής Κ. Τ. Ε. έφημερίδα τής Γραμματείας.

ΣΗΜΗ. Αι συνθήκαι ή διεθνείς συμβάσεις, αιτίνας συμφώνως προς τού έβρος τής συνθήκης άρθρ. XVIII δέν δύναται να έχωσι κήρυξ πρό τής καταχωρίσεως αινούθι, διαρροούνται ως παράρτημα τής "Επίσημης Έφημερίδος".

Από τής στιγμής, έπί τής ή Κ. Τ. Ε. τών Έθνων συνεστήθη μέχρι τής ημερας, άεφά τής τού έπίσημα έβρη:

Δύορισε τας μέλη τής Έπιτροπής τής Δικαιοσύνης του Sarre, ήτις λειτουργεί υπό τών έλεγών τής Δύορισε μέχρι τού άπατος ήρωιστος τής Κ. Τ. Ε. έκ τής έλευθέρων πλέον του άνωτος.

Ήρωσε τού άνωτος δικαιοσύνης. Έκάνεσιν τήν μεταξύ Σουηδίας και Φινλανδίας ήρωιστάμενην διαφοράν περί των ήλιων Aland, καθώς και τήν διαφοράν τής Άνω Σιλασίας, υποβόλουσα εις τού άνωτος Συμβούλιον πρόσπαν κοινοποιήθεισαν υπό τούτου εις τούς ενδιαφερομένους.

Έκάνεσιν έπίσης τήν έπιβόλουσα διαφοράν μεταξύ Άλβανίας και Νεποσλαβίας. Ήρωσώλυσεν εις τήν έβρη μεταξύ Πολωνίας και Αιθιοπίας περί τής πόλεως Βίλνας.

Ήρωσώλυσεν επί τής βλάσι και ένωτος τών όριων τών Συνθηκών, τήν προσπατιών τών Μαιονήτων και διαρροήσας τού σύστημα των έντολών. Συνέκλεσεν εις Βραβύλλας κατά τών Σεπτεμβρίου του 1921 διεθνή συνδιάσκεψιν τής όπιας κι άποφάσεις ένεκρήθησαν προσφάτως υπό τού Συμβουλίου τής Γενεύης.

Κατά τού 1921 συνεκλέσεν εις Βαρσαλλίων διεθνής συνέδριον Συγκρονησών και διαμετακρίσων, άπερ συνομολόγησε διεθνείς συμβάσεις.

Κατά τού 1922 συνεκλέσεν εις Βαρσαλλίων ήρωιστων μάλων συνέδριον, τού όποιον υπέβαλε σχέδιον τής καταπολεμήσεως των τών Άνατολικών Εωρώπων και Ρωσικών λιμενοκινήτων επιβουρην.

Διεργάσασιν προσπατικώς μέτρα κατά τού τούφου, έβρησώσασιν τήν καλινύσασιν των αλιμυλιώνων πόλεμον, ανακούρσασιν τήν κατάστασιν των Έθων προσφύγων, και διοργάνωσεν άθωνα κατά τής καταχωρίσεως τού όπιου ως και κατά τής συμπεριτορίας.

Έκαστα αι έργασίαι τής Κ. Τ. Ε. βαινωσιν κινουώς λυσιμύην άκροβουδικιας των κατά κηρούς αναφωσμένον διαγροσών διεθνών ζητημάτων. Τελευταίων μάλων ή Κ. Τ. Ε., κατέστη ίσχυροτέρα έκ τής συμφωνίας του Λοζάνου, εις ήν προσεχώρησεν εούτως μεταξύ των μεγάλων δυνάμειων και ή Γερμανία.

Τό μόνον μελάντων σημειον, άπερ διακρίναται έν τή όβρισην είναι ή έβρος, όπως άποσπαθισι τής Κ. Τ. Ε. τών τών Άμερικανικών δημοκρατιών ως ή Βραβύλλια κλπ.

ΤΕΛΟΣ

APPANCY